arhitectura

1967 1

COLEGIUL
DE REDACȚIE
prof. arh. M. ALIFANTI
arh. M. BERCOVICI
dr. arh. M. CAFFÉ
prof. arh. M. LOCAR
ing. A. LUPESCU
arh M. MELICSON
(redactor șef)
arh. C. MOȘINSCHI
arh. GH. PAVLU
prof. arh. G. PETRAȘCU

arhitectura

ORGAN AL UNIUNII ARHITECȚILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ȘI AL COMITETULUI DE STAT PENTRU CONSTRUCȚII, ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE

1967 1

Budapesti Műszaki Egyetem
Központi Könyvtára
55/1968

1989

Prof. Ladislau Adler, arch.
LA CONFÉRANCE SUR L'ACTIVITÉ D'ÉTABLISSEMENT DES PROJETS DE CONSTRUCTIONS

• DÉBATS SUR L'AMÉNAGEMENT DU RÉSEAU DES VILLAGES

Ioan Baucher, arch.
CERTAINS PRINCIPES CONCERNANT L'AMÉNAGEMENT DES VILLAGES

Aurelian Trișco, arch.
LE RÉSEAU DES LOCALITÉS RURALES DE LA RÉGION DE BUCAREST

Mircea Possa, arch.
DEUX ÉTUDES EXPÉRIMENTALES POUR L'AMÉNAGEMENT DES ARRONDISSEMENTS DE CĂLĂRAȘI ET DE SLATINA

Lucian-Ionel Popea, ing.
ÉTUDE D'AMÉNAGEMENT DE L'ARRONDISSEMENT DE MEDIAȘ

DÉBATS
DISCOURS DU CAMARADE PETRE BLAJOVICI, VICE-PRÉSIDENT DU CONSEIL DES MINISTRES

• PROJETS, ÉTUDES

Iulius Iordan, arch., Olga Mîndroiu, arch., Nicolae Trifu, arch.
CONSTRUCTIONS SOCIO-CULTURELLES DESTINÉES AUX ENSEMBLES GOSTAT ET AUX S.M.T.

Viorica Petrovici, arch.
NOUVELLES CONSTRUCTIONS D'HABITATIONS POUR GOSTAT

Dr. Cirus Spiride, écon.
L'AMÉNAGEMENT DES VILLAGES: CERTAINS PROBLÈMES DE L'ÉTAPE ACTUELE

• RÉALISATIONS NOUVELLES

Mihai Enesco, arch.
LE NOUVEL HÔPITAL DE SUCEAVA

Aurel Mureșan, arch.
REMARQUES SUR LE NOUVEL HÔPITAL DE SUCEAVA

• PRIX D'ARCHITECTURE ET D'AMÉNAGEMENT DE L'ANNÉE 1966

• THÉORIE ET HISTOIRE DE L'ARCHITECTURE

Marcel Melicson, arch.
FICHES POUR UNE HISTOIRE DE LA PENSÉE ARCHITECTURALE CONTEMPORAINE

• ORGANISATIONS INTERNATIONALES

Dr. Alexandru Budișteanu, arch.
DE L'ACTIVITÉ DU COMITÉ DE L'O.N.U. POUR LES LOGEMENTS, LES CONSTRUCTIONS ET L'AMÉNAGEMENT

• CONCOURS

Andriana Mușatesco-Eliat
CONCOURS POUR « UN COMPLEXE INDUSTRIEL DEVANT SERVIR À L'ENGRAISSEMENT DES JEUNES TAUREAUX »

P. H. Ionesco, arch.
CONCOURS POUR L'AMÉNAGEMENT DE L'ENSEMBLE URBANISTIQUE « LA PLACE DE LA JEUNESSE » À JASSY

Gabriela Berthumé, arch., Șena Farb, arch., Gabriel Cristea, arch. etc.
LES AUTEURS DES PROJETS PRIMÉS NOUS PARLENT

• CHRONIQUE
• U.I.A. INFORMATIONS

2 Prof. arh. Ladislau Adler
CONSFĂTUIREA CONSACRATĂ ACTIVITĂȚII DE PROIECTARE ÎN DOMENIUL CONSTRUCȚIILOR

● ÎN DEZBATERE: SISTEMATIZAREA REȚELEI DE SATE

5 Arh. Ioan Baucher
UNELE PRINCIPII ÎN LEGĂTURĂ CU SISTEMATIZAREA SATELOR

10 Arh. Aurelian Trișcu
REȚEAUA DE LOCALITĂȚI RURALE DIN REGIUNEA BUCUREȘTI

14 Arh. Mircea Possa
DOUĂ STUDII EXPERIMENTALE PENTRU SISTEMATIZAREA RAIOANELOR CĂLĂRAȘI ȘI SLATINA

18 Ing. Lucian-Ionel Popea
STUDIU PENTRU SISTEMATIZAREA RAIONULUI MEDIAȘ

20 DISCUȚII
28 CUVÎNTUL TOVARĂȘULUI PETRE BLAJOVICI VICEPREȘEDINTE AL CONSILIULUI DE MINIȘTRI

● PROIECTE, STUDII

30 Arh. Iulius Iordan, arh. Olga Mîndroiu, arh. Nicolae Trifu
CONSTRUCȚII SOCIAL-CULTURALE PENTRU ANSAMBLURILE GOSTAT ȘI S.M.T.

34 Arh. Viorica Petrovici
NOI CONSTRUCȚII DE LOCUINȚE PENTRU GOSTAT

36 Dr. econ. Cirus Spiride
SISTEMATIZAREA SATELOR: UNELE PROBLEME CE APAR ÎN ETAPA ACTUALĂ

● NOI REALIZĂRI

38 Arh. Mihai Enescu
NOUL SPITAL DIN SUCEAVA

44 Arh. Aurel Mureșan
OBSERVAȚII ASUPRA NOULUI SPITAL DIN SUCEAVA

46 ● PREMIILE DE ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE PE ANUL 1966
● TEORIA ȘI ISTORIA ARHITECTURII

48 Arh. Marcel Melicson
FIȘE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE

● ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE

49 Dr. arh. Alexandru Budișteanu
DIN ACTIVITATEA COMITETULUI O.N.U. PENTRU LOCUINȚE, CONSTRUCȚII ȘI SISTEMATIZARE

● CONCURSURI

50 Arh. Andriana Mușatescu-Eliat
CONCURSUL « UN COMPLEX INDUSTRIAL PENTRU ÎNGRĂȘAREA TINERETULUI TAURIN »

57 Arh. P. H. Ionescu
CONCURSUL PENTRU SISTEMATIZAREA ANSAMBLULUI URBANISTIC « PIAȚA TINERETULUI » DIN ORAȘUL IAȘI

63 Arh. Gabriela Berthumé, arh. Șena Farb, arh. Gabriel Cristea, arh. Dinu Gheorghiu, ș.a.
NE VORBESC AUTORII PROIECTELOR PREMIATE

● CRONICA U. A.
● U. I. A. INFORMAȚII

Coperta: Spitalul din Suceava — Detaliu de fațadă

prof. arh. ladislau adler
Vicepreşedinte al C.S,C A.S.

consfătuirea consacrată activităţii de proiectare

Între 25—27 ianuarie a.c. s-au desfăşurat într-o atmosferă de lucru şi de înaltă exigenţă, în prezenţa conducerii de partid şi de stat, lucrările Consfătuirii consacrate activităţii de proiectare în domeniul construcţiilor.

Peste 450 de specialişti din domeniul proiectării, conducători de mari şantiere, cadre de conducere din ministere şi instituţii centrale, oameni de ştiinţă, cadre din învăţămînt şi cercetare au participat la lucrările acestei consfătuiri menite să dezbată cu înalt spirit de răspundere, sarcinile existente precum şi mijloacele cele mai eficiente pentru ridicarea activităţii de proiectare pe o treaptă superioară, pentru lichidarea lipsurilor constatate.

Consfătuirea a fost precedată de o multilaterală analiză, efectuată la ministere şi la organizaţiile lor de proiectare cu specific industrial de colectivele C.S.C.A.S., C.S.P., B.I., D.C.S., M.C.E., C.S.I.C.O.L.A.S., a aspectelor diverse legate de pregătirea investiţiilor, stadiul elaborării documentaţiilor tehnico-economice, folosirea capacităţilor de proiectare etc.

Dezbaterile s-au purtat pe baza unui amplu raport prezentat de tovarăşul vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri Petre Blajovici, în care au fost scoase în evidenţă principalele probleme ridicate de sarcinile importante ce stau în faţa sectorului construcţiilor, în vederea realizării exemplare a investiţiilor prevăzute în planul cincinal.

Printr-o largă participare la discuţii — 104 vorbitori în cadrul grupelor de lucru şi 27 în cadrul şedinţelor plenare — lucrătorii din construcţii prezenţi la consfătuire au adus o contribuţie activă la dezbaterea temeinică şi multilaterală a muncii de proiectare, demonstrînd un înalt spirit de răspundere faţă de importanţa sarcinilor ce revin titularilor de investiţii, proiectanţilor şi constructorilor în îndeplinirea indicaţiilor partidului şi guvernului, pentru realizarea vastului program de investiţii prevăzut pentru anii viitori, pentru ajungerea din urmă a ţărilor celor mai avansate din punct de vedere economic.

*

Care sînt principalele concluzii ce s-au desprins din lucrările acestei consfătuiri, ce probleme trebuie să stea în viitor în atenţia ministerelor, a celorlalte organe centrale şi locale, precum şi a institutelor de proiectare, pentru îmbunătăţirea substanţială a activităţii de proiectare şi realizare a investiţiilor?

— Ca o primă constatare, s-a subliniat că în anul 1967 asigurarea cu documentaţii tehnico-economice a lucrărilor se prezintă mai bine decît în anii precedenţi. Totuşi, se mai manifestă o serie de neajunsuri în activitatea titularilor de investiţii în ceea ce priveşte predarea la timp a tuturor datelor necesare elaborării studiilor tehnico-economice, a elementelor necesare definitivării amplasamentelor, prospectarea pieţei şi contractarea utilajelor. S-a accentuat importanţa rezolvării la timp şi în condiţii optime a acestor probleme, pentru a se creea institutelor de proiectare condiţiile necesare întocmirii la timp a unor proiecte de calitate superioară.

— A reieşit de asemenea că uneori studiile nu au fost suficient de aprofundate, întocmindu-se în unele cazuri proiecte supradimensionate, rezultînd consumuri ridicate de materiale, în special metal, folosirea nejudicioasă a terenurilor etc.

— În sfîrşit, au fost subliniate lipsuri în utilizarea deplină a capacităţii de proiectare, accentuîndu-se necesitatea de a se simplifica şi reduce volumul documentaţiilor tehnice şi de a se folosi cît mai raţional cadrele cu pregătire superioară.

Din dezbateri, precum şi din indicaţiile date de conducerea de partid, a reieşit că pentru asigurarea unei documentaţii de calitate pentru investiţiile viitoare sau în curs, este necesar să se termine pînă la sfîrşitul trimestrului I studiile tehnico-economice ale lucrărilor ce urmează a începe în 1967 şi pînă la sfîrşitul trimestrului II cele necesare lucrărilor ce vor începe în 1968; de asemenea, pînă la finele anului curent trebuie predate documentaţiile de execuţie necesare lucrărilor anului viitor.

În vederea realizării acestor sarcini, trebuie rezolvate în timp util şi în bune condiţii toate lucrările premergătoare proiectării, ca de pildă stabilirea şi definitivarea datelor de temă-acţiune în care trebuie antrenate cele mai bune cadre de specialişti — elaborarea la un înalt nivel tehnic a studiilor de amplasament şi în special a detaliilor de sistematizare ale zonelor industriale respective, rezolvate pe principiul unei largi cooperări, condiţie hotărîtoare în asigurarea eficienţei investiţiilor. În acelaşi timp a rezultat necesar ca Ministerul Comerţului Exterior să îmbunătăţească activitatea de achiziţionare a utilajelor necesare lucrărilor de investiţii.

Propunerile de investiţii ale următorului cincinal urmează să fie fundamentate din timp de către ministere şi titularii de investiţii, pe bază de studii de dezvoltare în perspectivă a ramurilor, studii care să indice căile de realizare a nivelurilor de producţie propuse, ţinînd seama de folosirea deplină a capacităţilor existente.

Consfătuirea a scos în evidenţă rolul important ce revine proiectării în realizarea unor investiţii cu înaltă eficienţă economică, aceasta constituind o problemă centrală a activităţii de construcţii, arhitectură şi sistematizare. Conducerea de partid şi de stat a dat o înaltă apreciere muncii de proiectare care a adoptat numeroase soluţii îmbinînd în mod armonios utilul cu frumosul, dar a dezvăluit în acelaşi timp neajunsurile existente în munca noastră.

O metodă principală pentru a se asigura introducerea tehnicii noi o reprezintă elaborarea mai multor variante de studiu tehnico-economic. Tovarăşul Nicolae Ceauşescu spunea : « Trebuie să lichidăm cu hotărîre practica actuală cînd proiectul se prezintă într-o singură variantă, cerîndu-se totodată să fie aprobat în cel mai scurt timp şi în forma în care a fost prezentat, argumentîndu-ne că dacă se solicită o altă soluţie nu se mai garantează realizarea la timp a obiectivului. În felul acesta, în mod practic sîntem puşi în faţa faptului împlinit, în situaţia de a accepta proiectul aşa cum a fost întocmit, neavînd nici o posibilitate de alegere».

O mare importanţă o are ridicarea calitativă a soluţiilor tehnice, care trebuie să elimine supradimensionările, excesele de volume construite, de suprafeţe vitrate, să asigure prin proiecte un grad ridicat de ocupare a terenului, economisirea materialelor şi în special a metalului, lărgirea amplasării unor utilaje în aer liber, diminuarea ponderii volumului de construcţii-montaj din valoarea totală a investiţiei, folosirea masivă a materialelor noi şi eficiente.

Este nevoie să se persevereze în aplicarea indicaţiilor primite privind: cooperarea în construire şi folosirea unor surse şi reţele de energie

în domeniul construcţiilor

electrică şi termică, apă şi canalizare, comasarea clădirilor şi secţiilor în hale mari monobloc cu un grad cît mai ridicat de flexibilitate în producţie, lărgirea prefabricării elementelor de beton armat, a industrializării construcţiilor, mijloc important în reducerea termenelor de dare în exploatare.

Un rol deosebit în acţiunea de îndrumare şi control al activităţii de proiectare îl au consiliile tehnico-ştiinţifice, care trebuie întărite cu constructori, arhitecţi şi economişti.

S-a propus actualizarea şi revizuirea unor normative depăşite — normativul de fundaţii în terenuri macroporice, de pază contra incendiilor, cele sanitare şi antiepidemic etc. şi totodată întocmirea unora ce sînt necesare — ca de pildă normative departamentale cuprinzînd gabarite minime necesare pentru unităţi, linii tehnologice şi obiecte construite, indicatori tehnico-economici pe tipuri şi capacităţi de producţie — normative care să îngrădească risipa de teren, de suprafeţe şi volume.

Dezbaterile au scos în evidenţă importanţa extinderii activităţii de tipizare şi a utilizării proiectelor tip, ca mijloc de folosire raţională a capacităţii de proiectare, de reducere a duratei de elaborare a documentaţiilor de investiţii şi de creştere a gradului de industrializare a procesului de execuţie. S-a insistat ca toate organele centrale şi locale să folosească din plin experienţa acumulată şi multiplele avantaje pe care le oferă utilizarea proiectelor tip, care datorită elaborării pe bază de studii adîncite, experimentări de prototipuri şi verificări minuţioase, realizează indicii tehnico-economici cei mai avantajoşi.

S-a propus revederea regulamentului privind tipizarea în constructii, cu scopul scurtării duratei de elaborare a proiectelor tip, a exprimentării de prototipuri şi introducerea în producţia de serie a unor elemente de construcţie, precum şi revederea preţurilor de livrare a elementelor prefabricate, în vederea asigurării unei eficienţe economice sporite a soluţiilor industrializate.

S-a subliniat de conducerea de partid şi de stat rolul ce revine Comitetului de Stat pentru Construcţii, Arhitectură şi Sistematizare în coordonarea, îndrumarea şi stimularea tipizării, introducerii soluţiilor de tehnică nouă şi îmbunătăţirii întregii activităţi de proiectare.

Atît institutelor de proiectare, cît şi organelor de avizare le revine o mare răspundere pentru adoptarea unor soluţii constructive care să ducă la folosirea raţională a metalului avînd în vedere că în condiţiile ţării noastre utilizarea generală a construcţiilor metalice, şi acolo unde nu sînt impuse de condiţii tehnice şi tehnologice, constituie o risipă, fără a aduce avantaje economice corespunzătoare. Aşa cum a rezultat din Raport, mai sînt institute care neglijează aceste aspecte, de importanţă hotărîtoare pentru economia naţională, şi prevăd în proiecte soluţii cu schelete metalice, chiar acolo unde specificul tehnologic sau posibilităţile de execuţie nu impun astfel de soluţii, fiind perfect posibilă folosirea unor structuri din beton armat..

Delegaţiile de proiectanţi din România, care s-au deplasat în ultimii ani în ţări ca R.F. a Germaniei, Franţa, Suedia şi Italia, vizitînd zeci de fabrici din toate ramurile industriale şi numeroase birouri de proiectare de specialitate, s-au putut convinge că şi construcţiile din elemente prefabricate de beton armat şi beton precomprimat au o largă folosire şi sînt în general mai ieftine, chiar în ţările cu o producţie mare de metal.

De exemplu, în Suedia, ţară producătoare de oţel, majoritatea construcţiilor industriale se execută din beton armat prefabricat şi chiar hale cu încărcări grele şi deschideri mari, cum sînt cele ale fabricii de turbine electrice din Västeras sau ale uzinelor de autoturisme Volvo din Göteborg, care au numeroase linii de conveioare suspendate de acoperiş, sînt construite cu şarpante din grinzi prefabricate de beton precomprimat.

Pe această linie a economiei de metal a reieşit necesar ca Ministerul Industriei metalurgice să ia măsuri pentru mărirea producţiei de oţeluri superioare şi revederea preţurilor acestora, pentru eliminarea toleranţelo r pozitive în producţia de laminate şi organizarea producţiei industriale a tîmplăriei din profile de tablă îndoită.

S-a insistat de asemenea asupra necesităţii de a se introduce în fabricaţie un sortiment larg de materiale, care să ducă atît la ridicarea economicităţii, cît şi a calităţii arhitecturale. Este vorba în primul rînd de panourile ondulate sau cutate din poliesteri armaţi cu fibre de sticlă pentru acoperişuri, luminătoare şi pereţi de hale industriale. Astfel de elemente sînt autoportante pe lungimi mari şi prin aceasta economisesc un important consum de oţel în scheletul de susţinere. Panourile din sticlă armată de tip PROFILIT, cu profil chesonat, pot rezista ca elemente de pereţi exteriori, pe înălţimi de 5—6 m, fără nici un schelet metalic de susţinere, astfel că la hale industriale cu înălţimi obişnuite se elimină complet consumul de metal, actualmente foarte ridicat, din pereţii exteriori vitraţi. La fel, plăcile ondulate din materiale plastice permit realizarea unor luminătoare acoperiş, fără şprosuri metalice.

Pentru construcţiile încălzite, panourile de pereţi şi de acoperiş din astfel de materiale uşoare se livrează, în multe ţări gata asamblate cu straturile termoizolatoare şi hidroizolatoare, sub forma unor elemente « sandviş» prefabricate. Pe lîngă acestea, se realizează din materiale plastice luminătoare-cupolete, ferestre cu rame din material plastic, mai rezistente la coroziune decît cele metalice şi care nu necesită cheltuieli de întreţinere.

Este de subliniat că nu ajunge să producem numai elementele de construcţii propriu-zise. Fabrica producătoare trebuie să asigure şi să livreze şi toate piesele necesare pentru îmbinarea lor, pentru etanşarea rosturilor, scule speciale de manipulare şi prelucrare, aşa cum fac şi fabricile din străinătate.

★

Lucrările consfătuirii au scos în evidenţă importanţa măsurilor aprobate de conducerea de partid şi de stat referitoare la simplificarea modului de elaborare şi avizare a documentaţiilor tehnico-economice şi la mărirea competenţelor de aprobare ale titularilor de investiţii. În acelaşi timp, a rezultat că mai există lipsuri în organizarea activităţii de proiectare, lipsuri care au determinat întîrzieri în asigurarea din timp cu documentaţii tehnico-economice, folosirea neraţională a capacităţii de proiectare şi, în unele cazuri, o calitate nesatisfăcătoare a proiectelor legată de o falsă monumentalitate. În acest sens s-au adus critici organelor centrale şi mai ales Comitetului de Stat pentru Construcţii, Arhitectură şi Sistematizare şi Băncii de Investiţii.

continuare în pag. 67

Sat de tip adunat pe valea Izei

IN DEZBATERE: PROBLEMELE ACTUALE ALE CREAȚIEI ARHITECTURALE

SISTEMATIZAREA REȚELEI DE SATE

BME KÖZPONTI KÖNYVTÁRA
F
1920
FOLYÓIRAT OLVASÓTÁLY

Publicăm în numărul de față al revistei materialele discuției de creație avînd ca temă „Unele probleme ale sistematizării rețelei de sate", ce a avut loc în luna noiembrie 1966 la Uniunea Arhitecților.

arh. ioan baucher

unele principii în legătură cu sistematizarea satelor

Numeroși autori s-au ocupat, încă de la începutul secolului XX, de unele aspecte ale evoluției istorice a satelor noastre și de unele caracteristici ale lor. Parte din aceste lucrări — care abordau tema fie în cadrul restrîns al unor regiuni, fie în cadrul general al țării — au urmărit cunoașterea în special a procesului de formare și răspîndire a satelor ; ele constituie în cea mai mare măsură lucrări de analiză istorico-geografică.

În deceniul al treilea al secolului nostru au început să apară lucrări consacrate unor probleme cu caracter economic, ajungîndu-se la clasificări de așezări, în funcție de gradul de dispersare sau de concentrare a locuințelor sătești. Aceste clasificări se bazau pe formele exterioare (mărime, structură, textură), fără a avea însă în centrul atenției rolul determinant al condițiilor social-economice în dezvoltarea localităților rurale, nu analizau funcțiunile și specializarea economică a satelor, limitîndu-se la expresia spațială a așezărilor, ceea ce conferea acestor clasificări un caracter formal, descriptiv. O analiză temeinică a gradului de dezvoltare economică a satelor în trecut ar fi scos de altfel la iveală starea de înapoiere în care se găseau, precum și o seamă de alte fenomene specifice satului românesc din acele perioade.

În prezent, satul capătă, în procesul general de dezvoltare socială și economică a țării, un rol foarte important, devenind un factor activ în transformarea cadrului general de viață al populației rurale.

Satul, cu cele trei elemente fundamentale ale sale — populația, vatra și baza sa economică — ca formă de organizare teritorială a forțelor de producție și deci ca element al producției sociale, a evoluat în timp și în spațiu, sub influența legilor economice de dezvoltare a societății și în limitele unor zone geografice ale căror caractere se răsfrîng asupra tuturor aspectelor sătești.

În cadrul procesului rapid de industrializare și de transformare socialistă a agriculturii, bazele economice și tradiționale ale așezărilor

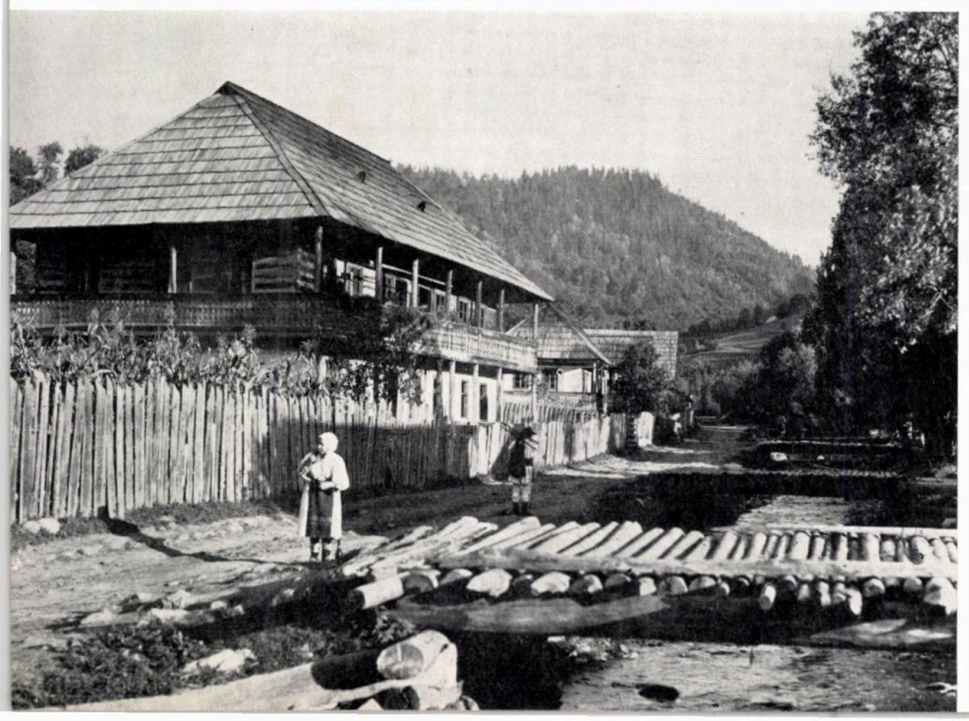

Vedere dintr-un sat de tip răsfirat

Sat de tip adunat

rurale din România au fost radical transformate în ultimii 15 ani.

Industrializarea socialistă a țării are un rol hotărîtor în dezvoltarea economică, de ansamblu, a tuturor regiunilor. Repartiția obiectivelor industriale în regiuni cu un profil exclusiv agricol, lărgirea și dezvoltarea obiectivelor din regiunile cu un nivel industrial mai ridicat, au dat naștere la relații economice noi, permanente și reciproce între sate și centrele industriale. Consecința directă a acestor relații este pătrunderea tot mai adîncă a modului de viață orășenesc în lumea satelor, fenomen care, îndrumat și coordonat, va contribui necondiționat la înlăturarea treptată a diferențelor dintre sat și oraș.

Acest factor, ca și organizarea pe principii cooperatiste a agriculturii au oferit populației rurale posibilitățile reale de a-și ridica în mod continuu nivelul de viață. În acest sens este grăitor numărul de aproape 500 000 de locuințe executate la sate în anii șesenalului ; extinderea rețelei energetice pe scară largă a permis folosirea unor utilaje și instalații pentru ușurarea muncilor în unitățile de producție, a radioului și a televiziunii, precum și a unei variate aparaturi de uz casnic.

Procesul de dezvoltare a satelor nu se desfășoară însă în mod coordonat cu celelalte activități economice, sociale sau de echipare tehnică a teritoriului. Datorită situației existente moștenite, actuala rețea de localități rurale din țara noastră prezintă unele caracteristici negative, în general cunoscute. Astfel, în urma recensămîntului din 15 martie 1966, din cca. 15 020 sate existente, 43,2% aveau o populație pînă la 500 de locuitori și 28,9% între 500 și 1 000 de locuitori.

Predominarea satelor mici și foarte mici are drept consecință o mare densitate medie pe țară: 6,4 sate pe 100 km², atingînd — în unele zone subcarpatice sau mai intens industrializate — pînă la 8—10 sate pe 100 km².

În contrast cu această densitate mare, densitatea populației în vetrele de sat este foarte mică în raport cu zona geografică, cu tipul de sat și cu așezarea acestuia în teritoriu ; densitatea în vetrele de sat variază între 12—20 locuitori pe hectar vatră, ajungînd în unele așezări cu structura răsfirată la 5—8 locuitori pe hectar sau mai puțin.

Față de această situație, rețeaua de sate din țara noastră ridică în etapa actuală probleme complexe care necesită o analiză atentă și măsuri corespunzătoare, în vederea asigurării unei dezvoltări în raport cu noile condiții de viață și de muncă și în concordanță cu ritmul continuu de dezvoltare și transformare continuă a regiunilor și raioanelor.

În Rezoluția Congresului al IX-lea al Partidului Comunist Român din 24 iulie 1965 se subliniază că « *Ținînd seama de volumul important al construcțiilor de locuințe și social-culturale în mediul rural, este necesar să se treacă la întocmirea studiilor de* sistematizare a satelor, *pentru a se crea posibilitatea folosirii în condiții cît mai bune a unităților comerciale, școlii, dispensarului, căminului cultural, electrificării, alimentării cu apă, în vederea economisirii terenurilor și îmbunătățirii în general a condițiilor de viață în satele patriei noastre* ».

Consecventă acestei directive și pentru a asigura condițiile de desfășurare cele mai potrivite acestei acțiuni, Plenara C. C. al P.C.R. din 11—12 noiembrie 1966 a hotărît înființarea Comisiei Centrale de Sistematizare a Satelor.

Aceste directive și măsuri organizatorice sînt date pentru ca, pe de o parte, să se sprijine activitatea de sistematizare în acest sector al societății noastre, iar, pe de altă parte, să se creeze un organ care să coordoneze desfășurarea acțiunilor menite să ducă la ridicarea continuă a nivelului economic și social al satelor țării noastre.

În momentul de față ne găsim la capătul unei etape în care — pe baza unor studii experimentale de sate, de raioane și de rețele de localități urbane, ca și pe baza unor concluzii trase din unele studii cu caracter general sau pe baza unor sinteze elaborate pe probleme — s-a ajuns la scoaterea în evidență a principalelor aspecte ridicate de sistematizarea satelor în țara noastră, la identificarea relațiilor reciproce dintre diferitele funcțiuni economice, care constituie factori determinanți în rezolvarea problemelor de dezvoltare a localităților rurale, precum și a unor elemente de orientare în perspectivă în ce privește posibilitățile de organizare a rețelei de localități rurale și de sistematizare a satelor.

În primul rînd a reieșit faptul că sistematizarea localităților rurale nu se poate face separat pentru o localitate, fără a cunoaște rolul acesteia în cadrul rețelei de localități, în teritoriu. De aici, necesitatea elaborării în prealabil a unui

studiu de sistematizare teritorială, fundamentat pe elemente economice de organizare și profilare a unităților de producție care să constituie elemente tematice pentru elaborarea schițelor de sistematizare a localităților rurale.

În al doilea rînd, din studiile de sistematizare făcute asupra unui număr relativ restrîns de sate a reieșit faptul că există posibilități de ridicare a densității locuitorilor în vetrele de sat, prin restrîngerea perimetrelor acestora; ca urmare a măririi densității, vor putea fi în viitor redate unele suprafețe de teren în circuitul agricol. Totodată este necesară o ridicare a nivelului de dotări social-culturale și a echipării tehnico-edilitare, care, în condițiile ce se vor crea, vor reveni la un preț de cost mult mai redus pe cap de locuitor decît în situația de astăzi.

Ca urmare a acestor concluzii, C.S.C.A.S. a inițiat elaborarea unor prime studii cu caracter experimental pentru raioanele Slatina, Călărași și Drăgășani, în vederea determinării metodologiei și criteriilor de organizare a rețelei de localități rurale, spre a se putea trece la elaborarea schițelor de sistematizare a satelor.

Pînă în prezent au fost realizate 21 de asemenea studii cu caracter experimental, o parte prin organele de proiectare ale unor sfaturi populare regionale (D.S.A.P.C.), iar altele prin Consiliul Superior al Agriculturii.

Desigur că în raport cu numărul de raioane existent, realizările sînt minime, însă ele constituie un prim pas pe baza cărora au fost scoase în evidență problemele și analizate diferitele aspecte ale rețelei de localități, permițînd, în etapa actuală, orientarea dirijării investițiilor de primă urgență la sate.

Din studiile elaborate pînă în prezent au reieșit unele aspecte și concluzii caracteristice dezvoltării în perspectivă a rețelei de localități rurale:

— criteriile care stau la baza sistematizării rețelei de localități rurale au un caracter complex și se fundamentează pe analiza posibilităților de dezvoltare a bazei economice a acestora, a condițiilor cadrului natural, a gradului actual de dezvoltare a înzestrărilor social-culturale și a posibilităților de realizare a echipărilor tehnico-edilitare;

— organizarea unei rețele de localități care să corespundă condițiilor noi de viață și de muncă va avea drept consecință lichidarea treptată a deosebirilor esențiale dintre oraș și sat;

— față de caracteristicile actuale ale rețelei de sate din țara noastră, sistematizarea teritorială ridică cu precădere problema regrupării așezărilor rurale; acest proces se va desfășura în timp, urmărind crearea unei rețele diferențiate pe categorii de mărime, dotare și echipare tehnică.

În condițiile nivelului actual de cunoaștere a problemelor și a liniilor directoare de dezvoltare și organizare în perspectivă a întregului teritoriu al țării, ținînd seama și de specificul țării noastre, a fost considerată posibilă diferențierea așezărilor după funcțiuni, după ordine de mărime, după grad de dotări social-culturale și după nivelul de echipare tehnico-edilitară.

Pe aceste criterii au fost diferențiate:

a. Localități principale cu funcțiuni complexe, avînd un rol coordonator al acestor funcțiuni în teritoriu; în această categorie pot fi încadrate localitățile cuprinzînd pe teritoriul lor unități industriale sau agricole importante. În unele cazuri, ele pot avea și funcțiuni balneo-climaterice sau pot constitui centre de atracție pentru populația urbană din apropiere, pentru recreație sau turism.

Localitățile din această categorie ar urma să fie echipate cu dotări social-culturale și înzestrate cu echipament tehnico-edilitar de tip urban. Ele pot asigura totodată și unele deserviri pe linie de învățămînt, sănătate și comerț pentru localitățile mai mici din apropiere. Unele din aceste așezări pot deveni în timp orașe.

Ordinea de mărime: 5 000—7 000 de locuitori sau peste.

b. Localități avînd funcțiuni de principale centre de producție agricolă (sedii G.A.S., C.A.P., brigăzi S.M.T.), cu unele unități de prelucrare a produselor agricole sau unități ale industriei locale, baze temporare de colectare și depozitare etc.

Aceste localități ar urma să primească dotări îmbunătățite, privind îndeosebi alimentarea cu apă prin rețea publică, cu cișmele pe stradă și canalizări parțiale. Schițele de sistematizare vor putea să dezvolte rețeaua dotărilor social-culturale, să indice zonele aferente edilitare, în raport cu populația și mărimea localităților.

Ordinea de mărime a acestor așezări se propune a fi între 3 000—5 000 de locuitori.

c. Altă categorie o constituie satele avînd funcțiuni de centre de producție agricolă de importanță locală. Dotările social-culturale și echipările tehnico-edilitare se asigură conform normativelor, în funcție de mărimea localităților.

Ordinea de mărime a acestor localități este considerată în jurul a 3 000 de locuitori, o cifră minimă care permite asigurarea unor dotări și echipări economice.

Această ordine de mărime este orientativă și ar corespunde organizării unei scheme de localități rurale într-o zonă de cîmpie. Soluțiile ce vor fi adoptate în studiile de sistematizare pentru rețeaua de localități rurale vor trebui să țină seama de numeroasele elemente cu caracter specific regional, geografic, morfologic sau demografic, care vor imprima de la raion la raion particularități specifice noilor rețele de așezări.

★

Problemele pe care le ridică sistematizarea unei localități rurale nu sînt mai puțin complexe sau mai lipsite se interes decît cele pe care le

Sat de tip împrăștiat

ridică rețeaua de localități din cadrul unui studiu de sistematizare teritorială.

Din studiile făcute pînă în prezent în acest domeniu și din cele peste 100 de schițe de sistematizări de sate, elaborate în diferite regiuni, au reieșit în general aspecte legate de:

— necesitatea corelării sistematizării cu mărimea, profilul și perspectivele de dezvoltare a bazei economice situate pe teritoriul respectiv;

— necesitatea zonificării diferitelor funcțiuni ale localității, cu amplasarea unităților de producție, industriale, agricole sau din alte ramuri economice, în vederea stabilirii unor relații avantajoase din punct de vedere al situării față de vatra satului, față de căile de acces, față de posibilitățile de asigurare cu lucrări edilitare, în vederea diminuării unor condiții de nocivitate, a reducerii distanțelor la locul de muncă etc.;

— organizarea teritoriului vetrei pentru asigurarea suprafețelor de teren necesare construcțiilor de locuințe, amplasarea dotărilor social-culturale — în raport cu mărimea satului și necesitățile de deservire —, precum și delimitarea zonei destinate creării centrului social-administrativ al satului;

— în raport cu structura loturilor de casă și cu densitatea actuală a populației și a locuințelor în vatra satelor a apărut necesară mărirea acestei densități, astfel încît, pe de o parte, să se dea o utilizare rațională terenurilor din vatra satelor în vederea construirii de locuințe, conform prevederilor statutului C.A.P., iar pe de altă parte pentru a pune în valoare terenurile neconstruite, libere, pentru amplasarea construcțiilor de dotări social-culturale; mărirea densității în vatra satelor va contribui în cea mai mare măsură la ridicarea gradului de confort al satelor, la reducerea pe cap de locuitor a costului diferitelor contribuții și în special a lucrărilor de echipare tehnico-edilitară;

— un aspect mult dezbătut al modului de rezolvare a sistematizării, și care ridică probleme, este acela al felului de tratare a tipurilor de locuințe în mediul rural; pînă în prezent au fost făcute propuneri ca în cadrul zonei de locuit să existe diferențieri în ceea ce privește regimul de înălțime, mărimea loturilor și gradul de echipare tehnică; în cadrul așezării vom putea astfel diferenția o zonă centrală, cu clădiri cu două sau mai multe niveluri, înconjurată de zone de locuit cu un singur nivel; soluția poate fi luată în considerare mai ales dacă locuințele cu mai multe niveluri (pentru cadrele calificate din gospodăriile agricole de stat, C.A.P., S.M.T., medici, cadre didactice etc.) vor putea fi realizate din fonduri de stat;

— realizarea unei rețele de căi de comunicație mai simplă, mai ordonată, care să asigure deservirea centrelor de interes, cum ar fi centrele gospodărești, cu diferite zone ale satului; accese ușoare și directe la cîmp pentru utilaje și animale etc.; reducerea lungimii străzilor, realizată atît prin utilizarea mai rațională a teritoriului, cît și prin reducerea fronturilor de fațadă ale loturilor, va putea contribui, de asemenea, la reducerea pe familie a costului lucrărilor de echipare edilitară;

— în ceea ce privește asigurarea construcțiilor de dotare social-culturală, așa cum am arătat în cadrul organizării rețelei de localități, ea apare diferențiată în raport cu mai multe criterii ca: funcțiunea localității în rețea, mărimea populației și raza de deservire a fiecărei unități etc.;

— localitățile mai importante — centre principale cu funcțiuni de coordonare în teritoriu — vor putea avea școli tehnice cu internate, licee sau școli profesionale, unități comerciale și chiar de deservire, precum și unele construcții aferente unor activități specifice zonei de producție (casa agronomului, laboratoare, ocoale silvice, cluburi muncitorești etc.); amplasarea acestor construcții se poate face în cadrul zonei centrului obștesc, în măsura în care ele nu necesită asigurarea unei raze de deservire, ca în cazul școlilor;

— organizarea unui centru social-administrativ reprezentativ, care să constituie elementul specific al satului și căruia să i se imprime caracterul generat de îmbinarea armonioasă a construcțiilor de tip socialist cu tradiționalele elemente de artă populară locală;

— o problemă care în satele actuale nu constituie o preocupare este aceea de a crea și asigura unele zone plantate cu caracter obștesc, prin utilizarea unor plantații sau păduri existente în apropiere, în vederea dotării și amenajării lor pentru recreație și distracție, sau amenajarea pentru sport a unor terenuri mai puțin valoroase pentru agricultură, amenajarea cursurilor de apă pentru înot etc.

1 | 3
2 | 4

În concluzie, dacă pînă acum activitatea de sistematizare a satelor a avut un caracter restrîns și experimental, este necesar ca de aici înainte să continuăm și să dezvoltăm cu tot elanul și cu toată seriozitatea această activitate, cu concursul tuturor factorilor interesați în viața satelor, astfel încît să păşim zi de zi către atingerea obiectivelor trasate de conducerea noastră de partid și de stat.

1 — *Satul de tip adunat Meria din regiunea Hunedoara*

2 — *Sat de tip împrăștiat*

3 — *Vedere de stradă dintr-un sat de tip răsfirat din Ardeal*

4 — *Satul de tip împrăștiat Surdești-Făurești din regiunea Maramureș*

★

Acestea ar fi, pe scurt, principalele probleme care își caută modul de rezolvare în actuala etapă și pentru a căror concretizare urmează să se continue în viitor o activitate de studii și cercetări, în paralel cu unele acțiuni îndreptate încă din acest moment spre identificarea unor localități, care, beneficiind de condiții de dezvoltare în perspectivă și de un fond valoros construit, să poată primi investiții pentru ridicarea continuă a nivelului de viață al populației rurale.

Uniunea arhitecților poate avea în cadrul activității de sistematizare a satelor un rol deosebit. Prin activitățile ei specifice, ca discuții de creație, expoziții, concursuri, precum și prin revista « Arhitectura », ea va putea contribui într-o mare măsură la popularizarea acțiunilor, la clarificarea unor principii și la un schimb util de experiență între membrii ei.

În acest sens, considerăm că discutarea acestor probleme în cadrul filialelor Uniunii arhitecților, organizarea de expoziții și chiar de concursuri pe diferite teme legate de sistematizarea satelor pot aduce o contribuție valoroasă.

De altfel, o primă acțiune a fost inițiată în acest sens de Uniunea arhitecților prin concursul lansat în 1965 cu tema: « Sistematizarea unei așezări rurale ». Participarea la acest concurs a fost însă foarte redusă, iar materialele rezultate nu au fost valorificate pînă în prezent.

Desigur, în etapele ce vor urma și pe măsura cunoașterii mai în profunzime și în mod reciproc a problemelor de sistematizare, atît de către proiectanți, de către organele de îndrumare, cît și de către locuitorii satelor, diferitele greutăți inerente trecerii la realizarea pe scară largă a acestor acțiuni vor putea fi înlăturate.

În vederea desfășurării în viitor, într-un cadru mai larg, a activității de sistematizare a satelor, propun, ca pe lîngă măsurile ce se vor lua pe linie administrativă de stat, să se organizeze de către Uniunea arhitecților în cursul anului 1967 o serie de discuții de creație pe regiuni, pe baza studiilor elaborate și a condițiilor specifice locale, în vederea popularizării acestei activități, a cunoașterii scopului și obiectivelor ei și a dezbaterii între specialiști a părerilor și soluțiilor propuse.

De asemenea, propun ca revista « Arhitectura » să publice în paginile sale materiale referitoare la activitatea de sistematizare teritorială a rețelei de localități rurale și de sistematizare a satelor.

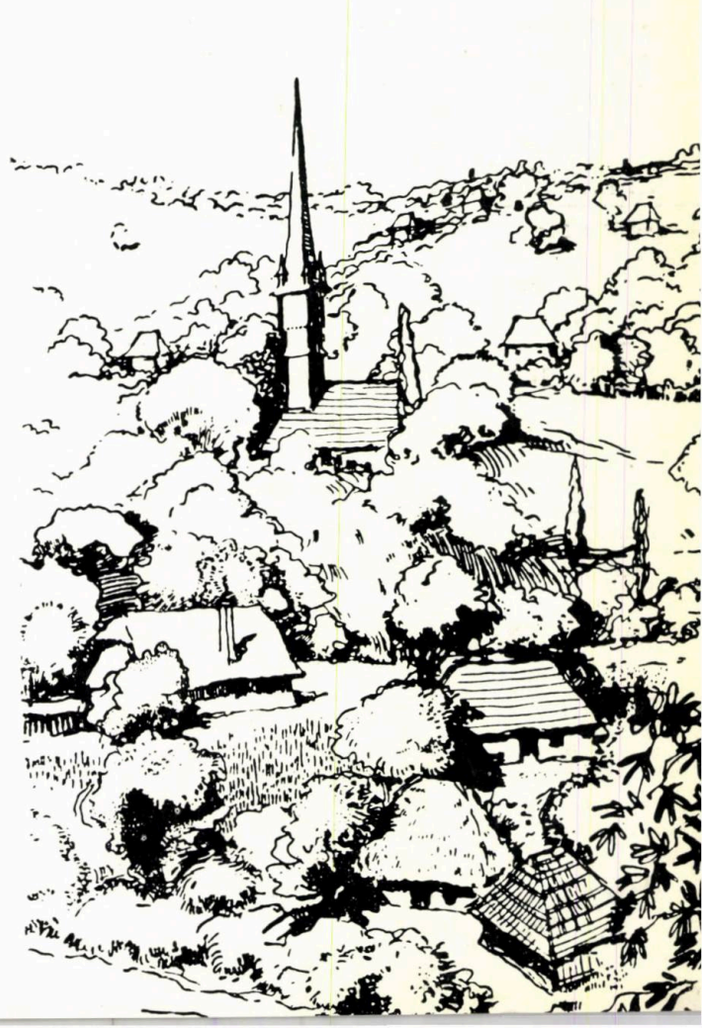

Casă în comuna Ciocănești

Locuința lui Ioniță Constantin din comuna Tîncăbești — Ciofliceni, construită în anul 1915, are prispa și foișorul din fața sălii (tinda) cu pazie și decorații la stîlpi din lemn traforat. Un corp de clădiri separat cuprinde bucătăria de vară și încă o cameră de dormit

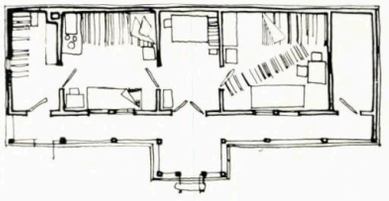

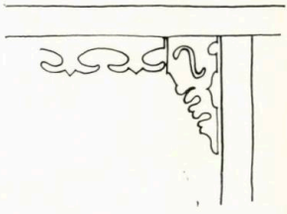

arh. aurelian trișcu

rețeaua de localități rurale din regiunea bucureşti

D.S.A.P.C. — București

Schițele — relevee fac parte din „Studiul locuinței rurale în regiunea București", Autori arhitecții Petre Dragnea și Paula Petre

S-ar putea crede că în întinsa cîmpie a Bărăganului, dominată de agricultură, cu viața și cu arhitectura sa omogenă, satele trăiesc molcom, fără schimbări, fără salturi.

Studiile de sistematizare teritorială întocmite în ultima vreme și care cuprind unele raioane agricole, zona preorășenească a Capitalei, zona dunăreană sau rețeaua de localități din întreaga regiune București, arată însă că se stabilesc relații și sectoare noi, care influențează puternic — ca și în alte colțuri de țară — viața acestor sate.

Capitala, cu pulsația sa viguroasă, noile industrii, îndiguirile și barajele de pe Dunăre, turismul cu creșterea sa precipitată, petrolul, mișcările sezoniere de populație, ori dezvoltarea zonelor de odihnă și agrement, sînt fenomene noi care se cer coordonate prin sistematizare. Stăpînite și dirijate, ele determină organizarea teritoriului și dezvoltarea armonioasă a localităților.

În schițele de sistematizare întocmite pentru 20 sate din regiunea București au apărut aspecte caracteristice locului și relațiilor cu zonele înconjurătoare.

Pe drumul litoralului, spre noul pod ce se realizează la Vadul Oii-Hîrșova, sînt lacuri cu ape care au excepționale calități terapeutice și care determină dotări pentru tratament și cură, ca de exemplu Amara, unde se înființă o nouă stațiune balneară de interes republican.

La Islaz, lîngă vărsarea Oltului în Dunăre, se vor realiza, pentru muncitorii noului baraj, locuințe și dotări care trebuie să rămînă în zestrea localității ce se dezvoltă

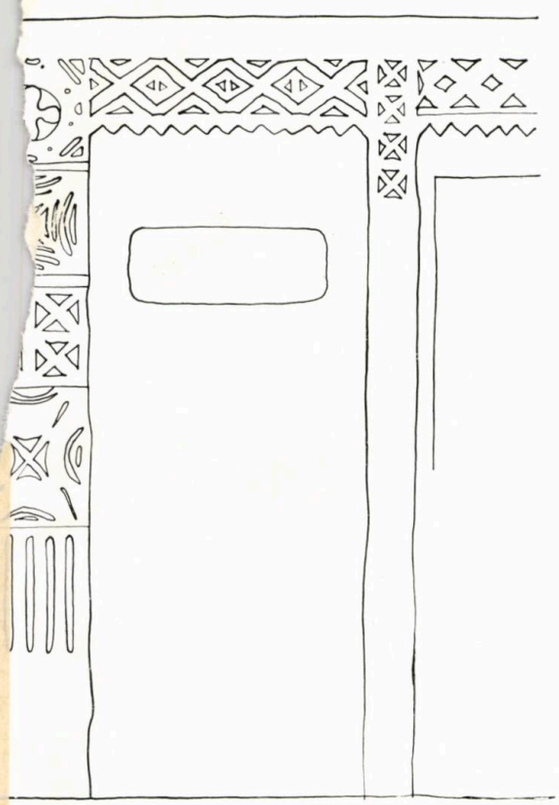

Decorații în stuc la pereții locuinței Pantiliei Lina din comuna Ciocănești

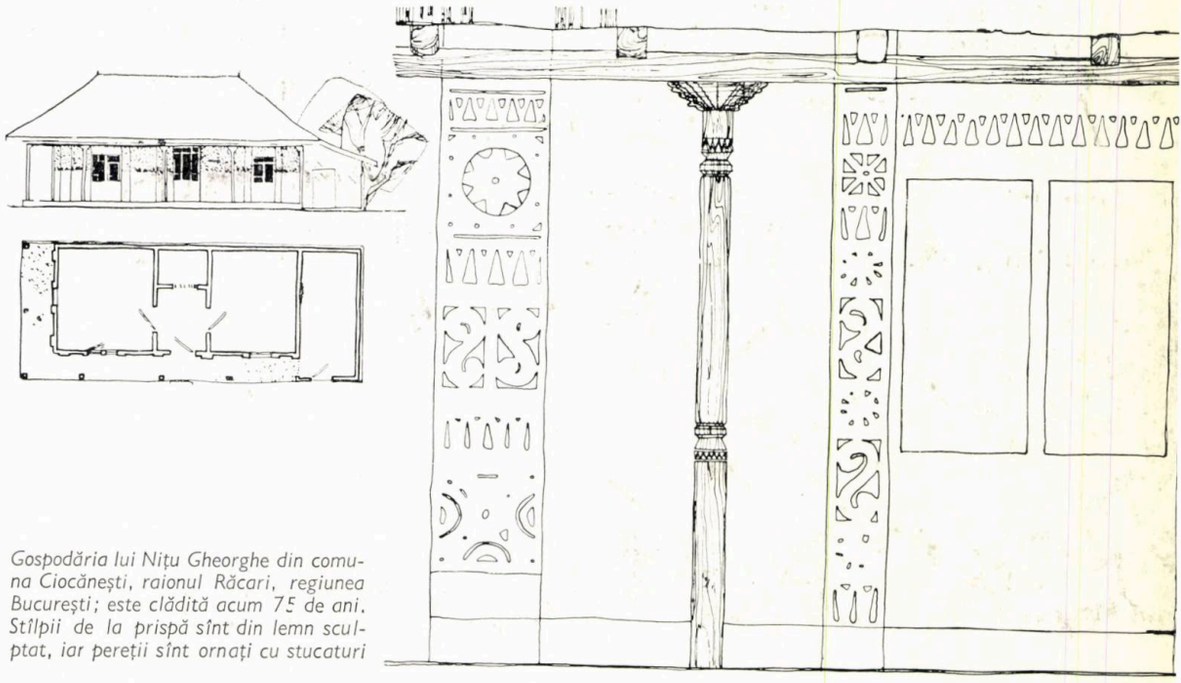

Gospodăria lui Nițu Gheorghe din comuna Ciocănești, raionul Răcari, regiunea București; este clădită acum 75 de ani. Stîlpii de la prispă sînt din lemn sculptat, iar pereții sînt ornați cu stucaturi

în paralel. Un monument — pentru care Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă și Uniunea arhitecților ar putea lansa un concurs public deschis arhitecților și artiștilor plastici — va comemora proclamația și revoluția din 1848.

La Snagov sau la Buftea s-a ivit necesitatea ca — o dată cu organizarea unor zone de agrement și turism pentru locuitorii din Capitală sau din Ploiești, ca și pentru turiștii în tranzit — să se ridice aceste localități la nivelul cerut de noile programe. Populația din aceste zone nu ar trebui să se retragă pentru a lăsa loc bucureștenilor, ci să participe — în noile unități hoteliere, în mica industrie alimentară sau meșteșugărească, în culturi specializate — la deservirea noilor funcțiuni.

Unele propuneri care apar în schițele de sistematizare a satelor au fost confirmate și prin concursul organizat de Uniunea arhitecților pentru sistematizarea unei localități rurale.

Regruparea treptată a satelor, reducerea vetrei și mărirea densității, amplasarea centrală față de baza de producție, retragerea de la calea ferată și de la șoselele cu trafic mare, organizarea centrului cu dotări și echipare modernă, diferențierea loturilor și a caselor după ocupația locuitorilor, respectarea peisajului, integrarea în natură și punerea în valoare a unor caractere proprii duc la crearea cadrului necesar pentru viața de mîine a satelor noastre.

Casă în comuna Ghermănești — raionul Răcari

STUDIUL DE SISTEMATIZARE A REȚELEI DE LOCALITĂȚI DIN REGIUNEA BUCUREȘTI

Autori:

Arhitecții Aurelian Trișcu (șef de proiect), Geta Pîrvulescu, inginer Maria Goicea, geograf Aurel Herbai

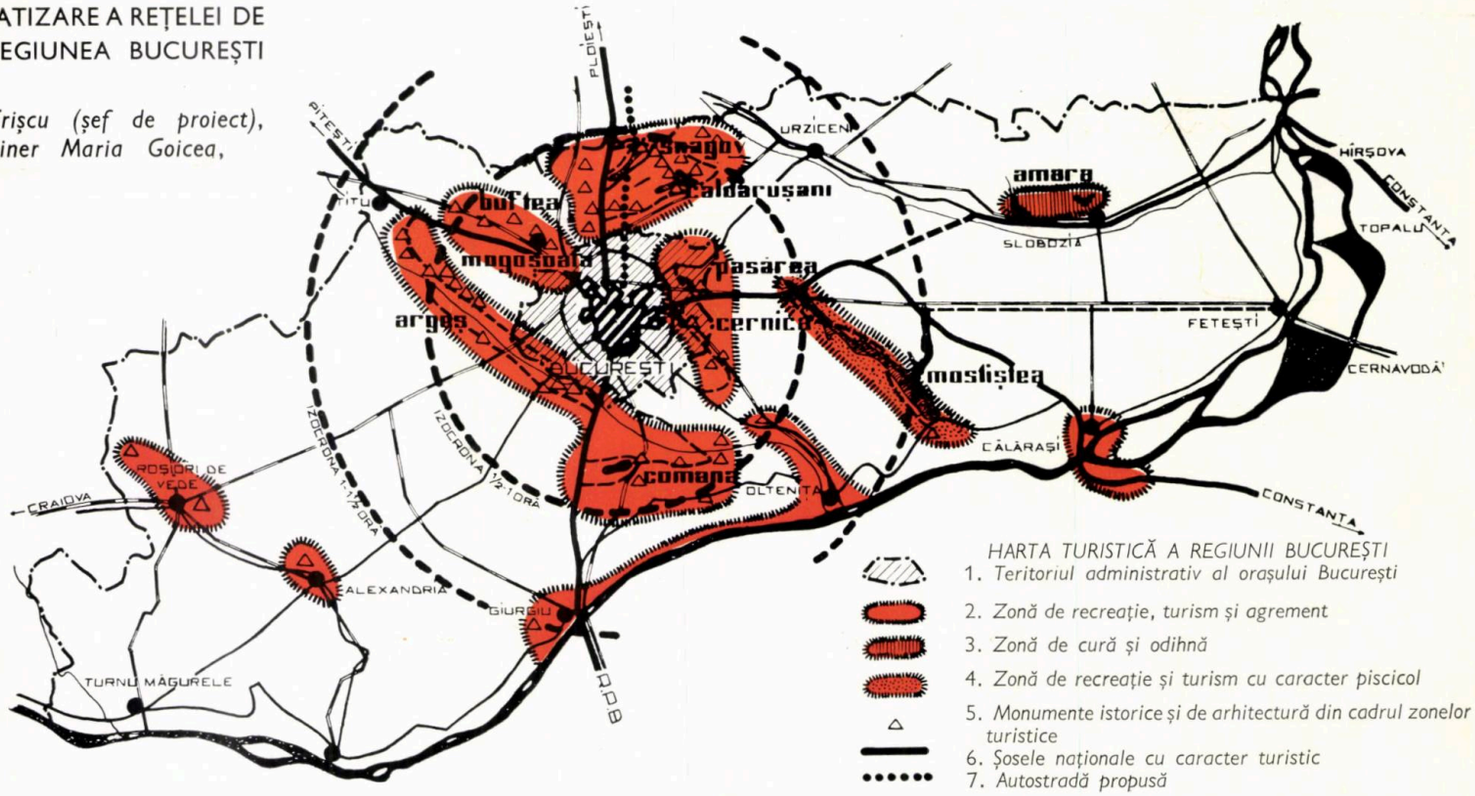

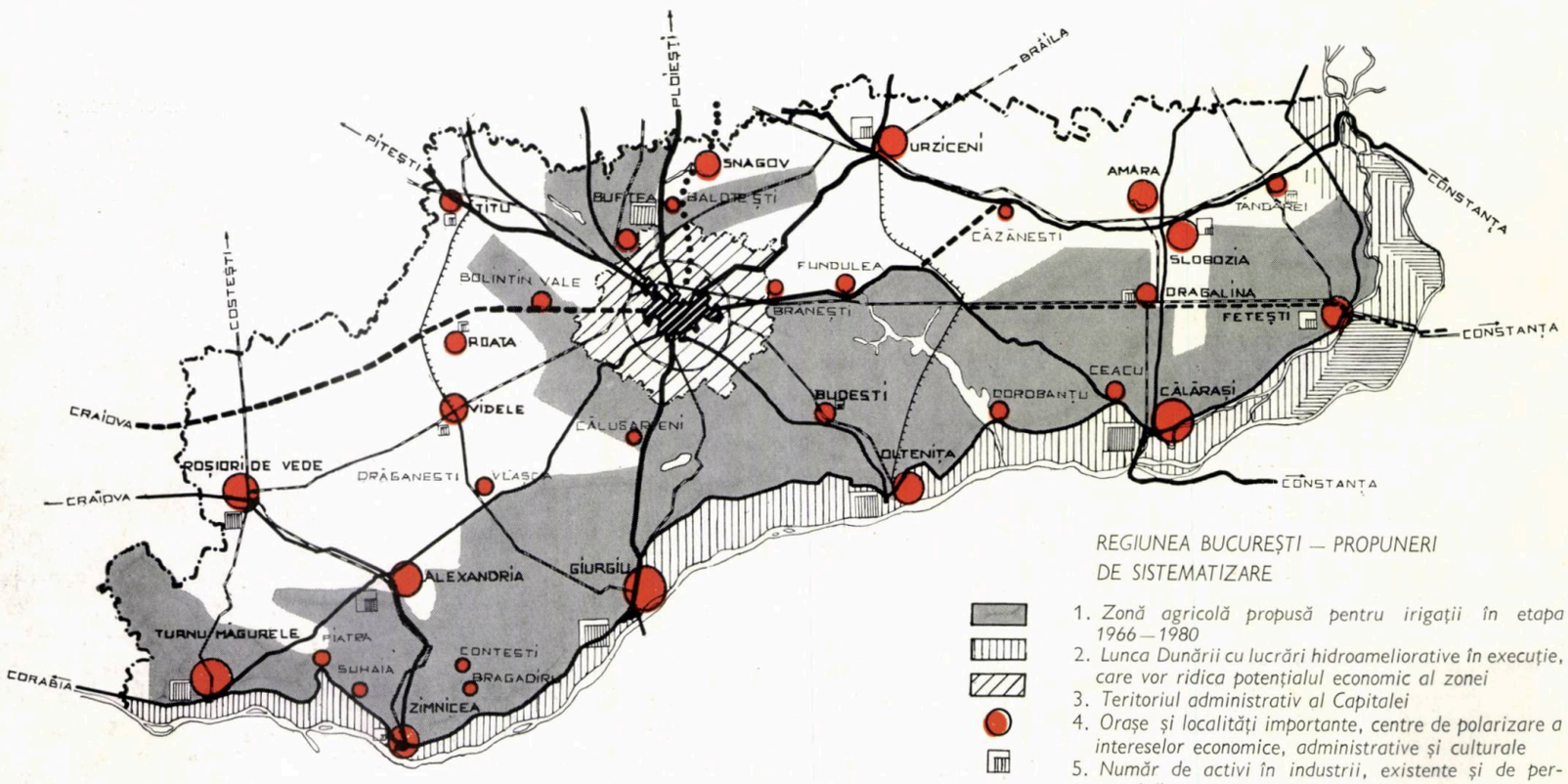

Este de relevat intervenția pozitivă a localnicilor pentru realizarea mai devreme și în condiții de calitate a acestor măsuri. Din proprie inițiativă, locuitorii unor cătune cu condiții mai grele de dezvoltare (populație redusă ca număr, drumuri de acces întrerupte de zăpadă sau de ploi, inundabilitate etc.) au anticipat etapele de regrupare propuse, mutîndu-se cu gospdăriile în localitățile învecinate mai importante, prevăzute să polarizeze interesele economice și social-culturale. Așa au făcut, spre exemplu, locuitorii satelor Victoria-Mărășești, Bucu-Mătăsești și Tîrla din raionul Slobozia.

De asemenea, se remarcă realizările constructorilor populari, printre care renumiții zidari din Bolintin sau din Răcari și Titu, care reușesc de multe ori să folosească fondul tradițional de artă populară în cadrul de astăzi al unei permanente schimbări și industrializări.

Puțin cunoscută, regiunea București adună în jurul Capitalei, pe drumurile ce duc spre munte sau spre vechile cetăți de scaun,[1] valoroase și inedite monumente de arhitectură. Pe lîngă biserica din Bălteni, datînd din secolele XVI-XVII, sau ctitoria de la Snagov a lui Neagoe Basarab, pot fi cuprinse în circuite turistice conacul de la Stoenești și palatul lui Brîncoveanu de la Potlogi, casa din Herești a lui Udriște Năsturel, mănăstirea Comana sau biserica de lemn din Poiana.

Aceste monumente nu sînt aduse și puse, ci crescute aici. În jurul lor, sate întregi, ca Mogoșoaia, Ciocănești, Gruiul Snagovului, Ciofliceni sau Tîncăbești, cuprind gospodării cu o arhitectură de calitate. Populația din Ciolpani și Periș, cu centre de ceramică, sau Baloteşti, cu atelierele sale de împletituri, creează — pe lîngă obiectele de artă populară apreciate în țară și peste hotare — gospodării cu materiale locale, cu o decorație simplificată, integrate în sat și în sit.

Așa cum obiectul de arhitectură exprimă o individualitate, ansamblul de arhitectură, satul întreg, arată cu limpezime felul de viață și aspirațiile unei colectivități.

Pe trama stabilită de acțiunile Regulamentului Organic, sate și case pitorești se deschid spre privelişti largi, între flori și arbori, aproape de apă, ferite de vînt și cu streașina pe ochi.

Meserii și programe noi, gusturi și nevoi sporite determină măsuri și soluții actuale.

Aplicarea studiilor de sistematizare ar fi înlesnită prin precizarea legistației privind lotizările, schimburile de teren prin comasare și redistribuire. Regrupările de C.A.P.-uri ar pregăti regrupările de sate. Coordonarea lucrărilor atît de variate (electrificări, drumuri, dotări, irigații) și care depind de diferite sectoare (industrii, agricultură, transporturi, C.S.A., O.N.T.) — deopotrivă de interesate în organizarea complexă a teritoriului — ar determina dezvoltarea cu precădere a localităților mai importante și echiparea chibzuită a acestora.

Studiile de sistematizare teritorială permit planificarea lucrărilor de proiectare și de investiții, clasificînd pe urgențe și stabilind rețeaua viitoarelor așezări. Dirijarea investițiilor și repartizarea forțelor de muncă se sprijină pe rezultatul acestor studii. Schițele de sistematizare a satelor pot fi în acest caz simplificate, cunoscînd relațiile reale și de persectivă în teritoriu.

Deși s-a crezut de către unii că orizontul îndepărtat (anul 1980 și după acesta) către care privesc proiectanții și studiile de sistematizare ar permite o îndelungată așteptare, ca și cum lucrările prevăzute s-ar putea realiza în preajma acelor ani și nu în etape, în tot acest interval, organele de conducere și organele locale au înțeles că *un gînd bun, fundamentat științific, poate începe să fie aplicat încă de astăzi.*

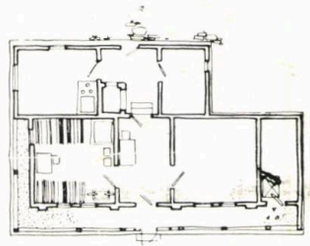

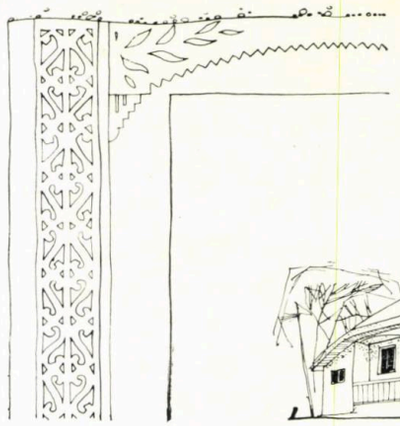

Dezvoltată cu bucătărie, cămară și tindă la nord și cu un celar acoperit în polată, locuința lui Oprea Vasiloiu din comuna Gruiul Snagovului datează de 60 de ani. În dreptul intrării, cei doi stîlpi sînt dublați de cîte un trafor din lemn

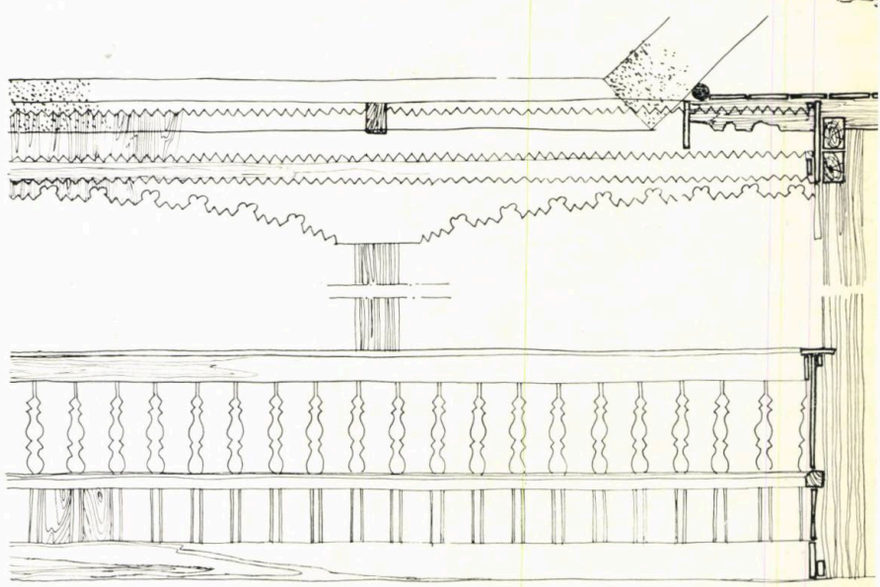

Locuința cu formă simplă de plan a lui Sofronie Boboc din comuna Ciocănești — construită în 1936 — are arcadele și parmalîcul prispei bogat traforate în lemn

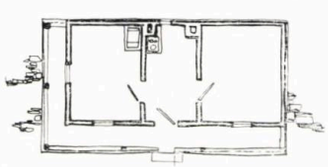

Casă în comuna Ghermănești

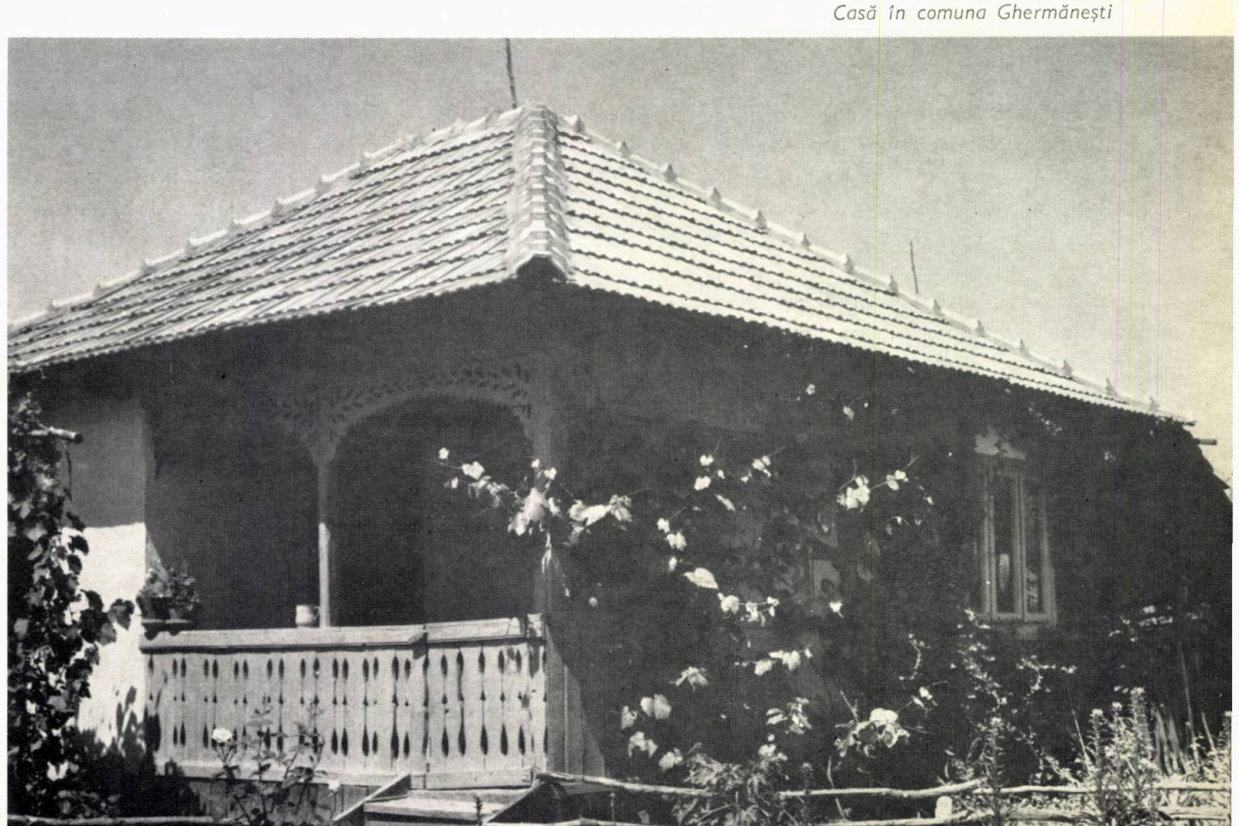

arh. mircea possa

două studii experimentale pentru sistematizarea raioanelor călăraşi şi slatina

Institutul I.S.C.A.S.

Autori: Dr. econ. Cirus Spiride, arhitecții Gheorghe Iacovescu și Mircea Possa, economiștii Sandu Constantin, Ecaterina Pîrvu și George Șeitan, inginer Sever Muja și geograf Gheorghe Nimigeanu

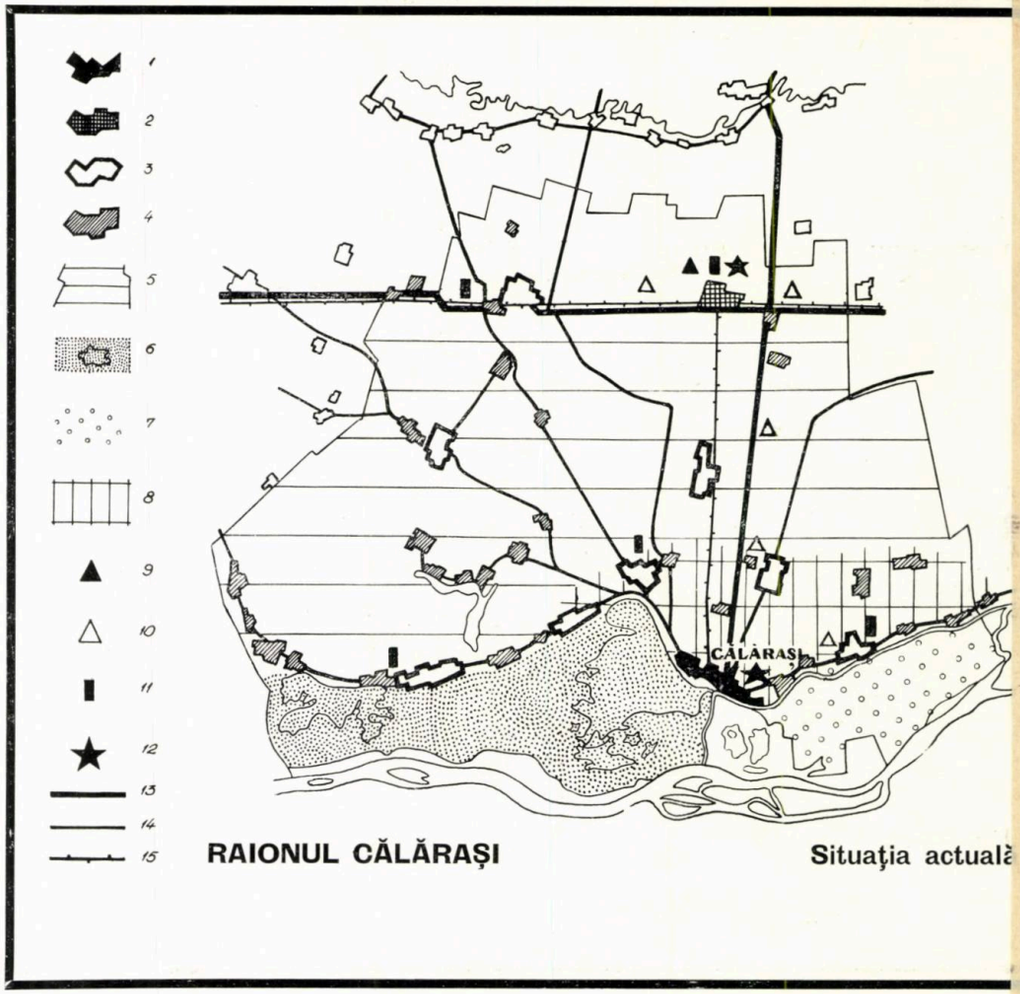

Studiile teritoriale cu caracter experimental efectuate pentru raioanele Călărași și Slatina au fost elaborate de către I.S.C.A.S., în colaborare — pentru analiza posibilităților de dezvoltare a agriculturii — cu Consiliul Superior al Agriculturii, prin institutul său de specialitate I.S.P.O.T.A. Ele constituie primele lucrări de acest gen, realizate în etapa 1962—1963, prin care a fost abordată în țara noastră sistematizarea rurală la scară teritorială. În consecință, aceste studii prezintă interes, atît din punct de vedere al cunoașterii unor probleme, aspecte și indici caracteristici rețelei actuale de localități rurale, cît și al criteriilor și metodelor de lucru luate în considerare în etapa inițială de atacare a acestui gen de lucrări.

Unul din criteriile principale care au stat la baza alegerii raioanelor studiate a fost ca, prin specificul lor, ele să întrunească elemente caracteristice pentru o serie cît mai cuprinzătoare de raioane din țară, atît din punct de vedere al structurii rețelei de localități rurale, al funcțiunilor economice și profilului agricol, cît și al condițiilor cadrului natural. În acest sens, raionul Călărași are caracteristici specifice și frecvente raioanelor din zonele de cîmpie și de luncă din imediata apropiere a Dunării. Aceste teritorii oferă mari posibilități de trecere, încă din primele etape, la realizarea unor importante lucrări hidrotehnice. Acest lucru are consecințe complexe asupra posibilităților de dezvoltare a rețelei de localități, prin concentrările de forță de muncă pe care le implică extinderea culturilor irigate, prin unele repercusiuni directe pe care le pot avea lucrările tehnice asupra localităților (dezafectări parțiale sau strămutări de vetre) etc. Raionul Slatina întrunește elemente specifice des întîlnite în raioanele situate la contactul cîmpiei cu zonele de dealuri subcarpatice. Aceste teritorii au un potențial economic ridicat, însă condițiile de relief, distribuția actuală a populației în cadrul rețelei de localități existente, ca și îmbunătățirea legăturilor rutiere ridică probleme specifice în ceea ce privește organizarea rețelei de localități rurale. Un aspect caracteristic celor două tipuri de raioane îl constituie faptul că în urma procesului de industrializare și a îmbunătățirii continue a repartiției forțelor de producție pe teritoriul țării, o serie de raioane a căror economie se baza — pînă nu de mult — aproape în exclusivitate pe agricultură, trec în prezent la o amplificare a funcțiunilor economice prin dezvoltarea bazei industriale.

★

Pe teritoriul raioanelor Călărași și Slatina — apropiate ca suprafață și număr de locuitori — densitatea brută a populației nu diferă mult de densitatea medie pe țară (80,4 locuitori/km^2). Ele prezintă însă deosebiri în ceea ce privește repartiția populației în cadrul rețelei de localități, sub aspectul numărului de așezări, al densității acestora în teritoriu și al mărimii medii a localităților în raport cu numărul de locuitori, așa cum se vede din tabelul de la pag. 15.

În ansamblu, rețeaua de localități rurale prezintă în situația actuală o serie de aspecte pozitive, consecințe ale procesului complex de dezvoltare social-economică

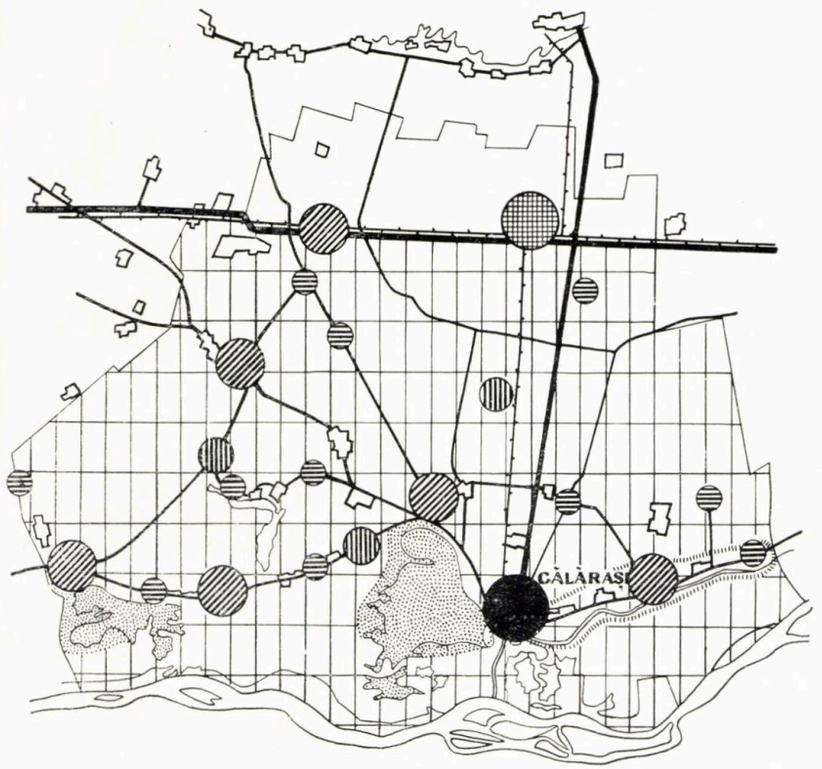

RAIONUL CĂLĂRAȘI **Propuneri**

SITUAȚIA ACTUALĂ

1. *Oraș reședință de raion, cu funcțiuni economice complexe și activități industriale în dezvoltare*
2. *Localitate rurală cu funcțiuni economice mixte (agricolă și industrială)*
3. *Localități rurale, principale baze agricole*
4. *Localități rurale, centre de producție agricolă*
5. *Zonă agrozootehnică*
6. *Zonă predominant piscicolă*
7. *Zonă agro-piscicolă cu importante lucrări hidroameliorative în curs de executare*
8. *Zonă irigată*
9. *Trust G.A.S.*
10. *Sedii G.A.S.*
11. *Sedii S.M.T.*
12. *Principale unități industriale*
13. *Drumuri principale*
14. *Drumuri de interes local*
15. *Linie de cale ferată normală*

PROPUNERI

1. *Oraș principal centru coordonator cu funcțiuni complexe industriale, administrative și agricole*
2. *Oraș — nod de comunicație — centru de coordonare și deservire a zonei agricole din nordul raionului*
3. *Localități cu funcțiuni complexe de coordonare, producție și deservire*
4. *Principale centre de producție și deservire*
5. *Centre de producție cu caracter local*
6. *Alte localități rurale existente*
7. *Zonă agrozootehnică prevăzută a fi irigată într-o primă etapă*
8. *Zone piscicole*
9. *Drumuri principale*
10. *Drumuri de interes local*
11. *Căi ferate normale*
12. *Zonă de localități pentru care se propune alimentarea cu apă în sistem zonal*

din țara noastră. Dintre aceste aspecte, mai importante sînt cele legate de existența unor localități rurale dezvoltate (cu o bază economică puternică, sediul unor importante unități de producție agricolă sau industrială), ca și aspectele legate de ritmul construcției de locuințe, de îmbunătățirea continuă a dotărilor social-culturale și comerciale în mediul rural, de electrificarea satelor etc.

Raionul	Număr de localități rurale	Densitatea localităților	Mărimea medie a localităților	Localități avînd sub 1 000 locuitori	
		Număr localități / 100 km²	Număr de locuitori / Număr de localități	Număr de localități	% din numărul total al localităților din raion
Călărași	45	2,9	1 800	13	29
Slatina	120	9,6	785	90	75

Urmări critice ale procesului istoric de dezvoltare a localităților rurale — în condițiile proprietății particulare — mai dăinuiesc încă, mai ales în ceea ce privește nereglementarea extinderii așezărilor și structura interioară a vetrelor.

Astfel, un fenomen cu caracter general îl constituie extinderile necorespunzătoare ale așezărilor. În foarte numeroase cazuri, extinderile s-au realizat liniar, în lungul drumurilor principale. În felul acesta, numeroase localități și-au contopit vetrele, ajungîndu-se la formații de așezări liniare avînd pînă la 5—8 sau 10—15 km. Acest proces este deosebit de frecvent în raionul Slatina, unde localitățile cu vetre contopite reprezintă aproximativ 52% din numărul total de sate (față de cca 16% în raionul Călărași). Acestei situații îi corespund, în general, distanțele mici la care se găsesc localitățile unele față de altele: aproximativ 90% din totalul așezărilor celor două raioane sînt situate la distanțe ce nu depășesc 2—3 km, iar aproximativ 65% la distanțe ce nu depășesc 0,5—1 km.

Alt aspect caracteristic îl constituie structura interioară cu loturi mari a vetrelor, și în consecință cu densitate scăzută în vatră, atît a populației (10—25 locuitori/ha), cît și a fondului de locuit (3—8 locuințe/ha).

Ca urmare, structura actuală a rețelei de localități rurale determină în unele zone o repartiție necorespunzătoare a populației față de bazele de producție. Suprafețe întinse de terenuri agricole — în zone cu productivitate agricolă ridicată — sînt scoase din circuitul agricol datorită numărului mare de așezări, formei, structurii sau extinderilor necorespunzătoare ale vetrelor. Totodată, aceste caracteristici ale rețelei existente de localități creează dificultăți pentru asigurarea unui nivel corespunzător de dotare social-culturală și edilitară, ridicînd probleme mai ales cu privire la diseminarea neeconomică a investițiilor și la menținerea unor arii extinse de deservire în teritoriu.

RAIONUL SLATINA
Situaţia actuală

1. *Oraş reşedinţă de raion cu funcţiuni economice complexe şi activităţi industriale*
2. *Centru feroviar în nod principal de cale ferată, localitate asimilată urban*
3. *Localităţi rurale cu profil mixt (industrie extractivă şi agricultură)*
4. *Localităţi, principale baze agricole*
5. *Localităţi rurale, centre de producţie agricolă*
6. *Zona agrozootehnică*
7. *Zonă viticolă*
8. *Zonă a industriei extractive*
9. *Sedii G.A.S.*
10. *Sedii S.M.T.*
11. *Principale unităţi industriale*
12. *Linii de cale ferată*
13. *Drumuri principale*
14. *Drumuri de interes local*

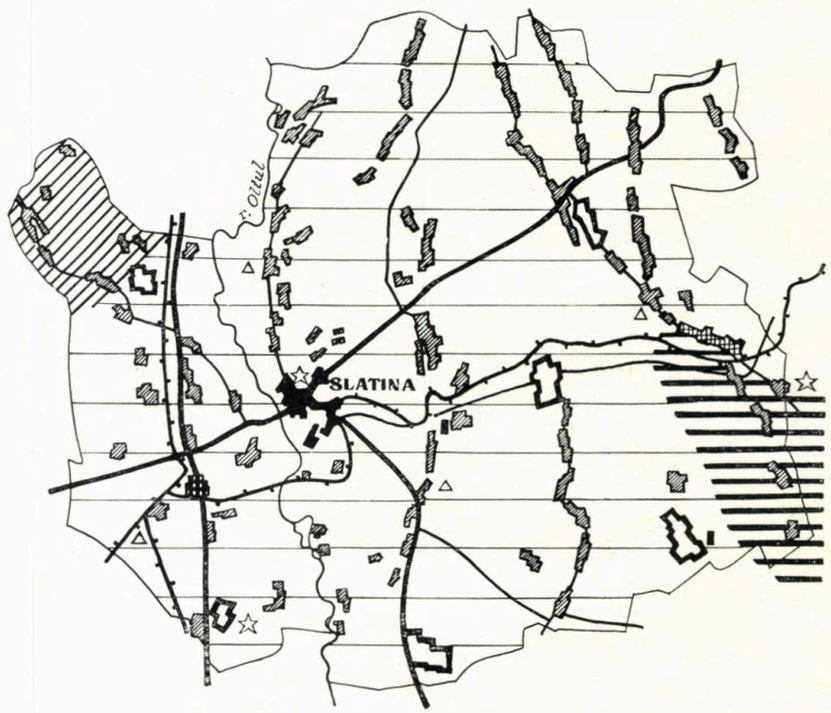

Faţă de aceste aspecte caracteristice situaţiei actuale, reorganizarea în perspectivă a reţelei de localităţi rurale din raioanele studiate a ridicat cu precădere problema dezvoltării localităţilor care întrunesc condiţiile cele mai favorabile şi concentrarea majorităţii investiţiilor în respectivele aşezări. Desăvîrşirea acestui proces va putea contribui la o îmbunătăţire treptată a repartiţiei populaţiei în teritoriu şi va permite totodată realizarea, în mediul rural, a unor dotări social-culturale, comerciale şi edilitare pe măsura necesităţilor mereu crescînde ale populaţiei.

În cadrul studiilor teritoriale s-au formulat propuneri în acest sens, în strînsă corelaţie cu posibilităţile de dezvoltare a funcţiunilor economice, pe baza datelor şi ipotezelor studiate în etapa respectivă. Ambele raioane întrunesc condiţii deosebit de favorabile pentru dezvoltarea multilaterală a agriculturii şi amplificarea activităţilor industriale actuale prin valorificarea resurselor locale. Teritoriile studiate dispun de un potenţial irigabil important, raionul Călăraşi avînd posibilitatea trecerii la irigarea unor mari suprafeţe — încă din prima etapă — pe baza lucrărilor hidrotehnice şi hidroameliorative prevăzute în planul general privind amenajarea luncii Dunării.

Populaţia de perspectivă a fost apreciată pe baza studiilor de specialitate şi pe bază de indici, luîndu-se în considerare necesarul de activi în agricultură, în industrie, în alte activităţi economice şi ţinînd seama de o deservire îmbunătăţită în cadrul reţelei de localităţi propusă.

Propunerile privind restructurarea reţelei de localităţi au fost elaborate atît în funcţie de aceste elemente, cît şi în funcţie de o serie de criterii privind importanţa bazelor de producţie, poziţia în teritoriu a localităţilor, distanţele pînă la locul de muncă, nivelul actual de dezvoltare şi de echipare a localităţilor, starea fondului construit existent etc. Pe baza acestor criterii şi ţinînd seama de necesitatea creării în teritoriu a unor centre de coordonare şi de deservire social-culturală, s-a preconizat — ca o primă ipoteză de studiu — dezvoltarea unei reţele de localităţi rurale diferenţiată ca ordine de mărime şi importanţă a funcţiunilor, avînd următoarea structură:

În raionul Călăraşi apare justificată dezvoltarea unui număr mai mare de localităţi cu funcţii complexe, ca urmare a posibilităţii de extindere a culturilor irigate şi a necesarului ridicat de forţe de muncă. În raionul Slatina, date fiind condiţiile cadrului natural, funcţiunile industriale mai dezvoltate, decalajul de etapă la care s-ar putea trece la culturi intensive pe mari suprafeţe, s-a preconizat o reţea mai deasă de locali-

RAIONUL SLATINA
Propuneri

1. *Oraș reședință de raion cu funcțiuni complexe, industriale și administrative*
2. *Localități cu funcțiuni complexe de coordonare, producție și deservire*
3. *Principale centre de producție și deservire*
4. *Centre de producție cu caracter local*
5. *Alte localități rurale existente*
6. *Zonă agrozootehnică*
7. *Zone viticole*
8. *Zonă propusă pentru irigare*
9. *Zonă a industriei extractive*
10. *Linie de cale ferată*
11. *Drumuri principale*
12. *Drumuri de interes local*
13. *Lac de acumulare propus pentru etapa de perspectivă (după 1980)*

tăți, în cadrul căreia o pondere importantă revine localităților cu funcții de producție și deservire.

Raionul	Numărul total al localităților rurale	Localități cu funcții complexe de coordonare, producție și deservire	Principale centre de producție și deservire	Centre de producție cu caracter local
Călărași	20	6	3	11
Slatina	27	2	7	18

În concluzie trebuie subliniat faptul că studiile teritoriale elaborate au scos în evidență posibilitatea stabilirii — încă din această fază — a unor diferențieri în cadrul localităților existente prin:

— determinarea unor așezări principale care întrunesc condiții de dezvoltare și pentru care apare necesară elaborarea schițelor de sistematizare;

— determinarea localităților prezentînd condiții deosebit de critice și lipsite de posibilități de dezvoltare, pentru care este indicată studierea — în primă etapă de urgență — a posibilităților de dezafectare treptată.

Categoria intermediară de localități ar urma să se integreze — într-o etapă de largă perspectivă — în procesul de regrupare a rețelei de localități rurale. Pentru această categorie apare ca deosebit de importantă problema stăvilirii extinderilor de vatră și determinarea structurii, tipului și sistemelor constructive pentru dotările social-culturale necesare în perioada de tranziție, deoarece procesul de regrupare se va produce într-un timp mai îndelungat.

O altă concluzie cu caracter general a studiilor experimentale o constituie faptul că în condițiile țării noastre nu este caracteristică necesitatea de a se crea așezări noi. Rețelele de localități propuse se pot dezvolta exclusiv prin restructurarea și regruparea localităților existente. Eventualitatea creării unor noi localități poate să apară izolat, în funcție de unele condiții strict locale.

Studiile experimentale elaborate au scos în evidență utilitatea sistematizării teritoriale ca primă fază de proiectare în cadrul sistematizării rurale. Pe baza studiilor de sistematizare teritorială a raioanelor se vor putea rezolva o serie de probleme de ansamblu, evitîndu-se rezolvări unilaterale de investiții, privite în mod izolat, și se va putea trece în mod coordonat la sitematizarea localităților rurale care au cele mai bune condiții de dezvoltare.

ing. lucian-ionel popea

studiu pentru sistematizarea raionului mediaş

Autori :
arh. Mioara Matei-Fieroiu (şef de proiect),
inginerii Lucian-Ionel Popea, Dumitru Berteanu
Institutul I.S.P.A.

Raionul Mediaş se caracterizează printr-o economie complexă, în care industria este ramura dominantă în mediul urban (cu tendinţa accentuată de dezvoltare în următorii ani) şi agricultura, urmată de silvicultură, ramura dominantă în mediul rural — cu un grad foarte ridicat de urbanizare şi un volum mare de deplasări pentru muncă din mediul rural spre centrele urbane—centre industriale.

În vederea găsirii unor juste rezolvări privind valorificarea resurselor solului şi ale subsolului, repartiţia şi dezvoltarea coordonată în teritoriu a forţelor de producţie, distribuţia populaţiei şi dezvoltarea coordonată a aşezărilor omeneşti (legată de profilul economic şi social-cultural al teritoriului), echiparea tehnică a teritoriului şi amplasarea coordonată a unor lucrări de investiţii, studiul tratează în mod complex şi corelat totalitatea factorilor — naturali, sociali şi economici — ce intervin în raionul Mediaş, analizînd totodată şi relaţiile raionului cu zonele învecinate, precum şi ponderea acestuia în economia regiunii.

Dezvoltarea economică a raionului a fost stabilită avînd în vedere două categorii de date :

— cele rezultate din analiza resurselor naturale şi din analiza situaţiei actuale a raionului, pentru dezvoltarea agriculturii şi a activităţilor legate de aceasta (unităţi de deservire a agriculturii, de industrializare a produselor agricole etc.), precum şi pentru dezvoltarea zonelor şi localităţilor de turism şi tratamente balneare;

— cele primite de la ministerele de resort, pentru propunerile privind dezvoltarea industriei şi a altor activităţi economice.

Lucrarea s-a elaborat pe baza unei ample cercetări în teren, efectuată de un colectiv complex de specialişti (pe fiecare unitate agricolă şi pe fiecare aşezare omenească), a datelor statistice şi a celor din dările de seamă anuale ale unităţilor economice.

Raionul Mediaş cuprinde un teritoriu de 1 310 km^2, cu o populaţie de 140 200 locuitori (anul 1964). Densitatea populaţiei — 107 loc/km^2 şi gradul ridicat de urbanizare — 45,2%, exprimă nivelul concentrării populaţiei. Este un teritoriu puternic fragmentat, cu văi adînci, paralele (care permit circulaţia numai în lungul lor) cu o energie mare de relief.

Dispune de una din cele mai bogate zone de gaze naturale din ţară, este traversat de căi rutiere şi feroviare majore şi are o reţea densă de ape curgătoare. Existenţa unei forţe de muncă calificate, alături de celelalte condiţii de mai sus, a dus la dezvoltarea unor puternice centre industriale — Mediaş şi Copşa Mică.

După criteriul producţiei globale, industria constituie ramura economică dominantă (1 480 milioane lei, faţă de 265 milioane lei ce revin agriculturii), iar după criteriul forţelor de muncă agricultura se situează pe primul plan (30 550 forţe de muncă, faţă de 22 500 în industrie).

Reţeaua de localităţi este constituită din 74 aşezări din care 33 localităţi cu o populaţie sub 1 000 locuitori, iar din acestea 15 localităţi au sub 500 locuitori. În medie, revin 900 locuitori pe localitate rurală. Localităţile rurale prezintă numeroase aspecte critice, evidenţiate în planşa reprodusă la pag. 19.

Echiparea tehnică a teritoriului se situează în general peste media pe ţară (64% din localităţile rurale electrificate şi 27% alimentate cu gaze naturale).

O atenţie deosebită s-a acordat studiului solurilor şi repartizării terenului pe categorii de pantă, în vederea stabilirii şi amplasării lucrărilor de combatere a eroziunilor (60% din terenul agricol este afectat de eroziuni puternice) şi pentru determinarea pretabilităţii terenurilor la diversele folosinţe agricole şi a favorabilităţii pentru principalele culturi agricole. Menţionăm că din acest studiu a rezultat existenţa unor condiţii ecologice foarte favorabile dezvoltării viticulturii, pe o suprafaţă totală de cca 17 000 ha.

Au fost stabilite lucrările de hidroamelioraţii necesare a se realiza pentru valorificarea superioară a unor terenuri agricole şi pentru extinderea irigaţiilor.

În cadrul condiţiilor actuale economice şi sociale s-au analizat :

Industria care a fost studiată din punct de vedere al ramurilor dominante, al distribuţiei în teritoriu a întreprinderilor industriale, al repartizării forţei de muncă, al echipării edilitare, posibilităţilor de cooperare, precum şi al nocivităţilor industriale din atmosferă (aria lor de răspîndire şi efectul asupra locuitorilor din zonele respective şi asupra producţiei agricole).

Agricultura, ca ramură principală şi determinantă a bazei economice a satului şi a repartizării în teritoriu a forţei de muncă din mediul rural, a făcut obiectul unei analize multilaterale şi adîncite : s-a urmărit în mod deosebit găsirea tuturor aspectelor critice care stranguleză valorificarea la un nivel corespunzător a resurselor agricole naturale şi sociale existente în raionul Mediaş.

Agricultura deţine 66,7% din suprafaţa raionului, din care terenul arabil reprezintă numai 54%, păşunile şi fîneţele naturale 40%, iar viile, deşi întîlnesc condiţii ecologice din cele mai favorabile, nu ocupă decît 4,2% din suprafaţa agricolă.

Din analiza amplasării folosinţelor agricole în teritoriu au rezultat unele aspecte critice din care menţionăm :

— existenţa unor suprafeţe mari de terenuri arabile pe versanţi cu pante peste 20%, cu terenuri foarte puternic şi excesiv erodate, cu o fertilitate redusă şi în general greu accesibile mecanizării lucrărilor agricole;

— existenţa a cca 7 400 ha păşuni şi fîneţe pe terenuri plane (sub 10% pantă) în lunci şi văi cu terenuri fertile, însă cu exces de umiditate sau inundabile, precum şi existenţa unor suprafeţe importante de păşuni şi fîneţe (peste 10 000 ha) pe versanţi cu soluri excesiv erodate care nu pot asigura producţii economice;

— fragmentarea puternică a folosinţelor, un adevărat mozaic, care duce la utilizarea cu randamente reduse a tractoarelor şi maşinilor agricole.

Profilul actual al producţiei agricole din raionul Mediaş — determinat de principalele producţii-marfă— constă în cereale (grîu) şi carne (de porc), ceea ce se apreciază ca fiind necorespunzător condiţiilor naturale şi sociale (tradiţia agricultorilor) existente.

Trebuie menţionat faptul că cerealele ocupă în prezent cca 65% din terenul arabil (din care, grîul, cu 31,8%, se situează deasupra mediei pe ţară) şi că în acest raion, cu o veche tradiţie în creşterea taurinelor şi avînd 40% din suprafaţa agricolă pajişti naturale, efectivele de vaci şi producţia de lapte pe cap de animal sînt relativ slab dezvoltate.

Caracteristic raionului Mediaşi este slaba participare a populaţiei rurale la lucrările agricole, ca urmare a absorbirii unei părţi importante a acesteia în industrie şi în construcţii: numai cca. 62% din populaţia rurală face parte din C.A.P., restul reprezentînd salariaţi în alte ramuri de activitate (numărul forţelor de muncă în deplasare în acest raion fiind de cca 10 000).

La lucrările agricole din C.A.P.-uri participă cca 48% din membrii cooperatori, femeile şi bătrînii reprezentînd peste 50% din aceştia; efectul negativ al acestei situaţii se resimte direct şi asupra randamentelor ce se obţin la unele culturi agricole, datorită executării cu întîrziere a lucrărilor de întreţinere şi recoltare.

Veniturile ce se obţin în prezent în C.A.P.-uri la ziua-muncă fiind mai reduse decît cele ce se obţin în industrie şi construcţii contribuie în bună măsură la deplasarea forţei de muncă către aceste sectoare de activitate.

Silvicultura ocupă cca 22% din suprafaţa totală a raionului. Pădurile au fost analizate sub aspectul zonării funcţionale, al repartizării lor pe diversele forme de teren, al tipurilor fundamentale de păduri, al consistenţei, dezvoltării vegetaţiei lemnoase, asigurării materialului săditor, al sistemelor de gospodărire, al producţiilor anuale de material lemnos şi al valorificării lui. De asemenea, s-a analizat forţa de muncă din sectorul forestier, perioadele de vîrf, zonele şi localităţile de unde se asigură mîna de lucru sezonieră (majoritatea din raioanele Horezu, R. Vîlcea, Reghin şi Alba Iulia).

O atenţie deosebită s-a acordat păşunilor împădurite ce ocupă o suprafaţă de aproape 9 000 ha, din care cca 7 000 ha pot constitui o sursă de completare a bazei furajere pentru animalele de producţie din raion, condiţionată bineînţeles de aplicarea unor măsuri ameliorative.

Populația a fost studiată din punct de vedere al situației actuale și al repartizării ei pe medii, al evoluției demografice, mișcării ei în ultimii 5 ani (în urban un spor migratoriu anual de + 18,6‰ locuitori și de — 9,1‰ în mediul rural și un spor real de + 30,7‰ în urban și + 1,3‰ în rural); au mai fost studiate zonele cu creșteri ridicate (în jurul Mediașului și Copșa Mică), zonele cu scăderi accentuate ale populației (nordul și vestul raionului), densitatea populației, structura ei pe grupe de vîrste, participarea la muncile din C.A.P.-uri, repartizarea populației pe ramuri de activitate și profilurile social-economice ale localităților urbane și rurale din raion.

O deosebită atenție s-a acordat analizei deplasărilor către locul de muncă; frecvența deplasărilor zilnice (92,9% din totalul deplasărilor) este foarte ridicată; în aproximativ 1/3 din localitățile rurale, peste 10% din populația acestora este în deplasare, iar în unele localități procentul se ridică la 20—24%.

Localitățile au fost analizate sub aspectul funcțiunilor, distribuției lor în teritoriu, al mărimilor demografice, tipologiei și zonificării funcționale, al dotării și echipării lor etc.

Echiparea tehnică a teritoriului: situația căilor de comunicații, alimentării cu apă potabilă (a localităților, industriei, agriculturii), energie electrică și gaze.

Amenajările balneare și turistice au fost studiate sub aspectul amenajărilor și dotărilor existente precum și sub cel al resurselor naturale ce pot fi valorificate ca atare (apele minerale, nămolul și climatul sedativ al stațiunii balneare Bazna cu ridicate însușiri terapeutice, ș.a.).

Din analiza condițiilor actuale existente în raionul Mediaș au rezultat o serie de concluzii și probleme esențiale de rezolvat în cadrul studiului, printre care menționăm:

— dezvoltarea industriei în ultimii ani a determinat o puternică atracție a forței de muncă din mediul rural; ca urmare a acestei situații și a faptului că agricultura nu a fost suficient dotată cu mașinile și utilajele necesare, s-a resimțit producția agricolă;

— necesitatea dezvoltării intensive și într-un ritm accelerat a producției agricole și o dată cu aceasta și a venitului anual per activ din C.A.P.-uri, pentru ridicarea nivelului lor de trai, factor determinant în reținerea forței de muncă necesare în agricultură;

— organizarea unei rețele de localități rurale cu un grad de dotare și echipare tehnico-edilitară care să asigure un grad de confort apropiat de cel urban;

— ridicarea gradului de echipare tehnică a teritoriului la nivelul corespunzător dezvoltării economice și social-culturale de perspectivă a raionului.

Pentru realizarea acestor obiective, principalele probleme ce au fost rezolvate prin studiul de sistematizare a raionului Mediaș sînt:

— dezvoltarea de perspectivă a industriei în raport cu prevederile ministerelor de resort și cu necesitatea industrializării produselor agricole ce se prevăd a rezulta în perspectivă pe baza propunerilor din studiu;

— dezvoltarea agriculturii în condițiile unei cît mai bune utilizări a resurselor naturale și a rezervelor social-economice existente în raionul Mediaș și a aplicării celor mai potrivite tehnologii, totul corelat cu dezvoltarea celorlalte activități economice din raion, cu necesitatea organizării unei zone de aprovizionare cu alimente perisabile a centrelor urbane și industriale din raion și cu organizarea viitoarei rețele de localități rurale;

— stabilirea direcțiilor de dezvoltare a altor activități economice din raion, atît în raport cu prevederile ministerelor de resort, cît și cu propunerile din proiect privind dezvoltarea agriculturii (cum este cazul activităților de construcții, transporturi, baze de recepționare etc.);

— stabilirea rețelei de localități care se dezvoltă în perspectivă, astfel încît să se realizeze un raport optim între așezare și teritoriul agricol deservit, să se obțină o concentrare a populației la un volum care să ducă la crearea unor localități care să permită dotarea și echiparea lor edilitară superioară și în condiții de economicitate, să se asigure valorificarea la maximum a fondului de locuit, a dotărilor și echipărilor existente;

— stabilirea nivelului general de dotare a localităților, ca și a dotărilor cu caracter zonal;

— completarea echipării tehnice a raionului, ameliorarea situației căilor rutiere, dezvoltarea transporturilor auto interurbane, electrificarea, alimentarea cu apă a localităților rurale și a centrelor de producție agricolă, alimentarea cu gaze.

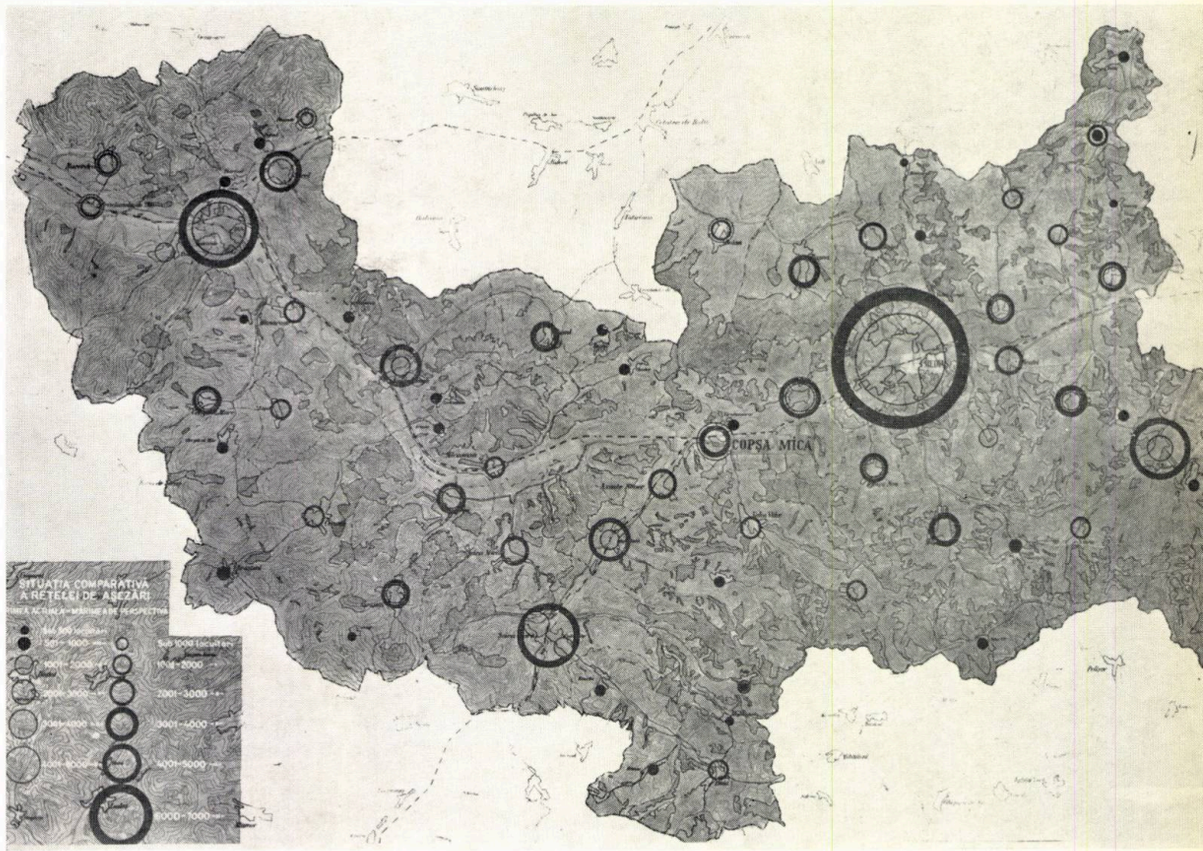

Situația comparativă a rețelei de așezări

★

Din analiza studiului de sistematizare a raionului Mediaș, alături de celelalte studii de sistematizare elaborate în cadrul I.S.P.A și din conținutul avizelor primite la aceste proiecte de la beneficiari (Sfatul popular regional, Consiliul Superior al Agriculturii și C.S.C.A.S.), rezultă următoarele concluzii principale:

— Prin studiul de sistematizare teritorială devine posibilă o rezolvare armonioasă, prin corelarea complexă, a tuturor problemelor privind dezvoltarea economică și socială a unui teritoriu larg — cel puțin la nivel de raion.

— Sistematizarea teritorială în raioanele cu caracter dominant agricol este necesară în primul rînd pentru o mai justă și coordonată amplasare a investițiilor, iar în al doilea rînd pentru valorificarea superioară a resurselor agricole potențiale, pentru organizarea rețelei de localități rurale și pentru echiparea tehnică a teritoriului.

În raioanele cu o economie complexă, cu pronunțat caracter industrial, sistematizarea teritorială capătă un caracter de urgență, fiind forma de proiectare care poate da soluțiile cele mai potrivite pentru repartizarea coordonată a forței de muncă la locurile de producție; această concluzie, rezultată din studiul de sistematizare a raionului Mediaș, a fost confirmată și cu prilejul elaborării studiului de sistematizare a raionului Craiova (I.S.P.A. — 1966).

— Elaborarea propunerilor de dezvoltare în perspectivă a agriculturii și de amplasare a investițiilor agricole în centrele de producție, complexele industriale, unitățile de deservire și altele, nu poate avea o bază științifică fără corelarea acestor propuneri cu dezvoltarea celorlalte ramuri economice, cu dezvoltarea socială a întregului teritoriu considerat (raion, regiune sau zonă economică) și a rețelei de localități rurale. De asemenea, nu se pot elabora propuneri privind dezvoltarea industrială a unei zone sau centru, organizarea rețelei de localități și echiparea tehnică a teritoriului, fără un studiu analitic și corelat al dezvoltării agriculturii în ansamblul zonei sau al teritoriului respectiv.

— Pentru organizarea rețelei de localități, chiar în condițiile oferite de un raion puternic industrializat, agricultura este factorul determinant în stabilirea rețelei de localități rurale și a profilului lor social-economic, în timp ce industria este determinantă în mediul urban și eventual pentru un număr restrîns de localități învecinate, cu funcții de sateliți de cazare.

— Pentru obținerea unui grad de apreciere în limite admisibile, la elaborarea propunerilor de repartizare în teritoriu a forțelor de producție și de organizare a rețelei de localități este necesară adîncirea studiilor tratînd dezvoltarea producției agricole la nivel de unități agricole pentru amplasarea folosințelor, lucrărilor de îmbunătățiri funciare, centrelor de producție și forțelor de muncă, și la nivel de microzone agro-economice pentru celelalte probleme privind producția vegetală și animală; considerarea numai a prevederilor din planurile de perspectivă pe cinci ani, fără prevederi pentru o perioadă mai îndepărtată — 15—20 ani — poate duce la erori care să pună sub semnul incertitudinii ansamblul propunerilor din studiul de sistematizare.

DISCUȚII

arh. mioara matei-fieroiu
I.S.P.A.

în sistematizarea teritorială, agricultura şi urbanismul nu constituie proiectări distincte

Am satisfacția de a constata, din discuțiile purtate, un real progres teoretic în domeniul de proiectare al sistematizării satelor. Mă refer atît la acordul, astăzi unanim, ca sistematizarea de sate să se bazeze pe o prealabilă sistematizare teritorială, cît și la acordul privind necesitatea abordării problemelor agricole la un nivel care să permită o judicioasă fundamentare a reorganizării rețelei de așezări rurale, așezări cu profil agricol în covîrșitoarea majoritate a cazurilor. Astăzi, am putea spune că bazarea organizării rețelei de așezări pe o proiectare agricolă a devenit o axiomă. Era firesc să ajungem aici, deoarece de foarte multă vreme toată lumea știa că pentru orașe nu se poate elabora o schiță de sistematizare fără a stabili dezvoltarea economică a orașului respectiv. Acum cîțiva ani însă, erau urbaniști care credeau și susțineau că se poate face sistematizarea de sate, ca și sistematizarea teritorială complexă, fără o proiectare agricolă ad hoc sau anterior (dar recent) elaborată.

Este foarte bine că această fază a fost depășită și că putem trece la lucru într-un acord teoretic deplin asupra acestor două probleme majore ale sistematizării de sate.

Dar dacă această fază a fost depășită nu înseamnă numaidecît că totul s-a rezolvat. Ne găsim doar în altă etapă a proiectării, etapă în care am putea spune că problema centrală a devenit aceea a *modului de abordare* a acestui gen de lucrări în vederea obținerii unor rezultate optime.

Legat de modul de abordare se pun în mod firesc trei întrebări:

— este indicată elaborarea separată (în corelare bine înțeles) sau complexă, în cadrul unui colectiv unic?

— cum trebuie alcătuit și cum trebuie să lucreze acest sau aceste colective?

— care este nivelul indicat de tratare a celor două specialități de bază: urbanism și agricultură?

Trebuie să ne gîndim bine: avem de-a face cu *două proiectări distincte*, agricolă și complexă, sau împărțim aceste activități după profiul unităților de proiectare în care se desfășoară: agricol în cadrul Consiliului Superior al Agriculturii și complex în cadrul Comitetului de Stat pentru Construcții, Arhitectură și Sistematizare? În lumina H.C.M.2544/1966, spre deosebire de H.C.M. 2548/1963, apare o singură categorie de proiectare de acest gen: studiul de sistematizare teritorială *). Trebuie să fim atenți însă ca în regulamentul de aplicare, în normativul de conținut, să nu se strecoare exprimări (ca de exemplu studiul de sistematizare teritorială, cu un conținut mai restrîns) care să permită în realitate elaborarea unor categorii diferite de proiectare, avînd comun numai faptul că se poartă pe un teritoriu mai larg și că au același titlu: studiul de sistematizare teritorială.

*) Nota autorului: Punct de vedere menținut și în H.C.M. 3060/1967, apărută ulterior consfătuirii de la Uniunea arhitecților.

Personal, cred (și acest fapt s-a reflectat în activitatea mea de proiectare) că agricultura și urbanismul — în cadrul sistematizării teritoriale — nu constituie și nu este bine să constituie proiectări distincte și că studiul de sistematizare teritorială se poate elabora *complex și complet*, independent de forul tutelar al institutului proiectant.

Răspunsul la întrebările: cum trebuie să lucreze colectivele sau colectivul proiectant și la ce nivel să trateze problemele, este mai dificil. Dat fiind că am lucrat atît în institutul central de sistematizare al Comitetului de Stat pentru Construcții, Arhitectură și Sistematizare, cît și în cel al Consiliului Superior al Agriculturii, semnalez cu toată tăria necesitatea înființării unei mici unități de cercetare și proiectare care să stabilească o metodologie unitară, adaptînd-o continuu condițiilor concrete, metodologie care să permită o judicioasă rezolvare, fie că se va lucra în colectiv unic, pluridisciplinar, abordîndu-se totalitatea problemelor, fie că se va lucra în colective distincte în cadrul unor institute de proiectare deosebite, în special regionale.

Această unitate, de componență pluridisciplinară și tutelată de un for întrunind personalități din toate domeniile de activitate interesate, ar permite nu numai asigurarea unei metodologii unitare, dar și închegarea unei concepții, a unui mod de gîndire conducînd la o cît mai judicioasă armonizare a intereselor diverse dintr-un teritoriu. Menționez că, practic, nu este vorba de un schimb de date, ci de o continuă ajustare a propunerilor pe specialități. Sistematizarea teritorială, ca și cea a satelor, nu se poate trata pe felii care apoi să fie asamblate. Fără o permanentă și strînsă colaborare, fără înlăturarea oricărei tendințe de accentuare a problemelor legate de o anumită specialitate, nu se pot obține rezultatele dorite. Cunosc din experiență tendința de minimalizare a agriculturii în cadrul C.S.C.A.S. și de minimalizare a urbanismului în cadrul C.S.A., astfel încît, în raport de profilul institutelor, întîmpină dificultăți fie proiectantul agricol, fie urbanistul. Menirea esențială a unității propuse ar fi tocmai asigurarea unui just echilibru între diversele specialități și stabilirea unei metodologii putînd fi aplicată indiferent de forma organizatorică de proiectare.

În legătură cu modul actual de abordare a sistematizării teritoriale, aș avea de semnalat unele aspecte atît în cadrul studiilor elaborate de C.S.C.A.S. cît și de C.S.A.

Ceea ce aș reproșa instrucțiunilor C.S.C.A.S. și studiilor elaborate pe baza acestora, este o supradimensionare a populației de perspectivă, care pornește desigur din dorința vădită de ridicare a nivelului de trai prin concentrarea mai masivă a populației. După cum s-a observat din referatele prezentate, mărimea minimă indicată ar fi de cca 3 000 locuitori. Or, din studiile elaborate în cadrul C.S.A. pentru opt raioane a reieșit că această mărime demografică nu poate fi atinsă decît de 15—40% din așezările ce vor forma rețeaua de perspectivă. Semnalez acest lucru deoarece supradimensionarea demografică echivalează cu supradimensionarea investițiilor în dotări social-culturale, ca și în echipări edilitare. Este firesc

1 — *Sat adunat*

2 — *Stradă dintr-un sat de tip adunat*

1 | **2**

ca proiectantul de sistematizare locală, respectiv al schiței satului, cînd găsește indicată în studiul de sistematizare teritorială o populație de 3 000—5 000 locuitori să ia în calcul cifra de 5 000, el nedispunînd de elemente esențiale suplimentare care să-l conducă la o plasare justă în cadrul unei scări atît de largi.

În ceea ce privește studiile din cadrul C.S.A., acestora le-aș reproșa neintroducerea metodelor moderne de calcul, respectiv a matematizării profilării agriculturii, deși aceasta ar scurta durata și ar asigura găsirea soluțiilor optime.

Totodată aș vrea să subliniez acuitatea înființării unității de cercetare, precum și a accelerării elaborării studiilor de sistematizare teritorială în vederea unei cît mai rapide acoperiri a întregii țări. Am să utilizez o singură cifră luată dintr-un proiect pe care—în calitate de șef de proiect —îl cunosc mai bine și anume din raionul Mediaș. În acest raion, care prezintă în general o situație mai bună decît celelalte șapte raioane studiate, cca 25% din investițiile în centrele gospodărești — deci din investițiile recente în construcțiile agricole — nu vor putea fi utilizate în perspectivă, datorită unor amplasări necorespunzătoare în raport cu rețeaua viitoare de așezări. Dacă adăugăm la această cifră grăitoare exemplele de greșite amplasări ale unor dotări, cît și proporția destul de însemnată de locuințe ce se construiesc în satele indicate a se dezafecta în timp, putem avea o imagine a efectelor întîrzierii intervenției noastre.

În încheiere, doresc să scot în evidență utilitatea deosebită pentru noi, proiectanții, a unor discuții de genul celor de azi, sperînd totodată că altele îi vor urma în curînd. În cadrul acestora aș dori să ajungem și la exprimarea unor puncte de vedere care cred că nu ar fi lipsite de interes, asupra conținutului studiilor de sistematizare teritorială și a metodologiei de proiectare folosite.

M-ar interesa astfel să cunosc părerea colegilor asupra lărgirii conținutului acestor studii. Consider că, avînd la bază un alt nivel de adîncire a agriculturii, este necesar să se procedeze la înlocuirea menționării largi a unor limite inferioare și superioare de dezvoltare a așezărilor, cu o indicare mai precisă a profilelor social-economice de perspectivă.

De asemenea este necesară nu numai o indicare a nivelului de dotare a așezărilor, ci și stabilirea amplasării — pe localități — și a capacității dotărilor cu caracter zonal, deoarece la elaborarea studiilor de sistematizare teritorială se dispune de elemente care lipsesc în cadrul unei sistematizări locale și care permit o rațională amplasare și dimensionare, ținînd seama de necesitățile unui ansamblu de așezări.

De asemenea, m-ar interesa o discuție purtată asupra metodologiei, mai precis asupra încercărilor noastre de îmbunătățire a acesteia, cu atît mai mult cu cît unele datează de 3—4 ani, dar nu au făcut obiectul unor confruntări. În legătură cu aceasta menționez cîteva aspecte metodologice care caracterizează proiectarea complexă a studiilor de sistematizare teritorială elaborate în cadrul C.S.A. și anume:

1) Completarea bazei topografice curent folosite în studiile de sistematizare teritorială (hărțile în proiecție Gauss la diferire scări) cu aerofotograme recent realizate și cu planuri de evidență funciară la scara 1 :10 000. Dacă aerofotogramele permit o detașare foarte clară a unor probleme ce prezintă mare interes pentru urbaniști (tipologia așezării, zonificarea, densitatea construcțiilor, condițiile de amplasare, posibilitățile de extindere etc.), planurile de evidență funciară la scara 1 :1 000 permit o judicioasă corelare între așezare și teritoriul aferent.

2) Antrenarea organelor locale — raionale și comunale — la concretizarea documentării prin completarea unor fișe de sat, care au menirea să asigure obținerea direct de la sursă a datelor ce se cunosc bine la nivel local (ca, de pildă, deplasările pentru muncă etc.). Fișa, concepută astfel încît să poată fi completată de persoane cu grad diferit de pregătire, cunoscătoare a situațiilor locale, a cuprins în afara datelor ce se pot obține mai bine la nivel local și unele date aflate în documentarea raională, pentru a putea căpăta o imagine a gradului de cunoaștere a situației concrete de către informatorul respectiv (președinți și secretari ai sfaturilor populare comunale, președinți ai cooperativelor agricole de producție, ingineri agronomi, învățători, medici etc.).

3) Corelarea permanentă între aspectele urbanistice și cele agricole constituie altă latură a metodologiei aplicate. Această corelare s-a asigurat încă de la începerea proiectului, prin stabilirea, de comun acord, a datelor ce urmează a fi culese de fiecare specialitate, și s-a continuat pe tot parcursul, prin confruntarea și discutarea datelor obținute și prin alegerea soluțiilor apreciate corespunzătoare atît din punct de vedere urbanistic, cît și agricol.

Toate aceste probleme ar putea fi discutate pe exemple concrete, pe baza studiilor de sistematizare teritorială complexă a raioanelor Vaslui, Adjud, Mediaș și Bujor, elaborate în cadrul C.S.A. în intervalul 1963—1966.

conf. dr. ing. vasile pașcanu

Consiliul Superior al Agriculturii

este necesară o metodologie unitară

Dacă s-ar discuta încă mult această problemă complexă — sistematizarea satului — fiecare din cei prezenți ar putea expune, din experiența domeniului în care activează, lucruri importante care ar îmbogăți conținutul activităților viitoare. De aceea, consider că aceste întîlniri ar trebui organizate și în viitor.

Din cele prezentate și cunoscute este cert că problemele sistematizării rurale cuprind nu numai teritoriul vetrei satului, ci întregul teritoriu aferent acestuia, pentru care trebuie întocmite profiluri de dezvoltare și scheme de sistematizare și organizare teritorială de perspectivă. Numai în modul acesta se va putea trece cu eficacitate la proiectarea și aplicarea sistematizării centrului populat respectiv, cu toate dotările necesare.

Se pune problema, cînd și cum se vor realiza studiile și proiectele de sistematizare? Acestea se pot realiza într-un timp mai redus, printr-o colaborare a mai multor institute și organizații de proiectare republicane și regionale.

Părerea mea este că ministerele care conduc ramuri economice importante, legate de suprafețe întinse din teritoriul țării noastre și de un număr important de centre populate sătești, vor putea contribui foarte mult la rezolvarea acestor probleme, dacă obligațiile pentru perspectivă nu se vor reduce numai la furnizarea unor date necesare sistematizării. Ministerele care conduc institute de proiectare, ca, de exemplu, Consiliul Superior al Agriculturii, Ministerul Economiei Forestiere, Comitetul de Stat al Apelor, Ministerul Minelor, Ministerul Energiei Electrice, Ministerul Petrolului, pe lîngă alte sarcini, ar putea să organizeze institutele de proiectare pentru a contribui, într-un timp scurt, la lucrările de sistematizare teritorială raională din țara noastră. Sprijinind astfel C.S.C.A.S.-ul și D.S.A.P.C.-urile, lucrarea de sistematizare a tuturor raioanelor ar putea fi terminată pînă în 1970.

Paralel cu sistematizarea teritorială și cu amplasarea în raion sau regiune a obiectivelor principale de investiții de perspectivă, se vor prevedea și proiecta eficient dotările necesare. Numai în acest mod se vor putea evita unele greșeli de amplasare a investițiilor și de stabilire a acestor centre populate, care să se dezvolte în perspectivă, să se comaseze sau să se restrîngă.

În lucrările complexe de sistematizare rurală trebuie să se lucreze după o metodologie unitară și cu o colaborare strînsă între specialiști. Dacă această problemă va fi privită unilateral, de exemplu numai pentru satul cu dotările din intravilan, fără o tratare și a teritoriului cu dotările din extravilan — unde se desfășoară majoritatea proceselor de producție ale satului — consider că nu s-ar ajunge la scopul urmărit; mai mult, s-ar produce greșeli în amplasarea și dezvoltarea unor investiții.

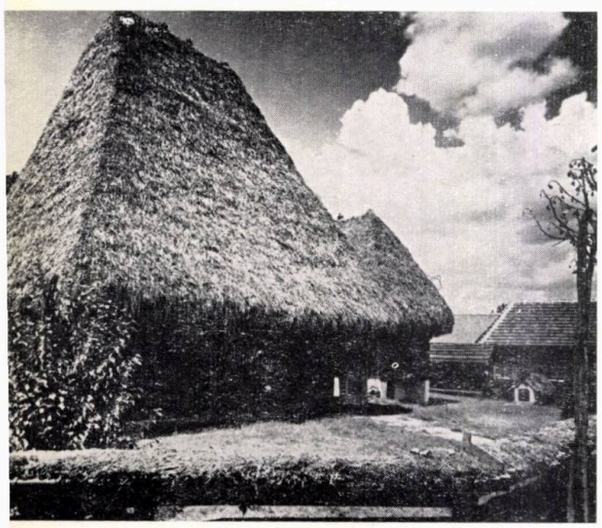

1
2
3

1 — *Casă din Vîlcea*

2 — *Casă țărănească din Maramureș*

3 — *Sat de tip adunat*

arh. dan georgescu

D.S.A.P.C. — Constanța

Țara întreagă trebuie să aibă o schiță de sistematizare

Dacă plecăm de la ideea că orice sat este situat în teritoriul unui raion, orice raion în teritoriul unei regiuni și toate regiunile formează țara, îmi face impresia că țara trebuie să aibă cît de curînd o schiță de sistematizare. Acest lucru este necesar deoarece în activitatea de sistematizare ne-am izbit de lipsa unei viziuni de ansamblu în diferite compartimente și aspecte. Iată un exemplu. Acum cîțiva ani, lucrînd la sistematizarea teritorială a sistemului hidroenergetic și de navigație al Porților de Fier, am ajuns la o divergență de opinie cu Ministerul Transporturilor în legătură cu crearea unui drum de-a lungul Dunării. Reprezentanții ministerului respectiv explicau că din punct de vedere economic acest drum nu se justifică în contextul acelei regiuni, nu are centre economice pe care să le deservească etc. Noi susțineam că de-a lungul Dunării, înainte de inundare, a existat o șosea, că aceasta ar deservi o activitate nouă, turistică etc. Ajungînd cu proiectele în avizarea superioară de stat și prezentînd cele două opinii divergente, s-a acceptat crearea drumului, care va constitui și o legătură importantă spre Belgrad. Deci, problema a fost judecată în contextul unui aspect mult mai larg.

În acțiunea de sistematizare participă în țară unități de sistematizare din diverse institute centrale și regionale. Cei din provincie au însă dezavantajul de a obține mai greu informații de la centru. În legătură cu această problemă, sînt de părere că întocmirea unei schițe de sistematizare a țării ar trebui făcută de o unitate centrală — I.S.C.A.S. de exemplu — , cu participarea și colaborarea măcar a unui reprezentant din fiecare unitate de sistematizare din țară. Acest reprezentant, odată întors în unitatea sa, ar dispune de o informație prețioasă asupra elaborării proiectului — ca metodologie — și asupra viziunii de ansamblu, atît de necesară la elaborarea ulterioară a proiectelor de sistematizare regională sau teritorială. Aceeași metodă de lucru o propun mai departe la întocmirea schițelor de sistematizare regională, la elaborarea cărora ar trebui să participe reprezentanții raioanelor.

În această ședință au fost prezentate trei studii de sistematizare raională; dacă raioanele ar fi fost granițe în graniță, concluziile ar fi trebuit să fie unitare și mă gîndesc că o lucrare de sinteză a C.S.C.A.S.-ului ar fi putut releva și difuza aceste concluzii.

Pentru că — după părerea mea — fiecare lucrare de sistematizare teritorială trebuie să se integreze unei viziuni de ansamblu și nu să ofere un ansamblu format din concluziile parțiale ale diverselor studii întocmite.

Cred de asemenea că ar fi interesantă publicarea acestor studii, întrucît fiecare colectiv ce elaborează un astfel de proiect capătă o experiență care este util a fi cunoscută și de ceilalți. Încă nu se știe cine aplică sau urmărește aplicarea prevederilor pieselor de sistematizare; pînă la fixarea acestui lucru, consider necesar ca experiența acumulată în elaborarea studiilor de sistematizare să fie larg cunoscută de cei ce activează în acest domeniu. Întrucît între studiile elaborate acum cîțiva ani și cele recent întocmite se înregistrează mari progrese, beneficiul ar fi de partea acestora din urmă.

Am o părere opusă celei a unui coleg care a susținut că schițele de sistematizare pentru sate pot fi prezentate foarte sumar. Mie îmi face impresia că orice problemă de sistematizare, a oricărei aglomerații umane, indiferent dacă este capitala țării sau un sat mărunt, este tot atît de complexă. Ar trebui, prin urmare, după părerea mea, să existe o deosebită seriozitate în întocmirea acestor schițe de sistematizare, iar dacă problemele o cer — documentația lor să fie amplă.

Revin la proiectul sistematizării regiunii Porților de Fier. Existența unei ample documentații sociale pentru această lucrare (structura gospodăriilor, familiilor etc.) m-a convins că poate completa cîmpul vizual al proiectantului și duce studiul către concluzii mai precise în conturarea propunerilor. Consider deci că ar fi util ca în viitor studiile de sistematizare să fie însoțite de o documentație din ce în ce mai amplă, din ce în ce mai profundă.

ing. v. atanasiu

trebuie studiat ansamblul teritoriului

Consider că noi greșim, atunci cînd luăm, de pildă, în studiu, un singur Gostat, fără să ținem seama de ansamblul teritoriului; rezultatul unei astfel de metode nu poate fi decît acela că vom amplasa investiții de milioane fără să știm ce se va întîmpla cu satul. Același lucru se întîmplă acum, cînd am trecut de la unități pe ansambluri, care de fapt reprezintă tot unități, însă mai mari, fără a se cunoaște ce se întîmplă cu încadrarea respectivă a acestora, a raionului. Dacă vom continua în acest fel, desigur că vom greși.

Studiul trebuie efectuat de sus în jos; să începem prin a repartiza sarcina la 500 000, să coborîm apoi la 250 000, ajungînd la nivelul raionului, la scara respectivă, la 50 000, așa cum lucrăm astăzi.

De asemenea, în ceea ce privește arhitectura satelor, consider că trebuie să fim mai mult ajutați de institutele de cercetări. Cred că în acest domeniu sînt încă greutăți izvorîte din faptul că nu există o metodologie și nu s-au stabilit criterii științifice, ca să putem acționa mai eficient în cadrul agriculturii.

arh. victor suciu
D.S.A.P.C. — Oltenia

unele probleme ale regiunii oltenia

În regiunea Oltenia, datorită lucrărilor hidrotehnice în curs de execuție în bazinul carbonifer de la Rovinari, a devenit necesară construirea unei așezări pentru 650 de familii. În acest scop, s-a stabilit dezafectarea comunei Ceauru și a cîtorva sate învecinate din raionul Gorj.

Prima problemă care trebuia rezolvată a fost stabilirea amplasamentului noii așezări în așa fel încît să corespundă, atît intereselor economice ale locuitorilor care urmau să fie strămutați, cît și intereselor beneficiarilor de investiții. Din studiile efectuate și în urma consultării prealabile cu toți cei interesați s-a căzut de acord asupra unui amplasament în apropierea comunei Bălești, la sud de șoseaua națională Tg. Jiu—Tr. Severin. Pentru definitivarea acestui amplasament s-a avut în vedere: apropierea viitoarelor locuri de muncă pentru populația dislocată; existența în vecinătatea comunei Bălești a unei cooperative agricole de producție; legături rutiere comode cu reședința raionului și restul regiunii; posibilități de construire a noii localități pe un teren liber care este și poprietate de stat; posibilități de dotare tehnico-edilitară; crearea unei așezări comasate cu o populație de 5 000 de locuitori, cu posibilități de dezvoltare.

În cadrul propunerii, schița de sistematizare a fost completată cu un detaliu de sistematizare pentru noua așezare. Au fost stabilite: vatra satului, în perimetrul existent (lăsînd o rezervă pentru eventualele dezvoltări), amplasamentul centrului de producție, noul centru civic, dotările social-culturale-comerciale etc.

Dacă din punct de vedere al concepției generale privind sistematizarea acestei localități se poate aprecia că aceasta a răspuns temei date din punct de vedere al materializării pe teren a construcțiilor, socotim că există o mare diferență între ceea ce s-a gîndit și ceea ce se realizează. Concluzia ce se desprinde din această experiență impune — după părerea mea — luarea în discuție a unor probleme pe care le voi menționa în continuare.

Conținutul schiței de sistematizare a satului — de exemplu — pentru a fi eficient va trebui să cuprindă detalii de sistematizare pînă la ultimul amănunt, cel puțin pentru prima etapă.

În altă ordine de idei, pentru a nu știrbi din specificul și caracterul noului sat, vor trebui găsite metode pentru ca realizările să fie valoroase și să corespundă unei concepții de ansamblu unitar și de perspectivă.

În satele regiunii noastre, în anii șesenalului, s-au realizat peste 50 000 de locuințe noi — majoritatea din materiale durabile — , zeci de școli, de cămine culturale, magazine, creșe, dotări social-culturale etc. Opera de electrificare a satelor cunoaște o amploare deosebită; dorința de îmbunătățiri gospodărești se observă în mare măsură în satele noastre. Apreciez însă că intervenția noastră ca specialiști nu s-a făcut suficient simțită, existînd o mare rămînere în urmă în această direcție. După părerea mea, cred că problemele asupra cărora trebuie să ne concentrăm sînt: în afară de luarea măsurilor necesare pentru trecerea la sistematizarea satelor, mai este vorba de stabilirea concepției de bază în ce privește programul locuințelor de la sate, a regimului de construcție, a lotului personal, a gradului de dotări tehnico-edilitare; de asemenea, de elaborarea a cît mai variate proiecte directive, pentru diferite programe și obiective, fără să creăm prin aceasta o standardizare și o tipizare monotonă a construcțiilor.

Se simte necesitatea întăririi cu cadre pregătite a serviciilor de sistematizare și arhitectură din raion. De asemenea, un sprijin în activitatea noastră l-ar putea constitui selecționarea meșterilor locali, care au realizări valoroase, și autorizarea lor de a lucra în continuare, în domeniul construcțiilor rurale; fără îndoială că fantezia meșterilor respectivi ar putea preveni apariția și la sate a fenomenelor de monotonie și șablonizare a construcțiilor.

arh. anatolie petruc
D.S.A.P.C. — Suceava

sistematizări rurale în regiunea suceava

Pînă în prezent, în regiunea Suceava s-au făcut unele încercări pozitive, dar sporadice de sistematizări rurale.

Astfel, s-au elaborat studii de sistematizare pentru trei raioane, s-a definitivat studiul rețelei de localități din regiune și s-au elaborat schițe pentru cinci localități rurale, fără însă a avea o bază topografică corespunzătoare pentru ele.

Dacă sistematizarea localităților urbane s-a făcut avînd la bază ridicările topografice aerofotogrametrice la scara 1:5 000, nu același lucru se întîmplă cu sistematizarea localităților rurale, la care nu există nici o bază topografică. În vederea asigurării bazei topografice, D.S.A.P.C.-Suceava a recurs, de pildă pentru localitatea Dumbrăveni din raionul Botoșani, la ridicarea rețelei stradale la scara 1:5 000 prin metoda clasică, figurîndu-se pe plan numai grupuri compacte de locuințe și obiective mai importante. În felul acesta s-a putut obține baza topografică la scară și în timp foarte scurt.

Paralel cu această acțiune s-a ridicat la scara 1:5 000 zona centrală, detaliată, care constituie baza pentru amplasamente de dotări sociale din centrul comunei.

Consider că deocamdată acesta este mijlocul cel mai eficient de a obține o bază topografică corespunzătoare elaborării schițelor de sistematizări rurale.

Studiile întocmite constituie desigur doar prime încercări, unele mai bune, altele mai puțin bune, care deocamdată oferă organelor locale o bază orientativă pentru amplasarea locuințelor și a unor dotări sociale sătești.

Consider că sistematizarea localităților rurale prezintă o serie de dificultăți ce trebuie rezolvate.

Este în primul rînd densitatea foate redusă a locuitorilor (ajungînd pînă la 6—8 loc/ha). În al doilea rînd, în raioanele de munte necooperativizate, parcelarea terenurilor pentru construcții de locuințe și respectiv sistematizarea satelor nu se pot face decît fictiv, datorită menținerii în vatra satului a unor suprafețe întinse arabile sau cu fînețe particulare ce nu pot fi parcelate sau lotizate, ceea ce frînează disciplina construcțiilor în aceste localități.

Avînd în vedere greutățile întîmpinate de sistematizarea rurală în zonele de munte necooperativizate, consider necesar să se legifereze posibilitatea parcelării suprafețelor mari de terenuri particulare arabile sau cu fînețe, pentru construcții de locuințe în limita vetrei de sat.

În felul acesta s-ar crea posibilitatea îndesirii construcțiilor de locuințe în vatra satului, prin strămutarea celor din afara vetrei satului, și crearea noilor gospodării pe baza unui plan sistematizat al comunei.

arh. dragoş popovici

D.S.A.P.C. — Cluj

DSAPC-urile acordă sistematizării prea puţine forţe de proiectare

Casă din regiunea Constanţa

O problemă esenţială ce se ridică în momentul elaborării unui proiect de sistematizare este corelarea într-un studiu unic a unei serii de probleme complexe, cum sînt: repartizarea populaţiei, fondul forestier, circulaţia rutieră şi feroviară etc. etc.

Atît din studiile prezentate, cît şi din studiile întocmite de noi la D.S.A.P.C. Cluj, rezultă că în momentul de faţă este imposibil ca toate aceste probleme să fie prinse la nivel egal şi complex într-un astfel de studiu. Astfel se face că, în funcţie de proiectant uneori, se tratează în principal o problemă sau alta. După părerea mea, sistematizarea raionului Slatina şi cea a raionului Mediaş, prezentate aici, au un mod de tratare diferit şi probabil că nici unul nu satisface cerinţele atît de pretenţioase pe care le avem faţă de un studiu ştiinţific.

Există mai multe cauze ale acestei unilateralităţi.

În primul rînd, consider că organele de proiectare cele mai indicate sînt D.S.A.P.C.-urile, deşi în prezent acestea nu sînt cele mai laborioase, dar au condiţii ca să devină. Dar D.S.A.P.C.-urile rezervă încă o capacitate de proiectare infimă acestor probleme, precum şi o gamă restrînsă de specialişti, care nu au putut îmbrăţişa toate aspectele. Noi am cerut să fim sprijiniţi pentru a crea capacităţi sporite de proiectare, colectivele de proiectare avînd toată gama de specialişti necesari pentru abordarea acestor probleme.

Îmi permit să-mi exprim îndoiala că un studiu poate fi corelat complex în institute de proiectări specifice, ca de pildă cel forestier sau altele.

Pe de altă parte, consider că aşa cum este privit astăzi studiul de sistematizare teritorială a unui raion, se cere prea mult unui astfel de studiu. Cred că studiul ar trebui să aibă o primă etapă: axarea în directivele generale ale dezvoltării teritoriului, pe baza condiţiilor existente, şi determinarea potenţialului economic şi teritorial în toate domeniile lui (agricol, industrial, minier, forestier ş.a.m.d.). Această determinare a potenţialului economic în toate domeniile ar trebui să ducă la stabilirea investiţiilor specifice tuturor sectoarelor de activitate, iar după ce aceste investiţii sînt stabilite şi planificate, sistematizarea teritorială ar trebui să capete o formă mai concretă, pe baza cunoaşterii acestor investiţii planificate, a direcţiilor de dezvoltare a fiecărui sector economic.

În ceea ce priveşte sistematizarea propriu-zisă a satului, în materialul prezentat de tov. Baucher s-a arătat, pe drept cuvînt, rolul foarte important pe care trebuie să-l joace centrul civic şi social al satului. Acest centru civic şi social se dezvoltă însă pe de o parte foarte lent, fiind alimentat de contribuţia obştească care are însă posibilităţi materiale reduse, iar pe de altă parte se dezvoltă anarhic, deoarece investiţiile care provin din altă parte decît din contribuţia obştească, se fac în interesele unităţii care investeşte şi nu în interesele satului. Astfel, G.A.S.-urile sau S.M.T.-urile îşi fac locuinţele în incintele lor, forestierul unde îi convine, ş.a.m.d. Cred că aci ar trebui să existe o corelare; aş propune chiar ca, similar cu centralizarea existentă în mediul urban (fondul centralizat de construcţii de locuinţe din fondurile statului), să existe şi în mediul rural, într-o formă oarecare, un fond centralizat pentru locuinţe şi poate şi pentru dotări. Aceasta fiindcă este nevoie ca locuinţele cu p+1 etaj şi p+2 etaje să fie într-adevăr realizate.

Totodată se constată şi se resimte mai ales lipsa braţelor de muncă în agricultură, în special la C.A.P.-uri.

Aceste fenomene denotă că există o atracţie puternică spre alte sectoare de activitate, peste care nici noi, urbaniştii, nu putem trece cu uşurinţă. În afară de avantajele imediate, directe, materiale (cîştig mai mare), există şi fenomenul de atracţie pe care îl exercită confortul şi posibilităţile culturale mai mari de la oraşe.

Această situaţie reclamă o atentă dimensionare a centrelor principale de producţie agricolă, care — după părerea mea — trebuie să aibă neapărat, cel puţin dotările echivalente ale unui microraion orăşenesc. Astfel, cred că ele nu vor avea suficientă putere de atracţie şi fenomenul de depopulare a satelor, denumit foarte plastic de autorul francez André Grandpierre « o adevărată hemoragie demografică », nu va putea fi oprit.

Procesul de urbanizare nu poate şi nici nu trebuie să fie împiedicat, dar poate şi trebuie să fie dirijat şi spre centrele de producţie agricolă despre care s-a vorbit şi care trebuie dimensionate şi dotate în aşa fel încît să prezinte într-adevăr puncte de atracţie puternice pentru populaţia rurală.

Consider că stabilirea mărimii optime şi a mărimii minime a unor asemenea aşezări, precum şi a distanţei lor de deservire (pînă la punctele de lucru) trebuie să formeze obiectul unui studiu foarte aprofundat şi, bineînţeles, diferenţiat pe regiuni.

Mi se pare totuşi că aşezări cu 1 000 de locuitori sau mai puţin nu vor putea să trăiască şi nu le găsesc indicate nici dacă condiţiile geografice ar justifica existenţa lor. În asemenea cazuri va trebui să găsim alte soluţii, ca organizarea transportului în comun la locurile de muncă mai greu accesibile şi altele.

Aş vrea să mai ridic o problemă. S-a arătat în diferite ocazii că schiţele pentru sistematizarea satelor trebuie să fie făcute pe teme noi, mai simple. Eu consider că este într-adevăr posibil să simplificăm foarte mult aceste schiţe. Astfel, deşi problemele sînt complexe, ele vor putea fi prezentate pe 2—3 planşe: una cu situaţia existentă şi cu propunerile şi una-două planşe cu reţelele edilitare. Un memoriu scurt va explica aceste planşe. În acest fel, detaliul de sistematizare, cerut de instrucţiunile în vigoare, ar putea fi exclus, acesta făcîndu-se de la caz la caz, cînd investiţii concrete îl justifică.

În privinţa bazei topografice, care a fost discutată destul de mult şi care reprezintă cheltuieli însemnate de timp şi bani, cred că se pot folosi fotogramele nerectificate (pentru sate), fiindcă ele oferă destulă precizie pentru a se putea fixa zonele dotărilor, cele ale locuinţelor, cele ale industriei sau importante centre agricole.

Şi încă o problemă: noi avem greutăţi mari la strîngerea datelor. Direcţia noastră de statistică nu poate să ne furnizeze datele necesare, ca să nu mai vorbim de inspectoratele pentru forţele de muncă, unde nu se cunoaşte în ansamblu situaţia forţelor de muncă.

Din această cauză noi pierdem foarte mult timp pentru a strînge date care — de altfel cu toate eforturile noastre — nu prezintă garanţia exactităţii necesare.

arh. ernst szigeti

D.S.A.P.C. — Braşov

centrele de producţie—puncte de atracţie pentru populaţia rurală

Întrucît regiunea Braşov este una din regiunile cele mai industrializate din Transilvania, urbanizarea populaţiei ei exprimîndu-se într-un procent de 58,5%, aş vrea să spun cîteva cuvinte despre efectele urbanizării asupra mediului rural, aşa cum le-am constatat noi în puţinele noastre studii. Regiunea Braşov se află în momentul de faţă într-o situaţie care va fi atinsă peste cîţiva ani pe toată ţara, în ceea ce priveşte procentul de urbanizare. De aceea consider că urmărirea atentă a efectelor urbanizării în regiunea noastră ar putea duce la concluzii interesante pentru întreaga ţară.

O bună parte din procesul de urbanizare a regiunii noastre se datoreşte ridicării, în anii construcţiei socialiste, a unor aşezări rurale la nivel urban: Săcele, Codlea etc. De asemenea, o serie de alte aşezări ca: Ghimbav, Cristian, Avrig şi altele, fiind centre muncitoreşti, au posibilitatea să ajungă la nivel de aşezări urbane.

Este însă evident că oraşele mari au crescut într-un ritm mai mare decît oraşele mici şi medii. Astfel, în ultimii 36 de ani, cele 5 oraşe regionale au crescut cu 273%, faţă de creşterea medie pe urban care este de 240%, deşi în acest procent sînt incluse şi toate localităţile trecute în acest interval în categoria oraşelor. Dacă creşterea oraşelor s-ar baza pe sporul natural, nu s-ar putea înregistra creşteri atît de mari. În realitate, însă, mărirea oraşelor de datoreşte sporului migrator, fenomen care se răsfrînge asupra populaţiei rurale.

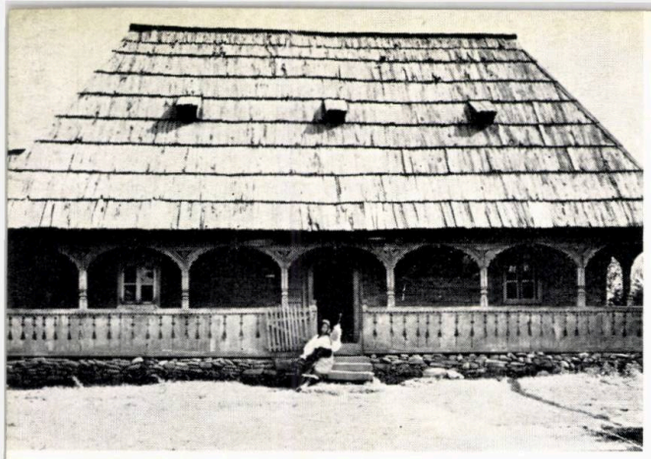

Tindă cu două camere în regiunea Maramureș

arh. rado coloman

D.S.A.P.C. — Mureș Autonomă Maghiară

în unele sate se mai construiește spontan și neorganizat

Mă bucur foarte mult că Uniunea arhitecților a inițiat această discuție, deoarece — bătînd drumurile regiunii în care trăiesc, trecînd prin sutele de sate — , am încercat un sentiment de remușcare văzînd unele lucruri care nu ar trebui să se petreacă.

În regiunea noastră și cred că în toate regiunile țării se construiesc foarte multe locuințe în mediul sătesc, aproximativ dublul celor pe care le construim în mediul urban, adică cca 3—4 000 de locuințe anual.

Dacă sîntem foarte exigenți și sensibili la felul cum se construiește în orașe, la densități, la forme, așezare, sistematizare, trebuie să afirm că în mediul rural se construiește spontan și cîteodată chiar anarhic. Aceasta datorită nu faptului că noi nu am încercat să-i îndrumăm pe săteni, ci fiindcă legislația în vigoare ne pune în imposibilitate de a acționa în acest sens. Au fost făcute studii în D.S.A.P.C.-Tg. Mureș pentru sistematizarea unui raion din regiune și pentru vreo 15 sate. Noi nu ne-am putut bucura de concursul specialiștilor din agricultură, care au pretextat lipsa de timp, de posibilități. Așa că, în bună parte, arhitecții și tehnicienii din Tg. Mureș au trebuit să stabilească în studiile lor profilul agricol. Știm că are o mare importanță faptul dacă, de exemplu, terenul este profilat pentru producția de cartofi, sfeclă, porumb, vie etc. sau dacă este profilat pentru producția de păioase. În primul caz va fi nevoie de sute și sute de brațe de muncă, iar în al doilea caz de una-două brigăzi de mecanizatori, situație din care rezultă apoi dimensionarea satelor respective, stabilirea localităților care urmează să devină cu timpul orașe, spre a se înfăptui acea ștergere a diferenței dintre sat și oraș, diferență ce bineînțeles nu va dispărea prin îmbrăcămintea mai orășenească a populației, ci prin dotări edilitare, social-culturale, comerciale etc.

Prin aceste studii, care au consumat aproximativ 14 000 de ore de muncă din potențialul colectivului nostru relativ redus, noi am ajuns la o concluzie la care de altfel văd că au ajuns toți tovarășii prezenți: o serie de localități trebuie dezafectate. Am studiat raionul Luduș care are 186 de localități, din care nu sînt viabile însă decît 111; din acestea, doar 75 au șanse mai mari de a rămîne în perspectivă. Poate în alte raioane, situația să fie mai bună, dar după aprecierea mea cel puțin 50% din sate trebuie dezafectate.

Fiind deci în posesia acestor date, sîntem totuși nevoiți să aprobăm, să avizăm, o serie de investiții în localitățile care în mod cert se vor dezafecta. De ce? Sistematizarea se va face în urma unui proces îndelungat, numai după ce populația se va convinge singură de marile avantaje oferite de noua așezare: școală, magazin, apă, într-un cuvînt condiții bune de viață. Aceste dotări trebuie să constituie puncte de atracție pentru țărani, pentru a-i convinge să plece din vîrful muntelui sau dintr-o localitate care are 20 de case fără apă, fără drum, ș.a.m.d. Pînă atunci însă sînt necesare măsuri pentru a opri migrația spre oraș, unde ei își vor construi fără avizul forurilor competente case improprii unui trai civilizat.

Pînă la realizarea noilor așezări bine dotate va mai trece o generație; oamenii au însă nevoie azi de un cămin cultural, mai este cineva cu trecere de pe acolo și, pînă la urmă, în satele care sînt sortite dezafectării se construiește totuși, cînd în mod sigur știm că ele nu au viitor. În schimb, nu pregătim condițiile necesare în satele sau în comunele care vor trebui să devină orășele și în care se construiește tot după tipicul respectiv. În studiile noastre, atunci cînd am delimitat vetrele, am reținut cîteva locuri pentru o dotare majoră, dar omul nu vrea să se mute acolo unde i se dă locul necesar.

Deși în satele noastre avem o densitate cu totul necorespunzătoare, există tendința de a se lungi satul de-a lungul drumului modernizat. Acest lucru scade și mai mult densitatea, face imposibilă echiparea cu curent electric, cu apă, construirea de trotuare, a unei școli în apropiere, a unui magazin.

Numeroși oameni construiesc în fiecare an locuințe fără autorizație, furînd mereu din terenul agricol, fără a se lua măsuri serioase pentru sistarea acestui proces care îngreuiază și mai mult viitoarea sistematizare.

Toate acestea constituie probleme foarte complexe. Nu se poate spune: sînteți dispeceri, sînteți arhitecți, aveți instrucțiuni, faceți ordine în satele voastre! Este necesară o conlucrare foarte bună între o serie de factori: agricultura trebuie să spună în primul rînd ce vrea, căci pînă acum, la noi în regiune, nu s-a făcut acest lucru; apoi sînt o serie de probleme care țin de electrificare, de drumuri, de legislație, de Comitetul de Stat al Apelor etc. O acțiune complexă și, după părerea mea, frontală, fără breșe și portițe, este absolut necesară. Numai așa cred că se va putea face treabă bună în domeniul sistematizării satelor. Sînt convins că vom izbuti să facem acest lucru în condițiile cele mai bune.

Gospodăria lui Adrian Indrei din satul Intregalde — regiunea Hunedoara

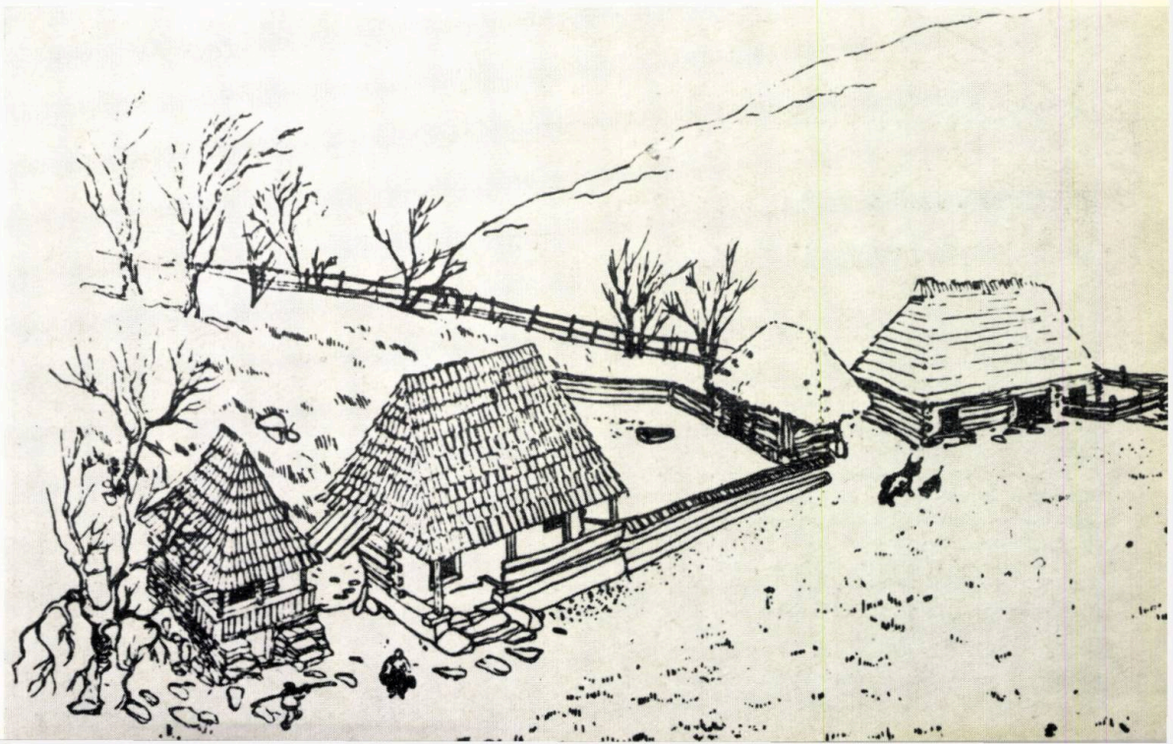

arh. gheorghe sebestyen
I.P.C.T.

investiţiile şi dotările trebuie concentrate în centre zonale

Acum trei ani, Institutul de proiectări de construcţii tip a primit sarcina de a se ocupa parţial de unele probleme ale sistematizării rurale, deoarece în acel moment stadiul în care se găsea aceasta nu ne putea furniza datele necesare pentru elaborarea temelor de proiectare. În consecinţă, un colectiv care cuprinde, pe lîngă arhitecţi şi economişti, ingineri, sociologi, se ocupă de mai mulţi ani de această problemă. Ca un fapt pozitiv trebuie remarcat că este primul colectiv de proiectare din ţară în care lucrează şi sociologi.

Acest colectiv a ajuns la unele concluzii privind echiparea satelor cu dotări social-culturale, concluzii similare cu cele expuse în referatul tovarăşului Baucher: anume că sînt necesare o serie de unităţi social-culturale, care nu pot fi însă asigurate în fiecare sat, ci numai zonal, în unele centre. Această dotare zonală urmează să deservească o populaţie variind între 20 000—40 000, cel mult 50 000 locuitori, grupată în mai multe localităţi.

Specificul sistematizării satelor, în comparaţie cu cel al sistematizării oraşelor, constă — după părerea mea — în următoarele: volumul localităţilor ce trebuie cuprins nu numai în proiectare şi sistematizare, ci şi în investiţii, este uriaş, iar posibilităţile materiale sînt relativ reduse. În munca de elaborare a schiţelor de sistematizare a satelor cred că posedăm — la ora actuală — destule date şi suficientă experienţă pentru a putea trece dincolo de studii preliminare, la realizări concrete. Ca atare putem lua exemplul oferit de partidul nostru atunci cînd a trecut la reorganizarea socialistă a agriculturii, pentru a-l aplica la reorganizarea socialstă a satelor; adică să folosim ca pîrghie principală sectorul de stat, care să dea exemplul ce trebuie urmat. Acest exemplu ar trebui — după părerea mea — să nu fie dispersat, ci dimpotrivă concentrat, spre a fi eficient şi elocvent. Lucrul este perfect posibil în acele centre zonale de care am vorbit mai sus şi care pot fi fixate într-un termen destul de rapid, pe baza studiilor de sistematizare teritorială. Concentrînd efortul în aceste centre, pot fi date exemple grăitoare, prin investiţiile statului, de felul în care trebuie rezolvată problema şi în celelalte localităţi, evident la alt nivel, dat fiind că posibilitatea asigurării investiţiilor necesare pentru dotarea şi ridicarea satelor este limitată — chiar în comunele bogate — la cel mult 50 000 — 60 000 lei pe an prin contribuţie voluntară.

Afirm acest lucru deoarece consider, evident, că nu se pot rezolva, deodată şi paralel, pe un front larg, toate poblemele, ci trebuie procedat în etape. Deci este necesar să se meargă şi pe calea concentrării forţelor şi aş vrea să accentuez că pentru a se putea efectua această concentrare spre cîteva obiective, organul care va coordona sistematizarea satelor trebuie să aibă atribuţii supradepartamentale pentru a putea îndruma şi chiar a frîna eventualele tendinţe de dispersare a investiţiilor.

În momentul de faţă există o oarecare dispersare de fonduri, prin crearea de obiective sau unităţi paralele. Iată un exemplu: « camera de oaspeţi ». Ministerul Învăţămîntului vrea ca în şcoli să existe o cameră de oaspeţi, cu toate că sfatul popular din comuna respectivă dispune deseori de o asemenea încăpere. Acest lucru înseamnă dispersare de fonduri. Un al doilea exemplu, luat din alimentaţia publică: Centrocoopul a preluat fostele cîrciumi şi a deschis alte localuri, nu întotdeauna diferite de primele; în schimb, problema asigurării mesei muncitorilor agricoli nu a fost preluată de Centrocoop, ci se improvizează de către C.A.P.-uri. Evident, investiţiile ar putea fi mult mai eficiente printr-o coordonare şi cooperare judicioasă.

În altă ordine de idei, aş vrea să ridic o problemă care depăşeşte sfera arhitecturii. Considerînd că multe dotări nu funcţionează în timpul iernii din cauza lipsei de combustibil, noi am atacat încă de acum doi ani problema încălzirii dotărilor sătesti. Din păcate, studiem fără eficienţă necesară, deoarece nu se cunoaşte cu certitudine combustibilul la care putem recurge.

Stradă dintr-un sat de tip adunat

ing. aurel blidaru
I.S.P.A.

aprovizionarea cu apă — o problemă fundamentală

Problema sistematizării centrelor populate rurale este nemijlocit determinată de politica investiţiilor în mediul rural, care — aşa cum ne-a dovedit practica de zi de zi — se îndreaptă spre două mari categorii de lucrări: lucrări de îmbunătăţire a fondului funciar şi lucrări de construcţii şi instalaţii agricole.

Din practica de proiectare a rezultat că lipsa unei fundamentări ştiinţifice pentru amplasarea construcţiilor agricole a împiedicat o folosire optimă a fondurilor de investiţii încredinţate nouă.

Pe scurt, atît din experienţa de proiectant, cît şi din studiile personale efectuate în cadrul activităţii didactice-ştiinţifice, am ajuns la concluzia necesităţii stringente de elaborare a planurilor de amenajare regională. Acestea trebuie să conţină planurile de amenajare a raioanelor, sistematizarea centrelor populate rurale, precum şi amplasamentul unităţilor industriale din cadrul regiunii.

Problemele aprovizionării cu apă, ca şi cerinţele energetice din agricultură se îmbină armonios. Pornind de la situaţia pe ţară a necesităţilor de apă pentru agricultură, s-a desprins din studiile noastre că, din 10 milioane ha teren agricol, cca 5 milioane ha sînt irigabile, iar din acestea 2 milioane numai în cîmpia Dunării.

Aprovizionarea cu apă constituie o problemă fundamentală în elaborarea planurilor de amenajare regională. Construcţiile şi instalaţiile de captare şi transport al apei pentru consumul unei regiuni constituie lucrările de început în cadrul unei amenajări regionale. Aceste lucrări trebuie executate în mod coordonat şi fundamentat ştiinţific pentru asigurarea tuturor cerinţelor de apă, atît pentru irigaţii, cît şi pentru alte sectoare de producţie din regiune. Or, această problemă, extinsă la scara teritoriului naţional, este nerealizabilă după modelul actual al sistemelor de aprovizionare cu apă a unităţilor agricole. Calculele economice demonstrează că aprovizionarea cu apă prin canale deschise sau prin conducte îngropate nu poate fi extinsă în cazul unor suprafeţe de milioane de hectare. În acest sens, trebuie găsită o soluţie tehnică, acceptabilă economic, spre a se asigura alimentarea cu apă a aşezărilor rurale şi a gospodăriilor agricole de stat sau cooperatiste.

Studiile făcute la noi în ţară şi în alte ţări, care s-au preocupat de amenajarea teritoriului naţional, au arătat că în cadrul diferitelor regiuni, formele de relief care permit amenajarea lacurilor colinare trebuie valorificate la maximum. Aceste lacuri vor avea o dublă folosinţă, atît pentru acumularea rezervelor de apă, necesare agriculturii şi centrelor populate, cît şi în scop hidroenergetic. Acolo unde este posibil ca lacurile colinare să funcţioneze ca acumulatori energetici, ar fi bine ca energia disponibilă din orele cu consum redus de energie electrică din sistemul nostru energetic naţional să fie acumulată sub formă hidraulică în aceste lacuri şi restituită în orele cu vîrf de sarcină, evitînd astfel apelarea la importul de energie din ţările vecine. Deci, lucrările hidroameliorative şi energetice trebuie corelate nemijlocit, iar planurile regionale vor trebui să aibă la bază aceste lucrări.

De ce leg aceasta de problema sistematizării centrelor rurale? Pentru că, dacă nu vom ţine seama de aceste lucrări, riscăm, pe de o parte, să executăm construcţii care în viitorul apropiat ar putea fi inundate — locuinţe, industrii, şosele, căi ferate etc. — , sau, pe de altă parte, să amplasăm obiective în amplasamente nefavorabile, care ar fi putut fi mai bine amplasate şi corelate cu aceste bazine de acumulare.

Aşa cum se prezintă, de exemplu, lacul Snagov sau întreaga salbă de lacuri din valea Mostiştei, există posibilitatea ca în jurul acestor lacuri de acumulare să se creeze un cadru pitoresc, atît pentru aşezările rurale, cît şi pentru unităţile industriale sau fermele zootehnice. Astfel rezolvată problema aprovizionării cu apă, aşezările rurale şi gospodăriile agricole se vor dezvolta vertiginos, fiind interesate în realizarea de beneficii prin irigarea terenurilor agricole.

Pe lîngă dezvoltarea economică, lacurile colinare permit şi dezvoltarea turistică a aşezărilor rurale, care ar putea deveni centre de atracţie pentru turişti, asigurînd beneficii suplimentare.

În concluzie, la baza planurilor de sistematizare a satelor trebuie să stea planurile de amenajare raionale.

arh. mircea stancu
I.P.C.H.

să luptăm pentru o arhitectură populară nouă, contemporană!

Fără a subestima caracterul economic al obiectivului acestei discuții, aș vrea să fac o digresiune referitoare la caracterul arhitectural al problemei dezvoltării satelor.

De altfel, caracterul arhitecturii rurale contemporane, pe care aș îndrăzni să-l abordez, provoacă întrebări de asemenea natură încît, personal, consider că ar trebui ca acest lucru să constituie nu numai obiectul unei discuții speciale de creație, ci mai ales al unor studii și cercetări ample și de durată ce ne-ar reveni în primul rînd nouă. Nu putem concepe ca noi, arhitecții cu diplomă, să înlocuim meșterii de la sate cu tradiția lor perpetuată de-a lungul secolelor și care vor continua să existe indiferent de dorințele noastre.

Să luăm în considerare ipoteza că arhitectura numită « cultă » se află în perioada de desăvîrșire a expresiei sale contemporane, handicapată fiind de tehnica impetuoasă a civilizației pe care o trăim. Implicit, să admitem, de asemenea, că aceeași civilizație tehnică, atotcuprinzătoare și mereu în schimbare, determină și dispariția treptată a caracterului rural. Urbanizarea satelor, considerînd sensul general al noțiunii, va aduce fără îndoială binefaceri materiale de necontestat. Săteanul nostru (ca și cel de pretutindeni) renunță la olărit, dulgherit și orice alte meșteșuguri, imediat ce bunuri industrializate accesibile și lui îi rezolvă nevoile respective.

Cît privește locuința, pătrunderea la țară a cărămizii de fabrică, a sacului cu ciment și a țiglei de Marsilia nu putea decît să determine pe bună dreptate falimentul în construcții al paiantei, lemnului și mai ales al învelitorilor de șiță, în avantajul categoric al trăiniciei caselor.

Părăsind cadrul strict material, aș adăuga că noua locuință cu iz orășenesc determină în sufletul săteanului și un sentiment de bunăstare sporită, probabil mai mult decît o fac vasele confecționate în industrie care au înlocuit pe cele de pămînt.

Fără îndoială că această transformare a modului de viață este legată direct de revoluția socială pe care o trăim și constituie un fenomen obiectiv. Dar la fel de neîndoielnică trebuie să fie și constatarea că, dacă urbanizarea felului de trai al țăranului determină o viață mai ușoară, tot această urbanizare a adus (cel puțin pînă în prezent) o confuzie în noțiunea sa despre frumos: pentru sătean, astăzi frumosul se identifică din ce în ce mai mult cu urbanul.

În locul unor canoane estetice ce-și primeau seva din cultura milenară a oamenilor care au viețuit pe aceste meleaguri (mă gîndesc chiar la cultura Cucuteni), țăranul nostru își caută azi din ce în ce mai mult inspirația în forme industrializate pe care încă nu le poate intui, cu atît mai mult cu cît ele însele nu sînt definitiv constituite.

Dacă vom avea curaj, vom constata că aproape pretutindeni în lume tehnica are tendința de a « scăpa înaintea » însuși a spiritului uman care a creat-o, dar care se pare că nu a reușit să sufere el însuși o evoluție comparabilă. Este probabil aceeași cauză pentru care progresul tehnic și material determină la sate un regres al artelor populare.

A constata nu trebuie să fie însă sinonim cu a accepta cu resemnare. Așa cum a reușit să schimbe fața planetei prin invențiile și descoperirile sale, omul trebuie să reușească să se descopere și să se transforme și pe sine, pentru a rămîne stăpînul tuturor acestor posibilități tehnice pe care le-a creat. Acesta trebuie să fie, cred, sensul educației noi pe care ne străduim să ne-o facem.

În ceea ce privește formele arhitecturii populare, în fața transformării căreia sîntem cu toții tentați să vărsăm lacrimi de neputință, aceeași educație, cred eu, ar putea schimba întrucîtva lucrurile.

Potrivit unor opinii, căutările de forme noi ce caracterizează arhitectura populară contemporană vor duce treptat la o nouă cizelare, proprie transformărilor materiale care o determină. Concluzia ce implicit se desprinde din aceste opinii ar fi că trebuie să așteptăm cu răbdare definirea noilor forme. Părerea mea este că această atitudine de expectativă se justifică numai prin comoditatea pe care o oferă.

Dacă luăm act, pe de o parte, de tendința de desconsiderare pe care meșterul rural o încearcă pentru vechile forme, iar pe de altă parte, de caracterul încă nedefinit al arhitecturii urbane contemporane pe care același meșter și-o ia drept model, fără discernămînt, trebuie să conchidem că în acest context de împrejurări căutările spre o nouă arhitectură populară vor bîjbîi.

Regăsirea vigorii formelor rurale ar trebui stimulată printr-o reeducare a gustului săteanului, care va trebui să știe să disocieze confortul urban de frumosul urban și să simtă că noua sa viață nu trebuie să-l facă să-i fie rușine de frumosul moștenit din străbune vremuri grele, frumos ce trebuie să îmbrace noua sa viață.

Este cu totul meritorie încercarea de reînviere, fie chiar și cu intenții de comercializare, a olăritului din diverse regiuni, pe care Fondul plastic o cultivă. Ceramica de Hurezu, Vlădești sau Cuti, aflată în standurile Fondului plastic de la Muzeul satului, confirmă stilul tradițional, făcînd din meșteri ca juniorul Ogrezeanu, notorietăți ale artei populare.

Se poate vorbi, de asemenea, de o veritabilă școală de dansuri și muzică populară care, în ciuda dispariției horelor de duminică, conservă și îmbogățește minunatul tezaur a cărui formă trece mereu granițele țării.

În arhitectură însă, mi s-a întîmplat deseori în ultimul timp, ca trecînd prin satele noastre, să fiu luat de mînă de către un sătean de lîngă o casă veche pe care o desenam și dus lîngă una nouă, vopsită în ulei, ce imita marmura, și cu oglinzi încrustate; am înțeles că aceasta constituia mîndria satului. Atîta timp cît se vor înmulți asemenea « mîndrii », personal nu pot avea încredere în procesul spontan al apariției unei noi arhitecturi populare.

Ar fi foarte oportun ca Uniunea arhitecților să inițieze și ea o acțiune care ar putea renaște în spiritul sătenilor dragostea pentru formele arhitecturii populare. Evident, nu este vorba de comercializat case pentru turiști, însă anumite expoziții la sate, instituirea unor recompense pentru conservarea caselor frumoase existente, atribuirea de premii meșterilor care au făcut case noi într-adevăr izbutite, ar fi numai cîteva posibilități.

În paralel, ar trebui sugerat presei să declanșeze o acțiune de reconsiderare a valorilor arhitecturale ale satelor de pretutindeni, reconsiderare care să-i facă pe săteni să întoarcă spatele arhitecturii cu oglinzi și ulei.

Sînt sigur că mulți dintre colegii de față gîndesc că cele susținute de mine constituie acțiuni sentimentale, fără sorți de izbîndă. Le-aș răspunde că, între alternativa de a nu întreprinde nimic sau aceea de a proceda prin asemenea măsuri sentimentele, fie chiar fără prea multe șanse, logica nu poate fi decît de partea acestor șanse minime.

În orice caz noi, arhitecții, trebuie — prin ceea ce construim la sate — să ne străduim să nu mărim și mai mult confuzia estetică pe care o încearcă meșterul popular, mobilînd satele cu « magazine sătești », « bufete » etc. de soiul celor executate după proiectele U.C.E.C.O.M., U.R.C.C. etc.

Pentru aceasta am lăsat la urmă un singur argument ilustrativ, suficient, în numele tuturor celorlalte: « Complexul de deservire » din Rășinari, o anostă cutie împlîntată în mijlocul unuia din cele mai frumoase sate românești.

Casă cu etaj în regiunea Bacău

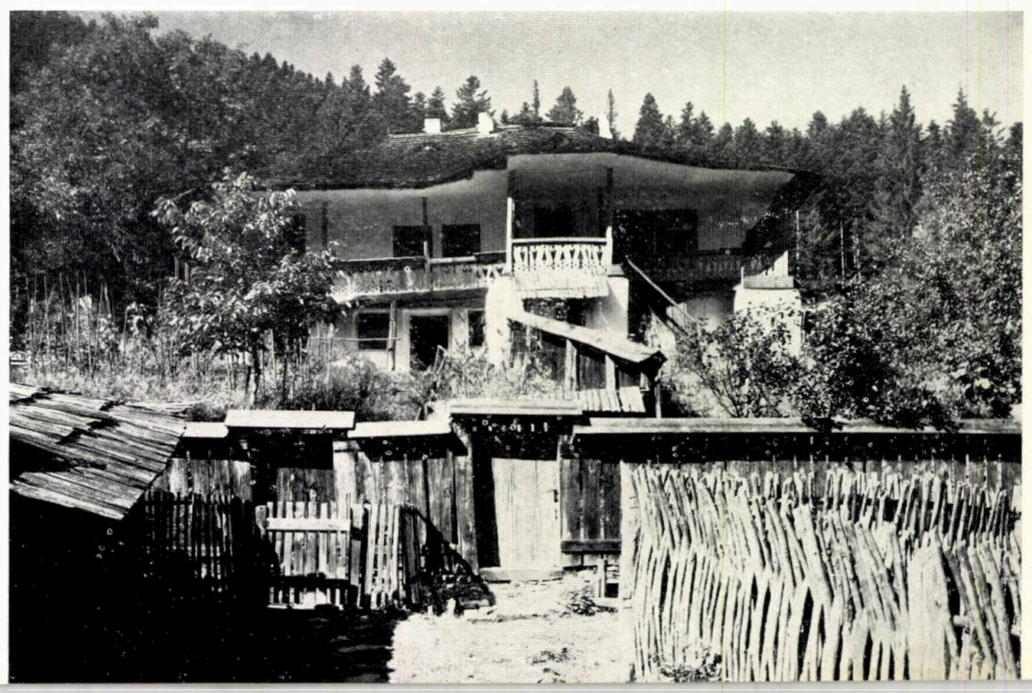

CUVÎNTUL TOVARĂŞULUI PETRE BLAJOVICI

VICEPREŞEDINTE AL CONSILIULUI DE MINIŞTRI

În încheierea dezbaterilor a luat cuvîntul tovarăşul Petre Blajovici, Vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri.

« Vreau să arăt de la început — a spus tov. Petre Blajovici — că mi-a plăcut foarte mult această consfătuire şi consider că ea ne-a ajutat să înţelegem mai bine sarcinile care stau în faţa noastră în problema vastă a sistematizării satelor.

Referatele prezentate, studiile, luările de cuvînt au fost pline de învăţăminte şi toţi vorbitorii au ridicat probleme interesante, fiecare aducînd ceva nou, îmbogăţind cîmpul de acţiune, viziunea noastră în privinţa măsurilor care trebuie luate pentru începerea acestei mari acţiuni de sistematizare a satelor.

Apreciez ca foarte bună iniţiativa Uniunii arhitecţilor de a organiza o astfel de dezbatere ; am convingerea că pe viitor asemenea iniţiative vor fi privite cu şi mai mare interes, şi vor fi antrenate şi alte foruri, alţi specialişti care au contingenţă cu această problemă. În acţiunea de sistematizare a satelor, în faţa noastră se vor ridica probleme multiple şi grele, care nu vor putea fi rezolvate numai de către un grup de oameni sau numai de la centru ; rezolvarea acestor probleme, trecerea la aplicarea proiectelor, a normelor şi indicaţiilor, vor trebui înfăptuite de mase mari de oameni, vor cere aportul tuturor şi în mod deosebit al specialiştilor. Eu vă promit că ori de cîte ori se vor ivi probleme mai grele, vă vom consulta, ne vom întîlni şi ne vom sfătui, pentru ca împreună să găsim soluţiile, căile şi mijloacele cele mai bune, cele mai practice şi cele mai operative.»

Recomandînd conducerii Uniunii arhitecţilor organizarea în viitor a unei plenare a Uniunii, cu toţi arhitecţii din ţară, la care să se abordeze pe un plan larg problemele sistematizării rurale, tovarăşul Petre Blajovici s-a referit apoi la cîteva probleme mai legate de această importantă acţiune. El a subliniat faptul că încă la Congresul al IX-lea conducerea partidului a pus problema necesităţii sistematizării localităţilor rurale, ca urmare a dezvoltării agriculturii, a industrializării continue a ţării şi a dotării treptate cu întreprinderi industriale a majorităţii raioanelor din ţară.

Pornind de la aceasta, apare sarcina studierii întregului teritoriu al ţării, a regiunilor şi raioanelor, problema sistematizării satelor, de care — spre deosebire de sistematizarea urbană — nu ne-am ocupat încă suficient.

« La sate — a spus tovarăşul Blajovici — se desfăşoară o acţiune de construcţii neorganizată. În prezent, organele de specialitate nu stăpînesc aceste probleme. Desigur, sîntem abia la începutul drumului şi acesta este un drum nou, greu, nebătătorit. De aceea în faţa noastră stau sarcini deosebite, mari şi grele, la îndeplinirea cărora vor trebui să-şi aducă contribuţia nu numai organele care vor fi create pentru aceasta, ci toţi specialiştii din institutele de cercetări : ingineri, economişti, agronomi, geografi, geologi, arhitecţi, medici, psihologi, fiziologi, istorici etc., deoarece fără sprijinul lor şi al altor cadre, nu vom putea îndeplini această sarcină deosebit de importantă. »

În continuare, tovarăşul Petre Blajovici s-a ocupat de procesul rapid de construcţii ce are loc la sate, ca urmare a încheierii colectivizării agriculturii, a dezvoltării intensive a agriculturii: locuinţe, obiective agricole, centre de producţie, atît în sectorul de stat, cît şi în sectorul cooperatist. Această acţiune de mare amploare, care creează noi condiţii pentru dezvoltarea producţiei agricole, cere o studiere atentă, multilaterală pentru a nu se construi obiective care peste cîţiva ani să nu mai poată fi folosite, nefiind realizate pe baza analizării posibilităţilor de dezvoltare în perspectivă (irigaţii, centre de producţie agricolă, fabrici de furaje la G.A.S. şi C.A.P. etc.). Majoritatea cooperativelor agricole de producţie va trebui să-şi prelucreze singură producţia agricolă, pentru a nu mai concentra producţia doar în fabrici mari de conserve şi de conservare a laptelui aflate în centrele regionale sau raionale. Este bine ca mai multe cooperative să-şi organizeze sisteme proprii de irigaţii, construind fabrici de furaje, depozite, magazii, uscătorii de fructe, mici fabrici de prelucrare a laptelui, legumelor şi zarzavaturilor, de producere a bulionului etc. Construirea de fabrici uriaşe numai în centre urbane determină o mare migraţie de forţe de muncă, ducînd totodată la pierderi de produse agricole, mai ales perisabile (legume, fructe, zarzavaturi, lapte şi altele).

Industrializarea şi repartizarea raţională a obiectivelor industriale pe teritoriul ţării pe raioane, dezvoltarea intensivă a agriculturii şi creşterea veniturilor ţăranilor cooperatori, atît din agricultură, cît şi în urma dezvoltării industriei în raion, vor determina în viitor o activitate intensă de construcţii de locuinţe, o dezvoltare mai rapidă şi o creştere a contribuţiei cooperativelor la dotările tehnico-edilitare şi social-culturale.

Studiile efectuate arată că există în ţară un număr mare de sate mici şi foarte mici : populaţia rurală de aproape 12 milioane de locuitori este grupată în 4 259 de comune care cuprind 15 000 sate ; din aceste sate, 10 820 au o populaţie sub 1 000 de locuitori, iar 6 491 chiar sub 500 de locuitori. Localităţile sînt foarte dispersate şi foarte mici.

« În perioada 1951—1965 — a spus tovarăşul Petre Blajovici — au fost construite în oraşe 280 000 de apartamente din fondurile statului, iar la sate peste 1 000 000 de case, din fondurile ţăranilor. În afară de

acestea, în perioada planului cincinal se vor construi la sate aproape 500 000 de case noi. Un mare număr de case s-au modernizat, transformîndu-se din locuințe mici și insalubre în locuințe frumoase, moderne, cu două-trei camere.

Dezvoltarea satelor pune în fața noastră sarcini mari și complexe, privind studiile de sistematizare rurală, necesitatea de a conduce efectiv procesul de dezvoltare a satului, de a nu mai lăsa ca satul să se dezvolte de la sine.

Va trebui să analizăm măsurile necesare a fi luate pentru delimitarea teritoriului corespunzător dezvoltării în perspectivă și măririi satului, pentru realizarea unei armonioase organizări a vetrei satului prin zonificarea funcției vetrei, stabilirea unei suprafețe corespunzătoare mărimii spațiului de dotări și organizarea unui centru administrativ în fiecare comună, pentru stabilirea amplasamentelor necesare dezvoltării unităților de producție, pentru asigurarea unor cooperări în zona de locuit și evitarea stînjenirilor reciproce, pentru regruparea terenurilor date în folosința cooperativelor agricole de producție (în vederea unei cît mai eficiente concentrări a locuințelor și dotărilor social-culturale), pentru asigurarea dotărilor de recreație și de protecție, pentru folosirea apei etc.

Toate acestea trebuie făcute în vederea îmbunătățirii nivelului de trai al populației, pentru ca într-adevăr sătenii să se poată folosi de toate dotările pe care le vom construi la sate. »

Studiile ce se vor efectua, a arătat în continuare tovarășul Petre Blajovici, vor trebui să determine pe baze științifice ce localități au perspective de dezvoltare, urmînd să devină centrul comunei și să primească toate dotările necesare unei localități civilizate, spre a nu se deosebi decît prin foarte puține elemente de o așezare cu caracter urban: școală, cămin cultural, cinematograf, casă de nașteri, dispensar, brutărie, apă, canalizare și tot ceea ce este necesar unui trai civilizat.

Studiile vor trebui să arate apoi modul în care se vor dezvolta restul localităților într-o perspectivă mai apropiată și una mai îndepărtată, care vor continua să existe în forma actuală și care se vor disloca treptat singure, prin atracția ce o vor exercita asupra populației comunele dotate la un nivel superior.

În cadrul sistematizării satelor va trebui să se dea o mare atenție amplasării obiectivelor industriale și a centrelor de producție agricolă, excluzînd sistemul din trecut, necoordonat, de amplasare a diverselor construcții de producție agricole, generatoare de risipă de terenuri agricole, cheltuieli pentru drumuri și greutăți în exploatare.

Prin cunoașterea și analiza profundă a tuturor condițiilor se vor putea realiza centre de producție amplasate în așa fel încît să fie satisfăcute toate nevoile populației din sat, asigurîndu-se condițiile de igienă corespunzătoare și ușurîndu-se în același timp accesul rapid al populației la aceste centre.

Tovarășul Petre Blajovici a subliniat apoi necesitatea de a se analiza cu multă atenție procesul, care nu este normal, al mutării forței de muncă de la sat la oraș, în loc de a se crea condiții pentru ca muncitorii industriali să nu fie interesați a se muta la oraș. Centrele regionale au crescut foarte mult din cauza trecerii populației sătești la oraș, ceea ce determină faptul, paradoxal în aparență, că deși au fost construite sute de mii de apartamente la orașe, numărul cererilor de locuințe, în loc să scadă, crește. Dezvoltarea industriei atît în București, cît și în alte centre regionale a dus la o mare absorbție de forțe de muncă, calificată și necalificată, de la sate.

Or, este mult mai rațional ca forța de muncă să rămînă în sate, unde o parte a familiilor lucrează în gospodăria agricolă, avînd asigurată hrana — lapte, carne, legume. Se micșorează astfel efortul de construcții de locuințe urbane și se impiedică concentrarea de populație care ridică mari probleme: sporirea rețelei de alimentație publică, de transporturi în comun, de rețele edilitare, de instituții de învățămînt, sanitare etc. etc. legate de mari cheltuieli. De aceea, în perspectivă va trebui să se acorde foarte multă atenție satului, în care să se locuiască în condiții de trai ridicate, cît mai apropiate de cele urbane.

« O problemă deosebită asupra căreia vreau să atrag atenția — a spus în continuare tovarășul Petre Blajovici — este cea a comunelor din jurul orașelor, situate la o distanță între 5 și 10 kilometri, comune foarte mari, a căror populație lucrează în oraș, dar locuiește în sate. Se pune problema de a da o mare atenție acestor localități, nu numai din punct de vedere al sistematizării: aceste comune vor trebui să nu se deosebească cu nimic de oraș. Să nu se admită în viitor să se construiască acolo case simple, țărănești, ci obligatoriu, pe bază de proiecte-tip, clădiri cu cel puțin p+1 etaj, cu arhitectură regională, locală; în felul acesta să facem din aceste localități un fel de sateliți ai orașului, care să nu se deosebească de oraș, să dispună de autobuze, troleibuze și să fie multilateral dezvoltate.

În problema proiectării de case individuale, va trebui ca și Uniunea arhitecților precum și D.S.A.P.C.-urile să aibă mai multă inițiativă; trebuie să publicăm în reviste și în ziare, să organizăm expoziții și să popularizăm diferite tipuri de case, pe care să le recomandăm țăranilor spre construcție. »

În încheierea cuvîntului său, tovarășul Petre Blajovici a spus:

« În viitor, urmează să se definitiveze forme organizatorice menite să coordoneze și să înfăptuiască activitatea de sistematizare a satelor. În această acțiune trebuie antrenate toate forțele posibile. Vor fi inițiate acte normative care să facă ordine în domeniul sistematizării, vor fi stabilite norme în problema loturilor, a vetrei satului, a caselor proprietate personală, măsuri de sancționare a celor care vor încălca legile și normativele, mergînd, în afară de amenzi, pînă la demolare, atunci cînd se încalcă disciplina stabilită în domeniul sistematizării. Vom întări rolul D.S.A.P.C.-urilor, al sfaturilor populare, rolul arhitectului șef de regiune, rolul Inspecției de construcție, într-un cuvînt, rolul tuturor acelor organe care trebuie să contribuie la înfăptuirea acestei mari opere.

Fără antrenarea celor mai bune cadre, care să-și aducă din plin contribuția lor, nu vom putea duce la bun sfîrșit această măreață acțiune.

Consider că Uniunea arhitecților are un larg cîmp de activitate în acest sector, că poate să-și aducă o mare contribuție la elaborarea măsurilor pe care le preconizăm, consultîndu-ne, popularizînd prin presă, organizînd dezbateri și confruntări de idei, pe baza cărora să putem trage concluziile necesare pentru elaborarea celor mai bune măsuri care să devină obligatorii pentru organele noastre de stat sau economice.

Uniunea arhitecților are mari posibilități de a mobiliza pe membrii săi, atît din Capitală, cît și din regiuni, de a sprijini pe specialiștii care vor lucra în aceste domenii, aducîndu-și, de asemenea, contribuția la această sarcină și prin publicația sa, revista « Arhitectura ». Eu sînt de acord cu tovarășii care au subliniat aici că problema sistematizării satelor este grea, complexă, iar rezolvarea ei va cere multă muncă. Va trebui să învățăm pe oameni să fie disciplinați; va trebui ca ministerele și alte organe centrale să învețe să construiască nu unde vor, ci acolo unde trebuie și pe bază de studii și de analize științifice, nu așa ca acum, cînd fiecare « își vede de curtea lui » și nu înțelege că problemele trebuie privite în ansamblu, pentru că noi nu construim la sate numai pentru o zi, o săptămînă sau o lună, ci pentru o viață întreagă, pentru generațiile viitoare.

Eu îmi exprim convingerea că Uniunea arhitecților, la fel ca și toți cei chemați să sprijine această muncă, își va aduce pe deplin contribuția. Aș dori ca pe viitor să lucrăm și mai bine, să ne întîlnim cît mai des, să confruntăm păreri, să întocmim studii pe baza experienței fiecărui specialist în munca pe care o face, găsind mijloacele pentru a rezolva în cele mai bune condiții această importantă sarcină dată de partid. »

PROIECTE ȘI STUDII

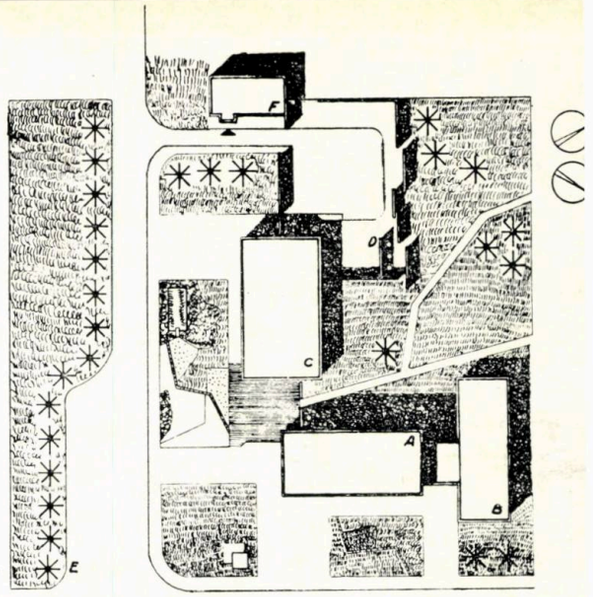

Dușuri și spălătorie la ansamblul preuzinal Gostat — Plan amplasament

construcții social-culturale pentru ansamblurile gostat și s.m.t.

Institutul I.P.C.T.

Arhitectul trăiește astăzi, pe lîngă un sentiment de profundă satisfacție față de noile construcții care se ridică în toate colțurile țării, și conștiința răspunderii sociale ce-i revine pentru ca tot ce concepe să continue elementul permanenței, să trăiască în viitor, să se încadreze în organizarea superioară de mîine.

În cadrul acestei imense opere făuritoare de nou, o mare răspundere revine arhitecților care-și desfășoară activitatea în domeniul sistematizării rurale, în proiectarea și execuția construcțiilor rurale.

Știm bine că țărănimea noastră a construit în toate timpurile sub semnul frumosului, al încadrării armonioase în natura înconjurătoare. Intervenind cu lucrări noi, constructorul de azi trebuie să respecte tradiția acelor făuritori anonimi pe care poporul i-a cinstit în legendele sale.

Directivele Congresului al IX-lea al P.C.R. acordă o mare atenție utilizării cît mai raționale a investițiilor pentru construcții și amenajări ale gospodăriilor agricole de stat și ale S.M.T.-urilor, care au un rol tot mai însemnat în realizarea politicii partidului în agricultură.

Este prevăzut să ia ființă în această perioadă un mare număr de stațiuni de mașini și tractoare noi și de unități GOSTAT pentru exploatarea terenurilor redate agriculturii din zona inundabilă a Dunării.

Sectorul de producție este strîns legat de rezolvarea unui necesar de clădiri social-culturale a căror desfășurare trebuie asigurată prin clădiri de cantine, pavilioane administrative, școli, băi etc.

Numărul mare de investiții la care urmează a se aplica proiectele cu aceeași temă a condus la tipizarea acestor proiecte încă din primul an al cincinalului, metodă de proiectare rapidă și eficientă, care va permite beneficiarilor acestor lucrări să-și ducă la bun sfîrșit sarcinile de plan din perioada 1966—1970.

Printre proiectele care au fost tipizate în ultimul timp pentru astfel de clădiri se numără:

La S.M.T.-uri:

— cantina 200/3 sau 300/3 cu ospătari
— pavilion administrativ de 30 sau 50 salariați
— școală de instruire a mecanizatorilor pentru cca 250 elevi.

În ansamblurile GOSTAT:

— cantină 200/3 sau 300/3
— pavilion administrativ de 30 sau 50 salariați
— baia cu spălătorie.

Dezvoltarea planurilor de ansamblu ține seama de procesul tehnologic necesar unei bune funcționări.

Accesul în unitatea productivă este marcat de piața preuzinală în care sînt amplasate aceste dotări.

Comasarea construcțiilor social-administrative are sorți de reușită, ducînd la reducerea terenului afectat acestor unități.

Astfel s-au obținut volume mai mari de asamblat, într-un complex unitar, mai bine compus, realizîndu-se totodată economii în ceea ce privește drumurile și rețelele exterioare.

Pavilion administrativ cu încălzire centrală și terasă, pentru 30 salariați — Perspectivă

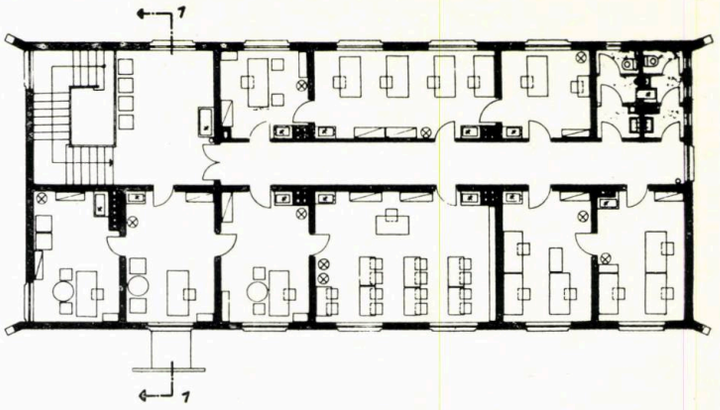

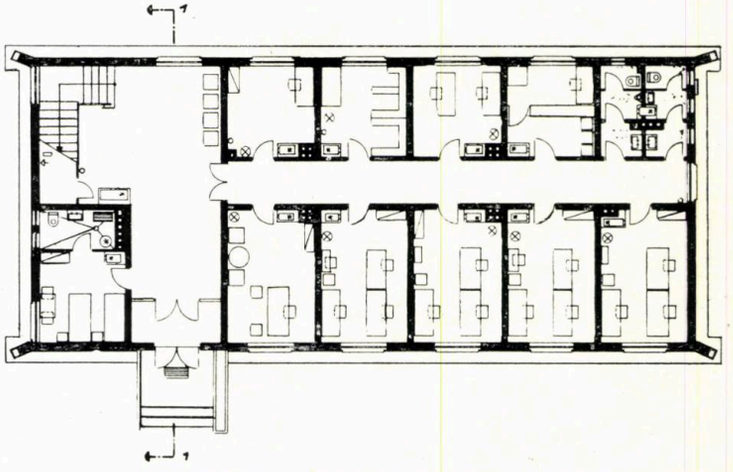

PAVILION ADMINISTRATIV
pentru 30 salariaţi

1 — *Pavilion administrativ (şarpantă cu ţigle şi încălzire cu sobe) — Perspectivă*
2 — *Plan etaj*
3 — *Plan parter*

1 | 2
3

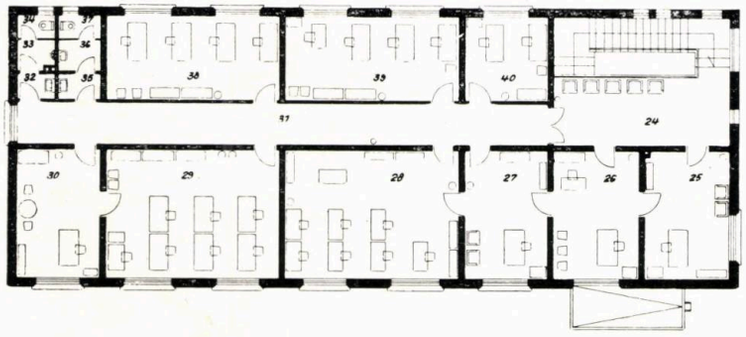

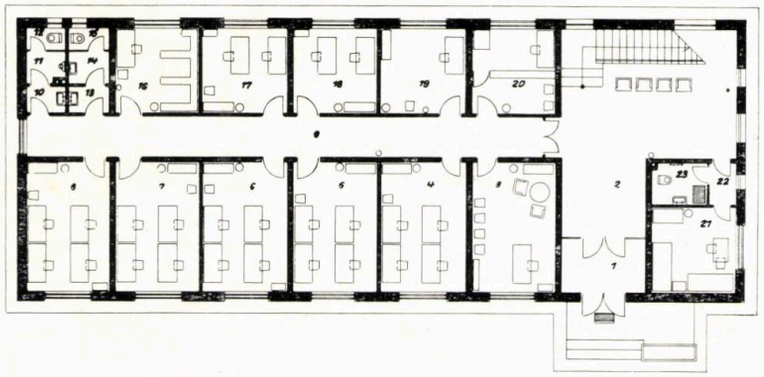

PAVILION ADMINISTRATIV
pentru 50 salariaţi

1
2 | 3

1 — *Plan etaj*
2 — *Plan parter*
3 — *Pavilion administrativ — Perspectivă*

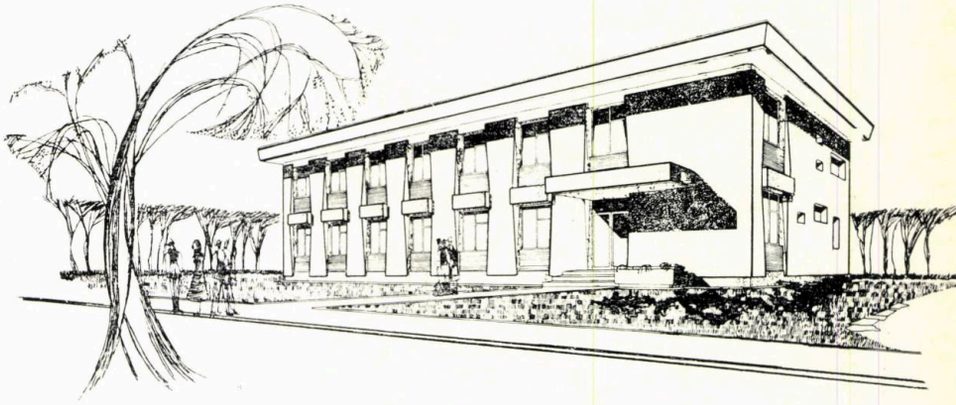

C A N T I N Ă

Cantină 200/3
Perspectivă (variantă: acoperiș cu țiglă)

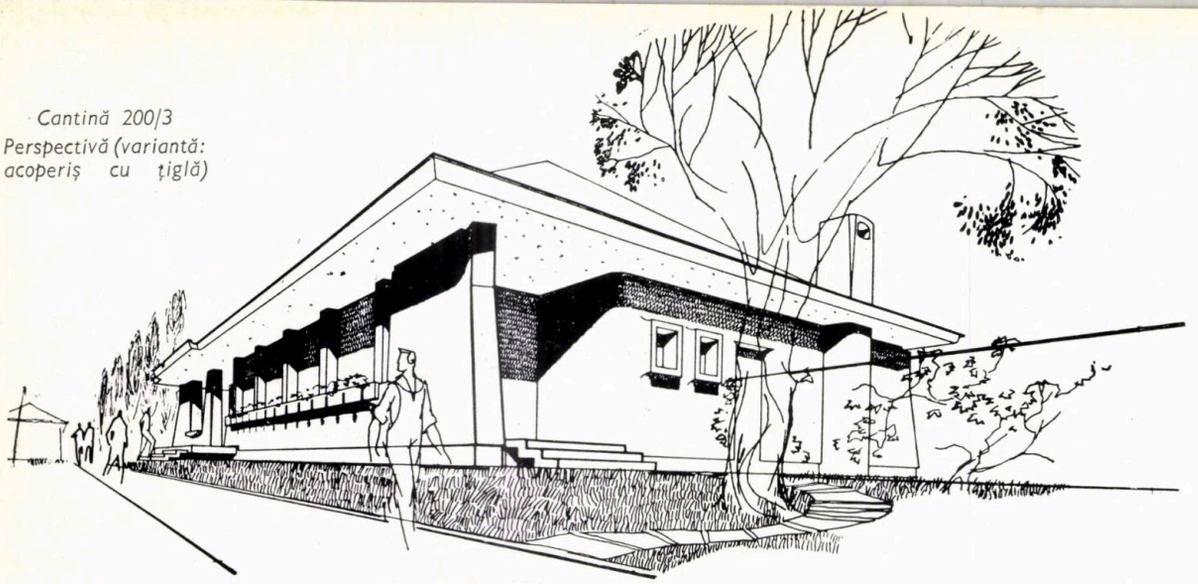

Cantină 300/3 — Plan parter

1. Windfang — 2. Vestibul — 3. Sala de mese 4. Oficiu — 5. Spălător — 6. Bucătărie — 7. Preparare carne — 8. Preparare legume — 9. Depozit combustibil — 10. Depozit inventar — 11. Scară 12. Cămară de zi — 13. Vestiar personal — 14. Birou — 15. Vestibul — 16. Windfang — 17. Coridor — 18. Sas — 19. Duș — 20. w. c. personal — 21. Coridor — 22. Sas — 23 Pisoar — 24. w. c. bărbați — 25. Sas — 26. w. c. femei

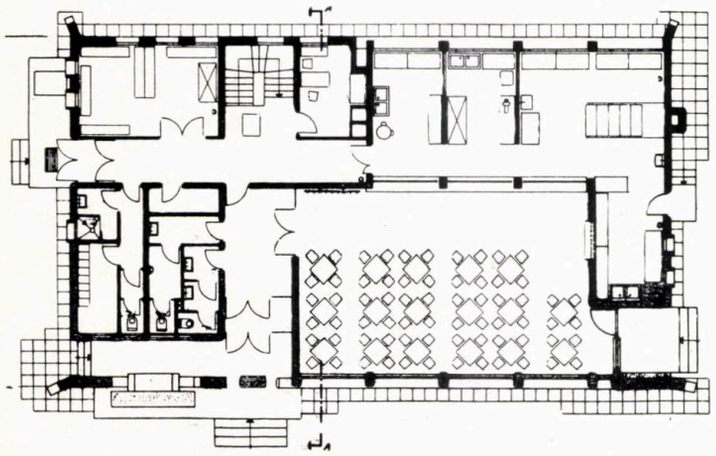

Plan parter 200/3

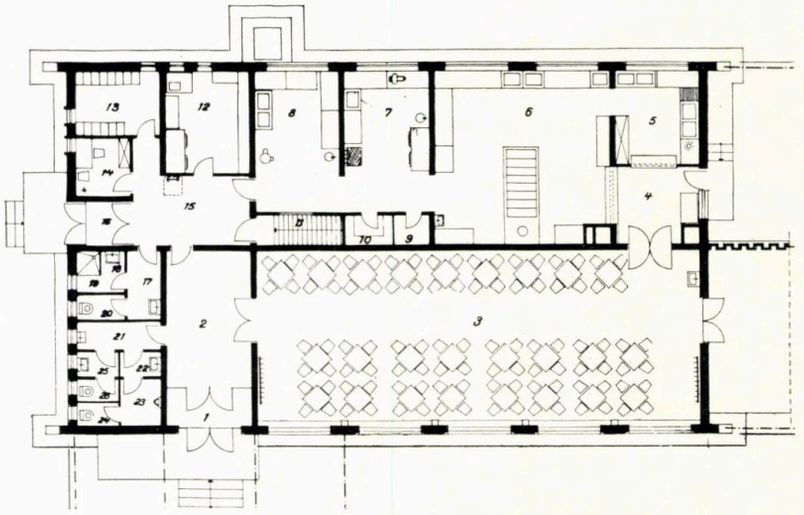

Plan parter 300/3

În realizarea armonioasă și cu o arhitectură cu specific național a ansamblurilor S.M.T. și GOSTAT există unele dificultăți inerente. Clădirile cu caracter social-cultural (administrație, cantină etc.) de dimensiuni relativ reduse, se pretează mai ușor unei rezolvări arhitecturale cu specific național.

Dar cele cu caracter industrial (magazii, silozuri, castele de apă, spălătorii, centrala termică etc.) cu volum relativ mare și structuri uneori prefabricate pot căpăta mai greu o exprimare plastică cu specific național. De aici se naște ideea proiectării clădirilor din preuzinalul S.M.T. și GOSTAT de o asemenea manieră încît exprimarea lor plastică să amintească în același timp alcătuirea ritmată a clădirilor industriale și poezia de umbră și lumină a arhitecturii populare.

În încercările noastre am izbutit oare să învingem dificultățile existente? Este greu de răspuns, fiindcă o arhitectură cu specific național va determina un curent care nu poate fi exprimat în una, două construcții, ci în mai multe ansambluri, și va conține în trăsăturile ei generale sensibilitatea și exprimarea contemporană a tradițiilor populare.

Studiile noastre au căutat să concretizeze aceste idei.

Astfel, în cazul administrației, s-au proiectat două pavilioane care, deși diferite ca plan, sînt realizate pe baza unei idei comune. Clădirile sînt construite din zidărie portantă cu funcțiuni (administrație și primire) clar exprimate în plan și în fațade.

În fațade construcția pe zidărie portantă este exprimată prin pile de zidărie pe toată înălțimea construcției. Ritmul sever, regulat, al golurilor și plinurilor și corespondența constructivă între plan și fațade se exprimă în scara lor umană.

Cantină 200/3
Perspectivă (variantă cu terasă)

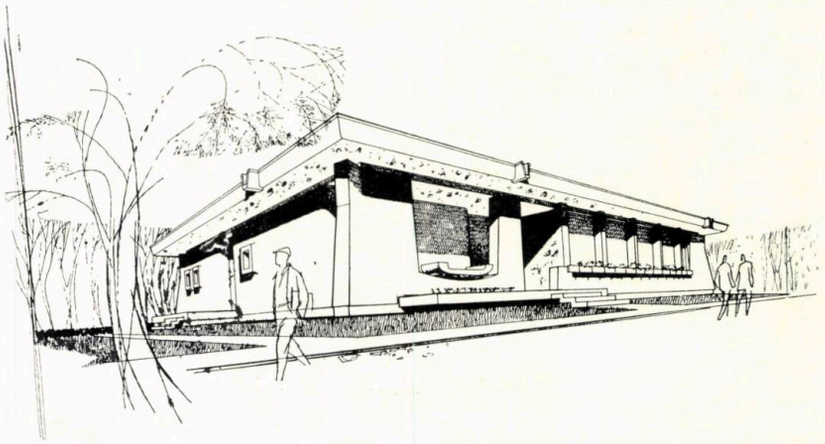

Umbra puternică a streașinii-cornișe, fie că acoperișul este de țiglă, fie că este în terasă, accentuează ritmul dintre gol și plin și marchează terminarea tradițională a construcției. Unele detalii adaugă legături cu arhitectura națională populară (teșituri ale plinului, contraforți la capetele construcției, solbancurile ferestrelor etc.).

Cantina, proiectată într-un volum numai parter, este exprimată mai poetic. Sălile mari (sala de mese și bucătăria) cu bogăție de lumină, sînt înconjurate de zidării într-o manieră curgătoare (colțuri rotunjite) și parcă artizanală, nu industrială. Prispe acoperite leagă intim exteriorul cu interiorul. Streașina bogată orizontalizează compoziția, o leagă de vegetația înconjurătoare și aduce întregul volum la dimensiuni apropiate de casa țărănească dezvoltată. Detaliile (ferestrele mici, jardiniera, tăietura zidăriei la ferestrele sălii de mese etc.) simple, subliniază aspectul arhitecturii românești tradiționale.

Și în acest proiect este marcată clar partea de clădire cu încăperi relativ mici și structură pe zidărie portantă, de cea cu încăperi relativ mari, necesitînd lumină abundentă, avînd o structură cu stîlpi de beton armat.

Școala de mecanizatori și pavilionul pentru dușuri și spălătorie sînt proiectate în același spirit cu administrația și cantina.

Din planurile de situație prezentate se văd posibilitățile de asamblare.

arh. IULIUS IORDAN
arh. OLGA MÎNDROIU

ȘCOALĂ MECANIZATORI

Plan

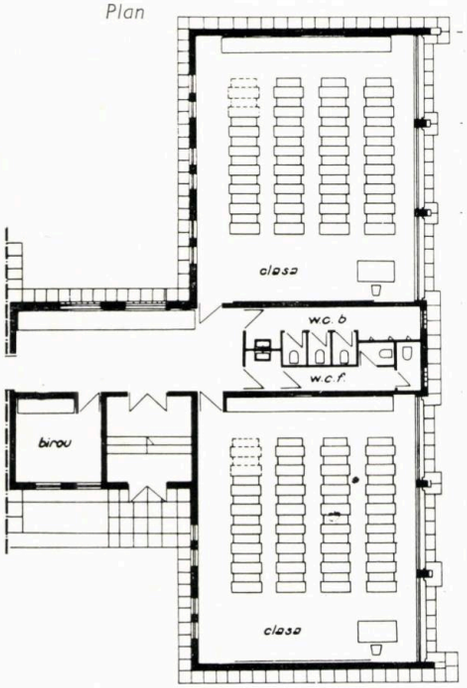

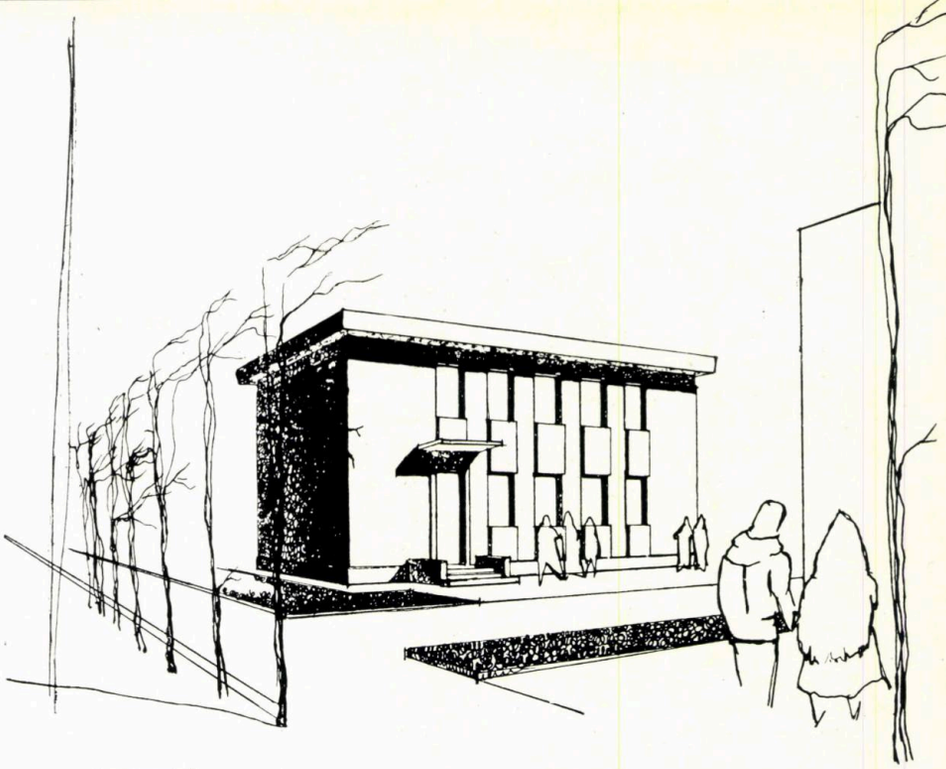

Perspectivă

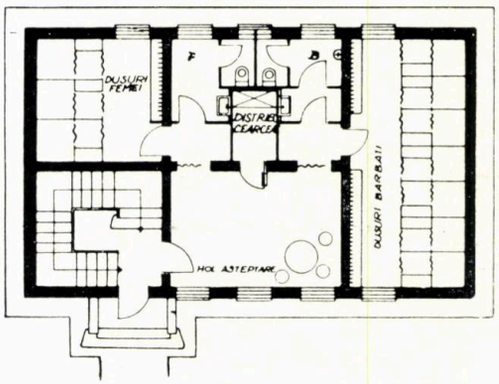

Plan parter

PAVILION DUȘURI—SPĂLĂTORIE

Pavilionul « Dușuri și spălătorie » este dezvoltat pe parter și etaj, înglobînd și punctul sanitar pentru întreg complexul, astfel încît fiecare din cele trei funcțiuni are asigurat fluxul tehnologic propriu și independent de celelalte două. Pavilionul are la parter dușurile cu grupurile sanitare aferente, punctul de distribuție a cearșafurilor și dezbrăcări proprii fiecărui duș, toate piesele fiind plasate în jurul unui hol-așteptare tratat corespunzător.

La etaj este dispus punctul sanitar cu acces direct din casa scării și spălătoria (capacitate cca 100 kg rufe/zi).

În ceea ce privește expresia arhitecturală s-a căutat încadrarea, pe cît posibil, în ansamblul proiectat, reducînd și estompînd intenționat unele detalii, pe de o parte pentru a se realiza unele economii, iar pe de alta pentru a fi în concordanță cu mărimea, importanța, funcțiunea și locul acestui obiect în ansamblul proiectat.

S-au întocmit variante cu acoperiș de țiglă și terasă, cu planșee monolit și prefabricate, toate pe zidărie portantă.

arh. NICOLAE TRIFU

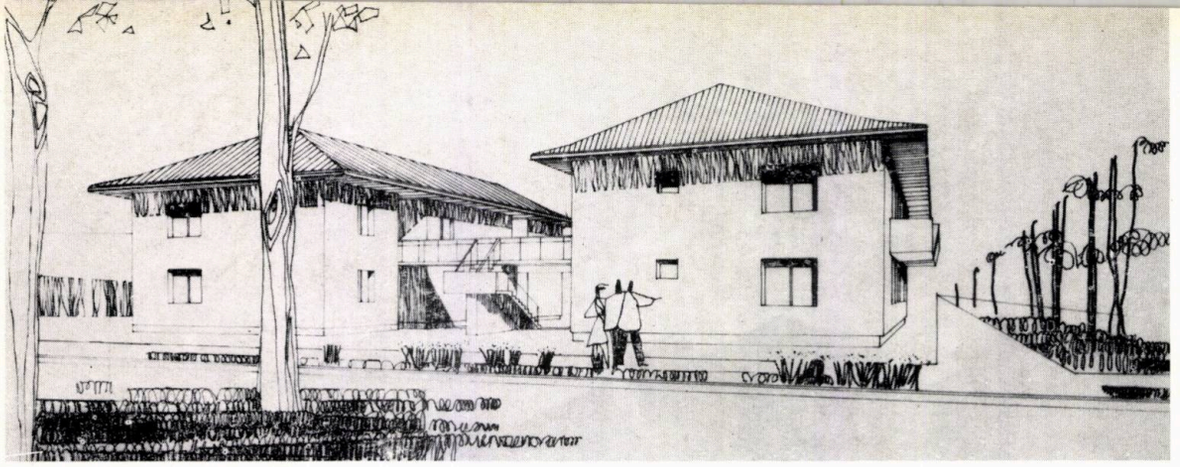

BLOC A

Bloc A — Variantă cu șarpantă — Perspectivă

noi construcții de locuințe pentru gostat

Institutul I.P.C.T.

Este cunoscut faptul că tradiționala gospodărie țărănească era de tip patriarhal. Acesta s-a menținut timp îndelungat, dintr-un șir de cauze, printre care amintim caracterul sezonier al muncilor agricole și nivelul de trai scăzut, care obligau la utilizarea timpului neocupat de aceste munci (mai ales iarna) cu o amplă activitate gospodărească și meșteșugărească primitivă.

Dacă adăugăm deplasările dispersate și pe distanțe mari între locuințe și locul de muncă, generate de munca la cîmp, lipsa dotărilor social-culturale, faptul că pînă în 1945 din totalul de peste 15 000 sate doar 443 erau electrificate, ne putem face o imagine a satului din trecut.

Creșterea nivelului de trai al țărănimii cooperatiste, ridicarea nivelului tehnic al agriculturii și dezvoltarea activității economice și culturale a satelor au condus în ultimii ani la o intensă dezvoltare a activității de construcții sătești.

Construcțiile la sate urmează un curs diferit, după cum este vorba de lucrări realizate din fonduri sau sprijin de stat, sau de investiții realizate din mijloace personale.

În vederea trecerii treptate la construcții cu un caracter apropiat celui urban, statul, prin investiții proprii repartizate construcției de locuințe pentru salariații săi, dă exemplu pentru transformarea construcției de locuințe țărănești.

Primele proiecte de acest fel au fost realizate pentru GOSTAT, urmărindu-se cazarea tehnicienilor agricoli salariați de stat. Cele 4 tipuri de clădiri elaborate de I.P.C.T. (proiectele 1090/I și 1090/III) pot fi amplasate în mediul rural, pe terenuri cu și fără lucrări edilitare complete și au un confort ridicat, sensibil egal cu cel urban.

După realizarea a peste 1 000 apartamente după aceste proiecte s-a efectuat o anchetă care a scos la iveală o serie de deficiențe. Astfel, elaborarea acestor proiecte a fost bazată pe ipoteza că ele vor fi locuite de cadre cu calificare superioară, provenite din mediul urban și obișnuite a folosi locuințe cu caracteristici urbane, ducînd deci o viață, prin forme și manifestări, similară celei orășenești.

Această ipoteză nu s-a confirmat însă în totalitate, deoarece numai o parte din aceste apartamente au fost repartizate unor familii obișnuite cu standardul de viață urban.

Pentru eliminarea deficiențelor provenite din modul de utilizare a locuințelor și pentru diferențierea lor în funcție de felul de viață al locatarilor, s-a elaborat o serie nouă de proiecte (Nr. 1220) — tot pentru amplasamente în apropierea centrelor urbane, cu perspectivă certă de lucrări edilitare.

Acest proiect (autori arh. V. Petrovici și P. Mihăilescu) cuprinde o serie de 4 clădiri cu p+1 etaj, cu componențe diferite de 2, 3 și 4 camere. Distribuția încăperilor în apartamente convine în special locatarilor cu un mod de viață încă sensibil diferențiat de cel urban. Camerele de locuit au legături cu camera principală, iar bucătăria și baia sînt amplasate în directă legătură cu vestibulul de intrare, dînd astfel posibilitatea ca în cazul unor amplasamente fără rețele de apă și canalizare, să se poată asigura spălarea fără traversarea camerelor de locuit.

Cele 4 clădiri, cu tratarea volumelor diferită, au scările libere, iar acoperișul cu șarpantă de lemn și învelitoare de țiglă le conferă un caracter rural și face posibilă încadrarea lor în specificul local.

Tendința firească de a îmbunătăți treptat realizările, pe baza experienței ce se acumulează pe parcurs, precum și grija pentru amenajările exterioare, plantații etc. constituie preocupări de bază pentru constructorii de locuințe pentru mediul rural.

arh. VIORICA PETROVICI

Bloc A — Plan parter și etaj

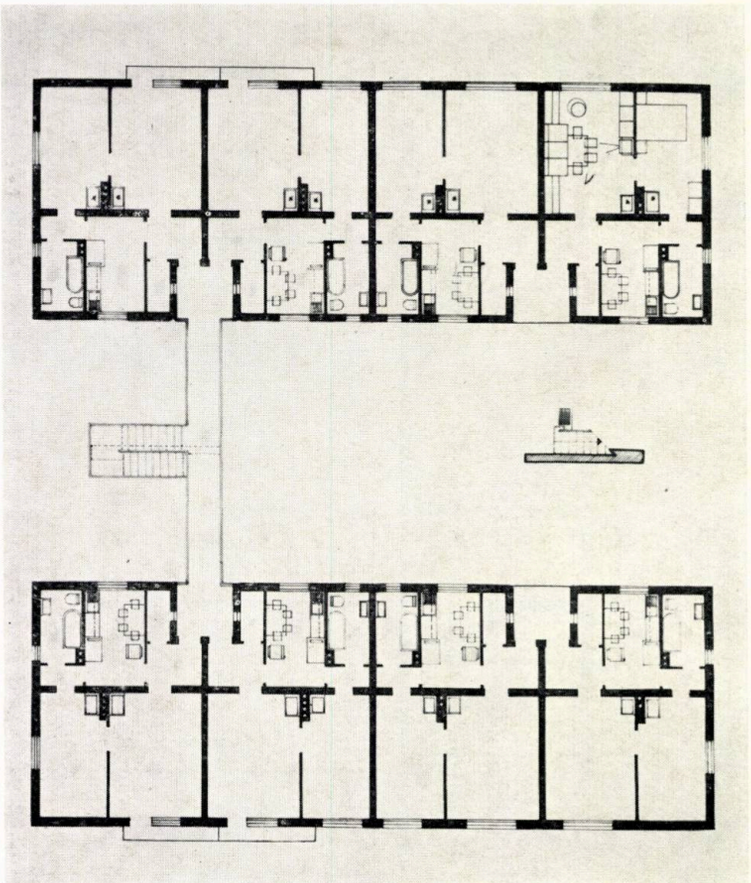

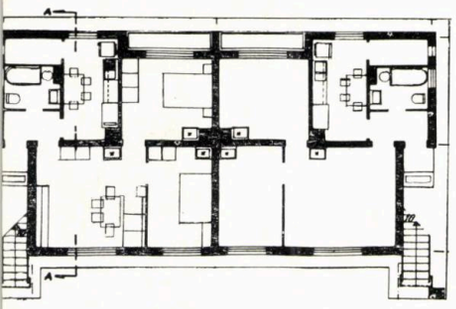

Bloc B — Plan

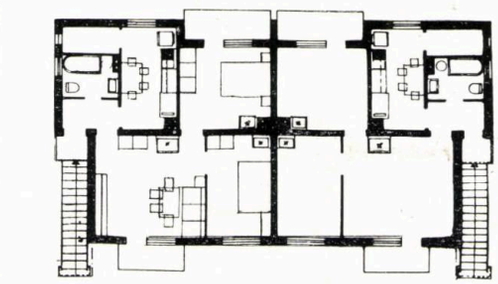

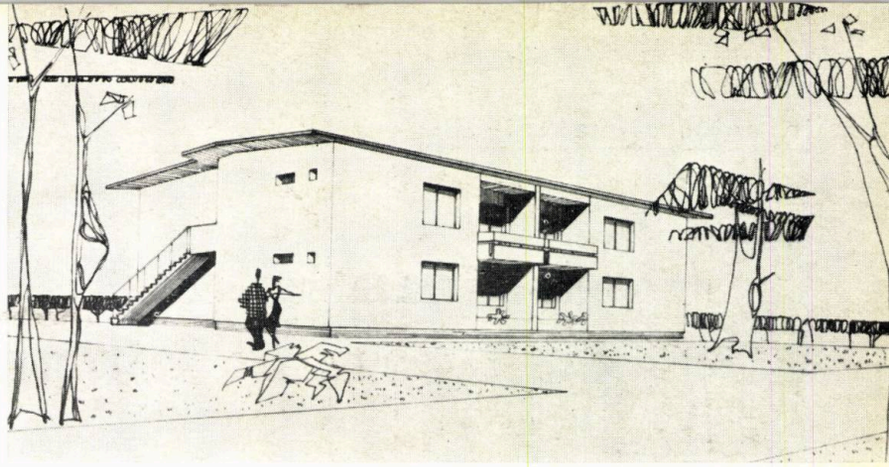

Bloc B — Variantă cu terasă — Perspectivă

BLOC B

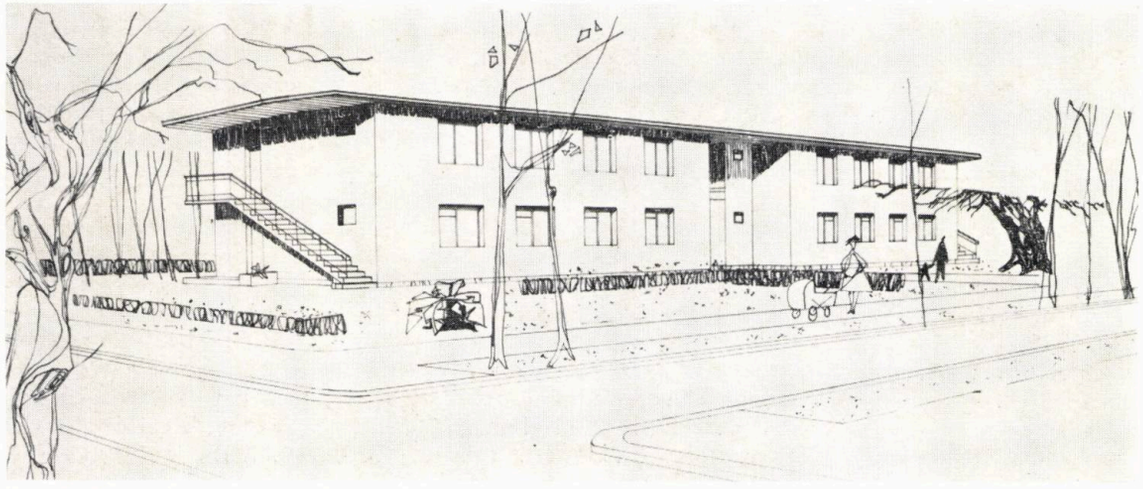

BLOC C

Bloc C — Variantă cu terasă — Perspectivă

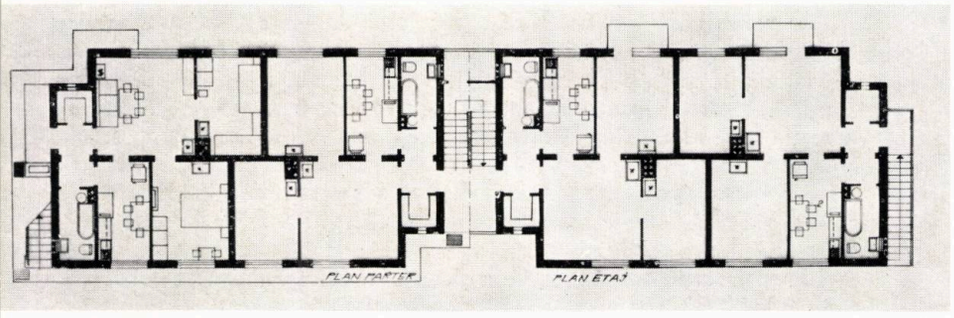

Bloc C — Plan

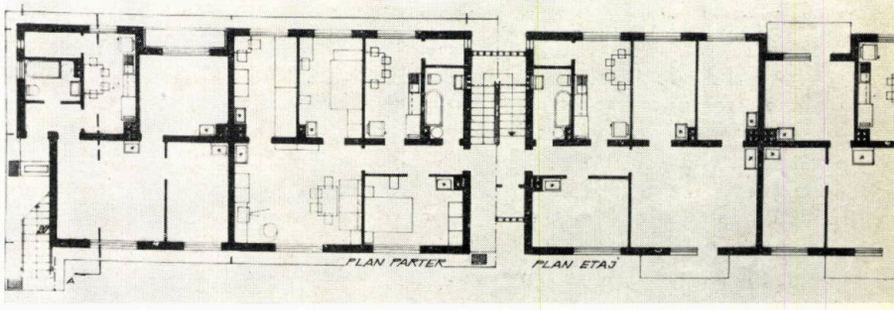

Bloc D — Plan

BLOC D

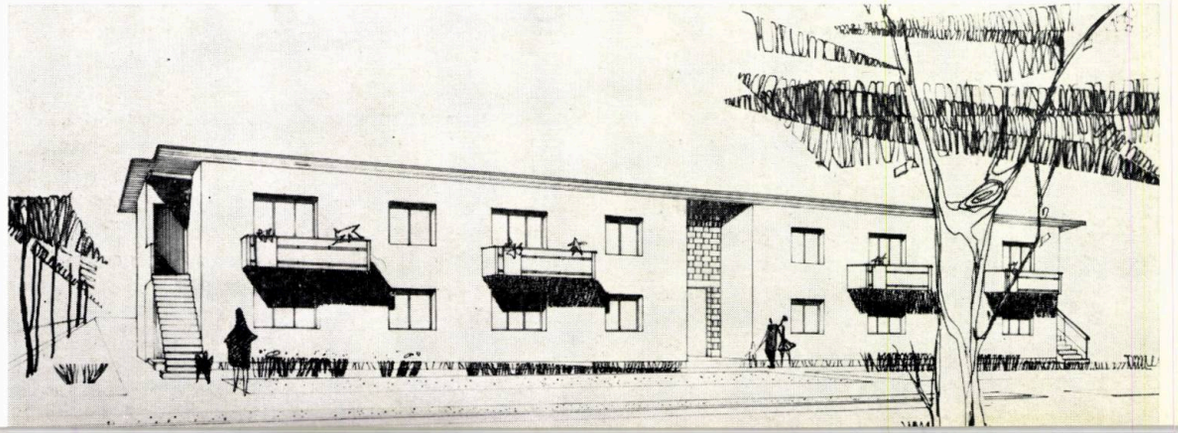

Bloc D — Variantă cu terasă — Perspectivă

dr. econ. cirus spiride

sistematizarea satelor: unele probleme ce apar în etapa actuală

Caracteristici ale epocii noastre sînt amploarea și ritmul deosebit de rapid în care se produc dezvoltarea forțelor de producție și în paralel procesul de urbanizare. Progresele continue ale științei și tehnicii aduc profunde transformări cadrului de viață și de muncă al societății. În acest sens, dezvoltarea coordonată și sistematizarea rețelei generale de așezări — orașe și sate — constituie o problemă de mare actualitate, ce prezintă un deosebit interes.

Amploarea acestui proces complex de dezvoltare și implicit de transformare ce survine într-un ritm deosebit de rapid impune o deplină cunoaștere a fenomenelor, a problemelor noi și realizarea unei dezvoltări coordonate, armonioase a rețelei generale de așezări, cît și a fiecărei localități în parte. Este unanim acceptat faptul că dezvoltarea așezărilor — orașe, sate — nu poate fi privită și reglementată în mod izolat, în afara relațiilor sociale și de producție desfășurate în teritoriul înconjurător, ci trebuie considerată pe spații mult mai mari, ținînd seama de posibilitățile și de particularitățile din fiecare regiune sau grupă de regiuni. În acest sens, sistematizarea privită în ansamblu, la treapta teritorială, urbană și rurală constituie un tot unitar și complex, un factor principal în procesul de urbanizare teritorială a forțelor de producție.

Studiul dezvoltării rețelei de așezări este una dintre problemele de bază ale sistematizării teritoriale contemporane, căreia îi revine sarcina de a contribui la rezolvarea problemelor privind desfășurarea procesului de urbanizare la scara teritorială. Astfel, crearea sau extinderea unor mari zone industriale, echiparea complexă a teritoriului și în general dezvoltarea forțelor de producție, au consecințe directe asupra evoluției rețelei de așezări diferențiată funcțional — după profil economic, ca mărime — după numărul populației și ca dimensiune — după suprafața ocupată. În perspectivă, începînd cu etapa 1966—1970, evoluția și transformarea calitativă a rețelei generale de așezări se vor accentua într-un ritm crescînd pe măsura dezvoltării și repartizării teritoriale a forțelor de producție. În acest sens, în ultimii ani, procesul de urbanizare cunoaște o însemnată extensiune teritorială în cadrul microregiunilor industriale, al teritoriilor preorășenești și al zonelor balneo-turistice. Acest proces de urbanizare, în continuă expansiune, se manifestă și prin tendința de formare treptată a unor sisteme urbane în regiunile și microregiunile avînd o puternică concentrare a forțelor de producție și de populație.

Ca o consecință a dezvoltării istorice, rețeaua de localități rurale din țara noastră se caracterizează printr-o mare împrăștiere de așezări mici și foarte mici (cca 15 000 sate) situate în genere la distanțe mici unele de altele și cu un număr redus de locuitori. Circa 73% din așezările rurale au sub 1000 locuitori, iar din acestea cca 60% au sub 500 locuitori. Acest aspect general este variabil în cadrul regiunilor și raioanelor și prezintă diferențieri specifice în raport cu condițiile cadrului natural, cu gradul de dezvoltare social-economic și cu gradul de echipare tehnică a teritoriului. Numărul mare de sate are drept urmare o ridicată densitate a așezărilor la 100 km² și o scăzută densitate a locuitorilor pe ha de vatră.

Rețeaua de sate din țara noastră ridică în etapa actuală numeroase probleme complexe, care cer o atentă analiză și măsuri în vederea asigurării unei dezvoltări corespunzătoare noilor condiții de viață și de muncă. Creșterea populației în general și în special a populației urbane, dezvoltarea multilaterală a funcțiunilor economice și îndeosebi a industriei, au consecințe directe asupra rețelei de așezări, atît a orașelor, cît și a satelor.

« O dată cu dezvoltarea industriei în orașe — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — este necesară construirea unor întreprinderi industriale în raioanele agricole, creîndu-se astfel noi centre muncitorești, ceea ce va determina schimbări înnoitoare în viața satelor, a țărănimii.

Numai pe baza industrializării vom crea condiții pentru lichidarea rămînerii în urmă de veacuri a satului față de oraș, pentru reducerea treptată a deosebirilor dintre oraș și sat, pentru ridicarea social-culturală a satului la un nivel de viață civilizat ». (Raport la cel de-al IX-lea Congres al P.C.R.— Ed. politică, 1965, pag. 21).

Dezvoltarea continuă a forțelor de producție a adus și va produce și în viitor însemnate schimbări exprimate prin ritmul intens de construcții pentru necesitățile de producție — ale industriei, agriculturii — cît și printr-o continuă creștere a nivelului de viață al populației de la sate, care de asemenea impune o organizare corespunzătoare a rețelei de învățămînt, sanitare, comerciale, precum și a echipării edilitare. În această direcție, în ultimii ani au fost realizate numeroase îmbunătățiri, din care unele sînt încă în faza incipientă în raport cu amploarea transformărilor ce sînt necesare în mediul rural.

Toate aceste probleme exprimă de fapt necesități de azi și de viitor, care trebuie să fie studiate în ansamblu, în cadrul studiilor de sistematizare teritorială a regiunilor, raioanelor, a schițelor de sistematizare a satelor și în cadrul studiilor de specialitate, prin numeroase cercetări privind probleme complexe de ordin social, demografic, economic, geografic și tehnic.

În paralel cu studiile și cercetarea științifică privind sistematizarea rurală sînt necesare și măsuri imediate pentru asigurarea, pe de o parte, a amplasamentelor necesare investițiilor pentru producție și pe de altă parte pentru localizarea construcțiilor noi de locuințe și a investițiilor pentru dotările social-culturale și comerciale ale satului.

Ritmul intens de construcții de locuințe — cca 1/3 din fondul de locuințe existent în mediul rural a fost construit în ultimii 15 ani — arată îndeajuns, din acest punct de vedere, amploarea procesului de reînnoire a satelor.

Asigurarea amplasamentelor necesare locuințelor noi și în general pentru investiții necesită asigurarea de urgență a unui minimum de elemente de sistematizare. Ca atare, este util să se realizeze în cursul acestui an o preliminară determinare a rețelei rurale regionale, a satelor care au cele mai corespunzătoare condiții de dezvoltare avînd în vedere

factorii economici, demografici, geografici și tehnici. Această primă opțiune va trebui să fie făcută pe criterii de clasificare cît mai temeinic analizate: criterii legate de profilul economic; criterii legate de funcțiile sociale, administrative; criterii în legătură cu importanța fondului construit, poziția în teritoriu, gradul de echipare cu căi de comunicație, de echipare edilitară etc.

În general, dezvoltarea funcțiunilor economice, necesarul forței de muncă și considerarea în ansamblu a gradului de dezvoltare a vetrelor sînt elemente principale de reținut în această primă etapă, în acțiunea de sistematizare rurală. O dată rețeaua principală de așezări stabilită și uneori în paralel, trebuie să se treacă la elaborarea schițelor de sistematizare și a detaliilor privind sistematizarea centrului localității respective. O acțiune deosebit de urgentă și cu numeroase consecințe este reexaminarea și stabilirea delimitării vetrelor fiecărei așezări pe criterii unitare care să țină seama de caracterul vetrei, de gradul de dezvoltare actual și de perspectivă. Această delimitare, judicios realizată, contribuie ea însăși la determinarea preliminară a rețelei rurale de perspectivă, acțiune care ar trebui îmbunătățită în continuare prin studii și cercetări în această direcție. Desigur, un paralelism și o deplină concordanță între măsurile imediate impuse de necesități și concluziile studiilor și cercetărilor cu caracter de durată vor fi uneori greu de asigurat, ivindu-se unele diferențe, neconcordanțe etc. Aceasta arată tocmai importanța și grija deosebită ce trebuie acordate procesului de determinare, încă în fază incipientă, a rețelei rurale viitoare.

Numeroase probleme în cadrul vetrei își cer la rîndul lor, încă din această etapă, o cît mai corespunzătoare clarificare. Astfel, la stabilirea delimitării vetrei de sat va trebui să se țină seama de la caz la caz de prevederile statutului cooperativelor agricole de producție cu privire la mărimea loturilor etc. În acest sens este necesară o armonizare a prevederilor Statutului C.A.P. cu starea de fapt, cu condițiile și posibilitățile specifice fiecărei vetre în parte cu privire la atribuirea de noi loturi pentru construcții și necesitatea reconsiderării, în unele cazuri, a loturilor existente în vatră ca disponibilități pentru noi construcții.

Delimitarea vetrelor așezărilor mici se va rezuma, în genere, în această primă etapă, la starea de fapt, urmînd ca pe baza studiilor ulterioare de sistematizare a rețelei generale de așezări să se determine eventual satele indicate pentru dezvoltare în perspectivă. Delimitarea vetrelor, împreună cu studiul preliminar de dezvoltare a rețelei de sate principale, schițele de sistematizare și în unele cazuri urgente lucrări de lotizare pentru construcții de locuințe noi sînt un prim pas spre o reglementare efectivă și permanentă a așezărilor sătești.

În unele regiuni au fost începute, pe baza studiilor experimentale întreprinse de I.S.C.A.S., studii de sistematizare a rețelei de sate și au fost elaborate sau sînt în curs schițe de sistematizare a unor sate (regiunile Crișana, București, Iași etc.). Este de remarcat exemplul pozitiv al regiunii Crișana, care a trecut la elaborarea acestor studii prin participarea directă a secțiunilor raionale de sistematizare și arhitectură, sub îndrumarea D.S.A.P.C.—Crișana, ceea ce a permis o cuprindere mai largă a problemelor și o rezolvare mai realistă a acțiunii de sistematizare a satelor pe plan regional. Recent, în această regiune a avut loc o consfătuire cu secțiunile raionale de sistematizare și arhitectură, cu care prilej s-au analizat primele încercări în acest domeniu, ale secțiunilor, prezentîndu-se schițe de sistematizare experimentale pentru cîte un sat din fiecare raion, însoțite de detalii privind centrul așezării, machete etc.

Importanța investițiilor în continuă creștere și în genere ritmul de construcție din ce în ce mai intens din mediul rural impun considerarea de urgență și în mod complex a sistematizării rurale. Apare necesitatea unei amplasări eficiente a noilor construcții. În unele cazuri, construcțiile noi de locuințe sînt amplasate în mod întîmplător; de asemenea, construcțiile pentru producție și cele din vatră privind serviciile și echiparea în genere se amplasează deseori pe criterii unilaterale, producîndu-se astfel: dezvoltări neraționale, formațiuni liniare de așezări « în lanț » sau așezări împrăștiate, extinderi teritoriale ce pun la rîndul lor probleme de deservire și echipare, risipă de terenuri agricole valoroase pentru producție.

În unele cazuri, amplasarea unităților de producție, inclusiv ale agriculturii, ocupă la rîndul ei suprafețe mult prea mari față de necesități și uneori stînjenește dezvoltarea așezării respective. De asemenea, în unele regiuni au apărut pe lîngă unitățile de producție ale G.A.S., locuințe noi, formîndu-se în acest fel în mod artificial și necorespunzător nuclee ce treptat se amplifică în teritoriu, deși la distanțe relativ mici — de cîțiva km — există localități corespunzătoare. În consecință, o creștere a densității construcțiilor în vatră și în zona de producție din teritoriul înconjurător reprezintă o necesitate firească.

Sistematizarea rurală considerată la treaptă teritorială și a satului reprezintă o necesitate obiectivă în procesul de reînnoire și de dezvoltare a satelor noastre. Creșterea puternică a forțelor de producție și necesitatea transformării cadrului moștenit cu tipare improprii cerințelor noi tot mai variate de trai, impun intensificarea acțiunilor privind transformarea și amenajarea rețelei de sate. Ridicarea economică și social-culturală a satului, asigurarea unor condiții de trai corespunzătoare cerințelor contemporane populației din mediul rural, constituie o parte integrantă a procesului de urbanizare în țara noastră, în toate regiunile.

Îmbunătățirea repartizării forțelor de producție reprezintă un proces continuu de dezvoltare generală, de reducere a unor disproporții dintre regiuni, îndeosebi a celor rămase mai în urmă, și în consecință o mai bună distribuire a populației în cadrul rețelei generale de așezări. Astfel, realizarea complexului minier Leșul Ursului sau deschiderea bazinului carbonifer Valea Motrului, dezvoltarea și amenajarea complexă industrial-agricolă a luncii Dunării, crearea de noi zone industriale în numeroase regiuni, aduc într-un ritm încă neîntîlnit transformarea rețelei generale de așezări — orașe și sate.

Dezvoltarea în continuare a unor microregiuni industriale începe să ne releve noi aspecte și probleme legate de trecerea treptată la formarea unor sisteme urbane — Valea Jiului; Hunedoara — Deva-Călan — Simeria; Galați—Brăila etc.; de asemenea, extinderea teritoriilor preorășenești ale orașelor mari, transformă condițiile și nivelul de viață al populației urbane și rurale, fiind manifestări și expresiuni noi ale procesului complex de urbanizare. Trecerea în cadrul acestui plan cincinal la realizarea unei baze industriale în numeroase raioane lipsite sau avînd o redusă dezvoltare a industriei, va influența la rîndul său evoluția rețelei rurale din numeroase regiuni. Din acest punct de vedere, înțelegînd prin procesul de urbanizare o transformare calitativă a cadrului de viață și de muncă realizat din ce în ce pe spații tot mai mari la treapta sistematizării teritoriale, aceasta înseamnă că în paralel cu procesul de urbanizare a orașelor are loc o transformare a satelor într-o formă nouă, pe care poate că încă nu o intuim îndeajuns.

Urbanizarea spațiilor mari — teritorii preorășenești, microregiuni industriale sau balneo-turistice — trecerea la formarea sistemelor urbane în teritoriu etc. exprimă tendințe și căi de evoluție a rețelei de așezări de mîine, unde noțiunile de mediu rural și urban își vor pierde conținutul de astăzi. În această privință, unele aspecte, chiar în etapa actuală, nu sînt lipsite de semnificație. Unele sate din teritorii preorășenești sau zone teritoriale puternic industrializate au de fapt în prezent o populație cu un nivel de trai și exigențe de confort similare mediului urban. Ceva mai mult, unele regiuni cu o redusă rețea de orașe și deci cu o pondere a populației urbane scăzută (regiunea Crișana: 7 orașe și 36,6% populație urbană) au în mediul rural sate — îndeosebi

Continuare în pag. 68

NOI REALIZĂRI

Noul spital din Suceava — Vedere de ansamblu

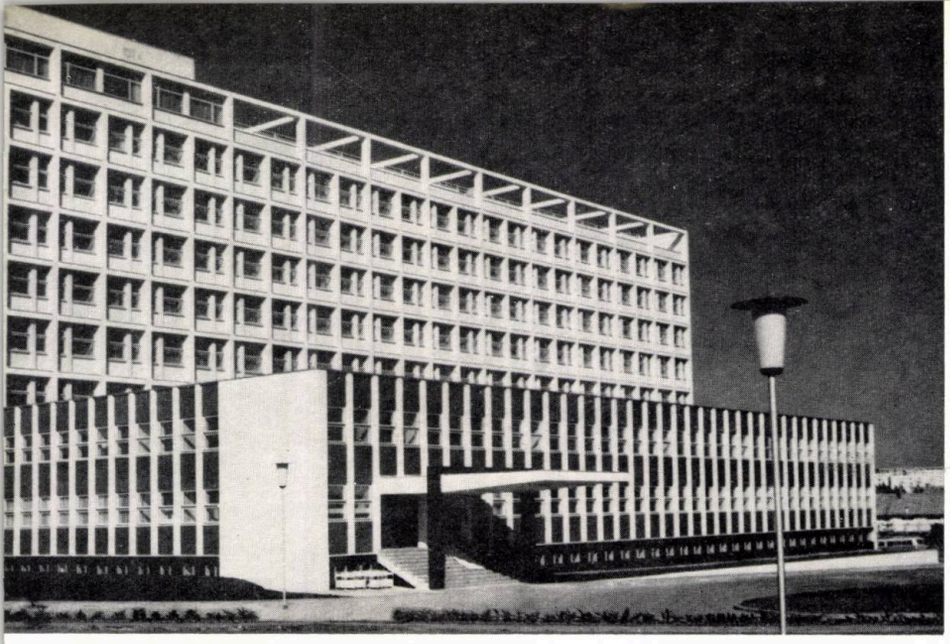

Intrarea principală, rezervată vizitatorilor și personalului medical

Autori:

Arhitectură: *arhitecții Mihai Enescu, Mihai Bucurescu, Constantin Chera, Sulamita Mureșan, Victor Șmigelschi*

Rezistență: *inginerii Laurențiu Spoială, Maria Ispas, Dorin Lazăr, Felix Tulpan*

Instalații: *inginerii Viorel Popescu, Vladimir Boicu, Ion Brăileanu, Emil Geizer, Ion Bărbulescu*

Proiectant general: ISCAS

Constuctor T.R.C.-Suceava; șef șantier — *ing. Vlad Roșca*

arh. mihai enescu

noul spital din suceava

Plan de situație

A. Intrarea principală — B. Latura secundară — C. Corp spitalizare — D. Servicii tratamente și servicii comune — E. Primire, dormitoare și servicii de diagnostic-tratament

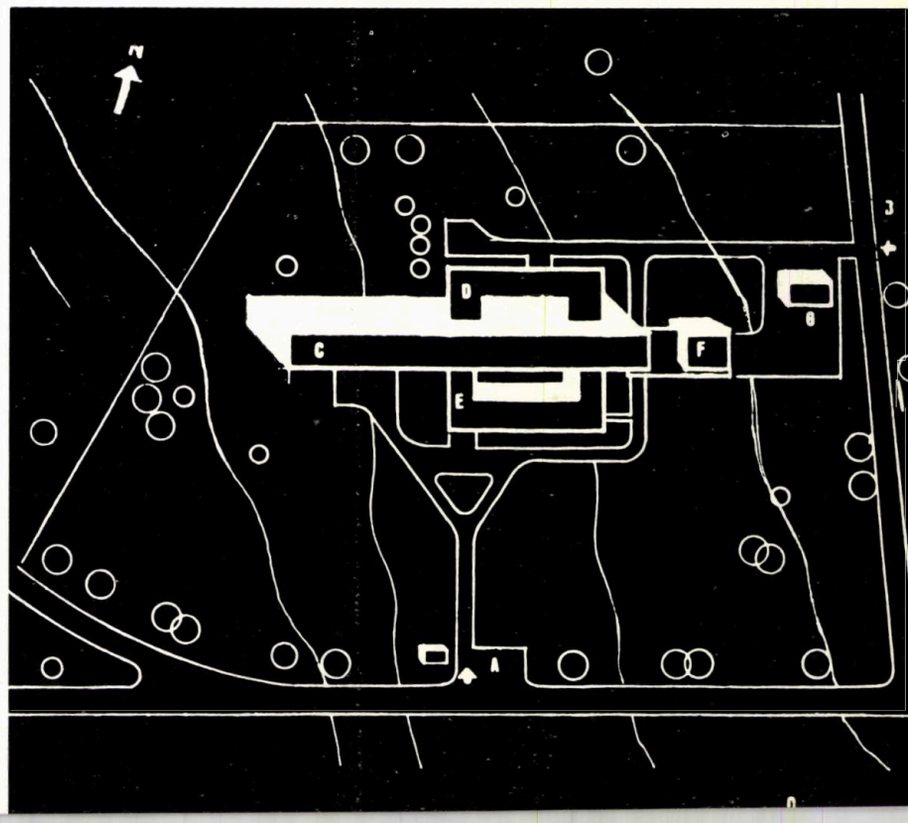

Acest nou spital, a cărui proiectare a început în ISCAS în anul 1961, a intrat în funcțiune în luna noiembrie 1966 și are menirea de a asigura asistență medicală curativă-profilactică pentru populația orașului și a raioanelor regiunii Suceava. În timpul lucrărilor, care s-au desfășurat timp de 4 ani, a existat o colaborare dintre cele mai bune între beneficiar, constructor și proiectant. Este locul să subliniem meritele deosebite în realizarea acestui obiectiv, ale beneficiarului (Sfatul popular regional Suceava) și constructorului (Trustul regional de construcții) care au dovedit tot timpul interes și competență pentru o execuție de calitate.

Spitalul are o capacitate de 600 paturi-spitalizare și următorul profil medical: boli interne (150 paturi), chirurgie (125 paturi), pediatrie (150 paturi, la care se adaugă 45 paturi pentru însoțitori), obstetrică-ginecologie (100 paturi plus 55 paturi nou-născuți), O.R.L.-oftalmologie (75 paturi).

Acest profil, ca și lipsa din tema-program a policlinicii, au condus la adoptarea unui partiu ce se dovedește a fi avantajos din punct de vedere funcțional, plastic și economic. Astfel, partea de spitalizare — cuprinzînd cele 600 paturi bolnavi — a fost amplasată în volumul principal (« bară » cu 10 niveluri), care dispune de un nod central de circulație și alte două secundare. Legăturile funcționale dintre staționar și serviciile tehnico-medicale (de diagnostic și tratamente), acestea din urmă ocupînd cele două volume adiacente și de joasă înălțime (3 niveluri), se fac prin două din cele trei noduri de circulație ale spitalizării, ceea ce

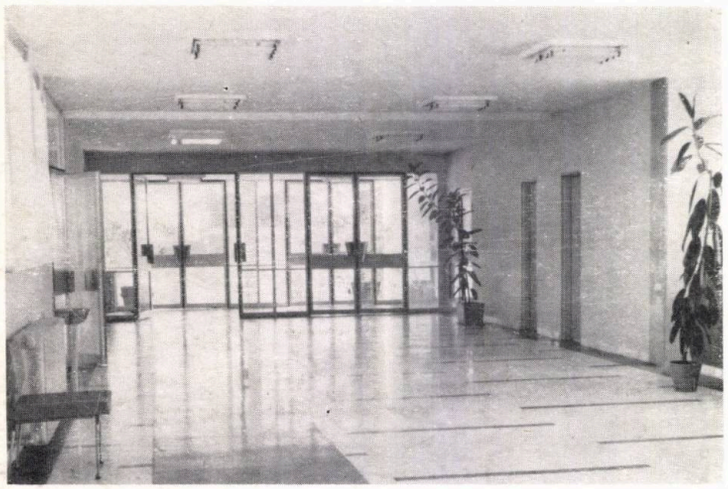

Holul de intrare

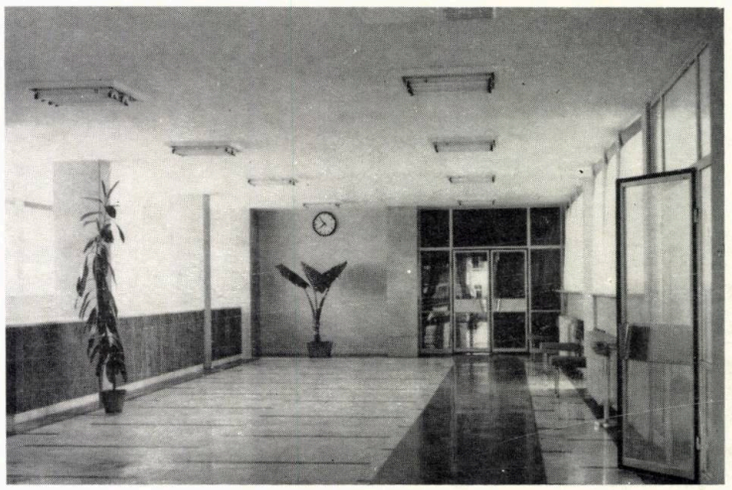

Holul de intrare cu garderoba centrală a spitalului

realizează o strînsă și organică relație funcțională între cele două mari grupe de funcțiuni menționate mai sus.

Cele două volume joase (cu cîte 3 niveluri, cuprinzînd serviciile tehnico-medicale) închid fiecare cîte o curte, cea corespunzînd fațadei principale fiind tratată ca o curte-grădină, compusă cu holul principal de intrare în spital și cu foaierul sălii de conferințe.

Plantații joase și un bazin decorativ agrementează această curte-grădină menită a contribui la ambianța generală agreabilă, urmărită a se realiza chiar de la intrarea în spital. Către acest scop au tins rezolvările de arhitectură interioară, utilizarea culorilor și a materialelor de finisaj, precum și armonizarea acestora cu restul factorilor componenți ai decorului interior (mobilier, aparataj medical etc.).

Trebuie menționat faptul că realizarea unei ambianțe plăcute, atît de necesară psihicului bolnavilor internați — constituind una din condițiile spitalului contemporan — a format pentru proiectanții acestui spital o preocupare de căpetenie care s-a adăugat cerințelor temei-program și rezolvărilor tehnice destinate confortului celor internați și al celor ce-i îngrijesc.

Principiul de rezolvare a camerei de internare ca unitate de cazare și a spitalizării a fost cel al cazării bolnavilor în camere de 1, 2 și 3 paturi, în cadrul serviciilor cu cîte 50 paturi, principiu care reflectă un grad de confort la nivelul majorității spitalelor similare din străinătate. Acestui confort i se adaugă dotarea tehnică de care dispune fiecare pat de spitalizare și care cuprinde: prize de oxigen, căști de radio, semnalizări optice, prize de telefon, lumină locală reglabilă, precum și întreaga rezolvare funcțională și plastică a mobilierului.

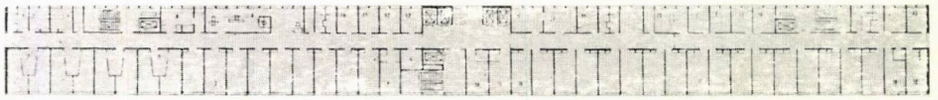

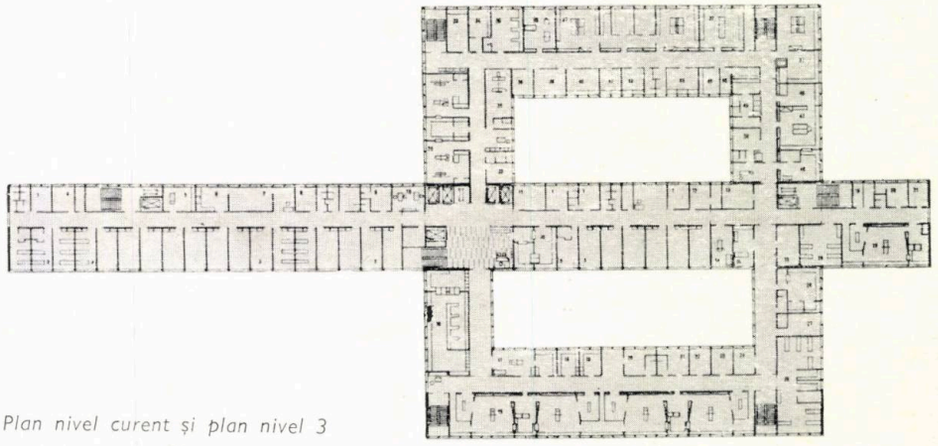

Plan nivel curent și plan nivel 3

Plan nivel 2

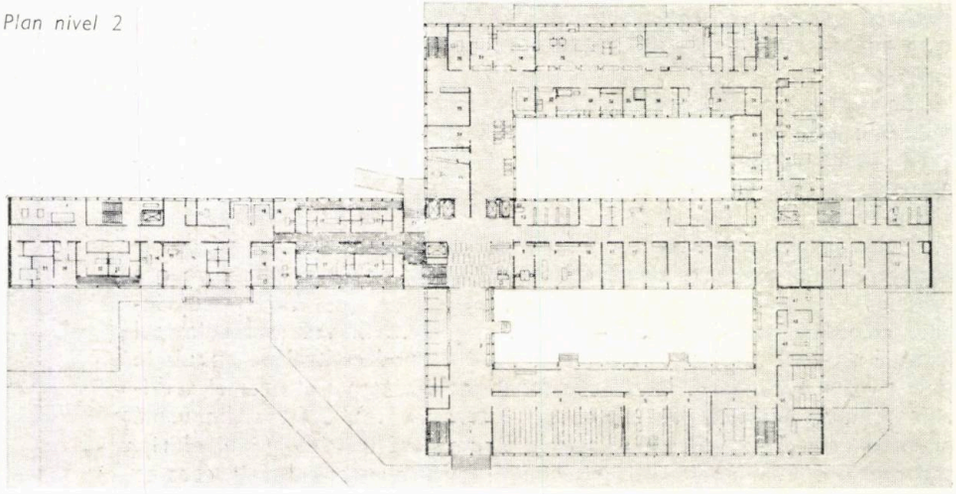

Fațada spre str. Ștefan cel Mare, cu accesele principale

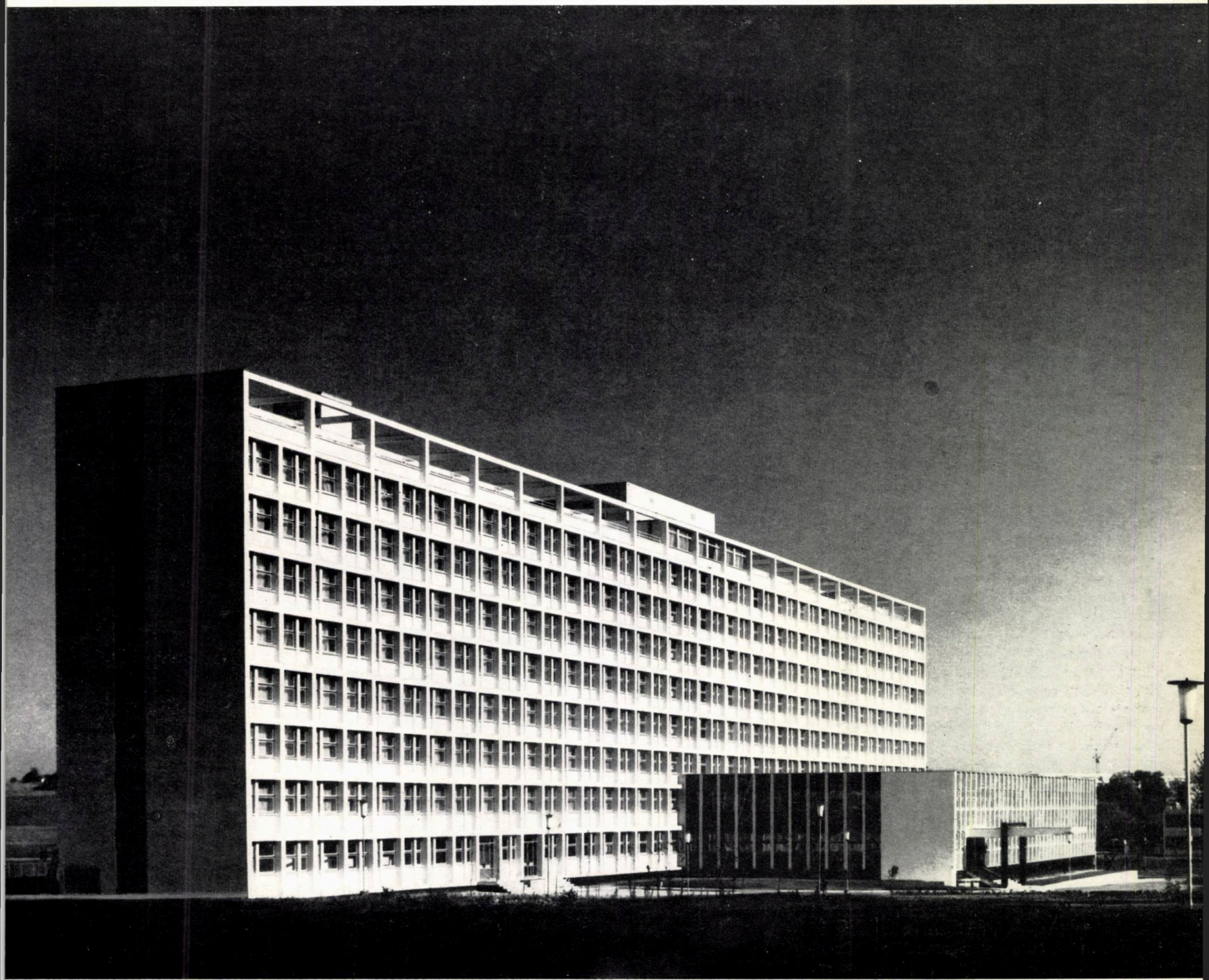

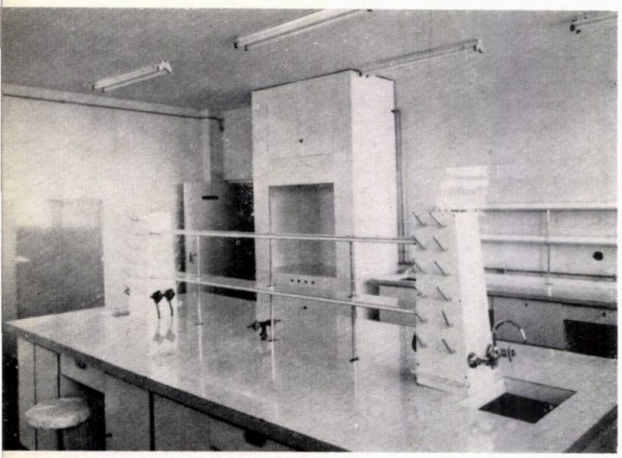

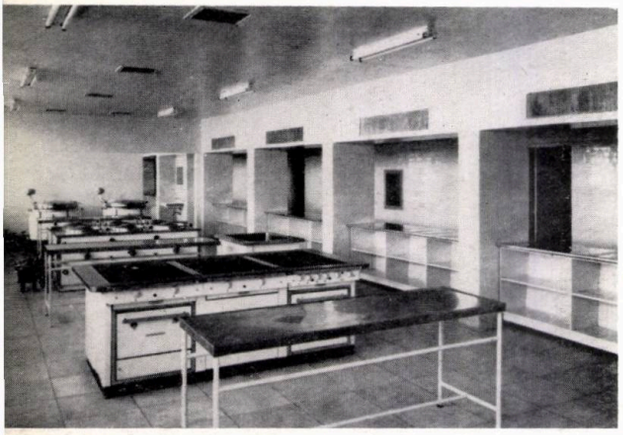

Realizat din schelet metalic, reglabil și asamblabil, și din suprafețe placate cu melacart de diferite culori, stabilite cu multă atenție, mobilierul colaborează — împreună cu tratarea policromă a pereților (vopsiți în culori de vinil) și cu covorul PVC mărginit de plăcuțe ceramice — la realizarea decorului în care va trăi bolnavul pe timpul spitalizării.

Pentru ca toată perioada de internare a bolnavilor să pară acestora cît mai scurtă și mai agreabilă și pentru ca moralul lor, atît de important, să fie cît mai ridicat, s-au prevăzut în spital o serie de funcțiuni cu caracter recreativ și utilitar: o sală-club, în imediata apropiere a celor două terase-solarii plasate peste ultimul nivel al barei de spitalizare, o bibliotecă de împrumut, frizerie-coafură, sală de conferințe unde pot avea loc și proiecții cinematografice, și — în sfîrșit — parcul cu bogate plantații și alei, cu bănci, bazin decorativ și lucrări de artă plastică, rezervat plimbării în aer liber a bolnavilor.

Un capitol de o deosebită importanță în buna funcționalitate a spitalului îl constituie prezența unor instalații speciale, realizate de constructor la un bun nivel tehnic, ce constituie astăzi unul din factorii indispensabili unui spital modern.

Astfel, menționăm printre altele instalația de automatizare a sistemului de ventilație-aer condiționat, prevăzută la întregul bloc operator chirurgical, instalația de încălzire prin serpentine radiante înglobate în plafoanele sălilor de intervenție, sistemul de semnalizare și de legătură « bolnav-soră » și respectiv « medici-conducerea spitalului », instalațiile de oxigen-aer comprimat-vacuum, sistemul de ceasoficare a întregului spital, instalația electrică de rezervă legată la un grup electrogen propriu, cu posibilitatea intrării automate în funcțiune, în ipoteza unor defecțiuni ale rețelei electrice orășenești.

Deosebit de aceste instalații trebuie arătat că o serie de funcțiuni au fost dotate cu utilaje de mare randament, cum sînt bucătăria prevăzută a funcționa electric, serviciul de dezinfecție dotat cu aparat de tip « Hartman » sau spălătoria spitalului, avînd, în afara spălătoarelor automate, calandre și uscătoare ultrarapide.

O mențiune specială trebuie făcută pentru întregul utilaj și aparataj livrat de Întreprinderea tehnico-medicală română I.T.M. și care a acoperit, în cele mai bune condiții tehnice, cea mai mare parte a necesarului de utilaj-aparataj tehnico-medical cu care este înzestrat acest spital.

Arhitectura exterioară a spitalului s-a căutat a fi rezolvată pe linia unor exprimări sincere, prin mijloace care s-o facă primitoare, reprezentativă și de bună ținută arhitectonică.

În realizarea acestei căutări, un factor colaborator de mare importanță îl constituie și amplasamentul foarte favorabil pe care îl oferă locul ales (la intrarea de pe șosea în orașul Suceava), loc cu bune puncte de perspectivă, orientare și încadrare în peisajul natural.

Finisajele exterioare întrebuințate sînt: praful de marmură albă pe structură, terasit ocru la parapeții « barei » de spitalizare, placaje ceramice verzi « Cesarom » la corpurile joase și placaje negre la soclu.

Dintre finisajele interioare menționăm, ca cele mai caracteristice: pardoseli din dale PVC și tavane demontabile din metal ambutisat (la coridoare) tocuri-căptușeli metalice la toate ușile interioare ale spitalului, foi de uși placate cu melacart, vopsitorii vinilice, placaje și pardoseli de marmură în piesele principale de recepție, faianțe colorate în blocurile operatorii.

Suprafața totală desfășurată (inclusiv serviciile și anexele respective) este de 23 000 m^2 din care rezultă un indice de suprafață pe unitatea de folosință, de 38 m^2/pat.

Din experiența realizării noului spital din Suceava, realizare ce se înscrie ca o etapă în larga acțiune desfășurată în prezent în țara noastră, privind completarea rețelei sanitare-spitalicești, au rezultat pentru noi, proiectanții, cîteva concluzii pe care vom încerca să le avem în vedere la proiectarea celorlalte unități similare.

Este vorba, în primul rînd, de traveea constructivă adoptată, de 3,30 m, care se dovedește a fi nesatisfăcătoare ; aceasta se reflectă în manevrarea anevoioasă a paturilor în cadrul camerei de 3 paturi.

De asemenea, considerăm că se impunea adoptarea unui sistem constructiv cu elemente de susținere la intervale mai rare, care să permită o mai bună flexibilitate a distribuțiilor interioare.

Trebuie arătat că, datorită tramei constructive foarte strînse, au rezultat la spitalul din Suceava anumite rezolvări ce necesită îmbunătățiri în viitoarele proiecte. Este vorba de încăperile anexă de pe tractul mic al barei de spitalizare, de sala de conferințe sau de funcțiuni ce impun în general spații degajate, cum sînt : spălătoria, balneofizioterapia etc.

Nu putem încheia aceste cîteva concluzii fără a menționa utilitatea întrebuințării unor materiale durabile și cu calități decorative în tratarea fațadelor acestor obiective care, prin volumul și importanța lor în cadrul dotărilor social-culturale ale orașelor noastre, constituie exemplare unicate și reprezentative pentru arhitectura acestor locuri.

O problemă ce nu și-a găsit încă materializarea și care constituia o condiție obligatorie în cadrul avizului C.S.C.A.S. la acest proiect, este prevederea lucrărilor de artă plastică monumentală și încadrarea lor armonioasă în întregul ansamblu arhitectural.

Trebuie arătată aici ca o deficiență, ce mai poate fi încă remediată, lipsa oricărei lucrări de artă plastică din acest ansamblu. Insistențele și eforturile depuse de proiectant pentru activarea factorilor în măsură să rezolve această problemă (beneficiar, C.S.C.A.) nu și-au dat încă roadele.

1 | **4**
2
3 |

1 — *Vedere parțială a unui laborator de analize medicale*

2 — *Bucătăria spitalului*

3 — *Sală de intervenții chirurgicale*

4 — *Fațada principală*

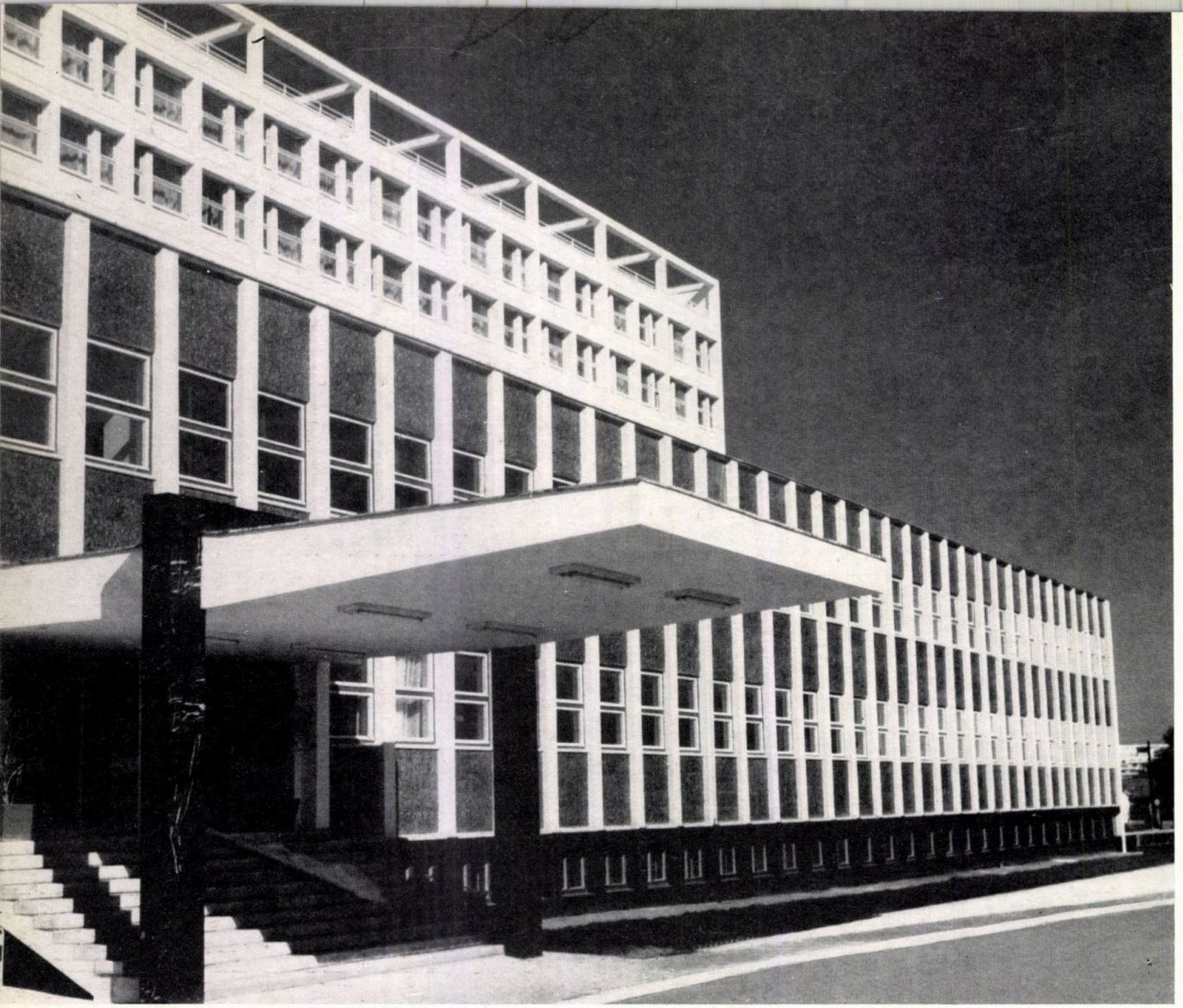

Intrarea principală

arh. aurel mureşan

observaţii asupra noului spital din suceava

Analizînd aspectul arhitectural al acestei ample şi valoroase lucrări — cuprinzînd anexele şi spitalizarea — se remarcă efectul reuşit obţinut prin tratarea contrastantă a celor două volume care se întrepătrund.

Soluţia tip monobloc, adoptată la majoritatea spitalelor executate în ultimii ani, rezolvă anexele medicale, tratamentul şi diagnosticul, unele funcţiuni pentru ambulatoriu, bucătăria şi spălătoria, într-un corp pe trei niveluri, traversat de corpul de spitalizare care se dezvoltă pe zece niveluri.

Datele de temă care au stat la baza elaborării proiectului — diferite de cele ale altor spitale construite în aceeaşi perioadă la noi (de exemplu, spitalul « Gheorghe Gheorghiu-Dej » din Hunedoara), prin eliminarea policlinicii proprii — a permis realizarea unui partiu simplu şi clar, cu avantaje de ordin funcţional şi economic şi cu rezultate pozitive în privinţa aspectului plastic-arhitectural. Folosind cu abilitate panta naturală a terenului, autorii au obţinut o separare organică a acceselor la niveluri diferite.

Partiul clădirii principale este determinat de « bara » de spitalizare cu trei noduri de circulaţie verticală (unul principal şi două secundare), prin care se asigură legături directe între secţii şi celelalte funcţiuni medicale sau gospodăreşti ale spitalului, circulaţia pe orizontală între diferitele funcţiuni fiind aproape eliminată.

Soluţia adoptată a permis amplasarea judicioasă a blocului operator pe acelaşi nivel şi în directă legătură cu secţia de chirurgie, laboratoarele de analize şi izotopi şi cu serviciul de radiologie.

Rezolvarea camerelor pentru bolnavii din staţionar, pe principiul camerelor mici cu 1, 2, 3 paturi, fără grup sanitar propriu, în secţii cu 50 de paturi, cu predominarea celor

de 3 paturi, este la nivelul celor mai moderne spitale realizate în lume, corespunzînd unei raționale distribuiri și eficiențe tehnico-economice. Faptul că în proiectele în curs de elaborare se adoptă soluții similare (după o perioadă în care s-au prezentat soluții cu dotări exagerate și neeconomice) demonstrează viabilitatea acestei soluții, cu toate că unii specialiști, neglijînd factorul determinant în aprecierea acestor soluții — eficiența tehnico-economică — susțin rezolvări oneroase sub acest aspect.

Consider însă că traveea de 3,30 m adoptată pentru camere (practicată de altfel și la celelalte spitale realizate) nu este suficientă, deoarece în spațiul rezultat manevrarea paturilor de spitalizare se face cu greutate.

Asigurarea unei funcționări optime și durabile constituie o preocupare relevată de unele detalii care atrag atenția: tocuri metalice din tablă ambutisată la uși, foile ușilor placate cu melacart, dale « rinolit » pe coridoare, mobilier metalic etc.

Grija minuțioasă pentru rezolvarea tuturor detaliilor este vizibilă chiar și la clădirile secundare — pavilionul porții, centrala termică, garajul — ceea ce dă ansamblului o notă de coeziune și unitate.

Sălile de operații sînt tratate în mod deosebit: pardoseli din gresie și pereți de faianță colorată. Cu aceeași atenție și cu finisaje adecvate sînt rezolvate și laboratoarele generale sau laboratorul de izotopi.

Accesul principal, recepția, sala de conferințe și nodul principal de circulație au un nivel corespunzător acestor destinații: pardoselile sînt din marmură de Ruschița combinată cu marmură de Moneasa, iar pereții și stîlpii sînt placați cu piatră de Căprior. Tratarea dă acestei părți un caracter deosebit, festiv, pe care rezolvarea de detaliu îl subliniază.

Dotarea spitalului cu instalații de automatizare, semnalizare optică la patul bolnavilor, aparate de dezinfecție moderne, plite electrice « Senking », prize de oxigen etc. scoate în evidență rezolvarea contemporană a acestui edificiu.

Din experiența realizării noului spital din Suceava consider că pot fi semnalate unele aspecte, de care s-ar putea ține seama în proiectări similare. Astfel, amenajarea parcului spitalului pe aceeași latură cu accesul principal nu mi se pare recomandabilă. De asemenea, dezvoltarea pe o singură tramă a întregului edificiu nu a permis rezolvări diferențiate pentru unele funcțiuni diferite. De pildă, sala de ședințe, introdusă în ritmul regulat al traveei staționarului, a generat o serie de dificultăți: stîlpii corespunzători coridorului străpung sala de ședințe, împiedicîndu-i buna funcționare ; scoaterea sălii în afara construcției principale ar fi creat un element, care, printr-o tratare plastică corespunzătoare, ar fi asigurat, pe lîngă o mai bună funcționalitate, și un element plastic foarte util în acest ansamblu.

Scările secundare ale construcției, așezate perpendicular pe trama spitalizării, dar exprimate în același mod cu camerele, din dorința unei ordonanțe perfecte, creează unele dezagremente de ordin plastic și funcțional.

Volumul care cuprinde anexele (pe trei niveluri) este placat cu ceramică « Cesarom » albastră și verde, iar subasmentul din aceleași plăcuțe ceramice de culoare neagră, formînd contrast cu rețeaua rectangulară, sobră, de culoare deschisă (terasit și praf de piatră) a corpului de spitalizare (pe 10 niveluri). Se poate face observația că abuzul de ceramică, așezarea nepotrivită a acesteia, ca în cazul de față, poate determina un aspect necorespunzător construcției. Tratarea soclului pavilionului principal cu piatră — granit sau altă piatră rezistentă din regiune — mi s-ar fi părut mai potrivită. Unele impreciziuni în execuția coronamentului distonează cu intenția autorilor de a realiza un paralelipiped perfect.

În realizarea acestui obiectiv social, de o asemenea amploare, frapează de asemenea o insuficientă preocupare a arhitecților de a sublinia volumul simplu, clar, rectangular, prin elemente sculptural-plastice. Această deficiență — remarcată și în alte cazuri și care nu se poate justifica doar prin considerente de ordin economic, ținînd seama de volumul investiției — sărăcește pe nedrept valoarea deosebită a acestei investiții. Consider însă că realizarea unor asemenea elemente, absolut necesare în ansamblu, poate avea loc și în perioada următoare.

Din experiența realizării acestui obiectiv, ca și din cele ce se află în curs de realizare, consider că un stimulent în realizarea în cele mai bune condiții, mai ales a lucrărilor de finisaj, ar fi găsirea unui sistem de recompensare la îndemîna șefului de proiect, care să analizeze execuția și să acorde recompense direct celor care execută la un nivel ridicat aceste lucrări.

Folosind cu tact soluții verificate, rezolvînd într-un spirit contemporan problemele puse de tema complexă a acestui obiectiv, lucrarea constituie în ansamblu o reușită arhitecturală și urbanistică, realizată la indici tehnico-economici foarte avantajoși.

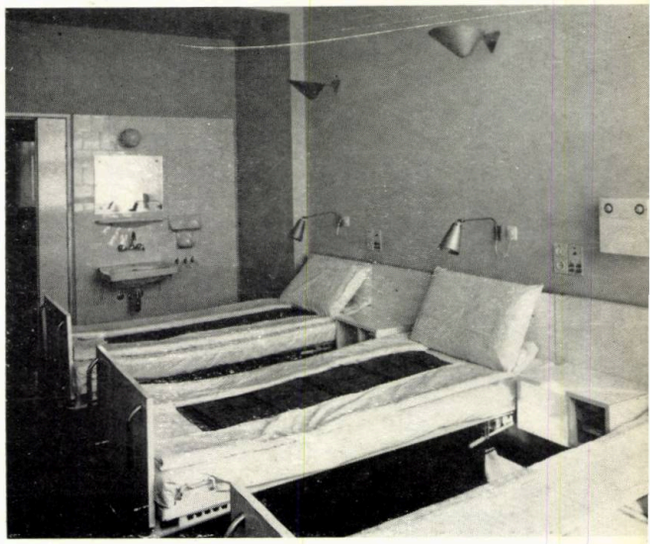

Cameră de spitalizare cu 3 paturi

Coridorul-foaier al sălii de conferințe și bibliotecii documentare medicale

PREMIILE DE ARHITECTURĂ

PREMIILE ACORDATE DE UNIUNEA ARHITECŢILOR

I. PREMIUL ANUAL PE ANUL 1966 în valoare de 20 000 lei

1. *Ansamblul Drumul Taberii, microraioanele 1, 2, 3, 8*
   Autori, arhitecţii Dinu Hariton, Gheorghe Colea, Gheorghe Nadrag, Constantin Rulea, Ianola Trişcu, Irina Veress, Silvia Stratu.
   Coautor, arh. Nicolae Nedelescu.

II. PREMII

1. *Spital cu 600 paturi la Suceava — (premiu 12 000 lei).*
   Autor, arh. Mihai Enescu.
   Coautori, arhitecţii Mihai Bucurescu, Constantin Chera, Sulamita Mureşan, Victor Şmigelschi
   Institutul I.S.C.A.S.
2. *Studiu de sistematizare a litoralului în vederea dezvoltării turismului — (premiu 10 000 lei).*
   Autori, arhitecţii Gheorghe Dumitraşcu, Dan Georgescu, Minerva Georgescu, Dan Rusovan, Mircea Cristescu, Doina Poenaru, Nicolae Cuiumdjioglu, Kemal Ghengiomer.
   D.S.A.P.C.—Constanţa
3. *Întreprinderea integrată de lînă Constanţa — (premiu 7 000 lei).*
   Autor, arh. Dan Stănescu
   Institutul I.P.I.U.
4. *Hotel Europa la Eforie Nord (premiu 7 000 lei).*
   Autor, arh. Cezar Lăzărescu
   Coautor, arh. Dinu Gheorghiu
5. *Ansamblul de locuinţe microraion 1 din cartierul Gheorgheni-Cluj (premiu 7 000 lei).*
   Autori:
   Sistematizare: arhitecţii Augustin Presecan, Aurel Buzuloiu, Vasile Mitrea
   Arhitectură: arhitecţii Cristian Iacobi, Domnica Litvin, Alexandru Nemeş, Mircea Amitroaie
   D.S.A.P.C.—Cluj
6. *Extindere hotel Carpaţi-Braşov (premiu 7 000 lei)*
   Autor, arh. Ion Rădăcină
   D.S.A.P.C.—Braşov

III. MENŢIUNI

1. *Uzina de aluminiu Slatina—Halele de electroliză, pavilionul administrativ şi laboratorul central (menţiune 6 000 lei)*
   Autor, arh. Rodica Ciobanu
   Institutul I.M.N.R.—I.P.R.A.N.
2. *Institutul de studii şi cercetări agricole (menţiune 5 000 lei)*
   Autori, arhitecţii Cleopatra Alifanti, Rodica Luca, René Ghelman
   Institutul Proiect-Bucureşti
3. *Detalii de sistematizare Vulcan, microraioanele 3 a şi 3 b (menţiune 4 000 lei)*
   Autori, arhitecţii Mariana Vereanu, Ion Geicu, Aurelia Copcea
   Institutul I.S.C.A.S
4. *Schiţa de sistematizare a oraşului Cîmpulung (menţiune 3 000 lei)*
   Autor, arh. Eusebie Latiş
   Coautor, arh. Anatolie Petruc
   D.S.A.P.C.—Suceava
5. *Uzina metalurgică Bucureşti (menţiune 3 000 lei)*
   Oţelăria electrică, forja grea şi anexa industrială
   Autori, arhitecţii Iulian Deşcu, Ştefan Damianof, Constantin Basula, Eugenia Damianof
   Coautori, arhitecţii Mariana Nicolau, Xenia Tunaru
   Institutul I.P.R.O.M.I.N.
6. *Policlinica « Vitan » (menţiune 3 000 lei)*
   Autori, arhitecţii Ruxandra Stamatin-Iovănescu, Cleopatra Alifanti, Anca Pruncu
   Institutul Proiect-Bucureşti
7. *Incinta instalaţiei de preparare Tarniţa (menţiune 3 000 lei)*
   Autor, arh. Petre Burdeanu
   Institutul I.P.R.O.M.I.N.
8. *Capitolul Estetica localităţilor din lucrarea « Estetica vieţii cotidiene » (lucrare ştiinţifică) (menţiune 3 000 lei)*
   Autor, arh. Anton Moisescu
   Editura Ştiinţifică — 1966

ȘI SISTEMATIZARE PE ANUL 1966

PREMIILE ACORDATE DE C.S.C.A.S.

Ca și în anii precedenți, în 1966 Comitetul de Stat pentru Construcții, Arhitectură și Sistematizare a acordat premii unor lucrări valoroase, realizate în domeniul proiectării și executării construcțiilor și al sistematizării centrelor populate.

Premiile — în valoare totală de 300 000 lei — au fost acordate pentru creații deosebite în arhitectură și sistematizare, pentru aplicarea în proiectare a unor soluții înaintate care duc la creșterea gradului de industrializare în execuție sau la indici tehnico-economici deosebit de favorabili ; pentru introducerea în practica execuției lucrărilor de construcții-montaj a unor materiale, procedee și utilaje noi, corespunzătoare nivelului tehnicii mondiale, precum și a unor soluții care duc la reduceri însemnate ale consumurilor de oțel profilat și de material lemnos de rășinoase față de prevederile proiectului ; pentru restaurarea și punerea în valoare a monumentelor istorice.

Au fost acordate următoarele premii unor colective din organizații de proiectare și execuție :

Premii în valoare totală de 47 000 lei pentru următoarele lucrări executate în cadrul I.S.C.A.S. :

Schița de sistematizare a orașului Satu Mare (autori : arh. Șena Farb, arh. Carol Cervino, arh. Rodica Petre, tehn. Mircea Neagoe, tehn. Dumitru Ruși, proiectant Teodor Lefter);

Studiul « Principii și norme pentru sistematizarea urbană ». Unități urbanistice complexe (autori : arh. Carol Cervino, arh. Boris Grumberg, ing. Ella Hochstadt);

Locuințe în microraionul III — Hunedoara (autori : arhitecții A. Solomon, S. Tanach, T. Balamace, ing. M. Brill, ing. M. Villag);

Locuințe în zona de nord a orașului Gheorghe Gheorghiu-Dej (autori : arhitecții Nona Florescu, Dorin Gheorghe, R. Tănăsoiu, Toma Olteanu, Paris Manos, Grigore Bălteanu; inginerii E. Georgescu, Sanda Divari, E. Hochberg);

Hotel turistic la Piatra Neamț (autori : arhitecții Alexandru Iotzu, G. Rudich, Gh. Cristescu, I. Florea, Laura Valentin, Alexandra Zaharia; inginerii Mihail Barbaiani, Vladimir Boicu);

Casa de cultură din Petroșeni (autori : arh. Suren Harutiunian, inginerii V. Haram, L. Herșcovici, H. Cohn).

Premii în valoare totală de 35 000 lei pentru următoarele lucrări proiectate și întocmite în cadrul I.P.C.T. :

Clădiri de locuit cu 5 niveluri din panouri mari prefabricate (autori : ing. Moses Drimer, arh. Tiberiu Niga, ing. Lucian Roșianu, ing. M. Lazăr, ing. B. Placicov);

Unități de cazare tip hotel cu 56, 82, 84 și 110 locuri (autori : arhitecții George Morariu, Clarisse Lazăr, Niculae Petrașincu; inginerii L. Georgescu-Paraipan, I. Ziaeddin);

Sediu pentru un institut de proiectare pe str. Snagov nr. 44 în București (autori : arhitecții Eugen Vernescu, P. Georgescu, P. Mihăilescu; inginerii Al. Brînzei, T. Dimitriu);

Studiu privind soluții optime de racordare a cvartalelor de locuințe la rețelele de termoficare (autori : inginerii Paul Vasilescu și S. Vasilescu);

Studii generale de fundamentări teoretice și calcul practic al structurilor la secțiuni-tip de hale industriale (autori : inginerii Adrian Scarlat, G. Săndulescu, Dinu Nelepcu, C. Dinu Grigoriu, A. Cazacliu).

Premii în valoare totală de 17 000 lei pentru următoarele lucrări proiectate în cadrul I.S.P.E. :

Centrala electrică de termoficare din Oradea (autori : arh. Lucia Hagiescu, inginerii Fl. Stănculescu, B. Petrovici, V. Sgîrcitu, Vasile Radu, C. Constantinescu, arh. Silvia Păunescu);

Stația de transformare Valea Largă (autori : arh. V. Păunescu, ing. Gh. Dumitriu).

Premii în valoare de 10 000 lei pentru *Barajul și aducțiunea Cinciș-Hunedoara* (autori : inginerii Jean Ilie, M. Popescu, Al. Vasiliu, geolog J. Armașu, ing. Gh. Craiu, ing. Vl. Focșa) proiectate în cadrul I.S.P.H.

Premii în valoare de 15 000 lei pentru *Sistemul hidrotehnic Strîmtori pe rîul Firiza* (autori : inginerii I. Mihai, A. Teodorescu, Gh. Flegont, Radu Prișcu, geolog I. Băncilă, ing. D. Cizmăriță) proiectat în cadrul I.P.A.C.H.

Premii în valoare totală de 13 000 lei pentru următoarele lucrări proiectate în cadrul IPROMET:

Funicularul de calcar — Reșița (autori: inginerii G. Foscolo, L. Gutman, G. Retevoiescu, M. Jantea);

Fabrica de produse refractare din Alba Iulia (autori: ing. M. Niculescu, arh. Iulian Deșcu, ing. Gr. Hurmuzache, arh. Ștefan Damianof, ing. R. Nosievici, ing. Gr. Constantinescu, arh. D. Demetrescu, ing. St. Nicolaescu).

Premii în valoare totală de 8 000 lei pentru proiectarea următoarelor lucrări în cadrul IPRAN:

Planul general al Combinatului de îngrășăminte chimice din Turnu Măgurele (autori: inginerii Nic. Popovici, Mihai Dochia, Ștefan Bergea și arhitecții Ștefania Mazilu și Nic. Stoicescu);

Pavilion administrativ și laborator la Uzina de aluminiu Slatina (autor: arh. Rodica Ciobanu).

Premiu în valoare de 14 000 lei pentru *Planul general al Combinatului chimic Craiova* (autori: ing. Gh. Manolescu, arh. Nicolae Stoicescu, ing. D. Diaconescu, arh. St. Mazilu, arh. E. Bogdan, ing. C. Dima, ing. B. Botu, ing. Cornel Ionescu), proiectat în cadrul IPROCHIM.

Premiu în valoare de 6 500 lei pentru *Preuzinalul zonei industriale Brazi* (autori: arh. Fl. Mărgineanu, conductor arh. N. Picioreanu, conductor arh. Al. Andreescu, inginerii M. Cosmin, Al. Popescu, Al. Naumescu) proiectat în cadrul I.P.I.P.

Premii în valoare totală de 17 100 lei pentru următoarele lucrări proiectate în cadrul I.P.I.U:

Filatura de fire din bumbac pieptănat din Iași (autori: inginerii C. Adrian, D. Bucurenciu, D. Mărăcine, arh. D. Bernaz, ing. V. Toader);

Sistematizarea zonei industriale Ghencea-București (autori: arh. E. Tacu, T. Georgescu; inginerii L. Corîci, L. Stoica, R. Mitroiu).

Premii în valoare totală de 15 000 lei pentru următoarele lucrări proiectate în cadrul I.P.I.A.:

Fabrica de pîine Titan — București (autori: ing. A. Ioanidi, arh. Victor Lissai, inginerii D. Ioncscu, M. Crețu, G. Stoenescu);

Fabrica de produse lactate din Galați (autori: ing. H. Weisman, ing. I. Marcovici, arh. Ileana Iotzu, ing. Al. Manu).

Premiu în valoare de 5 000 lei pentru *Complexul pentru creșterea curcilor — Periș* (autori, arh. Francisc Retty, ing. I. Socec, ing. E. Marcu) proiectat în cadrul Secției de proiectare a M.A.I.

Premii în valoare totală de 11 200 lei pentru următoarele lucrări întocmite în cadrul D.S.A.P.C. — București:

Schița de sistematizare a orașului Giurgiu (autori: arh. Aurelian Trișcu, ing. Maria Goicea, geograf Aurel Herbay, proiectant R. Peleanu, tehn. L. Săndulescu, tehn. Tr. Nedelciu);

Detalii de sistematizare a zonelor industriale Alexandria, Călărași și Urziceni (autori: arhitecții G. Pîrvulescu, Aurelian Trișcu, I. Braunstein, c. arh. I. Săndulescu, tehn. I. Cantacuzino).

Premiu în valoare de 4 000 lei pentru *Căminul studențesc din Piața Dr. Babeș — Cluj* (autori: arh. Z. Balazs, arh. I. Schipor, ing. I. Crăciun) proiectat în cadrul D.S.A.P.C.—Cluj

Premiu în valoare de 6 600 lei pentru *Studiul de sistematizare a raionului Salonta* (autori: arh. Ioan Regman, c. arh. Mircea Marchis, tehn. Emeric Pantea, tehn. Ana Maria Szabo, ing. Mircea Ciulei, ing. Constantin Paotă) întocmit în cadrul D.S.A.P.C.—Crișana.

Premiu în valoare de 6 000 lei pentru un *Cămin-hotel cu 130 paturi la Galați* (autori: arhitecții I. Drăghici, O. Chivu; inginerii G. Popa, D. Căpruciu) proiectat în cadrul D.S.A.P.C. — Galați.

Premiu în valoare de 11 600 lei, pentru *Detaliul de sistematizare a microraionului 1 — Ploiești Vest* (autori: arh. Victor Socoleanu, proiectant Lelia Solzaru, inginerii Gh. Roman, Ion Roman, Petre Mori, Ion Anghel), proiectat în cadrul D.S.A.P.C. — Ploiești.

Premiu în valoare de 5 000 lei pentru *Ansamblu de locuințe cu magazine la Botoșani* (autori: arh. C. Papadiuc, c. arh. Gr. Chirea, inginerii M. Solcan, V. Cornea) proiectat în cadrul D.S.A.P.C. — Suceava.

Premiu în valoare de 8 000 lei pentru *Restaurarea mănăstirii Voroneț* (autori: arhitecții Ioana Grigorescu, Niculae Diaconu, dulgher Gh. Bileg, zidar I. Mateiciuc), realizată în cadrul D.M.I.

Arh. MARCEL MELICSON

FIŞE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE

F. L. Wright — *Casa deasupra cascadei — Bear Run, Pennsylvania — 1936.*
După 30 de ani, la fel de îndrăzneață, de poetică și umană.

INTRODUCERE

În ultimii ani, studiile asupra istoriei arhitecturii contemporane s-au înmulțit. Nu numai pentru că deceniile care s-au scurs de la primele începuturi ale « arhitecturii moderne » permit o retrospectivă a drumului parcurs și unele aprecieri de valoare asupra operelor realizate, dar mai ales, pentru că apare tot mai necesară deslușirea liniilor directoare care au condus evoluția acestei arhitecturi, ca un mijloc de intuire a perspectivelor ei viitoare.

După jumătate de secol de dezvoltare impetuoasă, « arhitectura modernă » pare să fi epuizat resursele sale de expresie arhitecturală, lipsa de idei ducînd, ca și în trecut, la eclectism și întoarcerea la stiluri istorice sau, dimpotrivă, la estetism și rafinate speculații formale.

Există oare o criză a arhitecturii contemporane? Pare că da. Iată declarațiile unuia dintre principalii ei creatori:

« Toate aprecierile din ultimul timp privitoare la starea arhitecturii în jurul anului 1960 sînt dominate de două cuvinte: confuzie și haos.

Pare că predomină impresia că tendințele specifice arhitecturii secolului XX, așa cum au fost ele demonstrate încă acum 50 de ani și care constituiau pentru autorii lor o unitate indivizibilă și profund simțită, s-au spart astăzi în atîtea bucăți, încît reunirea lor rațională pare imposibilă.

Descoperiri tehnice, preluate la început ca mijloace grandioase pentru scop, au devenit azi scopuri finale; metode de proiectare personale se întăresc, devenind dogme agresive; un interes redeșteptat pentru trecut devine recădere eclectică în copilărie; abundența materială ne momește spre lipsa de răspundere socială și favorizează o artă de lux estetizantă.

. . . Rafinata noastră propagandă de vînzare abuzînd în mod nesocotit de limbă și falsificînd toate valorile, a subminat toate concepțiile noastre despre bun simț și morală, nemaivorbind despre stimularea risipei planificate. Goana după reclamă, pentru proiecte mereu noi și senzaționale, a înăbușit căutarea unui cadru uman armonios echilibrat.

În mod tacit se așteaptă de la arhitect să livreze —din concurență — proiecte cît mai bătătoare la ochi, în locul unora care să se încadreze în ansamblu. Efectul este haotic și opus tendinței către diversitatea — foarte de dorit — a expresiei arhitecturale, ce ia naștere numai dacă diferite personalități independente se simt obligate să conserve unitatea plastică de ansamblu, îndeplinindu-și munca în înțelegere reciprocă.

Vedem foarte limpede că haosul și confuzia derivă numai din mentalitatea afaceristă unilaterală care domină viața noastră modernă.

. . . Posibilitățile de dezvoltare a noilor mijloace tehnice au fascinat generația mea tot atît de puternic ca și pe cea de astăzi. Dar la începutul mișcării noastre stătea o idee, nu obsesia pentru anumite forme și tehnici.

Viața însăși, cu toate aspectele sale, era obiectul studiului nostru. Cum să trăim, cum să muncim, cum să ne recreem, cum să creăm pentru societatea noastră în transformare un mediu de trai mai bogat, acestea erau preocupările noastre sufletești ». **1**

Sînt cuvinte lucide, rostite în 1961 de Walter Gropius și înfățișînd, fără iluzii, realitatae dezolantă a creației arhitecturale americane din ultimul deceniu.

Totuși, privită pe plan mondial, criza aceasta nu este absolută, ci relativă; ea nu este o criză decadentă, ci una de creștere, determinată de schimbări complexe petrecute în viața economică și socială, în concepțiile de viață și estetice, în tehnica lumii contemporane.

Jumătate de secol de « arhitectură funcțională » a pus la îndemîna arhitecților o metodă modernă de abordare și rezolvare a problemelor arhitecturale ale societății contemporane. Ei stăpînesc cu siguranță această metodă, rezolvă pe baze obiective, științific determinate, funcțiunile și structurile, dezvoltă cu o mare libertate volumele în spațiu, au eliberat arhitectura de dogmele academice, au trecut de la fațadă la volume, de la spațiul interior la cel exterior, de la construcția unică la remodelarea întregului spațiu urban.

Știm că treptat, noile concepții, absolutizate, au devenit noi dogme. Omul — scopul și măsura oricărei arhitecturi — s-a transformat într-o abstracțiune, sumă de necesități biologice, și marile ansambluri, rezolvate pe baze exclusiv științifice, s-au dezumanizat. Poezia și emoția au dispărut din preajma volumelor rigide, geometrice, de beton și sticlă, devenite imense stupuri cu celule unifamiliale. Aceasta a făcut ca în jurul anului 1950 să asistăm la o reacțiune generală, un protest contra geometrismului rigid, care a generat febrila căutare de forme noi ce a cuprins arhitectura occidentală.

Adesea, însă, uitîndu-se ideile originale care au condus activitatea creatorilor limbajului arhitecturii contemporane, se confundă forma cu conținutul: negîndu-se rezultatele plastice, formele exterioare ale realizărilor arhitecturale funcționaliste, se neagă totodată și concepția care le-a dat naștere, uitînd că această concepție a determinat nu numai plastica, dar însuși modul de rezolvare funcțională, spațială și structurală.

Generațiile actuale de arhitecți, care nu au trăit epoca de pionierat de la începutul secolului și nu mai citesc de mult vechile texte « demodate » ale acelei epoci, par a ignora că întreg modul lor de a privi arhitectura și de a-i soluționa problemele se bazează pe raționalismul dezvoltat încă de la mijlocul secolului XIX. Nici nu poate fi altfel, în epoca noastră plină de descoperiri uluitoare, cînd știința devine forță de producție, iar organizarea rațională a tuturor domeniilor vieții, regulă generală.

Lipsa actuală a unei concepții coerente a arhitecturii contemporane mi se pare a fi, printre altele, și rezultatul unei lipse de continuitate în gîndirea arhitecturală, ca urmare a aruncării peste bord, o dată cu formele plastice funcționaliste — îmbătrînite prin uz și abuz — și a concepției rationaliste, juste în esență. Iar marasmul teoretic actual, consecința contradicției dintre fondul de gîndire rationalist — care stă inevitabil la baza oricărei proiectări serioase — și tendințele estetizante, subiective și uneori irationale ale unor arhitecți dornici să reînnoiască cu orice preț limbajul plastic arhitectural.

Fără îndoială, acest limbaj trebuie și poate fi înnoit. Dar înnoirea sa nu poate fi făcută ca un scop în sine, ci numai pe baza unei concepții, fără de care ea devine doar exercițiu plastic, modă sortită unei perimări rapide.

Istoria constituie întotdeauna prilej de meditație utilă. Istoria arhitecturii nu face excepție, iar o **istorie a gîndirii arhitecturale contemporane** ar putea constitui un astfel de prilej de meditație utilă nu numai asupra trecutului, dar mai ales asupra prezentului și viitorului.

Din păcate, o astfel de istorie, obiectivă, științifică, nu există. Cele cîteva lucrări cunoscute — ale unor autori ca Mumford, Giedion, Richards, Ragon, Zevi, Joedicke — deși reprezintă sinteze remarcabile, păcătuiesc fie prin limitare istorică, fie prin unilateralitate, fie prin interpretare subiectivă a ideilor. Poate că o astfel de istorie, exhaustivă, cere o perioadă de gestație mai îndelungată, care n-a fost încă încheiată. Ea cere și o pregătire minuțioasă și laborioasă, menită să pună în ordine un material teoretic vast, împrăștiat în numeroase cărți și reviste.

O carență editorială face ca în țara noastră lucrările de teoria și istoria arhitecturii să apară foarte rar. Textele principalilor teoreticieni ai arhitecturii secolului nostru sînt aproape de negăsit și nici unul nu este tradus în limba română.

Așa s-a născut ideea « fișelor » de față, care își pun ca scop fixarea unor jaloane pe drumul parcurs de arhitectura contemporană în ultimul secol. Vastitatea materialului și spațiul restrîns al unor articole de revistă nu permit decît prezentarea sumară a celor mai importante texte, din care un proces continuu de decantare a selectat de-a lungul anilor un capital teoretic prețios.

Aceste texte permit refacerea procesului de gîndire care a dus la maturizarea arhitecturii contemporane, înțelegerea modului în care s-a dezvoltat această gîndire și s-a definitivat metoda sa de creație, precum și a cauzelor care au determinat apariția erorilor și, prin cumulare, a crizei actuale. A descifra determinantele creșterii și decăderii unui fenomen înseamnă a desprinde totodată germenii noului ce se dezvoltă.

Ni se pare utilă această întoarcere la originile gîndirii noastre arhitecturale, într-o epocă în care o specializare tot mai restrînsă și un practicism greșit înțeles limitează adesea orizonturile teoretice ale arhitecților.

Din această retrospectivă trebuie desprinse, nu atît anecdotica strictă a textului — determinat uneori de o necesitate polemică și de un context social particular — cît o metodă de gîndire, îndrăzneala de a rupe cu inerția și conformismul, curajul moral, civic și profesional de a afirma o opinie, adesea deschizătoare de drumuri noi.

Nu ne propunem să prezentăm diverse personalități prin intermediul scrierilor lor teoretice, ci evoluția generală a unei gîndiri teoretice în care fiecare personalitate a adăugat ceva, contribuind prin acumulări cantitative, la importante schimbări calitative.

Această evoluție pornește de departe, de la mijlocul secolului XIX, a acestui secol care nu a dat numai o arhitectură eclectică, ruptă de viață, ci și mari teoreticieni de tipul lui Viollet-le-Duc, sau mari realizatori de remarcabile construcții inginerești, prefigurînd structurile spațiale ale secolului XX.

Ultimii ani ai secolului XIX sînt marcați de activitatea lui Van de Velde, Berlage, Perret, Otto Wagner, Loos, personalități ce realizează cotitura decisivă de la academism la « arhitectura modernă ».

Între 1920 și 1950 se înscrie activitatea teoretică și constructivă a celor mai mari personalități ale arhitecturii contemporane: Wright, Perret, Gropius, Le Corbusier, Mies van der Rohe, Aalto și alții, reprezentanți ai arhitecturii « funcționale » sau « organice », ai cubismului (Rietveld), expresionismului (Erich Mendelsohn) sau altor curente, apărute și dispărute meteoric.

După 1950, panorama arhitecturii contemporane a început să fie dominată de personalități aparținînd altei generații, cu idei, temperamente și metode de creație total diferite.

Textele alese vor urmări în linii mari ordinea cronologică a apariției lor. Vom prezenta astfel texte ale lui Viollet-le-Duc, Van de Velde, Wagner, Loos, Gropius, Le Corbusier, Wright, ale unor artiști aparținînd curentelor de artă plastică ce au avut influențe importante asupra arhitecturii — cubismul, mișcarea De Stijl, purismul, constructivismul, futurismul — precum și ale unor creatori aparținînd școlilor naționale mai importante din ultimele decenii.

Întrucît ruperea unor texte din contextul lor și din epoca respectivă este pasibilă de confuzii și interpretări, am considerat necesară prezentarea și comentarea lor, încercînd situarea fiecărei personalități în epoca și conjunctura proprie și desprinderea, în liniile ei esențiale, a gîndirii și a aportului lor original la crearea arhitecturii contemporane.

Însoțim aceste texte de imaginiile celor mai importante și caracteristice realizări ale epocilor respective, pentru a permite urmărirea modului în care gîndirea arhitecturală a prins viață. Aceste imagini au fost alese astfel încît să servească nu numai la înțelegerea fiecărui creator în parte, dar și la compararea — prin secțiuni cronologice orizontale — a producției arhitecturale realizate în același timp în diverse țări.

I. APORTUL TEORETIC AL SECOLULUI XIX

Toute forme dont il est impossible d'expliquer la raison d'être ne saurait être belle et, en ce qui regarde l'architecture, toute forme qui n'est pas indiquée par la structure doit être repoussée.

VIOLLET-LE-DUC. *1863*

F. Dutert şi Contamin — *„Galeria maşinilor" la Expoziţia universală din Paris — 1889.*
Construcţie grandioasă pentru epoca sa (115 m deschidere, 45 m înălţime, 420 m lungime) reprezintă o culme a tehnicii fierului, dar nu şi o arhitectură. Materializare strălucită a teoriilor raţionaliste ale lui Viollet-le-Duc, ea constituie totodată dezminţirea categorică a afirmaţiilor că un „material nou va crea o arhitectură nouă" în mod spontan.

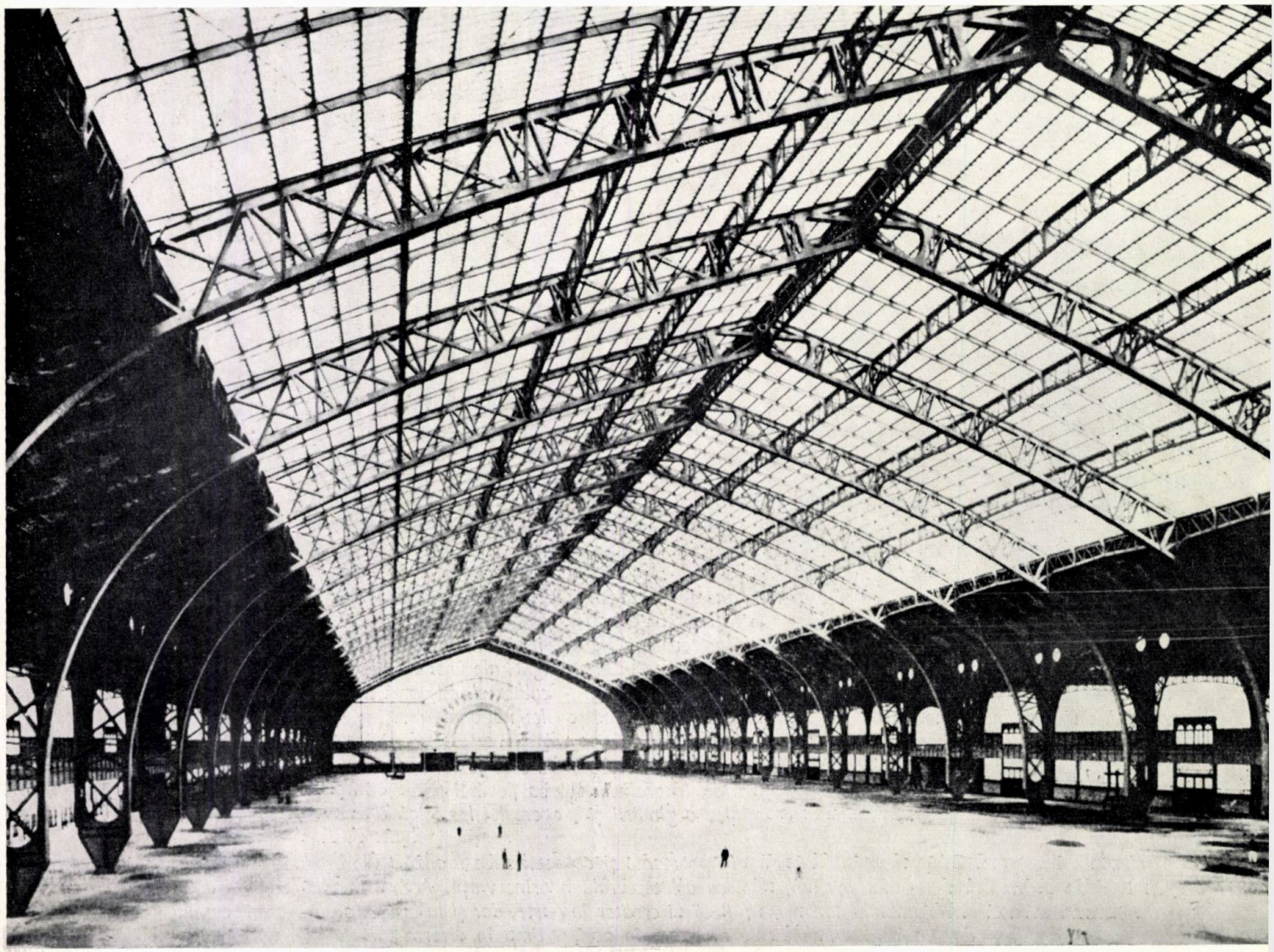

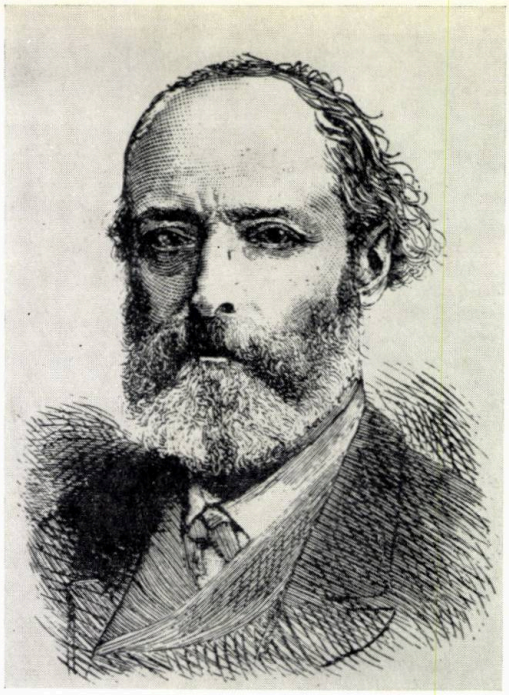

Eugène Emmanuel VIOLLET-LE-DUC

(Paris 1814—Lausanne 1879)

● Se naşte la Paris în anul 1814. Fiu al unui conservator al reşedinţelor regale, se formează sub influenţa unchiului său, criticul Etienne Delécluze, într-un mediu romantic, pasionat de arheologie (Mérimée, Mignet, Rémusat, Ludovic Vitet) ● 1830. Refuză să intre la « Ecole des beaux-arts », preferînd să desfăşoare o intensă activitate de desenator. Lucrează cîteva luni în atelierul lui Achille Leclère. ● 1832—33 — Călătoreşte în Franţa şi Spania, făcînd studii grafice de arheologie şi geologie. ● 1836—37 — Călătoreşte în Italia. ● 1840. Restaurează biserica Madeleine din Vézelay şi împreună cu Duban şi Lassus, Sainte-Chapelle. Însoţeşte pe Mérimée în diverse misiuni pentru stabilirea unui inventar al monumentelor istorice (Chartres, Amiens, Reims, Toulouse etc.). ● 1843. Cîştigă împreună cu Lassus concursul pentru restaurarea catedralei Notre-Dame din Paris. ● 1853. Începe restaurarea cetăţii Carcassonne. ● 1854—68. Publică în fascicule « Dictionnaire raisonné de l'architecture française du XI-e au XVI-e siècle». ● 1858—75. Publică «Dictionnaire raisonné du mobilier français » . ● 1863. E numit profesor de Istoria artei şi estetică la « Ecole des beaux arts ». ● 1863—72. Publică « Entretiens sur l'architecture » ● 1863—70. Restaurează castelul Pierrefonds. ● 1864—68. Construieşte biserica Saint Denis-de-l'Estrée. ● 1871. Participă la apărarea Parisului. ● 1873. Publică « Histoire d'une maison » şi alte lucrări de vulgarizare pentru tineret. ● 1874. Demisionează din funcţiile oficiale, continuînd să scrie şi să exercite profesiunea de inginer. Restaurează catedrala din Lausanne, unde moare în 1879 *).

*) *Cf. Hubert Damisch, Viollet-le-Duc, L'architecture raisonnée, Ed. Hermann, Paris 1964*

UN ARHITECT CARTEZIAN ÎN MIJLOCUL SEC. XIX

Eclectismul sec. XIX

Pe bună dreptate secolul XIX este considerat o epocă nefericită în istoria arhitecturii. Supradecorata Operă din Paris (1861—1875) este exemplul tipic al gusturilor unei societăţi de parveniţi în plină ascensiune.

Cele mai diverse stiluri ale trecutului serveau să îmbrace construcţii « monumentale» înăuntrul cărora funcţiunile erau sacrificate pe altarul « marilor compoziţii » academice.

Arhitectura greacă, gotică, renaşterea sau clasicismul se învecinau pe străzile oraşelor — devenite muzee de antichităţi. Arhitecţii la modă ofereau pentru aceeaşi clădire variante clasice, gotice sau renaştere şi, în cele din urmă, hibrizi cuprinzînd toate stilurile laolaltă.

Şi totuşi, acesta este şi secolul în care trăiesc Beethoven şi Goethe, Flaubert şi Renoir, Van Gogh şi Whitman, Rodin, Balzac, Tolstoi şi atîţia alţii. Numai în arhitectură raţiunea şi geniul erau absente. Supusă gusturilor dubioase ale societăţii aristocrate, închistată în dogme academice, gîndirea arhitecturală se sufoca, prinsă în lanţul propriilor sale minciuni.

În mijlocul haosului se fac auzite însă voci lucide, ce privesc viaţa cu realism, intuiesc viitorul societăţii, îndrăznesc să formuleze critici aspre şi să preconizeze căi ale unei dezvoltări menite să satisfacă necesităţile societăţii moderne, în efervescenţă.

Viollet-le-Duc.

O astfel de voce este cea a lui Eugène Emmanuel Viollet-le-Duc, precursor astăzi aproape uitat şi considerat exclusiv ca un propagandist aprig al restaurărilor «totale» ale monumentelor istorice.

Puţini mai ştiu însă astăzi că ideile sale stau la baza arhitecturii moderne de cele mai diverse orientări, de la Perret şi Wright la Berlage, Loos sau Le Corbusier.

« Entretiens sur l'architecture »

Cele două volume întitulate « Entretiens sur l'architecture », apărute în 1863 şi 1872, cuprind un complex sistem teoretic, prezentat într-o sclipitoare şi riguroasă demonstraţie, bazată pe analiza erudită şi subtilă a marilor epoci ale arhitecturii antice şi medievale.

Această carte, tradusă în 1875 în America şi în 1877 în Anglia, răspîndită apoi în toată Europa, a constituit hrana teoretică a multor generaţii de arhitecţi ce căutau ieşirea din criza eclectică şi academică şi a intrat ca parte componentă a sistemelor teoretice raţionaliste şi funcţionaliste elaborate la începutul secolului XX.

Textele ce urmează sînt de o actualitate surprinzătoare. Multe din aceste idei fac parte definitiv din gîndirea arhitecturală contemporană, originea lor fiind ignorată, ca cea a proverbelor sau a baladelor populare.

În 1830, autorul lor refuzase, în semn de protest, să urmeze cursurile celebrei «Ecole des beaux-arts ». Treizeci de ani mai tîrziu, chemat să ţină cursul de estetică la aceeaşi şcoală, este boicotat de studenţi şi trebuie să abandoneze catedra. Principalul său adversar se numea Ingres.

Era exact epoca în care se construia, poleită în aur, «Opera » lui Garnier, culmea arhitecturală şi artistică atinsă de epoca sa.

Sprijinit doar de cîţiva scriitori romantici, Viollet-le-Duc denunţa, în plin secol academic, boala care făcea ca « arhitectura să moară în mijlocul prosperităţii »:

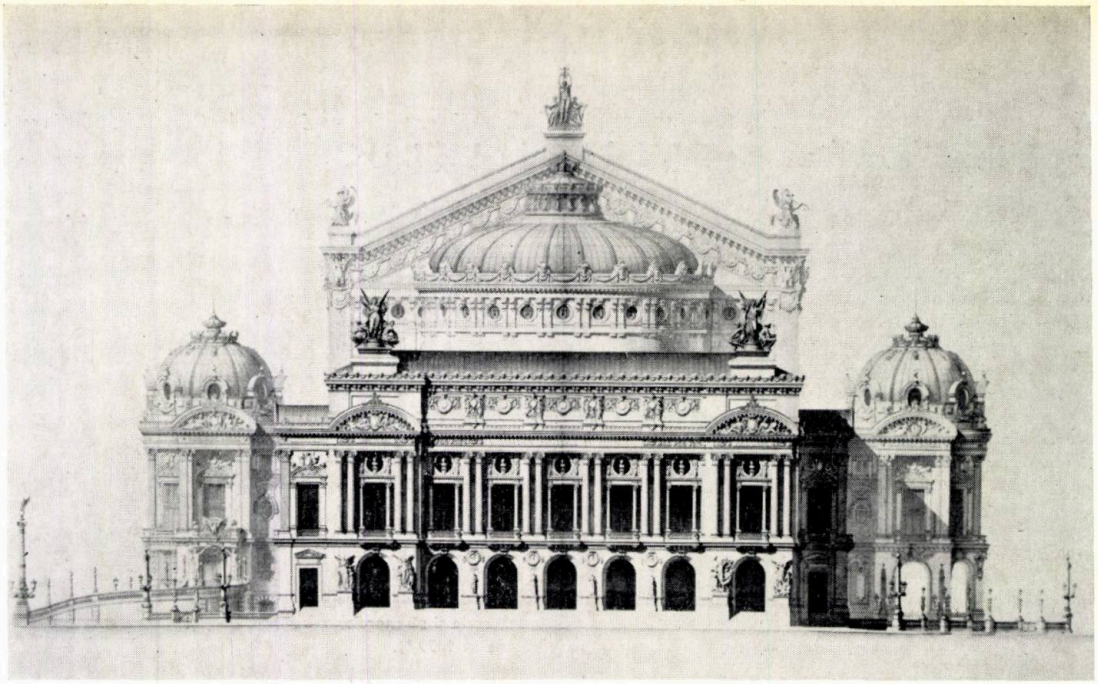

Charles Garnier — *Opera din Paris — 1861—1875.*

Cîştigînd concursul instituit în 1861 de către Napoleon III, autorul învingea curentul ,,neogotic'' susţinut de Viollet-le-Duc în numele unei ,,arhitecturi naţionale franceze''. ,,Dece mai curînd evul mediu decît Renaştere?'', scria Ch. Garnier în 1861. El realiza cel mai ,,reprezentativ'' şi mai costisitor (33 milioane franci) monument al epocii, într-un stil pastişat, pradă unei frenezii decorative şi unei opulenţe de materiale scumpe, pe gustul marii burghezii din ,,Second Empire''.

Sterilitatea sec. XIX

« Secolul XIX este condamnat să se sfîrşească fără să fi avut o arhitectură a sa? Această epocă atît de fertilă în descoperiri, care vădeşte o mare putere vitală, nu va transmite posterităţii decît pastişe sau opere hibride, fără caracter, imposibil de clasat?

Această sterilitate este oare una din consecinţele inevitabile ale stării noastre sociale?. . .

Artele sînt bolnave, arhitectura moare în mijlocul prosperităţii, în pofida unor principii vitale energice. . .

Boala de care arta arhitecturii pare atinsă dăinue de mult;. . . am văzut-o progresînd din secolul XVI pînă în epoca noastră, din momentul de cînd, după un studiu foarte superficial al arhitecturii antice a Romei,. . . a dispărut preocuparea de a uni, înainte de orice, forma cu necesităţile şi cu mijloacele de construcţie.

Proiectele prezintă amestecul cel mai bizar de stiluri, de mode, de epoci şi de mijloace, fără însă a arăta vreodată cel mai mic semn de originalitate. » **2**

« Noi construim edificii publice lipsite de stil, pentrucă vrem să unim forme moştenite prin tradiţie, de necesităţi care nu mai au nici o legătură cu aceste tradiţii. » **3**

Radical în politică (în 1875 este ales deputat de Montmartre), anticlerical, antimonarhic şi antiaristocrat, el proclamă cu tărie o concepţie democratică, progresistă pentru epoca sa, asupra artei şi rolului ei social:

Arta nu trebuie să fie un obieor de lux .

« A face din artă un obiect de lux sau legat doar de bogăţie, constituie o mare primejdie pentru artă şi pentru micul număr al celor care se bucură de ea.

Toţi sînt deci interesaţi să redea artei drepturile sale asupra tuturor lucrurilor, locul său pretutindeni, de a face pe toţi să înţeleagă, şi în primul rînd pe artişti, că arta nu consistă în arhitectură, în folosirea de marmure preţioase, în acumularea de ornamente, ci în distincţia formei, în expresia adevărată a necesităţilor. . .

În secolul XIII, arta şcolii laice era esenţial democratică, ea era pretutindeni ». . . **4**

Aceste idei, în totală opoziţie cu cele ale oficialităţii guvernante, nu erau de natură să placă academicienilor şi elevilor lor de la Beaux-Arts.

Retras de la catedră, care este oferită lui Taine, Viollet-le-Duc îşi publică, în cele peste 900 de pagini ale « Convorbirilor » sale, lecţiile pe care nu le putuse expune.

O arhitectură eliberată de tirania formelor istorice

În mijlocul unui secol haotic, el întreprinde cea mai curajoasă încercare de a defini — pe baza unei interpretări ştiinţifice a trecutului istoric arhitectural — o arhitectură eliberată de tirania formelor istorice, pentru a exprima exclusiv epoca sa, cu necesităţile, obiceiurile, gusturile şi formele sale de viaţă specifice.

Această definire ia forma unei demonstraţii strălucite, în spiritul metodei carteziene, pornind de la stabilirea conţinutului şi sferei fiecărei noţiuni folosite — de la artă la arhitectură şi de la structură la formă — pe baza unei analize aprofundate a exemplelor istorice concrete.

Să urmărim, din aproape în aproape, această demonstraţie:

ARTA ŞI ARHITECTURA, EXPRESII ALE UNOR NECESITĂŢI SATISFĂCUTE

Arta este forma dată unei gîndiri

« Arta este forma dată unei gîndiri şi artistul cel care, creînd această formă, răspîndeşte prin ea gîndirea sa oamenilor.

Pentru arhitect, arta este expresia sensibilă, vizibilă pentru toţi, a unei necesităţi satisfăcute ».

Arhitectura este, împreună cu muzica, una din formele artei în care facultăţile creatoare ale omului se dezvoltă cel mai independent.

Într-adevăr, nu este vorba de a-şi găsi inspiraţia în obiectele naturale, ci de a urma legi stabilite în vederea satisfacerii anumitor necesităţi. Cine întocmeşte aceste legi? Raţiunea umană, facultatea de a raţiona. » **5**

Nu există principii eterne ale frumosului

« În arhitectură, noi sîntem azi exact în punctul în care Occidentul era, în ceea ce priveşte ştiinţele, în epoca lui Galileu. Conservatorii *principiilor eterne ale frumosului* ar închide imediat, ca pe un nebun periculos (dacă ar avea puterea), pe oricine ar declara că există principii independente de formă şi că dacă principiile n-ar varia, expresia lor n-ar putea fi decît veşnic limitată la o singură formă. . . » **6**

« Arhitectura, această creaţie *umană*, nu este de fapt altceva decît aplicarea unor principii care sînt născute în afara noastră şi pe care noi ni le însuşim prin observaţie. Forţa de atracţie terestră există; noi am dedus pe baza ei statica. Întreaga geometrie exista în ordinea universală, noi i-am observat legile şi le aplicăm. » **7**

« Grecii sînt primii care au introdus spiritul de cercetare, logica şi raţionamentul, superior tradiţiei, în arta arhitecturii. . .

Grecii, făcînd să predomine principiile asupra formei şi supunînd chiar forma principiilor, ne arată drumul, şi cu cît sîntem mai încîntaţi văzînd în ce măsură ruinele Acropolei Atenei sînt expresia vie a civilizaţiei ateniene din timpul lui Pericle, cu atît mai puţin vom încerca să imităm formele acestor ruine, pentru că starea noastră socială şi obiceiurile noastre civile sau private diferă în mod esenţial de starea socială şi obiceiurile contemporanilor lui Socrate.

În studiul artelor trecutului trebuie deci să despărţim în mod absolut forma care nu este decît aparenţa unei tradiţii, — formă neraţionată — de forma care este expresia imediată a unei necesităţi, a stării unei societăţi; doar studierea acesteia din urmă poate avea urmări practice, nu prin imitarea acestei forme, ci prin înţelegerea pe care ea o oferă, a modului de aplicare a unui principiu. » **8**

« În principiu, în orice program există un fond care variază puţin, fiind destinat să satisfacă necesităţi aproape identice pentru toate civilizaţiile, precum şi o formă

Marea scară de onoare a Operei din Paris.
Concepută pentru ,,a fi văzută şi pentru a fi văzut'', ea permitea ,,defilarea'' mondenă a marii societăţi pariziene. Adevăratul spectacol se desfăşura aici, nu în sală.

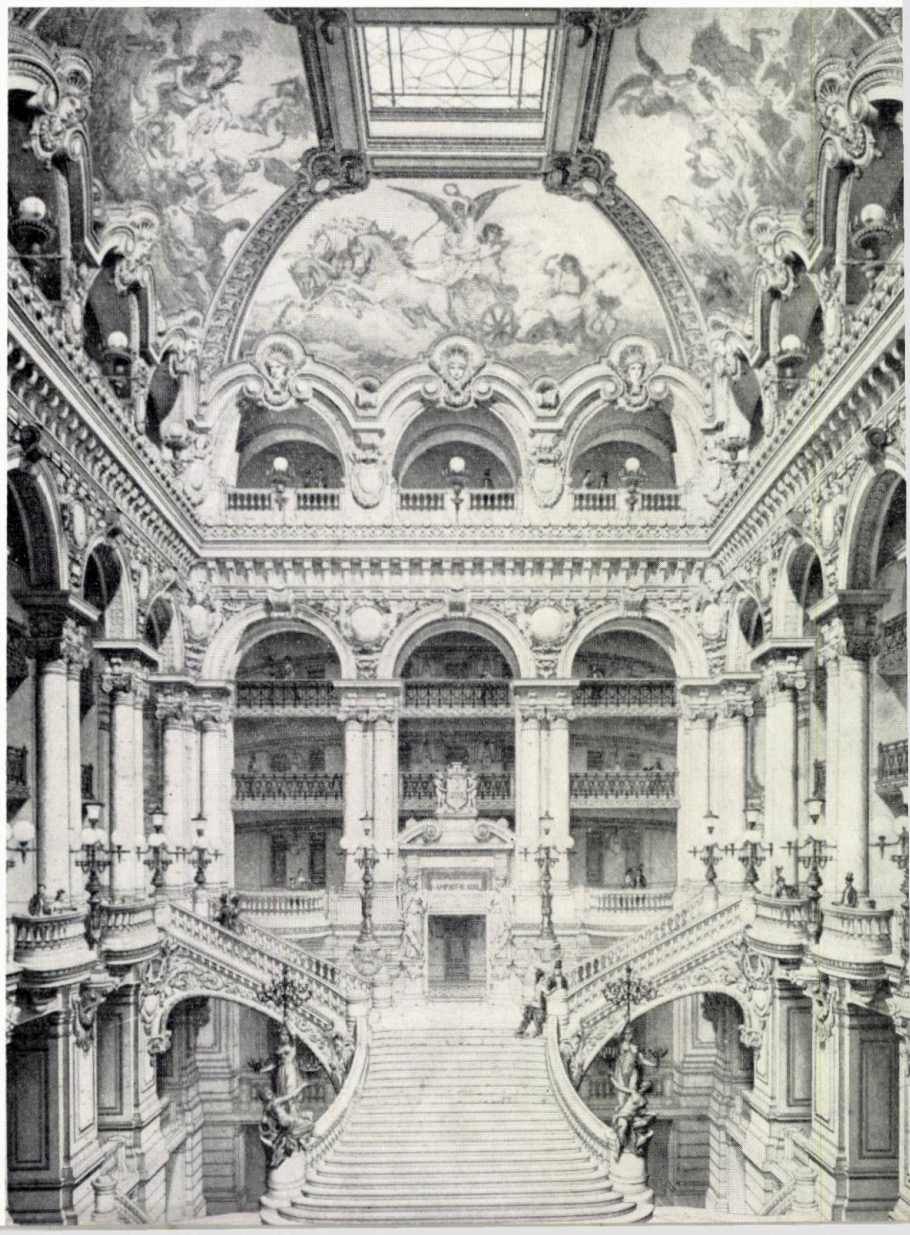

Arhitectura este expresia necesităţilor unei societăţi anumite determinată istoric

impusă de obişnuinţele unei epoci anumite. Arhitectura nu este altceva decît expresia acestei forme. Necesităţile unei societăţi nu trebuie să se supună unor anumite dispoziţii arhitecturale, ci dimpotrivă, aceste dispoziţii trebuie să nască din obiceiuri şi folosinţe în esenţă variabile.

. . . Dacă programele se schimbă puţin în ceea ce priveşte fondul, obiceiurile şi moravurile popoarelor civilizate se schimbă necontenit; ca urmare, formele arhitecturale trebuie să varieze la infinit. » **9**

« Conţinutul programelor se schimbă puţin, pentru că necesităţile oamenilor, ajunşi la un grad de civilizaţie, sînt cu mici diferenţe, aproape aceleaşi; dar clima, tradiţiile, obiceiurile, moravurile, gusturile fac ca aceste programe să capete, după timp şi loc, interpretări particulare. » **10**

Stilul este manifestarea unui ideal stabilit pe un principiu

În altă parte el analizează problema, mult disputată, a stilului:

« Le style est la manifestation d'un idéal établi sur un principe » **11**

« Există epoci care au un stil al lor, dar cărora le lipseşte *stilul.* » **12**

« Artele care au încetat să exprime necesitatea pe care trebuiau s-o satisfacă, natura materialului folosit şi mijloacele de a-l prelucra încetează de a mai avea stil.

Stilul rezidă doar în expresia adevărată şi cinstită a unui principiu, şi nu în forma sa neschimbătoare. » **13**

El ajunge astfel la concluzia — total neconformistă pentru epoca sa — că arhitectura nu are forme imuabile (aşa cum afirma întreaga şcoală academică oficială), ci este expresia concretă a unei epoci, ale cărei necesităţi, obiceiuri, gusturi, determină formele ei.

Schimbarea epocii, necesităţilor şi modului de trai al oamenilor determină în mod absolut necesar, schimbarea formelor arhitecturale:

A copia arta trecutului este o dovadă a neputinţei

« Nu este suficient ca artiştii să admire arta trecutului; a o copia este o recunoaştere a neputinţei ; ea trebuie înţeleasă şi pătrunsă, trăgîndu-se toate consecinţele aplicabile timpului în care trăieşte, văzînd în formă doar expresia unei idei. » **14**

De observat accepţiunea largă dată de Viollet-le-Duc formei, care nu se rezumă la expresia plastică, artistică, a arhitecturii, ci este înţeleasă ca o formă aparentă de organizare *a programului, a unui conţinut format din toate necesităţile ce trebuie rezolvate.*

«RESPECTUL ABSOLUT PENTRU ADEVĂR»

O nouă morală artistică şi arhitecturală deasemeni

Trebuie să observăm de asemeni că tot în sistemul teoretic al lui Viollet-le-Duc apare ideia necesităţii unei morale *profesionale, a respectării* adevărului *în orice act de creaţie, idee fecundă, reluată de atîtea ori în cursul secolului XX, în teoriile lui Loos, Gropius sau Le Corbusier, constituind, axiomatic, unul din fundamentele arhitecturii contemporane.*

« *Respectul absolut pentru adevăr*, iată rezumarea în puţine cuvinte a principiilor arhitecturii », spune Viollet-le-Duc.

« Uitarea acestor principii invariabile, care sînt ca *sentimentul moral în artă* (sublinierea noastră), lipsa de metodă în studiu şi în clasarea materialelor tradiţionale acumulate, supunerea fanteziilor de moment, au umplut oraşele noastre cu monumente care nu se bazează nici pe raţiune, nici pe gust.

. . . Multe din monumentele noastre par ridicate nu pentru a satisface o necesitate publică precisă, cunoscută dinainte, ci pentru a prezenta ochilor o masă arhitecturală făcută să servească drept cap de perspectivă. » **15**

Originalitatea este o formă de manifestare a adevărului

. . .« Originalitatea nu este posibilă decît cu adevărul; ea nu este altceva decît una din formele de manifestare a adevărului şi aceste forme sînt, din fericire, infinite.

În arhitectură există. . . două feluri necesare de a fi adevărat. Trebuie să fii adevărat conform programului şi adevărat conform procedeelor de construcţie.

A fi adevărat conform programului înseamnă a îndeplini exact, scrupulos, condiţiile impuse de o necesitate.

A fi adevărat conform procedeelor de construcţie înseamnă a folosi materialele după calităţile şi proprietăţile lor.

Ceea ce se consideră ca probleme exclusiv artistice — adică simetria, forma aparentă — nu sînt decît condiţii secundare faţă de aceste principii dominante. » **16**

ORIGINEA TEXTELOR (Cifrele romane indică volumul, cele arabe, numărul paginii.)

1 — Walter Gropius, Der Architekt im Spiegel der gesellschaft, in „Der Architekt" nr. 9/1961 Textele următoare — cu excepţia nr. 11 — sînt extrase din Viollet-le-Duc, « Entretiens sur l'architecture», Paris, Ed. A. Morel & Cie, vol. I, 1863 şi Vol. II, 1872.

• 2 — I/450 • 3 — I/186 • 4—1/304 • 5 — I/24 şi 28 • 6 — I/174 • 7 — 8 — I/454 • 9 — I/330 • 10 — I/329 • 11 — Viollet-le-Duc, Dictionnaire raisonné de l'architecture française, vol. VIII. pg. 477, Paris, 1854 • 12 — I/180 • 13 — I/183. • 14 — I/304 • 15 — I/333 • 16 — I/450.

dr. arh. alex. budişteanu

Preşedinte al Comitetului O.N.U. pentru locuinţe, construcţii şi sistematizare

din activitatea comitetului O.N.U. pentru locuinţe, construcţii şi sistematizare

Înfiinţarea în anul 1963 a Comitetului O.N.U. pentru locuinţe, construcţii şi sistematizare, organism specializat al Consiliului Economic şi Social, a creat noi posibilităţi de cooperare între ţările membre ale Naţiunilor Unite într-un domeniu de mare actualitate: cel al locuinţelor, construcţiilor şi sistematizării.

Această iniţiativă s-a înscris pe linia preocupării O.N.U. de a contribui la accelerarea procesului de dezvoltare economică şi socială în care sînt angajate în prezent statele, pornindu-se de la faptul că activitatea de construcţie a locuinţelor — împreună cu celelalte activităţi corelate din domeniul construcţiilor şi sistematizării — trebuie să răspundă unora dintre problemele sociale cele mai acute din lume.

Obiectivul principal al activităţii comitetului îl reprezintă studierea necesităţilor şi posibilităţilor actuale în domeniul locuinţelor, construcţiilor şi sistematizării, precum şi transmiterea de experienţă şi informaţii tehnico-ştiinţifice de specialitate statelor membre, acordîndu-se prioritate ţărilor în curs de dezvoltare.

România face parte din acest comitet de la înfiinţarea sa, fiind aleasă pentru o primă perioadă de doi ani — 1963—1964, iar apoi realeasă pe o nouă perioadă de trei ani — 1965—1967.

Delegaţiile române au participat activ la cele patru sesiuni care au avut loc pînă acum, iniţiind — împreună cu alte delegaţii — o serie de acţiuni importante pe linia preocupărilor comitetului şi fiind autoare sau coautoare ale unor proiecte de rezoluţii, care au întrunit unanimitatea celor 21 de membri ai comitetului. Unele din acestea au devenit ulterior rezoluţii ale Consiliului Economic şi Social şi ale Adunării Generale a O.N.U.

Lucrările sesiunilor comitetului au oferit în acelaşi timp prilejul prezentării experienţei româneşti, a principiilor aplicate şi a realizărilor obţinute de ţara noastră într-un sector important al economiei naţionale, cel al construcţiilor, arhitecturii şi sistematizării.

O dovadă a poziţiei şi aprecierii pe plan internaţional de care se bucură din acest punct de vedere România, constituie alegerea succesivă a reprezentantului român în funcţiile de vicepreşedinte, prim-vicepreşedinte şi preşedinte al comitetului, la cea de a doua (ianuarie 1964), a treia (septembrie 1965) şi respectiv a patra sesiune (septembrie 1966).

În activitatea pe care o desfăşoară, acest comitet şi-a concentrat atenţia asupra celor mai stringente probleme, care prezintă interes pentru majoritatea ţărilor membre ale Organizaţiei Naţiunilor Unite.

★

Instrumentul necesar pentru acordarea asistenţei tehnice de specialitate ţărilor în curs de dezvoltare îl constituie « Centrul pentru locuinţe, construcţii şi sistematizare» din cadrul Secretariatului O.N.U. cu sediul la New York, care este organul administrativ al Naţiunilor Unite însărcinat cu îndeplinirea rezoluţiilor şi recomandărilor Comitetului O.N.U. pentru locuinţe, construcţii şi sistematizare.

Ţinînd seama în special de problematica actuală a ţărilor în curs de dezvoltare, Organizaţia Naţiunilor Unite a iniţiat pentru perioada 1961—1970 o acţiune complexă de sprijinire a procesului de dezvoltare în care sînt angajate aceste ţări, purtînd denumirea « Deceniul Naţiunilor Unite pentru dezvoltare ».

În cadrul acestei acţiuni sînt prevăzute o serie de măsuri şi în domeniul locuinţelor, construcţiilor şi sistematizării, rezultatele obţinute fiind examinate la fiecare sesiune a Comitetului O.N.U. pentru locuinţe, construcţii şi sistematizare.

Pornind de la importanţa pe care o prezintă sectorul locuinţelor şi construcţiilor în contextul dezvoltării economice şi sociale, unele state membre ale comitetului — printre care şi România — au fost coautoare la o rezoluţie care tratează principiile activităţii acestui sector important al economiei naţionale. Adoptată la cea de a doua sesiune, rezoluţia recomandă statelor să-şi asume rolul principal în soluţionarea problemei locuinţelor şi să prevadă în acest sens activităţi şi resurse în cadrul planificării dezvoltării economiilor lor naţionale.

Prin aceeaşi rezoluţie se recomandă crearea de instituţii şi organisme însărcinate cu organizarea şi desfăşurarea activităţii în domeniul construcţiei de locuinţe şi al sistematizării, inclusiv producţia materialelor de construcţie necesare.

Recomandările acestei rezoluţii, însuşită de cea de a XX-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. (1965), pornesc de la experienţa unor ţări, care arată că în asigurarea premiselor necesare ameliorării şi soluţionării problemelor din domeniul locuinţelor, construcţiilor şi sistematizării, statul şi organele sale de specialitate au un rol hotărîtor.

O altă rezoluţie a comitetului, la care a fost coautoare şi ţara noastră, recomandă statelor membre să afecteze locuinţelor, construcţiilor şi activităţii de sistematizare o parte corespunzătoare din resursele ce ar putea fi eliberate ca urmare a dezarmării.

După cum se arată însă într-un raport recent al Secretarului General al O.N.U., în pofida iniţiativelor Organizaţiei Naţiunilor Unite de sprijinire a eforturilor depuse pe această linie de guvernele ţărilor în curs de dezvoltare şi a preocupării crescînde a acestora pentru accelerarea ameliorării şi soluţionării problemelor locuinţelor, construcţiilor şi sistematizării, situaţia acestui domeniu de activitate în ţările menţionate nu a încetat să se deterioreze, accentuîndu-se şi mai mult caracterul ei critic.

Pentru remedierea situaţiei în sectorul locuinţelor se preconizase pe de o parte creşterea ritmului de construcţie a locuinţelor, iar pe de altă parte scăderea preţului de cost al acestora. Astfel, se propunea construirea anuală în medie, de 10 locuinţe pentru fiecare mie de locuitori.

În acest raport al Secretarului General se arată că faţă de obiectivele propuse iniţial, ritmul real atins în prima jumătate (1960—1965) a Deceniului Naţiunilor Unite pentru dezvoltare se cifrează doar la 2 locuinţe pentru o mie de locuitori. În acelaşi timp, costul construcţiei locuinţelor pentru populaţia cu venituri reduse a continuat să fie de trei ori mai ridicat faţă de limitele prevăzute.

În cadrul discuţiilor purtate la ultima sesiune a comitetului s-a semnalat că în unele ţări în curs de dezvoltare proporţia investiţiilor destinate construcţiei de locuinţe suferă fluctuaţii, iar în unele cazuri scade permanent. De asemenea, s-a arătat că, pe lîngă sprijinul financiar acordat, asistenţa tehnică a Naţiunilor Unite este chemată să contribuie la facilitarea măsurilor organizatorice şi la întocmirea unei largi game de proiecte, începînd cu studiile complexe de sistematizare teritorială şi terminînd cu elaborarea de soluţii constructive concrete.

În finalul discuţiilor s-a relevat totuşi că obiectivele stabilite în cadrul Deceniului Naţiunilor Unite pentru dezvoltare nu sînt nereale, pentru realizarea lor fiind necesară însă o concentrare a eforturilor depuse şi o creştere a eficienţei acţiunilor întreprinse. De altfel, una din preocupările majore ale comitetului o constituie organizarea şi coordonarea programului O.N.U. în domeniul locuinţelor, construcţiilor şi sistematizării.

Membrii comitetului abordează în cadrul sesiunilor modul în care s-au cheltuit fondurile alocate prin intermediul diverselor organisme ale O.N.U. pentru asistenţa ţărilor în curs de dezvoltare în sectoarele de activitate respective.

Aceste fonduri au crescut în anul 1965, faţă de anul 1962, cu cca 100%, reprezentînd aproape 7% din totalul fondurilor alocate Programului Naţiunilor Unite pentru dezvoltare (P.N.U.D.).

În prezent, asistenţa internaţională în domeniul locuinţelor, construcţiilor şi sistematizării se acordă în proporţie de 77% pe baza acordurilor bilaterale între state şi 21,7% prin diferitele organisme ale O.N.U.

Unii delegaţi au subliniat totuşi că asistenţa tehnică acordată de O.N.U. prin intermediul P.N.U.D. este încă dispersată, fiind necesară o mai bună coordonare şi finalizare a acesteia.

★

Analizîndu-se activitatea Comitetului O.N.U. pentru locuinţe, construcţii şi sistematizare, a comisiilor economice regionale, precum şi a altor organisme internaţionale guvernamentale, avînd sectoare de activitate înrudite, s-a constatat adesea o suprapunere a eforturilor desfăşurate şi o insuficientă colaborare între aceste foruri de specialitate.

Pornind de la rolul important care revine cooperării internaţionale în acest domeniu, ca mijloc de accelerare a soluţionării problemelor specifice, ţara noastră a

(continuare în pag. 72)

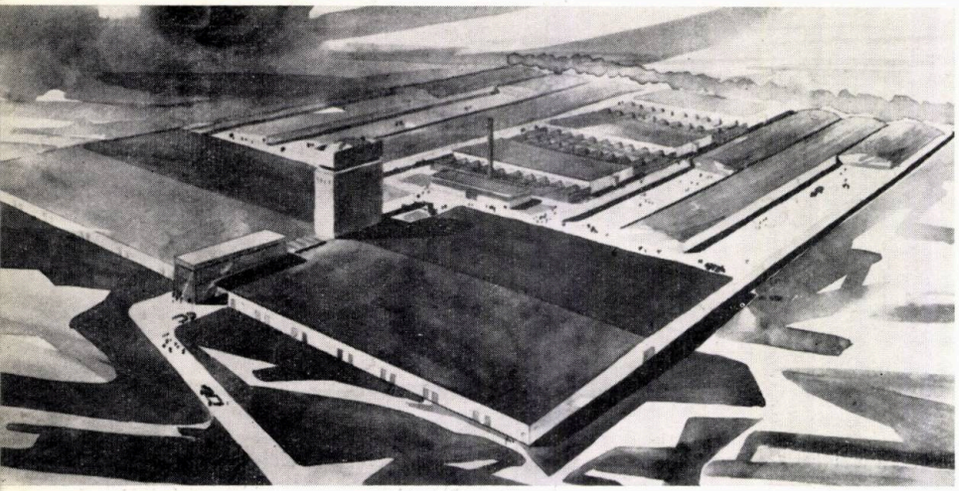

Perspectivă

CONCURSURI

arh. andriana mușatescu-eliat

concursul «un complex industrial pentru îngră

PREMIUL I

În scopul obținerii unor soluții economice în ceea ce privește sistematizarea, arhitectura și construcțiile din unitățile agricole, care să poată fi folosite la întocmirea proiectelor de execuție necesare investițiilor din anii viitori în sectorul agrozootehnic, C.S.C.A.S. a oganizat un concurs cu participare limitată privind proiectarea unui complex industrial pentru îngrășarea tineretului taurin.

La acest concurs, lansat la 21 aprilie 1966 cu termen de predare la 31 iulie 1966, s-au prezentat 15 proiecte din care au fost premiate și menționate 7 proiecte.

Complexul industrial trebuia amplasat într-o gospodărie agricolă de stat din lunca Dunării. Tema preciza o capacitate de producție anuală de 6 000 capete tineret taurin, îngrășat la cca 450 kg și livrat în serii de maximum 1 500 capete.

Principalele obiective impuse prin programul concursului au fost:

— desfășurarea în condiții optime a procesului de producție pentru creșterea și întreținerea tineretului taurin de la vîrsta de 3 luni și greutatea de 110—120 kg, la vîrsta de 15 luni și greutatea de cca 450 kg;

— economicitatea în rezolvarea ansamblului și construcțiilor: suprafețe minime scoase din circuitul agricol, suprafețe și volume construite cît mai reduse, rețele scurte de utilități (apă, canal, electrice, drumuri etc.), folosirea de materiale eficiente și ușoare, exploatare economică;

— obținerea unor indici tehnico-economici favorabili;

— execuție ușoară și rapidă prin metode industrializate.

În funcție de aceste obiective, s-au fixat criteriile de judecare a proiectelor, la trierea lucrărilor fiind eliminate cele care nu îndeplineau în total sau în mare parte aceste criterii, acordîndu-se următoarele premii și mențiuni:

Plan general

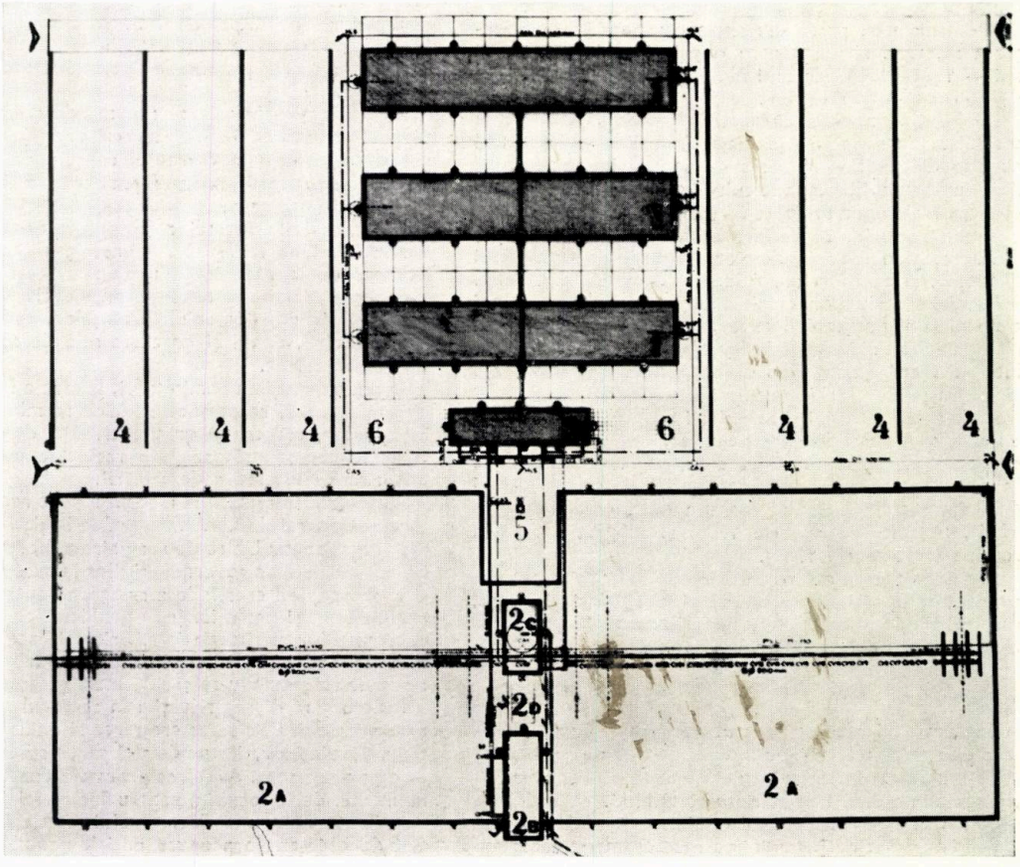

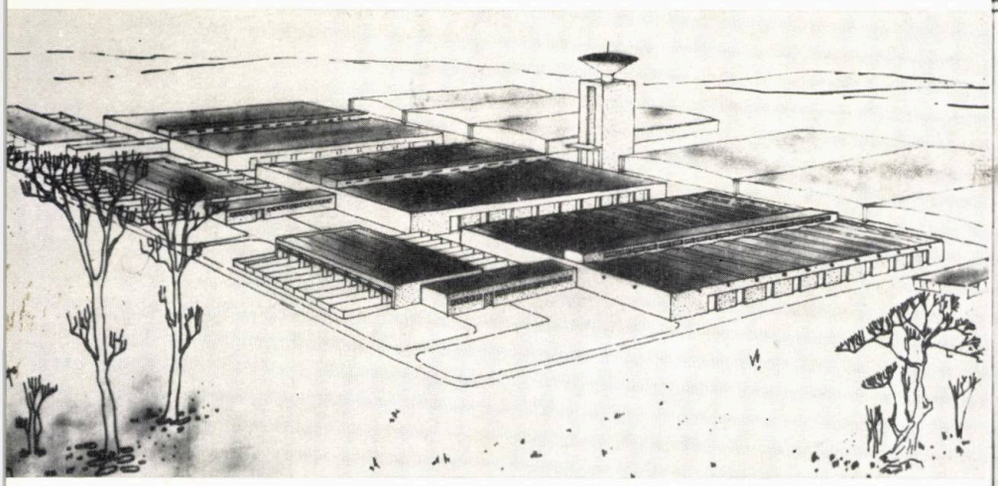

Perspectivă

PREMIUL II Proiect nr. 7

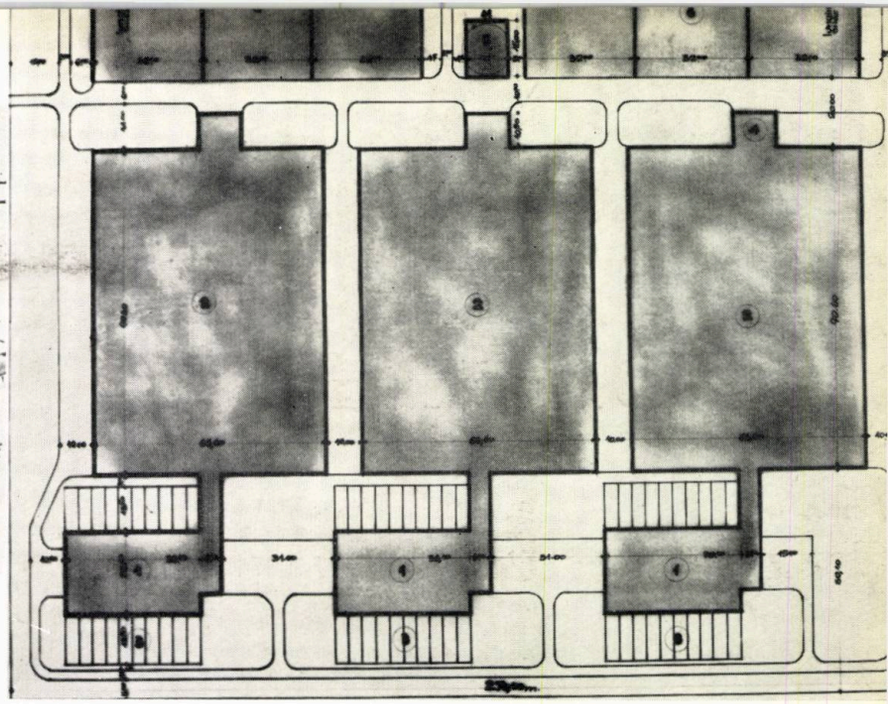

Plan general

şarea tineretului taurin»

Proiectul nr. 7 — Premiul II — (autori: arh: Nicolae Traianescu şi ing. Constantin Dragu) a fost considerat ca valoros datorită următoarelor calităţi:

— planul general bine rezolvat;

— soluţia comasată şi joc de volume care favorizează plastica ansamblului;

— asigurarea instalaţiilor pe fiecare grup de animale şi a posibilităţilor de furajare, diferenţiată pe loturi;

— indici favorabili de suprafeţe construite.

Proiectul prezintă şi unele deficienţe referitoare la detaliile de plan sau de construcţie, ca: lungimea prea mare a boxelor în halele viţeilor din perioada I; coridorul tehnic şi de serviciu prea lat (5,80 m); rezolvarea necorespunzătoare a grătarelor metalice; soluţia de structură a acoperişului cu chesoane din rame de lemn este puţin durabilă în timp şi nu prezintă siguranţă contra incendiului; întreţinerea fermelor metalice dificil de realizat, necesitînd demontarea tavanului. Aceste deficienţe pot fi însă remediate, în vederea obţinerii unui proiect care să poată fi aplicat.

Proiect nr. 12

Plan grajd comasat

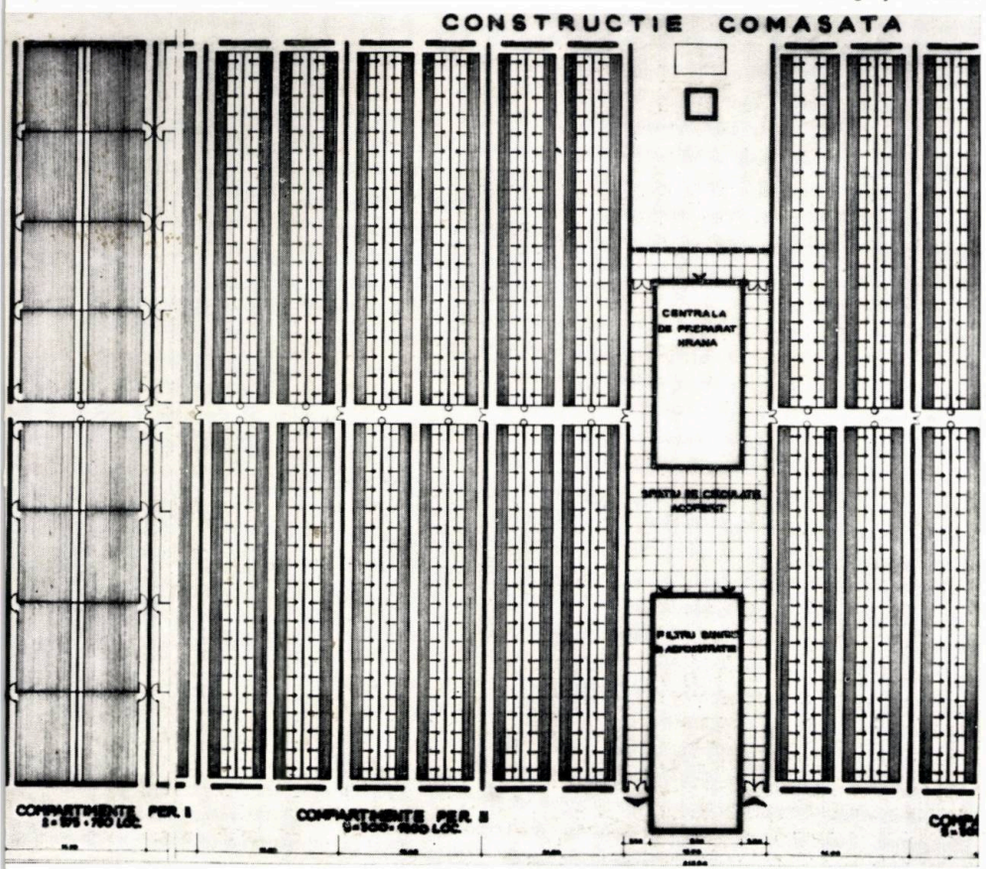

Proiectul nr. 12 — Premiul I — (autor: arh. Iosif Vogel; coautori, ing. Fl. Munteanu, Şt. Angelescu, Adrian Zaharia, Atanase Tărăescu) a întrunit majoritatea calităţilor necesare unui astfel de complex industrial:

— comasarea funcţiunilor în clădiri de mare capacitate, care asigură totodată aplicarea tehnologiei cerute şi rezolvarea corespunzătoare a planului general şi a arhitecturii în ansamblu;

— indici favorabili de ocupare a terenului şi de suprafeţe (ocuparea terenului 100%; suprafaţă specifică de teren 6,25 m^2/cap; suprafaţă specifică de construcţie 3,06 m^2/cap);

— reducerea suprafeţelor de drumuri şi a reţelelor exterioare de instalaţii (apă, canal, electrice, termice);

— mecanizarea şi automatizarea proceselor de muncă de mare volum (rezolvarea judicioasă a furajării mecanizate etc.);

— asigurarea condiţiilor optime de exploatare şi microclimă în interiorul adăposturilor;

— rezolvarea adăposturilor de animale în soluţii constructive care oferă posibilitatea unui grad mare de industrializare şi totodată realizarea unor clădiri uşor de întreţinut în exploatare, avînd interior liber şi tavane netede.

Proiectul, deşi susceptibil de unele îmbunătăţiri, poate fi considerat bun a fi aplicat în viitoarele investiţii.

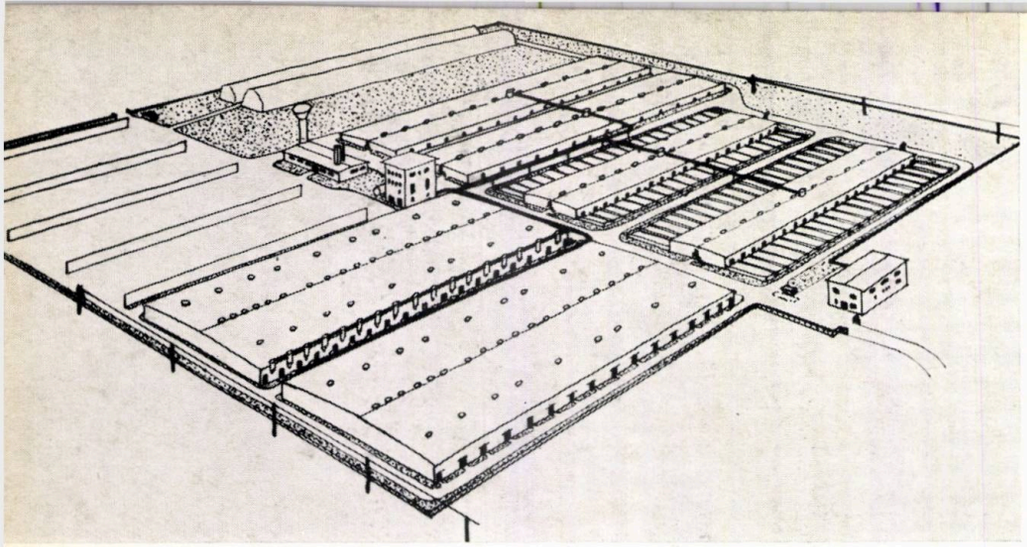

Perspectivă

PREMIUL III — Proiect nr. 9

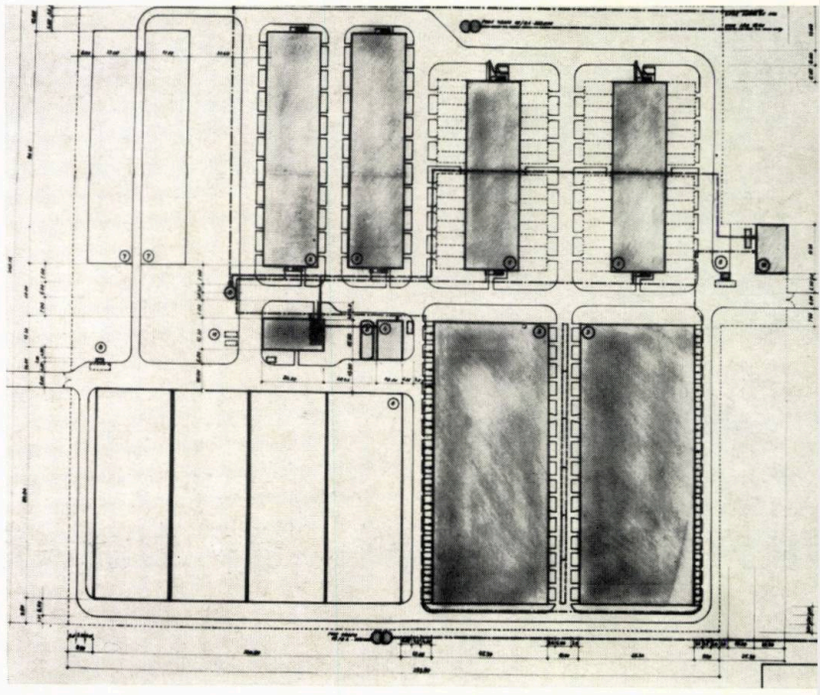

Plan general

Proiectul nr. 9 — Premiul III — (autor ing. Valeriu Teodorescu) se remarcă printr-o rezolvare bună din punct de vedere tehnologic, obținîndu-se:

— concentrarea efectivelor în adăposturi de mare capacitate, în care toate funcțiunile sînt mecanizate sau automatizate;

— crearea condițiilor normale de viață animalelor în scopul stimulării îngrășării, prin rezolvarea corespunzătoare a sistemului de furajare, a colectării și evacuării dejecțiilor, a ventilației adăposturilor și în perioadele calde etc.

Totodată, trebuie menționat faptul că proiectul a reușit să obțină suprafețe construite foarte reduse, indicele de suprafață specifică de construcții de 2,87 m²/cap fiind cel mai mic față de celelalte proiecte.

Ca deficiențe ale acestui proiect se pot semnala următoarele: planul general și ansamblul nu sînt compuse din punct de vedere arhitectural, oferind o imagine plată și monotonă; aspectul arhitectural în interiorul adăposturilor este defavorizat de stîlpii interiori și grinzile cu înălțime mare; construcțiile anexe sînt mai puțin studiate.

MENȚIUNE — Proiect nr. 13

Plan general

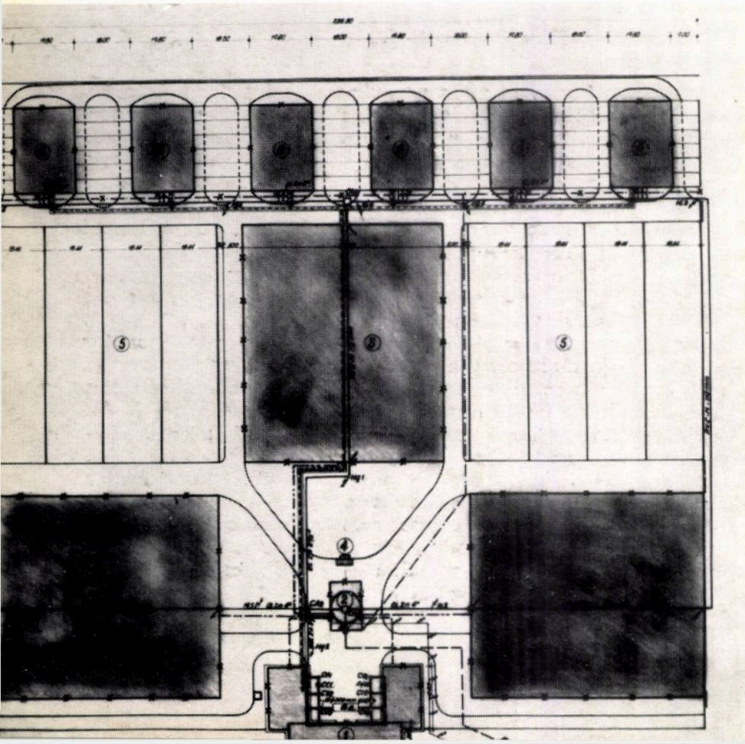

Proiectul nr. 13 — Mențiune — (autor: arh. Iosif Vogel; coautori, arh. Ursula Volovits, inginerii Șt. Angelescu, Atanase Tărăescu și Adrian Zaharia) propune o soluție comasată, avînd avantajul scurtării rețelelor de utilități și a unui plan general bine organizat. Sistemul constructiv, cu grinzi și pane de beton armat precomprimat, permite industrializarea.

Proiectul prezintă o serie de deficiențe, precum: adăposturile sînt dispersate ca funcțiuni (pentru viței din perioada a II-a și a III-a, împărțite în 3 adăposturi comasate); furajarea vițeilor cu ajutorul a două sisteme diferite în exterior; unele detalii rezolvate necorespunzător (la grătare se folosește zidărie masivă; la patul adînc nu sînt scurgeri; despărțiturile din țeavă la viței din perioada I sînt așezate în așternutul adînc, ceea ce atrage pericolul coroziunii).

Perspectivă

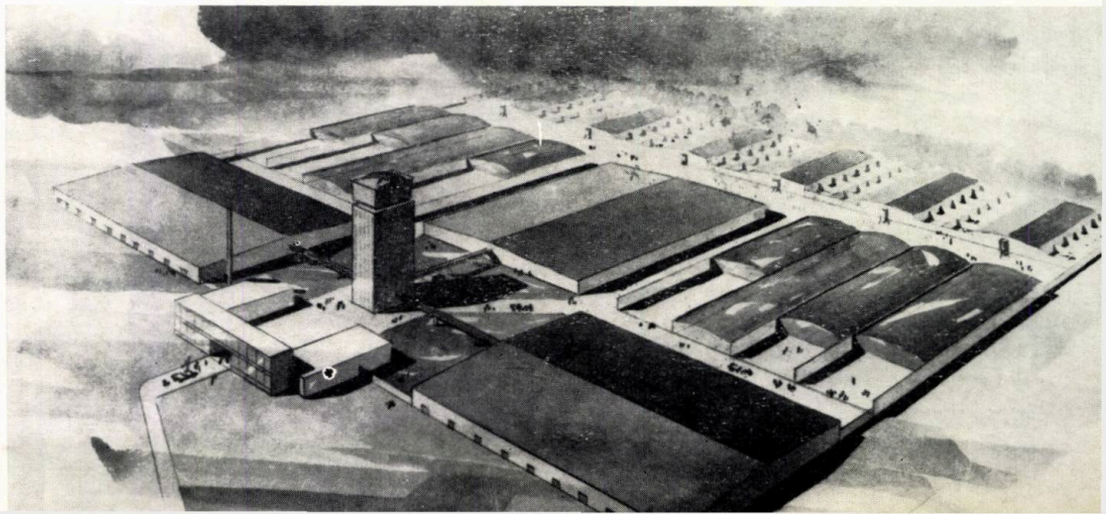

MENȚIUNE — Proiect nr. 11

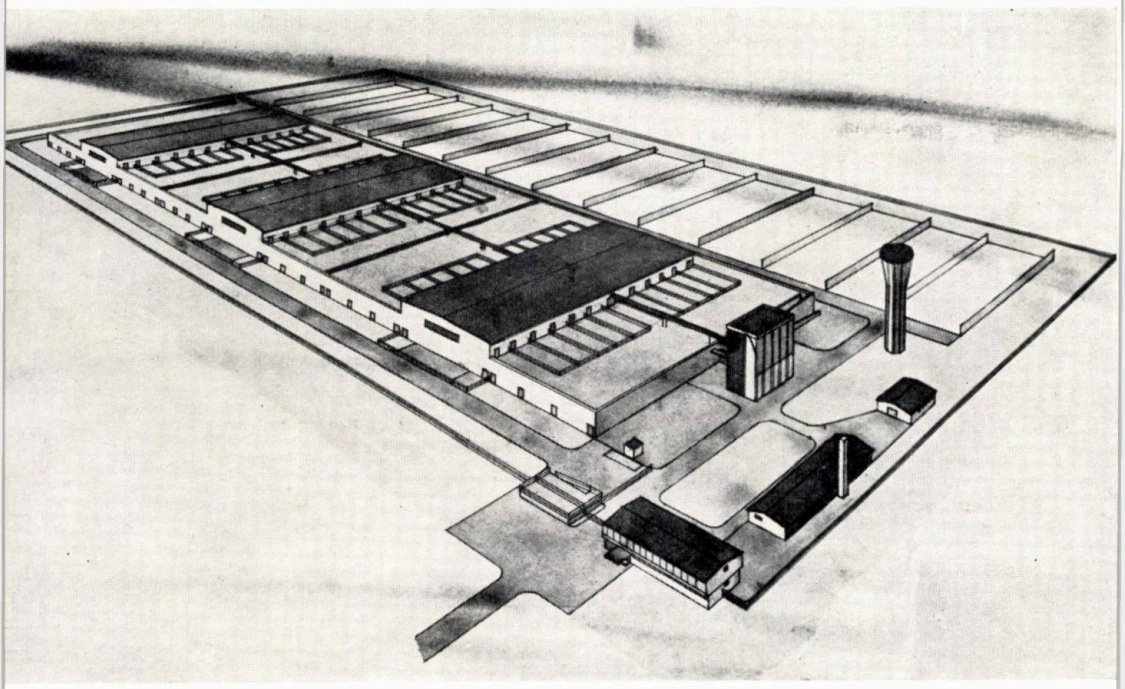

Perspectivă

Proiectul nr. 11 — Mențiune — (autori: arh. Artemon Ghițescu și ing. Florea Dumitrescu), prezintă planul general și ansamblul bine rezolvate, cu indici favorabili de ocupare a terenului (70%).

Proiectul aduce o idee nouă — amplasarea adăposturilor pentru viței din perioada I la etaj, ceea ce duce la o suprafață construită foarte redusă (16 500 m^2), cea mai mică suprafață nedesfășurată la sol din toate proiectele prezentate.

Proiectul nu a rezolvat însă în aceeași măsură alte detalii:

— terasele circulabile (padocurile pentru viței din perioada I) sînt greu de realizat și nu prezintă siguranță în exploatare;

— sistemul de ventilație este incomplet studiat;

— boxele pentru viței din perioada I sînt supradimensionate (2,60 m^2 în loc de 1,7 m^2/cap).

Plan general

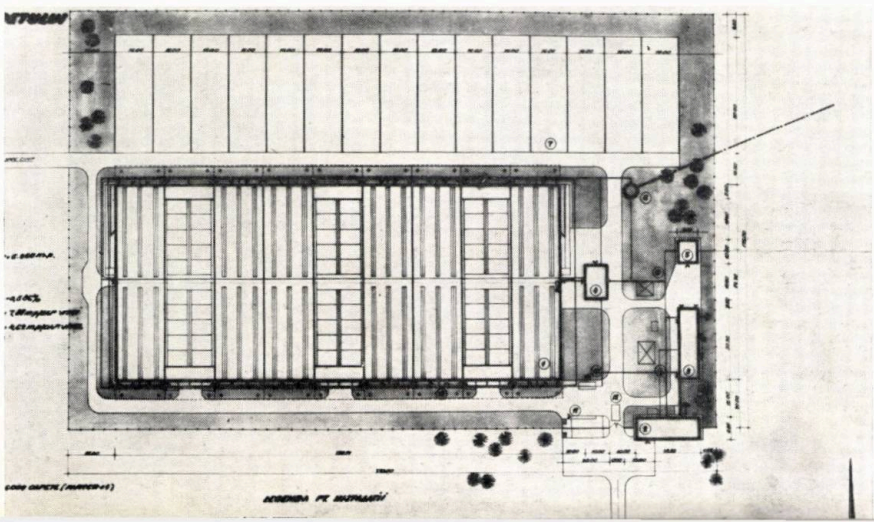

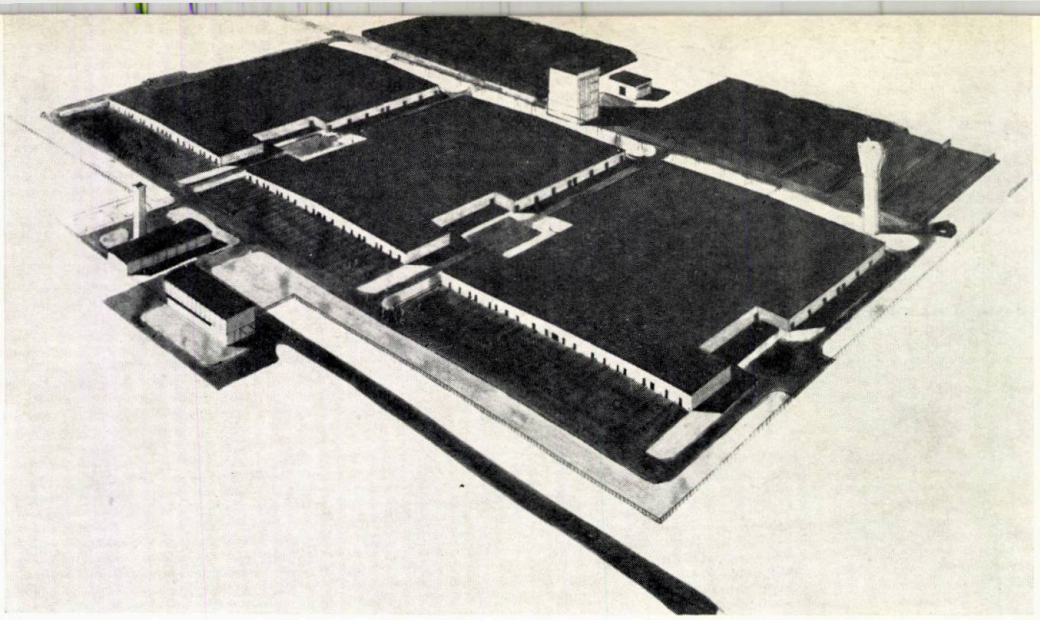

Perspectivă

MENȚIUNE — Proiect nr. 3

Proiectul nr. 3 — Mențiune — (autori: arh. Ursula Volovits și ing. Emil Șerban) prezintă următoarele calități:

— soluție comasată și plan general închegat;
— indicele de suprafață specifică construită este redus (3,33 m²/cap);
— flux tehnologic rațional;
— furajarea diferențiată pe loturi de animale.

În ceea ce privește deficiențele proiectului, putem semnala: indicele de ocupare a terenului nu este favorabil (51%); boxele pentru viței din perioada I sînt prea lungi, ceea ce atrage dificultăți în exploatare; instalațiile, în special cele de ventilație, nu sînt rezolvate, aerul evacuat putînd fi absorbit și reintrodus în adăposturi: soluția de structură cu grinzi tip macaz prezintă deficiențe constructive și de rezistență-stabilitate.

Plan general

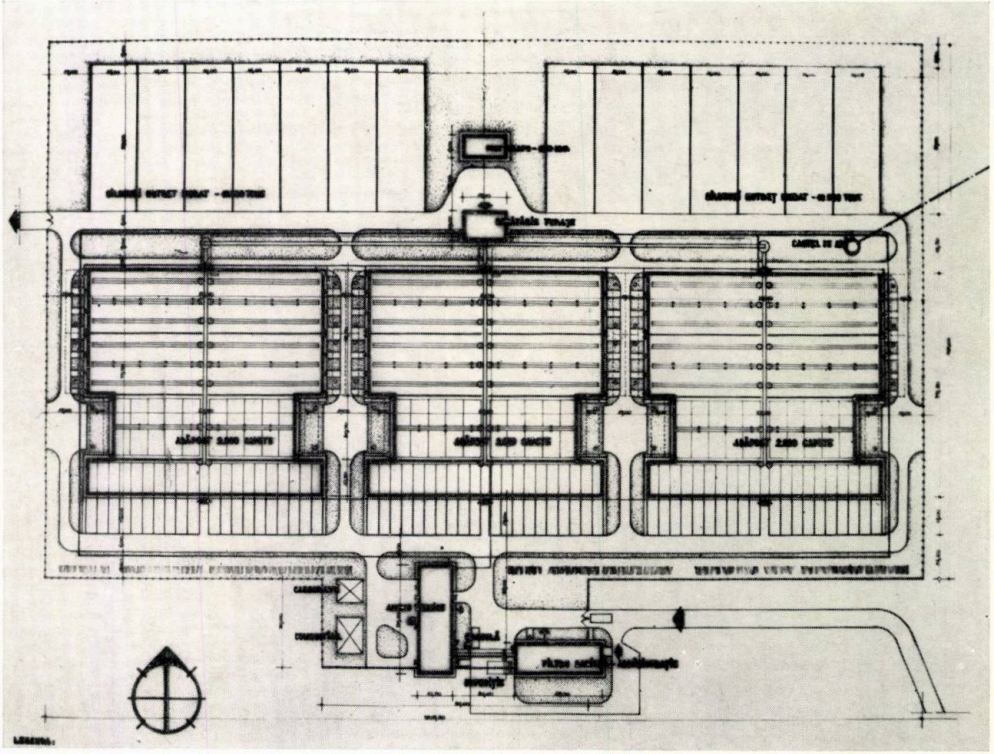

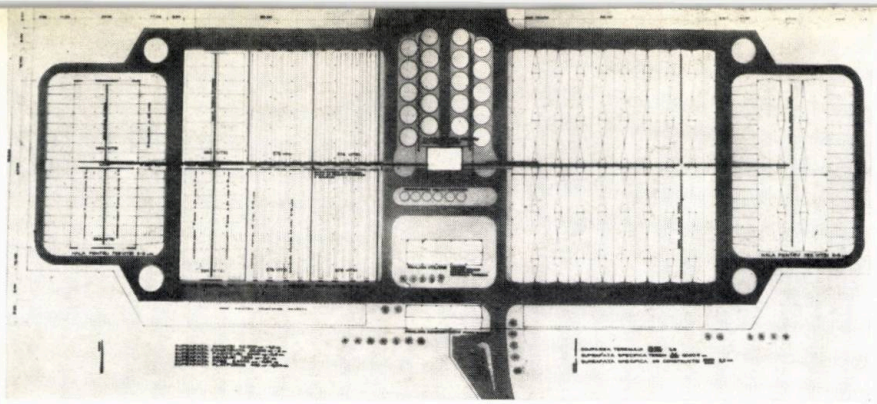

Plan general

MENȚIUNE — Proiect nr. 10

Perspectivă

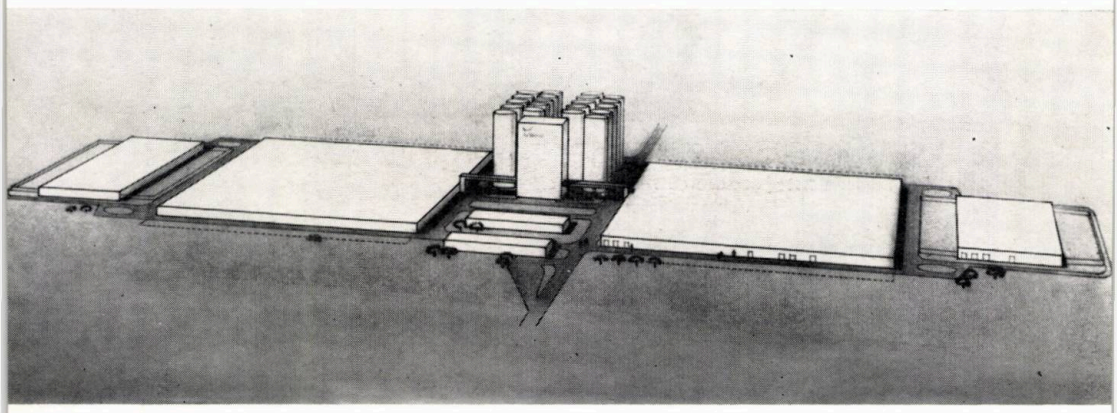

Proiectul nr. 10 — Mențiune — (autor: arh. Mircea Stănculescu) prezintă o soluție de arhitectură a ansamblului deosebit de interesantă. Prin utilizarea construcțiilor comasate și a accentelor unor construcții înalte (silozurile verticale de nutreț), autorul a reușit să obțină un complex armonios și bine echilibrat din punct de vedere plastic. Totodată proiectul oferă indici favorabili de ocupare a terenului (80%) și de suprafață specifică construită (3,33 m^2/cap inclusiv silozurile de furaje).

Detalierea proiectului a conținut însă unele deficiențe, ca de exemplu: stîlpii existenți în boxele animalelor; sistemul de iesle mobilă, deși constituie o idee nouă și economică, nu satisface buna funcționare a procesului de furajare; adăposturile pentru viței din perioada I sînt prea distanțate față de bucătăria de furaje; sistemul de transport al hranei prin benzi subterane și cascade constituie dificultăți și nesiguranță în exploatare.

★

Analizînd proiectele prezentate la concurs, se constată că majoritatea au fost rezolvate din punct de vedere funcțional în construcții de hale parter, cu excepția a două proiecte (nr. 2 și nr. 11) care au fost concepute pe sistem de hale etajate. Dacă în proiectul nr. 11, ideea adăpostirii la etaj a vițeilor mici din perioada I a fost luată în considerație, cealaltă idee din proiectul nr. 2, cu o construcție etajată p + 2, pentru viței mari din perioada a II-a și a III-a nu a putut fi admisă, avînd în vedere circulația animalelor pe verticală extrem de greu de efectuat.

Aspectele economice (indici de evaluări) nu au putut fi luate în considerație la judecarea proiectelor, întrucît concurenții au căutat să se încadreze în indicele economic fixat prin temă, fără o aprofundare și fără a acorda toată importanța cuvenită părții economice a documentației.

Se poate aprecia că, în general, proiectele din acest concurs constituie un material valoros, prezentat la un nivel tehnic superior, concurenții dînd dovadă de seriozitate și conștiinciozitate în abordarea problemelor, prezentînd rezolvări de principiu și detalii care pot fi folosite în proiectare. Chiar în proiectele care nu au fost premiate sau menționate se află unele soluții de detaliu ce vor putea fi aplicate pe viitor în proiectarea complexelor de îngrășare a tineretului taurin.

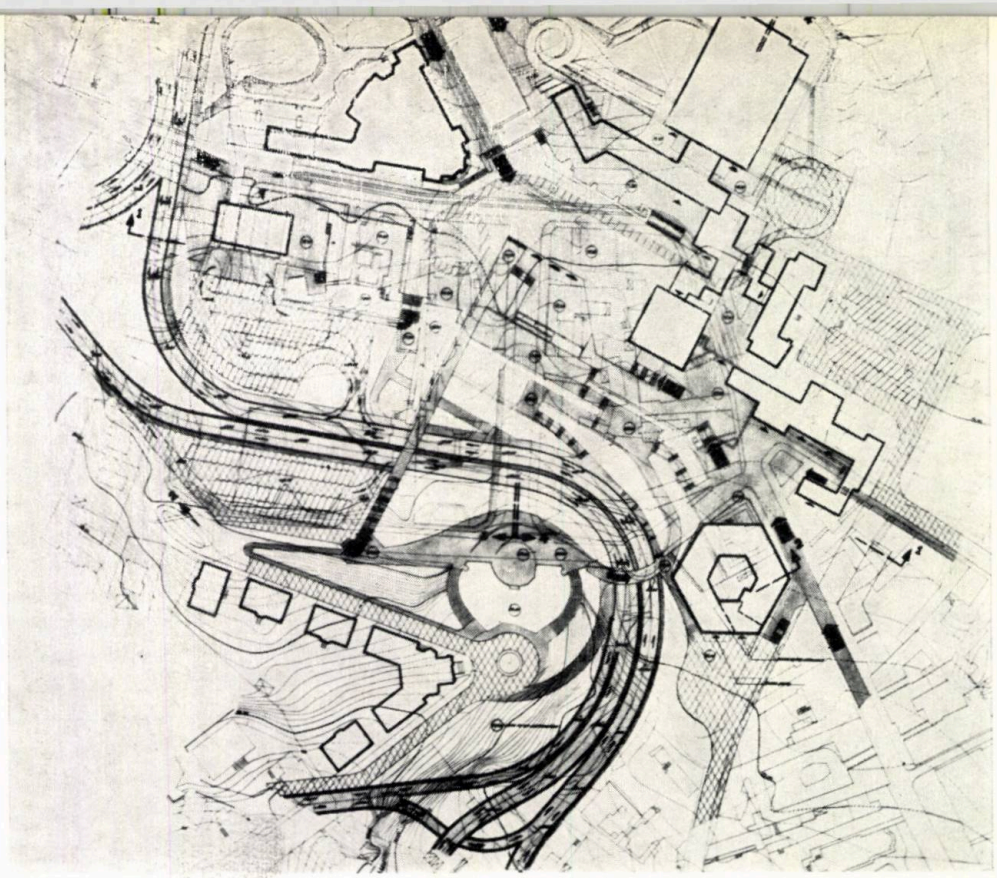

Plan de sistematizare cu rezolvarea circulației

PREMIUL I — Proiect nr. 24

Autori : *arhitecții Gabriela Berthumé, Șena Farb, Roman Popa*

Detaliu de sistematizare

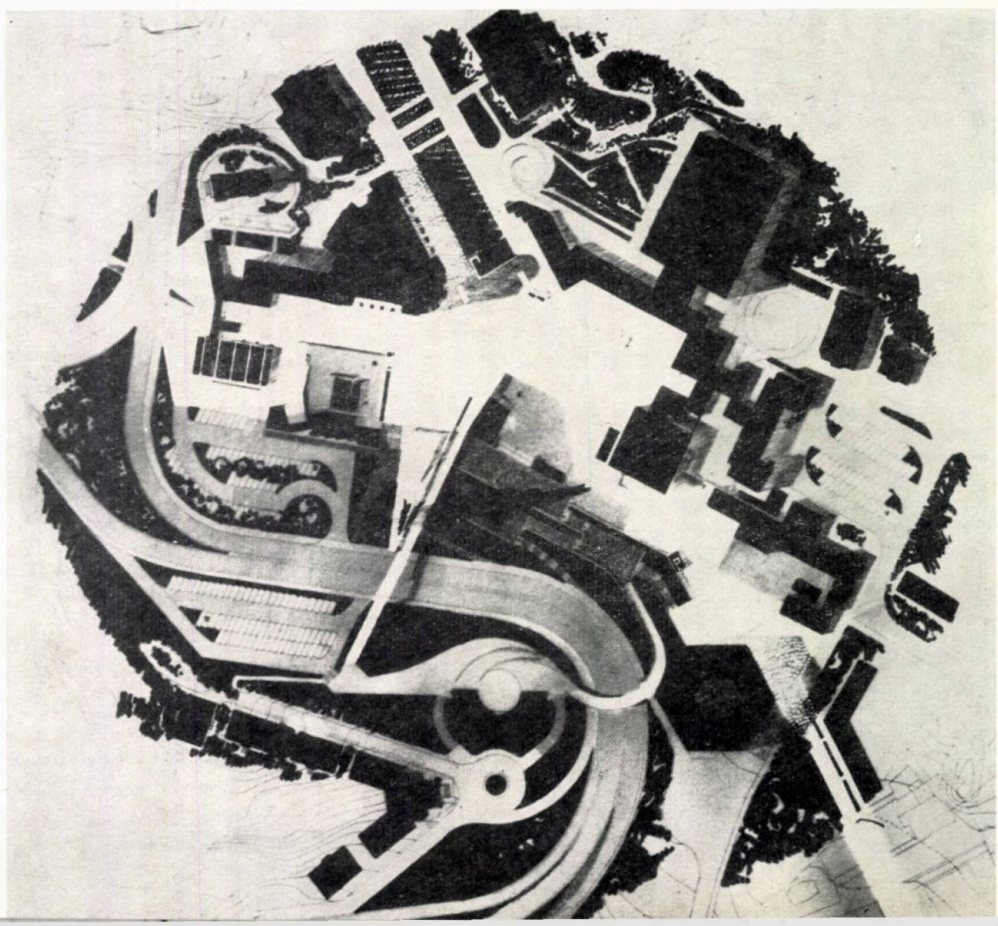

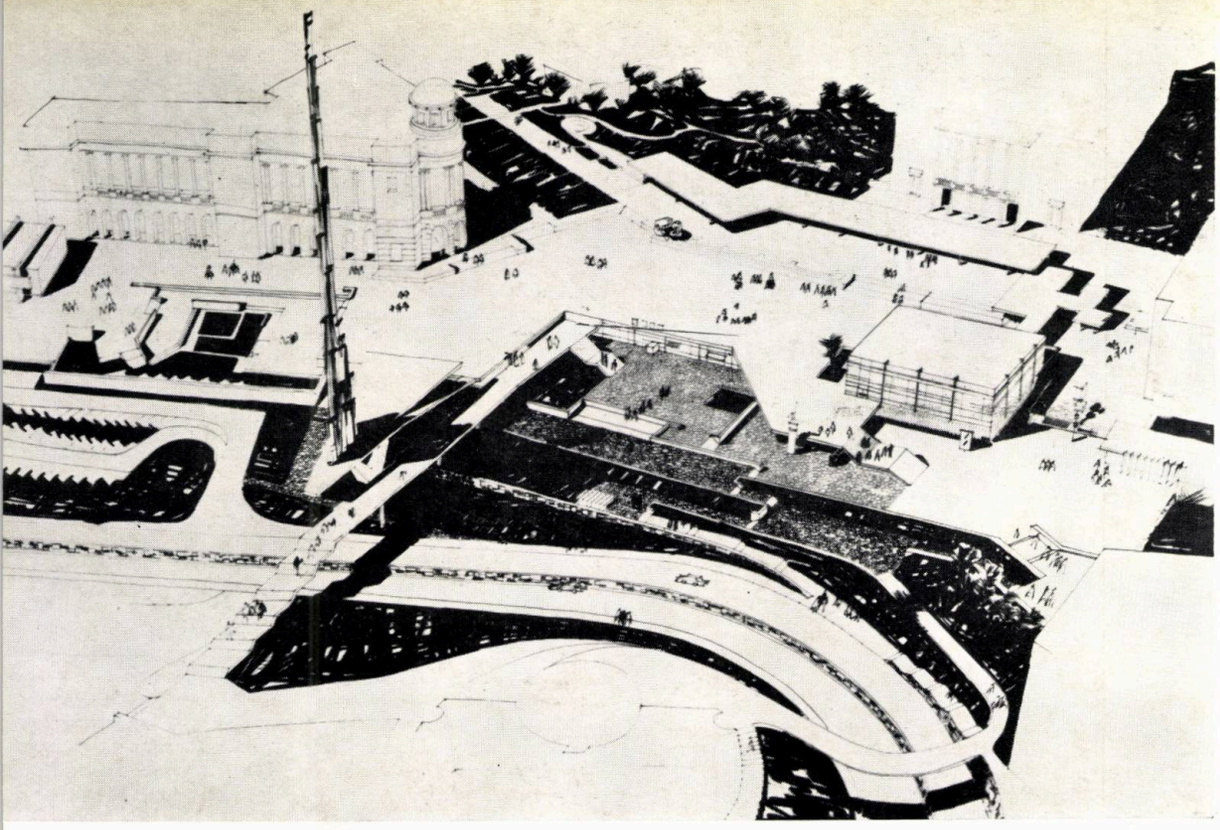

Perspectivă

arh. p. h. ionescu

concursul pentru sistematizarea ansamblului urbanistic «piața tineretului» din orașul iași

Pentru rezolvarea corespunzătoare a problemelor complexe pe care le pune sistematizarea Pieței Tineretului din orașul Iași, Comitetul executiv al Sfatului popular al regiunii Iași în colaborare cu Uniunea arhitecților din Republica Socialistă România, a organizat un concurs public la care au avut dreptul să participe arhitecții, individual sau în colectiv, cu colaborarea și a inginerilor care au practică în domeniul urbanistic.

În cadrul temei-program au fost menționate pe larg caracteristicile situației existente, prevederile în linii mari ale schiței de sistematizare a orașului Iași care afectează rezolvarea sistematizării Pieței Tineretului și considerentele ce trebuiau avute în vedere de către participanții la concurs în elaborarea propunerilor pentru sistematizarea acestei zone, lucruri ce urmau să constituie puncte de orientare în realizarea investițiilor. Asupra acestor aspecte arătăm pe scurt următoarele:

Actuala Piață a Tineretului este situată în zona centrală a orașului, pe cornișa terasei Copou, la convergența cîtorva importante artere de circulație și anume:

— strada 23 August, una din arterele majore și socotim cea mai importantă a orașului, întrucît deservește o zonă cu puncte de interes deosebit, cum sînt: Universitatea A. I. Cuza, Institutul Politehnic, căminele studențești, Spitalul unificat nr. 2, grădina publică Copou, stadionul orașului, parcul expoziției cu grădina botanică, Institutul de cercetări « Petre Poni » al Academiei R.S. România, Institutul agronomic, pădurea de agrement Breazu etc.;

— str. Păcurari, arteră de penetrație în oraș dinspre partea de vest, care face legătura orașului cu fabrica de antibiotice; ca traseu coincide cu drumul național nr. 28;

— str. Gheorghi Dimitrov, arteră majoră de circulație care preia circulația de pe străzile Păcurari și 23 August către restul orașului;

— str. Alexandru Lăpușneanu, rezervată în principal pentru pietoni și numai accidental folosită pentru accesul vehiculelor, pentru deservirea magazinelor și dotărilor social-culturale situate pe această stradă;

— str. Friedrich Engels, care preia în prezent o parte din traficul străzii Gheorghi Dimitrov;

— str. Muzicescu (fost Banu) care face legătura între Piața Tineretului și str. Arcului care conduce spre gara de călători și spre Piața Unirii;

— str. Rîpa Galbenă, care face legătura între străzile 23 August și Păcurari cu gara de călători; pentru pietoni prin scările monumentale « Rîpa Galbenă » sau pentru vehicule prin serpentina care debușează la baza acestei scări.

Pe străzile Păcurari, Dimitrov și 23 August circulă tramvaie cu dublu sens de circulație; pe străzile Păcurari și Dimitrov mai circulă autobuze pentru transport urban și interurban.

În Piața Tineretului și în zona înconjurătoare sînt situate următoarele clădiri importante:

— Biblioteca centrală universitară « Mihail Eminescu » cu o aulă pentru 500 locuri, săli de lectură și depozit de cărți cu peste un milion de volume;

— secția biologie a filialei Academiei R. S. România din Iași, clădire cu 4 niveluri;

— Casa pionierilor, clădire cu 2 niveluri, un monument de arhitectură;

— Casa tineretului, construcție recentă cu 2 niveluri dispunînd de o sală de spectacole cu 800 locuri, de o sală de gimnastică și dans, de încăperi pentru diverse activități culturale;

— procuratura, clădire cu 3 niveluri;

— bloc de locuințe, clădire construită recent, cu cinci caturi, la parter funcționînd un bufet expres;

— oficiul central telefonic, clădirea P.T.T.R. cu 3 niveluri;

— căminul studențesc al Institutului Pedagogic, cu 2 niveluri, în stare bună; anexele căminului, cantina și policlinica sînt clădiri vechi și necorespunzătoare;

— Rîpa Galbenă, lucrare monumentală constînd din două scări și un zid de sprijin de 8 m înălțime.

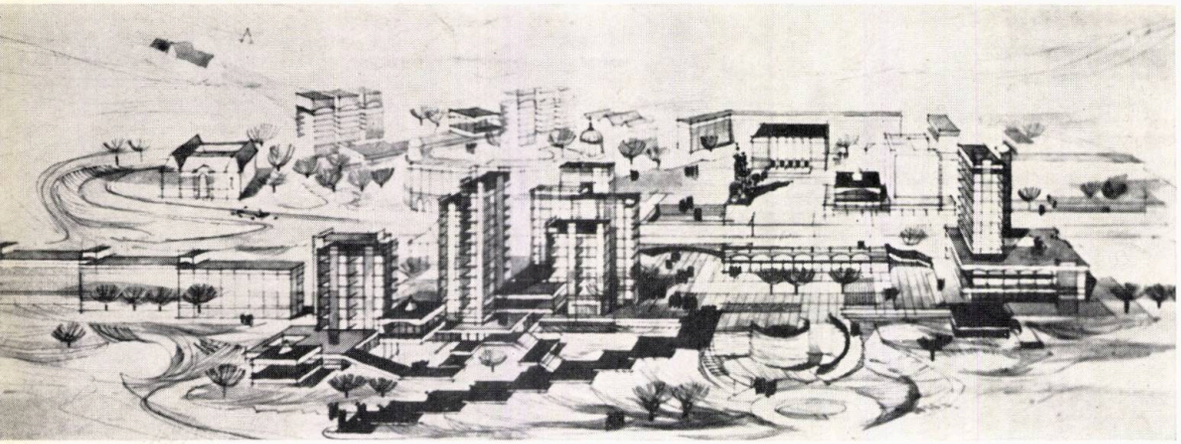

Perspectivă

PREMIUL II — Proiect nr. 25

Autori: *arhitecții Constantin Săvescu, Dinu Gheorghiu, Gabriel Cristea, Romeo Belea; colaborator ing. Paul Popovăț*

Restul clădirilor din zonă nu prezintă importanță deosebită.

Schița de sistematizare a orașului Iași și alte studii și proiecte prevăd păstrarea actualei funcțiuni de artere de mare trafic pentru străzile Păcurari, 23 August și Gheorghi Dimitrov, pentru care se dau orientativ profilele transversale respective și menționează că pe aceste artere vor circula și în viitor mijloace de transport în comun — tramvaie — legînd cartierele Copou și Păcurari cu cartierul Tătărași, cartierul Socola și zona industrială Țuțora.

★

Enunțînd obiectul concursului, tema-program conținea precizări referitoare la principalele obiective ale sistematizării ansamblului urbanistic, care se cereau a fi rezolvate, și anume:

Soluționarea problemelor de circulație. Urma a se ține seama de arterele de mare trafic care se intersectează în această piață (dîndu-i caracterul de nod de circulație), de fluxurile de pietoni și de nevoile de parcaje generate de funcțiile celor două așezăminte Casa tineretului și Biblioteca centrală, insistîndu-se asupra separării, pe cît posibil, a fluxurilor de circulație pietonieră de cea vehiculară și asupra asigurării unor distanțe corespunzătoare între partea carosabilă și cele două clădiri menționate mai înainte.

Ținînd seama de rolul celor două artere de circulație — 23 August și Păcurari — în rețeaua orașului, ca și de necesitatea realizării legăturii fluente a acestor artere cu str. Arcului, cu sensurile spre Piața Unirii și gara de călători, se puteau prevedea, după caz, lucrări inginerești de amploare, ca intersecții denivelate, viaducte, ziduri de sprijin etc.

Organizarea cadrului arhitectural. Ansamblul urbanistic-arhitectural al pieței trebuia să includă în mod obligatoriu următoarele clădiri existente: Biblioteca centrală, secția biologie a Academiei R. S. România, Casa pionierilor, Casa tineretului, blocul de locuințe cu bufet expres, oficiul central telefonic. Se indicau și alte clădiri aflate în stare bună, care trebuiau, de asemenea, păstrate, menționîndu-se că se poate prevedea totuși demolarea lor în cazuri temeinic justificate, respectiv cînd rezolvarea este condiționată inevitabil de dezafectarea lor. Restul de clădiri aflate în zonă erau considerate fără valoare deosebită, putîndu-se face abstracție de ele.

În organizarea ansamblului arhitectural trebuiau prevăzute în mod obligatoriu și următoarele obiecte:

— extinderea clădirii Bibliotecii centrale de-a lungul străzii Păcurari, conform indicațiilor de detaliu menționate;

— extinderea clădirii oficiului telefonic cu un nou corp de clădire, alipit celui existent, pentru care se dădeau indicații de detaliu;

— un local pentru deservirea tineretului, dispunînd de un café-bar cu 300 de locuri la mese, ring de dans, săli de jocuri etc.;

— amplasament pentru o statuie monumentală comemorativă (actualul grup statuar urmînd să fie amplasat în altă parte a orașului).

După aprecierea concurenților, pentru închegarea ansamblului se mai puteau prevedea clădiri de locuit, spații comerciale sau de deservire a populației.

În propunerile privind organizarea cadrului arhitectural trebuie să se caute ca întregul ansamblu să se încadreze în peisajul orașului, cu elemente specific locale cadrului natural, cum sînt: relieful terenului, cornișa terasei Copou cu scările monumentale « Rîpa Galbenă », perspectivele ce se deschid din această piață spre partea de jos

Detaliu de sistematizare

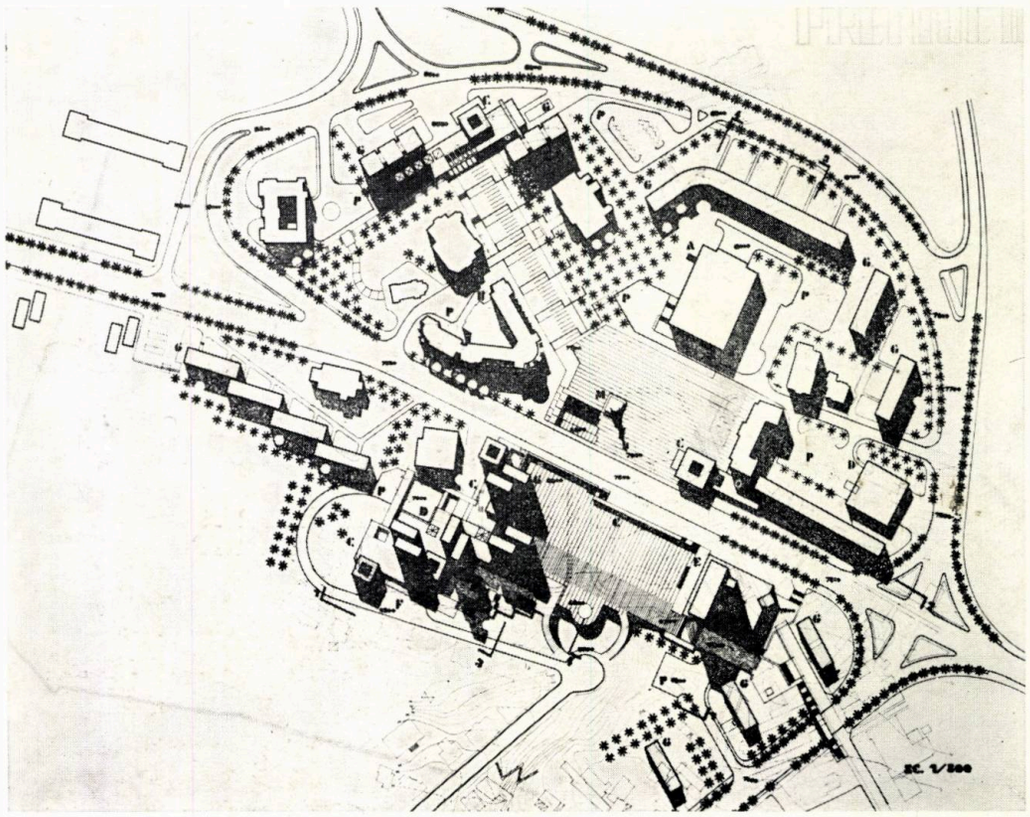

a orașului și spre dealurile Miroslava și Galata, cu valorificarea acestor caracteristici ale orașului și zonei respective de studiu.

★

Comisia de preexaminare și juriul de judecată au examinat cele 25 proiecte prezentate, considerînd că unele lacune constatate la o serie de proiecte sînt minore și nu este cazul scoaterii nici unui proiect din concurs. Juriul a fost alcătuit din ing. Aurel Stegaru, vicepreședinte al Comitetului executiv al Sfatului popular al regiunii Iași, președinte al juriului, ing. C. Mihăilescu, director al D.S.A.P.C.-Iași, arh. George Pohrib, director tehnic al D.S.A.P.C.-Iași, arh. Vasile Faliboga, arhitect șef al serviciului de sistematizare și arhitectură al orașului Iași, arh. Romeo Rău și arh. Petre H. Ionescu din partea C.S.C.A.S., arhitecții Tiberiu Niga, Mauriciu Silianu și Constantin Frumuzache, din partea Uniunii arhitecților din R.S. România.

Juriul, în urma examinării temei-program și a situației pe teren, a apreciat că principala problemă a concursului era rezolvarea circulației în piață, unde converg mai multe artere, cu direcții, sensuri, fluxuri, trafic pietonier și tipuri de mijloace de transport variate, foarte importante. Această problemă are în etapa actuală o pondere mare, căreia îi rămîn subordonate celelalte probleme ale pieței.

Direcțiile principale de circulație (str. Păcurari și 23 August) care se încrucișează în această piață, relieful terenului accidentat la intrarea străzii 23 August în piață și diferența de nivel la platforma actuală a pieței, cadrul redus al pieței, conturat de clădirile principale existente: Biblioteca centrală, Casa tineretului și blocul cu 5 caturi și bufet expres la parter, prevăzute a fi menținute în mod obligatoriu, au fost socotite de juriu ca dificultăți esențiale în sistematizarea acestui ansamblu.

În organizarea cadrului urbanistic-arhitectural al pieței au apărut de asemenea ca dificultăți: prezența a trei clădiri importante pe laturile actuale ale pieței (Biblioteca centrală, Casa tineretului și blocul de locuințe cu bufet expres la parter), clădiri de volume și plastică arhitecturală diferită; cadrul pieței delimitat pe trei părți de aceste clădiri; diferența de nivel la platforma actuală a pieței pe direcția E—V; poziția pieței în oraș la baza cornișei terasei Copou.

În sfîrșit, încadrarea ansamblului proiectat în peisajul general al orașului și legarea armonioasă a elementelor noi cu elementele existente și a întregii compoziții a cadrului pieței cu ansamblul scării « Rîpa Galbenă », valorificarea cornișei Copou prin deschiderea unor perspective divergente asupra orașului spre partea de S—V și spre colinele Miroslava și Galata, au constituit probleme care se cereau a fi rezolvate prin sistematizarea ansamblului.

Criteriile de apreciere asupra proiectelor prezentate la concurs, care au reținut atenția juriului de judecată, au coincis în totul cu scopul concursului, respectiv aceste criterii s-au axat pe principialitatea problemelor enunțate în tema-program și expuse mai înainte, considerate și din punct de vedere al posibilităților de realizare a lucrărilor, în ansamblul lor, în condițiile actualei etape de dezvoltare a orașului Iași.

Au fost apreciate în general ca pozitive soluțiile în care s-a pus accentul pe organizarea circulației, aceasta fiind principala funcțiune a Pieței Tineretului.

Plan de sistematizare cu rezolvarea circulației

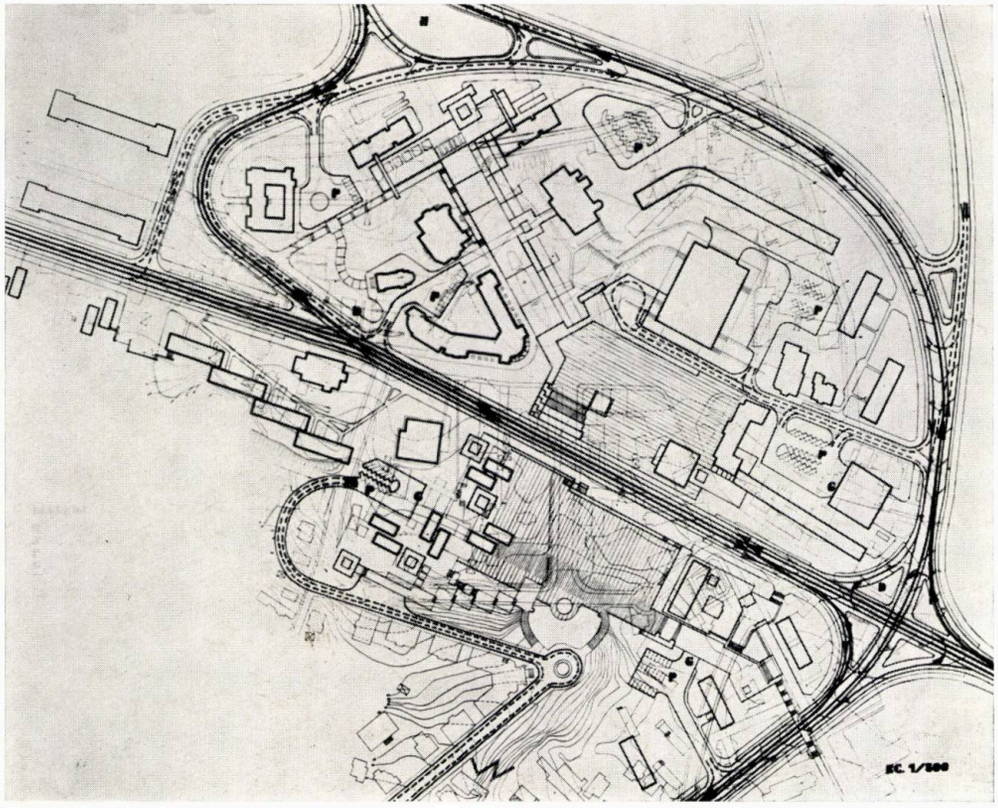

În urma trierilor succesive, din cele 25 proiecte, juriul a reținut 6 lucrări, corespunzătoare numărului de recompense — premii și mențiuni — stabilite prin tema-program a concursului.

În cele ce urmează vom prezenta în mod succint elementele de prezentare și aprecierile asupra lucrărilor recompensate, folosind pentru aceasta încheierile juriului făcute asupra fiecărui proiect în parte examinat, o dată cu acordarea premiilor și mențiunilor. Juriul a acordat astfel următoarele recompense:

Premiul I, proiectului nr. 24; autori, arhitecții Gabriela Berthumé, Șena Farb și Roman Popa.

Proiectul s-a remarcat printr-o soluționare generoasă, originală, a temei-program, abordînd în mod complex problemele pieței în raport cu orașul.

Circulația vehiculară este scoasă integral din piață, ocolind piața pe un traseu judicios care leagă într-un inel principalele artere și puncte de interes orășenesc. Cu excepția sistemului de circulații denivelate din partea de nord, care apare ca o prevedere excesivă, chiar pentru necesitățile de perspectivă îndepărtată, s-a considerat că traseul propus pentru inelul de deviere a pieței este realist, satisfăcînd integral nevoile circulației orășenești în această zonă.

S-a considerat ca remarcabilă propunerea de a se organiza o legătură pietonieră a Pieței Unirii cu zona Copou prin Piața Tineretului, cu o tratare deosebită a acestei legături din Piața Tineretului spre zona universitară-Copou.

Piața Tineretului capătă în acest mod un caracter bine definit, devenind un ansamblu liniștit, închegat, favorabil desfășurării activităților dotărilor orășenești existente și celor propuse.

Soluția urbanistică-arhitecturală în totalitatea ei dovedește cu fantezie, uneori împinsă la exces, posibilitățile de organizare a unui cadru plăcut, intim, larg deschis spre panorama orașului, valorificînd cu abilitate elementele specifice de relief ale zonei.

Premiul II, proiectului nr. 25; autori, arhitecții Constantin Săvescu, Dinu Gheorghiu, Gabriel Cristea, Romeo Belea și inginer Paul Popovăț.

Proiectul a urmărit simplificarea problemelor de circulație în piață, prinzînd într-un semi-inel sprijinit pe axa est-vest (str. Păcurari-Gheorghi Dimitrov) circulația în partea de nord spre Copou, cu legarea lui spre sud cu str. Arcului, în scopul dirijării circulației spre Piața Unirii și gara centrală a orașului. Prin aceasta se creează zone de liniște necesare celor două obiecte specifice din piață — Biblioteca centrală și Casa Tineretului.

Legătura pietonieră a pieței cu zona Copou este rezolvată cu generozitate. Avînd în vedere fluxul intens de circulație pietonieră în piață, legătura prin subteran într-un singur punct între cele două terase-platforme ale pieței, aflate la niveluri diferite, nu constituie o rezolvare corespunzătoare.

Se remarcă o grijă deosebită pentru obținerea unor fronturi de arhitectură pe inel și pe străzile care converg în acesta; de asemenea și în organizarea cadrului pieței, pe cele două platforme despărțite de axa str. Păcurari-Gheorghi Dimitrov. S-a acordat o atenție binevenită străzii Lăpușneanu în momentul debușării ei în piață.

Obturarea vederii dinspre și spre Copou cu o clădire plasată pe aleea pietonieră limitează artificial cadrul pieței și scade interesul ce trebuie să se dea acestui ax de circulație important, chiar dacă este pietonier.

Clădirile înalte grupate în partea de sud-vest a pieței, pe terasa inferioară (la vest de Rîpa Galbenă), constituie o marcare prea accentuată a prezenței acestei piețe în textura orașului. Grupul de volume apare agresiv față de obiectele existente în piață (Biblioteca centrală și Casa Tineretului), făcînd ca acestea să-și piardă din importanța pe care o au în acest ansamblu.

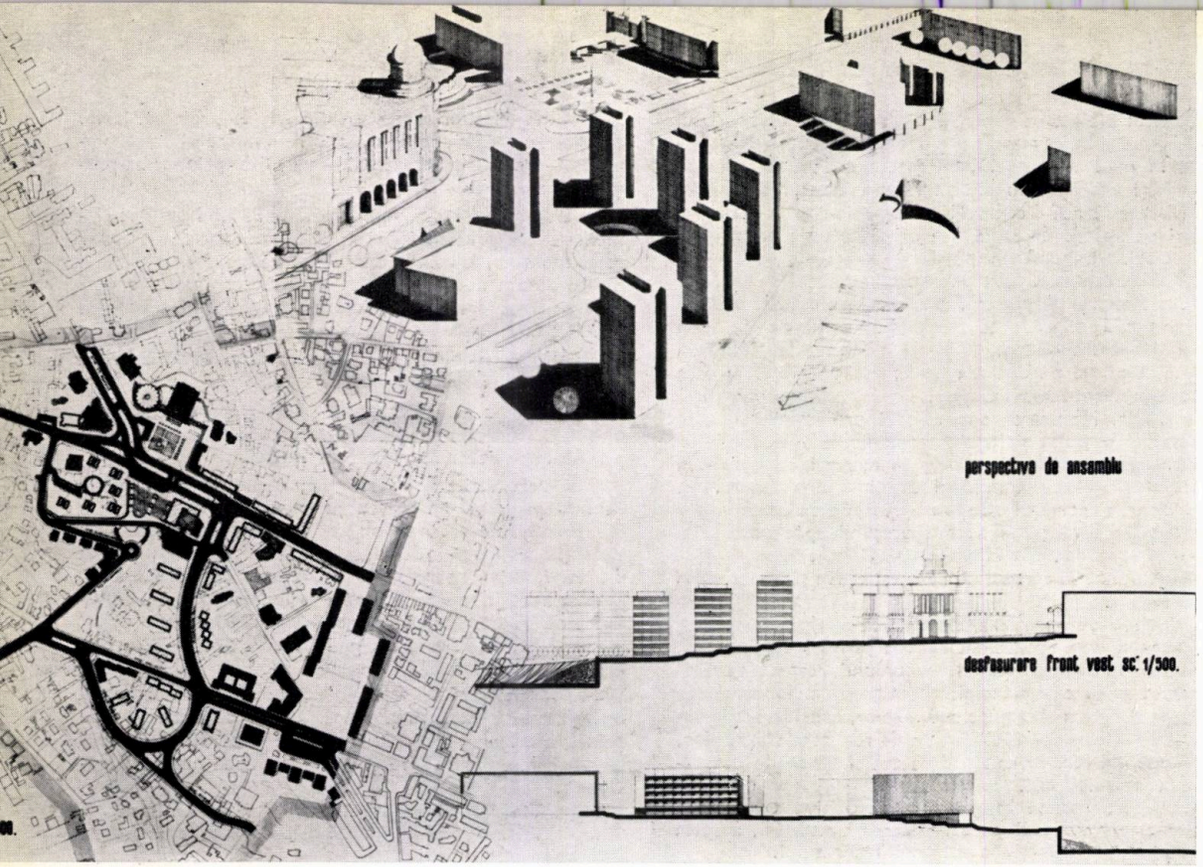

Perspectivă, plan de ansamblu, desfășurarea fronturilor de vest și est

Premiul III, proiectului nr. 18; autori, arhitecții Gheorghe Hereș, Constanța Hereș, Gheorghe Cheptea și Ion Frentz.

Menținînd întreaga circulație prin piață, proiectul aduce îmbunătățiri acesteia, asigurînd legături cît mai fluente, atît spre gara centrală, cît și spre centrul orașului, încadrînd rațional acest nod în schema generală de circulație a orașului.

Direcția principală (str. Păcurari-Gheorghi Dimitrov) este subliniată de separarea clară a funcțiunilor ce apar în piață; astfel, principalele dotări deschise accesului public rămîn grupate pe latura de nord a pieței, în jurul Casei de cultură a tineretului, pe latura de sud desfășurîndu-se, în principal, circulația pietonieră pe direcția Rîpa Galbenă și grupul de cazare propus în partea de vest.

Lucrarea de artă Rîpa Galbenă este judicios încadrată în ansamblu, iar clădirile propuse se armonizează cu volumele clădirilor existente. Soluția urbanistică-arhitecturală propusă apare realistă și la scara orașului și a dotărilor existente.

Traversările pietoniere peste circulația vehiculară sînt confuze, pasajele fiind amplasate necorespunzător față de circulația vehiculară și cea pietonieră.

Mențiune, proiectului nr. 16; autori, arhitecții Victor Aslan, Carol Hacker, Ștefan Lungu, Petre Swoboda și Panait Toader.

Proiectul menține întreaga circulație prin piață, însă se prevede și o degajare parțială a pieței printr-o arteră inelară în nord și est, prelungită în partea de est spre sud, pe str. Muzicescu rectificată; această arteră de degajare

PREMIUL III — Proiect nr. 18 Autori: *arhitecții Gheorghe Hereș, Constanța Hereș, Gheorghe Cheptea, Ion Frentz*

Proiect nr. 18 — Premiul III — Detaliu de sistematizare

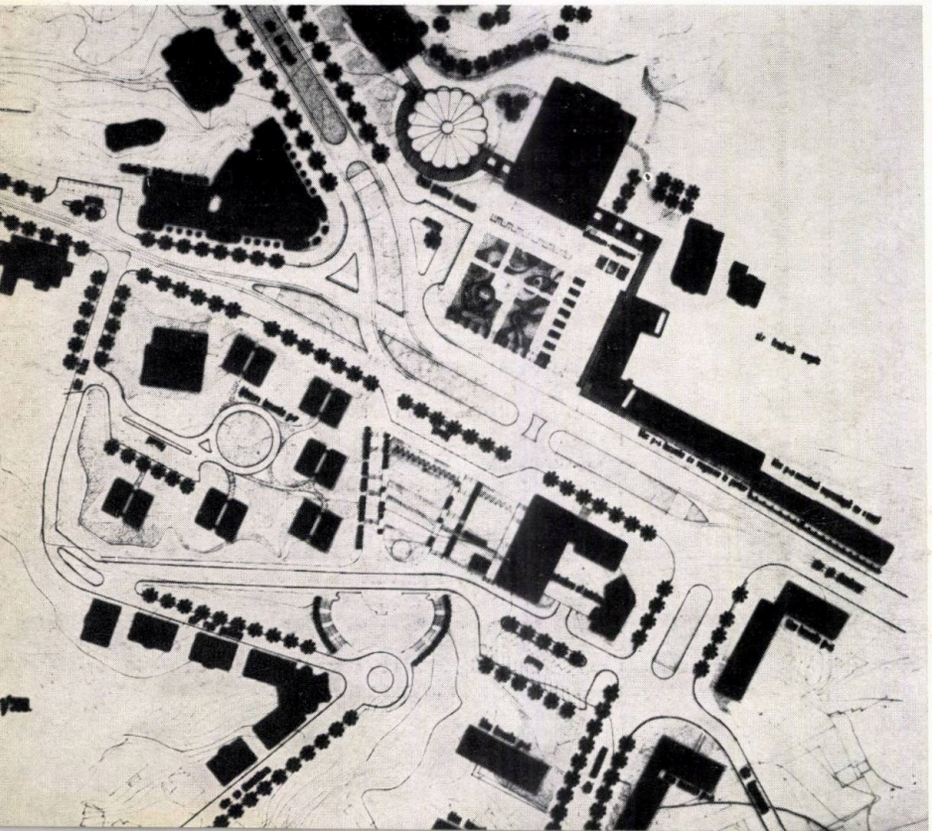

Plan de sistematizare cu rezolvarea circulației

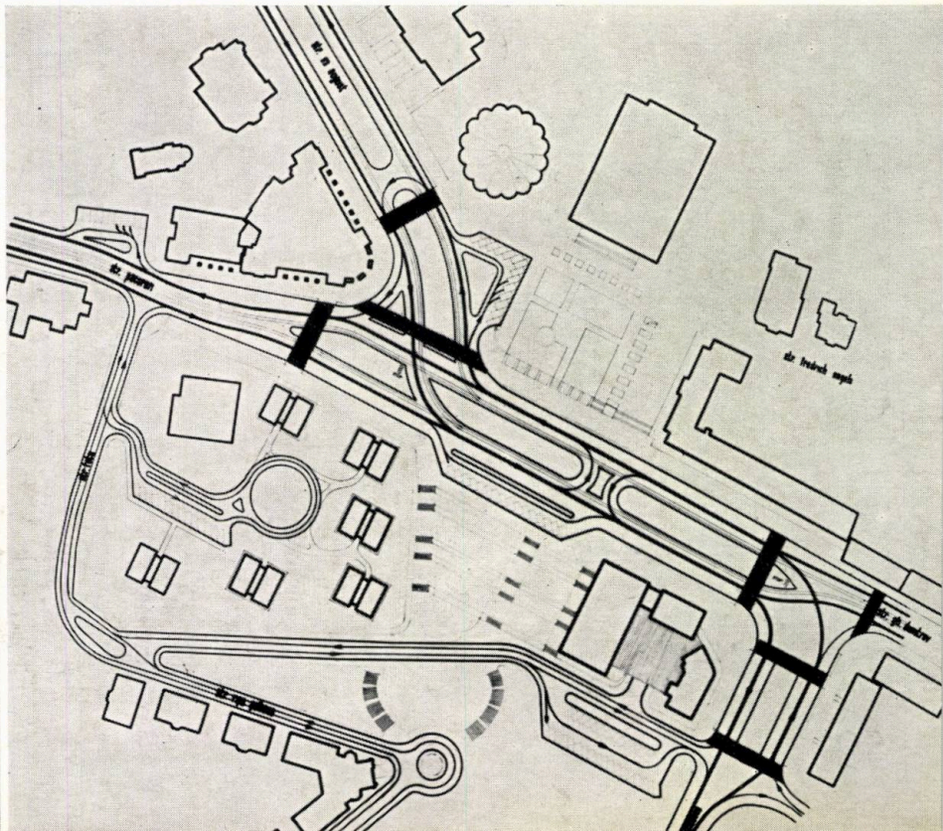

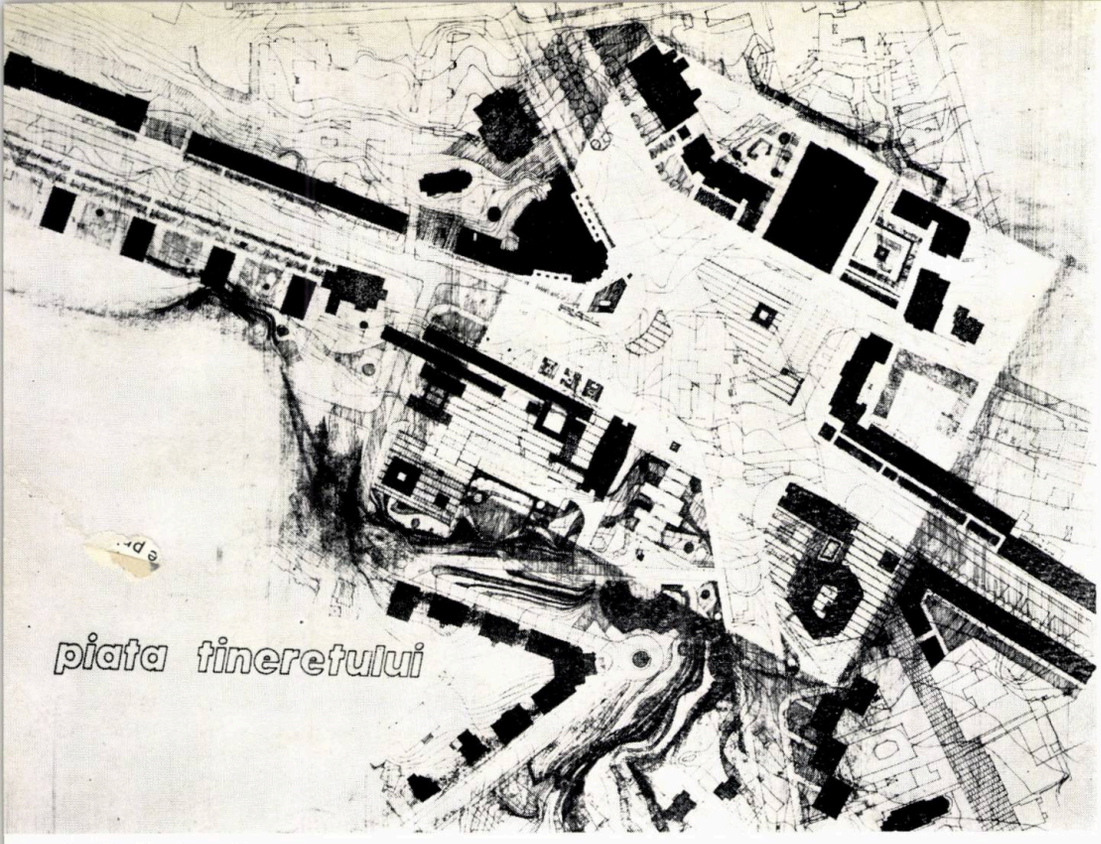

Detaliu de sistematizare

Perspectivă

MENȚIUNE — Proiect nr. 13 Autori: *arhitecții Horia Hudiță, Lidia Ghelman, Gabriel Rădulescu*

MENȚIUNE — Proiect nr. 7 Autori: *arhitecții George Filipeanu, Leon Strulovici*

Perspectivă și desfășurare

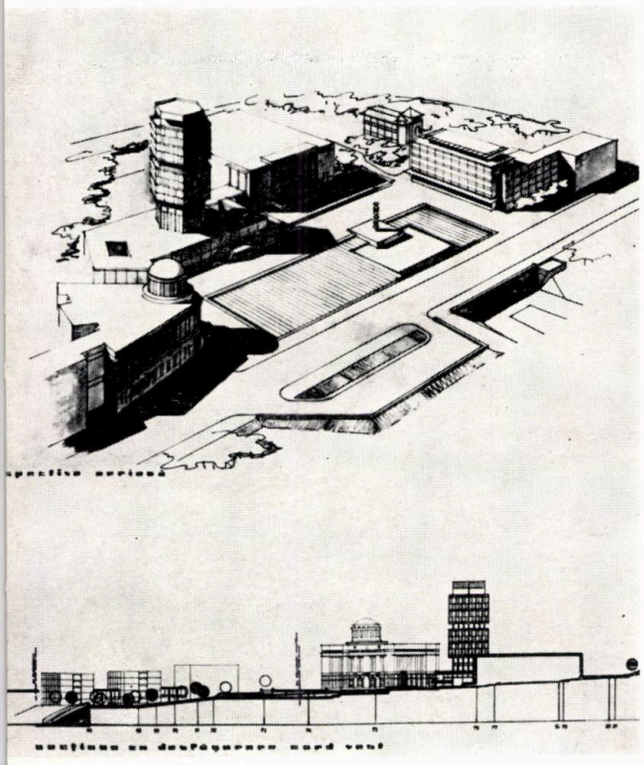

Detaliu de sistematizare

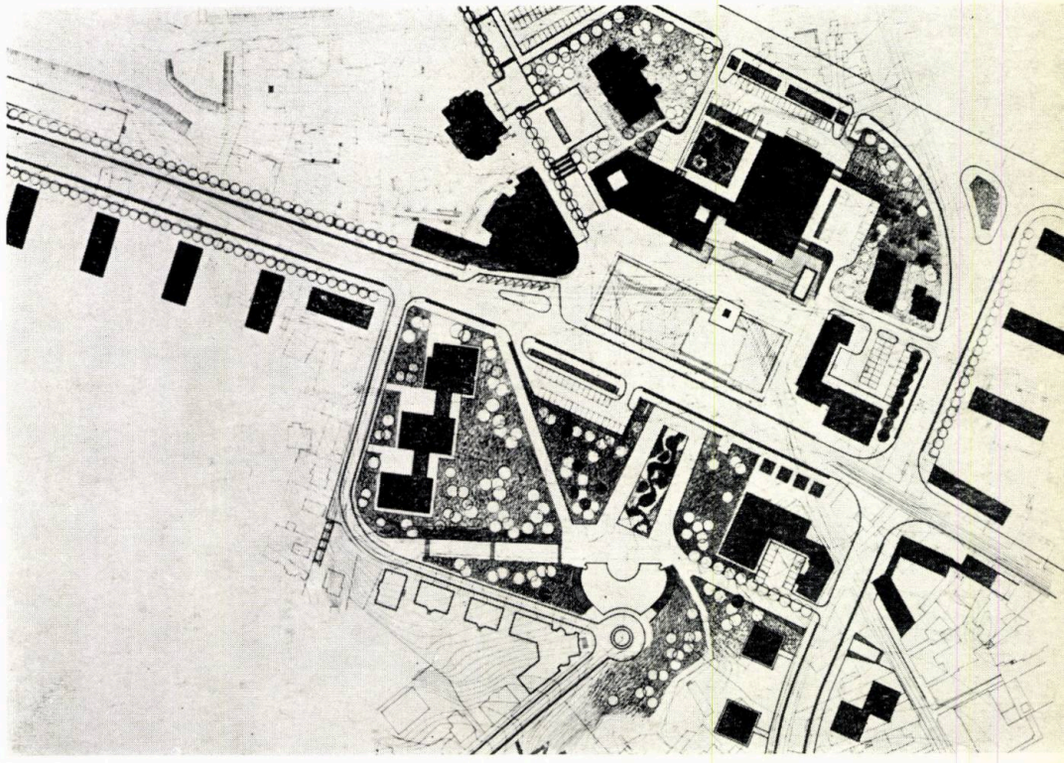

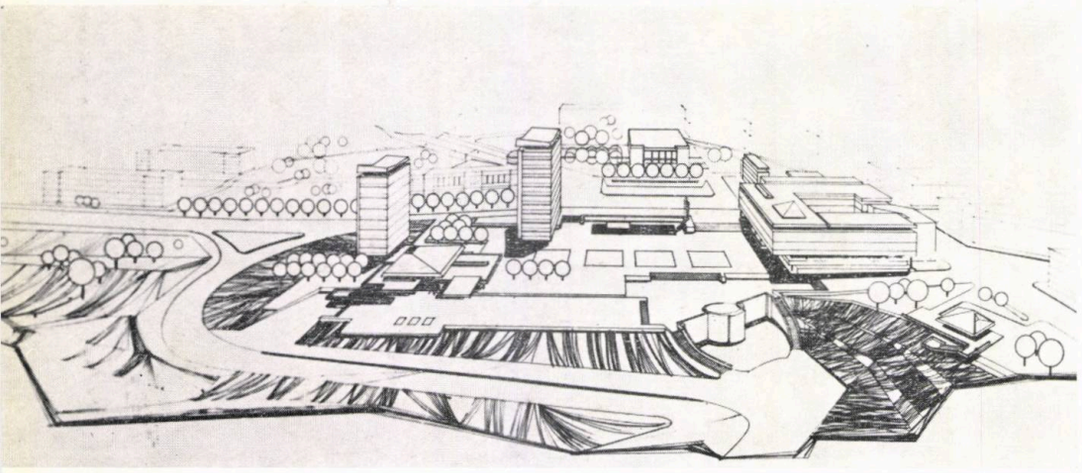

Perspectivă

MENȚIUNE — Proiect nr. 16

Autori: *arhitecții Victor Aslan, Carol Hacker, Ștefan Lungu, Petre Swoboda, Panait Toader*

Plan de sistematizare, desfășurare

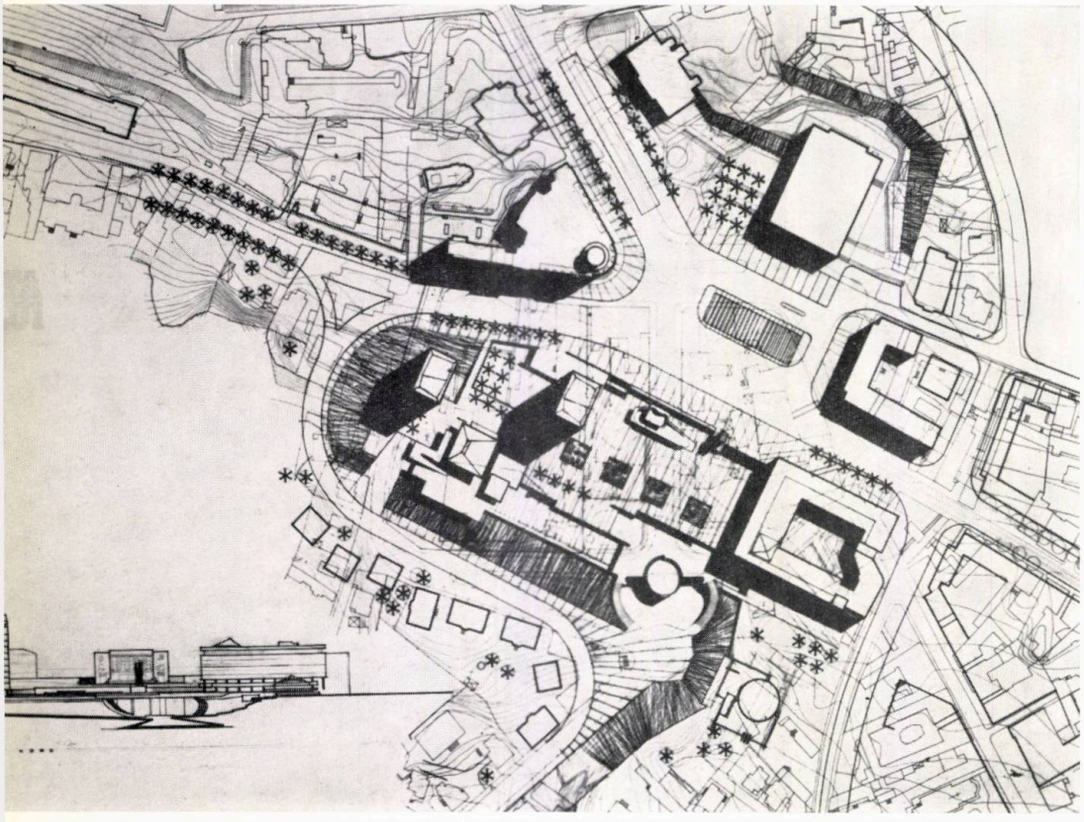

va prelua în special circulația transportului în comun cu tramvaiele. Se introduce în sistem, ca o replică a arterei de degajare de la nord și est, o arteră secundară pe traseul îmbunătățit al străzilor 30 Decembrie, Rîpa Galbenă și Fătului. În acest mod, cu unele demolări neimportante, cu lucrări inginerești normale, se obține o soluționare corectă.

Proiectul a neglijat asigurarea unei legături cu gara centrală de călători din str. Muzicescu prin str. Arcului.

Între elementele de completare a cadrului arhitectural, prezența unuia din cele două blocuri-turn apare nefavorabilă în raport cu clădirea Bibliotecii centrale.

Modelarea terenului și amenajările de suprafață prevăzute sînt bine adaptate condițiilor de relief ale zonei.

Mențiune, proiectului nr. 13; autori, arhitecții Horia Hudiță, Lidia Ghelman și Gabriel Rădulescu.

Rezolvarea circulației se propune în incinta pieței, pentru încrucișare în formă de X. Legătura pieței cu Piața Unirii și gara centrală de călători se prevede printr-o nouă stradă, care ar adopta parțial traseul str. Muzicescu. Actualele dificultăți, generate de intrarea în piață, cu pantă accentuată, a străzii 23 August sînt în parte reduse prin prevederea unei supralărgiri a trotuarului în dreptul intrării în clădirea Bibliotecii centrale.

Cadrul arhitectural și elementele de relief sînt tratate și studiate cu atenție, cu excepția celor două clădiri-turn, care — prin înălțimea lor prea mare — sînt agresive, ieșite din scara peisajului ansamblului, scoțînd din compoziție cele două clădiri existente: Biblioteca centrală și Casa Tineretului.

Se consideră totuși că, în condițiile de relief existente, o intersecție simplă, dar cu circulație intensă, nu este recomandabilă. S-a neglijat tratarea adecvată a accesului pietonier din str. Lăpușneanu în Piața Tineretului.

Mențiune, proiectului nr. 7; autori, arhitecții George Filipeanu și Leon Strulovici.

Proiectul rezolvă în mod judicios ansamblul problemelor de circulație. Prin devierea circulației din str. 23 August pe la nord și est de piață, se degajează parțial piața dinspre direcția Copou și o dată cu aceasta se elimină parțial o sursă de zgomot în această zonă.

Se asigură o bună legătură a pieței, prin str. Muzicescu și str. Arcului, cu gara centrală de călători și cu Piața Unirii.

Circulația pietonieră este bine rezolvată pe întregul traseu dintre Piața Unirii și Copou, cu toate că unele detalieri, în zona pasajelor denivelate, nu sînt convingătoare.

În organizarea cadrului arhitectural se remarcă o lipsă de unitate, aceasta în special la blocul înalt de formă exagonală, a cărui prezență între dotările existente din piață face notă discordantă.

★

Se poate spune, în concluzie, că rezultatul concursului are multe părți pozitive, lucrările recompensate putînd furniza multe idei de rezolvare interesante și chiar valoroase, care vor putea fi fructificate de oraș în rezolvarea viitoare a investițiilor din această zonă a lașului.

Multe din proiectele care nu au fost recompensate au cuprins propuneri nerealiste, dovedind o lipsă de cunoaștere și tratare a problemelor, a situației și a condițiilor existente etc.

Poziția pieței în oraș, caracterul acesteia, condițiile de relief, clădirile existente etc. au contribuit ca acest concurs să prezinte unele din cele mai interesante și chiar pasionante probleme de sistematizare.

Propunerile concurenților și aprecierile juriului au fost preluate de D.S.A.P.C.-Iași la întocmirea proiectelor de sistematizare și de investiții din zona respectivă.

NE VORBESC AUTORII PROIECTELOR PREMIATE

arh. gabriela berthumé

La elaborarea unui proiect în cadrul unui concurs, ca și în desfășurarea oricărui alt proces de creație, este firesc să existe preocuparea aplicării unor idei teoretice pe care autorul sau autorii le filtrează prin prisma personalității proprii și a experienței dobîndite, adaptîndu-le la problema sau grupul de probleme concrete pe care trebuie să le rezolve. Pentru a selecționa însă acele idei și a se ajunge la verificarea oportunității lor, trebuie ca problema sau grupul de probleme de studiat să fie foarte bine conturate.

Pentru un studiu urbanistic de detaliu, enunțarea și delimitarea problemelor de rezolvat în cadrul acestuia se pot face numai pe baza unui studiu de ansamblu. În cazul în speță «Concursul pentru sistematizarea Pieței Tineretului-Iași», în tema-program s-a făcut o enumerare a funcțiunilor actuale în zonă, dar rolul de viitor al acesteia în ansamblul orașului nu a fost precizat.

Fără a pune încă în discuție dacă acest fapt constituie o calitate sau o lacună a programului, trebuie arătat că stabilirea rolului pe care va trebui să-l dețină Piața Tineretului în cadrul orașului Iași a fost prima *și nu cea mai neinteresantă* dintre preocupările teoretice implicate de obiectul concursului.

Întrucît primele concluzii la care s-a ajuns sînt determinante în desfășurarea ulterioară a studiului, este necesar să se explice pe scurt procesul de gîndire premergător.

★

Stabilirea rolului pe care îl va deține în viitor Piața Tineretului în ansamblul orașului Iași. *În raport cu dezvoltarea teritorială de perspectivă a orașului, indicată în linii mari în schița de sistematizare, Piața Tineretului deține o poziție centrală.*

Față de direcțiile principale de circulație care converg către această zonă, piața reprezintă un nod de primă importanță în schema de circulație majoră actuală și de viitor a orașului.

Cum se va încadra însă această zonă în organizarea structurală de viitor a orașului?

O grupare de importante monumente arhitecturale și istorice și de dotări cu caracter politico-administrativ și cultural se desfășoară între Palatul Administrativ și Piața Unirii, amplasate în special de-a lungul axului străzii Ștefan cel Mare; în Piața Unirii și apoi pe strada Lăpușneanu, către vest, pînă în Piața Tineretului, există grupuri de dotări cu caracter comercial și cultural. Dinspre nord-vestul orașului, direcția majoră de circulație, str. 23 August coboară în Piața Tineretului, făcînd legătura centrului actual orășenesc cu o zonă rezidențială care conține și dotări de importanță orășenească, însă cu un alt specific: dotări universitare, spitalicești, sportive, zonă de agrement.

Poziția-cheie pe care o deținea zona Pieței Tineretului în cadrul acestei înlănțuiri de dotări existente, în cadrul tramei de circulație majoră, cît și însăși dotările principale pe care le conține (Biblioteca centrală, Casa Tineretului etc.) o fac aptă să fie dezvoltată ca element major (funcțional și plastic) de încheiere a centrului orășenesc către vestul orașului, constituind și pregătirea, trecerea către o zonă cu un caracter mai diferit, cartierul rezidențial și universitar Copou. Dinspre direcția de penetrație principală Păcurari, Piața Tineretului va putea anunța prezența centrului orășenesc.

Amintind în treacăt că această poziție-cheie a zonei Pieței Tineretului este subliniată și de teren, ea fiind situată pe o platformă intermediară în raport cu relieful, destul de frămîntat, al orașului. Dar asupra acestui fapt se va mai reveni.

Definind deci rolul pe care zona Pieței Tineretului îl va deține în dezvoltarea de perspectivă a orașului — cel de parte componentă a centrului orășenesc *— s-au putut aplica în continuarea studiului ideile teoretice care au fost considerate cele mai indicate în legătură cu funcțiunile implicate de acest rol, bineînțeles în raport cu mărimea și importanța de viitor a orașului.*

Idei teoretice în legătură cu funcțiunile și caracterul zonei Pieței Tineretului. *Dată fiind concluzia la care s-a ajuns în privința rolului acestei zone, s-a considerat oportun să se mențină și să se dezvolte* numai funcțiuni specifice unui centru orășenesc.

De aceea, menținerea funcțiunii de cazare (locuințe, cămine) pe care zona o are în prezent, a fost considerată ca neindicată. *S-a urmărit, de asemenea,* excluderea circulației de autovehicule în zonă *(în afară de circulația ocazională: vizite oficiale, aprovizionare, vehicule pompieri), pentru a se asigura condițiile de liniște implicate de anumite activități și de deplina securitate și continuitate a circulației pietonale. Ideile aplicate în legătură cu rezolvarea circulației se vor expune ulterior.*

Dotările existente au funcțiuni diferite, implicînd deci și condiții diferite pentru desfășurarea activităților. S-a urmărit ca prin amplasarea noilor dotări (parțial specificate de program, parțial lăsate la libera alegere a concurenților) să se realizeze o grupare logică a funcțiunilor, atît sub raportul desfășurării activităților, cît și al dirijării fluxurilor pietonale.

Astfel, în vecinătatea Bibliotecii centrale s-a considerat necesar să se creeze un cadru liniștit, *nu numai prin îndepărtarea circulației de autovehicule, ci și prin amplasarea unor noi dotări cu specific asemănător (sală de expoziții, expoziție în aer liber de sculptură și ceramică). În același scop, fluxul major pietonal, prin modul de compoziție a ansamblului, este dirijat lateral față de această grupare.*

S-a urmărit, dimpotrivă, realizarea unei înlănțuiri de centre animate prin funcțiuni și imagini plastice diferite pe traseul major pietonal *dinspre str. Lăpușneanu, de unde pietonii vor întîlni succesiv gruparea formată de poștă și unități de cooperație meșteșugărească, apoi o grupare de magazine, grădina localului Tineretului (cerut prin program), și, la un nivel superior al pieței, localul însuși, legat de clădirea bufetului expres existent și de Casa Tineretului (care, de asemenea, există), prin mici unități comerciale amplasate sub copertine.*

Atît prin excluderea circulației curente din zonă, cît și prin dispoziția dotărilor s-a urmărit asigurarea unei continuități a fluxului major pietonal pe tot parcursul centrului orășenesc, *dinspre Piața Unirii pînă în Piața Tineretului și apoi, prin intermediul unei foarte ample pasarele peste o arteră majoră de circulație, spre dotările orășenești de pe Copou.*

Considerații în legătură cu rezolvarea circulației majore în zona Pieței Tineretului. *A rezultat din cele arătate anterior preocuparea* de deviere a circulației curente de autovehicule din zonă, *cît și* de realizare a unei separații totale între fluxurile de pietoni și cele de autovehicule.

Întrucît, pe de o parte, Piața Tineretului constituie astăzi unul din principalele noduri de circulație în schema generală a orașului și, pe de altă parte, relieful este foarte accidentat (terenul care a format obiectul studiului situîndu-se între pantele destul de accentuate ale dealului Copou și Rîpa Galbenă, care coboară spre gară), rezolvarea desfășurării circulației de viitor în condiții optime, sub raport tehnic și funcțional, a fost foarte dificilă și a format obiectul unui studiu laborios.

În vederea descompunerii actualului nod de circulație din piață și a clarificării schemei stradale de viitor în zonă, a fost necesară în prealabil o clasificare a arterelor pe funcțiuni și o ierarhizare a lor după importanță. *Au rezultat, ca direcții principale: direcția Păcurari-Dimitrov, ca arteră de penetrație și în același timp de legătură între o importantă zonă industrială și cartierele de locuit ale orașului (cartierul central, cartierul Tătărași etc.); direcția Păcurari-Ștefan cel Mare (prin intermediul str. Arcului), care distribuie fluxurile de circulație dinspre aceeași arteră de penetrație către centrul orășenesc și apoi către sud-estul orașului (cartierul Nicolina, zona industrială de est etc.); direcția 23 August — centru, care deservește importante dotări orășenești așezate pe Copou, o zonă rezidențială și pădurea de agrement Breazu; legătura orașului cu actuala gară centrală de călători, căreia trebuie să i se asigure un debușeu dinspre celelalte direcții principale enumerate.*

După prealabila clasificare, în soluționarea circulației carosabile s-a urmărit asigurarea continuității și fluenței traseelor pentru direcțiile purtătoare ale fluxurilor de mare intensitate, cît și eliminarea totală a punctelor de conflict (coliziune) între direcțiile principale pe arterele majore.

Ca o consecință a celor arătate mai sus, s-au studiat următoarele trasee: o legătură între arterele Păcurari și Dimitrov care ocolește zona Pieței Tineretului pe la nord și colectează și traficul de pe artera 23 August, pe care poate astfel să-l distribuie spre ambele direcții; o legătură între artera Păcurari și Piața Unirii cu un traseu între Piața Tineretului și Rîpa Galbenă pe care o ocolește pe la nord și est, pentru a se racorda apoi cu str. Arcului și str. Ștefan cel Mare (prin această legătură se dirijează și fluxul de circulație dinspre str. 23 August); legătura cu gara, care se desprinde din această a doua arteră pe conturul de est al Rîpei Galbene, pe un traseu nou.

În vederea eliminării totale a punctelor de conflict între direcțiile principale, acestea s-au rezolvat fie prin giratie (direcțiile Păcurari, Dimitrov, Păcurari-centru și gară și Dimitrov-centru și gară), fie prin pasaje denivelate. În consecință, legătura dintre artera 23 August și tronsonul nou Păcurari-Dimitrov se face astfel: sensul Copou-centru al arterei 23 August traversează denivelat tronsonul Păcurari-Dimitrov în zona giratiei, înscriindu-se în interiorul acesteia prin intermediul unui viaduct; sensul centru-Copou al arterei 23 August se desprinde din tronsonul nou Păcurari-Dimitrov printr-un pasaj superior. Rezolvarea nodului de circulație ce se creează între cele trei direcții principale, pe latura de est a Rîpei Galbene (Păcurari-centru, Dimitrov-gară și centru-gară), s-a rezolvat prin denivelarea direcțiilor Păcurari-gară și centru-gară, față de fluxul principal Păcurari-centru, pentru a se evita stînjeniri reciproce; pe noua arteră de legătură cu gara s-a admis un punct de coliziune al sensurilor de circulație, întrucît s-a apreciat că intensitatea traficului pe această arteră nu ar justifica o separație pe niveluri.

Tot în legătură cu preocuparea de eliminare a punctelor de coliziune ar fi de arătat modul în care s-a tratat calea dublă de tramvai propusă pe direcția Păcurari-Dimitrov. Această cale are o zonă specială rezervată în axul arterei, iar zona giratiei amintite (la vestul Pieței Tineretului) traversează căile de circulație auto printr-un pasaj inferior.

Pentru a se asigura condiții optime de viabilitate în viitor, traseele arterelor magistrale nu depășesc pante de 3,5%, în afara arterei 23 August, pentru care — din cauza dificultăților de teren — s-a admis ipoteza menținerii pantelor existente de 5%.

În ceea ce privește trama arterelor de importanță secundară și de deservire locală, s-a admis intersectarea acestora cu fluxurile principale la nivel, la distanțe convenabile, spre a nu se stînjeni circulația de pe arterele majore.

Pentru înlesnirea unor accese ușoare în zona Pieței Tineretului s-au prevăzut două feluri de măsuri: stații de tramvai și troleibuz în puncte convenabile și grupuri de parcaje pentru autovehicule în zonă, amplasate și dimensionate în raport cu fiecare obiect care trebuie să fie deservit. În vederea evitării totale a unor intersecții de fluxuri pietonale cu fluxuri de autovehicule, au fost prevăzute — dinspre stațiile și zonele de parcaje pe sensurile opuse — accese în zona pieței prin pasarele sau tunele.

Rezolvarea plastică a zonei Pieței Tineretului. Este necesar să reamintim în primul rînd că și prin rezolvarea plastică a zonei Pieței Tineretului s-a urmărit sublinierea rolului pe care aceasta trebuie să-l îndeplinească în ansamblul orașului: un ansamblu urbanistic închegat care, împreună cu celelalte grupări de dotări existente sau presupuse a se realiza în etape către est, spre zona Palatului Administrativ, să contribuie la îmbogățirea zonei centrului orășenesc, gîndit la scara și ținuta corespunzătoare unui oraș de 250—300 000 locuitori în etapa de largă perspectivă. În înlănțuirea de unități plastice care vor constitui ansamblul centrului orășenesc, Piața Tineretului va avea un triplu rol: încheierea acestuia în raport cu direcția dinspre Piața Unirii; anunțarea lui dinspre direcția de penetrație Păcurari; pregătire, tranziție — dinspre ansamblurile aparținînd centrului orășenesc — către Copou, zonă care conține, de asemenea, dotări de importanță orășenească, dar dispersate într-un cartier rezidențial bogat plantat.

În modul de rezolvare plastică a pieței, un rol determinant l-au avut atît configurația terenului considerat local, cît și relieful ansamblului orașului. Astfel, întrucît una din perspectivele principale care se deschid către piață (cea dinspre Copou) este descendentă în mod accentuat, s-a exclus ideea amplasării în această direcție a unor elemente verticale, care ar apărea minimalizate; în schimb, vederea dinspre direcția Păcurari fiind aproximativ continuu la același nivel, iar dinspre direcțiile centru și gară fiind ascendentă, s-a amplasat în punctul de convergență al acestora un element vertical important (statuia prevăzută în program), care anunță prezența pieței de la distanță.

Potrivit configurației locale a terenului, modul cel mai logic de tratare a pieței (justificat și sub raport economic) este în terase care coboară dinspre Casa Tineretului către Rîpa Galbenă, întregul ansamblu fiind deschis și orientat deci către terasa inferioară a lașului și, mai departe, către vederile interesante pe care le oferă colinele M[illegible]rosiova și Galata.

În studiul volumelor care compun piața s-a urmărit o dozare spațială care să creeze varietate, pitoresc, elemente de surpriză, urmărindu-se în același timp punerea în valoare a dotărilor orășenești existente.

arh. șena farb

Considerăm că programul pentru «Concursul de sistematizare a ansamblului urbanistic al Pieței Tineretului din orașul Iași» a avut unele calități care au determinat posibilitatea de a se găsi o soluție clară a problemelor pe care le-a pus. Un element pozitiv al temei-program este reliefarea specificului acestei piețe, respectiv:

— un important nod de circulație a unor artere majore ale orașului Iași;

— un centru de dotări orășenești existente care deservesc zona universitară și care trebuie puse în valoare, iar în unele cazuri dezvoltate;

— un element caracteristic în peisajul orașului prin poziția pe care o ocupă și perspectivele deosebit de interesante ce se deschid de aici spre partea de jos a orașului și spre colinele din jur.

Cerința folosirii unor soluționări urbanistice moderne, curajoase, cu posibilitatea rezolvării circulației rutiere prin intersecții denivelate, viaducte etc., insistența asupra unei separări clare a circulației pietonale de cea vehiculară, sînt tot atîtea calități ale temei-program.

Trebuie subliniat pozitiv, de asemenea, faptul că nu s-a încărcat programul de arhitectură, lăsîndu-se la latitudinea concurenților posibilitatea amplasării unor clădiri în plus.

Lipsurile temei-program se referă atît la unele probleme de conținut, cît și în special la materialul documentar pus la dispoziție de Sfatul popular al regiunii Iași. Astfel, cu toate că s-a cerut prezentarea desfășurării tuturor fronturilor pieței, cuprinzînd și clădiri existente, aceasta nu a fost pusă la dispoziția concurenților sub formă de desfășurări și secțiuni. Insuficienta claritate a copiilor pe ozalid, a planurilor de situație, a dus la greutăți în citirea cotelor de nivel, numelor de străzi etc.

Considerăm că nu este oportună ideea de a se îngrădi zona studiată pe planul de situație la scara 1:2 000 în cadrul unui perimetru destul de strîns în jurul Pieței Tineretului. O soluție de ocolire a pieței cu circulație rutieră, cum a fost cea prezentată de noi, s-a încadrat cu greu în perimetrul impus.

Termenul de predare a proiectului la concurs, fixat la sfîrșitul lunii decembrie, a fost neadecvat, limitînd numărul concurenților, iar pentru participanții din institutele de proiectare acest lucru a cerut eforturi deosebit de mari, coincizînd cu perioada de vîrf în proiectare.

★

Practica concursurilor cunoscută în majoritatea țărilor face ca cei care au cîștigat primele premii să fie mai departe realizatorii proiectelor destinate obiectivelor din concurs.

În mod surprinzător și nefiresc, la noi s-a instaurat o altă practică: aceea de a dezlega complet concursul de proiectul ce urmează și care, de cele mau multe ori, nici nu ține seama de ideile din concurs.

Consider că ar fi cazul și timpul ca această situație să fie revizuită, chiar dacă sistemul de organizare a proiectării la noi creează anumite greutăți în identificarea cîștigătorilor concursului cu proiectanții efectivi ai obiectelor respective. Situația ar putea fi ameliorată prin participarea, cel puțin în calitate de consilieri pe parcursul proiectării, a premiaților. Aceasta ar fi spre folosul, atît al realizării pînă la capăt a unor idei considerate ca originale de juriu și beneficiari, cît și al ridicării prestigiului concursurilor de arhitectură.

arh. gabriel cristea, arh. dinu gheorghiu

Rezolvarea «Pieței Tineretului» ca nod important de circulație în schema generală a orașului și ca ansamblu de arhitectură cu pondere actuală și mai ales viitoare în planimetria și silueta lașului, au constituit obiectele principale ale studiului nostru.

În acest sens, am avut în vedere respectarea și satisfacerea, pe cît posibil, a deziderateleor formulate prin temă, în condițiile — destul de ingrate — ale situației existente.

Studiul circulației cu implicațiile sale în rezolvarea de arhitectură a fost jalonat de următoarele repere:

— Degajarea pieței de majoritatea circulațiilor importante în scopul creării unui spațiu pietonal liniștit, fără a pierde din vedere respectarea fluenței rutiere între diversele zone, obiective sau penetrații ale orașului. Propunerea unei artere de rocadă cu pătrunderi perimetrale către piață ne-a dat posibilitatea scoaterii atît a fluxurilor importante, cît și a circulației tramvaielor din ansamblu.

— Rezolvarea circulației la scara ansamblului a condus studiul pe linia evitării subordonării și transformării ansamblului într-o anexă a unui complicat «mecanism de circulație»,

cu importante și oneroase lucrări inginerești, cît și cu implicații nefavorabile asupra cadrului de arhitectură.

— Stabilirea ierarhizării circulației pieton-vehicul, evident în favoarea primei, cu separarea pe măsura posibilului și necesarului, în condițiile unui trafic redus, a celor două fluxuri.

— Păstrarea unui minim de circulație în piață, fără de care caracterul dinamic (de urmărit prin toate mijloacele) al unui ansamblu, cu pondere prin așezare și specific în silueta orașului, ar fi avut de suferit.

De altfel, păstrarea în proiect a traseului str. Păcurari, cu corectivele de profil longitudinal și transversal, ni s-a părut judicioasă și firească, fără a dăuna ansamblului.

— Efectuarea în bune condiții a acceselor pietonale și vehiculare, atît în piață, cît și la clădirile păstrate prin temă, ca și la cele propuse a fi construite, o dată cu rezolvarea spațiilor destinate parcajelor. Condițiile de percepere și de punere în valoare a cadrului arhitectural construit, cît și a celui natural deosebit de valoros (prezența Rîpei Galbene) au fost urmărite în studiul stabilirii acceselor.

— Examinarea atentă a curbelor de nivel cu ajutorul de specialitate, în vederea obținerii unui traseu stradal posibil și realist, cu pante admisibile pentru diversele categorii de vehicule, în condițiile unui teren accidentat, cu pregnante particularități de relief.

Pe măsura clarificării schemei stradale și a elementelor de circulație, apare în studiu ansamblul de arhitectură cu relațiile dintre întreg și componente, dintre componente, dintre monumentele vechi și clădirile recent construite, dintre cadrul construit și cel natural.

În decursul materializării temei-program am urmărit:

— Păstrarea și punerea în valoare a construcțiilor cerute prin temă și încadrarea lor într-un ansamblu unitar, în armonie cu construcțiile noi propuse. Din păcate, aceste construcții anarhic dispuse, corespunzător unei dezvoltări istorice a orașului, au constituit una din greutățile principale ale programului.

În acest sens, ajutați de declivitatea terenului pe axul longitudinal al Casei Tineretului cu debușeu în ansamblul de scări monumentale al Rîpei Galbene, am propus separația pe două platforme denivelate a spațiului pietonal cu posibilitatea organizării spațiale în două subansambluri diferențiate prin amplasarea și natura construcțiilor.

a) Ansamblul de pe terasa superioară păstrează nealterate clădirile existente valoroase, cu preocuparea permanentă de punere în valoare sau, din contră, de estompare în cazul în care nu intervin favorabil în cadrul pieței, prin intermediul tuturor elementelor generatoare de ambianță adecvată. Astfel, tratarea spațiului din jurul clădirilor cu pavaje și scări, elemente decorative și oglinzi de apă, spații verzi și plantații înalte, vine să întregească spațiul construit.

b) Spațiul redus, așezarea pe cornișe, ca și prezența dispersată a numeroaselor construcții ce trebuiau păstrate ne-au condus la o concentrare a construcțiilor noi într-o singură zonă, cu importante perspective ascendente și descendente, constituind nu numai o prezență de volum în cadrul pieței, cît mai ales un semnal al ansamblului în silueta generală a orașului. Astfel, ansamblul de pe terasa inferioară, compus aproape în întregime din elemente propuse, prezintă două fronturi construite — dreapta-stînga — cu perspective controlate, lăsînd liberă cea de a treia latură, cu deschideri largi, penetrării punctelor de interes ale cadrului natural și construit îndepărtat.

În acest mod, dublul sens, cît și reciprocitatea pătrunderilor ansamblu-oraș, oraș-ansamblu, a format una din preocupările proiectului nostru, urmărite probabil de majoritatea concurenților.

Nu știu în ce măsură am reușit, dar am încercat prin «explozia» volumelor înalte, legate prin subasmente construite de la baza pieței, extinse la diferența de nivel dintre cele două terase, să marcăm și să individualizăm ansamblul final.

— Legătura funcțională și spațială dintre cele două terase separate virtual prin artera de circulație păstrată, după cum am arătat, în vederea dinamizării caracterului ansamblului, ierarhizarea și relațiile dintre cele două subansambluri în vederea integrării lor «în unitar» au constituit, pentru colectivul nostru, cheia rezolvării Pieței Tineretului.

Din păcate, timpul redus, poate și scopul concursului, nu ne-au permis adîncirea problemelor de caracter în arhitectură, în vederea înscrierii studiului nostru în datele pregnante de tradiție în arhitectură, caracteristice orașului Iași.

— Crearea și repartizarea punctelor de interes, în vederea organizării spațiului de arhitectură, de așa manieră încît surpriza să elimine monotonul și expresia volumetrică să nu contrazică funcționalul.

— Extinderea pe cît posibil a studiului, de la conturul strict al pieței, la arterele de pătrundere și deservire, cu preocuparea unei organizări primare a fronturilor construite.

Tema concursului, în general cu multe calități în alcătuire, exagerează uneori — după părerea noastră — pe linia păstrării unor construcții existente, fără o valoare deosebită, fapt care condiționează în măsură prea mare rezolvarea traseelor stradale și îngreuiază aplicarea noilor prospecte.

Datorită acestei contrazîceri, apar situații greu de rezolvat în bune condiții, în care, fie strangularea traseului, fie lipsa retragerilor necesare, impietează asupra studiului unei circulații corespunzătoare. În acest sens, menționăm păstrarea celor două clădiri, fără o valoare deosebită, de pe latura de sud a străzii Păcurari, precum și obligația, prin program, a prelungirii aripii bibliotecii cu o nouă construcție, într-o zonă lipsită cu totul de liniște.

Extinderea, cerută prin temă, a unor dotări actualmente insuficient dimensionate trebuie să fie impusă cu mai mult discernămînt, pentru a limita și condiționa cît mai puțin posibilitățile de rezolvare în cadrul studiului. Astfel, Oficiul telefonic amplificat cu «un corp de clădiri alipit celui existent» . . . , cu o suprafață desfășurată foarte mare, a impus rezolvări cel puțin curioase, într-o zonă cu minime posibilități de schimbare. Nu contestăm necesitatea obiectivă de majorare a suprafeței oficiului telefonic existent. Dar ne întrebăm dacă volumul rezultat, de altfel foarte important ca dimensiuni, nu ar fi oferit posibilitatea unor rezolvări mai bune, lăsînd la latitudinea concurenților amplasarea lui în altă zonă, schimbînd în consecință destinația clădirii existente.

Am propune ca pe viitor să se acorde concurenților o mai mare libertate în discernerea dezafectării sau nu a unor construcții, mărind în acest fel posibilitățile găsirii unor rezolvări interesante, ceea ce ar justifica deplin acest deziderat.

Ne bucură în mod deosebit posibilitatea pe care ne-o oferă revista «Arhitectura» de a formula și explicita, pe marginea materialului bogat furnizat de concurs, unele păreri ale concurenților, inițiativă care ar fi bine să fie extinsă și la părerile desigur mult mai obiective ale unor colegi ce nu au participat la concurs.

Ne exprimăm regretul că Expoziția proiectelor prezentate la concurs, împreună cu materialele judecății, nu a precedat publicarea lui în revistă, fapt care ne pune în imposibilitate de a avea o vedere comparativă și de ansamblu asupra proiectelor prezentate, cît și asupra judecății și rezultatelor ei.

Cu riscul de a repeta lucruri enunțate și în alte ocazii, nu putem să nu subliniem lipsa de eficiență a unor concursuri, fapt care constituie o anomalie la prima vedere, dar este explicabil la o examinare mai atentă a lucrurilor.

Perfect justificate în faza inițială de pornire, în care sînt lansate fie în scopul conturării unor idei generale sau principii de rezolvare (în cazul «concursurilor de idei»), fie în scopul furnizării de soluții (în cazul unor situații bine determinate apărute în cadrul proiectării) concursurile devin după judecare, în mare parte, materiale amorfe. Din ce cauză?

În multe cazuri, problemele atacate prin concurs nu sînt de actualitate, nu pentru că nu ar fi stringente dezvoltării orașului respectiv, ci ca urmare a modului de repartiție a investițiilor pe plan general.

Chiar dacă unele concursuri ar fi urmate de materializarea imediată a obiectului studiat, decalajul foarte mare dintre concurs și proiectul de execuție, raportat la evoluția rapidă a lucrărilor, l-ar scoate probabil din actualitate. Astfel, în anul 1957 s-a lansat concursul pentru sistematizarea istmului de la Mamaia, iar în 1960 a început execuția. După doar 3 ani, concursul era fără discuție lipsit de eficiență. Ce aport ar mai putea aduce, în acest caz, rezultatele, de pildă, ale concursului pentru Teatrul Național din Craiova, lansat în anul 1958, în cazul executării lui după minimum opt ani? Poate doar ne-ar arăta calea ce nu ar trebui urmată.

În rarele cazuri în care concursul este urmat destul de repede de executarea lucrărilor, schimbarea proiectanților constituie o regulă. În această situație, fie că proiectul premiat este abandonat în totalitate, fie că se realizează un fel de «sinteză» a proiectelor premiate și menționate, în care caz rezultatul nu poate fi decît o juxtapunere hibridă de gîndiri diferite.

Măcar cu titlu de experiență, nu s-ar putea găsi o formulă, chiar provizorie, pentru realizarea acelui deziderat firesc al cîștigătorului concursului, de a duce la bun sfîrșit lucrarea?

Nu ar contribui această metodă, prin punerea ei la punct și generalizare, la descoperirea de noi valențe și potențialuri creatoare, care să contureze, poate, atît de mult discutatul și încă nebulosul «specific»?

După părerea noastră ar trebui scoase la concurs mai multe construcții unicate de importanță pentru a mări posibilitățile de investigație în interiorul masei de colegi.

În acest sens, scoaterea la concurs de exemplu a hotelului din Piața Romană s-ar putea solda cu deosebit de interesante rezultate și poate am asista la notarea proiectului premiat cu așteptata formulă: Premiul I . . . și proiectarea!

arh. gheorghe hereș

Rezolvarea circulației. Față de situația existentă a rețelei de circulație, cu intersecții necontrolate, trasee sinuoase, pante accentuate, proiectul nostru propune simplificarea sistemului de circulație în zonă prin reorganizarea rețelei stradale existente.

În principiu, sistemul de circulație propus este rezolvat la nivel, cu intersecții simple în «T», cu stop pentru sensurile principale și pastile pentru întoarceri la stînga pe direcțiile secundare. S-a urmărit crearea unor axe care să corespundă direcțiilor majore de circulație. Astfel s-a realizat o legătură fluentă între str. Păcurari și str. Gh. Dimitrov, pe parcursul căreia — la intervale de 175 m — debușează str. 23 August în vederea legăturii cu cartierul Copou și str. Muzicescu

pentru legătura cu str. Arcului, cu sensurile spre Piața Unirii și gară prin str. Petru Rareș.

Circulația pietonilor se desfășoară paralel cu cea a vehiculelor (avînd treceri prin puncte obligate), urmărind totodată separarea acestor fluxuri prin prevederea unor trotuare separate de linia carosabilă prin fîșii plantate.

Sistemul major de circulație din zonă este completat cu o rețea de străzi de interes secundar.

Parcajele prevăzute satisfac necesitățile dotărilor precum și cerințele de staționări curente sau periodice, dispunînd de accese convenabile din străzile principale și secundare.

Ansamblul arhitectural. Concomitent cu reorganizarea rețelei stradale s-a urmărit crearea unui cadru arhitectural care să corespundă cerințelor temei.

Astfel, s-a căutat să se asigure retrageri corespunzătoare față de arterele de circulație pentru clădirile Bibliotecii centrale și Casei Tineretului. S-a urmărit în mod deosebit punerea în valoare a cornișei terasei cu scări monumentale «Rîpa Galbenă» și a perspectivelor ce se deschid de aici spre partea de jos a orașului și spre colinele Miroslava și Galata, dominate de mănăstirea Galata, asigurînd din cadrul ansamblului o deschidere largă spre aceste vederi.

Ansamblul Pieței Tineretului și cornișa terasei sînt marcate spre sud de 6 blocuri-punct cu p+7 etaje, care formează o siluetă de grup ce marchează ansamblul pieței în cadrul orașului, dîndu-i totodată un caracter specific.

Frontul de nord al pieței, dominat de Casa Tineretului, urmează a fi închegat prin amplasarea între Casai Tineretului și Casa Pionierilor a unei construcții cu p+e, pe plan circular, care să cuprindă localul pentru tineret prevăzut în temă.

Clădirea Bibliotecii centrale se extinde conform programului. Frontul de sud-est se încheagă prin extinderea clădirii oficiului telefonic în formă de «L», aliniat cu fațadele la clădirea cu bufet-expres din str. Gh. Dimitrov. Clădirea cuprinde la s+p+2 etaje, respectiv p+4 etaje toate spațiile tehnice menționate în temă.

Se mai propune completarea ansamblului cu clădiri de locuit și spații comerciale pe străzile Gh. Dimitrov și Muzicescu. Ansamblul Pieței Tineretului urmează a fi amenajat prin diverse lucrări exterioare, ca terase, oglinzi de apă, mozaicuri florale și decorative, scări monumentale, statui etc.

În concluzie, considerăm că proiectul realizează majoritatea condițiilor din temă, atît pentru partea de circulație, propunînd soluții logice care să conducă la realizarea economică a acesteia, cît și pentru ansamblul arhitectural, realizînd imagini optimiste care să corespundă arhitecturii zilelor noastre.

arh. horia hudiță

Circulația. Eliminînd de la bun început soluțiile care nu realizează o legătură fluentă a străzilor ce converg în Piața Tineretului, am distins trei posibilități fundamentale de rezolvare a circulației:

a) intersecția a două fluxuri principale cu racordarea lor în limitele unor bune raze de curbură, vizibilitate și pante admisibile;

b) crearea unei piețe de giratie;

c) scoaterea din piață a fluxului str. 23 August-str. Arcului și devierea lui pe trasee laterale.

Am eliminat giratia din următoarele motive, pe care le-am considerat ca nerezolvînd problemele impuse de program:

1. Necesitatea obținerii unui diametru suficient, care să ofere posibilitatea funcționării normale a unei giratii, conduce la apropierea excesivă a circulației față de perimetrul construit.

2. Existența denivelărilor mari ar fi implicat lucrări costisitoare și dificile pe o suprafață mare.

3. Imposibilitatea bunei funcționări a cercului de giratie cu suprafața înclinată; aceasta ar fi dus la o pantă inadmisibilă accesului străzii 23 August sau ar fi impus un palier foarte ridicat, care ar fi îngropat clădirile perimetrale existente. De asemenea, ridicarea acestui palier ar fi antrenat în vale, la intersecția străzii nou create cu strada Arcului, o intersecție denivelată obligatorie.

4. Existența unui cerc de giratie normal ar fi dus la imposibilitatea susținerii laturii de sud a pieței cu volume arhitecturale de masă, care să creeze un spațiu echilibrat în piață.

Devierea fluxului format de str. 23 August și str. Arcului în afara pieței, fiind nerealistă economic pentru etapa actuală, nu am luat-o în considerație.

În cadrul soluției adoptate, pentru o bună rezolvare a intersecției cu stop, am asigurat pantele admisibile de 2,5% pe direcția străzii 23 August și artera nou creată, pe toată desfășurarea fluxului din piață, cît și pe o lungime de 50 m înaintea stopului.

Am asigurat de asemenea razele de curbură normale pe toate direcțiile.

Pentru mărirea capacității de circulație a nodului din piață, am lărgit străzile la intrarea în piață pe o lungime de 80—100 m, fluxul de stînga și înainte dezvoltîndu-se pe fire independente.

Rezolvarea fronturilor arhitecturale permite ca pe viitor să se poată mări și mai mult numărul fluxurilor la accesul în nod, după necesitățile de legătură care vor apărea în evoluția orașului.

Soluțiile de fluxuri denivelate, cu racordări în treflă, în cadrul pieței, le-am eliminat ca utopice, antrenînd economic, plastic și spațial (cadrul nu permite dezvoltarea lor) probleme neproporționale cu tema dată.

— Intersecția străzii Muzicescu cu strada Arcului am rezolvat-o la nivel, considerînd pantele realizate, admisibile (4,5%). Intersecția denivelată, în afara aspectelor economice, implică finalmente pante similare pe o desfășurare curbă sau crearea unei raze prea mari.

— Soluția prezentată permite menținerea tramvaielor în continuare, pentru etapele imediat apropiate, urmînd ca dezafectarea lor să se producă ulterior.

Razele de curbură, pantele și vizibilitatea în nodul de circulație permit funcționarea normală a autobuzelor și troleibuzelor pe direcții și legături ad libitum.

În cadrul soluției adoptate am asigurat retragerea corespunzătoare a Casei de cultură și a Bibliotecii universitare față de fluxurile de circulație.

Intrările și ieșirile din parcaje se petrec în majoritatea cazurilor în afara intersecției, iar parcajul Casei de cultură are asigurate intrări și ieșiri lesnicioase.

S-a căutat obținerea separării la maximum a fluxurilor de pietoni asigurînd pasaje subterane, acolo unde aceasta a fost posibil și firesc în cazul denivelărilor.

Strada Lăpușneanu a fost păstrată ca promenadă pietonală lăsînd posibilitatea accesului auto de serviciu din bd. Gheorghi Dimitrov. Strada Banului rămîne ca legătură funcțională a parcajelor adiacente și oferă de asemenea posibilitatea promenadei pietonilor în afara fluxurilor auto.

Funcțiunile clădirilor realizate în piață. Dezvoltarea Bibliotecii universitare și a poștei a fost asigurată conform necesităților de temă care cerea extinderea lor în viitor.

Localul pentru tineret l-am amplasat în apropierea Casei de cultură, considerînd ca firească legătura funcțională cu actuala Casă de cultură.

Am căutat să eliminăm din cadrul pieței construcția de blocuri cu apartamente, construind numai blocuri cu garsoniere.

Centrul comercial nou creat permite susținerea laturii de sud cu construcții ușoare, transparente, cu partere parțial libere, ce oferă pe toată cornișa o vedere deschisă spre Galata și Miroslava.

Restaurantul amenajat în cadrul complexului este situat pe ultima terasă ce avansează spre parc.

Rețelele edilitare. Am căutat să obținem cît mai puține modificări ale rețelelor edilitare. Modificările necesare se rezumă la o parte relativ mică în zona pieței și a noului bloc cu garsoniere.

Etapele de realizare și demolări. Soluția adoptată permite menținerea, pentru prima etapă, a căminului studențesc al Institutului Pedagogic, cadrul pieței fiind asigurat pe latura de sud atît de cele două blocuri «lamă» de la accesul din piață, cît și de dezvoltarea clădirii poștei.

De asemenea, pentru o lungă perioadă, se poate menține clădirea notată cu nr. 21. Restul clădirilor recomandate a fi menținute au fost păstrate ca atare, în soluția prezentată nefiind necesară demolarea lor.

Considerațiuni generale. Elementele principale care ne-au condus la rezolvarea cadrului arhitectural prezentat în proiect constau în afirmarea intersecției spațiale dintre desfășurarea cornișei naturale și axul tradițional format de Casa de cultură și scările monumentale de la baza ansamblului.

Necesitatea deschiderii frontului orientat sud, cît și dispersarea volumetrică a clădirilor existente a reclamat ordonarea frontului nord prin volume articulate (p + 1) care să păstreze independența vechilor clădiri, cu arhitectură prețioasă, ca și realizarea legăturii lor spațiale (ca de exemplu localul pentru tineret și locuințele din estul Casei de cultură).

Lipsa de intervenție pe frontul de nord împreună cu deschiderea obligatorie a frontului de sud ar crea un cadru întîmplător, fără posibilități de determinare a unor relații ordonatoare în piață.

Frontul de sud, susținut prin elemente de masă arhitecturală, prin volume culminante pe cornișă, echilibrează cadrul monumental al dotărilor existente. Un front aliniat, din blocuri bară, nu poate participa suficient la ambianța pieței, trena acestora s-ar întinde practic în afara pieței, fără legătură organică cu cadrul ei. Soluțiile de volume grele dispuse liber pe pante, considerăm că ar obtura în final, prin suprapunere diagonală, vederea spre vale și ar lipsi de contrast dispunerea oarecum liberă a volumelor existente pe laturile N, E și V.

Totodată, considerăm că soluția adoptată permite realizarea unui parc pe latura sud, parc ce conține ansamblul verde al scărilor monumentale. Elementele de masă puse în această zonă ar desființa practic spațiul verde.

Dispoziția celor două blocuri înalte susține punctul culminant al cornișei, axul Casei de cultură și oferă un acces spectaculos dinspre str. Arcului.

Parcul se dezvoltă liber, paralel cu noua stradă, putînd fi punctat cu o zonă rezidențială spre vale, compusă din vile parter și parter și un etaj sau cu amenajări obișnuite de parc.

Grupul statuar din axul pieței, în fața Casei de cultură, concentrează elementele perimetrale centripete și realizează un amplasament tradițional de sculptură în spațiu deschis.

prof. arh. ladislau adler

continuare din pag. 3

În vederea reducerii volumului de documentații prin comasarea normelor de deviz, reducerii detaliilor de execuție și simplificării modului de stabilire a costului documentației tehnico-economice, s-a solicitat ca într-un termen scurt C.S.C.A.S. și Ministerul Finanțelor să analizeze aceste probleme și să facă propuneri de simplificare.

Pentru folosirea rațională a cadrelor de proiectare și în special a celor cu pregătire superioară, au reeșit posibilități de adîncire a specializării în cadrul institutelor, de îmbunătățire a raportului dintre cadrele superioare și cele medii, de organizare științifică a procesului de proiectare. Ținînd seama de existența pe șantiere a unui mare număr de specialiști cu exigență s-a propus ca institutele de proiectare, împreună cu organizațiile de construcții să ia măsuri pentru trecerea treptată a sarcinii de întocmire a detaliilor de execuție de la institutele centrale la organizațiile de proiectare ale întreprinderilor de construcții-montaj.

În scopul creșterii productivității muncii în institutele de proiectare s-a subliniat necesitatea dotării lor complexe cu aparate și utilaje pentru mecanizarea calculului și cu materiale moderne în scopul ușurării muncii de proiectare, precum și a luării de măsuri urgente pentru asigurarea spațiilor necesare desfășurării în bune condițiuni a activității de proiectare.

În cadrul discuțiilor, mai mulți vorbitori au cerut revederea actualului sistem de cointeresare care nu mai corespunde etapei actuale, deoarece nu stimulează în suficientă măsură ridicarea calității proiectelor, scurtarea duratei de realizare și creșterea răspunderii proiectanților pentru soluțiile date.

În ceea ce privește informarea și documentarea tehnică de specialitate a rezultat că trebuie organizată o cunoaștere mai bună a realizărilor obținute în domeniul construcțiilor atît în țară cît și în străinătate. În acest scop s-au propus măsuri de întărire a colectivelor de documentare din institutele de proiectare și a Centrului de Documentare în Construcții, Arhitectură și Sistematizare, care să pună la îndemînă proiectării publicații de specialitate, cele mai valoroase realizări din țară și de peste hotare precum și datele culese cu ocazia vizitelor de documentare din străinătate a specialiștilor din diferite ministere și organizații de proiectare.

Organizarea cercetării la nivelul activității de investiție va ajuta la rezolvarea problemelor complexe, dificile puse proiectanților din țara noastră.

Pentru cunoașterea datelor necesare introducerii în proiecte a utilajelor, materialelor și elementelor de construcții și instalații, s-a socotit necesară editarea de către ministerele producătoare din țară a unor cataloage de fișe tehnice, care să fie difuzate organizațiilor de proiectare și celorlalte organe interesate.

În sfîrșit, din dezbaterile consfătuirii a reieșit că simplificarea modului de întocmire a proiectelor, lărgirea atribuțiilor și competențelor ministerelor și întreprinderilor, cer totodată o întărire din partea organelor centrale de sinteză, a controlului în realizarea investițiilor prevăzute în planul cincinal. Comitetul de stat pentru Construcții, Arhitectură și Sistematizare, Comitetul de stat al Planificării și Banca de Investiții trebuie să coordoneze, să îndrume și să urmărească mai intens activitatea de proiectare și de realizare a investițiilor, manifestînd o exigență sporită în controlul și avizarea proiectelor, să organizeze periodic schimburi de experiență și dezbateri în problemele proiectării și execuției.

★

Consfătuirea proiectanților din domeniul construcțiilor industriale și agrozootehnice a constituit prilejul unui larg schimb de experiență, o dezbatere rodnică activă și competentă a problemelor, sarcinilor, lipsurilor și măsurilor necesare pentru ridicarea activității de proiectare la nivelul noilor sarcini legate de înfăptuirea cu succes a investițiilor prevăzute în planul cincinal.

Discuțiile care au avut loc în cadrul activului Uniunii arhitecților, în luna martie, dezbaterile organizate de Secția de arhitectură industrială și agricolă, au scos în evidență sarcinile specifice ce rezultă ca urmare a consfătuirii pentru cei aproape 600 de arhitecți care lucrează în institutele de proiectare industrială. Propunerile făcute de masa arhitecților în urma acestor manifestări, analizele și luările de poziție ce vor fi reflectate în revista noastră, sînt menite să contribuie la traducerea în viață a planului de măsuri al consfătuirii, la mobilizarea tuturor pentru rezolvarea problemei esențiale puse în fața noastră de conducerea de partid și de stat : obținerea unei maxime eficacități economice a construcțiilor.

Așa cum a arătat tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntul său la consfătuire, « România dispune de un corp valoros de proiectanți în stare să rezolve cu competență cele mai complexe probleme de construcție. An de an proiectanții și constructorii au obținut rezultate tot mai bune, și-au ridicat nivelul de pregătire, competența profesională, au asigurat tot mai multe lucrări de calitate superioară».

Fără îndoială că în viitor acest corp valoros de proiectanți va ști să înlăture lipsurile pe care consfătuirea le-a scos la iveală, să aplice propunerile și măsurile preconizate cu acest prilej, înscriind noi succese în opera de construcție socialistă a țării.

dr. econ. cirus spiride

continuare din pag. 36

în zona de cîmpie — care în general, prin valoarea fondului construit și nivelul de trai al populației au un caracter pronunțat urban, ponderea populației urbane și rurale neexprimînd din acest punct de vedere o stare de fapt.

Probleme specifice apar în toate regiunile, rețeaua de sate își extinde treptat funcțiunile. Apar sate cu profil complex sau specializat ; satele din teritoriile preorășenești, din zonele industriale, satele din zonele agricole ce trec la o complexă echipare cu caracteristici proprii ; la rîndul lor, în zonele balneare și turistice se dezvoltă treptat o rețea de sate turistice sau cu funcțiuni balneare.

Rezolvarea aspectelor negative legate de tendința spre o concentrare excesivă în orașe a populației devine posibilă prin sistematizarea rețelei de așezări rurale, asigurîndu-se astfel o îmbunătățire a repartiției forței de muncă și a populației în condiții corespunzătoare prin echiparea satelor ce se dezvoltă și prin crearea legăturilor rapide de transport între așezări — orașe și sate — și zonele de producție.

« Numeroși oameni ai muncii și-au exprimat dorința de a li se crea condiții ca, lucrînd pe șantiere sau în întreprinderile noi, să poată continua să locuiască la sate. Trebuie să venim în întîmpinarea acestei dorințe dînd posibilitate muncitorilor să continue să locuiască în comunele lor, familiile lor putînd lucra în același timp în agricultură. Este necesar să se ia măsuri pentru asigurarea transportului muncitorilor de la întreprinderi în comunele în care locuiesc », a spus tovarășul Nicolae Ceaușescu în Cuvîntul său la închiderea Plenarei C.C. al P.C.R. din 27—28 iunie 1966.

Probleme de migrații, de deplasări zilnice pentru muncă și alte aspecte legate de repartiția în teritoriu a populației și în general de modul de trai al acesteia își pot găsi o bună sau necorespunzătoare rezolvare în raport cu soluțiile preconizate pentru sistematizarea și echiparea rețelei generale de așezări — orașe și sate. Ajungem în zone cu corelații și inerent implicații social-economice, cu reflexe directe în procesul complex de urbanizare a regiunilor.

Vetrele satelor noastre reprezintă în numeroase cazuri un bun cîștigat, o realitate care treptat se transformă printr-o echipare corespunzătoare cerințelor epocii noastre, transformare care în linii mari trebuie gîndită astăzi, realizată treptat și permanent îmbunătățită. Mai mult ca oricînd, ceea ce construim, pornind de la cadrul larg al sistematizării și pînă la amplasarea și materializarea construcțiilor, trebuie să corespundă pe deplin necesităților funcționale, unei ridicate eficiențe economice, cît și exigențelor estetice. Toate aceste condiții trebuie privite într-o strînsă corelație, ținînd seama de obiectivele urmărite și de posibilitățile etapei de realizare.

O atenție deosebită va trebui să acordăm amplasării diferitelor servicii și dotări din vatra satului. Evoluția modului de viață al populației de la sate, creșterea veniturilor, diversificarea continuă a cerințelor au și vor avea și mai multe consecințe la amenajarea și dezvoltarea dotărilor în cadrul rețelei rurale. În ultimii ani s-au produs însemnate schimbări structurale în cerințele populației rurale. În perioada 1966 — 1970 și într-o perspectivă mai largă se va extinde tot mai mult amenajarea rețelei cu unități cuprinzînd serviciile și dotările sociale (cooperația de consum va spori în medie cu 2 —4 unități în fiecare comună, cooperația meșteșugărească își va mări rețeaua și capacitatea sa cu cca 25 000 meseriași, cooperativele agricole de producție vor extinde brigăzile de construcție, atelierele de tîmplărie etc.). O mai judicioasă organizare a rețelei de învățămînt, de unități sanitare, culturale și comerciale și alte servicii gospodărești din mediul rural va trebui să țină seama și să se fundamenteze pe lucrările de sistematizare a rețelei de sate sau, într-o primă etapă, în lipsa acestora, pe baza unor concluzii preliminare cuprinzînd un minimum de elemente de sistematizare.

La dezvoltarea rețelei de unități comerciale, criteriile specifice ca : centrele de afluență, volumul desfacerilor etc. pe centre, raioane, regiune, trebuie să le completăm cu criteriile-cadru ale lucrărilor de sistematizare rurală, cu privire la dezvoltarea rețelei de așezări.

Astfel, studiile de specialitate privind punctul comercial sătesc, centrul comercial comunal și zonal își vor fundamenta structura și localizarea investițiilor și pe baza lucrărilor de sistematizare rurală.

În structura populației active, grupa de deservire va înregistra o însemnată creștere, o extindere cu noi activități pe plan local. Din acest punct de vedere este necesară o armonizare a planurilor de dezvoltare ale Centrocoop, UCECOM și ale Uniunii naționale a cooperativelor de producție privind unitățile de deservire considerate și în ansamblu, ținînd seama de sistematizarea rețelei rurale.

În perspectivă, creșterea populației, a populației active, creșterea veniturilor — numărul salariaților din cadrul sferei producției materiale cît și în sfera neproductivă care va deveni precumpănitor în anul 1970— cît și dezvoltarea generală a forțelor de producție vor aduce însemnate modificări care vor necesita o lărgire continuă a formelor de deservire a populației.

Postulatul concentrării și regrupării rețelei rurale într-o largă perspectivă implică și o considerare indicativă — ca ordine de mărime — a satelor în raport cu importanța și funcția pe care o dețin. Pentru început este necesar să fie considerate satele principale din raioanele care trec la o intensă dezvoltare prin lucrări de amenajare și de echipare complexă a teritoriului. În genere, o mărime optimă de vatră este o problemă care poate să suscite controverse de eficiență. Ordinea de mărime este util să rezulte ca o concluzie firească a funcțiunilor social-economice actuale și preliminate în perspectivă, ale așezărilor propuse pentru dezvoltare.

★

În concluzie, ținînd seama de specificul rețelei rurale din țara noastră, o problemă esențială este în prezent alegerea așezărilor care vor fi și în viitor centrele principale de concentrare a populației și de convergență în teritoriu. De asemenea, mai este necesară îngrădirea dezvoltării așezărilor mici și necorespunzătoare din toate punctele de vedere.

Rețeaua de sate din fiecare raion și regiune prezintă în faza actuală probleme complexe a căror rezolvare este necesar s-o privim în mod unitar, în raport cu condițiile specifice, cu gradul actual de dezvoltare social-economică și cu posibilitățile de creare — treptat— a unui cadru de viață și de muncă corespunzător cerințelor în continuă creștere.

Apare necesară o largă participare a specialiștilor, asigurarea unei baze materiale proprii de cercetare, realizarea de formațiuni de lucru pluridisciplinare, care pe plan central și local se vor califica treptat în acest domeniu.

De asemenea mai apare necesare — în această etapă — să se realizeze o îmbunătățire în general a legislației, a actelor normative și realizarea unei colaborări directive între organele centrale de stat, precum și asigurarea cadrelor necesare pentru cercetare, proiectare, îndrumare etc.

Trebuie să ajungem să cunoaștem cît mai bine problemele complexe ale sistematizării rurale, să găsim soluțiile cele mai realiste și eficiente pentru înlăturarea eventualelor contradicții între necesități de moment și cele impuse de dezvoltarea în perspectivă a rețelei de așezări.

Proiectul de înnoire și de transformare a satelor ne va arăta în timp justețea soluțiilor date, iar pe măsura experienței ce o vom dobîndi în acest domeniu se vor aplica — de la caz la caz — unele corective în raport cu necesitățile și condițiile etapei de realizare.

ACTIVITĂȚI ȘI REUNIUNI U.I.A.

Comisiile de lucru pentru pregătirea Congresului de la Praga, 1967.

• *Exercitarea profesiei:* Grupul de coordonare a comisiei, ales la întîlnirea de la Barcelona și format din Arismendi, Dameron și Van den Broeck, s-a întîlnit la Paris la 6 decembrie 1966 pentru a definitiva politica generală a Comisiei și ordinea de zi a întrunirilor de la Praga. Acestea, în număr de șase, vor avea loc între 28 iunie și 1 iulie a.c., ultima fiind consacrată concluziilor.

• *Dotații sportive:* Avînd în vedere că în cursul anului 1966 Comisia nu s-a întrunit, s-a hotărît organizarea unui Seminar internațional de arhitectură sportivă și recreativă la Katowice și Zakopane (R. P. Polonă) între 22—27 [illegible]ie a.c. Tema seminarului va fi: Terenurile și dotările sportive și recreative cele mai accesibile populației.

• *Urbanism:* Comisia se va întruni la Praga la 29 și 30 iunie și, după terminarea congresului, la Bratislava (... iulie a.c.) în ședințe deschise avînd ca temă: Dezvoltarea orașelor și urbanizarea: problemele orașului de mîine. Participarea la aceste două din urmă ședințe se face pe baza completării unui buletin special de înscriere.

• *Alte comisii* (Construcții școlare, Locuințe) și *grupuri de lucru* ale U.I.A. (Arhitectură industrială, Industrializarea construcțiilor, Sănătate) se vor întruni între 28 iunie și 1 iulie a.c.

PREMIILE U.I.A. PE 1967

• În mai 1967, juriul desemnat de Comitetul executiv U.I.A. și compus din G. C. Argan (Italia), J. Joedicke (R.F.G.), E. Nagy (R. P. Ungară), D. Rowntree (Anglia), E. Beaudouin (Franța) și P. Vago (Franța) va decerna, la Viena, premiile Sir Patrick Abercrombie, Auguste Perret și (pentru prima oară) Jean Tschumi.

JURIUL PREMIILOR ATENEI

• Juriul însărcinat cu selecționarea dintre autorii proiectelor prezentate în cadrul Confruntării internaționale dintre școlile de arhitectură pe laureații premiilor Atenei pe anii 1967—1968 și 1968—1969, se va întruni la Praga la 26 și 27 iunie. Juriul are următoarea componență: Jean Dubuisson (Franța), Kunio Mayekawa (Japonia), Mohamed S. Makiya (Irak), Igor Rojin (U.R.S.S.), Karl Schwanzen (Austria) și Heikki Siren (Finlanda). Tema confruntării: Un mic grup de locuințe.

CONCURSURI INTERNAȚIONALE

Concursul pentru sistematizarea centrului orașului Varna

• Întrunit la Varna între 10 și 20 decembrie 1966, juriul a examinat 65 de proiecte și a decernat următoarele premii:

— Trei premii I în valoare de cîte 8 000 leva următoarelor colective de autori:

a) J. Krise, L. Doutlik, K. Marhold, V. Sliva (R. S. Cehoslovacă);

b) H. Stingl, H. Jungen, J. Seifert, E. Horn, H. Schultze, D. Jaeger (R.D.G.).;

c) D. Ganev, S. Horosov, N. Gugov, M. Savov, Ch. Guencev, G. Mincev, A. Agura, E. Kaceavelova, B. Nikalov, A. Kamenova, L. Popov (R. P. Bulgaria);

— Trei premii II în valoare de cîte 2 000 leva următoarelor colective:

a) G. J. Gladstein, G. J. Brilianștikov, V. I. Smirnov, A. V. Sokolov, G. A. Suksina (U.R.S.S.);

b) H. Pouey, J. Maniaque, A. Fabre, A. Longo, A. Zublena, G. Joutel, J. Joutel-Christiany, Ch. Rublena (Franța);

c) J. M. Charuet, R. De Leu (Franța).

— Șase mențiuni în valoare de cîte 1 500 leva următoarelor colective;

a) C. Boicev, D. Lipov, R. Stoianova, V. Blaskov, P. Savadciev, V. Marinova, J. Simeonova, I. Nikiforov (R. P. Bulgaria);

b) C. Jaramov, J. Jekov, D. Hrastev, A. Athanasov, C. Cojucearov, V. Gabrovski (R. P. Bulgaria);

c) B. Vlastimil, V. Renata, W. Werner, H. Milan (R. S. Cehoslovacă);

d) S. Markov, G. Dobrinovici, R. Mihailova, P. Velev, I. Totev, A. Mincev, A. Hristanova, Gh. Toteva, Z. Medjarov (R. P. Bulgaria);

e) A. Hennig, H. H.Hofmann, Z. Hinkelmann (R.F.G.);

f) K. Typovsky, A. Skamrada, T. Coufal (R. S. Cehoslovacă).

ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE

• *Uniunea internațională a studenților în arhitectură*

Reamintim că la al doilea congres al U.I.S.A. de la Stockholm (iunie 1965) a fost ales secretar general Eduardo Liera Sanchez. Primul Buletin al noii organizații este consacrat concluziilor congresului de la Stockholm.

• *Secretariatul misiunilor de urbanism și locuințe*

În zilele de 8,9 și 10 decembrie 1966 a avut loc o întrunire a reprezentanților unor organisme internaționale și ministere din numeroase țări, în vederea creării unui centru internațional de documentare asupra sistematizării teritoriale și locuințelor.

• *Europrefab*

Această nouă organizație, înființată la al doilea Congres internațional al prefabricării de la Milano, are ca scop promovarea prefabricării și a altor metode industrializate de construcție.

Președinte a fost ales H. F. Ritter (Elveția) și secretar general E. Ercoli (Italia). Europrefab, cu sediul la Milano, își propune să obțină uniformizarea elementelor și modulelor de prefabricare în Europa.

• *Consiliul internațional al construcțiilor*

Între 7 și 16 octombrie 1968 vor avea loc, la Ottawa și Washington, al IV-lea Congres și a VI-a adunare generală ale acestei organizații.

• *Simpozion asupra îmbinărilor în ziduri și etanșeității lor*

Acest simpozion va avea loc la Oslo, între 25 și 28 septembrie a.c., sub auspiciile Institutului norvegian pentru cercetări în construcții.

ȘTIRI

ANGLIA

• La Londra au început lucrările celei mai lungi autostrăzi urbane din Europa. Este vorba de o prelungire în viaduct a arterei Western Avenue (4 km), care trece peste 12 drumuri și două căi ferate. Autostrada este construită din elemente de beton precomprimat, iar suprafața este acoperită cu un covor suplu.

ELVEȚIA

• La 6 octombrie 1966, într-un parc de pe malul lacului Zürich, a fost inaugurat un centru Le Corbusier (în ziua celei de a 79-a aniversări a nașterii marelui arhitect). Dimensiunile construcției au fost calculate după sistemul « Modulor ». Centrul adăpostește moștenirea artistică a maestrului: tapițerii, sculpturi, desene, guașe și picturi în ulei; el va putea găzdui expoziții speciale, conferințe și alte manifestări culturale.

FRANȚA

• Pima tranșă a unei așezări de 18 000 locuințe a fost inaugurată lîngă Bordeaux. Așezată pe dealurile Garonei, pe o suprafață de 540 ha, această realizare este rezultatul îmbinării unor inițiative atît particulare, cît și publice. Arhitect șef este Jean Fayeton.

• La Școala națională de arte frumoase au fost decernate « Les Grands Prix de Rome » pentru arhitectură pentru tema: O insulă artificială, centru al artelor și al timpului liber la mare. Marele premiu a fost atribuit lui J. Ringuez; primul Al doilea mare premiu lui P. Colboc, iar al doilea lui R. Moutier.

ISRAEL

• Au fost terminate planurile așezării permanente a Muzeului științelor și tehnicilor din cadrul Muzeului Haaretz din Tel Aviv. Complexul, care va acoperi o suprafață de 6 000 m², va fi constituit din 10 pavilioane și un planetarium.

MEXIC

• Lucrările pregătitoare pentru Jocurile Olimpice din 1968 au fost începute în octombrie 1966. Fiecare comitet olimpic național este invitat să trimită două opere de artă; una care să ilustreze o etapă din cele mai strălucite ale trecutului cultural național, iar a doua tendințele cele mai remarcabile ale artei contemporane din țara respectivă.

Planurile Satului olimpic au fost astfel concepute încît unitățile de locuit să fie separate de mici piețe, în care urmează să aibă loc zilnic scurte programe culturale.

Pentru decorarea pieței centrale sculptori eminenți vor fi invitați la un simpozion ce va avea loc la Mexico City la începutul anului 1968.

U.R.S.S.

• Prin munca voluntară a studenților a fost construită la Odesa o școală dotată cu laboratoare, săli de recreație și o cafenea. Sumele necesare au fost cîștigate de 16 000 studenți care au lucrat pe șantiere de construcții. Fundațiile au fost puse de studenții Școlii tehnice superioare din Moscova, iar 87 elevi ai Institutului de construcții din Odesa s-au însărcinat cu decorarea școlii.

LUNA EKISTICII — 1967

Între 10 iulie și 4 august a.c. va avea loc în capitala Greciei, sub auspiciile Centrului de Ekistică din Atena și ale Institutului Tehnologic din Atena, « Luna Ekisticii ».

Cu acest prilej vor fi organizate următoarele manifestări:

1. Seminarul internațional asupra ekisticii și a viitorului așezărilor omenești.

Acest seminar se va desfășura în două părți:

a) Teoria și practica ekisticii.

b) Așezările omenești și dezvoltarea lor. Probleme, programe și aducerea lor la îndeplinire.

2. Discuție privind ekistica în învățămînt.

3. Al cincilea Simpozion de la Delos, cu tema « Strategia dezvoltării ».

4. Adunarea generală a Societății mondiale de ekistică.

5. Discuții pe probleme de ekistică. Aceste discuții se vor desfășura în două grupe:

Grupa 1: De la Megalopolis la Ecumenopolis.

Grupa 2: Comunitatea omenească: vecinătatea și mica comunitate.

CRONICA

arhitectul CRISTOFI CERCHEZ
(1872—1955)

S-au împlinit, la 15 ianuarie a. c., 12 ani de cînd a murit în vîrstă de 83 de ani, arhitectul Cristofi Cerchez.

Cînd intri pe partea de nord a Bucureștilor, îndată ce ai trecut pe sub podul de cale ferată din apropierea gării Băneasa, te întîmpină scăldat în soare, în clinchet vesel de clopoței, frumosul edificiu al Muzeului de artă populară, vila Dr. Minovici, una din operele lui Cristofi Cerchez.

A fost clădit acum mai bine de o jumătate de veac într-un cadru pitoresc, în peisajul natural al unei grădini cu mulți copaci, cu mulți pomi fructiferi, cu flori presărate peste tot locul. În față, de partea cealaltă a șoselei, o lizieră de pădure se oglindește în apele lacului Băneasa și în depărtare se desfășoară o minunată priveliște. Clădirea își arată cu mîndrie albul zidurilor văruite, un turn svelt, de măiastră proporție, arcadele unui pridvor sprijinite pe coloane de piatră, apoi un cerdac cu stîlpi de lemn ciopliți cu multă artă, totul adăpostit sub umbra protectoare a unor streașini generoase. Se dezvăluie aci elementele adevărate, pure, ale arhitecturii noastre strămoșești.

Și imprejmuirea și porțile mari de lemn, cu tăieturi și crestături inspirate din arta populară de pe plaiurile și dealurile țării noastre, vor să întărească însăși mărturisirea proprie a arhitectului autor, că în construcțiile locuințelor, el urmează maniera vechilor noștri maeștri, în majoritate anonimi, și în adevăr el reușește ca, pe lîngă proporții fără cusur, să folosească ornamentația celor mai autentice și valoroase motive românești.

Arhitectul Cristofi Cerchez a proiectat și construit acest monument de arhitectură în anii 1910—1911 la cererea unui alt îndrăgostit de arta populară — doctorul Nicolae Minovici.

Tînăr arhitect, cu studiile urmate la Milano, reîntors în țară, a colindat orașe și sate și a adunat de la izvoare elementele arhitecturii noastre, mergînd pe drumul deschis de un alt mare arhitect al nostru, Ion Mincu.

În Italia, arhitectul Cristofi Cerchez a avut prilejul ca pe lîngă temeinica pregătire profesională, să cerceteze cu aviditate și deosebit interes, zăbovind prin marile biblioteci, trecutul neamului românesc atît din scriptele marilor istorici clasici, cît și din interpretarea Coloanei Traiane, ale cărei imagini se desfășoară în cele 2500 de planșe pe care și le procurase.

Studiile de arhitectură le-a împletit cu aceste cercetări, concepînd o scriere amplă la care a lucrat în tot cursul vieții sale, scriere aflată astăzi sub formă de manuscris, privind istoria dacilor în lumina preistoriei.

Din tradiția strămoșilor noștri, urmărind izvoarele bogatului nostru folclor, Cristofi Cerchez a reușit să ajungă la un stil românesc pe care l-a concretizat în numeroase construcții ce ar putea constitui prilej de studiu pentru tînăra generație de arhitecți.

Cristina Colbazi, arh. N. Georgescu

DIN ACTIVITATEA UNIUNII ARHITECȚILOR

PLENARE ALE U. A.

La 13 și 14 februarie a.c. au avut loc, în aula Institutului de arhitectură «Ion Mincu», lucrările plenarei Uniunii arhitecților din Republica Socialistă România cu tema *Problemele actuale ale esteticii arhitecturale contemporane românești* (în legătură cu sarcinile privind amprenta proprie, varietatea și specificul local al arhitecturii).

Materialele plenarei vor fi prezentate pe larg în numărul viitor al revistei.

DISCUȚII

La 10 ianuarie a.c. a avut loc o discuție asupra proiectelor prezentate la concursul cu tema « Locuințe în clădiri cu două niveluri ».

Dinu Gheorghiu—Poreč

Dinu Gheorghiu
Vedere din Rijeka

EXPOZIȚII

• Între 1 și 10 ianuarie a.c. proiectele prezentate la concursul « Locuințe în clădiri cu două niveluri » au fost expuse în sala de expoziții a Casei arhitectului.

• Între 13 și 28 ianuarie a.c. aceeași sală a găzduit expoziția de acuarele a arh. Violeta Cherulescu.

• Arh. Dinu Gheorghiu a expus o serie de desene între 3 și 16 februarie a.c.

• La 20 februarie a.c. a avut loc deschiderea expoziției de fotografii pe tema « Arhitectura populară din Maramureș » a arh. Paula Petre.

PREZENTĂRI DE FILME

• La 13 ianuarie a.c. și 10 februarie a.c. au avut loc două prezentări de filme documentare franceze, dintre care filme dedicate lui Picasso, Matisse, Buffet etc.

• La 28 februarie a.c. s-au prezentat diapozitive color cu tema « Egipt și Grecia ». Proiecția, însoțită de comentariul sonor al spectacolului « Son et Lumière », a fost prezentată de arhitecții Emilian Machedon și Vasile Ursache.

DEPLASĂRI ÎN STRĂINĂTATE

La invitația Uniunii Arhitecților din R. P. Bulgaria, între 22 și 29 ianuarie a.c., arh. Traian Stănescu a participat la discuția asupra concursului internațional pentru sistematizarea centrului orașului Varna.

MANIFESTĂRI LA CASA ARHITECTULUI

CONFERINȚE

• În cadrul ciclului de conferințe « Probleme de cultură generală », la 17 ianuarie a.c. tov. Virgil Cândea a vorbit despre « Prezențe românești în lumea mediteraneană în evul mediu ». Conferința a fost însoțită de proiecții.

• La 24 ianuarie a.c., arh. Vladimir Protopopescu a conferențiat, în cadrul ciclului « Probleme actuale în practica profesională », despre « Dezvoltarea turismului și sarcinile arhitecturii și urbanismului ».

• Ing. Alexandru Cișmigiu a prezentat la 21 februarie a.c., în cadrul aceluiași ciclu, conferința, însoțită de proiecții color, despre « Acțiunea seismică și probleme de arhitectură ».

• Acad. prof. C. Ionescu-Gulian a conferențiat, la 7 februarie a.c., despre « Problema valorilor spirituale ». Conferința face parte din ciclul « Probleme de filozofie ».

• Cu ocazia aniversării a 80 de ani de la nașterea lui Picasso, prof. univ. Mac Constantinescu a făcut o prezentare a vieții și operei marelui artist.

Violeta Cherulescu — Amurg la Suzana

dr. arh. alexandru budișteanu

continuare din pag. 49

inițiat în cadrul lucrărilor ultimei sesiuni a comitetului, un proiect de rezoluție care a fost adoptat în unanimitate de către delegațiile prezente. Coautoare la rezoluție au fost Franța, India, Liban, Pakistan și R.A.U. Ulterior s-au mai alăturat și alte state membre ale comitetului.

Recomandările adoptate în rezoluție prevăd o serie de măsuri menite să contribuie la întărirea și extinderea cooperării internaționale în acest domeniu, la sporirea eficacității acțiunilor întreprinse, subliniindu-se aportul pe care îl poate aduce lărgirea colaborării între organismele internaționale guvernamentale și neguvernamentale de specialitate.

★

În ceea ce privește finanțarea construcției de locuințe și a dotărilor aferente, Centrul pentru locuințe, construcții și sistematizare a întocmit un studiu care se referă la volumul, natura și originea investițiilor în domeniul construcției de locuințe, dotărilor, amenajării urbane și al industriei materialelor de construcție, precum și la criteriile și prioritățile privind investițiile din acest sector în corelație cu cheltuielile din alte sectoare. Studiul tratează o serie de măsuri practice care se pot lua pentru a amplifica efectul asistenței internaționale, făcînd o analiză a productivității investițiilor în domeniul construcțiilor și urbanismului.

Legat de problema finanțării, delegația țării noastre a subliniat că asigurarea resurselor financiare necesare construcției de locuințe trebuie să se numere printre măsurile cele mai importante, care fac obiectul programului de locuințe încadrat în planul național de dezvoltare economică și socială, plan care constituie atributul suveranității statului respectiv.

O altă contribuție a delegației române în cadrul activității comitetului o reprezintă inițierea — la cea de a III-a sesiune — a unei rezoluții privind « Aspectele sociale ale problemei locuințelor și dezvoltării urbane », care a fost adoptată în unanimitate de membrii comitetului.

Țările coautoare la această rezoluție au fost Canada, Franța, Ghana, Israel, Japonia, Marea Britanie și Pakistan.

Această rezoluție — însușită de Consiliul Economic și Social — subliniază necesitatea soluționării problemei locuințelor și a amenajărilor conexe în contextul general al efortului de abordare și rezolvare a cerințelor sociale din fiecare țară. În acest sens se recomandă statelor membre să adopte o serie de măsuri pornind de la experiența țărilor care au obținut progrese substanțiale pe calea rezolvării aspectelor sociale ale construcției de locuințe și dezvoltării urbane.

O deosebită atenție este acordată stabilirii unui program național de dezvoltare economică și socială a zonelor urbane și a regiunilor rurale, în vederea creșterii accelerate a nivelului de viață și a asigurării unor locuințe corespunzătoare pentru toate păturile populației. În acest scop sînt preconizate programe speciale pentru construcția de locuințe destinate familiilor cu venit modest, măsuri de îmbunătățire a condițiilor existente de locuit și eliminarea construcțiilor insalubre.

★

Considerînd că alături de resursele materiale, resursele umane pot aduce o contribuție valoroasă la accelerarea dezvoltării economice și sociale, delegația țării noastre a subliniat în repetate rînduri rolul și importanța cadrelor naționale în acest sector de activitate.

Astfel, la cea de a III-a sesiune a comitetului, România — căreia i s-au alăturat Ghana și R.A.U. — a fost inițiatoarea unei rezoluții în acest sens, adoptată în unanimitate de comitet și însușită apoi de Consiliul Economic și Social. Rezoluția privind pregătirea de cadre naționale și personal calificat în domeniul locuințelor, construcțiilor și sistematizării — care pornește de la constatarea că resursele umane constituie unul din factorii esențiali ai dezvoltării și subliniază lipsa acută de cadre și personal calificat de specialitate în țările în curs de dezvoltare — recomandă guvernelor luarea de măsuri pe plan național în vederea organizării și desfășurării programelor de formare a specialiștilor din acest sector.

Pe baza rezoluției, Centrul pentru locuințe, construcții și sistematizare a inițiat — la propunerea comitetului — un studiu privind modul de abordare și rezolvare a problemei în țările în curs de dezvoltare, pornind de la nevoile concrete ale acestora.

★

Comitetul O.N.U. pentru locuințe, construcții și sistematizare participă de asemenea și la acțiuni inițiate de alte organisme ale Națiunilor Unite.

Astfel, conform unor rezoluții ale Consiliului Economic și Social și ale Adunării Generale a O.N.U. a fost inițiat un program complex de asistență destinat țărilor în curs de dezvoltare în vederea desfășurării unor acțiuni de amenajare complexă a teritoriului.

Programul menționat face obiectul preocupărilor și acțiunilor concrete ale Comisiilor economice regionale ale O.N.U., Comisiei sociale, Comitetului O.N.U. pentru locuințe, construcții și sistematizare, agențiilor specializate și altor organisme ale O.N.U. interesate în acest domeniu.

În prezent, programul este în plină desfășurare, comitetul aducîndu-și contribuția, atît prin dezbaterea problemelor de specialitate, cît și prin punerea la dispoziție de experți-consultanți, care conlucrează efectiv la realizarea obiectivelor programului. În această calitate au fost desemnați reprezentanții Pakistanului și României.

Printre activitățile coordonate de Comitetul O.N.U. pentru locuințe, construcții și sistematizare se numără și diferitele reuniuni internaționale de specialitate organizate sub egida Centrului pentru locuințe, construcții și sistematizare.

Pe linia promovării schimbului internațional de experiență în domeniile concrete de activitate ale comitetului și ale asistenței tehnice oferite țărilor în curs de dezvoltare a fost inclusă în acest program de manifestări internaționale propunerea delegației române privind organizarea în țara noastră în anul 1968 a unui seminar internațional cu tema « Sistematizare teritorială, urbană și rurală », destinat cu precădere specialiștilor din țările în curs de dezvoltare.

Activitățile cu caracter permanent ale comitetului cuprinse în planul său de lucru mai includ numeroase alte probleme de specialitate, dintre care: industrializarea construcțiilor, metodele de prevenire și remediere a consecințelor catastrofelor naturale, crearea unui Institut internațional de documentare al O.N.U. pentru locuințe, construcții și sistematizare, tendințele în proiectarea locuințelor etc.

În cadrul programului de lucru al comitetului sînt cuprinse, de asemenea, o serie de activități de perspectivă legate de sistematizarea zonelor și localităților rurale, probleme de circulație și transport în zonele urbane, rolul construcției de locuințe și al sistematizării în cadrul dezvoltării economiei naționale etc.

★

În decursul activității comitetului și în special la ultima sesiune s-a remarcat ca o trăsătură generală, că sarcinile Comitetului O.N.U. pentru locuințe, construcții și sistematizare continuă să-și păstreze actualitatea, iar problemele care stau în fața acestui organism specializat au devenit și mai stringente.

De asemenea, s-a relevat deseori necesitatea de a se depăși stadiul studierii teoretice a problemelor și de a se trece la adoptarea unor măsuri și acțiuni mai concrete, menite să contribuie la ameliorarea situației actuale în domeniul locuințelor, construcțiilor și sistematizării în lume, complementînd eforturile depuse pe plan național și sprijinind cu precădere programele țărilor în curs de dezvoltare.

Trecînd în revistă activitatea depusă de Comitetul pentru locuințe, construcții și sistematizare se poate stabili un bilanț pozitiv. Activitatea sa marchează străduințe continue pentru o contribuție eficientă a Organizației Națiunilor Unite la eforturile depuse astăzi pentru ameliorarea situației locuințelor, construcțiilor și sistematizării în lume.

Succesele înregistrate de inițiativele și propunerile românești în cadrul comitetului constituie încă o reflectare a prestigiului de care se bucură politica României pe plan internațional, precum și o apreciere a realizărilor obținute de țara noastră în sectorul construcțiilor, arhitecturii și sistematizării.

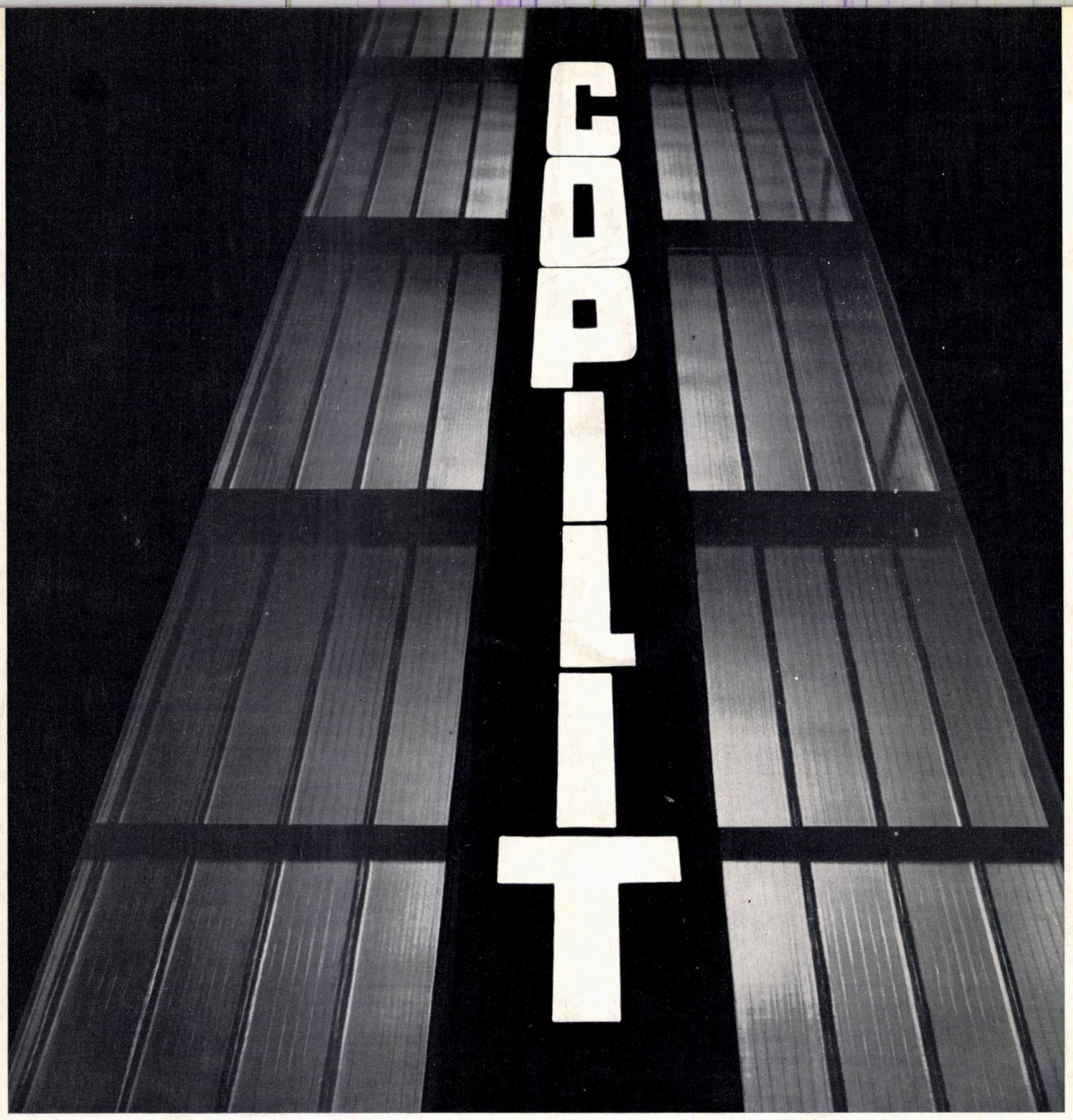

40538 | LEI 20

PROFILGLAS

Spații luminoase, alcătuire estetită, tehnologie rațională de execuție — elementele de construcție complet prefabricate, executate din geamuri profilate COPILIT, reprezintă soluția optimă capabilă să răspundă acestor înalte exigențe de ordin arhitectural. Alcătuirea simplă, absența șprosurilor, transparența și capacitatea portantă neobișnuit de ridicată cuceresc zi de zi noi domenii în utilizarea acestui material deschizător de drumuri noi.

Glas Keramik DEUTSCHER INNEN-UND AUSSENHANDEL 108 BERLIN KRONENSTRASSE 19-19a

REPUBLICA DEMOCRATĂ GERMANĂ

VII
F 1920

architectura

1967 2

Coperta I — *«Masa tăcerii» de la Tg. Jiu, operă a marelui sculptor Constantin Brâncuși, de la a cărui moarte s-au împlinit 10 ani*
Coperta a II-a — *Proiect pentru o casă de cultură la Oradea — Premiul II*
Coperta a IV-a — *Casă țărănească din regiunea Pitești*

Première couverture — *„La Table du Silence" à Tîrgu Jiu, œuvre du grand sculptor Constantin Brancusi dont la mort, il y a 10 ans, a été récement commémorée*
Deuxième couverture — *Projet pour une maison de culture à Oradea (Deuxième prix)*
Quatrième couverture — *Maison paysanne, région de Pitești*

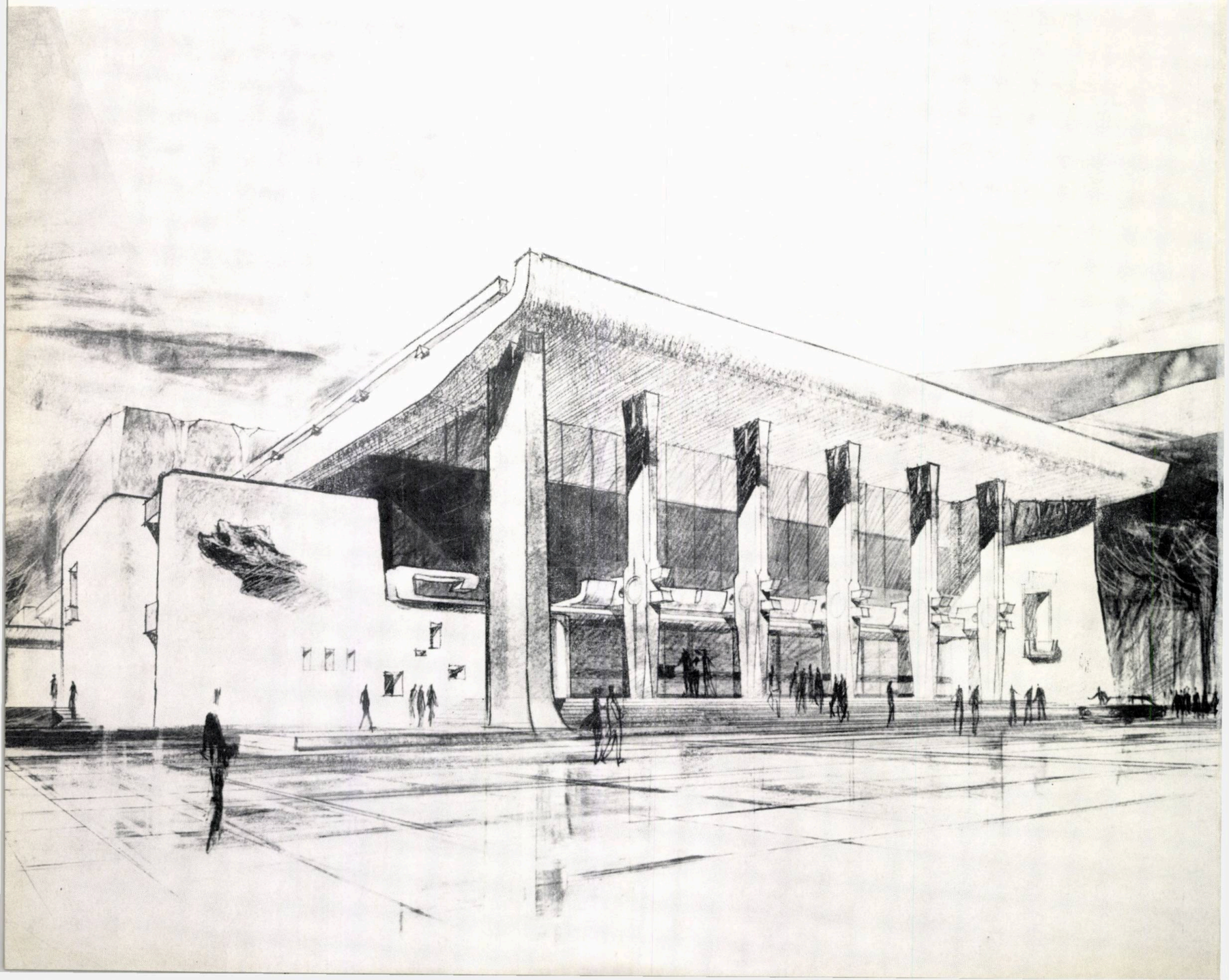

COLEGIUL DE REDACȚIE
prof. arh. M. ALIFANTI
arh. M. BERCOVICI
dr. arh. M. CAFFÉ
prof. arh. M. LOCAR
ing. A. LUPESCU
arh M. MELICSON
(redactor șef)
arh. C. MOȘINSCHI
arh. GH. PAVLU
prof. arh. G. PETRAȘCU

arhitectura

ORGAN AL UNIUNII ARHITECȚILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ȘI AL COMITETULUI DE STAT PENTRU CONSTRUCȚII, ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE

ANUL XV — nr. 105

1967 2

• DÉBATS SUR LES PROBLEMES ACTUELS DE LA CRÉATION ARCHITECTURALE

LES PROBLÉMES ACTUELS DE L'ESTHETIQUE ARCHITECTURALE ROUMAINE CONTEMPORAINE
Pr. Octav Doicesco, architecte — 3

PROBLEMES DE NOTRE ARCHITECTURE ACTUELLE
Cornel Bălan, architecte — 7

ESTHÉTIQUE DE L'ARCHITECTURE ROUMAINE CONTEMPORAINE ET TACHES CONCERNANT LE CACHET PROPRE, LA VARIÉTÉ ET LE CARACTÈRE SPECIFIQUEMENT LOCAL DE L'ARCHITECTURE
Nicolae Porumbesco et Maria Vaida-Porumbesco, architectes — 12

LE TRAIT CARACTÉRISTIQUE EN ARCHITECTURE

• PRIX ACCORDÉS PAR L'UNION DES ARCHITECTES POUR L'ANNÉE 1966 — 18

• EXPOSITIONS
Ion Lucăcel, architecte — 36

EXPOSITION DE LA RÉPUBLIQUE SOCIALISTE DE ROUMANIE A MOSCOU, 1966

• POINTS DE VUE
Adrian Gheorghiu, architecte — 42

ÉTUDES SUR L'ARCHITECTURE POPULAIRE ROUMAINE

• CONCOURS
Aurelia Teodoresco, architecte — 46

PROBLÈMES SOULEVÉS PAR L'ORGANISATION ET L'ÉTABLISSEMENT DES PROJETS DE MAISONS DE CULTURE

• CHRONIQUE DE L'U.A. — 57
• RECENSIONS — 58
• U.I.A. INFORMATIONS — 60

• THÉORIE ET HISTOIRE DE L'ARCHITECTURE
Marcel Melicson, architecte

FICHES POUR UNE HISTOIRE DE LA PENSÉE ARCHITECTURALE CONTEMPORAINE (II)

• ÎN DEZBATERE: PROBLEMELE ACTUALE ALE CREAȚIEI ARHITECTURALE CONTEMPORANE ROMÂNEȘTI

PROBLEMELE ACTUALE ALE ESTETICII ARHITECTURALE CONTEMPORANE ROMÂNEȘTI
Prof. arh. Octav Doicescu — 3

PROBLEME ALE ARHITECTURII NOASTRE ACTUALE
Arh. Cornel Bălan — 7

ESTETICA ARHITECTURII CONTEMPORANE ROMÂNEȘTI ȘI SARCINILE PRIVIND AMPRENTA PROPRIE, VARIETATEA ȘI SPECIFICUL LOCAL AL ARHITECTURII
Arh. Nicolae Porumbescu și arh. Maria Vaida-Porumbescu — 12

SPECIFICUL ÎN ARHITECTURĂ

• PREMIILE UNIUNII ARHITECȚILOR PE 1966 — 18

• EXPOZIȚII

Arh. Ion Lucăcel — 36

EXPOZIȚIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA LA MOSCOVA — 1966

• PUNCTE DE VEDERE

Arh. Adrian Gheorghiu — 42

PRELUCRĂRI DE ARHITECTURĂ POPULARĂ ROMÂNEASCĂ

• CONCURSURI

Arh. Aurelia Teodorescu — 46

UNELE PROBLEME RIDICATE DE ORGANIZAREA ȘI PROIECTAREA CASELOR DE CULTURĂ

• CRONICA U.A. — 57
• RECENZII — 58
• INFORMAȚII U.I.A. — 60

• TEORIA ȘI ISTORIA ARHITECTURII

Arh. Marcel Melicson

FIȘE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE (II)

ÎN DEZBATERE: PROBLEMELE ACTUALE ALE CREAȚIEI ARHITECTURALE

O activitate din ce în ce mai intensă și mai rodnică a Uniunii arhitecților pune periodic în discuția arhitecților problemele de maximă importanță pentru ridicarea pe o treaptă superioară a creației arhitecturale din țara noastră.

Astfel, în ultimul timp, discuții de creație și plenare ale Uniunii au fost consacrate problemelor construcției și reconstrucției orașelor, arhitecturii ansamblurilor industriale, sistematizării și reconstrucției zonelor centrale ale orașelor etc. Materialele acestor discuții au fost publicate în paginile revistei noastre.

În acest număr al revistei prezentăm o parte a lucrărilor plenarei consacrate problemelor actuale ale esteticii arhitecturale contemporane românești, în legătură cu amprenta proprie, varietatea și specificul local al arhitecturii noastre, plenară ce a avut loc între 13—14 februarie 1967.

Sînt publicate expunerile de prof. arh. Octav Doicescu, vicepreședinte al Uniunii arhitecților, arh. Cornel Bălan, secretar al Uniunii arhitecților și arh. Nicolae Porumbescu.

În numărul viitor al revistei vom publica extrase din luările la cuvînt ale unora din participanții la discuțiile ce au avut loc în cadrul plenarei.

PROBLEMELE ACTUALE ALE ESTETICII ARHITECTURALE CONTEMPORANE ROMÂNEȘTI

prof. arh. octav doicescu
Vicepreşedinte al Uniunii arhitecţilor

probleme ale arhitecturii noastre actuale

Ne-am adunat în această consfătuire ca să reluăm în discuţie importante aspecte ale activităţii noastre de proiectanţi, de conceptanţi de valori economice şi spirituale, valori necesare mediului nostru uman, în continuă transformare. Transformările în progres au adus noi exigenţe, cer o cuprindere mai adîncă a concepţiei proiectantului în construcţii de toate categoriile, o asociere multilaterală şi o responsabilitate personală mai mare asupra concepţiei creatoare, un nou stimulent în evoluţia noastră.

De cîtăva vreme avem înlăuntrul concepţiilor noastre preocupări pentru o personalizare mai expresivă a calităţilor noastre proprii, a afirmării caracterului nostru moştenit, a prezenţei acestei moşteniri în contemporaneitate. Construcţiile pe care le-am realizat au permis, prin volumul lor mare, comparaţia necesară între ele şi constatarea unor repetiri identice şi monotone. Comitetul Central al Partidului şi Guvernul, cu grijă cuprinzătoare, ne-au atras atenţia cuvenită şi ne-au făcut observaţiile cuvenite, cerîndu-ne o nouă calitate. Opinia publică s-a asociat acestor observaţii, în special în domeniul spaţiului urban, în problemele acelui climat orăşenesc, cu ordinea lui specifică, ca un rezultat al unei bune şi armonioase organizări sociale.

Acestor sarcini permanente ale artei noastre de a construi, reamintite cu grijă mai înainte, li s-au adăugat preocupările care decurg din ultima Consfătuire consacrată activităţii de proiectare în domeniul construcţiilor. Conducerea partidului şi a guvernului, prin cuvîntarea tovarăşului Nicolae Ceauşescu, a proiectat noi şi juste observaţii asupra realizărilor noastre în toate domeniile specifice. Apreciind în mod deosebit activitatea specialiştilor în domeniul proiectării, a relevat importantele noastre slăbiciuni care se manifestă în economicitatea lucrărilor noastre, în eficienţele funcţionale ale obiectelor noastre construite, în stilul retoric „grandoman" al unor realizări, iar în tehnologiile noastre o lipsă de maturizare în adoptarea procedeelor noi, a materialelor noi.

UN RAPEL LA „MĂSURĂ", LA RAPORTUL JUST DINTRE OM, SOCIETATE ŞI MIJLOACELE SALE MATERIALE

Ca arhitecţi, am putea să sintetizăm aceste observaţii ca un rapel la „măsura" pe care trebuie să o mînuiască arhitectul, în concepţiile şi realizările lui, raportul just între om, societate şi mijloacele lui materiale. Este însăşi esenţa din care naşte calitatea umană şi reprezentativă a arhitecturii. Acceptăm cu satisfacţie acest rapel; nu se constată o perfecţie desăvîrşită — şi implicit sfîrşită — dar sîntem în plină dezvoltare sănătoasă.

De cîtăva vreme am purtat discuţii mai restrînse între noi ; ne-am gîndit în general la mijloacele abilităţii noastre individuale, de a schimba aspectul lucrărilor noastre ; nu am luat în considerare toţi factorii care contribuie la rezultatul comun, uitînd că arhitectul singur nu poate face mai nimic, fără toate celelalte forţe ale unei societăţi. În orice realizare constructivă, planurile arhitectului, acum ca şi altădată, transpun armonios, în solidaritatea comună, posibilităţile timpurilor.

Contribuţiile discuţiilor noastre, în definirea specificului şi a personalităţii noastre în contemporaneitate, a economicităţii rezonabile a mijloacelor puse în operă, nu vor ajunge să definească o reţetă de manual de specialitate. Nu ar fi posibil aşa ceva, în evoluţia actuală a cunoaşterilor noastre obiective, în schimbarea felului nostru de viaţă, pe cu totul alte coordonate materiale şi ca un corolar al deprinderilor noastre, al ideilor noastre şi chiar al visurilor. Dar sperăm că vor putea să definească un cadru şi un climat al metodelor de care putem să ne servim şi o bună solidaritate, în această comună activitate în arta de a construi în cadrul emulaţiei comune.

Evaluînd toate mijloacele tehnice de care dispunem, constatăm că sîntem cu mult mai puternici, mai variaţi în posibilităţi şi mai limpezi în sensurile noastre sociale, în faţa moştenirii noastre. Toate acestea amplifică, înlesnind un nou spirit, un nou raport între această potenţă obiectivă şi noi. Drumurile sînt cu mult mai deschise, chiar spre o poezie a arhitecturii noastre. Esenţial este să ştim să facem apel la acele valori umane, regionale sau locale, care ne dau sensul vieţii noastre actuale. Nu poate fi nici un impediment între tehnicile noastre, bine gîndite în raţionamentul lor obiectiv, aplicate acestei bucurii de a crea arhitecturi sau structuri urbane care să poarte pe lîngă caracterul nostru şi timpul nostru.

Ultima decadă a activităţii noastre de arhitecţi, împletită cu toate celelalte eforturi, de amplificare a orizontului nostru şi a forţelor noastre acumulate, ne-a înfăţişat o imagine

globală a noastră, mult mai mare ca aceea pe care îndrăzneam să o estimăm ca arhitecți. Noile structuri urbane pe care le-am adăugat prezențelor moștenite în mai multe locuri din țara noastră — și deodată — a provocat acea mirare internă și externă, și pentru noi acea satisfacție a demnității noastre omenești. Am ieșit dintr-odată dintr-o lungă epocă vegetativă; dintr-un complex de imposibilități materiale și spirituale; mituri vechi fataliste și nostalgii folclorice pentru o ordine mai bună în lumea noastră, au rămas deodată în urmă, dar în același timp, pietre de comparație și de rapel, pentru noi înșine, pentru noul nostru echilibru necesar într-o evoluție rapidă și care nu ne lasă timp pentru toate condensările noastre.

Contribuția arhitecților, și a „arhitectului" ca o noțiune de potență intrinsecă, în această schimbare la față și în fond, a fost foarte mică, comparativ cu celelalte eforturi ale organizării și edificării care au fost gîndite și puse în lucru pentru acest rezultat.

De aceea trebuie să recunoaștem că eficacitatea și valoarea celor realizate sînt de domeniul social-economic, la care arhitectura și-a adus, mai modest, contribuția sa. Ar fi putut să fie mai însemnată această contribuție, dacă am fi fost mai mulți; și este cazul, dacă nu ne înșelăm, chiar în această situație de număr mic al nostru, să ne întrebăm dacă asocierea arhitecților la acest act al edificării, nu ar putea să fie mai activă și mai profundă, să aducă construcțiilor acea emotivitate și acea valoare de permanență proprie, acea oglindă în care să se reflecte mai mult și mai pregnant activitatea și caracterul actual al poporului nostru.

UN ORIZONT UMANIST LARG, UN CADRU ÎN CARE POEZIA VIEȚII SĂ FIE PREZENTĂ

Meseria pe care o profesăm are la bază un orizont umanist destul de larg, capabil să imagineze forme organice necesare oricărui stadiu al evoluției noastre sociale și economice. Poate chiar să aducă, dacă tema o cere, și acel cadru în care poezia vieții să fie prezentă, să înalțe omul, să-i exalte visurile din care decurg realități, bunuri curente ale mediului uman. Dar, fără tehnica adecvată, fără tehnologiile necesare edificării, meșteșugul și imaginația arhitectului rămîn numai o consolare intelectuală, transpusă în epurele lui, ca un dialog cu sine însuși.

Cunoaștem rapidele evoluții în toate domeniile științifice și ca o rezultantă, pentru arhitecți, în ceea ce privește tehnica edificării visurilor lor, o schimbare aproape continuă care s-a manifestat în ultimele trei decade; acestei schimbări obiective i se asociază și o schimbare subiectivă pe care o suferim cu toții, fără aproape să o observăm. Acești factori multipli, asociați între ei, provoacă de multe ori tulburări derutante, indică aparent căi noi, și privind în urma noastră constatăm că tehnologiile noastre s-au afirmat cîteodată singure, fără să fi fost mai adînc analizate, astfel că am realizat clădiri impresionante și ansambluri vaste, în care noi ne regăsim mai puțin. Nu ne dăm seama foarte bine ce provoacă mai mult lipsa noastră. Este vorba de „spațiu" ca ambianță omenească? Este vorba de „ritm" și de „euritmiile" lui ca suflu intrinsec al clădirilor, care nu corespund cu al nostru? Este vorba de detalii și de scara lor ca să ne facă personal și agreabil acest obiect arhitectural, acest ambalaj al vieților noastre? În orice caz, global se resimte lipsa acelei „MĂSURI" specifice arhitectului.

Nouă, arhitecților, ni se cere, în primul rînd, să ne luăm toată responsabilitatea în rosturile pe care le avem; să nu ne mulțumim confortabil cu sarcina de simplă documentare tehnică; trebuie să avem un direct atașament pentru oamenii cărora ne adresăm și pe care vrem să-i reprezentăm; să le înțelegem rosturile lor mai vechi, cele actuale și cele viitoare. Nu ne putem izola în satisfacția, cîteodată ireală, a unui desen abil realizat. Această grafică care ne este ca o meserie proprie și ne ajută să ne controlăm imaginea conceptuală, și parțial viitorul obiect arhitectural, tinde să devină de multe ori un scop la care ne oprim. Structurile și durabilitatea lor spațială, ca și timpul ca factor intrinsec, ca și funcțiunea umană armonioasă, se opresc, în stăpînirea lor de către arhitect, la această satisfacție de moment: o epură în două dimensiuni, cînd ea trebuie să conțină multe alte subtile dimensiuni.

Omul nostru contemporan — de care arhitectul, inginerul ca și orice constructor nu se pot izola ca specialiști — este un om cu o percepere ascuțită în toate domeniile; nu este omul unor formule pietrificate, care prin însăși pietrificarea lor sînt vegetative; este activ, cumulează tehnici, fapte și stări omenești și le transpune în noi sinteze generoase, în beneficiul acestei asociații omenești. Și arhitectul, dacă se întrebuințează cum trebuie, depășind stadiile de lîncezeală, poate aduce un foarte însemnat aport în crearea mediului uman al societății noastre.

Vă întrebăm și pe dv., ca factori importanți în crearea mediului uman, dacă acest echilibru armonios, între speranțele care se pun în noi și producția noastră, nu este prea precar; precar față de mijloacele pe care le avem la îndemînă, față de solicitudinea pe care ne-o arată conducerea societății noastre, față de demnitatea necesară în posesiunea unei meserii așa de frumoase — desigur, complicată — și care consumă omul, atunci cînd vrei să o faci bine.

CONCEPȚIA ARHITECTURALĂ NU TREBUIE REDUSĂ LA SIMPLA LINIARITATE TEHNICĂ

Nu ne-am lăsat noi dominați de tehnologiile complementare și implicit depersonalizați de atributele pe care trebuie să le mînuim? Nu vi se pare, dacă nu greșim, că nu am fost suficient de atașați lucrărilor noastre și am provocat noi înșine, prin justificările noastre abstracte, monotonia cadrului nostru de viață? Am putea să găsim și unele justificări, dar nu putem justifica tot. Cum să facem să ne regăsim?

Nu este vorba de a ne regăsi individual, cu abilități de jongleri ai formelor arhitecturale, nici de a inventa decoruri factice de visuri estetice. Este vorba de a stăpîni atributul esențial al meșteșugului nostru: „DISPOZIȚIA" din opera de arhitectură, a elementelor ei esențiale și de detaliu, capabile să transmită emotivitatea armoniei unei vieți, în asociația întregului nostru cadru. Am mai discutat de multe ori, pe marginea unor teme profesionale, problemele meșteșugului nostru, dar rezultatul pare să nu fi fost destul de activ.

Discuțiile noastre ar trebui să explice dacă întregul bagaj al noțiunilor noastre despre frumos arhitectural și chiar general și-au pierdut valabilitatea. Dacă oamenii și cultura lor de mii de ani au suferit fără să-și dea seama o mutație așa de excepțională, astfel că simpla prezență a obiectului nou, sau a unei noi dibăcii, să înlocu-

iască prezența lor în această lume, pe care și-o doresc totuși pe măsura lor, ca să-i poată extrage toate posibilitățile? A rămas arhitectul izolat într-o situație minoră în disocierea pe care o proiectăm în actul nostru de concepere a obiectului arhitectural și a orașului?

Constatăm că tehnicile care intervin în construcție, structură, instalații de tot felul, procedee de industrializare, produsul finit al lor, s-au individualizat în practica noastră curentă, tind să refuze asocierea adecvată armoniei finale, și la adăpostul unui particularism tehnic, practică de fapt repetarea la infinit a aceleiași soluții, mărită sau micșorată după împrejurări.

În unele organisme de proiectare, unde predomină personalul tehnic, poziția de dominare, așa-zis obiectivă, este legiferată cu severitate și concepția inițială este transformată ca să corespundă celei mai simple linearități tehnice.

Fenomenul creației arhitecturale este un act individual sau o serie de acte individuale unificate, catalizarea unor date obiective de către o stare subiectivă. Nu este un act spontan ; cere o lungă pregătire în toate domeniile, ca să se poată exprima corect. Nu este un simplu element de inspirație, ca un cîntec sau ca o poezie ; prea multe tehnologii și materiale intră în compunerea sa, care se cer stăpînite, toate deodată și nu succesiv. Organizațiile de proiectare trebuie să înlesnească formarea acelui climat care să „catalizeze" noi inventivități ; să vrea să iasă dintr-un practicism așa-zis obiectiv, să nu se mulțumească comod prin simpla aplicare a unor norme, care oricum se cer mereu revizuite ; pentru că o normă, în fond, înseamnă consfințirea a ceea ce am făcut și nu ceea ce am vrea să facem.

Nu poate fi vorba, în poziția noastră, de critică. Constatăm numai necesitatea unor calități noi. Realizările noastre, prin prezența lor, prin determinarea și apariția unor forțe pe care nu le cunoșteam, se cer să fie aprofundate, se cer să fie perfectate, cer ca severitatea lor constructivă, în afară de eficiența ei economică, să exprime și poezia actuală a noilor cunoașteri și a noilor stări generale. Fără să fi adîncit prea mult ce am făcut, putem să recunoaștem chiar acum că avem oarecare personalitate în fața practicii internaționale, dar micile variații din construcțiile noastre actuale apar insuficient capabile să schimbe monotonia care este criticată ; este necesar ca acest monolog al criticii publice, în fața creațiilor noastre, să capete un răspuns din partea noastră. Nu vom putea răspunde nici deodată, nici prea repede, dacă nu vom fi ajutați ; nu putem rămîne singuri cu această mare sarcină la care de fapt sînt direct și indirect asociați toți constructorii din țara noastră.

Am mai discutat destul de multilateral și despre TIPIZARE ca sursă a monotoniilor noastre. Ca rezultat firesc și logic al acestor discuții a apărut că tipizarea, ca factor tehnic obiectiv, este o ușurare a sarcinilor foarte mari și complexe pe care le avem în construcții, însă nu în toate ; ușurare pentru întreaga lume a constructorilor, administrărilor etc.

TIPIZAREA SĂ AIBĂ SUPLEȚEA NECESARĂ DIVERSITĂȚII OAMENILOR

Foarte mulți dintre noi au cerut o mult mai mare suplețe a tipizării ; ca un corolar a apărut ca obiectul final, obiectul de arhitectură, să nu fie tipizat. S-a cerut ca obiectul tipizat să fie cel puțin lăsat să fie interpretat cu o anumită dibăcie și plăcere locală, să conțină un climat propriu al regiunii unde este construit, așa fel ca șirul de blocuțe tip așezate militărește la Mangalia să nu fie absolut identic și la Oradea și la Baia Mare ; oprim comparații posibile numai la acest exemplu. Referirea nu trebuie să supere pe nimeni ; ne ajută să înlăturăm impedimentele formale și conforme, care țin viața pe loc și o atrofiază ; pentru că nu putem combate ceea ce este necorespunzător în activitatea noastră, cu referiri și priviri înapoi sau în alte lumi.

Și a mai rămas ceva, important și fără concluzie, din acea discuție a noastră asupra tipizării. Ne-am întrebat între noi, proiectanți și avizatori, dacă este normal și eficient din punct de vedere evolutiv, ca tipizarea să fie gîndită ca un scop în sine, ca rezultat final, sau ca un mijloc de construcție. Este foarte important aportul tipizării — pe care am îndrăzni să o numim mai adecvat „raționalizare" — ca să putem să o aplicăm unui fenomen așa de important din viața unei societăți : cadrul uman construit al tuturor aglomerațiilor umane. Dacă tipizarea sau raționalizarea obiectivă este necesară și obligatorie pentru obiecte finite în industrie, în arhitectură și în aglomerațiile umane, ea trebuie să aibă suplețea care să admită „dispoziția", „compoziția" reală la măsura și diversitatea oamenilor.

ORAȘUL CONTEMPORAN

Dacă ar fi să ne imaginăm, de exemplu, că ar exista o civilizație fără orașe, ne-am da seama mai bine ce reprezintă în viața oamenilor orașele și tehnica urbanistică aplicată cu atenția ascuțită și dibăcia omenească, pentru imaginea finală a orașelor noastre. Observăm în evoluția social-economică-istorică a orașului aproape o neschimbare în „esența" structurilor lui obiective și subiective. Timpul transformă orașele, mărindu-le dimensiunile, schimbă structurile sociale, dar păstrează coeziunea și asocierea oamenilor ; utilizează noi tehnici în producție, distribuție, circulație și construcție, dar le supune măsurii oamenilor. Sîmburele se schimbă, ierarhiile se modifică, dar necesitățile reprezentării acestor permanențe rămîn mereu tributare fondului propriu omenesc al culturii respective. Posibilitățile acumulărilor de tot felul, o puternică industrie și o tehnică de construcție evoluată au făcut posibilă apariția orașului vertical, fără să elimine nimic din necesitățile reprezentate în fondul vechi al orașului.

Toată lumea a adoptat aceste noi modalități. Le-am privit obiectiv funcțional, am suprimat strada ca ordine spațială urbană, lăsîndu-i rolul de pistă. Am ordonat construcțiile noastre după criterii abstracte de densitate, orientare, zonificare în interiorul unor formule practice, între care și microraionul. Trebuie să recunoaștem, deocamdată, că această nouă dispoziție urbană înlocuiește cu succes — reprezentînd în același timp un nivel superior de gîndire urbană — vechile cartiere așa-zise muncitorești, de la începuturile expansiunii industriale.

Rezultatul realizărilor noastre formează obiectul unui dialog între opinia publică și arhitecții și urbaniștii ei, care nu infirmă esența activităților noastre, dar infirmă parțial aplicarea lor. Aceasta ar trebui să stimuleze o gîndire mai profundă în ceea ce privește orașul contemporan în totalitatea lui.

Cartierele și grupările noastre de locuințe, realizate cu mijloace de construcție în serie identică, cu rigidități în repetirea aceleiași serii, în formă și în dispoziție, aduce monotonia și

indiferența arhitecturii ca factor emotiv ; spațiul urban nelimitat la măsura omului naște impresia lipsei atributelor insesizabile ale orașului ; dispoziția celorlalte necesități, făcute zonificat teoretic, pe machete și planuri în două dimensiuni, fac ca locuitorii să prefere vechiul centru, și el necorespunzător, însă cu ceea ce am putea să numim dezordinea lui, neprevăzutul necalculat, trotuarele și strada veche cu direcția ei definită.

Este necesar să-i găsim orașului o nouă matcă corespunzătoare permanențelor umane și stărilor actuale, așa cum lumea antică mediteraneană ne-a înlesnit o evoluție urbană armonioasă aproape trei milenii.

NE-AM LĂSAT INFLUENȚAȚI DE UNELE MANIERISME

În urma acestor monotonii constante, împreună cu unele risipiri în dispozițiile arhitecturii și urbanismului, se nasc întrebări multe pentru practica noastră profesională și creatoare. Excepționala mobilitate a lumii omului contemporan și mijloacele de informare pe care le are la îndemînă tulbură și în același timp înviorează parțial activitatea noastră. Ne interesează calitățile care apar orișiunde în lume în urma activității de transformare a mediului înconjurător și apreciem succesele rezultate de peste tot. Aceste calități, atractive prin varietatea lor, prin formele și dibăciile locale, îmbogățesc experiențele noastre și justifică demnitatea care apare din munca și arta de a construi a omului.

Poate din această cauză am supraestimat unele gesturi constructive ale altora și ne-am lăsat influențați de unele manierisme, prea exclusiviste și unilaterale: funcționalism, purism, obiectivism, structurism etc. Pentru a ieși dintr-o anumită lîncezeală sînt necesare și astfel de ,,crispări intelectuale''. Dar a căuta ca această activitate să conducă la exprimarea unui caracter propriu, să exprime ecoul mediului propriu, este o necesitate pentru fiecare din noi. Dacă unele tehnici, ca rezultat al cunoașterii obiective, sînt similare mondial, aplicarea lor prin simplă similitudine nu poate mări demnitatea nimănui prin mărimea calităților proprii.

CUM SĂ INCLUDEM TRADIȚIA MILENARĂ ÎN PATRIMONIUL NOSTRU CONTEMPORAN?

O lungă experiență ne spune că locurile, oamenii și creațiile lor se schimbă în timp și o dată cu aceasta și intervenția lor în mediul înconjurător și, ca o consecință, și tehnica construcției și arhitectura. A avea prezentă în fața noastră experiența milenară ne poate îndruma parțial sau ne poate ocroti de căutări inutile. Dar pentru a evolua armonios în această civilizație a noastră, în care multe tehnologii noi își dispută întîietatea în meșteșugul nostru, trebuie să le stăpînim foarte bine ca să nu devină exclusivitate. Și mai ales miezul și măsura lor de utilizare trebuie să rămînă omul, principalul beneficiar.

Dar cum să includem această tradiție milenară în patrimoniul nostru contemporan? Înaintașii noștri de la 1900 au privit tradiția cu foarte mult sentimentalism, în unele cazuri chiar cu un fetișism ,,țărănesc''. Au continuat-o direct prin transpuneri, cu aceleași tehnici milenare. Rezultatul este variat: a depins mai mult de valoarea proprie a creatorilor timpului și mai puțin de poziția lucidă în fața tradiției. Situația noastră actuală este schimbată, chiar profund schimbată. Țelurile noastre finale sînt acelea de a ridica toate aglomerațiile noastre la nivelul tuturor evoluțiilor contemporane. Un scop mare, general, cum nu a îndrăznit nimeni pînă acum măcar să viseze o astfel de schimbare. Este cea mai tulburătoare emoție creatoare pentru un constructor și arhitect. Mijloacele necesare acestor scopuri nu mai pot fi cele tradiționale, ele trebuie să fie raționale, lucide și industriale — singurele metode pe care ne putem baza pentru ca visul nostru să devină realitate.

Rămîne însă valabilă acea atitudine a înaintașilor noștri, acea adîncă atașare scopurilor comune, și grija de a continua prin mijloacele proprii arhitectului, prin acea ,,dispoziție'' a concepției, care îi este proprie, limbajul arhitectural care să poată fi însușit de fiecare și să constituie noul mediu uman al civilizației noastre proprii.

Domeniile activității noastre de arhitecți s-au lărgit foarte mult și o parte însemnată a acestei activități trebuie să o dăm investițiilor noastre industriale și agricole. Acestea reprezintă o fundație esențială a creșterilor noastre. Criticile juste care ni s-au făcut conturează pentru noi o poziție nouă, pe care merită să o dezbatem separat. Se pune întrebarea dacă eficiența industrială și cea agricolă și-au găsit prin proiectarea de arhitectură, limbajul adecvat, tehnica cea mai simplă și economicitatea cea mai justă, și dacă parametrii subiectivi trebuie să aibă precădere.

ARHITECTURA S-A NĂSCUT CA SPECIFICITATE A UNUI MEDIU OMENESC DAT

Considerăm că toate aceste critici sînt de fapt invitații spre calitate ce ni se fac, constituie o sursă de gîndire pentru fiecare din noi și un ferment de progres în arhitectură. Mijloacele actuale de informare sînt multiple și derutante. O dată cu noutățile tehnice, fără să vrem, împrumutăm și limbajul arhitectural specific altora. Este un fenomen mondial al actualei evoluții culturale. Cum remarcam anterior, este în același timp o înviorare a atitudinilor proprii, dar și o tendință de depersonalizare universalizantă. Arhitectura a rămas pînă acum o floare a spiritului care s-a născut ca specificitate a unui mediu omenesc dat și a unei regiuni geografice date. Cu un discernămînt mai ascuțit, cu toate tehnicile similare întrebuințate, ea trebuie să-și păstreze calitățile care au fixat-o ca necesitate spirituală a oamenilor, ca un limbaj propriu culturii respective.

Avem în fața noastră această activitate creatoare, reprezentată de desfășurarea actualului nostru plan de investiții al economiei naționale. Îl vom realiza ; dar trebuie să fie și un mijloc propriu al nostru, al arhitecților, să introducem în el calitățile necesare artei noastre de a construi, să lăsăm după noi, împreună cu toți cei ce construiesc în toate domeniile în țara noastră, un semn deosebit, cu o personalitate care să spună mai mult decît o simplă investiție obiectivă.

arh. cornel bălan
Secretar al Uniunii arhitecților

estetica arhitecturii contemporane românești și sarcinile privind amprenta proprie, varietatea și specificul local al arhitecturii

Arhitecții din țara noastră sînt antrenați în opera de înfăptuire a programului elaborat de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român și aduc o contribuție prețioasă la realizarea marilor edificii ale socialismului.

Importanța sarcinilor ce stau în fața noastră s-a desprins și din lucrările „Consfătuirii consacrate activității de proiectare în domeniul construcțiilor" organizată de Comitetul Central al Partidului și de Guvern în luna ianuarie a.c.

Lucrările consfătuirii au permis un larg și valoros schimb de păreri privind activitatea din acest domeniu, evidențiindu-se atît realizările deosebite, cît și lipsurile constatate în munca proiectanților din construcții.

Un loc important în aceste discuții l-a ocupat problema eficienței economice. S-a arătat că „adesea proiectanții și constructorii au pus accentul pe latura arhitecturală, care, fără îndoială, are importanța sa, dar au neglijat latura esențială, — eficacitatea economică a construcțiilor". S-a criticat folosirea nerațională a terenului, risipa de materiale, supradimensionarea, grandomania și tendințele către o monumentalitate nejustificată.

În cuvîntul de închidere la această consfătuire, tovarășul Nicolae Ceaușescu a spus:

„Vom dovedi superioritatea socialismului nu prin proporțiile exagerate ale construcțiilor, ci prin producții de înaltă calitate, la nivel tehnic mondial, cu cheltuieli minime, cu beneficii cît mai mari."

S-a insistat de asemenea și asupra necesității dezvoltării cercetării științifice în acest domeniu, pentru extinderea tipizării, introducerea unor noi soluții constructive, a materialelor noi și a necesității asigurării unei mai bune documentări a proiectanților.

S-a constatat că unele neajunsuri din domeniul proiectării se datoresc termenelor scurte care nu au dat posibilitatea aprofundării proiectelor, prezentării unor variante comparative.

Ni s-a cerut ca față de toate aceste lipsuri să avem o atitudine critică, să combatem ce este vechi și perimat, pentru a introduce noul.

ECONOMICITATEA SOLUȚIILOR

Problemele discutate în cadrul consfătuirii au o strînsă legătură cu diferitele aspecte ale temei pe care o abordăm în plenara de astăzi.

Putem considera că exagerarea și superfluul conduc la risipă și au consecințe negative nu numai asupra eficienței economice, dar și asupra clarității soluțiilor, realizîndu-se construcții greoaie și inexpresive sau forme inestetice și supraîncărcate.

Noi trebuie să urmărim adoptarea unor soluții economice optime, rezolvînd concomitent problemele funcționale, constructive și estetice în așa fel încît spațiul și materialul folosit să dea maximum de randament sub toate aspectele, cu cheltuire minimă de fonduri.

Realizarea deplină a creației de arhitectură și urbanism în conformitate cu legile frumosului înseamnă a ține seama de toate criteriile sau atributele, în unitatea lor dialectică, în funcție de ponderea și rolul fiecăruia. Criteriile materiale nu sînt lipsite de importanță din punct de vedere al valențelor estetice. Se pot ușor constata efectele organizării funcționale asupra expresivității volumelor, ale economicității asupra folosirii și tratării raționale a spațiului, formelor și materialelor utilizate.

Desconsiderarea oricăruia dintre criteriile materiale sau absolutizarea criteriului frumuseții sînt dăunătoare atît economicității și funcționalității, cît și frumuseții însăși.

Trebuie combătute acele păreri prin care se afirmă că criteriul economicității ar avea un efect limitativ pentru realizarea expresiei plastice.

Economicitatea nu este cerința unor situații de moment, ci este o lege a progresului, impusă de necesitatea obiectivă a reducerii continue a efortului uman și creșterii eficacității rezultatelor în toate domeniile procesului de muncă, inclusiv în arhitectură și urbanism.

Așa cum s-a desprins și din lucrările consfătuirii proiectanților, pe măsura creșterii marelui volum de investiții, a creșterii experienței proiectanților din țara noastră, creația arhitecturală a evoluat, ajungînd la un nivel ridicat.

De pe treapta actuală a realizărilor noastre punem în discuție, în cadrul plenarei noastre, unele aspecte ale producției arhitectural-urbanistice din România legate de reliefarea trăsăturilor ce determină obținerea unei amprente proprii, de crearea și adîncirea caracterelor proprii ale localităților. De asemenea, vom analiza și tendința care se manifestă în producția noastră din ultimii ani, spre uniformitate și monotonie, care se constată într-o măsură diferită la orașe, sate și în zone industriale.

O ARHITECTURĂ ORIGINALĂ

Arhitecții au fost adesea criticați și pentru faptul că datorită aspectului noilor ansambluri de locuințe s-a ajuns ca unele orașe ale țării să aibă o înfățișare asemănătoare: „De multe ori aflîndu-te în unele cartiere nou-construite nu-ți poți da seama în ce localitate te afli.“ Deseori s-a subliniat necesitatea de a promova o arhitectură originală.

O arhitectură cu amprentă națională trebuie să reflecte prin conținutul și formele ei de exprimare ansamblul caracteristic de trăsături materiale și spirituale care o diferențiază de arhitectura și urbanismul altor țări, fiind determinată de:

- condiții geografice (relief, climă, resurse de materii prime);
- condiții economice (mod de producție, resurse de forțe de muncă, tehnică, programe de arhitectură etc.);
- condiții sociale materiale (demografice, categorii sociale, programe de muncă, ocuparea femeii etc.) și
- condiții social-spirituale (grad de cultură, nivel de cunoștințe, tradiții și gusturi, înclinații și cerințe educative, estetice și spirituale).

AMPRENTA NAȚIONALĂ

Dar aceste condiții, care prezintă diferențe mai mici sau mai mari de la o țară la alta, nu determină în zilele noastre, singure, realizarea trăsăturilor specifice ale cadrului arhitectural.

În epoca noastră există o vehiculare foarte rapidă a ideilor în care fiecare dorește să adopte tot ce corespunde modului său de viață și posibilităților sale economice. În multe țări s-au generalizat, cu foarte mici variații, aceleași principii funcționale, tehnice și materiale de construcții.

Pe această cale, în multe țări a apărut o arhitectură puțin diferențiată, avînd multe aspecte asemănătoare. Tendința de a prelua ca atare, de la o regiune geografică a globului la alta, pastișarea realizărilor unor mari meșteri ai arhitecturii contemporane a favorizat fenomenul mai sus menționat.

Am dori să subliniem importanța deosebită a cerințelor spirituale care manifestă trăsături specifice și variate la fiecare popor, existînd caracteristici proprii în ceea ce privește tradițiile, gusturile și înclinațiile estetice, ele putînd determina în bună măsură nota specifică fiecărei arhitecturi naționale.

Existența condițiilor enunțate nu este suficientă în realizarea unei amprente naționale. Acestea nu conduc mecanic-univoc la crearea formei specifice și necesită un serios efort creator din partea arhitectului, care trebuie să fie convins că arhitectura noastră trebuie să reflecte specificul colectivității, al societății. Arhitectul trebuie să dea dovadă și de sensibilitate, imaginație, îndrăzneală și de un dezvoltat simț al realității și proporțiilor. Este necesar să i se asigure suficient cîmp liber activității și imaginației sale creatoare pentru a-și aduce o contribuție originală în rezolvarea problemelor, la un nivel profesional din ce în ce mai înalt.

Tradiția noastră poate constitui un izvor de inspirație, dar pînă în prezent nu avem decît studii incomplete asupra arhitecturii populare.

Mulți dintre colegii noștri dezarmează în căutarea unor surse de inspirație în arhitectura noastră tradițională, cînd constată diferența de programe, de structuri constructive, de materiale folosite, a scării diferite (atît la obiecte izolate, cît și la ansambluri), inversarea raportului gol-plin în arhitectura modernă contemporană.

Sensurile tradițiilor nu sînt însă limitative; ele pot constitui un ferment spiritual pentru creație și stau la baza continuării și dezvoltării acestor tradiții, putînd inspira soluții noi.

În orice caz, sursele de inspirație nu pot fi reduse la aspectele estetice ori la elementele decorative și ornamentale, ca în unele încercări din perioada anilor 1950—1955, ci trebuie înțeles ansamblul trăsăturilor funcționale, constructive și estetice și, în special, modul de înțelegere a relațiilor lor reciproce.

SĂ NE ADRESĂM LA IZVOARE

Studiind tradiția, trebuie să ne adresăm direct la izvoare pentru a ne feri de culegerea unor sensuri falsificate de la edificii pastișate, pentru a-i găsi sensurile exacte și notele specifice pure.

Un exemplu strălucit privind studiul aprofundat la sursă al creațiilor artistice ale poporului nostru îl constituie marii noștri poeți. Versul lui Eminescu și Alecsandri, limba lui Sadoveanu și Arghezi, demonstrează profunde căutări și inspirație de la izvorul pur al creației populare.

În creația sa artistică, arhitectul, spre deosebire de ceilalți artiști, este condiționat de o serie de factori, neputînd să creeze fără ajutorul pe care îl dă societatea la nivelul ei de dezvoltare și pe măsura aspirațiilor ascendente spre care tinde.

Trebuie analizate învățămintele istoriei arhitecturii, care ne arată că specificul expresiei plastice a constituit o legitate a dezvoltării arhitecturilor tuturor timpurilor. Stiluri de largă răspîndire europeană, cum au fost goticul, renașterea sau clasicismul, și-au găsit în fiecare țară o expresie proprie, devenind stiluri naționale.

ELEMENTELE SPECIFICE ALE LOCALITĂȚILOR

Trecînd la analiza specificului localităților, în cadrul unei arhitecturi cu amprentă proprie, trebuie să ne referim la acele condiții obiective,

materiale și spirituale, care le caracterizează în raport cu celelalte localități:

— *condiții funcționale* — rolul, caracterul economic și locul în cadrul rețelei de orașe ale țării văzute în perspectivă;

— *condiții economice și sociale* — ponderea și sistemul investițiilor, resursele locale, creșterea populației, ocupațiile în timpul liber;

— *condiții geografice* — relieful, microclima, peisajul, plantațiile;

— *condiții istorice* — structura majoră a orașului, fondul valoros construit și monumentele caracteristice.

Specificul localităților este redat de totalitatea trăsăturilor ce definesc caracterul propriu al unei localități și o fac să se deosebească de toate celelalte. În diversitatea cazurilor care se pun, specificul local trebuie menținut, corectat sau creat. Specificul localităților noastre îl menținem și-l dezvoltăm prin rezolvarea particularităților concrete în funcție de condițiile și de nevoile locale, de particularitățile multilaterale privite în perspectiva dezvoltării lor.

Caracteristicile economice și funcționale pot contura specificul localităților în cazul cînd proiectele de ansamblu pe care le aplicăm realizează programe arhitectural-urbanistice specifice.

Condițiile geografice oferă în general posibilitatea unor trăsături marcate, dar noi nu le folosim în suficientă măsură spre a integra și a acuza trăsăturile specifice ale cadrului natural în realizările noastre urbanistice.

Referindu-ne la trăsăturile istorice, trebuie să observăm că multe dintre orașele noastre s-au născut în perioada feudală și s-au îmbogățit în decursul existenței lor cu clădiri și ansambluri monumentale, componente urbanistice hotărîtoare pentru conturarea unei personalități distincte.

În aceste condiții, nu trebuie subapreciată reliefarea trăsăturilor istorice ale localităților vechi, punerea în valoare a patrimoniului lor valoros, care să fie integrat nivelului cerințelor actuale și structurii noi a orașului. Localitățile noastre conțin idei compoziționale proprii, ce nu au fost încă suficient studiate.

Tratarea funcțiilor urbanistice prin aceleași metode, pornind de la aceleași criterii, indiferent de condițiile obiective de temă și mediu, nu poate duce decît la uniformitate și monotonie.

În multe din realizările noastre s-au desprins elemente ce creează trăsături specifice localităților : cetatea din Deva ca ax al noii esplanade din centrul orașului ; complexul mănăstiresc din Iași văzut de pe terasele superioare ale blocurilor din piața Unirii ; lacurile din nordul Capitalei, integrate organic în structura orașului, pot aduce o contribuție însemnată la conturarea personalității sale urbane.

Elemente deosebite ale trecutului istoric ce trebuie să constituie coordonatele esențiale ale dezvoltării ulterioare conțin orașe ca Sighișoara, Sibiu, Suceava; altele, au o structură caracteristică a rețelei de circulație, cum ar fi unele localități de pe malul Dunării. Totuși, în acest domeniu a existat o insuficientă preocupare de a lega dezvoltarea actuală a localităților de cea premergătoare pe fondul unei anumite subestimări a trăsăturilor specifice moștenite.

Trebuie să subliniem că imaginea reală a unui oraș nu apare niciodată totală simultan. Ea se formează prin parcurgerea spațiului în timp și prin înmănunchierea unor aspecte parțiale într-unul general, care nu le cuprinde pe toate, ci numai pe cele parcurse mai frecvent și cunoscute mai bine.

Deci, trebuie să dăm importanța cuvenită acestor arii de interese care au un rol preponderent în realizarea specificului localităților.

VARIETATEA

Prin realizarea „specificului" localității se pun fundamentele varietății în cadrul acesteia. Dar în afară de varietatea la nivelul localităților, ea este necesară și la nivelul ansamblurilor și construcțiilor de locuințe, al dotărilor social-culturale și al construcțiilor industriale.

Varietatea în creația de arhitectură și urbanism decurge din satisfacerea nevoilor variate ale populației. Personalizarea creației este legată în primul rînd de satisfacerea cerințelor ei multiple, materiale-spirituale, sociale-individuale.

Cerința de varietate nu poate fi considerată o înclinație estetică subiectivă, ci o reflectare a realității obiective.

Necesitatea firească de varietate nu implică absolutizarea ei și nu trebuie să ducă la originalitate cu orice preț ; pentru că, după cum repetarea excesivă generează monotonia, varietatea gratuită tinde să devină capriciu formalist.

Fenomenul de monotonie a creației noastre arhitectural-urbanistice este generat de numeroase surse:

— repetarea pe scară largă a unor programe insuficient diferențiate, însoțite deseori de o repetare facilă a unui număr restrîns de soluții spațial-volumetrice ;

— exprimarea inadecvată a unor funcții și o slabă diferențiere în realizarea unor volume și regimuri de înălțime ;

— modul defectuos de aplicare a tipizării ; noi trebuie să recurgem la tipizare pentru a promova industrializarea construcțiilor, pentru a reduce munca în proiectare și a asigura un nivel calitativ mediu clădirilor ce le realizăm și nu pentru a suplini unele carențe de planificare și organizarea defectuoasă a planurilor de lucru ale institutelor de proiectare, ce conduc uneori la aplicarea nerațională a unor proiecte tip.

Este necesar a se lărgi gama proiectelor tip și directive, desigur pentru clădiri de frecventă utilizare, și nu pentru unicate. Este necesar a se tipiza funcțiuni, tronsoane, subansambluri ; a se lărgi gama elementelor constructive folosite, a asigura varietatea și variabilitatea schemelor funcționale și a spori posibilitățile combinatorii ale elementelor și obiectelor tipizate, atît ca tratare arhitecturală, cît și ca așezare urbanistică.

În domeniul tipizării, D.S.A.P.C.-urile ar trebui să aibă un rol mai activ și să facă propuneri de îmbunătățire, rezultate din experiența proprie.

Construcția, și mai ales structura, sînt resurse importante ale expresiei arhitecturale și pot aduce un aport de primă importanță în obținerea varietății. S-ar cere folosirea unei game mai largi de elemente structurale, în special la proiectele unicate, o colaborare creatoare cu inginerul constructor proiectant, ce poate conduce la îmbogățirea posibilităților de expresie arhitecturală.

Construcțiile realizate cu o tehnologie principial nouă trebuie să ducă la exploatarea posibilităților specifice.

Dar progresele autentice constructive și structurale trebuie să aibă la bază scopul de a satisface cerințele funcționale și de a reduce continuu cheltuirea mijloacelor pentru realizarea lor.

Armonia deplină dintre structură și expresia ei tectonică a devenit o necesitate obiectivă, încălcarea ei avînd efecte negative asupra ratio-

nalității constructive și implicit asupra eficacității economice.

Exemple strălucite ale folosirii creatoare a potențelor artistice ale structurilor le constituie operele lui Perret, Nervi și Candella.

RIDICAREA NIVELULUI ARTISTIC AL CREAȚIEI

Este cazul să insistăm aici și asupra necesității ridicării continue a nivelului artistic al creației. Trebuie să se pretindă virtuozitate proiectantului și executantului.

Ceea ce ne supără pe noi în mod deosebit este monotonia urîtului, mult mai gravă decît monotonia frumosului. Sînt cazuri cînd fronturi de clădiri sau străzi întregi repetă elemente compoziționale, dar datorită unei reușite creații artistice nimeni nu le acuză de monotonie, cum sînt exemplele străzilor Rossi din Leningrad și Rivoli din Paris.

Progresul estetic al arhitecturii și urbanismului este strîns legat de pretențiile societății față de ele, este puternic influențat de nivelul general al gustului estetic. Aceasta implică necesitatea educării gustului estetic, care este deseori depășit de transformările obiective ale bazei materiale ce nu și-au căpătat încă reflexul în planul conștiinței estetice.

Senzațiile emotive și educarea marelui public, care este criticul nostru, s-au format și prin cunoașterea caracteristicilor, formelor, detaliilor și amploarei unor clădiri reprezentative ale fostelor clase stăpînitoare, cu cheltuirea unor importante resurse materiale.

Condițiile politice, economice și sociale ale orînduirii socialiste stabilesc noi obiective ce stau la baza tratării problemelor de arhitectură. În cadrul construirii ansamblurilor noastre, alte criterii trebuie să stea la baza analizării sub aspect plastic a manifestărilor actuale de arhitectură și urbanism, care trebuie adaptate în raport cu aceste forme de exprimare.

Principalele manifestări de monotonie le întîlnim în ansamblurile noastre de locuințe. Desigur, nu se pot emite judecăți definitive asupra majorității unităților noastre urbanistice care nu sînt încă închegate ; le lipsesc dotările, mobilierul stradal, plantațiile etc.

În același timp, nu trebuie omis faptul că strada din vechile cartiere conține aspecte extrem de variate, care, în mare parte, nu mai au o rațiune de a exista în noile noastre ansambluri. Pe de altă parte, noi trebuie să recunoaștem că strada ca element urban a fost sărăcită de elementele sale de atracție — dotările sociale, culturale și comerciale. Acestea au fost risipite în teritoriul microraionului sau cartierului, conform unei rețele de principiu ce pune accentul pe funcționalitate și neglijează adeseori factorul estetic. În lipsa animației, luminii, aspectelor variate ele străzii, noile cartiere nu pot reține populația, care este atrasă de centrul vechiului oraș.

ARHITECTURA INDUSTRIALĂ

În domeniul construcțiilor industriale avem exemple deosebit de grăitoare privind potențele de expresivitate ale utilității, plastica industrială fiind strîns legată de procedeele tehnologice.

În aceste condiții, este foarte important ca arhitectul să-și însușească principii generale tehnologice pentru proiectul ce-l elaborează, pentru a putea colabora alături de ceilalți specialiști, pentru a alege și realiza soluțiile optime volumetrice și plastice într-o serie de variante de organizare a procesului de producție.

Sînt uneori cazuri în care, datorită ritmului precipitat de transformare a proceselor tehnologice, arhitectul este obligat să realizeze o arhitectură „nedefinitivă" chiar dacă e definitiv construită și amplasată.

Desigur, aici intervine și o dificultate creată de faptul că arhitectul care lucrează în anumite sectoare din domeniul proiectării industriale nu este autorul concepției construcției și de multe ori nici nu tinde spre aceasta.

Unele dificultăți le întîmpină arhitectul și din partea unor factori de răspundere din industrie, care deși pe de o parte sînt convinși de necesitatea realizării unor produse industriale cu un ridicat aspect calitativ, nu înțeleg realizarea acelorași cerințe la construcțiile în care se produc bunurile respective.

Este de remarcat că monotonia la construcțiile industriale și lipsa de varietate o întîlnim mai des în detalii și mai rar pe plan general, spre deosebire de ansamblurile de locuințe și dotări, unde monotonia apare de regulă pe plan general. Din păcate, rezolvarea plastică a construcțiilor industriale lasă uneori de dorit cu toate posibilitățile largi din acest domeniu. Adesea se merge pe linia șablon a vitrării complete a unor fațade, chiar și atunci cînd contravine unor cerințe funcționale și economice.

Echiparea tehnică și instalațiile capătă deseori pondere mai mare decît construcția însăși. Exploatarea posibilităților lor estetice nu a devenit însă decît în mică măsură obiectul atenției arhitecților. Se irosesc resurse materiale căutînd a le masca cu tot dinadinsul, deși încercările de folosire a posibilităților expresive proprii ale echipamentului și instalațiilor au condus în multe țări la realizări foarte reușite.

În fine, trebuie să menționăm că nu s-au studiat suficient posibilitățile de compunere a unor unități industriale cu zonele de locuințe, care în afara unor consecințe favorabile ce nu fac obiectul prezentei expuneri, ar contribui la realizarea unei mai mari varietăți.

SISTEMATIZAREA SATELOR

Problemele pe care le discutăm prezintă aspecte oarecum diferite la construcțiile din sate. În acest domeniu intervenția arhitectului a fost mai modestă. Există o rămînere în urmă în ceea ce privește sistematizarea satelor noastre. De multe ori se pune problema menținerii specificului satelor noastre și eliminării influențelor dăunătoare de uniformizare ce duc la pierderea trăsăturilor proprii caracteristice ; și la sate s-au construit mii de locuințe după o gamă foarte restrînsă de proiecte tip.

Este necesar să se întocmească pentru fiecare regiune un sortiment larg de proiecte directive care să fie elaborate în baza studierii atente a tipurilor locale, D.S.A.P.C.-urile trebuind să fie mult mai active în acest domeniu. Totodată ar trebui date răspunsuri la o serie de întrebări : care sînt căile pe care trebuie să evolueze partiul răspîndit cu mici variații în satele din întreg cuprinsul țării, ce derivă din tipul clasic de clădire populară compus din tindă și două camere ; la ce conduce folosirea mai limitată sau eliminarea completă a unor materiale tradiționale în construcțiile sătești, cum ar fi, de exemplu, lemnul ș.a.

În privința dotărilor pe care le executăm trebuie să tragem învățăminte din amplasarea unor magazine sătești, cămine culturale sau școli, care nu se încadrează în specificul local, cu atît mai mult cu cît asemenea clădiri constituie punctul de atracție sau marchează centrul unor localități rurale care de multe ori nu depășesc cîteva sute de gospodării.

În realizarea aspectelor variate ale localităților și combaterea monotoniei nu trebuie neglijate mijloacele specifice arhitecturii peisa-

giste, importanța mobilierului și echipamentului exterior, iluminatul nocturn.

Dar imaginea arhitecturală nu este doar imaginea exterioară a cadrului construit. Arhitectura de interior, atît cea civilă, cît și cea industrială, trebuie să facă de asemenea obiectul atenției noastre în efortul de combatere a fenomenului uniformității și monotoniei.

ARHITECTURA ȘI ARTELE PLASTICE

În baza posibilităților în continuă creștere de utilizare a artelor plastice monumentale trebuie găsite posibilități noi, contemporane, de a lărgi sinteza arhitecturii cu artele plastice, integrînd spațiul urban sau edificiile cu elemente plastice realizate într-o concepție unică, printr-o strînsă colaborare cu artiștii plastici.

Este de dorit să se înceapă colaborarea de la începutul proiectării, să se asigure sinteza deplină a realizărilor comune. Trebuie criticat sistemul deseori utilizat, în care mai întîi se întocmește obiectul de artă monumentală și apoi se caută un ansamblu în care să se încadreze, sau odată ansamblul terminat se caută ornamentarea lui cu un obiect de artă monumentală care în majoritatea cazurilor nu-și găsește locul. Trebuie remarcată slaba colaborare dintre arhitect și artistul plastic, care este poate unul din motivele lipsei din ansamblurile noastre a elementelor de artă monumentală: statui, fîntîni decorative etc.

Ar trebui revizuite unele concepții privind folosirea elementelor de artă decorativă și ornamentală. Dozate cu discernămînt și în armonie cu cerințele funcționale, constructive și estetice, artele plastice pot aduce o contribuție estetică valoroasă în realizarea varietății, a unei amprente proprii, noi și contemporane, în personalizarea ansamblurilor și clădirilor.

Unele din posibilitățile de decorare și agrementare a ansamblurilor noastre nu pot fi realizate o dată cu investiția principală. Aceasta nu justifică lipsa lor din proiect sau neglijarea rezervării spațiului pentru amplasarea lor într-o etapă viitoare; apar greutăți și în stabilirea tematicii acestor lucrări.

Lipsa de cadre și implicit timpul redus aferent întocmirii proiectelor conduc la o elaborare insuficient de adîncită a procesului de creație artistică, la rezolvări șablon și la urmărirea sumară și insuficientă a execuției pe șantier.

ORGANIZAREA PROIECTĂRII

Aici ar fi cazul să amintim că există importante rezerve în capacitatea de lucru a institutelor de proiectare care ar putea fi valorificate printr-o reorganizare și simplificare a acestora, care să urmărească creșterea ponderii activității de creație și reducerea timpului irosit în acțiuni administrative.

Pentru o mai bună dezvoltare a personalității proiectanților, colectivele de proiectare ar trebui să se organizeze pe bază de afinități. Crearea personalității creatoare este favorizată și de întărirea autorității proiectanților de arhitectură. În același timp, difuzarea largă a operei legate de autorii săi, difuzare folosită în toate domeniile artei, este de natură să mobilizeze importante energii.

AVIZAREA

Calitățile funcționale, constructive și estetice ale proiectelor noastre și în general întreaga concepție de arhitectură nu se pot aprecia matematic; aceleași probleme de proiectare pot fi soluționate în mai multe feluri, dar uneori colegii noștri din avizare intervin cu păreri personale, reducînd la un numitor comun aportul proiectării, în loc să se mențină în cadrul determinat de disciplina directivelor de stat.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, referindu-se la această chestiune în cadrul Consfătuirii lucrătorilor din proiectare, a menționat:

„... trebuie semnalat faptul că se insistă uneori în munca de îndrumare prea mult asupra unor aspecte secundare, răpindu-se inițiativa organelor chemate să proiecteze și să execute lucrările. Această practică are repercusiuni asupra originalității construcțiilor, duce la uniformizare". Și mai departe: „Oare activitatea de control și îndrumare a C.S.C.A.S. trebuie să meargă pînă acolo încît să stabilească cum trebuie așezat fiecare bloc, cum trebuie pusă și ce culoare trebuie să aibă fațada? Atunci ce mai fac organele de proiectare, care mai este rolul sfaturilor populare? Nu sînt lăsate suficiente posibilități de exprimare creatoare pentru valorosul aparat de proiectanți și de constructori de care dispunem."

Pe drumul obținerii unei arhitecturi originale trebuie să existe un efort colectiv în care contribuția arhitectului proiectant nu poate fi integral valorificată decît printr-o strînsă colaborare cu inginerul proiectant, artistul plastic, executantul, sprijiniți de organele centrale de stat în frunte cu C.S.C.A.S.

CRITICA DE ARHITECTURĂ

Treptele spre obținerea unei creații valoroase de arhitectură se urcă greu, una cîte una și de multe ori pe drumuri sinuoase. În acest sens, se simte necesitatea unei critici susținute care să prezinte calitățile și defectele realizărilor de arhitectură și urbanism în lumina criteriilor obiective ale creației din aceste domenii, urmînd să facă înțelese valorile reale, autentice.

Din anul 1966, ziarul „Scînteia" și gazeta „Contemporanul" au publicat numeroase articole și luări de poziții care au căutat să clarifice diferitele aspecte ce apar în procesul creării unei arhitecturi originale.

Este necesar ca și revista noastră „Arhitectura" să promoveze în chip mai susținut, în paginile ei, articole și materiale critice.

Deoarece clarificarea teoretică în continuare a căilor privind crearea unei arhitecturi originale este esențială pentru orientarea activității de proiectare, este necesar ca masa arhitecților să se informeze și să participe la lupta de opinii, de idei în domeniul estetic și al culturii generale.

Trebuie să mărturisim că nu există o dezbatere organizată asupra problemelor de estetică arhitecturală. Considerăm că ar fi nimerit ca Uniunea arhitecților să organizeze cu sprijinul catedrei de teoria arhitecturii de la Institutul de arhitectură „Ion Mincu", discuții de creație pe această temă.

Arhitecții din țara noastră vor munci cu abnegație pentru a realiza sarcinile ce le stau în față. Să acordăm întreaga semnificație profesiunii de arhitect; să muncim cu dăruire pentru om — măsura creației noastre.

Să dăm o nouă strălucire orașelor și satelor noastre — peisajului nostru socialist.

Să merităm încrederea ce ni se acordă.

arh. nicolae porumbescu,
arh. maria vaida-porumbescu

specificul în arhitectură

Am vrea să începem această comunicare despre specific în arhitectură cu concluziile rostite de tovarășul profesor Nicolae Bădescu la Conferința pe țară a Uniunii arhitecților din anul 1966.

. . . « problema aceasta trebuie să fie discutată mult mai amplu și mai serios, cu dorința de a ajunge la soluții, în cadrul Uniunii arhitecților. Trebuie să aibă loc aceste dezbateri într-adevăr libere, pasionate, diferite, care să ducă la lămurirea problemei, la planificarea ei ».

Ceea ce urmează reprezintă în fond înregimentarea noastră personală în șirul discuțiilor, în dorința de a contribui la rezolvarea problemelor.

Oglindă a realității noastre concrete, într-o perioadă istoric bine determinată a construcției socialismului, arhitectura românească prin reflectare, trebuie să parcurgă același salt revolutiv și calitativ, apariția noului fiind legică. Prin îndrumări superioare, prin precizări teoretice generale, asistăm la un fenomen înnoitor în arhitectură, la investigații mai profunde și mai fructuoase. Necesitatea revizuirilor teoretice în arhitectură, o nouă problematică a arhitectului contemporan — se impun.

În contextul mondial, poziționările față de înnoire au fost diverse, dar în limitele contradicțiilor, ale încercărilor concrete și șovăielilor, firul adevărului, în continuitatea lui, se poate urmări. După scurgerea unei perioade de 50 de ani de experiență, frămîntările arhitecților sînt dominate, în principal, de reacția împotriva stagnării la un stadiu practic și de gîndire inițial revolutiv-progresist, dar azi obiectiv depășit.

Tînăra arhitectură modernă a trebuit să răstoarne în întregime eșafodajul grandilocvent al academismului, formalismului, pompierismului și multor altora. Dar în lupta cu sclerozarea și dogmatismul, a purtat în sînul ei și propriile sale contradicții. În dezvoltarea lor, aceste contradicții s-au diferențiat, s-au manifestat și în mod firesc au provocat criza, fenomen pregătitor pentru trecerea la o nouă calitate.

Pe plan mondial, creatorii înaintați neagă astăzi, printre altele, ca mai important în arhitectură:

— absolutizarea raționalismului ;

— obiectivismul și depersonalizarea ;

— funcționalismul ca factor determinant al expresiei.

În același timp se afirmă, alături de celelalte caracteristici ale ei, că :

— arhitectura este act al voinței, gîndirii și sensibilității umane ;

— arhitectura în esență este o poziție lirică ;

— fluxul liric imprimă și determină în mod sintetic calitatea arhitecturii.

Dezvoltînd aceste două ultime poziționări în condițiile noastre și în cadrul construirii socialismului, putem trece la dezbaterea fondului problemei, arhitectura specifică.

SPECIFICITATEA ARHITECTURII — POZIȚIE LIRICĂ

Înțelegerea specificității arhitecturii începe prin acceptarea faptului că poziția lirică — proprie unei anumite colectivități și chiar cea proprie personală a arhitecturii — spiritualizează, dominînd în final complexul de nevoi, funcțiuni, precum și materializarea lor, dar se poate manifesta numai prin și în cadrul strict al acestor mijloace concrete.

Însușită, această categorie îl apără pe arhitect de false exprimări, fie ele desuete, fie aparent plonjate în timpuri viitoare. Ea rămîne valabilă fie pentru poziția arhitectului cult, care a zidit palate și orașe, fie a meșterului popular de totdeauna. Pe măsura posibilităților materiale precis determinate, aceștia au știut să reverse, prin zidirile lor, preaplinul liric personal și al conviețuitorilor, fiind oglinda lirismului propriului lor popor.

Înțelegînd vasta experiență a trecutului, arhitectul contemporan poate, prin mijlocele materiale ale societății noastre, prin stăpînirea meseriei, prin îndrumarea către adevăr care îi este asigurată, să fie oglindă a umanismului și lirismului patriei noastre socialiste. Către acest țel

este mersul adevărat al arhitectului și sensul arhitecturii noastre.

Acest punct de plecare odată acceptat, rămîne să cădem de acord, prin analiză, asupra raporturilor dintre : continuitate, inovație și tradiție.

Inovația și tradiția în arhitectură sînt categorii necesare determinării raportului calitativ al unei arhitecturi specifice față de o arhitectură obiectiv depersonalizată. Noul, sîmburele generator al procesului de creație, motorul dezvoltărilor ei calitative, stabilește acest raport. Aparent, continuitatea se rupe. Analiza atentă a relației se impune.

De fapt, vechiul dispare, ca să se regăsească pe o altă treaptă, în nou. Legea negării negației generează raportul dintre nou și vechi. Noul se naște din vechi și poartă în sine pieirea sa.

Urmărind deci legea însăși a vieții, noul în arhitectură neagă tradiția, dar nu poate lua naștere decît prin existența tradiției, din care își absoarbe vitalitatea. Prin aceasta tradiția nu mai poate fi înțeleasă obtuz, ca o poziție conservatoare, ea devenind matcă necesară a înnoirii.

Problema continuității apare necesară și deschisă.

Dezvoltarea continuă a condiției umane prin treceri din calitate în calitate este evidentă și condiția arhitecturală o reflectă în mod direct.

De aceea se poate afirma că arhitectura ne apare asemenea curgerii unui uriaș fluviu și oricît am merge în urmă, curentele izvorăsc neîntrerupt din alte curente, ca niște rădăcini înfipte mereu în alte rădăcini, pînă departe la o rădăcină pivot, izvor primar pe care abia îl bănuim. Influențele reciproce ale diverselor arhitecturi, culte sau folclorice, treptele dezvoltărilor parcurse de-a lungul timpurilor, nu sînt decît ramificații și curente în mersul aceluiași mare fluviu. Putem restrînge această afirmație sintetică la problematica noastră concretă și actuală, analizînd cîteva aspecte.

Caracterul evolutiv socialist a dat naștere tendinței pentru o nouă exprimare — în ultimă instanță reflex al gîndirii, al fluxului liric și al patosului epocii în care trăim — dezvoltată în paralel cu fondul aperceptiv vechi al valorilor cristalizate. Coexistînd, acestea se îmbină, căutîndu-și o rezultantă în care puterea înnoitoare trebuie să învingă.

În procesul dezvoltării arhitecturii ne este clară multitudinea factorilor care sînt în interacțiune. Concretizînd cu o imagine vectorială, acești factori se compun pe o diversitate de axe și planuri cu multiple rezultante, care determină în final o unică rezultantă, sinteză însăși a arhitecturii. Pentru simplificarea noastră să ne referim numai la două planuri de compunere a arhitecturii : cel al procesului tehnic și cel al procesului liric.

PROCESUL TEHNIC

În planul procesului tehnic, trecerea către industrializare și înlocuirea treptată a mijloacelor meșteșugărești sînt o realitate tranzitorie a zilelor noastre. Existența în paralel a tehnicii vechi meșteșugărești — în fond depășite, dar active încă asupra sensibilității oamenilor — cu tehnica nouă industrială, contribuie într-o importantă măsură la determinarea expresiei arhitecturale, conferindu-i un caracter plastic tranzitoriu pentru această etapă.

Valoarea vechii expresii meșteșugărești împinge expresia tehnicii noi industriale, prin comparație, către o căutare înnoitoare a propriului său limbaj emoțional, pentru a-și depăși astfel stadiul incipient. Gradul valoric al fondului aperceptiv vechi este determinant în impulsionarea viitoarei expresii arhitecturale.

Noua tehnică trăiește în matca veche, iar cea veche rămîne prezentă în nou. Linia continuității este mereu activă în această dualitate obiectivă.

Constatăm ușor exemplificînd :

Cu ajutorul betonului armat, tehnica zidăriei de cărămidă își schimbă expresia calitativ, liberîndu-se de constrîngerile constructive care îi imprimau un caracter strict, cîștigînd astfel o nouă expresie plastică, mai liberă și mai deschisă.

Industria textilă, simplificatoare la început, ajunge treptat, prin dezvoltare să-și creeze forme proprii, care egalează în frumusețe spontana armonie a țesăturilor de mînă.

Raportul de continuitate între expresiile vechi și noi este bine exprimat în istoria arhitecturii, pentru a nu aminti decît influența structurilor de lemn asupra celor de piatră, topirea formelor unei vechi tehnici în formele unei noi tehnici — cum ar fi perfecțiunea formelor partenonice ca dezvoltare și preluare a expresiei caracteristice templelor construite din lemn.

Problematici asemănătoare ni se pun și astăzi, cînd căutăm o expresie a structurii de beton. Influența expresiei tehnicii lemnului apare evidentă în unele tehnici ale betonului, care contează ca expresie pe caracterul rigidității lui, subliniat la betonul aparent de ideea-amprentă, lemnul devenind o epidermă a lui. De asemenea, în formele de beton care contează pe plasticitatea sa, putem descifra eterna năzuință umană de a modela, fie că este îmbrăcată într-o idee unificatoare sculpturală, ca la Ronchamp în tencuială, fie că reprezintă însăși forma modelată.

Prin continuitate, tradiția este de fapt vehiculul care poartă mereu în pîntecul său germenele înnoirii.

Părăsind planul componentei tehnice, să ne referim la planul liric și de gîndire al creației arhitecturale.

PLANUL LIRIC

Firesc ni se pare astăzi să vedem transpusă de meșterii timpului « casa omului » — experiență milenară — în « casa domnului », la biserica Bogdana din Rădăuți. Nu este însă vorba aici, numai de preluarea unei forme, ci chiar de sensul lăuntric al casei tipice țărănești. Odată intrat în casă, cel mai firesc gest de

invitare în camera mare este tradus aici, cu același gest de primitoare invitație, prin frîngerea axului, de nartex spre pronaos.

Firești ni se par astăzi și țesăturile în rîuri ale țăranilor din regiunile de munte. Dar ele reprezintă nu numai o geometrizare pură. Sînt preluări din fondul aperceptiv milenar al unui cadru în care, văzute de sus, cîmpurile și dealurile arate în fîșii inegale deveneau un mod de exprimare și o idee despre frumos.

Fondul aperceptiv nu se poate schimba de la o zi la alta. Fiecare din noi purtăm în memorie imaginea spațiilor în care am deschis ochii și vom vedea întotdeauna lucrurile din pragul unei uși a casei copilăriei. Le vom vedea din acest cadru, dar vom privi mai departe, înspre silueta prefigurată sau în formare a noilor perspective.

Desigur, realitățile zilelor noastre, cîmpurile, orașele, industriile, cu geometria lor, vor crea un fond aperceptiv diferențiat și propriu epocii noastre, care a și început să genereze modalități de exprimare noi, dar întotdeauna grevate pe un orizont spațial ancestral specific.

Învăluiți într-un orizont spațial — matcă stilistică specifică — putem fi siguri că etapa tranzitorie prin care trecem nu are un caracter minimalizator ca valoare artistică. Ea poate cuprinde, peste acceptarea obligată a necesității, o inefabilă frumusețe, care a reușit să dea în alte etape din istoria culturală a omenirii, emoționante exemple asociabile cu farmecul tinereții, dar care în principal reprezintă tendința noului, proiectarea conștientă spre o nouă expresie.

În aprecierile noastre asupra formării unui mod de expresie contemporan trebuie să fim însă prudenți. Ceea ce astăzi poate fi catalogat abstract sau non-figurativ și ceea ce violentează fondul nostru aperceptiv, poate că mîine îl vom înțelege ca fiind o transfigurare a noilor realități ale secolului nostru, noțiuni cunoscute și vehiculate azi de știință, dar neperceptibile metodelor de investigație directe de pînă acum. O proiectare în micro- și în macrocosmos.

Desigur, vasta problematică a continuității — tradiției și inovației — nu se epuizează prin cele expuse. Sînt enunțări și poziționări rezumative. Dar putem conchide:

— prin analiza atentă a procesului de cristalizare a arhitecturii noastre, în condițiile dezvoltării industriale în paralel cu tehnica meșteșugărească și prin cunoașterea interacțiunii lor;

— prin căutarea unei lucide și lirice expresii contemporane a noii tehnici;

— prin valorificarea îndelungatei experiențe populare, prezentă în fondul nostru aperceptiv, matcă stilistică specifică, linia continuității apare activă pentru arhitect. Ea asigură așezarea înnoirilor sale pe stratificația milenară a propriului popor, fiind o legătură ombilicală, prezentă chiar după consumarea ei.

SELECTAREA CALITATIVĂ A VALORILOR TRADIȚIONALE

Și dacă sîntem de acord cu acest punct de vedere, se poate aborda problema care ne preocupă îndeosebi, cunoașterea și studierea valorilor tradiționale și selectarea lor calitativă. Mai ales să înțelegem de ce trebuie îndeosebi și aproape exclusiv să ne raportăm — cînd vorbim de tradiție — la arhitectura noastră populară și la cea cultă străveche.

Cu părere de rău mai asistăm astăzi la afirmații prin care o anumită arhitectură, lipsită de gust și desuetă — fin de siècle — cu iz lăutăresc amestecat cu o cultură importată, dar țesută cu arnici, este luată drept tradiție, drept exemplu de urmat.

Și atențiune . . . Același flagel bîntuie și în unele aprecieri asupra arhitecturii populare, cînd denaturarea și imitarea vulgarizatoare sînt luate de unii drept marea noastră tradiție folclorică.

E o problemă de cunoaștere și cultură.

O tradiție de arhitectură cultă apropiată timpului nostru, care să aibă forța de a impulsiona căutările noastre contemporane, putem spune că nu avem.

Trebuie să ne fie limpede că singura noastră legătură cu tradiția este cea a cîtorva monumente deosebit de frumoase — dar puține — de arhitectură veche, și fecunda, nesecata noastră arhitectură țărănească, singura artă a construcției care s-a putut dezvolta în continuitate, în condițiile vitrege ale istoriei țării noastre — apărătoare timp de secole, prin suferințe, a progresului Europei apusene și răsăritene.

Din punct de vedere artistic, folclorul înseamnă pentru noi mult mai mult decît pentru popoarele care au creat, cu multe sute de ani în urmă, stiluri proprii arhitecturale.

La aceste popoare cu o cultură veche, procesul de asimilare a arhitecturii populare s-a înfăptuit de mult, trecînd pînă azi prin rafinate transformări; dar prin intermediul unor prea lungi și obosite reluări s-a sterilizat. Criza din Apus se datorește tocmai acestei nevoi de reîmprospătare, pentru care nu se mai găsește izvor.

Arta țărănească este o artă anonimă și colectivă, care în trecutul îndepărtat se poate reduce la cîteva rădăcini primare, la cîteva mari bazine folclorice, comune mai multor popoare actuale.

Prin comuniune în același cadru geografic, vorbind aceeași limbă, avînd aceleași influențe și suferind aceleași evenimente istorice, prin infinitele variații personale create de indivizi cu caracteristici psihologice asemănătoare, rădăcinile primare s-au diferențiat în timp, devenind stiluri țărănești specifice, proprii unor popoare.

Cu cît vom reuși să găsim filoanele cele mai autentice și valoroase, cu atît ne vom putea apropia mai mult de cunoașterea rădăcinii primare care a fost cîndva comună popoarelor traco-dacice și bazinului mediteranean. Studiind specificul românesc, vom descoperi legături vaste și legi etern valabile în universalitatea lor.

Este evident că raporturile dintre specific și universal, contemporaneitate și continuitate, inovație și tradiție nu sînt proprii numai arhitecturii.

Limba și poezia lui Eminescu și Arghezi, muzica lui Enescu, sculptura lui Brîncuși și pictura lui Țuculescu sînt tot atîtea geniale manifestări ale specificului românesc.

În acest secol de mari transformări, cînd însăşi gîndirea estetică este revoluţionară, cînd în întreaga lume şi în toate domeniile artei se caută un nou mod de exprimare a contemporaneităţii, ţara noastră a dăruit valori universale înnoitoare prin marii noştri artişti, care s-au ridicat prin impulsul tradiţiei estetice a poporului nostru, conferind în acelaşi timp aceleaşi tradiţii, valenţe nebănuite, la care n-ar fi putut ajunge prin forţa ei proprie.

Nu este o întîmplare că toţi aceşti mari maeştri, cu cît plonjează creaţia lor mai înainte şi mai înnoitor, cu atît se leagă mai adînc de trecutul nostru — pînă departe la străvechea rădăcină, matca culturii noastre.

Poate că de la Brîncuşi, arhitectura are cel mai mult de învăţat.

Undeva, Pierre Schneider spunea despre el: « Om al pămîntului, mare artizan. Sursa decisivă a lui e propriul său trecut ancestral, pe care l-a descoperit . . . Înainte de Brîncuşi erau artişti, după el trebuie să devii un gînditor dublat de un teribil artizan . . . Prototipurile lui se ridică la abstracţiuni, pentru că nu pierde niciodată sensul lucrului particular, concret . . . Se ridică la înălţimea unei idei şi se coboară la aceea a unui obiect ».

Iar Eugen Ionescu spune: « Brîncuşi a plecat de la formă şi, paradoxal, a ajuns la esenţă ».

Visarea subiectivă devine creaţie obiectivă. Şi iată-l pornind de la stîlpul prispei, dar, păstrînd de la el numai gestul de a cresta, înalţă a sa pomenire veşnică, coloana fără de sfîrşit.

Legătura obiectului cu ideea rămîne neîntreruptă prin calitatea lirică, unică, a gestului.

Dan Hăulică spune undeva: « În formele cele mai închise, circular, sferic închise, — el realizează arta cea mai deschisă a secolului . . . Subiectul este o altă faţă a obiectului ».

Am avut acum cîteva săptămîni bucuria de a petrece cîteva ore în atelierul lui Brîncuşi. Am înţeles atunci mai bine ceea ce spunea el: « e pură bucurie, ceea ce vă dau ».

Am plecat de acolo umil, calm dar dîrz, şi cumplit de întărit. Uriaşul acesta nu te copleşeşte, micşorîndu-te. Îmbrăţişezi şi mîngîi totul — aceste frumuseţi neştiute — şi dorinţa sa însetată de împlinire se transformă într-o bucurie atît de mare, ca şi cum totul ar fi fost făcut şi de tine. Îl simţi al tuturor, dar cu atît mai mult al tău. Dar nu dă nimic simplu. Bucuria trebuie cîştigată cu trudă. Cînd ai pătruns însă în ea trăieşti o vrajă neasemuită.

Cocoşul salutînd soarele, deschide porţile către o altă viaţă, care schimbă anticul în modern.

Un alt titan — Ţuculescu . . .

Pictura lui, în noutatea sa, deşi izvorîtă din incandescenţa unei forţe temperamentale care îl singularizează, prin poziţionarea sa meditativă şi lirică, ne ajută să ne regăsim trecutul nostru artistic cel mai autentic. Spaţiul său plastic proiectat în cosmos şi populat de semne, figuri şi morfologii simbolice — între care multiple aparţin viziunii folclorice româneşti — dramatizat de gîndirea basmelor, transfigurat de tulburătorul dialog cu problematica existenţei umane, se integrează unei noi ordine estetice, devenind o modalitate proprie de exprimare a unei concepţii profund contemporane.

Dominînd orizontul muzicii contemporane, muzica lui Béla Bartok polarizează organic două sisteme, aparent antagonice: aşa-zisa cromatică străveche populară şi diatonica bartokiană cultă contemporană, într-o dualitate dialectică. În muzica lui, cele două sisteme se leagă şi se susţin, se condiţionează şi se exclud într-o rezultantă emoţională copleşitoare în noutatea ei.

Transpusă în arhitectură, muzica lui se traduce astfel ca tehnică:

— sistemul cromatic = transfigurarea suflului popular cel mai autentic şi valoros;

— sistemul diatonic bartokian = gîndirea cultă cea mai avansată şi cunoaşterea tehnicilor contemporane înaintate.

Drumul parcurs de George Enescu, evolutiv în creaţia sa, este o căutare şi o lărgire mereu crescîndă pînă la realizare a sferei de înscriere în contemporaneitate prin « transformarea creatoare a substanţei muzicale populare într-un limbaj personal » — cum spunea chiar el.

De altfel, revenind asupra primelor sale lucrări, Enescu afirmă: « Cele două rapsodii instrumentează motive populare, prevăzîndu-le, pe unele, cu un sens dinamic. În ultima mea sonată pentru vioară, întrevăd o posibilitate de dezvoltare pentru viitor: a crea în caracter popular, fără aservire la motiv ».

« Suita sătească », « Impresii din copilărie », ca şi ultimele sonate pentru pian şi vioară sînt o adevărată împlinire a căutărilor. Fără a fi o muzică de inspiraţie directă populară sau măcar locală, ea nu putea fi scrisă decît de un român. Cuprinde esenţialul, caracterul românesc.

Toate aceste sumare însemnări pot fi teme de reflecţie asupra operei unor creatori, atît de deosebiţi ca personalitate, dar profund legaţi prin marile lor linii generatoare.

Personal, după parcurgerea celor expuse, cred că pledarea pentru promovarea artei noastre contemporane specifice este suficient de susţinută, pentru ca acţiunea să poată urma reflecţiei.

DRUMUL SPRE O ARHITECTURĂ ROMÂNEASCĂ CONTEMPORANĂ, ÎNFIPTĂ PUTERNIC ÎN TRADIŢIILE POPORULUI NOSTRU

Vom încerca să schiţăm referiri la problema noastră directă. Cum vom putea trece pe treapta afirmării arhitecturii româneşti socialiste, experienţa noastră artistică deja cîştigată?

Modul de abordare a problemei este complex şi drumurile pentru a crea o arhitectură de azi, înfiptă puternic în tradiţiile poporului nostru, sînt desigur multe. Încercări s-au făcut şi se vor face din ce în ce mai numeroase. Din însumarea acestor încercări, din trăsăturile personale variate, se va putea defini, în timp, un caracter propriu.

Din cele cunoscute şi asimilate şi din alte domenii ale artei se pot desprinde în principal cîteva metode:

1. Preluarea directă a unor motive populare, — în general a temelor arhitecturii populare — şi recompunerea lor în cadrul unui partiu dat.

2. Folosirea ca temă a unor motive populare arhitecturale în cadrul unei concepţii mai ample,

prelucrîndu-le și subordonîndu-le compoziției, ele rămînînd cu titlul de motto.

În ambele metode poate aduce un aport major asimilarea generalizatoare a arhitecturii populare, crearea unor noi teme cu caracter popular, în locul preluării directe.

3. Întrebuințarea unor motive populare, în general cu caracter decorativ, într-o arhitectură stilistică definită și precisă, cu o gramatică deja cunoscută. Metodă greșită și depășită, de altfel proprie primilor ani de încercări ai arhitecturii realist-socialiste.

4. Există o metodă de inspirație din folclor, în care arhitectul, pătrunzînd în esență, în sîmburele însuși creator și caracterologic al artei țărănești, realizează o osmoză aparent contradictorie între caracterul specific al modurilor populare și cele mai avansate metode și moduri contemporane.

Relativ la acest proces creator vom reveni cu un citat din Bela Bartok, fiind cel mai semnificativ:

« Aceasta înseamnă că artistul și-a însușit muzica populară autentică a țării sale, la fel ca pe o limbă maternă și o poate folosi fără efort, așa cum un poet compune cele mai complexe gîndiri în limba sa maternă. Dacă va avea în el suficientă dragoste pentru a se dedica cu totul și fără reticențe creării unei muzici noi, dacă va avea ceva de spus prin muzica sa, și dacă pentru asta va poseda pregătirea temeinică și tehnică de exprimare contemporană, atunci va reuși în căutările sale . . . »

După cum am amintit, această metodă a servit ca bază de creație unor mari personalități artistice muzicale cum au fost Enescu și Bartok. Aceeași poziție au exprimat-o plastic și Brîncuși și Țuculescu. Transpusă în arhitectură, ea poate fi bază a căutărilor noastre.

Eu, personal, cred în ea.

Adevărul metodei îl confirmă și Lucian Blaga în strălucită susținere: « Cultura noastră majoră pe care ne străduim să o înălțăm nu repetă cultura minoră, ci o subliniază, nu o mărește în chip mecanic și virtuos, ci o monumentalizează potrivit unor vii forme, accente, atitudini și orizonturi lăuntrice . . . Nu prin imitare cu orice preț a creațiilor populare vom face saltul de atîtea ori încercat într-o cultură majoră. Apropiindu-ne de cultura populară, trebuie să ne însuflețim mai mult de elanul ei stilistic interior, viu și activ, decît de întruchipări ca atare ».

Același lucru, sub o formă mai acidă, Le Corbusier îl rezuma astfel:

« Folclorul este o operă îndepărtată care se reîntoarce adesea în secole. Dar folclorurile sînt uzurpate de către leneși și sterili, pentru a umple golul cu țîrîit de greieri, care să cînte fals cîntecul și poezia altora ».

SĂ NE CUNOAȘTEM CU ADEVĂRAT LIMBA MATERNĂ ARHITECTURALĂ

Condiția primă a metodei amintite este să ne cunoaștem cu adevărat limba maternă arhitecturală proprie. Pentru aceasta este necesară cercetarea atotcuprinzătoare și științifică a valorilor artei folclorice românești. Numai o cercetare competentă și științifică va putea depista influențele de bază valoroase de cele neinteresante, cele străine sau culte asimilate organic și valoros, de cele dăunătoare provenite din modele tîrgoveților sau ale periferiilor orașelor contemporane.

Sfera de investigare a tradiției arhitecturii populare a fost de multe ori simplificator limitată la case și uneori la acareturile ei înconjurătoare. Dar limitarea este echivalentă cu o sărăcire a sferei.

Dacă Enescu s-ar fi mărginit la cîntecele populare, ar fi rămas un rapsod, și nu un mare compozitor.

Putem vorbi evident de case, de porți, dar în același timp putem să ne raportăm la tot ce nevoia și inteligența țăranului a realizat prin măiestria mîinilor lui, la tot ce îl înconjoară.

Nimic nu este indiferent sau neînsemnat.

SPECIFICITATEA REZULTĂ DIN INTERVENȚIA SENSIBILITĂȚII PROPRII

Arhitectul nu se poate limita la poziția unilaterală a preluării esențialității casei țărănești. Numai casa în sine, prispa, proporțiile ei, sînt elemente mult prea puține pentru a cuprinde fondul specific al creației arhitecturii populare românești sau, cum spune Enescu, al caracterului românesc, iar Blaga, matca stilistică.

Ne îndepărtăm și mai mult de caracter cînd, reducînd ansamblul la un obiect, iar de la acesta luînd numai proporția, pierdem — prin platonismul metodei de a pune ideea în fața obiectului ca realitate — însăși specificitatea.

Obiectul este indisolubil legat de ideea lui. Transfigurarea lui este singura metodă posibilă — ca o învestire cu alte calități — pentru ca dintr-un lucru închis în sine să poată deveni deschis, capabil de a fi receptor al unei noi esențe.

Proporțiile pot fi comune multor creații populare, rezultate dintr-o aceeași modulare, din necesități tehnice sau estetice sau, mai mult chiar, dintr-o similitudine avînd la bază o matcă ancestrală comună. Specificitatea rezultă tocmai din ce s-a adăugat la ceea ce era sau este asemănător, prin intervenția sensibilității proprii care a transfigurat ansamblul unor obiecte, configurîndu-le astfel într-un caracter propriu specific.

Călinescu reflecta: « Specificul fiind un element structural, nu se capătă prin conformare la o ținută canonică ».

O CRIZĂ MONDIALĂ ȘI ÎNCERCĂRILE DE ÎNNOIRE SPRE LIRISM

Există astăzi o tendință universală, rezultată dintr-o derută, a originalității cu orice preț.

În cazul arhitecturii — tendința de a crea în fiecare luni dimineața o arhitectură nouă, cum spunea Mies van der Rohe (bineînțeles cu un alt sens dat afirmației). În acest complex proces de înnoire a arhitecturii noastre va trebui într-adevăr să fim modești, să pășim cu grijă, nu în slujba originalității personale, ci a celei generale.

Problematica nu este numai a noastră.

În viața arhitecturii mondiale s-au petrecut în ultimii ani transformări radicale, care au determinat în parte derută, dar și o nouă orientare.

Exemplu strălucit, Le Corbusier, care în tinerețea lui cu o întreagă pleiadă de arhitecți și oameni de cultură a spart zidurile academismului și obositei arte a secolului XIX — prin forța lui creatoare autentică — la bătrînețe mai redresează o dată mersul arhitecturii apusene, pornită pe drumul raționalismului și funcționalismului închis și fără dezlegare.

Prin ultimele sale lucrări el dă un adevărat sens arhitecturii, prin care bucuria oamenilor să strălucească și mai puternică. Gîndirea lui fecundează realizările unora din cei mai valoroși arhitecți ai contemporaneității. Preluată în Japonia, a dat naștere unei arhitecturi care, grefată pe o strălucită tradiție, reprezintă cea mai interesantă experiență mondială actuală.

Pe plan mondial, asistăm astăzi la o criză a arhitecturii. În fiecare țară se încearcă ieșirea din criză pe căi diverse. America încearcă o revenire la academism scolastic sau la un particularism dominat de originalitate cu orice preț. Se caută legături și izvoare în cele mai diverse manifestări. În toate țările apusene se fac eforturi disperate de înnoire și redresare de pe linia de plutire a raționalismului și constructivismului strict, către un lirism care se vrea capabil să umanizeze arhitectura.

Dar totul trebuie creat din nimic, căci tradiția este de mult obosită. Iată-i apelînd, mărturisit sau nu, la puternice filoane tradiționale primare, exterioare.

Încercăm printr-un exemplu comparativ, mai departe, să putem lămuri ceea ce se caută: ieșirea din criză.

Stau în față două momente de creație a doi titani contemporani: Picasso și Brîncuși.

— Picasso spunea despre taurul pe care l-a creat dintr-un ghidon și o șa de bicicletă: « Într-o zi, am luat șaua și ghidonul, le-am suprapus și am făcut un cap de taur. A fost foarte bine. Dar ceea ce trebuia să fac imediat după aceea era să arunc taurul în stradă, în apă, oriunde. Ar fi trecut un muncitor. L-ar fi luat și ar fi făcut poate din el un ghidon și o șa de bicicletă. Ar fi fost minunat. Acesta este darul metamorfozei ».

— Brîncuși are o piuă de sare pentru oi, crestătura unui lemn pe care l-a voit tăiat în două și din copilărie poartă în el gîndul la pasărea măiastră mitică. Și iată-l cu cele două obiecte și cu amintirea acestei păsări, vrea să redea oamenilor năzuința zborului.

Obiectele se transformă în soclul păsării, iar năzuința sborului este prefigurată. Brîncuși mulțumit o dă oamenilor spunînd: « E bucurie curată ceea ce vă dau ».

Transfigurarea este încheiată. Piua de sare nu se mai întoarce înapoi.

Acesta este darul ipostazei, mod de creație al strămbunilor săi.

Fiecare din cei doi creatori pornesc în această căutare de la ceea ce vor să ia cu ei. Picasso pornește de la contemporaneitate strictă. Brîncuși de la ceea ce poartă în el — creativitatea de milenii a poporului român.

LEGAREA PROFUNDĂ CU PROPRIA MATCĂ STILISTICĂ

Ieșirea din criză cred că este posibilă numai prin legături profunde cu propria matcă stilistică.

Să strîngem cu grijă preaplinul liric al arhitecturii noastre populare, și raționalismul și funcționalismul nu ni se vor mai părea un obstacol, ci, din contra, un ajutor. Căci arhitectura noastră populară:

— este rațională fără ostentație,
— este debordantă de lirism, nesuportînd goliciunea și uscăciunea,
— este antidogmatică,
— este modestă și demnă,
— este maiestuoasă și nobilă
— și nu suportă academismul.

Iată ce am putea realiza, avînd ca suport frumoasele noastre tradiții de arhitectură populară.

Nu asta căutăm?

Dacă metode vom găsi pentru realizarea unui obiect de arhitectură, sfera de aplicare a acestor obiecte și găsirea unor metode în funcție de analiza concretă urbanistică în ambianța generală existentă vor apărea și mai complicate și mai amplificate prin diversitatea problemelor.

Fără această relație — obiect și cadru — problematica noastră ar fi însă greșit limitată.

Desigur, rețete nu pot fi date. Situațiile devin fiecare în parte un subiect în sine. Dar oricît de variate ar fi problemele, dacă le vom raporta la adevărata arhitectură — care indiferent de epocă poate forma o unitate, diversele ei trepte cuprinzînd valori ce nu se resping, ci se atrag în lanțul continuu al năzuințelor omenești către bucuria vieții — desigur vom găsi căi de dezlegare.

Să ne străduim către arhitectură în adevăratul înțeles al cuvîntului și problemele se vor ușura. Ponderea, inteligența, discernerea principalului de secundar sînt ajutoarele noastre cele mai sigure.

Îmi permit să închei prin afirmarea unei credințe.

Arhitectura românească contemporană se va naște treptat, printr-o treptată sinteză a multiplelor și variatelor ei manifestări, care la început vor cuprinde sfere mai restrînse, particulare și cu caracter regional.

Extinderea acestor sfere prin interpătrunderi va genera spiritul viitoarei și unitarei arhitecturi românești pentru care luptăm și vom lupta cu abnegație, dăruire cinstită și modestă.

1 | 2 3
4 | 5

LUCRĂRI PREZENTATE ÎN REVISTA NOASTRĂ:

1 — *PREMIU — Hotel «Europa» la Eforie Nord — Autor, arh. Cezar Lăzărescu, coautor arh. Dinu Gheorghiu (Nr. 5 — 1966)*

2 — *PREMIU — Extindere hotel «Carpați» — Brașov — Autor, arh. Ioan Rădăcină (Nr. 5 — 1966)*

3 — *PREMIU — Intreprinderea integrată de lînă Constanța — Autor, arh. Dan Stănescu (Nr. 6 — 1965)*

4 — *MENȚIUNE — Policlinica «Vitan» — Autori, arhitecții: Ruxandra Stamatin — Iovănescu, Cleopatra Alifanti și Anca Pruncu (Nr. 4 — 1966)*

5 — *PREMIU — Spitalul cu 600 paturi la Suceava — Autor, arh. Mihai Enescu, coautori arhitecții: Mihai Bucurescu, Constantin Ghera, Sulamita Mureșan (Nr. 1 — 1967)*

PREMIILE UNIUNII

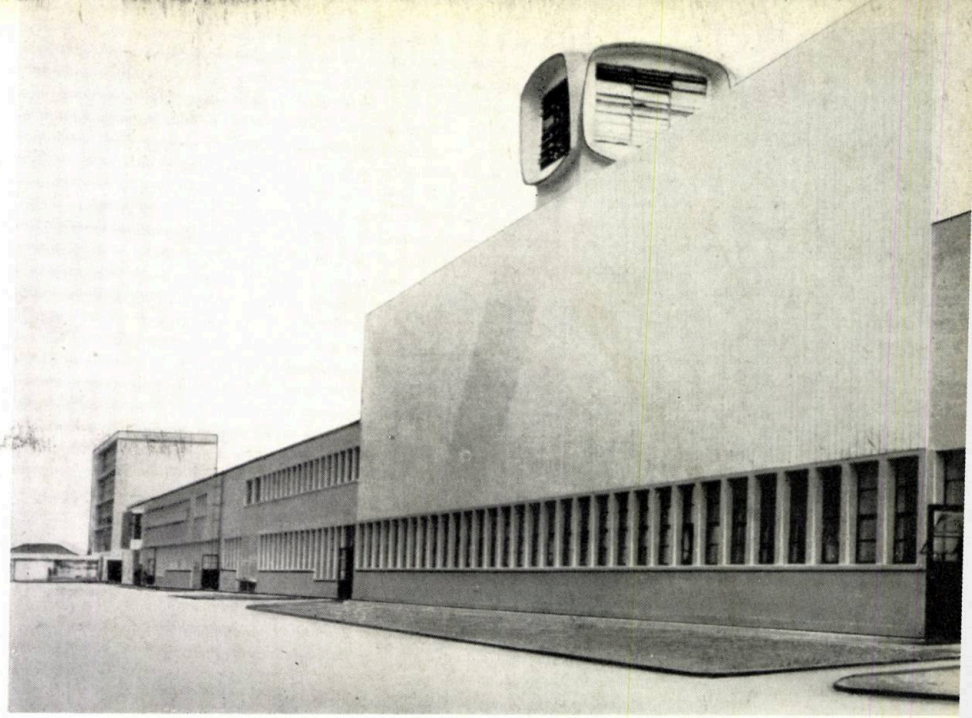

ARHITECȚILOR PE ANUL 1966

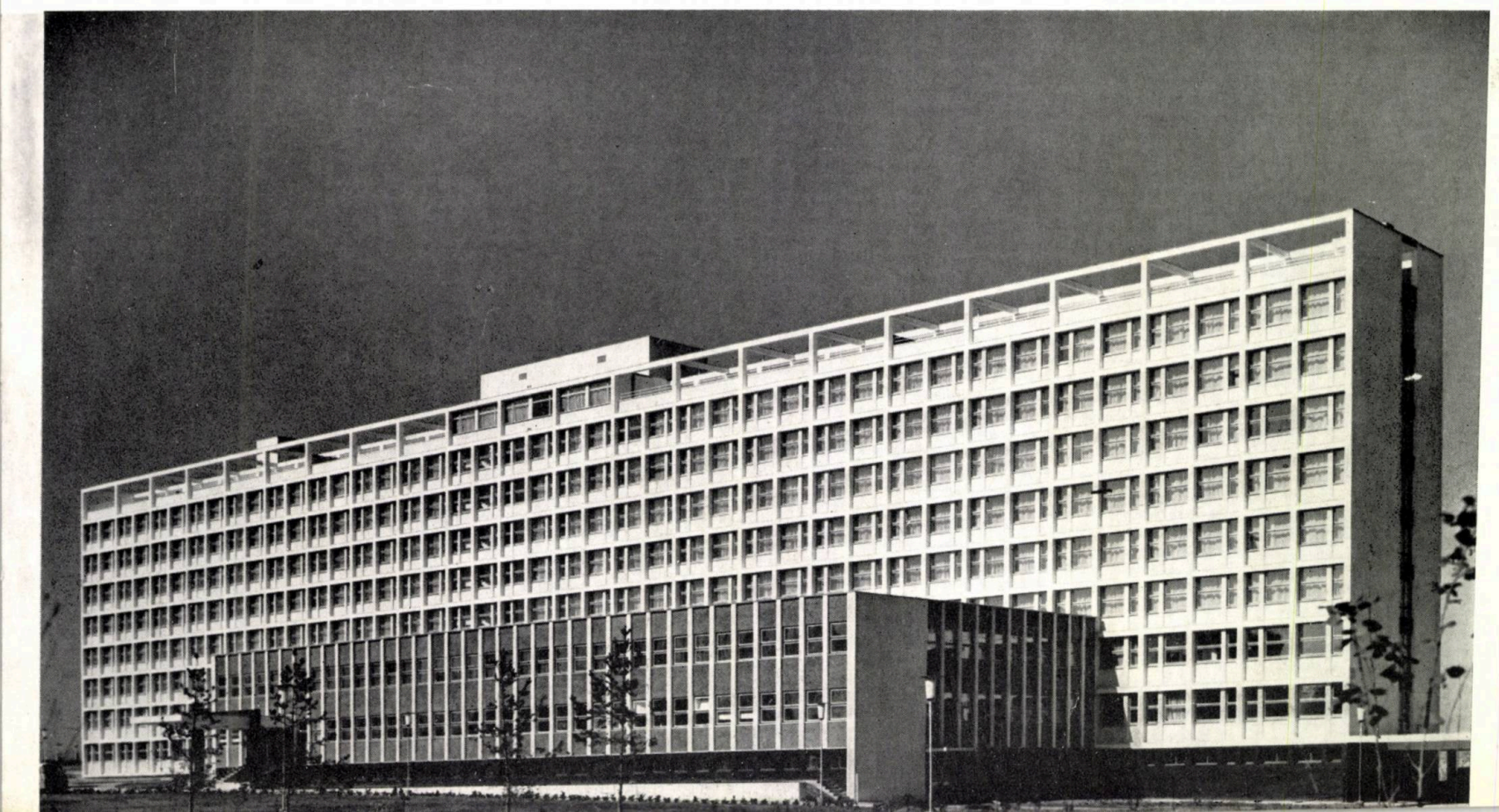

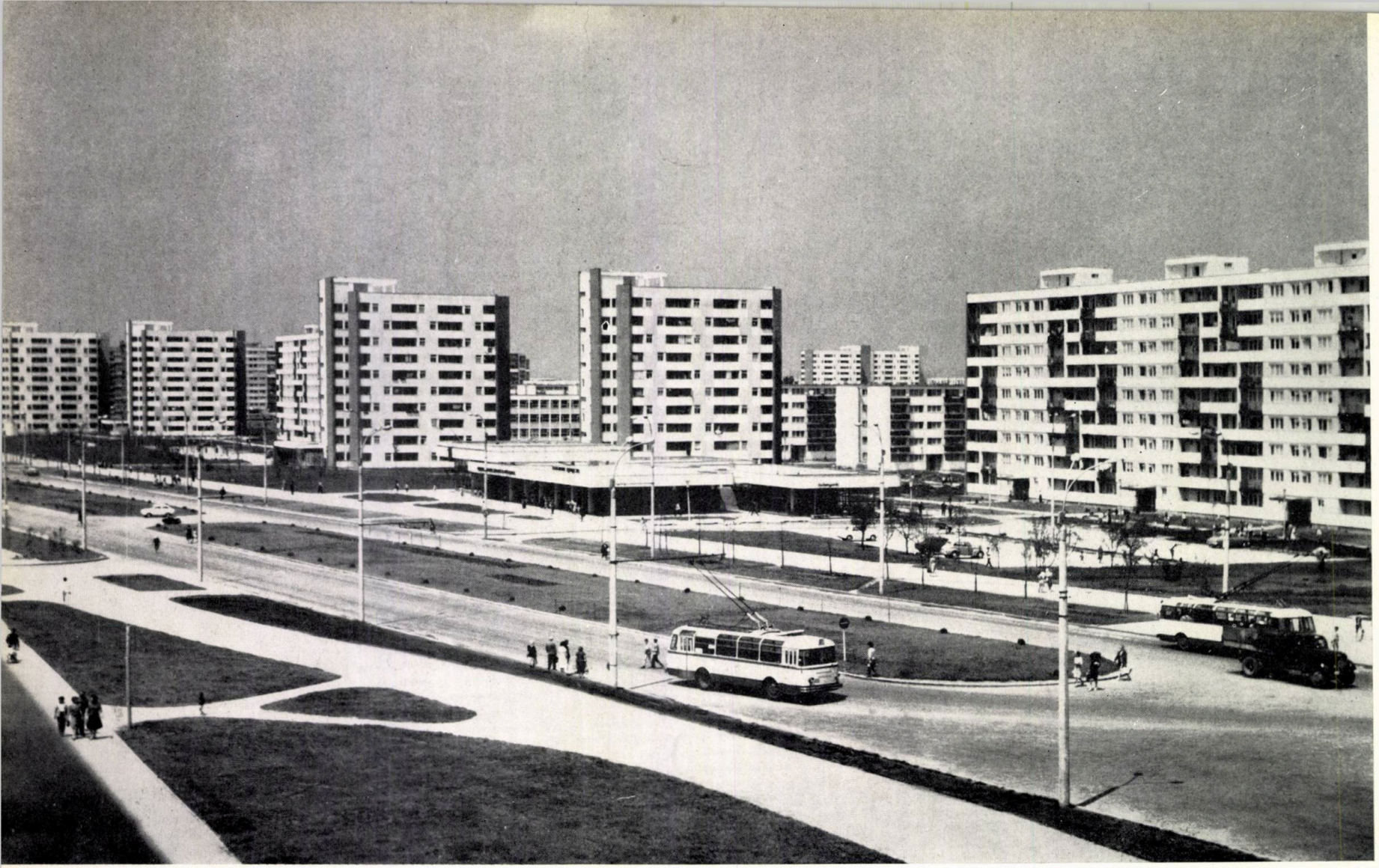

Autori: *arh. Gheorghe Nadrag, arh. Dinu Hariton*
Coautor: *arh. Gloria Barna*
Institutul Proiect-București

PREMIUL ANUAL

ANSAMBLUL DE LOCUINȚE

1 | **3**
2

1 —*Drumul Taberei—Vedere de ansamblu. În prim plan blocurile cu garsoniere*
2 —*Drumul Taberei — Machetă*
3 —*Blocuri de locuințe din ansamblul Drumul Taberei*

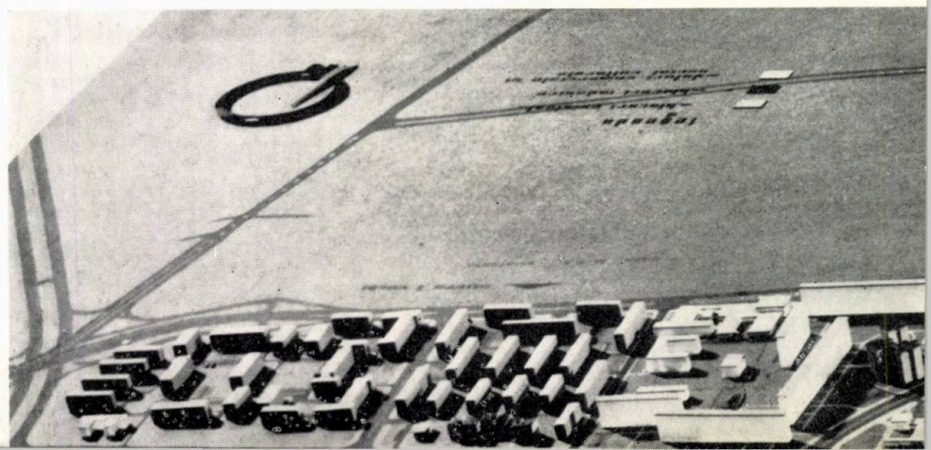

Ansamblul de locuințe Drumul Taberei prevăzut a cuprinde o suprafață de cca 450 ha, va însuma în final 44 000 de apartamente ceea ce va reprezenta cca 1 470 000 m² suprafață locuibilă.

Construcția primelor 4 microraioane, cu un total de 11 821 apartamente, a avut loc între anii 1963—1966.

Ca dotări social-culturale, în aceeași perioadă s-au mai executat: 4 școli elementare cu cîte 24 de clase, 4 complexe comerciale (alte trei, de mărimi și profile variate, urmînd a fi date în folosință în primul semestru al anului 1967), parcaje auto subterane și un dispensar de 2 circumscripții sanitare.

În aceste microraioane urmează să se mai construiască în 1967 un cinematograf cu 900 de locuri, un liceu de 20 de clase și un dispensar de 4 circumscripții cu unități stomatologice, toate acestea fiind dotări de cartier, cu caracter super-microraional.

Microraioanele 1, 2, 3 și 8 prezentate în acest număr al revistei «Arhitectura» constituie o unitate urbană bine închegată, care poate trăi de sine stătător, fiind tributară centrului orașului numai în ceea ce privește învățămîntul superior, unitățile comerciale specializate și dotările social-culturale (teatre, operă, expoziții, spitale).

La sistematizarea acestor 4 microraioane s-a căutat a se realiza unități individualizate în cadrul unei compoziții generale unitare, asigurîndu-se legătura organică cu restul orașului prin încadrarea lor în principalele rețele de circulație orășenească (inelul II, bd. Ghica, bd. Armata Poporului, inelul III și inelul intermediar de circulație între diferitele sectoare orășenești). Dat fiind că teritoriul general al ansamblului este foarte plat, monoton, neoferind un cadru natural variat ca relief și posibilități de amenajare, proiectarea a căutat să compenseze aceste lipsuri prin:

— Traseul rețelei stradale, ales în mod deliberat variat, sinuos — respectîndu-se cu strictețe necesitățile funcționale — pentru a conferi și străzii în sine frumusețe și caracter;

— Implantarea liberă a locuințelor și dotărilor în spațiul verde prin care șerpuiește rețeaua stradală, alcătuindu-se o textură ce depășește granițele microraionale și se unifică într-o compoziție generală de ansamblu, eliberată de dominanta străzii;

— Asigurarea unei variații teritoriale a microraioanelor atît din punct de vedere dimensional, cît și al formei, individualizînd aceste unități urbanistice organice chiar de la teritoriul de bază;

DRUMUL TABEREI, MICRORAIOANELE 1, 2, 3, 8

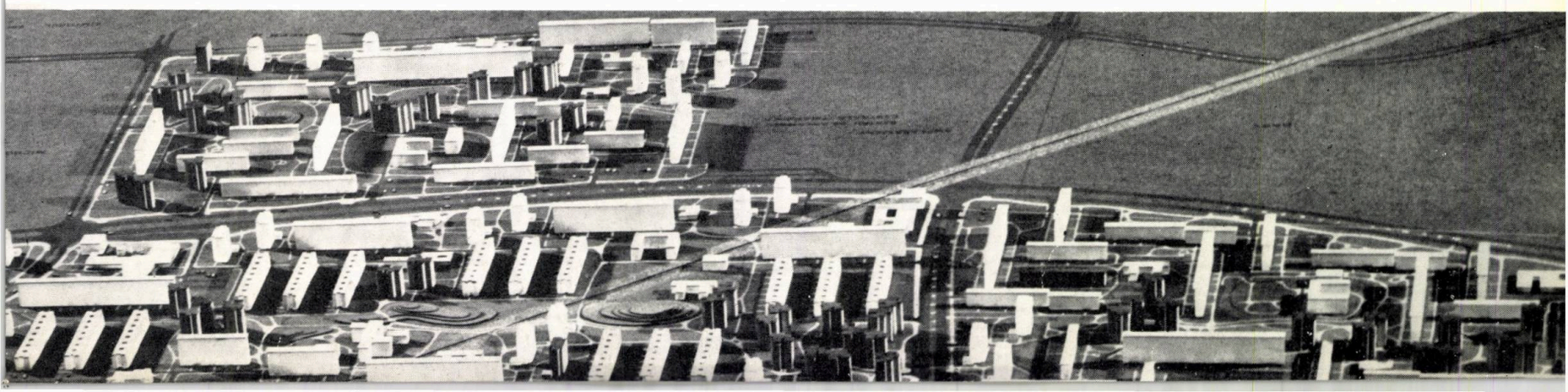

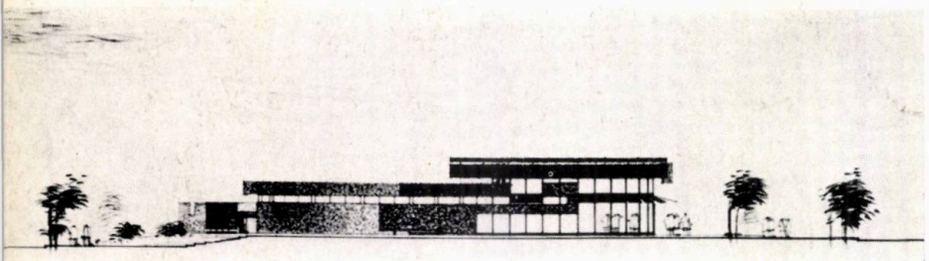

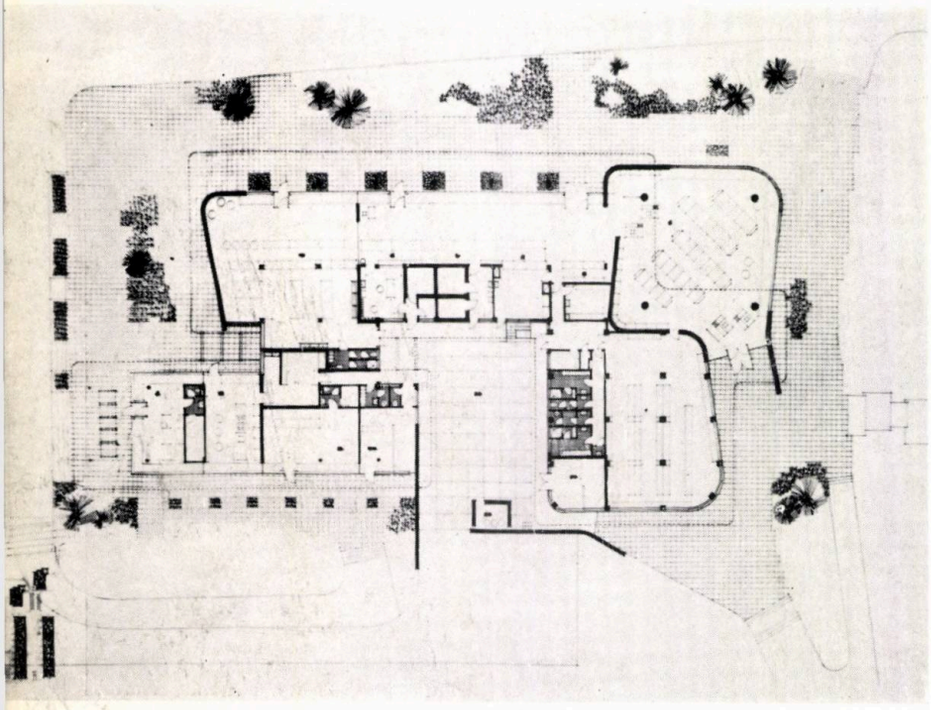

— Prevederea către interiorul microraioanelor a unei zone de parc și crearea prin acest spațiu verde central al microraioanelor, a unui sistem de străzi interioare ;

— Separarea drumurilor carosabile de circulația pietonală, limitîndu-se pătrunderea în microraioane numai pentru accesul la locuințe și dotări;

— Găsirea unor formule deosebite de sistematizare de detaliu a fiecărui microraion, formule legate prin anumite elemente într-o compoziție unitară de ansamblu ;

— Plantarea cu discernămînt a spațiilor verzi, realizată sau în curs de completare, pentru concretizarea imaginii prevăzute de proiectanți.

S-a realizat astfel o varietate de ambianță, exprimată nu numai prin relațiile spațiale, de distanțe, volume, număr de niveluri etc., ci și prin numărul mare al tipurilor de fațade elaborate (chiar la blocurile alcătuite din aceleași secțiuni), folosindu-se cu măsură și echilibru culoarea și diversele materiale de finisaj.

În compunerea unităților de locuit s-au utilizat clădiri de locuit diferite ca structură de apartamente, înălțime, sistem constructiv și tratare plastică.

Unele dintre secțiunile folosite au devenit refolosibile datorită rezolvărilor pozitive, fiind utilizate în multe ansambluri din Capitală și din țară (ca de exemplu secțiunea p+9 cu dublă orientare și băi luminate și secțiunea S.14 cu 12 garsoniere la palier).

Ridicarea nivelului de confort al apartamentelor a fost o preocupare permanentă, realizată prin mărirea suprafețelor locuibile, îmbunătățirea finisajelor, prevederea de dulapuri în perete, de loggii și balcoane cît mai spațioase la fiecare apartament etc.

La executarea construcțiilor s-au utilizat sisteme constructive înaintate, cum ar fi: panouri mari sudate, cofraje refolosibile, planșee prefabricate, cofraje glisante.

Dotările menționate mai sus, școli, complexe comerciale etc., au fost tratate cu cea mai mare grijă, pentru a crea puncte importante de interes, de satisfacție vizuală și de accentuată varietate, evitîndu-se asemănări în tratarea plastică, volumetrică etc.

Ele se integrează armonios în ansamblul de locuințe, constituind un tot unitar, organic.

Cele 4 microraioane beneficiază de toate rețelele edilitare necesare, apă, canal, gaze, termoficare, electricitate, telefonie, drumuri, de transport în comun, precum și de anexele gospodărești și administrative.

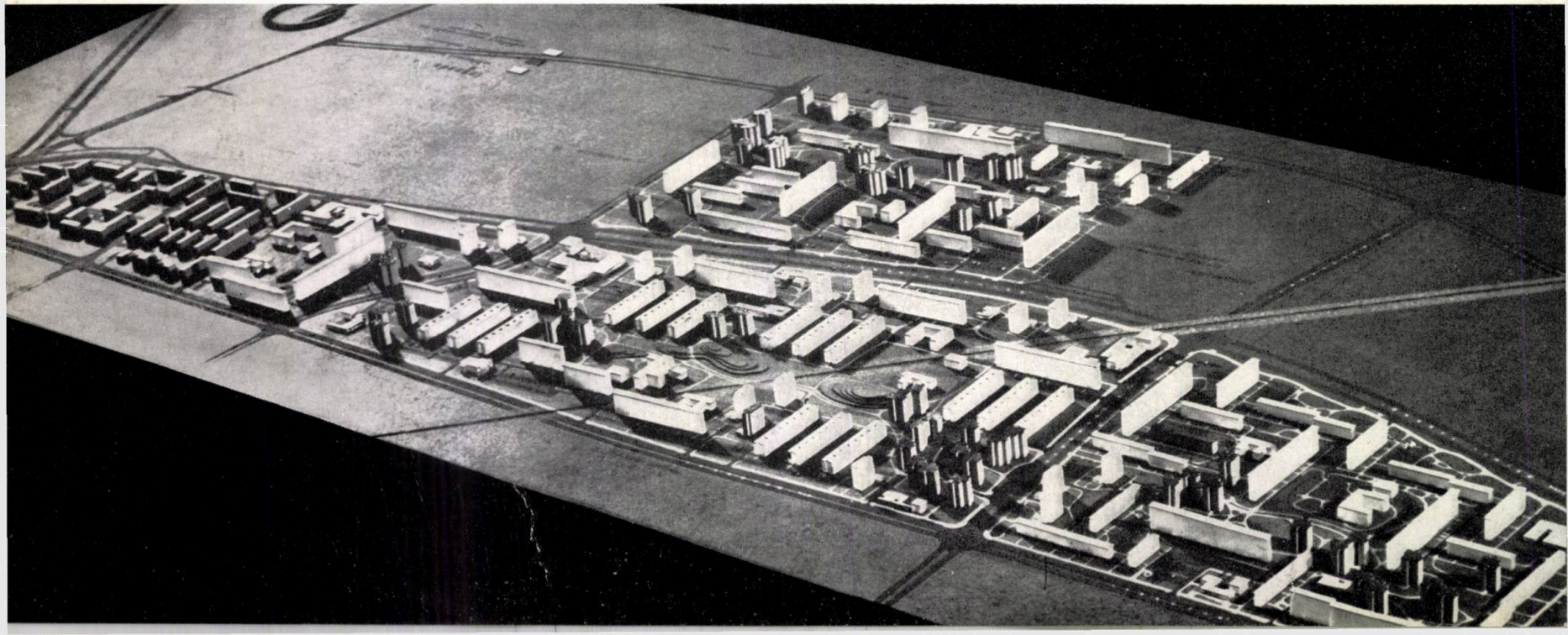

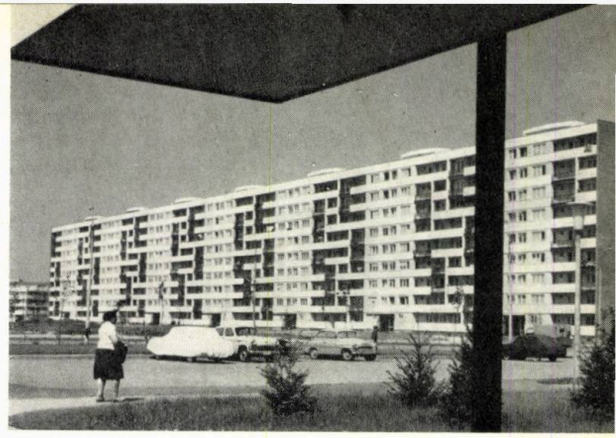

1 — *Complex comercial — Fațadă*
2 — *Plan parter complex comercial*
3 — *Machetă*
4 — *Vedere din complexul comercial*
5 — *Blocuri de locuințe din ansamblul Drumul Taberei*
6 — *Bloc de locuințe din ansamblul Drumul Taberei*
7, 8, 9 — *Blocuri de locuințe din ansamblul Drumul Taberei*

1	5	6
2		7
3	4	8
		9

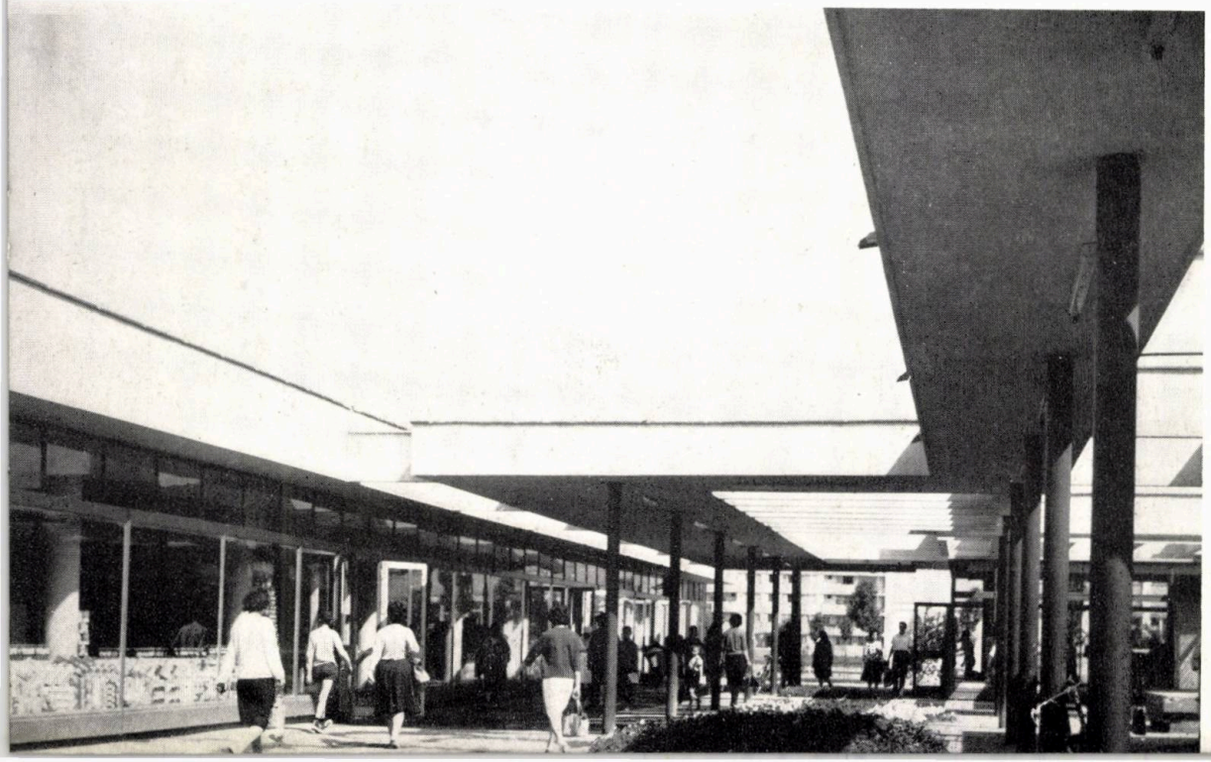

Între 1964—1966 a fost executat, în cartierul Gheorghieni din Cluj, microraionul I cuprinzînd un total de 2 000 apartamente în 34 blocuri, dintre care 19 cu p + 4 și 15 cu p + 9 și p +10 etaje; 3 centrale termice a cîte 6—7 Kcal, o școală cu 24 clase, un complex comercial, un WC public și 15 puncte gospodărești, posturi trafo etc. De asemenea, au fost prevăzute terenuri de joc pentru copii și de rezervă pentru creșe-grădinițe, parcaje, parcuri și alte amenajări similare. Suprafața locuibilă realizată a microraionului este de 65 351 m², cu o densitate de 4 740 m² locuibili/ha.

Microraionul I constituie prima etapă a realizării noului cartier Gheorghieni, amplasat pe versantul nordic al dealului Feleac, în zona de sud-est a orașului Cluj, pe un teren de cca 64 ha relativ liber de construcții și cu vecinătăți bine conturate.

Întregul teren a fost împărțit în două microraioane, situate fiecare pe cîte o terasă plană, avînd o diferență de nivel de circa 10 m între ele.

Pentru ambele microraioane au fost prevăzute în total 5 194 apartamente fizice în 77 blocuri, două complexe comerciale, un punct comercial, două școli, un dispensar și alte dotări.

MENȚIUNE

ANSAMBLUL DE LOCUINȚE MICRORAION 1 DIN CARTIERUL GHEORGHIENI—CLUJ

In vederea obținerii unui ansamblu, în același timp unitar și variat, au fost alese șapte tipuri de blocuri cărora, prin interpretarea coloristică, li s-a adăugat un element de variație în plus. Totodată, în căutarea evitării monotoniei, autorii au repetat numai de trei ori o anumită grupare de locuințe. Intercalarea obiectivelor social-culturale și comerciale între blocurile de locuințe, precum și tratarea lor plastică au adus, de asemenea, o notă de diversitate în ansamblu și au contribuit la crearea aspectului estetic-urbanistic unitar al microraionului.

În ceea ce privește rezolvarea corectă a diverselor funcțiuni, aceasta s-a obținut prin alegerea minuțioasă a tipurilor de planuri pentru apartamente în funcție de orientare (în întregul ansamblu nu există nici un apartament cu orientare exclusivă către nord); prin amplasarea centralelor termice în centrele de greutate și de consum; prin alegerea unor distanțe potrivite între blocuri; prin rezolvarea circulației astfel încît să rezulte un număr cît mai mare de insule verzi, folosite pentru spații de odihnă și jocuri de copii. Este de menționat că toate secțiunile directive folosite au suferit modificări la partiuri, fațade, finisaje etc., evitîndu-se aplicări șablon și refolosiri identice.

Autori:

Sistematizare: arhitecții Augustin Presecan, Aurel Buzuloiu, Vasile Mitrea
Arhitectură: arhitecții Cristian Iacobi, Domnica Litvin, Alexandru Nemeș
Complex comercial: arh. Mircea Amitroaie
D.S.A.P.C. — Cluj

1 | **4**

2 | **3** **5**

1 — *Blocuri de locuințe din ansamblu*
2 — *Vedere parțială a cartierului Gheorghieni*
3 — *Plan de sistematizare a cartierului Gheorghieni*
4 — *Blocuri turn din cartierul Gheorghieni*
5 — *Plan parter — Blocul turn*

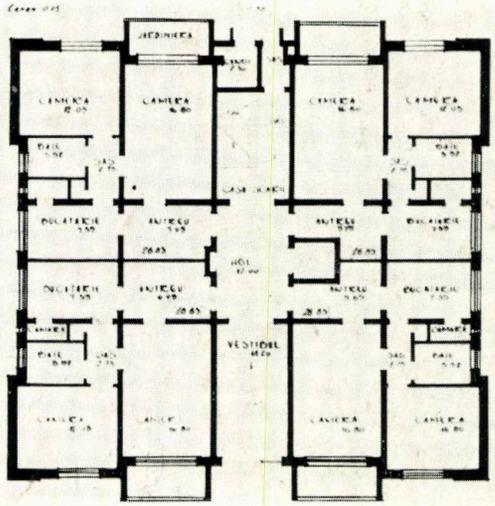

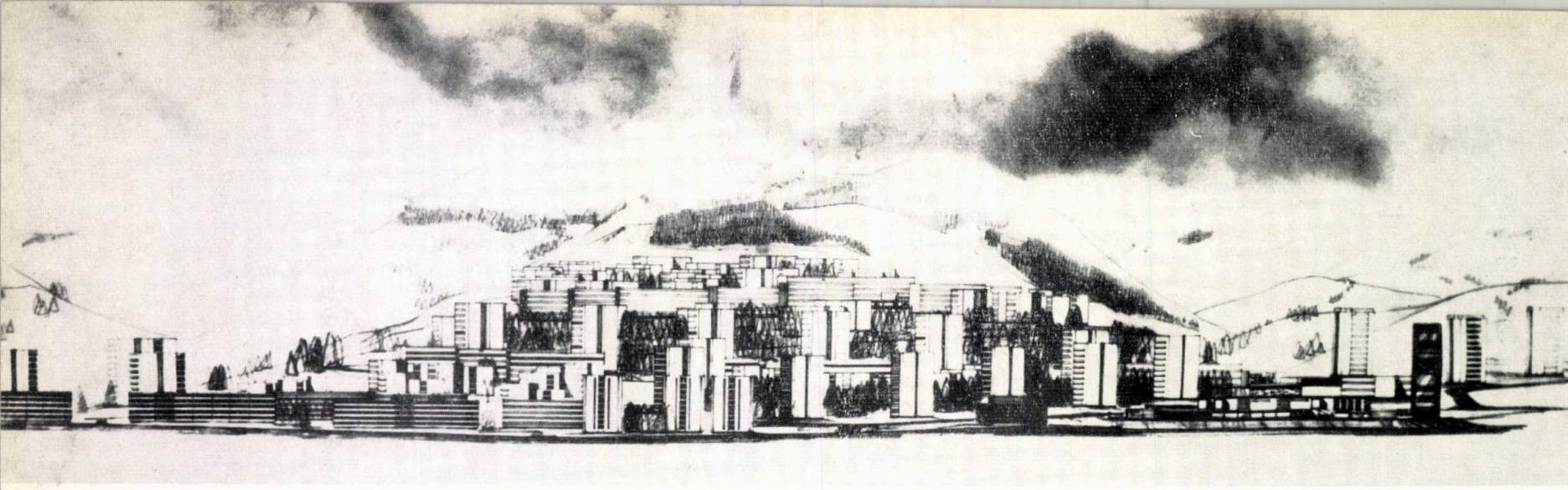

MENŢIUNE

DETALII DE SISTEMATIZARE A MICRORAIOANELOR 3 a ŞI 3 b DIN ORAŞUL VULCAN

Autori: *arh. Mariana Vereanu (şef colectiv), arh. Ion Geicu (şef proiect), arh. Aurelia Copcea, colaborator*
Institutul ISCAS

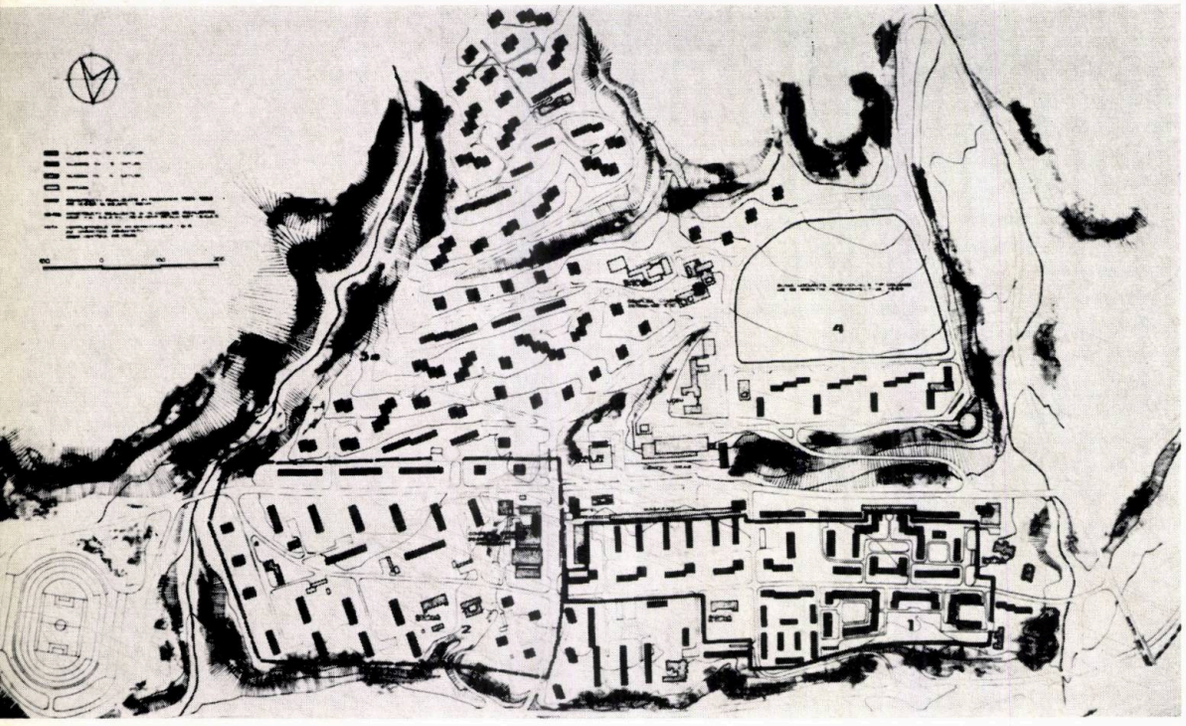

Microraioanele 3 a și 3 b au fost studiate pe un teren de aproximativ 40 ha (din care 32 ha afectate ansamblurilor de locuințe și dotărilor aferente), în vecinătatea viitorului centru al orașului Vulcan. Terenul este caracterizat printr-o pantă mare, cu declivități între 5 și 25%; între extremitățile de nord și sud prezintă o diferență de nivel de circa 85 m.

Elementele de bilanț teritorial ale celor două microraioane sînt următoarele:

Locuitori (cca 10 m² suprafață locuibilă/locuitor) cca 9 500
Apartamente fizice 2 943
din care 46% în clădiri p+10—11
54% în clădiri p+4
Apartamente cu 1 cameră 12,4%
Apartamente cu 2 camere 77,8%
Apartamente cu 3 camere 6,2%
Apartamente cu 4 camere 3,6%
Densități brute (m² locuibili/ha) 3 030 în microraionul 3 a
Densitate la aria de referință (m² locuibili/ha) 4 100 în microraionul 3 a
Densități brute (m² locuibili/ha) 2 800 în microraionul 3 b
Densitate la aria de referință (m² locuibili/ha) 3 500 în microraionul 3 b.

Pentru cele două microraioane au fost prevăzute următoarele dotări social-culturale:

— un complex comercial și de deservire, înglobînd și un grup social-cultural (în microraionul 3 a);

— un complex comercial redus (în microraionul 3 b);

— o școală elementară cu 24 clase (pentru ambele microraioane);

— două creșe-grădinițe (capacitate 100 +200, respectiv 40+80 copii);

— parcaje și garaje pentru 280 automobile;

1 | 3
2 |

1 — *Perspectivă*

2 — *Plan general de sistematizare*

3 — *Sistematizarea microraioanelor 3 a și 3 b — Machetă*

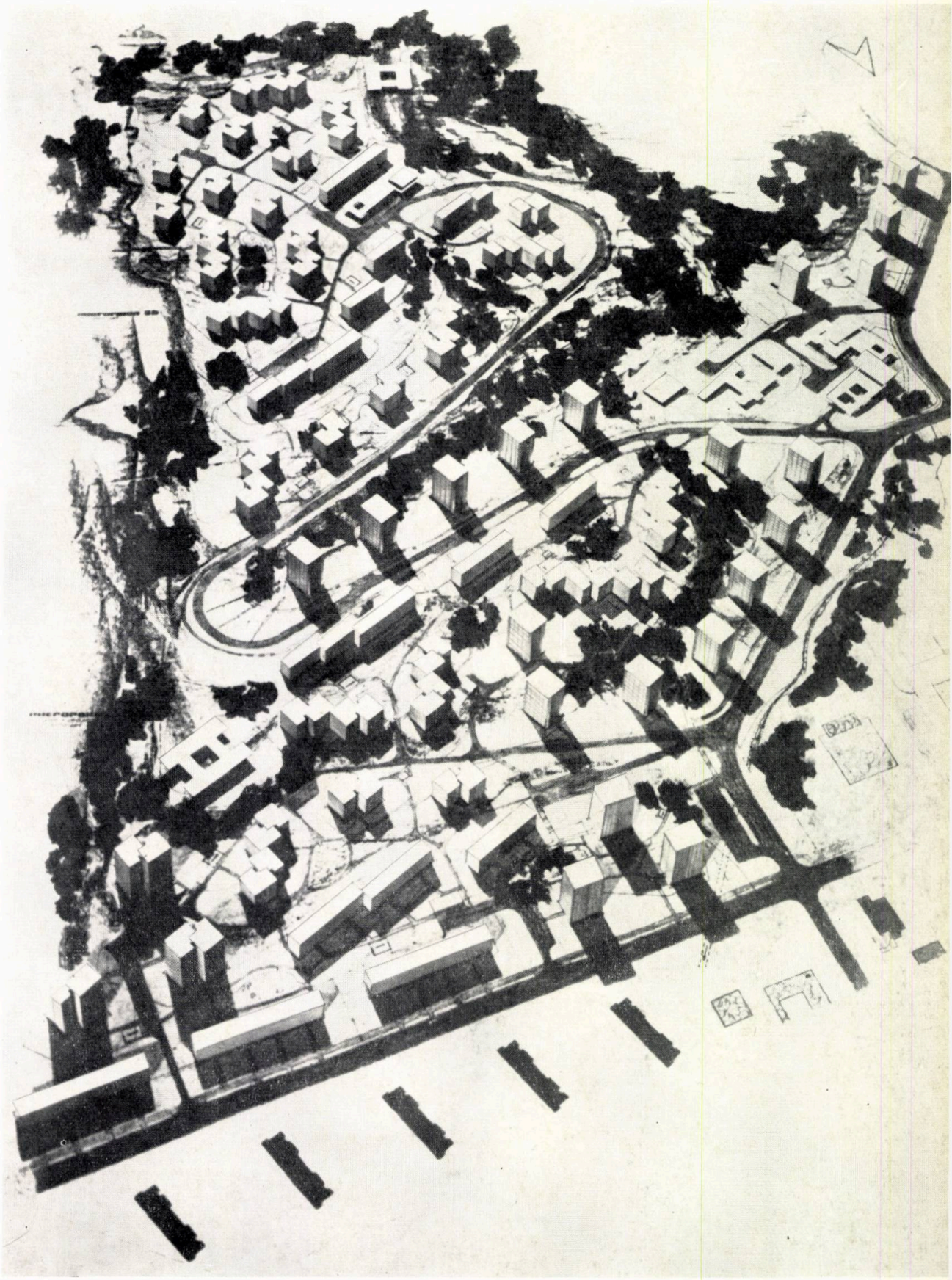

— spații gospodărești.

Prin soluțiile propuse, autorii au căutat să realizeze următoarele:

a) Folosirea unor tipuri de clădiri ușor adaptabile terenului dificil, care să asigure, o dată cu varietatea în plastica ansamblurilor, și respectarea proporțiilor cerute de beneficiar privind tipurile de apartamente. Au fost alese proiecte directive și refolosibile: secțiuni cu 6 apartamente la scara centrală pentru clădirile amplasate pe denivelări mai mari și care, datorită scării, suportau modificări ale parterelor și chiar ale primului etaj.

b) Modelarea terenului, prin sistematizarea verticală, astfel încît mișcările de pămînt să fie cît mai reduse și să se poată păstra cît mai mult aspectul natural existent.

c) Diferențe minime între cotele + 0,00 ale clădirilor și cele ale drumurilor, pentru a elimina aspectul neplăcut de clădiri « îngropate », în special în cazurile în care accesul la clădiri este descendent.

d) Asigurarea scurgerii apelor de ploaie și protejarea clădirilor prin șanțuri de gardă, regularizări, ziduri de sprijin etc.

e) O bună orientare, în condițiile microclimatului specific Văii Jiului, prin alegerea de tipuri potrivite de clădiri: secțiunile « punct » permit orientări est-vest (p + 4), iar blocurile-bară cu apartamente mari, orientare spre sud;

f) Finisaje durabile (cărămidă aparentă, ceramică de fațadă, placaje de piatră) care să facă față condițiilor grele de întreținere a construcțiilor (nocivități permanente sub formă de fum și praf de cărbune, ierni grele).

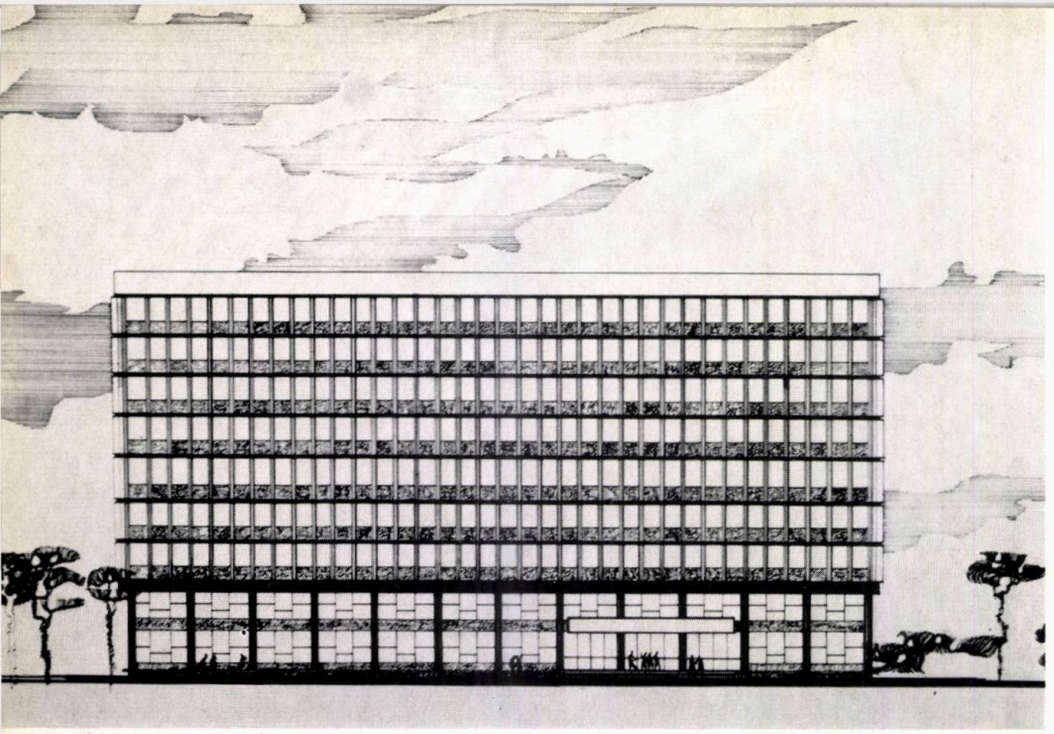

Localul destinat institutelor de studii și proiectări din sectorul agricol (I.S.P.A. și I.S.P.O.T.A.) — local construit și dat în folosință în 1966 — este amplasat pe bulevardul Expoziției, în vecinătatea căminelor Institutului agronomic « N. Bălcescu » și a spitalului C.F.R., pe un teren de cca 5 ha, pe care urmează să se mai construiască, în anii următori, o clădire destinată secției de fotogrametrie și una destinată depozitului de planuri al Consiliului Superior al Agriculturii.

Clădirea institutelor de proiectare (p+8) este o bară de 64 m lungime și 14 m lățime, amplasată cu latura lungă spre bd. Expoziției, de la care este retrasă cu 170 m.

Fațada principală

MENȚIUNE

LOCALUL INSTITUTELOR DE STUDII ȘI PROIECTĂRI AGRICOLE

Autori: *arh. Cleopatra Alifanti, arh. Rodica Luca, arh. René Ghelman*
Institutul Proiect — București

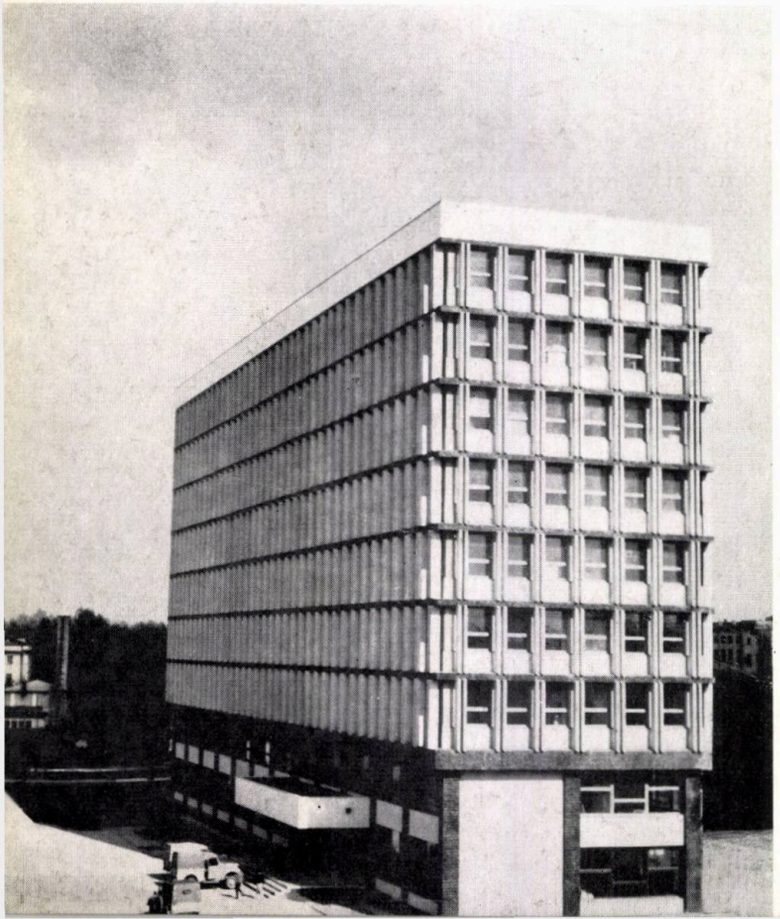

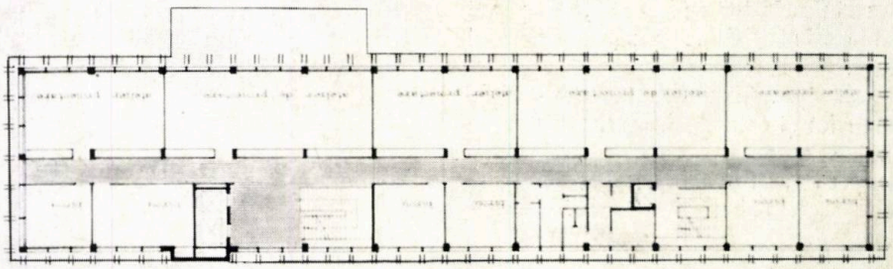

Plan etaj

Plan parter

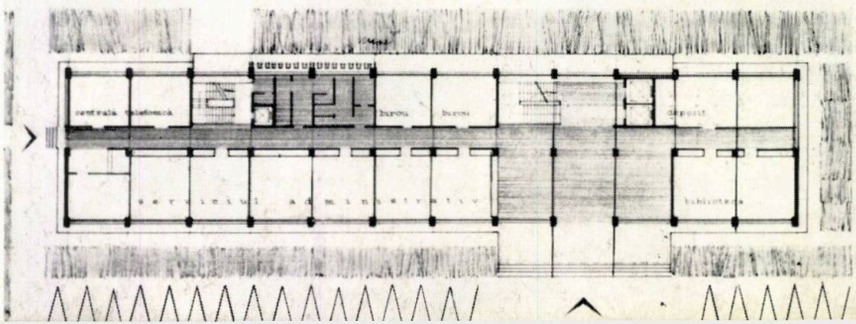

Distribuția interioară a încăperilor s-a făcut de-a lungul unui coridor median : atelierele de proiectare cu o adîncime de 6,5 m spre fațada principală, cu orientare nord; birouri cu o adîncime de 4,5 m pe latura apusă, cu orientare sud.

Traveea utilizată este de 4,5 m, subdivizată în trei unități de 1,5 m necesare amplasării planșetelor de desen și birourilor.

Funcțiile au fost distribuite pe niveluri după cum urmează :

- subsol : centralele termice, hidrofor, post trafo, depozite și ateliere de întreținere ;
- parter : holul de intrare și registratura, birouri administrative și biblioteca ;
- etaj : birourile conducerii, secretariate, sala C.T.I. ;
- etajele II—VII : atelierele de proiectare și birourile adiacente lor ;
- etaj VIII : serviciile de ediție, grupul de dactilografe, bufet, frizerie.

Suprafața desfășurată a clădirii este de 9 800 m², iar cea utilă de 5 600 m².

Autorii au urmărit ca această clădire, împreună cu căminele recent construite, să realizeze o compoziție închegată, care să facă front pavilionului Expoziției economiei naționale, lăsînd totodată posibilitatea construirii în viitor și a altor clădiri pe terenul învecinat.

Vedere de ansamblu

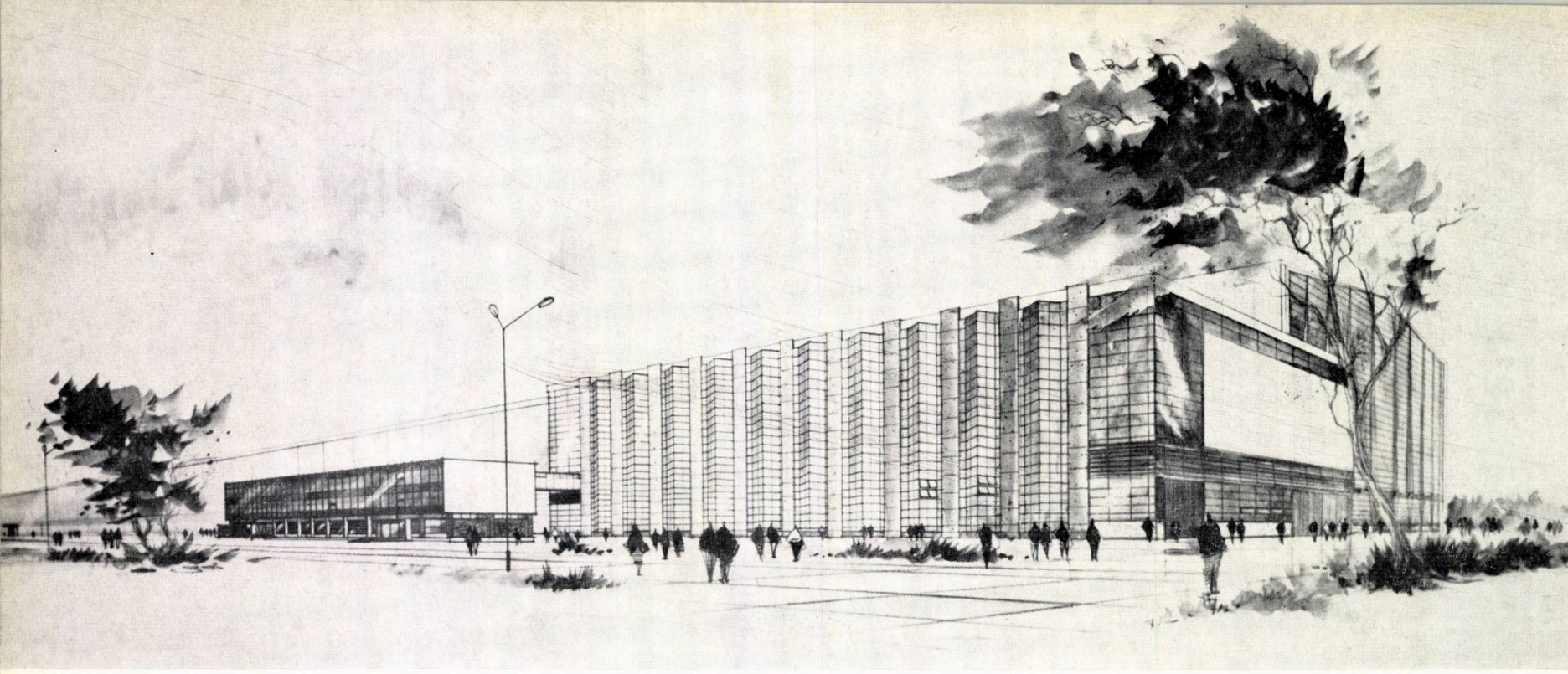

Perspectivă

MENȚIUNE

UZINA METALURGICĂ — BUCUREŞTI
OŢELĂRIA ELECTRICĂ, FORJA GREA ŞI ANEXA INDUSTRIALĂ

Anexa industrială — Perspectivă

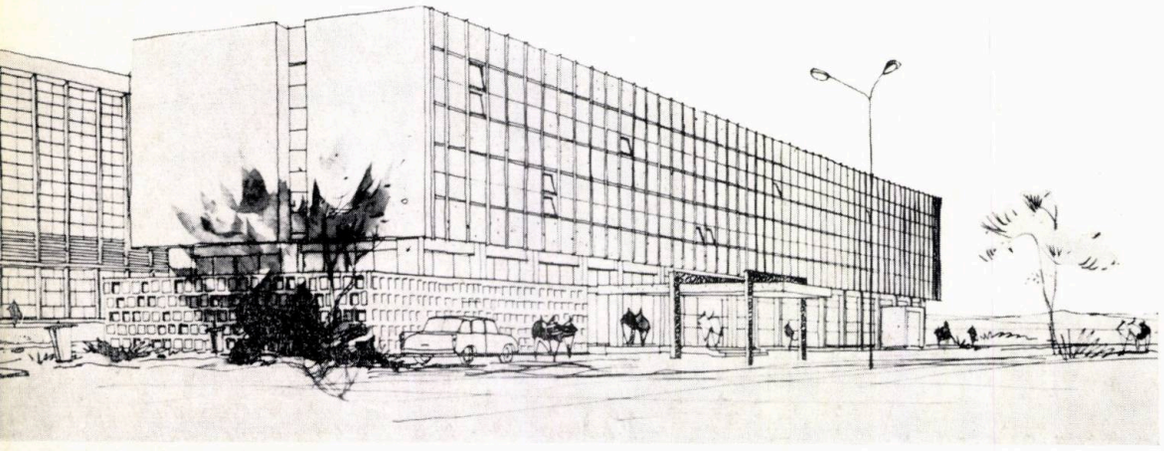

Autori :

arh. Iulian Deșcu, arh. Ștefan Damianof, arh. Constantin Basula, arh. Eugenia Damianof

Coautori :

arh. Mariana Nicolau, arh. Xenia Tunaru

Institutul IPROMET

Oțelăria electrică, forja grea și anexa lor social-administrativă din cadrul complexului Uzinei metalurgice București au intrat în funcțiune în iunie 1966. Ele ocupă o suprafață proiectată la sol de circa 23 000 m^2 și un volum de circa 620 000 m^3.

Ambele secții productive au fost amplasate într-un complex unitar de hale, cu deschideri de 24 și 30 metri între axele stîlpilor.

Arhitectura se evidențiază prin simplitate și renunțarea la detalii pretențioase și neesențiale, autorii scoțînd în evidență volumele diferitelor subunități de fabricație. La închiderile acestor volume s-au folosit elemente prefabricate din beton armat și ferestre din tablă îndoită la rece.

Anexa industrială adăpostește funcțiile administrative și sociale (birouri, vestiare, spălătoare) necesare fabricației, precum și laboratorul de analize rapide ale oțelăriei electrice.

La finisajele exterioare și interioare ale pavilionului industrial s-au folosit, în afara materialelor uzuale, tencuieli de terasit în diferite culori, plăcuțe ceramice, vopsitorii în vinacet și alchidal, pentru a pune în valoare fațadele aflate spre șoseaua Berceni, arteră de mare circulație interurbană.

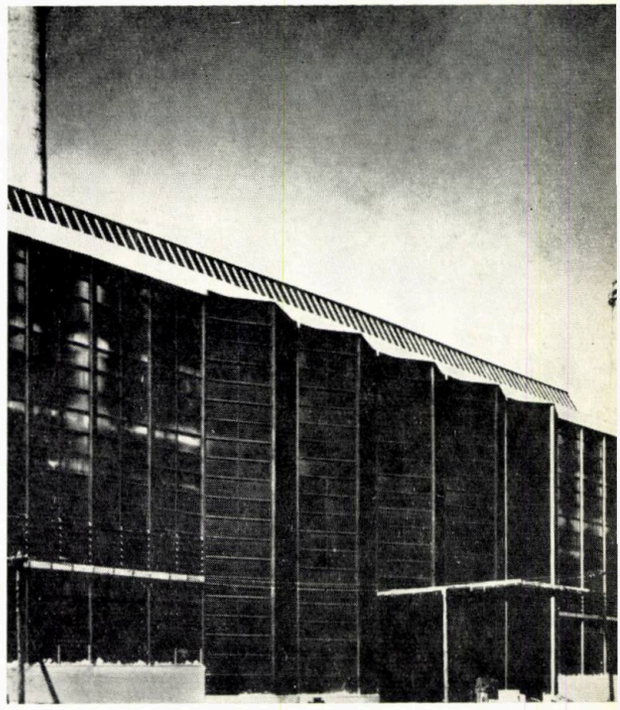

Detaliu fațadă

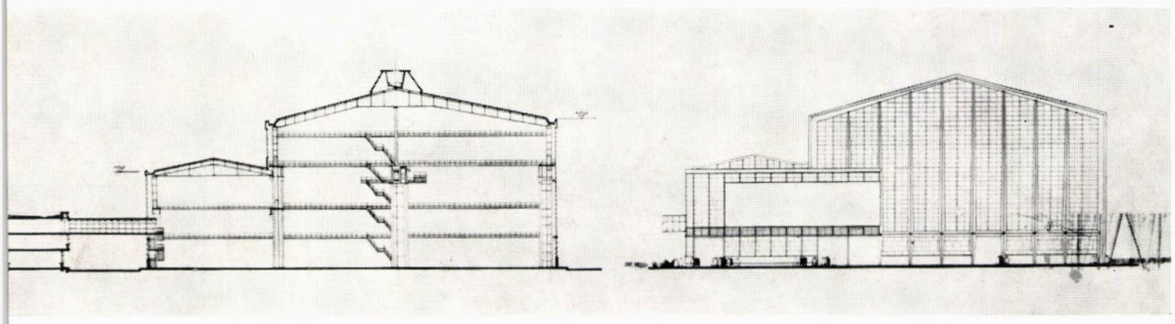

Secțiune și fațada nord-vest

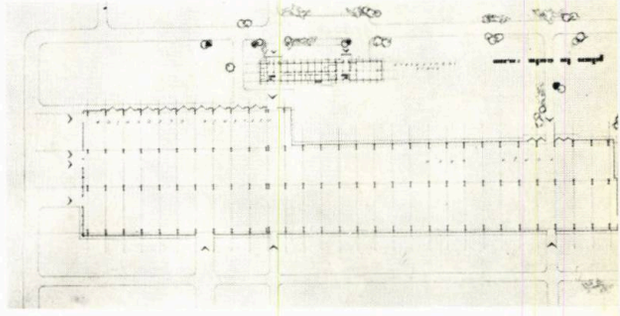

Plan

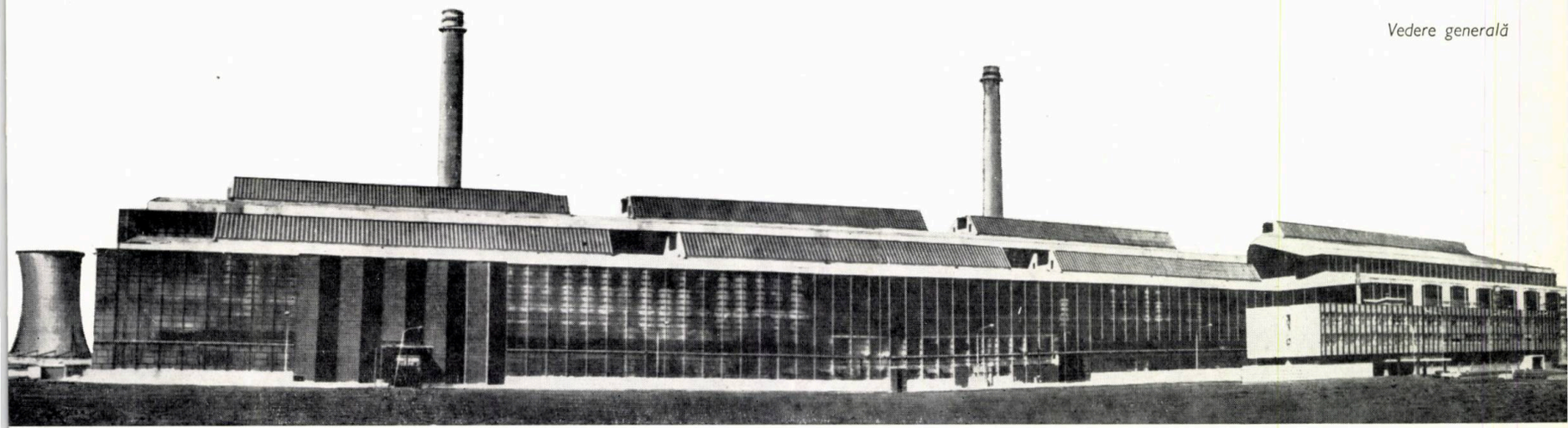

Vedere generală

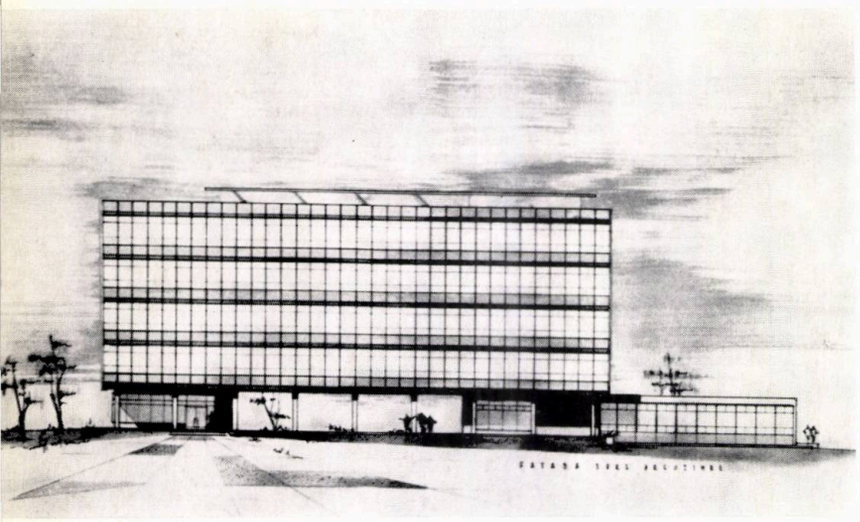

MENŢIUNE

UZINA DE ALUMINIU DE LA SLATINA
HALELE DE ELECTROLIZĂ
PAVILIONUL ADMINISTRATIV
ŞI LABORATORUL CENTRAL

Autor: *arh. Rodica Ciobanu*
Institutul I.P.R.A.N.

1 | **3**
4 **5**
2 | **6**

1 — *Faţada spre preuzinal*
2 — *Vedere parţială a pavilionului administrativ şi a halei de electroliză*
3,4 — *Hala de electroliză — Faţade, secţiune şi plan*
5 — *Pavilionul administrativ — Plan etaj*
6 — *Pavilionul administrativ — Plan parter*

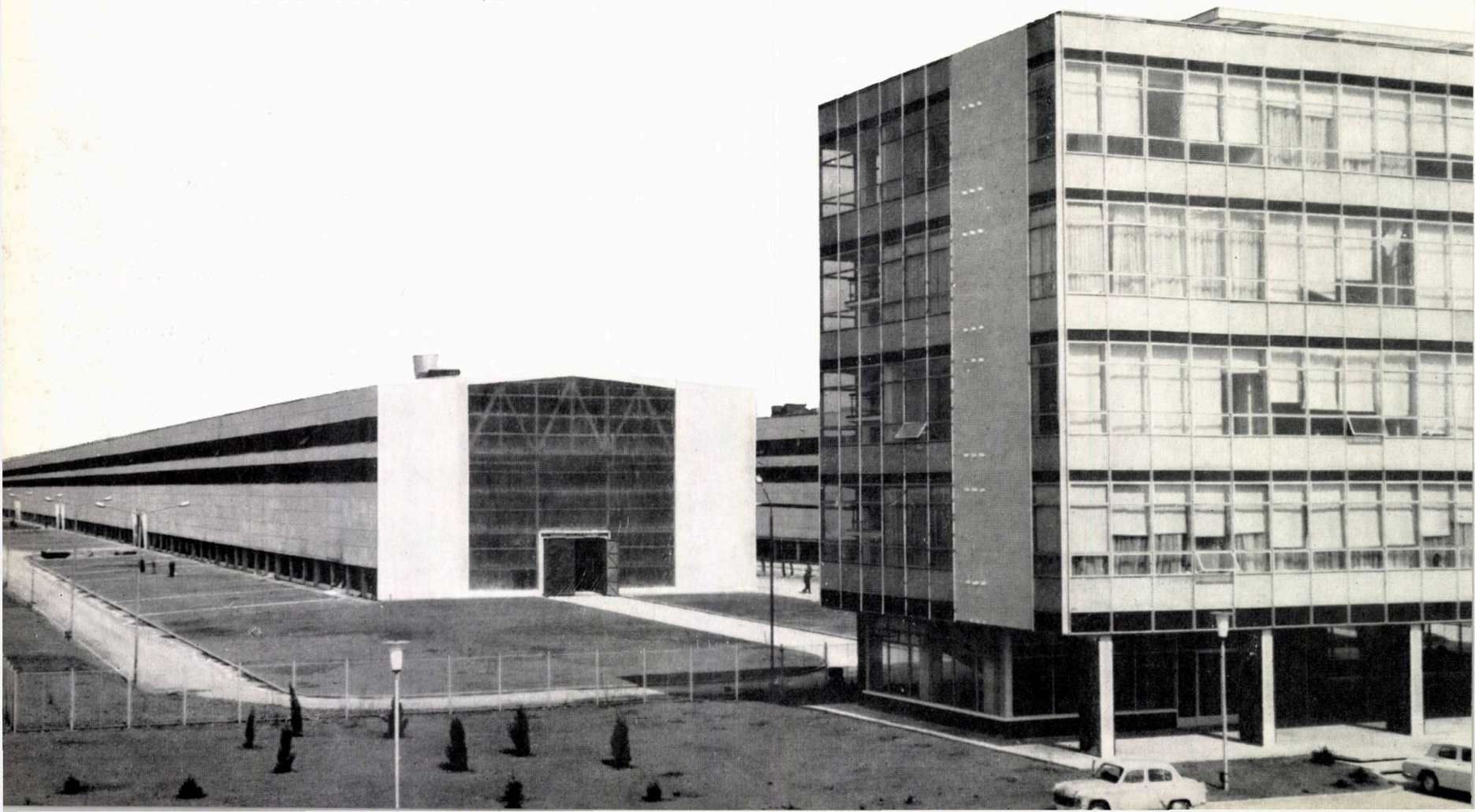

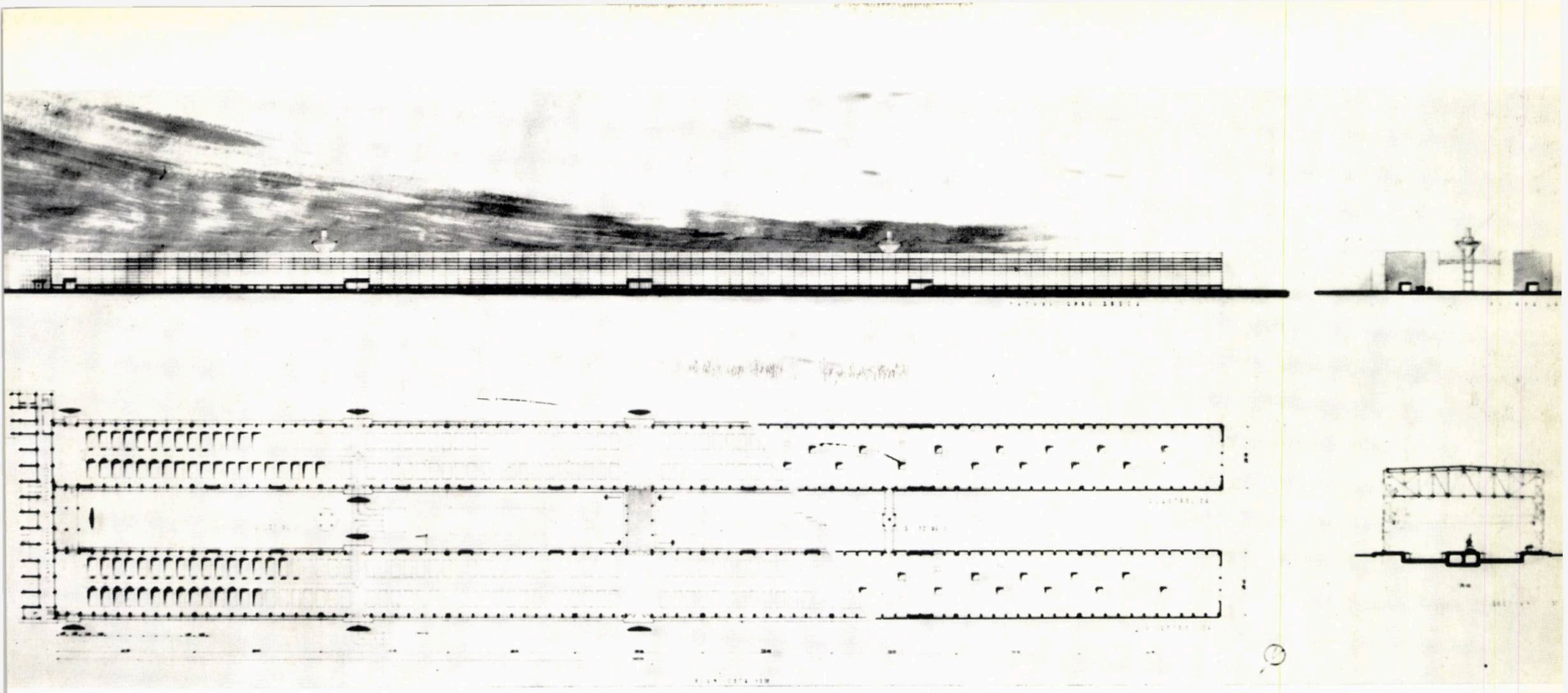

Cele două hale de electroliză constituie principalul obiectiv al ansamblului uzinal de la Slatina, atît din punct de vedere al tehnologiei, cît și al importanței construcției.

Halele, amplasate paralel una față de cealaltă, se desfășoară în lungul șoselei naționale. La una din extremități, ele sînt unite prin stația de redresare a curentului, celălalt capăt rămînînd deschis și lăsînd acces liber spre curtea interioară dintre hale. Acestea sînt legate prin două coridoare la parter și două pasarele la nivelul superior.

Gabaritele unei hale sînt: 540 m lungime, 30 m lățime și 16,85 m înălțime la cornișe. Tehnologia a impus traveea de 5,90 m, precum și deschiderea de 27 m liberă între stîlpi.

Halele sînt realizate cu infrastructura din beton monolit, iar suprastructura aproape integral din elemente prefabricate. Acoperișul este realizat din ferme puternice metalice care susțin planșeul de la cota +10,50 m (pod tehnic).

Electroliza este o sală continuă blindată, cu deschideri la partea inferioară pe o înălțime de 2 m de la pardoseală pentru asigurarea ventilației, banda de lumină de la partea superioară a halei, cît și din podul tehnic avînd doar funcția de a asigura un minim de luminare naturală, fără deschideri.

Finisarea halelor s-a realizat în interior cu zugrăveli obișnuite în culori de apă și vopsitorie cu alchidal, iar în exterior panourile de fațadă au fost rostuite și îndreptate cu mortar de aracet și vopsite cu vinacet.

Pentru obținerea unei mai bune rezistențe și întrețineri și a unui aspect atrăgător, stîlpii aparenți au fost placați cu ceramică pînă la cota + 2,20 m.

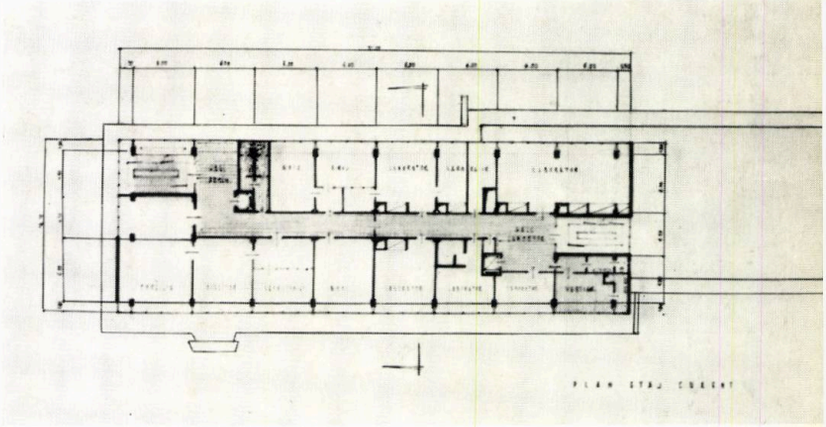

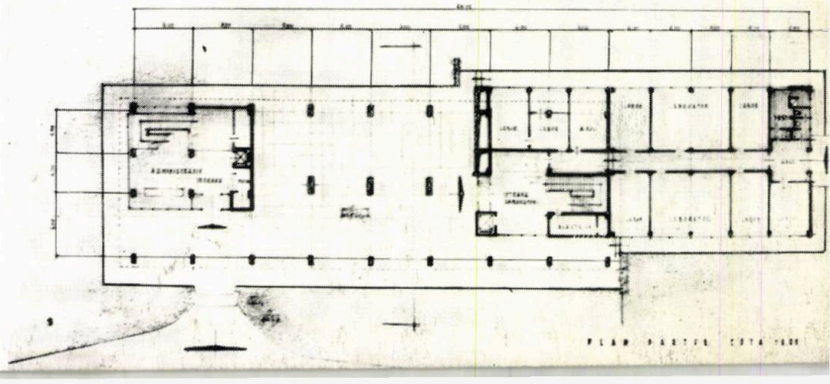

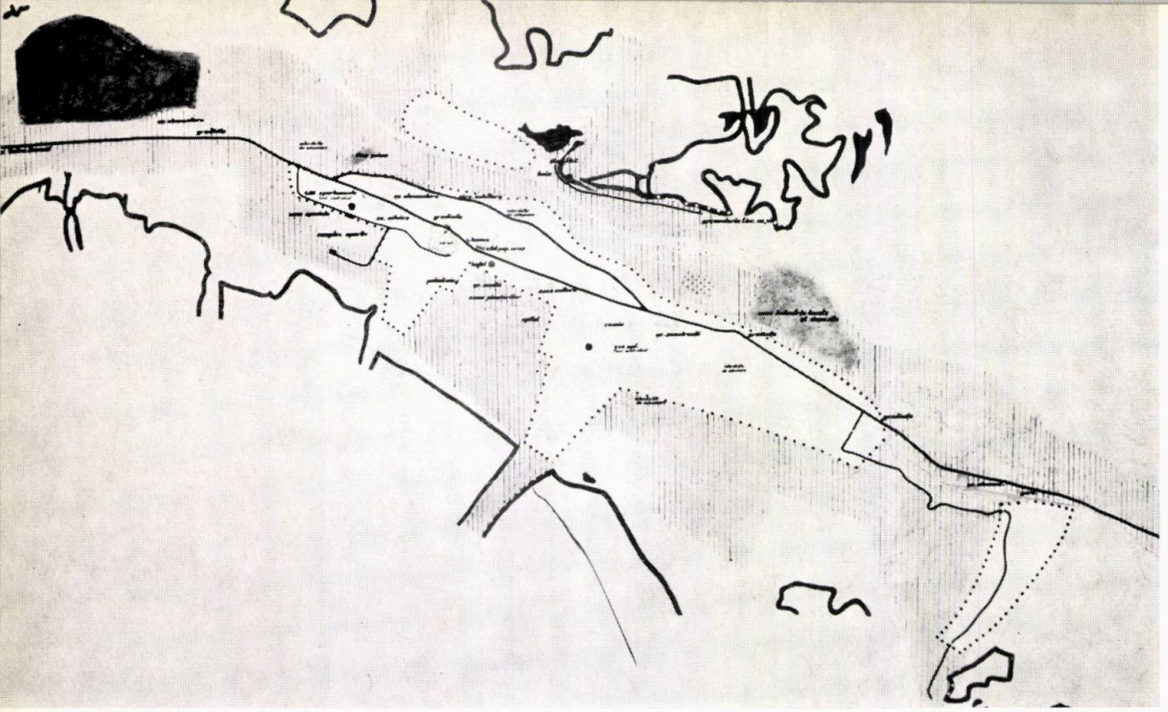

Plan de sistematizare — Etapa I

MENŢIUNE

SCHIŢA DE SISTEMATIZARE A ORAŞULUI CÎMPULUNG MOLDOVENESC

Autori: *arh. Eusebie Latiș*
Coautor: *arh. Anatolie Petruc*
D.S.A.P.C. — Suceava

Plan de sistematizare — Etapa finală

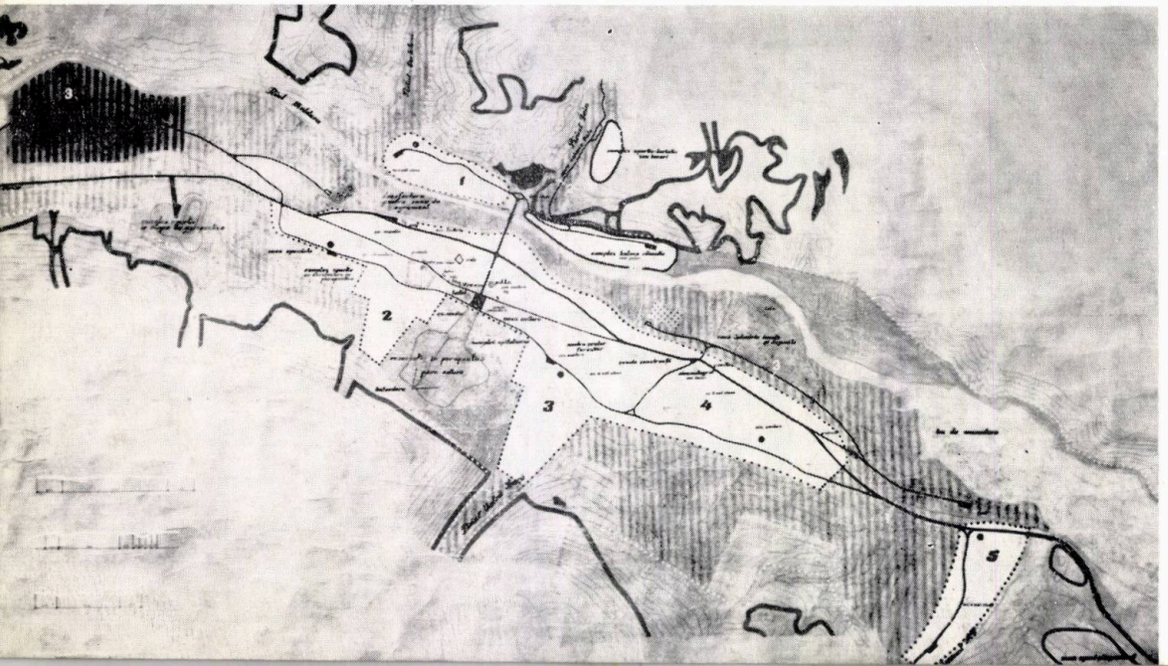

Oraşul Cîmpulung Moldovenesc, situat într-o depresiune cu o altitudine de peste 600 m, înconjurat de munți având o înălțime medie de peste 1000 m, acoperiți cu păduri de conifere, este centru de raion, centru industrial, precum și centru balneo-climateric și turistic. Condițiile naturale și climatul sînt favorabile dezvoltării orașului ca stațiune turistică și balneo-climaterică.

Unul din factorii care vor influența dezvoltarea orașului este extinderea capacității industriilor existente și construcția de noi unități, legate în primul rînd de economia forestieră. Totodată, în următorii ani se vor deschide noi exploatări miniere în localitățile învecinate (Fundul Moldovei, Pojorîta, Mestecăniș), fapt care va afecta de asemenea dezvoltarea orașului.

În cadrul intravilanului se propune organizarea teritoriului pe zone funcționale (zona de locuit, zona industriei republicane, zona industriei locale și a depozitelor, zona balneo-climaterică).

Zonele orașului sînt împărțite în două de către calea ferată: zona de locuit la sud, zonele balneo-climaterice sau turistice la nord.

Perimetrul zonei de locuit a fost restrîns față de situația existentă, el ocupînd o suprafață de 219 ha, din care 178 ha constituie partea principală a orașului, 26 ha Capul Satului și 15 ha unitatea de locuit de la nord de calea ferată.

Actuala populație de cca 16 000 locuitori (densitate brută cca 20 loc/ha) se prevede a crește pînă la cca 25 000 locuitori (densitate brută cca 85 loc/ha în 1980), schița asigurînd capacitatea de cazare necesară și dotările aferente la nivel de microraion.

Locuințele existente în afara delimitărilor sus-menționate reprezintă zone slab construite, avînd clădiri cu caracter rural, în parte insalubre; schița propune dezafectarea treptată, pe cale naturală.

În ce privește circulația, se prevede rezervarea porțiunii DN 17, ce străbate centrul orașului, numai pentru circulația pietonieră, traficul rutier urmînd a fi deviat la limitele nord și sud ale zonei de locuit prin unirea unor străzi existente.

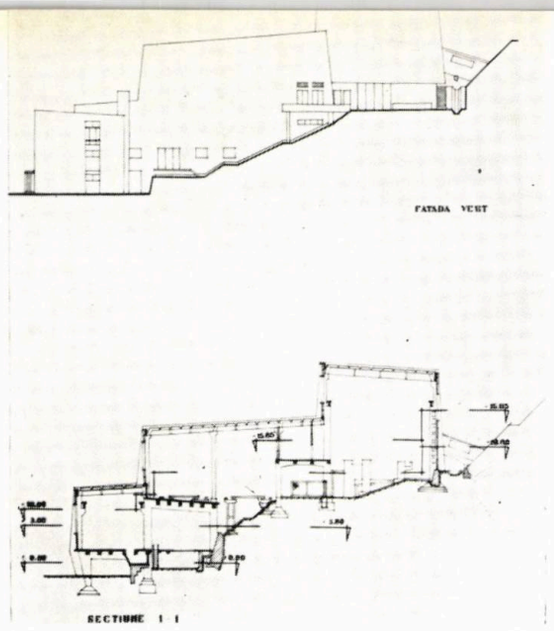

Secțiuni

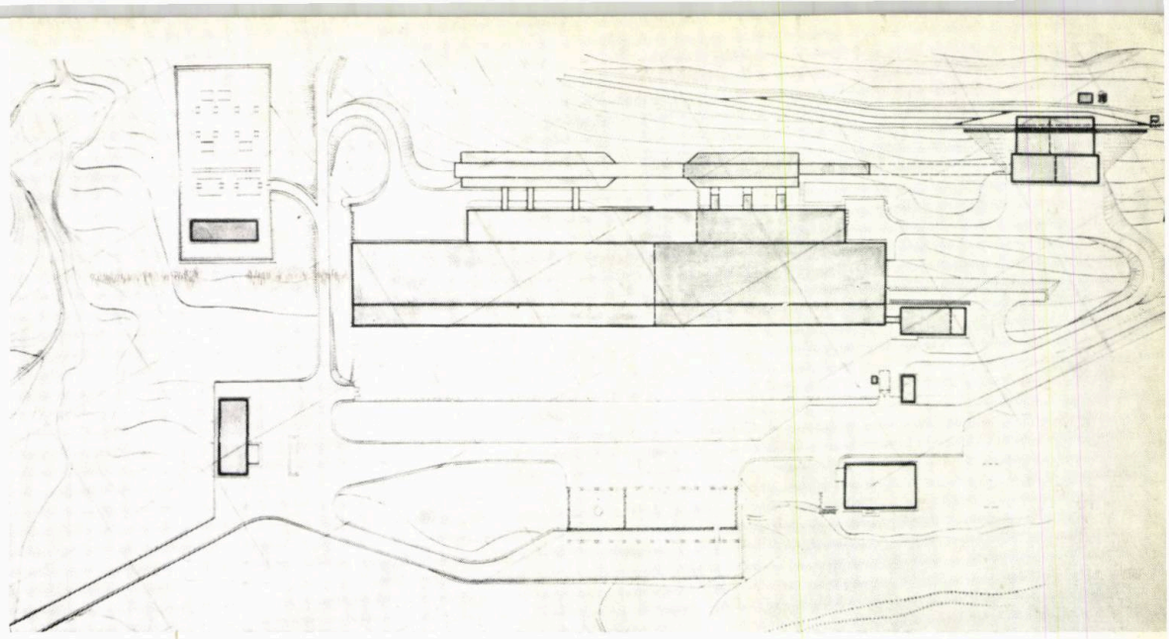

Plan de situație

MENȚIUNE

INCINTA INSTALAȚIEI DE PREPARARE-TARNIȚA

Autori: *arh. Petre Burdeanu*
Coautori: *arh. Speranța Dîrzu, ing. Gheorghe Sozanski*
Institutul IPROMIN

Vedere de ansamblu

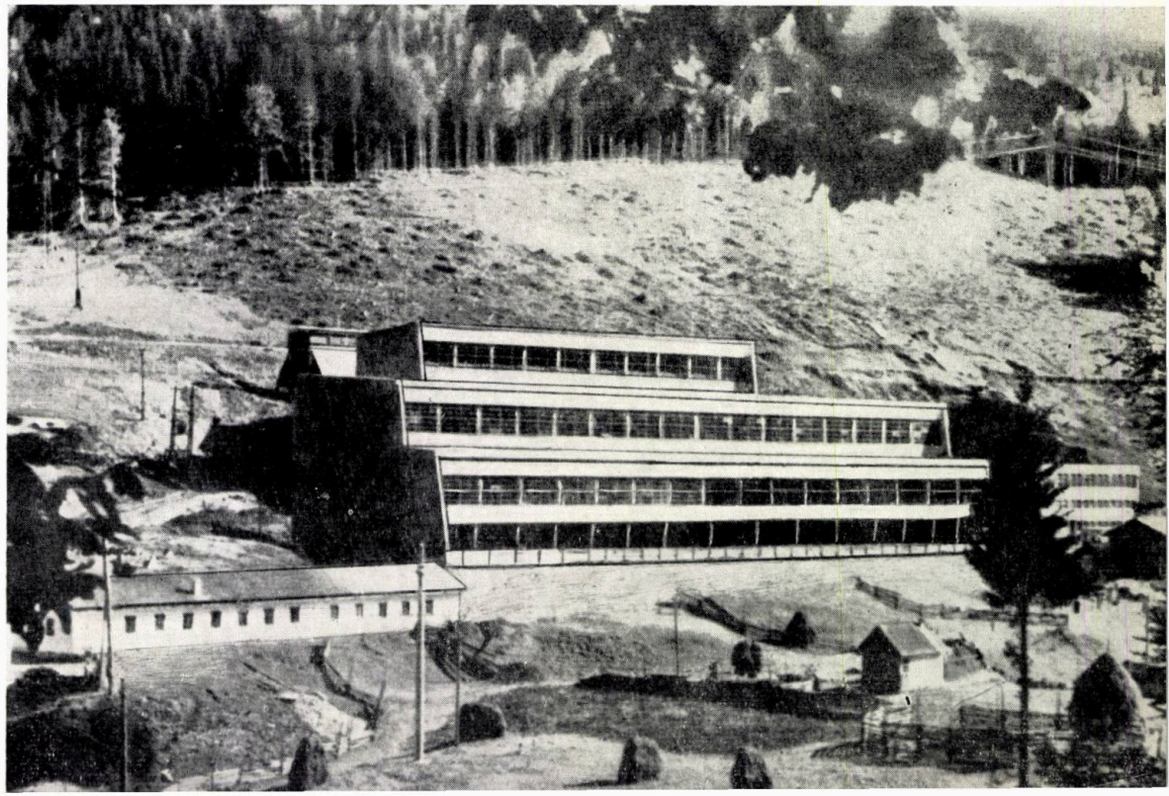

Instalația prelucrează 1 500 tone de minereu pe zi.

Incinta cuprinde actualmente următoarele obiecte:

- *recepția* și *antezdrobirea* în două trepte a minereului;
- *depozitul de minereu* sfărîmat; *flotația*, compusă din hala morilor, hala celulelor și hala filtrelor și în care se comasează *posturile trafo*, *depozitul* și pregătirea reagenților, *depozitul de var*, *depozitul de bile* și căptușeli, diferite magazii, *secția de întreținere* ș.a.;
- *anexe* comasate cu *laboratorul*, *birourile tehnico-administrative* și *grupul social;*
- *casa de poartă* și remiza P.C.I.;
- *stația trafo* de 110/6 kV.

Pînă în 1970 se prevede mărirea instalației pînă la o capacitate de 3 000 t/zi; în acest scop se vor extinde spațiile de recepție și de antezdrobire, depozitul de minereu sfărîmat, flotația și anexele comasate. Totodată urmează să se construiască următoarele obiecte noi: o centrală termică, un depozit pentru concentrare în caz de avarii, precum și sediul exploatării Leșul Ursului.

Autorii au realizat o comasare considerabilă a funcțiunilor, reducînd pe această cale suprafețele de teren ocupate, lungimea rețelelor de drumuri, de apă-canalizare, electrică și termică, precum și o substanțială reducere a fluxurilor din incintă. Folosirea rațională a reliefului accidentat, astfel încît fluxul instalației să se realizeze în cascadă, duce la micșorarea cheltuielilor de exploatare. Trebuie menționată și industrializarea avansată a construcției prin folosirea elementelor prefabricate (stîlpi, grinzi, chesoane, panouri de fațadă ș. a.).

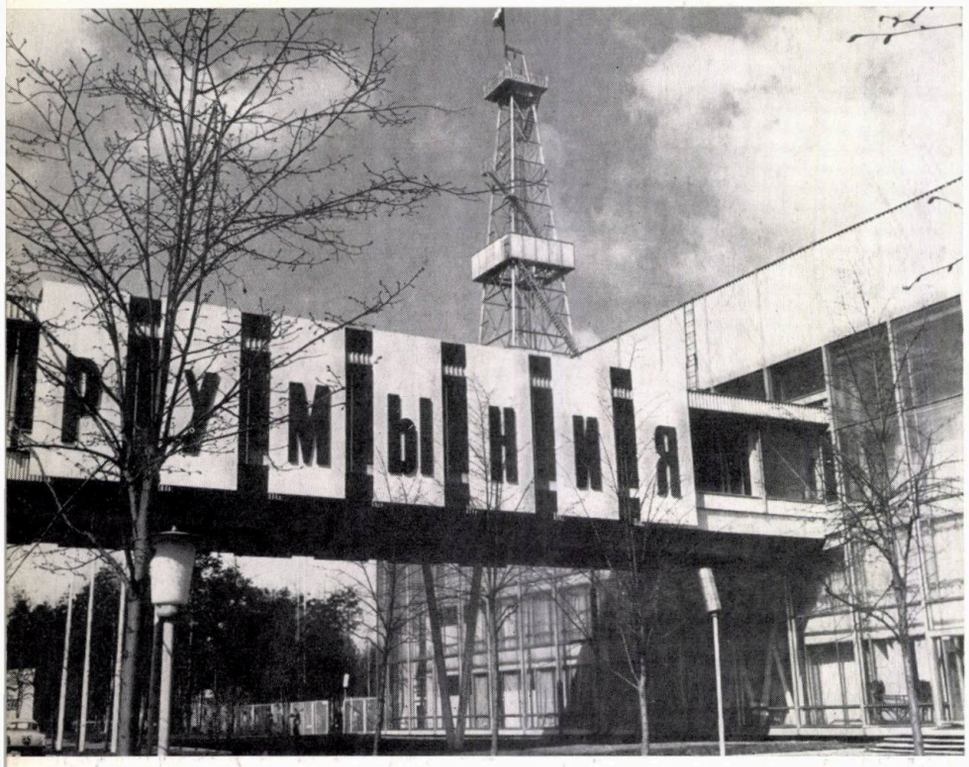

Vedere parțială a sălii expoziției

arh. ion lucăcel

expoziția R. S. România

În scopul prezentării dezvoltării economice a Republicii Socialiste România, pentru a face cunoscute cele mai noi realizări românești în toate ramurile de activitate economică și a contribui la dezvoltarea schimburilor comerciale, a fost organizată între 4—7 mai 1966 o expoziție economică generală la Moscova.

Expoziția a avut loc în Parcul Sokolniki în cadrul unui pavilion special, utilizat îndeosebi pentru organizarea unor expoziții naționale de amploare.

Pavilionul — o construcție metalică de 168 × × 56 × 12 m, cu traveea de cca 11 m și pereții din sticlă — este orientat est-vest ; suprafața sa brută desfășurată este de cca 13 500 m^2 cuprinzînd parterul (9 408 m^2), un etaj parțial (3 223 m^2) și un nivel intermediar cu încăperi administrative (cca 925 m^2).

Intrarea în pavilion se face pe una din laturile mici (est) ale dreptunghiului, înălțimea la intrare fiind de 6 m, determinată de existența etajului parțial.

Concepția plastică a expoziției a fost determinată, pe de o parte, de construcția în care s-a desfășurat și, pe de altă parte, de tema generală a expoziției. S-a urmărit o prezentare care să capteze de la început atenția vizitatorilor și să le mențină interesul de-a lungul întregii expoziții.

Astfel, în porțiunea de sub etajul intermediar a fost dispusă o parte documentară, cuprinzînd o sinteză a elementelor tematice (texte, diagrame, fotografii, machete și exponate). Prezen-

tarea se încheia cu o hartă economică a țării noastre, amplasată orizontal sub golul aflat în etajul intermediar, executată din elemente translucide plastice și prezentînd repartizarea sectoarelor economice pe cuprinsul țării cu ajutorul unei ingenioase instalații electrice. Ea era însoțită de un accent decorativ vertical care se înălța prin golul din etaj, simbolizînd linia ascendentă a dezvoltării economiei noastre socialiste.

În continuare urmau exponatele în succesiunea logică a producerii și a ponderii lor în ansamblul economiei naționale. La parter, ca o realizare majoră a industriei noastre, a fost expusă în subansamble locomotiva Diesel-electrică ; urmau industria extractivă și metalurgică, industria constructoare de mașini, petrolieră și chimică, aparataje diverse. Bunurile tehnice de consum și cele tehnice pentru construcții formau trecerea la etajul parțial, unde erau expuse materiale de construcții, lemn, produse ale industriei ușoare și agroalimentare, artizanat și un număr de apartamente complet mobilate și utilate.

Pavilionul fiind așezat cu una din laturile lungi de-a lungul unei importante artere interioare a parcului, expunerea în aer liber s-a putut face numai pe latura lungă opusă (sud) și în fața intrării principale. Amplasarea exponatelor a fost destul de dificilă din cauza existenței unui bazin în fața intrării în pavilion și a unei plantații abundente în jurul său. În exterior au fost prezentate utilaje agricole, mașini

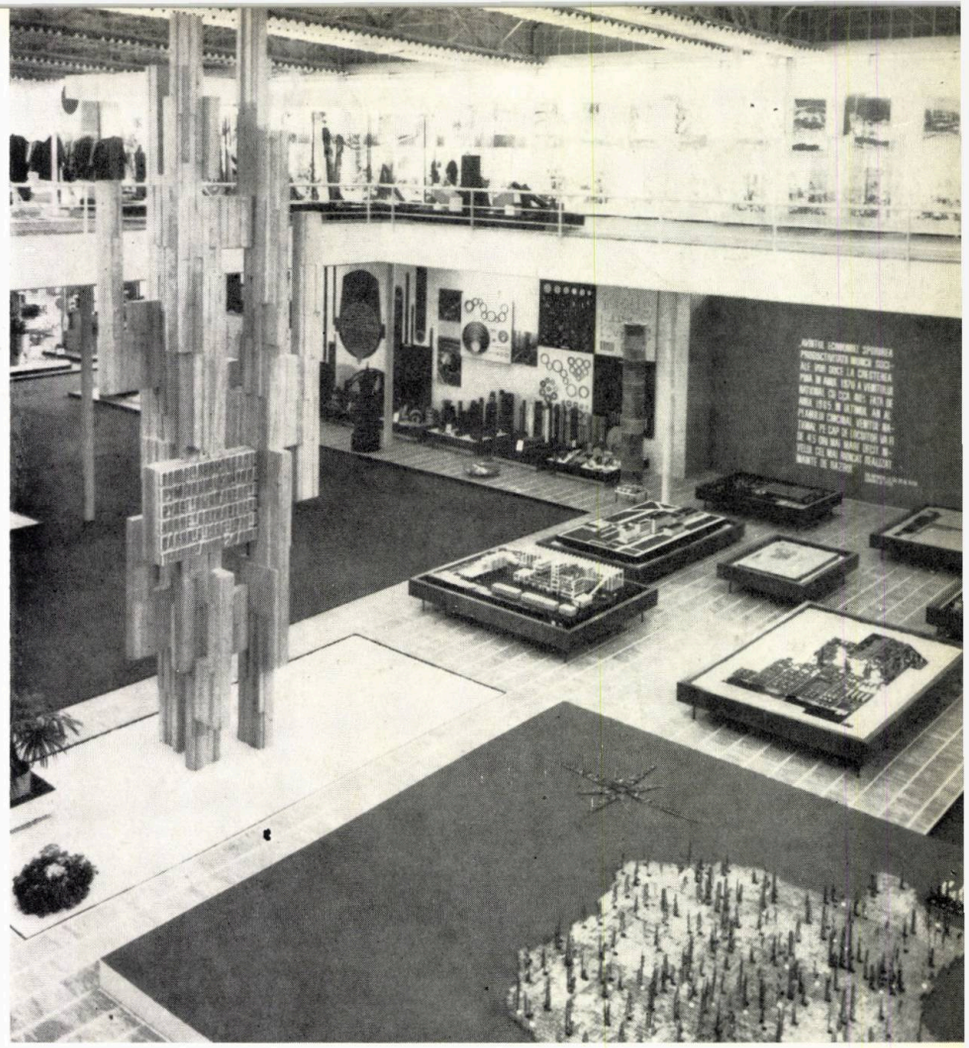

Vedere din sala expoziției

Autor: *arh. Heinz Novac* — Coautori : *arhitecții Mircea Bodianu, Ion Lucăcel, Ion Petre, Alexandru Steriadi*
Colaboratori : pentru proiectul de arhitectură : *arhitecții Anca Decianu, Vladimir Matiușov, Ion Ressu, D. Slavici* — pentru proiectul de grafică : *arh. Eugen Dobrotă, arh. Costin Pastia și Maruc Gabudighian*
pentru proiectul de instalații electrice : *ing. Dragoș Manasian*
pentru proiectul hărții R.S.R. : *M. Simonis, V. Niculescu, ing. A. Koritzer*
Camera de Comerț a R. S. România

la Moscova—1966

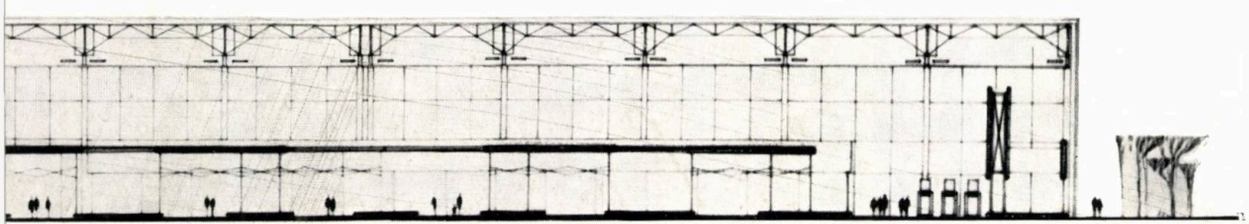

Desfășurare longitudinală

1 *Plan etaj*

2 *Plan parter*

3 *Vedere interioară*

4 *Standul mașinilor-unelte*

5 *Secțiune transversală*

6 *Macheta expoziției*

7 *Mașini-unelte prezentate la expoziție*

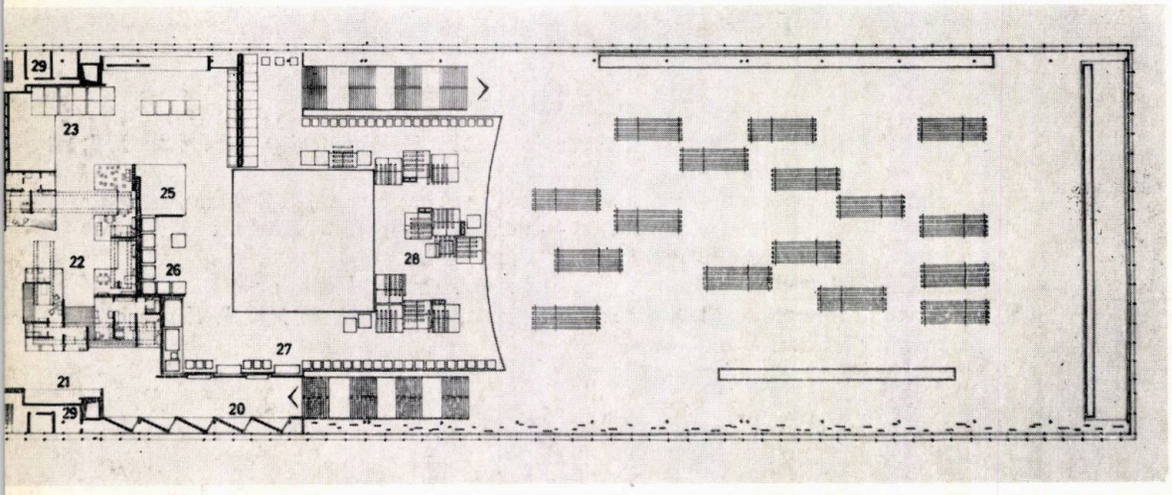

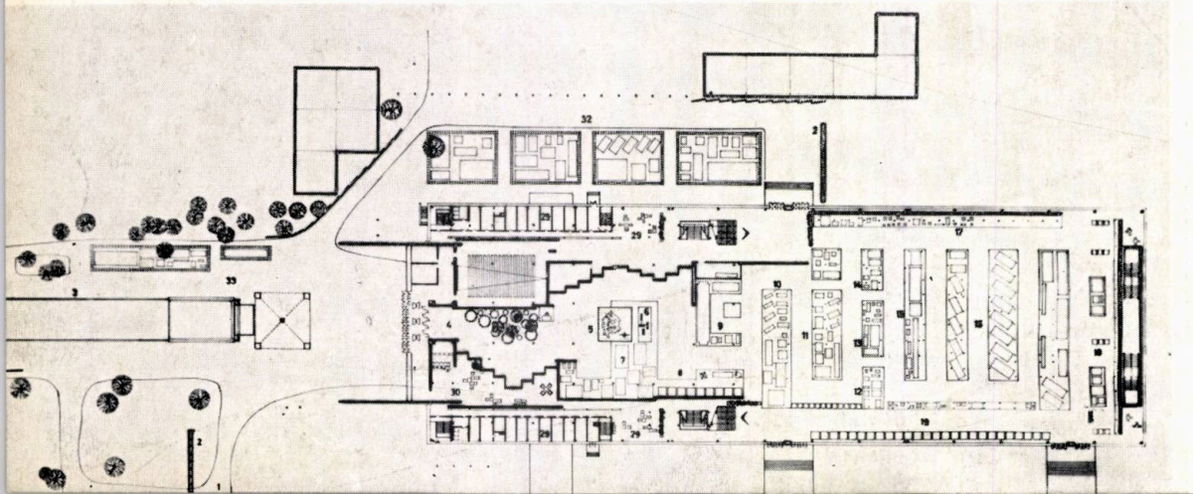

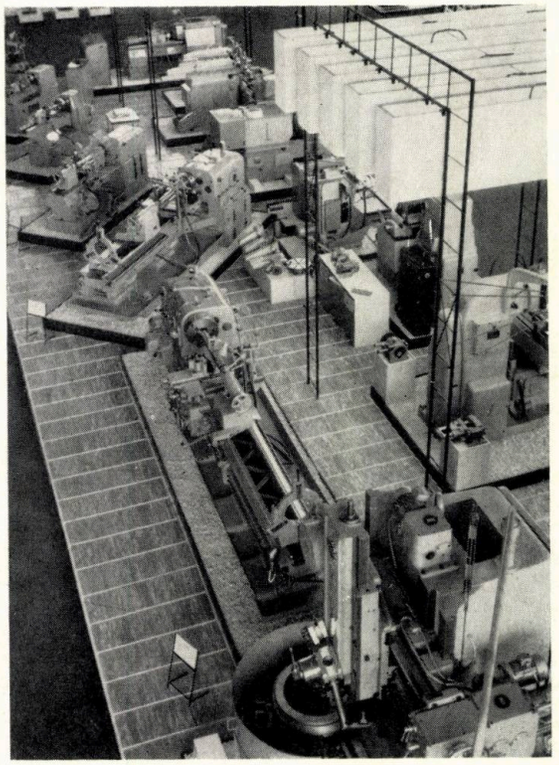

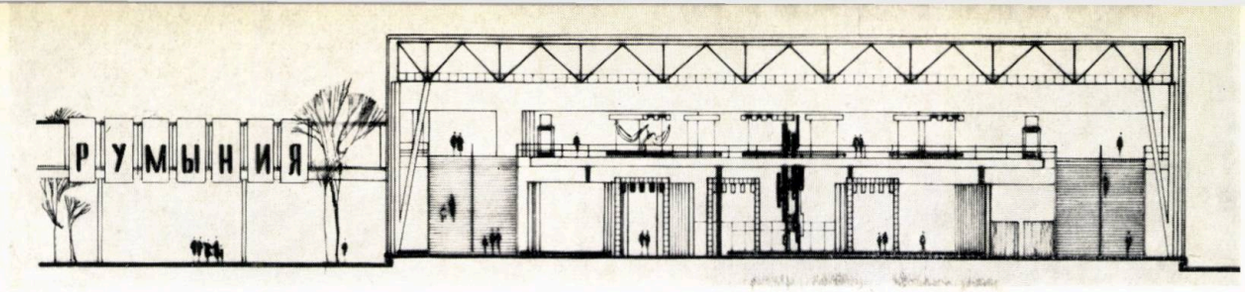

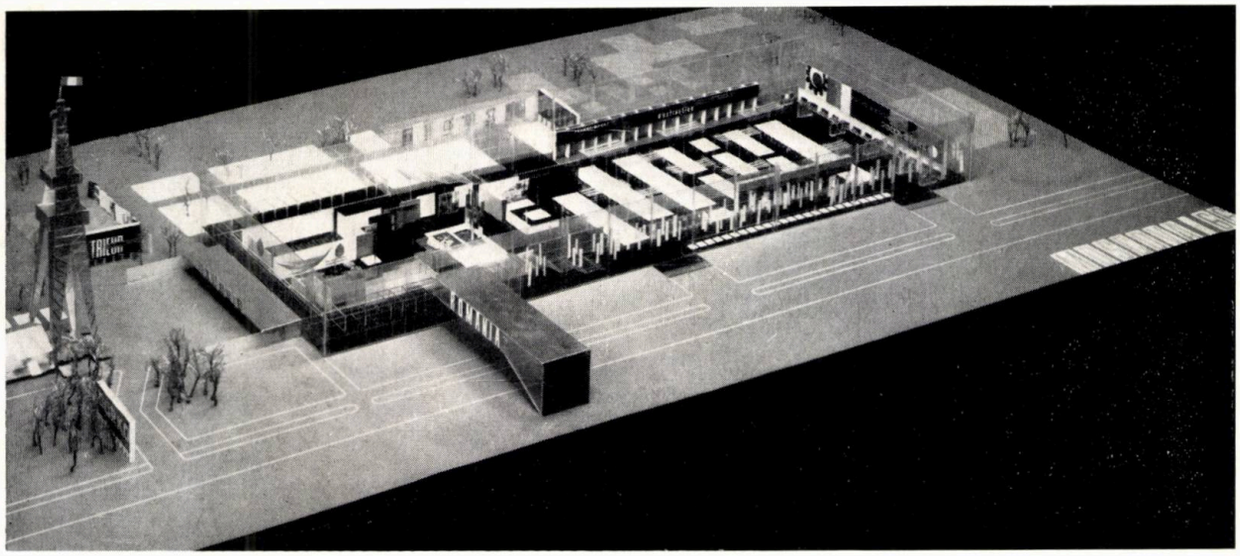

pentru construcții și rutiere. Pe latura est, în fața intrării principale, a fost expus utilajul petrolier avînd ca exponat principal în funcțiune Sonda 4DH-315 pentru adîncimi de pînă la 7 000 m.

Parterul a fost zonificat prin repartizarea exponatelor pe platouri perpendiculare pe cele două axe ale pavilionului. S-a adoptat de asemenea o gamă de culori urmărind atît identificarea diferitelor grupuri de mașini, cît și realizarea unei compoziții coloristice atrăgătoare.

Prin rezolvarea arhitecturală s-a căutat realizarea unui flux obligatoriu de circulație. Amploarea expoziției și lungimea parcursului obligatoriu (cca 1 000 m) au cerut o expunere aerisită și o lățime maximă a aleilor de vizitare ; de asemenea, spații de odihnă pentru evitarea blocării circulației. (La parter, raportul dintre spațiile de expunere și cele rezervate circulației a fost de aproximativ 1 : 1.)

Pentru a menține treaz interesul vizitatorilor, au fost realizate o serie de instalații mișcătoare, machete autoexplicatoare ; toate mașinile de producție au fost prezentate alternativ în stare de funcționare, iar celelalte produse au fost susținute prin grafică, fotografii și diapozitive.

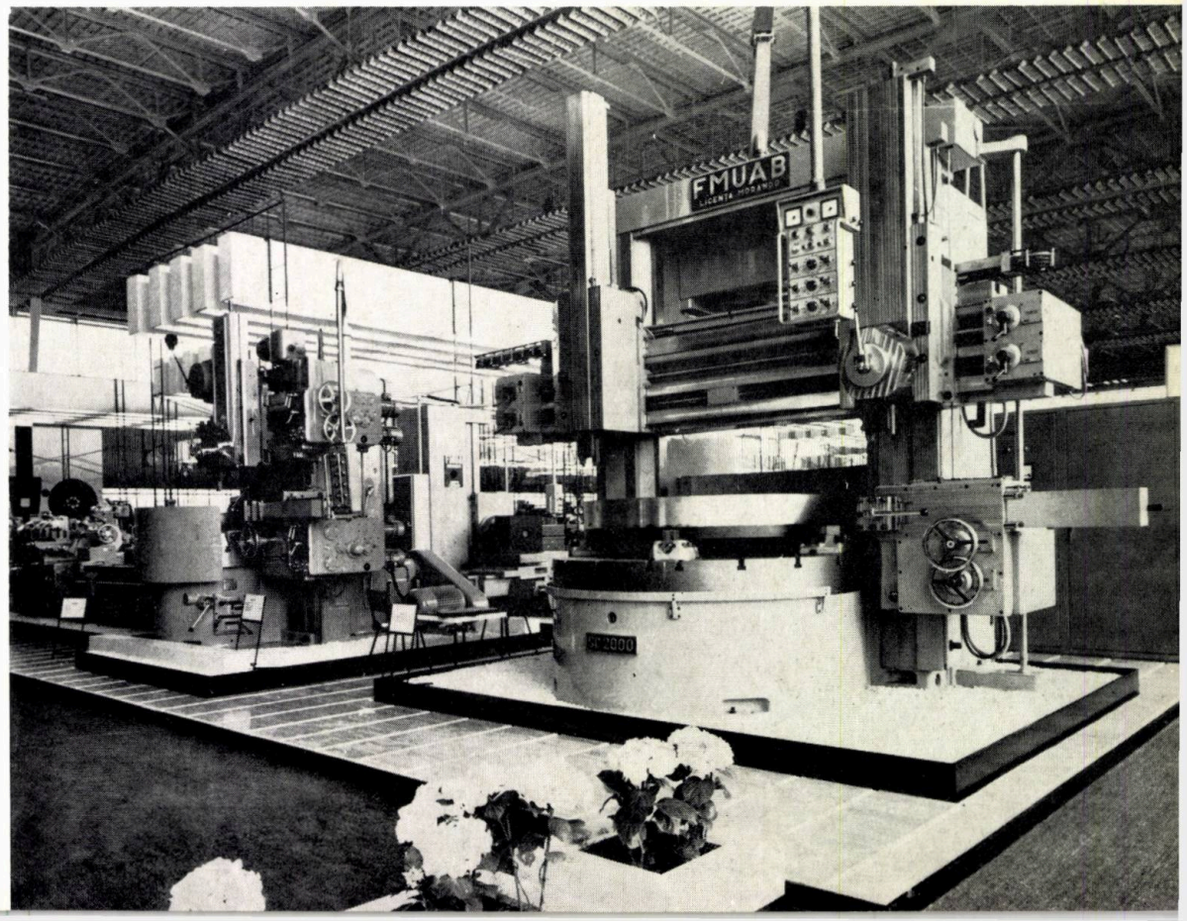

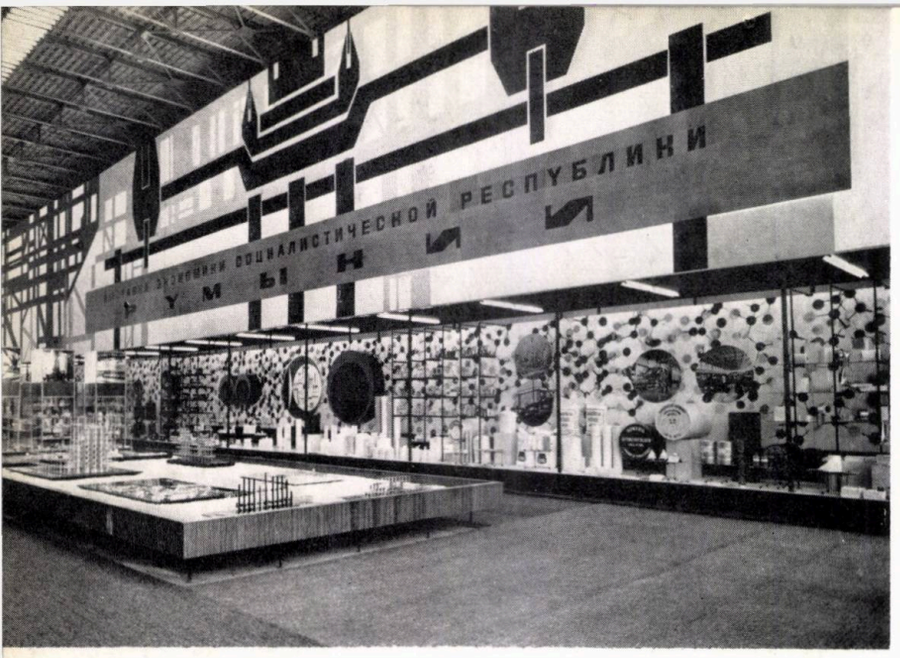

1 — *Standul mcselor plastice*
2,3 — *Vederi interioare din expoziție*
4 — *Vedere din expoziție*
5 — *Mobilă prezentată în cadrul expoziției*
6 — *Standul industriei ușcare*

1 2 | 3 4
5 | 6

Deasupra exponatelor electrotehnice a fost așezat un panou decorativ cu fotografii din domeniile în care acestea se utilizează ; pe parcursul expoziției, numeroase vitrine cu exponate mărunte aveau prevăzute la partea superioară diapozitive color ; fundalul pavilionului aducea un element artistic în expunerea tehnică, fiind alcătuit dintr-o compoziție decorativă legată de tema expoziției, vizibilă din toată hala.

Panouri verticale colorate, de diferite lungimi și dispuse la diverse înălțimi, formau pe întregul perete nord o orgă coloristică ce înviora prezentarea.

Problema găsirii unei scări umane, atît de importantă la o expoziție care se desfășoară în cele mai diverse spații, a fost mereu prezentă în fața proiectanților. Pentru a reduce înălțimea de 12 m a halei, care ar fi anihilat dimensiunile exponatelor, întregii expuneri de la parter i s-a dat o arhitectură proprie prin introducerea unor plafoane luminoase la cca 5,00 m deasupra pardoselii, constînd dintr-o serie de cutii cu lămpi fluorescente sprijinite de cadre ușoare metalice contravîntuite între ele.

Spațiile libere dintre mașini, precum și delimitarea diverselor plafoane s-a făcut prin podiumuri de 10 cm înălțime executate din PAL finisat cu linoleum.

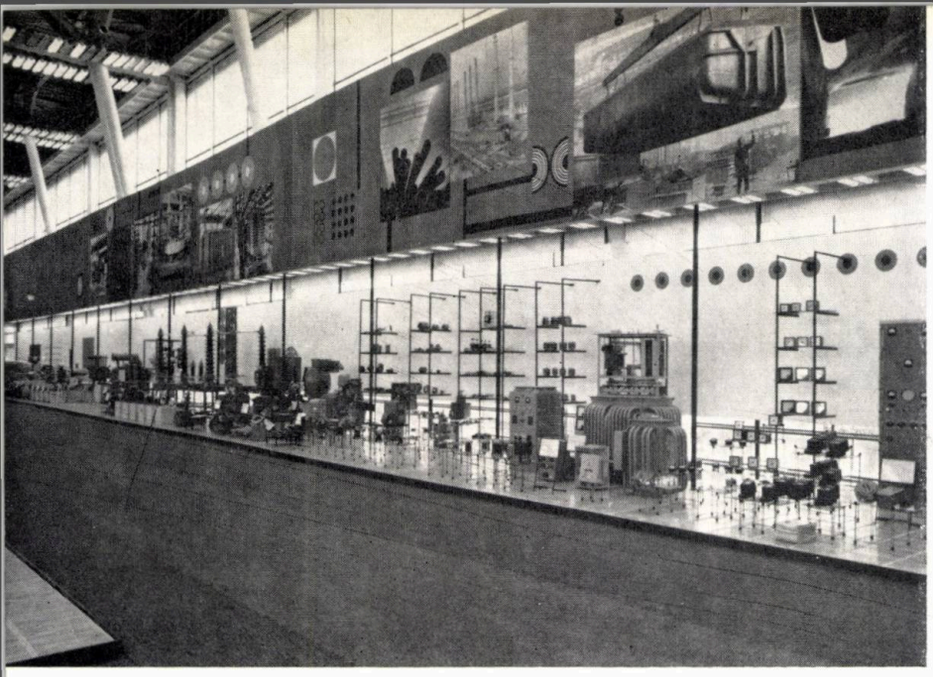

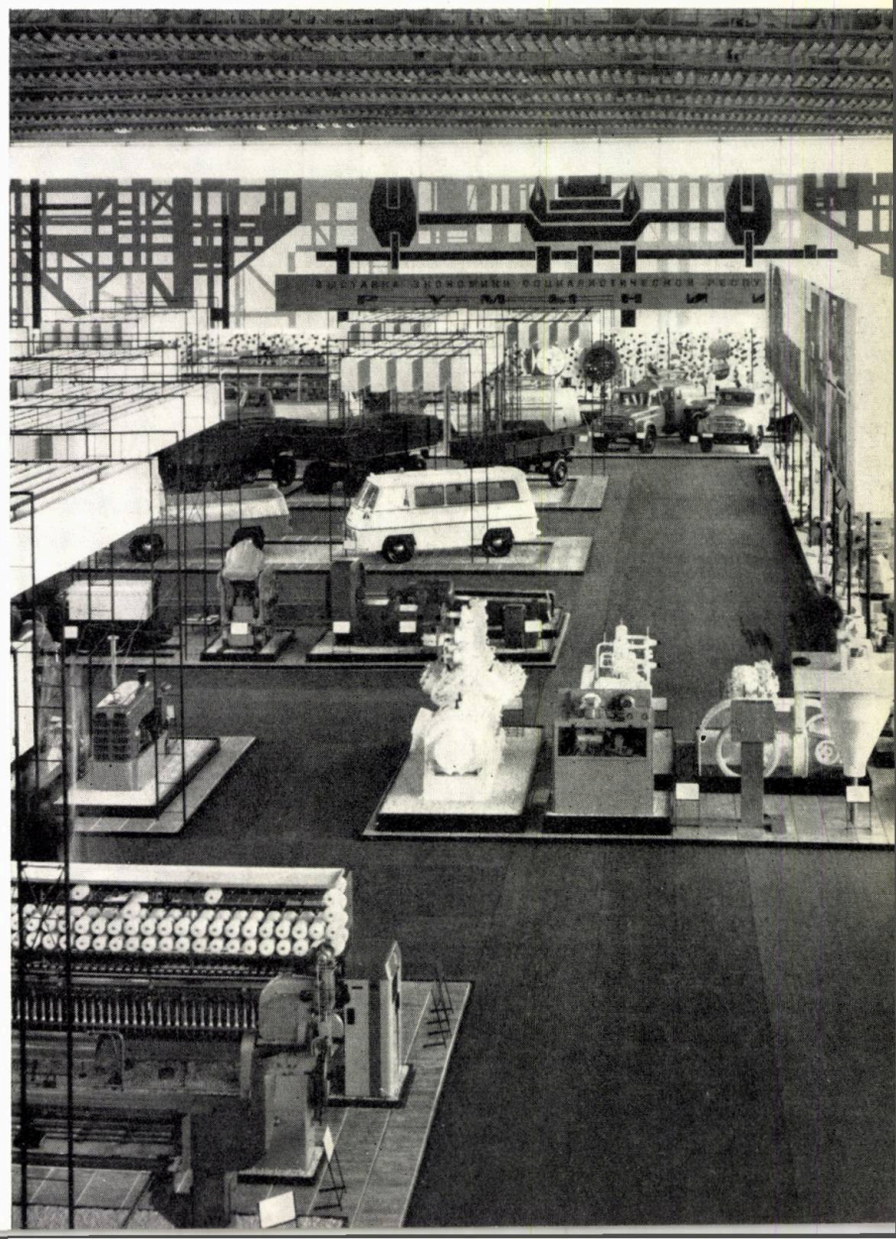

La etaj au fost expuse trei apartamente complet amenajate, echipate și mobilate. În cadrul acestora au fost prezentate diferite sortimente de materiale pentru finisaj: piatră, marmură, ceramică, tapete etc. Alături de acestea au fost expuse piese separate de mobilier și mic mobilier, precum și obiecte de artizanat, instrumente muzicale. Un spațiu mai mare a fost ocupat de produsele industriei alimentare și ale celei textile.

După parcurgerea întregii expoziții interioare, vizitatorul putea să se oprească, înainte de ieșirea din hală, în sala de conferințe și proiecții de filme publicitare și documentare, cu o capacitate de 360 locuri, amenajată în cadrul halei.

Birourile destinate tratativelor comerciale se aflau la parterul halei, în apropierea intrării principale, precum și la etajul intermediar. Pentru discuții comerciale au fost amenajate, în preajma diverselor sectoare din expoziție, locuri speciale deschise. În dreapta intrării principale a fost amenajat un salon de primire pentru personalități, prevăzut cu un bar și mobilierul corespunzător.

Prin amploarea ei — fiind cea mai mare expoziție organizată de țara noastră peste hotare —, prin calitatea exponatelor și a prezentării, Expoziția economică a Republicii Socialiste România s-a bucurat de un real succes în fața oficialităților și a zecilor de mii de vizitatori sovietici.

PUNCTE
DE
VEDERE

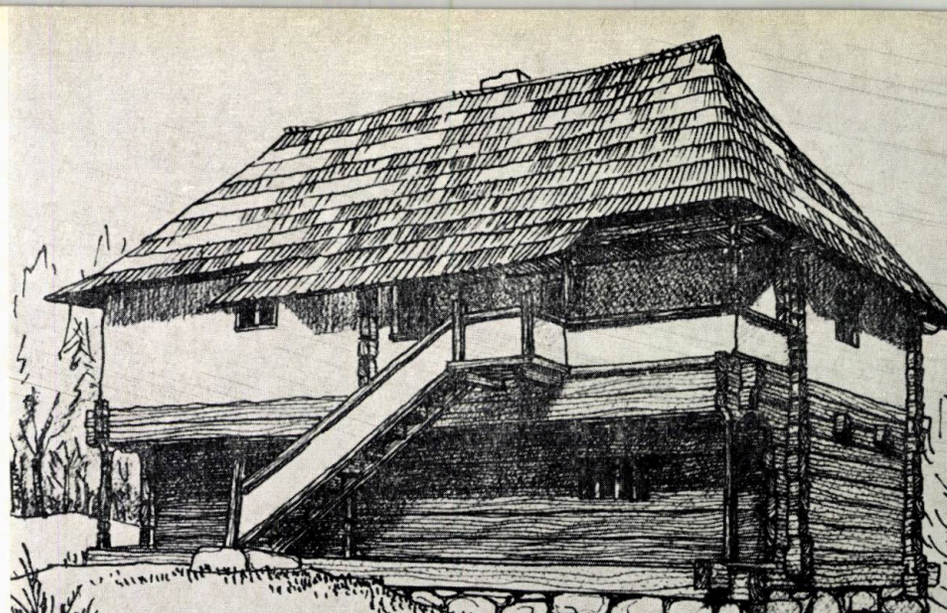

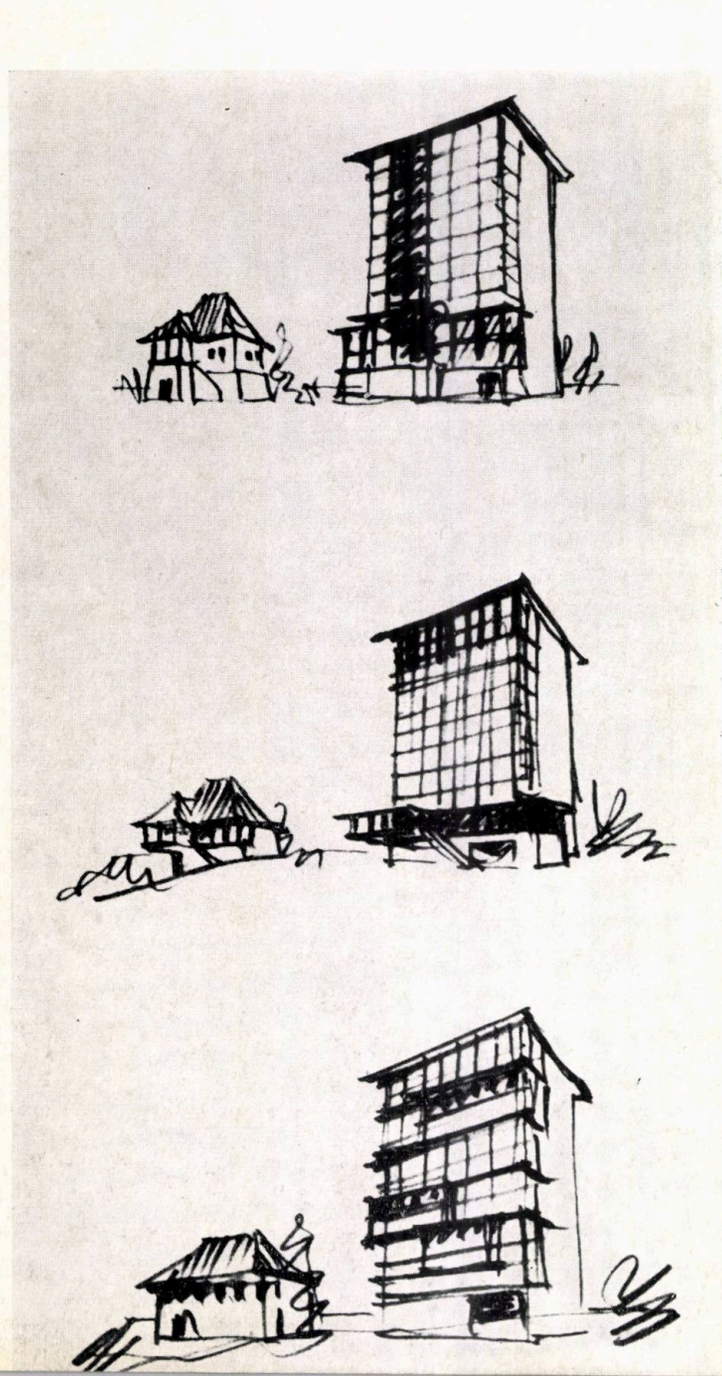

conf. arh. adrian gheorghiu

prelucrări de arhitectură populară românească

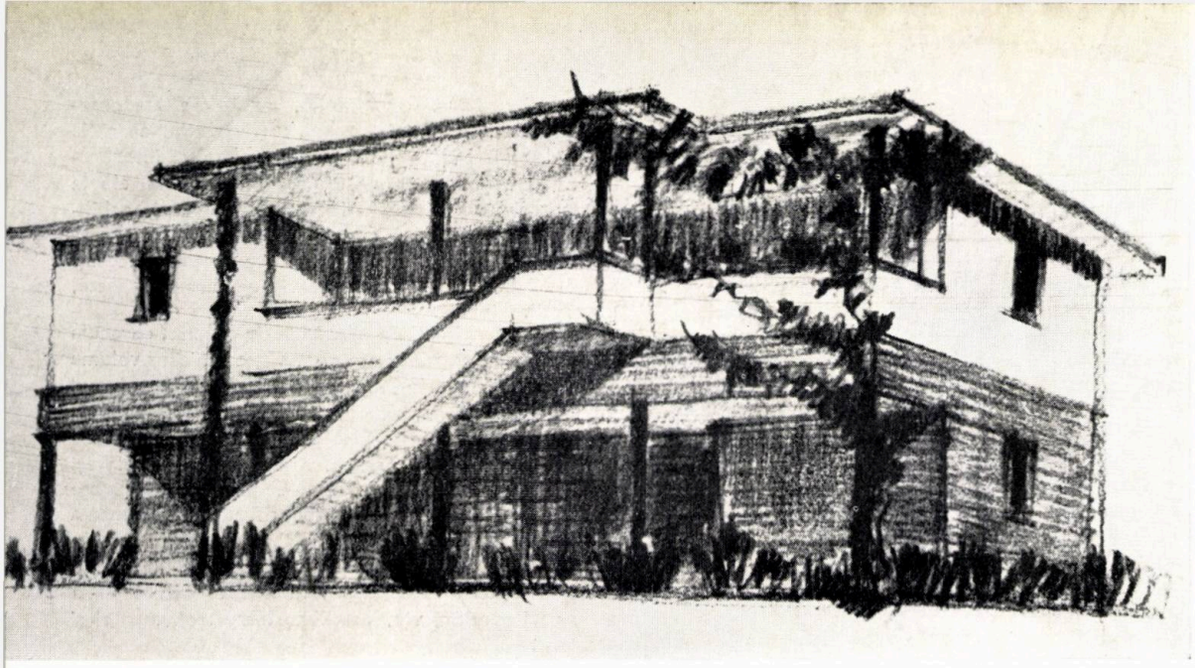

schițe-viziuni pot porni, lucid, de la *prelucrări directe* de arhitectură populară, bine înțeles după ce vom fi definit, cît de cît, specificul acesteia și vom fi precizat unele *ipoteze de lucru*, rezultînd din însăși modalitățile acestui specific, transpuse într-o viziune actuală și majoră.

În acest sens, după cum am mai arătat* dacă prispa, foișorul, scara exterioară, polata, streașina constituie *piese-forme* semiînchise de arhitectură, funcționale și estetice totodată, specifice, și dacă tocmai aceste *piese-forme* pot fi preluate în vederea realizării actuale a aceluiași specific, lăsînd la o parte multitudinea de alte posibilități și criterii, îmi permit să prezint cîteva asemenea schițe-idei de « directe prelucrări ».

Plecînd de la o veche casă țărănească de pe Valea Motrului (fig. 1), am considerat posibilă o prelucrare directă, cu păstrarea scării volumetrice și umane, cu o ușoară modificare a proporțiilor, cu păstrarea unor detalii, chiar și a raporturilor de culoare (fig. 2), sau

* Într-o conferință la Institutul de arhitectură « Ion Mincu » din anul 1965 și un articol « Arhitectura populară, specific și posibilități de prelucrare contemporană » în revista « Argeș » nr. 1, iunie 1966.

Dacă operele de artă sînt și exprimă totodată și experiențele — sufletești, culturale, tehnice — ale autorului (aduse sau nu la o desăvîrșire), experimentul în arhitectură (în complexitatea conținutului și realizării ei) este oneros și nu numai al autorului.

Desigur, opera de arhitectură este o sinteză, dar experimentul (ca și învățămîntul) de arhitectură, cată să fie, pînă la un anumit nivel, analitic, disjunct. Un șir de experiențe (izolate și apoi corelate) contribuie la dezvăluirea legilor tehnico-economice, funcționale și pînă la un punct chiar estetice, dar un alt șir de experiențe-anchete sînt necesare dezvăluirii legilor de corelație, de comunicare între autor și beneficiar-societate. Aici intră legile social-estetice, funcțional-fizio-psihologice, filozofice, fără de care arhitectura rămîne la latura ei utilitară, tehnică și fără să poarte un mesaj social-estetic-educativ, nu intră în cultură, în cultura proprie (a unei națiuni sau a unui spațiu) și în cea universală (prin originalitatea și puterea ei de comunicare).

În cel de-al doilea șir de experiențe, care include evident și definirea — căutarea specificului național, regional și local (în sensul lor cultural, de tradiție și continuitate în orice noutate), intră — evident mai puțin oneros — acele schițe-idei de arhitectură, fără intenție de imediată realizare. Intră, adică, acele schițe — încercări-studii, viziuni inițiale, aparent spontane, ele însele sinteze în măsura în care topesc, oarecum inspirat, intuit, totalitatea cerințelor și criteriilor științific însușite și estetic trăite anterior de autor. Desigur, aceste schițe, fie și vizionare, se concretizează treptat ulterior, prin explicitări, analize, corelări de planuri, elevații, perspective (mai ales perspective), calcule purtînd izolat asupra diverselor cerințe, criterii și detalii, pînă la o sinteză finală, construibilă (proiectul) și la opera propriu-zisă (utilă, bun material și spiritual al societății).

În domeniul căutărilor unui specific național, regional și local în arhitectura românească contemporană, aceste

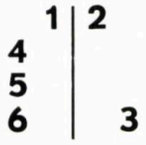

1 — *Casă țărănească veche, pe valea Motrului (Mehedinți)*
2 — *Exercițiu de prelucrare directă*
3 — *Creșterea organică a acelorași elemente, oarecum din interior spre exterior*
4 — *« Experiență de înglobare » a bloc a foișorului pe soclu plin, înălțat pe două niveluri.*
5 — *« Experiență de înglobare » a foișorului în consolă și a prispei la al doilea nivel*
6 — *« Experiență de înglobare » a « sălii muscelene » în punctarea fațadei blocului cu locuințe pe cîte două niveluri*

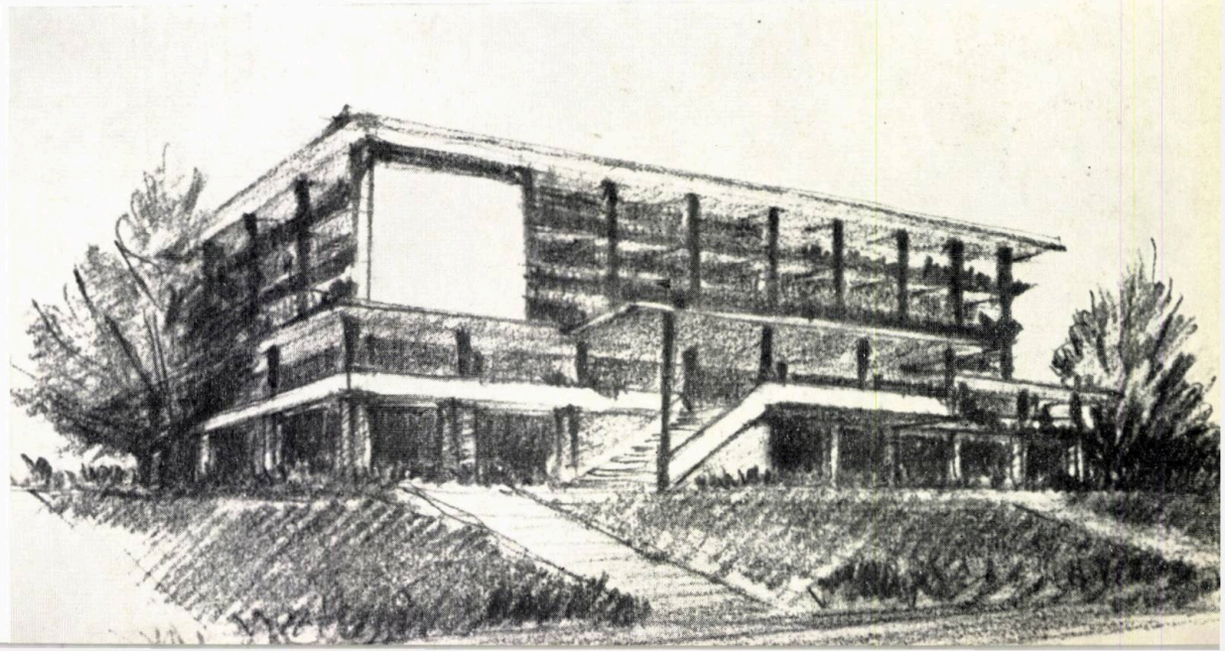

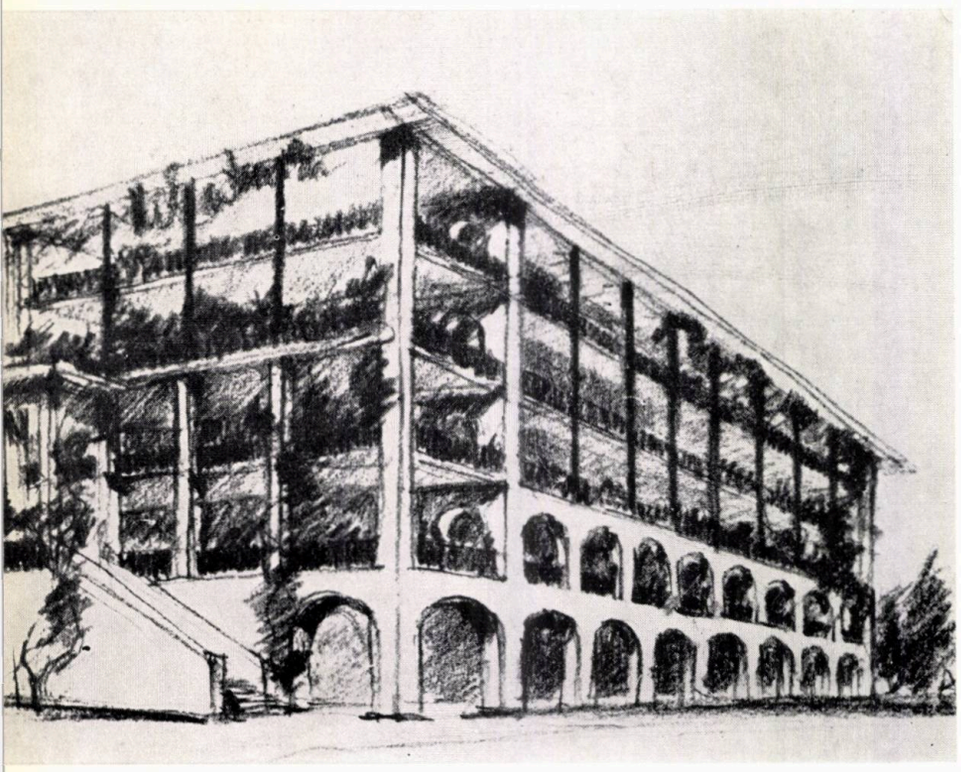

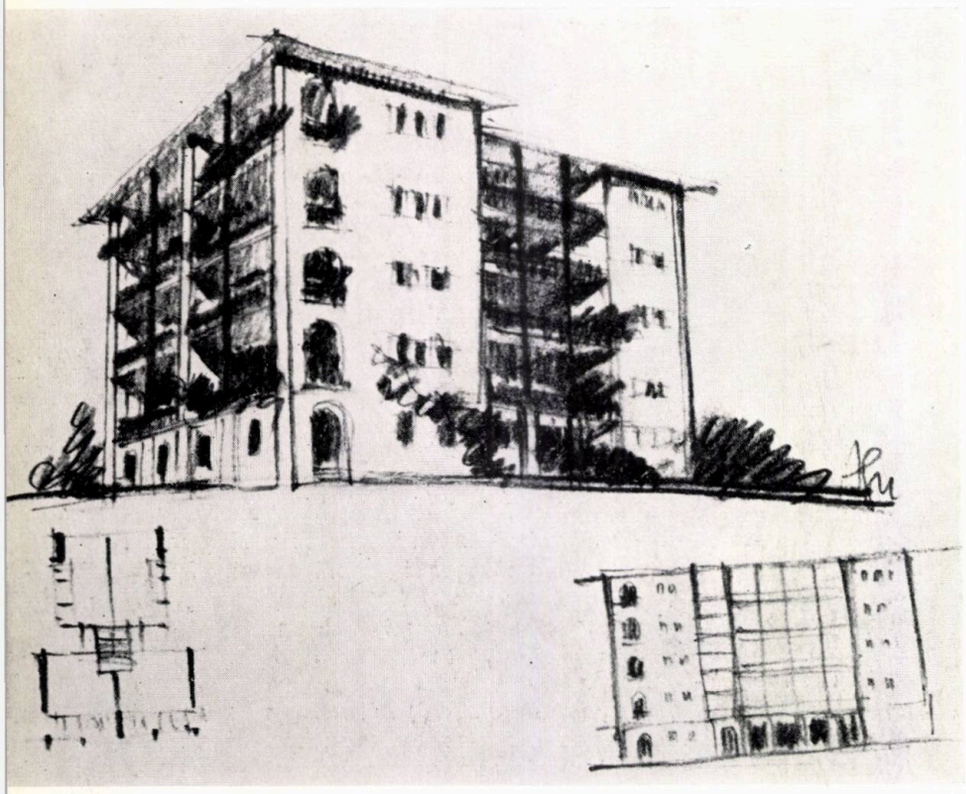

printr-o dezvoltare, nu omotetică, dar de creștere organică în toate cele trei dimensiuni, cu păstrarea plasticii la primele două niveluri — adecvat dezvoltată și interpretată în funcție de întreg — cu regăsirea plinului alb la următoarele trei niveluri, de asemenea dinamic echilibrat cu plinul introdus la parter (fig. 3). Desigur, este de văzut pînă la ce dezvoltare se poate rămîne în aceeași familie (sau grup de transformări) de forme, aspecte, proporții, vibrații.

În afara acestei linii de *experiențe de creștere*, oarecum într-o ritmică proprie și organică, a însești micilor volume de arhitectură populară, se poate pleca și de la volumul mare al blocului actual, tehnico-economic și funcțional (urbanistic) determinat. Sînt posibile, adică, *experiențe de înglobare* în marile volume, tipizate chiar, a acelorași piese-forme specifice, care ajutate de primele experiențe să conducă, pînă la urmă, la specificitatea și armonia întregului. Mai mult, este posibil ca tocmai aceste piese-forme specifice, ușor modificate și organic înglobate, să confere marilor volume o scară umană specifică și mai ales, acel specific, viu, echilibru între monumental și pitoresc.

Foișorul vîlcean, pe soclu plin, îngust, poate fi încă ușor elansat și încorporat blocului, ca de atîtea ori și casei mai mici sau mai mari în vechea arhitectură românească (fig. 4). Dezvoltat deci pe parter și primele două niveluri, înglobat în ritmica acestora, împreună cu acestea, diferit tratate pe orizontală, constituie un « soclu » mai puternic, o ancorare la teren, o arhitectură mai direct accesibilă vizual, pe verticală, aducînd întregul bloc, care poate rămîne uniform ritmat, la scara umană. Un contrast accentuînd foișorul — legat în sens orizontal — îl poate constitui un șir de logii pe verticala lui.

Foișorul în consolă, nord-argeșan, poate fi preluat o dată cu prispa casei, înconjurînd parțial blocul, pe parter și primul nivel (fig. 5), realizînd de asemenea, la baza acestuia o dinamică și scară uman-estetică (de proporții și detalii) față de care restul blocului, uniform ritmat, devine un fundal. Regăsirea prispei la ultimul nivel (sau ultimele două niveluri) poate readuce în viziune suprapunerile în perspectivă, de case țărănești de-a lungul unui clin de deal.

Sala musceleană ridicată pe soclu plin poate sugera încă « urcarea ei la înălțime » (fig. 6) în sensul punctării fațadei uniform ritmate a blocului, analog oarecum jocurilor de balcoane, brise-solei-uri sau alte forme rigid-geometrice de cutii ieșinde sau intrînde, încercate astăzi. Combinată cu acestea sau esențializată, în sensul acestora, sala musceleană cu soclul ei, « urcată la înălțime », ar putea diversifica fațada unui bloc de apartamente pe cîte două niveluri, într-un mod care ar prelua totodată o veche propunere a lui Le Corbusier. Este posibil ca preluarea sălii muscelene să necesite o altă formă și alte proporții de bloc decît acelea care « admit » înglobarea foișorului. Ea necesită, plastic, cîte o cornișe-streașină la fiecare două niveluri, ceea ce încă conferă blocului o ritmare mai complexă, sugerînd în totul, poate, un peisaj de dealuri și muscele.

Se poate încerca prelucrarea pe un bloc a acelor admirabile, nesimetrice arcade ale casei Cartianu din Gorj (fig. 7) și a întregii plastici a ei, sau a acelor arcade laterale ale prispelor unor case de pe valea Oltului și totodată unui ritm de plinuri și goluri pe verticale într-un bloc diferit de « bară » și « punct » (fig. 8).

Este posibilă preluarea unor raporturi de volume construite și spații libere din cadrul unei gospodării țărănești, a așezării lor în raport cu relieful, drumul, masivele vegetale. Iată o temă propusă mai de mult

pentru o clădire a Muzeului Satului, vizibilă printre și deasupra șirului de castani de pe șoseaua Kiseleff (fig. 9). Dominant închisă, cu un soclu alb pe care, o dată cu arborii, se profila și un edicul viu colorat, spre șosea, prezenta curtea și fațadele mult deschise spre interior — spre muzeul în aer liber și spre lac.

În fine, urbanistic, arătam altă dată că s-ar putea crea prin și din arhitectură însești relieful și peisajul satului românesc, ritmica și raporturile lui spațiale — în care vegetația și variația de forme și așezări ale volumelor contribuie la acel pitoresc și optimism specific.

Într-o înșirare de blocuri identice, încă este posibil ca aceste piese-forme arhitecturale semiînchise, specifice, adjurante, să realizeze un ritm și o legătură vie între marile volume și spațiul liber, de circulație sau plantat, între blocuri (fig. 10).

În fine, mai pregnant, ilustrînd o anume realizare a reliefului prin arhitectură, fiind vorba de un ansamblu, este posibilă o succesiune în perspectivă de șiruri paralele de blocuri, crescînd ca înălțime și succesiv în « bare » și « puncte » de la linia de circulație către adîncimea ansamblului. Astfel încît blocuri foarte mari, uniform

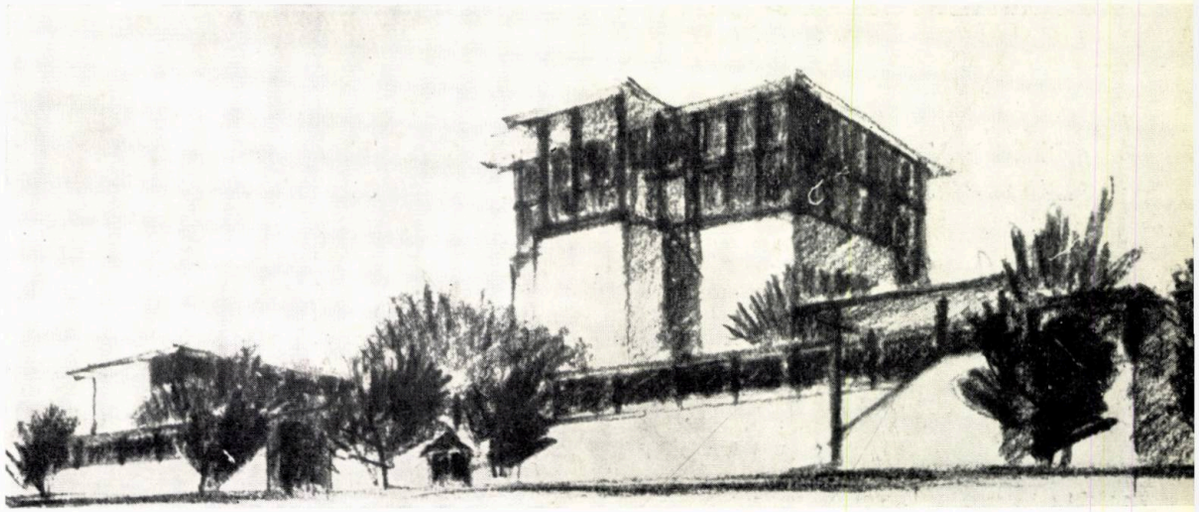

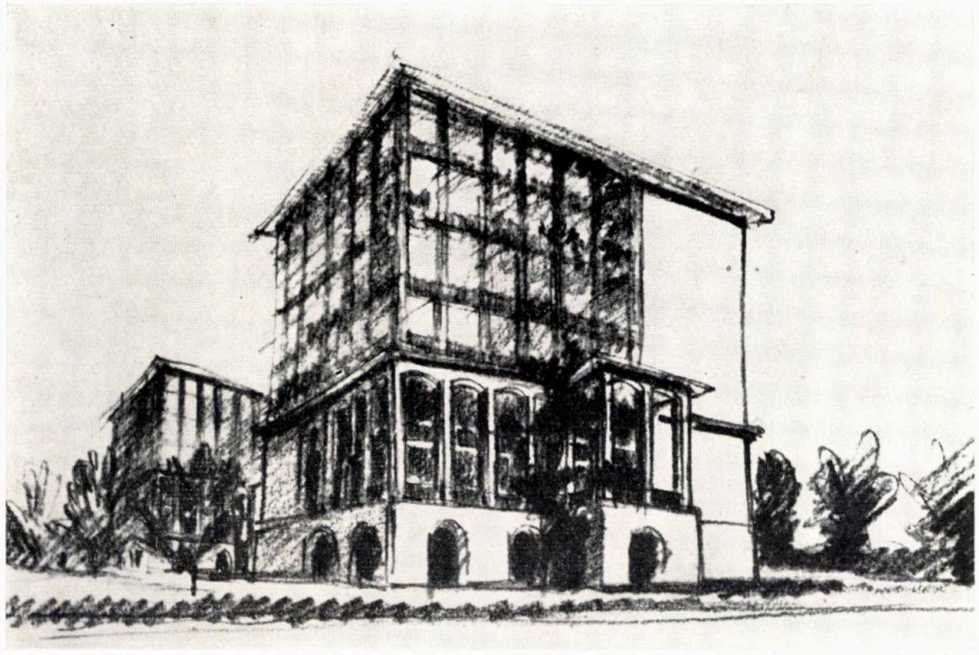

7 | **9**
10
8 | **11**

7 — *O încercare plecînd de la ritmica și elementele casei Cartianu din Gorj*

8 — *Soclu, prispa, « ante » laterale cu arcade pe bloc de plan în T*

9 — *Suprapunere perspectivă de volume, sală musceleană, foișor supraînălțat*

10 — *Ritmică de volume de-a lungul unei artere și ritmică de structuri — detalii pe verticală*

11 — *Ritmică spațială, de la pitoresc la monumental în suprapunere perspectivă*

ritmate (monotone), devin fundal pentru blocurile anterioare și în special pentru cele din prima linie, de la stradă, avînd maximum parter și două niveluri și fiind puternic « plasticizate » cu foișoare, scări laterale, săli în consolă etc. Scările dintre aceste prime și mici blocuri, către interiorul ansamblului pot rezulta, fie dintr-un relief natural sau artificial (rezultat al săpăturilor din interiorul ansamblului), fie dintr-un subsol și parter pe ansamblu necesar unor instalații, unor săli comune, magazine etc. (fig. 11).

În concluzie, desigur, trebuie spus că este vorba de schițe și experiențe posibile, de opinii și ipoteze de lucru, aplecîndu-ne asupra unor izvoare proprii din care putem să dezvoltăm, ca de atîtea ori în istoria arhitecturii, valori majore. Ideea de bază rămîne încercarea de a aduce la scara umană și la o percepere specifică marile volume, industrial realizate astăzi, prin înglobarea, cu modificări adecvate, a celor mai specific românești forme de arhitectură. Ele pot îmbogăți și sensibiliza în mod propriu acele forme rigid geometrice de detaliu în circulație universală astăzi.

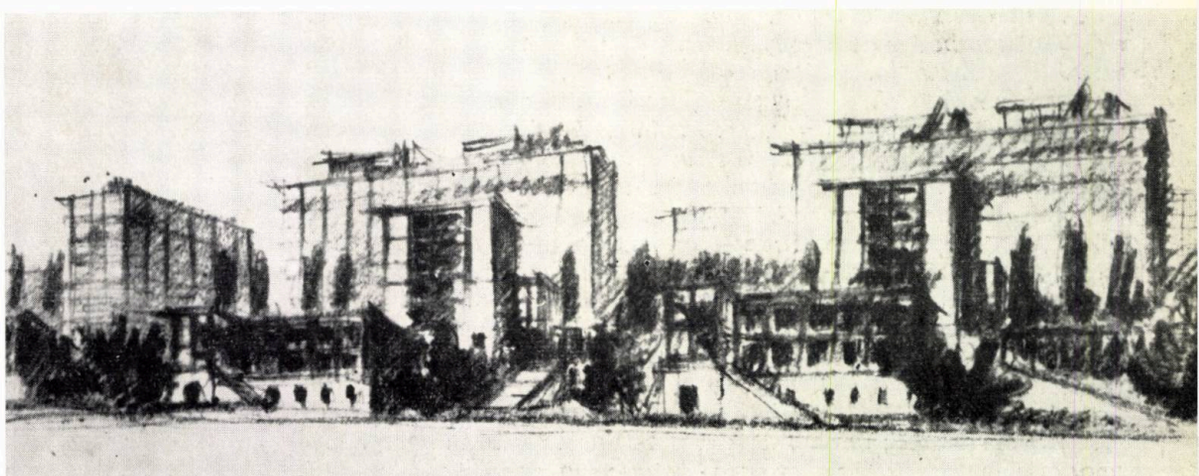

CONCURSURI

arh. aurelia teodorescu

unele probleme ridi şi proiectarea caselor

NOTE PE MARGINEA CONCURSULUI

Casa de cultură, unitate culturală cu un program destul de recent apărut, se poate caracteriza în primul rînd prin complexitatea şi varietatea acţiunilor a căror desfăşurare o asigură. O definiţie completă şi adecvată a acestor acţiuni este greu de dat ; arhitecţii cunoscuţi care au avut de rezolvat astfel de probleme au caracterizat în mod divers acest conţinut, ca de exemplu « cale a culturii » (René Allio) sau « forum » (Le Corbusier).

Tendinţa scurtării continue a duratei timpului de muncă prin mărirea productivităţii muncii, datorită evoluţiei ştiinţei şi tehnicii care au dat o nouă orientare în organizarea producţiei, a ridicat, şi continuă să menţină în actualitate, problema modului în care omul îşi petrece timpul liber.

Este ştiut lucru că relaţiile şi schimbul de vederi dintre oameni constituie unul din elementele fundamentale ale vieţii sociale. Continuarea acestor relaţii existente în cadrul activităţii profesionale din producţie şi în afara locului de muncă este un lucru firesc. Organizarea acestor relaţii şi schimburi de vederi dintre oameni în cadrul timpului liber este astăzi o problemă care a preocupat şi preocupă continuu organele centrale de stat şi organizaţiile de masă din ţările socialiste, asigurarea condiţiilor materiale care decurg din rezolvarea acestei probleme formînd sarcini concretizate în planurile de stat şi în acţiuni cu caracter cultural special. Această problemă a început să reprezinte actualmente obiective a căror dezvoltare şi organizare sînt urmărite şi în unele ţări capitaliste. Citäm dintre acestea Franţa, în care realizarea unor case de cultură şi a unor case speciale pentru tineret înregistrează o dezvoltare demnă de relevat (fig. 1 şi 2).

Organizarea timpului liber al omului care munceşte trebuie să asigure, nu numai repausul necesar după muncă, ci şi folosirea activă a acestui timp. Dezvoltarea continuă şi rapidă a ştiinţei, tehnicii şi a întregii activităţi umane impune o continuă menţinere în actualitate a acestor progrese, prin acumulări permanente în toate domeniile, deoarece numai astfel oamenii pot participa activ la dezvoltarea continuă a societăţii, devenind în acest mod omul timpului în care trăieşte.

Casele de cultură pun astăzi la dispoziţia oamenilor muncii mijloacele materiale prin care aceştia — membri activi ai societăţii — păstrîndu-şi libertatea şi formaţia profesională, îşi pot dezvolta, în contactele pe care le stabilesc în activitatea culturală colectivă, aptitudinile personale în sensul completării şi maturizării propriei lor personalităţi, în cadrul unei evoluţii ascendente care uneori confirmă valori culturale deosebite. Programul unei case de cultură trebuie să ţină seamă în primul rînd de acele activităţi care preocupă şi interesează pe cei pentru care este ea realizată ; de aici, varietatea care poate apărea în programul unor case de cultură, în raport cu locul şi oamenii cărora li se adresează.

Evoluţia modului de a gîndi, a interesului către care tinde în anumite condiţii şi etape activitatea oamenilor, impune o deosebită grijă în ceea ce priveşte modul în care se materializează programul unei case de cultură, asigurîndu-i posibilităţi de adaptare în timp faţă de noile cerinţe. De asemenea, un astfel de program conţine activităţi complexe care se înlănţuie în mod strîns şi trebuie astfel distribuite în cadrul arhitectural-funcţional, încît să asigure posibilitatea unei treceri firesti de la o activitate la alta, fără delimitări sau separări rigide.

Numai astfel o casă de cultură poate asigura o activitate armonioasă şi completă, care să satisfacă cerinţele tuturor participanţilor, căpătînd viaţă.

★

Organizarea şi proiectarea caselor de cultură realizate în ţara noastră în ultimul timp au înregistrat, cum era şi firesc, diverse stadii.

Casele de cultură realizate în şesenal, avînd săli de spectacole cu 600 locuri (ca cele de la Brăila, Piatra Neamţ, Buhuşi etc.) şi cu 800 locuri (ca cele din Petroşani, Tulcea, Bacău sau Oraşul Victoria) au dezvoltat cu deosebire sectorul teatrului de amatori şi al spectacolelor de masă, sector format din sala de spectacole, scena şi anexele respective.

Sectorul activităţilor care ar putea răspunde unor diferite înclinaţii personale este în general destul de lipsit de variaţie şi redus ca activitate la arte plastice, foto şi radio. Pentru sectorul dedicat repausului s-a prevăzut numai o sală de jocuri (şah).

Ambele tipuri de case de cultură au fost completate cu săli de 150—200 locuri (pentru activităţi restrînse de conferinţe, audiţii muzicale) şi cu o bibliotecă.

Tipurile cu săli de 800 locuri au fost completate şi cu sediile necesare consiliilor locale sindicale.

Rezolvările arhitecturale adoptate pentru tipurile de 600 locuri s-au concretizat într-un proiect tip care s-a aplicat în toate realizările executate, conceput într-o soluţie foarte concentrată, care permite amplasarea cu uşurinţă în orice situaţie.

Soluţiile cu sala de 800 locuri, fără a avea la bază o tipizare, folosesc aceleaşi principii ca şi tipul de 600 locuri, cu deosebirea că sala de spectacole, amplasată în centrul construcţiei, este înconjurată lateral de spaţiile afectate celorlalte activităţi de amatori şi a celor pentru sediul C.L.S.

Analizînd programul acestor case de cultură, apare ca aspect important faptul că acesta cuprinde cu foarte mici deosebiri, aceleaşi activităţi, stabilite fără deosebire de loc şi afinităţi, nefiind axate de loc pe anumite activităţi caracteristice poporului nostru, cu deosebită dezvoltare în

cate de organizarea de cultură

PENTRU CASA DE CULTURĂ DE LA ORADEA

unele regiuni ale țării noastre. Astfel, în afara atelierelor de foto și radio care apar în acest program, lipsesc, de exemplu: un atelier de ceramică, de lucru în lemn, de împletituri din răchită sau papură, de țesături sau de lucru în sticlă etc. Consider că astfel de ateliere, în care se pot dezvolta tradiții valoroase ale artei noastre populare, pot ajuta la dezvoltarea aptitudinilor unora dintre cei care participă la activitatea caselor de cultură, atrăgîndu-i în cadrul acestei activități și asigurîndu-le în același timp și posibilitatea de a-și confecționa singuri unele obiecte necesare.

Este interesant de precizat că aceste sectoare sînt dezvoltate în case de cultură din unele țări occidentale, ca de pildă Franța (fig. 3).

De asemenea, nu există asigurat la un nivel corespunzător și complet, acel sector care să asigure destinderea în activitate și posibilitățile de contact și schimb de păreri. Sectorul care ar trebui să asigure acest lucru — reprezentat prin sala de jocuri și sala de conferințe — suferă de o rigiditate aproape didactică și nu permite o activitate liberă, spontană și deschisă.

La aceasta trebuie semnalată și lipsa oricărei activități sportive (care de asemenea este dezvoltată în programul caselor de cultură din alte țări) precum și a unor mici bufete sau cofetării.

Aceasta a făcut ca materializarea arhitecturală a caselor de cultură realizate pînă acum să fie mai proprie unei construcții de teatru — și aceasta, în spiritul unor rezolvări valabile pînă acum, nu însă și pentru viitor.

Programul stabilit pentru viitoarele case de cultură cu săli de 500 și 800 locuri urmărește în linii mari același conținut ca cel semnalat mai înainte, cu singura deosebire că a fost majorat numărul sălilor de repetiții necesare tot activității de spectacole de amatori și că nu a mai fost inclus sediul C.L.S. la tipul de 800 locuri. Activitățile rămîn însă lipsite și mai departe de acel specific propriu pe care l-am semnalat.

★

În cadrul extinderii activității culturale prevăzute în actualul plan cincinal, potrivit căreia statul urmează să investească în acest scop cu 40% mai mult decît în ultimii cinci ani, un loc important îl ocupă și realizarea viitoarelor case de cultură raionale și regionale. Astfel, în conformitate cu planul de investiții din această perioadă, urmează să se realizeze nouă case de cultură cu săli de spectacole de 500—550 locuri în capitale de raion și trei în cartiere industriale din Capitală, precum și șase case de cultură cu săli de 800 locuri, în capitale de regiuni.

Fig. 1. Casa de cultură din Remores. Plan nivel intrare

1. hol-foaier — 2. sala de audiții — 3. sala de spectacole 4. scena — 5. — sala de conferințe — 6. sala de activități, reduse conferințe și comunicări — 7. bar-bufet — 8. depozit bufet — 9. garderobă — 10. W. C.

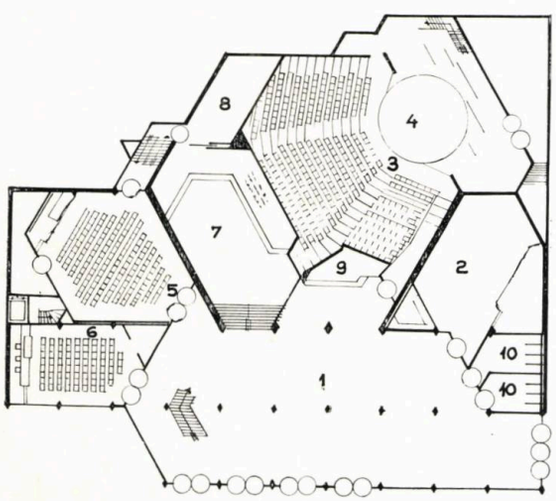

Fig. 2. Plan etaj

1. sector activitate femei — 2. săli lucrări practice femei — 3. săli de cursuri cu capacitate mică — 3b. săli de cursuri cu capacitate variabilă — 4. atelier foto — 5. atelier lucru în lemn — 6. W. C. — 7. bibliotecă — 8. locuință intendent — 9. terasă — 10. gol sala comună — 11. supantă sală comună

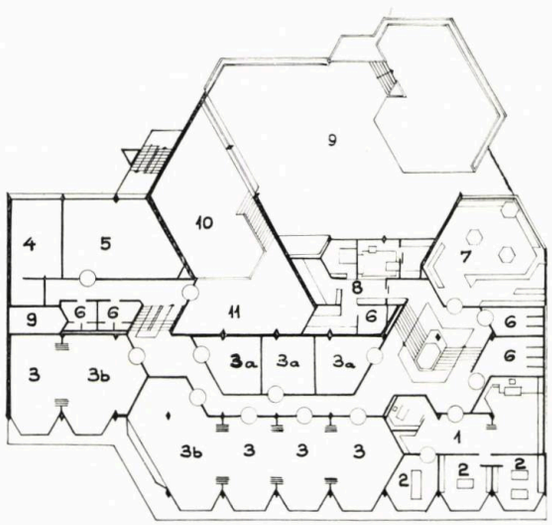

Fig. 3. Îndrumare pentru organizarea atelierelor în casele de cultură ale tineretului stabilită de Federația franceză a caselor de cultură pentru tineret

1. sală de desen — 2. lucru în metal — 3. depozit — 4. sală de modelaj-sculptură — 5. lucru în lemn — 6. ceramică 7. legătorie — 8. împletituri — 9. țesături — 10. foto 11. developări foto — 12. W. C.

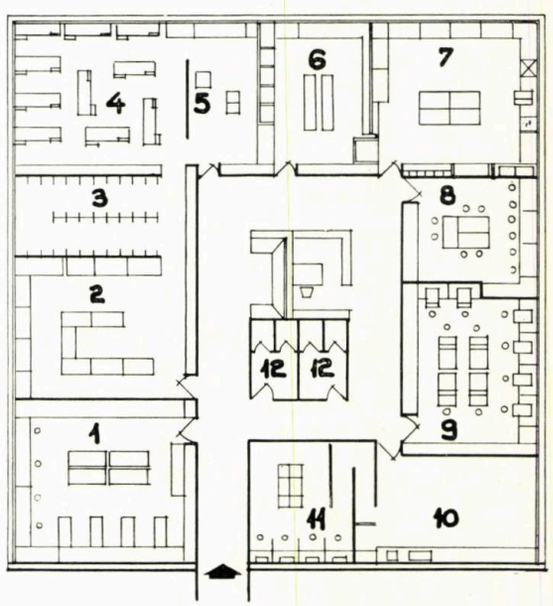

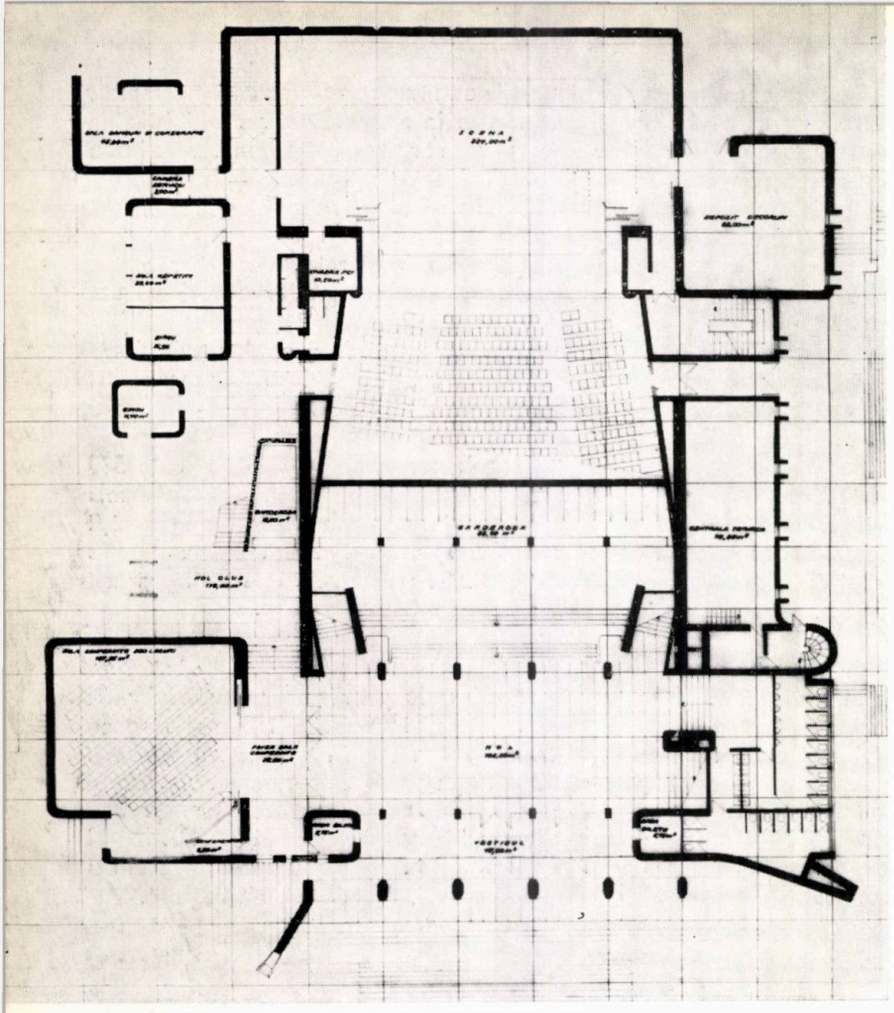

Plan parter

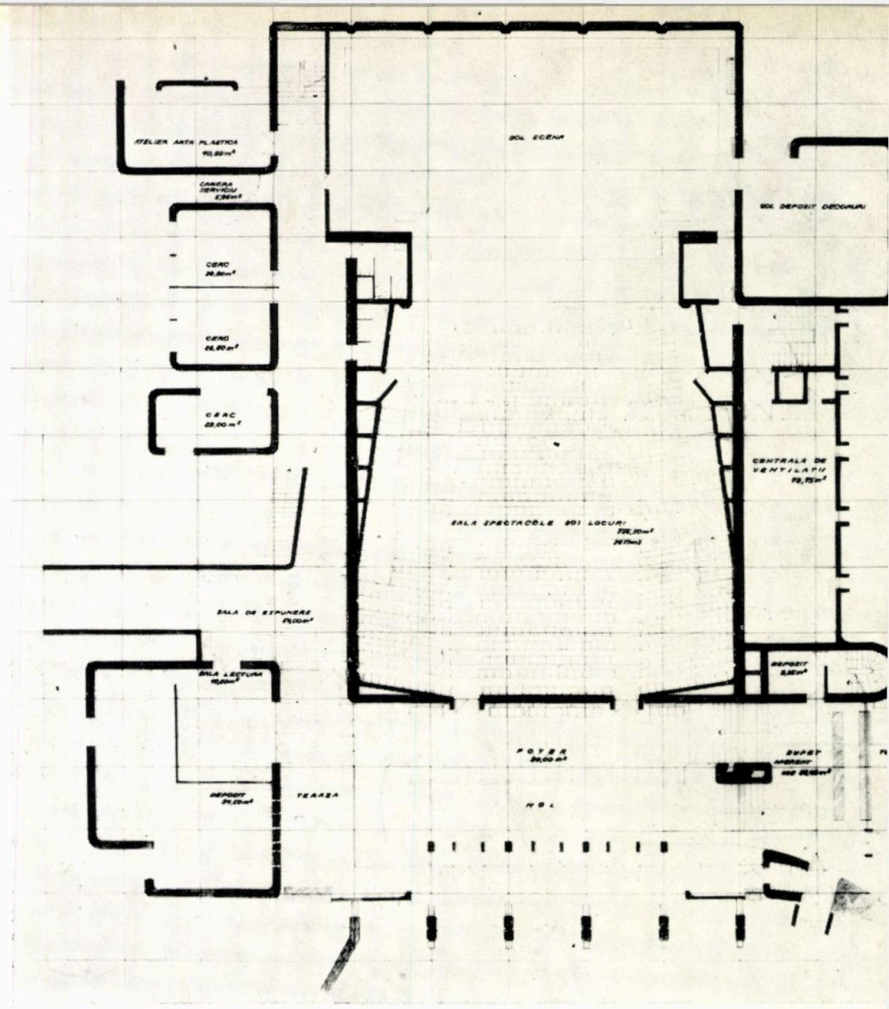

Plan etaj

Pentru asigurarea unor rezolvări cît mai corespunzătoare caracterului special pe care trebuie să-l aibă asemenea construcții, s-a considerat indicat a se antrena un număr cît mai mare de forțe de proiectare în elaborarea studiilor care vor sta la baza documentațiilor acestor investiții. Pentru aceasta au fost inițiate concursuri publice de arhitectură, organizate de C.S.C.A.S. în colaborare cu Uniunea Generală a Sindicatelor și cu Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă. Astfel, în cursul anului 1965 a fost organizat un concurs pentru « Casă de cultură raională cu 500—550 locuri », cu localizarea în localitatea Lugoj, și în 1966 unul pentru « Casa de cultură cu 800 locuri » din Oradea.

În legătură cu rezultatele obținute la acesta din urmă voi încerca să prezint unele constatări critice făcute în cadrul lucrărilor juriului.

Tema de proiectare care a stat la baza concursului — întocmită ca precizare a funcțiunilor de către Uniunea Generală a Sindicatelor în colaborare cu Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă și C.S.C.A.S. — a stabilit ca amplasament pentru această construcție parcul din piața 23 August din Oradea, cu precizarea zonei respective în apropierea str. I. Huniade.

Au fost prevăzute 3 premii și 5 mențiuni, totalizînd suma de 57 000 lei.

Numărul total al proiectelor prezentate a fost de 14 ; dintre acestea, 2 proiecte au fost scoase din concurs pentru nerespectarea unor condiții de prezentare prevăzute prin temă. Din cele 12 proiecte care au fost analizate de juriu au fost recompensate cu premii și mențiuni 7 proiecte.

În urma analizării de către juriu a proiectelor prezentate a rezultat că nici unul din acestea nu rezolvă la același nivel toate problemele importante atît în ceea ce privește rezolvările funcționale și arhitecturale, cît și în ceea ce privește încadrarea judicioasă în amplasamentul stabilit ; în consecință, nu s-a acordat premiul I, distribuindu-se numai premiile II și III și cele 5 mențiuni.

Trebuie relevată dificultatea pe care o ridică amplasamentul respectiv, care solicita o rezolvare la același nivel de interes a tuturor fațadelor, cu punerea în valoare în mod deosebit a celor două fațade perpendiculare pe str. I. Huniade.

Marea majoritate a proiectelor au pierdut din vedere acest lucru, în special fațada dinspre str. I. Huniade fiind rezolvată ca o fațadă posterioară, lipsită de interes, fără să se țină seama de caracterul acestei importante artere de circulație a orașului.

Cea mai mare parte a partiurilor prezentate au urmărit încadrarea funcțiunilor într-un volum compact, care reprezintă o premiză mai sigură de subliniere a caracterului major al arhitecturii specifice unor astfel de construcții, în sensul principiilor aplicate pînă în prezent. Numai cîteva din proiecte au prezentat o dispunere a funcțiunilor în două sau mai multe volume legate între ele, intenția autorilor respectivi fiind în acest caz de a obține o varietate de aspect arhitectural, de a înlătura rigiditatea care apare în unele soluții compacte. O astfel de soluție o folosește de exemplu proiectul nr. 9, care dispune încăperile ce compun partea de club într-un volum independent de cel care conține

Continuare în pag. 50

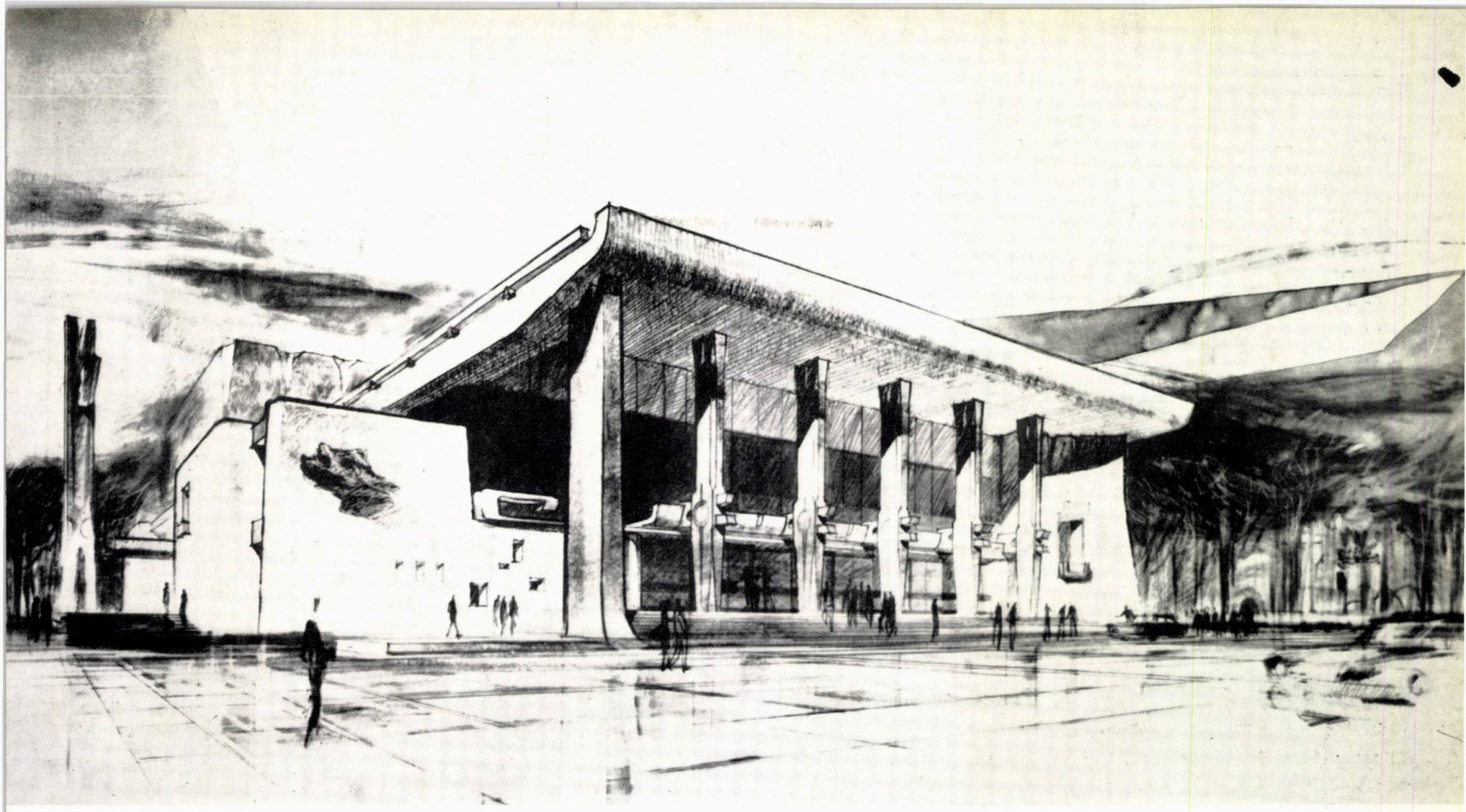

Perspectivă

PREMIUL II PROIECT Nr. 5

Autor, arh. Nicolae Vlădescu

Secțiune

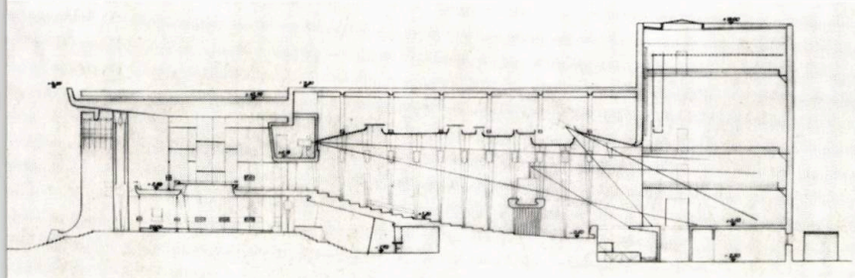

PROIECT NR. 5

Autorul a urmărit ca prin dispunerea în jurul sălii de spectacole a încăperilor clubului și a celor auxiliare să nu evidențieze această sală în nici una din fațadele laterale, evitînd astfel imprimarea unui caracter de masivitate soluției arhitecturale. Soluționarea arhitecturală, axată pe căutarea unor elemente noi, a reușit în general să imprime un aspect general interesant și specific programului, cu sublinierea unei tratări majore a intrării principale.

Consider însă că în căutarea unei varietăți de aspect, tratarea fațadei laterale (în care este prevăzută intrarea clubului) păcătuiește prin folosirea abundentă a unor elemente tratate cu oarecare brutalitate și care nu-și găsesc un loc firesc în armonia generală a plasticii arhitecturale adoptate în restul clădirii.

De asemenea, se poate releva ca o rezolvare neindicată pentru amplasamentul respectiv, rezolvarea fațadei posterioare spre str. I. Huniade ; cu toate că această fațadă a primit o tratare plastică, nu s-a ținut seama de importanța arterei către care este îndreptată, imprimîndu-i-se un caracter minor.

Soluția funcțională adoptată asigură obună circulație a publicului la sala de spectacole, ale cărei spații de deservire sînt cu atenție organizate și cu generozitate dimensionate, putînd fi finalizate în rezolvări arhitecturale interioare interesante. Partea de club, deși are asigurată și posibilitatea unor legături directe și cu cea de spectacole, prezintă însă unele soluții de organizare interioară și circulație, criticabile. Astfel, holul de acces al clubului, deși foarte mare ca suprafață, prin modul de dispunere a scării de acces la etaj și a garderobei, nu permite folosirea lui corespunzător funcționării unui hol care are și rolul de foaier pentru sala de conferințe de 200 locuri.

Continuare din pag. 48

partea de spectacole, cele două volume fiind legate între ele printr-o articulație numai la nivelul etajului.

Ca soluții funcționale au fost adoptate în general rezolvări axate pe două principii diferite:

— dispunerea încăperilor care compun partea de club pe una sau două laturi ale construcției, acestea mascînd sala de spectacole către frontul respectivei fațade; astfel de soluții au fost adoptate de majoritatea concurenților și ilustrate prin proiectele recompensate nr. 5, 3, 9, 7;

— dispunerea încăperilor de club în volume sau sectoare separate de sala de spectacole, soluții adoptate de proiectele nr. 13, 11, 9.

Unele dintre soluțiile care au folosit primul dintre aceste principii au asigurat posibilitatea unei legături între sectorul de club și cel de spectacole (proiectele nr. 5, 7); altele însă nu asigură această legătură activitățile fiind rezolvate complet separat (proiectele nr. 9, 11, 1).

Rezolvarea sectorului de spectacole a fost determinată de modul de soluționare a sălii de spectacole. S-au prezentat soluții diferite în ceea ce privește forma sălii, dispunerea locurilor, accesele și evacuările, volumul interior etc.

Marea majoritate au rezolvat accesele prin două vomitorii plasate în partea din fund a sălii, soluție care asigură o bună distribuire a spectatorilor. Cîteva proiecte au prevăzut accesul printr-un singur vomitoriu central, soluție criticabilă atît din punct de vedere al distribuției locurilor în sală — întrucît concentrează toți cei 800 spectatori într-un singur punct — cît și al faptului că se pierde un număr important de locuri în zona cu cea mai bună vizibilitate. O singură soluție (proiectul nr. 3, menționat) a rezolvat accesul printr-un singur vomitoriu lateral, care concentrează circulația într-un singur punct și prezintă, față de soluția cu vomitoriul central, o distribuire a spectatorilor și mai puțin favorabilă, prin plasarea accesului la extremitatea sălii; soluția prezintă și dificultăți în rezolvarea arhitecturală a interiorului sălii, la asemenea capacitate fiind greu de acordat asimetria acestei părți a sălii cu simetria soluționării portalului scenei.

Organizarea interioară a sălii de spectacole a fost propusă de majoritatea concurenților fără a se rezolva în cele mai bune condiții vizibilitatea, mare parte din proiecte neasigurînd o bună dispunere a locurilor, mai ales în zona în care s-au prevăzut circulații interioare transversale.

De asemenea, s-a constatat ca o trăsătură generală că majoritatea rezolvărilor nu au asigurat evacuările spectatorilor conform prevederilor N.P.C.I.; unele soluții pot fi corectate în sensul respectării acestor norme, altele însă nu.

Mari diferențe există între rezolvările propuse, în ceea ce privește modul de dimensionare a sălii de spectacole, al cărei volum interior variază între 3 600 m³ și 4 700 m³, ceea ce are, bineînțeles, implicații deosebite în economicitatea soluțiilor respective.

Față de aceste constatări cu caracter general, juriul a hotărît acordarea de recompense proiectelor enumerate prezentate alăturat proiecte caracterizate prin rezolvări mai corespunzătoare, nefiind însă lipsite și de unele deficiențe.

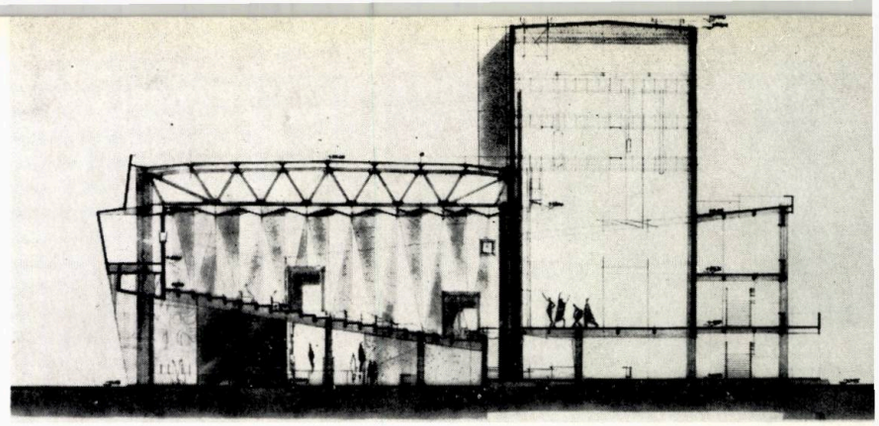

Secțiune

PREMIUL III — PROIECT NR. 13

Autori, arh. Georgeta Voia și Viorel Voia

PROIECT Nr. 13

Partiul general a urmărit ideea de a se realiza o fațadă importantă și înspre strada Ion Huniade, către care s-a prevăzut accesul principal spre club, și de a se obține o tratare la același nivel a tuturor fațadelor, principiul cel mai indicat pentru amplasamentul respectiv.

Această idee însă nu a fost dezvoltată cu consecvență și în rezolvarea funcțională; în detaliu, organizarea sectorului de club prezintă unele deficiențe în ceea ce privește dispunerea sălii de conferințe, accesele la această sală și organizarea spațiilor comune.

Sala de spectacole, de formă trapezoidală, are accesul spectatorilor bine rezolvat și o bună repartizare a locurilor; evacuările nu au fost asigurate conform N.P.C.I., dar se pot rezolva fără infirmarea soluției.

Plan parter

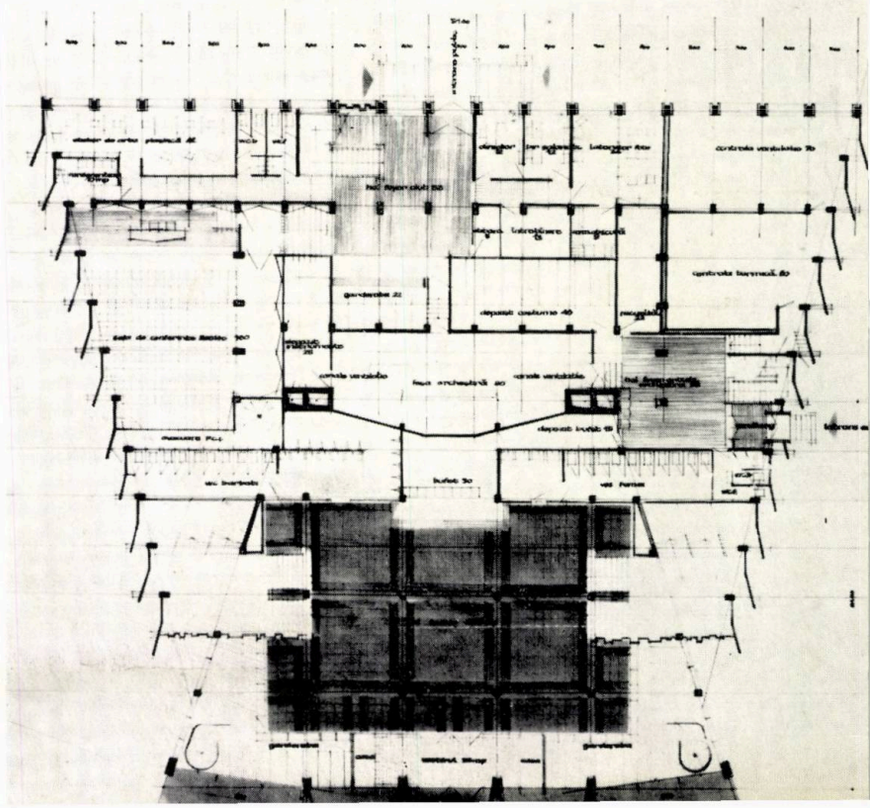

Perspectivă

Plan nivel scenă

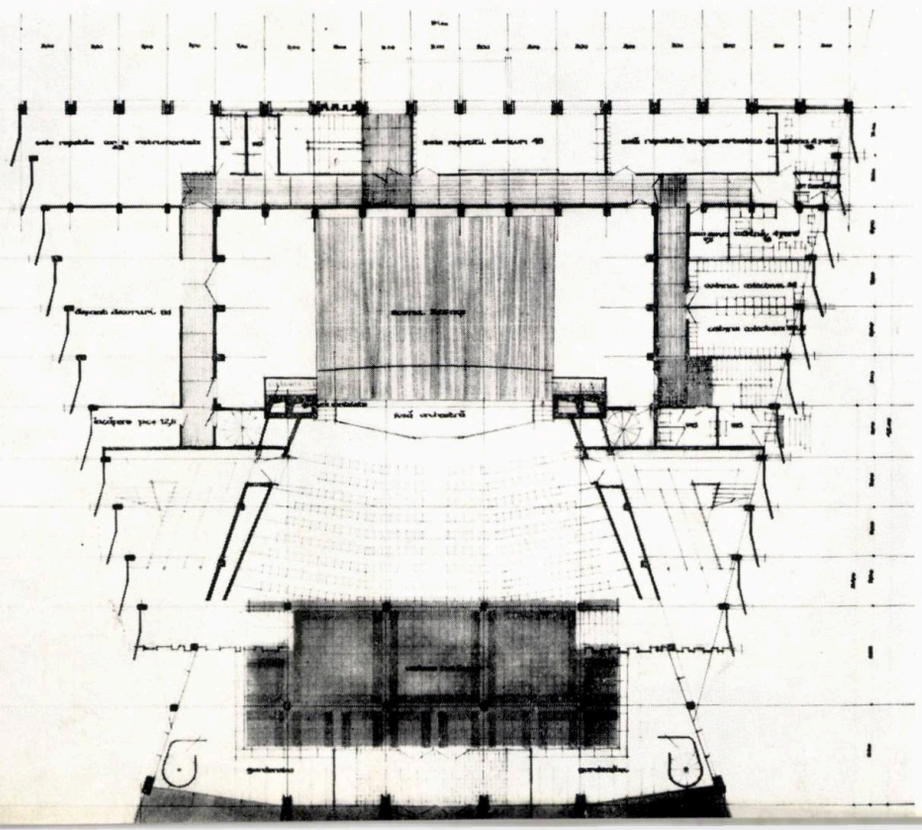

Plan nivel 1 peste scenă

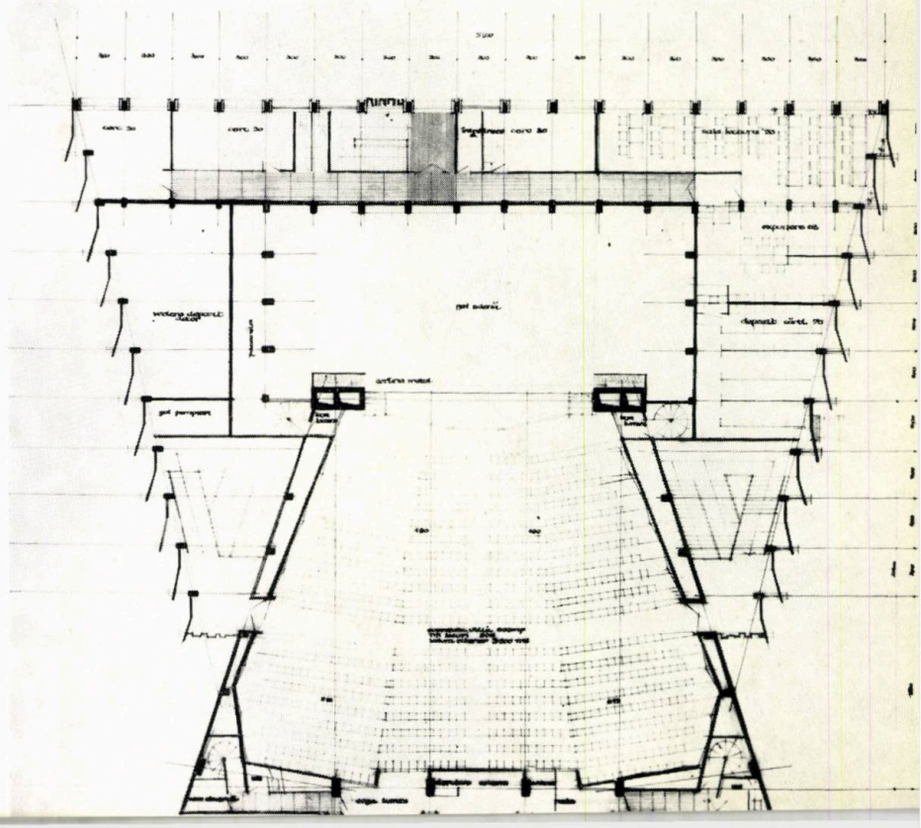

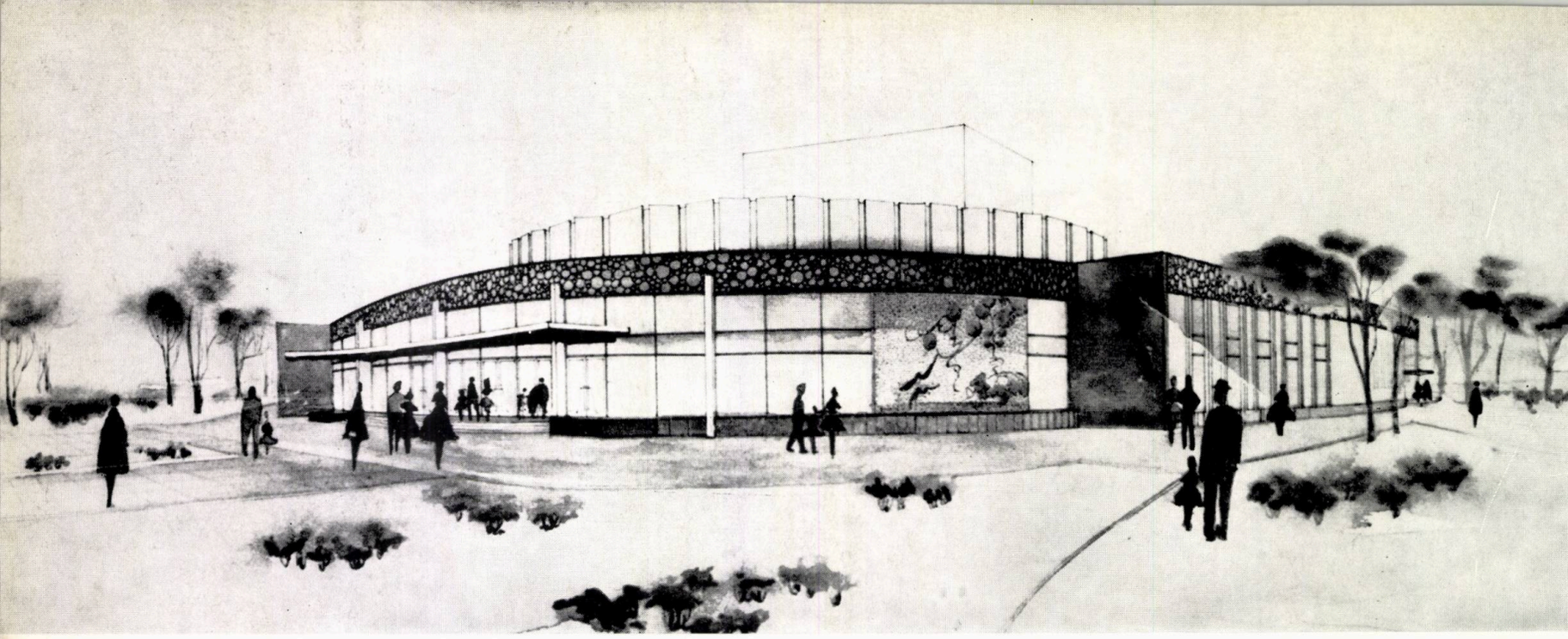

Perspectivă

MENŢIUNE—PROIECT NR. 7

Autori, arhitecţii Eugen Popescu, Dodiţă Stelian şi Gruia Popescu

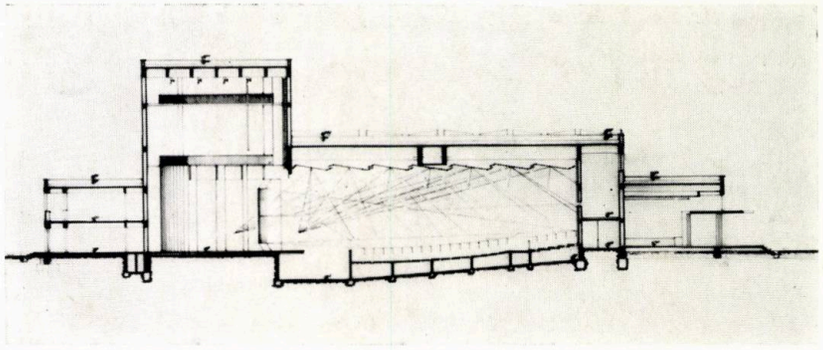

Secţiune

Plan parter

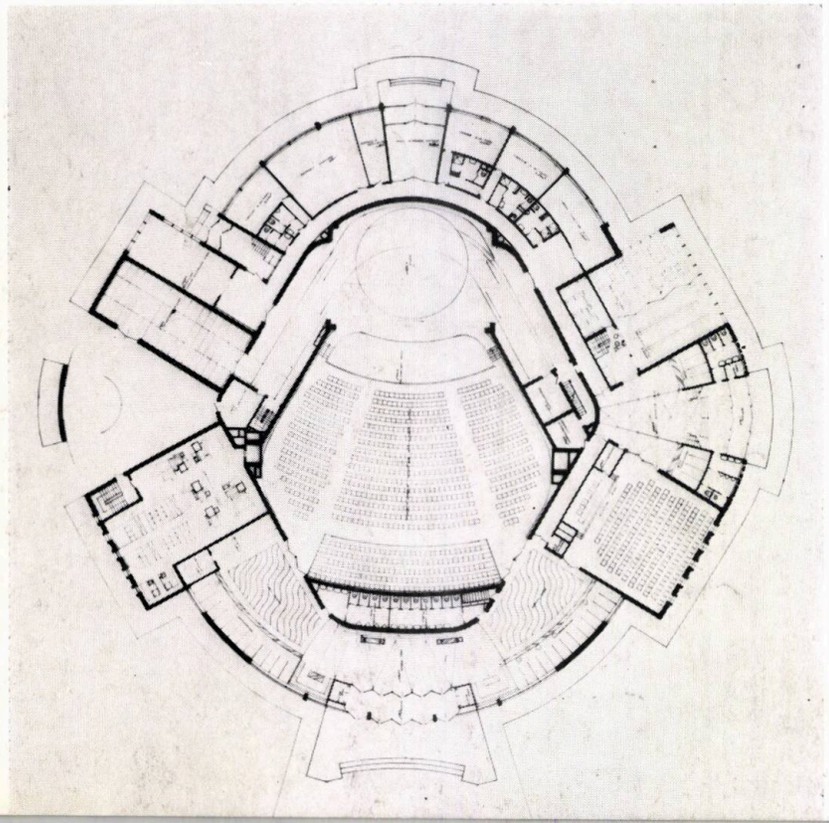

PROIECT NR. 7

Partiul adoptat a urmărit tratarea tuturor faţadelor de egală importanţă, încăperile auxiliare şi anexele scenei, precum şi sectorul de club fiind dispuse în jurul sălii de spectacole, soluţie indicată pentru acest amplasament.

Finalizarea acestei idei nu s-a concretizat însă într-o soluţie de aceeaşi valoare cu acest principiu, în detaliu soluţia arhitecturală nefiind suficient de susţinută plastic şi compoziţional.

Sala de spectacole este soluţionată într-o formă şi cu o dispoziţie a locurilor care asigură o vizibilitate corespunzătoare, cu circulaţii judicioase.

Sectorul club, ale cărui încăperi s-au dispus în jurul anexelor sălii de spectacole, prezintă unele rezolvări neindicate ca circulaţii şi organizare a unor spaţii interioare.

PROIECT NR. 8

Intenția de a obține o soluție foarte variată, lipsită de rigiditatea proprie încadrării într-un parc, a constituit principiul de bază pe care s-au axat autorii.

Varietatea urmărită a fost asigurată însă în detrimentul unor organizări interioare și al distribuției unor funcțiuni, care au fost în parte fragmentate, neasigurîndu-se pentru unele legături convenabile.

Sala de spectacole, cu o rezolvare interesantă ca formă și distribuire a locurilor, asigură o bună vizibilitate pentru toate locurile. Scena cu anexele ei a fost rezolvată pe baza unui sistem de funcționare special, interesant, mai aparte decît în celelalte propuneri făcute în cadrul concursului, dar mai puțin indicat pentru caracterul spectacolelor de masă care se desfășoară în aceste clădiri, suprafața scenei fiind mult redusă față de soluția clasică.

Rezolvarea plastică, interesantă, se relevă printr-o varietate de tratare bazată pe elemente pozitiv diferențiate de restul soluțiilor prezentate.

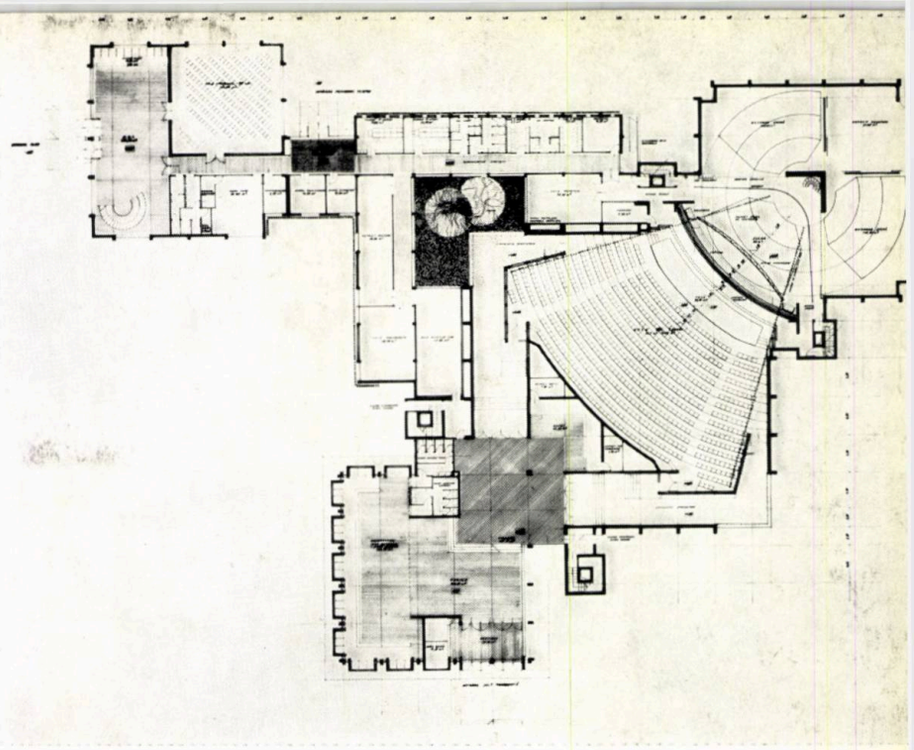

Plan parter

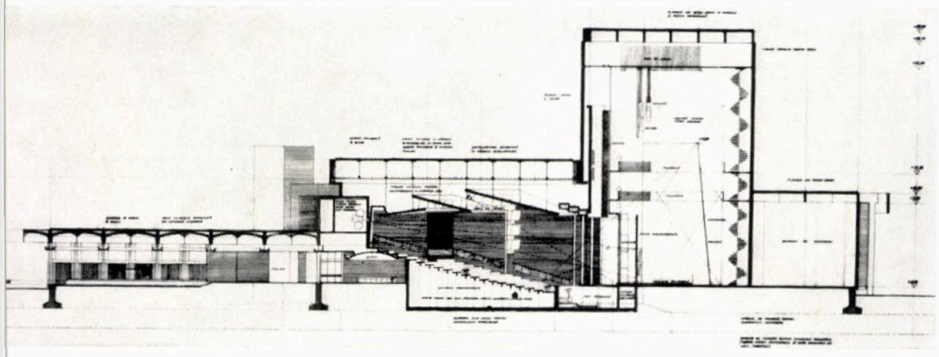

Secțiune

MENȚIUNE—PROIECT NR. 8

Autori, arhitecții Marina Bordenache, Ruxandra Verona, O. Dimitriu și ing. Alexandru Cișmigiu

Perspectivă

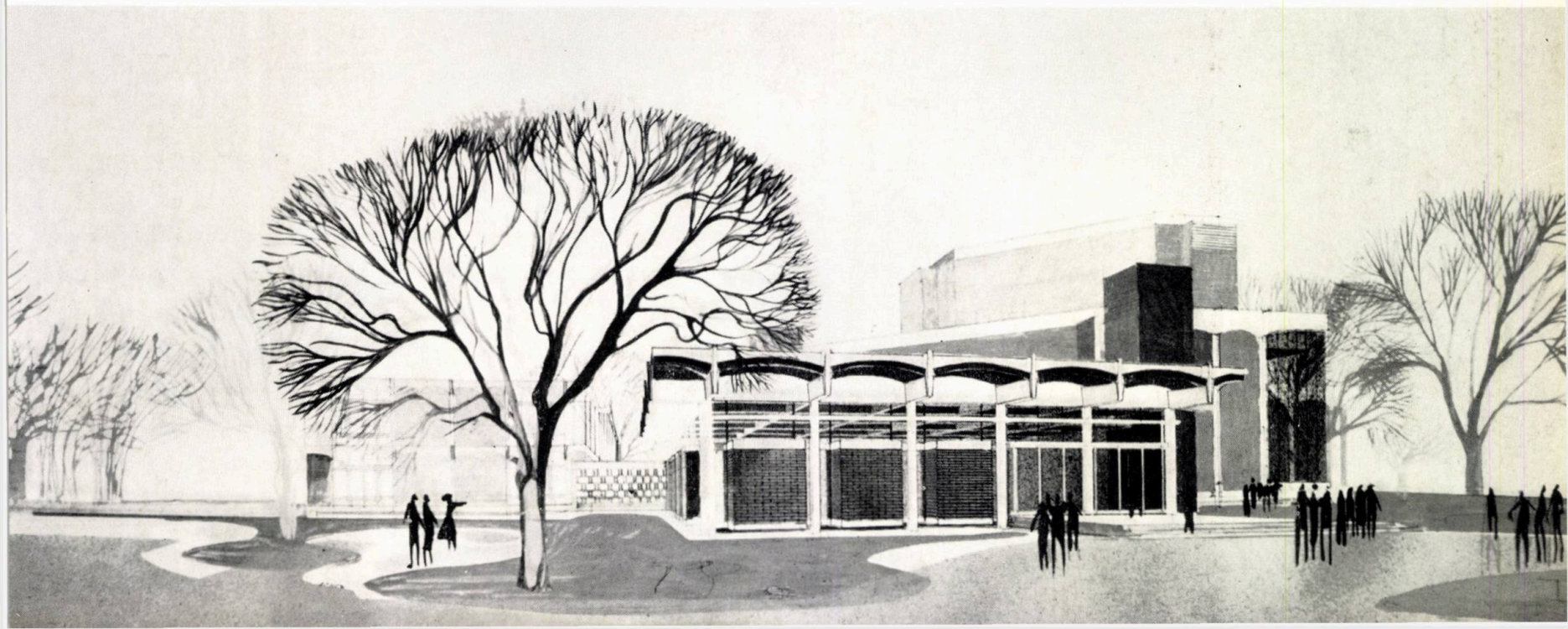

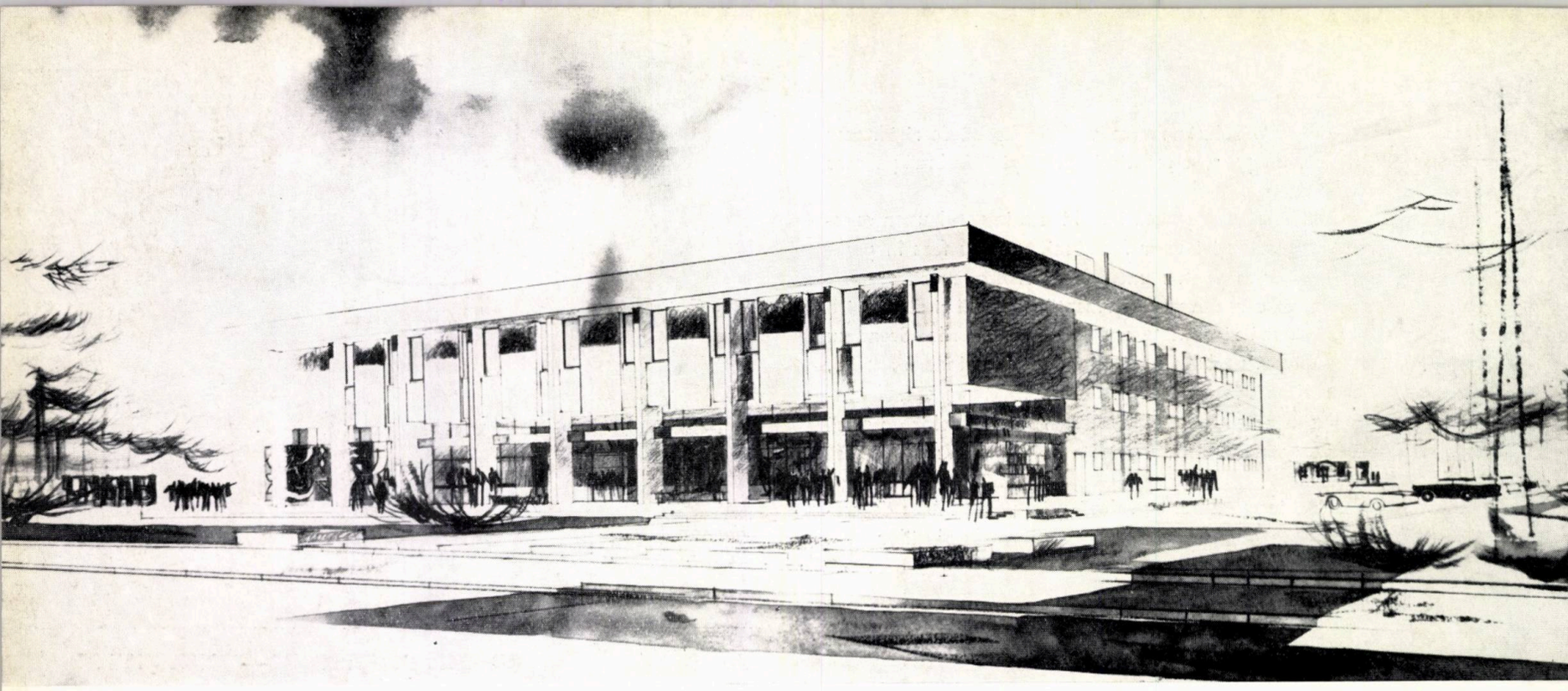

Perspectivă

MENŢIUNE—PROIECT NR. 10

Autori, arh. Radu Cosma, Olimpia Cosma şi Nădejda Urun

Plan parter

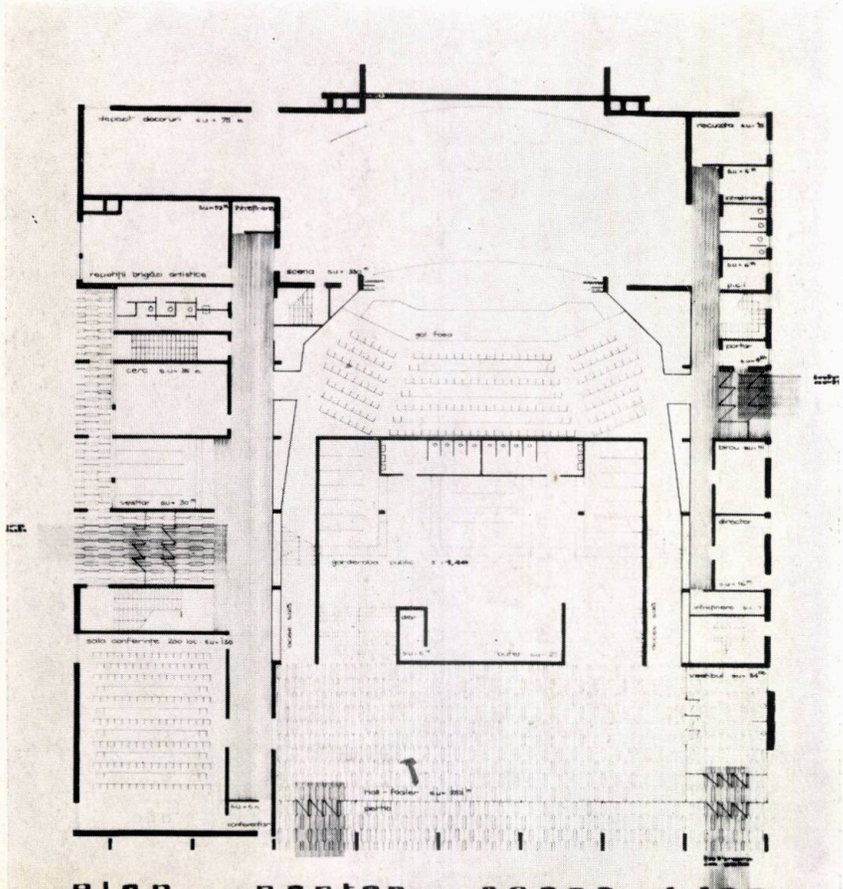

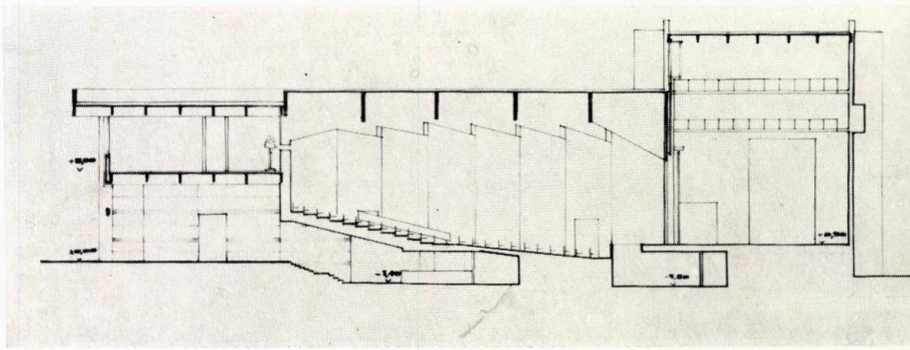

Secţiune

PROIECT NR. 10

Soluţia, care aminteşte ca partiu rezolvarea proiectului tip de club sindical cu 600 locuri, dispune în general diferitele funcţiuni în mod corespunzător, asigurînd relaţii bune de funcţionalitate între diferitele sectoare ; însă ca organizare interioară, detalierea spaţiilor prezintă unele deficienţe, mai ales în ceea ce priveşte rezolvarea holului-foaier, dispoziţia garderobelor, a bufetului pentru spectatori, a foaierului sălii de conferinţe etc. Rezolvarea arhitecturală se axează pe soluţii cunoscute, neavînd nici un aport deosebit.

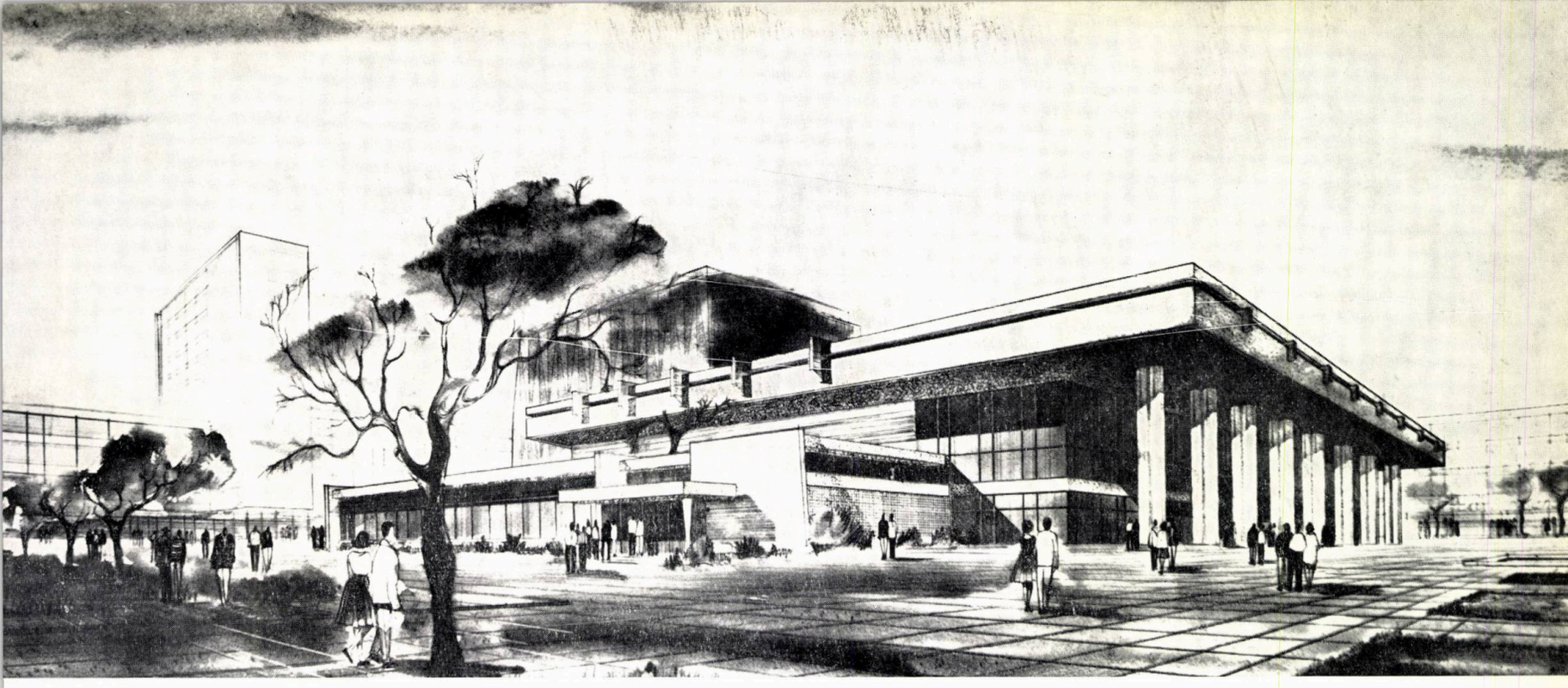

Perspectivă

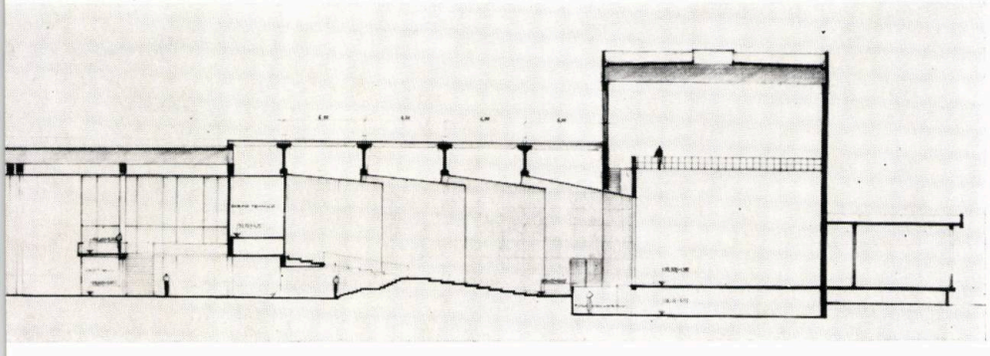

Secțiune

PROIECT NR. 12

Ca și proiectul nr. 10 și această soluție dispune în general funcțiunile în mod corespunzător, folosind un principiu care nu a apărut la celelalte soluții și anume acela de a dispune încăperile clubului în jurul unei curți interioare, care poate contribui cu succes la desfășurarea unor funcțiuni în condiții speciale, asigurînd în același timp o varietate în desfășurarea lor. Dezvoltarea unora dintre funcțiuni nu s-a făcut însă în cele mai bune condiții, soluția prezentînd și unele deficiențe. Astfel, principiul accesului spectatorilor în sală printr-un vomitoriu central nu este cel mai indicat, după cum s-a mai arătat în introducerea la acest articol. Amplasarea grupului sanitar pentru public în fațada principală nu este indicată, iar organizarea interioară a foaierului nu este făcută la înălțimea generozității cu care a fost el dimensionat.

MENȚIUNE — PROIECT NR. 12

Autor, arh. Sorin Gavra

Plan etaj

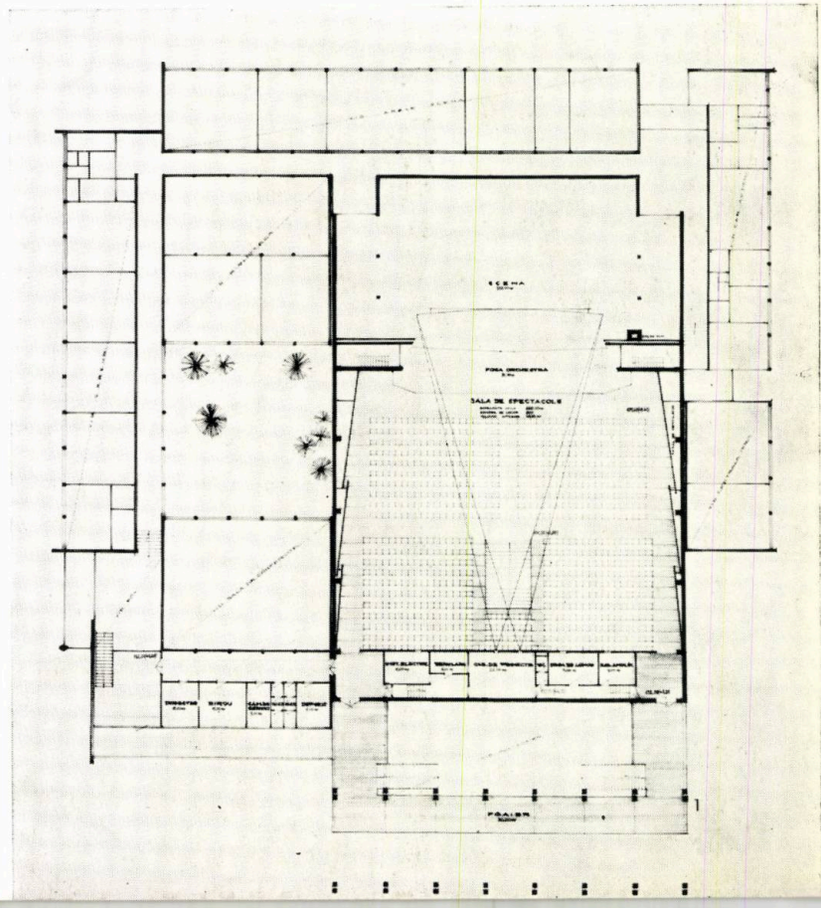

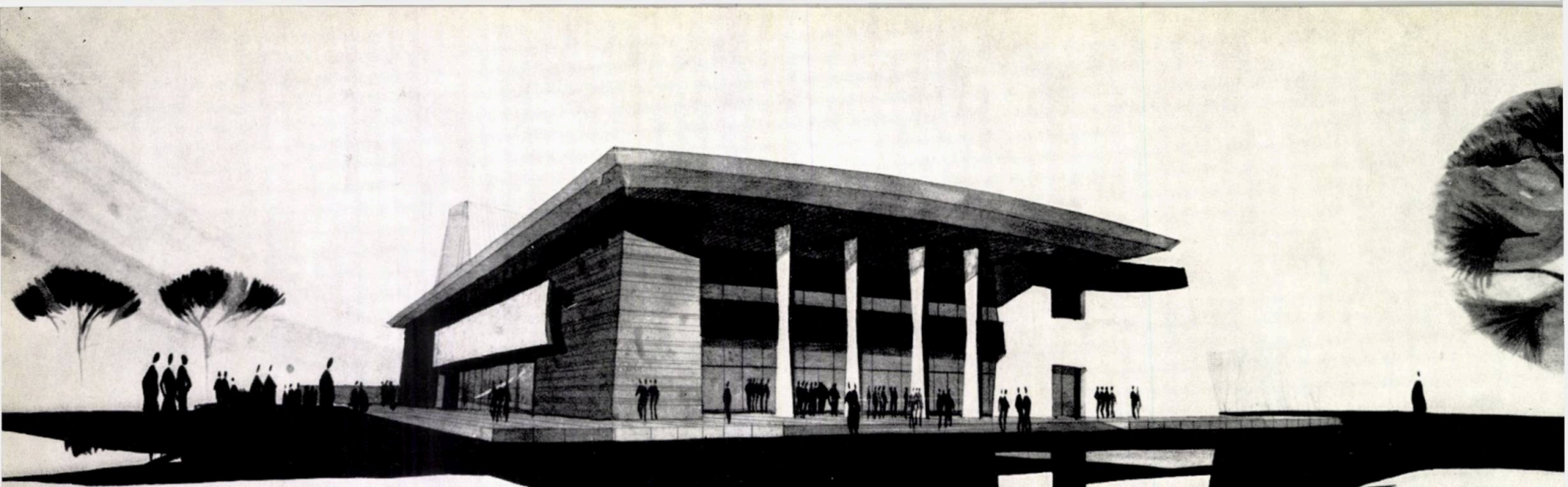

Perspectivă

MENȚIUNE — PROIECT NR. 3

Autori, arh. Horia Hudiță, Teodor Gabriel Rădulescu

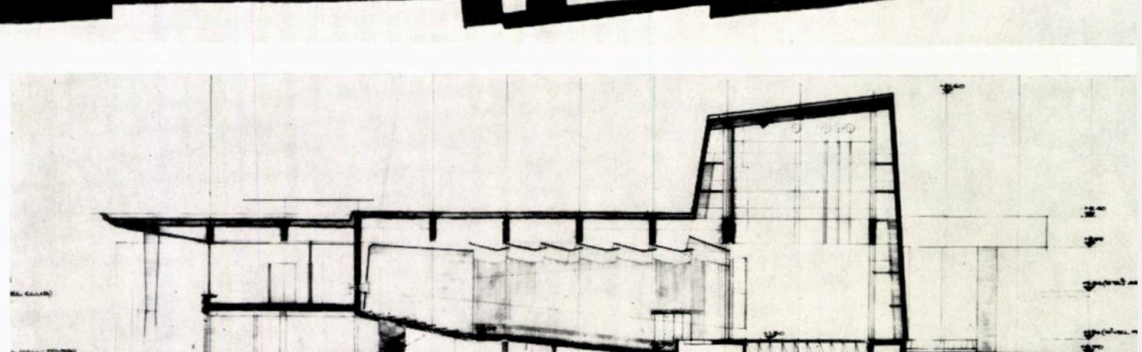

Secțiune

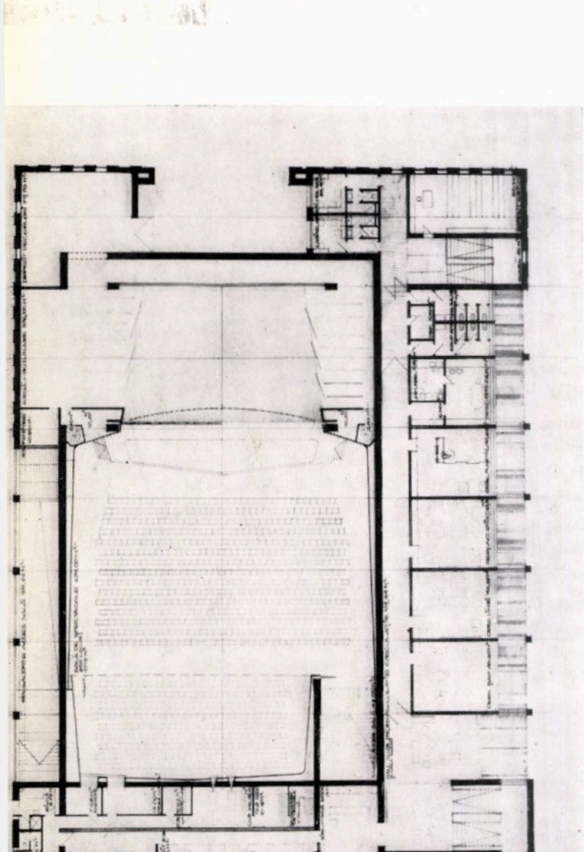

Plan etaj

PROIECT NR. 3

Partiul general adoptat, care reamintește principiul stabilit în proiectul tip de club sindical cu sală de 600 locuri, dispune funcțiunile în mod corespunzător organizării acestora și relațiilor dintre ele.

Rezolvarea arhitecturală, cu calități plastice evidente, s-a relevat ca una din cele mai interesante soluții prezentate în cadrul acestui concurs.

Acest proiect a ridicat însă unele aspecte legate de o anumită etică profesională. Soluția constituie — într-o măsură greu de acceptat ca procedeu — reeditarea în mare parte a celei prezentate de același colectiv și premiată la concursul pentru clubul sindical cu sala de 500 locuri din Lugoj. Rezolvarea sălii de spectacole, accesul publicului, organizarea spațială a holului-foaier, garderoba, accesul la club și scara respectivă sînt preluate pînă la o repetare identică a soluțiilor proiectului premiat anterior. Avînd în vedere că identitatea autorului nu era cunoscută înainte de încheierea judecății, juriul a fost pus în fața unei probleme dificile legate de dreptul de autor. Personal, am considerat procedeul neindicat, participarea la un concurs implicînd atît obținerea unor soluții cît mai corespunzătoare din toate punctele de vedere, cît și a unor rezolvări noi, care să nu repete soluții ce au mai fost prezentate și recompensate.

★

În concluzie, se poate considera că prin acest concurs s-a reușit obținerea unor idei valoroase care pot fi folosite la stabilirea soluției definitive pentru casa de cultură din Oradea.

CRONICA

DIN ACTIVITATEA UNIUNII ARHITECŢILOR

MANIFESTĂRI LA CASA ARHITECTULUI

DISCUŢII DE CREAŢIE

La 21 martie 1967, în cadrul Secţiei de arhitectură industrială, a avut loc discuţia de creaţie pe tema « Complexe agricole de tip industrial ».

★

În cadrul aceleiaşi secţii, la 11 aprilie a.c. s-a desfăşurat discuţia de creaţie asupra « Problemelor eficienţei economice în construcţiile industriale ».

PLENARA UNIUNII ARHITECŢILOR

În zilele de 20 şi 21 aprilie 1967 au avut loc lucrările plenarei cu tema « Problemele actuale ale dezvoltării oraşelor ».

CONFERINŢE

La 7 martie a.c. arh. Emilian Machedon a făcut o prezentare a lucrărilor Seminarului U.I.A. pentru construcţii de sănătate, care a avut loc la Atena în anul 1966.

★

În ziua de 28 martie, în cadrul ciclului de conferinţe « Probleme de cultură generală », a conferenţiat arh. Paul Bortnovschi despre « Scenografie şi arhitectură ».

★

Arhitecţii Paul Mihalik, Lucia Hagiescu şi Ştefan Antoniu au prezentat, la 4 aprilie a.c., lucrările celui de-al IV-lea Seminar internaţional de arhitectură industrială, care a avut loc la Montreux în mai 1966.

★

Prof. univ. Henri Wald a conferenţiat la 18 aprilie a.c. despre « Realitate şi limbaj », în cadrul ciclului « Probleme de filozofie ».

★

PREZENTĂRI DE FILME

În zilele de 17 şi 31 martie şi 28 aprilie au fost prezentate diverse filme documentare cu teme de arhitectură.

★

La 7 aprilie au fost prezentate filmele documentare Stockholm, München, Londra, Paris, Coasta de Azur, realizate şi comentate de conf. arh. Cezar Lăzărescu.

EXPOZIŢII

Între 23 martie şi 10 aprilie a.c. a fost deschisă expoziţia « Premiile Uniunii arhitecţilor pe anul 1966 ».

★

Arh. Paula Petre a expus, între 22 februarie şi 10 martie a.c., fotografii cu tema « Arhitectura populară din Maramureş ».

★

Între 14 şi 29 aprilie a fost deschisă expoziţia de fotografii « Imagini din Italia şi Asia Mică » a arh. Ion Lucăcel.

Vedere din Ieud—Foto arh. Paula Petre

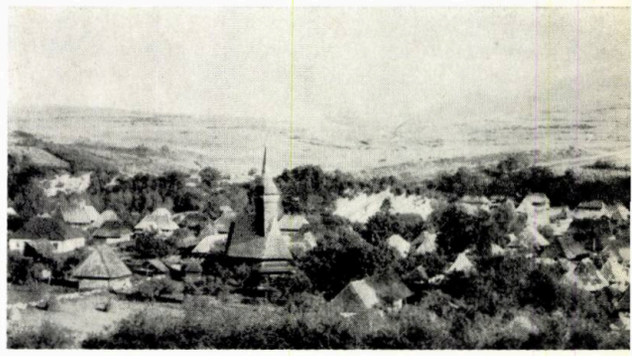

DEZBATEREA DOCUMENTELOR CONSFĂTUIRII CONSACRATE ACTIVITĂŢII DE PROIECTARE ÎN DOMENIUL CONSTRUCŢIILOR (25—27) IANUARIE 1967) ÎN ADUNAREA ACTIVULUI UNIUNII ARHITECŢILOR.

În ziua de 10 martie 1967 a avut loc adunarea activului lărgit al U.A. în care au fost dezbătute documentele consfătuirii proiectanţilor în construcţii.

La lucrările adunării, care au fost conduse de prof. arh. Ascanio Damian, vicepreşedinte al U.A., au participat 65 arhitecţi.

În cuvîntul de deschidere, prof. arh. A. Damian a făcut o expunere a principalelor probleme dezbătute în consfătuire, prezentînd şi sarcinile ce revin proiectanţilor în construcţii, arhitectură şi sistematizare.

În cadrul discuţiilor au luat cuvîntul 10 arhitecţi, care au făcut propuneri şi observaţii menite să aducă îmbunătăţiri activităţii de proiectare şi să creeze condiţii pentru rezolvarea sarcinilor ce derivă din documentele consfătuirii.

S-a subliniat că Uniunea arhitecţilor ar putea să aducă un aport mai deosebit la rezolvarea problemelor actuale ale arhitecturii, în care scop ar fi necesară o mai eficientă solicitare a acestui aport de către forurile care răspund de problemele de construcţii, arhitectură şi sistematizare şi o mai insistentă preocupare din partea organelor Uniunii, pentru a sprijini activitatea profesională din institutele de proiectare. Discuţiile de creaţie şi alte acţiuni specifice trebuie în continuare organizate de Uniune, pentru a antrena arhitecţii la lămurirea aspectelor practice şi teoretice ale problemelor şi pentru a transmite forurilor competente propunerile concrete care rezultă.

În afara propunerilor şi observaţiilor legate de valorificarea posibilităţilor pe care le are U.A. de a contribui la rezolvarea sarcinilor actuale ale activităţii de proiectare, au mai fost făcute unele sugestii menite să aducă şi alte îmbunătăţiri :

— Eficienţa proiectării în urbanism, prin folosirea şi gospodărirea în cele mai bune condiţii a terenului şi prin cooperarea zonelor de locuit, social-culturale, industriale etc.

— Creşterea eficienţei economice a investiţiilor printr-o atentă fundamentare a temei de proiectare, prin folosirea judicioasă a sistemelor constructive, prin reducerea consumului de metal, prin folosirea intensivă a suprafeţelor, volumului construit şi a terenului.

— Reducerea sarcinilor administrative ale proiectantului, pentru a crea posibilitatea măririi timpului de studiu şi de găsire a celor mai eficiente rezolvări.

— Documentarea tehnică a proiectării trebuie organizată pe baze ştiinţifice, sistematizată şi centralizată, pentru a putea contribui la pregătirea complexă a proiectanţilor.

— Concursurile să devină metode de stimulare a activităţii creatoare a arhitecţilor în găsirea celor mai eficiente şi economice soluţii. Este necesară revizuirea actualului regulament de concursuri.

— Învăţămîntul de arhitectură să se orienteze mai mult pe criteriul economicităţii.

— Se consideră necesar ca experimentul în arhitectură să fie o metodă de verificare, atît din punct de vedere estetic, cît şi economic.

— Ancheta socială a realizărilor, cercetarea în arhitectură, folosirea revistei « Arhitectura» şi a presei vor putea contribui la îndeplinirea sarcinilor în ceea ce priveşte proiectarea eficientă şi economică a investiţiilor.

RECENZII

Arh. Lucia Gheorghiță
și ing. Albert Mohr

FINISAJE DE PROTECȚIE LA CONSTRUCȚII INDUSTRIALE ÎN MEDII AGRESIVE

București, Editura Tehnică, 1966
207 pagini, 84 ilustrații.

Dezvoltarea impetuoasă a industriei și îndeosebi avîntul exploziv al chimiei din primele decenii ale veacului nostru, expresie strălucită a progresului tehnic al zilelor noastre, constituie, în revers, și sursa, nestăpînită încă suficient, a numeroase nocivități.

Acțiuni ale unor agenți agresivi chimici sau fizici generați de industrie s-au făcut simțite încă înainte cu zece ani în marile aglomerații urbane și îndeosebi în acelea cu industrii dezvoltate, punînd problema protecției elementelor construcțiilor.

Soluții tehnico-constructive (folosirea de materiale rezistente și ușor de întreținut, desenul potrivit al elementelor construcției pentru a nu permite formarea de depozite sau pentru a nu lăsa să se scurgă pe fațade apele de ploaie) sau tratamente de protecție (acoperirea metalică, emailarea sau vopsirea pieselor de oțel, tratarea cu produse adecvate a pietrei naturale de construcție etc.) s-au dovedit de cele mai multe ori suficiente pentru protecția clădirilor orașelor în atmosfera cărora concentrația acestor agenți agresivi nu atinge limite exagerate.

Dar în imediata apropiere a unor anume industrii, și mai ales în incinta acestora, cu toate măsurile de neutralizare ce se încearcă — și trebuie să acceptăm că ceea ce s-a obținut în această direcție pînă în prezent reprezintă extrem de puțin — efectul mediului agresiv asupra componentelor construcțiilor este uneori într-o asemenea măsură amplificat, încît însăși existența acestor construcții este pusă în pericol.

În lipsa unei fundamentări teoretice, la noi ca și în alte țări, uneori teama exagerată și excesul de precauții, alteori superficialitatea și lipsa de experiență, au dat uneori loc risipei de mijloace, au generat alteori pagube, cîteodată foarte costisitoare.

Privită în lumina uriașelor investiții pe care țara noastră le realizează în industrie, problema documentării tehnice de specialitate cu privire la protecția construcțiilor în medii agresive devine de o deosebită acuitate.

Acestei necesități caută a-i răspunde lucrarea « Finisaje de protecție la construcții industriale în medii agresive» de arh. Lucia Gheorghiță și ing. A. Mohr.

Adresată constructorilor — arhitecți și ingineri — și scrisă de constructori cu experiență în domeniul tratat, lucrarea recenzată prezintă o abordare cuprinzătoare și competentă a problemei protecției construcțiilor împotriva agenților agresivi.

Prin forma de tratare adoptată, nivelul de adîncire a detaliilor, figurile clare și bine alese, autorii au găsit, credem, limbajul potrivit pentru a face lucrarea ușor accesibilă celor cărora se adresează, arhitecți și ingineri constructori, oferindu-le necesarul de cunoștințe indispensabile practicii proiectării construcțiilor din medii agresive și deschizîndu-le în același timp perspectiva problemelor deosebit de complicate și, pentru mulți, surprinzătoare, neașteptate, ce se pot ivi în această activitate.

Lucrarea ni se pare deosebit de actuală.

În urmă cu cîțiva ani, în Franța, cu prilejul unui colocviu avînd ca temă lucrările de vopsitorie, se arăta pe drept cuvînt că ultimele zeci de ani au dărîmat întregul edificiu al cunoștințelor acumulate în acest domeniu prin experiența practică de mii de ani a constructorilor. Într-adevăr, nimic nu s-a mai păstrat aici așa cum a fost : suportul are altă compoziție, vopselele au altă compoziție, atmosfera însăși are altă compoziție. În mod practic, totul trebuie pornit de la început, și aceasta este o constatare valabilă astăzi, nu numai pentru lucrările de vopsitorie, ci și pentru numeroase alte componente ale construcției, și nu numai cînd acestea se află într-un mediu categoric definit ca agresiv.

În astfel de momente, antrenarea tehnicienilor proiectanți către o poziție competentă, activă, creatoare prezintă un interes decsebit.

Prin conținutul și forma sa de prezentare, lucrarea recenzată constituie, după părerea noastră, o valoroasă contribuție la realizarea acestui obiectiv.

CONF. ARH. D. HARDT

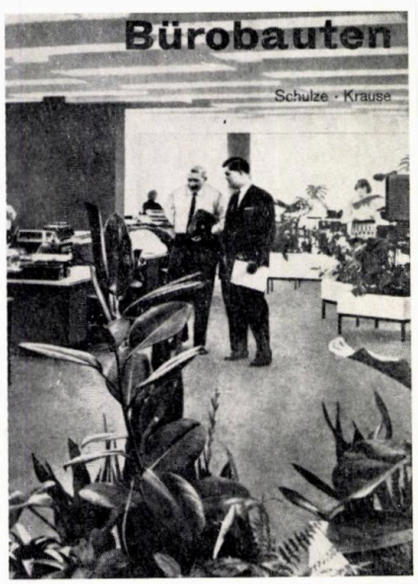

Siegfried Schulze, Carl Krause

BÜROBAUTEN

Clădiri de birouri

Berlin, VEB Verlag für Bauwesen, 1966
264 pagini, 350 figuri, 13 tabele

Tratarea în mod complex și complet a problemelor multiple ale proiectării clădirilor de birouri constituie însușirea principală a cărții, în care elementele teoretice își împart în mod egal importanța cu exemplificările numeroase (jumătate din carte) de clădiri realizate în întreaga lume.

Pentru noi, o atare posibilitate de documentare (pe lîngă altele de dată recentă) e cu atît mai bine venită cu cît numărul clădirilor de birouri construite în țara noastră în ultimii ani este foarte important (numai în șesenalul trecut și numai în domeniul industrial s-au construit 154 clădiri tehnico-administrative însumînd cca un sfert de milion de m²), construcții care vor trebui să răspundă în bune condiții cerințelor din anul 2000. Autorii arată că, așa cum erau proiectate în trecut clădirile de birouri, ele nu funcționau în bune condiții; funcțiunea constituie firul conducător al cărții.

Revoluția industrială de la începutul acestui secol și mai ales cea din anii noștri ai ciberneticii și automatizării, au făcut ca relațiile dintre lucrările de birou și cele de producție să se dezvolte foarte mult.

Prin aceasta, lucrările de birou capătă ele însele tot mai precis caracterul unui proces de producție. De aci a rezultat și concepția « birourilor mari», considerată de autorii cărții ca un pas hotărîtor în proiectarea clădirilor de birouri.

Toate acestea nu împiedică însă să se acorde în cuprinsul cărții importanța cuvenită problemelor psihologice, fiziologice, constructive, tehnice, economice etc. pe care proiectarea clădirilor de birouri le implică.

În cele 8 capitole teoretice sînt analizate cu multă claritate, într-o ordine logică și cu numeroase trimiteri la o amplă bibliografie, o serie de probleme care se referă în principal la următoarele :

1. Schimbări esențiale au loc astăzi în concepția birourilor, care nu se limitează doar la o simplă problemă de construcție, ci în primul rînd la una de organizare metodică a procesului de perfectă funcționare.

2. Organizarea lucrărilor de proiectare are drept scop, într-o primă etapă, stabilirea și analizarea elementelor furnizate de beneficiar și într-o a doua etapă, coordonarea lor așa cum au rezultat din lucrările numeroșilor colaboratori (lucrări de organizare, financiare, forțe de lucru, lucrări de structură și rezistență, de instalații electrice, termice, acustice, de climatizare, sanitare, lumină, finisaje, circulații, mobilier, protecție a muncii, elemente psiho-fiziologice etc.) și apoi întocmirea proiectului propriu-zis.

3. În problemele de proiectare, un loc important îl ocupă stabilirea « modulului» funcțional și constructiv care determină spațiul necesar și suficient pentru lucru și circulație, « fluxul tehnologic», modul care conduce « din interior spre exterior» la stabilirea axelor și mărimii ferestrelor și prin care se precizează ritmul compoziției, ca și mărimea, forma și amplasarea mobilierului.

4. După părerea autorilor, « partiul», soluția în plan, merge către dezvoltarea concepției birourilor mari (Bürogrossraum) cu « nodul» de circulații și instalații ca element principal de rezolvare și a cărui importanță este în continuă creștere. Celelalte elemente funcționale, precum intrarea și spațiul de primire, birourile individuale și secretariatele acestora, camerele pentru convorbiri particulare, cele pentru pauza de relaxare, ca și măsurile de pază contra incendiilor, își au importanța lor în ansamblul lucrărilor de proiectare.

5. Clădirile de birouri sînt adesea clădiri reprezentative. Dacă « conținutul » lor are o anume importanță socială, compoziția volumetrică, forma lor exterioară sînt la fel de importante.

Ritmul și contrastul sînt elemente care, după părerea autorilor, pot da viață, în cea mai mare măsură, întregii compoziții.

Nu sînt omise nici problemele privind detaliile arhitecturale, fațadele, modul de rezolvare a soclului, a colțului în care se întretaie planurile fațadelor, a cornișei, dar și ale mediului înconjurător.

6. Un capitol important este dedicat problemelor constructive de ansamblu și de detaliu : sistemul structural, deschideri și travee, stabilitatea sistemului, articulații, șaibe, încovoiere, înălțimea și alcătuirea planșeelor, alcătuirea zidurilor exterioare și a ferestrelor, ca și a pereților sau panourilor din interior.

7. Numeroasele dotări și instalații permit funcționarea în bune condiții a ansamblului. Încălzirea, ventilarea, climatizarea, ascensoarele, iluminarea naturală și artificială, problemele de acustică privind localizarea și captarea zgomotului produs în interiorul birourilor, îndepărtarea zgomotului venit din exterior sau a celui propagat din etajele învecinate, constituie, toate, elemente asupra cărora trebuie să se aplice cea mai susținută atenție.

8. Cum e și firesc, studiul mobilierului din încăperile de birouri este și el de cea mai mare însemnătate. Forma și dimensiunile biroului de lucru, ale planșetelor, ale dulapurilor de corespondență, ale clasoarelor, ale dulapurilor pentru mape de desen, cartotecilor, dulapurilor de haine, ale scaunelor, solicită un studiu deosebit de amănunțit.

9. Ultimul capitol, care ocupă a doua jumătate a cărții, este destinat exemplificărilor din toate țările. Pe lîngă cele cunoscute, cu o faimă binemeritată, sînt arătate numeroase realizări în care sînt scoase în evidență anumite detalii caracteristice, rezolvări constructive de ansamblu sau de detaliu ce merită a fi relevate.

În ansamblul ei — ca și în detalii — lucrarea este valoroasă și deosebit de utilă în proiectarea clădirilor de birouri.

ARH. Z. SOLOMON

A7

Reyner Banham

BRUTALISMUS IN DER ARCHITEKTUR
(ETHIK ODER ÄSTHETIK?)

Brutalismul în arhitectură

Etică sau estetică ?

Stuttgart/Bern, Karl Krämer Verlag, 1966, 196 pagini, 303 figuri

Subtitlul interogativ al acestei lucrări ar putea duce la părerea superficială că autorul însuși nu este în măsură să formuleze limpede o concluzie, care ar putea delimita fenomenul arhitectural prezentat sub numele de « brutalism ». O lectură atentă și în special personalitatea autorului, critic și istoric de arhitectură cunoscut, clarifică această nedumerire : întrebarea

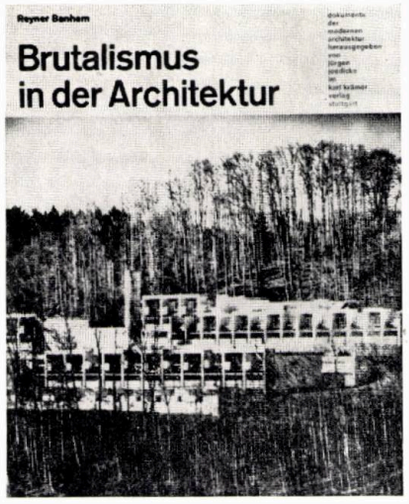

este necesară tocmai pentru a elimina confuziile, pentru a defini cu mai multă precizie, pentru a înlesni o ierarhizare corectă a valorilor.

Autorul arată că perioada postbelică este martora unei mari diversificări arhitecturale ; linia unitară a anilor 30, exprimată prin realizările unui Le Corbusier sau Gropius și ale adepților acestora, este înlocuită cu o serie de curente și opinii diferite, uneori diametral opuse, manifestări ale unor căutări febrile, pe de o parte — corespunzătoare unor condiții sociale, economice, ideologice modificate — și ale unei anumite dezorientări, observată în toate domeniile activității artistice, pe de altă parte.

Asistăm la nașterea unor arhitecturi eclectice și fals revoluționare, mergînd de la neogotic și neoclasic pînă la negarea cadrului și obiectului construit. În acest context, ia naștere — în anii 50 — noțiunea de « noul brutalism », în cercul creatorilor format în jurul arhitecților Alison și Peter Smithson din Anglia. Corespunzătoare unei realități, unei poziții existente și foarte răspîndite, noțiunea capătă repede o difuzare mondială, conferind arhitecturii o pregnantă forță expresivă : renașterea și dezvoltarea pe un plan superior a concepției « betonului brut » a lui Le Corbusier. Astăzi, brutalismul reprezintă una dintre tendințele importante, constituind totodată pentru mulți creatori o reînnoire a imperativelor morale ale arhitecturii contemporane.

Formularea acestei noi atitudini a fost declanșată de prezentarea unei expoziții intitulată « Paralelă între viață și artă » (organizată în 1953 de către Alison și Peter Smithson, artistul plastic Paolozzi, fotograful Henderson), de contactul anterior cu expresiile plastice obținute de pictorul Jackson Pollock, de tendințele foarte marcate ale transformării artei publicitare și a industrial design-ului în țările industrializate. Necesitatea corectării și revizuirii unor poziții anterioare, depășite, precum și apărării unor constante arhitecturale împotriva unor curente dizolvante — similare muzicii concrete sau bruitiste — cum ar fi de exemplu « O altă arhitectură », au condus pe susținătorii brutalismului la o puternică și uneori violentă luptă de opinii în numele ideii « Către o arhitectură », materializată însă și prin realizări remarcabile, atît în Anglia, cît și peste hotare.

La început, brutalismul a fost mai puțin o problemă a formei, cît a formulării unei poziții spirituale de principiu. Noțiuni ca responsabilitate, adevăr, obiectivitate, folosirea corectă a materialelor și construcția corectă, definesc noul curent. Desigur că există apreciabile diferențe de interpretare, normale în momentele unei radicale schimbări de valori estetice. Unii adepți ai școlii beaux arts cu tendințe academice au privit și au salutat brutalismul în speranța unei reveniri la o disciplină clasicizantă, cu tendințe canonizatoare și în ultimă instanță de nuanță scolastică ; arhitecții tineri, care își găsesc echivalentul în adepții muzicii concrete sau ai expresionismului abstract în artele plastice, privesc brutalismul ca o revoluție mondială a tinerei generații împotriva tuturor normelor comune.

Între aceste două extreme, noțiunea de brutalism se rezumă, pentru mulți, la obținerea unor suprafețe aspre, dure ; pentru epigoni, o modă care a înlocuit alta ; în locul elegantei forme industriale sau a peretelui cortină s-a impus forma brută, concepție limitativă și superficială de altfel, ocolind esențialul. În fond, subliniază atît Reyner Banham, cît și Jürgen Joedicke, cunoscut istoric și critic de arhitectură, care prezintă studiul de față, brutalismul nu tinde la o simplă « cosmetică a fațadei » ; se urmărește o transformare etică a conceptului de modern în arhitectură, așa cum este întîlnit în lucrările teoretice, de la Berlage pînă la Bakema. Totodată, brutalismul încearcă să depășească răceala emoțională a arhitecturii lui Mies van der Rohe și a celei inspirate de el, folosind însă unele din principiile sale de compoziție ; la tendințele de uniformizare, de industrializare, gîndite și realizate ca o sărăcire a expresiei, de depersonalizare, brutalismul opune o poziție pornită din interior către exterior, de la fond la formă, punînd în valoare calitățile structurale, plastice ale materialelor, corelația logică și sensibilă între elemente. Din punct de vedere teoretic, articolele și scrisorile publicate de Peter Smithson în diversele reviste, și în special în « Arhitectural Design », l-au pus în situația de inițiator și conducător spiritual al brutalismului, după cum « Architectural Design » a devenit tribuna curentului nou-creat. Publicarea periodică a unor texte și lucrări ale lui Theo van Doesburg, Rietvelt, Mondrian, necesare clarificării și revenirii la surse, concluziile extrem de interesante ale călătoriilor de studii întreprinse de exemplu în Grecia, în vederea studierii « pe viu » a unor ipoteze urbanistice, tectonice și plastice, care au și fost aplicate în parte, dovedesc seriozitate și caracter științific în atacarea problemelor complexe ale arhitecturii și urbanismului contemporan.

Realizările brutalismului sînt numeroase și răspîndite în foarte multe țări, atestînd o influență în aproape toate compartimentele activității arhitecturale. În Anglia, școala secundară de la Hunstanton, terminată în 1954, este primul exemplu major în care se conturează net principalele tendințe. Dar încă din 1952 — 1953 s-au edificat o serie de clădiri care, într-o măsură mai mare sau mai mică, contribuie la cristalizarea fizionomiei brutalismului : lucrări ale lui Broek și Bakema (casa proprie, centrul comercial Lijnbaan etc., Olanda), aripa universității din Yale de Louis Kahn (S.U.A.), studiile lui Le Corbusier din 1949 pentru un hotel (Franța), concretizate mai tîrziu în locuințele Jaoul-Neuilly, Paris. În continuare, proiectele arhitecților britanici James Stirling și James Gowan pentru construirea locuințelor de la Ham Common (Londra, 1958) și a celor din Hampstead (Londra, arh. Howell și Amis, 1956) conving unele grupări cu o serioasă tradiție în construcție în Marea Britanie să treacă la o nouă expresie arhitecturală, polarizînd și o parte a tinerei generații. Este perioada unor realizări ca unele corpuri ale teatrului Old Vic, Londra (1958), turnul de control de la aeroportul Gatwick, Anglia (1957), a noilor construcții pentru unele universități engleze (Sussex — sir Basil Spence ; Cambridge — sir Leslie Martin ; Leicester — Stirling și Gowan). În construcția de locuințe, influența se resimte atît în Anglia (de exemplu, cele din Sheffield sau Roehampton), cît și în țări ca Japonia (Yokohama, Tokio), în lucrările foarte interesante ale Atelierului 5 din Elveția la Halen lîngă Berna, locuințele pentru studenții căsătoriți la Universitatea din Yale (S.U.A., 1962), ca și în alte țări.

Banham conchide că diversitatea programelor, a tratării plastice și constructive, a entuziasmului creator și prezența geografică pe toate meridianele dovedesc incontestabil că, mai presus de considerente plastice și constructive locale, brutalismul s-a impus, așa cum a și fost formulat de inițiatorii săi, ca o nouă atitudine etică în procesul rezolvării și edificării unui cadru arhitectural și urban corespunzător.

Lucrarea este publicată în foarte bune condiții grafice, în colecția studiilor pentru mișcarea de idei contemporane condusă de Jürgen Joedicke.

ARH. S. JULMAN

uia informații

ACTIVITĂȚI ȘI REUNIUNI U.I.A.

Congresul de la Praga, 1967

• Redactarea raportului general, care urmează să fie prezentat Congresului și care este o sinteză a răspunsurilor secțiunilor la ancheta întreprinsă de organizatori, a fost terminată. Raportul va fi tipărit pînă la sfîrșitul lunii mai a.c.

• Comisia de rezoluții a Congresului va fi formată din următorii: Jiri Gocar, președintele Congresului, Jiri Novotny, raportorul general, Nicolai Baranov (U.R.S.S.), Gontran Goulden (Anglia), Jean Demaret (Franța), Jean Pierre Vouga (Elveția) și reprezentantul Secției cubane a U.I.A.

ADUNAREA GENERALĂ

La 30 iunie și 1 iulie a.c. va avea loc, în marea sală a palatului Valdstein, cea de-a X-a Adunare Generală a U.I.A., la care vor participa 217 delegați din cele 73 țări membre.

Ordinea de zi va cuprinde următoarele puncte: primirea a trei secții noi (Siria, Malta, Sudan); Raportul general asupra activității Uniunii (raportor: Sir Robert Matthew, fostul președinte al U.I.A.); modificarea Statutului și a regulamentului interior; comisiile de lucru și manifestările U.I.A.; formația arhitectului; concursuri internaționale; probleme financiare; congresul viitor; alegerea noului Comitet Executiv.

COMITETUL EXECUTIV

În legătură cu alegerea noilor membri ai Comitetului Executiv la Adunarea Generală de la Praga din anul acesta, se precizează următoarele: Acest organ conducător al U.I.A. este compus din 21 de membri, aleși pe o durată de 6 ani. Șapte din membri Comitetului Executiv urmează să se retragă cu prilejul Congresului de la Praga, stagiul lor terminîndu-se atunci. Pentru înlocuirea lor s-au primit candidaturi din partea următoarelor țări membre: Grupa I (Europa apuseană): Spania, Olanda, R. F. a Germaniei; Grupa II (Europa răsăriteană și Orientul mijlociu): Bulgaria, Grecia, Ungaria, Israel, Liban, Polonia, R. D. Germană, Cehoslovacia, Turcia, Iugoslavia; Grupa IV (Asia, Africa, Australia): Algeria, Coreea, India, Maroc, Nigeria, R.A.U.

Noul Comitet Executiv se va reuni, după congres, pe data de 9 iulie a.c.

GRUPE DE LUCRU

• Industrializarea construcțiilor:

La 24 și 25 februarie a.c. s-a întrunit la Paris grupul de lucru asupra industrializării construcțiilor. Au luat parte dnii Duret, Gout, Heaume, Macura, de Sola Morales, Pierre Vago și dna Favier. Discuțiile s-au dus în special asupra colocviului ce va avea loc la Barcelona între 22 și 27 aprilie 1968, urmînd a se încerca o corelare cu data colocviului de locuințe de la Agadir, unde se vor discuta probleme legate în special de locuință în țările în curs de dezvoltare.

Tema colocviului de la Barcelona va fi : Economiile naționale, arhitectura și industrializarea construcțiilor. Colocviul va încerca să găsească răspunsul întrebării « Sub ce formă și prin ce căi trebuie privită de către arhitecți industrializarea construcțiilor, avîndu-se în vedere condițiile economice ale diferitelor țări și în special ale celor în curs de dezvoltare? ». Colocviul ar urma să-și desfășoare lucrările în cadrul a cinci diviziuni principale și anume: Programe, Mîna de lucru, Mijloace materiale, Baze economice, Metode.

Grupul de lucru se va reuni din nou la Praga pentru a pune la punct, printre altele, chestionarul ce urmează a fi trimis secțiilor naționale.

• Sănătatea publică:

Grupul de lucru pentru sănătatea publică pregătește, în colaborare cu Federația Internațională a Spitalelor și cu Organizația Mondială a Sănătății, al III-lea seminar, care va avea loc în octombrie 1968 la Düsseldorf (R.F.G.). Tema seminarului va fi: Probleme privind proiectarea instituțiilor de sănătate publică. Se prevede participarea a cca 60 de persoane (medici, administratori medicali, arhitecți).

COMISIA DE URBANISM

La invitația Secției britanice a U.I.A., între 23 și 27 mai 1966 Comisia de urbanism a ținut șapte ședințe la Londra. Au participat: L. Tonev, președinte (Bulgaria); A. Ling, vice-președinte (Anglia); C. Van Eesteren, președinte de onoare (Olanda); H. Calsat, delegat al Comitetului Executiv (Franța), G. Candilis, delegat adjunct (Franța); M. Saugey, raportor (Elveția); Z. Chlup (Cehoslovacia); B. Costa Cabral (Portugalia); C. Feiss (S.U.A.); A. Glickson (Israel); G. Gusti (România); E. Heim (Ungaria); A. Perpina (Spania); H. Potyka (Austria); J. Seissel (Iugoslavia); J. Wilheim (Brazilia).

A asistat, în calitate de observator, R. El Kassem (Siria).

Comisia a examinat stadiul lucrărilor grupurilor sale de lucru care pregătesc cinci rapoarte pentru Congresul de la Praga, pe următoarele teme: dimensiunile optime ale orașelor; structura rezidențială; producția și locul de muncă; omul și situl; patriotismul istoric în lumea modernă. S-a hotărît publicarea acestor rapoarte sub formă de broșură.

În legătură cu Vocabularul internațional al termenilor de urbanism și arhitectură (V.I.T.U.A.), H. Calsat a amintit comisiei că această lucrare este pregătită în trei limbi de bază: franceză, germană și engleză, dar că este astfel concepută încît să permită introducerea și a altor limbi. Vocabularul va cuprinde două părți, dintre care prima subîmpărțită în nouă grupe clasate sistematic pe baza metodelor preconizate de UNESCO, iar a doua conținînd termenii în ordine alfabetică, în cele trei limbi de bază.

Comisia de urbanism a hotărît crearea următoarelor noi grupe de lucru:

1. Formarea arhitectului urbanist.
2. Folosirea solului orașelor și controlul său.
3. Timpul liber în viitor.

Viitoarea reuniune a Comisiei va avea loc la Praga, în preajma Congresului U.I.A. (27—28 iunie și 1 iulie), și apoi la 10 și 11 iulie, la Bratislava, cînd ședințele vor fi deschise și vor avea ca temă « Dezvoltarea orașelor și urbanizarea — problemele orașului de mîine ».

COMISIA PENTRU CONSTRUCȚIILE ȘCOLARE

La invitația secției americane a U.I.A., Comisia a ținut șase ședințe de lucru la Palo Alto și San Francisco, între 17 și 24 iunie 1966. Au participat: M. Celli, președinte (S.U.A.); E. Vergara, delegat adjunct (Mexic); C. Verdugo, raportor (Maroc); J. P. Cahen (Elveția); K. J. Campbell (Anglia); C. Ciocconcelli (Italia); R. Dhuit (Franța); O. Findikakis (Grecia); J. Frais (Argentina); D. Mieszkowska (Polonia); M. Nadler (Israel); B. Schranil (Cehoslovacia); L. Uhlin (Suedia).

Au mai asistat în calitate de observatori: J. Beynon (UNESCO); A. Ibarrola (CONESCAL); F. Navarro Roncal (Spania).

Cu acest prilej a fost prezentat raportul unui grup de lucru prezidat de R. Dhuit, și care s-a ocupat de următoarele probleme: necesitatea industrializării în materie de construcții școlare; caracterul cercetărilor în vederea industrializării școlilor; arhitectul în fața industrializării. Concluziile raportului subliniază necesitatea absolută a unei industrializări judicios proiectate a construcțiilor școlare sau a elementelor lor, pentru a face față necesităților imperioase ale școlarizării în diverse țări; obligația de a se recurge la coordonarea modulară și de a se integra toate elementele tehnice și mecanice de construcție elementului de bază (modul); necesitatea de a se întreprinde studii asupra industrializării de către echipe formate din arhitecți, pedagogi, administratori, ingineri și reprezentanți ai industriei.

A mai fost prezentat un raport privind rolul social al construcțiilor școlare, în care se arată că acestea, a căror funcție principală rămîne învățămîntul, constituie centre sociale ale grupului urban. Prețul lor de cost, precum și perioada scurtă de ocupare duc la concluzia că elemente ca: bibliotecile, sălile de reuniuni, sălile acoperite de gimnastică, terenurile de sport și piscinele aferente acestor construcții trebuie folosite de comunitate pentru activități extrașcolare, ca: sport, cursuri serale, reuniuni publice etc.

A XIII-a reuniune a Comisiei va avea loc la Praga, cu prilejul Congresului U.I.A., ordinea de zi prevăzînd: elaborarea definitivă a vocabularului de termeni tehnici folosiți în construcțiile școlare; discutarea anexelor chartei construcțiilor școlare, în special cea referitoare la învățămîntul primar și secundar și la învățămîntul tehnic.

ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE

• *Biroul Internațional de Cercetări asupra Timpului Liber* a organizat, între 2 și 8 aprilie, la Namur (Belgia) cel de al doilea simpozion internațional al său, pe tema « Timpul liber și lumea modernă: dotări culturale și sociale ».

• Între 22 și 24 mai a.c. a avut loc la Londra un simpozion cu tema « Prefabricarea », organizat de *Comitetul European al Betonului* împreună cu Federația Internațională a Precomprimării și cu Consiliul Internațional al Cercetărilor în Construcții.

• *Federația Internațională a Inginerilor Municipali* a ținut cel de al III-lea congres al său la Amsterdam, între 22 și 26 mai a.c. Tema congresului a fost: utilizarea spațiilor verzi periferice urbane; dezvoltarea marilor magistrale urbane; problema sistematizării urbane în cartierele de interes istoric.

• A XI-a adunare generală a *Uniunii Internaționale a Centrelor de Construcție*, precum și cel de al IV-lea Congres Internațional al Construcției au avut loc la Atena, la începutul lunii mai a.c.

• *Federația Internațională a Arhitecților de Interioare* va discuta, în septembrie a.c. la Amsterdam, problema « Relațiile dintre mediul înconjurător și arhitectura de interior ».

• Între 27 august și 2 septembrie a.c. va avea loc în Berlinul Occidental Congresul internațional al *F.I.H.U.A.T.* Tema principală a congresului este « Renovarea urbană și viitorul orașelor », iar ca sub-teme: „Renovarea urbană și funcțiuni urbane" (raportor: G. A. Wissing — Olanda); « Renovarea urbană și concepții urbanistice » (raportor: C. Buchanan — Anglia); „Participări publice și particulare la renovarea urbană » (raportor: L. Campanello — Suedia).

Arh. MARCEL MELICSON

FIŞE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE

II

Dacă vrem să avem o arhitectură a timpului nostru, să facem astfel încît această arhitectură să fie a noastră și să nu caute în alte părți decît în mijlocul societății noastre formele și rezolvările sale.

Dacă vrem să inaugurăm era unei structuri noi, corespunzătoare materialelor, mijloacelor de execuție, necesităților și tendințelor moderne spre o economie rațională, trebuie să ne hotărîm să lăsăm deoparte tradițiile grecești, romane sau cele ale « marelui secol » . . . Inginerii care au creat locomotivele nu s-au gîndit să copieze diligențele.

VIOLLET-LE-DUC — 1872

Fig. 5. — Viollet-le-Duc — Proiect pentru o construcție susținută de elemente metalice (1872)
Parterul eliberat pentru circulație, precum și sistemul constructiv reprezintă idei ce anticipează cu jumătate de secol proiectele lui Le Corbusier.

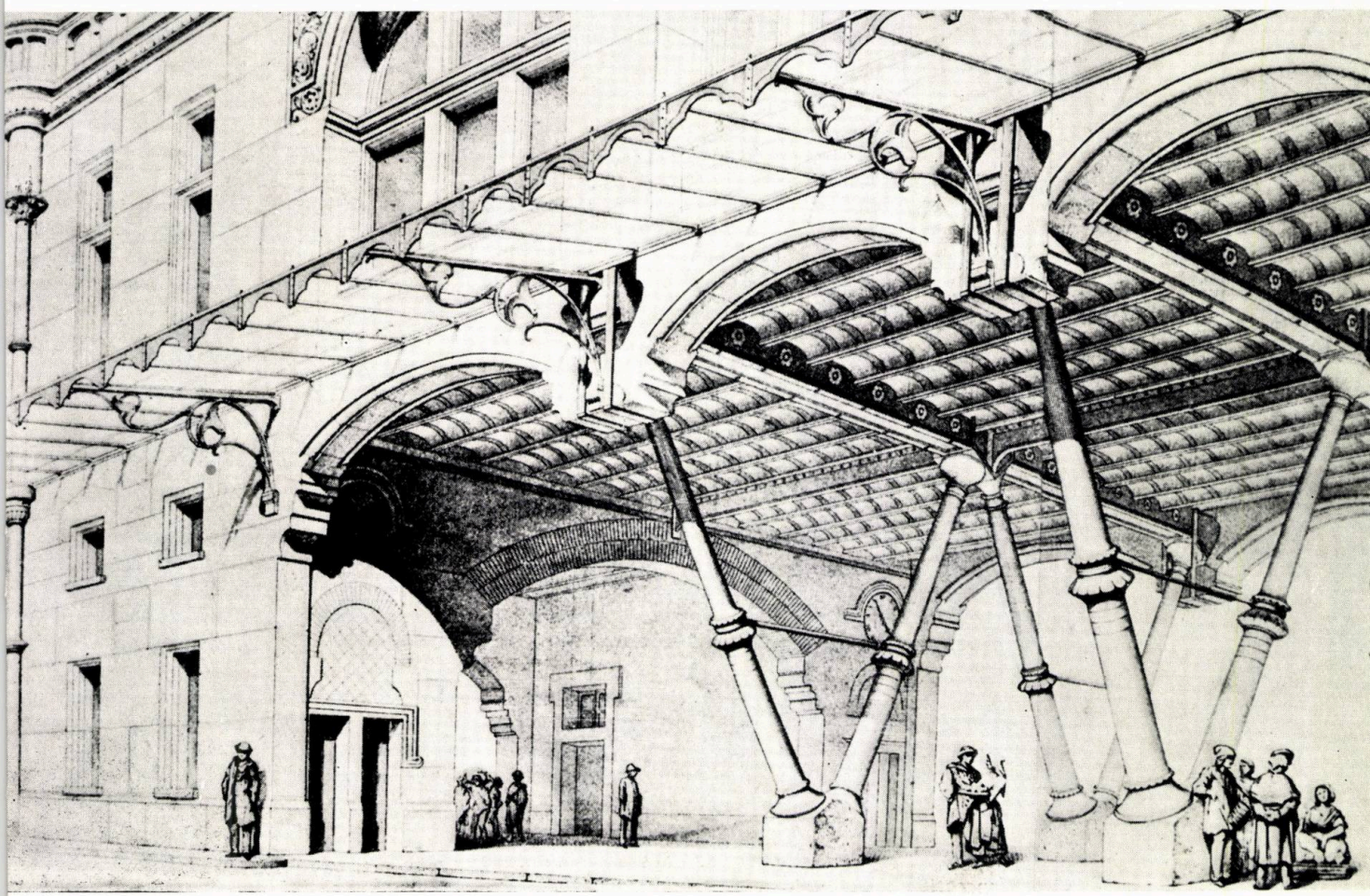

ORICE ARHITECTURĂ ÎȘI ARE ORIGINEA ÎN STRUCTURĂ

Concepția structuralistă a arhitecturii

O concepție structuralistă constituie escnța gîndirii lui Viollet-le-Duc, punctul central în jurul căruia gravitează toate demonstrațiile și argumentările sale și care reprezintă în același timp și slăbiciunea, dar și marele său merit în fața posterității.

Raționalismul constructiv, concepția după care « orice arhitectură își are originea în structură », era o necesitate istorică, fără de care arhitectura ar fi continuat să vegeteze alături de drumul pe care tehnica mergea cu pași repezi spre viitor. Această concepție a ridicat din nou punțile, demult rupte, dintre arhitect și constructor, redînd arhitecturii contactul cu realitatea materială, și construcției inginerești, înțelegerea pentru forma estetică. Drumurile paralele ale arhitecturii și ingineriei au devenit convergente, pentru a se întîlni în pragul noului secol, în opera celui mai de seamă elev al lui Viollet-le-Duc, care a fost în Europa primul constructor-arhitect al secolului nostru: Auguste Perret.

Forma aparentă a arhitecturii trebuie pusă în acord cu structura

« . . . Orice arhitectură își are originea în structură și prima condiție pe care trebuie s-o îndeplinească este de a pune forma sa aparentă în acord cu această structură.

Dacă, adoptînd în același timp două sau trei principii structurale, se caută unitatea formei, ea va minți, trădînd cel puțin două din aceste principii, dacă nu pe toate trei.

Trebuie să recunoaștem că tocmai arta de a trăda aceste principii ne este predată de mult timp, atunci cînd sîntem învățați cîte ceva. » **17**

Arhitectura care nu se sprijină solid pe știință, ajunge la decadență

« Arhitectura este sora științei, se schimbă, progresează o dată cu ea și ajunge la apogeu atunci cînd și știința a ajuns la o etapă strălucită.

Dar trebuie să facem o deosebire între știință pură și artă; știința nu are eclipse : ceea ce a cucerit prin observație, prin analiză și deducții logice, este bun cucerit. . . Nu tot astfel se întîmplă cu arta cea mai învecinată de știință, arhitectura. Arhitectura, ale cărei principii se sprijină solid pe știință, poate neglija acest sprijin pînă la a-i uita valoarea și ajunge la decadență. Ea nu se poate ridica din nou decît călindu-se din nou în izvorul dătător de viață al științei. » **18**

Din nou, argumentarea este susținută cu exemple istorice:

Ordinele grecești sînt structura căreia i s-a dat cea mai bună formă aparentă, conform funcțiunii sale

« Ordinele de arhitectură inventate de greci erau însăși structura; în ordinele lor exista doar un mod de structură.

Deci, structura construcțiilor grecești și aparența lor erau strîns unite. Nu putem despuia un monument grec de ordinul care constituie principala sa decorație, fără a distruge însuși monumentul. . .

Ordinele grecești nu sînt decît structura căreia i s-a dat cea mai bună formă aparentă conform *funcțiunii sale*. » (sublinierea noastră). **19**

« Arhitectura gotică, la originea sa, este un protest contra puterii monahale; este primul și cel mai viguros efort al științei, al experienței, al cercetării faptelor împotriva tradiției. Monumentele sale, ale căror structuri se bazează pe principii cu totul noi, a căror decorație nu vrea să ia nimic din trecut,. . . exprimă munca eliberată, triumful inteligenței care se descoperă, se cunoaște acționează, devine independentă . . . » **20**

Absolutizarea raționalismului structurii gotice constituie, evident, o eroare. Ea a fost evidențiată de Pol Abraham, care a demonstrat caracterul decorativ al arcului ogival. Dar este în întregime justă aprecierea acestei arte, care a constituit într-adevăr prima mare afirmare a puterii creatoare a omului liber, artizanul burghez al orașelor medievale, proaspăt eliberat din tirania feudală, mîndru de libertățile sale cucerite, de măiestria mîinilor sale abile, de inteligența sa tehnică.

Fără îndoială, acest pozitivism intransigent merge prea departe. În istoria milenară a arhitecturii nu există numai Grecia, Roma sau Franța medievală, ci și multe alte civilizații, care și-au conceput uneori monumentele pe alte principii decît stricta logică constructivă; culturi pentru care mitologia, simbolismul religios sau social, expresionismul, tendințele spre un decorativism dezlănțuit acoperind orice structură și sfidînd orice logică, au precumpănit adesea asupra spiritului raționalist.

De altfel, chiar în arhitecturile clasice europene și chiar în cea gotică — expresia celei mai îndrăznețe experiențe constructive care a avut loc în Europa — nu totul se justifică prin logica structurală. Concepțiile estetice și-au jucat rolul lor, și nu dintre cele mai mici.

FORMA ESTE EXPRESIA STRUCTURII

Concluzia demonstrației sale avea să fie totuși plină de consecințe pentru dezvoltarea unei noi arhitecturi:

« . . . Forma nu este rezultatul unui capriciu, pentru că ea nu este decît expresia — decorată dacă vreți — a structurii; nu pot da regulile care au fost impuse formei, pentru că însăși calitatea specifică a acestei forme este de a se supune tuturor necesităților structurii; dați-mi o structură, voi găsi în mod firesc formele care trebuie să rezulte; dar dacă schimbați structura, voi trebui să schimb și formele, nu în spiritul lor — pentru că acest spirit este tocmai de a exprima structura — dar în aparența lor, pentru că această structură se schimbă. » **21**

Schimbarea structurii determină și schimbarea formei

Această idee este sintetizată în fraza, devenită clasică:

« Toute forme dont il est impossible d'expliquer la raison d'être ne saurait être belle et, en ce qui regarde l'architecture, toute forme qui n'est pas indiquée par la structure, doit être repoussée » * **22**

Orice formă a cărei rațiune de a fi nu poate fi explicată, nu poate fi frumoasă

și care stă, ca unul dintre cele mai importante principii, la baza întregii arhitecturi funcționaliste a secolului XX.

Este foarte greu de înțeles astăzi — cînd această idee pare axiomatică pentru gîndirea arhitecturală contemporană — cît de revoluționară era ea în 1863, cînd a fost enunțată și dezvoltată.

În nici o epocă istorică structura n-a fost atît de ascunsă ca un lucru rușinos, ca în aceea, în care un pod construit din fier era complet acoperit sub paramente masive de piatră, deși era evident că o astfel de deschidere nu putuse fi realizată din piatră.

Ea era completată de o a doua idee, la fel de importantă și intrată de asemenea în mod definitiv în modul contemporan de gîndire arhitecturală: rolul materialelor și modul lor rațional de punere în operă.

« . . . Trebuie să cunoaștem natura materialelor pe care le folosim, să dăm acestor materiale funcțiunea și puterea corespunzătoare scopului, formele exprimînd cît mai exact atît această funcțiune, cît și această putere. În sfîrșit, să admitem un principiu de unitate și armonie în această expresie, adică scara, un sistem de proporții, o ornamentație în raport cu destinația și care să aibă un înțeles și, totodată, varietatea corespunzătoare diversității de necesități ce trebuie satisfăcute. »

Trebuie să dăm materialelor funcțiunea și puterea corespunzătoare scopului

« A da materialelor funcțiunea și puterea corespunzătoare scopului, pentruca formele să exprime și mai exact, atît această funcțiune, cît și această putere — constituie unul din punctele cele mai importante ale compoziției »,

care trebuie să fie

« deducția logică a diverselor elemente constitutive ale edificiului: programul, obiceiurile, gusturile, tradițiile materialelor și modul lor de prelucrare. » **23**

Compoziția este deducția logică a elementelor constitutive ale edificiului

Păcătuind prin absolutizarea raționalismului său, Viollet-le-Duc vorbește totuși în numeroase locuri despre importanța formei artistice, despre modul ei de determinare — nu numai rațional, pe baza structurii, ci și pe baza imaginației, a talentului artistic.

Dar întotdeauna, acestea sînt supuse « unor reguli aplicate cu metodă », unei logici aproape exclusiv științifice:

« Arhitectura aparține atît științei, cît și artei propriu-zise; raționamentul, calculul intrînd într-o proporție importantă în concepția sa, trebuie să admitem că compoziția nu e doar rezultatul imaginației, dar că ea este supusă unor reguli aplicate cu metodă, că ea trebuie să țină seama de mijloacele de execuție, care sînt limitate. » **24**

. . .« În arhitectură nu este suficient să fii sincer pentru a face o operă remarcabilă; mai trebuie să poți da adevărului *o formă frumoasă* (sublinierea noastră). . .

Dar dacă uneori concepțiile cele mai bine gîndite nu dau în arhitectură decît opere respingătoare, niciodată adevărata frumusețe n-a putut fi obținută fără ajutorul acestor legi invariabile bazate pe rațiune.

În arhitectură trebuie să poți da adevărului o formă frumoasă

Fiecărei opere frumoase cu adevărat îi corespunde totdeauna un principiu rigurcs logic.» **25**

---

* *Orice formă a cărei rațiune de a fi nu poate fi explicată, nu poate fi frumoasă, iar în ceea ce privește arhitectura, orice formă care nu este indicată de structură, trebuie respinsă.*

Profilele constituie o problemă atît de necesitate, cît și de sentiment

« . . . Profilele în arhitectură au o dublă importanță; profilele sînt o problemă de necesitate și de sentiment; de necesitate, pentru că ele trebuie să îndeplinească o funcțiune; de sentiment, pentru că trebuie dată acestor profile o formă, un caracter indicînd această funcțiune.

Dacă un profil îndeplinește exact funcțiunea care îi este atribuită și satisface ochiul luînd un galb corespunzător acestei funcțiuni, el are stil. . . » **26**

Stilul este inspirația supusă legilor rațiunii

« Ce este stilul? Nu vorbesc despre stil ca mijloc de clasificare a artelor pe epoci, dar despre stilul inerent tuturor artelor și tuturor timpurilor . . . despre stilul care aparține tuturor limbajelor, pentru că aparține geniului uman.

Acest stil este *inspirația* (sublinierea noastră), dar inspirația supusă legilor rațiunii, inspirația îmbrăcată într-o distincție specifică oricărei opere produse de un sentiment adevărat, analizat riguros prin rațiune înainte de a fi exprimat; este acordul intim dintre facultatea de a imagina și facultatea de a raționa; este efortul imaginației *active*, dirijată de rațiune. » **27**

Definiție precisă, riguroasă, expresie a unuia dintre cele două principii opuse între care, de jumătate de secol, pendulează întreaga arhitectură contemporană: de o parte primatul rațiunii reci, obiective, științifice — de alta, primatul fanteziei subiective, liberă de orice constrîngere exterioară, constructivă sau socială.

ARHITECTURA VIITORULUI

O nouă metodă de gîndire arhitecturală

Întreaga argumentație a lui Viollet-le-Duc servește unui singur scop: să indice contemporanilor săi o nouă metodă *de gîndire, să întrezărească drumuri noi pentru ieșirea din criza eclectică.*

Deși premizele unora dintre raționamentele sale nu sînt în întregime juste, intuiția cu care a făcut-o este într-adevăr genială.

Aproape toate principiile arhitecturii contemporane, așa cum au fost ele exprimate 60 de ani mai tîrziu în « Vers une architecture » a lui Le Corbusier, pot fi găsite în germen în « Entretiens »:

determinarea formei de către structură și a acesteia de către necesitățile sociale; independența structurii, concepută ca un organism spațial elastic și dinamic; suprimarea oricărei decorații nejustificate rațional; folosirea materialelor conform cu proprietățile și rezistența lor; industrializarea și prefabricarea în întregime a construcției, ba chiar și ideea scheletului metalic înglobat într-o zidărie protectoare (care a permis ridicarea primilor sgîrie-nori americani).

Astăzi ne apare însă o contradicție vizibilă între justețea și amploarea ideilor sale asupra dezvoltării industriei construcțiilor și sărăcia sistemelor structurale concrete pe care le propune.

Desenele în care el unește în mod curios sisteme de bolți gotice cu puncte de sprijin din fontă, lucrînd independent de zidărie pentru a nu o dizloca, constituie totuși previziuni ale unora din principiile structurale actuale.

Anticiparea structurilor « elastice » contemporane

Structurile sale « elastice », descrise cu justețe științifică, nu se bazau încă, în realitate, decît pe o industrie metalurgică aflată la începuturile ei, care nu putea oferi constructorilor decît coloane de fontă, de rezistență și mărimi limitate. Dar numai după 20 de ani, constructorii realizau structuri spațiale metalice ce întreceau cu mult cele mai îndrăznețe visuri ale sale, ca acea remarcabilă « Halle des machines » a expoziției din 1889.

Să urmărim cîteva din ideile sale asupra arhitecturii viitorului.

« Dacă vrem să avem o arhitectură a timpului nostru, să facem astfel încît această arhitectură să fie a noastră și să nu caute în alte părți decît în mijlocul societății noastre formele și rezolvările sale. » **28**

. . . « Dacă vrem cu bună credință să inaugurăm era unei structuri noi, corespunzătoare materialelor, mijloacelor de execuție, necesităților și tendințelor moderne spre o economie rațională, trebuie să ne hotărîm să lăsăm de o parte tradițiile grecești, romane sau cele ale « marelui secol ». . .

Inginerii care au creat locomotivele nu s-au gîndit să copieze diligențele

Inginerii care au creat locomotivele nu s-au gîndit să copieze diligențele.

. . . Arta nu e legată de anumite forme și poate, întocmai ca gîndirea umană, să îmbrace necontenit forme noi.

Să fim convinși că arhitectura nu poate îmbrăca forme noi decît dacă ea le caută în aplicarea riguroasă a unei structuri noi; a îmbrăca în cilindri de cărămidă coloane de fontă sau a îngloba în zidărie suporți de fier, de exemplu, nu constituie un efort de calcul sau de imaginație, ci doar folosire ascunsă a unui mijloc; orice folosire ascunsă a unui mijloc nu poate duce la forme noi.

Arhitectura va îmbrăca forme noi doar atunci cînd va aplica riguros o structură nouă

Dacă fierul este destinat să ocupe un loc important în construcțiile noastre, să-i studiem proprietățile, să-l folosim cu sinceritate, cu acea rigurozitate de judecată pe care maeștrii din toate timpurile au pus-o în operele lor. » **29**

« Avem în mînă un material preţios de construcţie : fierul, fie turnat, fie forjat. . .

Astăzi nu mai este posibil să nu ţinem seama de acest element energic pe care industria ni-l furnizează ieftin şi în dimensiuni necunoscute pînă aici. Trebuie să ne gîndim să punem mijloacele noastre de construcţie în concordanţă cu acest nou material.

Trebuie să punem mijloacele de construcţie în concordanţă cu noul material: fierul

. . . Dar este limpede că, folosind acest material, este necesar să-i dăm formele care-i convin; ar fi ridicol să figurăm din fontă coloane, de exemplu, avînd diametrul unora din piatră.

Fierul suferă variaţii în funcţie de gradul de căldură. . . putînd produce (în construcţii) crăpături.

Dacă însă folosim fierul liber şi adoptăm un sistem de bolţi de cărămidă avînd un anumit grad de elasticitate, nu mai avem a ne teme de dislocări.

Un sistem de bolţi de cărămidă, cu un anumit grad de elasticitate

. . . Ne putem servi atunci de fier ca punct de sprijin sau ca mijloc de a anihila împingerile oblice. » **30**

« Inginerii noştri, în marile lor lucrări de poduri, au păşit cu hotărîre pe un drum nou, dar arhitecţii nu fac decît să aplice cu timiditate noile mijloace la formele vechi.

În mijlocul unei societăţi în care totul se transformă cu o rapiditate prodigioasă, ei singuri — preoţi ai unor dogme sacre — neagă mişcarea prin operele lor. » **31**

El enunţă, primul, necesitatea marilor structuri acoperind spaţiile necesare adunării maselor, ca principală caracteristică, democratică, a arhitecturii moderne.

. . . « Caracterul general al arhitecturii moderne este întinderea. Nici o civilizaţie n-a cerut în aşa măsură ca cea a noastră, acoperirea unor suprafeţe vaste. Civilizaţia modernă, care se îndreaptă tot mai mult spre democraţie, care nu numără în sînul ei nici sclavi, nici iobagi, nici chiar clasele privilegiate, ridică edificii pentru toţi.

. . . (astăzi) niciodată suprafaţa acoperită nu e destul de mare, ieşirile destul de largi, circulaţiile destul de uşoare în clădirile în care publicul se adună după cum gustul, necesităţile, treburile sau plăcerile sale îi dictează.

Acesta e un element nou, care nu s-a mai petrecut şi nici nu se putea petrece înainte de apariţia căilor ferate şi a dezvoltării extraordinare a mijloacelor de comunicaţie. » **32**

Şi tot el, cu aceeaşi clarviziune, descrie ca sistem constructiv al viitorului — prefabricarea:

« Constructorii noştri găsesc comod să ocupe o parte a străzilor timp de 8 luni sau un an, incomodînd vecinătăţile, umplînd străzile cu resturi şi materiale şi acoperind cu praf de piatră toţi trecătorii.

Pentru a face o locuinţă în atelier, pe şantier sau în uzină, şi a o aduce ca pe o mobilă pe care nu trebuie decît s-o montezi, trebuie să combini totul dinainte, să prevezi, să pui fiecare lucru la locul lui şi să-l aduci la timpul potrivit; acestea cer gîndire, studiu, prevedere.

. . . Nu mă îndoiesc, însă, că o astfel de construcţie în întregime concepută dinainte — ale cărei părţi comandate în ordine vor fi executate în atelier sau uzine, după care nu va trebui decît să fie montate — chiar dacă va fi fabricată din materiale scumpe, va costa relativ ieftin. Chiar dacă primele vor costa mai scump. . . e sigur că uzinele metalurgice, de cărămizi etc. vor furniza rapid, prin creşterea cererii, produse la preţuri din ce în ce mai mici. » **33**

Fig. 6. Viollet-le-Duc — Proiect pentru o sală de concert (1872).
Îmbinare curioasă de bolţi gotice, tiranţi de fier şi suporţi « elastici » din fontă, acest mod de construcţie preconizat de Viollet-le-Duc apare astăzi hibrid şi lipsit tocmai de unitatea structurală pentru care milita. Totuşi, el a fost folosit, în diverse variante, în numeroase construcţii de la sfîrşitul secolului, printre altele la « Casa poporului » din Bruxelles (Horta, 1896) şi la «Bursa» din Amsterdam (Berlage, 1897)

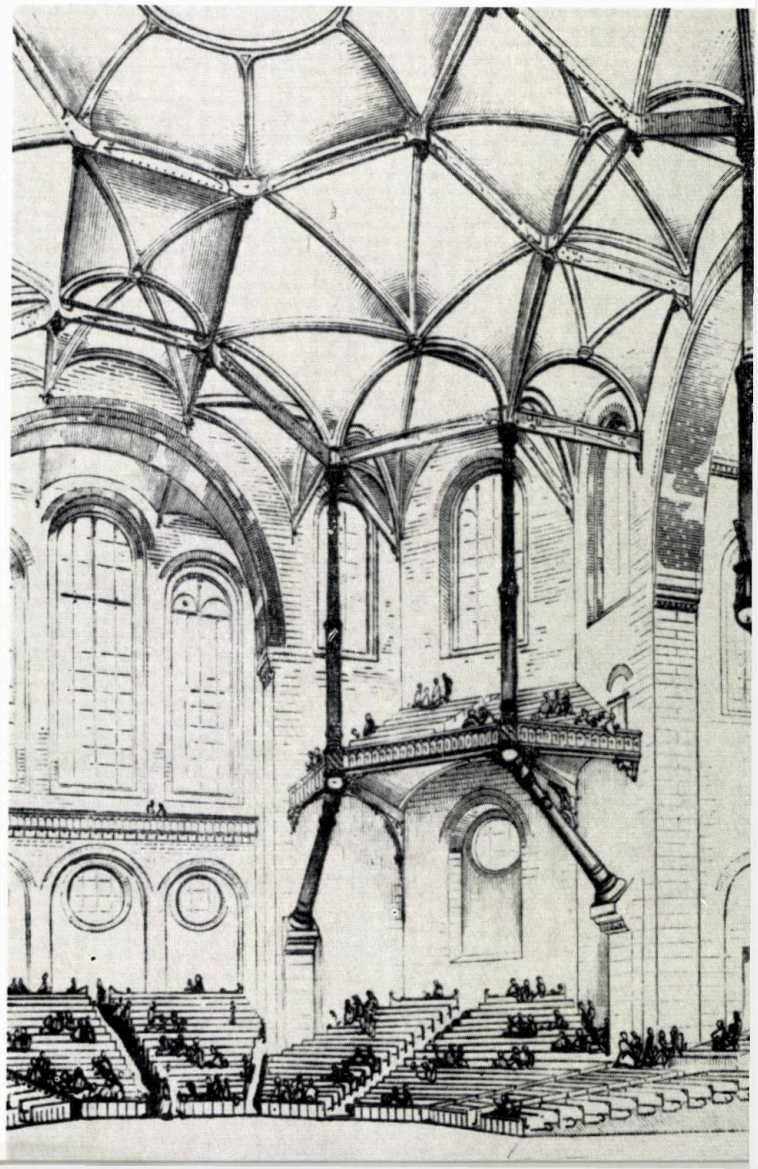

Precursori involuntari ai unei estetici arhitecturale noi, inginerii de la sfîrșitul secolului XIX au creat opere remarcabile ca funcționalitate și eleganță a formelor.

Fără cultură estetică și fără pretenția de a crea un stil, ei și-au rezolvat problemele cu mijloacele cele mai economice, creînd structuri noi, îndrăznețe (fig. 7 și 8).

Dar construcția de fier n-a putut genera un nou stil arhitectural; drumurile inginerilor și arhitecților erau încă divergente.

Frumoasele structuri, lăsate aparente în construcțiile utilitare, erau mascate în cele « reprezentative » cu paramente de piatră și decorații eclectice (fig. 9).

« Stilul secolului » avea să fie găsit în sfîrșit în jurul anului 1900, cînd curentul « Art Nouveau » acoperea cu decorații florale toate edificiile Europei ! (fig. 10).

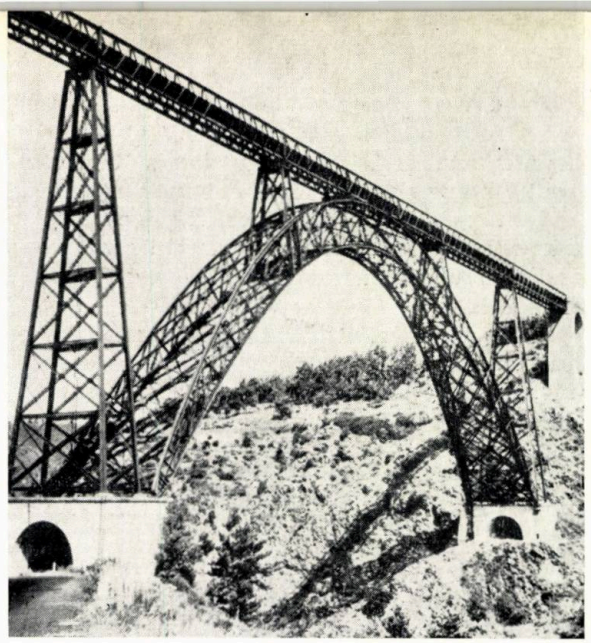

Fig. 8. Gustave Eiffel — Viaductul de la Garabit (1880—84)

Structuri ușoare — compuse din elemente portante tridimensionale, asamblate din corniere sau platbande metalice — acoperă deschideri din ce în ce mai mari, asigurînd o maximă rezistență și suplețe la o greutate minimă.

Calculul structurilor generează noi forme, dar ochiul contemporanilor nu le poate sesiza încă frumusețea.

Fig. 7. F. Dutert și Contamin — « Galeria mașinilor » la Expoziția universală din Paris (1889)

Detaliu al impresionantelor elemente de susținere (arce metalice „elastice").

În același timp, el vede și pericolul subordonării arhitecturii ca artă, în fața obtuzității administrative și a limitării într-un spirit ingineresc îngust:

« Posedăm azi resurse imense furnizate de industrie și transporturi ușoare, și în loc să ne servim de aceste mijloace pentru a crea forme proprii timpului și civilizației noastre, ne silim să ascundem aceste materiale sub o arhitectură împrumutată din alte timpuri. . .

Oamenii de știință sînt chemați, dau avize în probleme de artă și un inginer de mine discută asupra formei unui capitel.

Un administrator, consultat asupra unor probleme financiare, declară că nu-i plac pilaștrii sau că nu dorește cu nici un preț contraforți, ci ziduri pline, care costă mai scump; iar cînd construcția e gata, tot el declară că arhitectul este inept, că zidurile pline seamănă cu o cazarmă și că ar fi trebuit decorate cu coloane angajate, care formează contraforți. . . » **34**

Aceste cuvinte, scrise acum 100 de ani, pot constitui prilej de meditații instructive. . .

Violet-le-Duc avertizează pe arhitecții timpului său asupra acestui pericol, profetizînd din nou viitorul, deoarece deceniile ce despart epoca sa de începutul secolului XX reprezintă tocmai epoca « inginerilor » și a marilor construcții de artă, ce aveau să aducă o necesară revoluție tehnică, deschizînd « ochii care nu

Fig. 9. Palatul central al Expoziției universale de la Paris (1889)

Structura metalică este mascată și « înfrumusețată » cu o decorație de prost gust și ansamblul completat cu grupuri statuare « stil pompier ».

Gusturile estetice ale vremii acceptau structura nudă a « Halei de mașini », ca o necesitate utilitară, dar nu suportau vederea acestui material « vulgar », fierul, în construcțiile reprezentative.

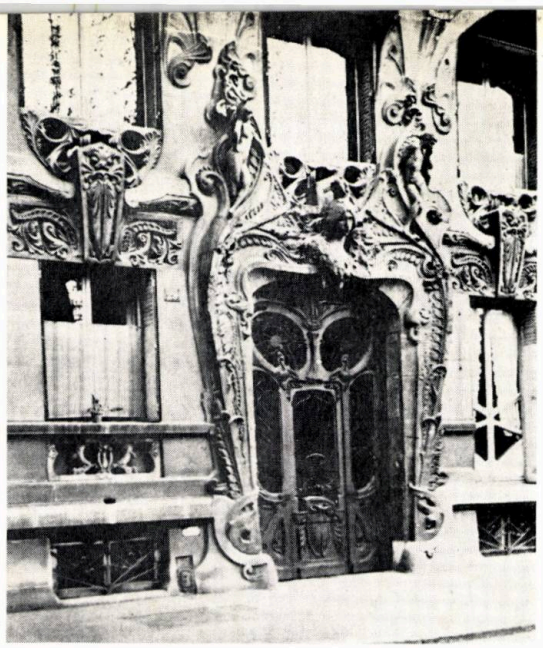

Fig. 10. Lavirotte — Imobil pe av. Rapp, Paris (1901)

Exemplu tipic al nou născutului « modern style», care, în lupta sa împotriva arheologismului și a stilurilor istorice, înlocuia arsenalul decorativ clasic cu unul floral, luxuriant. Vrejurile încolăcite pe fațadele clădirilor sînt rezultatul unui romantism neobaroc, în esență reacționar, preconizînd — în fața dezvoltării impetuoase a industriei — reîntoarcerea la artizanat.

văd » (Le Corbusier) asupra unor frumuseți nebănuite, dar totodată, la o atitudine indiferentă față de estetică, considerîndu-se că « frumosul rezultă automat din știință. »

Frumosul nu rezultă automat din știință

. . . « dacă arhitecții refuză ajutorul pe care știința nu cere decît să-l dea, ei și-au încheiat rolul; va începe cel al inginerilor, adică al oamenilor consacrați construcțiilor, care vor porni de la cunoștințe pur științifice pentru a compune o artă rezultată din aceste cunoștințe și din necesitățile impuse de epoca noastră. » **35**

Aceasta a fost o realitate care a influențat puternic — pozitiv, dar și negativ — întreaga arhitectură a secolului nostru.

Față de aceste idei ce depășesc cu mult cadrul epocii sale, aproape nu ne mai surprinde fragmentul ce urmează, constituind o perfectă bază teoretică pentru « industrial design-ul » de azi.

« Inginerii navali, constructorii de mașini nu caută, făcînd un vapor sau o locomotivă, să amintească formele unui vas cu pînze din timpul lui Ludovic XIV sau ale unei diligențe cu cai; ei ascultă orbește de noile principii, care au caracterul lor propriu, care au stilul lor, care au pentru oricine o destinație precisă.

Fiecare obiect are un stil propriu; un vapor nu trebuie să semene cu un vas cu pînze

Nu există decît stilul care este propriu obiectului. Un vas cu pînze are stil, dar un vapor care-și ascunde motorul, pentru a semăna cu un vas cu pînze, nu are stil» . . . **36**

« Astăzi, stilul a părăsit arta, pentru a se refugia în industrie . . .

Noi, care în fabricarea mașinilor dăm fiecărei piese care le compun forța și forma ce le sînt inerente și care nu punem nimic în plus care să nu indice o funcțiune necesară, în arhitectura noastră adunăm fără rațiune forme luate din toate părțile, rezultate din principii contradictorii, și numim asta artă ! » **37**

Fiecare piesă a unei mașini trebuie să aibă forma inerentă funcțiunii sale

CÎTEVA CONCLUZII

Este imposibil să redai în cîteva pagini întreaga bogăție de idei cuprinsă în opera lui Viollet-le-Duc, eleganța și rigurozitatea raționamentelor, analizelor și paralelelor sale istorice.

Viollet-le-Duc a analizat istoria cu ochii secolului XIX, nu atît pentru a descifra și înfățișa o realitate arheologică, ci pentru a găsi argumentele necesare creării unei teorii arhitecturale a secolului său.

Așa cum subliniază Bernard Champigneulle (L'architecture du XXe siècle, P.U.F. 1962) — secolul său a fost un secol al arheologiei, în care arhitecții « entuziasmați de revelațiile istoriei », considerau că nu pot crea nimic care să întreacă monumentele antice, mulțumindu-se să le copieze. Arheologia se substituise creatorului.

Era necesară o revoluție. Teoriile lui Viollet-le-Duc puneau baza ei teoretică, iar creațiile inginerilor îi dădeau un punct concret de pornire.

Totuși, lipsite de o concepție estetică unitară, coerentă, noul material, fierul, și noile sisteme de construcție, oricît de îndrăznețe, n-au putut genera un nou stil arhitectural.

Fierul a creat o structură, a permis realizarea unor construcții remarcabile prin îndrăzneala, concepția, eleganța și puritatea formelor. Uneori, ele au fost și frumoase.

Dar frumosul n-a rezultat în mod spontan din structură și funcțiune — așa cum credeau epigonii lui Viollet-le-Duc, ce absolutizau teoriile maestrului.

Pe de altă parte, însuși acesta era influențat de arheologism, încercînd să reînvie goticul în soluții sărace și hibride ce nu izbuteau să armonizeze bolțile ogivale cu tiranții și suporții de fier, pentru a genera o nouă arhitectură.

Totuși, drumul era deschis, iar stîlpii academismului serios zdruncinați.

Rolul său în combaterea academismului a fost imens. De aceea, i se poate ierta că în focul luptei împotriva subiectivismului exacerbat și lipsit de contingență cu realitatea materială a arhitecturii — caracteristic epocii — a făcut prea puțin loc în teoriile sale, strict raționaliste, poeziei, lirismului, fanteziei, talentului și personalității creatorului.

Viollet-le-Duc a construit extrem de puțin și nici una dintre construcțiile sale nu atinge înălțimea gîndirii sale teoretice. Acest fapt nu este întîmplător: el a creat un edificiu teoretic ideal — similar modelului său de catedrală gotică ideală, care nu există în realitate în nici o realizare medievală.

Influența ideilor sale se extinde în timp și în spațiu pe o arie extrem de largă. El a reintrodus în arhitectură morala respectului față de structură și funcțiune și această morală a fost însușită de toți marii creatori ai arhitecturii contemporane.

Olandezul Berlage îl consideră teoreticianul acelei « arte a utilității pure » care este « arta secolului XX»; opera sa capitală, Bursa din Amsterdam (1897—1903) nu este decît o aplicare, mărturisită, a teoriilor maestrului francez. Perret aplică în lucrările sale din beton armat, aceleași principii.

Americanii Buffington și Richardson, creatori ai primilor sgîrie-nori, recunosc deschis marea importanță pe care au avut-o ideile lui Viollet-le-Duc pentru creația lor. F. L. Wright recomanda fiului său arhitect, lectura operelor lui le-Duc pentru a dobîndi o solidă educație arhitecturală. Lista poate fi continuată cu numele belgianului Horta, promotor al stilului Art Nouveau, al suprarealistului spaniol Gaudi, al vienezului Otto Wagner și elevului său Loos, al lui Gropius și în sfîrșit al lui Le Corbusier, a cărui « Vers une architecture » reprezintă pentru secolul XX ceea ce a însemnat « Entretiens sur l'architecture » pentru al XIX-lea.

Aparent paradoxală, această filiație la ideile lui Viollet-le-Duc — mărturisită de reprezentanți ai unor curente din cele mai diverse, unele chiar diametral opuse, — exprimă cel mai convingător profunzimea lor, faptul că autorul lor a redescoperit esența unora dintre principiile determinante ale arhitecturii, uitate de-a lungul multor secole.

Marii arhitecți de la începutul secolului nostru au preluat ideile sale și le-au dat ceea ce le lipsea: căldura fanteziei și a personalității lor creatoare, aplicate în condiții concrete, reale, potrivit necesităților și concepțiilor estetice ale propriei societăți.

Cel mai prețios omagiu adus ideilor sale este poate cel al lui F. L. Wright, care vorbind despre « Entretiens sur l'architecture », spunea :

« După părerea mea, este singura carte de arhitectură din lume cu adevărat de bun simț. Această carte ajunge pentru a-ți păstra credința în arhitectură, în pofida arhitecților. » **38**

ORIGINEA TEXTELOR

Viollet-le-Duc — « Entretiens sur l'architecture », Paris, Ed. A. Morel et Cie, vol. I. 1863, vol. II 1872. • 17 — vol. II, pg. 3 • 18 — vol. II, pg. 443 • 19 — vol. I, pg. 212 • 20 — vol. I, pg. 240 • 21 — vol. I, pg. 285 • 22 — vol. I, pg. 304 • 23 — vol. I, pg. 465 • 24 — vol. I, pg. 322 • 25 — vol. I, pg. 463 • 26 — vol. I, pg. 305—306 • 27 — vol. I, pg. 179 • 28 — vol. I, pg. 477 — 29 — vol. II, pg. 67 • 30 — vol. II, pg. 43 • 31 — vol. II, pg. 90 • 32 — vol. II, pg. 110 • 33 — vol. II, pg. 337 • 34 — vol. I, pg. 388 • 35 — vol. II, pg. 445 • 36 — vol. I, pg. 186 • 37 — vol. I, pg. 190 • 38 — Cf. Jean Prévost, Usonie, Paris, Ed. Gallimard, N.R.F. 1939, pg. 145

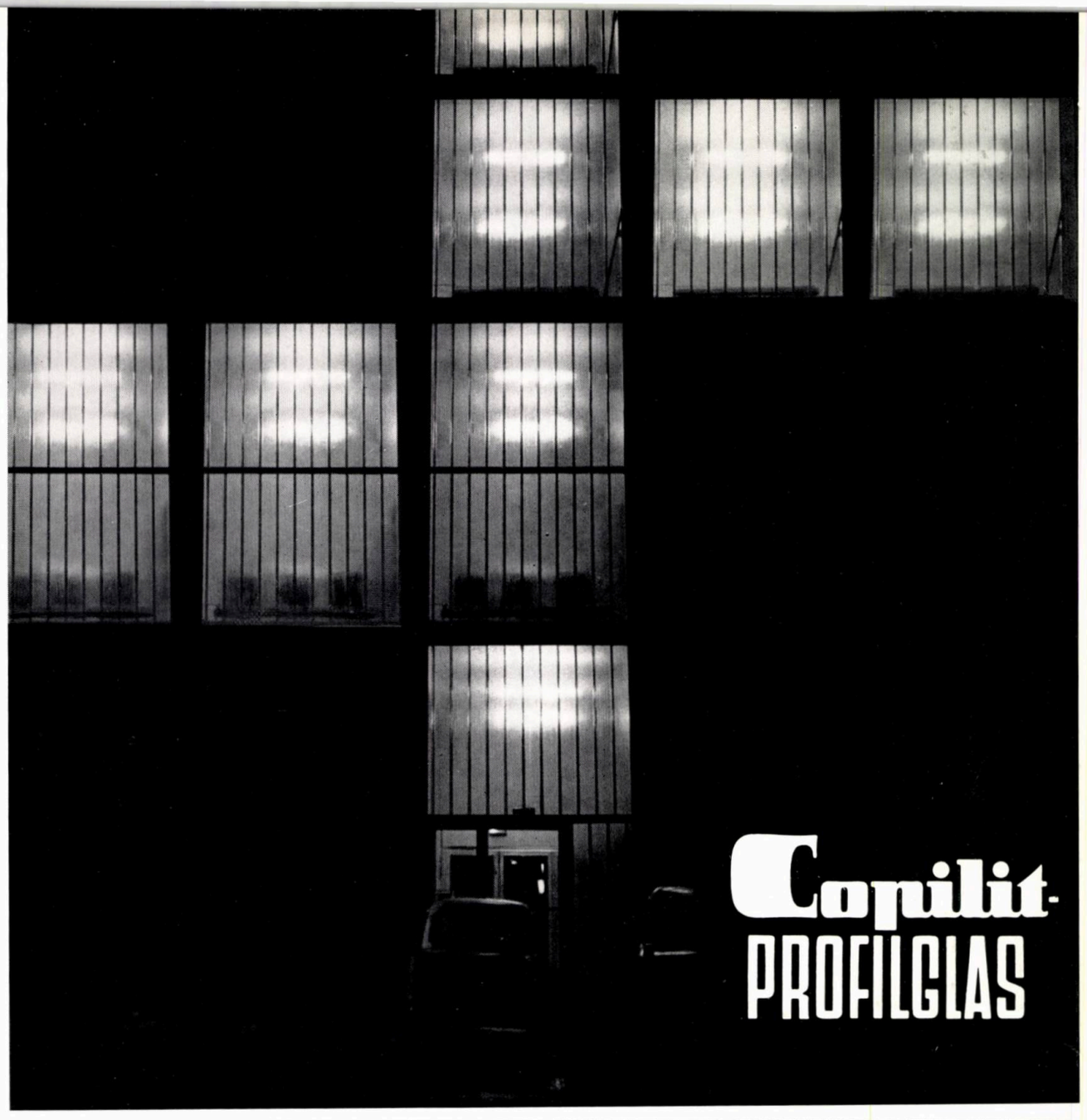

Lumina creează spațiu — iată de ce sticla se numără astăzi, alături de oțel și beton, printre materialele preferate de arhitecți.

Geamurile profilate COPILIT pot fi utilizate nu numai ca material de fațadă ; ele permit crearea de spații care să se bucure din plin de avantajele iluminatului natural. Locuințele cîștigă spațiu, iar halele industriale devin mai luminoase. Geamurile profilate COPILIT determină linia actuală în construcții.

Glas Keramik **DEUTSCHER INNEN-UND AUSSENHANDEL · 108 BERLIN · KRONENSTRASSE 19-19a**

REPUBLICA DEMOCRATĂ GERMANĂ

40538
LEI 20

arhitectura

1967 3

Coperta I — Detaliu decorativ, bloc A 1, Tiglina I-Galați
Autori, Olga Porumbaru și Florin Pîrvulescu

Coperta a II-a — Blocuri de locuințe la Constanța

Première couverture — Détail décoratif sur un immeuble d'habitation du nouveau quartier Tiglina I à Galatzi (sculpteurs: Olga Porumbaru et Florin Pîrvulescu)

Deuxième couverture — Immeubles d'habitation à Constantza

COLEGIUL DE REDACȚIE
prof. arh. M. ALIFANTI
arh. M. BERCOVICI
dr. arh. M. CAFFÉ
prof. arh. M. LOCAR
ing. A. LUPESCU
arh M. MELICSON
(redactor șef)
arh. C. MOȘINSCHI
arh. GH. PAVLU
prof. arh. G. PETRAȘCU

arhitectura

ORGAN AL UNIUNII ARHITECȚILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ȘI AL COMITETULUI DE STAT PENTRU CONSTRUCȚII, ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE

ANUL XV — Nr. 106

1967 3

• DÉBATS: PROBLÈMES ACTUELS DE L'ESTHÉTIQUE ARCHITECTURALE CONTEMPORAINE ROUMAINE

EXTRAITS DES DISCUSSIONS DU PLÉNUM DE L'UNION DES ARCHITECTES, 13—14 février 1967

• ÉTUDES ET RECHERCHES

Max Lupan, sociologue

ENQUÊTE SUR LES CONDITIONS D'UTILISATION DU LOGEMENT URBAIN

Ignace Șerban, architecte, maître de conférences

CONSIDÉRATIONS SUR LES RÉSULTATS DE « L'ENQUÊTE CONCERNANT LES CONDITIONS D'UTILISATION DES IMMEUBLES D'HABITATION »

• DE L'ÉTRANGER

LE II-e COLLOQUE SUR L'INDUSTRIALISATION DES CONSTRUCTIONS

Belgrade, 11—17 juillet 1966

• CONCOURS

Dan Slavici, architecte

CONSIDERATIONS SUR LE CONCOURS D'IDÉES POUR DES IMMEUBLES D'HABITATION À DEUX NIVEAUX

• RÉALISATIONS DE L'ANNÉE 1966

• CHRONIQUE DES LIVRES

• CHRONIQUE DE L'U.A.

• U.I.A. INFORMATIONS

• THÉORIE ET HISTOIRE DE L'ARCHITECTURE

M. Melicson, architecte

FICHES POUR UNE HISTOIRE DE LA PENSÉE ARCHITECTURALE CONTEMPORAINE (III).

• ÎN DEZBATERE: PROBLEME ACTUALE ALE ESTETICII ARHITECTURALE CONTEMPORANE ROMÂNEȘTI

2 EXTRASE DIN DISCUȚIILE LA PLENARA UNIUNII ARHITECȚILOR DIN 13—14 FEBRUARIE 1967

• STUDII ȘI CERCETĂRI

20 Sociolog Max Lupan

O ANCHETĂ PRIVIND CONDIȚIILE DE FOLOSIRE A LOCUINȚEI URBANE

32 Conf. arh. Ignace Șerban

UNELE CONSIDERAȚII ASUPRA REZULTATELOR « ANCHETEI CU PRIVIRE LA CONDIȚIILE DE FOLOSIRE A CLĂDIRILOR DE LOCUIT »

• DE PESTE HOTARE

38 AL II-LEA COLOCVIU ASUPRA INDUSTRIALIZĂRII CONSTRUCȚIILOR

Belgrad, 11—17 iulie 1966

• CONCURSURI

43 Arh. Dan Slavici

UNELE CONSIDERAȚII ASUPRA CONCURSULUI DE IDEI PENTRU LOCUINȚE ÎN CLĂDIRI CU DOUĂ NIVELURI

58 • DIN REALIZĂRILE ANULUI 1966

68 • RECENZII

• CRONICA U.A.

• U.I.A. INFORMAȚII

• TEORIA ȘI ISTORIA ARHITECTURII

Arh. M. Melicson

FIȘE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE (III)

ÎN DEZBATERE:
PROBLEME ACTUALE ALE ESTETICII ARH

arh. constantin teodorescu

șef de sector la I.P.B.

în tradiția noastră arhitecturală există rezerve nebănuite

Consider că problema teoretică a esteticii în arhitectură poate fi analizată sub două aspecte diferite, și anume: *al creației arhitecturale în sine și al cadrului în care se desfășoară creația arhitecturală.*

Cred că aceste două aspecte sînt în raport strict de interdependență.

Asupra creației arhitecturale s-au dat definiții, s-au emis păreri, din care rezultă că arhitectul este într-adevăr un filtru, un catalizator al tuturor condițiilor spirituale și materiale existente, în scopul realizării unei opere de arhitectură.

Un element determinant al creației arhitecturale este acela al cunoașterii, domeniu în care consider că noi sîntem mult rămași în urmă. Nu vreau să mă refer la acea cunoaștere întîmplătoare sau intuitivă, vreau să insist pe acea cunoaștere a domeniilor în care nu posedăm toate elementele la nivelul cerințelor actuale. Ca să fiu mai concret, pot spune că după fiecare din călătoriile făcute prin U.A. în străinătate, am venit mai mîndru în țară după ce am văzut realizările colegilor noștri străini, comparativ cu acelea ale noastre — cel puțin din țările socialiste. Eu cred că trebuie să organizăm în continuare deplasări documentare, dar cu tematici, care să fie urmărite și cunoscute de noi, în cît mai multe țări.

Cred că aceasta trebuie să fie o preocupare a Uniunii arhitecților, că este foarte important și că trebuie să dea de gîndit celor care ne ajută în procesul de creație.

Cu ocazia consfătuirii proiectanților din țară, tov. prof. Ascanio Damian a arătat un lucru pe care vreau să-l subliniez și anume acela al analizării și al cunoașterii la fața locului a modului și a tehnologiei de proiectare. Cred că ar fi foarte util și important, așa cum de altfel există și în alte țări, să existe un schimb între diverse unități de proiectare din țară și din străinătate.

Asupra acestor aspecte ce au apărut și care sînt legate de creația arhitecturală, ca: noțiunea de modern, ce este sau nu modern, înscrierea în viitor, sînt lucruri de care se poate vorbi foarte mult, se poate scrie foarte mult. Am citit fiecare și găsesc că nu este cazul a se mai insista, însă o problemă asupra căreia vreau să mă opresc este aceea a tradiției.

Eu nu sînt de acord cu cele spuse de un coleg, asupra faptului că din tradiție nu se mai poate prelua nimic. Eu consider că în tradiție avem rezerve pe care noi nu le bănuim, aceasta fiind de fapt baza existenței noastre, însă depinde în ce mod le privim. S-a spus, de exemplu, că sub aspect funcțional, acele instituții legate de cult sau administrație socială nu mai pot fi preluate. Consider însă că noi trebuie să reținem în continuare tot ceea ce se poate lua și *prelucra* din tradiția noastră, cu toate că s-a făcut mult în acest domeniu.

Înseși aceste frămîntări ce le avem acum, în dorința de a descoperi noul, constituie o caracteristică a nației noastre, de a duce mai departe nivelul de frămîntare al meșterului de odinioară care avea la dispoziție lutul, care avea lemnul, care avea cărămida și piatra de var și a ridica la o treaptă superioară, corespunzătoare epocii, tradiția.

Aceasta este ce se așteaptă de la noi și există condiții ca acum să putem duce acest lucru mai departe. Sînt foarte multe rezerve în tradiție, pe care noi trebuie să le luăm, să le prelucrăm.

Ceea ce vreau să analizez acum foarte succint este cel de-al doilea aspect și anume *al cadrului în care se desfășoară procesul de creație.* După mine, acest aspect este foarte important pentru meseria noastră și asupra lui s-a insistat mai puțin decît în domeniul teoriei pure.

Noi știm că cerințele societății sînt foarte concrete și s-a văzut chiar din discuțiile avute că am fost surprinși de ritmul acestora, care din an în an a crescut, iar în momentul de față se creează perspectiva ocupării timpului nostru fizic de proiectare pe încă 5 — 6 ani de aci mai departe.

Sînt însă o serie de lucruri pe care nu trebuie să le uităm și de care trebuie să ne preocupăm la un nivel superior.

Reținem din primii ani în care mi-am început meseria cîteva cuvinte de la unul din arhitecții care reprezintă foarte mult în profesiunea noastră: «ordinea stă la baza creației». Privită sub acest aspect, consider că munca de creație se desfășoară în condiții foarte proaste și că aceasta este marea noastră suferință. Incertitudinea în programe și în modul de întocmire a temelor constituie la toate nivelurile noastre de preocupare o mare piedică în munca de creație. Nu vreau să mai spun și să insist asupra tuturor aspectelor de amănunt ce apar ca lipsuri și pomenesc doar factorul timp.

Din cauza incertitudinilor și fluctuațiilor în programe, sîntem obligați ca într-un timp fizic foarte scurt să realizăm proiecte, pentru că trebuie să le realizăm, și să concretizăm în construcții cerințele societății.

În aceeași ordine de idei cred că trebuie să ne preocupăm, în pregătirea problemelor legate de tehnica arhitecturală sau de procesul de

creație, și de *pregătirea și formația tinerilor arhitecți, a acelora care vor primi ștafeta din mîna noastră* în foarte puțin timp și dintre care unii au și primit-o.

Legat de aceasta, reține imaginea arătată de un coleg care a spus că un arhitect japonez a făcut un număr foarte mare de scaune pentru un proiect. Consider că este un lucru important, însă, cu gîndul de a generaliza, voi face o observație inversă exemplului arătat de colegul nostru. Prin munca ce o am urmăresc producția și la planșetă. Într-o zi, am constatat că un tînăr arhitect, ce avea de rezolvat o temă ce se înscria într-un plan cu dimensiuni de cca 15×30 cm, în loc să studieze măcar 2 — 3 variante de soluții, a împodobit planșa cu mii de frunzulițe și « viermișori».

Aș dori ca cei mai tineri să se gîndească și la acest aspect.

După cum arhitectul este filtrul și catalizatorul tuturor condițiilor materiale și spirituale, la un nivel superior noi toți formăm o mare uniune, o uniune de creație.

Cred că un rol deosebit de important și nu prea ușor al Uniunii arhitecților este acela de a fi catalizatorul doleanțelor noastre și mai ales al necesităților noastre în materie de creație.

Cred, de asemenea, că pe linia Uniunii arhitecților trebuie să existe o mai mare preocupare de analizare tocmai a acestui al doilea aspect al problemelor de estetică legate de *cadrul în care se desfășoară* activitatea noastră de creație, și nu numai într-un scop pur teoretic, ci mai ales în scopul de a fi adus la cunoștința celor care au calitatea și au posibilitatea să înlăture toate sau o parte din necazurile noastre de astăzi. Mă refer astfel la timp și relații în munca de proiectare, mă refer la programe, mă refer la incertitudinea din multe domenii ale activității noastre, care consumă foarte multe forțe creatoare.

De asemenea, cred că Uniunea arhitecților trebuie să se preocupe de a ridica „*cunoașterea*" în meseria noastră la un nivel superior, la nivelul adevărat al necesităților pe care le avem astăzi în fața noastră.

conf. arh. adrian gheorghiu

un specific românesc în arhitectura contemporană

În măsura în care arhitectura este și un fenomen de cultură spirituală — cum o dovedește întreaga istorie — este și specifică unei națiuni. Ea nu poate să nu exprime, să nu transpună — omologic, nu omotetic — același spirit, aceeași formație psiho-fiziologică, evident într-o evoluție proprie (oricît de complexă), care se exprimă și în artele plastice, muzică, poezie, dans.

Limba și spațiul unei națiuni, ritmica, construcția, energetica și melodica lor, lumina, vegetația și materialele unui spațiu, tradiția de muncă, de luptă și de filozofie a unei națiuni într-un anumit spațiu constituie o unitate organică și spirituală care își pune deci amprenta și în creația de arhitectură. Este spațiul multidimensional de care vorbea ieri tovarășul profesor Doicescu.

Trecutul nostru arhitectural o dovedește.

Și avem, în general, avantajul unei recente împletiri între o civilizație a timpului și o permanență culturală proprie. Mă gîndesc la formarea tîrzie a țărilor românești și la persistența — remarcată și de Marx — a orînduirii obștești-primitive din Maramureș, Vrancea, Argeș-Loviștea, Oltenia de Nord și altele.

Purtăm adică virtuți, forme și modalități spontane de creație în alte părți dispărute (cum remarca tov. Porumbescu sub altă formă) și sîntem în stadiul de a le valorifica la o nouă adîncime.

Este posibil deci un specific românesc în arhitectura contemporană. El nu este departe, dar este cu atît mai urgent și trebuie să fie cu atît mai încărcat de mesaj cu cît, datorită intensificării circulației de oameni și bunuri, riscăm să vedem formele, proporțiile și elementele vechii noastre arhitecturi monumentale și populare preluate — în goana după exotism — în alte părți. Riscăm să împrospătăm alte arhitecturi, ajunse la secătuire, fără a ne valorifica, prelucra zăcămintele noastre.

Iar căile de realizare a unui specific românesc în arhitectura noastră contemporană nu constau, firește, într-o preluare superficială a acelor forme, proporții și elemente (în esența și generalizarea lor omologică), ci într-o regăsire autentic-personală a lor, într-o nouă trăire estetică și identificare cu spiritul milenar al vieții și culturii românești și apoi din îndrăzneala de a fi simpli, de a nu fi neapărat originali, de a ne regăsi într-un același limbaj.

Cu aceste premize, trebuie pornit la o cercetare asiduă, adîncă și sinceră a însăși acestor virtuți, forme, proporții, măsuri și elemente în însuși spațiul nostru.

Trebuie pornită o documentare asupra arhitecturii noastre populare și a vechilor orașe în acest sens. Ea a fost pornită, dar s-a făcut prea puțin.

Trebuie pornită o critică de arhitectură asupra realizărilor contemporane, cu atît mai mult cînd vor fi iscălite, știut fiind că o estetică proprie (și generală) se naște din critică. Pe această cale urmează a se depista preluările, valabile astăzi, spontane sau conștiente, lucide.

Trebuie pornită chiar și o prelucrare directă a unui asemenea material — așa cum au făcut altădată poeții noștri sau muzicienii și cum unii o fac și astăzi — știut fiind că arhaicul nu este neapărat arhaism, ci dimpotrivă (cum arăta Alpatov sau, în altă formă, H. Focillon) faza arhaică a unei culturi este puternic originală și autentic creatoare.

arh. horia hudiţă

paralelă contemporană: variabilitate, economicitate

O analiză în domeniul creaţiei arhitecturale trebuie să pornească de la date obiective, de la nişte date în stare să genereze ca rezultantă creaţia arhitecturală. Sarcinile concrete date de conducerea de partid şi de stat se referă la eficienţă economică, pe de o parte, iar pe de altă parte la varietate, specific, personalitate.

Cele două laturi conţin, aparent, la o analiză superficială, o anumită contradicţie.

Ca încercare de sistematizare, de dezvoltare a celor două laturi putem să distingem linia economică, împinsă uneori la economicism cu tendinţa de uniformizare a spaţiului, care se înscrie pe linia industrială a prefabricării, posibilă prin forţa repetiţiei.

A doua tendinţă pe care o distingem este o tendinţă de diferenţiere a spaţiilor; evident, nu o diferenţiere arbitrară, ci o diferenţiere ale cărei baze sînt organice, materiale, funcţionale, care diferenţiere se opune relativ repetiţiei, deci industrializării. Sinteza creaţiei trebuie să se axeze pe îmbinarea armonioasă a celor două laturi, foarte dificilă, de altfel, dar cred că acesta este conţinutul discuţiilor noastre.

Pentru a stabili modul de a aborda problema, pentru a face sinteza între cele două laturi, cred că este cazul să începem prin critica metodelor de gîndire, de creaţie.

Metoda raţionalismului se ştie că porneşte de la o sumă de date determinate, precise. Corelarea acestor date, sinteza lor conduce la rezultat. Pentru aprecierea raţionalismului ca o metodă de creaţie absolut corespunzătoare ar însemna ca premisele de la care pornim să reuşească să acopere integral problema pe care vrem s-o rezolvăm. Noi nu avem certitudinea, nu avem siguranţa că premisele de la care pornim elucidează problema, chiar pentru prezent, nemaivorbind de viitor. Posibilitatea de previziune ştiinţifică ar putea stimula dezvoltarea într-o oarecare măsură, dar nu se poate absolutiza. Ca atare, metoda de creaţie sau de gîndire care porneşte de la nişte parametri daţi şi are pretenţia obţinerii rezultatului absolut este greşită.

Teoria spaţiului total, a spaţiului reversibil, multifuncţional în timp, poate fi lesne criticată prin faptul că, concret materializată, această funcţionalitate, această reversibilitate a spaţiului se realizează inadecvat într-o serie de programe de arhitectură şi foarte puţine programe reuşesc să primească acest suport adiacent necesităţilor, satisfacerea funcţiunii. Concret: într-o locuinţă în care, în dezvoltare, prevedem schimbarea funcţiunii, panourile despărţitoare ale spaţiului total, făcute numai din nişte cartoane de expoziţie, nu satisfac funcţiunea — este formalism ! — metoda raţionalistă a fost împinsă la extrem, nu satisface !

Sînt programe, cum sînt magazinele, în care reversibilitatea spaţiului este satisfăcută de modul de a pune problema în « spaţiul total » în « hală», dar generalizînd in extremis, în toate programele, schimbarea unei funcţii în viitor ar impune schimbarea totală a spaţiului respectiv, a elementelor care determină spaţiul o dată cu schimbarea datelor funcţionale, biologice, constructive, adică pentru a corespunde schimbării funcţiunii ar însemna ca înseşi volumele respective să fie deformabile pur şi simplu, să se poată umfla şi dezumfla la nevoie. Metoda raţionalistă este o metodă care se autoepuizează.

Încercarea aceasta de a aborda problema pornind din interiorul ei, deci cu o sferă mai restrînsă, lasă senzaţia de corectitudine, de obiectiv, dar pierde abordarea din exterior, abordarea învăluitoare a unor aspecte care depăşesc limitele raţionalismului. În acest punct ajungem la a doua linie de gîndire, care nu exclude determinarea, nu este indeterministă, dar este mai amplă, mai elastic exprimată în linia expresionistă de abordare a problemei şi din exterior. Abordarea din exterior a problemei, la scara oraşului, se transformă într-o abordare din interior !

În fond, abordarea problemei din punct de vedere expresionist se referă simplu la modelare, o modelare a spaţiului.

Să facem o comparaţie între arhitectura prezentului şi arhitectura viitorului sau arhitectura trecutului.

O stradă a trecutului prezintă o mulţime de elemente de mobilitate spaţială prin capriciul desfăşurării ei, prin surprizele, prin diferenţele, prin întîmplarea care intervine la fiecare pas şi o face mobilă. Este ceea ce se defineşte în estetica contemporană arhitecturală ca « sentiment de ubicuitate » sau, parafrazat, « o mişcare spaţială obţinută prin relaţia volumelor ».

O stradă contemporană, a cărei bază compoziţională porneşte de la nişte elemente simple, elementar depăşite, conteinere puse unul lîngă altul la un interval oarecare sau în alternanţă, creează nişte relaţii insuficient de mobile. Sentimentul acesta de ubicuitate spaţială dispare, fuga vederii pe perimetrul excentric al persoanei care priveşte este constantă. Nivelul de dezvoltare a gîndirii societăţii, a concepţiei estetice contemporane, ne conduce pe făgaşul citirii unor relaţii noi, mai complexe. Ritmul acesta crescător sau descrescător conform unei legi evidente, unei legi care trebuie să se citească (este firesc ca omul să aibă o tendinţă de echilibru, de ordonare) acest echilibru, această ordonare, această relaţie spaţială trebuie să se desfăşoare — aş face o comparaţie matematică — după şiruri mai complexe decît şirul numerelor naturale, 1, 2, 3 ; p + 8, p + 15 !

Ca să nu pară arbitrară şi formalistă această afirmaţie trebuie să ne dăm seama că în tendinţa de concentrare a spaţiului din motive de economicitate şi chiar funcţionalitate, apare « arhitectura spaţială», care se dovedeşte că nu este capriciul unui creator oarecare, ci rezultatul unor complexe analize tehnice, economice, funcţionale. Adică, punînd case la rînd pe kilometri în şir, parametrii timp-distanţă intervin cu o pondere foarte mare şi desfiinţează însăşi funcţionalitatea ! Prin această concentrare apar acele legături în spaţiu în arhitectura spaţială care-i dau un anume caracter de mobilitate.

Dacă abordăm problema la scara oraşului şi ne amintim că exteriorul unei clădiri devine interiorul oraşului, că o dezvoltare spaţială care poate să apară la prima vedere arbitrară şi duce la dificultăţi de construcţie sau instalaţii — şi are un cost mai ridicat momentan, pe ansamblu, se poate dovedi că este în viitor o soluţie mai economică.

Tineretul necontaminat, neştiutor, neobişnuit cu datele prezentului sau ale trecutului apreciază exprimările « brutaliste» (sună peiorativ în gura multor confraţi), primind acest brutalism cu mare receptivitate, plăcere, identificîndu-se cu el. Şi ne întrebăm: de ce? Mie mi se pare că, venind în contact cu noul prezent, ei intuesc ceva şi anume: pentru ca să poţi citi dimensiunea unui ansamblu, pentru ca să poţi citi unitatea lui este nevoie de un cifru — de o creştere ritmică, complexă, a valorilor pe care brutalismul o realizează cu uşurinţă.

Brutalismul ca atare este la scara oraşului şi este şi la scara omului. Dimensiunile mai mari ale unor elemente nu fac decît să dea această cheie, posibilitatea de a trece de la scara umană — balustradă, parapet, trepte etc. — la ansamblul urbanistic.

De altfel, este o reeditare a ceea ce s-a înregistrat în istorie. Mă refer la strada veche, la care scara aceasta se realizează prin capriciul construcțiilor, al formelor începînd de la cele de scară umană pînă la cele mari, adică se realizează spontan acea succesiune de valori pe care noi am pierdut-o din motive economice.

Interesante de abordat în legătură cu aceste probleme sînt înseși unele noțiuni de bază ale arhitecturii. Eu aș îndrăzni să pun în discuție noțiunea de « funcțional ». Încercarea de a defini ceea ce este funcțional, pornind de la date limită, obiective, date biologice, ne conduce la niște relații și aprecieri, la niște constatări și anume: în mod inconștient, noi considerăm funcționale niște elemente cu care ne-am obișnuit și le considerăm o condiție sine qua non a satisfacerii funcțiilor, dar care sînt de natură estetică. Într-o serie de programe concrete, cînd rezolvăm un anumit lucru, noi nu satisfacem numai limita biologică a funcționalității.

Cu alte cuvinte, noțiunea de funcțional cuprinde în ea « *un minim estetic al epocii* », cu care ne-am obișnuit, dar care este *un element estetic !*

În arhitectură, îmbinarea între funcția materială și spirituală este foarte complexă și foarte greu de delimitat. Practic (pentru că altfel ar fi vorbe goale !) sînt modalități de expresie cu care noi nu sîntem obișnuiți, care nu sînt antieconomice, care sînt la dispoziția noastră, care corespund culturii noastre în momentul de față și pe care nu le întrebuințăm, considerîndu-le « capricii estetice » (dar noțiunea de funcțional cuprinde niște elemente estetice cu care ne-am obișnuit, după cum am văzut).

Abordînd problema după aceeași metodologie, adică pornind de la limita biologică — pentru că ceea ce este peste limita biologică consider că este de natură estetică — o scurtă comparație cu alte forme asemănătoare arhitecturii, hainele, obiectele de consum, este elocventă. Limita funcțională, în înțelesul cel mai strict al cuvîntului, în înțeles restrîns, ar fi satisfăcută iarna de niște șube foarte ieftine (și toate la fel), iar vara de niște salopete uniforme. De la această limită restul îmbracă forme estetice. Nu trebuie să neglijăm faptul acesta, trebuie să fim conștienți de acest lucru și să abordăm problema în cunoștință de cauză.

Dacă admitem și discernem conștient care este calea de rezolvare a contradicției dintre repetare, industrializare, economicitate, și latura a doua — expresivitate, mobilitate, mișcare spațială — dacă reușim să o rezolvăm și dacă admitem că pentru limbajul arhitectural, limbajul dimensiunilor pentru crearea cadrului e nevoie de această mobilitate, « ubicuitate » cum spuneam, putem aborda domeniul tradiției. Se spune foarte des că sursele de inspirație trebuie să pornească organic de la elemente determinante, de la funcțiuni. Mie mi se pare că în problema tradiției capitolul este aproape încheiat. Este foarte greu să discernem din tradiție elemente funcționale pe care să le transpunem acum. Să transpunem funcțiunea nici nu este logic ; cum să transpunem ? Atunci au fost niște funcțiuni, acum, evident, sînt alte funcțiuni, n-avem ce să transpunem. Noi nu putem prelua nimic funcțional — organic din casa țărănească, din biserică sau din alte realizări pe care le apreciem, evident. Modul nostru de viață, problemele noastre sînt absolut diferite. Nici nu-mi dau seama ce poate fi preluat pe acest tărîm. Deci, problema abordării tradiției se manifestă pe tărîmul expresivității.

În domeniul expresivității, al limbajului artistic o dată ce am stabilit că avem modelajul acela spațial, l-am analizat și sîntem capabili să-l facem, practic înseamnă că în momentul creației, în momentul abordării concrete a unui proiect, dacă avem la dispoziție acea mobilitate spațială posibilă și, evident, funcțională, putem aborda problema expresivității construcției în care se integrează și această tradiție.

Metodologia transpunerii formelor arhitecturale vechi este un domeniu în care mie mi se pare că modul de a face sinteza între nou și vechi — modul de transpunere, transformare, transcendență, trans, trans . . . — este prea complicat dacă am încerca să-l definim teoretic.

Totuși, în încercarea de sistematizare a unei metodologii țin să subliniez că sînt întrutotul de acord cu abordarea desăvîrșită, profundă, a acestei probleme a transpunerii de care vorbea tovarășul Porumbescu.

Chiar unele puncte de vedere similare pe care le avem nu vreau să le mai repet, pentru că au fost desăvîrșit expuse, după părerea mea, de tovarășul arhitect Porumbescu.

Ajungem la un punct nodal, care mi se pare aproape mai important decît discuțiile de creație. Toate discuțiile de creație se petrec într-un plan suprastructural. Planul structural care ar asigura dezvoltarea acestei creații mie mi se pare mai important. Părerea mea este că actualul climat al relațiilor de proiectare, natura lor concretă, nu este de natură a asigura unitatea creației. Tovarășul profesor Octav Doicescu spunea foarte bine, după părerea mea, că actul de creație este individual, înțelegînd prin « individual » un catalizator al datelor obiective în care el ia naștere. Eu aș îndrăzni să completez, spunînd că nu este numai catalizator, ci și un filtru al datelor obiective. Individul este un produs social total. Evident, nu este nevoie să demonstrez că pe filiațiunea ereditară și a formării conștiinței pe parcursul vieții conștiente, omul reproduce, sintetizează și redă tot ceea ce a învățat de la societate în ansamblul ei. Ca atare, creația individuală reușește să însumeze, să dea unitate ideii care se dezvoltă, nu ideii arbitrare, ci rezultat evident al unor însumări de valori sociale, și consider că societatea are dreptul a i se întoarce această însumare. Această redare nu trebuie să se lovească de piedici. Procesul nostru de creație, procesul de proiectare în care intervin parametri prea mulți pe parcursul desfășurării sale, este de natură a distruge unicitatea și unitatea creației respective.

Pe scara inferioară a datelor care se adună, pe scara superioară a suprasintezei datelor, începe să fie o zonă de confuzie a creației. Dacă la un moment dat în capul unui șef de proiect s-au însumat toate datele obiective într-un proces de creație, convergența factorilor colaterali, evident, trebuie să fie sintetizată și definită de șeful de proiect. Diverse aprecieri în cadrul avizărilor — e lungă, e scurtă, e bleu, e galben, e nu știu cum, e cam brutalistă etc. — consider că nu-s de natură a păstra sinteza datelor obiective de la care s-a pornit. Aș încheia printr-o scurtă paralelă cu un fenomen cunoscut de toată lumea : arhitectura japoneză. Vreau să spun că în Japonia, după cel de-al doilea război mondial, o efervescență deosebită, o viață culturală nemaipomenit de activă în domeniul arhitecturii a generat ceea ce știm ; acolo s-a procedat cu fermitate, cu curaj. Nume precum Kenzo Tange, Sakakura, Maekawa, Sahio Otani, continuatori străluciți ai lui Le Corbusier, au fost selecționați prin concursuri publice și nu după criterii arbitrare.

Rezultatul acestui climat deosebit, de luptă de idei, se concretizează în faptul că toți acești creatori sînt mari teoreticieni, fiecare avînd un sistem de gîndire care se poate cataloga, clasifica, ajungînd în ultimă instanță la cele două linii despre care am vorbit. Toți aceștia sînt de partea expresionismului.

Arhitectura japoneză, viața culturală japoneză, înregistrează și latura cealaltă, comercială, arhitectura absolută a lui Mies Van der Rohe care se dovedește finalmente într-o industrie foarte dezvoltată, foarte economică.

Este un semn de întrebare referitor la arhitectura japoneză : nu trebuie s-o zeificăm. Se observă, la analiza creației arhitecturale a japonezilor, că în problema marilor investiții și a economicității împinse la o limită destul de strînsă, ceea ce fac nu diferă foarte mult de ceea ce se face în întreaga lume.

Aș mai remarca încă ceva, că japonezii au realizat ceea ce au realizat cu o pasiune și perseverență teribilă ! Le Corbusier ilustrează această perseverență în « Sur les quatre routes» povestind cum Maekawa, venit la Paris să învețe în atelierul lui — deși era un arhitect în toată firea — nu s-a dat în lături să deseneze la o sală de spectacole pe care o studiau, 16 000 de scaune. Este un deosebit exemplu de voință și modestie. Să facem la fel!

arh. ludovic staadeker

consilier în I.S.C.A.S.

problema specificului național nu poate fi abordată decît la treapta urbanistică

Eu aș vrea să-mi aduc contribuția la descifrarea unor căi care să ne ducă spre o arhitectură cu specific național, o arhitectură care să asigure atît marii mase a clădirilor din orașele noastre, cît și obiectivelor principale din orașele noastre, acel caracter specific pentru țara noastră.

Mi se pare că, în general, cele două probleme ca să se completeze, trebuie puse și rezolvate pe trepte diferite. Cred că sînt în consensul tuturor dacă îmi exprim aprecierea pentru contribuția adusă prin expunerile făcut ieri * fiecare aducînd un element important pentru înțelegerea problemei. Aceste expuneri pot sta foarte bine la baza unui material teoretic care să ne călăuzească în continuare în căutările noastre.

Fiecare dintre noi abordăm anumite laturi și anumite forme ale problemei, anumite soluții. Pentru a merge mai departe trebuie să învățăm cu toții din discuțiile pe care le purtăm aici și, prin alte lucrări și contribuții, să dezvoltăm și că completăm aceste materiale.

Totuși, unele probleme nu au fost suficient analizate în aceste materiale, probleme reale, a căror analiză poate aduce o contribuție la înțelegerea felului de a crea tradiția în arhitectura țării noastre.

De pildă, în lămurirea problemelor spațiului — spațiul major în arhitectură, spațiul interior al arhitecturii etc. — volumele clădirilor, ca și spațiile libere exterioare care formează orașele, spațiile interioare ale orașelor noastre, au o importanță și o influență hotărîtoare asupra imaginii mai mult sau mai puțin caracteristice, specifice, pe care dorim cu toții s-o obținem. Adică, socotesc că orașele din țara noastră, existente, analizate din punct de vedere urbanistic, din punctul de vedere al spațiilor create în aceste orașe și imaginile astfel obținute, prelucrate și preluate mai direct de către arhitecții noștri, ar putea să contribuie în mod mult mai hotărîtor la găsirea unei căi către un specific național.

Bineînțeles că nu sînt primul care spun acest lucru; multă lume a atins aceste probleme; socotesc că problema specificului național nu poate fi abordată decît la treapta urbanistică a gîndirii arhitecturii ; dacă în toată lumea se spune că urbanismul este treapta superioară a arhitecturii, mi se pare că în orînduirea socialistă această caracteristică este și mai pregnantă; este și mai pregnantă, pentru că clădirile pe care trebuie să le clădim pentru ridicarea nivelului de trai general, care se înscriu în orașele noastre, nu pot, în condițiile noastre economice foarte strict limitate, să primească o mare variație de volume din care să se elaboreze ansamblurile noastre urbane. A încerca să dăm acestor clădiri construite în masă un caracter artistic foarte înalt, mi se pare că este încă de nerealizat și nu cred că va fi posibil vreodată.

Diferențele de detaliu sînt neesențiale. Diferențele de volum și formă conturează imaginea urbană, care formează cadrul în care amplasăm obiectele principale de arhitectură majoră, care, la rîndul lor, ar putea să fie studiate și realizate cu alte mijloace materiale ; acestea pot și trebuie să fie mult mai apropiate de o arhitectură cu un specific în sensul înțeles de noi. Astfel, pentru clădirile de masă, specificul poate fi obținut prin mînuirea măiestrită a spațiilor orășenești, iar pentru obiectele de dotare, specificul se obține prin partiu, construcție, detaliu și euritmie.

Sigur că se fac comparații și cu alte arte ; însă nici în pictură, nici în sculptură sau muzică nu sînt aceiași parametri ca în arhitectură. Arhitectura are cu totul alt caracter specific, este statică, secționează timpul într-un singur moment, și totuși este și ea o artă. Cred însă că este periculos să ducem prea departe aceste comparații. Se fac în această privință anumite încercări greșite, ce duc la lucrări care nu pot rămîne valabile.

Actul de creație arhitecturală care se leagă de trecut prin legături formale, care se inspiră din trecut, este un act de creație care trebuie să adauge ceva la tradiție, completînd-o, adăugînd ceea ce a fost înscris în personalitatea creatorului ; astfel, noul apare totdeauna legat de trecut.

Socot că putem să întrezărim din discuțiile noastre căi pentru o dezvoltare pozitivă, atît în ceea ce privește cercetările referitoare la spațiul urban, la imaginile tipice ale acestuia, cît și pentru abordarea cu forțe proaspete a celorlalte laturi, specifice pentru realizările arhitecturale din țara noastră.

Există însă o altă latură a problemei, care trebuie să contribuie la realizările de valoare în direcția amintită. Este problema realizării construcției. Din păcate, trebuie să constatăm că majoritatea clădirilor pe care le-am creat pînă acum nu rezistă timpului din punctul de vedere al construcției propriu-zise. Acest fapt trebuie eliminat ; este, evident, o constatare neplăcută, dar nu o putem trece sub tăcere. Dacă vrem să realizăm un minimum de calitate în construcție pentru viitor, nu este suficient ca arhitecții să dezbată doar problemele de plastică și să admire ceea ce s-a făcut în anumite sectoare. Noi trebuie să analizăm și să influențăm pozitiv dezvoltarea industriei noastre a construcțiilor, care azi nu poate face față necesităților noastre. Ne lipsesc multe, nu avem materiale de izolare, nu avem materiale de finisare, nu avem tîmplărie și multe altele la nivelul necesar. Nu avem nici unul din aceste elemente cu care am putea construi la un anumit nivel, lucru necesar dacă vrem ceva mai bun decît avem azi. Trebuie să fim conștienți că noi construim pentru 100 de ani și nu pentru 3. Mi se pare că această latură a problemei nu poate să nu influențeze în mod hotărîtor și aspectul plastic și să caracterizeze felul de construcție din țara noastră, care caută o amprentă națională. Din păcate, din acest punct de vedere, amprenta specificului nostru, realizat prin industria de construcție de azi, nu este la înălțimea sarcinii. Este nevoie să facem pași hotărîtori pe acest tărîm, să punem oameni calificați în construcție la locurile potrivite pentru a realiza în condiții acceptabile clădirile de care avem nevoie.

Uniunea arhitecților trebuie să acționeze pentru a convinge factorii răspunzători de dezvoltarea industriei construcțiilor de importanța acestei laturi a problemei.

* Vezi «Arhitectura» nr. 2/1967

arh. traian stănescu

remodelarea contemporană a oraşelor din ţara noastră

Aş dori ca, desprinzînd unele preocupări de pe planşetele noastre, să caut şi să vă împărtăşesc unele aspecte poate cunoscute de către dumneavoastră, aspecte legate de construcţia care ne preocupă în momentul de faţă, « *remodelarea oraşelor din ţara noastră* ».

Sigur că în complexitatea de probleme pe care le ridică organismul urban, pentru noi, cei care ne ocupăm îndeosebi cu remodelarea oraşelor, acest nou spirit care să corespundă cerinţelor actuale mereu crescînde constituie un imperativ al etapei actuale.

Desigur că este ştiut că în această etapă, cea mai eficientă formă de organizare, sub toate aspectele, a vieţii populaţiei în conformitate cu cerinţele contemporane este aşezarea urbană, respectiv oraşul.

Experienţa acumulată timp de secole arată că, cu toate deficienţele constatate, civilizaţia umană a perfecţionat necontenit oraşul, asigurînd treptat, în cadrul acestuia, condiţii de viaţă, de muncă, de locuit, de recreaţie tot mai evoluate şi mai prielnice colectivităţii şi individului.

În condiţiile societăţii noastre, în amplul proces de modelare a structurii urbane, cu deosebită pondere intervine cunoaşterea noilor forme de viaţă, modificările pe care le preliminăm în însăşi structura populaţiei oraşelor noastre, preocupările şi cerinţele acesteia; de asemenea, ansamblul de elemente ce constituie, toate la un loc, noul confort urban, considerat în continuă creştere şi la scara întregului organism urban ; probleme care alcătuiesc în totalitatea lor, laturi importante ale noului conţinut tematic al organismului urban şi care sînt apte a genera trăsături esenţiale proprii oraşelor noastre.

Fără acest continuu efort de cunoaştere şi urmărire consecventă a ceea ce este nou şi se dezvoltă în viaţa colectivităţii şi a oraşelor noastre, apreciez că nu vom putea asigura acele trăsături care să le facă proprii cerinţelor şi concepţiei de viaţă specifice poporului nostru, nu vom putea realiza înnoirea dorită, particularizînd o aşezare în raport cu alta, asigurînd o diferenţiere între oraşe şi combătînd similitudinea.

Procesul ştiinţific conştient de modelare a oraşelor este extrem de multilateral. El reflectă faptul esenţial că oraşele reprezintă organisme complexe, vii, aflate în permanentă mişcare şi schimbare, a căror dezvoltare depinde, în primul rînd, de activităţile economice pe care le găzduieşte.

Problema modului în care se face creşterea populaţiei urbane şi respectiv a oraşului, stabilirea unui echilibru în eforturile de investiţii consacrate construcţiei, au strînse contingenţe cu păstrarea, utilizarea şi respectul faţă de ceea ce generaţiile trecute au lăsat valoros în structura urbană.

Pentru a putea asigura permanent, organismului urban, acel caracter amintit, de contemporaneitate, *forma fenomenului urban* trebuie în mod obligatoriu să primească acel caracter de elasticitate relativă, care să-i dea posibilitatea ca, treptat, să poată să se adapteze la noile cerinţe pe care poate, astăzi, încă nu le putem intui.

Dezvoltarea organismului urban, care se produce în faze distincte, este normal să fie prevăzută într-un cadru firesc, realizabil în timp.

Fără a altera ceea ce s-a construit şi, în consecinţă, fără sacrificii inutile sau greu de justificat, părţile noi ale oraşului, racordate cursiv vechiului nucleu, nu vor produce perturbaţii funcţionale, pe de o parte, iar pe de alta, vor întregi şi contura acel « frumos urban ».

Elemente compoziţionale care să îmbogăţească stilul înconjurător, o oarecare pregătire a cadenţei şi personalităţii oraşului, marcată încă din spaţiul său preorăşenesc, pot fi deosebit de eficiente, ca şi o succesiune a elementelor importante de dotare orăşenească, adaptate, bineînţeles, *tradiţiilor de viaţă ale oamenilor*, în sprijinul atracţiei şi polarizării intereselor, pe care noi, într-o oarecare măsură, le-am ignorat în ceea ce am proiectat pînă acum în acest domeniu.

Pentru a nu reţine atenţia dumneavoastră foarte mult, m-aş referi foarte pe scurt la înfăţişarea sau la « frumosul urban ».

Este îndeobşte cunoscut şi desigur că noi toţi am auzit sau am discutat, că este necesară *valorificarea mediului ambiant natural* prin scoaterea în evidenţă a naturii locale înconjurătoare şi — aş spune mai mult — prin orientarea diferitelor elemente arhitecturale către dominanta *mediul natural*, ca ax de compoziţie majoră.

De asemenea, o *valorificare a cadrului construit* vechi sau chiar a celui nou, prin tratarea particulară a unor compoziţii în zone cărora ne gîndim a le da acea personalitate, *acel specific*, *acele ambianţe spaţiale*, care îndeobşte *să nu depăşească scara* şi caracterul organismului urban, toate acestea, aplicate cu discernămînt, în proporţii adecvate, pentru desfăşurarea unei vieţi fireşti şi plăcute, apreciez că pot conduce, de asemenea, la participarea senzorial favorabilă şi, în final, la acel « frumos urban ».

Sînt sigur că, introducînd cu curaj, cu talent şi cu pasiune gama bogată a elementelor majore din activitatea creatoare, considerate nu numai prin valoarea lor intrinsecă, ci în primul rînd prin contribuţia ce o pot aduce armoniei mediului local, cum ar fi producţia *artelor plastice* sau organizarea *spaţiilor plantate*, noua înfăţişare şi frumuseţea organismului urban se personalizează.

Procesul de construcţie şi creştere a oraşelor, cu multitudinea de aspecte ce le ridică, poate fi stăpînit, controlat şi dirijat prin abordarea corespunzătoare a *raportului dintre tradiţie, continuitate şi inovaţie*.

prof. arh. horia maicu

arhitect şef al oraşului Bucureşti

e timpul să încercăm la planşetă!

Ştim cu toţii că este foarte greu să teoretizezi înainte de a face ceva ; este mai logic să teoretizezi analizînd critic realizările, pentru a putea extrage unele adevăruri şi a desluşi căile de urmat. Aş greşi dacă aş spune că nu s-a făcut încă nimic pe linia unei arhitecturi specific naţionale, dar s-a făcut puţin şi timid şi consider că este hazardat să încerc să teoretizez. Mi se pare că este greu să comparăm problema noastră cu problemele similare din alte domenii ale artei. Într-un fel s-a ridicat problema pentru Eminescu, Arghezi sau Blaga, într-alt fel pentru Enescu sau pentru Brâncuşi şi în altul — cu totul altul — pentru arhitecţi.

Cunoaştem marea importanţă pe care aceşti creatori au avut-o în domeniile artistice respective şi îmi pun întrebarea: de ce nu apare şi un nume de arhitect la care să ne referim? Eu zic că acest fapt nu este întîmplător. Chiar dacă am putea cita un nume de arhitect nu este suficient, pentru că la noi se pune problema unei activităţi creatoare a întregii mase de arhitecţi. Noi creăm oraşe şi noi cartiere, de care societatea are stringentă nevoie. Noi nu putem spune: staţi, să ne oprim pentru a ne gîndi, pentru a face nişte încercări, nişte machete la mărime naturală sau alte experimente.

Dezvoltarea impetuoasă a vieţii economice, dezvoltarea ascendentă a construcţiei socialismului, nu poate aştepta. Dar chiar şi aşa, obligaţi să facem atît de mult şi atît de repede, eu am convingerea că dacă am încerca cu mai multă convingere, cu credinţă mai fermă, să ne exprimăm, să găsim acel limbaj contemporan şi naţional, vom reuşi în timp ; dar nu teoretic, ci lucrînd. Eu cred că această expresie proprie, acest specific al ţării şi al poporului, va ieşi de pe planşetele noastre pe şantierele noastre.

Prin asta, nu vreau să neg importanţa unor discuţii de creaţie, dar cred că realizările nu vor apărea din nişte reţete teoretice, ca nişte formule magice.

Consider că expunerea colegului Doicescu * a avut şi tonul şi conţinutul potrivit. Pătruns de problemă şi de sarcinile pe care le avem, a reuşit să sublinieze marile noastre răspunderi şi datorii, fără a ne da soluţii, pentru că — după părerea mea — nu se pot da soluţii teoretice. Expunerea colegului nostru mai tînăr, arh. Cornel Bălan, păcătuieşte tocmai prin aceasta. În această expunere totul pare simplu şi după citirea ei parcă ai fi vrut să spui: « dă-mi-s-o pun pe planşetă ». Problema nu este atît de simplă: asta se face, asta nu se face. Dacă ar fi aşa, mulţi ar fi făcut deja. E bine însă că a făcut tovarăşul Bălan expunerea că a citit-o în plenara noastră şi că va auzi părerea masei de arhitecţi. Personal, din discuţiile avute cu colegii, n-am întîlnit nici unul care să poată afirma cu certitudine care e calea de urmat.

A fost al treilea referat, al colegului Porumbescu*. Putem fi sau nu de acord cu referatul său, dar un lucru a reieşit limpede pentru noi toţi : credinţa sa puternică că trebuie să încercăm să facem. Şi arhitectul Porumbescu este unul dintre colegii noştri care încearcă să facă. Mai sînt şi alţii şi aş vrea ca aceştia să devină cît mai mulţi, cei care fac, la planşetă şi pe şantiere, încercări. Sînt sigur că nu vom izbuti din prima oară şi nimeni nu-şi închipuie că stilul timpului nostru va apărea de la o zi la alta sau de la un an la altul. El va apărea însă printr-o preocupare continuă, prin muncă şi încercări permanente.

Subliniez această parte pozitivă, dar nu sînt întru totul de acord nici cu acest referat care teoretizează, pentru că după părerea mea este prea simplu să spunem: « uite cum au făcut Eminescu, Arghezi, Brâncuşi»; repet, aş vrea să aud şi nişte nume de arhitecţi, pentru că dacă îl luăm pe Mincu sau pe alţii din perioada lui, trebuie să spun: noi nu vrem să facem aşa specific contemporan românesc, trebuie să facem altfel, la scara timpului nostru, la contemporaneitatea noastră.

Din contactele pe care le-am avut cu arhitecţi din Occident, din Japonia, sau din America, m-am convins că problema se pune şi acolo ascuţit. Lumea a obosit şi nu numai atît, se resimte psihologic, în mod patologic, de monotonia cutiilor de sticlă şi oţel, de monotonia cartierelor noi. Există unele încercări de care am pomenit aici, unele chiar eronate, dar eu le consider totuşi pozitive, pentru că sînt încercări. În America se reînvie un fel de neoclasicism, neobaroc sau alte diferite formule. Toate suferă de lipsă de autenticitate. Nu acesta este drumul. Japonezii au o serie de realizări autentice, valoroase, dar au, mai ales în ultimul timp, multe lucrări neizbutite. Nu a fost simplu nici pentru cei care au reuşit cel mai bine în aceste încercări, deşi au o arhitectură veche, cu structuri avînd stîlpi de lemn la 8 metri distanţă unul de altul (deci foarte actuale), cu deschideri mari în temple, au locuinţe hipertipizate, realizate din panouri modulate, pe dimensiunea covorului împletit cu care sînt pardosite şi care au totuşi graţie, căldură şi scară umană. Această tradiţie arhitecturală bazată pe structura din lemn e mai aproape de structura betonului armat. La noi e mai greu, dar nu imposibil. Am văzut recent Capela de la Ronchamps a lui Le Corbusier. Unii l-au criticat pentru faptul că nu e sincer în structură. Dar el a reuşit să emoţioneze profund pe privitor, cu această arhitectură şi cu forme într-adevăr emoţionante.

Prin ceea ce a realizat în ultimii ani ai vieţii. Le Corbusier neagă o bună parte din ce a făcut în decursul activităţii sale, dar o neagă cu maturitatea şi înţelepciunea omului care a făcut o vastă experienţă şi o neagă promovînd şi subliniind importanţa formei asupra elementului uman al arhitecturii.

Vreau să fiu bine înţeles: sînt departe de a micşora importanţa eficienţei economice, a funcţionalităţii şi a structurilor consecvente cu forma, dar consider că e momentul să ridicăm la nivelul pe care trebuie să-l aibă în munca şi profesiunea noastră, forma, limbajul arhitectural.

Deşi nu trebuie să uităm nici un moment ceilalţi parametri esenţiali ai arhitecturii, plenara noastră trebuie să-şi pună cu acuitate problemele ridicate de limbajul şi forma arhitecturală. Ce trebuie să facem? E timpul să încercăm. Să încercăm la planşetă, să încercăm în lucrările noastre, fie că sînt lucrări de masă, fie că sînt unicate. Să încercăm cu perseverenţă şi dragoste faţă de ce a lăsat valoros în moştenirea sa, trecutul, faţă de tot ce e valoros şi ne place atît de mult în arhitectura populară, faţă de tot ce e valoros în arta ţării noastre.

* Vezi « Arhitectura » 2/1967.

arh. dan bădic

nu o „folclorizare“ superficială ci o arhitectură contemporană personalizată

Constat de multă vreme, în discuțiile profesionale, în articolele presei, tendința majoritară de a se construi o argumentație deosebită în favoarea unei originalități arhitecturale românești, bazată pe un patrimoniu artistic național multilateral și deosebit de sensibil, ce a generat, după cum știm, valori de artă cultă devenite universale.

O astfel de pledoarie ar presupune existența în sînul corpului nostru profesional a unei opoziții principiale bazate pe argumentele unor curente de artă intransigent moderniste, considerate valabile în condițiile noastre materiale, sociale, afective sau intelectuale.

Această opoziție nu a fost însă manifestată de nimeni dintre noi, deși ar fi fost utilă, poate, o astfel de confruntare deschisă, ca o ciocnire dialectică a contrariilor.

S-ar putea insinua că o astfel de opoziție față de valorile tradiționale ar exista ascunsă în unele din materializările noastre arhitecturale, tributare unui modernism impersonal, tributare unei uniformități rezultate dintr-o anume formalitate creativă.

Fără însă a i se găsi un corespondent în poziția subiectivă a creatorului, afirmată deschis, aceasta ar rămîne o bănuială sentențioasă, ieșind din perimetrul unui conflict teoretic creator.

De aceea îmi permit să schițez o primă concluzie care este, după mine, tot atît de reală pe cît este de logică.

Nu există o opoziție afirmată față de necesitatea unei creații originale, a unui curent personal de arhitectură românească bazat pe tradițiile noastre considerate valoroase.

Nu se opune nimeni afirmării pregnante a școlii noastre de arhitectură pe plan internațional prin mijloace proprii și nu prin aderarea la un curent estetic, tehnic, mai mult sau mai puțin spectaculos.

Este unanimă, cred, dorința ca maturitatea și prestanța profesională la care ne dau dreptul și mai ales ne-o cer imensele mijloace pe care le cheltuim, să devină școală pentru alții, să șteargă orice urmă de complezență din aprecierile altora asupra arhitecturii noastre moderne, să permită afirmarea în afara țării a unor creatori valoroși de arhitectură, satisfacții pe care știința și arta românească ni le dau azi în mod obișnuit.

În aceste condiții de coeziune, consider că problematica dezbătută pînă în prezent este deocamdată suficientă. Ea permite deschiderea unei prime etape de analiză care va lărgi, desigur, cîmpul de investigație.

Ceea ce este însă neapărat necesar (și aceasta este o a doua concluzie) este să stabilim o metodă de lucru care să ne permită atingerea unei finalități relative din care să putem extrage științific elementele concrete pe care azi le intuim.

Aceasta nu poate fi, după părerea mea, decît metoda ridicării de la abstract, la concret, mai precis acea metodă în care cercetarea, pornind de la concretul empiric, este ridicată la categoria de abstract, pentru a permite apoi stabilirea concretului logic.

Aceasta este o acțiune de largă cercetare științifică, în care cunoștințele noastre profesionale și forțele noastre nu sînt suficiente.

Colegii noștri etnografi, sociologi, psihologi, toți cunoscătorii artei noastre populare, trebuie să-și conjuge eforturile cu noi pentru a lămuri, printre altele, în ce măsură intelectualizarea progresivă a senzațiilor și deci schimbarea comportamentului estetic duce la eliminarea unor elemente de tradiție considerate azi utile.

Le Corbusier spunea că « din folclor nu trebuie scoase rețete, ci o filozofie ».

Consider că aceasta este ceea ce nu am reușit încă să facem.

În încheiere, am să vă mărturisesc și motivele frămîntărilor care m-au determinat să iau cuvîntul.

Citeam nu de mult afirmația lui Mallet-Stevens, care, criticînd pastișa și reconstituirea istorică pentru uzul turiștilor, spunea că regionalismului a fost creat de patronii hotelieri.

Mi-a fost dat să reflectez mai adînc asupra acestei afirmații cînd, recent, ne-au fost trimise spre avizare 50 de teme de proiectare pentru unități de alimentație publică în spirit tradițional, din cele 16 regiuni ale țării.

Trecînd peste practica inadmisibilă care conferă unei singure persoane dreptul de a hotărî asupra caracterului decorativ al atîtor unități de reprezentare în turismul intern și internațional, am constatat că există un mare pericol:

Alcătuirea, prin unele din aceste propuneri, a unei imagini de pseudo-tradiție decorativă populară românească, pe care am putea-o situa în categoria atît de discutată a artizanatului « souvenir » din lemn pictat. Rugîndu-vă să iertați îndepărtarea brutală de la spiritualitatea discuțiilor noastre, îmi permit să citez cîteva exemple:

În orașul Piatra Neamț ar urma să se amenajeze « Terasa gospodinelor », avînd ca emblemă « un tel și o tigaie »; în orașul Bacău, « colibele haiducilor », cu emblema o balanță stilizată pe suportul căreia sînt încrucișate un pistol haiducesc și o bîtă; în orașul Tîrgu Neamț, « bufetul Cetății », spre cetatea Neamțului, cu ziduri de piatră cu creneluri și porți de lemn cu armături metalice; în orașul Sighișoara: un restaurant-cabană cu lambriuri de lemn ars, iluminat flourescent, iar la exterior cu pavaj de marmură albă; la Bîrlad: crama « Cerbul de aur », în care spațiul va avea « formă de butoi sau o altă formă specifică »; la Sovata-Băi, cabana « Tivoli »; la Mamaia: plăcintărie-iaurgerie, cu specific țărănesc dobrogean. Printre alte elemente decorative de artă populară locală urmează să fie realizate scaune în formă de doniță de lapte, iar laptele acru să fie servit de la un utilaj în forma unei vițele miniaturale.

Fără o opoziție categorică, astfel de lucrări în spirit «tradițional» se vor realiza cu certitudine.

Aceasta este o formă a pericolului care trebuie evitat și în manifestările majore ale arhitecturii noastre. « Folclorizarea » superficială a creațiilor noastre de arhitectură nu mai trebuie admisă. Această tendință poate fi înlocuită printr-o personalizare autentică, rezultat al unor acțiuni de cercetare practică și neîntîrziată, pe care plenara noastră sper că le deschide.

arh. victor smighelschi

mai multă îndrăzneală în folosirea materialelor și tehnologiilor moderne

Problemele ridicate de această plenară nu pot fi rezolvate prin rețete. Oricine s-a ocupat cît de cît de istoria artelor și a arhitecturii știe că un curent stilistic viabil reprezintă un fenomen complex, rezultanta unui concurs de împrejurări favorabile, care nu pot fi create și nici impuse din afară.

Nu de mult am fost martorii și în bună parte protagoniștii unei experiențe negative de revalorizare a unor elemente de exprimare plastică din alte vremuri și alte locuri. Nici așa-zisele « localizări » din variantele pe regiuni ale unor proiecte-tip sau chiar ale unor obiecte mai importante, obținute — ca să mă refer la exemple mai recente — prin mijloace ieftine, ca de pildă camuflarea de acoperișuri și cornișe de beton armat sub învelitori de olane și streașini înfundate de lemn, nu reprezintă o cale de urmat spre crearea unei arhitecturi contemporane cu specific românesc.

În căutarea acestei căi, ne-am pus și ne punem numeroase întrebări, care ne frămîntă și cărora încercăm să le găsim un răspuns.

O primă întrebare, poate cea mai importantă: În condițiile actuale ale revoluției spre industrializarea construcțiilor, cu materiale de bază și de finisaje, cu procedee tehnologice aproape peste tot identice, în care nu sîntem încă la nivelul străinătății industrial mai avansată, cu teme de rezolvat prin proiectare foarte asemănătoare, este oare posibilă imprimarea unei amprente proprii, specifice, arhitecturii noastre?

Cred că da, cel puțin a unui aer de familie, a unei expresii plastice generale proprii.

Ajunge să dau ca exemplu arhitectura japoneză contemporană, asupra căreia nu trebuie să mai insist. Dar și unul dintr-o țară cu nivel industrial apropiat sau chiar mai înapoiat decît al nostru, arhitectura mexicană. Ambele caracterizate prin semnificative realizări plastice din beton armat.

Care ar fi condițiile de împlinit? Cred că ar trebui să avem mai mult curaj, mai multă îndrăzneală în folosirea posibilităților, uneori încă nebănuite, ale materialelor și procedeelor tehnologice moderne, de pildă ale aceluiași beton armat, la noi încă mult prea timid atacate. În acest context, renunțarea sau aproape interzicerea pînzelor subțiri de oarecare anvergură nu constituie o atitudine constructivă, progresistă.

Una din criticile cele mai frecvente cu privire la realizările noastre din ultimii ani este că ar fi atît de impresonale, încît ansamblurile noastre, în special cele de clădiri de locuit, ar putea să figureze tot atît de bine, sau de mai puțin bine, oriunde în Europa sau peste ocean.

În această privință nu cred că criticii noștri ar avea dreptate. În sprijinul acestei afirmații, permiteți-mi să mă folosesc de o scurtă incursiune în istoria arhitecturii, de o paralelă cu barocul, care, departe de a fi fost un stil decadent, cum îl categorisesc unii, a fost o arhitectură care și-a slujit în mod strălucit societatea care l-a creat. În perioada în care barocul era în floare, el se generalizase peste tot, în Italia ca și în Franța, în țările germanice ca și în Spania, pînă și în Rusia proaspăt europenizată. Dar cu toate că tematica, principiile de compoziție și decorație, materialele și tehnologia de execuție erau aproape aceleași, au existat totuși deosebiri destul de mari, pe care le-ași numi temperamentale, care au făcut ca astăzi să se vorbească de un baroc roman, vienez, iezuit etc.

Asemenea deosebiri se remarcă și la realizările arhitecturale contemporane, cu toată identitatea parametrilor principali: tematică, materiale, procedee tehnologice, condiții tehnico-economice. Nu mă refer la creațiile de vîrf, prezentate în reviste și alte publicații prin fotografii îngrijite, luate din pozițiile cele mai avantajoase, în lumina cea mai favorabilă, care nu dau totdeauna o imagine fidelă a realității. Mă refer la arhitectura curentă, de toate zilele, văzută efectiv în ultimii ani. Altceva se face la Sofia, la Moscova, altceva la Belgrad, Budapesta, Bratislava, altceva la Milano sau Roma, Viena, altceva la noi în țară. Din aceste deosebiri, destul de greu de definit, rezultă aspecte de ambianță specifică, un fel de aer comun de familie. Poate că lumina, poate că anturajul, poate că nu atît prezența unor detalii diferite, cît compoziția urbanistică să contribuie la această diferențiere.

O altă critică, la fel de repetată, de astă dată cred justă, se referă la lipsa de varietate, la monotonia creațiilor noastre recente. În adevăr, un călător care, fără să știe, ar descinde din tren, de pildă, în gara Oradea, cu greu și-ar da seama că nu a nimerit la Bacău, sau în loc de Constanța la Pitești sau Baia Mare.

Aici sînt necesare corective. În căutarea acestora, îngăduiți-mi să recurg la o altă paralelă, cu o manifestare dintr-un domeniu situat alături, dar totuși înrudit cu arhitectura, cu recenta Bienală de pictură și sculptură, prima mare manifestare de acest gen la care — dacă nu mă înșeală memoria — admiterea lucrărilor a fost făcută fără discriminări și criterii preconcepute, cu respectarea unei obiective libertăți de creație, un domeniu în care pozițiile de plecare și premisele de dezvoltare stilistică mi se par deosebit de asemănătoare cu ale arhitecturii noastre contemporane. Și în artele plastice am asistat nu de mult la o experiență forțată din afară, căci și aici, ca și în activitatea noastră de proiectare, unei creșteri cantitative (peste 500 de lucrări expuse) îi corespunde o creștere calitativă substanțială.

De la prima vedere, efectul produs de bienală s-a arătat impresionant, dovadă ecourile ce mai apar în presă și după închiderea expoziției. O mare diversitate — spicuiesc din aceste ecouri — de viziuni și de expresii, de conținut și de tehnică, diversitate firească în atmosfera secolului nostru, cînd știința și tehnica cuceresc noi și noi domenii nebănuite altădată, trecîndu-le în sfera cunoașterii precise ; o diversitate începînd de la un realism filtrat prin viziunea personală a unor nume consacrate, mergînd pînă la încercările cele mai abstracte, de la folclorisme și formalisme camuflate sub aspecte superficiale de contemporaneitate pînă la altele, în care inspirația din stilistica populară și a artei noastre culte mai vechi formează un filon organic, care se desfășoară în mod creator ; orientare, aceasta din urmă, cea mai valabilă și care din fericire se conturează mai larg, mai concret și mai pronunțat decît alte dăți, legată conștient de tradițiile artistice recunoscute ca tărîm propriu al culturii acestei țări.

Firește, aceste încercări nu pot fi acceptate toate ca valabile, unele fiind mai izbutite, altele mai puțin sau reprezentînd chiar eșecuri. Fără încercări concrete însă, fără confruntări directe în ambianța — repet — a unei desăvîrșite libertăți de creație, nu poate să se desfășoare o evoluție sănătoasă, să rezulte un progres real.

Aplicînd proiectării arhitecturale aceste observații — ținînd seamă bineînțeles de deosebirile fundamentale dintre o operă plastică și una de arhitectură (economicul, durata etc.), unele concluzii și indicații pentru calea de urmat se desprind de la sine:

— în primul rînd, mai multă libertate de creație,

— apoi mai mult curaj și mai puține pierderi în fața unor drumuri încă nebătute,

— mai puțină rutină în alegerea soluțiilor de plastică și în judecarea lor pe diferitele trepte de avizare (se preferă, de pildă, deseori soluții « cuminți » deja repetate, de multe ori mai ușor acceptate de forurile de avizare),

— mai puține proiecte-tip, tipizate pînă la ultimul cui, și mai multe proiecte directive,

— mai puțină rigiditate, convenționalism și, de ce să n-o spunem, mai puțină teamă de răspundere la avizarea unor soluții noi, căci fără încercări concrete, chiar și greșite, nu există progres, iar din greșeli se învață mai mult decît din cărți (accentuez însă că în sistemul de lucru actual, prin colective, greșeli grave, neremediabile sînt aproape excluse),

— în sfîrșit, mai multă încredere în forțele noastre de proiectare.

La finele anului 1966 lucrau la proiectarea investițiilor 39 000 proiectanți, din care 15 400 cu calificare superioară. Numărul absolvenților institutelor superioare de construcții și arhitectură a crescut în ultimii 10 ani la peste 11 000, din care bună parte au îngroșat rîndurile celor încadrați în proiectare.

În afară de institutele de proiectare centrale mai avem 16 D.S.A.P.C.-uri, cu realizări comparabile, uneori chiar deasupra celor ale institutelor centrale.

Cum a relevat tovarășul Nicolae Ceaușescu la recenta Consfătuire cu proiectanții, forțele noastre de proiectare au cîștigat experiență și maturitate, realizînd lucrări complexe de mare amploare, de multe ori strălucit.

Lucrez de 18 ani în institute de proiectare și știu că proiectanții noștri mai puțin « dădăciți » și încorsetați, mai puțin birocratizați, pot să dea mai mult și mai bine, scoțînd la iveală, cum s-ar spune, însemnate rezerve interne.

Ar mai fi multe de zis. Închei însă exprimîndu-mi convingerea — și ceea ce spun reprezintă aproape o profesie de credință — că arhitecții noștri, cu puțin efort și bineînțeles în timp, — căci aceasta nu se poate face bătînd din palme, de la o zi la alta — vor putea să creeze o arhitectură bine ancorată în contemporaneitate și cu un caracter propriu acestei țări a noastre, contribuind astfel în mai mare măsură la splendida evoluție a României Socialiste, la ceea ce străinii au numit « miracolul românesc».

arh. mihail caffé

să nu identificăm arhitectura cu arta

Îmi cer scuze că voi fi obligat să repet unele lucruri care s-au spus aici: aceasta o fac pentru a întări adeziunea mea la foarte multe lucruri interesante arătate.

Ceea ce umbrește însă în parte strălucirea expunerilor auzite aici este lipsa lor de oarecare conținut concret. Îmi făcusem chiar iluzia că referatul colegului nostru Porumbescu va fi un comentariu estetic însoțind proiecția unui film asupra unor realizări recente de arhitectură sau unor căutări originale foarte reușite, de care, de altfel, știm că nu este străin. Credeam chiar că în foaierul sălii vor fi expuse fotografii sau proiecte semnificative și îmi dau seama acum că era destul de anevoios de realizat acest lucru, dar viitorul trebuie să ne asigure să discutăm într-un asemenea climat problemele estetice arhitecturale, pentru că, altfel, am impresia că lucrurile nu pot fi duse pînă la o finalitate. De altfel, cînd colegii arhitecți care au vorbit înainte au venit cu referiri la niște realizări, lucrurile au părut mult mai interesante și mai ușor de urmărit.

Stimați colegi, mi-aș permite să fac și unele rezerve de ordin principial asupra modului în care a fost pusă problema, în special în identificarea creației de arhitectură cu cea de artă. După cum știm cu toții, arta este o componentă a culturii spirituale a societății, în timp ce arhitectura este o componentă a culturii materiale a societății. Valorile spirituale incontestabile ale operei de arhitectură nu diminuează calitatea de materialitate utilă, pentru cea mai mare parte a programelor sale. Arhitectura — e adevărat — intră în patrimoniul spiritual al poporului, dar, de asemenea, în acest patrimoniu spiritual intră și alte valori, care nu sînt opere de artă, cum ar fi gîndirea științifică sau alte forme ale culturii materiale. Deci, spiritualitatea operei de arhitectură nu o poate face identificabilă cu opera de artă. Din cauza aceasta, coordonatele estetice ale creației arhitecturale, mi se pare că nu sînt exclusiv rezultatul viziunii creatorului, ci al înțelegerii convergenței factorilor funcționali, economici, tehnici. Pînă la a ajunge la o stăpînire a acestor factori, arhitectul trebuie să aibă autoritatea profesională de a impune celor cu care lucrează, viziunea sa de ansamblu. Aceasta înseamnă că arhitecții trebuie să fie foarte buni tehnicieni și foarte buni economiști pentru a reuși să fie plasticieni cu originalitate.

Arhitectura noastră de astăzi nu se rezumă doar la o casă de cultură, o mare cetate universitară sau un teatru. Construim sute de școli, hectare de hale industriale, sute de mii de apartamente. Scara valorilor s-a deplasat, dar în expunerile auzite s-a vorbit prea puțin de faptul că principalul instrument al urîtului și frumosului, al stereotipului sau ineditului, al caracteristicului și tipicului în estetica arhitecturală este rezolvarea urbanistică. Aici mi se pare însă că lucrurile stau altfel; e vorba de a crea o tradiție, de a se crea un specific românesc contemporan, modern, conform cerințelor socialismului, ținînd evident seama de cultura și de gusturile populației, de o serie întreagă de aspecte temperamentale în permanentă dezvoltare și transformare; problema orașelor în care o populație de aflux rural trece în două generații de la mentalitatea țărănească la cea orășenească este o problemă deosebit de complexă.

În sfîrșit, cred că cei mai îndreptățiți să aprecieze estetica arhitecturală ar trebui să fie — ca să zicem așa — consumatorii, publicul operei de arhitectură, atît cei care o privesc, cît și cei, mai ales, care o utilizează. Dar pentru a emite judecăți de valoare fie în domeniul estetic, trebuie să te pricepi cît de cît. Or, noi nu facem destul pentru ridicarea culturii estetice în domeniul arhitecturii. Adesea, presa noastră publică fotografii ale unor edificii lipsite de interes estetic, folosește în reportaje laudative de genul « eleganta clădire de beton și sticlă »; cărți de arhitectură, de la Palladio încoace, nu s-au prea tipărit, filme nu facem, iar contribuția unui grup mic de arhitecți la publicistica de specialitate este firavă și, uneori, chiar deconcertantă.

Aș vrea să închei totuși, la fel ca Porumbescu, afirmîndu-mi încrederea că arhitectura noastră va deveni o arhitectură românească contemporană, la înălțimea celei din vechime.

arh. mircea stancu

proces de creaţie arhitecturală — nu sistem funcţionăresc!

Există, fără îndoială, cauze universale datorită cărora arhitectura noastră, împreună cu arhitectura contemporană a întregii planete, ignorează sensibil coordonatele geografice şi istorice existente. În mai toate ţările, arhitectura de azi se identifică mai mult cu cea de la celălalt capăt al lumii decît cu propria sa moştenire arhitecturală. Datorită caracterului material, care justifică în cazul arhitecturii însăşi existenţa sa ca artă, aceasta este supusă direct efectelor revoluţiei tehnice pe care secolul nostru o trăieşte. Dispariţia producţiei meşteşugăreşti a unicatelor, sub asaltul producţiei industriale de serie, se face de altfel simţită în toate domeniile de realizare a frumosului cu raţiuni utilitare: porţelanurile de Sèvres, covoarele de Buhara, cristalurile de Boemia, toate au dispărut pentru a nu fi încă înlocuite cu nimic de valoare comparabilă.

Ba, chiar mai mult, toate elucubraţiile care invadează saloanele de pictură şi sculptură din întreaga lume, alături de valorile autentice, argumentează o dată în plus o stare de fapt: handicapat de ritmul impetuos cu care tehnica îi transformă viaţa sa materială, omul contemporan se desprinde de vechile rădăcini spirituale, făcînd eforturi pentru a-şi găsi altele.

În acest efort de regăsire, arhitectura contemporană este, deocamdată, o căutare, chiar febrilă, şi se pare că arhitecţii de pretutindeni întreprind acest efort într-o înfrăţire mutuală.

De altfel, înseşi rădăcinile noastre, arhitectura populară contemporană, se află într-o perpetuă căutare, de cînd mijloacele industriale de realizare a caselor au înlocuit şi la ţară pe cele meşteşugăreşti.

Toate aceste cauze ale existenţei unei arhitecturi contemporane fără identitate naţională nu sînt, după părerea mea, justificări suficiente pentru cazul nostru. Dacă în interiorul căutărilor întreprinse de arhitecţii lumii începe să se definească o arhitectură japoneză (e drept, cu o tradiţie de invidiat), o şcoală italiană, alta nordică, eventual străduinţe mexicane şi braziliene, arhitectura românească continuă să fie tributară întrucîtva tuturor acestora.

Este adevărat că trecerea de la realizări singulare, cvasi meşteşugăreşti, la « producţia construcţiilor» în mare serie, a fost în cazul nostru un eveniment adhoc ce nu ne-a găsit prea pregătiţi spiritualiceşte. Un volum de construcţii ce ocupa altădată gîndirea creatoare a unui arhitect pentru o viaţă constituie astăzi obiectul creaţiei de 1—2 ani a unui arhitect tînăr. Cartiere care se mobilau altădată în decursul deceniilor, colecţionînd concepţiile fiecărei epoci, răsar azi în 2—3 ani, fiind de multe ori expresia gîndirii unui singur arhitect.

În lumina unor asemenea constatări, monotonia şi repetarea ansamblurilor noastre de blocuri de locuit îşi găsesc parcă o primă justificare. Proiectarea tip, proiectarea de serie, devine un argument economic ce nu poate fi ignorat decît în cazul lipsei de realism. Există însă alte argumente care ne justifică mai puţin.

După ce am încercat timp de 10—12 ani să reînviem o arhitectură moartă de multe decenii şi mai ales moartă pe alte meleaguri, cînd ne-am întors la prezent, ne-am minunat de ce făcuseră alţii între timp şi am început să experimentăm şi noi, « pe viu », case descifrate din copii fotografice de pretutindeni. A fost, poate, o experienţă necesară, cu atît mai mult cu cît contemporaneitatea în arhitectură se vădea pentru noi aşa de . . . nouă.

Realizarea unor forme pe care alţii au avut norocul să le descopere înaintea noastră ne-a preocupat şi ne preocupă încă ; am descoperit, ca să spunem aşa, moda în arhitectură, pentru că formele geometriei noastre arhitecturale, împrumutate, se pare că suferă o uzură morală rapidă. Mai mult, realizarea unor asemenea forme cu alte mijloace materiale decît ale modelelor descifrate în reviste a adus de multe ori şi o uzură fizică vertiginoasă. Construcţii realizate cu 1—2 ani în urmă contrastează izbitor cu tinereţea celor de alături, realizate de zeci de ani.

Unor asemenea încercări le-aşi spune « forme fără conţinut » ; o plastică arhitecturală pusă în operă înainte de a ne fi creat o industrie modernă a construcţiilor, capabilă să materializeze o asemenea arhitectură.

Aci mi-aş permite, ca digresiune, o mică scuză : beneficiarii noştri, care de multe ori au plecat în deplasări în străinătate pentru a se pune la curent cu ultimele noutăţi în scopul unei temeinice avizări a proiectelor noastre, nu au reuşit să ne « povestească » pe înţelesul nostru cum erau realizate o mulţime de minunăţii care îi cuceriseră şi pe care ne cereau să le realizăm şi noi.

Moda în arhitectură a contaminat şi urbanismul, cu atît mai uşor cu cît aici tradiţia noastră este timid existentă la scara la care discutăm. Studiind mai mult revistele decît terenul, s-a ajuns de multe ori la transplantarea unor soluţii de inspiraţie fotografică, cu ritmuri longitudinale, laterale sau oblice, în terenuri a căror configuraţie le-a acceptat greu sau nu le-a acceptat deloc. Personal, cred că acest caracter scolastic al urbanismului realizat de noi este mult mai vinovat de monotonia de care vorbim, decît identitatea caselor.

Prin ritmurile noastre orizontale sau verticale am despersonalizat uneori silueta oraşelor moştenite ; ba, chiar mai mult : am compromis şi am supus demolării construcţii vechi ce nu aveau alt păcat decît că nu se înscriau în aceste ritmuri preconcepute şi care, dacă le-am fi integrat în compoziţia noastră urbanistică după o prealabilă asanare, ar fi adus chiar noului mai multă personalitate.

În mod categoric, o arhitectură plină de discernămînt personal, în care experienţa altora să fie considerată dar nu copiată, cere un veritabil efort de creaţie datorită căruia să ne descoperim mai întîi pe noi înşine.

Dar, ca să vorbim de creaţie, trebuie să ne simţim înainte de toate creatori, şi personal consider că tipicul la care am ajuns în activitatea noastră ne opreşte întrucîtva să ne atribuim această calitate. De altfel, presa, radio-ul şi televiziunea confirmă această opinie: « Hotel Europa — foto N. Ioniţă », sau : « La Piatra Neamţ *s-a construit* (sic) un hotel modern » etc.

S-au spus multe cu privire la sistemul funcţionăresc la care am redus procesul de realizare a arhitecturii şi care, în ultimă instanţă, poate justifica el însuşi o activitate pur « cantitativă ». Consfătuirea proiectanţilor ce a avut loc la începutul anului a confirmat nevoia unor primeniri ale sistemelor organizatorice, care să încurajeze cercetarea ştiinţifică şi creaţia.

Activitatea noastră prezentă a ajuns să fie definită, nu printr-un proces de creație, ci de norme și normative, regulamente și acorduri, avize și nomenclatoare de funcțiuni ce stabilesc pozițiile formale și anonime ale fiecăruia dintre noi în desfășurarea procesului. Iar creația unor oameni organizați într-un funcționăresc și formal anonimat nu putea fi decît la fel de anonimă ca expresie, în cele mai multe cazuri.

Cel mai mare miracol însă se ascunde în faptul că această birocrație a proiectării este, în final, tot creația noastră, a proiectanților.

Necesitatea unei legislații de verificare și jalonare a cheltuielilor pentru realizarea unui volum de construcții fără precedent era, fără îndoială, o obiectivă și gospodărească măsură de stat. Arhitecții și inginerii care s-au ocupat inițial de această legislație se pare că și-au justificat cu o asemenea sîrguință noua lor activitate, încît în scurt timp au apărut zeci de regulamente, stasuri și normative de aplicare a legilor inițiale ; astfel că, pentru urmărirea tuturor acestora, completarea cu diverse fișe, grafice și statistici au fost scoși din producția directă alți arhitecți și ingineri.

Și astfel, în institutele de proiectare au început să apară din ce în ce mai multe cadre auxiliare de urmărire, comisii și servicii tehnice, C.T.I. etc., înșiși șefii de ateliere devenind mai mult conducători « administrativi » decît îndrumători ai creației.

Cei care au rămas la planșetă, în locul eforturilor creatoare, au început să desfășoare din ce în ce mai multe eforturi pentru îndeplinirea tuturor formelor scriptice auxiliare, care justifică, în ultimă instanță, personalul auxiliar tot mai numeros, în interiorul sau exteriorul institutelor de proiectare.

Desigur că în asemenea condiții proiectarea de serie și după « modele » verificate de alții devine un sistem salvator.

Pe de altă parte însă, numărul mare de construcții realizate transformă oamenii, satisfăcîndu-le din ce în ce mai multe nevoi materiale și mărindu-le pretențiile spirituale.

Noțiunea de arhitectură « de serie » începe să nu mai satisfacă estetic omul de pe stradă, iar sistemele și materialele de construcții cu care se realizează încep să nu mai satisfacă condițiile economice ale țării noastre, într-o pronunțată dar proprie transformare.

Nu ne mai putem mulțumi cu reproducerea comodă a unei arhitecturi descoperite în reviste și realizată cu mijloace învechite, după cum nu ne mai putem mulțumi nici cu caracterul funcționăresc al procesului de proiectare, care ne conduce instinctiv către o asemenea arhitectură.

Ca arhitecți români, trebuie să ne îngrijorăm de posibilitatea ca vizitatorul brazilian sau japonez să-și recunoască în orașele noastre copii inabile ale propriilor orașe contemporane.

Desigur că e ușor să criitci și la fel de sigur este și faptul că Uniunea noastră nu a organizat această plenară numai pentru a se asculta autoflagelări ca cea pe care o încerc.

Nădăjduiesc totuși că, în nici un caz, nu se așteaptă de la noi formule sau rețete de preparare a autencității în arhitectură.

Eu cred că existența unei asemenea arhitecturi se va afirma singură atunci cînd procesul de realizare a proiectelor va deveni un autentic proces de creație, desfășurat de autentici creatori și, mai ales, la măsura noastră.

Ar trebui mai întîi ca toată legislația care ocupă actualmente mulți metri cubi, îngrădind încercările de ieșire din șabloane, să se reducă la niște parametri tehnici și economici stabiliți chibzuit pe baza experienței de pînă acum, pentru fiecare categorie de investiție, parametri în interiorul cărora să se poată desfășura atît cercetarea științifică, cît și creația ; creație care, în treacăt fie spus, nu ar mai trebui cîntărită și retribuită pe baza acestui sistem peiorativ de « efort în m^3/oră ».

O asemenea organizare ar reduce activitatea auxiliară, transformînd avizarea într-o urmărire a respectării parametrilor stabiliți și ar permite întoarcerea la planșetă a multora dintre noi, care se îndepărtează din ce în ce mai mult de adevărata lor meserie, fiind transformați în simpli « martori » ai procesului.

În ultimă instanță, legiferarea poziției de autor cu toate drepturile, dar și cu toate obligațiile morale și materiale pe care le incumbă, ar concretiza răspunderile, acționînd ca un tonic asupra creației fiecăruia dintre noi.

Ca membru al unei comisii a Uniunii « pentru stimularea creației », aș mai face o sugestie : concursurile de arhitectură organizate, să vizeze toate investițiile importante pe care planurile cincinale ne oferă acum avantajul să le cunoaștem cu anticipație. Lansarea prin concurs a unor asemenea subiecte de concrete realizări și implicit găsirea unor posibilități de asigurare a încrederii proiectului de execuție cîștigătorului, ar fi un stimulent cert al gîndirii noastre ; și, vorba românească : « nu știi de unde sare iepurele ! »

Trebuie să dorim cu toții, și cu toată sinceritatea, să realizăm o arhitectură originală, dar și pe măsura posibilităților, în țara noastră, într-o perpetuă și impetuoasă înnoire.

La urma urmei, numai operele noastre și nicidecum funcțiile pe care le ocupăm ne vor consacra în fața generațiilor ce vor veni după noi.

arh. ștefan gane

să cunoaștem vechea noastră arhitectură

Arta arhitecturii, căreia îi sîntem tributari, ne cere să îmbinăm în condiții optime frumosul cu utilul. Orice construcție, indiferent de domeniul din care face parte : locuință, casă de cult sau uzină, trebuie să răspundă unui program dat. Desigur că problemele sînt multiple prin intervenția unor parametri ce condiționează rezolvarea arhitecturală a temei. Unul din elementele majore în rezolvarea arhitecturală a unei teme date este înscrierea în ansamblul urbanistic, cu toate condițiile impuse de acesta. În consecință, rezolvarea urbanistică a ansamblului și, poate mai corect spus, însăși soluția de sistematizare vor juca un rol hotărîtor în ideile călăuzitoare ale problemei arhitecturii naționale contemporane. Consider că, la noi, condiția urbanistică nu este rezolvată în datele timpului în care trăim. În general, se găsesc soluții învechite, criticate de înșiși autorii lor acolo unde au fost aplicate, sau se folosesc soluții nelegate de specificul totalității condițiilor locale. De aci rezultă un ansamblu arhitectural impersonal și cu atît mai puțin național.

Arta noastră națională — și cînd spun artă includ în ea și arhitectura — este foarte puțin cunoscută și nu numai de către marea masă, ci chiar de arhitecți; sau, dacă este cunoscută de arhitecți într-o anumită măsură, a fost înregistrată ca un fenomen ca atare, static contemplativ, neintervenind cu nimic în procesul de creație a arhitecturii.

Desigur că nu vom putea trece de azi pe mîine la înfăptuirea unei concepții arhitecturale naționale pe datele și cunoștințele reduse ce le avem în prezent, fiind necesară o cunoaș-

tere mai profundă a manifestării artistice naționale și populare din trecut, cu însăși explicația ei ca simbol, acolo unde este cazul. Propun pentru prima fază ca difuzarea cunoștințelor mai vaste dobîndite de către Direcția Monumentelor Istorice — care prin eforturi susținute și cu arhitecți bine pregătiți a reușit să realizeze restaurări de monumente demne de laudă (lucrări ce ar trebui publicate și explicate) — să fie realizată cît mai curînd.

De asemenea, ar fi interesant să se creeze, pe lîngă una din instituțiile centrale, cum ar fi Academia R.S. România, un institut de cercetare a fenomenului de artă populară în tot complexul lui, nu separat cum se face astăzi, institut care ar putea difuza, prin publicații periodice, cunoștințele dobîndite.

Un alt domeniu în care preocuparea noastră de artă este foarte sporadic discutată, și cu regret țin să menționez că aproape complet abandonată de către arhitecți, este arhitectura de interior sau, așa cum îi spunem noi, decorația interioară; or, aproape 80% din timpul nostru îl petrecem în interiorul construcțiilor, în casa de locuit, la locul de muncă sau la locul de recreație. Aci, problema este complet delăsată și, așa cum a arătat colegul nostru arhitectul Dan Bădic, ororile încep să apară deoarece, în majoritatea cazurior, soluțiile sînt date de nechemați. Cred că fiecare din noi, cînd privește mobilierul pus la dispoziția publicului în magazinele comerțului de de stat, își poate pune întrebarea: de ce este necesar ca prostul gust să predomine? Și că predomină nu este foarte grav pentru moment, dar trebuie să ne gîndim că vom schimba și noțiunea de frumos și de estetic la generația ce va urma.

În ultimul timp, am lucrat în domeniul mobilierului și am constatat că această latură a meseriei noastre de arhitect este complet părăsită de noi. Însuși forul nostru C.S.C.A.S. nu are preocupări în acest domeniu, lăsînd la bunul plac al celor așa-zișI « competenți », manifestarea pe larg a nepriceperii lor. Oare dacă suedezii, norvegienii și danezii au ajuns la ora aceasta să creeze unul din cele mai frumoase mobiliere moderne ce se cunosc în prezent, inspirîndu-se din mobilierul și din arta lor națională, de ce nu cunoaștem și noi mobilierul nostru național și de ce nu dăm publicului un mobilier în care să simtă căldura unui interior specific caracterului nostru?

Personal, cred că se poate ajunge la o arhitectură specific națională, cu înscrierea în timpul în care trăim, deoarece avem în spate toate datele și toate elementele necesare pentru aceasta.

Dar fără a crede și a încerca numai, că așa este moda, nu se poate realiza ceea ce ne-am propus.

arh. adrian stănescu

îngrădirea personalității proiectanților duce la monotonie în construcții

În discuțiile profesionale ce se poartă în cadrul generației noastre, discuții la care deseori iau parte, rezultă că există un interes general pentru deslușirea problemelor pe care le discutăm în această plenară.

De la înaintașii noștri am înțeles două lucruri: că trebuie să urmăm calea unei arhitecturi cu caracter specific; că trebuie să ne temem de unele excese ce pot lua naștere din preluarea greșită a unor forme sau detalii de arhitectură veche în afara unei înțelegeri contemporane.

După cît mi se pare, frămîntarea noastră de acum se datorește dorinței de a realiza opere de arhitectură care să emoționeze în viitor așa cum ne emoționează pe noi azi — să zicem — Voronețul sau Hurezul. Și pentru că am ales la întîmplare aceste două exemple, îmi dau seama că, în ce mă privește — spre deosebire de unele păreri ce au fost enunțate — locuința populară, folclorul în general, ne-ar sprijini mai puțin în căutarea unor surse proaspete de inspirație pentru arhitectura contemporană. Pe acestea cred că le-aș urmări mai curînd în categoria exemplelor de care la întîmplare am pomenit.

Referatele mi-au sugerat o idee care poate ar clarifica ceea ce doream să spun. Gîndeam că încercarea de a face « o secțiune în timp », surprinzînd condițiile în care s-au realizat monumentele care azi formează obiectul admirației noastre, ne-ar putea atrage atenția asupra unor trăsături specifice. Și dacă pentru aceste trăsături putem găsi azi și condiții similare, să le accentuăm; să vedem ce asemănări s-au păstrat între munca înaintașilor noștri și ceea ce întreprindem noi azi, să urmărim ce a fost bun, căci similitudini, din fericire, există și în prezent. Ce au făcut meșterii anonimi care au realizat opere cu un caracter particular, cu care azi ne mîndrim și pe care specialiști din toată lumea le includ în patrimoniul universal? (Revin din nou la Voroneț — Arbore — Hurez).

Și acești oameni au gospodărit niște fonduri cu multă cumpătare și chibzuială, așa cum noi promitem să facem azi; s-au adresat aceluiași beneficiar — poporului nostru — ale cărui gusturi sau afinități sufletești au rămas cel puțin în esență neschimbate de sute de ani. Iată deci măsura materială și spirituală de ieri și de azi, servind satisfacerii unor deziderate comune. Și ca să mai adaug o imagine în această « acțiune », mă gîndeam că meșterul de la Hurez n-a stat probabil de vorbă niciodată cu contemporanul său care lucra în Moldova, ca să discute, de pildă, ce arhitectură cu specific să facă! Deși purtau nenumărate comunități de caracter, ei nu s-au obligat niciodată să respecte unul « rețeta » celuilalt — impusă ca mai bună.

Aceasta nu înseamnă însă că noi am discuta acum zadarnic. Posibilitatea pe care o avem de a ne întîlni pentru a dezbate aceste probleme — și interesul cu care discutăm — își va dovedi probabil utilizarea în creșterea valorică pe care o dorim în arhitectură.

De altfel, chiar din aceste dezbateri mi se pare că a reieșit un adevăr important, pe care încercam să-l sprijin prin exemplul de adineaori: îngrădirea personalității proiectanților duce în mod firesc la monotonie în construcții. Și tot grație discuțiilor, ne-am pus de acord că — în afara unor principii generale — este foarte greu de teoretizat pe ce cale se poate face, în detaliu, saltul în arhitectură spre care tindem. Aceste căi și detalii vor reieși în timp, prin încercări sau acumulări diferite.

Poate că una dintre căi — este o mică sugestie pe care-mi permit să o dau — pornește de la o constatare pe care am făcut-o asupra mea însumi.

De cîte ori am poposit pentru prima oară într-un oraș străin, am fost tentat să cunosc îndeaproape monumentele mai vechi ale acestuia, acelea care fac parte din istoria oamenilor și a locului; să încerc să înțeleg cum gîndeau oamenii de acolo cu sute de ani înainte, cum s-au priceput să-și construiască un cadru de viață, cum au evoluat în timp. Cîteodată, specificul unui oraș este cuprins chiar numai prin aceste caractere. Monumente care « să vorbească » sînt totuși

destul de numeroase și la noi ; majoritatea nepuse în valoare, unele chiar prea bine ascunse.

Ce păcat că, de pildă, tocmai în capitala noastră, monumentul cel mai vechi — interesant chiar și numai sub acest aspect — stă încă înghesuit între niște blocuri. Și cum știți, nu e singurul vitregit.

Dorim să facem azi o arhitectură cu specific și nu putem să vedem încă exemple anterioare (din care unii afirmă că doresc să se inspire) trăind într-un cadru contemporan. Participarea lor în ansamblul arhitectural al unor noi activități ar putea aduce prin « cașet-ul » lor caracteristic nota specifică pe care o căutăm ; ne-am putea îmbogăți cel puțin cu unele reflecții cu privire la ceea ce ar trebui transmis din vechi în nou.

Desigur că pentru cristalizarea unei arhitecturi contemporane cu specific, această soluție nu poate reprezenta decît un atac de început, îndreptat asupra unui obiectiv clarificat, parcă mai ușor de atins. Rezultatul s-ar putea anticipa ca bun, judecînd după unele încercări timide care s-au și întreprins.

Spuneam că mă tem de stabilirea unor rețete de lucru prin discuții și iată că mi-am permis să vin cu o sugestie. De fapt, cred că nădejdea stă mai ales în rezultatele muncii la planșetă.

Pe acest tărîm asigur că și generația mai tînără are foarte mult de lucru și este animată să răspundă, în timp, îndatoririlor ce-i revin.

arh. nona florescu

nu se poate despărți economicul de funcțional și estetic

Consider că în unele luări de cuvînt o serie de aspecte ale activității noastre au fost prezentate deformat.

În primul rînd, marea majoritate a vorbitorilor s-a referit foarte clar la unitatea dialectică dintre economicitate, funcționalitate și estetică și a înțeles că a despărți sau a pune pe prim plan una din aceste trei noțiuni ar fi o greșeală fundamentală în cadrul activității noastre însăși, ne-ar lipsi implicit de posibilitatea unei expresii arhitectonice adecvate.

Față de aceasta, a pretinde că studiul economic ar fi inutil (așa cel puțin am înțeles că a fost enunțat « economismul ») mi se pare periculos. O astfel de teorie nu ține în nici un fel seama de societate și de nevoile ei, tocmai pentru că economicul își are totdeauna partea lui foarte grea, cea mai importantă, de spus. A despărți economicul, în societatea noastră, de celelalte două noțiuni, înseamnă a ne rupe craca de sub picioare. Cum se explică totuși că se fac astfel de afirmații ?

Personal, mi se pare că există o anumită latură a activității Uniunii noastre, care se cere foarte serios analizată. E vorba de concursuri. Așa cum sînt organizate ele de către Uniunea arhitecților, concursurile au împărțit arhitecții în două categorii : unii, destul de puțini, care reușesc să nu ocupe munci de răspundere în institutele de proiectare, să nu realizeze proiecte și construcții și să devină oameni de meserie, dar care cîștigă concursuri, și alții care duc greul și trebuie să realizeze proiectele necesare investițiilor. A spune că peste tot se întîmplă absolut la fel, ar fi o exagerare ; există cazuri în care colegi foarte bine pregătiți în practica profesională găsesc uneori timp să facă un efort și se situează printre cei care cîștigă o mențiune sau un premiu. Aceasta însă numai atunci cînd activitatea practică profesională le permite ceea ce se întîmplă din ce în ce mai rar, pentru că volumul construcțiilor de proiectat este din ce în ce mai mare. Afirm acestea sprijinindu-mă și pe faptul că sînt foarte puține exemple în care s-ar putea indica concursuri premiate ale căror soluții au fost într-adevăr posibil de aplicat. Cred că este o greșeală de organizare a Uniunii și a unor beneficiari, dar consider că tot Uniunea este de vină, pentru că ar trebui să aibă într-un fel, împreună cu C.S.C.A.S., controlul sistemului de organizare a concursurilor, ca ele să devină eficiente, ca ele să dea un produs care să poată fi aplicat în practică, care să poată deveni într-adevăr mîndria celui care beneficiază de fondurile cîștigate. Această mîndrie — nu numai a titlului de laureat de concurs, dar și a construcțiilor realizate după concursul respectiv — nu am văzut-o la noi decît într-un caz sau două.

Dintre colegii care cîștigă cu regularitate concursurile, în momentul de față foarte puțini sînt cei care să poarte răspunderea și să ducă greul la proiectele care se realizează. Vorbesc de arhitecții care sînt printre cîștigătorii a cca 80% din concursuri. Și atunci, luările de cuvînt ale unor colegi care, dezlipiți de realitățile economice, teoretizează confundarea funcționalului cu esteticul, mi se par că sînt un pericol, cu care ar trebui, în primul rînd, noi înșine să luptăm.

S-a ridicat problema cointeresării materiale a arhitecților ; consider că n-ar fi rău ca în viitor concursurile să confere dreptul de autor arhitecților respectivi, de așa natură, încît să oblige realizarea obiectivelor respective după aceste concursuri. Aceasta înseamnă că proiectele respective ar trebui să aibă soluții care să răspundă sub aspectele economicitate, funcționalitate și estetic și că ele ar trebui să fie, în general, cele mai bune proiecte care ar trebui aplicate în practică, iar cîștigătorii lor să fie și autorii proiectelor de execuție. Poate că atunci concursurile ar da ca premiate acele proiecte care prevăd realizări în condițiile concret economice, la tehnicitatea posibilă în momentul respectiv, cu o prezentare estetică corespunzătoare. Aceasta mai presupune și o răspundere directă și concretă și a juriilor și a elaboratorilor temelor pentru concursuri.

Eu aș vrea să arăt că ceea ce am spus sînt lucruri mai apropiate de viața noastră curentă, mai puțin legate de poezia cu care ne-au fost expuse referatele și de romantismul cu care au vorbit o serie de tovarăși din dragoste față de meseria noastră, care are contingențe cu arta, dar nu se poate confunda cu ea, cum cred că greșit arăta un coleg înaintea mea. S-a spus aici că a teoretiza fără a face ceva, e foarte greu. La aceasta adaug că e atît de greu, încît se poate greși, ducînd (și este un lucru care cîteodată se simte) la false teorii. Trebuie, cu toate forțele noastre, să îmbrățișăm toate trei laturile pe care trebuie să le acopere activitatea noastră în așa fel încît limbajul arhitectural, pe baza unei funcționalități și a unei economicități corect înțelese, să ne dea posibilitatea să constatăm la viitoarele noastre întîlniri de peste 5—8 sau 10 ani (pentru că într-un an nu este posibil acest lucru) că într-adevăr s-a realizat un pas serios înainte. Personal, eu sînt convins că se poate realiza mai mult în această direcție.

arh. mircea enescu

arhitectul trebuie să cunoască bine tehnologia fabricării materialelor de construcţii

Legaţi de specificul Ministerului Industriei Construcţiilor, departament în subordinea căruia se află industrii importante pentru practica profesiunii noastre, sîntem solicitaţi să intervenim la realizarea unei diversificări a materialelor de construcţii, pentru a pune la dispoziţia arhitecţilor şi inginerilor materiale cît mai frumoase şi mai variate.

Din păcate, nu am reuşit totdeauna să realizăm dezideratele noastre şi ale celorlalţi colegi din institutele de proiectări.

Unele idei conturate din discuţiile purtate la planşetă, de la om la om sau în grupuri de cîţiva arhitecţi, mi-au apărut mai clare, cu ocazia unei deplasări documentare pe care am făcut-o recent în străinătate.

Arhitectura noastră în general, fie că este industrială, fie că are caracter civil, cred că nu trebuie să se abată nici de la legile naturale, nici de la acelea stabilite de experienţa şi practica valoroasă a trecutului. În această privinţă, demonstrează şi ne convinge cultura în general, şi arhitectura în special, a Greciei antice, căreia arhitecţii din acele vremuri i-au stabilit măsuri potrivite şi armonioase ale tipurilor de elemente cu care au reuşit să creeze opere de artă de o netăgăduită originalitate şi cu o amprentă personală.

În epoca noastră, ideea tipizării apare cu atît mai necesară cu cît ea constituie singura soluţie în măsură să rezolve problema construcţiilor de masă industriale, civile şi de locuinţe. Pentru a putea realiza totodată şi individualul, pentru a avea un specific şi o amprentă proprie, arhitectura noastră — şi lucrul acesta s-a mai discutat în repetate rînduri — cred că trebuie să se axeze în principal pe ideea tipizării elementelor de construcţie şi nu pe aceea a tipizării obiectelor.

În industriile noastre producătoare de materiale de construcţii, gama restrînsă şi lipsită încă de formele potrivite — nu numai din punct de vedere constructiv, dar şi plastic — nu este aptă, credem noi, ca să asigure condiţiile favorabile pentru o arhitectură modernă şi totodată proprie ţării noastre.

În această privinţă, socotim că ne găsim într-un impas peste care nu vom putea trece decît dacă vom revizui concepţia de proiectare a acestor elemente-tip cu care arhitecţii să poată realiza lucrările menite să poarte amprenta unei arhitecturi specific româneşti.

Impasul acesta în care ne găsim credem că se datoreşte în special faptului că arhitectul cunoaşte astăzi, mult mai puţin decît cunoştea arhitectul din trecut, tehnologia de fabricaţie şi de prelucrare a materialelor de construcţie.

Cum spuneam, ideile pe care încerc să le sugerez se datorează şi constatărilor pe care le-am făcut cu ocazia vizitării unei fabrici de prefabricate din Stockholm.

Impresionat de diversitatea tipurilor de elemente prefabricate din beton armat aflate, atît în depozitele fabricilor, cît şi pe şantierele pe care le-am vizitat în împrejurimile Stockholmului (ansambluri social-culturale, ansambluri de locuinţe şi industriale), am căutat să aflu modul în care fabrica reuşea să producă această gamă largă de tipuri de prefabricate.

Discuţiile purtate cu cei care ne-au primit au fost pentru mine revelatoare. Proiectanţii, ingineri şi arhitecţi, cunosc destul de bine tehnologia de fabricare a acestor elemente. Ei cunosc posibilităţile de acomodare a liniilor tehnologice pentru noi tipuri de prefabricate. O parte din ei spuneau că au avut un stagiu de practică în industrii şi în fabrici de prefabricate. Diversele tipuri de elemente sugerate în proiecte de către arhitecţii şi inginerii constructori se înscriu totdeauna în gama mai largă sau mai puţin largă a posibilităţilor liniilor tehnologice, neimpunînd decît rareori unele mici adaptări la sistemul şi principiul de fabricare.

În plus — şi lucrul acesta mi se pare esenţial — producătorii dovedesc o totală înţelegere pentru solicitările pe care le fac proiectanţii şi beneficiarii lucrărilor şi asigură elaborarea detaliilor de execuţie pentru elementele prefabricate. Numai astfel — spunea unul dintre interlocutorii noştri — putem crea acea diversificare a tipurilor de elemente prefabricate în mod eficient, raţional, economic, pentru păstrarea bunului renume al fabricării şi satisfacerea exigenţelor arhitecţilor şi clienţilor noştri.

Cu privire la amprenta proprie a arhitecturii noastre contemporane apar şi alte sugestii rezultate din discuţiile pe care le purtăm în institut.

Cred că poate fi luată în considerare opinia multora dintre noi, că tot ceea ce s-a realizat în ultima vreme în ţara noastră reprezintă o afirmare pe plan naţional şi o contribuţie valoroasă românească la integrarea în arhitectura europeană. Nu mi-a fost destul de clar drumul pe care trebuie să-l urmăm în această privinţă, sugerat de colegul Porumbescu ; nu am înţeles suficient de bine cu cît sînt mai sărăcite valorile folclorice ale celorlalte popoare şi cu cît sînt mai proaspete şi mai pline încă de vigoare arta şi arhitectura noastră din trecut. Aşa cum spunea tovarăşul profesor Maicu, este o frămîntare generală în această privinţă ; în toată lumea se caută ceva care să satisfacă din punct de vedere estetic-arhitectural, ceva care să înlocuiască « cutiile de sticlă şi de oţel ».

Vizitînd Germania, am putut să constat că valoroasele construcţii realizate în stil gotic poartă totuşi o amprentă specific germană, care diferă de arhitectura gotică franceză sau de cea italiană. Totuşi, nu am avut senzaţia unei influenţe de coloratură folclorică. Rămîne, aşa cum spunea tovarăşul profesor Maicu, să încercăm mai departe să realizăm la planşetă ceea ce aici în mod teoretic nu se poate face.

Pentru că realizările valoroase din toate timpurile au şi inerentele lor carenţe, voi căuta să vă împărtăşesc o parte din părerile noastre în ceea ce priveşte lipsa amprentei proprii a arhitecturii moderne contemporane româneşti.

Ea se manifestă atît în oraşele, cît şi în satele noastre. Am avut surpriza puţin plăcută să constat că în satele Moldovei de nord, în care moştenirea trecutului în ce priveşte locuinţa ţărănească este atît de valoroasă, multe construcţii noi, care dovedesc bunăstarea poporului nostru de astăzi, care sînt mari, încăpătoare, dotate cu mobilier modern, au pierdut din frumuseţea şi farmecul pe care cele vechi le păstrează încă.

La oraşe, se pare că lipsa de varietate porneşte mai întîi de la modul în care sînt rezolvate detaliile de sistematizare, atît pentru nucleul central — inima oraşelor noastre — cît şi pentru zonele de locuit.

Mi se pare că am ajuns la o oarecare tipizare și în privința așezării obiectelor în teritoriu. Aceasta, cred eu, este una din cauzele principale care face să se spună că de multe ori nu poți să realizezi exact orașul în care te afli.

Și, fiindcă țara noastră beneficiază de o mare varietate de peisaj și colorit, iar satele diferă și ele foarte mult, menționez doar extremele, adică satul de tip împrăștiat, firesc încadrat în natură, și satul de tip ardelenesc, compact, strîns, închis ; mi se pare că lucrul acesta poate sugera arhitecților unele idei în ceea ce privește rezolvarea de aici înainte a sistematizării orașelor și satelor noastre în funcție de locul în care se găsesc, de natura care le înconjoară și de specific.

La Nürenberg, oraș care a suferit foarte mult de pe urma războiului, există și construcții noi, de tipul celor așa-zise din sticlă și oțel, dar în orașul vechi, între zidurile de cetate care au mai rămas, multe din construcțiile noi, deși au o arhitectură simplă, modestă — fiindcă posibilitățile de astăzi nu mai sînt cele de acum cîteva sute de ani — păstrează ceva din caracterul construcțiilor vechi lîngă care sînt așezate.

La noi, litoralul de pildă, pe o lungime de numai 40 de kilometri, pînă acum cîțiva ani ne oferea unele aspecte variate. Localitățile, de bună seamă, erau înapoiate, lipsite de lucrări edilitare, lipsite de plantații și de tot decorul nou pe care litoralul românesc îl are astăzi.

Apreciez în mod cu totul deosebit tot ceea ce s-a realizat pe litoral și mi se pare că ținuta noilor ansambluri se situează la un nivel mondial. Totuși, nu pot să nu mărturisesc că pentru mine Mangalia este o ușoară decepție, că ea avea un specific pe care astăzi aproape l-a pierdut.

Exemplele desigur că nu se opresc aici. Speram că prin luările la cuvînt să se încerce sublinierea unor calități ca și a unor lipsuri ale arhitecturii noastre, pentru a putea crea o bază de discuții prielnică unui pas înainte în realizarea dezideratului actual al unei arhitecturi cu amprentă proprie românească modernă, nu imediat, nici peste un an, dar în decursul anilor ce vor urma. Să putem da țării noastre, prin arhitectura noastră, acel specific care este normal să se pretindă a fi realizat în condițiile în care lucrăm și în climatul momentului unei a doua renașteri, pe care o trăiește astăzi o bună parte a omenirii și în special țara noastră. Datoria noastră este de a lăsa generațiilor viitoare o arhitectură care să poarte amprenta timpului pe care îl trăim.

Sînt convins că pana pe care arhitecții noștri au mînuit-o cu vervă și iscusință în întocmirea expunerilor prezentate va putea concretiza cu aceeași mă estrie, la planșetă, ideile care să genereze amprenta proprie arhitecturii noastre de mîine.

arh. dan iovănescu

un mod de a gîndi noua arhitectură

Tema aceasta, a unei arhitecturi românești moderne, a stat în mod neîntrerupt, pe masa noastră de lucru, sub semnul căutării celei mai pasionate : « Cum să facem să ridicăm în orizontul major al artei, arhitectura autohtonă, prin ce mijloace ? » Aceste întrebări nu au putut obține răspuns prin simpla relevare a arhitecturii noastre folclorice sau a celei a monumentelor vechi și bisericești, făcînd — să zic așa — la planșetă operațiuni de categoria trecerii de la o scară la alta sau de decalare a motivelor decorative primitive. Rezultatele a numeroase încercări nu au dus la nimic bun, sau cel mult au născut forme hibride care puse în operă, prea adesea frizează grotescul.

Nici încercările făcute de unii arhitecți, înaintași ai noștri, n-au reușit.

Nici generația din care fac și eu parte n-a reușit ; poate nu și-a spus încă ultimul cuvînt. Miezul problemei rămîne nedesghiocat ; cu toate acestea — în ce mă privește — sînt convins, simt, că toate ursitoarele sînt prezente, determinantele momentului de creație sînt prin apropiere, noua arhitectură va isbucni. Aceste determinante nu le cunoaștem încă și pentru motivul că nu ne-am aplecat suficient asupra lor și poate și pentru motivul că — probabil — viața noastră de arhitecți a fost prea diversificată, nici unul dintre noi neavînd răgazul adîncirilor, prilejul avîntului în profunzime.

Dar să-mi permiteți să fac o localizare, o încercare de adîncire. Am reflectat adesea asupra unor cauze mai largi, exterioare arhitecturii și folclorului, care ar putea constitui — eventual — puncte de plecare. Privind în perspectiva timpului marile arhitecturi ale lumii, acelea ce formează astăzi parte din patrimoniul culturii universale, putem deduce că și acestea s-au născut pornind tot de la formele primare folclorice, sau primitiv rustice ; au evoluat, s-au dezvoltat însușindu-și anume valori spirituale ale epocii, făcînd în cele din urmă din aceste arhitecturi, gloria nemuritoare a umanității.

Nici nu ar fi nevoie să amintesc aceste arhitecturi : arhitectura clasică greacă, arhitectura gotică, barocă, și altele ; toate constituie exemple de ridicare din plan local, minor, pe culmile universalității.

Există o strînsă legătură între cultura unei epoci și exprimarea formelor de arhitectură. Fenomenul nașterii și dezvoltării arhitecturii în cadrul unei culturi are aceleași legi ca și ale celorlalte arte ; acest fenomen este dezvăluit amănunțit în estetică, în filozofia culturii, în istoria artelor.

Nu vreau să fac aici o reluare a unui material mult frămîntat în istoria artelor sau în aceea a culturii — doresc numai să sugerez reflecției dvs., posibilitățile unor drumuri de căutare care — cred eu — ar putea să fie pline de consecințe, în sensurile ce ne preocupă azi.

Nașterea unor forme noi, de circulație universală este datorită și coexistenței unui fond senzorial comun oamenilor din spațiile culturii respective.

Arhitectura gotică, de pildă, se naște sub presiunea acestui fond sufletesc al omului de atunci ; ea exprimă conținutul acestui fond. Astfel se explică unitatea de expresie a acestei arhitecturi pe întreaga arie a țărilor Europei catolice, ca rezultantă a uneia și aceleiași aspirații de natură religioasă : o aspirație a omului către divinitate, care se concentra într-o tendință de înălțare, de zbor vertical către înălțime.

Un exemplu interesant este și cazul arhitecturii bizantine, tot de natură religioasă, dar cu un caracter contrar țîșnirii gotice, de așteptare, care a imprimat formelor arhitecturii bizantine linii profund deosebite de cele ale goticului, ca de la o atitudine la cealaltă.

Ar putea fi studiate și alte arhitecturi universale, fiecare din acestea avînd la baza formelor respective categorii spirituale diferite care le-au vehiculat în cultura de circulație generală.

Atît « înălțarea » goticului, cît și « așteptarea » bizantină pentru a-și erija volumele din

piatră sau cărămidă, pentru a se spațializa, au născut probleme noi, de combatere a impresiei de greutate a maselor; un conflict între materia supusă implacabil gravitației și forța acestor conținuturi senzoriale.

În arhitectura contemporană modernă masele uriașe sau chiar și de o mai mică importanță, caută, din punct de vedere gravitațional, să-și ascundă într-un mod sau altul contactul cu solul, căutînd a se crea impresia că totul, că spațiul cuprins de formele arhitecturii respective este suspendat în gol fără suport, că plutește, că și-a însușit o calitate nouă antigravitațională, « l'apesanteur », lipsa de apăsare. În ce mă privește aș numi numai acest efect senzorial, reușit de arhitectura modernă, « plutire ». Desigur că nu numai acest efect senzorial este caracteristic arhitecturii moderne, și ea trebuie să mai conțină tot complexul de valori de formă și de fond necesare unei viețuiri în timp a operei de artă, adică acelea ale « permanenței », invariabilele în timp și altele. Dacă admitem caracterul acesta de « plutire » ca pe un element posibil din noțiunile noi ce vehiculează formele în senzorialul omului contemporan, va trebui să-i găsim aplicarea în creația noii arhitecturi. Poate că nu chiar « plutirea » luată ca un decalc cu așezarea în consecința a unor forme din folclor în ea sau pe ea ; poate alte echivalente din arhitectura noastră veche. Căci, trebuie să accentuez, ceea ce am vrut să sugerez, este nu o soluție, ci un mod de a gîndi, un drum pentru căutare.

Acesta este un punct de vedere al meu, pe care am ținut să vi-l expun, în speranța că va putea aduce o cît mai mică contribuție la rezolvarea temei în discuție.

arh. nicolae grigorcea

unele probleme cu caracter tehnico-organizatoric

Problemele de conținut și formă, de studiere, prezentare și reprezentare a manifestărilor tradiționale de arhitectură s-au plămădit în perioada cînd populația globului era de 200—300—400 milioane de locuitori, cînd s-au realizat «monumentele de arhitectură» din a căror expresie s-a format înțelesul noțiunii de arhitectură, care corespunde condițiilor materiale, tehnice și sociale ale etapei respective.

Din datele recent publicate în ziare rezultă că populația globului, care este astăzi de cca 3 miliarde de oameni, va fi în anul 2066 de cca 24 miliarde de oameni.

În cursul șesenalului s-au realizat în țara noastră cca 700 000 apartamente, pentru folosul unei populații de cca 2 800 000 de locuitori. Referindu-ne numai la locuințe, fondul construit este reprezentat astăzi astfel :

— construcții realizate înainte de 1960—85%

— construcții realizate în cursul șesenalului — 15%

La finele anului 2066, plecînd de la premisa realizării de locuințe pentru totalitatea populației, aceste cifre vor deveni astfel :

— construcții realizate înainte de 1960 — cifra 85 (11%)

— construcții realizate între 1960 și 2066 — cifra 715 (89%)

Din aceste cifre se poate constata că astăzi, la fondul construit, în aspectul arhitectural domină expresia imprimată prin lucrările realizate înainte de anul 1960. În anul 2066, aspectul dominant al spațiului arhitectural va fi cel imprimat de lucrările realizate după anul 1960 și se vor realiza de azi înainte.

Trebuie să avem în față aceste date, cînd ne propunem să dăm răspuns la tema supusă astăzi spre discuție de Plenara Uniunii arhitecților, urmînd a fi găsite forme de exprimare ale manifestărilor de arhitectură cu folosirea acelor mijloace de compoziție care să corespundă volumului de lucrări, ritmului și condițiilor tehnice și economice de realizare.

Apreciez că pentru găsirea soluțiilor în această problemă este necesar, în primul rînd, să se întărească desfășurarea activității de construcții, arhitectură și sistematizare, pe baza legilor URBANISMULUI SOCIALIST, care propun să fie promovată cu toată vigoarea, ca problemă de TEHNICA NOUĂ pentru tratarea problemelor de construcții, arhitectură și sistematizare.

Urbanismul socialist este știința care formulează soluțiile de construire a ambianței pentru desfășurarea procesului de muncă, de viață și de odihnă a colectivității socialiste, pe baza relațiilor dintre fenomenele de viață economică și social-culturală și realizarea construcțiilor în raport cu datele din cuprinsul documentației de specialitate, privind dezvoltarea rețelelor de construcții pe diferite trepte și a unităților urbanistice de diferite categorii.

În desfășurarea procesului de realizare a acestei acțiuni apar cinci probleme importante, și anume : construirea spațiului funcțional, a spațiului social, a spațiului arhitectural, probleme cu caracter constructiv și probleme cu caracter tehnico-organizatoric. Tratarea acestor probleme cade în sarcina unui colectiv complex format din economiști, arhitecți și ingineri. Arhitectului îi revine sarcina construirii spațiului arhitectural, care se referă la gruparea armonioasă a clădirilor, echilibrul volumelor, valorificarea punctelor de perspectivă, succesiunea ordonată a clădirilor și elementelor de diferite valori din cuprinsul razei vizuale, punerea în valoare a monumentelor valoroase de arhitectură realizate în decursul timpurilor etc.

Problemele cu caracter tehnico-organizatoric se referă la stabilirea unui plan de acțiuni cu specificarea unităților ce intervin în această problemă, a sarcinilor ce trebuie îndeplinite de fiecare resort în parte și a factorului coordonator pentru urmărirea modului de realizare a sarcinilor respective.

În anii 1956 — 1959, specialiștii din sectorul construcții, arhitectură și sistematizare au deschis două probleme de tehnică nouă, care au urmat, în timp, două drumuri diferite.

Una este problema industrializării construcțiilor — prefabricate — folosirea materialelor noi care a devenit astăzi o problemă de masă, înscriind numeroase rezultate pozitive.

A doua problemă de tehnică nouă se referă la « realizarea unei dezvoltări sistematizate și armonioase a orașelor, centrelor muncitorești și stațiunilor balneo-climaterice». În acest scop s-a prevăzut (H.C.M. 1678 59) elaborarea schițelor de sistematizare pentru centrele populate, înființarea D.S.A.P.C., S.S.A, numirea arhi-

tectului șef al regiunii etc. Revista « Arhitectura», prin articolul său « Pentru dezvoltarea urbanismului socialist» publicat în anul 1960, subliniază principalele acțiuni prevăzute în H.C.M. 1678 și explică modul de tratare a lor pe linia legilor urbanismului socialist.

Au trecut 7 ani de la aceste evenimente, în care perioadă multe din prevederile respectivei hotărîri nu au fost îndeplinite, iar tratarea problemelor de conținut și formă, de prezentare și reprezentare, privind construirea marilor ansambluri socialiste pe baza legilor urbanismului socialist, nu a fost efectiv începută printr-o acțiune organizată pe întregul său ansamblu.

Apreciez că rezultatele pozitive obținute în problema industrializare-prefabricare-materiale noi se datoresc, în bună parte, activității duse de către C.S.C.A.S. prin trei unități cu profil de sinteză și asistență tehnică, cu un personal de cca 20 de ingineri. Pentru promovarea activității de sistematizare și a urbanismului socialist a lipsit acest element-motor.

Părerea mea este că pentru soluționarea în timp a formelor privind construirea spațiului arhitectural pe baza legilor urbanismului socialist, paralel cu problemele actuale ale esteticii arhitecturale contemporane românești este necesar să ia ființă (eventual în cadrul C.S.C.A.S.) o unitate care să desfășoare permanent o activitate de mobilizare, promovare, asistență tehnică, analizare, sinteză, urmărire și coordonare privind tratarea problemei respective.

★

A doua propunere ce o fac se referă la numirea arhitectului șef al regiunii. H.C.M. 1678/1959 prevede că « acțiunea de sistematizare pe plan regional, să fie îndeplinită nemijlocit de către ARHITECTUL ȘEF AL REGIUNII care este în același timp și directorul D.S.A.P.C.». În majoritatea regiunilor, pe locul arhitectului șef al regiunii (director al D.S.A.P.C.) a fost numit un inginer constructor.

În discuțiile ce au avut loc cu ocazia Conferinței lucrătorilor din construcții, din luna februarie 1966, s-au subliniat rămînerile în urmă în activitatea de sistematizare pe plan regional și de realizare armonioasă a ansamblurilor de locuințe. Dacă ne însușim proverbul « omul potrivit la locul potrivit», trebuie să apreciem că una din cauze este și situația relevată mai sus, privind completarea posturilor de arhitecți șefi ai regiunilor.

Părerea mea este că sarcina tratării și coordonării problemelor complexe ce apar pe plan regional privind construirea spațiului funcțional, social, arhitectural și problemele cu caracter constructiv, este necesar să fie încredințată unui colectiv compus din arhitect, inginer și economist, care să trateze în mod echilibrat și cu întreaga competență profesională, totalitatea problemelor respective, eliminîndu-se astfel posibilitatea rămînerilor în urmă la vreunul din cele patru sectoare, care sînt deopotrivă de importante pentru construirea ambianței necesare desfășurării procesului de muncă, de viață și de odihnă a colectivității socialiste.

★

Pentru realizarea volumului mare de construcții în următorii 100 de ani este importantă lupta pentru ieftinirea sub toate formele a costului construcțiilor, atît prin proiectare, cît și prin execuție. Relevăm că desfășurarea acestei lupte s-a încheiat de foarte multe ori prin sacrificarea cu precădere a lucrărilor de specific arhitectural. În genere, s-au dezbrăcat construcțiile de orice formă de exprimare, ce rămîne vizibilă și contribuie la crearea spațiului arhitectural, ca să poată fi folosite soluții spectaculoase constructive — de multe ori scumpe — prefabricate și materiale noi de masă, care formează structura constructivă (materie nevăzută) și care, de cele mai multe ori, au contribuit la scumpirea construcțiilor.

★

Răspunsul la problema ce face obiectul discuțiilor noastre de astăzi nu va putea fi dat decît în timp. Calea pentru obținerea unor rezultate pozitive este condiționată de o participare organizată a specialiștilor din toate organizațiile de proiectare, a ministerelor, sfaturilor populare, fabricilor de materiale de construcție, C.S.C.A.S., editurilor, instituțiilor de cercetări etc., în tratarea acestei probleme.

Propunem ca Uniunea arhitecților să dispună întocmirea unui plan de acțiuni pentru tratarea, cercetarea, studierea, prezentarea și reprezentarea în timp a formelor de exprimare privind construirea spațiului arhitectural, care să fie cunoscut de totalitatea celor chemați să contribuie la soluționarea ei și să stea apoi la baza desfășurării coordonate pe ansamblu a întregii activități ce implică tratarea acestei importante probleme a contemporaneității.

sociolog max lupan
I.P.C.T.

o anchetă privind condiţiile de folosire a locuinţei urbane

1. ANCHETA SOCIALĂ — AUXILIAR NECESAR AL PROIECTĂRII

În condiţiile în care construcţia de locuinţe tinde să devină dintr-o funcţie a unei familii izolate, o problemă rezolvabilă la scara obiectului urbanistic, elementele de fundamentare a temei de proiectare nu mai pot fi obţinute prin tradiţionala comunicare directă între arhitectul-proiectant şi locatarul beneficiar; cunoaşterea datelor solicită înregistrarea sistematică a *tipurilor sociale* de cerinţe, nevoi şi aspiraţii, în varietatea şi dinamica lor. Mai ales pe această bază se diferenţiază şi se constituie în prezent în ştiinţa contemporană preocupările de *sociologie a locuinţei*, menite a înscrie în programul locuirii cerinţele sociale urmărite cu mijloace specifice, sociologice, în principal pe calea anchetării directe, prin investigaţia de teren.

Operînd prin natura sa cu indicatori de valoare generală, cu caracter social, proiectarea tip din domeniul locuinţei îşi găseşte în mod firesc un auxiliar în preocuparea de anchetă socială, de mijlocire pe această cale a contactului între prevederile de proiectare şi condiţiile concrete, variate, ale exploatării locuinţei. În acest sens, cu scopul de a obţine elemente de cunoaştere care să fie utilizate la elaborarea temelor noi de locuinţe, Institutul de Proiectare a Construcţiilor Tip a efectuat în 1966, prin atelierul de studii, o anchetă cu privire la condiţiile de folosire a clădirilor de locuit.

La stabilirea obiectivelor anchetei, s-a avut în vedere faptul că, în condiţiile actuale ale utilizării locuinţei, se produc modificări sensibile în domeniul funcţionalităţii apartamentului, cu consecinţe nemijlocite asupra soluţiilor de plan prevăzute în proiectare.

Întrucît însă nu au putut fi cuprinşi într-un singur studiu toţi parametrii funcţionali ai apartamentului, problemele au fost selectate ţinîndu-se seama de aspectele de cel mai actual interes precum şi de tematica anchetelor efectuate anterior, rezultînd în consecinţă drept obiective de studiu următoarele:

a) rezolvarea luării meselor în apartament: locul de luat masa;

b) modul de utilizare a încăperilor prevăzute ca dormitor, în legătură cu distribuţia echilibrată a funcţiilor de locuire în apartament;

c) unele aspecte din rezolvarea funcţiei de depozitare în apartament.

La rîndul lor, apartamentele selectate pentru anchetă au întrunit următoarele condiţii de bază:

— clădiri construite după anul 1963 din fonduri de stat în mediul urban;

— apartamente de folosinţă unifamilială;

— indici de cazare corespunzători normelor legale;

— o vechime de cel puţin un an a familiei în apartament.

Pentru a se respecta însă condiţiile de reprezentativitate, eşantionul de anchetă a urmărit o caracterizare multiplă a obiectului de cercetare, ceea ce a determinat selectarea apartamentelor după un ansamblu de criterii din care menţionăm:

— diferite tipuri (mărimi) de apartamente şi, în mod corespunzător, diferite mărimi de familii;

— diferite soluţii de plan, cu scheme funcţionale variate;

EŞANTIONUL DE ANCHETĂ — STRUCTURA APARTAMENTELOR

Apartamente cu □ camere	Total deco-mandare	Cu 1 □ com.	Cu 2 □ com.	Cu (d) debara		Cu (f) Frigider	Cu (MS) Maşina spălat	Cu ◯ balcon
				1 (d)	2 (d)			
□□	18,5 %	81,5 %		40 %	4,5 %	41,5 %	58 %	90 %
□□□	14 %	46 %	40 %	44 %		53 %	30 %	82 %
□□□□		73,5 %	26,5 %	60 %	36,5 %			100 %
Total apartamente 2-4 camere	15 %	69 %	16 %	44 %	7,4 %	39,5 %	42 %	88 %

COLECTIVUL DE ANCHETĂ

Sociolog Max Lupan (șef de proiect), sociolog G. Bucheru, arh. O. Stratulat, arh. L. Schmidl, ing. El. Iancu, proiectanți R. Luscan și F. Schmidl
Consilier: arh. G. Sebestyen
Șef de atelier: ing L. Weiser
Ilustare grafică: arh. O. Sratulat
I.P.C.T.

Tabela 1

Localități	Tipuri de apartamente				Total apartamente
	cu 1 cameră	cu 2 camere	cu 3 camere	cu 4 camere	
București	10	46	19	24	99
Baia Mare	—	32	16	1	49
Galați	5	27	14	5	51
Piatra Neamț	5	25	21	—	51
Anchetă, total:	20	130	70	30	250

— diferite structuri de familii — după numărul persoanelor active, număr de generații, grup de vîrstă etc. ;

— diferite categorii sociale ;

— diferite zone geo-economice.

S-a alcătuit pe această bază o structură complexă a eșantionului, totalizînd un număr de 250 apartamente, distribuite după tipuri de apartamente și localități, conform tabelei 1.

Alte criterii diferențiază eșantionul de anchetă în felul următor:

— sub raportul categoriilor sociale, 54% sînt familii de muncitori și 46% sînt familii de ingineri, tehnicieni, funcționari ;

— sub raportul numărului de persoane active (soț-soție salariați), 47% sînt familii cu o singură persoană activă și 53% sînt familii cu mai multe persoane active ;

— după tipul de distribuire a încăperilor în apartament au rezultat 22 scheme funcționale ;

— în sfîrșit, menționăm că în eșantion 62% din familii sînt alcătuite din cuplu și copii, 21% din persoane sînt în vîrstă de 0—14 ani, 30% din capii de familie au o vechime sub 5 ani în localitate și 44% din familii cuprind persoane cu regim de muncă în ture.

Se constată că eșantionul realizat cuprinde în proporții de masă caracteristici complexe demografice, social-economice, constructiv-funcționale.

Ca o trăsătură a anchetei mai este de semnalat că datele au fost înregistrate pe teren după o metodă utilizată și în anchetele anterioare, și anume prin completarea unui chestionar de către echipe complex calificate, alcătuite din arhitecți, sociologi, ingineri, proiectanți.

Așa cum se va putea observa, propunîndu-și să confrunte intențiile proiectantului cu condiția practică de folosire a locuinței, ancheta s-a axat mai ales pe elementele-problemă, s-a consentrat în consecință pe unele aspecte critice, în vederea studierii și rezolvării lor.

La aprecierea acestor probleme, urmează să se mai țină seama că unele aspecte au rezultat din sondarea opiniilor, determinate în conștiința locatarilor de un mod de înțelegere supus evoluției.

Oferind elemente de orientare, constatările desprinse se cer de aceea supuse verificării ulterioare, pentru a se formula concluzii de proiectare fundamentate multilateral.

COMPONENȚA GOSPODĂRIILOR DE 3—6 PERSOANE

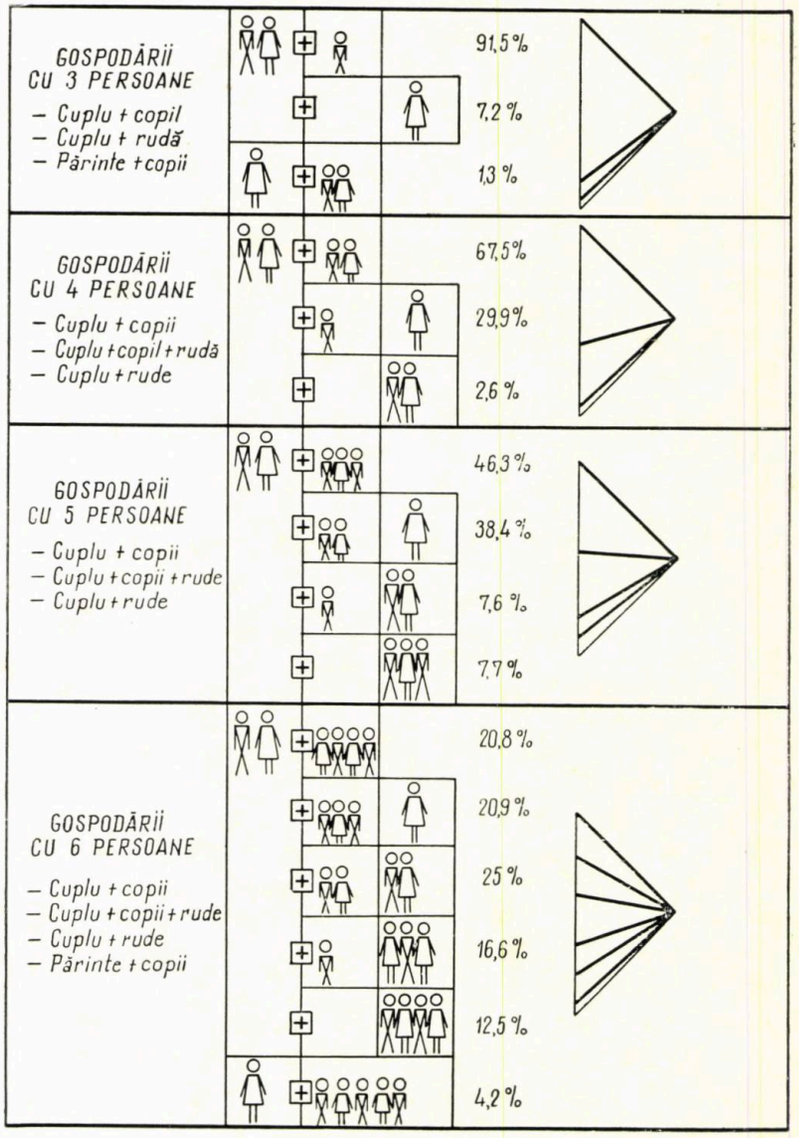

2. REZOLVAREA LUĂRII MESELOR ÎN APARTAMENT

LOCUL DE LUAT MASA

2.1. UNELE CONSIDERAȚII GENERALE

În vechea schemă tradițională a vieții de familie, problema luării mesei ocupa un loc specific, încărcată fiind de o semnificație devenită simbolică. « Masa » semnifica, nu odată, în această perspectivă, momentul de vîrf al comunicării familiale, cadrul principal de reuniune plenară, mai ales în jurul « mesei » realizîndu-se atmosfera de familie și întreținîndu-se spiritul familial.

Un întreg mod de viață acorda în consecință luării mesei atribute de solemnitate și reprezentativitate, făcînd să-i corespundă spațial o arie delimitată nu rareori și ea simbolic, pentru a gravita în jurul său întreaga viață de familie.

După cum se știe, condițiile epocii moderne au venit să adauge vieții de familie noi și bogate dimensiuni de existență și manifestare socială.

Ca celulă de bază a societății, familia contemporană, eliberată tot mai mult de servituți social-economice care-i grevau anterior exercitarea funcțiilor sale, se axează prioritar pe obiectivul marilor preocupări de formație spirituală, educare, îmbogățire a orizontului cultural etc.

Rețeaua canalelor moderne ale comunicației de masă — presă, radio, televiziune, producție editorială etc., face posibilă o integrare a familiei, chiar din spațiul domiciliar, în circuitul activităților de timp liber, consumat eficient și complex, pentru informare, destindere etc.

Au apărut prin urmare noi baze în jurul cărora gravitează viața de familie.

Adăugate unui complex de alte condiții obiective (la care ne vom referi mai jos) noile împrejurări au făcut să scadă sensibil ponderea funcțiunii de luare a mesei ca act de viață familială, operînd o « descralizare » a prînzului cotidian și împingîndu-l tot mai mult spre o rezolvare ca funcțiune cu caracter mai ales utilitar.

Evident, în aceste împrejurări, datele problemei luării meselor apar într-un cadru nou, modificat, impun noi aspecte rezolvării, dar problema ca atare rămîne, pentru că rămîne și actul de luare a meselor ca un element al vieții colective de familie.

Înregistrînd prin observație directă aceste noi date, ancheta s-a referit în mod firesc la termenii legați nemijlocit de proiectare, încercînd să desprindă raportul dintre solicitările noului cadru și soluțiile avansate pentru rezolvarea lor.

2. 2. BUCĂTĂRIA — SPAȚIU DE PREPARARE ȘI LUARE A MESELOR

O primă observație majoră pe care o prilejuiește ancheta întreprinsă este că *luarea mesei în apartament* reprezintă o trăsătură caracteristică întregului lot de apartamente vizitate.

Deși în compoziția acestui lot intră, după cum s-a menționat, diferite condiții de familii, cu tipuri de viață și regimuri de activitate variate, cazurile de luare a cîte uneia din mese în exterior (prînzul) apar ca excepții cu totul singulare, practicate sporadic și de către membri izolați, fără a anula ca funție continuă luarea mesei în apartament.

Luarea mesei în cadrul familial (preferință în determinarea căreia intră motivații variate) se înscrie prin urmare în continuare ca o componentă tematică importantă în programul locuirii contemporane.

Legată de prima observație, o a doua observație ce se cere menționată din materialele anchetei este că nu numai luarea meselor ci *și prepararea meselor* se desfășoară *în cadrul casnic gospodăresc*.

Evident, progresul tehnic masiv pătruns în apartament s-a instalat și în acest domeniu de preparare casnică a meselor, sesizabil de pildă în înregistrarea aproape curentă a mașinii de aragaz în bucătăriile vizitate, alături de alte elemente de confort care simplifică simțitor operațiunile, altădată istovitoare, de preparare a meselor. La fel de evident este că termenii desfășurării casnice a acestei operațiuni se cer puși în raport și cu gradul în care servicii similare pot fi utilizate lesnicios și convenabil din rețeaua alimentației publice. Cert este că, din datele anchetei, rezultă în prezent, pentru apartamentele vizitate, o frecvență rară a cazurilor de utilizare a serviciilor de tip « Gospodina », semipreparate etc.

Pe ansamblu au fost notate 10—15 cazuri, și chiar în aceste cazuri, apelul la rețeaua alimentației publice pentru servicii de preparare este sporadic, neregulat, motivat de regulă ca o soluție extremă și nu ca o înlesnire sistematică.

Pentru a se aprecia consecințele acestei baze casnice de preparare a mesei, este interesant de menționat *frecvența* preparării, așa cum rezultă din tabela 2.

Se constată că, în ansamblu, practica preparării cotidiene a meselor se afirmă prin frecvența puternic majoritară, ca un caz preponderent.

În legătură cu variația acestei frecvențe la o defalcare a ansamblului pe mărimi de apartamente și familii, ceea ce se cere consemnat este legitatea firească a curbei înregistrate: pe măsură ce crește mărimea familiei (și implicit sarcinile de preparare a mesei), prepararea zilnică a mesei crește sistematic în frecvență (de la 40% la 73% pentru apartamentele de mărimi extreme), iar frecvența preparării mai rare scade în mod corespunzător.

Ca un alt factor condițional, mai este de amintit, alături de mărimea familiei, și gradul de dotare a gospodăriei cu aparatură profilată pentru depozitări alimentare. În acest sens, prepararea meselor la 2 zile a fost deseori justificată de către locatari prin prezența frigiderului ca spațiu de păstrare asigurată, după cum și frecvența cotidiană se explică adesea prin lipsa frigiderului din dotarea casnică.

Tabela 2

Frecvența preparării meselor	Anchetă total	Procente din care:			
		apart. cu 1 cameră	apart. cu 2 camere	apart. cu 3 camere	apart. cu 4 camere
— se prepară masa zilnic	64,5	40,0	61,5	73,0	73,3
— se prepară masa la 2 zile și peste	35,5	60,6	38,5	27,0	26,7

LOCUL DE LUAT MASA

PROPORȚIILE LUĂRII MESEI ÎN BUCĂTĂRIE, CAMERA PRINCIPALĂ, DORMITOR, VESTIBUL

VARIAȚIA PROPORȚIILOR LA MASA COTIDIANĂ SAU OCAZIONALĂ

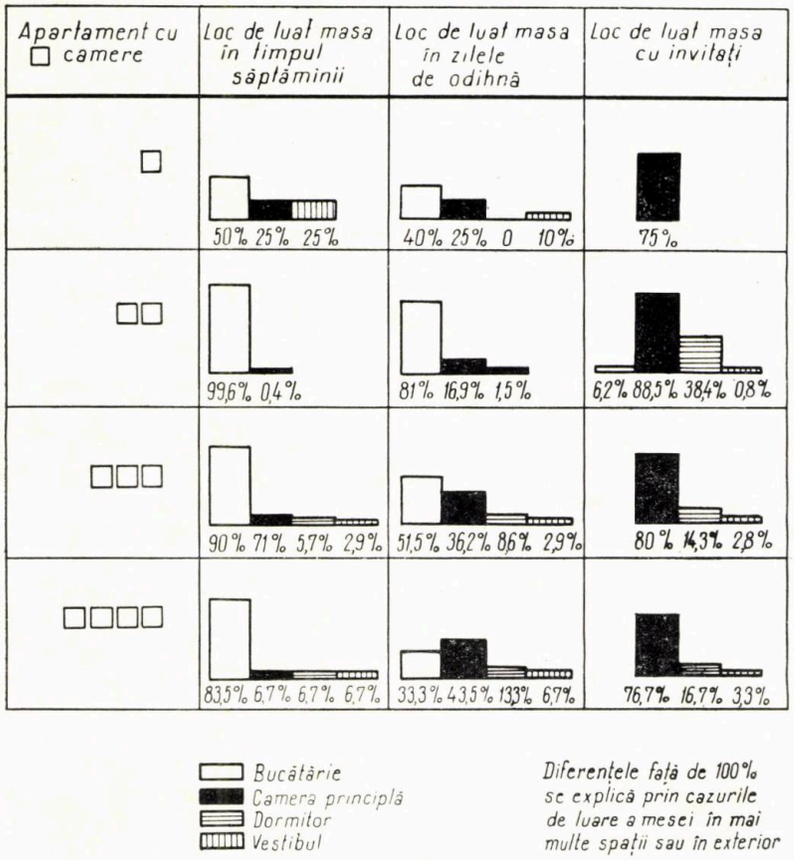

Rezultă prin urmare din observațiile de mai sus că, în toate cazurile anchetate, spațiul bucătăriei se înscrie pe funcția destinată prin proiect, îndeplinindu-și integral sarcinile de *spațiu tehnic* de lucru, ca laborator de preparare a meselor.

Dacă ne referim în continuare și la *locul de luat masa*, se impune constatarea că bucătăria nu se restrînge la funcția de laborator, ci capătă în mod suplimentar funcția de luat masa.

Prelucrarea statistică a materialelor anchetei indică o proporție globală de 90,5% a cazurilor în care bucătăria servește ca loc de luat masa, considerînd ca bază luarea prînzului în zilele de lucru.

O dată cu indicatorul global, este de semnalat la o diferențiere pe tipuri de apartamente o amplitudine relativ strînsă a variației proporțiilor înregistrate.

Dacă excludem cazul apartamentelor cu 1 cameră, în care soluția de nișă sau dimensiunile cu totul reduse fac aproape imposibilă luarea mesei în bucătărie, rezultă pentru restul mărimilor de apartamente o variație între o proporție minimă de 83,5% — la apartamente cu 4 camere — și o proporție maximă de 99,6% — la apartamentele cu 2 camere, luarea mesei în bucătărie păstrîndu-se prin urmare la toate tipurile în proporții extrem de ridicate.

Deși strînsă, variația constatată pe mărimi de apartamente nu este însă lipsită de o justificare rațională: este de observat că în condițiile în care dimensiunile bucătăriei sînt practic constante la toate tipurile de apartamente, frecvența locului de masă în bucătărie scade la apartamentele mari, unde membrii numeroși ai familiei încap mai greu în bucătărie, pentru ca dimpotrivă, la apartamentele de 2 camere, frecvența să crească spre 100%, corespunzător posibilităților mai facile de grupare a familiei restrînse în spațiul bucătăriei.

Rămîne prin urmare ca o dominantă a materialelor anchetei, fenomenul reunirii sarcinii de preparare a mesei și sarcinii de luare a mesei pe spațiul bucătăriei din apartament.

2.3. CE FAVORIZEAZĂ LUAREA MESEI ÎN BUCĂTĂRIE?

Analizînd în continuare factorii care favorizează proporția extrem de ridicată a luării mesei în bucătărie (deși suprafața bucătăriilor considerate nu depășește în general 6m²), sînt de reținut din datele anchetei pe de o parte, împrejurări care *fac posibilă*, iar pe de alta, *care fac necesară* o asemenea amplasare a locului de masă. Să ne referim pe scurt la unii indicatori.

Ancheta a constatat un decalaj sistematic între *numărul de persoane simultan la masă* și *numărul total de membri* ai familiei, cadrul de luare a mesei fiind sistematic mai restrîns decît cadrul familial plenar, ceea ce permite în ansamblu luarea meselor pe un spațiu mai restrîns. Condiții de mare frecvență în eșantionul de anchetă — ambii soți în producție, muncă în ture, copii elevi etc. — produc la scară mare neconcordanțe între programele membr lor familiei, făcînd de multe ori de-a dreptul imposibilă gruparea simultană pentru prînzul cotidian a întregii familii și impunînd în schimb prezențe succesive, apte de a se desfășura pe un spațiu mai redus.

Luînd în acest sens ca bază numărul maxim de persoane simultan la masă în zilele de lucru, sînt de notat din materialele anchetei, cele din tabela 3.

Se observă din tabelă că, deși prezența crește firesc în toate cazurile cu trecerea de la micul dejun la cină, cadrul de luare a mesei depășește cu puțin 3 persoane pentru prînz și 4 persoane pentru cină, la familiile de mărime maximă.

Datele anchetei justifică prin urmare concluzia că în condițiile urbane contemporane, luarea mesei își pierde funcția tradițională de reunire plenară a familiei, devenind în schimb un act preponderent utilitar, localizat în consecință în funcție de argumente practic-economice. Cu menționarea acestor argumente obținem un alt grup de elemente care explică alegerea frecventă a bucătăriei ca loc de luat masa.

Din sondarea motivelor care au condus la această alegere rezultă că în ansamblul anchetei predomină motive ca: serviciu cu economie de forțe, rapid, operativ, comod etc. — argumente care, în cazul unor familii de salariați cu timpul și forțele bine calculate, sînt de reținut pentru caracterul lor întemeiat.

Sînt de trecut într-o ordine similară dorințele exprimate de a se elimina luarea mesei din spațiul încăperilor de locuit, denumite adesea « casa », « odaia curată », « camera frumoasă » etc.

Este prin urmare de subliniat că situarea locului de masă *în afara încăperilor de locuit* ține nu numai de rămășițe rurale, perimate, ci corespunde unui fel de trai aflat în concordanță cu nevoia de economie de timp și forțe, de înlesnire a muncii casnice etc., avînd deci o origină justificată, legată de factori de perspectivă, cu efect prelungit.

În sfîrșit, mai este de avut în vedere că tehnicizarea procesului de preparare a meselor tinde să îndepărteze o serie de incomodități care favorizau înainte îndepărtarea locului de masă din bucătărie.

NUMĂRUL MAXIM DE PERSOANE SIMULTAN LA MASĂ

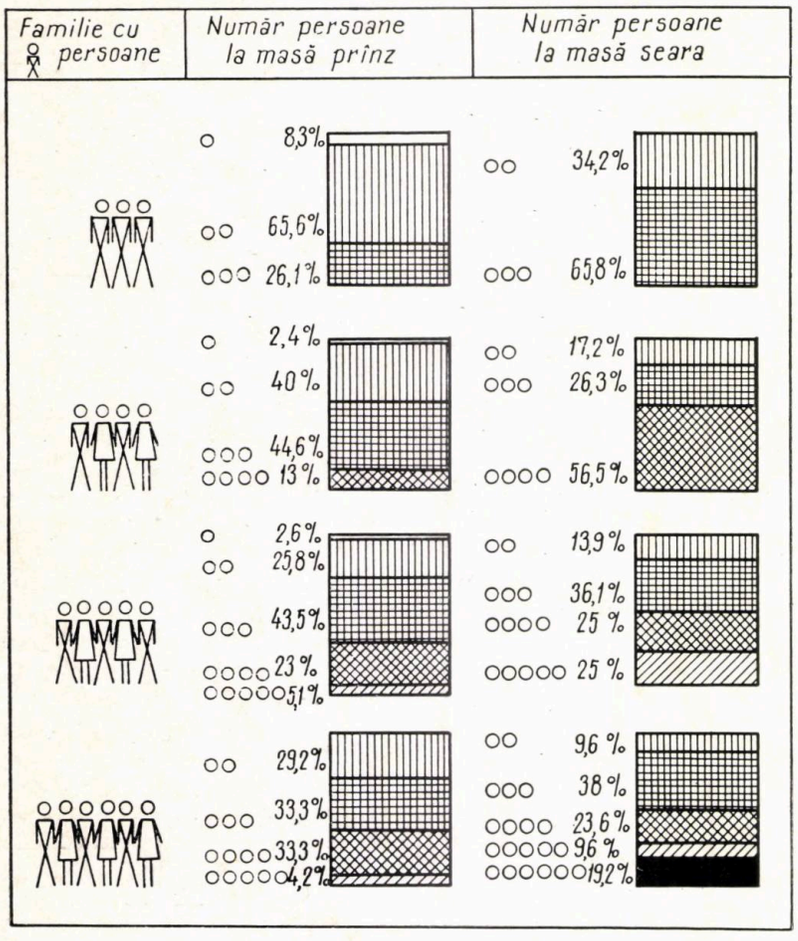

Tabela 3

	Mărimi de familii și cifra medie a numărului maxim de persoane simultan la masă				
	2 pers.	3 pers.	4 pers.	5 pers.	6 pers.
— dejun	1,8	1,8	2,4	2,5	2,8
— prînz	1,8	2,1	2,8	3,0	3,1
— cină	1,9	2,6	3,5	3,8	4,1

Nota: Valorile au fost calculate prin adunarea numărului maxim, declarat în fiecare caz în parte, și împărțirea rezultatului la numărul de cazuri anchetate.

2.4. ALTE LOCURI DE LUARE A MESEI

Sînt în continuare de considerat amplasările pe care le capătă luarea mesei în restul spațiului din apartament.

Deși totalul acestor cazuri nu depășește, cum s-a arătat, cca 10%, este interesant de urmărit cum variază această proporție în funcție de mărimea de familie și apartament. Dacă în apartamentele cu 2 camere, luarea mesei în afara bucătăriei a fost întîlnită în sub 1% din cazuri, ea privește la apartamentele cu 3 camere, 10% din cazuri, iar la cele cu 4 camere se ridică pînă la 16% din cazuri.

Cu cît apartamentul este mai mare și familia este mai numeroasă, se caută așa dar mai frecvent spațiul de luat masa în afara bucătăriei.

Explicația o furnizează acele date ale anchetei care, o dată cu decalajul dintre cadrul de masă și cadrul familial, evidențiază menținerea unor proporții de cazuri în care numărul de persoane simultan la masă depășește capacitatea invariabilă a bucătăriei și solicită alte spații în apartament. Avem în vedere de pildă, datele din tabela 4.

Tabela 4

Mărimea familiei	Nr. maxim de persoane simultan la prînz %					
	1 pers.	2 pers.	3 pers.	4 pers.	5 pers.	6 pers.
2 persoane	20	80	—	—	—	—
3 persoane	8,3	65,6	26,1	—	—	—
4 persoane	2,4	40,0	44,5	13,1	—	—
5 persoane	2,6	25,8	43,5	23	5,1	—
6 persoane	—	29,2	33,3	33,3	4,2	—

Se constată că prin creșterea numărului de membri ai familiei, o proporție tot mai mare de cazuri se deplasează spre grupuri cu număr sporit de persoane la masă.

Pentru cină, deplasările sînt și mai pronunțate, constatîndu-se de pildă că, în apartamente de 2—4 camere, în aproape o treime din cazuri se întrunesc simultan la masă 4 persoane și mai multe.

Sarcina luării mesei o capătă de aceea și alte spații din apartament, înregistrate de anchetă în mod diferențiat.

Vestibulul se înscrie ca un spațiu disponibil și comod, dar numărul mic de cazuri cu vestibul în suprafață adecvată, precum și faptul că acest spațiu primește și alte funcțiuni importante (depozitări etc.), determină frecvența minimală — cu totul 4 cazuri în eșantionul anchetat.

Camera principală nu reține nici ea pentru luarea mesei mai mult de cca 4% din cazuri.

Dacă această localizare nu necesită explicații suplimentare, dat fiind că o asemenea funcție intră în profilul previzibil al camerei principale, o notație specială ar merita în schimb cazurile de luare a mesei *în dormitor*, mai ales în apartamentele mai mari.

Frecvența acestor cazuri este de cca 6% în apartamentele cu 3 camere și cca 7% în cele cu 4 camere.

Este de remarcat în aceste situații luarea mesei în dormitorul adiacent bucătăriei (« de aceea am ales » ni s-a motivat într-un caz la București)

Apare prin această utilizare o tendință la care ne vom referi mai pe larg în capitolul privind dormitorul, constînd în anexarea dormitorului pentru funcții diurne, și mai ales a dormitorului apropiat de bucătărie, pentru apropierile avantajoase pe care le oferă în exploatare grupul bucătărie-încăpere adiacentă.

2.5. MASA ÎN ZI DE ODIHNĂ ŞI CU INVITAŢI

Revenind la soluţia de frecvenţă maximă şi anume cu locul de luat masa în bucătărie, este de arătat că această localizare atrage după sine probleme în cazul în care se ia masa periodic (în zile de odihnă) sau ocazional.

Dacă bucătăria poate fi în general utilizată pentru luarea mesei în cadrul restrîns cotidian, situaţia se schimbă în condiţiile în care cadrul de masă devine plenar-familial (la masa în zi de odihnă cînd toată familia se poate de regulă reuni), sau chiar mai larg (la masa cu invitaţi).

Se constată pentru aceste ocazii o deplasare sistematică a locului de masă din bucătărie şi împrăştierea sa în apartament.

Putem ilustra acest proces cu variaţia pe care o cunoaşte frecvenţa luării meselor în bucătărie, în funcţie de natura mesei (tabela 5).

Tabela 5

	Prînz în zi de lucru	Prînz în zi de odihnă	Prînz cu invitaţi
Frecvenţa luării mesei în bucătărie	90,5%	64%	3,2%

În mod firesc, în aceste cazuri, printre spaţiile care preiau sarcina luării mesei, cu ponderi importante se înscrie camera principală: 23,4% din cazuri iau în această încăpere masa periodică, iar 83,7% iau masa cu invitaţi.

Mai este de notat şi în acest context creşterea frecvenţei de utilizare a dormitorului ca loc de luat masa ; pentru prînzul cu invitaţi de pildă, frecvenţa acestei utilizări este în jurul a 16% la apartamentele cu 3—4 camere.

În cursul acestei utilizări se întăreşte din nou profilul special pe care îl capătă mai ales dormitorul cel mai apropiat de bucătărie, ca încăpere cel mai des folosită la luarea prînzului în dormitor.

Se constată aşa dar că, în cazurile în care masa cotidiană se ia în bucătărie, masa luată periodic sau ocazional angajează o împrăştiere a locurilor utilizate, indicînd faptul că nu există o profilare unitară a funcţiunii de luare a mesei în apartament.

2. 6. SUPRAPUNEREA DINTRE PREPARAREA MESEI ŞI LUAREA MESEI; UNELE CONSECINŢE

Caracterizarea modului de utilizare a bucătăriei se cere deci întreprinsă avînd ca elemente de bază următoarele: dat fiind că, prin proiect, dimensionarea şi dotarea bucătăriei au în vedere cerinţele unui spaţiu tehnic de lucru (*pentru prepararea mesei*), *luarea mesei* în acelaşi spaţiu se subordonează în fapt acestor cerinţe, devine o funcţie suplimentară, improvizată, într-un cadru dictat de alte exigenţe.

Sînt de citat mai multe consecinţe ale acestei suprapuneri rezultate din instalarea locului de masă într-un spaţiu proiectat cu funcţie de laborator.

1. Un prim aspect constă în faptul că masa pe care se ia prînzul este de regulă *masa unică* din bucătărie, care serveşte preponderent la operaţiuni de preparare.

În anchetă s-a constatat pe ansamblu că în circa 96% din cazuri, la luat masa se foloseşte masa unică de lucru din bucătărie, fără ca proporţia să varieze sensibil la o desfăşurare pe tipuri de apartamente sau localităţi.

2. Un alt aspect derivat ţine de *amplasarea* mesei unice din bucătărie.

În majoritatea covîrşitoare a cazurilor, această amplasare ascultă nu de cerinţele luării comode a mesei ci de satisfacerea exigenţelor de lucru.

Pe ansamblu, în numai 9% din cazuri masa este aşezată la peretele liber, în restul cazurilor acest perete fiind de regulă ocupat de dulapul de bucătărie, în timp ce masa este integrată în frontul de lucru, plasată în general între maşina de gătit şi spălător.

O soluţie intermediară a fost înregistrată mai frecvent la Baia Mare, unde masa este aşezată în dreptul ferestrei.

3. Un alt aspect de menţionat constă în aglomerarea produsă prin mobilarea bucătăriei după cerinţele complexe de lucru, cu sarcini de depozitare etc.

Predomină în bucătăriile vizitate o mobilare greoaie, încărcată, cu piese de gabarit ridicat, deşi bucătăria primeşte suplimentar funcţia luării mesei.

Sînt cu totul izolate cazurile de dulap suspendat de bucătărie, care eliberează dedesubt un spaţiu de luat masa.

4. În sfîrşit, aspecte importante pot fi desprinse dintr-o serie de observaţii ale locatarilor, reflectînd prin natura lor neconcordanţa dintre cele două serii de exigenţe ce se interferează pe spaţiul bucătăriei.

Este de menţionat de pildă că, deşi pentru funcţia de laborator, bucătăria este avantajată de apropierea celor două fronturi desfăşurate pe pereţii opuşi (reducînd circulaţia între masă — aragaz — spălător — dulap), totuşi, în rîndul locatarilor se manifestă cerinţa unei bucătării *mai late*, pătrate, cerinţă dictată mai ales de dorinţa amplasării mai comode a locului de luat masa.

Pe eşantion, frecvenţa acestei cerinţe este de circa 28%.

OBSERVAŢIILE LOCATARILOR PRIVIND BUCĂTĂRIA

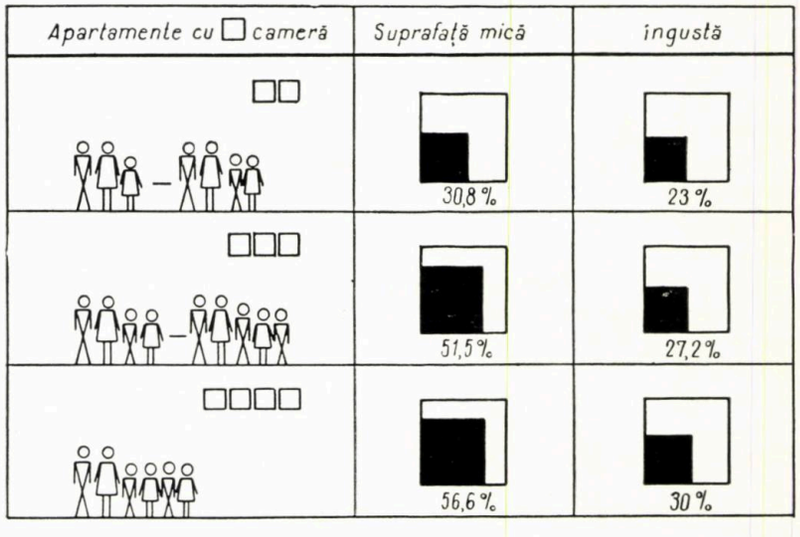

Cerințele specifice pentru luarea mesei le simțim și mai pronunțat din observațiile privind mărimea bucătăriei.

S-a constatat în anchetă că la prepararea mesei participă de regulă o singură persoană, independent de mărimea familiei, și deci, sub raportul cerințelor de lucru, solicitarea unui spațiu mărit nu ar fi justificată.

Din materialele anchetei rezultă totuși că circa 40% din cazuri solicită o bucătărie mai mare, după cum rezultă că frecvența acestei solicitări sporește sistematic pe măsura măririi apartamentului.

Cerința bucătăriei mai mari se întîlnește în 31% din apartamente cu 2 camere, în 52% din cazurile cu 3 camere și în 57% în cazurile cu 4 camere.

Avînd în vedere că sarcinile de lucru nu cer o creștere a spațiului de preparare, frecvența și variația observației menționate indică net dependența sa de sarcina luării mesei și nu de cea de laborator.

Insuficiența resimțită se leagă mai ales de luarea meselor, pentru că necesarul de spațiu crește în acest caz proporțional cu mărimea de familie și deci de apartament.

★

Cele de mai sus au reprezentat o caracterizare a bucătăriei în legătură cu funcțiile de preparare și luare a meselor. Au rămas în afara analizei aspecte privind funcțiile de locuire pe care bucătăria le poate eventual căpăta, dat fiind ponderea cu totul redusă în care în general asemenea aspecte au fost întîlnite în eșantionul folosit, precum și faptul că problematica bucătăriei de locuit nu a intrat ca atare în obiectivele de anchetă.

3. MODUL DE UTILIZARE A ÎNCĂPERILOR PREVĂZUTE CA DORMITOR

3. 1. DISTRIBUȚIA LOCURILOR DE DORMIT

În legătură cu încăperile prevăzute ca dormitor, primul element de analiză din materialele anchetei este modalitatea de instalare a funcției dormitului, pentru a se vedea măsura în care programarea considerată prin proiect se menține în exploatare prin distribuirea pe încăperi și numerică a locurilor de dormit.

În concordanță cu ipoteza de locuire, ceea ce s-a constatat pe teren este tendința de a se învinge congestionarea și chiar promiscuitatea din trecut, prin dispersarea locurilor de dormit potrivit cerințelor de igienă, criteriilor de sex, vîrstă etc. Din prelucrarea datelor a rezultat o angajare relativ echilibrată a diferitelor încăperi pentru dormit, redată sintetic în tabela 6.

Este de observat că și la apartamentele cu 4 camere se menține o frecvență ridicată de utilizare la dormit a camerei principale ; se remarcă în general o slabă diferențiere a camerei principale față de restul încăperilor, sub raportul angajării pentru dormit.

Considerînd în continuare drept coeficient de utilizare pentru dormit *numărul locurilor de dormit* pe încăpere, este de subliniat că datele anchetei aduc anumite corective concepției predominante la proiectare, privind amplasarea unui loc unic de dormit în camera principală. Din investigațiile de teren rezultă o utilizare sistematică a camerei principale pentru două locuri de dormit. Pe tipuri de apartamente, situația este cea din tabela 7.

În majoritatea apartamentelor cu 2 și 3 camere au fost deci înregistrate două locuri de dormit în camera principală, și deși frecvența scade cu mărimea apartamentelor, este de notat că și la apartamentele cu 4 camere, 30% din cazuri amplasează două locuri de dormit în camera principală.

Utilizarea intensivă pentru dormit a camerei principale este subliniată și de amplasarea frecventă în acest spațiu a unui pat dublu. Dacă ne vom referi numai la studio-uri, constatăm prezența lor în camera principală la aproape 50% din apartamentele vizitate.

Concluzia care se impune este că profilul încăperii prevăzută prin proiect ca dormitor nu se identifică cu funcțiunea de dormit. În realitate, dormitul se extinde și angajează intensiv camera principală și deci întregul apartament.

Tabela 6

Tipuri de apartament	Indice de utilizare la dormit (% din total cazuri)			
	cam. princ.	dormitor 1	dormitor 2	dormitor 3
Apart. cu 2 camere	90,6	96,9	—	—
Apart. cu 3 camere	83,0	92,7	83,0	—
Apart. cu 4 camere	76,6	100,0	93,5	93,3

Tabela 7

Tipuri de apartament	Două locuri de dormit și peste, în :			
	Camera principală	dormitor 1	dormitor 2	dormitor 3
Apart. cu 2 camere	59,1	70,0	—	—
Apart. cu 3 camere	54,4	72,7	41,6	—
Apart. cu 4 camere	33,3	70,0	63,5	20,0

3. 2. FACTORI EXPLICATIVI PENTRU DISTRIBUȚIA DORMITULUI

Sînt de reținut mai mulți factori explicativi pentru modul în care se repartizează pe încăperi locurile de dormit.

1. În apartamentele cu indici maximi de cazare (4 persoane în 2 camere și 5 persoane în 3 camere), încărcarea la dormit a camerei principale decurge firesc din tendința unei distribuiri echilibrate a dormitului pe încăperi. Respectarea regulilor de grupare pe sexe și vîrstă a determinat, în unele cazuri, gruparea pentru dormit, pe încăperi separate, a cîte unui soț cu copilul de același sex.

2. O seamă de condiții particulare determină deplasarea pentru dormit a cuplului conjugal în camera principală și rezervarea dormitorului pentru somnul unui copil. În soluțiile cu dormitorul comandat, este de avut în vedere că în cazurile cu un copil mic circulația intensă din camera principală și prezența frecventă a televizorului determină preocuparea de a se proteja somnul copilului ; în consecință cuplul conjugal doarme în camera principală, iar copilul în dormitor.

În mod similar, în cazurile în care în apartament există adolescenți sau adulți, cuplul conjugal cedează copilului pentru dormit încăperea de dormitor, răspunzînd astfel cerințelor acestuia de activitate independentă și de obținere a intimității.

Rezultatul este că în peste 50% din cazuri (iar la apartamentele cu 2 camere, în 75% din cazuri), cuplul conjugal are locul de dormit în camera principală.

3. Tendințe similare prezintă cazurile cu regim de muncă în ture. Protejarea odihnei pentru persoane cu munca în ture, în condițiile încăperilor comandate, obligă la izolarea locului de dormit al persoanei respective în dormitor. Cazul limită este instabilitatea locului de dormit potrivit perioadei de odihnă.

4. Eliberarea frecventă a dormitorului de un loc de dormit, pe seama camerei principale, este însă de explicat nu numai prin dorința de a se dispersa echilibrat funcțiunea dormitului. Datele anchetei au degajat ca un aspect extrem de important preocuparea de a se obține pe această cale în dormitor (prin descongestionarea dormitului), *spații disponibile* pentru alte activități.

Se cere aici avut în vedere procesul general prin care locuința, altă dată un simplu « adăpost », se transformă în *centrul unei* vieți active, solicitînd spații diferite pentru localizarea variatelor activități. Recenzînd de pildă frecvența unor activități diurne în apartament, ancheta a constatat pe ansamblu proporțiile din tabela 8.

Tabela 8

Frecvența unor activități în apartament (% cazuri)						
studiu	lectură	lecții copii	joacă copii	audiții radio	vizionare televizor	lucru de mînă, cusut
53	88,7	46,5	63	89,7	51,7	72,3

În spațiul locuinței își caută așa dar loc un mare număr de funcțiuni «de zi » în desfășurare sistematică. O caracteristică a celor mai multe dintre ele este posibilitatea cu totul redusă a rezolvării lor paralele și nestînjenite în aceeași cameră, dat fiind condiția de izolare și dispersie pe care o impun (cazurile de studiu, lectură etc.) precum și diferențele de preocupări, de orar, de vîrstă dintre mebrii familiei. Apare astfel necesitatea extinderii spațiului «de zi » dincolo de camera principală, angajînd complex dormitorul în funcțiuni cu caracter diurn.

3.3. FUNCȚIUNI "DE ZI" ÎN CAMERA DE DORMIT

Urmărind din materialele anchetei frecvența utilizării dormitorului pentru activități cu caracter diurn, sînt de semnalat atît volumul global ridicat, cît și caracterul lor variat.

Locul de muncă intelectuală. Activitățile de studiu și lectură profilează dormitorul ca un spațiu frecvent rezervat pentru munca intelectuală în apartament.

Pe ansamblul anchetei, 64% din cazurile de studiu și 63% din cazurile de lectură folosesc dormitorul, motivînd opțiunea mai ales prin avantajul de încăpere liniștită, cu izolare asigurată. Consecința acestei utilizări este includerea frecventă în dormitor a unor piese de echipament care nu țin de cerințele de dormit, dar profilează încăperea potrivit amintitei activități. Citām în acest sens că pe limitele spațiului proiectat pentru dormit este frecvent amplasată, ca anexă a muncii intelectuale, biblioteca și în general păstrarea cărților ; 55% din cazurile de bibliotecă menționează păstrarea cărților în dormitor. Este de citat în același sens dotarea frecventă a acestei încăperi cu o masă de lucru — în 80% din cazuri.

Lecții și joacă copii. În totalul anchetei, 65% din cazurile de lecții-copii și 56% din cazurile de joacă-copii se desfășoară în spațiul oferit de dormitor. Încărcarea spațiului de dormit cu o asemenea funcție poate fi la rîndul său explicată prin factori dintre care citām :

— necesitatea de a se proteja activitatea copiilor (mai ales pregătirea școlară) într-un spațiu de liniște și izolare ;

— tendința de a se reuni în același cadru spațial locul de dormit și activitatea diurnă a persoanei respective, astfel încît o încăpere să fie utilizată în mod complex, dar personal.

Activități de grupare familială. În legătură cu locul de luat masa a fost deja menționat un aspect din funcția de grupare ce revine într-o serie de cazuri dormitorului. Este de reținut însă că dacă această funcție se exercită secundar sau ocazional, în 22% din cazurile anchetei dormitorul este sistematic ales drept cadru de reuniune familială, deși este dezavantajat de o dimensionare redusă.

Materialele anchetei indică printre factorii care concură la această alegere :

— soluția cu camere decomandate favorizează alegerea dormitorului cu funcție de grupare;

— alegerea reflectă în unele cazuri inclinația de a se păstra o încăpere — — de regulă camera principală — drept încăpere de reprezentare, decorativă, în timp ce viața cotidiană a familiei se desfășoară în camera de dormit ; mentalitatea este frecventă mai ales în rîndul familiilor recent urbanizate ;

— caracterul relativ restrîns și ocazional al grupării întregii familii permite și încurajează această grupare pe spațiul mai restrîns din dormitor; la întrebarea din anchetă asupra modalității de petrecere a timpului liber din apartament — grupat familial sau individual — 52,5% din familii au declarat separarea frecventă a membrilor în activități cu caracter personal. Proporția ajunge la 83,3% în familiile cu multe persoane din apartamentele de 4 camere.

Utilizarea dormitorului drept cameră de grupare include într-o serie de cazuri și alte funcțiuni conexe, dintre care citām *vizionarea programelor de radio-televiziune* și chiar *recepția de musafiri*. Dacă frecvența amplasării radio-ului în dormitor este apreciabilă — peste 1/3 din cazuri, amplasarea televizorului este mar rară — în cca 9% din cazuri.

Aceste cazuri sînt masate mai ales în grupul apartamentelor mai mari, unde necesarul de spațiu diurn pentru mai mulți membri adulți stimulează profilarea integrală a cîte unui dormitor ca spațiu suplimentar de zi. În alte cazuri, această amplasare se explică prin dorința de a se feri camera principală, « curată », de utilizarea intensă și cotidiană pe care o implică programul de televizor.

În ce privește recepția musafirilor în dormitor, ponderea cazurilor este de cca 7%. Această funcție este înlesnită de caracterul relativ restrîns al recepției (în anchetă a fost declarat numărul de 4—6 persoane ca medie de recepție), precum și de profilarea specială pentru funcția de grupare a unui dormitor din apartamentele mari.

În sfîrșit, din gama funcțiunilor diurne localizate în dormitor, este de notat că aproape în întregime preocupările de muzică instrumentală,

UTILIZAREA DORMITORULUI

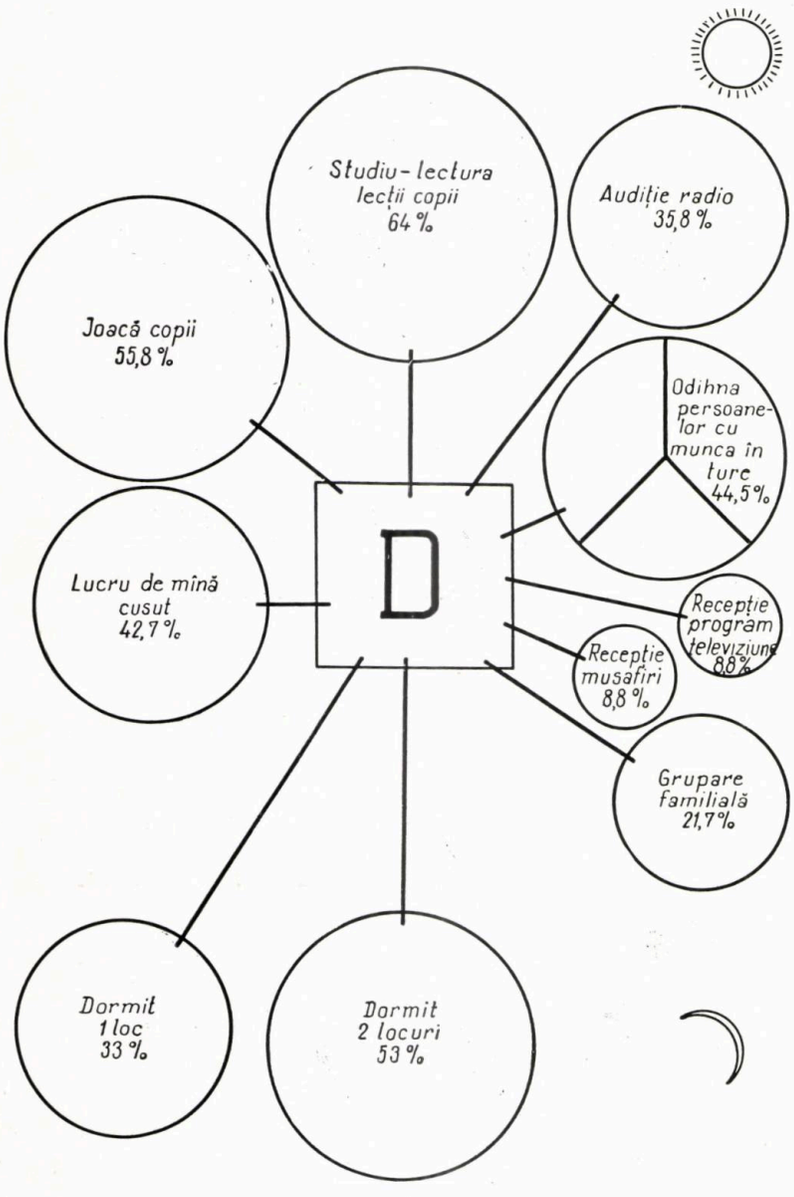

pictură, sculptură etc., cu corespondențele lor de dotare (pian, acordeon, șevalet etc.) se află amplasate în dormitor. O constatare similară privește activități ca lucru de mînă, cusut, desfășurate în 43% din cazuri în camera de dormit. Primează în aceste cazuri, fără îndoială, imperativele de liniște, intimitate etc. pe care camera principală le întrunește mai dificil în soluțiile cu încăperi comandate.

3. 4. CONSECINȚE ALE UTILIZĂRII COMPLEXE: DISTRIBUȚII ȘI SOLICITĂRI SPECIFICE

Dacă la apartamentele de 2 camere, anexarea în fapt a dormitorului pentru activități de zi se produce prin simplă extindere, la apartamentele mari, o problemă relevată de materialele anchetei este ponderea specifică ce revine diferitelor dormitoare și criteriile ce conduc la distribuția acestor ponderi. Principalii factori care determină *distribuția între dormitoare a funcțiunilor « de zi »* par a fi mai ales adiacența acestora față de bucătărie sau față de camera principală. S-a constatat că dacă într-o serie de cazuri predomină avantajele apropierii de bucătărie, în altă serie de cazuri predomină avantajele adiacenței la camera principală.

Pentru prima opțiune este semnificativă amplasarea în dormitorul adiacent bucătăriei a unor activități de copii — lecții, joacă etc. beneficiind de imediata supraveghere a gospodinei din bucătărie, precum și a unor activități ca lucru de mînă-cusut, lectură, radio, pe care gospodina le poate mai lesne conexa cu staționarea în bucătărie. Un avantaj suplimentar al acestui dormitor este frecventa sa tratare pe vestibul, decomandat, ceea ce înlesnește activitatea de studiu-lectură, iar în cazul afectării sale pentru copii — păstrarea ordinei în restul încăperilor de locuit.

Competitiv se remarcă dormitorul adiacent camerei principale, mai ales pentru că permite o extindere în prelungire a camerei de zi. În acest caz, la preluarea funcțiilor diurne primează avantaje cum ar fi fluența comunicațiilor în spațiul de zi al unor încăperi alăturate, precum și posibilitatea de unificare prin extindere — la solicitări ocazionale.

Dat fiind că în materialele anchetei, ponderile nu atestă orientări exclusive spre o încăpere sau alta, constatarea care se impune este că procesul locuirii nu a determinat pînă în prezent opțiuni riguroase, cu ponderi sever comandate. În funcție de necesități sau de configurație, capătă valabilitate cînd o soluție, cînd alta, deși o distribuție specifică pare să se contureze mai stabil îndeosebi pentru grupul bucătărie — dormitor apropiat.

Pe alt plan, un indicator puternic pentru distribuirea funcțiunilor diurne între camera principală și dormitor este *solicitarea decomandării* încăperilor, extrem de frecventă în rîndul locatarilor chestionați. Cerința decomandării accentuează utilizarea complexă a fiecărei încăperi și în consecință, separarea spațială în apartament. Variația acestei cerințe este între o frecvență de 70% din cazul apartamentelor comandate cu 2 camere, la 58% în cazul celor cu 3 camere și cca 1/3 — la 4 camere, ceea ce atestă ponderi ridicate și la apartamentele mari, unde comandarea este numai parțială. Se poate afirma că cerința decomandării se impune spontan la orice nivel de locuire, iar caracterul său acut îl atestă faptul că figurează în rîndul dorințelor care motivează chiar planuri de mutare din apartament.

În mod firesc, utilizarea complexă a încăperilor prevăzute ca dormitor determină în rîndul locatarilor o preocupare pentru utilizarea tuturor rezervelor de economisire a spațiului proiectat. În această direcție se înscrie de pildă dotarea camerei de dormit cu o *mobilă economică* — piese de dormit extensibile, rabatabile, combinate funcțional cu spații de depozitare etc. Din totalul paturilor de pildă, 55% sînt studio-uri și canapele extensibile. Mobilarea recentă reflectă așa dar o tendință de « tehnicizare » a modului de mobilare în dormitor, menită a organiza rațional spațiul intens solicitat, dar această tendință nu poate acoperi integral, în toate cazurile, nevoia de spațiu suplimentar.

Preocuparea de gospodărire economică a spațiului este de aceea însoțită în numeroase cazuri de dorința unei dimensionări mai mari a încăperilor prevăzute ca dormitor. La apartamentele de 2 camere de pildă, o treime din cazuri consideră prea mic spațiul afectat pentru dormitor. Interesant de semnalat este însă aici mai ales faptul că solicitarea unor dimensiuni mai mari pentru dormitor *întrece sistematic* în frecvență solicitarea similară pentru camera principală. Solicitarea este de peste trei ori mai frecventă în apartamentele cu 2 camere și de peste patru ori — în apartamentele cu 3 camere (pentru dormitorul mare). Este de remarcat pe ansamblu că în timp ce observațiile locatarilor cu privire la camera principală se reduc în esență la dorința eliberării acesteia de funcția de distribuitor de circulații (pe calea decomandării),

în cazul încăperilor prevăzute ca dormitor, observațiile se orientează masiv spre solicitarea unor suprafețe mai mari.

Într-o considerație de ansamblu, este de consemnat în legătură cu cele de mai sus că în fapt, încăperile prevăzute ca dormitor capătă în majoritatea cazurilor un rol multifuncțional fiind incluse în circuitul funcțional complex al tuturor încăperilor de locuit. Utilizarea lor polivalentă generează anumite neconcordanțe între prevederile din faza proiectării și condițiile exploatării practice.

4. DEPOZITĂRILE ÎN APARTAMENT. UNELE ASPECTE

Din datele anchetei rezultă locul important ce revine problemei depozitărilor în apartament, mai ales pe baza următorilor factori:

— cadrul casnic-familial al preparării și luării meselor implică depozitări alimentare corespunzătoare;

— mutarea în noua locuință este însoțită de o creștere sensibilă a avutului casnic depozitabil;

— rapida echipare tehnică a gospodăriei cu obiecte de folosință îndelungată solicită spații corespunzătoare în apartament.

Ancheta a constatat aprecierea de care se bucură preocuparea proiectării de a se profila spații anume pentru depozitări: cămara de alimente, spații pentru frigidere, debara etc. A rezultat însă totodată că unele soluții neadecvate, precum și aplicarea restrînsă a unor soluții adecvate, îngreunează respectarea destinațiilor stabilite prin proiect. Vom urmări rezolvarea funcției de depozitare în apartament în două direcții principale: depozitări alimentare și depozitarea unor obiecte tehnice de uz casnic.

4.1. DEPOZITĂRI ALIMENTARE

Frecvența, nivelul și profilul depozitărilor alimentare apar a fi determinate în cazurile anchetate de acțiunea unor factori cum ar fi gradul de accesibilitate (amplasarea rețelei și condițiile de aprovizionare), vechimea urbană, numărul de salariați în familie etc. În motivația cazurilor de renunțare la depozitări, au intrat curent observații de felul: « se găsesc », « am Aprozar la colț » etc. Renunțările privesc însă mai ales depozitarea alimentară curentă — de zahăr, ulei etc. — pentru care stocările nu depășesc în medie 1—3 kg. Materialele anchetei conturează însă ca o problemă importantă solicitările « de vîrf » care angajează sezonier spațiul de depozitări alimentare, legate de producerea casnică a conservelor de iarnă — în 80% din cazuri — iar în 51% de cazuri — de practica aprovizionărilor pentru sezonul rece.

Spațiul destinat pentru aceste depozitări este cămara de alimente, variabilă în ce privește soluția de ventilare: prin fereastră și prin coș. Dacă în ce privește cămara cu fereastră observațiile negative sînt minoritare (în sub 1/3 din cazuri) și privesc mai ales amplasarea cămării în bucătărie sau dimensionarea redusă a ochiului de ventilație, în cazul cămării fără fereastră, tipul ventilării prin coș întrunește rezerve din partea marii majorități a celor chestionați, invocîndu-se o anulare în fapt a funcționalității.

În această situație, datele anchetei indică o anumită dispersare în apartament a locurilor de păstrare pentru alimente, angajînd spații de profil variat. În cazul aprovizionărilor de sezon, de pildă, alături de cca 44% din familii care folosesc în acest scop cămara, 40% folosesc balconul, 8% bucătăria, iar 23% depozitează în afara locuinței. Este de notat mai ales folosirea balconului ca o cămară naturală, ceea ce îi acordă însă o funcție mai ales utilitară, de serviciu, încărcîndu-l adesea cu dulapuri improvizate, de păstrare a alimentelor și mîncării preparate. Rezultatul este că circulația « murdară » se face frecvent pe traseul bucătărie-cămară-balcon, cu trecerea prin camera principală, generînd în consecință solicitarea la bucătărie a unui balcon special de serviciu.

Împrăștierea sarcinii de depozitare alimentară pe seama a diferite spații duce în cele din urmă la o depersonalizare a cămării de alimente, care își pierde — în varianta ventilației prin coș — profilul programat. Ea devine de regulă un spațiu de debara în care se păstrează o varietate de obiecte — de la sticle și borcane, la haine de lucru și cărți — incluzîndu-se astfel ca o resursă în spațiul general de depozitări.

LOCUL DE DEPOZITARE A APROVIZIONĂRILOR DE SEZON

Apartamente cu □ camere	% apart în care se fac prov. de sezon	Cămară (C)	Bucăt (B)	Balcon și Fer	Vestibul	Debara (d)	W.C. Supl. (b)	în exterior	% Apart cu balcon	Apart. cu cămară	▨ Ventil. Fereast. ▨ Cos ventil
□	25%	⊗	40%	60%			⊗	40%	55%		
□□	50%	40%	9,2%	32,4%	4,6%		⊗	21,6%	90%	100%	23% / 77%
□□□	55,7%	54%		30%			⊗	30,8%	82%	100%	48,5% / 51,5%
□□□□	63,5%	53,5%	10,7%	79,9%		15,8%	5,4%	10,7%	100%	100%	33,3% / 66,7%
Total		44,5%	7,8%	39,8%	2,3%	2,3%	0,8%	23,4%			

⊗ Nu există încăperea respectivă

4.2. LOCUL DE PĂSTRARE A UNOR OBIECTE TEHNICE

Ancheta a evidențiat acțiunea pozitivă pe care o au noile condiții de locuit asupra perfecționării felului de trai, pe o bază tehnică complexă și avansată. Indicii de dotare înregistrați în rîndul familiilor anchetate, consemnează un grad înalt de înzestrare cu aparatură de uz casnic și cultural, așa cum se constată în tabela 9.

Sub raportul profilului de înzestrare tehnică, este de subliniat din grupa aparaturii casnice avansul sensibil pe care îl deține frigiderul, explicabil și în lumina condițiilor amintite de depozitare alimentară. Ordinea de frecvență înscrie în continuare mașina de spălat, urmată de mașina de cusut (cu frecvență surprinzător de ridicată) și de aspirator. La grupul aparatelor de uz cultural este de menționat dotarea aproape

Tabela 9

Gradul de dotare (% cazuri) cu :							
frigider	mașină spălat	aspirator	mașină cusut	televizor	radio	pic-up	magneto-fon
60,9	32,4	26,4	30,4	51,7	89,7	27,2	5,2

GRAFICUL DE DOTARE CU APARATE TEHNICE A APARTAMENTELOR

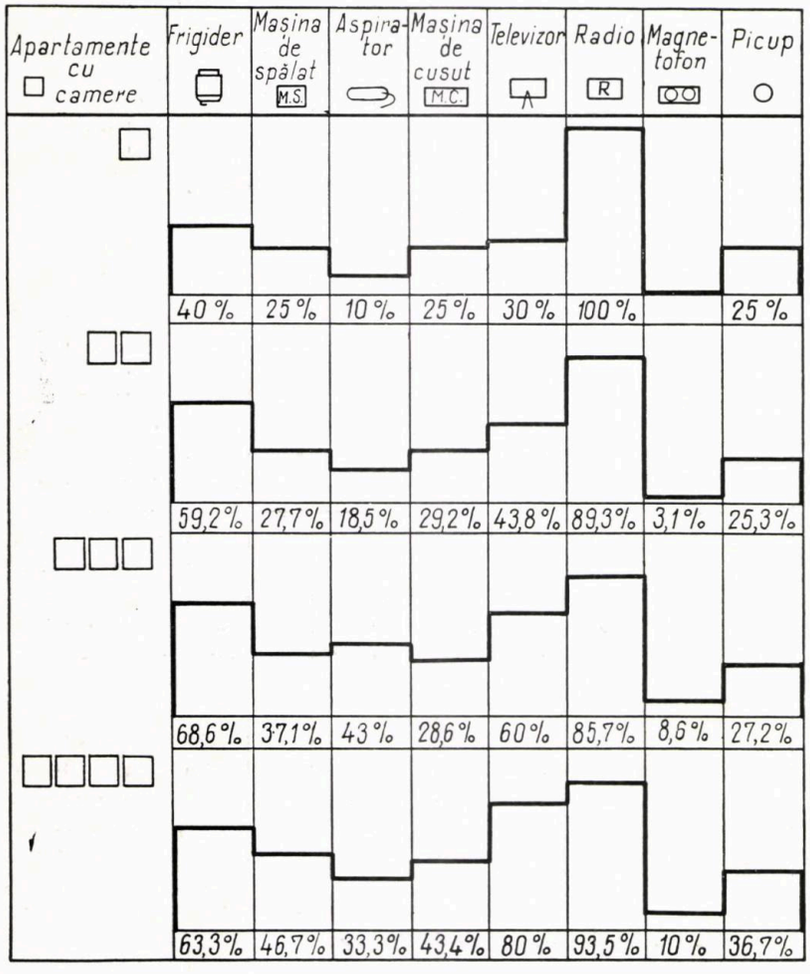

integrală cu radio a apartamentelor vizitate, precum și trecerea pragului majoritar în dotarea cu televizoare.

La o detaliere pe tipuri de apartamente, ar fi de consemnat păstrarea în general neschimbată a ordinelor de urgență, precum și o oarecare tendință de creștere a nivelului de dotare pe măsura creșterii mărimii de apartament.

Introducerea aparaturii casnice în exploatarea curentă din apartament dictează proiectării sarcina de a prevedea spații speciale pentru depozitare, cu scopul de a se degaja încăperile de funcțiile utilitare nou apărute. Preocuparea se exprimă prin profilarea unor nișe speciale de păstrare a frigiderului, precum și — mai ales în spațiul liber din degajament — pentru mașina de spălat.

În eșantionul supus anchetei, ca spații profilate în apartamentele cu 2—4 camere, locul pentru frigider apare în 39,5% din cazuri, iar spațiul pentru mașina de spălat, în 41,2% din cazuri. Proporția este redusă dacă avem în vedere gradul deja atins al dotării apartamentelor cu aparatură de acest tip. La o considerare pe mărimi de apartamente apar alte neconcordanțe. Atît spațiul pentru frigider, cît și pentru mașina de spălat apar grupate la apartamentele de 2—3 camere și inexistente la cele cu 4 camere, deși datele ar atesta o creștere a nivelului de dotare după mărimea de apartament.

Consecințele s-au resimțit la înregistrarea locurilor folosite de locatari pentru păstrarea aparaturii casnice. Pentru patru tipuri de aparate, distribuția locurilor apare în felul indicat în tabela 10.

Locul pentru frigider apare dispersat în diverse spații din apartament, fără ca vreunul să poată întruni o pondere majoritară. Frecvența maximă o atinge vestibulul, în concordanță cu frecventa compartimentare a spațiului de frigider în vestibul, precum și cu eficiența acestei profilări în procesul exploatării. Ceea ce pare a condiționa respectarea efectivă a locului destinat prin proiect este compartimentarea spațiului respectiv. În soluțiile în care locul rezervat în vestibul este tratat liber și nu nișat, eficiența scade sensibil și se înregistrează împrăștierea locurilor.

Este de subliniat în continuare scăderea la aproape jumătate a frecvenței în alegerea bucătăriei. Se reflectă aici mai ales rezervele care însoțesc amplasarea frigiderului în bucătărie, justificate în opinia locatarilor prin slabul randament al aparatului în condiții de căldură, precum și prin consumul unui spațiu extrem de solicitat.

Circa o treime din cazuri alege pentru frigider spațiul de locuit — camera principală, dormitor sau degajament intermediar. Alegerea exprimă gradul cel mai înalt al improvizației, dat fiind că presupune transportul preparatelor alimentare în zona de locuit incluzînd-o în traseul utilitar al circulației « murdare ».

Amplasarea locului de frigider subliniază prin urmare eficiența spațiului destinat — prin proiect — mai ales localizarea sa în vestibul.

Locul pentru mașina de spălat subliniază mai ales alegerea băii — în 85% din cazuri — drept spațiu de depozitare. Alegerea întrunește în

Tabela 10 Procente

	Locul de păstrare (total cazuri prezență = 100)								
	vesti-bul	camera princ.	dorm.	bucăt.	baie	cămară	debara	degaja-ment	W. C. suplim.
Frigider	41,5	22,4	5,3	21,7	—	2,0	2,0	5,1	—
Mașină spălat	7,4	4,9	1,2	4,9	58	2,5	8,8	12,3	—
Aspirator	4,6	19,7	36,4	1,5	—	3,0	21,1	9,2	1,5
Mașină cusut	2,6	31,7	56,5	6,6	—	—	2,6	—	—

LOCURI DE DEPOZITARE

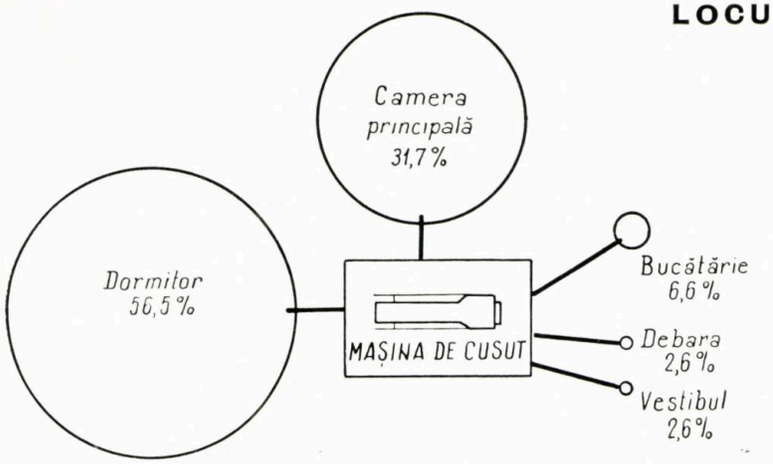

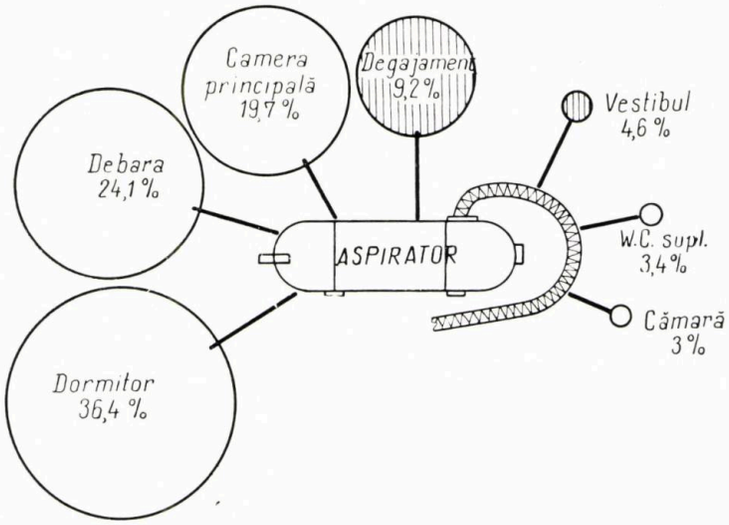

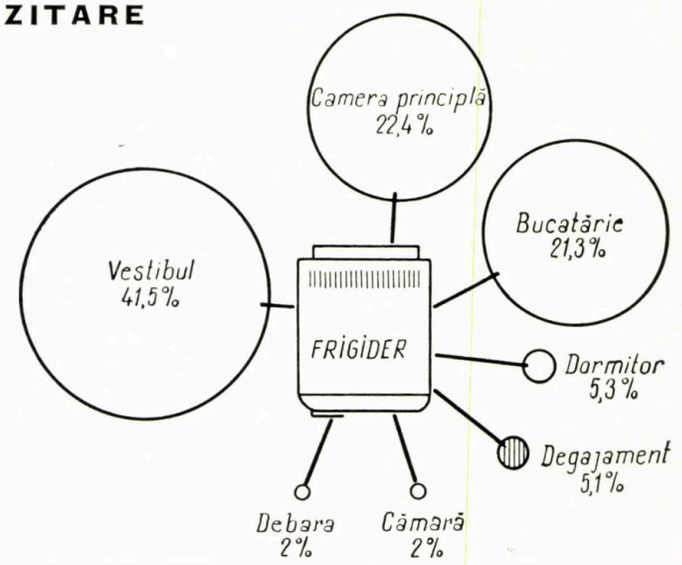

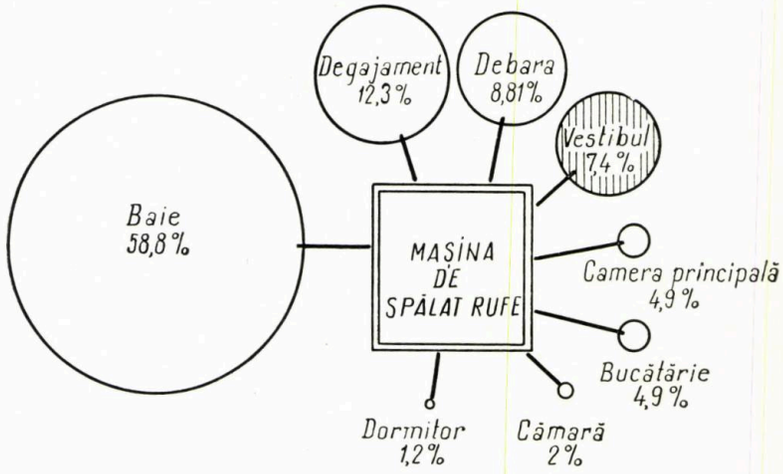

acest caz un procent predominant, deși rămîne o dispersare în proporții diferite și pe alte spații — în vestibul, debara, cămară și mai ales degajament. Pe spațiul degajamentului, locul profilat pentru mașina de spălat intră însă în concurență cu nevoia de debara, transformînd deseori degajamentul într-un spațiu-debara și deplasînd în baie locul mașinii de spălat. O condiție pentru respectarea efectivă a destinației prevăzute în proiect pentru obiectele tehnice, este așa dar asigurarea concomitentă și satisfăcătoare a spațiului de debara.

Locul pentru aspirator, deși primește un obiect de gabarit relativ redus, ridică probleme ca urmare a faptului că proiectarea nu îl include în rîndul spațiilor programate. Pentru gradul de dispersare rezultat, e ocvent este cazul apartamentelor cu 2 camere din Baia Mare, unde 7 aspiratoare primesc 5 locuri diferite de păstrare. Pe ansamblu, cele mai mari proporții revin cazurilor de păstrare în încăperile de locuit. Numai dormitorul reține 36,4% din locurile de păstrare, în poziți improvizate — după ușă, lîngă pat, în dulap, « unde-i găsim loc », cum a declarat un locatar.

În ceea ce privește debaraua, deși ocupă ponderea următoare, nu reține decît cca o pătrime din cazurile cu aspirator, proporțiile fiind mai scăzute la apartamentele mari, unde cerințele generale de debara cresc și, în consecință, aspiratorul este frecvent păstrat în încăperile de locuit. Este de remarcat că dacă raportăm numai la apartamentele înzestrate cu debara, gradul de păstrare în acest spațiu a aspiratorului se menține în general la sub jumătate din cazuri. Rezultă că prezența unei debara nu rezolvă automat locul de păstrare pentru aspirator.

Locul pentru mașina de cusut este mai puțin împrăștiat în apartamentele vizitate, nouă zecimi din numărul acestora fiind păstrate în încăperile de locuit, mai ales în dormitor. Este însă de menționat și ponderea ce revine cazurilor de păstrare în bucătărie, întrecînd de circa trei ori frecvența păstrării în vestibul. Alegerile constatate și motivația frecvent declarată (« să nu deranjeze ») indică drept criteriu principal dorința folosirii unui spațiu izolat, decomandat, asigurat fonic. Tocmai dormitorul și bucătăria par a întruni cel mai adesea condiția de mai sus.

Se constată prin urmare în general nevoia ca proiectarea să impună exploatării locuri de păstrare judicios alese. Sporirea eficienței funcționale a spațiului utilitar pare a fi legată mai ales de măsura în care acest spațiu nu este lăsat ca o simplă disponibilitate, permițînd variate întrebuințări, ci este precis demarcat și tratat conform scopului utilitar.

★

În încheierea constatărilor prilejuite de efectuarea anchetei, se impune din nou sublinierea faptului că obiectul practic-aplicativ al cercetării a orientat efortul de studiu spre depistarea cu precădere a aspectelor ce vădesc unele neconcordanțe între destinația proiectată și destinația efectivă a spațiilor în locuință. Ceea ce domină însă invariabil conștiința locatarilor este substanțialul pas înainte pe care îl prezintă locuința actuală față de cele anterioare, echivalînd cu un adevărat salt în progresul istoric al condițiilor de locuit.

conf. arh. ignace şerban

unele consideraţii asupra rezultatelor «anchetei cu privire la condiţiile de folosire a clădirilor de locuit»

Construcţia de locuinţe de masă în societatea socialistă, în afară de particularităţile economice decurgînd din caracterul ei organizat, planificat şi legat direct de dezvoltarea economică a ţării, pune probleme speciale ale raporturilor dintre beneficiarul direct — locatar — şi proiectant.

Aceste raporturi sînt radical schimbate în construcţia de masă faţă de cea individuală — particulară, proiectantul trebuind să răspundă, prin soluţiile propuse, la media necesităţilor unei mase mari de locatari.

Vorbind despre necesităţile variate ale locatarilor, marele arhitect Frank Lloyd Wright arăta că « ar trebui să existe tot atîtea feluri de locuinţe cîte feluri de oameni există şi tot atîtea diferenţieri, cîţi indivizi diferiţi »; în consecinţă rezolvările funcţionale şi de confort ar trebui să fie nelimitate.

În construcţia de masă nu se pot satisface în amănunt toate diferenţierile individuale ale locatarilor, dar proiectantul trebuie să îmbine armonios necesităţile cu posibilităţile tehnico-materiale pe care le oferă nivelul economic al ţării care construieşte locuinţa de masă.

În această situaţie, se pun cîteva probleme foarte dificile proiectantului locuinţei de masă, care nu s-au pus niciodată în cadrul proiectării locuinţei individuale particulare.

Cum să se cunoască cerinţele viitorilor locatari? Pe care dintre ele să le satisfacă? Cum să asigure nivelul de confort maxim astăzi şi cu valabilitate în perspectivă? Prin ce metode să împace diversitatea felurilor de locuire cu unificarea programelor cerută de tipizare şi industrializare? Şi în fine, cum să asigure o neuniformitate şi caracter specific construcţiilor de locuinţe în cadrul tipizării şi industrializării necesare în mod obiectiv în construcţia de masă?

De data aceasta, proiectantul nu poate trece la elaborarea de locuinţe fără consultarea beneficiarului. Dar beneficiarul nu este o persoană nominalizată, ci un mare număr de familii, cu necesităţi şi feluri de trai deosebite.

Pentru a răspunde la problemele pe care şi le pune proiectantul locuinţei de masă, el va trebui să recurgă la o serie de studii făcute de specialişti în acest domeniu.

Recensămîntul populaţiei şi a fondului locuibil va procura date demografice care vor determina structura familiilor, procentajele mărimii familiilor, dezvoltarea acestei structuri în perspectivă, apoi nevoile dinamice de cazare în funcţie de fondul existent, fondul ce se dezafectează şi cel necesar prin excedentul natural al populaţiei.

În ceea ce priveşte funcţionalitatea şi felul de viaţă, sînt necesare o serie de anchete minuţioase care să stabilească comportarea actualelor locuinţe în exploatare, cît şi determinarea unor specifice de locuinţe pe regiuni. În acest fel, proiectantul se apropie de nevoile reale ale locatarului, încercînd, prin generalizări, să satisfacă cît mai multe din cerinţe.

Pe aceste baze obiective se pot stabili teme pentru locuinţa de masă.

Activitatea de cercetare ştiinţifică în domeniul locuinţelor de masă este la noi în ţară într-o etapă de început. În cadrul centralizat al Consiliului Naţional al Cercetării Ştiinţifice este prevăzută o serie de acţiuni de cercetare care vor crea unele premize pentru o acţiune menită să pună baze temeinice cercetării în arhitectură, în general, şi în domeniul locuinţei de masă, în special, ca una dintre specialităţile de bază ale acestei discipline.

Pînă la o aprofundare temeinică şi multilaterală a stabilirii unor tematici pentru locuinţa de masă, trebuie să utilizăm orice contact cu beneficiarii noştri pentru a putea determina direcţii în dezvoltarea programului locuinţei.

Un prilej nimerit pentru astfel de contacte sînt anchetele organizate de I.P.C.T. pe anumite tematici funcţionale, care pot forma obiectul unor discuţii şi chiar unele propuneri-concluzii asupra rezultatelor obţinute de anchete.

În cele ce urmează, ne vom referi la proiectul I.P.C.T. nr. 4301, intitulat « *Anchetă cu privire la condiţiile de folosire a clădirilor de locuit* » şi prezentat în acest număr al revistei noastre.

Deşi o anchetă are un caracter cît se poate de obiectiv, totuşi valoarea concluziilor depinde în mare măsură şi de anumite reguli metodologice care, riguros aplicate, să ne apropie cît mai mult de adevăr. Astfel, un număr mult mai

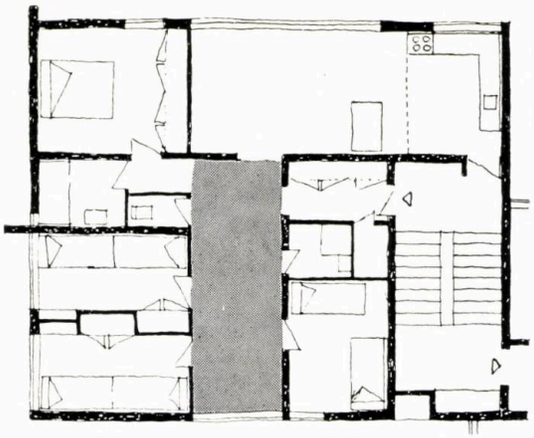

Fig. 1. Studiul elaborat de Steiner—Franța la solicitarea C.S.B. Degajarea tuturor dormitoarelor se face pe un spațiu lărgit. Spațiul este însă mult prea mare și greu de mobilat

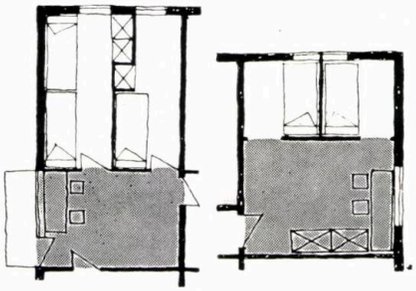

Fig. 2. Exemple de unități de locuit pentru copii în cadrul apartamentelor. Dormitoarele sînt dimensionate la minimum, iar camera comună cu funcțiune de zi le degajează. Primul exemplu este realizat la Kassel — R. F. a Germaniei, iar cel de al doilea este un studiu de Cami — Franța

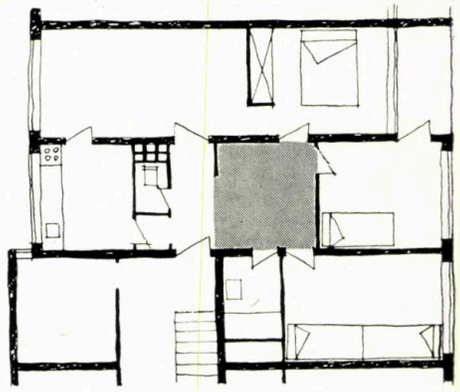

Fig. 3. Locuințe din ansamblul de la Rennes — Franța — arh. Hec și Madelain. Spațiul suplimentar de zi obținut de degajamentul dormitoarelor este neluminat. Se observă legătura directă între dormitorul părinților și camera principală.

mare de apartamente anchetate, o demarcare mai judicioasă și mai strînsă a tematicii anchetei, o corelare mai directă cu factorii demografici și sociologici, realizarea unui eșantion-etalon care să fie cercetat periodic etc., toate acestea — după cum remarcă și autorii anchetei — ne-ar fi îmbogățit cu mult cunoștințele despre necesitățile reale ale locatarilor și deficiențele ce apar în unele dintre apartamentele realizate în ultimii ani.

Rezultatele anchetei realizate de colectivul din I.P.C.T. ni se par valoroase, reprezentînd un început promițător în această activitate.

Din analiza acestor rezultate se pot desprinde felurite concluzii și propuneri și se pot căuta diverse drumuri de rezolvare a neajunsurilor semnalate.

1. CU PRIVIRE LA REZOLVAREA LUĂRII MESEI ÎN APARTAMENT — extragem rezultatele care ni se par mai importante:

— Simultaneitatea luării mesei este înregistrată la 56% din familiile cu 4 persoane, 25% din familii cu 5 persoane și 20% din familiile cu 6 persoane.

— În 90% din apartamentele cercetate se ia masa în bucătărie.

— Cerințele unei bucătării mai mari crește în raport cu mărimea apartamentelor realizate și, implicit, cu mărimea familiei.

2. UTILIZAREA ÎNCĂPERILOR PREVĂZUTE CA DORMITOARE.

— Utilizarea intensă a dormitoarelor cu funcțiuni de zi (loc de studiu, lectură, lecții copii, joc copii și chiar reuniuni familiare, lucru de mînă, cusut).

— Utilizarea camerei principale ca dormitor — uneori chiar cu 2 paturi — eliberîndu-se uneori un pat în dormitorul cu 2 paturi sau lăsînd chiar un dormitor liber pentru a se utiliza cu funcțiuni de zi.

— Decomandarea încăperilor este solicitată, însă se constată frecvența ridicată a cazurilor de conlocuire în apartamente decomandate.

3. CU PRIVIRE LA UNELE ASPECTE DIN REZOLVAREA FUNCȚIEI DE DEPOZITARE ÎN APARTAMENT.

— S-a constatat necesitatea crescîndă a spațiilor de depozitare în apartament, legată de luarea meselor și de ritmul crescînd de echipare tehnică cu obiecte de folosință îndelungată, nevoile de depozitare crescînd cu mărimea apartamentului. Cămările ventilate prin coș s-au dovedit în majoritatea cazurilor ineficace, debaralele sînt utilizate în plin cu funcția din proiect. Apare ca o necesitate, pentru utilizarea eficientă a spațiilor de depozitare, prevederea acestora precis demarcate ca spațiu și funcțiune în cadrul apartamentelor.

★

Din analiza materialului și concluziilor anchetei, se consideră necesar să se accentueze unele aspecte mai importante și să se propună unele posibilități de îmbunătățire a locuibilității apartamentelor.

1. După felul cum își rezolvă diferitele tipuri de familii locuirea în apartamente apare că *necesitatea unui spațiu suplimentar pentru activitățile « de zi » devine actuală și la noi în țară*. Un astfel de spațiu ar fi de prevăzut numai la apartamentele cu o capacitate de la 4 persoane în sus.

Acest spațiu suplimentar s-ar putea obține prin redistribuirea suprafețelor locuibile și utile ale apartamentului și prin schimbări în funcționalitatea lui.

2. O altă îmbunătățire a funcționalității apartamentelor ar da-o *introducerea camerei de 1 persoană*, care să preia mai judicios repartizarea pe sexe sau vîrste a membrilor familiei, realizînd un plus de confort și unele economii de suprafețe.

3. Pentru îmbunătățirea locuibilității, se mai pune în mod acut problema organizării unei acțiuni de masă în *scopul educării locatarilor în sensul unei locuiri corecte* (Wohnkultur).

4. Se conturează necesitatea *realizării unor apartamente cu tratare funcțională diferențiată*, care să corespundă nevoilor de locuire în funcție de ocupație, preocupări, necesități geo-climatice, specific sau tradiție de locuire etc.

Studii detaliate pe regiuni pot stabili aceste necesități.

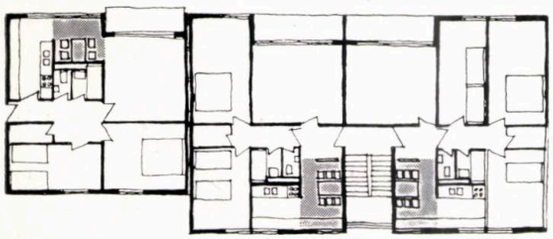

Fig. 4. Ansamblu de locuințe Mannheim — R. F. a Germaniei. Spațiile de luat masa sînt în directă legătură cu bucătăria și vestibulul sau între camera principală și bucătărie.

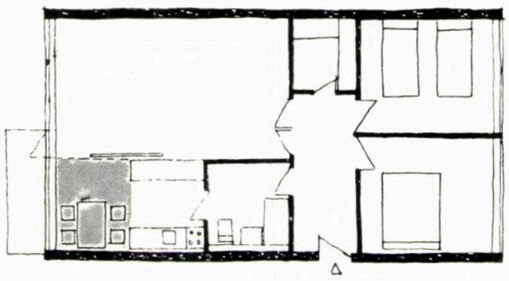

Fig. 5. Locuințe în Finlanda — locul de luat masa este în prelungirea bucătăriei și legat de camera principală

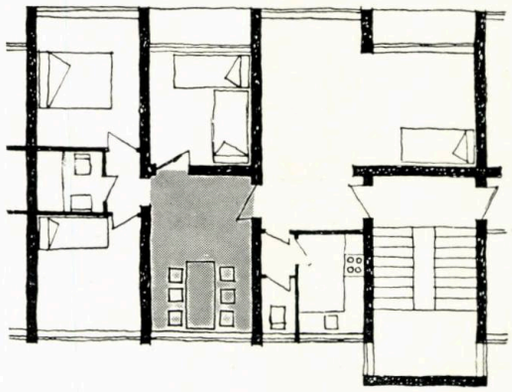

Fig. 6. Locuințe din Turcia — Istambul — cel de al doilea spațiu de zi degazează dormitoarele — arh. K. Ahmet-Aru

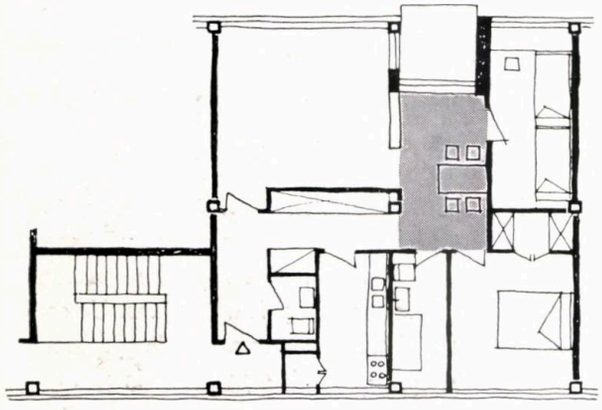

Fig. 7. Studiu I.P.C.T. nr. 1248/6 a. Cel de al doilea spațiu de zi este realizat în prelungirea camerei principale și degajează dormitoarele cu baia — arh. M. Alifanti

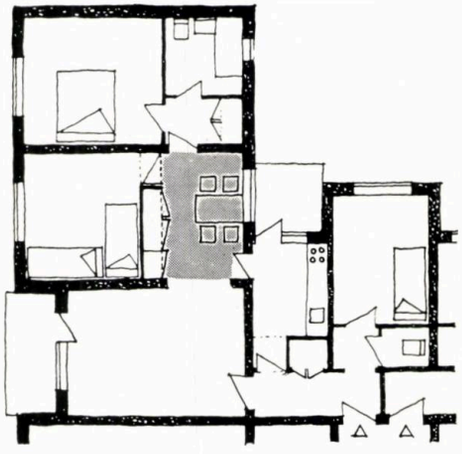

Fig. 8. Proiect I.P.C.T. nr. 1361 seria 02 — cu un spațiu suplimentar care degajează toate încăperile și este bine luminat și ventilat — arh. G. Negreanu

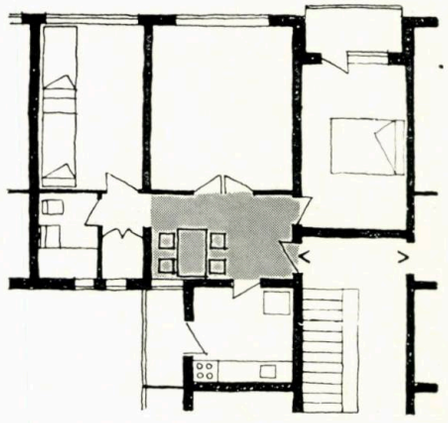

Fig. 9. Proiect I.P.C.T. nr. 1361 seria 14 a. Holul de la intrare este supralărgit, luminat și ventilat direct, poate fi utilizat la diferite activități de zi — arh. M. Caffé.

Un început a fost făcut cu «*Studiul pentru determinarea caracteristicilor funcționale specifice regiunilor geografice*», elaborat de I.P.C.T., în cadrul căruia s-au cercetat două zone legate de industria extractivă — Valea Jiului și Baia Mare.

★

Analiza realizărilor și studiilor din străinătate confirmă multe din problemele ridicate de ancheta I.P.C.T. Astfel, la Colocviul internațional asupra locuinței ținut la București în 1966, în referatul arhitectului Nuno Portas*) cît și în diferite publicații ale unor sociologi ca Chombard de Lauwe («*Familia și locuința: copiii*») sau sub forma unor studii ale Centrului științific și tehnic al construcțiilor din Franța, sintetizate de Claude Samure în articolul «*Schițe de apartamente cu 2 spații de zi în locuința colectivă și experimentare*» apărute în nr. 76 din 1965 a publicației acestui centru, se conturează cît mai activ introducerea în apartamente a 2 spații de zi.

Reproducem în figurile 1, 2 și 3 exemple de studii și realizări semnalate în articolul citat mai sus.

Preocupările în acest sens încep să apară și la unele ansambluri proiectate și executate în diferite țări din Europa ca: R. F. a Germaniei, Finlanda, Suedia și altele (fig. 4, 5, 6).

Arhitecții noștri au intuit nevoia obținerii unor spații de zi diferențiate, propunînd diferite soluționări care, analizate în lumina rezultatelor anchetei în discuție, satisfac multe din necesitățile funcționale solicitate. Astfel, în figura 7, planul prezentat, făcînd parte din studiile prof. arh. M. Alifanti, obține, alături de camera principală, încă o încăpere de zi care decomandă dormitoarele. Această încăpere rezolvă spațiul de masă, lecțiile copiilor și eventuale activități gospodărești (cusut, călcat etc.). Prin alăturarea celor două încăperi, se obține și un spațiu de zi general lărgit.

Ultimele studii ale I.P.C.T.-ului pe o temă nouă vor duce la lichidarea multor dificultăți de locuire apărute la anchetă, în special prin introducerea dormitorului de 1 persoană. Exemplificăm cu figurile 8 și 9 studii și proiecte

*) Vezi revista «Arhitectura» nr. 4/1966, pg. 12.

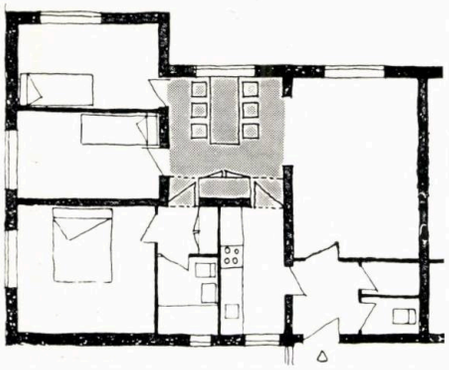

Fig 10. Proiect I.P.C.T. nr. 1361 — seria 03. Dormitoarele de 1 persoană sînt comandate pe cel de al doilea spațiu de zi, care este în prelungirea camerei principale — arh. G. Negreanu

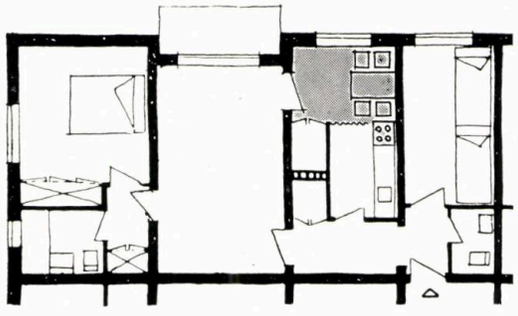

Fig. 11. Studiu de secțiune I.P.C.T. în care există o delimitare a locului de luat masa în bucătărie și aceasta cu legătură directă la camera principală — arh. Viorica Petrovici

avizate ale unor tipuri de apartamente care introduc un spațiu suplimentar de zi în apartament. Acest spațiu permite luarea mesei, activități gospodărești, studiu și joacă copii, el fiind larg legat și de camera principală, mărindu-se astfel spațiul general de zi în apartamente.

În figura 10, pe aceleași principii, apare camera de 1 persoană, dimensionată la 8 m² și decomandată de cel de al doilea spațiu de zi. Au apărut și studii în care se încearcă o bucătărie mărită, aproape de funcția sufragerie-bucătărie ca în figura 11.

După cum s-a arătat mai sus, rezultatele unor studii și anchete cum este cea pe care o discutăm, ne demonstrează și necesitatea unei diversificări funcționale a apartamentelor.

Din constatarea aproape generală a luării mesei în bucătărie și a utilizării în multe cazuri a dormitoarelor cu funcțiuni complexe de zi, este necesar să se treacă și la tipuri de apartamente care să ofere spații corespunzătoare, pentru a determina locatarul să-și desfășoare viața în apartament în mod normal. Cum însă este necesar ca toate schemele funcționale de aplicat să se realizeze în cadrul unui plafon de cost determinat, propunerile în acest sens vor trebui să acopere suprafețe locuibile și construite totale, similare.

Pornind de la încăperile și suprafețele locuibile expuse în comunicarea făcută la Colocviul asupra locuinței de la București *), care corespund unei propuneri de temă nouă a C.S.C.A.S. și respectînd suprafețele locuibile totale, se mai pot face și alte propuneri de repartizare a acestei suprafețe, pe alte principii funcționale, așa cum se vede în tabela 1.

*) Revista «Arhitectura» nr 4/1966 pag. 61

PROPUNEREA DE TEMĂ NOUĂ A C.S.C.A.S.

Noile propuneri se referă numai la apartamentele mari, de 4, 5 și 6 persoane, unde se pun probleme funcționale deosebite.

Astfel, în afară de schema funcțională utilizată (fig. 12) pînă în prezent la noi în țară, se pot prezenta și alte ipoteze care să satisfacă în condiții îmbunătățite cerințele locatarilor.

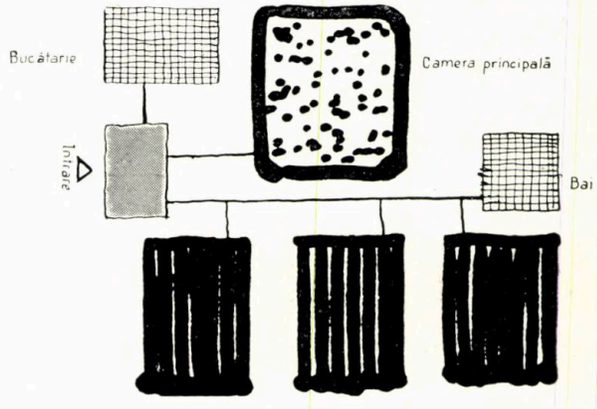

Fig. 12. Schema funcțională de repartizare a spațiilor și rezolvarea de circulație utilizată în prezent la noi.

Tabela 1

DISTRIBUȚIA ÎNCĂPERILOR ȘI A SUPRAFEȚELOR ÎN PROPUNEREA DE TEMĂ NOUĂ A C.S.C.A.S.

Tipuri de apartament	Camera princ.	Dorm. 2 pers.	Dorm. 2 pers.	Dorm. 2 pers.	Dorm. 1 pers.	Dorm. 1 pers.	Total 1—6
	1	2	3	4	5	6	7
Ap. 4 pers.	18—20	12	10	—	—	—	40—42
	18—20	12	—	—	8	8	46—48
Ap. 5 pers.	19—21	12	10	—	8	—	49—51
	20—22	12	10	10	—	—	52—54
Ap. 6 pers.	20—22	12	10	—	8	8	58—60

Indicatorii de tipuri și suprafețele corespund propunerilor prezentate la Colocviul de locuințe U.I.A.—București

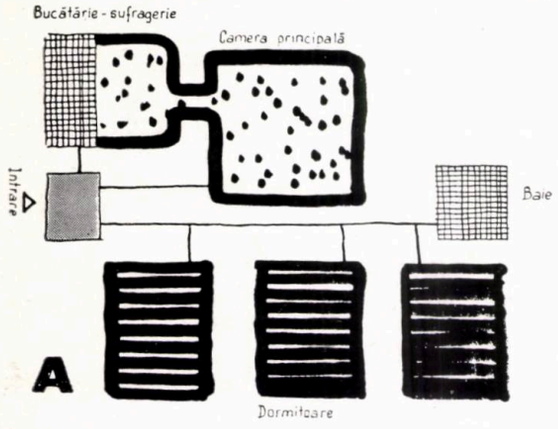

Fig. 13. Schema funcțională a ipotezei A, care introduce încăperea bucătărie-sufragerie, extinzînd astfel spațiul camerei principale și diferențiindu-l în consecință.

DISTRIBUȚIA ÎNCĂPERILOR ȘI SUPRAFEȚELOR ÎN IPOTEZA FUNCȚIONALĂ A

Tabela 2

Tipuri de apartament	Buc.-sufrag. și camera principală			Spațiu dormitoare						Total locuibil 3+9 plus buc.
	Buc.-sufr.	Cam. princ.	Total* 1+2	Dorm. 2 pers.	Dorm. 2 pers.	Dorm. 2 pers.	Dorm. 1 pers.	Dorm. 1 pers.	Total 4—8	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ap. 4 pers.	10	16	20+(6)	12	10	—	—	—	22	42+(6)
	10	16	20+(6)	12	—	—	7	7	26	46+(6)
Ap. 5 pers.	12	16	22+(6)	12	10	—	7	—	29	51+(6)
	12	18	24+(6)	12	10	10	—	—	32	56+(6)
Ap. 6 pers.	12	18	24+(6)	12	10	—	7	7	36	60+(6)

* În paranteză spațiul pe care îl ocupă partea de bucătărie.

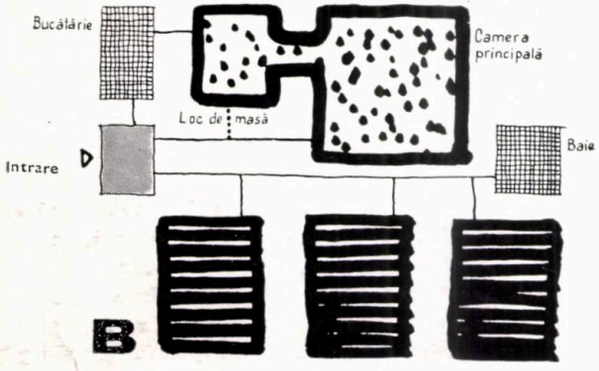

Fig. 14. Schema funcțională a ipotezei B, care introduce între bucătărie și camera principală locul de luat masa

DISTRIBUȚIA ÎNCĂPERILOR ȘI SUPRAFEȚELOR ÎN IPOTEZA FUNCȚIONALĂ B

Tabela 3

Tipuri de apartament	Spațiu recepție			Spațiu dormitoare						Total locuibil
	Spațiu masă	Cam. princ.	Total 1+2	Dorm. 2 pers.	Dorm. 2 pers.	Dorm. 2 pers.	Dorm. 1 pers.	Dorm. 1 pers.	Total 4—8	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ap. 4 pers.	6	14	20	12	10	—	—	—	22	42
	6	14	20	12	—	—	7	7	26	46
Ap. 5 pers.	8	14	22	12	10	—	7	—	29	51
	8	16	24	12	10	10	—	—	32	56
Ap. 6 pers.	8	16	24	12	10	—	7	7	36	60

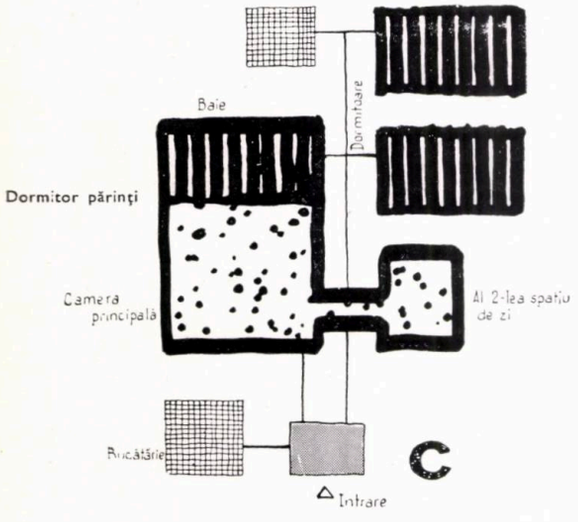

Fig. 15. Schema funcțională a ipotezei C, care leagă dormitorul părinților cu camera principală și propune un spațiu de zi suplimentar pentru copii și alte funcțiuni de zi

DISTRIBUȚIA ÎNCĂPERILOR ȘI SUPRAFEȚELOR ÎN IPOTEZA FUNCȚIONALĂ C

Tabela 4

Tipuri de apartament	Locuib. părinți			Locuibil copii						Total locuibil 3+9
	Cam. princi-pală	Dor-mit. părinți	Total 1+2	Cam. loc. stud.	Dorm. 2 pers.	Dorm. 2 pers.	Dorm. 1 pers.	Dorm. 1 pers.	Total 4—8	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ap. 4 pers.	16	10	26	6	10	—	—	—	16	42
	16	10	26	6	—	—	7	7	20	46
Ap. 5 pers.	16	10	26	8	10	—	7	—	25	51
Ap. 6 pers.	16	10	26	10	10	10	—	—	30	56
	16	10	26	10	10	—	7	7	34	60

IPOTEZA A se caracterizează prin introducerea bucătăriei-sufragerie care, raţional mobilată, poate prelua în condiţii favorabile o serie de funcţiuni de zi ale apartamentului.

Este de asemenea indicată o legătură a acesteia cu camera principală. Mărirea bucătăriei la 10—12 m² duce la reduceri ale camerei principale la limita de 16, respectiv 18 m² (fig. 13). Tipurile de apartamente din această ipoteză pot satisface astăzi felul de viaţă al minerilor şi sînt indicate la apartamentele fără încălzire centrală.

IPOTEZA B propune obţinerea unui spaţiu de luat masa diferenţiat de camera principală şi totuşi intim legat de aceasta şi de bucătărie. În această ipoteză, suprafaţa bucătăriei degajată de locul de masă se poate reduce cu 1—1,5 m². Acest spaţiu de luat masa poate căpăta şi funcţiuni legate de activitatea copiilor (fig. 14).

IPOTEZA C are ca principiu utilizarea de către părinţi a camerei principale, cu condiţia obţinerii unui spaţiu de zi suplimentar pentru copii sau pentru alte activităţi casnice.

În acest scop, camera principală are în prelungirea ei dormitorul părinţilor, ceea ce duce în cazul utilizării celor două încăperi pentru recepţie la o suprafaţă de 26 m². Ar fi indicat ca şi cel de al doilea spaţiu de zi să fie legat şi de camera principală. O rezolvare bună a planului ar urmări şi o legătură directă între dormitorul părinţilor şi baie (fig. 15).

POSIBILITATEA DE REALIZARE A UNOR APARTAMENTE ÎN IPOTEZELE PROPUSE

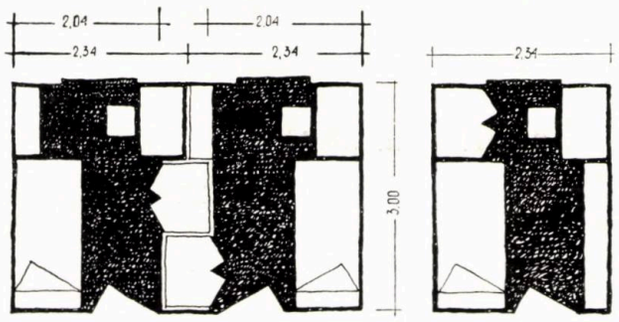

Fig. 16. Ipoteze de dimensionare şi mobilare a dormitorului de 1 persoană dimensionat la 7 m².

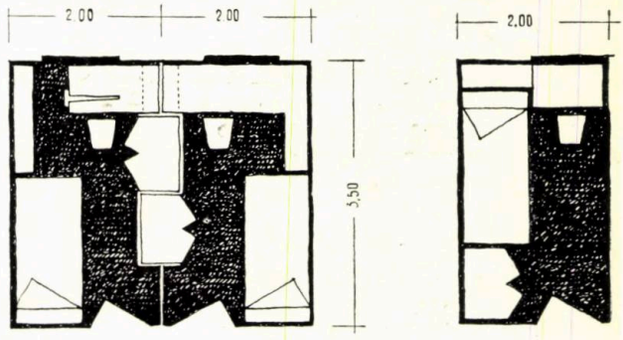

Fig. 17. Ipoteze de dimensionare şi mobilare a dormitorului de 1 persoană de 7 m².

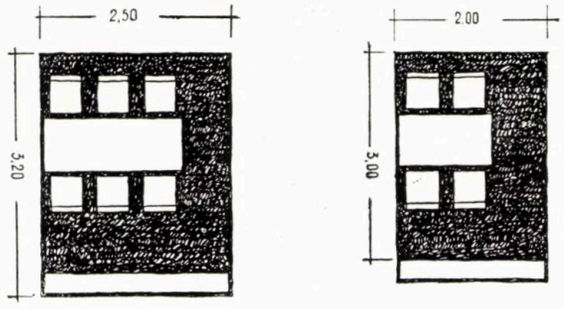

Fig. 18. Dimensionarea locului de luat masa diferenţiat în funcţie de numărul de persoane la o suprafaţă de 6 m² pentru 4 persoane şi 8 m² pentru 6 persoane.

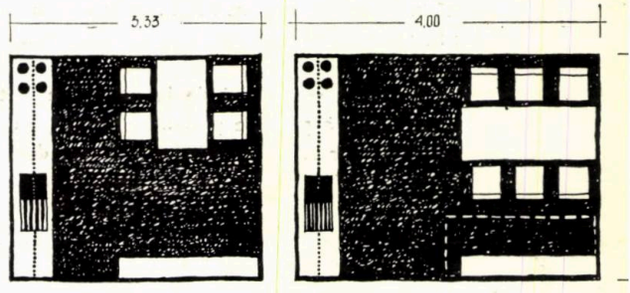

Fig. 19. Exemple de bucătării — sufragerii pe suprafeţe de 10 şi 12 m². În condiţiile unei echipări corespunzătoare a frontului de lucru, restul încăperii poate fi utilizat în condiţii bune pentru activităţi de zi.

Pentru ilustrarea posibilităţilor de realizare a unor apartamente în ipotezele propuse, arătăm felul de utilizare a suprafeţelor propuse pentru dormitorul de 1 persoană (fig. 16,17), locul de luat masa (fig. 18) şi bucătărie-sufragerie (fig. 19).

Aceste trei ipoteze nu epuizează posibilităţile de distribuţie spaţială şi funcţională.

Din aceste trei ipoteze se studiază în proiectarea tip ipoteza B, care a dat pînă în prezent o serie de proiecte-tip cu o funcţionalitate care va elimina multe din lipsurile arătate de anchetă (fig. 8, 9, 10 şi 11).

Studii aprofundate în curs de elaborare, asupra felului de viaţă caracteristic în diferite regiuni ale ţării, vor putea stabili care din ipotezele de mai sus — sau altele — corespund necesităţilor, iar apartamentele ce se vor proiecta pentru regiunile respective vor trebui să-şi adapteze schema funcţională corespunzătoare.

Tipuri de apartamente diferenţiate pe regiuni, după specificul de viaţă al regiunii respective, pot genera şi o plastică diferenţiată a acestora.

DE PESTE HOTARE

al doilea colocviu asupra industrializării construcţiilor-belgrad 1966

DESFĂŞURAREA LUCRĂRILOR *

Al II-lea Colocviu asupra industrializării construcţiilor şi-a desfăşurat lucrările în luna iulie 1966 la Belgrad şi a întrunit 48 de participanţi din 15 ţări.

Tema principală, « *Adaptarea sistemelor de construcţie industrială la programele arhitecturale* », este unul din subiectele care interesează în cel mai înalt grad pe arhitecţi, în răspunderea pe care o au faţă de societate.

Colocviul din Delft stabilise deja ca principiu fundamental necesitatea ca arhitectura să fie o artă socială, în slujba nevoilor şi aspiraţiilor omului, şi precizase totodată că industrializarea construcţiilor nu ar fi decît un mijloc nou în serviciul arhitecţilor pentru a satisface exigenţele concetăţenilor lor.

Scopul principal al colocviului de la Belgrad a fost determinarea, pe de o parte, a posibilităţilor şi, pe de alta, a constrîngerilor aduse prin industrializare, deoarece dacă posibilităţile noi sînt considerabile, constrîngerile riscă să fie şi ele mari. Or, există limite care nu pot fi depăşite fără a pune în pericol arhitectura şi, prin aceasta, fără a dăuna societăţii.

Cum se pot concilia aspiraţiile psihologice ale fiinţei umane, atît de nuanţate, cu imperativele producţiei industrializate axate pe uniformitatea de serie? Aceasta era problema esenţială care trebuia dezbătută.

Şedinţele colocviului au avut loc în noua clădire a Centrului lugoslav al Construcţiei, care adăposteşte, între altele, o expoziţie permanentă a construcţiilor şi unde fusese organizată, de către Institutul de Arhitectură şi Urbanism, o foarte interesantă expoziţie de documente internaţionale cu privire la industrializarea construcţiilor.

Şedinţa de deschidere s-a ţinut sub preşedinţia lui Hasan Slijak, subsecretar de Stat pentru Construcţii, care a precizat importanţa acordată de guvernul iugoslav colocviului ; el a constatat dezvoltarea industrializării construcţiilor în lume şi evoluţia specială a acestei probleme în R.S.F. Jugoslavia. Profesorul Bogdan Bogdanovici, preşedintele Uniunii arhitecţilor iugoslavi, ca şi Marijan Brili, preşedintele Consiliului Construcţiilor al Camerei federale economice, au luat cuvîntul, urînd bun venit oaspeţilor lor şi formulînd urări pentru reuşita colocviului.

Sub preşedinţia dlui Duret (Elveţia), dl. Yokohama a prezentat referatul său despre « *Adaptarea sistemelor de construcţie industrializată la programele arhitecturale* », definind aceste cîteva noţiuni de bază şi trasînd schemele adecvate.

Dezbaterile care au urmat au permis fiecăruia să-şi exprime opinia. Dl. Arctander (Danemarca) a insistat în mod deosebit asupra necesităţii unei viziuni prospective a problemei, considerînd că trebuie să se construiască de pe acum pentru oamenii anului 2000.

H. Schmidt (R.D.G.) a insistat asupra necesităţii coordonării modulare, iar D. Lvov (U.R.S.S.) a făcut o expunere foarte completă asupra industrializării din ţara sa şi condiţiilor evoluţiei sale.

În cursul celei de a doua şedinţe, prezidată de dl. Heaume (Franţa), raportorul René Sarger s-a ocupat de *problemele ridicate de sistemele de construcţii industrializate în compoziţia arhitectonică şi urbană*. El a subliniat necesitatea pentru arhitecţi de a fi « conducători » în acest domeniu şi a insistat asupra distincţiei necesare dintre « macrostructurile » şi « microstructurile » care par, prin îmbinarea utilizărilor lor, că pot satisface programele viitorului. În sfîrşit, el a accentuat asupra necesităţii « cercetării » şi a datoriei ce revine arhitecţilor de a descoperi expresia « mijloacelor noi ».

M. Macura a precizat că, devenind o ştiinţă, arhitectura nu ar trebui să piardă niciuna din calităţile unei arte.

H. Schmidt a insistat asupra importanţei compoziţiei urbanistice.

Z. Kleyff (Polonia) a propus o metodă generală de analiză (din care dăm mai departe un extras, împreună cu extrase din cuvîntările altor conferenţiari).

În timpul celei de a treia şedinţe, prezidată de M. Macura, raportorul M. Petrovici (Jugoslavia) a abordat problemele specifice construcţiilor de locuinţe ; el a subliniat dificultăţile ce le ridică sistemele cu ziduri transversale portante apropiate, şi a vorbit în amănunt despre poziţia arhitectului faţă de elementele prefabricate. Cu privire la acest subiect, dl. Lvov citează unele cifre referitoare la volumul de construcţii industrializate din Moscova, care atinge 70% din total şi tinde spre 90%.

J. Harvancik (Cehoslovacia) a subliniat posibilităţile oferite de oţel şi a arătat realizările ce sînt în curs în ţara sa.

M. Damian (România) a menţionat temerile arhitecţilor faţă de monotonia unor soluţii cu panouri mari.

A patra şedinţă, sub preşedinţia dlui Gout (Olanda), a fost consacrată studiului clădirilor destinate învăţămîntului şi sănătăţii. Raportorul, din lipsa unor informări suficiente primite din partea secţiilor naţionale, a fost nevoit să se refere mai mult la experienţa din Olanda şi la informaţiile primite de la Bouwcentrum. El a subliniat, îndeosebi, problemele speciale ridicate de aceste construcţii : modularea, combinarea elementelor, alegerea metodelor de construcţie, selecţia materialelor, factorii de continuitate în producţie şi posibilităţile de înlocuire.

În cursul dezbaterilor, dl. Silvy (Franţa) a menţionat necesitatea să fie prevăzută, într-un timp cît mai apropiat, evoluţia acestor programe, din pricina dezvoltării metodelor de învăţămînt şi a metodelor clinice care vor impune adaptarea clădirilor construite astăzi.

A cincea şedinţă, al cărei raportor a fost delegatul maghiar Arnoth, s-a desfăşurat sub preşedinţia dlui O. Prochazka (Cehoslovacia). S-a abordat problema clădirilor industriale, la care intervenţia arhitectului trebuie să se facă simţită pentru a face din locurile de muncă spaţii agreabile omului.

Cu privire la aceasta, s-a menţionat atît interesul degajării formelor proprii marilor deschideri, folosind mijloacele care ar permite realizarea lor în mod economic (Sarger), cît şi avantajele construcţiei atelierelor etajate (Macura) şi chiar integrarea lor în oraş (Duret).

La încheierea lucrărilor s-a stabilit ca următorul colocviu asupra industrializării construcţiilor să aibă loc la Barcelona, în primăvara anului 1968.

★

Este remarcabil de constatat convergenţa diferitelor opinii emise care, în majoritate, pornind de la puncte de vedere de detaliu au dus, în ansamblul lor, la o viziune netă şi precisă a unui viitor de dorit pentru industrializarea construcţiilor.

Ziua de 14 iulie a fost consacrată unei excursii cu hidroglisorul la Porţile de Fier şi vizitei şantierelor din Kladow unde popoarele iugoslav şi român au hotărît

* Pe baza materialelor publicate în nr. 42 al revistei U.I.A.

de comun acord să bareze Dunărea. Această uriașă lucrare, în plină desfășurare, a permis membrilor colocviului să ia cunoștință de importanța considerabilă a acestei realizări, care interesează o parte din Europa, și să-și exprime admirația.

În ziua de 16 iulie, a fost efectuată o excursie în Serbia, cu vizitarea vechilor mănăstiri de la Manassia și Ravanica, precum și Sanctuarul de la Oplenac. În cursul acestei zile, membrii colocviului au putut face cunoștință cu tradițiile naționale și culturale ale poporului sîrb.

GRADUL DE SUPLEȚE ÎN COMPOZIȚIA ARHITECTONICĂ ȘI URBANĂ

de René Sarger (Franța)
inginer — consilier, Paris,
Director al C.E.T.A.C.

Titlul însuși al temei acestui colocviu arată că:

1) există sisteme de construcție industrială independente de programele arhitecturale, și

2) că este necesar să le « adaptăm » acestor programe.

În Europa, distrugerile ultimului război au fost atît de mari, expansiunea demografică și nevoile socio-materiale ale anilor postbelici atît de importante, încît s-a pus cu precădere problema de a construi repede, la prețul cel mai redus, și cercetările au fost orientate imediat spre o producție în serie de construcții existente, și nu în sensul căutării unei arhitecturi « industriale ».

Prima tendință fiind asigurarea nevoilor materiale imediate, au fost reluate și produse la scară industrială normele arhitecturale ale celor mai proaste construcții tradiționale din perioada antebelică; aceasta fiindcă ele conduceau, a priori, la un număr mai ridicat de metri cubi construiți pentru același volum de cheltuieli.

Faptul de a reproduce în serie norme arhitecturale tradiționale de calitate superioară — lucru ce s-a întîmplat doar în mod excepțional — nu dovedește altceva decît divorțul ce există între tradiția artizanală și extraordinarele posibilități ale realizărilor industriale.

Arhitectura de masă este o necesitate nouă, și producția de masă, chiar industrială, a construcțiilor, este în întîrziere față de nevoile arhitecturale ale oamenilor.

Una din principalele satisfacții ale unei țări este de ordin statistic: s-au construit atîtea locuințe, școli, centre de cultură, de sport, atîtea cartiere noi, orașe noi...

Dar, foarte repede, oamenii pretind ca aceste locuințe, școli etc. să fie frumoase și să fie plăcut a trăi în ele. Ei cer construcții de calitate, izolare fonică, manifestă exigențe de confort mai mari etc.

Necesitățile cantitative se transformă în nevoi calitative. Sistemele de construcții industrializate existente astăzi, dacă se generalizează, pot satisface pe specialistul în statistici. Ele nu vor răspunde revendicărilor de ordin calitativ ale omului social decît prin satisfacerea nevoilor arhitecturale. Lipsa bunurilor de consum poate să facă acceptabilă proasta calitate. Abundența lor face să se nască dorința socială a frumosului. Deja, în privința locuinței omul se tranformă brutal într-un judecător și se manifestă la el nevoia, resimțită inconștient, a unei arhitecturi adecvate.

Oare, sistemele de construcții industrializate vor corespunde la ceea ce va deveni o exigență? Va fi posibilă adaptarea lor?

Cred că nu ajunge ca aceste sisteme arhitecturale să se « adapteze » programelor. De fapt, este într-adevăr vorba de adaptarea sistemelor constructive actuale la imperativele unor programe arhitecturale, de a ne supune fenomenului industrializării prin adaptarea noastră la acest fenomen? Sau trebuie să participăm la acest fenomen pentru a-l transforma în beneficiul arhitecturii?

« *Noul arhitect*, a scris Christian Frey, *va trebui nu numai să se pregătească pentru a participa la tehnologia prezentă și viitoare a cîmpului său de activitate, ci va trebui să poată evalua consecințele sociologice, biologice, psihologice și politice ale erei tehnologice* ».

« Compoziția arhitectonică și urbană » nu are nevoie astăzi de un « dirijor » ci de un « compozitor ». Un timp foarte îndelungat, arhitectul a putut să se considere ca un dirijor, interpretînd, conform temperamentului său, lucrări gata compuse, sau brodînd variații pe teme sigure, pe motive clasice etc. Dar iată că apar instrumente noi; iată că a sosit vremea cînd arhitectul redevine compozitor, înainte de a dirija orchestra. Sarcină zdrobitoare pentru timorați, entuziasmantă pentru novatori.

Deja în anul 1937, Le Corbusier, la al V-lea Congres al C.I.A.M. de la Paris întreba « *de ce oare s-a preocupat industria atît de puțin de construcții?* »... El explica atunci că « *trecutul, în fiecare epocă, a pus totdeauna în acțiune tehnica cea mai înaintată și, prin aceasta, a fixat tipul de produs cel mai perfect de care era capabil. De aceea există, de-a lungul istoriei,* **tipuri de locuințe** *și toate acestea sînt locuințe standard* ».

În compoziția arhitecturală, se întîmplă la fel ca într-o operă muzicală: sau avem o cacofonie, și atunci nu mai poate fi vorba nici de muzică, nici de arhitectură, sau avem unisonul, care n-are valoare și forță melodică decît prin opoziție cu armonia ce-l învăluie.

Dacă toate construcțiile, indiferent de volum, înălțime, destinație, produc aceeași notă la unison (sau, cu alte cuvinte, dacă un sistem constructiv, permițînd un grad de suplețe mergînd pînă la 100%, ar constitui tema unică a unei compoziții urbane), forța unisonului se va scufunda în uniformitate. Se uită uneori că exteriorul construcțiilor participă la decorul real și interior al orașului. Un cartier este o mică celulă urbană de viață colectivă, cu camerele și vestibulele sale, cu coridoarele și funcțiunile sale, pe care trebuie să le compunem tot așa cum compunem locuința unei familii.

Nici un sistem constructiv industrial nu a fost încă gîndit cu grija de a răspunde nevoilor frumuseții urbane. Dimpotrivă, numeroase procedee duc la depersonalizarea orașului. Clădiri mari, dispuse în bare rigide, cerute de linia de rulare a macaralelor, sau turnuri înalte se înalță în ceea ce vrem să numim parcuri. Orașul dispare pentru a face loc unei parcelări de proporții inumane, fără legături organice, iar « parcul » devine un teren de parcare, cu rare spații verzi pleșuve sau plantate cu pomi uscați.

Totuși, prin industrializarea construcțiilor, se pot crea piețe mari ritmate, esplanade, galerii, scuaruri, spații libere sau spații mari închise, locuri de întrunire și de plimbare — iar nu locuri de trecere anonime și dezumanizate. **Cercetarea arhitecturală este o cercetare fundamentală;** fără ea, industria nu va produce decît ceea ce corespunde unei piețe de desfacere sigure, garantate, « încercată tradițional »; inovația în industrializarea construcțiilor nu va privi arhitectura ci modul de a pune în lucru o construcție tradițională... care nu va mai răspunde nevoilor noi ale arhitecturii. Aceste nevoi noi, arhitectului îi revine sarcina de a le exprima, cu condiția ca el să cunoască mijloacele tehnologice noi: cunoaștere ce îi va permite să nu accepte pasiv ceea ce poate fi negativ în industrializarea construcțiilor, ci să dirijeze ca « antreprenor-compozitor » tot ceea ce acest fapt aduce ca elemente pozitive și fecunde în viața oamenilor. Arhitectura nu va mai fi doar o artă, ci o știință umană.

RELAȚII ÎNTRE: NUMĂRUL TIPURILOR DE ELEMENTE PREFABRICATE, DIMENSIUNEA LOR MEDIE ȘI FLEXIBILITATEA ÎN CONSTRUCȚIE

de Zygmunt Kleyff

Șef al Departamentului Problemelor Generale de arhitectură al Institutului de Urbanism și Arhitectură din Varșovia

Expunerea de față se ocupă de cercetările asupra corelației dintre cei trei factori care intervin în construcțiile prefabricate.

Aceștia sînt:

Flexibilitatea, grație căreia se poate asigura lucrării construite un maxim de utilitate și frumusețe, ca și un minim de cheltuieli de construcție.

Dimensiunea medie a elementelor prefabricate, pe care antreprenorul le dorește cît mai mari posibile, pe măsura mijloacelor de ridicare și de transport de care dispune, cu scopul de a atinge un grad înalt de integrare în lucrări și de a folosi în modul cel mai eficient materialul de transport;

Numărul elementelor-tip prefabricate, pe care producătorul l-ar dori cît mai mic, din pricina economiilor de serii ale producției lor în masă.

În concluzia cercetărilor efectuate, am remarcat că interdependența fiecăruia dintre cei trei factori sus-menționați, se caracterizează prin tendințe definite.

A) Tendința spre un număr mic de tipuri și o mare dimensiune medie dăunează flexibilității.

B) Tendința spre un număr mic de tipuri, cu menținerea simultană a flexibilității, are ca rezultat o descreștere a dimensiunilor medii ale elementelor.

C) Tendința spre o mare dimensiune medie a elementelor, flexibilitatea fiind simultan menținută, face să crească numărul tipurilor.

Vom proceda mai jos la o determinare mai precisă a corelațiilor căutate, propunîndu-ne ca scop prezentarea interdependenței lor sub forma unor diagrame și, dacă acest lucru va fi posibil, încercînd să le dăm și o formulare cifrică.

STUDIU DE CORELAȚIE

Avînd acest scop în vedere, devine necesară stabilirea de indici pentru aceste trei elemente de corelație.

Indexul de flexibilitate «S»

Pentru a putea defini gradul de flexibilitate admisibil pentru o serie determinată de elemente, este necesar să-l confruntăm cu un maximum accesibil în aceste condiții — flexibilitatea rezultată fiind o fracțiune a acestui maximum. Tentativa de a atinge rezultate comparabile face necesară o definiție a maximului sus-menționat cu ajutorul unui număr al tuturor soluțiilor probabile, care ar fi desemnate prin condițiile date, rezultînd din sistemul de construcție ales și dimensionarea mijloacelor adoptate.

Seria de elemente utilizată va permite obținerea tuturor soluțiilor, a unora dintre ele sau a nici unei soluții. Numărul soluțiilor obținute, raportate la numărul maxim, va determina indexul de flexibilitate, condiționat de utilizarea elementelor unei anumite serii.

A fost adoptat, drept teren de experiență, un fragment de cubaj dintr-un imobil, cuprinzînd suprafața pardoselii la înălțimea unui nivel. Pentru ca maximul de flexibilitate să nu prezinte un număr excesiv de variabile, au fost introduse o serie de condiții restrictive privind dimensiunea modulului de despărțire, dimensiunea medie a planurilor de despărțire, forma lor etc. și ca atare, maximul de flexibilitate este exprimat prin numărul algebric de 44 soluții de despărțire a fragmentului respectiv.

Rezultatul final, obținut cu ajutorul unei serii propuse din mai multe tipuri de elemente prefabricate din toate aceste variante, este determinat la gradul maxim de flexibilitate $\frac{44}{44} = 1{,}0$.

Realizarea unui număr mai mic de variante, — de exemplu «n» (dacă $n < 44$), — duce la un grad de flexibilitate de $\frac{n}{44}$.

Dorim să se înțeleagă clar că propunerile de mai sus vor duce la o însemnată simplificare prin adoptarea de termene restrictive ca bază a datelor stabilite. Astfel, indexul de flexibilitate obținut este exclusiv legat de un grad de *flexibilitate relativă* adică calculat în raport de maximul de flexibilitate care ar putea fi atins prin aplicarea datelor respective. Alte date diferite vor duce la o serie de condiții diferite, cu proprietăți specifice, pentru care gradele de flexibilitate nu vor putea fi comparate cu cele menționate mai sus.

Indexul de dimensiune medie a elementelor «W»

Aici, atunci cînd a fost adoptat indexul de valoare, suprafața medie a zidurilor (adică cîtul lungimii exprimate în moduli înmulțiți cu înălțimea) și suprafața elementelor pardoselii (calculată în moduli pătrați) a fost obținută împărțind suprafața globală a tuturor elementelor conținute în toate variantele de despățire, la numărul acestor elemente.

Indexul numărului elementelor de tip «T»

Acest index este exprimat prin numărul tuturor varietăților de elemente aplicate la soluția tuturor variantelor întîlnite într-un studiu specific.

CONCLUZII

Sînt posibile unele concluzii privind corelarea dintre un număr de elemente tip, dimensiunile lor medii și flexibilitatea în construcția prefabricată.

O concluzie destul de importantă pentru construcția prefabricată practică: tendința folosirii unor macarale din ce în ce mai mari (de pildă, cu o capacitate de 85 și 210 tonometri în locul unora mai mici de 45 și 120 tonometri), este urmată în mod automat de o creștere a dimensiunii elementelor prefabricate, ceea ce permite un grad mai ridicat de integrare și, prin urmare, o finisare mai bună; totuși, din cauza menținerii cererilor funcționale și de flexibilitate la un nivel invariabil, rezultă o creștere excesivă a numărului de elemente-tip.

Acesta trebuie considerat ca un factor neavantajos, cu toate efectele economice pozitive care rezultă din dimensiunea mărită a elementelor și, prin aceea, la reducerea lucrărilor de finisare. Exploatarea rezultatelor obținute nu ține seama nici de ceea ce se va întîmpla cu ordonatele variabile atunci cînd variază abscisele, nici de determinarea precisă a valorii numerice a elementelor tip, a dimensiunii lor medii și a flexibilității lor. A pune în aplicare rezultatele studiului nostru înseamnă mai ales a lua hotărîri generale de aplicare în execuția și evaluarea proiectelor bazate pe *caracterul perceput* care determină corelările cercetate și analizate.

UNELE ASPECTE SOCIOLOGICE ALE INDUSTRIALIZĂRII CONSTRUCȚIILOR ÎN R. S. F. IUGOSLAVIA

de Milorad Macura

Președintele celui de al II-lea Colocviu asupra industrializării construcțiilor de la Belgrad

Auzim, adeseori, exprimată părerea că ar trebui construite clădiri ce ar folosi unei singure generații, adică construcții a căror durată nu ar depăși douăzeci pînă la douăzeci și cinci de ani. Consider această părere ca fiind nereală și dăunătoare. Dacă o clădire trebuie, pe timpul duratei sale, să asigure omului o protecție socială, mecanică, termică, acustică și vizuală

necesară, și dacă părțile componente ale acestei construcții sînt transportate și montate cu toată grija, atunci clădirea va fi, fără doar și poate, durabilă. Trebuie făcut în așa fel încît acest imobil, care este durabil, să devină și adaptabil.

Faptul că se montează o construcție provenită dintr-o tehnică industrială, comportă și posibilitatea să fie efectuată eventual și demontarea ei parțială. Datorită industrializării construcției, o altă dispunere — sau chiar o înlocuire — a elementelor secundare și terțiare ale structurii sale fizice devine într-o largă măsură posibilă. Astfel, construcția ar deveni adaptabilă la toate transformările viitoare, sociologice și tehnice.

Dacă vrem ca construcția industrială să răspundă nevoilor noastre, dacă dorim ca oamenii ce trăiesc în clădiri construite prin procedee industriale să se simtă bine, și ca aceste clădiri să contribuie la calitățile de ansamblu ale orașelor noastre, atunci trebuie să depunem eforturi imense pentru a adapta concepția și producția de locuințe realităților noastre, precum și dezvoltării deja prevăzute.

Ne aflăm tocmai în cursul primei faze a experiențelor al căror obiectiv este de a ajunge la sistemul ce ar permite, cu aceleași elemente și cu un consum minim, obținerea materialelor standard pentru locuințele ale căror particularități funcționale se vor putea adapta diferitelor nevoi sociologice ale populației, ca și diverselor condiții care determină locația imobilului.

Dacă vom reuși să găsim și să adoptăm un procedeu ce ne-ar permite definirea prin formule matematice a gradului de comunicare nestingherită într-o locuință, a gradului de izolare individuală sau de reunire familială, cantitatea de lumină naturală necesară, gradul de echipament sanitar, precum și alte particularități funcționale ale locuinței, vom putea atunci stabili în mod obiectiv valoarea funcțională a acesteia. Aceste date, la care se vor adăuga cele ale echipării tehnice și ale suprafeței locuinței, ne vor permite să comparăm între ele locuințe de tipuri și de sisteme de producție diferite.

CONTRIBUȚIE PERSONALĂ LA CONCLUZII

de Philip Arctander
Președinte al Federației daneze a arhitecților

Scopul industrializării construcțiilor este de a satisface cît mai bine nevoile oamenilor în materie de locuințe și construcții, nevoi care nu au fost niciodată în întregime satisfăcute, atît în ce privește masele cît și minoritățile. A devenit îndeosebi necesară găsirea unor metode noi de realizare mai rapidă a construcțiilor și a clădirilor, de cînd dezvoltarea economică din multe țări a transformat necesitățile trecutului în exigențele actuale. Dacă va continua, așa cum se prevede, aceeași dezvoltare economică se va extinde și va transforma într-un timp scurt cererile de locuințe și construcții. Clădirile, construcțiile și mai ales orașele se numără printre acele bunuri fabricate de oameni care au termenele cele mai lungi de folosință. Trebuie deci să prevedem că necesitățile viitoare se vor deosebi foarte mult de cele ale zilelor noastre. Acest lucru trebuie luat de pe acum în considerație dacă vrem ca proiectele noastre să nu devină foarte repede un obstacol în calea satisfacerii nevoilor viitoare ale omului. Necesitățile pe care construcțiile actuale vor trebui să le satisfacă mai tîrziu sînt imprevizibile în detaliile lor. Ele vor trebui, probabil, să ofere mai mult spațiu pentru fiecare individ, fie acasă, la școală sau la locul de muncă; ele vor trebui să satisfacă într-o mai mare măsură exigențele umane, care nu sînt împlinite decît pînă la un anumit grad în construcțiile actuale. Dar este probabil că acestea vor comporta cereri ce nu pot fi prevăzute astăzi, tot așa cum cu treizeci de ani în urmă nu puteau fi prevăzute actualele nevoi în materie de televiziune, de mașini de spălat vase și de week-end-uri prelungite.

Programul unei producții industrializate de locuințe și de construcții trebuie să fie bazat pe un pronostic ale cărui principale două elemente sînt:

a) viitorii locuitori ai caselor, clădirilor, orașelor pe care le proiectăm astăzi vor avea mijloace pentru a satisface mult mai multe exigențe decît oamenii de azi;

b) cunoștințele noastre asupra nevoilor viitoare și, prin urmare, asupra detaliilor programului de producție, sînt necorespunzătoare.

Ca o consecință a acestor două elemente ale unui pronostic, programul nostru pentru o producție industrializată de bunuri cu folosință îndelungată: clădiri de locuit, construcții și orașe, va trebui să tindă spre atingerea unui nivel mai ridicat decît cel de astăzi și să aibă ca scop satisfacerea nevoilor umane generale, cu caracter de « perpetuitate », nelimitîndu-se la nevoile imediate, al căror caracter este variabil. Pentru atingerea acestui scop, unul din mijloace ar putea fi principiul macrostructurii generale, nespecifice, cuprinzînd elemente de construcție de mare amploare în clădirile construite pentru folosință îndelungată și — ca parte dintr-un plan de urbanism — o microstructură ce ar putea fi, în mod individual, interșanjabilă, cu despărțiri, dotări, fațade, destinate să aibă o viață mai scurtă.

Pentru a coordona unele componente distincte și a permite diferite combinări ale lor, va fi necesar să fie dezvoltate și selecționate, ca fiind deosebit de utile, serii de dimensiuni preferențiale pornind de la multipli ai modulului de bază M = 100 mm, rosturi și sisteme de toleranță.

Producția industrializată de clădiri de locuit și de construcții va cuprinde producția în serie de componente, de rosturi și de soluții identic repetate într-un mare număr de probleme tehnice și arhitecturale. Acest lucru va însemna, prin urmare, și reproducerea în serie a erorilor și a soluțiilor mediocre. În producția industrializată este deci necesar să se depună mai multe eforturi și mai mult talent pentru alcătuirea programului și a proiectului, decît în trecut pentru construcțiile individuale sau cele realizate la scară mică.

Pericolul unor rezultate arhitecturale de proastă calitate în producția industrializată de serie nu este atît un pericol de repetare și de lipsă de varietate; majoritatea exemplelor istorice de arhitectură rafinată sînt caracterizate printr-o standardizare și o varietate foarte restrînsă. Pericolul constă într-o posibilă insuficientă înțelegere și lipsă de talent puse în slujba datoriei pe care generația noastră o are de a crea și de a îmbunătăți arhitectura și industrializarea. Atît pentru proiectele individuale, cît și pentru cele de compoziție, cei mai buni arhitecți ar trebui să fie folosiți și secondați de cele mai bune echipe de experți. Pînă în prezent, aceasta nu s-a întîmplat decît arareori. Arhitectul, pentru a putea ocupa locul important ce-i revine în producția industrializată, trebuie să studieze principiile acestei producții și tehnica industrială, în același fel cum a avut cunoștință despre posibilitățile și limitele construcției artizanale. Cunoașterea

principiilor și a tehnicii industriale trebuie să constituie o parte importantă din educația sa arhitecturală.

Sîntem în căutarea unei noi culturi a construcției, arhitectura industrializării, ale cărei baze sînt:

a) posibilități economice mai mari pentru a satisface nevoile omului, rezultînd din dezvoltarea economică a societății;

b) o înțelegere și o cunoaștere mai adîncită a nevoilor imediate și viitoare ale omului, rezultînd din cercetarea mai aprofundată a exigențelor umane;

c) o capacitate mărită de a concepe componentele funcționale, rosturile și construcțiile, rezultînd din cercetări tehnologice mai adînci ale exigențelor funcționale;

d) o ordine dimensională mărită, rezultînd dintr-o aplicare și dezvoltare mai mare a seriilor de dimensiuni preferențiale;

e) o capacitate mai mare de producție pentru a satisface nevoile oamenilor, rezultînd din aplicarea crescîndă a principiilor și tehnicilor producției industriale la construcții.

Pentru îmbinarea componentelor și pentru a crea o nouă cultură, cea a *arhitecturii industrializării*, se cere o deosebită aplicație și educarea celor mai mari talente arhitecturale.

CONCLUZII

În concluziile lucrărilor Congresului U.I.A., care a avut loc la Londra în 1961, se afirma că industrializarea construcțiilor va constitui noul factor în evoluția arhitecturii.

Cu prilejul întrunirii Comisiei de cercetări, care a avut loc la Moscova în 1962, s-a recunoscut necesitatea de a dirija de la bun început industrializarea construcțiilor.

Primul colocviu asupra industrializării construcțiilor, ținut la Delft în 1964, a afirmat perenitatea arhitecturii și a precizat rolul ce trebuie să-l joace arhitectul, împreună cu tehnicianul și cu specialiștii.

În acest sens, reprezentanții U.I.A. au participat la Congresul C.I.B. de la Copenhaga în 1965 și relații strînse au fost stabilite cu această organizație.

Colocviul de la Belgrad, care a întrunit arhitecți și ingineri, după ce a studiat condițiile necesare libertății de concepere a lucrărilor, a considerat că arhitecții trebuie să fie conștienți de rolul lor în toate domeniile construcției și să provoace evoluția sistemelor folosite în prezent, fără a aștepta ca această evoluție să se producă de la sine. Oricare sistem de construcție industrializată va trebui să prezinte în viitor, în afara avantajelor economice — care vor fi căutate și dezvoltate în mod sistematic:

— un grad înalt de adaptare funcțională la programul de construcție;

— un grad înalt de adaptare la evoluția amenajării interioare a volumului construit;

— un grad înalt de suplețe în compoziția arhitectonică și urbană.

Pentru aceasta va trebui ca:

1. Formarea viitorilor arhitecți să fie orientată spre problemele ridicate de producția industrializată a construcțiilor;

2. Să fie dezvoltată și continuată, în legătură strînsă cu forurile naționale și internaționale de cercetare, o politică de investigații în domeniile concepției — funcțională și formală — și ale realizării — materiale, mijloace de producție și mijloace tehnice de lucru — iar analiza programelor să fie legată de studiul nevoilor reale, atît fizice, cît și psihice, ale oamenilor;

3. Să fie stabilite progresiv o definiție și o programare a diferitelor obiecte-elemente — structurale și de umplutură — care constituie lucrările ce trebuie industrializate, și să se stabilească legăturile lor reciproce;

4. Să fie continuate și adîncite studiile din domeniul coordonării modulare, ca fiind condiția necesară producției de masă într-un sistem deschis de prefabricare;

5. Să se facă analiza critică a realizărilor și să se organizeze pe plan internațional schimbul informațiilor astfel obținute, pe o bază obiectivă asemănătoare.

Programul producției industrializate a clădirilor trebuie să fie bazat pe o acțiune prospectivă ale cărei două elemente fundamentale sînt:

a) faptul că viitorii locuitori ai locuințelor și orașelor pe care le proiectăm acum vor dispune de o putere economică care le va permite să fie mult mai exigenți decît oamenii de azi;

b) cunoașterea acestor necesități viitoare și deci chiar a detaliilor acestor viitoare programe rămîne imperfectă. Astfel, putem crede că evoluția se va manifesta prin realizarea industrializată a macrostructurilor, care va permite adaptarea coordonată modular a microstructurilor corespunzînd diferitelor exigențe ale programelor.

Primele vor fi rezultanta concepției de sistematizare și de amenajare urbană; ele vor determina aspectul spațial.

Cele din urmă vor determina cadrul interior al activităților umane și ar putea să exprime în exterior diversitatea lor.

În prezent, în ce privește construcțiile de locuințe, este necesar ca industriile de construcții să fie organizate pentru a produce elemente de clădiri diferite, eliminîndu-se sistemele care impun locuințelor servituți definitive.

Referitor la construcțiile destinate învățămîntului și sănătății, o atenție specială va trebui să fie acordată posibilităților de transformări interioare ce vor fi impuse de evoluția constantă a metodelor pedagogice și clinice.

Deoarece clădirile industriale nu cer o structură specială, ele vor putea fi integrate în macrostructurile zonelor de locuințe, ori de cîte ori activitatea desfășurată acolo nu va stînjeni în nici un chip vecinătatea — aceasta în optica unei dispuneri etajate pe verticală.

Simultan, se vor căuta soluții permițînd să fie realizate cu economie mari deschideri și să fie degajată expresia arhitecturală rezultată.

Industrializarea în diferite țări, inclusiv în cele care se află în curs de dezvoltare, va fi realizată în condiții regionale, definite de aspectele economice, sociale și culturale specifice.

arh. dan slavici

unele consideraţii asupra concursului de idei pentru locuinţe în clădiri cu două niveluri

Prin lansarea acestui concurs de către Uniunea arhitecţilor s-a urmărit să se soluţioneze tipuri de locuinţe şi asamblarea lor, în aşa fel, încît să se obţină o mai mare varietate arhitecturală.

Tema a fost astfel întocmită încît permitea concurenţilor o interpretare destul de liberă a parametrilor impuşi: suprafeţe, număr de camere şi persoane cazate, precum şi posibilităţi multiple de asamblare a clădirilor. Condiţiile obligatorii ale temei constau în realizarea unor apartamente pentru familii cu un număr mare de persoane cazate (6—7 membri) grupate în clădiri cu p+1 etaj; se cerea de asemenea ca apartamentele, rezolvate la un nivel de confort ridicat, să aibă un maximum de eficienţă economică.

Totodată, se preciza că aceste tipuri de clădiri se vor amplasa în ansambluri de locuit cu înălţimi variate (p+4 — p+10) fapt care conducea la obţinerea unei mai mari varietăţi arhitecturale (volume jucate, plastică de faţade adecvată), care în final să realizeze un contrast între clădirile înalte şi aceste construcţii cu puţine niveluri.

★

La concurs s-au prezentat 16 proiecte din care 3 nu au corespuns sub nici o formă datelor cerute prin temă, motiv pentru care au fost scoase din judecată. Restul de 13 proiecte rămase în concurs au fost supuse unui control al comisiei de prejudecată, care a verificat exactitatea datelor şi respectarea condiţiilor de fond şi de formă impuse.

Proiectele au fost apreciate conform criteriilor indicate în tema program, urmărind în acelaşi timp comparativ şi rezolvări similare realizate în ţară şi în străinătate.

Aceste criterii au fost:

1) Nivelul funcţional şi de confort, care s-a considerat realizate prin:

• suprafeţe cît mai reduse ale spaţiilor de circulaţie interioară şi transformarea lor în suprafeţe utile de depozitare sau alte funcţiuni ale apartamentului;

• dimensionarea şi mobilarea corespunzătoare a camerelor după funcţiunea lor;

• legătura spaţială între încăperi, realizînd în acelaşi timp şi o separare de funcţiuni, precum şi o mărire a spaţiilor de odihnă-recepţie;

• decomandarea încăperilor de odihnă (sau cel puţin a unei părţi din ele) prin vestibul sau prin partea rezervată serviciilor;

• dimensionarea serviciilor într-un raport just cu mărimea apartamentului şi cu funcţiunile pe care conţin sau le cumulează (bucătărie, loc de luat masa, oficiu etc.).

2) Sistemul constructiv adoptat.

• S-au apreciat soluţiile care creează posibilităţi variate de realizare a industrializării; nu este vorba de un modul unic sau dimensionare unică, ci de posibilităţi de utilizare a prefabricatelor, printr-un sistem unitar de rezistenţă.

3) Asamblări favorabile din punct de vedere plastic şi urbanistic.

• Această condiţie s-a considerat realizată în cazul secţiunilor capabile să creeze asamblări variate volumetric şi să asigure o distribuţie judicioasă pe teren. S-au apreciat îndeosebi soluţiile care nu obligă prin asamblarea apartamentelor sau tronsoanelor crearea unor curţi interioare de dimensiuni mici, nerecomandate în cazul clădirilor de locuit cu puţine niveluri. Trebuie menţionat faptul că secţiunile cu fronturi variate dau posibilităţi de rezolvare plastică multiple, fie prin asamblare, fie prin modul de tratare în detaliu a faţadelor.

4) Realizarea unui indice k favorabil.

• S-au apreciat proiectele care au realizat un indice mai mare de 0,55 (condiţie uşor de realizat în cazul apartamentelor mari), însă totdeauna a fost luat în comparaţie cu nivelul de rezolvare funcţională şi de confort.

Proiectele rămase în judecată au urmărit în general rezolvări care să aducă o notă nouă în soluţionarea funcţională a apartamentelor, sau a posibilităţilor de asamblare, soluţionări care la unele din ele apar meritorii, la altele, în schimb, insuficient exprimate sau concretizate. Trebuie menţionat faptul că şi acele proiecte care aduc o contribuţie valoroasă în rezolvarea acestor tipuri de clădiri, apreciate în ansamblul lor, nu rezolvă la acelaşi nivel întreaga gamă de secţiuni, sau nu oferă posibilităţi variate de asamblări cerute prin temă.

Datorită în special acestei situaţii, şi faptului că proiectele apreciate ca valoare se găseau la un nivel sensibil egal (unul singur făcînd excepţie), s-a luat hotărîrea de către juriu de a nu acorda toate premiile, acordîndu-se un premiu II şi 5 menţiuni.

Comisia de judecată compusă din: arhitecţii Tiberiu Niga (preşedinte), Gh. Negreanu, Dan Slavici, Mircea Bercovici, Dan Cristescu, a acordat premii următoarelor proiecte:

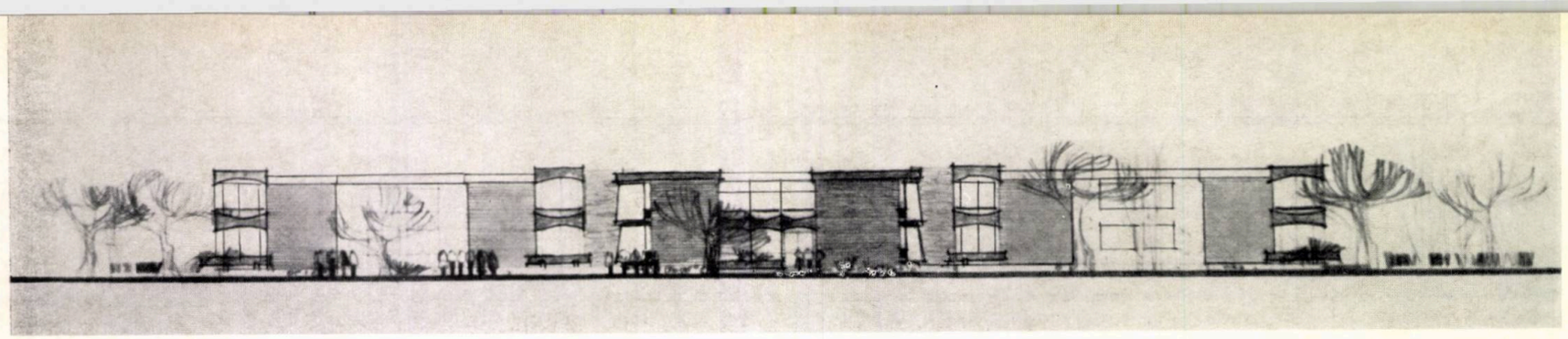

Fațadă

Plan de asamblare

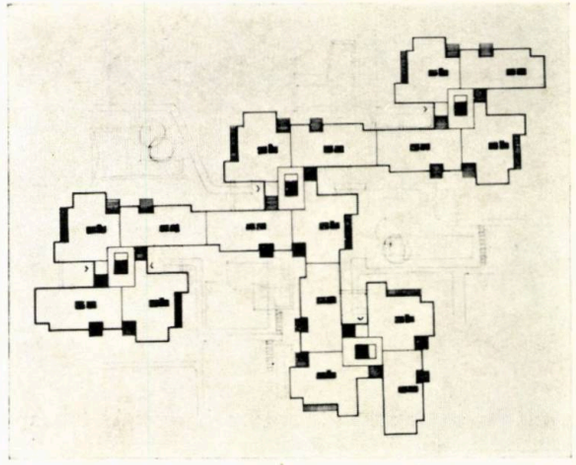

PREMIUL II — PROIECT Nr. 13

Autori: arh. Marcel Laurian și arh. Willy Juster.

Fațadă și plan parter (tip 7 a, 7 b)

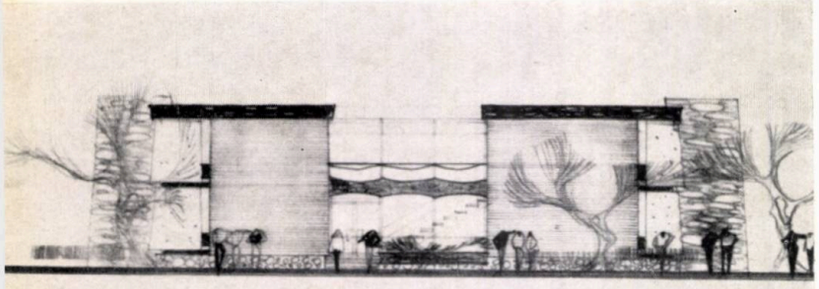

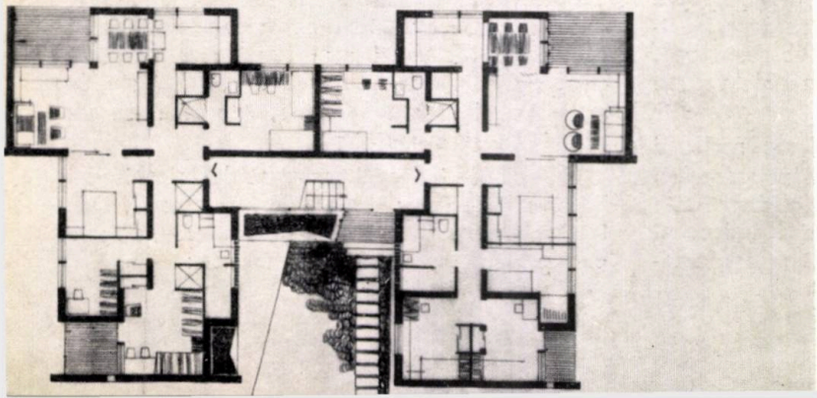

Fațadă și plan parter (tip 6 a și 6 b)

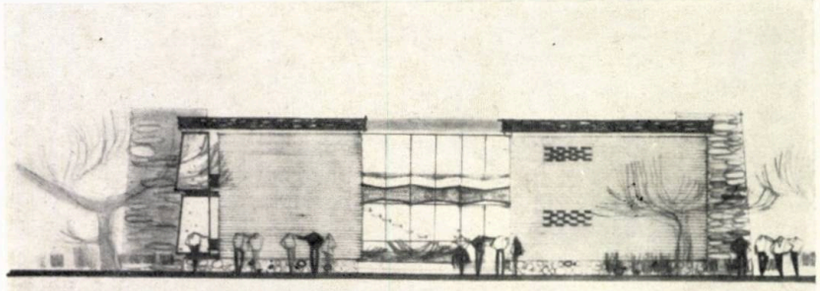

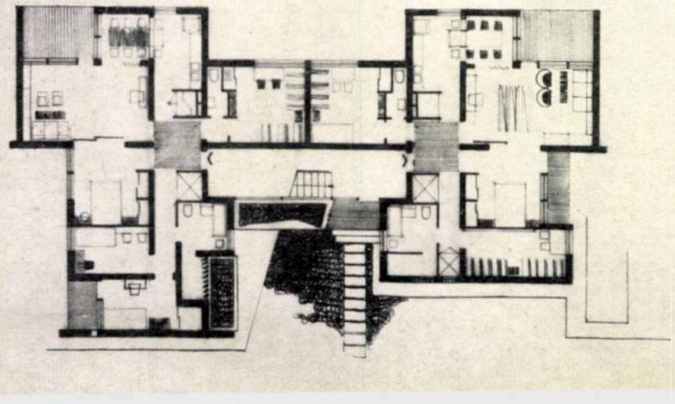

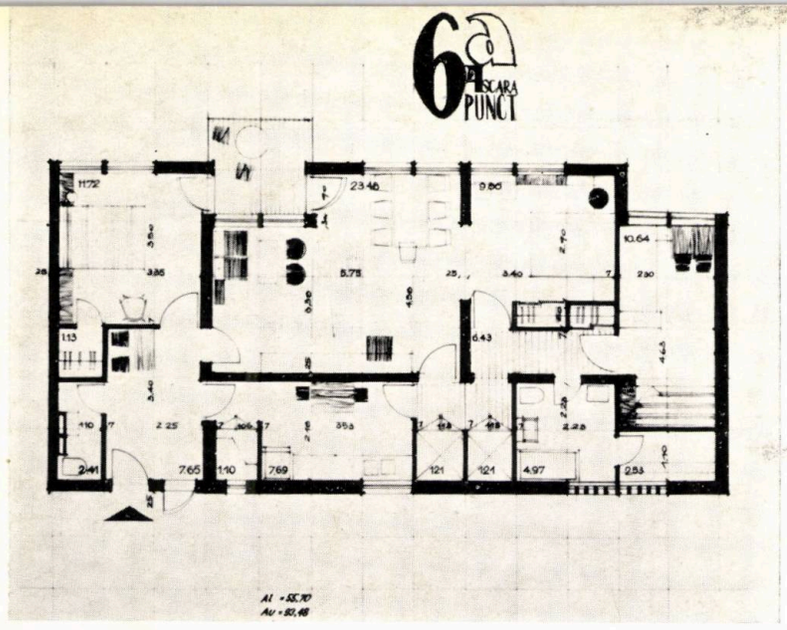

Plan parter (tip 6 a4 la scară, punct)

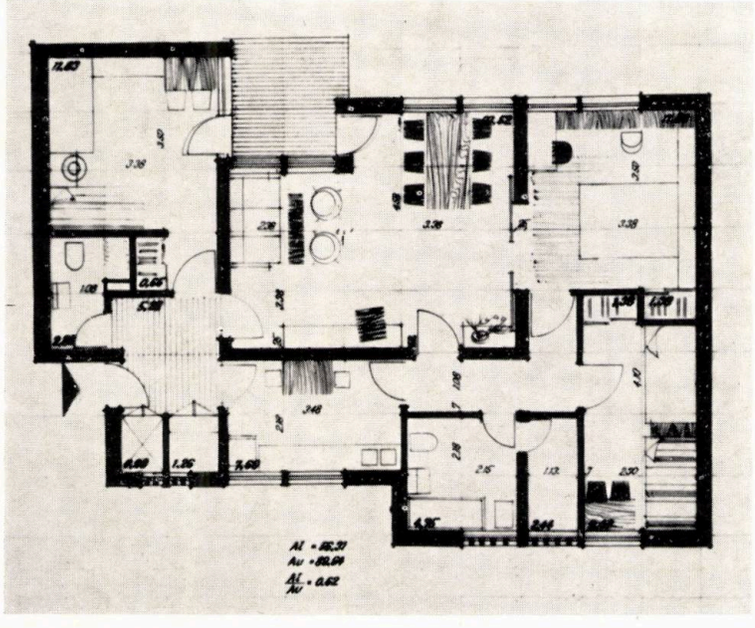

Plan parter (tip 6 a, 2 la scară, liniar)

Proiectul se caracterizează în special printr-o interesantă și meritorie preocupare pentru rezolvarea plastică potrivită acestor tipuri de locuințe, realizată atît prin concepția arhitecturală și urbanistică a volumelor, cît și prin elemente de detaliu.

Asamblările sînt variate, cu multiple posibilități de utilizare a secțiunilor care pot realiza un tot interesant, capabil să se încadreze armonios în ansamblul general de locuințe.

În același timp, schemele funcționale ale apartamentelor adoptate sînt judicioase, cu circulații reduse și rațional diferențiate pe funcțiuni ; ambianța interioară apare agreabilă prin cumularea anumitor spații și aranjamentul mobilierului. Se respectă suprafețele cerute prin temă, încadrîndu-se corespunzător în indici.

Apare regretabil faptul că aceste calități nu se regăsesc și în rezolvarea apartamentului duplex, neeconomic rezolvat și cu defecțiuni de funcționare. Această lipsă a determinat într-un fel negativ aprecierea proiectului, care altfel putea să capete premiul maxim. Totuși trebuie menționat faptul că el se detașează de celelalte proiecte.

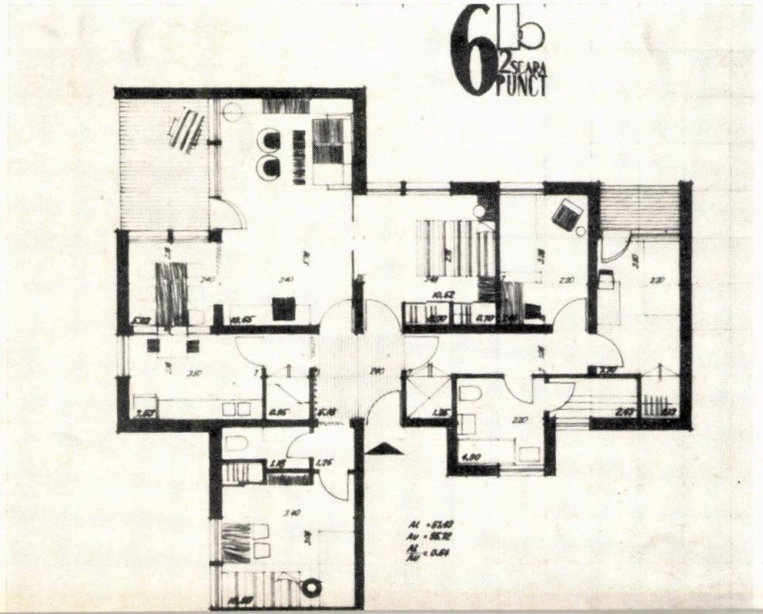

Plan parter (tip 6 b, 2 la scară, punct)

Plan parter (tip 6 b, 2 la scară liniar)

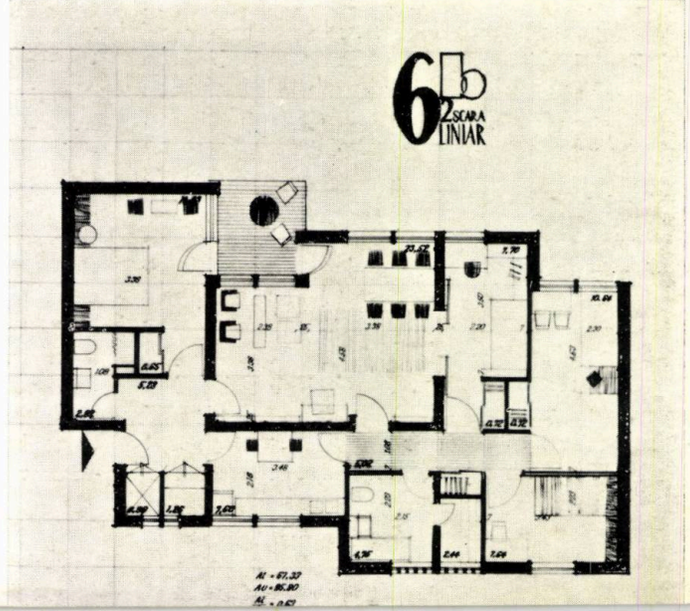

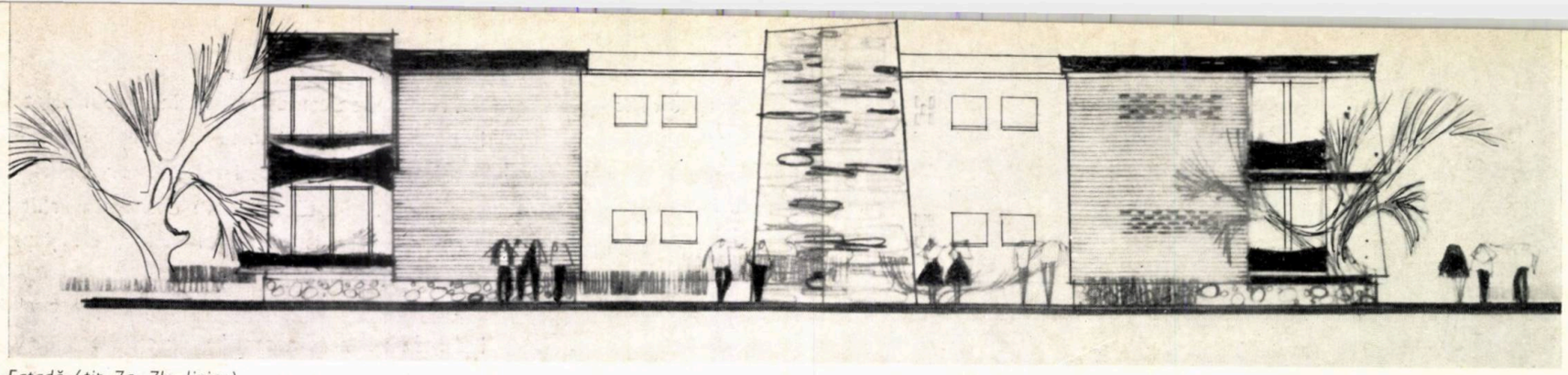

Fațadă (tip 7a, 7b, liniar)

PREMIUL II
PROIECT Nr. 13

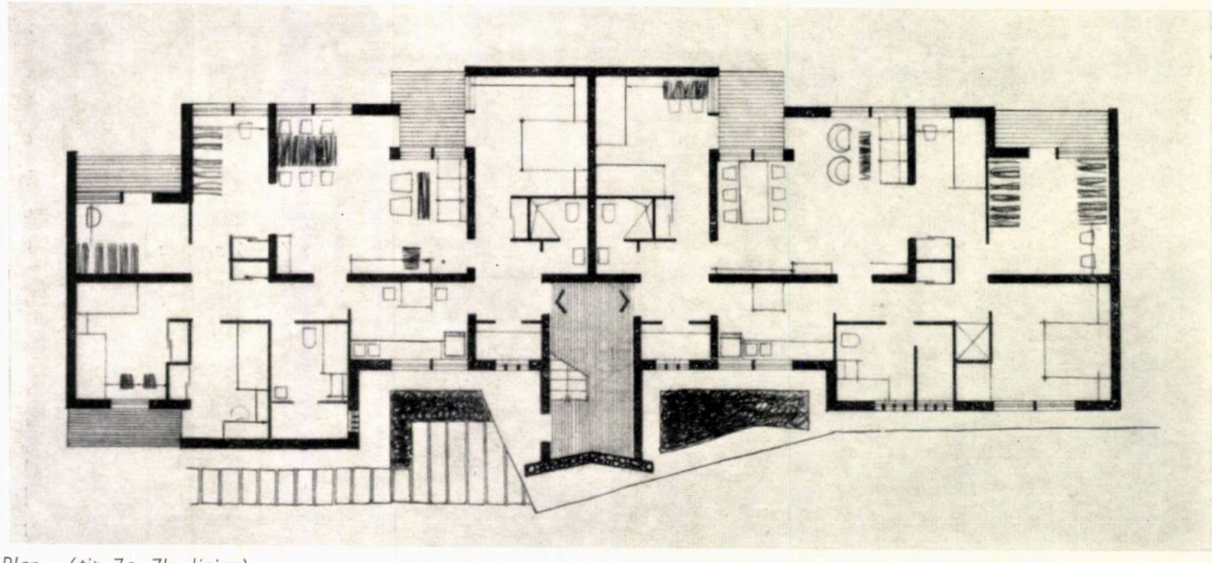

Plan (tip 7a, 7b, liniar)

Fațadă și plan parter

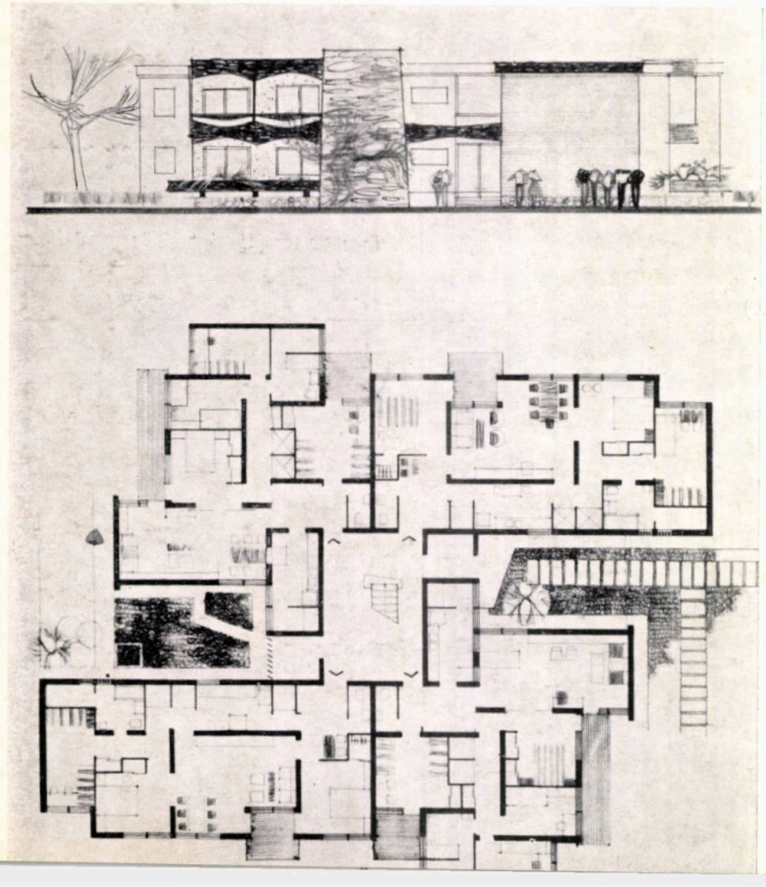

Plan (tip 7b, 2 la scară, punct)

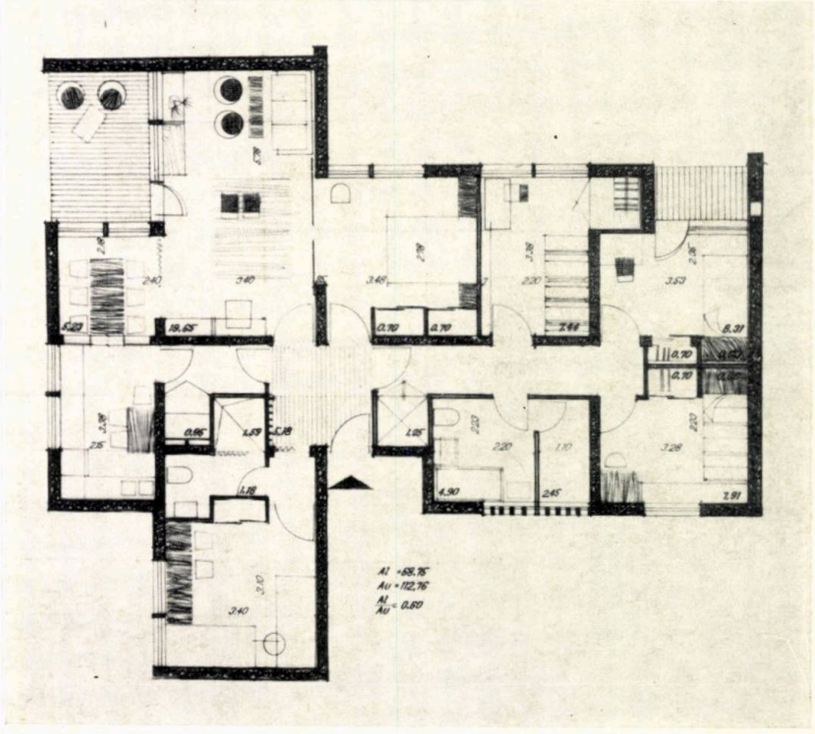

Planuri (tip 7 b, duplex)

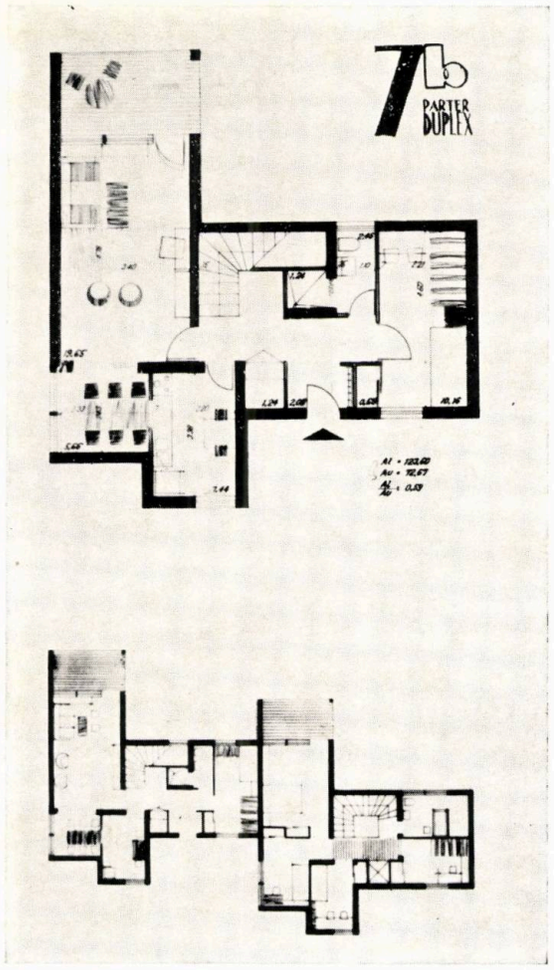

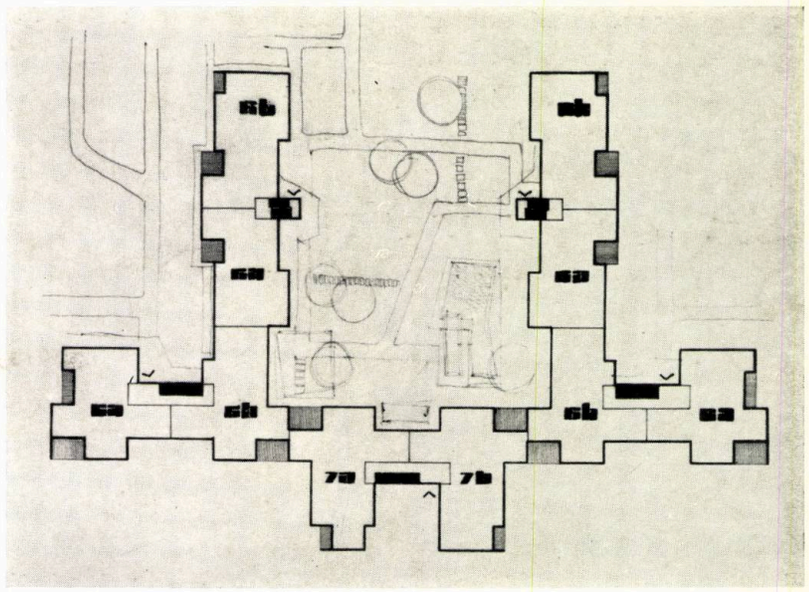

Plan de asamblare

Plan etaj, fațadă și secțiune (tip 7 b, duplex)

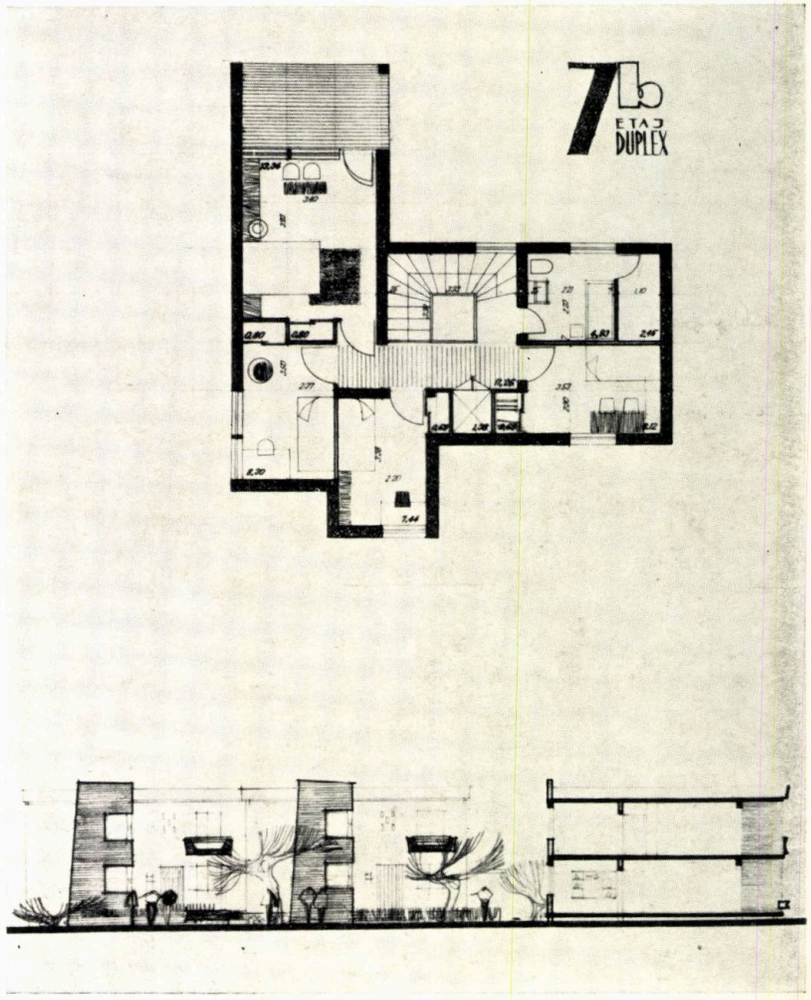

Plan (tip 7 b, 2 la scară, liniar)

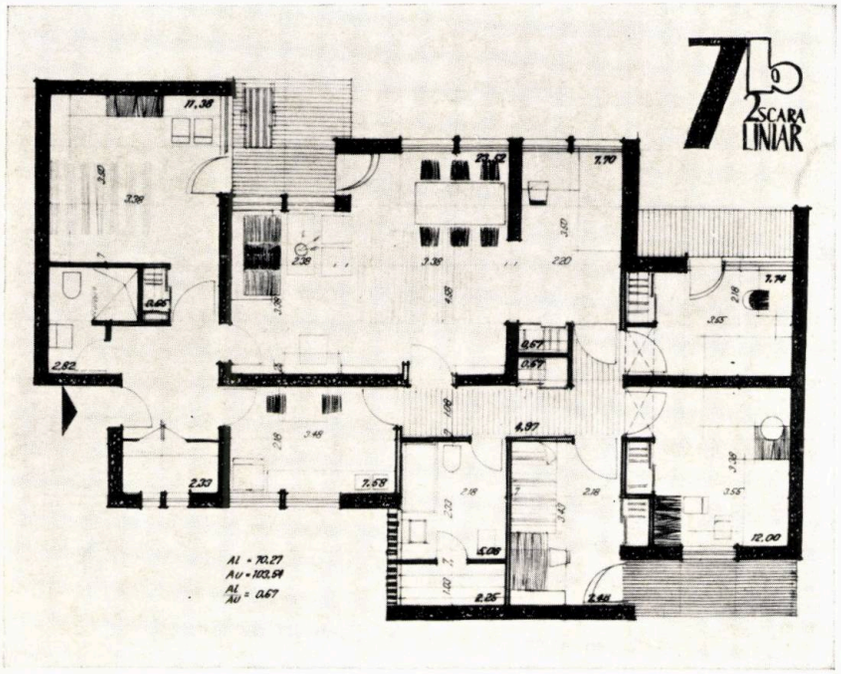

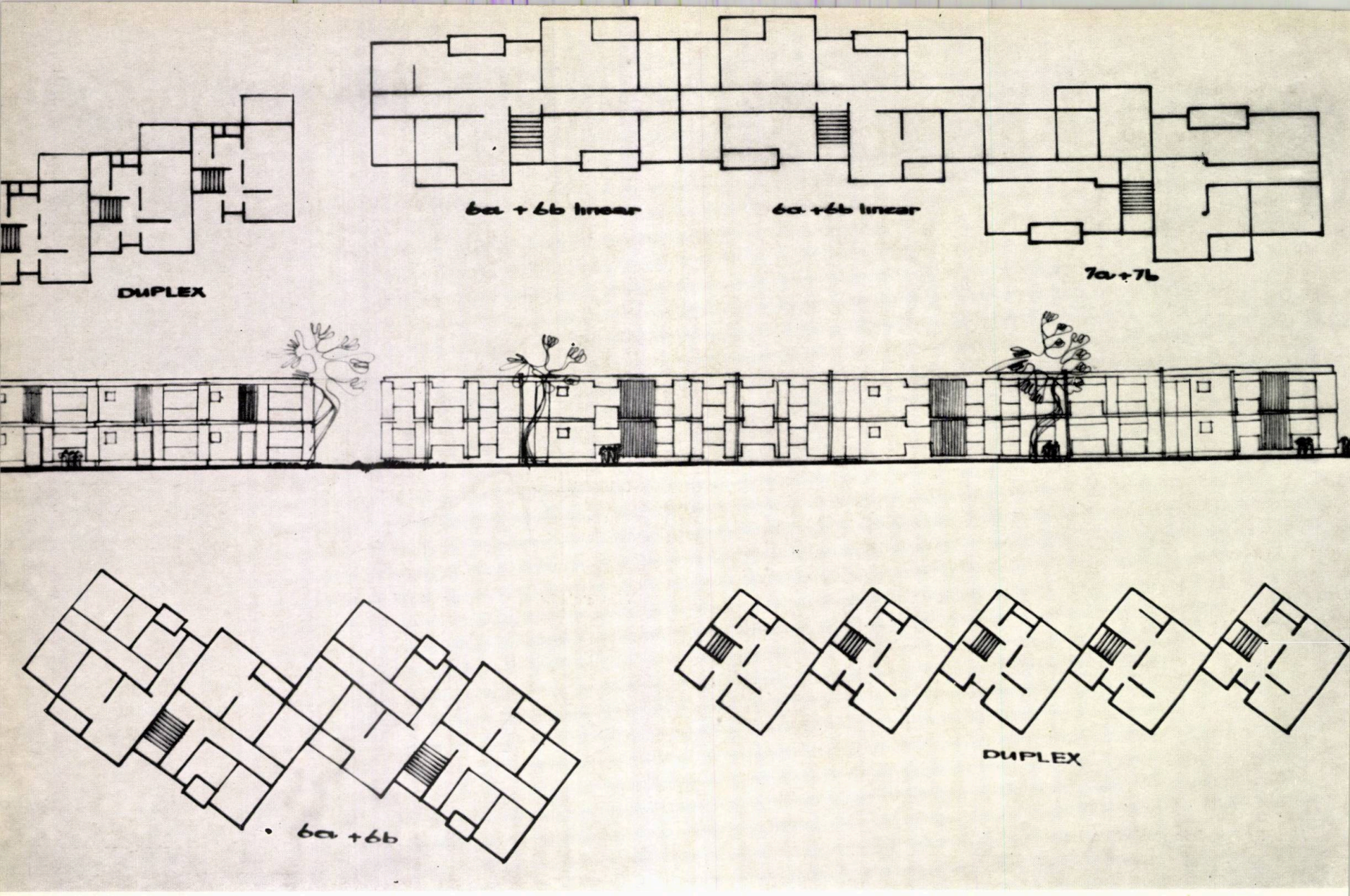

Fațadă și planuri

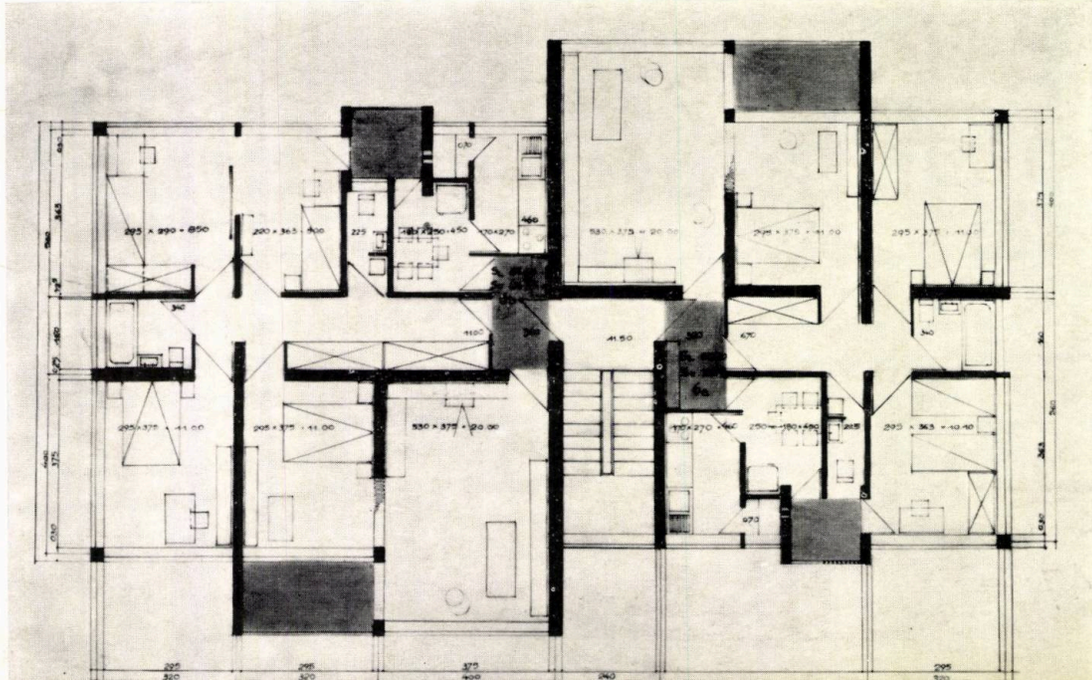

Plan etaj
(tip 6 a)

Proiectul a fost apreciat în special pentru rezolvările secțiunilor, care în general sînt concepute cu circulații reduse, și cumulări posibile între încăperi cu funcțiuni asemănătoare.

Locul de luat masa izolează bine bucătăria de restul apartamentului, devenind o piesă cu dublă utilitate (oficiu și loc de luat masa), însă apare insuficient dimensionat față de mobilarea indicată.

Duplexul este de asemenea rezolvat satisfăcător, urmărind aceleași preocupări ca și în celelalte secțiuni.

Nu apar însă suficiente elemente care să demonstreze preocuparea pentru realizarea unor asamblări interesante sau a unei plastici exterioare adecvate. Unele asamblări sînt defectuoase ca urmare a vecinătății în unghi a camerelor din apartamente diferite, iar intrările în clădire inabil rezolvate.

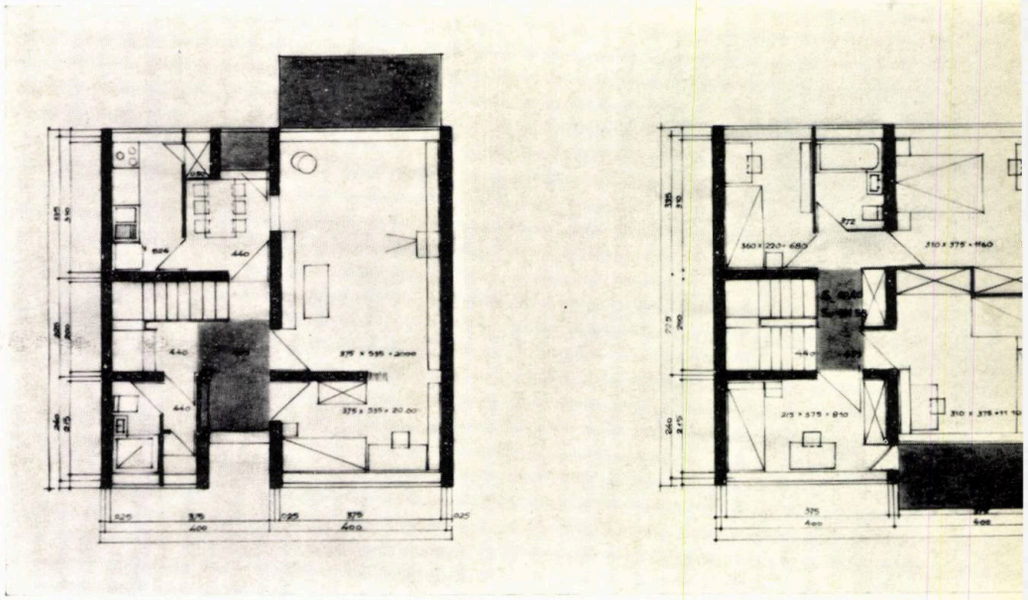

Plan parter și plan etaj (tip 7a, 7b)

MENȚIUNE — PROIECT Nr. 1

Autori: arh. N. Petrescu; coautori: student arh. A. Petrescu, conductor arhitect C. Gheorghiu.

Plan etaj (tip 6a, 6b)

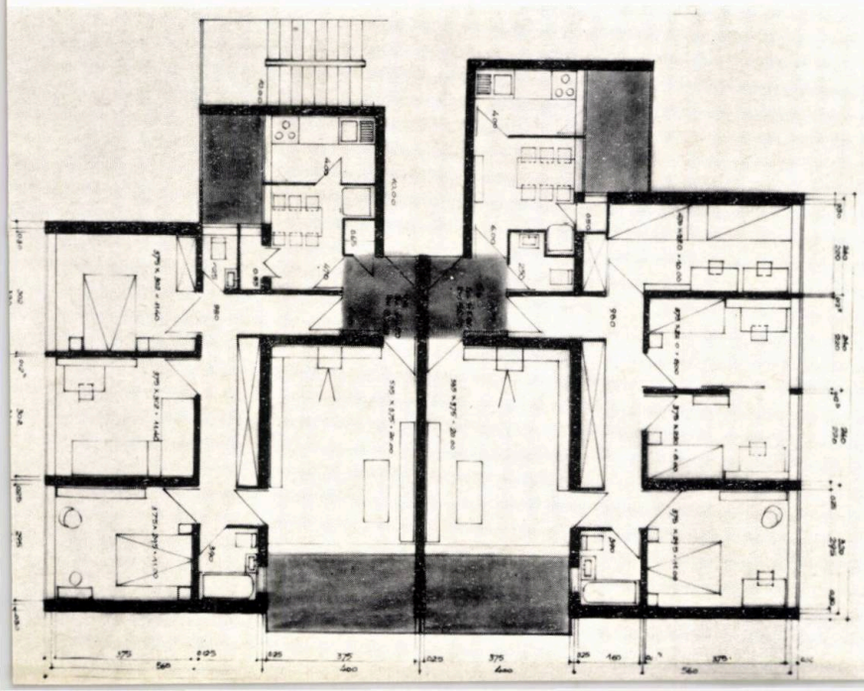

Plan etaj și plan parter (tip 6a, 6b)

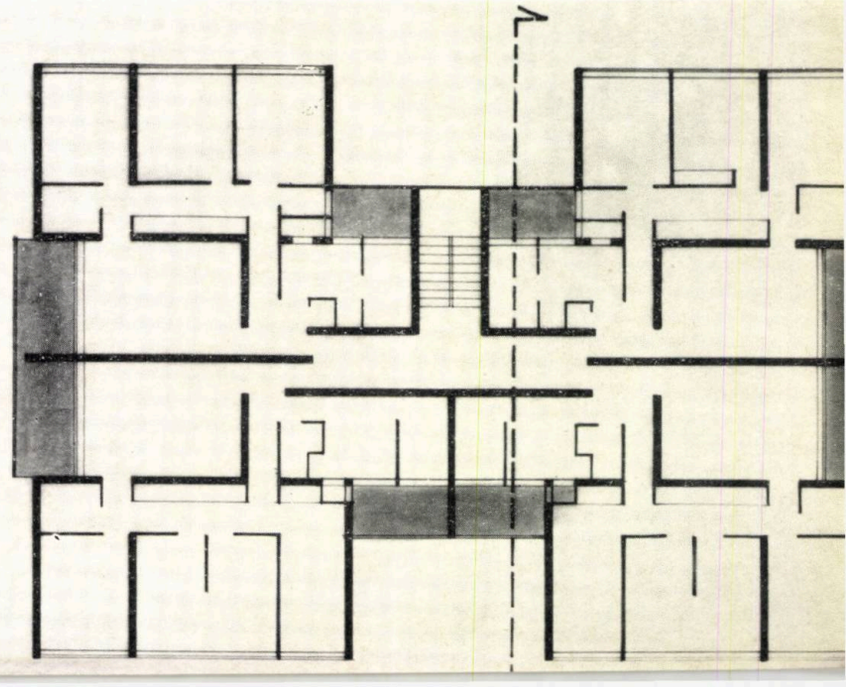

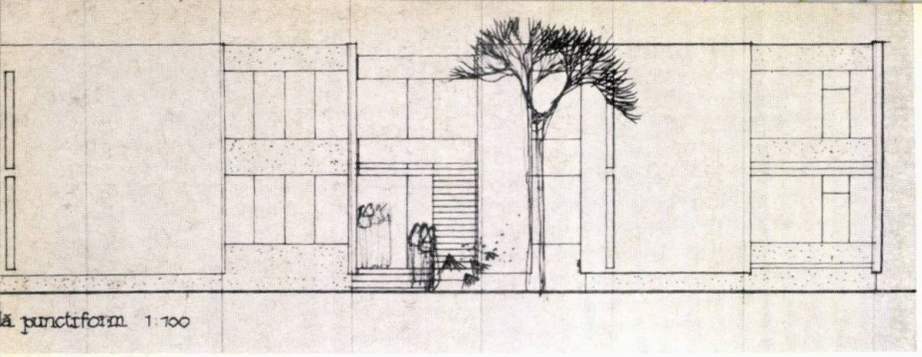

ă punctiform 1:100

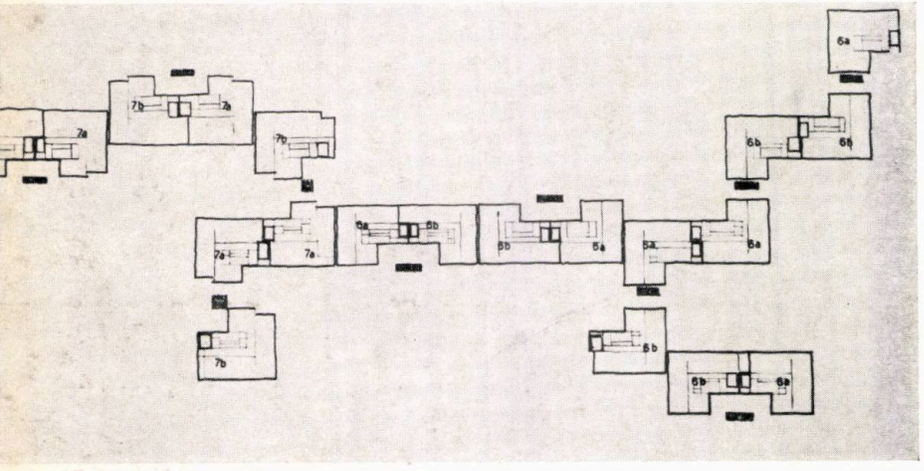

Modul cum sînt rezolvate secțiunile curente exprimă o preocupare interesantă de organizare spațială interioară, prin gruparea centrală a serviciilor și separarea funcțiunilor de zi și de noapte. Totuși, modul cum se diferențiază spațiul de zi pe funcțiuni fragmentează și anihilează ambianța interioară a acestuia. În plus această ambianță este perturbată și de accesul defectuos la grupul sanitar suplimentar. Nu există o coordonare între dimensionarea spațiului de zi și mărimea diferitelor tipuri de apartamente.

Duplexul este interesant rezolvat, deși denivelarea unei părți din construcție (pentru luminarea băii) conduce la soluții constructive complicate și neeconomice.

Se observă o preocupare pentru rezolvările plastice ale fațadelor, însă dispoziția scărilor, atît la secțiunile liniare cît în special la secțiunea cu 4 la scară apare discutabilă. Cele cîteva tipuri de asamblări dovedesc posibilitățile acestor secțiuni de a crea varietate în ansamblul general de locuințe.

MENȚIUNE—PROIECT Nr. 4

Autori: arh. V. Ivaneș, arh. Alexandru Sandu și arh. A. Ivaneș; coautor: arh. T. Danciu.

1	4 7
2	5
3	6 8

1 — *Fațadă bloc punctiform*
2 — *Plan de asamblare*
3 — *Plan parter (tip 6a, 6b punct)*
4 — *Fațadă bloc liniar*
5 — *Plan parter (tip 7a, 7b, liniar)*
6 — *Plan parter și plan etaj (tip 7a, 7b, duplex)*
7 — *Plan parter (tip 7a, 7b, punct)*
8 — *Secțiune și fațadă tip duplnx*

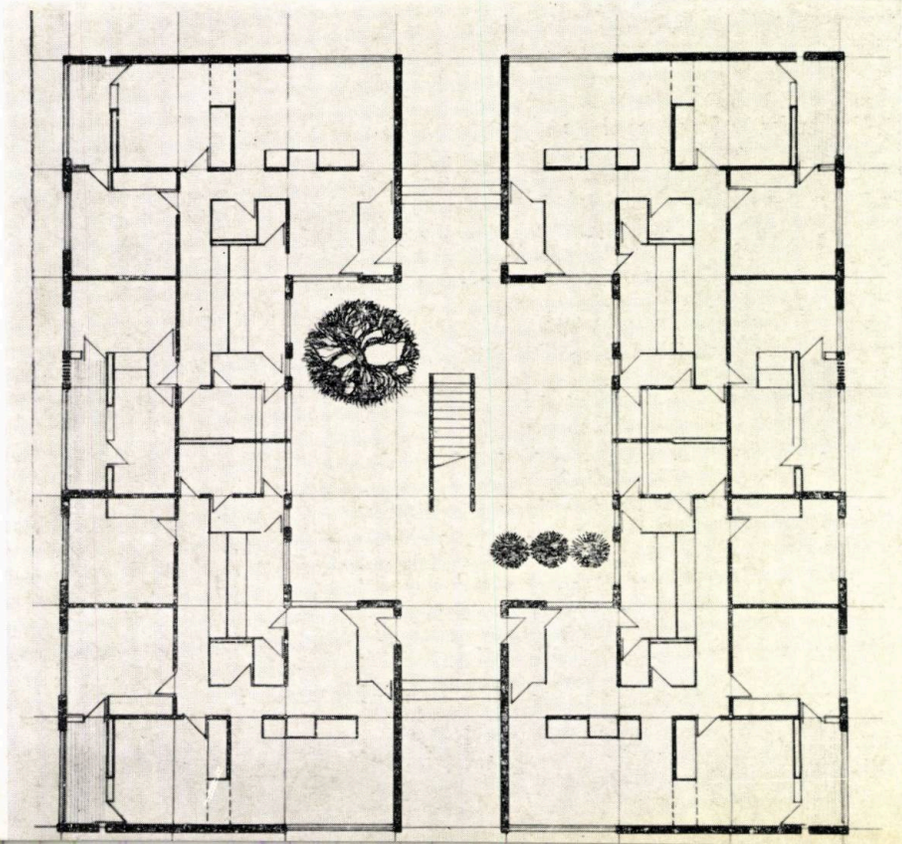

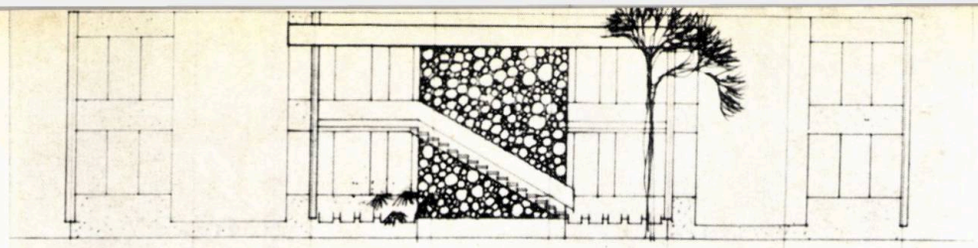

fatadă linear 1:100

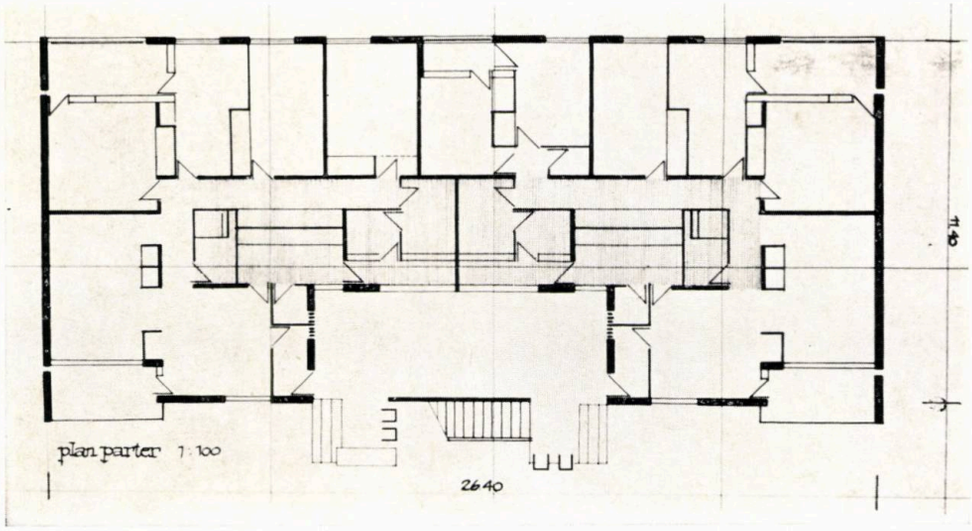

plan parter 1:100

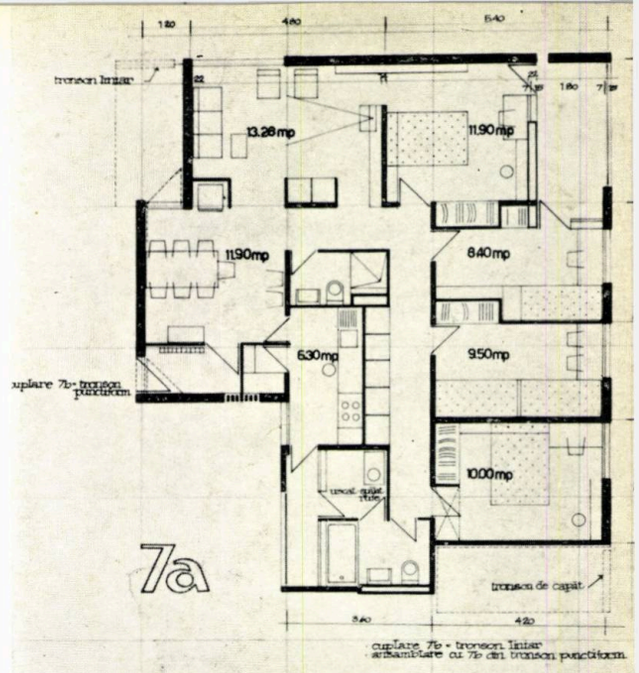

cuplare 7b - tronson liniar
ansamblare cu 7b din tronson punctiform

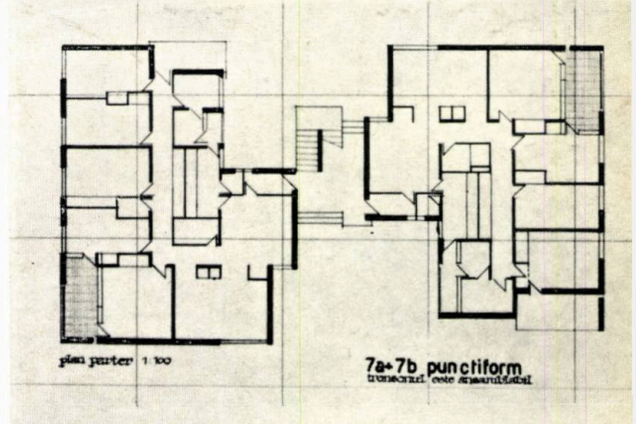

plan parter 1:100

7a+7b punctiform
tronsonul este ansamblabil

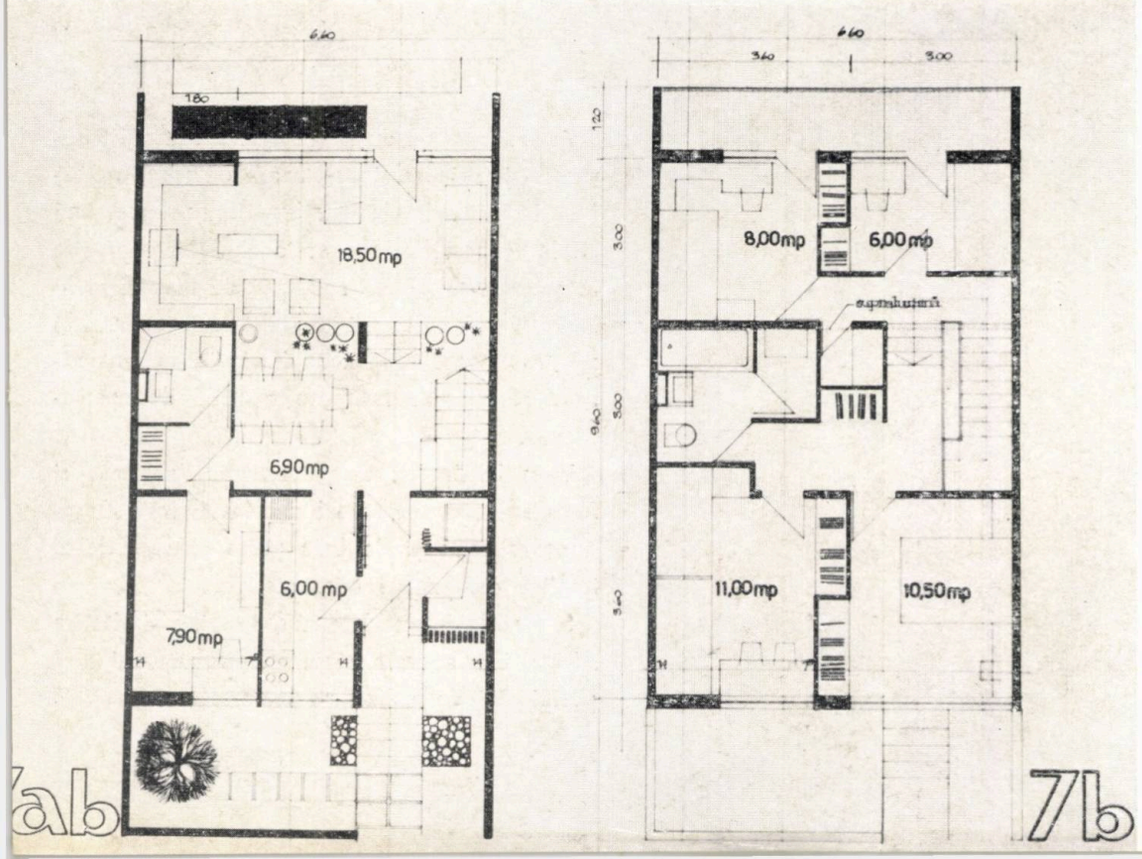

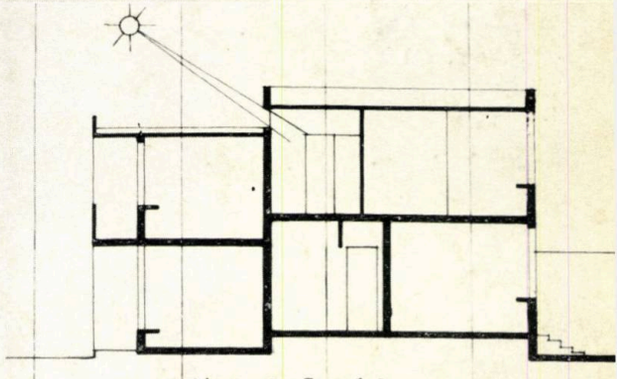

sectiune duplex 1:100

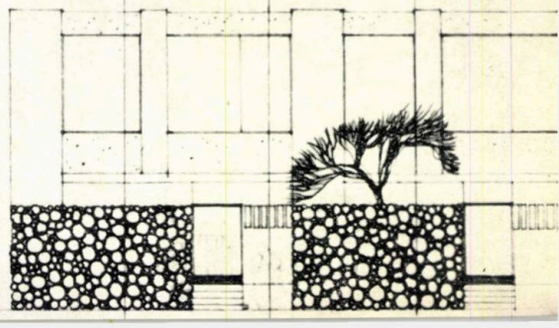

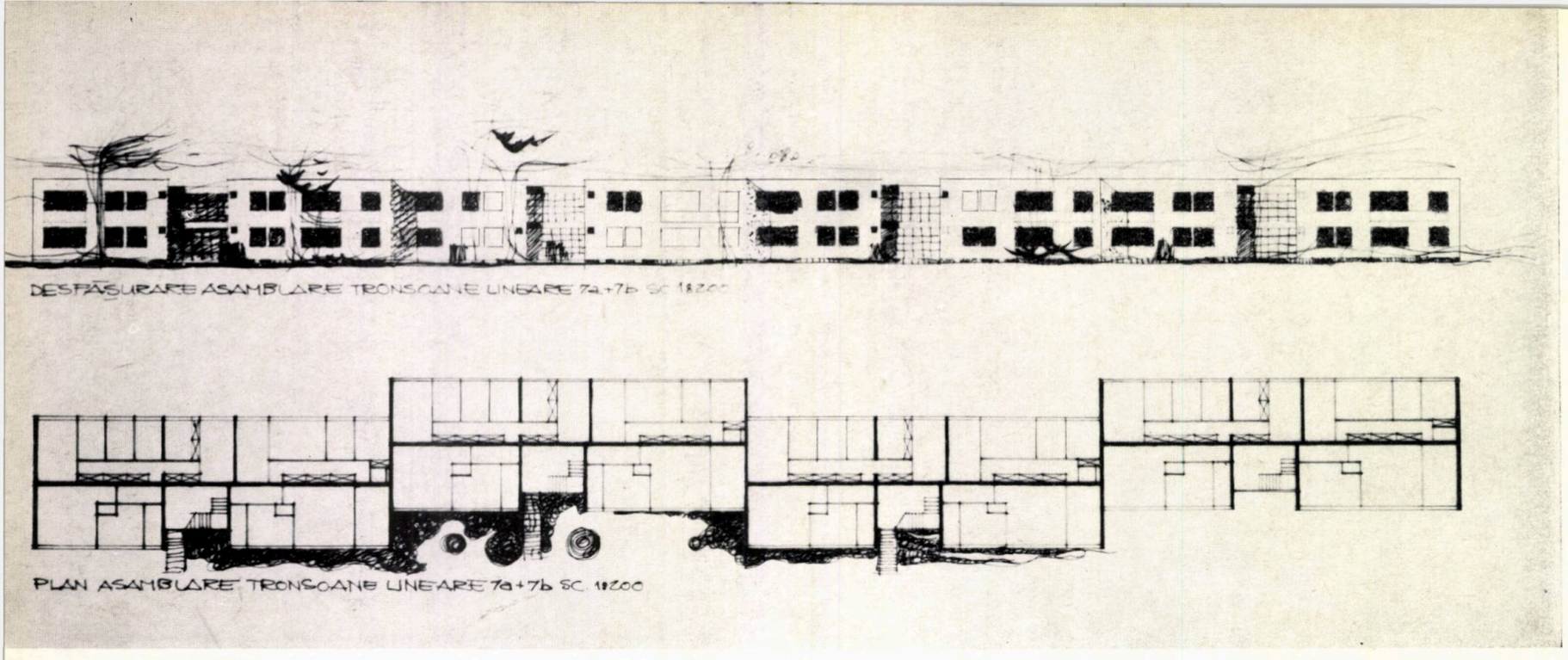

Fațadă și plan de asamblare (tip 7a, 7b, liniar)

Fațadă principală și plan parter (tip 6a, 6b)

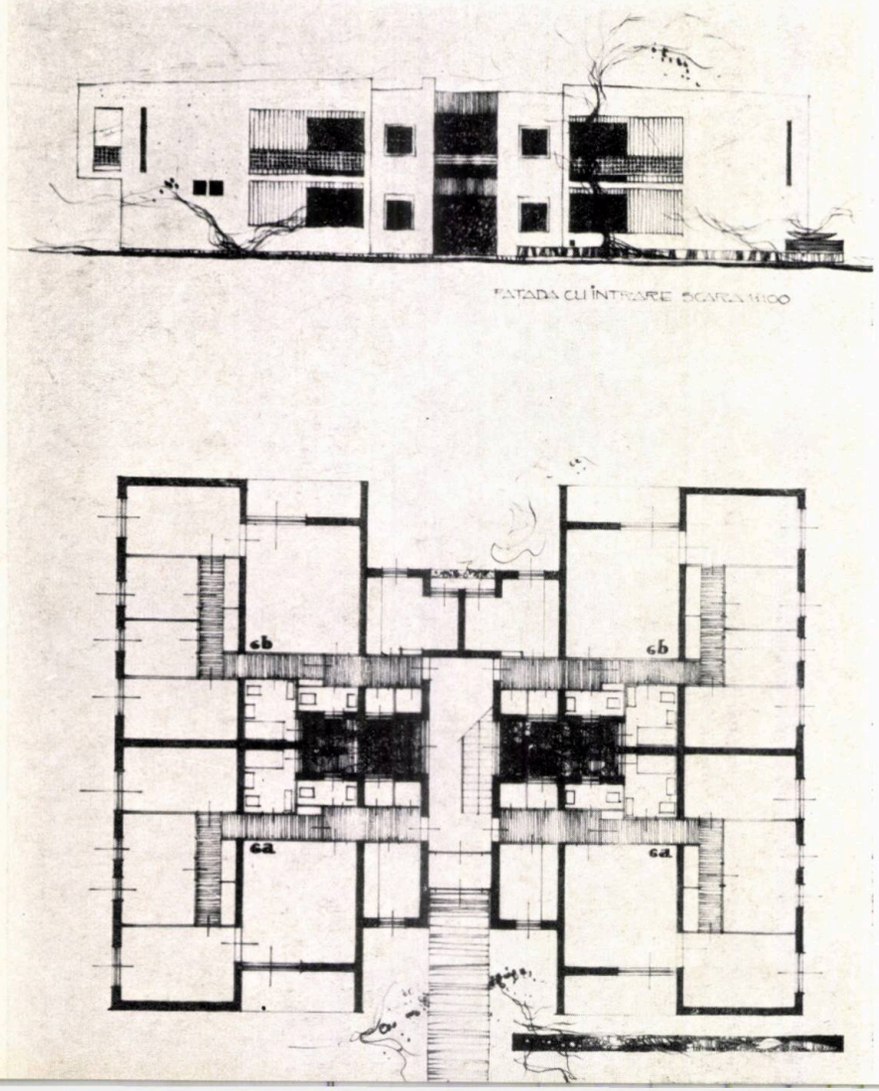

MENȚIUNE—PROIECT Nr. 6

Autori : arh. Horia Hudiță, arh. Marinel Daia; coautori: arh. Elisabeta Teodorov și arh. Delia Crișan Mladin.

Apartamentele au în general o schemă funcțională judicioasă și o grupare de spații agreabilă, însă circulațiile apar lungi la unele secțiuni și în general neproporționale. S-a apreciat în special rezolvarea spațiului de luat masa în legătură cu camera principală și adiacent bucătăriei, însă apare insuficient dimensionat și nerealizat consecvent la toate tipurile de apartamente.

Tipurile duplex sînt economic rezolvate și funcțional schema este bine aleasă, însă suprapunerea camerei de baie peste camera de zi implică complicații constructive.

Sistemele de asamblare a secțiunilor și plastica adecvată a acestor tipuri de locuințe indică posibilități de realizare a unor volume variate.

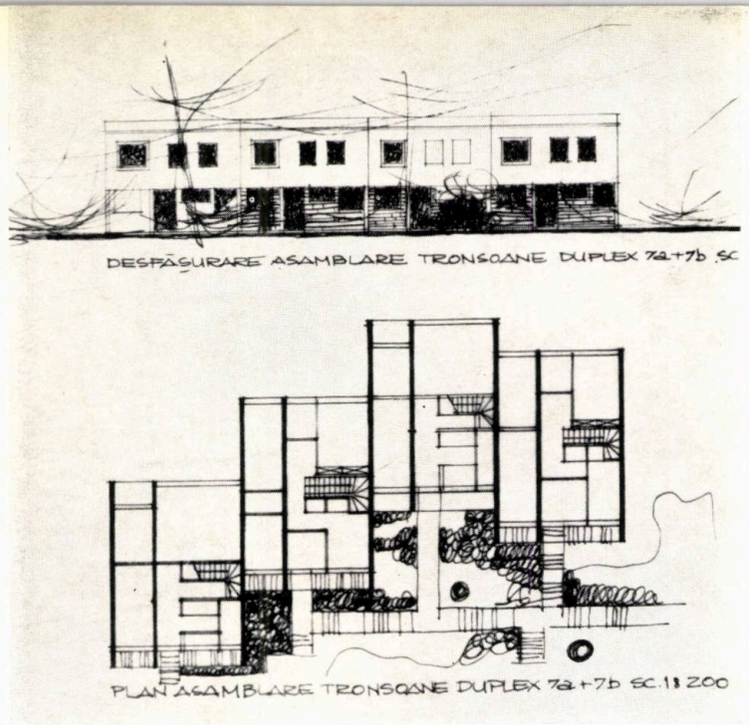

Fațadă și plan de asamblare (tip 7 a, 7 b, duplex)

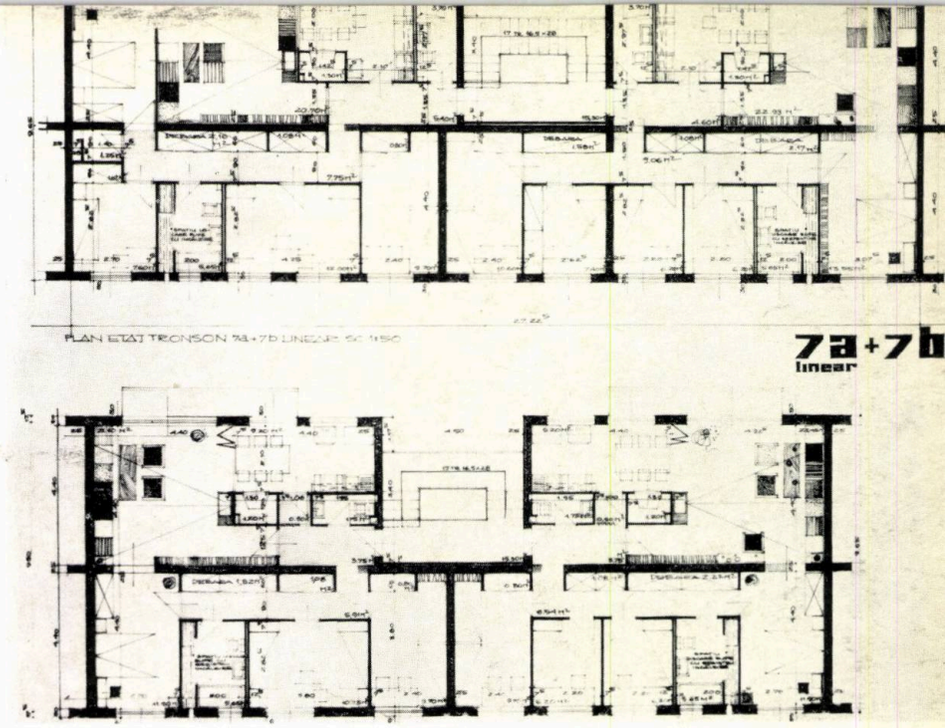

Planuri etaj (tip 7 a, 7 b, liniar)

Plan parter (tip 6 a, 6 b, punct)

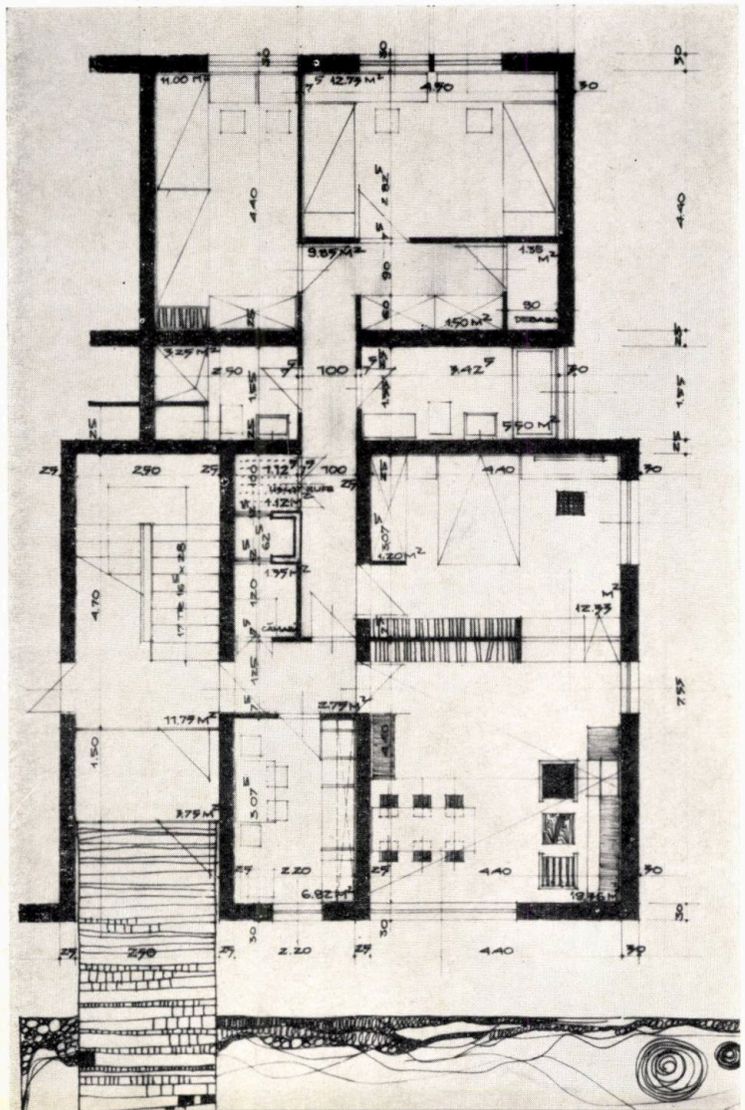

Plan parter (tip 7 a, 7 b, punct)

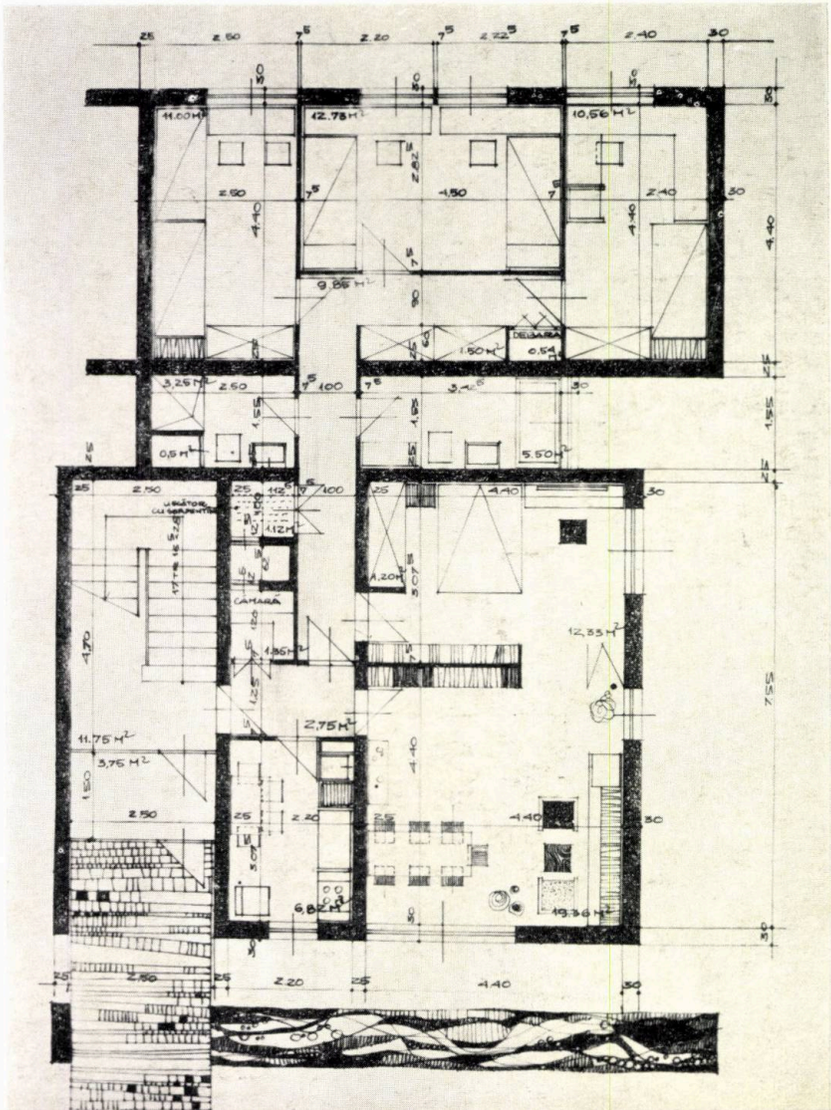

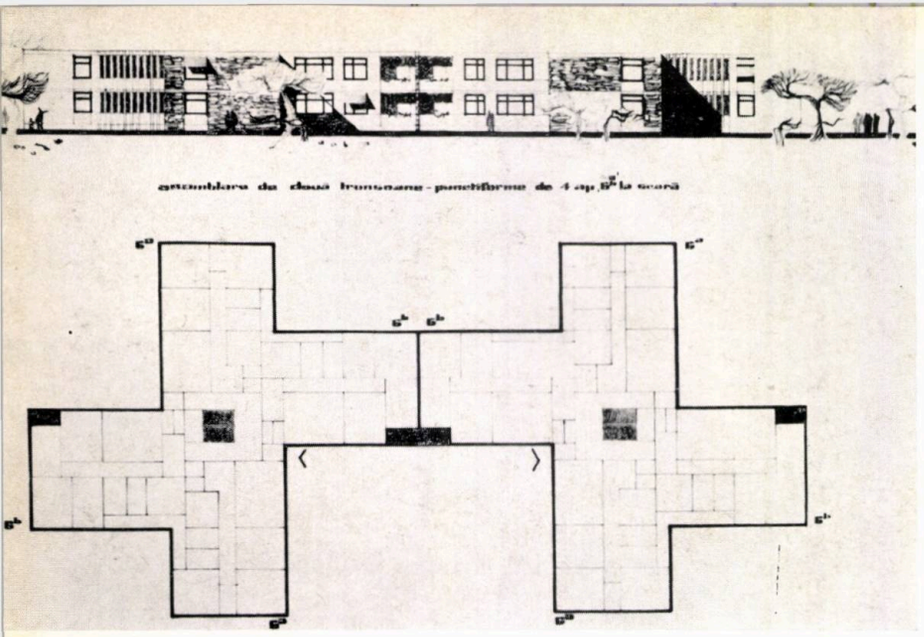

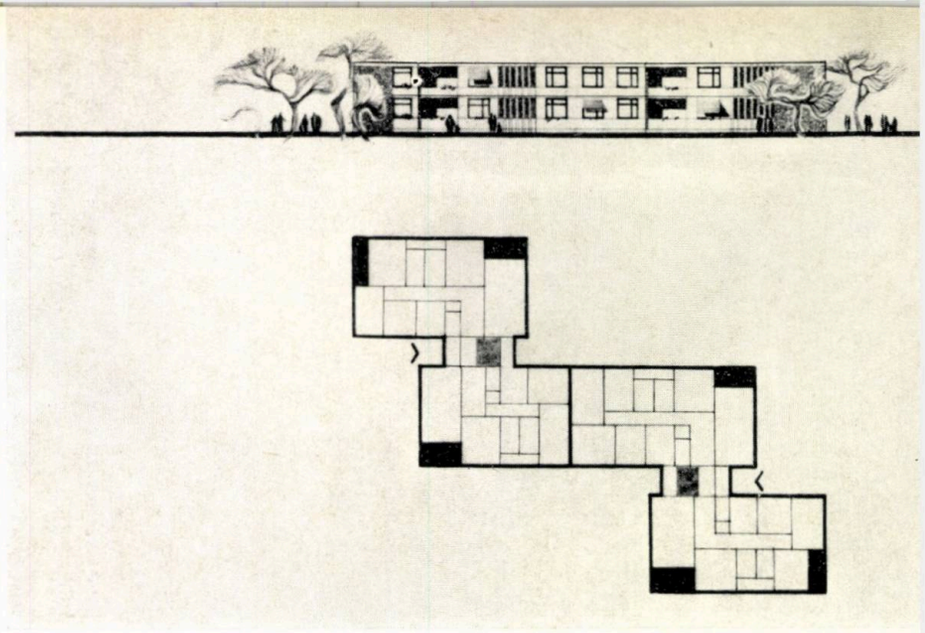

MENȚIUNE — PROIECT Nr. 12

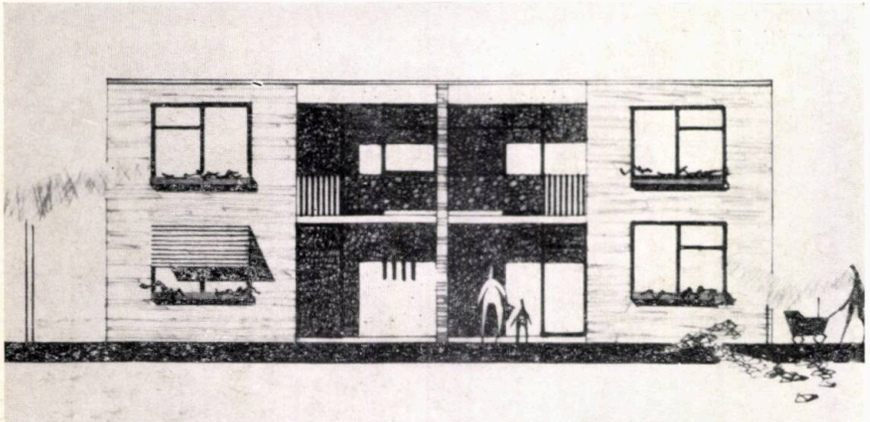

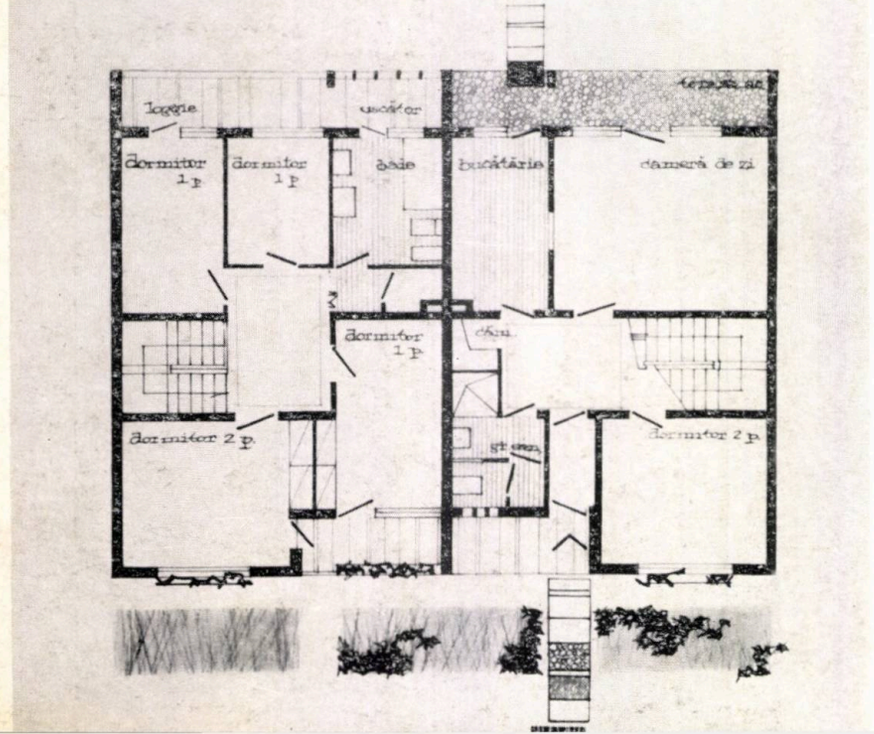

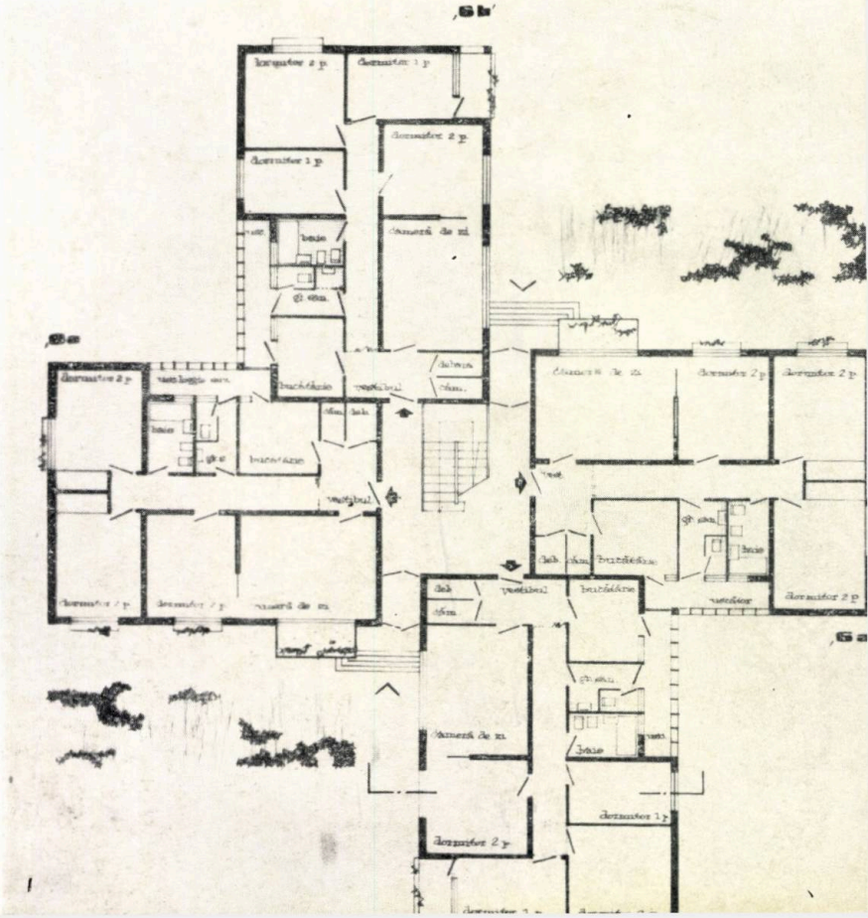

Apartamentele adoptă scheme funcționale concrete, fără a aduce însă elemente deosebite în organizarea interioară a spațiului de locuit.

Gruparea apartamentelor în secțiunea punct (4 la scară) este defectuoasă prin vecinătățile ferestrelor de la apartamente diferite. De asemenea, intrările nu sînt rezolvate, nici ca poziție în plan, nici ca dimensionare.

S-a apreciat atît preocuparea pentru adoptarea unui sistem constructiv capabil să permită posibilități de industrializare, cît mai ales rezolvările plastice ale tipurilor de asamblări.

Plastica exterioară apare agreabilă și corespunzătoare acestor tipuri de clădiri.

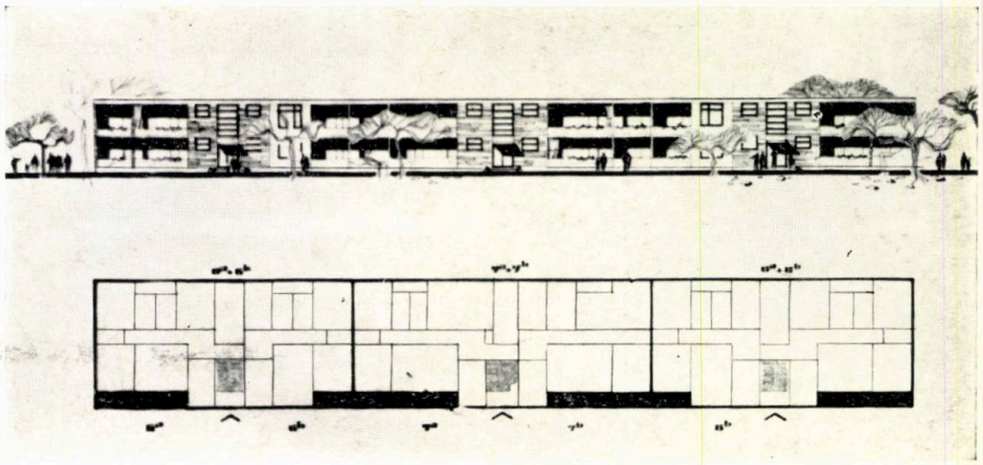

1 2 | 5

3 4 | 6 7

Autori: arh. Eugen Cosmatu, arh. Mihai Enescu; coautori: arh. Nic. Besnea, ing. Laurențiu Spoială

1 — *Fațadă și plan de asamblare (tip 6 a, 6 b, punct)*
2 — *Fațadă și plan de asamblare (tip 6+7, punct)*
3 — *Fațada principală și plan (tip 7 b, duplex)*
4 — *Plan parter (tip 6 a, 6 b)*
5 — *Fațadă și plan (tipuri liniare 6 și 7)*
6 — *Plan parter (tip 6 a, punct)*
7 — *Plan parter (tip 7 b, punct)*

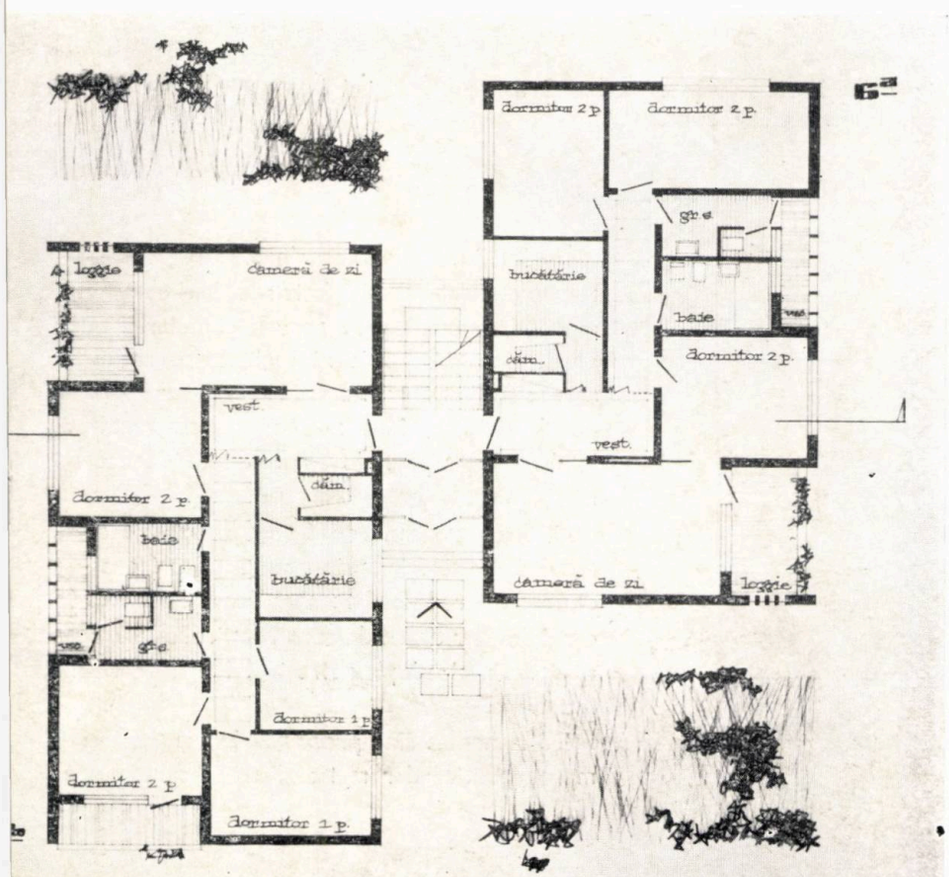

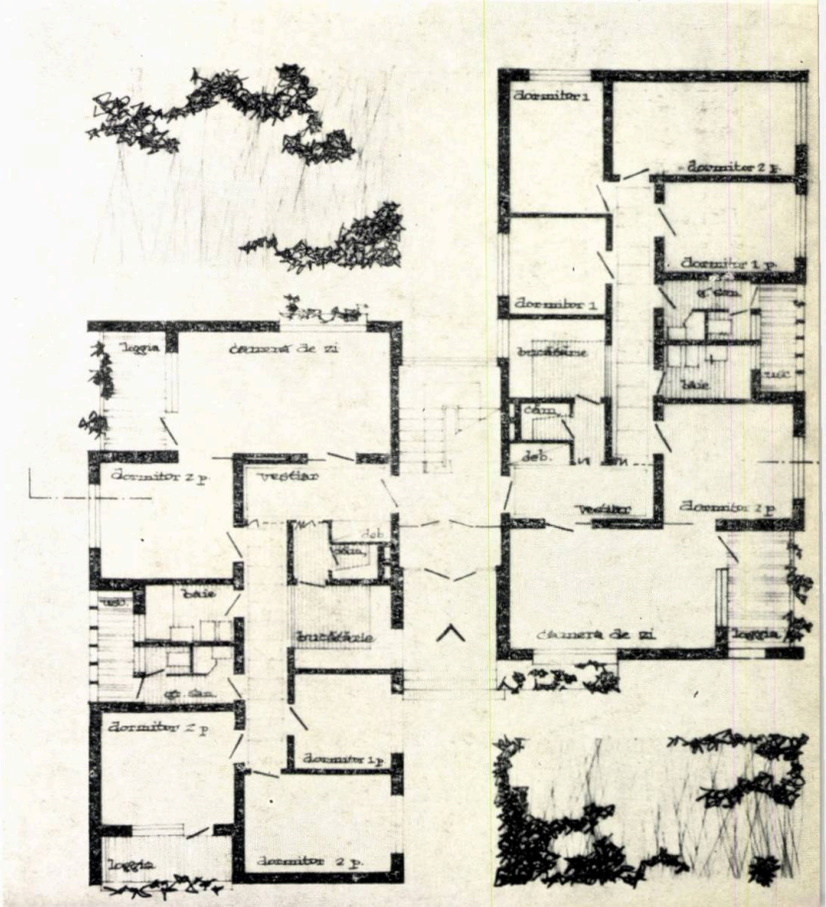

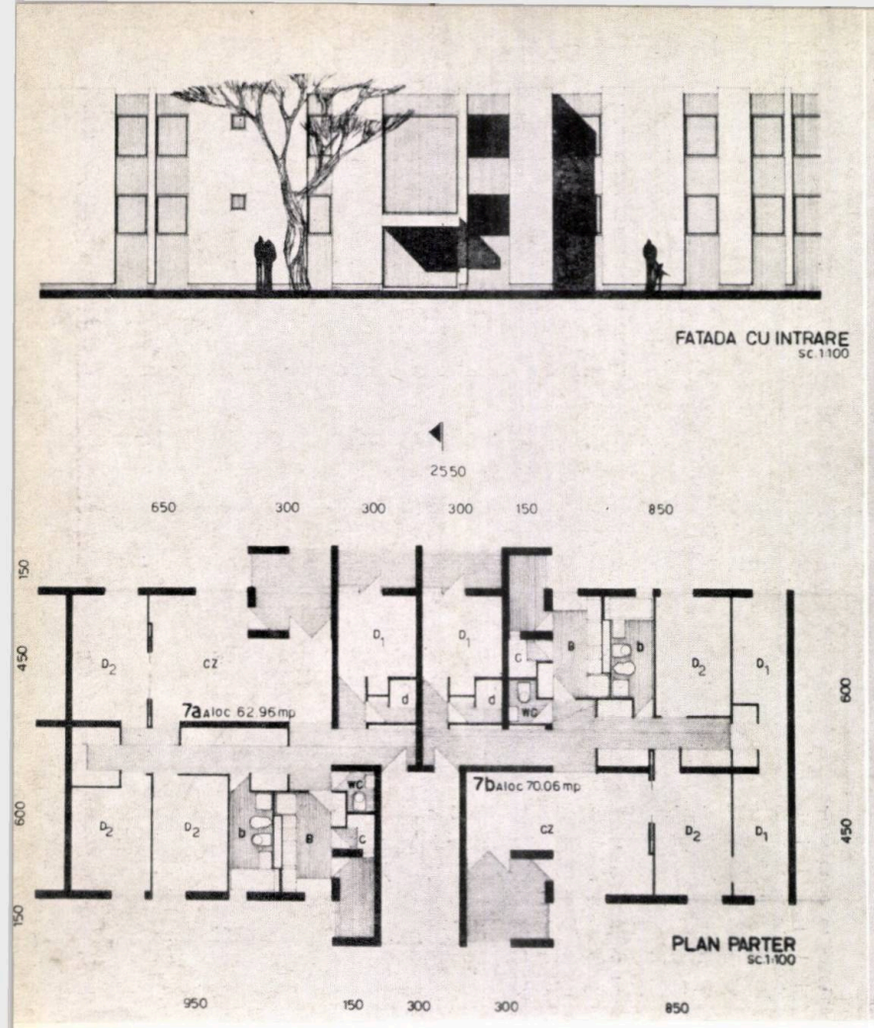

Fațadă și plan parter (tip 7a, 7b, liniar)

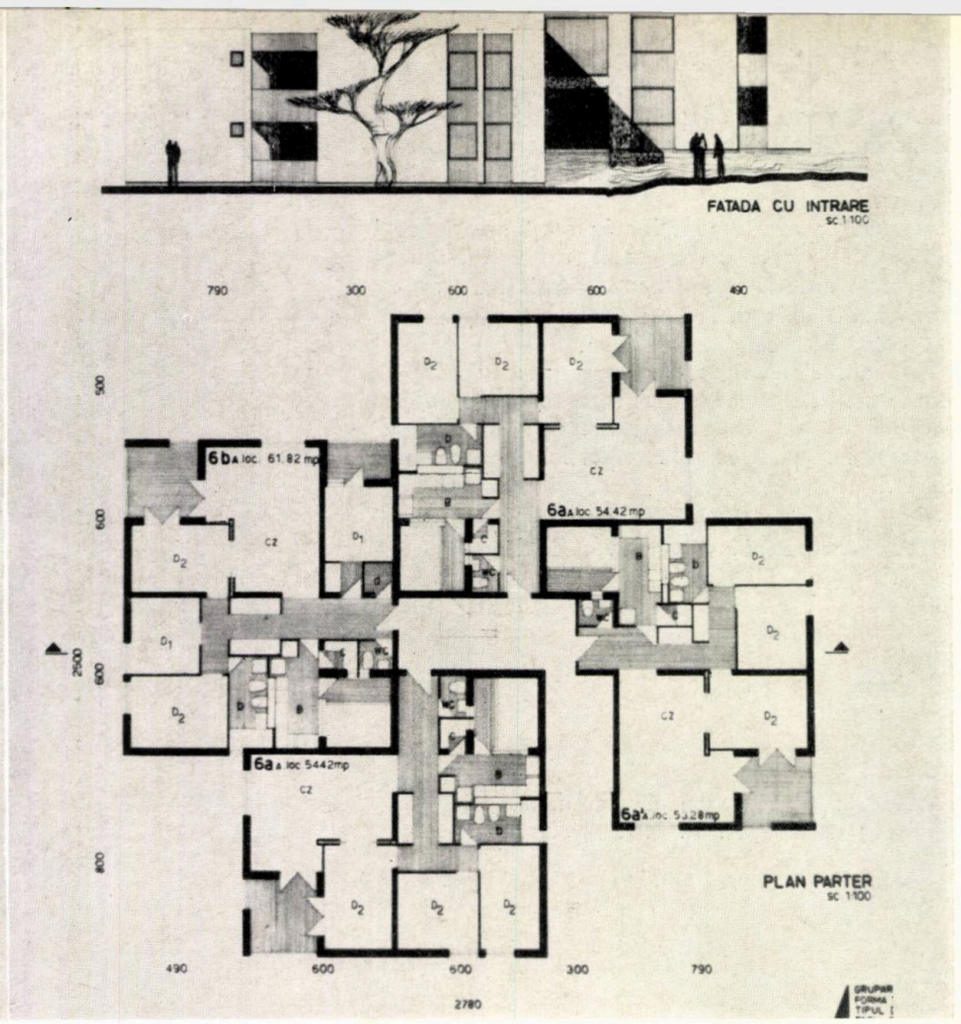

Fațadă și plan parter (tip 6a, 6b, punct)

MENȚIUNE — PROIECT Nr. 14

Autori: arh. Zsolt Kölönte, arh. Const. Ciobanu, tehn. arh. Carol Bartha.

Plan parter și plan etaj (tip duplex)

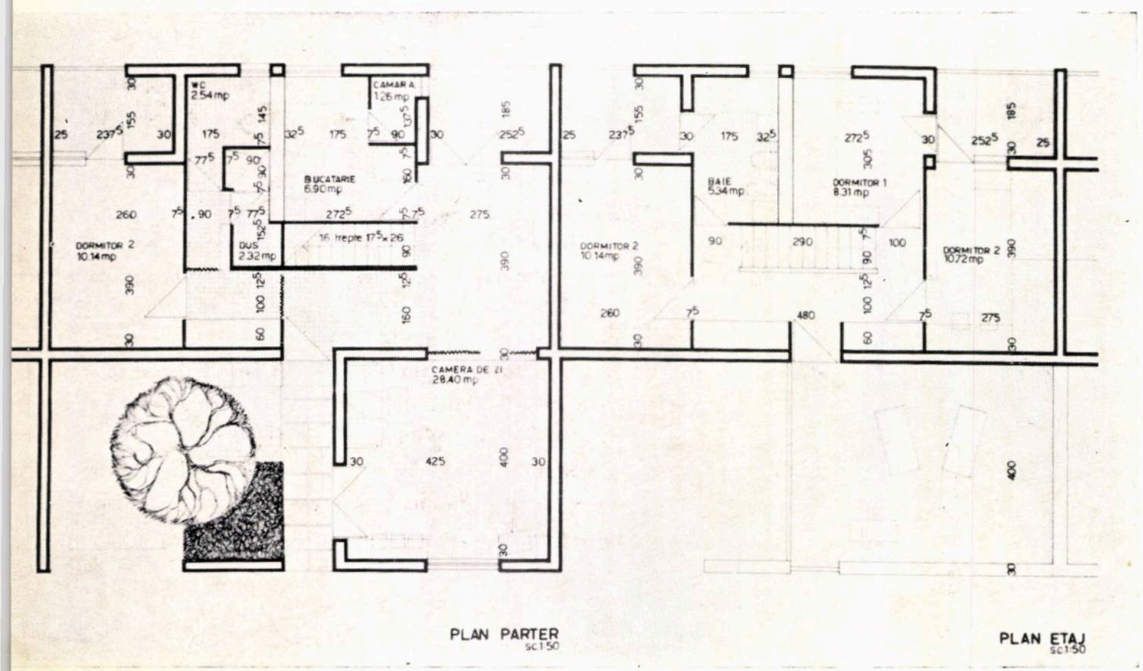

În detaliu, apartamentele sînt rezolvate interesant, cu circulații relativ reduse și compacte, existînd o preocupare pentru cumularea unor spații interioare care să realizeze o ambianță agreabilă. Se remarcă o grijă în tratarea spațiilor de depozitare, însă nu consecvent rezolvată la diversele tipuri de apartamente de aceeași mărime.

Clădirea compusă cu 4 apartamente la scară rezolvă bucătăria prin curți interioare de dimensiuni reduse, fapt considerat defectuos în cazul acestor tipuri de construcții. De asemenea apartamentele duplex sînt inabil și neeconomic rezolvate.

De remarcat sînt preocupările pentru exprimarea plastică dar mai ales trebuie menționat

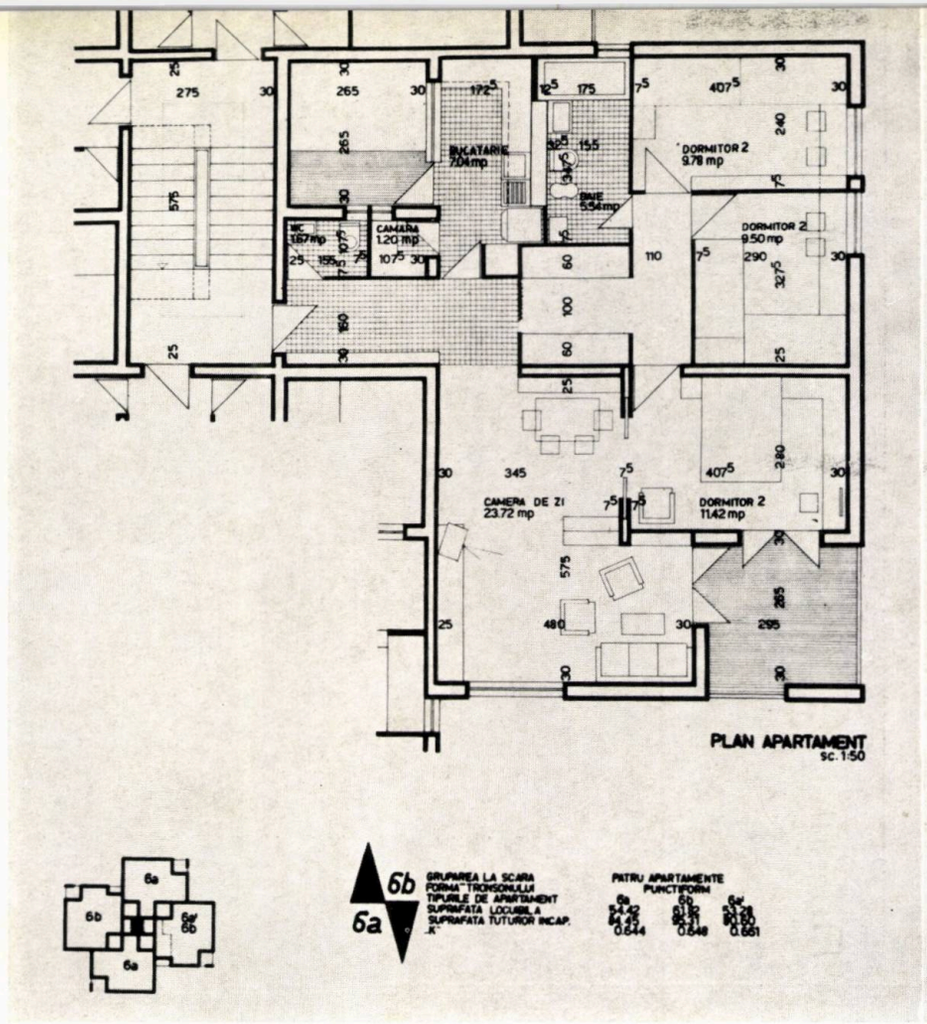

Plan apartament (tip 6 a, 6 b)

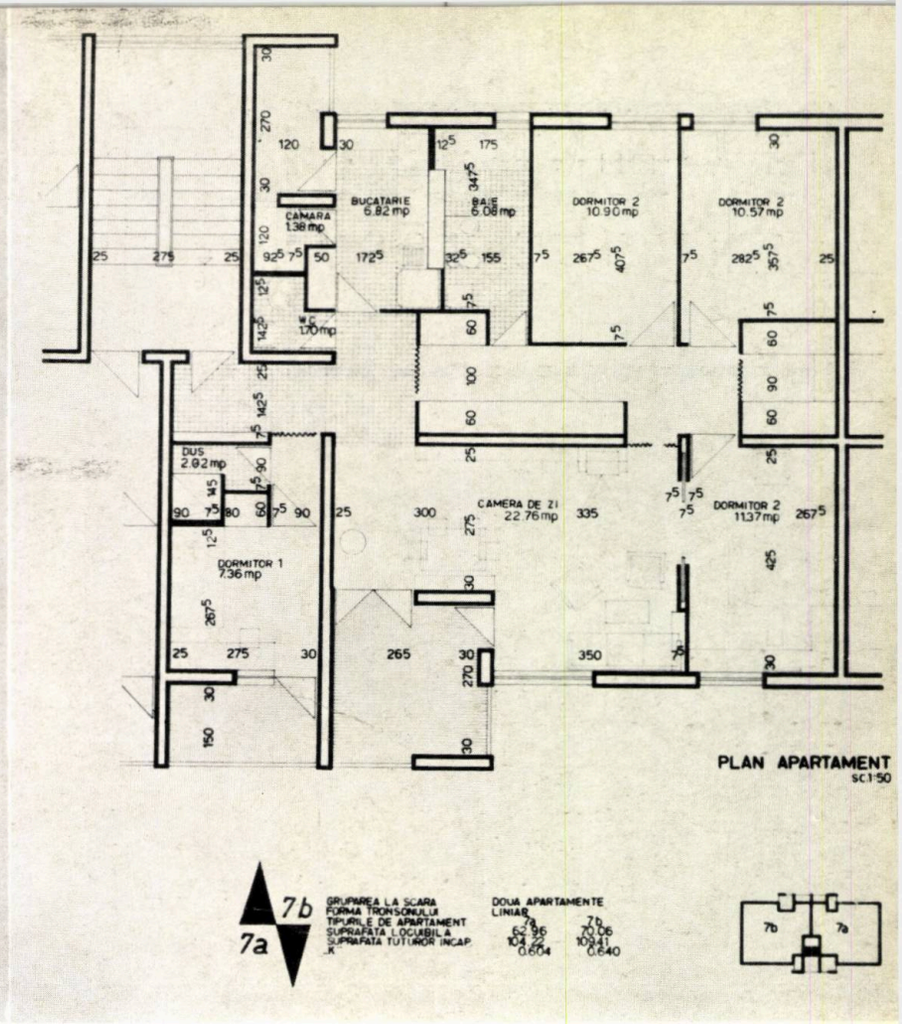

Plan apartament (tip 7 a, 7 b)

Plan de asamblare

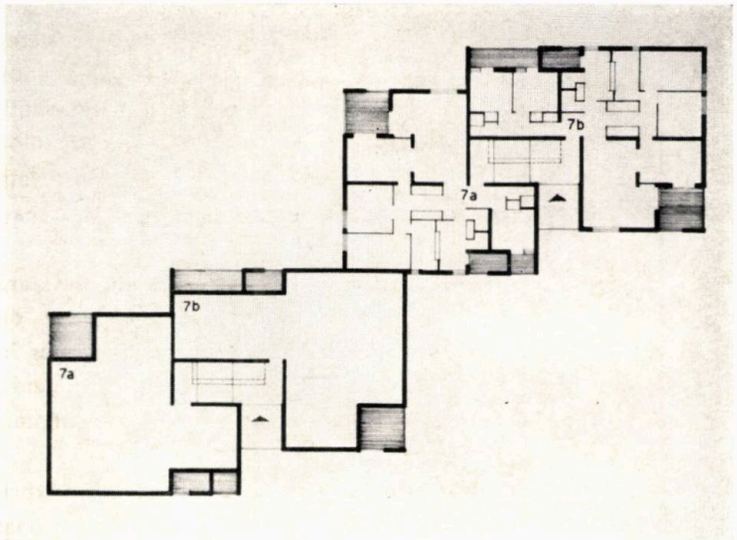

faptul că proiectul a fost prezentat într-o grafică la un nivel foarte ridicat.

Ca o remarcă personală, consider că numărul mic de participanți și nivelul inegal la care au fost prezentate proiectele (mă refer în special la lucrările premiate) se datoresc, în bună parte, faptului că programul cerea prea multe piese desenate, care de fapt erau reproducerea la scări diferite a aceleiași probleme. Acest fapt a dispersat atenția și nu a permis o mai mare aprofundare a problemelor de rezolvare în detaliu a funcționalității apartamentului, a mobilării lui cu atenție sau a unei rezolvări plastice adecvate unor astfel de construcții.

Apare aproape evident că bună parte din timpul care trebuia rezervat studiului și soluționărilor a fost dăruit redactării.

DIN REALIZĂRILE
ANULUI 1966

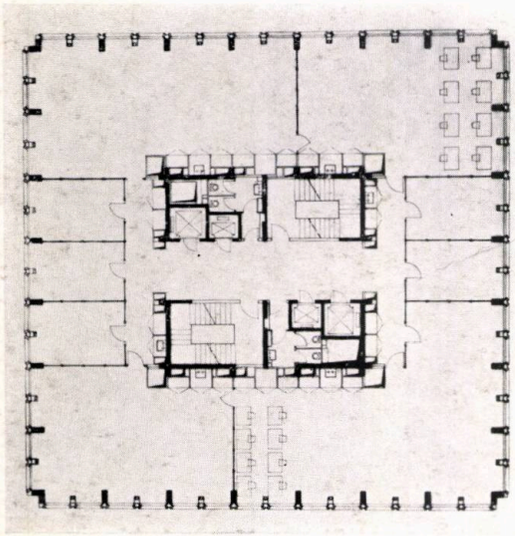

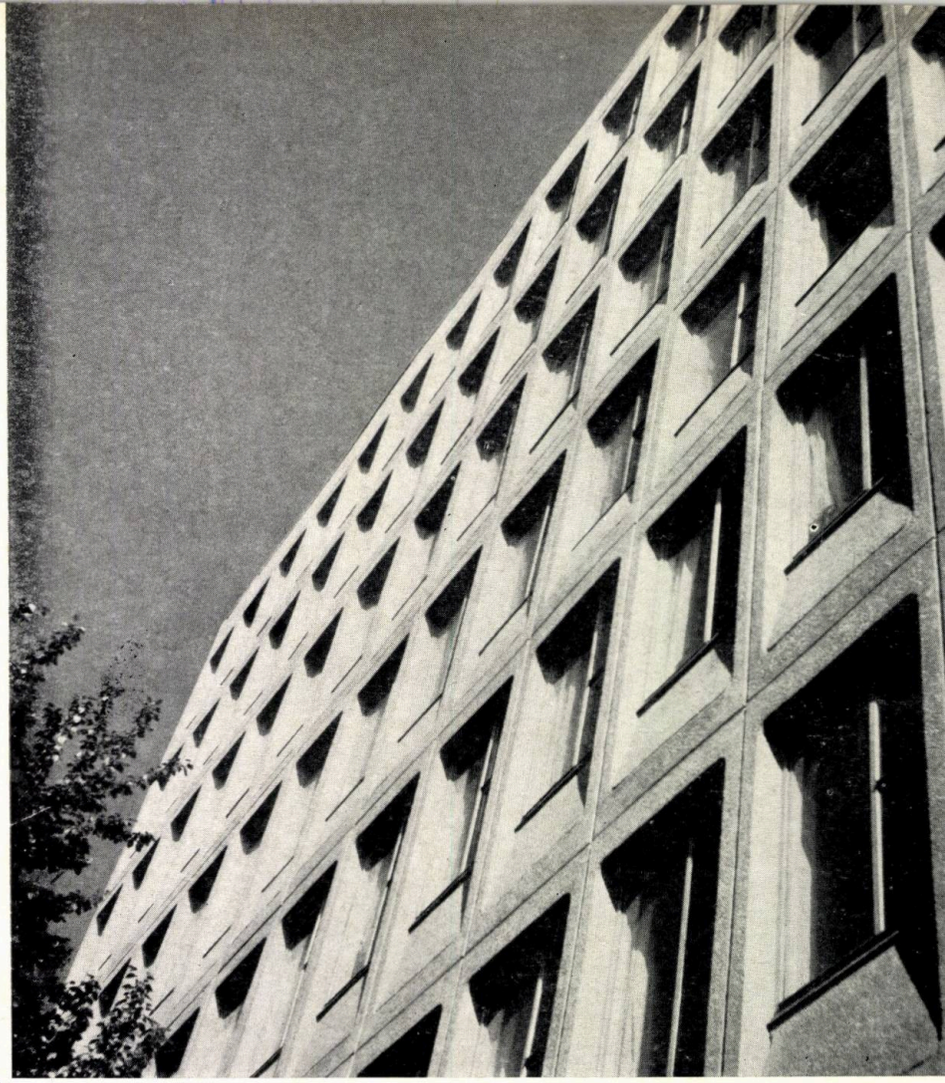

un institut în

Noua clădire a Institutului de proiectare a construcțiilor tip este compusă dintr-un nod central, cuprinzînd circulația verticală și grupurile sanitare, și în jurul căruia sînt dispuse încăperile administrative și atelierele de proiectare.

Scările sînt în caje închise, luminate și ventilate la partea superioară.

Întrucît, pentru o anumită etapă, în această clădire urmează să-și desfășoare activitatea două institute de proiectare, s-a urmărit posibilitatea compartimentării clădirii, astfel ca cele două unități să poată funcționa independent din punct de vedere administrativ. Pentru aceasta, clădirea are două intrări separate și se poate despărți pe verticală prin închiderea ușilor din nucleul central.

Pentru a se putea folosi spațiul corespunzător nevoilor fiecărui institut în subsol, demisol și parter s-au proiectat două scări suplimentare, care deservesc aceste niveluri.

Distribuția este următoarea:

Subsolul cuprinde: depozitele, atelierele de întreținere, centralele de instalații și postul trafo.

Demisolul cuprinde: atelierele de multiplicare prin heliografiere, fotozincografie și tipografie, inclusiv atelierul de legătorie.

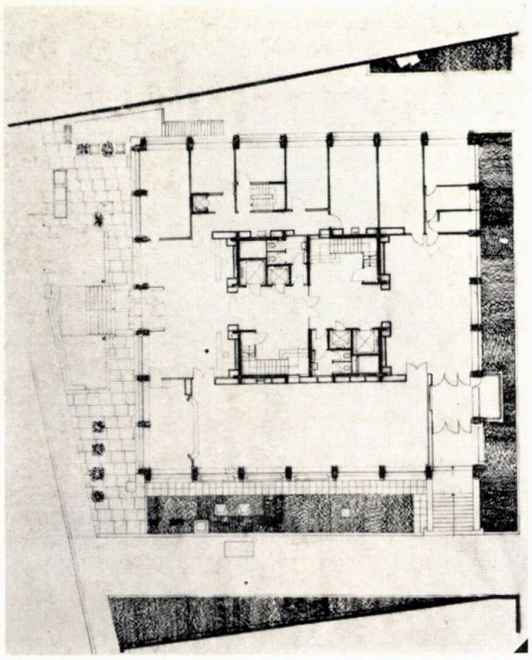

1 — *Plan etaj II—IV*
2 — *Intrarea principală*
3 — *Detaliu de fațadă*
4 — *Plan parter*
5 — *Vedere de ansamblu*

1 3 | 4
2 | 5

Autori: *arhitecții Leon Garcea, Eugen Vernescu, Pascal Georgescu, Paul Mihăilescu*
I.P.C.T

de proiectare bucureşti

Parterul cuprinde: o sală de ședințe cu 180 locuri (servind eventual și ca sală de expoziție de proiecte) și birouri administrative.

Etajul I cuprinde: birourile conducerii institutului, iar la etajele II—VI se află spațiile de proiectare, rezolvate pe principiul marilor ateliere.

Pentru a se crea posibilitatea de compartimentare ce se va ivi în funcție de nevoile de moment, s-au prevăzut pereți despărțitori mobili. Tavanele sînt tratate fonoabsorbant.

Etajul VII cuprinde: camerele de mașini ale ascensoarelor, o sală de lectură și un bufet.

Vasul de expansiune și instalația de ventilație a grupurilor sanitare din nodul central sînt cuprinse într-un corp redus peste etajul VII.

Terasa este circulabilă și accesibilă din sala de lectură și bufet.

Circulația verticală, pe lîngă cele două scări centrale, cuprinde patru ascensoare (2 de 10 persoane și 2 de 4 persoane) și un ascensor pentru greutăți care leagă subsolul de demisol și parter.

Fațada clădirii este soluționată din panouri prefabricate de dimensiunea unei jumătăți de travee.

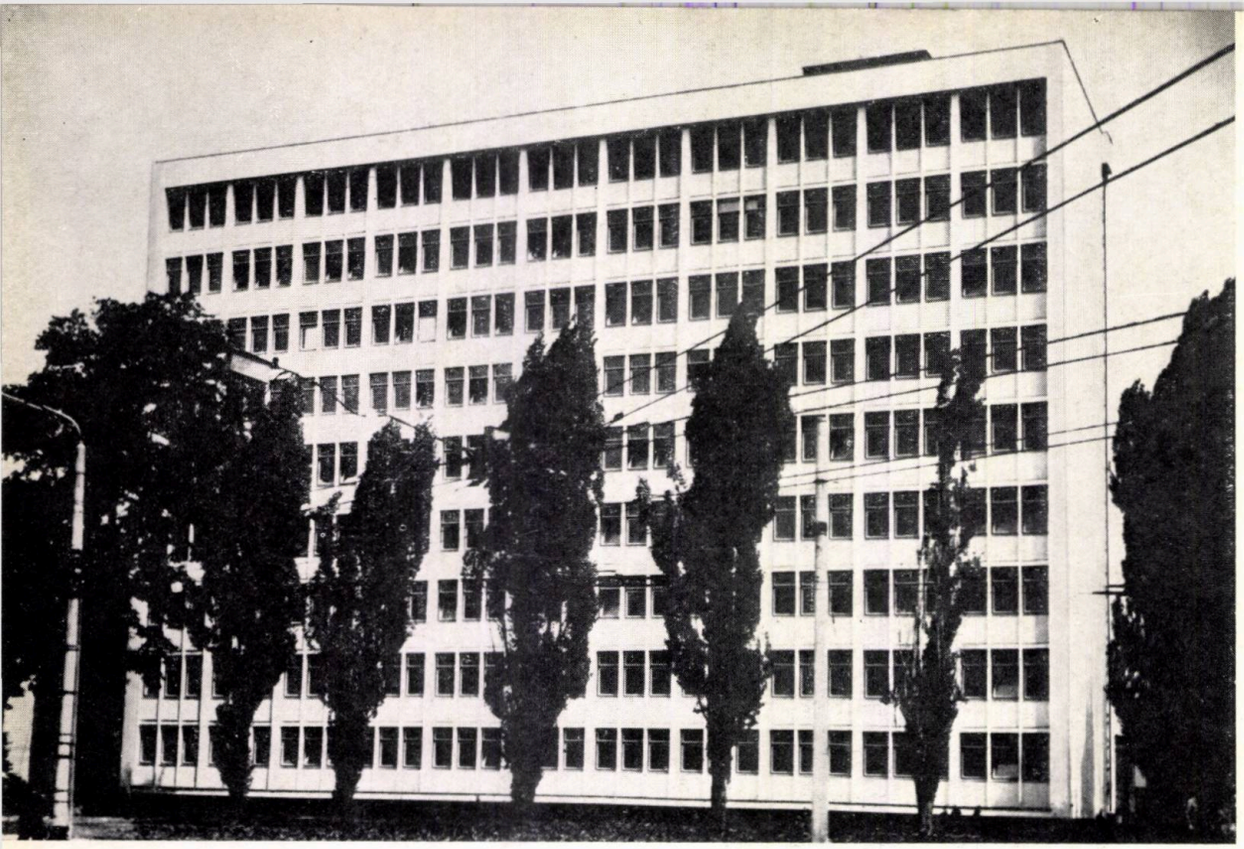

Sediul D.S.A.P.C. — Braşov este amplasat la intersecţia a două din cele mai importante artere de circulaţie ale oraşului, constituind primul obiect dintr-un ansamblu care, în viitor, va marca acest nod.

Proiectarea s-a făcut în anul 1963, iar execuţia între anii 1964—1965.

Clădirea este compusă din două corpuri distincte: cel al holului de intrare şi al sălii de şedinţe-expoziţii (subsol şi parter) şi cel al birourilor şi atelierelor de proiectare (demisol, parter şi 8 etaje) putînd adăposti cca 400 salariaţi. La subsolul sălii de şedinţe este amenajat un garaj pentru autovehicule.

Clădirea are instalaţie de încălzire centrală, de la o centrală termică proprie, staţie de hidrofor, ascensoare şi centrala telefonică semiautomată.

Structura de rezistenţă este pe cadre şi planşee din beton armat monolit.

1

2 3

1 — *Vedere*
2 — *Plan etaj curent şi plan parter*
3 — *Perspectivă şi plan de situaţie*

sediul d.s.a.p.c.-braşov

Autori: *arh. Nicolae Niculin, arh. Virginia Fleşeriu*
Structura de rezistenţă: *ing. Einar Keintzel*

D.S.A.P.C.-BRAŞOV

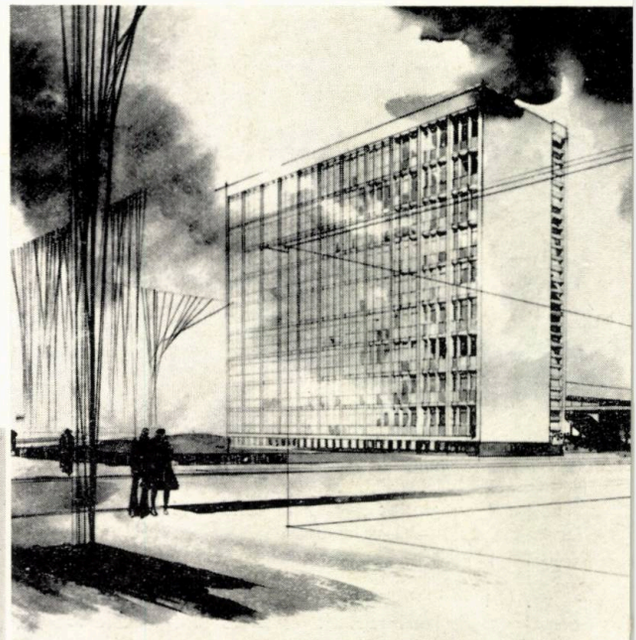

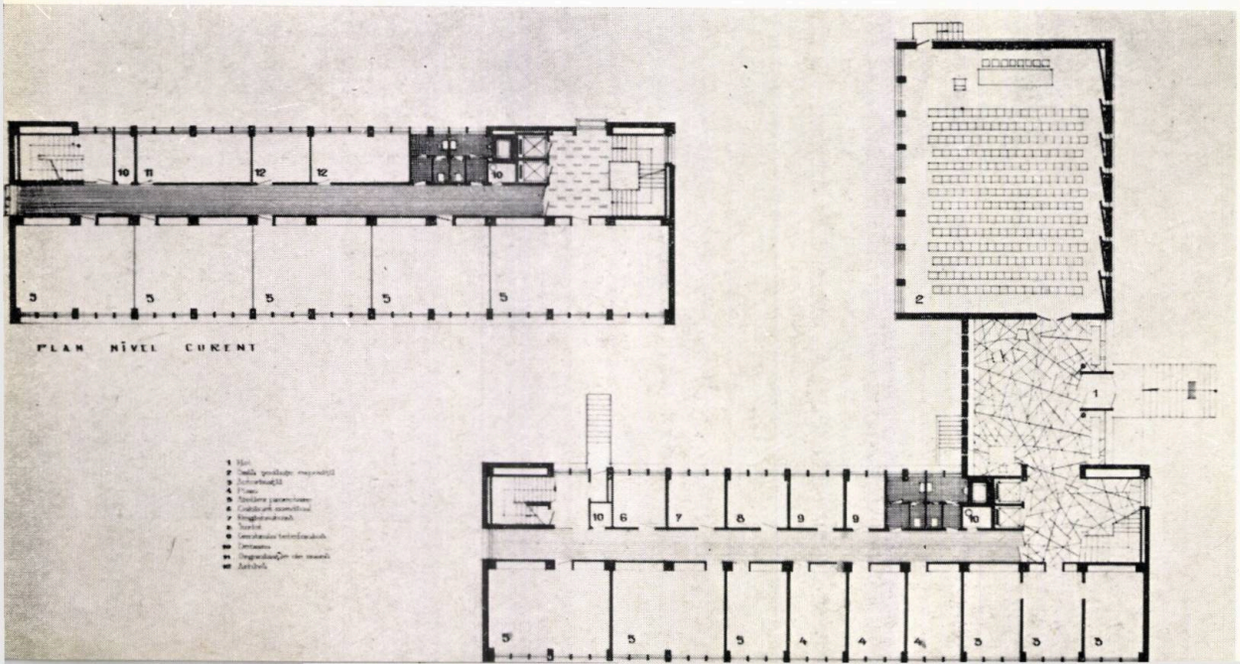

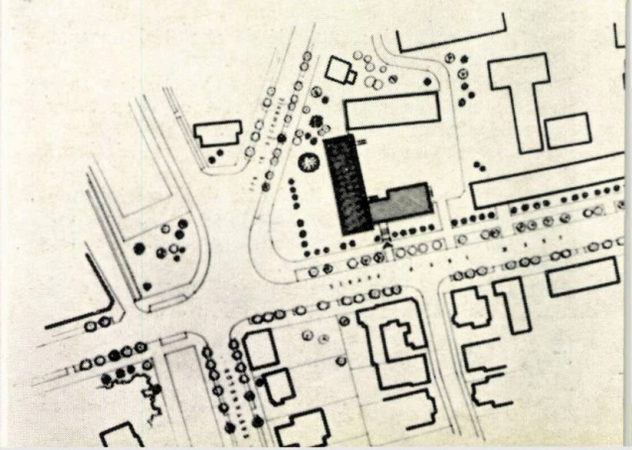

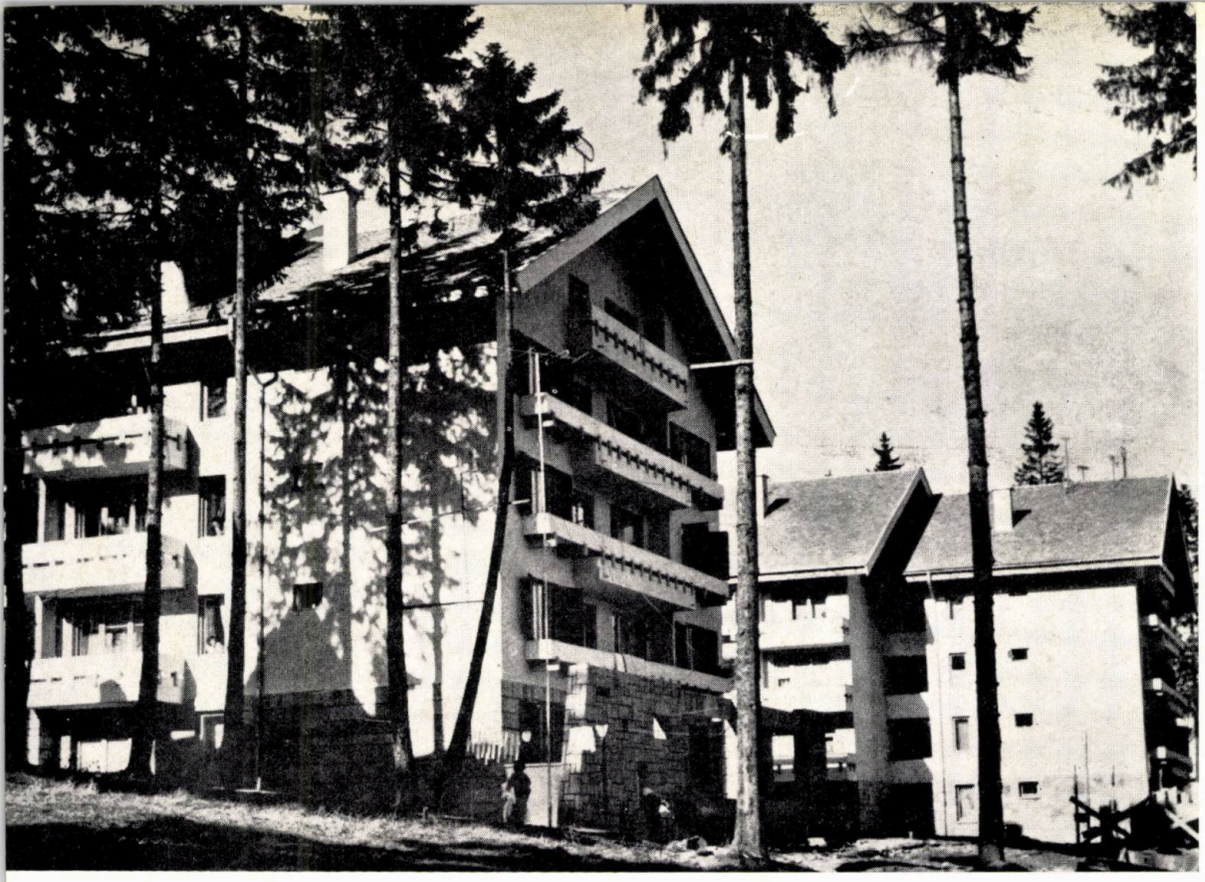

Blocurile de locuințe sînt amplasate în zona « Casei de Cultură » și a vilei 9 Mai din Predeal.

La construcția lor s-a utilizat secțiunea directivă I.P.C.T. 1218 bloc I, redusă (4 apartamente la scară) și adaptată la terenul în pantă prin decalare cu un nivel.

Blocurile au parter parțial, trei etaje curente și un etaj parțial, introdus pentru utilizarea maximă a spațiului rezultat din acoperirea blocurilor cu șarpantă.

Fiecare bloc conține 18 apartamente: 14 apartamente de două camere, 1 apartament de o cameră și 3 garsoniere.

Uscătoria se află la ultimul nivel.

Structura de rezistență a fost realizată din fundații în trepte din beton și pereți portanți din zidărie de cărămidă (37,5, zonă climatică III) cu sîmburi din beton armat și buiandrugi monoliți.

Zidăria parterului, inclusiv soclul, este executată mixt: tuf dacitic de Racoș în culoare verde și cărămidă. Obloanele și căptușeala streașinei din lemn băițuit.

La stabilirea partiului și a plasticii de fațadă s-a căutat realizarea unui specific local.

1

2 3

1 — *Vedere a blocurilor de locuințe nou construite*
2 — *Plan de situație*
3 — *Plan parter, plan etaj curent, plan ultimul nivel. Secțiune transversală și secțiune longitudinală*

blocuri de locuințe la predeal

Autor: *arh. E. Jantă*
Structură: *ing. Einar Keintzel, ing. Elena Botinant*
D.S.A.P.C.-BRAȘOV

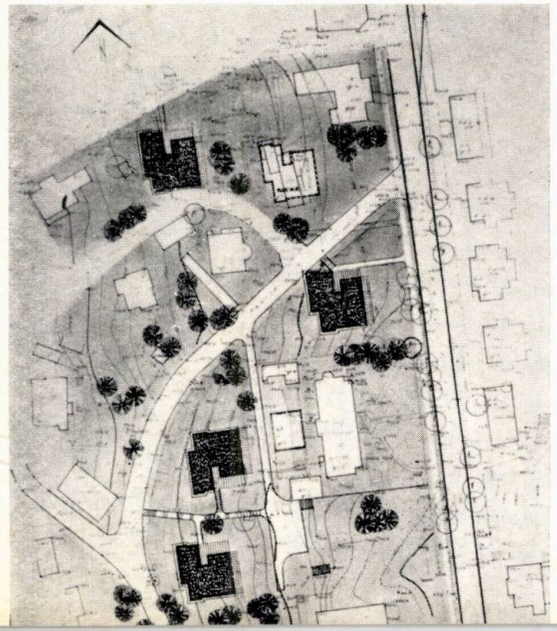

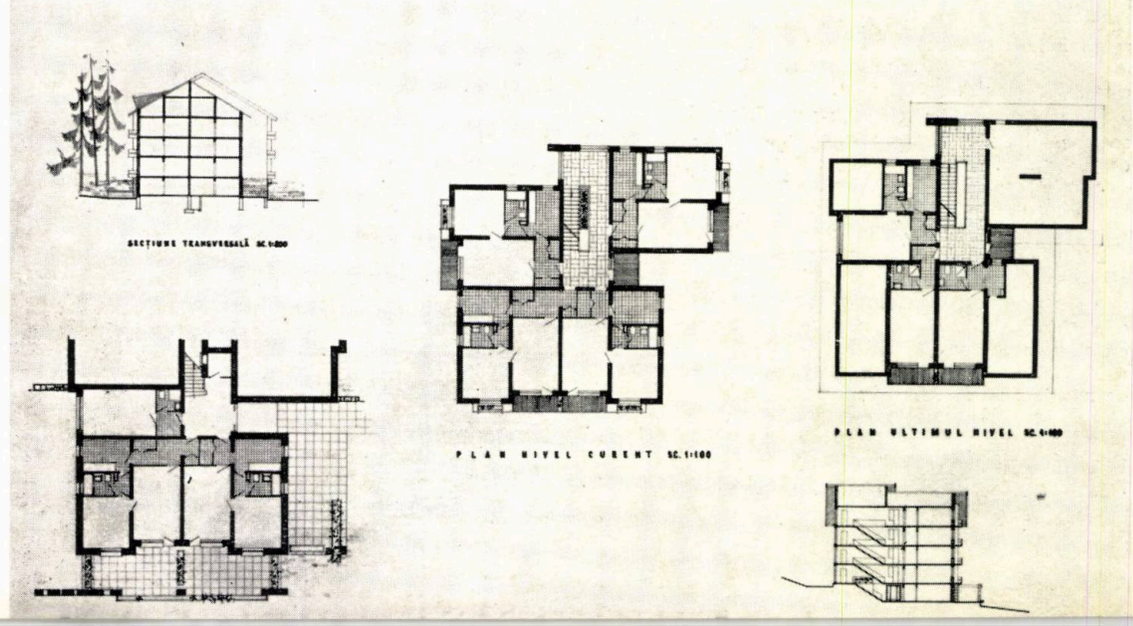

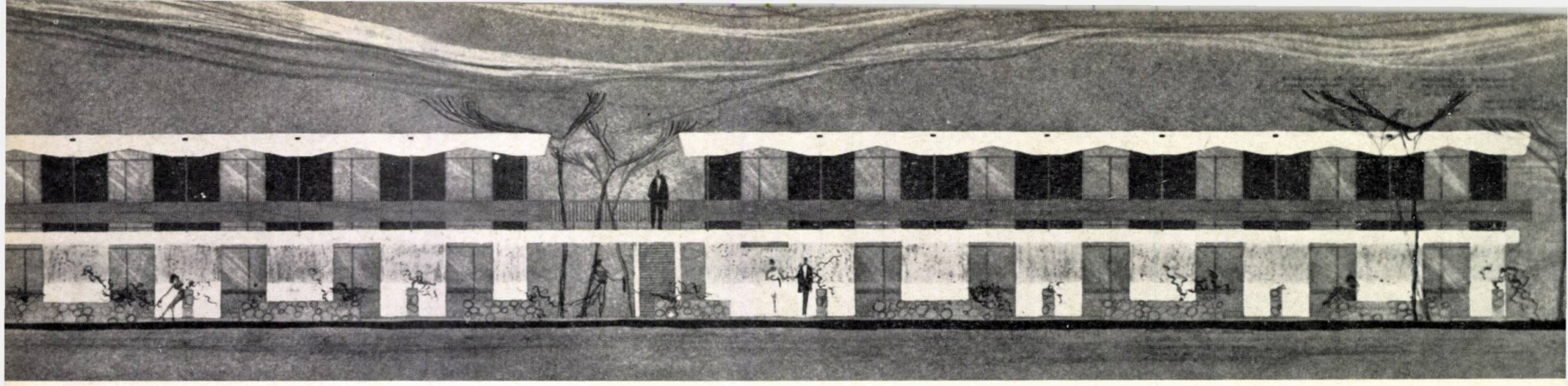

complex de odihnă la costineşti

(etapa a II-a — clădiri parter + etaj)

Autor : *arh. Mircea Stancu*
Colaborator : *ing. Ion Zărnescu*
D.S.A.P.C.-CONSTANŢA

După mutarea taberei internaționale a studenților în afara intravilanului existent al localității, s-a prevăzut înlocuirea în etape a corturilor existente cu construcții definitive, pe baza unui plan general în care să se păstreze numai grupurile sanitare comune construite pentru corturi. Capacitatea totală a complexului a fost stabilită la 1 000 locuri existente, etapizate astfel :

— etapa I 1965: 430 locuri în căsuțe prefabricate din panouri mari, pe parter, fiecare casă avînd 4 camere fără dotări edilitare (apă-canal), acestea urmînd să fie asigurate de grupurile sanitare existente ;

— etapa a II-a 1966 : 570 locuri, în case cu p + 1 etaj, dotate cu lavabouri în camere și w.c.-uri pe palier, destinate studentelor.

Valoarea investiției trebuia să demonstreze oportunitatea sa, prețul de cost trebuind să echivaleze valoarea de înlocuire repetată a corturilor pe care le desființau, proiectul fiind considerat numai « o îmbunătățire a condițiilor de funcționare » existente (autori etapa I—arh. M. Stancu și arh. Gh. Tofan).

Complexul a fost construit chiar pe amplasamentul taberei de corturi, ce a fost dezafectată în etape. Acest amplasament, situat la sud de lacul Mangeapunar, este constituit dintr-un deal domol, cu panta orientată înspre nord și plaje, fiind mărginit spre mare de o faleză stîncoasă cu aspect pitoresc. Accesul (pînă la realizarea prevederilor schiței de sistematizare), se păstrează în forma sa existentă, fiind constituit dintr-un drum ce unește centrul localității cu dealul, mergînd pe marginea plajei. Considerînd pe de o parte panta terenului, iar pe de alta orientarea înspre nord a plajei, s-a studiat o compoziție urbanistică pe axa nord-est. Construcțiile cu parter au fost orientate cu diagonala pe direcția nord-sud, pentru a oferi două fațade spre zona de interes (nord și est), fiind grupate astfel încît să formeze o incintă liberă, deschisă în aceeași direcție. Construcțiile cu p + 1 au fost amplasate în direcția diametral opusă (pentru a acuza axul de compoziție și a mări efectul de pantă al terenului), latura lor lungă fiind orientată pe direcția est-vest pentru a permite o umbrire cît mai mare a camerelor (spre nord și sud).

Din punct de vedere plastic, s-a urmărit realizarea unui ansamblu liber, cu caracter peisager, evitîndu-se alinierea construcțiilor. În același sens au fost trasate și aleile de circulație auto și pietonieră, scontîndu-se realizarea unei ambianțe rustice a ansamblului acestor căsuțe mici, « risipite » în spațiul verde ce se va îmbogăți treptat.

Locurile destinate studentelor au fost distribuite în camere de 2 paturi, prevăzute cu lavabou, dulap de haine cu poliță, pentru valize, măsuță, care să poată fi mutată după nevoie, 2 taburete și noptiere sertar. Atît mobilierul cît și suprafața camerei (5 m^2/pat) au fost considerate minimale, avînd în vedere caracterul de « înlocuire a corturilor » pe care-l avea întreaga investiție. Camerele sînt dispuse de ambele părți ale unui coridor central și beneficiază fiecare de ieșire la o « prispă comună » împărțită la nivelul balustradei de banchete (la etaj) sau la o loggie din parapete de piatră (la parter), ambele umbrite.

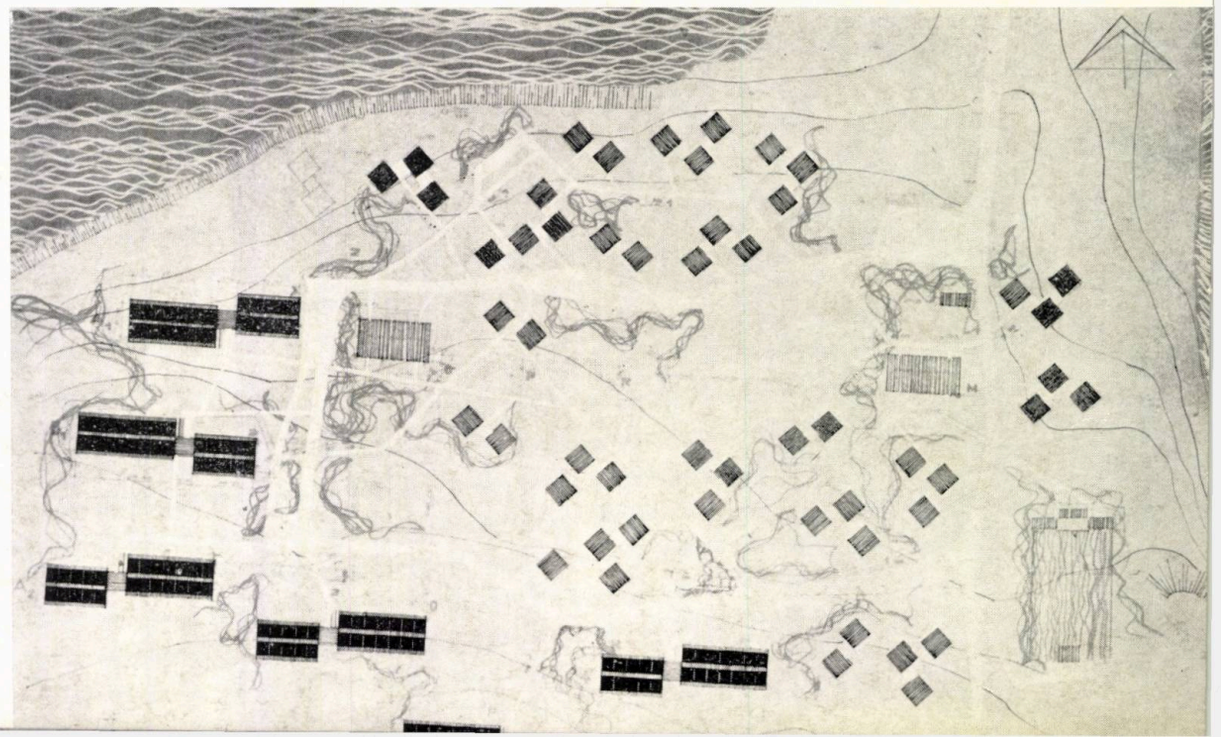

1 — *Fațada principală*
2 — *Plan de situație*
3 — *Plan etaj — (parțial)*
4, 5 — *Vederi parțiale din complex*

1 | **5**
3
2 | **4**

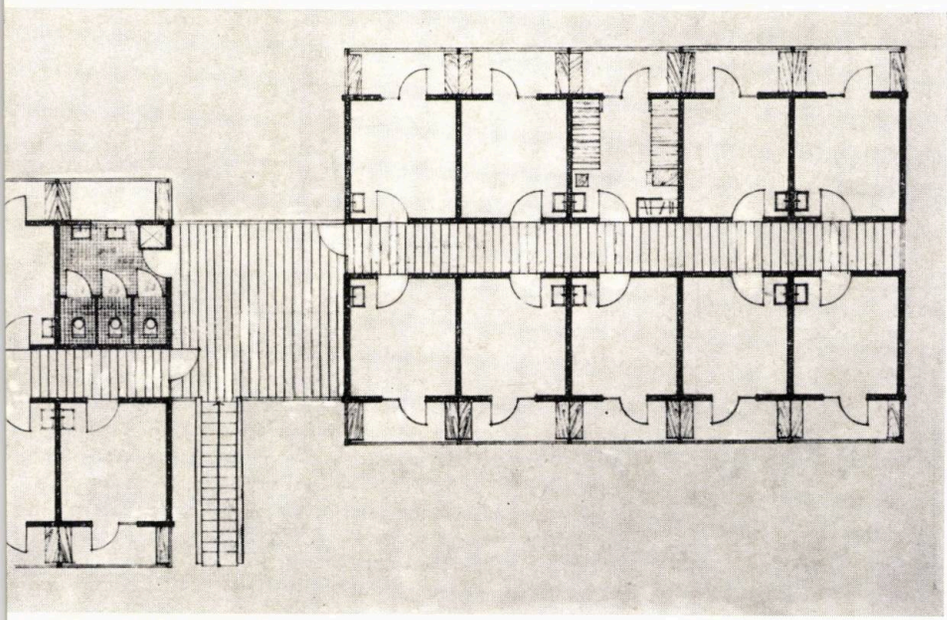

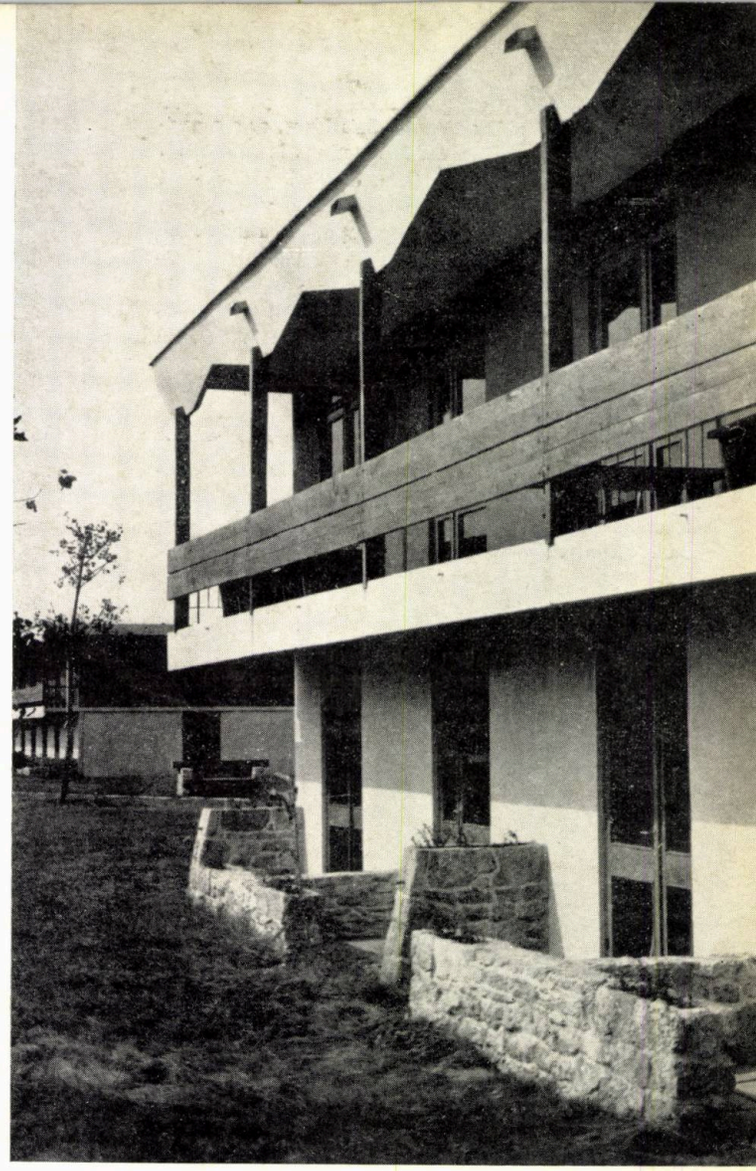

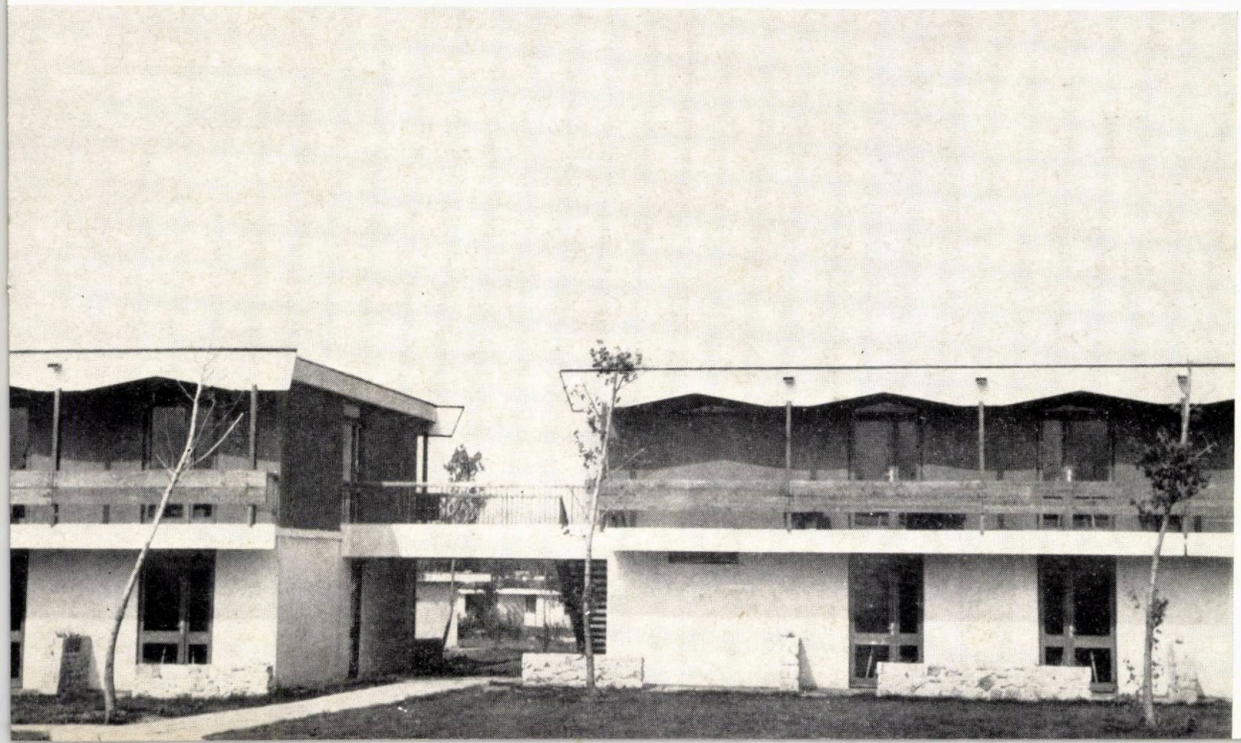

Soluția constructivă prevedea la fazele anterioare proiectului mai multe variante din compararea cărora rezulta că varianta clasică (zidărie portantă — planșee monolit) era cea mai economică, presupunînd chiar și un consum de lemn scăzut din cauza repetării elementelor.

La insistențele constructorului care reclama imposibilitatea angajării de zidari, a fost propus și adoptat același sistem constructiv ca la căsuțele parter: panouri mari prefabricate. Făcînd abstracție de dificultățile realizării arhitecturii propuse într-un asemenea sistem, numărul mic de construcții a făcut ca sistemul să fie oneros, iar lipsa de experiență a constructorului a condus la o punere în operă plină de dificultăți. Prefinisarea panourilor la fabrică prin mozaicarea fețelor exterioare s-a dovedit de asemenea o inspirație nefericită atît a proiectantului cît și a executantului.

Spitalul de boli pulmonare din Baia Mare, cu o capacitate de 225 paturi, a fost dat în funcțiune în anul 1966.

Ansamblul spitalului cuprinde clădirea propriu-zisă și anexele: cabină de poartă, centrala termică, stația de reglare gaze, stație de epurație, crematoriu de gunoaie etc.

Amplasamentul a fost ales în zona cea mai ferită de nocivități, la poalele dealurilor cu plantații abundente care limitează spre nord noul cartier Săsar în curs de realizare.

Terenul prezintă o declivitate pronunțată, situație care a impus unele soluții funcționale.

Clădirea spitalului cuprinde o bară lungă cu orientare spre sud — spre noul cartier Săsar — înglobînd tronsoanele « A », « B » și « C » cu spitalizarea, policlinica și administrația. Perpendicular pe aceasta se află tronsonul « D », cu două niveluri, avînd la nivelul inferior

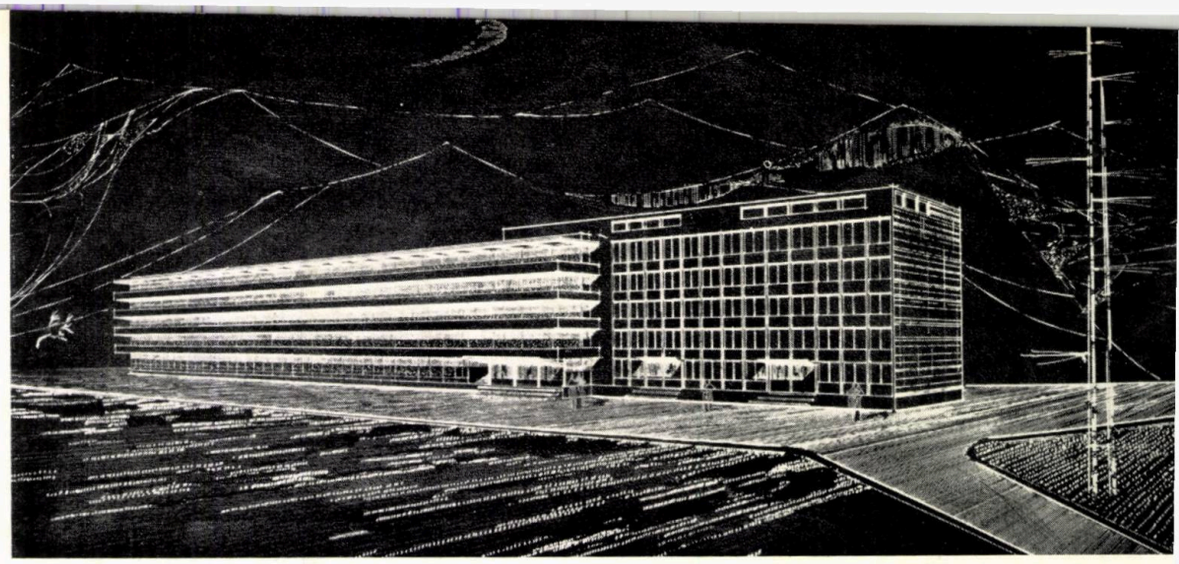

Perspectivă

spital de boli pulmonare la baia-mare

Autor: *Arh.* Bogdan Moroșan
Coautori: *arh. Alex. Klein și tehn. arh. Viorel Neaga*
D.S.A.P.C. — MARAMUREȘ

Plan etaj și plan parter

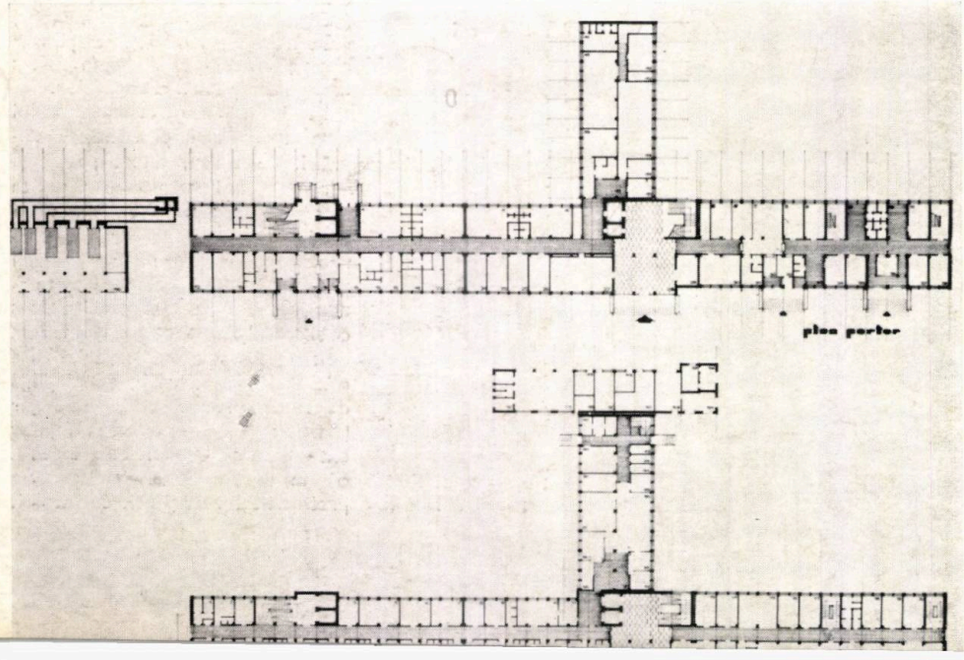

spălătoria, iar la cel superior bucătăria cu anexele. Paralel cu bara din față se găsește tronsonul « E », cu un singur nivel, care cuprinde atelierele de întreținere, garaje etc.

Secțiile de spitalizare din tronsoanele « A » și « B » cuprind cîte 50 paturi pe fiecare etaj, formînd cîte două grupuri a cîte 25 paturi, deservite complex.

Celula de spitalizare se compune din grupuri de cîte 2 camere — una cu două și alta cu trei paturi — cu vestibulul comun și grup sanitar propriu cu acces din acest vestibul. Grupul sanitar cuprinde un lavabou, duș și w.c. Camerele de spitalizare sînt orientate spre sud, avînd în fața lor un balcon de cură cu lățime continuă de 2,50 m în fața tronsoanelor « A » și « B », pe fiecare nivel (cu excepția parterului). Fiecare cameră are acces direct pe balcon, fără compartimentare la limita camerelor.

Pe întreaga bară anterioară se găsesc terase de cură parțial acoperite. Accesul la aceste terase se face atît prin scara principală din tronsonul « B » cît și prin cele două scări secundare din tronsoanele « A » și « C » precum și prin lifturile din fața scărilor din tronsoanele « A » și « B ».

Sistemul constructiv este conceput cu schelet din beton armat monolit, cu travee de 3,30 m și 3 deschideri inegale în secțiune transversală. În dreptul grupului operator, pentru eliminarea stîlpilor folosiți la nivelurile inferioare, s-a aplicat un planșeu casetat.

Finisajele principale folosite au fost: pardoseli de marmură pe platforma din fața intrării principale și în holul principal din tronsonul « B »; placaje de marmură pe scara principală între parter și etajul I al tronsonului « B »; pardoseli de mozaic turnat pe loc la holurile de la etajele I, II, III și IV la sălile de operații, bucătărie și spălătorie și la unele cabinete medicale speciale etc.; pardoseli din P.V.C. pe suport textil în camerele de spitalizare, coridoare și laboratoare, precum și în unele cabinete medicale; tencuieli drișcuite fin, glet de ipsos și zugrăveli cu vinacet, alhidal și tempera; tîmplăria este vopsită cu vopsea de ulei de culoare alb-gălbuie.

Fiecare secție este colorată aparte (spitalizarea adulți bărbați în vernil, spitalizarea femei în galben, chirurgia în bleu deschis, pediatria în roz etc.), culorile alb și negru fiind evitate. Tavanele camerelor de spitalizare sînt zugră-

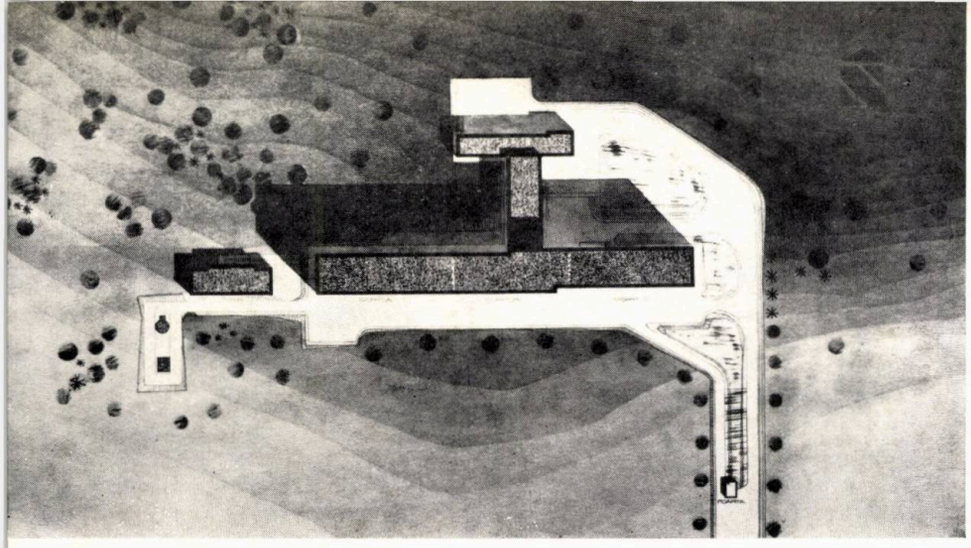

Plan de situație

vite în culori foarte deschise armonizate cu pereții. Armonizarea s-a realizat și în alegerea culorilor la pardoseli și chiar la sortarea păturilor din camerele de spitalizare. Variația de culori s-a extins la coridoare și holuri, asigurîndu-se o atmosferă de optimism, necesară bolnavilor. Cadrul armonios a fost completat și cu mobilierul adecvat pentru holuri și birouri.

Finisajul exterior a fost realizat cu terasit alb-argintiu, elementele structurale și profilele proeminente fiind trase cu piatră artificială de culoare alb-gălbuie. Soclul și jardinierele exterioare au fost executate cu plăci de mozaic prefabricate, de culoare gălbuie, avînd un efect de placaj de travertin.

Evitarea policromiei pe fațade a urmărit asigurarea unui aspect cît mai distinct, formînd un fundal neutru pentru blocurile multicolore aflate în zona situată în aval de spital.

Vedere spre fațada principală

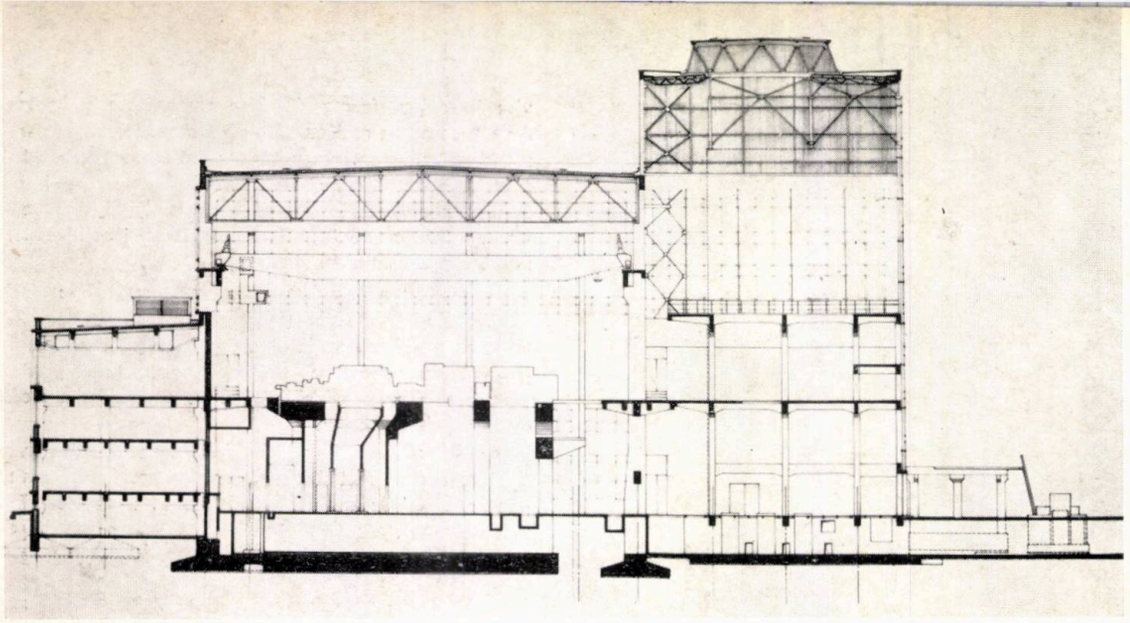

1 | 3
2 |

1 — *Clădirea principală — Secțiune transversală*

2 — *Clădirea principală — Plan*

3 — *Perspectivă*

centrala electrică de termoficare iași

Autor : *arh. Mircea Dumitrescu*
Colaboratori : *arhitecții Victoria Mihăilescu, Anca Ghenea, Ariadna Coniucenco*
I.S.P.E.

Centrala electrică de termoficare Iași este amplasată în centrul de greutate al consumatorilor industriali din zona Tutora-Nicolina și alimentează cu căldură și energie electrică unitățile industriale din zonă, precum și o parte din consumatorii urbani. Surplusul de energie electrică față de consumatorii locali este prevăzut a se distribui sistemului energetic național.

Centrala este realizată pentru o putere de 50 MW urmînd ca, prin extindere, puterea instalată să ajungă la 200 MW.

Gazele arse sînt evacuate printr-un coș de beton armat glisat, de 70 m înălțime. Alimentarea cu apă industrială se face din Bahlui, iar răcirea apei, în circuit închis cu turnuri de răcire cu tiraj natural.

La întocmirea soluției de plan general s-a urmărit ca partiul ales să satisfacă în mod optim cerințele tehnologice și cele plastic arhitecturale.

Datorită amplasării centralei la intersecția a două artere importante de circulație (șoseaua Tutora și bd. Tudor Vladimirescu) avînd în față o piață arhitecturală, partiul adoptat a trebuit să țină seama de necesitatea realizării unei arhitecturi la scara umană pentru corpul din primul plan, asigurîndu-se în acest fel și înscrierea în regimul de construcție al clădirilor învecinate. În spatele acestui corp s-au prevăzut sălile mari ale centralei (mașini și cazane).

În alcătuirea planului general, elementele cele mai importante au fost :

— amplasarea ansamblului în centrul de greutate al consumatorilor ;
— plecările liniilor electrice ;
— calea de acces pentru combustibilul de rezervă ;
— alimentarea cu apă industrială din rîul Bahlui ;

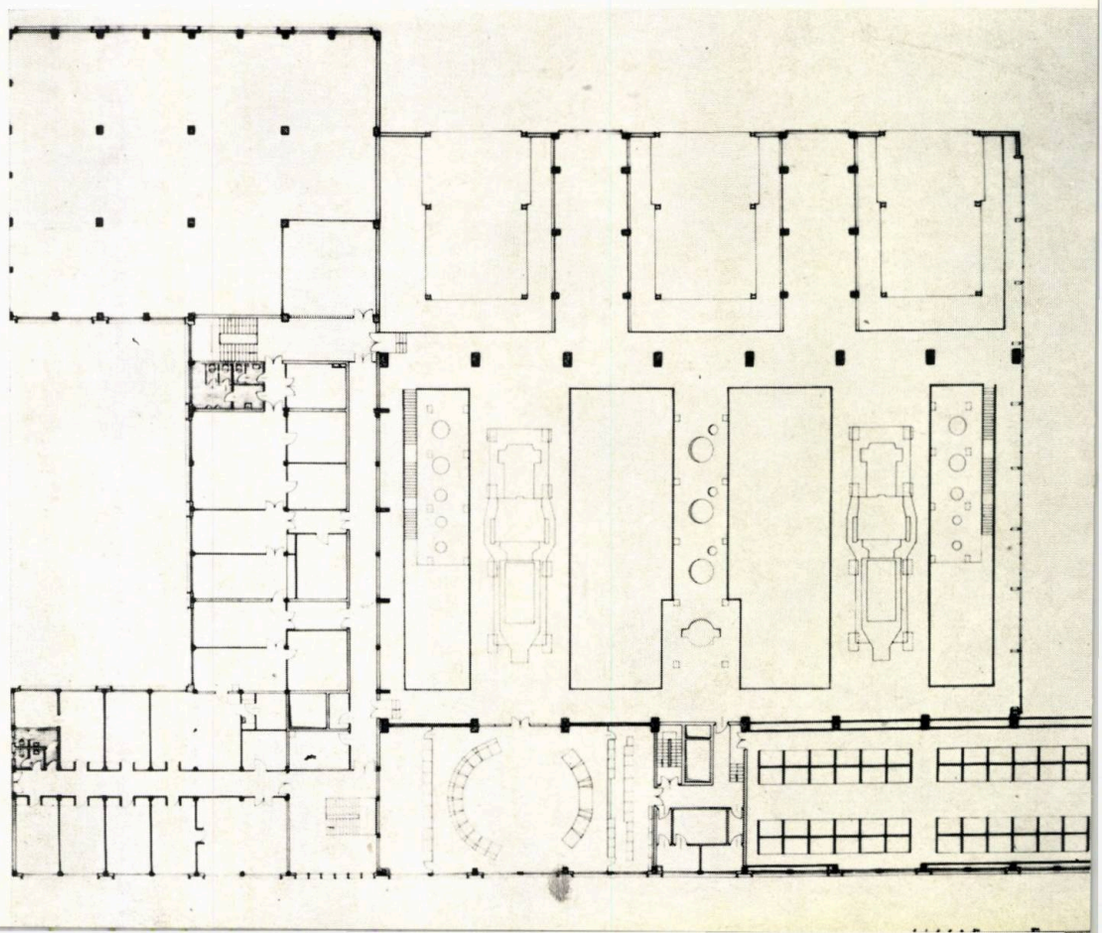

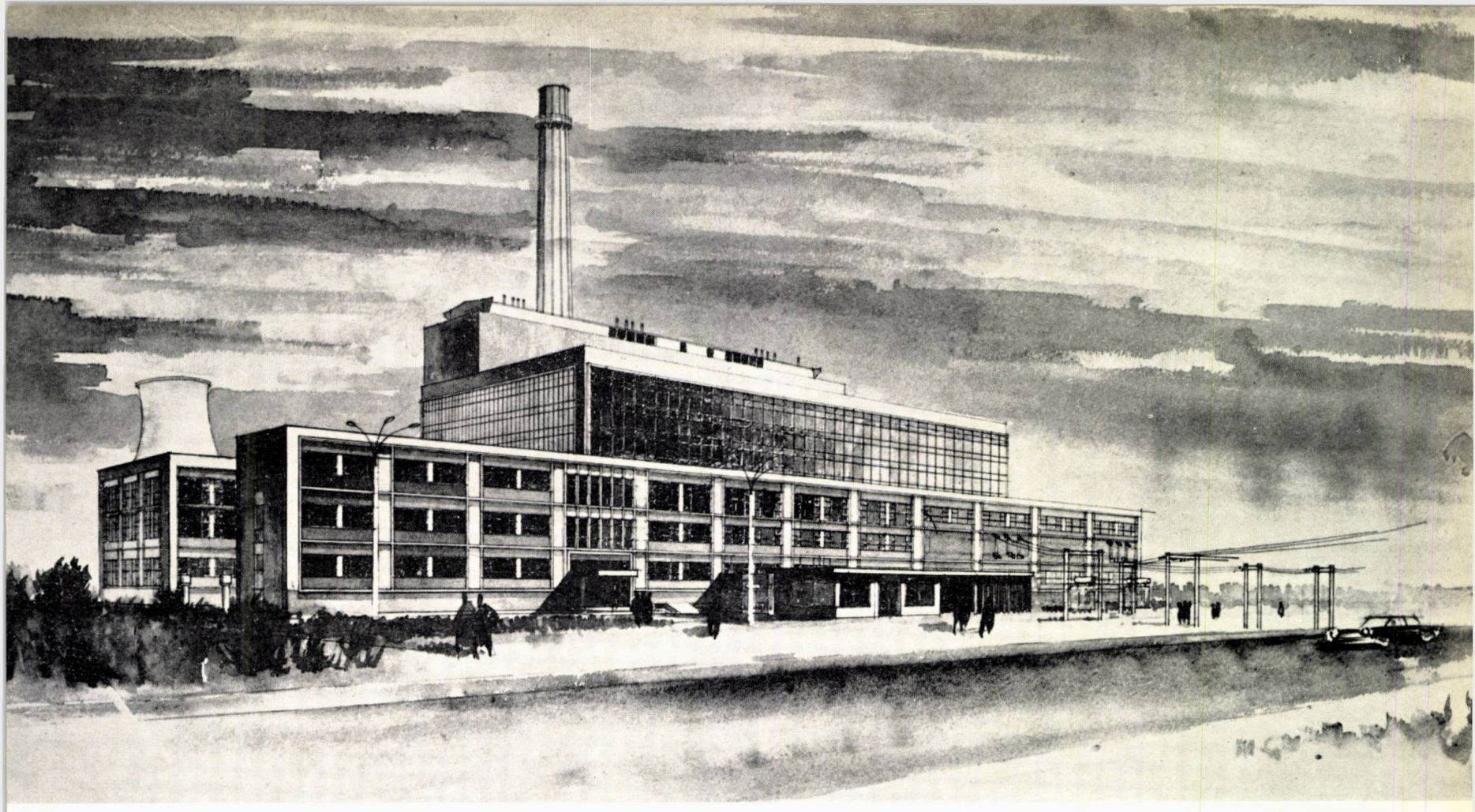

— plecările conductelor de termoficare ;

— reducerea la maximum a terenului construit și micșorarea costului investiției.

Amplasarea clădirii principale cu sala mașinilor dispusă cu latura lungă paralelă cu șoseaua Tutora a fost condiționată de ieșirile spre stație și de necesitatea de a prezenta fațada principală spre șosea.

Corpul de exploatare, stația electrică, epurarea chimică, atelierele și depozitele, laboratoarele și vestiarele sînt comasate într-o clădire adiacentă clădirii principale, dispusă pe latura frontului fix și pe latura lungă spre șosea.

Pe lîngă economiile realizate la costurile construcției, comasarea a permis reducerea suprafeței incintei și a drumurilor de acces.

Ca plastică arhitecturală, s-a căutat pe cît posibil înscrierea ei în arhitectura generală pentru a realiza, împreună cu celelalte construcții din zonă, un tot omogen. Aceasta s-a realizat prin îmbinarea echilibrată a volumelor clădirii principale și a corpului anexă, precum și din alegerea materialelor de finisaj.

Prin închiderea sălii mașinilor cu pereți vitrați (soluție adoptată din cauza necesității unui mare număr de ochiuri mobile pentru ventilație) care se profilează pe pereții metalici plini, din tablă ondulată, ai sălii cazanelor, precum și prin suprapunerea corpului anexă (de înălțime mai mică) pe două laturi ale sălii mașinilor, s-a urmărit realizarea unor volume armonios echilibrate și unitar concepute prin utilizarea unor elemente de arhitectură comune. Corpul anexă se impune prin coloritul placajului ceramic împărțit de un carelaj alb realizat din profile simple care dau unitate fațadelor și elimină monotonia ansamblului.

Utilizarea acelorași elemente de arhitectură și la clădirile anexe, ca și coloritul estompat al acestora contribuie la punerea în valoare a centralei propriu-zise, dîndu-i un aspect plăcut și modern.

Materialele de finisaj s-au stabilit în funcție de importanța și procesul tehnologic specific fiecărei încăperi, precum și de realizarea unor soluții estetice corespunzătoare.

Pentru încăperile cu caracter tehnologic (sala cazane, mașini, epurare chimică, stații) s-au folosit: tencuieli drișcuite fin, placaj de ceramică la fațade (epurare chimică), uși și ferestre metalice din tablă ambutisată, socluri ceramice la interior, pardoseli din mozaic turnat și PVC, vopsitorie cu alhidal la tîmplăria metalică.

Pentru camera de comandă: pereți placați cu plăci din placaj traforat, furniruit, izolații fonice cu vată minerală și plafon din grătar din material plastic, tip Philips, iar pentru încăperile administrative și laboratoare, vopsitorii cu vinacet și alhidal, pardoseli de mozaic turnat și PVC.

RECENZII

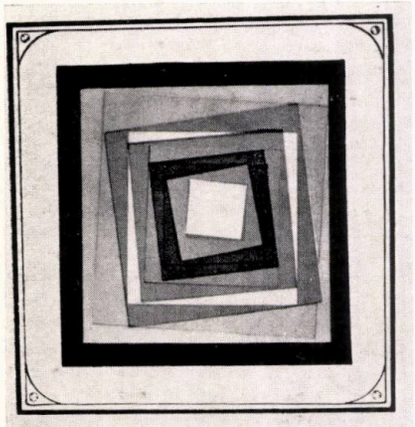

Estetica vieții cotidiene

ESTETICA VIEȚII COTIDIENE

Sub redacția prof. univ. Marcel Breazu și conf. univ. Anton Moisescu

București, Editura științifică, 1966, 400 pag.

Se impune cu tot mai multă evidență faptul că în condițiile socialismului esteticul devine o dimensiune complexă și esențială a vieții ca parte integrantă a procesului de constituire a spiritualității omului, eliberat de alienări generate de societatea bazată pe antagonisme sociale ireductibile.

În ultimii ani, alături de abordarea mai creatoare, în spiritul marxism-leninismului, a unor probleme de bază ale esteticii creației artistice, s-a lărgit considerabil și sfera preocupărilor din domeniul esteticii, căpătîndu-și locul cuvenit și unele aspecte ale creației extra artistice dar cu importante implicații estetice în activitatea umană.

Pe această linie se înscrie și volumul de studii intitulat « Estetica vieții cotidiene » apărută nu de mult în cadrul lucrărilor Institutului de filozofie al Academiei R. S. România, sub redacția lui M. Breazu și A. Moisescu.

Volumul cuprinde studii de interes general privind probleme actuale ale aprecierii și valorificării estetice a activităților umane la nivelul realizării ambianței locului de muncă (I. Achim), al calității produselor materiale de larg consum (Gr. Smeu), al relațiilor sociale (I. Pascadi), al arhitecturii și urbanismului (A. Moisescu și C. Marinescu).

În prima parte, prof. Marcel Breazu stabilește cu mult discernămînt cadrul teoretic și metodologic general de abordare a problemelor esteticii vieții cotidiene.

Pornind de la diferitele tipuri de atitudine estetică, dinamica și greutatea lor specifică în ansamblul preocupărilor oamenilor aparținînd anumitor orînduiri sociale, anumitor clase sociale, se elucidează cu claritate sfera noțiunii de viață cotidiană, conținutul categoriei de valoare și, pe această bază, specificul cotidian ca și două dintre categoriile importante ale sale, stilul și ornamentul. Această abordare general teoretică a problemelor esteticii vieții cotidiene ni se impune prin claritate și competență, ținînd seama și de dificultățile inerente începutului tratării unor asemenea probleme în literatura noastră de specialitate. Apreciem ca un element pozitiv faptul că analiza dimensiunilor estetice ale cadrului vieții cotidiene este făcută prin prisma preocupărilor actuale la nivel mondial, în care fac sensibile elementele de apreciere și valorificare critică a punctelor de vedere privind, îndeosebi, arhitectura și urbanismul.

Merită relevat faptul că pornindu-se de la ideea că urbanismul și arhitectura « *au însușiri care le situează mai curînd în zona elementelor care constituie esteticul vieții cotidiene decît în cea a creației artistice propriu-zise* » (p. 181) în volum se acordă o importantă atenție problemelor teoretico-estetice actuale ale arhitecturii și urbanismului, ca elemente esențiale ale cadrului vieții cotidiene și care capătă, în condițiile socialismului, o pondere tot mai mare în sfera largă a esteticului.

Amplul studiu intitulat « *Estetica localităților* » abordează probleme teoretice și estetice fundamentale pentru creația de arhitectură și urbanism ca : definiția și rolul urbanismului și arhitecturii, valoarea practic-utilitară și spirituală a arhitecturii și urbanismului, criteriile valorii urbanismului și arhitecturii, metoda de creație în arhitectură, trăsăturile principale ale esteticii localităților.

Pornind de la complexitatea arhitecturii și urbanismului ca fenomen social, se relevă primordialitatea valorii lor practic-utilitare în raport cu funcția și valoarea spirituală (inclusiv estetică), specificul și interacțiunea criteriilor fundamentale (atributelor) ale arhitecturii și urbanismului — utilitatea, constructivitatea, economicitatea și frumusețea — și, mai ales, potențele estetice principale conținute în înseși criteriile utilității, constructivității și economicității « *a căror evidențiere creează resursele cele mai importante ale expresivității arhitecturale și urbanistice* (p. 203). « *Valoarea estetică* — se arată în studiu — *reprezintă o sinteză a tuturor criteriilor componente, este reflexul unității lor organice obiective* » (p. 219). Prin această prismă sînt interesant și convingător abordate aspecte ale valorificării cît mai depline a potențelor estetice ale constructivității, în special în raport cu arhitectura, în care aceste potențe se manifestă în mod direct.

Tratarea expresivității estetice a arhitecturii și urbanismului este axată în primul rînd pe expresivitatea spațiului (ca element principal al imaginii estetice a arhitecturii și urbanismului) și a modului său de funcționare, pe reprezentarea sinceră a acestui spațiu și pe asigurarea funcțiilor lui, ceea ce duce la dobîndirea veridicității lui funcționale, pe exprimarea cît mai deplină a conținutului său de viață umană.

Analiza principalelor trăsături ale esteticii localităților este critică, pătrunsă de spirit modern, axată pe ideea mobilității și dinamismului orașelor contemporane, ceea ce permite autorului să formuleze multe concluzii interesante și utile pentru activitatea arhitecturală și urbanistică de astăzi și de mîine.

În « *Estetica străzii, a parcurilor și a spațiilor publice* » arh. C. Marinescu supune analizei « obiecte » importante din cadrul vieții cotidiene care țin de fizionomia și dinamica localităților, urmărind criteriile și căile valorificării lor estetice în contextul societății moderne, cu ample referiri, în același timp, la preocupări teoretice și realizări practice în acest domeniu pe plan mondial.

În descifrarea valențelor estetice ale spațiilor publice, muzeelor, sălilor de cinema, spațiilor comerciale, spațiilor de odihnă etc., ale « mobilierului » urban, dotărilor tehnice, tratărilor speciale ale suprafeței străzilor și piețelor, ale iluminatului stradal, publicității și reclamei luminoase, vegetației etc., se fac multe observații interesante din care rezultă posibilitățile largi și variate pe care le pot aduce tratarea estetică a spațiilor publice, străzii și parcurilor în asigurarea unei ambianțe senzoriale cît mai plăcute și mai expresive.

Fără discuție că apariția acestui volum constituie un pas înainte în punerea și elaborarea, la nivelul unor studii mai ample și cu un caracter teoretic mai pronunțat, a problemelor teoretico-estetice ale creației de arhitectură și urbanism, în strînsă legătură cu sarcinile actuale și de perspectivă ale domeniului de arhitectură.

Considerăm însă că ținînd seama de complexitatea fenomenului de arhitectură, de « registrul » său sensibil și estetic specific (specific în primul rînd în sens de complexitate), condiționat și de specificitatea zonei activității umane în care se circumscriu arhitectura și urbanismul, abordarea în totalitate a fenomenului de arhitectură (nu ca un tot ci ca totalitatea laturilor abordate ca entități relativ independente) nu putea, la nivelul cercetărilor teoretice actuale din domeniul arhitecturii și urbanismului, să ofere o rezolvare teoretică (cu evidente implicații practice) care să nu fie susceptibilă de observații critice, uneori care țin de conținutul acestei rezolvări. Aceste observații țin în primul rînd de schițarea acelor probleme estetico-teoretice, deficitare ca nivel de tratare, în studiile cuprinse în acest volum, care se impun spre rezolvare atenției actuale și de viitor a cercetărilor din acest domeniu.

Din acest punct de vedere, ni se pare că chiar unele probleme care în mod firesc se presupun a fi elucidate prin însăși exigența teoretică impusă de titlurile unor capitole — ca de exemplu cel intitulat « Metoda de creație în arhitectură » — nu capătă un răspuns satisfăcător și convingător. De aceea cititorul (ca autor și actor al vieții cotidiene), mai mult sau mai puțin preocupat de problemele arhitecturii și urbanismului și cu atît mai mult, credem, specialistul se declară nesatisfăcut de modalitatea de rezolvare a acestei probleme.

Apar neconvingătoare (neelucidate) afirmații ca acestea : « *metoda de creație a arhitecturii socialiste este direct înrudită cu metodele realismului artistic* » . . . (p. 221) ; reiese, în continuare (p. 226), că metoda de creație în arhitectură se reduce la diverse complexe de condiții pe baza cărora arhitectul încearcă să-și dirijeze conștient activitatea creatoare pentru a obține sinteza și coordonarea criteriilor fundamentale și a realiza frumusețea prin unitatea organică a operei. Care sînt aceste « *complexe de condiții* » ? Prin această prismă acentuarea, ca esențială, a primordialității metodei de creație (p. 227) nu răspunde la obiect. Aceasta cu atît mai mult cu cît în pagina următoare se afirmă că « *metoda caracterizează relațiile dintre om și mediu și deci orientarea creației* » (p. 228). Pe aceeași linie, după părerea noastră, sînt insuficient și puțin convingător aprofundate teoretic (mai ales valorificate la scara sensibilității estetice arhitecturale și a specificului acestei zone de activitate umană) unele probleme ca ideal estetic și stil.

Ni se pare că abordarea problemelor ideologico-estetice ale arhitecturii și urbanismului trebuie să evite opozițiile rigide în aprecierea creației de arhitectură din țări cu sisteme social politice diferite (care nici în arta propriu-zisă nu sînt întotdeauna justificate) ținînd seama de faptul că arhitectura, mai ales, este în primul rînd un element important al producției materiale, un domeniu în primul rînd al creație științifice și pe această bază al celei estetice.

Conf. univ. ION REBEDEU

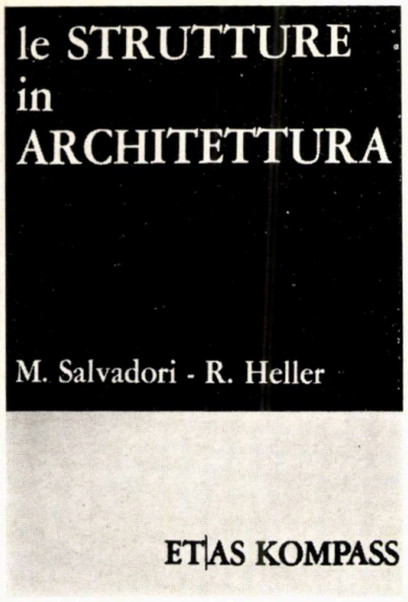

M. Salvadori — R. Heller

LE STRUTTURE IN ARCHITETTURA

Structurile în arhitectură

Milano, Editura Etas Kompass, 1964

387 pag., cu numeroase ilustrații.

Lucrarea a apărut în 1963 în S.U.A. și este prezentată de Pier Luigi Nervi. Este împărțită în 12 capitole avînd, în ordine, următoarele titluri: Structurile în arhitectură, Încărcările structurilor, Materialele structurale, Cerințele structurilor, Solicitările simple, Structurile rezistente la tensiuni și compresiune, Grinzile, Cadrele și arcele, Considerații complimentare asupra comportării structurilor, Rețele, plăci și plăci curbate, Membrane, Pînze subțiri, Concluzii.

Autorul încearcă să elimine una din cele mai grave deficiențe din studiul teoriei și tehnicii construcțiilor și anume absența unei eficiente legături între *intuiția statică*, mai mult sau mai puțin naturală tuturor oamenilor și *calculul static*, analitic dedus din principii de statică și rezistență, ele însile bazate pe intuiții, ipoteze și axiome simplificatoare ale realității fizice.

Autorul prezintă problemele astfel încît să evidențieze și posibilitatea și necesitatea îmbinării *aprecierilor intuitive cu principiile matematico-statice*, tocmai pentru a studia corect o structură rezistentă și estetică în același timp. Este de fapt teza lui Pier Luigi Nervi, exprimată în mai multe din lucrările sale teoretice.

Metoda propusă este cu atît mai necesară cu cît dezvoltarea continuă, tumultoasă a activității constructive cere pe de o parte specializare dar pe de altă parte și o putere de sinteză creatoare. Dezvoltarea teoretică științifică, riguroasă, trebuie să găsească astăzi un corespondent intuitiv personal — de fuziune naturală și nouă între « intuiția inventivă » și « obiectivitatea realistă ». Mai mult, această sinteză va putea diminua impersonalitatea și duritatea tehnică, umanizînd oarecum rezultatele calculelor — nu în final, ca un adaus, ci ca soluție inițială și ipoteză de lucru. Pe această cale, susțin autorii, se ajunge la acel « rezultat maxim cu mijloace minime » care este obiectivul fundamental al tuturor activităților umane.

Arhitectura fiind singura artă într-adevăr publică și singura tehnică de utilitate și mijloace universale, este firesc ca aceste probleme să intereseze atît specialistul și practicianul, cît și marele public — beneficiarul procesului constructiv.

Lunga experiență în învățămînt l-a condus pe prof. M. Salvadori la convingerea că studiul structurilor pentru studenții arhitecți trebuie să plece de la intuitiv și funcțional-static și numai ulterior să se introducă principiile teoretice și formulele de calcul. Prof. M. Salvadori susține că progresele realizate în producția materialelor de structuri și în analiza statică și de rezistență a structurilor, permit o tot mai mare libertate în proiectarea de arhitectură, dar că, totuși, această libertate nu trebuie să dispenseze proiectantul de a ține seama de principiile care au stat totdeauna la bazele unei bune arhitecturi: echilibru, stabilitate, rezistență, funcționalitate, economie și estetică.

De aici, suita capitolelor acestei cărți și continua grijă, în interiorul lor, a redării intuitive și riguroase a fenomenului structură-arhitectură.

După cum se exprimă Pier Luigi Nervi în prezentarea sa, lucrarea prof. M. Salvadori, unică în acest gen, este prezentată cu simplitate și claritate, cele mai complexe probleme fiind exemplificate prin schițe și explicații sugestive, inteligibile și de cititorul care nu dispune de cunoștințe ample fizice și matematice.

Marele public găsește de asemenea o documentare asupra scării de posibilități constructive, și mai ales asupra stadiului actual al problemei structură-arhitectură.

Arh. ADRIAN GHEORGHIU,
arh. ROMANO de SIMON

WORLD
ARCHITECTURE 2

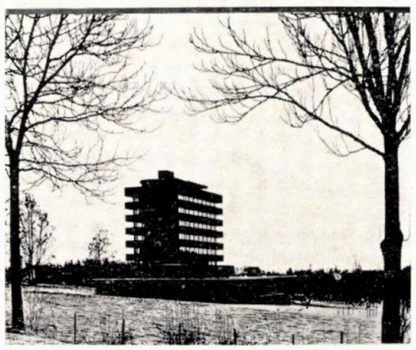

John Donat

WORLD ARCHITECTURE — 2

Arhitectura lumii — 2

London, Studio Vista, 1965

219 pagini, numeroase ilustrații

Editorul John Donat își continuă inițiativa, publicînd cel de-al doilea volum din ciclul « Arhitectura lumii ». Întocmai ca și lucrarea anterioară, prezenta culegere are drept scop popularizarea unor realizări și a unor tendințe caracteristice creației arhitectonice actuale.

Lucrarea, care conține realizări din 18 țări ale lumii, începe printr-un articol semnat de arhitectul japonez Kiyonon Kikutake care trece în revistă trăsăturile caracteristice ale arhitecturii japoneze, încercînd să deducă acele elemente generale, valabile pentru orice fenomen de creație arhitecturală.

În continuare, se prezintă planul pentru dezvoltarea orașului Tokyo (Kenzo Tange) subliniindu-se principiile sale fundamentale: trecerea de la un sistem structural radio-concentric la un sistem linear; obținerea unei unități organice între structura orașului, sistemul de circulație și arhitectura urbană; găsirea unei noi ordini spațiale care să reflecte organizarea deschisă și mobilitatea spontană a societății contemporane.

Orașul este comparat cu un arbore, trunchiul fiind format din structura stradală, sistemul de circulație și echipamentul tehnico-edilitar, ramurile corespunzînd diferitelor clădiri, iar frunzele fiind asemănate cu bunurile de consum ale populației. În acest sens, prin planul propus se consideră că se poate asigura, printr-o organizare unitară, metabolismul judicios al unei așezări urbane.

Din S.U.A. sînt prezentate un complex de case de week-end pe coasta Pacificului, precum și cîteva realizări și proiecte de arhitectul Craig Ellwood.

Craig Ellwood afirmă că „arta și știința construcțiilor sînt arta și știința structurii ». . . « structura este arhitectură » . . . « economia noastră ne dictează că tehnica mașinilor reprezintă esența construcțiilor noastre ».

Arhitecții canadieni se declară împotriva arhitecturii abstracte și formale, promovînd asimetria, planul liber și lipsa de formalism.

Arhitectul Ron Thon precizează că « sarcina arhitecturii abia începe atunci cînd se justifică necesitățile pragmatice » și « oricît de creatoare și de personală poate fi opera unui arhitect, ea depășește numai pînă la o anumită limită timpul și locul în care se produce ».

Ca exemplu specific pentru realizările din Marea Britanie s-a ales proiectul noului centru civic din Nottingham întocmit de către Peter Winchester.

Principiul compozițional adoptat conduce la realizarea unui element structural și arhitectonic unic, de valoare sculpturală, funcțiile întrepătrunzîndu-se în mod voit, iar circulațiile orizontale și verticale citindu-se cu ușurință prin profuziunea de pereți de sticlă.

Italiei i se acordă un loc important. Sub semnătura lui Mario Botero se face o apreciere critică a fondului social pe care se proiectează fenomenul arhitectonic, semnalîndu-se contradicțiile sociale și economice existente în această țară.

Carlo Scarpa, din Veneția, se inspiră din arhitectura acestui oraș și s-a specializat în realizarea unei arhitecturi moderne în tratare dar subordonată cadrului existent. În culegere se prezintă restaurarea integrală a unui palat venețian.

Diametral opus este Angelo Mangiarotti, milanez preocupat în primul rînd de utilizarea unor procedee constructive noi, bazîndu-se pe avantajele industrializării. Din creația sa este prezentată o fabrică și un depozit, ambele ilustrînd această concepție.

Arhitecții francezi, prin intermediul lui Candilis, Josic și Woods, sînt prezenți cu proiectul unei universități la Berlin, conceput pe baza unui plan format din numeroase nuclee mărunte, lipsite de dominante volumetrice.

Din Spania se prezintă consecințele impresionantului aflux de turiști (care încă în 1964 însuma 11 000 000 de persoane), asupra aspectului localităților și peisajului, în special pe coastele Mediteranei. Arhitecții spanioli sînt depășiți de necesitățile comerciale, care impun sub semnul profitului rapid, un haos urbanistic și arhitectonic.

Ca un exemplu contrastant se prezintă proiectul pentru un oraș de 45 000 locuitori pe malul mării în apropiere de Valencia, unde urmează să poată fi găzduiți și 50 000 vizitatori sezonieri.

Arhitectura R. F. a Germaniei este înfățișată prin Filarmonica din Berlin, cunoscuta operă a lui Hans Scharoun.

Arhitectura Republicii Sud Africane este prezentată cu două exemple contrastante: un magazin ultra modern și o așezare de case mizere pentru populația de culoare, un adevărat ghetto, pe care desenele de pe pereți încearcă insuficient să-l înveselească.

Arhitectura U.R.S.S. este reprezentată de cîteva cartiere noi de locuit din Leningrad și din noul oraș Angarsk, unde predomină construcțiile din panouri mari, de noua tabără de pionieri de la Artek din Crimeea, precum și o casă de odihnă din Ucraina la Kanev. Toate exemplele atestă o orientare către o arhitectură sobră și sinceră, în care funcția și structura se pot citi cu ușurință.

Textul de prezentare a arhitecturii sovietice subliniază sarcinile impresionante care stau în fața acestei arhitecturi servind cerințele poporului.

Culegerea mai cuprinde producții arhitectonice din Irlanda, Norvegia, Grecia, Elveția, Mozambic și Finlanda.

În ansamblul său, volumul se prezintă ca o lucrare interesantă, care permite un tur de orizont în lumea arhitecturii contemporane. Stilul concis și prezentarea grafică impecabilă contribuie la caracterul atrăgător al cărții.

Totuși se poate reproșa autorului eclectismul (pe undeva inerent unei asemenea inițiative), manifestat prin varietatea prea

mare a gradului de aprofundare a problemelor prezentate. Culegerea oferă din loc în loc valoroase profesiuni de credință de arhitectură, care alternează apoi cu simple prezentări descriptive.

Dr. arh. ALEXANDRU BUDIȘTEANU

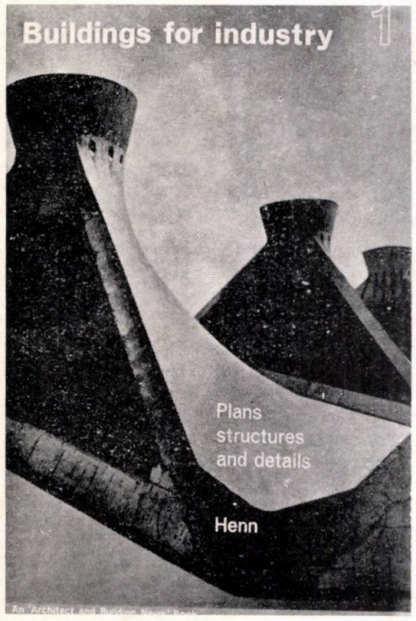

Prof. dr. Walter Henn

BUILDINGS FOR INDUSTRY

Construcții industriale

Vol. I și II.

London, Iliffe Books Ltd., 1967

410 pag., 355 p., cu numeroase ilustrații

Recent, editura Iliffe Books din Londra a publicat, în limba engleză, lucrarea profesorului dr. W. Henn « Buildings for Industry » (Construcții industriale). Interesul cu care au fost întîmpinate primele volume ale lucrării, « Bauten der Industrie », apărute inițial în editura Callwey din München, a determinat pe autor și colaboratorii săi să amplifice materialul, consacrat cîțiva ani ca un manual complex pentru proiectarea de construcții industriale, hale de producție, clădiri anexe și auxiliare.

Primul volum cuprinde 400 pagini cu peste 3 000 desene — planuri, secțiuni, elevații și detalii — ale unor largi game de soluții constructive. În această lucrare, o dată cu prezentarea realizărilor unor valoroși arhitecți și ingineri din diferite țări, este reflectată experiența rezultată din practica de proiectare a autorului și colaboratorilor săi, din urmărirea comportării în operă a diverselor soluții și procedee noi. Urmărirea lucrărilor de execuție a furnizat informările cele mai bune pentru cercetarea, precizarea și dezvoltarea procedeelor și soluțiilor elaborate în activitatea de proiectare.

Utilizarea multora din formulele constructive indicate în această lucrare asigură mărirea eficienței economice a construcțiilor industriale prin reducerea greutății proprii a clădirilor, creșterea gradului de confort, scurtatea duratei de execuție, sporirea durabilității și a valorii plasticii arhitecturale.

Modul în care a fost prezentat și sistematizat materialul — 9 capitole subdivizate în 70 subcapitole — facilitează atît cercetarea lui cît și alegerea soluției optime datorită comentariilor critice obiective a multora din exemplele incluse în lucrare.

În primul capitol sînt dezvoltate unele principii de rezolvare a planului general, amenajări exterioare, rețele de circulație, parcaje, zona intrării în incintă ș.a.

Capitolele următoare se referă la standarde și prescripții, sisteme de referință, diverse tipuri de hale industriale dispuse parter sau etajate, structuri: metalice, din beton armat, beton armat precomprimat, din lemn, aluminiu ș.a., acoperișuri: plane, în arc, cu dublă curbură, suspendate, cupole geodezice, și diverse tipuri de luminatoare.

În succesiunea analizării și exemplificării celorlalte elemente constructive se înscrie și capitolul care cuprinde soluții și posibilități de extindere a clădirilor industriale, rosturi, etanșări, fundații, acoperișuri plate și acoperișuri terase, termo și hidroizolații, pereți interiori și exteriori, diverse soluții pentru tratamente fonoabsorbante.

Problemele legate de circulație și transporturi sînt exemplificate prin diverse rezolvări de scări, lifturi, poduri și grinzi rulante, conveiere, autoîncărcătoare, uși și portaluri glisante, mecanizate, batante cu foi din plăci de cauciuc etc.

Capitolele următoare se referă la: iluminatul natural-principii, diagrame și abace pentru determinarea suprafețelor necesare de ferestre și luminatoare, elemente de protecție împotriva însoririi — precum și la unele principii privitoare la instalațiile de iluminat electric, încălzire, ventilație și condiționare — instalații speciale de prevenirea incendiilor.

Ultimul capitol al lucrării cuprinde diferite exemple pentru rezolvarea de partiu a unor construcții auxiliare și anexe — depozite, birouri tehnico-administrative, laboratoare.

Volumul I al lucrării prof. W. Henn, completat ulterior publicării lui în limba germană, oferă celor interesați posibilitatea cunoașterii diverselor sisteme și detalii constructive intrate în uz și verificate, cît și a celor mai noi a căror experimentare în ceea ce privește comportarea în operă — continuă.

Volumul al doilea cuprinde în 355 pagini cu fotografii, planuri și elevații pentru 140 realizări reprezentative în domeniul ansamblurilor și construcțiilor industriale din 27 țări (Europa, cele două Americi, Australia, Japonia ș.a.).

Exemplele sînt grupate pe ramuri industriale și anume: pentru produse alimentare, textile și industria ușoară, metalurgie și construcții de mașini, fabrici de automobile, industria optică de precizie, industria produselor electrice, industria de celuloză și hîrtie, tipografii și poligrafii, industria cimentului, asbocimentului și a produselor ceramice, fabrici de cauciuc, centrale termice, precum și laboratoare uzinale și de cercetări.

Acest volum reprezintă o amplă documentație în domeniul arhitecturii industriale — o selecționare a unora din cele mai reprezentative realizări, care prin modul expresiv și complet de ilustrare constituie un prețios material de informare pentru arhitecți.

★

Cu ocazia unei deplasări documentare efectuate în R.F.G. în luna octombrie 1966, grupul de arhitecți și ingineri români condus de prof. arh. L. Adler a avut posibilitatea de a vizita pe prof. dr. W. Henn la catedra de construcții industriale a politehnicii din Braunschweig.

Discuțiile purtate în legătură cu activitatea de proiectare au relevat unele aspecte interesante privind modul de organizare a colectivelor de arhitecți și ingineri din cadrul biroului condus de profesorul Henn, modul în care sînt întocmite proiectele — colaborarea cu specialiștii tehnologi — în general salariați ai unităților industriale beneficiare, normativele elaborate în cadrul biroului de proiectare cu valabilitate limitată în timp — a căror utilitate s-a dovedit uneori superioară standardelor ș.a. Ca un fapt remarcabil apare antrenarea în munca de proiectare a studenților arhitecți și ingineri din ultimii ani de școală. Practica pe care aceștia o fac în biroul de proiectare este apreciată de prof. W. Henn nu numai ca o ucenicie, ci trăirea ultimilor ani de studenție ca o anticipare a profesiunii, în perspectiva răspunderilor ce le revin viitorilor arhitecți și ingineri.

Prof. Dr. Walter Henn

SOZIALBAUTEN DER INDUSTRIE

Construcții sociale în industrie

München, Editura Georg D. W. Callwey, 1966 480 p., numeroase ilustrații

Volumul IV al lucrării profesorului dr. W. Henn « Industriebau » — ediția germană — constituie un amplu și prețios îndrumar în proiectarea construcțiilor sociale, anexe industriilor.

În partea introductivă, autorul consideră că eficiența investițiilor industriale este rezultanta eforturilor unite ale oamenilor și mașinilor — din care cauză chetuielile care se fac pentru realizarea anexelor sociale, au — în cele mai multe cazuri — o importanță egală cu aceea a investițiilor pentru mașini și utilaje tehnologice.

Astăzi, necesitatea construcțiilor sociale din cadrul întreprinderilor industriale nu mai poate fi pusă în discuție; există însă, în cercul larg al arhitecților și inginerilor proiectanți, discuții cu privire la deficiențele bazelor proiectării, insuficiența unor prescripții și indici, rezultați din practica profesiunii și nu dintr-o analiză riguros științifică.

Autorul își propune să rezolve — în măsura în care acest lucru i-a fost posibil — deficiențele semnalate în acest domeniu, să aducă o contribuție, pe care o apreciem ca deosebit de valoroasă, — la elucidarea problemelor specifice proiectării anexelor sociale.

Valoarea necontestată a lucrării pe care o prezentăm este consecința unei ample acțiuni de cercetare completată de experiența îndelungată a dr. W. Henn ca profesor și arhitect proiectant — autor al multor și valoroase lucrări.

Într-un cadru bine definit, volumul *Sozialbauten* tratează problemele construcțiilor și încăperilor ce trebuie prevăzute pentru asigurarea confortului muncitorilor: vestiare, dușuri și lavabouri, cantine, locuri pentru luat masa și bucătării uzinale, încăperi pentru repaos, puncte sanitare și de prim ajutor, policlinici și spitale de întreprinderi.

În partea teoretică a lucrării se formulează premizele și bazele proiectării, indicii de folosire și dimensionare a spațiilor, diferitele posibilități de rezolvare a partiului și sistemului constructiv, modul de stabilire a eficienței economice a investițiilor, aprecierea cuantumului cheltuielilor curente de exploatare ș.a.

Partea exemplificativă ilustrează importante realizări pe plan mondial din Europa, America, Australia, Japonia.

În capitolul care tratează despre restaurantele uzinale, cantina Complexului Industrial MIC București-Militari — proiect IPCMC — constituie unul din exemplele realizate în acest domeniu.

Rezolvarea competentă și cuprinzătoare a problemelor teoretice, multitudinea detaliilor și bogata ilustrare cu exemple valoroase, situează lucrarea la nivelul superior exigent cerut de un manual pentru arhitecții proiectanți. Se cuvine a evidenția modul deosebit de prezentare grafică.

Arh. MIRCEA ENESCU

CRONICA

DIN ACTIVITATEA UNIUNII ARHITECȚILOR

MANIFESTĂRI LA CASA ARHITECTULUI

DISCUȚII

În cadrul secțiilor de urbanism și de arhitectură civilă ale Uniunii arhitecților a avut loc, la 30 mai a.c., o discuție de creație cu tema « Dezvoltarea rețelei turistice ».

DEPLASĂRI PESTE HOTARE

În cadrul acordurilor culturale încheiate între Republica Socialistă România și alte țări, în cursul lunii mai a.c. au avut loc următoarele călătorii de documentare:

— în Belgia: arh. Virgil Nițulescu și Ion Tabacu;

— în Republica Democrată Germană: arh. Cristina Neagu și arh. Gheorghe Pașcaru;

— în Republica Socialistă Cehoslovacă: arh. Dorotea Basarab și arh. Constantin Dobrescu;

— în U.R.S.S.: arh. Sabina Pop și arh. Z. Solomon.

CONFERINȚE

La 9 mai a.c., în cadrul ciclului « Probleme actuale din practica profesională » a fost organizată o prezentare de diapozitive color înfățișînd aspecte mai puțin cunoscute ale arhitecturii japoneze. Diapozitivele au fost comentate de către conf. arh. Cezar Lăzărescu și student arhitect Ștefan Șteblea.

★

La 16 și 19 mai a.c. au avut loc expuneri, ilustrate cu diapozitive, asupra arhitecturii industriale din R. F. a Germaniei și Suedia. Expunerile au fost prezentate de prof. arh. Ladislau Adler, ing. Radu Agent, arh. Ștefan Antoniu, arh. Alexandru Costinescu, arh. Ion Enescu, arh. Mircea Enescu, ing. Ion Otescu, arh. Gabriel Petrescu și arh. Boris Stuparu.

★

Prof. Tudor Bugnariu a conferențiat, la 23 mai a.c., în cadrul ciclului « Probleme de cultură generală », despre « Urbanism, urbanizare, sociologie. »

Marți 13 iunie a.c. a avut loc expunerea arh. Ștefan Radu Ionescu cu tema « Imagini din Jugoslavia ». Expunerea a fost ilustrată cu diapozitive color.

★

Arh. Aurelia Teodorescu a conferențiat în ziua de 20 iunie a.c. despre « Experiența proiectării spitalelor în Republica Federală a Germaniei și în Austria ». Expunerea a fost însoțită de proiecții de diapozitive.

★

În ziua de 27 iunie a.c., arh. Nicolae Vlădescu a expus pe bază de diapozitive color, conferința cu tema « Aspecte de călătorie din Franța ».

EXPOZIȚII

Între 5 și 20 mai a.c. a fost deschisă o expoziție de fotografii ilustrînd opera marelui arhitect Le Corbusier.

★

Expoziția de desene și acuarele a arh. Bogdan Gheorghiu a fost deschisă între 26 mai și 10 iunie a.c.

★

Proiectele prezentate la concursul „Sistematizarea ansamblului central din orașul Focșani, în vederea amplasării monumentului Unirii" au fost expuse în sala de expoziții a Uniunii arhitecților, între 16 iunie — 1 iulie 1967.

Vedere din Italia—Fotografie de arh. Ion Lucăcel

PLENARA UNIUNII ARHITECȚILOR CONSACRATĂ «PROBLEMELOR ACTUALE ALE DEZVOLTĂRII ORAȘELOR»

În zilele de 20—21 aprilie 1967 a vut loc plenara Uniunii arhitecților cu tema « Probleme actuale ale dezvoltării orașelor ».

În cuvîntul de deschidere au fost subliniate criticile aduse de conducerea de Partid și de Stat cu ocazia Consfătuirii pe țară a lucrărilor din construcții și a Consfătuirii proiectanților din acest domeniu, în special insuficienta valorificare a teritoriului prin aplicarea unor densități prea reduse și neaprofundarea temeinică a problemelor economice generale pe care le ridică construcția orășenească, ignorarea specificului local și a tradițiilor, lipsa de varietate în privința înălțimii, tratării și așezării blocurilor în noile ansambluri.

În cadrul numeroaselor luări de cuvînt participanții au adus valoroase contribuții bazate pe experiența proprie și proiectarea internațională.

S-au dezbătut:

— aspecte economice ale activității complexe de construcție a orașelor, legate și de problemele pe care le ridică exploatarea și întreținerea acestor investiții;

— probleme legate de zonele de locuit ale orașelor și de organizarea noilor ansambluri de locuit;

— probleme de circulație orășenească;

— probleme legate de particularizarea soluțiilor urbanistice și de sublinierea caracterului specific al localităților;

— rolul ce revine orașelor în cadrul sistematizărilor teritoriale, relațiile între ansamblurile orășenești și problema de mișcare a populației;

— probleme demografice și sociale pe plan mondial și situarea țării noastre în acest cadru;

— cercetarea științifică în urbanism.

În cadrul discuțiilor, pe lîngă prezentarea critică a realizărilor și a unor aprecieri teoretice, au fost făcute și unele propuneri menite să aducă îmbunătățiri în activitatea de proiectare urbanistică. În acest scop, se consideră că este necesară o preocupare continuă și organizată de sistematizare a experienței dobîndite, care ar favoriza apariția unor concluzii teoretice și practice. Relevîndu-se faptul că analiza economică, oricît de profundă, nu frînează procesul de creație ci ajută la susținerea și fundamentarea temeinică a soluțiilor, se apreciază că aceasta trebuie să fie îndrumată pe un făgaș normal, pe baza criteriilor științifice și nu unor păreri și aprecieri subiective, antrenîndu-se în acest scop colectivele de specialiști. De asemenea, este necesar ca în învățămîntul superior disciplinele economice specifice pentru pregătirea cadrelor de urbaniști să primească o pondere mai mare.

Problemele generale de sistematizare teritorială pe care le ridică dezvoltarea orașelor necesită:

— adîncirea cercetării științifice

— terminarea în termen cît mai scurt a studiilor teritoriale

— elaborarea unui studiu de sinteză pe țară în vederea stabilirii programului de investiții necesare pentru echiparea orașelor.

De asemenea, este necesară colaborarea activă cu inginerul urbanist și cu toți specialiștii care participă la această acțiune (statisticieni, sociologi etc.).

S-a mai subliniat că deficiențele constatate în proiectarea ansamblurilor de locuit vor putea fi evitate și printr-o organizare mai corespunzătoare a proiectării și a fost remarcată necesitatea unui coordonator unic al dezvoltării zonelor industriale pentru a se evita risipa de spațiu și a se asigura cooperarea diverselor lucrări tehnice.

În numărul viitor al revistei vom publica intervențiile mai importante din cadrul acestei plenare.

RECTIFICARE

În numărul 2/1967 al revistei noastre s-a strecurat o greșeală în legătură cu colectivul de autori ai lucrării distinse cu Premiul anual al Uniunii arhitecților pe 1966: Ansamblul de locuințe Drumul Taberei, microraioanele 1, 2, 3, 8.

Lista corectă este cea publicată în nr. 1/1967 al revistei (p. 46), și anume:

Autori: arhitecții Dinu Hariton, Gheorghe Colea, Gheorghe Nadrag, Constantin Rulea, Ianola Trișcu, Irina Veress, Silvia Stratu.

Coautor: arh. Nicolae Nedelescu.

uia informații

CONGRESUL DE LA PRAGA

Cu prilejul Congresului va avea loc, sub îngrijirea Facultății de arhitectură din Praga, tradiționala confruntare a studenților școlilor de arhitectură. Au fost primite 200 de proiecte de la 101 școli din 34 de țări.

Pînă la 15 martie a.c. se primiseră 76 de filme din 18 țări pentru a participa la cel de-al II-lea Festival al filmului de arhitectură.

Editura pentru literatura tehnică din Praga organizează, cu ocazia Congresului U.I.A., o expoziție a cărții de arhitectură, de construcții și de artă la care au fost invitate să participe și secțiile naționale ale U.I.A.

SEMINARUL INTERNAȚIONAL DE ARHITECTURĂ SPORTIVĂ ȘI RECREATIVĂ

Secția poloneză a U.I.A.a organizat la Katowice, între 22 și 27 iunie a.c., primul seminar internațional de arhitectură sportivă și recreativă cu tema: « Terenurile și echipamentele sportive și recreative cele mai accesibile fiecărui locuitor al orașului ». Cu acest prilej a avut loc o excursie de documentare pe traseul Katowice-Sosnowiec-Kracovia-Bielsko-Wisla-Cieszyn.

ȘTIRI

ANGLIA

Medalia de aur pentru arhitectură pe anul 1967 a fost decernată profesorului Nikolaus Pevsner.

ITALIA

Consiliul Superior al Lucrărilor Publice din Italia a aprobat planurile pentru un spital la Veneția, pregătite de Le Corbusier cu puțin înaintea morții sale. Construcția va cuprinde 50 000 m², din care 20 000 m² se întind direct deasupra lagunei. Clădit pe piloți, spitalul va respecta situl și nu va depăși înălțimea de 13 m.

MEXIC

Printre diversele manifestări culturale ce vor avea loc cu prilejul celei de-a XIX-a ediție a Jocurilor Olimpice, la Ciudad de Mexico se va organiza expoziția cu tema: Arhitectura modernă și urbanismul în slujba agrementului.

SPANIA

Municipalitatea orașului Milano (Italia) a decernat premiul internațional « La Madonnina » pe 1966 arhitectului spaniol D. Rafel Leoz de la Fuente pentru « spiritul său renovator și pentru realizările sale artistice de răsunet mondial, mai ales în domeniul arhitecturii ».

S.U.A.

Arhitectului Marcel Breuer i-a fost încredințată proiectarea monumentului ce urmează a fi ridicat la Washington în memoria președintelui F. D. Roosevelt.

Arh. MARCEL MELICSON

FIŞE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE

III

BUDAPESTI MŰSZAKI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA 1848

Loos a apărut pe neașteptate în mijlocul preocupărilor noastre arhitecturale cu un articol admirabil: « Ornament și crimă » — publicat în 1908. Ne găseam la sfîrșitul unei perioade sentimentale: regăsisem contactul cu natura (mișcarea de la 1900) și cucerisem în sfîrșit deplin noile tehnici (construcția în beton armat, mașini noi, materiale noi). Toate acestea însemnau o ruptură decisivă cu trecutul, păstrat în mod artificial de către academii, și în același timp constituiau o pregătire nerăbdătoare a viitorului.

Loos a măturat totul de sub picioarele noastre și a făcut o curățenie homerică, precisă, atît filozofică, cît și lirică. În acest fel, Loos a influențat viitorul nostru arhitectural. 3

LE CORBUSIER — 1930

Fig. 11. Adolf Loos — Interiorul bibliotecii vilei de la Montreux, pe malul lacului Leman (1904)

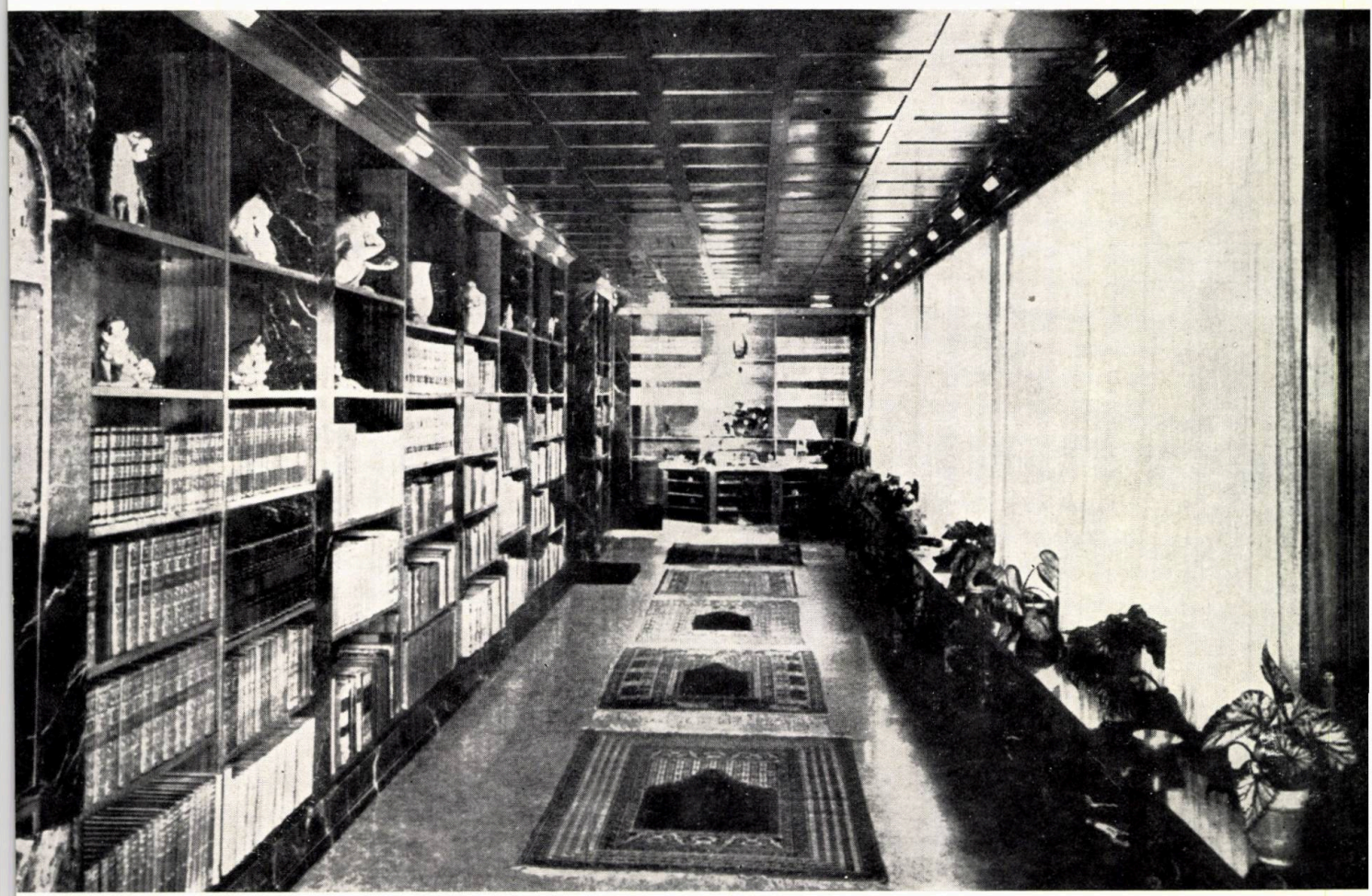

II — COTITURA DECISIVĂ (1890—1910)

ACEST FERICIT „FIN DE SIECLE"...

Frămîntările teoretice pentru eliberarea arhitecturii de tirania academică și eclectică a stilurilor istorice — pornită încă la mijlocul secolului XIX de un precursor de talia lui Viollet-Le-Duc — cuprinsese la sfîrșitul secolului întreaga Europă. Între 1890 și 1910 gîndirea arhitecturală face un pas decisiv pentru punerea bazelor unei noi arhitecturi — Van de Velde, Otto Wagner, Horta, Behrens, Tony Garnier, Gaudi, Perret, sînt cîteva dintre principalele personalități ce pregătesc treptat gîndirea arhitecturală spre un nou mod de abordare și rezolvare a problemelor funcționale, structurale, spațiale și plastice ale arhitecturii.

Era o cerință imperioasă a vremii, pentru a scoate arhitectura dintr-un marasm fără precedent în istoria sa.

Iată ce spunea pictorul și arhitectul belgian Henri Van de Velde, care a jucat un rol important în mișcarea arhitecturală a vremii:

Coșmarul unei urîțenii arhitecturale lipsite de rațiune

« Cei din generația mea au cunoscut coșmarul de a fi crescuți printre ființe cu inteligența întunecată, care se jucau cu elementele organice ale arhitecturii ca niște copii cu cuburile, care suprapuneau coloane și arcade, frontoane și cornișe fără nici o rațiune, fără nici o legătură, fără nici o consecvență și care se încăpățînau, cum numai niște nebuni puteau s-o facă, să pună deasupra acestor incoherențe, femei goale și flori.

Oroarea acestui coșmar . . . și frica față de propriul nostru viitor ne-a făcut să ne repezim la uși și ferestre, strigînd după rațiune, pentru a ne elibera. În general, publicul ignoră drama adolescenței noastre. Asupra copilăriei noastre apăsa plictiseala dezolantă a caselor în care creșteam și în care nimic nu poseda ceva din calitățile sau virtuțile care fac ca lucrările să poată răspîndi — întocmai ca ființele — un fluid de simpatie dătător de viață și de iubire încrezătoare . . . Asupra copilăriei noastre apăsa infinita urîțenie a sălilor de școală, o urîțenie ce rodea, ca un viciu, sufletul, creierul, carnea » . . . **39**

Teoriile raționaliste rupeau tot mai mult lanțul eclectic, dar ele nu izbuteau încă să creeze o arhitectură nouă. Tot Van de Velde avea să spună mai tîrziu:

Un romantism care nu permitea considerarea formei fără ornament

« Fie că e vorba de creațiile artiștilor germani, austrieci sau olandezi, noi eram cu toții mult mai legați decît bănuiam de un fel de romantism care nu ne permitea încă să considerăm forma fără ornament ». **40**

Fig. 12. OLANDA — 1897
H. P. Berlage — Interior al Bursei din Amsterdam (1897—1903)

Fig. 13. BELGIA — 1892
Victor Horta — Interior în Palatul Tassel din Bruxelles (1892—93)

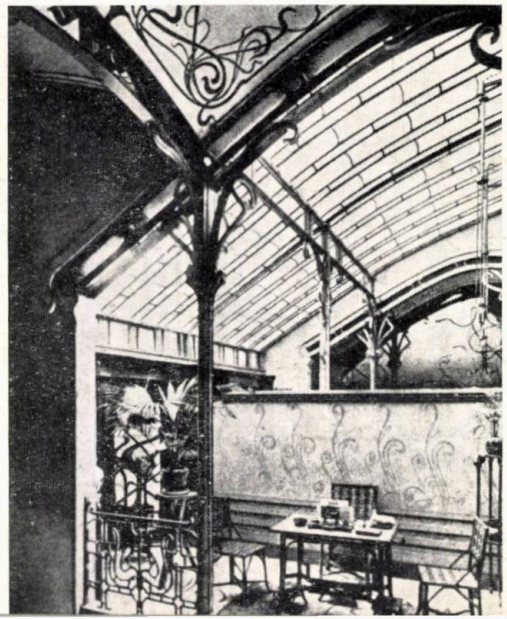

Fig. 14. OLANDA — 1900
Henri Van de Velde—Folkwang Museum, Haga (1899—1902)

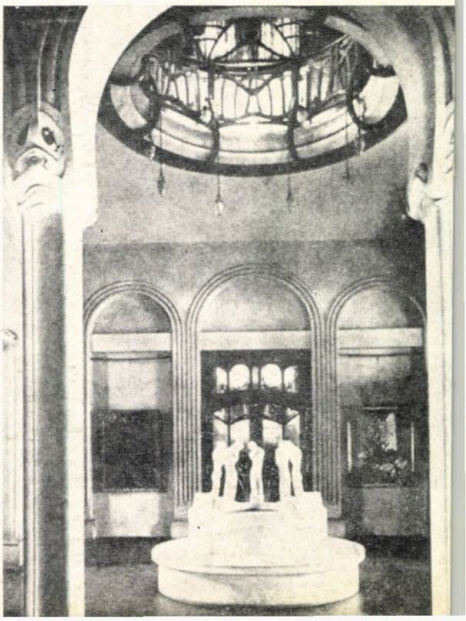

HENRI VAN DE VELDE

(Anvers 1863—Zürich 1957)

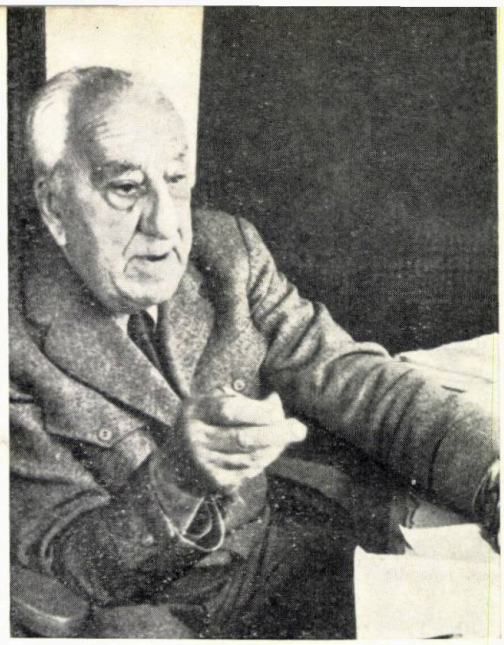

Pictor și arhitect de origină flamandă • 1881 — Urmează pictura la Academia de arte din Anvers • 1884—85 — La Paris, unde de asemenea studiază pictura, intră în contact cu poeții simboliști și cu pictorii impresioniști, suferind în special influența lui Seurat • 1887 — La Anvers participă la fundarea cercului de pictori neoimpresioniști « L'Art indépendant » • 1889 — Descoperă mișcarea engleză « Arts and Crafts » și lupta lui William Morris pentru o artă socială • 1884—85 — Publică « *Déblaiement d'art, L'art futur* și *Aperçu en vue d'une Synthèse d'art*, în care își expune principiile arhitecturale: o concepție rațională tinzînd să facă să apară « *cu sinceritate și mîndrie* », procesul de fabricație, o logică riguroasă în folosirea materialelor, înlăturarea oricărei decorații naturaliste și oricărui stil istoric, tendința către realizarea unei sinteze artistice unitare în toate domeniile (arhitectură, mobilier, covoare, cristale, argintărie etc.) • 1885 — Realizează în spiritul acestor principii prima sa lucrare de arhitectură, propria sa locuință • 1897 — Mobilierul creat de el triumfă la Expoziția de arte aplicate de la Dresda. Cu toate concepțiile sale raționaliste, reminiscențe sentimentale (influența estetismului englez și neoromantismului german) îl fac adeptul stilului ornamental *Art Nouveau*, la a cărui răspîndire, în special în Germania, joacă un rol deosebit de important. • 1897—1901 — Execută numeroase interioare la Paris, în Germania și Olanda în stilul Art nouveau, cu ornamente curbe și într-o plastică ce marchează o etapă caracteristică a stilului • 1901 — Este chemat în calitate de consilier artistic la Curtea Marelui Duce de Saxa — Weimar • 1906 — Conduce fundarea și construcția clădirii Kunstgewerbeschule din Weimar, unde își dezvoltă ideile pedagogice într-un învățămînt ce înlătură reminiscențele stilurilor istorice ; în școală sînt create forme noi, raționale și funcționale ce sînt preluate de industria germană. Clădirea este epurată de ornamente, are o arhitectură lineară, plastică • 1914 — Construiește teatrul Werkbund din Köln, operă capitală cu numeroase inovații scenice (sub influența prietenilor săi Gordon Craig și Max Reinhart) • 1917 — Publică *Formules de la Beauté architectonique moderne* la Weimar, lucrare revizuită și reeditată în 1923 la Bruxelles *(Formules d'une Esthétique moderne)* și care constituie o operă teoretică importantă, cu puternice influențe asupra dezvoltării arhitecturii de la începutul secolului • 1917 — Se mută în Elveția • În 1921 — Proiectează în Olanda Muzeul de la Otterlo (1937—1954) • 1926 — Înființează la Bruxelles, « Institutul de arte decorative », pe care-l conduce pînă în 1935, continuîndu-și experiențele de la Weimar • 1947 — Se stabilește definitiv în Elveția, scriindu-și memoriile.

Noul stil «Art nouveau«

Din această cauză, noul stil « Art Nouveau », deși efectua o operă importantă în structura și planul construcției — aducîndu-le mult mai aproape de necesitățile societății moderne — nu izbutea să creeze, în domeniul plastic, decît un nou formalism ornamental.

Van de Velde, Horta, Wagner, chiar Perret, nu izbutesc să realizeze decît o arhitectură de tranziție, rezultat al aderențelor lor spirituale, încă puternice, cu secolul XIX.

Panorama arhitecturii europene din jurul anului 1900 înfățișează numeroase tendințe opuse — mergînd de la raționalismul lui Berlage (fig. 12), aflat sub influența ideilor lui Viollet-le-Duc, stilul floral al lui Horta și Van de Velde (fig. 13 și 14), sau expresionismul naturalist al lui Gaudi (fig. 15), trecînd prin raționalismul clasicizant al lui Perret (fig. 16), pînă la geometrismul cu influențe japoneze al școlii engleze de la Glasgow, reprezentată de Mackintosh (fig. 17).

Un singur punct comun unește această diversitate plastică: lupta împotriva academismului și stilurilor istorice, pentru realizarea unei arhitecturi a societății moderne.

Zorzoanele ce îmbrăcau « la belle epoque » a acestui automulțumit sfîrșit de secol, aveau să fie scuturate în primul deceniu al noului secol, făcînd loc unei adevărate arhitecturi moderne.

Un rol deosebit în crearea acestei arhitecturi îi revine arhitectului Adolf Loos, elev al lui Otto Wagner, întemeietorul « Școlii din Viena ».

Fig. 15. SPANIA — 1903
Antoni Gaudi — Sagrada Familia, Barcelona (1903—1926)

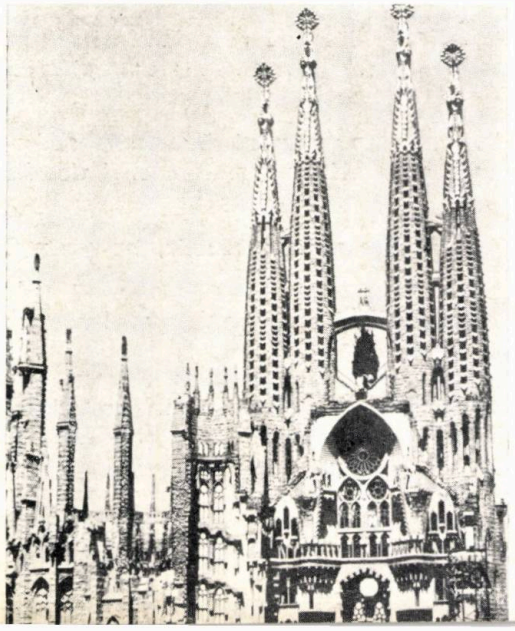

Fig. 16. FRANȚA — 1903
Auguste Perret — Imobil pe av. Franklin, Paris (1903)

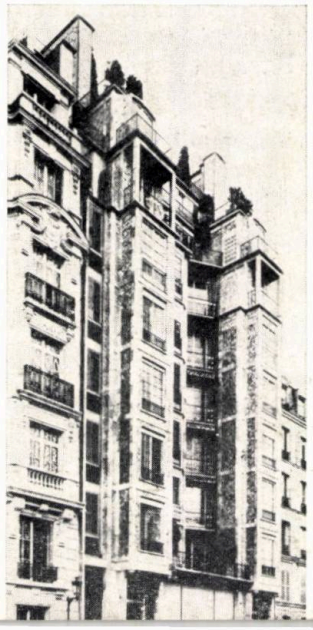

Fig. 17. ANGLIA — 1907
Charles R. Mackintosh — Biblioteca Școlii de artă din Glasgow (1907—9)

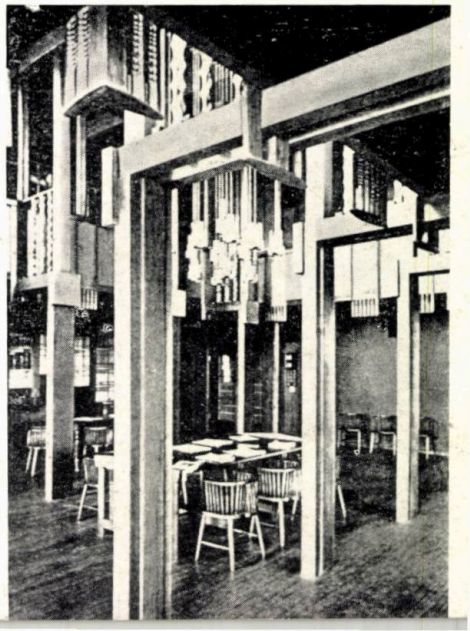

Fig. 18. Otto Wagner — Majolika Haus la Viena (1898)

OTTO WAGNER

(Penzing 1841 — Viena 1918)

Arhitect austriac, fondator al « Şcolii din Viena », personalitate ce a jucat un rol important în epoca de tranziţie către o « Arhitectură modernă » (termen care de altfel îi aparţine) • 1857 — Studiază la Technische Hochschule din Viena • 1860 — Urmează cursurile de construcţie la Academia din Berlin • 1861—1863 — Îşi completează cunoştinţele la Şcoala de arhitectură din Viena. În prima perioadă a activităţii sale, se manifestă ca adept al stilurilor istorice (Renaşterea florentină) • 1890 — Studiază un proiect de remodelare integrală a Vienei, din care se realizează doar metropolitanul (1894—97) • 1894 — Este numit şef de atelier de arhitectură la Academia de Arte din Viena. Începe a doua perioadă din creaţia sa, de tranziţie, declarîndu-se adept al curentului Art Nouveau. Cursurile sale, strînse în lucrarea intitulată *Moderne Architektur* (Viena — 1895), reprezintă o continuare teoretică a ideilor lui Viollet-le-Duc şi au jucat un rol de seamă în trecerea către arhitectura nouă a sec. XX şi în formarea teoretică a principalilor săi discipoli — Hoffman, Olbrich şi în special Loos (care avea să le aducă la expresia lor cea mai radicală şi mai inovatoare). • 1898 — Realizează diverse lucrări (Majolika Haus sau staţii de metropolitan la Viena) în care ideile sale nu sînt consecvent urmărite, dominînd încă decoraţia florală şi curbele Art Nouveau • 1904—06 — Realizează Casa de economii din Viena, operă novatoare şi radicală, cu care începe a treia etapă a creaţiei sale şi care reprezintă una dintre primele lucrări ale « Arhitecturii moderne ».

OTTO WAGNER ŞI « ŞCOALA DIN VIENA »

Otto Wagner şi « Moderne Architektur»

În anul 1894, Otto Wagner deschidea la « Akademie der Bildende Künste » din Viena un curs care avea să marcheze o dată memorabilă: naşterea teoriei « Arhitecturii moderne ».

După 30 de ani, ideile lui Viollet-le-Duc sînt enunţate — aproape identic — ca adevăruri absolute: « Fiecare stil nou s-a constituit treptat din cel precedent ; noile sisteme constructive, noile materiale, noile sarcini şi concepţii ale oamenilor au reclamat schimbarea formelor existente» **41**

Între modern şi Renaştere s-a săpat azi o prăpastie mai adîncă decît între Renaştere şi antichitate

« . . . între Modern şi Renaştere s-a creat astăzi o prăpastie mai adîncă decît între Renaştere şi antichitate » **42**

« O gîndire logică trebuie să ajungă la convingerea că afirmaţia : « orice formă arhitecturală s-a constitutit din construcţie şi a devenit ulterior formă artistică » este de nezdruncinat. Acest principiu de bază rezistă oricărei analize şi ne explică orice formă artistică.
De aceea se poate afirma cu siguranţă că noile scopuri şi noile (sisteme) de construcţie vor da naştere şi unor forme noi . . .
Arhitectul trebuie să dezvolte întotdeauna forma artistică din construcţie » **43**

« . . . Baza concepţiilor dominante astăzi în arhitectură se va schimba ; va trebui să se înţeleagă că singurul punct de plecare pentru creaţia noastră artistică o poate constitui numai viaţa modernă ». **44**

« Orice creaţie modernă trebuie să corespundă noilor materiale şi cerinţelor prezentului ; pentru a corespunde omenirii moderne, ea trebuie să exprime plastic existenţa noastră. . . şi să ţină seama de cuceririle colosale ale tehnicii, ca şi de caracterele generale permanente ale umanităţii » **45.**

Decăderea romantismului, victoria raţiunii

« Pentru a ne exprima pe noi şi timpul nostru, noul stil modern va trebui să exprime schimbarea clară a sensibilităţii de pînă acum, decăderea aproape totală a romantismului şi victoria raţiunii în toate creaţiile noastre » **46**

Ceea ce nu este practic, nu poate fi frumos

« Astăzi. . . fiecare artist trebuie să accepte principiul : ceea ce nu este practic, nu poate fi frumos » **47**

« Arhitectura modernă»: tratarea plană a suprafeţelor, o maximă simplitate, o energică predominanţă a construcţiei şi a materialului

« Cred că este limpede drumul pe care trebuie să pornim pentru a ajunge la scopul nostru : ARHITECTURA MODERNĂ ».

Întrebarea « cum trebuie să construim » nu poate primi un răspuns riguros. Dar de pe acum simţim că noua formă artistică ce se va constitui în viitor, va fi determinată puternic de o linie de bază : tratarea plană a suprafeţelor, o maximă simplitate şi o energică predominanţă a construcţiei şi a materialului » **48**

Fig. 19. Otto Wagner — Stație de metro la Viena (1896—7)

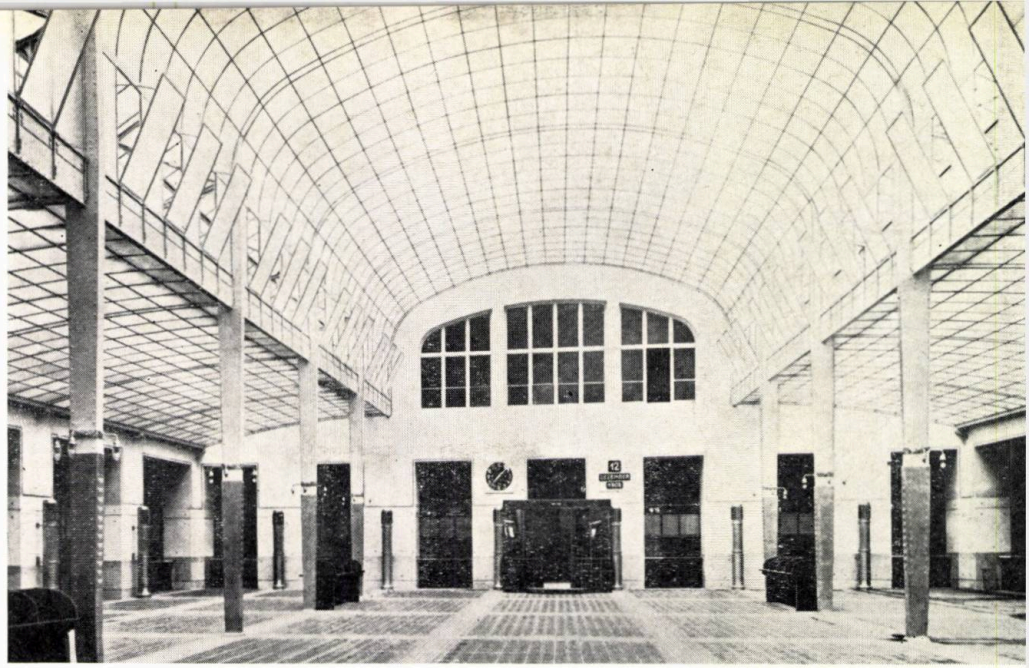

Fig. 20. Otto Wagner — Interiorul « Casei de economii » din Viena (1904—1906)

Deși categoric în afirmațiile sale teoretice, Wagner ceda încă în practică reminiscențelor sentimental-romantice, practicînd o arhitectură supusă decorativismului « Art Nouveau » și încurajînd noua mișcare de aceeași factură — Sezession — înființată la Viena în 1897 de elevii săi Josef Hoffman și Josef Olbrich.

În lecțiile sale, Wagner preconiza linia orizontală, suprafețele plane nude, acoperișul în terasă, simplitatea, eliminarea decorului superficial, exprimarea puternică a sistemului constructiv și a materialelor. Dar pînă în 1904 — data construirii « Casei de economii » din Viena — el avea să mai realizeze numeroase construcții influențate de « Sezession », acea variantă a lui « Art Nouveau » adoptată cu entuziasm de aristocrata societate vieneză, ce vedea în ea continuarea, în alte forme, a barocului și rococoului, stiluri mult îndrăgite în Austria.

Singurul care avea să ducă mai departe — cu mult mai departe — teoriile maestrului, este Adolf Loos.

Personalitate singulară — izolată în mijlocul unei societăți ostile împreună cu un grup de mari creatori la fel de neînțeleși ca el: muzicienii Arnold Schönberg, Alban Berg și Anton Webern, poetul Takl și scriitorul Kraus — el avea să realizeze, primul, expresia concretă a unor noi teorii estetico-sociale atît de radicale încît spaima cercurilor conservatoare de pe atunci ne apare foarte firească.

El este printre primii arhitecți europeni care ia contact nemijlocit cu experiența înaintată a « Școlii din Chicago », răspîndind în Europa ideile acestei școli. Adept hotărît al raționalismului — pe linia lui Viollet-le-Duc, Van de Velde, Otto Wagner — el respinge însă de la început orice compromis, orice reminiscență a stilurilor istorice, orice slăbiciune decorativistă.

În anul 1904, cînd termina minunata vilă de la Montreux, pe malul lacului Leman, Loos avea 34 de ani. Mai tînăr decît el cu 13 ani, Walter Gropius studia încă arhitectura la München. iar Le Corbusier, în vîrstă de 17 ani, decora în stil « Art Nouveau » prima sa construcție, « înfiorătoare » — după propria sa apreciere.

« Ornament și crimă », celebrul pamflet al lui Loos, apărea la Viena în 1908, cu 15 ani înainte ca Le Corbusier să publice « Vers une architecture ».

In 1907 Le Corbusier venea în călătorie de studii la Viena, centrul spiritual al Europei centrale, exact în perioada cînd Loos conducea școala sa particulară de arhitectură și-și dezvolta ideile îndrăznețe și neconformiste în presa vremii.

★

Loos s-a născut la 10 decembrie 1870 la Brno, în Moravia, vechea regiune cehă aflată pe atunci în cadrul imperiului austro-ungar. Fiu al unui sculptor și tăietor în piatră, el a crescut pe un mare șantier, familiarizîndu-se cu toate meseriile, învățînd de mic să prețuiască munca onestă și de înaltă calificare a meșterilor artizani ce-și treceau din tată în fiu secretele meseriilor, exercitîndu-le cu dragoste și mîndrie.

Loos urmează cursurile școlii profesionale din Reichenberg și apoi arhitectura la Technische Hochschule din Dresda, pe care o termină în 1888. Cinci ani mai tîrziu pleacă în America.

LOUIS HENRY SULLIVAN

(Bostcn 1856 — Chicago 1924)

Arhitect american, personalitate proeminentă a « Şcolii din Chicago » care a inaugurat era sgîrie-norilor americani cu structură metalică şi a exprimării arhitecturale simple şi clare a acestei structuri ● 1870—73 — Sullivan urmează cursurile Institutului de Tehnologie din Massachusetts ● 1873 — Lucrează un an în atelierul lui Jenney ● 1874—1878 — Vizitează Italia şi apoi Franţa, unde se înscrie la Ecole des Beaux Arts (atelierul lui Vaudremer) ● 1878 — Reîntors în America, lucrează la firma lui Dankmar Adler, al cărui asociat devine în 1881 ● 1881—1895 — Epoca cea mai fecundă a creaţiei sale ; realizează împreună cu Adler (al cărui realism îi temperează înclinaţiile romantice): Auditorium Building la Chicago (1886—89), Wainwright Bd. la St. Louis (1890—91), Guarantee Trust Bd. la Buffalo (1894—95) etc. ●1895— Criza produsă în arhitectură după Columbian Expozition din 1893, reintroduce stilurile academice în America ● 1899—1904—Sullivan realizează ultima sa lucrare importantă, imobilul magazinelor Carson, Pirie şi Scott ● 1900—1924 — Trăieşte în obscuritate şi singurătate, stingîndu-se în mizerie, doi ani după ce începuse să-şi publice memoriile. *(Autobiography of an Idea — 1922).*

Prin întreaga sa operă, situată la avangarda arhitecturii americane de la sfîrşitul secolului trecut, prin entuziasmul său romantic, inteligenţa şi cultara sa multilaterală, Sullivan este o personalitate de prim ordin, cu o puternică influenţă nu numai asupra arhitecturii americane ci şi a celei europene.

„Sullivan a fost probabil primul spirit din arhitectura americană care a dobîndit conştiinţa deplină a legăturilor sale cu pămîntul, epoca şi civilizaţia sa şi care şi-a putut asimila complet învăţăturile secolului său" spune L. Mumford.

După 1900, alături de exprimarea sinceră şi directă a structurii, în arhitectura sa apare o decoraţie florală în arabescuri, care contrastează cu simplitatea plastică a ansamblului.

ŞCOALA DIN CHICAGO

În timp ce în Europa, frămîntările a numeroşi arhitecţi pregăteau cotitura decisivă spre o arhitectură modernă, în America, după 1875 se dezvolta şcoala din Chicago, ai cărei arhitecţi ridicau numeroase construcţii înalte cu osatură metalică, într-o arhitectură exprimînd cu claritate şi simplitate structura. William Le Baron Jenney, Burnham şi Root, Holaribd şi Roche şi mai ales Sullivan sînt exponenţii principali ai acestei şcoli, care a avut un rol deosebit în dezvoltarea unei arhitecturi moderne în America (cu toată perioada neoacademică ce a urmat Expoziţiei din Chicago din 1893) şi în bună parte şi în Europa.

Fig. 21. Louis H. Sullivan. Magazinul Carson, Pirie şi Scott, Chicago (1899—1904)

Sullivan, numit de Lewis Mumford «Whitman-ul arhitecturii americane », a fost maestrul lui F. L. Wright (care a lucrat în atelierul său între 1887—1893); el a construit în special imobile comerciale, cărora a reuşit să le imprime o riguroasă ţinută arhitecturală, contrastînd puternic cu numeroasele pastişe de stil grec, gotic, renaştere sau clasicism, de care erau pline oraşele americane.

Străduindu-se să dea o rezolvarea estetică imobilelor de birouri — considerate mult timp ca simple construcţii utilitare — el a contribuit la definirea prototipului acestui tip de clădire. Printre primii, el a preconizat folosirea verticalei ca element determinant al zgîrie-norului american:

« Imobilul de birouri *scrie el* trebuie să fie pînă în cel mai mic detaliu mîndru şi orgolios, părînd a se ridica spre înălţimi prin simplul miracol de a fi dintr-o bucată, de sus pînă jos, fără o singură distonanţă ». **49**

Deşi adept al unei decoraţii florale (folosite mai ales la frize şi cornişe) apropiate ca spirit de Art nouveau, el nu ezită să scrie în 1892 :

« Ar fi de dorit să se renunţe complet timp de cîţiva ani, la orice ornament, pentru a ne putea concentra gîndirea asupra unor clădiri frumoase în nuditatea lor». **50**

Pentru a înţelege modul în care s-a format personalitatea lui Loos, este necesar să ne imaginăm ce puternică impresie trebuie să fi produs asupra sa — provincial venit în 1893 din bătrîna Europă în lumea nouă a vitezei şi a zgîrie norilor — această arhitectură nouă, îndrăzneaţă şi grandioasă în simplitatea ei.

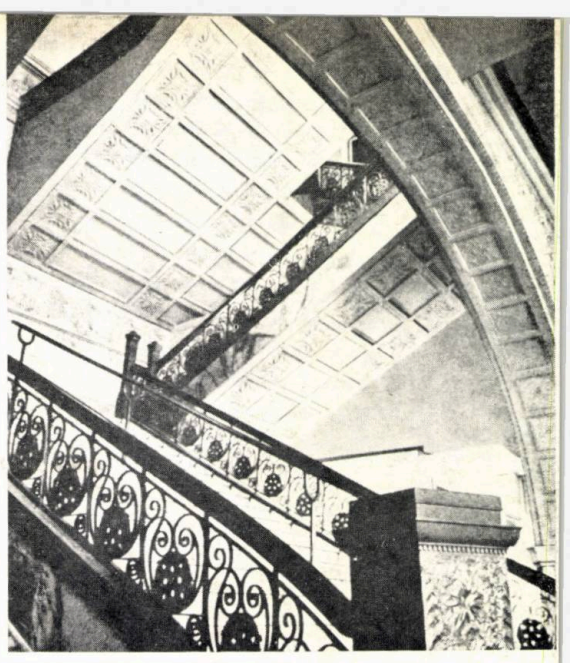

Fig. 22, 23. Louis H. Sullivan — Auditorium Building, Chicago (1886—89)

ȘI PRACTICISMUL AMERICAN

Richard Neutra — mai tînăr cu 22 de ani decît Loos, pe care îl cunoaște în 1910 la Viena, devenindu-i elev și prieten — își amintește din povestirile lui Loos, viața și experiența acestuia în America.

Un european în Lumea nouă, la sfîrșitul secolului XIX

« El debarcă la New York și încearcă o tristă experiență în cartierele populare din partea de jos a Manhattanului. N-avea un ban și nu putu găsi de lucru ca desenator ; făcu în schimb tot felul de munci dintre cele mai umile » (printre altele, zidar și parchetar).

Trebuie să ne gîndim că acest om venea dintr-o țară care poseda cea mai bună orchestră simfonică din lume și unde se găseau mai mulți compozitori celebri pe kilometru pătrat decît oriunde aiurea.

Cu toate acestea, aici trăia cu proletariatul cel mai umil, printre elemente eterogene, care se împăcau greu cu mediul superior anglo-saxon ; trăia în mizerie, alături de ceilalți imigranți . . .

A plecat apoi la Chicago, în timpul Expoziției din 1893. El făcea experiența cea mai negativă pe care o poate trăi un imigrant dotat cu calități : în America trebui să treacă prin mari greutăți economice și totuși nu veni învins, ci cu inima îmbogățită de un entuziasm arzător . . .

« Școala din Chicago »: un sîmbure de realism puternic

Ceea ce văzu în America era probabil în parte o iluzie, dar exista un sîmbure de realism puternic . . . Loos admira pe americani : pe bucătari, pe administratorii de hoteluri, coaforii, casierii de bancă, mecanicii trenului aerian, vînzătorii ambulanți și lustragiii . . . Acești oameni erau pe punctul de a dobîndi o mentalitate fără prejudecăți, realistă . . .

Loos a colindat în lung și în lat Expoziția din Colombo. Chicago era pe atunci un loc aspru și sălbatic care exercita o mare fascinație pentru orice om care voia să se elibereze de orice culturalism înăbușitor și de tot ceea ce domina bătrîna Europă din vremea aceea » . . . **51**

Experiența americană — acea Americă făurită de Lincoln și cîntată de Whitman — fu foarte importantă pentru Loos. El petrecu acolo trei ani — între 1893—1895 — tocmai în epoca în care înflorea « Școala din Chicago », iar reprezentanții ei străluciți — Le Baron Jenney, Adler, Root, Sullivan, — ridicau primii zgîrie-nori cu osatură metalică.

Exact între 1893—1895, Sullivan construia la Buffalo « Guarantee Trust Building », unul dintre cele mai semnificative exemple de arhitectură ale Școlii din Chicago.

Structurile simple și puternice exprimate cu sinceritate în fațade, austeritatea imobilelor administrative și comerciale, care formau un contrast puternic cu eclectismul și academismul prăfuit al Europei, indicau lui Loos un drum nou, realist, în care se afirma cu tărie necesitatea concordanței formei cu funcțiunea.

Întors în 1896 în rafinata Vienă, Loos regăsește sofisticata cultură europeană a « sfîrșitului de secol ».

ADOLF LOOS

(Brno 1870 — Viena 1933)

Arhitect născut în Moravia — regiune cehă aflată pe atunci în componența imperiului austro-ungar — Loos este unul din pionerii arhitecturii moderne • 1880 — Urmează școala profesională din Reichenberg, apoi arhitectura la Technische Hochschule din Dresda • 1893—1895 — Pleacă în America unde descoperă realizările Școlii din Chicago • 1897—98. Reîntors la Viena, începe o aprigă campanie în ziarul Neue Freie Presse, împotriva curentului Sezession și a tendințelor decorativiste • 1904 — Realizează Vila Karma la Montreux • 1906 — Înființează o școală liberă de arhitectură la Viena • 1908 — Publică « *Ornament und Verbrechen* » *(Ornament și Crimă)* articol cu un puternic ecou în cercurile arhitecturale europene • 1910 — Construiește Casa Steiner la Viena, primul exemplu de construcție « modernă », cu acoperiș în terasă, lipsit de cornișă și lipsită de orice ornament sau modenatură, cu ferestre orizontale, într-un stil « cubic » ce prefigurează întreaga arhitectură a anilor '20 și '30 • 1910 — Construiește clădirea din Michaeler Platz, Viena, contrastînd puternic cu arhitectura baroc înconjurătoare, producînd un enorm scandal • 1920—1922 — Este numit arhitect șef al noilor cartiere muncitorești, propunînd soluții urbanistice îndrăznețe (Cartierul Heuberg) • 1921 — Apare « *Ins Leere gesprochen* » *(Vorbind în pustiu)*, cuprinzînd articolele scrise în 1897—1898. • 1922 — Construiește Cara Rufer, la Viena, pe un plan folosind devenilări și o mare libertate spațială interioară. • 1923 — Se instalează la Paris unde ia contact cu noul curent « Esprit Nouveau » și cu poeții dadaiști • 1926 — Construiește casa lui Tristan Tzara la Paris • 1928 — Casa Moller, la Pötzleinsdorf • 1930 — Casa Müller la Praga • 1931 — Apare volumul « *Trotzdem* » *(Cu toate acestea)* la Innsbruck, cuprinzînd articole scrise între 1900—1930.

FETIȘIZAREA ORNAMENTELOR

« În a doua jumătate a secolului XIX a răsunat strigătul ignoranților: nu avem un stil arhitectural ! Or, tocmai această epocă avea, mai mult decît altele, un stil puternic, care se deosebea cu mult de cele ale epocilor anterioare; era vorba de o eroare fără precedent în istoria culturii.

Falșii profeți au fetișizat ornamentele

Dar pe atunci falșii profeți nu puteau recunoaște un produs decît pe baza diferențelor dintre modurile lor de ornamentare. Ei au fetișizat ornamentele, prezentînd ca autentic un bastard pe care l-au numit stil . . . Ei au ajuns atît de departe cu copierea ornamentelor trecutului încît, la un moment dat, ei singuri le-au considerat ca ridicole; și atunci, au inventat ornamente noi, adică au fost atît de decăzuți culturalicește încît au reușit s-o facă. Iar astăzi își freacă mîinile, satisfăcuți că au găsit stilul secolului XX. Numai că stilul secolului XX nu-i nici pe departe acesta ». **52**

Această analiză lapidară și lucidă a arhitecturii europene de la sfîrșitul secolului XIX și începutul celui de al XX-lea aparține lui Adolf Loos; ea face parte dintr-un articol scris în anul 1909 și, ca multe din ideile sale, s-a dovedit profetică.

Nu numai că stilul secolului al XX-lea n-a fost cel al noilor ornamentiști (e vorba în special de adepții stilului « Art Nouveau » și ai variantei sale vieneze « Sezession »), dar tocmai construcțiile realizate de Loos au constituit primele exemple ale noului stil arhitectural, modelele repetate de-a lungul cîtorva decenii de « arhitectură modernă », în așa-denumita epocă a « cuburilor albe ».

Trei ani după declarațiile lui Wagner, Loos pornea la luptă împotriva noilor tendințe decorativiste, publicînd în presă o serie de articole strînse mai tîrziu într-o carte intitulată, cu amară semnificație, «Ins Leere gesprochen» («Vorbind în pustiu»). Principalele sale idei sînt cuprinse în articolul-manifest « Ornament und Verbrechen » (Ornament și crimă) publicat în 1908. Acest articol cuprinde sintetic întreaga gîndire arhitecturală a lui Loos, cu argumentarea sa sclipitoare, cu violența sa polemică, cu anticipările sale profetice și totodată, cu contradicțiile și erorile sale, explicabile în această epocă de primă copilărie a arhitecturii moderne.

Prezentăm în continuare largi extrase din acest articol care — după aprecierea tuturor istoriografilor arhitecturii contemporane — marchează o dată importantă în dezvoltarea «arhitecturii moderne».

În continuare, vom prezenta extrase dintr-un al doilea articol, «Architektur», publicat în 1909, în care Adolf Loos își expune ideile sale asupra unei arhitecturi eliberate de tirania stilurilor istorice și a decorativismului, o arhitectură pe măsura omului secolului XX, care «nici nu se va mai tatua» și nici «nu-și va mai îmbrăca haine de catifea cu dantele și brocaturi ca în secolul al XVI-lea».

«ORNAMENT ŞI CRIMĂ»

« Embrionul uman trece, în corpul matern, prin toate fazele de dezvoltare ale regnului animal. Cînd se naşte, omul are percepţii senzoriale asemănătoare acelora ale unui căţel. Copilăria sa trece prin toate schimbările care corespund fazelor istoriei omeneşti. La doi ani, el vede lucrurile ca un papuaş, la patru ca un german antic, la şase ca Socrate, la opt ca Voltaire . . .

Copilul este amoral. Papuaşul e şi el amoral, la rîndul său, pentru noi. Papuaşul îşi spintecă duşmanii şi-i mănîncă, dar pentru aceasta nu-i un delicvent. Dar dacă omul modern se apucă să-l sfîşie şi să-l mănînce pe semenul său, acela da, este îndr-adevăr un delicvent sau un degenerat. Papuaşul îşi acoperă cu tatuaje pielea, barca, vîslele, într-un cuvînt tot ce-i cade în mînă. El nu este un delicvent. Dar omul modern care se tatuează este un delicvent ori un degenerat.

Omul modern nu se tatuează

Eu am descoperit şi am dăruit lumii cunoştinţa faptului că evoluţia culturii este sinonimă cu excluderea ornamentelor de pe obiectele uzuale. Am crezut că prin acest dar voi aduce o bucurie nouă în lume, însă lumea nu mi-a fost recunoscătoare.

Lumea a devenit tristă, şi-a aplecat capul, oprimată de ideea că nu va mai putea crea ornamente noi. Oare numai noi, oamenii veacului al XIX-lea, nu vom putea niciodată ajunge să realizăm ceea ce poate realiza oricare negru, ceea ce au putut face toate popoarele şi vremurile dinaintea noastră?

Tot ceea ce a creat omenirea fără ornamente în mileniile trecute, totul a fost neglijat, dat la o parte şi destinat distrugerii. Nu mai avem nici un banc de tîmplărie din timpul carolingienilor, în schimb toate lucrările fără valoare, împodobite cît de cît, au fost strînse, curăţite şi adăpostite în palate pompoase anume construite. Şi iată oamenii învîrtindu-se trişti în jurul vitrinelor, aproape ruşinaţi de neputinţa lor. Fiecare epocă a avut stilul său propriu; numai epocii noastre nu i se va admite un stil? Prin stil se înţelegeau, bineînţeles, ornamentele.

Noi am depăşit ornamentul, ne-am eliberat de ornamente

Atunci m-am ridicat şi am spus: nu mai plîngeţi. Observaţi puţin, tocmai faptul că nu sîntem în stare să născocim un ornament nou, constituie măreţia timpului nostru. Noi am depăşit ornamentul, noi am ajuns, cu multă greutate, să ne eliberăm de ornamente . . .

Dar unele pieze rele nu au voit să se adapteze acestei situaţii. Omenirea a fost nevoită să se zbată încă mult timp în robia ornamentului. Oamenii erau însă atît de evoluaţi, încît ornamentele nu le mai excitau în nici un fel simţurile, atît de evoluaţi încît impresia estetică a unui obraz tatuat nu le mai făcea nici o plăcere, ca papuaşilor, ci dimpotrivă, le-o reducea; atît de evoluaţi încît se bucurau de un port-ţigaret neted, refuzînd să cumpere, chiar şi la acelaşi preţ, vreunul cu ornamente. Ei erau fericiţi cu hainele pe care le purtau şi se bucurau că nu trebuie să umble în pantaloni de catifea roşie brodaţi cu fir de aur, ca maimuţele de la tîrguri.

Iar eu ziceam: priviţi camera în care a murit Goethe, e mult mai distinsă decît tot fastul izbitor al Renaşterii, iar o mobilă netedă, lustruită, e mai frumoasă decît orice piesă de muzeu incrustată şi sculptată. Limba lui Goethe e mai frumoasă decît toate frazele împodobite ale madrigalelor . . .

Ciuma decorativă e admisă adesea de stat şi e chiar subvenţionată cu banii statului. În ce mă priveşte, eu văd aici un regres. Pentru mine nu are valoare pretextul că podoabele îi pot mări omului cult bucuria de a trăi, şi nici celălalt pretext, care se înveşmîntă în fraza: « Dar dacă e vorba totuşi de un ornament frumos . . . ! » Mie, şi tututor cetăţenilor, ornamentele nu ne măresc bucuria de a trăi. Dacă vreau să mănînc o turtă, voi alege una netedă, şi nu una în formă de inimă sau de copil în faşă, ori de cavaler, şi îmbrăcată toată în zaharicale. Omul veacului al XV-lea nu are să mă înţeleagă, dar toţi oamenii veacului modern mă vor înţelege foarte bine.

Farfuriile mai de seamă din veacurile trecute, care îngrămădeau fel de fel de ornamente pentru a da un aspect mai apetisant păunilor, fazanilor şi langustelor, mie îmi produc efectul contrar. Mă învîrtesc cu oroare într-o expoziţie culinară la ideea că trebuie să-mi înfig dinţii în animalele acelea îmbălsămate. Eu mănînc roastbeef ». **53**

Fig. 24. Josef Olbrich — Proiect pentru un imobil cu magazine (1898)

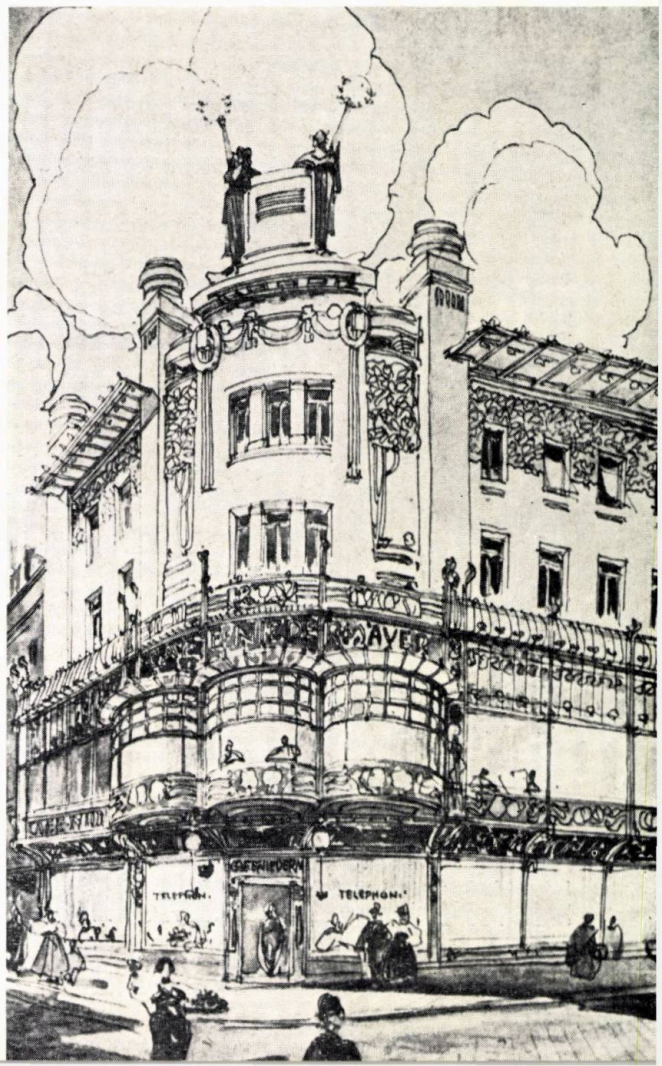

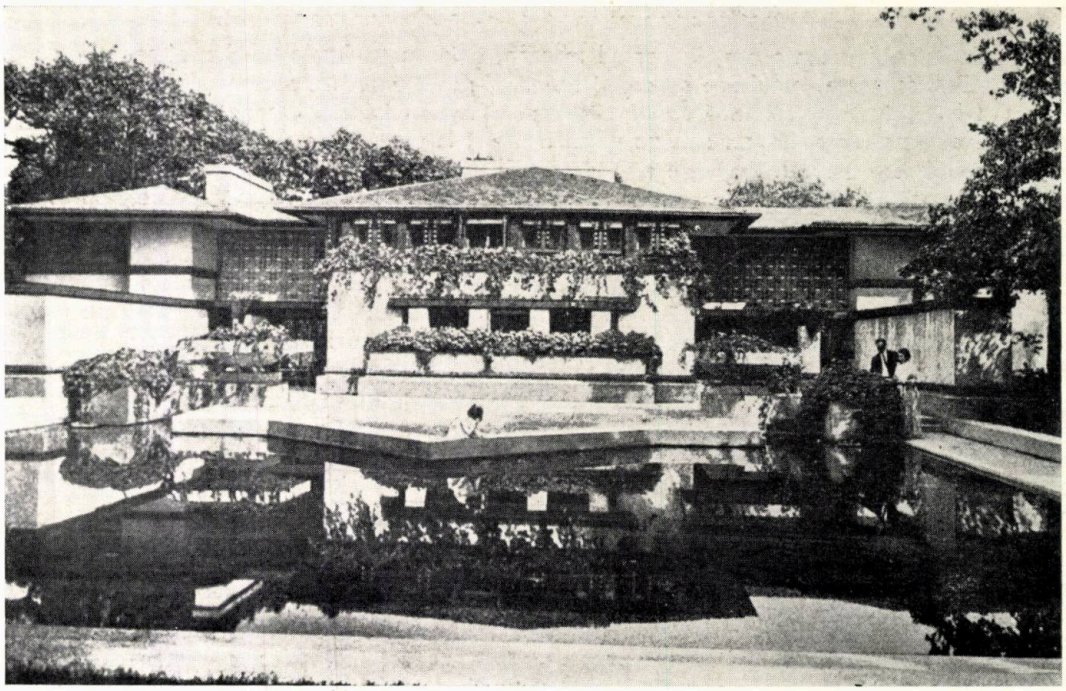

Fig. 25. Fr. L. Wright— Vilă la Riverside (Illinois, S.U.A.—1908)

ORNAMENT ŞI ECONOMIE

Tonul polemic, exagerările verbale, absolutismele, nu trebuie să ne înşele. Prin «ornament», Loos înţelege mult mai mult decît decoraţia care acoperea cu vrejuri florale toate clădirile Europei din vremea sa sau tendinţa industriei de a reproduce în serie obiecte de consum împodobite după modelul celor artizanale.

Loos însuşi o spune:

Ornamentul nu mai trebuie aplicat acolo unde exigenţele epoc îi l-au înlăturat

« Nu am fost niciodată de părerea puriştilor care au procedat « ad absurdum », afirmînd că ornamentul trebuie sistematic şi consecvent înlăturat. Numai acolo unde ornamentul a dispărut în urma exigenţei epocii nu mai poate fi din nou aplicat. La fel ca omul care nu va reîncepe niciodată să-şi tatueze faţa ». **54**

El vede mult mai departe şi, primul, denunţă ornamentul prin prisma intereselor economice şi sociale ale societăţii moderne, prin prisma intereselor muncitorilor şi artizanilor a căror muncă se iroseşte inutil, în slujba unor concepţii şi gusturi estetice retrograde.

« Daunele imense şi dezolarea pe care le provoacă redeşteptarea maniei ornamentaţiei în dezvoltarea estetică ar mai putea fi suportate, dacă ne gîndim că nimeni, nici chiar puterea statală, nu poate opri, la urma urmelor, evoluţia omenirii, ci numai o poate întîrzia puţin. Iar noi putem să aşteptăm mult şi bine. Dar se săvîrşeşte o crimă împotriva economiei ţării prin faptul că se distruge munca umană, se risipesc bani, se nimicesc materiale, daune pe care nici chiar timpul nu le va mai putea remedia.

Ornamentul reprezintă o crimă împotriva economiei societăţii

Ritmul mersului culturii e tulburat de toţi aceia care se retrag spre ariergardă. Eu poate trăiesc în 1908, dar vecinul meu trăieşte poate în 1900, iar celălalt în 1880, şi e o nenorocire pentru o ţară cînd locuitorii săi se extind, din punct de vedere cultural, pe o perioadă de timp atît de lungă. Unii dintre muntenii noştri trăiesc în secolul al XII-lea, cu veşminte şi mobilier care nu fac parte din timpul nostru prin nimic; ei nu sînt nici cel puţin creştini, ci păgîni chiar şi acum. În cortegiul jubileului de 50 de ani al împăratului Franz Iosef s-au văzut hoarde de populaţii care ar fi părut barbare chiar şi pe vremea migraţiilor popoarelor. Fericită ţara care nu are astfel de întîrziaţi . . .

Diferenţele de dezvoltare culturală menţin gusturile estetice retrograde

Fig. 26. C.F.A. Voysey—Locuință în North Luffenham (Anglia, 1901)

Fig. 27. Adolf Loos — Vila Karma la Montreux, pe malul lacului Leman (1904)

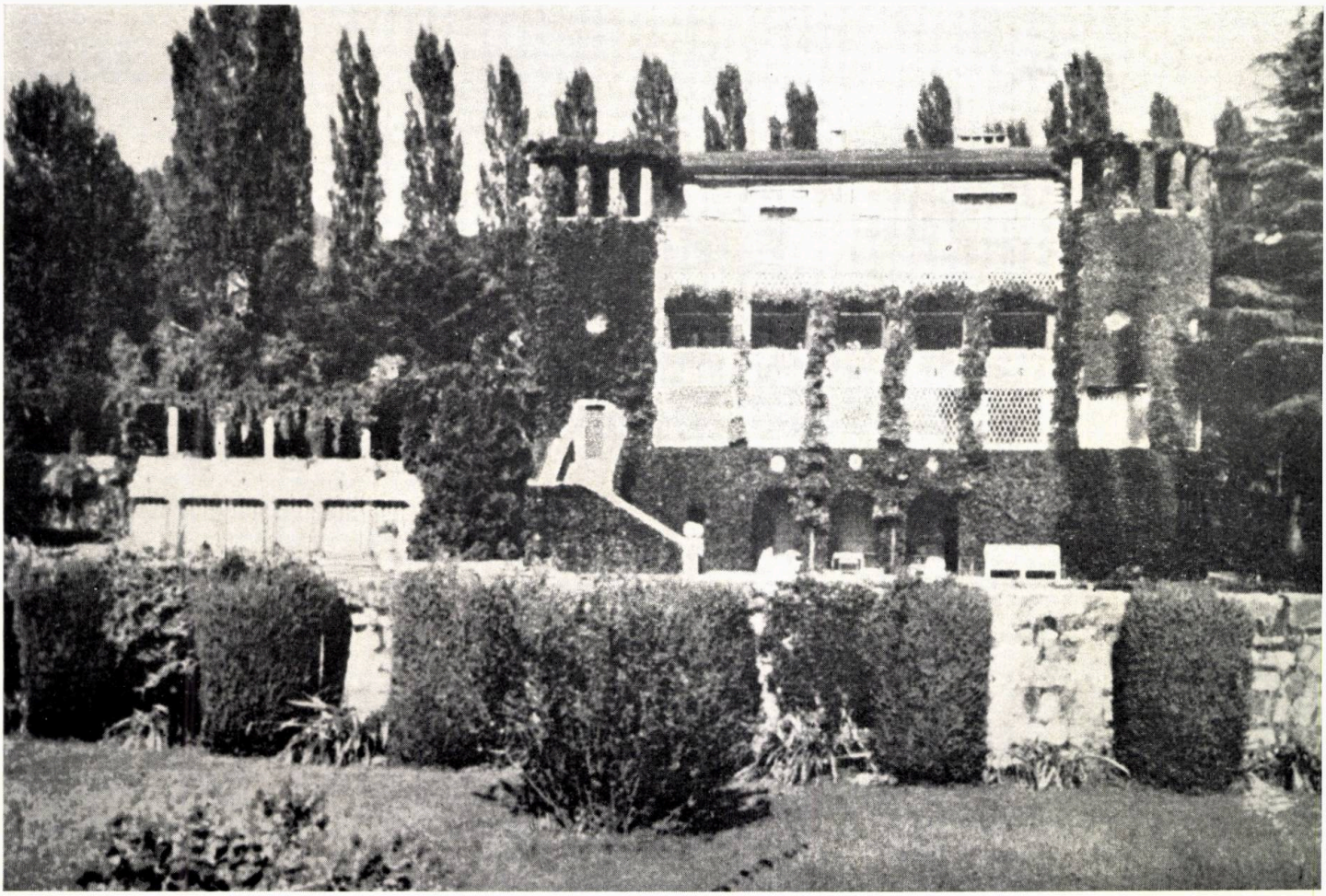

Munca pentru execuția ornamentelor este prost plătită

Acești întîrziați împiedică progresul cultural al popoarelor omenirii. Daune foarte mari aduc ornamentele chiar și acelora care sînt constrînși să le producă. Întrucît ornamentul nu mai formează o producție naturală a culturii noastre, dat fiind că el reprezintă, fie o stare de întîrziere în dezvoltare, fie o manifestare de degenerescență, se întîmplă că munca depusă de muncitor nu mai este plătită la valoarea sa reală. Sînt bine cunoscute condițiile de muncă ale sculptorilor în lemn, ale strungarilor, precum și salariile de foame ale brodezelor și ale lucrătoarelor de dantelă la gherghef. Muncitorul ornamentist trebuie să lucreze douăzeci de ore pentru a atinge salariul unui muncitor modern care lucrează numai opt ore. Și deși, de regulă, ornamentul ar trebui să scumpească costul unui obiect, se întîmplă să-l vezi vîndut la același preț ca obiectul simplu, deși, pe lîngă același material, obiectul ornamentat a necesitat de trei ori mai multe ore de lucru decît obiectul simplu. Lipsa ornamentelor aduce cu sine o reducere a timpului de muncă și, drept compensare, o ridicare a manoperei. Gravorul chinez lucrează șaisprezece ore, muncitorul american opt. Dacă eu plătesc pentru o cutie netedă același preț ca și pentru una împodobită, și muncitorul e avantajat prin timpul necesar de muncă redus. Și dacă n-ar mai exista ornamente pe lumea aceasta — fapt care se va realiza poate în curs de milenii — omul ar trebui să lucreze patru ore și nu opt, dat fiind că astăzi jumătate din muncă revine încă tot ornamentației.

Lipsa ornamentelor duce la reducerea timpului de muncă

Forma unui obiect rezistă atîta timp cît durează fizicește obiectul

Ornamentele însemnează o forță de muncă irosită și deci și o irosire a sănătății. Și așa a fost întotdeauna. Astăzi, ele însemnează și o irosire de materiale, și prin aceasta o irosire de capital ».

« . . . Schimbările în stilul ornamental au drept consecință o rapidă devalorizare a muncii manuale ; timpul utilizat pentru muncă și materialele întrebuințate sînt deci capitalurile pe care le risipesc. Eu am formulat ideea că : forma unui obiect rezistă atît de mult, ceea ce înseamnă că este suportată de noi atît de mult, cît timp durează fizicește obiectul. Și voi căuta să mă explic. O haină își schimbă mult mai des forma decît o blană scumpă. O rochie de bal, a cărei viață durează numai o noapte, își schimbă mult mai repede forma decît un birou. Dar ar fi o nenorocire dacă și biroul ar trebui să fie schimbat tot atît de repede ca și rochia de bal, pe singurul motiv că forma lui a devenit insuportabilă ! Într-un astfel de caz, banii cheltuiți pentru birou ar însemna bani pierduți.

Decoratorii știu bine aceasta, iar decoratorii austrieci se străduiesc să găsească latura bună a acestei nenorociri. Ei spun : « Un client cu un mobilier pe care, după zece ani, nu-l mai poate suporta, astfel că e nevoit să și-l schimbe la fiecare zece ani, este mult mai simpatic decît acela care îți cumpără un obiect nou numai atunci cînd cel vechi este complet uzat. Industria însăși pretinde acest lucru. Milioane de oameni se pun deci în mișcare în urma acestor schimbări rapide ». Acesta pare să fie misterul economiei publice din Austria ; și cît de des se aude zicîndu-se atunci cînd arde o casă : « Dumnezeu să fie binecuvîntat; iată că acum cel puțin, unii au de lucru ! » Dar în cazul acesta, eu cunosc un remediu foarte bun : să se dea foc unui oraș întreg, să se aprindă tot imperiul, și astfel toți și toate vor înota în belșug. Să se construiască mobile care după trei ani să poată fi arse în sobe, să se facă canapele care după trei ani trebuie date la topit ca fier vechi, deoarece nici de la muntele de pietate nu se poate obține vreun ban pe ele, și iată-ne în felul acesta tot mai bogați ! » **55**

Industria pretinde uzarea rapidă a produselor

ORIGINEA TEXTELOR

• 39 — Henry van de Velde — Formules d'une esthètique moderne. (Cit. M. Ragon, L'architecture moderne, pg. 74) • 40. H. van de Velde. (Cit. Dictionnaire de l'arch. mod. pg. 291.) • 41 — Otto Wagner — Moderne Architektur, Ed. Anton Schroll III Aufl. Wien 1902, pg. 49. • 42 — id. pg. 67 • 43 id. pg. 98—99 • 44 — id. pg. 14—15 • 45 — id. pg. 62 • 46 — id. pg. 65—66 • 47 — id. pg. 70 • 48 — id. pg. 184 • 49 — Louis H. Sullivan, Kindergarten Chats, 1902. (Cit. Dict. de l'arch. mod. pg. 274) • 50 — Louis H. Sullivan Ornament in Architecture, 1892. (Cit. Dic. de l'arch. mod. pg. 183). • 51 — R. Neutra în Casabella nr. 233 • 52, 53, 54, 55 — Adolf Loos, Ornament und Verbrechen, Viena 1908 (cf. Casabella nr. 233, pg. 39—40)

40538

LEI 20

Taxele poştale plătite în numerar conf. aprobării D.G.P. Nr. 10/8020 din 22. XII. 1966.

VII
F 1920
BUDAPEST MÚZEUM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA
1967 NOV

architectura

1967 4

Coperta I — *Ansamblul de locuințe Balta Albă — București. Machetă*
Coperta a II-a — *Blocuri de locuințe din ansamblul Sud — București*

Première couverture — *L'ensemble d'habitation Balta Albă à Bucarest. Maquette*
Deuxième couverture — *L'ensemble d'habitation Sud à Bucarest*

COLEGIUL DE REDACȚIE
prof. arh. M. ALIFANTI
arh. M. BERCOVICI
dr. arh. M. CAFFÉ
prof. arh. M. LOCAR
ing. A. LUPESCU
arh M. MELICSON
(redactor șef)
arh. C. MOȘINSCHI
arh. GH. PAVLU
prof. arh. G. PETRAȘCU

arhitectura

ANUL XV — nr. 107

ORGAN AL UNIUNII ARHITECȚILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ȘI AL COMITETULUI DE STAT PENTRU CONSTRUCȚII, ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE

1967 4

• DEBATS: SUR LES PROBLÈMES ACTUELS DU DÉVELOPPEMENT DES VILLES
LE PLENUM DE L'UNION DES ARCHITECTES
C. Lăzărescu, mtre. conf. arch.

PROBLÈMES ACTUELS DU DÉVELOPPEMENT DES VILLES
Alexandru Budișteanu, dr. arch.

ASPECTS ET PROBLÈMES URBANISTIQUES, VUS SOUS LE PRISME DE L'EXPÉRIENCE INTERNATIONALE
Ioan Ciobotaru, dr. ing.

PROBLÈMES ECONOMIQUES TOUCHANT L'AMENAGEMENT DES LOCALITÉS
Gabriela Berthumé, arch.

LA PARTICULARISATION DES SOLUTIONS ET LE CARACTÈRE SPECIFIQUE DES LOCALITÉS
Dumitru Vernescu, mtre. conf. arch.

LE ROLE DES INGENIEURS DANS L'AMÉNAGEMENT
Mircea Possa, arch.

QUESTIONS PRINCIPALES POSÉES PAR LE DÉVELOPPEMENT DES VILLES DANS LE TERRITOIRE
Mauriciu Silianu, arch.

LA RECHERCHE SCIENTIFIQUE EN L'URBANISME
Cornel Bălan, arch.

QUELQUES ASPECTS DU DÉVELOPPEMENT DE LA CAPITALE
Alexandru Iosif, arch.

LA VILLE — REPRESENTANTE DE LA SOCIÉTÉ ET DE LA CIVILISATION
Dr. Boris Grümberg, arch.

DANS QUELLE MESURE SONT JUSTIFIÉS LES ENSEMBLES COMPLEXES D'HABITATIONS
Aurelian Trișcu, arch.

LES MOYENS DE PERSONNALISER UNE VILLE
Nicolae Mărgărit, ing.

PROBLÈMES TOUCHANT LE TRAFIC ET L'ORGANISATION DES TRANSPORTS EN VILLE
Gustav Gusti, prof. arch.

NOUVELLES FORMES D'ÉTABLISSEMENT DE LA POPULATION SUR LE TERITOIRE

• NOUVEAUX REALISATIONS

AMENAGEMENT DE LA PLACE DE LA GARE À BRAȘOV

BLOCS D'HABITATIONS DANS LE QUARTIER SASAR DE BAIA-MARE

• THÉORIE ET HISTOIRE DE L'ARCHITECTURE
Dinu Antonescu, arch.

CONSTRUCTIONS DACES REPRÉSENTÉES SUR LA COLONNE TRAJANE
Marcel Melicson, arch.

FICHES POUR UNE HISTOIRE DE LA PENSÉE ARCHITECTURALE CONTEMPORAINE

• LES LIVRES

• U.I.A. INFORMATIONS

• ÎN DEZBATERE: PROBLEME ACTUALE ALE DEZVOLTĂRII ORAȘELOR

2 Conf. arh. Cezar Lăzărescu
PROBLEME ACTUALE ALE DEZVOLTĂRII ORAȘELOR
4 Dr. arh. Alexandru Budișteanu
ASPECTE ȘI PROBLEME URBANISTICE PRIVITE PRIN PRISMA EXPERIENȚEI INTERNAȚIONALE
8 Doctorand Ioan Ciobotaru
PROBLEME ECONOMICE ÎN SISTEMATIZAREA LOCALITĂȚILOR
10 Arh. Gabriela Berthumé
PARTICULARIZAREA SOLUȚIILOR ȘI SUBLINIEREA CARACTERULUI SPECIFIC AL LOCALITĂȚILOR
14 Conf. arh. Dumitru Vernescu
ROLUL INGINERILOR ÎN SISTEMATIZARE
18 Arh. Mircea Possa
ASPECTE PRINCIPALE PE CARE LE RIDICĂ ÎN TERITORIU DEZVOLTAREA ORAȘELOR
20 Arh. Mauriciu Silianu
CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ ÎN URBANISM
22 Arh. Cornel Bălan
CÎTEVA ASPECTE ALE DEZVOLTĂRII CAPITALEI
26 Arh. Alexandru Iosif
ORAȘUL — REPREZENTANT AL SOCIETĂȚII ȘI CIVILIZAȚIEI
29 Dr. arh. Boris Grümberg
ÎN CE MĂSURĂ SÎNT JUSTIFICATE ANSAMBLURILE COMPLEXE DE LOCUIT?
32 Arh. Aurelian Trișcu
MIJLOACE DE PERSONALIZARE A ORAȘULUI
34 Ing. Nicolae Mărgărit
CIRCULAȚIA ȘI ORGANIZAREA TRANSPORTURILOR ÎN ORAȘE
38 Prof. arh. G. Gusti
FORME NOI DE AȘEZARE A POPULAȚIEI ÎN TERITORIU

• NOI REALIZĂRI

40 ANSAMBLUL GĂRII DIN BRAȘOV
44 CARTIERUL SĂSAR DIN BAIA MARE

• TEORIA ȘI ISTORIA ARHITECTURII

46 Arh. Dinu Antonescu
CONSTRUCȚII DACICE REPREZENTATE PE COLUMNA TRAIANĂ
Arh. Marcel Melicson
FIȘE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE (IV)

56 • RECENZII

60 • U.I.A. INFORMAȚII

conf. arh. cezar lăzărescu
laureat al premiului de stat

probleme actuale ale dezvoltării oraşelor

În cuvîntarea Secretarului General al Comitetului Central al Partidului Comunist Român — tovarăşul Nicolae Ceauşescu — din 26 februarie 1966, cu ocazia consfătuirii pe țară a lucrătorilor din construcții, se critică fenomenul de monotonie arhitecturală ce dăinuie în construcția de locuințe.

« Se manifestă de mai multă vreme — se spunea atunci — lipsa de varietate în ceea ce privește înălțimea clădirilor, tratarea fațadelor, materialele folosite, modul de așezare al blocurilor, ceea ce a dus la șablonarea în special a marilor ansambluri. Construirea după principii nediferențiate, ignorarea specificului local, au făcut ca anumite elemente de arhitectură să se extindă în toată țara, să fie aplicate mecanic fără a ține seama de varietatea formelor de relief și a tradițiilor arhitecturale ale diferitelor regiuni.

Este timpul să se treacă, fără întîrziere, la acțiuni concrete care să ducă la lărgirea varietății arhitecturale, în special a construcțiilor de locuințe. Diversitatea ansamblurilor, a clădirilor și chiar a elementelor de detaliu se va realiza cu succes, numai prin îmbinarea a tot ce este mai înaintat și prețios în arhitectura mondială, cu specificul local, cu tradițiile și valorile artei naționale românești».

La aceeași consfătuire, discursul tovarășului Vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, Petre Blajovici, menționa: « În fața arhitecților și urbaniștilor stă nemijlocit o sarcină de mare răspundere, ei sînt chemați să definească prin efortul creator fizionomia arhitecturii noastre socialiste. Conducerea de partid a atras atenția asupra unor fenomene negative, care se conturează în arhitectură și a indicat obiectivele principale în acest domeniu. În esență, aceste obiective constau în orientarea spre diversificarea în creația arhitecturală, realizarea unei arhitecturi care, preluînd cu discernămînt experiența pozitivă de pretutindeni, să prezinte o formă nouă, contemporană, adecvată progreselor tehnice și materialelor epocii noastre, dar care în același timp să poarte o amprentă proprie, dezvoltînd creator tradițiile de valoare artistică ale arhitecturii românești.

Uniunea arhitecților, Institutul de arhitectură, C.S.C.A.S., vor trebui să aducă o contribuție sporită la crearea unei arhitecturi specifice, pe baza cunoașteri vieții și aspirațiilor poporului, a studierii și valorificării patrimoniului cultural și arhitectonic al țării».

Cu aceeași ocazie se arată că, pentru folosirea cît mai rațională a suprafețelor destinate construcțiilor, vor trebui îmbunătățite normele privind utilizarea spațiului de producție și de locuit și densitatea spațiului locuit la hectar.

A fost criticată tendința spre gigantism, exagerări ce au dus în mod nejustificat la ridicarea valorii investițiilor, diminuînd eficacitatea lor economică.

Extinderea limitelor orașelor, în condițiile în care unele suprafețe însemnate din cadrul lor nu sînt folosite complet, duce la proasta gospodărire a fondului funciar, la sporirea cheltuielilor pentru lucrări edilitare și la extinderea rețelei de transport.

În amplasarea unor obiective industriale nu s-a ținut seamă în suficientă măsură de structura și rezistența solului, de apropierea de rețelele de transport și de posibilitatea alimentării cît mai economice cu energie electrică și cu apă, nu s-a acordat toată atenția construirii și folosirii în comun a rețelelor de utilități.

Se sublinia necesitatea studiilor și cercetărilor științifice sub toate aspectele, o documentare amplă și cunoașterea a tot ceea ce este mai nou pe plan mondial. Proiectanții erau chemați să-și aducă o contribuție din ce în ce mai importantă.

În aceeași cuvîntare, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea:

« Constructorilor și proiectanților le revine sarcina de cinste de a pune în valoare, cu rezultate economice maxime, marile fonduri de investiții alocate de stat în acest cincinal, de a concretiza importantul efort material pe care îl face poporul nostru, în lucrări trainice, de înaltă calitate, care să sporească bogățiile patriei, apropiindu-se de țările avansate ale lumii.

Marea răspundere pentru cheltuirea unei părți importante a venitului național, destinate dezvoltării continue a economiei, progresului și propășirii patriei, impune beneficiarilor, proiectanților, constructorilor să chibzuiască profund la întocmirea fiecărui proiect, la executarea fiecărei construcții, astfel ca orice ban investit și material consumat, orice lucrare executată să-și atingă scopul, să răspundă unor

ALE DEZVOLTĂRII ORAȘELOR

DIN LUCRĂRILE PLENAREI UNIUNII ARHITECȚILOR—APRILIE 1967

necesități reale, să contribuie la creșterea avuției naționale a poporului».

Am citat din amplele dezbateri numai cîteva pasaje ce se referă la temele plenarei noastre actuale. Criticile pe care opinia publică ni le-a adresat s-au referit în special la domeniul spațiului urban, la domeniul noului cadru de viață pe care îl creăm prin realizarea ansamblurilor de locuințe.

Discutarea sub toate aspectele a acestor probleme, în cadre cît mai largi, poate ajuta pe fiecare din noi în găsirea unui drum spre aceste țeluri comune.

Fenomenele de care vorbim nu sînt specifice numai țării noastre; pe plan mondial s-au petrecut în ultimii ani transformări importante ce au determinat uneori derute, dar și căutări și orientări noi.

Creșterile demografice rapide sînt fenomene mondiale și ele sînt suportate în special de marile orașe. Creșterea longevității omenești, încurajarea natalității, afluxul populației rurale, sînt principalii factori ai aglomerării noilor orașe care, în bună parte, au fost luate prin surprindere și sînt în plină criză de dezvoltare.

S-a crezut că aplicarea metodelor de industrializare a locuințelor va rezolva cu ușurință problemele. În realitate, situația s-a dovedit mult mai complexă: evoluția tehnică și ridicarea continuă a nivelului de viață au impus un alt urbanism, o modificare completă a concepțiilor. Modificările structurii sociale au schimbat problemele și au impus soluții la o scară nouă.

Sistemele urbane vechi răspundeau foarte bine cerințelor epocii trecute, fiecare înscriindu-se, în felul său, într-un spațiu nou. Vechile orașe fortificate își spărgeau zidurile, care erau transformate în bulevarde de circulație, și se încadrau din nou în alte limite. Astfel, multe orașe au cunoscut o dezvoltare radio-concentrică, cu creșteri succesive de bulevarde circulare, fiecare inel marcînd o epocă.

ORAȘELE VECHI SÎNT INADAPTABILE NECESITĂȚILOR CONTEMPORANE

Cele mai multe orașe s-au dezvoltat armonios pînă la sfîrșitul secolului XIX, dar de la începutul celui actual, o nouă arhitectură s-a afirmat cu un caracter atît de deosebit de construcția tradițională, încît încadrarea noilor cartiere în vechile orașe a prezentat dificultăți din ce în ce mai mari. Intervenția automobilelor n-a provocat la început decît perturbații secundare, dar înmulțirea lor a luat asemenea proporții încît cea mai mare parte a organismelor chemate să vegheze asupra dezvoltării orașelor au fost depășite și nu au putut găsi la timp remediile necesare. Într-adevăr, cum s-ar putea spera să cuprinzi într-un plan conceput înainte pentru construcții mici, traficul mecanic excepțional de azi?

Adevărul este că orașele vechi sînt neadaptate și neadaptabile necesităților civilizației contemporane. Extinderea teritoriului nu face decît să agraveze situația. Se refuză să se recunoască faptul că dificultățile cresc mai repede decît eficacitatea remediilor.

La noi în țară, volumul construcțiilor din ultimii 10 ani a depășit cu mult cele mai optimiste din așteptările noastre. Orașele țării și-au schimbat complet înfățișarea. Vechile tîrgușoare de provincie pulsează azi în ritmul unei vieți cu totul noi. Cartierul Grigorescu de la Cluj, Brazda lui Novac și calea București la Craiova, cartierul Nord din Ploiești, Țiglina I și II la Galați, Ovidiu și Gara nouă la Constanța, sînt cîteva nume de rezonanțe puternice în activitatea noastră. Ne-am obișnuit să vorbim cu foarte multă dragoste de cartierele Balta Albă sau Drumul Taberei din București, de exemplu, fără să ne mai surprindă de loc că fiecare din ele vor avea 45 000 respectiv 35 000 apartamente, adică cu mult mai mult decît majoritatea orașelor țării.

Ritmuri de construcție de 2 000 apartamente la Pitești, 3 000 la Brașov, 3 300 la Galați sau 14—15 000 apartamente pe an la București, ni se par cu totul normale.

Am fost noi oare suficient de pregătiți pentru toate acestea? Am avut noi suficiente cadre cu experiență pentru aceste mari probleme? Nu cumva proiectanții celor mai multe din aceste mari ansambluri aveau ca practică, în domeniul urbanismului, doar acel unic proiect de specialitate care se face în cadrul Institutului de arhitectură?

Pe de altă parte, tehnica de construcții și calitatea ei, volumul și natura materialelor de construcție, timpul alocat gîndirii și realizărilor noilor ansambluri au fost insuficiente.

A ȚINUT OARE PASUL URBANISMUL CU DEZVOLTAREA ECONOMICĂ A ȚĂRII?

Puternica dezvoltare economică a țării noastre, materializată prin apariția a numeroase industrii noi și dezvoltarea celor existente, și-a găsit ea oare întotdeauna cea mai bună rezolvare pe plan urbanistic? Au fost suficient studiate și aprofundate relațiile oraș-industrie-regiune? Se pare că multe din orașele țării au început să sufere din cauza nocivităților pe care noua industrie le produce. Teritoriul ocupat de industrii a fost el bine organizat? Înșirarea celor din orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej cu marile lor rezerve de teritoriu, nu a dezafectat oare, în afara terenului pe care-l ocupă efectiv, prin instituțiile create, o suprafață mai mare decît teritoriul orașului propriu-zis? Nu ne-am creat, în aceste relații industrie-oraș, probleme tehnico-edilitare, de circulație și economice, care astăzi ne dau mari greutăți de rezolvare?

Este nevoie tot mereu să mutăm populația în orașe, provocînd astfel creșterea lor cu mari dificultăți, sau se pot crea condiții mai bune de viață acolo unde locuiesc în prezent muncitorii, se poate ridica nivelul unor mici localități existente? Avem noi poziții clare, concepții bazate pe studii și pe cunoașterea temeinică a realităților noastre în această problemă?

În cadrul orașelor, teritoriul pe care l-am ocupat cu noile cartiere a fost cel mai bine ales și valorificat? Se pare că nu.

Iată ce spun, mai elocvent, cifrele: cartierul Ploiești Nord a fost proiectat a avea cca 2000 m^2 locuibili la hectar; cartierul Berceni Sud a fost realizat inițial cu 3 088 m^2 loc/ha, ajungîndu-se acum, ca urmare a unui studiu mai aprofundat, la 3 630 m^2 loc/ha; în cazul microraionului 3 din cartierul Drumul Taberei s-a ajuns de la 3 530 m^2 loc/ha la 4 120 m^2 loc/ha, pentru ca proiectul microraionului 9 din același cartier să prevadă 4 220 m^2 loc/ha.

Toate aceste probleme, și mai multe altele, trebuie să ne dea de gîndit, trebuie să constituie pentru noi toți întrebări la al căror răspuns poate vor contribui discuțiile noastre în cadrul acestei plenare.

Arhitectura noastră contemporană se caracterizează prin vervă și optimism, vioiciune și

tinereţe, fiind reflectarea directă a vigoarei unui popor conştient de forţa lui şi care îşi priveşte drept în faţă drumul pe care îl are de urmat. Munca noastră este închinată unei lumi viitoare: tot ce gîndim şi realizăm sînt contribuţii la cadrul ei. Creaţia îmbracă dorinţa cu realităţi, idealuri spirituale cu materiale curente. Păşind cu siguranţă în prezent, privim mereu înainte. Această creaţie, pentru a fi utilă, pentru a servi într-adevăr societăţii, trebuie să se bazeze pe o adîncă cunoaştere a prezentului şi să fie înarmată cu toată experienţa trecutului.

Nu consider că se poate numi cu adevărat creaţie, în profesiunea noastră, negarea sau necunoaşterea, conştientă sau inconştientă, a realităţilor pe care le trăim. Ea nu poate fi în afara legilor şi condiţiilor economice ale societăţii respective.

A gîndi şi construi, a crea pentru o societate înseamnă a o ajuta să se dezvolte, a contribui cu experienţa şi pregătirea ta la creşterea continuă a posibilităţilor ei de dezvoltare.

PROBLEMA SISTEMATIZĂRII EXPERIENŢEI DOBÎNDITE

Sîntem noi suficient de pregătiţi în acest domeniu? Lucrăm în institute mari, puternice şi cu o bogată activitate. Totuşi, în multe cazuri, fiecare din noi cunoaşte doar ceea ce lucrează el. Problemele ce şi-au găsit de mult rezolvarea pentru unii, continuă să fie preocupări grele şi să constituie frîne pentru alţii. Experienţa colectivului de lucru este aproape fără excepţie cea proprie fiecărui individ — mai mică sau mai mare —, nu a organului din care face parte.

Lipseşte o preocupare continuă şi organizată de sistematizare a experienţei dobîndite, de analiză ştiinţifică a ei.

Graba cu care se trece de la o lucrare la alta nu dă răgazul unei judecări adînci şi competente a rezultatelor şi a cauzelor care le-au produs. Inexistenţa unor concluzii teoretice şi practice nu permite proiectantului să-şi formeze opinii temeinic fundamentate.

În concepţia marilor ansambluri sînt relevate cele mai mari greutăţi. Dezvoltarea rapidă a ştiinţei şi a posibilităţilor de cunoaştere a noilor ei cuceriri a făcut ca diversele tehnici de construcţie să fie repede însuşite şi aplicate peste tot. De multe ori s-a ajuns ca performanţele tehnice să ţină locul sensibilităţii şi umanismului arhitecturii.

TIPIZAREA ŞI CREAŢIA

Tipizarea, care este un mijloc de raţionalizare a procesului de proiectare şi execuţie şi un ajutor fără de care nu se poate asigura dezvoltarea în ritmul dorit, a ajuns totuşi cîteodată un scop în sine, o scuză şi o cauză obiectivă a scăderilor noastre.

Putem oare să continuăm a închega ansambluri mari numai cu p+4 sau p+9, adică cu nişte prisme aşezate pe orizontală sau verticală? Putem considera că această înşirare pe două coordonate, după o cadenţă militară, este tot ce putem face pentru omul de mîine, că acest cadru nou de viaţă îi poate stimula personalitatea?

Trebuie să fim convinşi că realizarea unui proiect în care am reuşit doar să rezolvăm bine multiplele funcţiuni, să respectăm toate normativele şi directivele, să ne încadrăm în plafoanele de cost fixate, este departe de a se numi creaţie, de a ajuta la închegarea unui cadru demn. Mai mult decît toate acestea, creaţia este o contribuţie proprie, un aport al sensibilităţii şi personalităţii, un aport al culturii; este o parte din sufletul nostru, din simţămintele care ne leagă de ceea ce creăm. Aceasta dă personalitate şi valoare unui ansamblu şi apropie conţinutul material de coordonatele spirituale. Aici ne regăsim sau nu. Şi nu ne putem regăsi decît într-o continuitate a culturii şi prezenţei noastre pe aceste meleaguri.

Tot ceea ce depăşeşte tehnica şi logica constructivă, tot ceea ce îmbracă funcţiunile şi materialele, tot ceea ce este un aport al spiritului şi al sentimentelor, trebuie să ne fie propriu nouă şi nu poate avea nimic comun nici cu arta şi cultura japoneză, nici cu cea braziliană sau mexicană.

Desigur că evoluţia rapidă şi explozivă a oraşelor noastre pune probleme delicate de relaţii între nou şi vechi, de interpretare şi transformare a unei atmosfere, a unui specific. Materializarea noilor condiţii de viaţă are poate puţine asemănări cu pitoreştile străduţe cu căsuţe mici înecate de flori şi verdeaţă. De aceea nu poate fi vorba de nici o preluare directă, ci doar de găsirea unui spirit, unui climat, unei atmosfere specifice.

Căci, de fapt, ceea ce va duce la formarea unei expresii proprii arhitecturii şi urbanismului nostru contemporan este aportul nostru actual, materializarea gîndirilor şi aspiraţiilor noastre de azi. Trebuie însă să fim convinşi de acest lucru, să-l dorim şi să muncim pentru el. Să fim convinşi că atît în ochii străinilor, cît şi în propriii noştri ochi, realizările nu vor avea o valoare deosebită decît cînd vor depăşi ceea ce se vede peste tot şi vor respira tinereţea unui elan nou.

Desigur că problemele pe care le avem de discutat sînt mult mai ample şi mai variate decît sumarele enunţări pe care le-am făcut pînă acum. Acestea nu au avut decît rolul de a stimula dezbaterile, de a încuraja punerea în discuţie a tuturor problemelor de care depinde progresul activităţii noastre legate de dezvoltarea oraşelor.

dr. arh. alexandru budişteanu

aspecte şi

În rîndurile de faţă vom încerca să schiţăm cîteva din problemele şi aspectele urbanistice contemporane aşa cum se desprind ele dintr-o primă analiză a experienţei internaţionale. De asemenea, vom încerca să prezentăm, comparat în acest context, dezvoltarea urbanismului în ţara noastră. Încercarea este deosebit de dificilă, avînd în vedere greutatea de a găsi criterii şi indici de comparaţie comun valabili. De aceea îmi permit să apelez la îngăduinţa dvs. faţă de considerentele ce se vor formula.

Referindu-ne la tema abordată, aş începe cu un aforism conform căruia secolul al XX-lea va fi denumit poate « Secolul oraşului ».

Pe întreaga planetă asistăm la o creştere fără precedent a populaţiei urbane, fenomen comun atît ţărilor dezvoltate, cît şi ţărilor în curs de dezvoltare.

Dacă înainte de anu 1850 nu se putea vorbi de vreo ţară în care populaţia urbană să reprezinte majoritatea şi dacă în anul 1900 singura ţară urbanizată era Anglia, în prezent, în cea mai mare parte din ţările industrializate, populaţia urbană este majoritară.

Dacă la începutul secolului nostru nu existau mai mult de 50 de oraşe, avînd o populaţie de peste 100 000 locuitori, în care locuia numai 2% din populaţia lumii, în prezent peste o treime din populaţia globului locuieşte în oraşe avînd mai mult de 100 000 locuitori. Presupunînd că ritmul actual de creştere a oraşelor se va menţine, se poate deduce că în anul 1990 mai mult de jumătate din oameni vor trăi în oraşe cu peste 100 000 locuitori.

Un fenomen asemănător se înregistrează şi în ţara noastră. Astfel, în anul 1930 în România locuia în oraşe cu peste 100 000 locuitori, numai circa 6,6% din populaţie. Conform datelor înregistrate în anul 1965, în oraşele de aceeaşi mărime locuia circa 17% din populaţie. Aceasta echivalează cu o creştere numerică de 3,4 ori a acestei populaţii în 35 de ani, cea mai importantă creştere producîndu-se în anii de după eliberare.

« EXPLOZIA DEMOGRAFICĂ » şi FENOMENUL URBANIZĂRII

Pentru a exemplifica creşterea accelerată a populaţiei lumii, se utilizează adesea termenul

probleme urbanistice privite prin prisma experienţei internaţionale

de « explozie demografică». Totuşi, însuşi acest termen apare insuficient cînd este vorba de creşterea populaţiei urbane, care în raport cu cea a populaţiei globului înregistrează un ritm de aproape 5 ori mai rapid.

În America Latină, unde creşterea naturală a populaţiei reprezintă 2,5—3% pe an, populaţia urbană creşte cu 4—6%.

Este demn de subliniat că în ţările dezvoltate, unde procesul de urbanizare este aproape desăvîrşit, creşterea populaţiei urbane este foarte lentă sau aproape stagnantă. Acesta este, de exemplu, cazul Marii Britanii unde populaţia urbană, practic, este staţionară de cca 40 de ani. Trebuie menţionat însă că prin populaţie urbană, în acest caz, se înţelege populaţia care locuieşte în oraşe cu un anumit număr de locuitori, considerat limită pentru categoria de localitate-oraş. În unele ţări, dezvoltate se constată, în acelaşi timp, tendinţa de părăsire a marilor aglomeraţii, în special a zonelor centrale, în favoarea unei cazări în zone neurbanizate. În statisticile acestor ţări populaţia menţionată iese din categoria celei urbane, deşi gradul de confort al locuinţelor continuă să rămînă la un nivel ridicat.

Comparînd fenomenele de mai sus cu situaţia din ţara noastră, constatăm, după eliberare, că avîntul general al economiei naţionale, caracterizat prin ritmul ridicat al industrializării şi dezvoltării susţinute a agriculturii şi a celorlalte sectoare de activitate, se traduce, în domeniul sistematizării, printr-un proces susţinut de urbanizare. Populaţia urbană, care în anul 1948 reprezenta 23,4% din populaţia ţării, a ajuns să constituie, în 1966, 38,2%. În acest mod, în decursul celor 18 ani luaţi în calcul, creşterea anuală a populaţiei urbane a reprezentat în ţara noastră 2,8%, ceea ce corespunde, din punct de vedere al acestui ritm comparat pe plan internaţional, gradului de dezvoltare economică a ţării noastre.

De asemenea, diferenţa marcantă între ritmul de creştere a populaţiei totale şi cel al populaţiei urbane apare în mod evident şi în ţara noastră. Astfel, în perioada 1948—1966, populaţia ţării a crescut cu peste 20%, în timp ce populaţia urbană a crescut într-un ritm de peste 4 ori mai mare, respectiv cu 93%.

Ca o concluzie a acestei situaţii generale se poate spune că fenomenul de urbanizare este un aspect general şi logic al lumii contemporane şi că el îşi urmează evoluţia sa continuă. Se poate prevedea că, în conformitate cu ritmul actual de creştere, populaţia urbană totală va fi formată în anul 2000 din 4 miliarde de oameni, ceea ce va corespunde la două treimi din omenire. Cu alte cuvinte, generaţiile viitoare vor asista în 50 de ani la o creştere a populaţiei orăşeneşti de 8 ori !

★

Faţă de creşterea fără precedent a populaţiei orăşeneşti, se înregistrează pe tot globul o importantă nevoie de a construi locuinţe în mediul urban. Această nevoie este resimţită în special în ţările în curs de dezvoltare, în care creşterea oraşelor şi necesitatea înlocuirii fondului construit insalubru sînt mai acute ca în celelalte ţări. Pentru a înlătura deficitul de locuinţe din aceste ţări într-o perioadă de 10 ani, s-a calculat că ar fi necesar să se construiască cca 260 milioane de locuinţe.

Din statisticile O.N.U. reiese că, în loc de a construi în ţările în curs de dezvoltare circa 26 milioane de locuinţe pe an, cît ar fi necesar pentru a lichida această rămînere în urmă, în ţările amintite se construiesc numai aproximativ 5 milioane de locuinţe, respectiv mai puţin de o cincime din cantitatea necesară.

Proporţional cu numărul populaţiei ,aceasta reprezintă doar 2 locuinţe la 1 000 locuitori.

De altfel, cererea de locuinţe continuă să fie acută în toate ţările lumii, chiar şi în cele mai avansate. Deşi nevoia cea mai stringentă se manifestă în ţările în curs de dezvoltare, totuşi, datorită condiţiilor economice favorabile, ţările dezvoltate continuă să înregistreze ritmul cel mai ridicat. Este interesant de remarcat că, în Europa, ţara noastră continuă să ocupe un loc de frunte între ţările socialiste, după U.R.S.S., înregistrîndu-se pentru perioada 1961—1966 o medie de peste 6 apartamente construite la 1 000 locuitori.

★

O altă problemă urbană extrem de acută în numeroase ţări şi în special în ţările în curs de dezvoltare este aceea a migraţiei neorganizate a populaţiei rurale, care îşi creează cartiere întregi de cocioabe la marginea oraşelor. Lipsite de dotările edilitare cele mai elementare, aceste zone reprezintă adevărate focare de mizerie materială şi promiscuitate morală.

Pentru a avea o imagine a amploarei acestei probleme, vom menţiona că în ţările Americii Latine, unde, după cum am văzut, populaţia urbană creşte cu 4—6% pe an, populaţia cartierelor insalubre se dezvoltă şi mai rapid, crescînd cu 10—15% pe an. La Istambul, populaţia cazată în cocioabe reprezintă peste 20%, la Santiago de Chile 25%, la Caracas peste 35%, iar la Ankara aproape 50%.

Datorită condiţiilor sociale şi economice din România socialistă, oraşele noastre sînt scutite de această plagă, dezvoltarea lor făcîndu-se în mod organizat. Practic, totalitatea oraşelor noastre au schiţe de sistematizare sau studii tehnico-economice avizate, iar legislaţia în vigoare reglementează aplicarea prevederilor de sistematizare, astfel încît dezvoltarea cocioabelor care răsăreau peste noapte este o imagine de domeniul trecutului. Caracteristic pentru oraşele noastre este desfiinţarea treptată a unor asemenea vestigii şi apariţia unor ansambluri cum ar fi cel de la Floreasca din Capitală, reconstrucţia unor cartiere din Galaţi, Piatra Neamţ, Iaşi ş.a.m.d., care conturează tot mai limpede imaginea oraşului nou din România socialistă.

PROBLEMA DOTĂRILOR EDILITARE

Condiţiile dificile de cazare din numeroase ţări, şi în special din regiunile în curs de dezvoltare, sînt accentuate adesea şi prin nivelul necorespunzător al amenajărilor edilitare. Ca exemplu se poate cita că în lume peste 200 milioane de oameni nu au apă suficientă, iar cazurile de îmbolnăvire datorită consumului de apă necorespunzătoare reprezintă, numai într-un singur an, cca 500 milioane de cazuri.

Necesităţile dotării edilitare împreună cu nevoia de locuinţe continuă să reprezinte principalele probleme urbanistice într-un mare număr de ţări.

În ţările cele mai avansate s-a ajuns ca între 80 şi 90% din locuinţe să aibă dotările edilitare necesare.

Și în țara noastră s-au făcut eforturi deosebite pentru a îmbunătăți condițiile de dotare a orașelor cu rețele tehnico-edilitare. Astfel, dacă am cita numai problema alimentării cu apă, cantitatea totală de apă potabilă distribuită în orașe a crescut în 1965 față de 1959 cu aproximativ 80%. În ceea ce privește canalizarea, numeroase orașe au fost dotate pentru prima dată. Desigur, este necesar în continuare un efort susținut în acest domeniu pentru a atinge nivelul țărilor celor mai avansate.

SUPERIORITATEA UNUI URBANISM ȘTIINȚIFIC

În pofida rolului urbanizării în dezvoltarea tuturor țărilor, activitatea de construcție urbană nu este recunoscută în mod oficial în numeroase din țările în curs de dezvoltare. Este suficient să menționăm în acest sens că dintre țările Americii Latine, Chile este singurul stat unde a luat ființă un minister al construcției de locuințe și al dezvoltării urbane. Dar chiar și într-o țară avansată cum este S.U.A. a luat ființă abia acum cîțiva ani un Departament pentru construcția de locuințe și dezvoltarea urbană. În numeroase țări, activitatea de sistematizare continuă să fie dusă la nivelul inițiativei particulare, sau cel mult a unor autorități municipale, și se limitează la lotizări, la alegerea de amplasamente pentru noi construcții, studierea restructurării unor zone urbane, proiectarea de centre civice și elaborarea de planuri de zonificare a terenurilor orășenești, fiind adesea influențată de o schimbare de guvern sau de alegerea unui nou primar.

Cred că nu este necesar să subliniem superioritatea modului de organizare și îndrumare a procesului de activitate urbanistică în țara noastră ca și în celelalte țări socialiste. Organizarea economiei planificate, însoțită de existența instituțiilor de stat socialiste, creează posibilitățile aplicării principiilor unui urbanism științific, pornind de la treptele sale cele mai simple pînă la cele mai complexe.

Casablanca (Maroc) — Înaintarea cartierelor moderne este blocată de un uriaș «bidonville»
După Scientific American, *New York*

★

În legătură cu cele de mai sus este necesară menționarea sistematizării teritoriale, care se impune tot mai mult pe plan internațional ca metodă de asigurare a dezvoltării complexe a unor zone teritoriale. Tot mai numeroase sînt țările care introduc și aplică, pe lîngă metodele de planificare economică, și activitatea de sistematizare teritorială, ca element de legătură între planificarea economică și cea fizică.

Necesitățile repartizării complexe în teritoriu a forțelor de producție și implicit organizarea rețelei de localități, a rețelelor de căi de comunicații, a dotărilor tehnico-edilitare în rețea ș.a.m.d. determină necesitatea abordării problemelor de construcție urbană la nivelul zonei înconjurătoare, al regiunii sau chiar al țării întregi.

Totuși, în majoritatea țărilor care nu beneficiază de avantajele economiei planificate de tip socialist, posibilitățile de aplicare a prevederilor studiilor și proiectelor de sistematizare teritorială rămîn simple deziderate ale specialiștilor. Interesele capitalului privat, drepturile posesorilor de bunuri funciare, limitele administrative caduce reprezintă tot atîtea piedici în calea amenajării complexe a teritoriului.

Putem cita în acest sens proiectul de sistematizare a zonei metropolitane a New Yorkului care, în ciuda unor studii extrem de competente, rămîne de zeci de ani de zile o lucrare mai degrabă teoretică.

★

Creșterea rapidă a populației în mediul urban, consecință a procesului de industrializare, a deplasării populației din mediul rural către orașe și însăși a dezvoltării organismelor urbane, reprezintă factorii care conduc, pentru majoritatea țărilor, la preponderența problemelor construcției în mediul urban.

Desigur, aspectele caracteristice ale urbanismului contemporan sînt foarte numeroase și ele nu pot fi, nici pe departe, epuizate în cadrul unei luări de cuvînt ca cea de față.

Pe lîngă problemele mai sus abordate ar fi foarte util, fără îndoială, de a analiza, în comparație cu experiența înregistrată în străinătate și pe baza unor factori comuni care să permită comparația, acele metode care conduc la o utilizare cît mai eficientă a teritoriului. Ar fi, de asemenea, foarte util de a studia care sînt elementele urbanistice contemporane care stau la baza zonei de locuit și în ce măsură, de exemplu, microraionul este elementul structural optim, sau să se analizeze în ce măsură s-a reușit în alte țări ca, încă la nivelul compoziției urbanistice, să se exprime specificul local.

O COORDONATĂ FUNDAMENTALĂ A VIEȚII CONTEMPORANE

Aspectele actuale ale urbanismului sînt caracterizate prin dezvoltarea fără precedent a construcției orașelor, presupunînd însă și greutăți specifice importante.

Ca o consecință a acestei situații s-au făcut auzite și voci care condamnă orașele și urbanismul, așa cum este el înțeles astăzi de majoritatea specialiștilor. Totuși, apologeții mai mult sau mai puțin utopici ai dezurbanizării nu-și văd eforturile încununate de succes.

Apare evident că dezvoltarea societății contemporane nu se poate produce în afara orașelor, care constituie în prezent organismele cele mai perfecționate pentru desfășurarea vieții sociale.

Soluționarea problemelor de cazare în cadrul localităților, împreună cu asigurarea hranei, asistența medicală și lichidarea analfabetismului reprezintă una din coordonatele fundamentale ale vieții din epoca noastră. Rezolvarea acestor necesități stringente are vaste implicații sociale, întrucît progresul tehnic nu duce automat la progres social și la condiții de viață mai bune.

Încercînd o situare a realizărilor noastre în domeniul urbanismului privite comparativ pe plan internațional, tabloul general se conturează ca al unui fenomen viguros, care reflectă dezvoltarea generală a țării noastre. Fără a ne declara mulțumiți de rezultatele obținute și dînd dovadă de exigență față de sarcinile pe care le avem în față, precum și ținînd seama de lipsurile manifestate în activitatea desfășurată, dar și de condițiile obiective existente și de punctul de la care s-a pornit, confruntarea internațională a realizărilor noastre urbanistice ne este favorabilă. Recunoașterea acestor considerente a determinat, încă în luna iulie 1964, ziarul «New York Times» să scrie, referindu-se la situația din S.U.A. comparativ cu realizările țării noastre, « din punct de vedere urbanistic sîntem rușinos în urmă ».

Rezolvarea cu succes a problemelor urbanismului contemporan presupune mai întîi crearea cadrului adecvat pentru soluționarea problemelor sociale. Inegalitatea socială și exploatarea economică nu pot asigura, în pofida tehnicii celei mai avansate, un mediu corespunzător de viață. Bazat pe existența unei orînduiri sociale superioare, urbanismul socialist, urbaniștii din țara noastră au la îndemînă toate mijloacele necesare pentru a continua cu succes opera de construcție și dezvoltare a orașelor și satelor patriei lor înfloritoare — România Socialistă.

Cartierul de locuințe Floreasca-București

doctorand ioan ciobotaru
inginer șef atelier I.P.B.

probleme economice în sistematizarea localităților

Dintre numeroasele și totodată complexele probleme ale dezvoltării localităților — orașe sau sate — din țara noastră, ridicate în cuvîntul de deschidere, încerc să abordez, ca păreri personale, numai unele aspecte economice pentru care, apreciez, trebuie să existe o preocupare deosebită în activitatea de sistematizare, de studii sau proiectare, și cu ajutorul cărora trebuie să controlăm, să fundamentăm și să susținem soluțiile preconizate.

Importanța aspectelor economice ale soluțiilor tehnice, arhitecturale sau urbanistice a fost accentuată în mod deosebit în documentele de partid și de stat, care au arătat clar locul pe care trebuie să-l ocupe calculele și prezentarea economică în justificarea soluțiilor. Calculele economice trebuie să ne ajute să situăm și să încadrăm soluțiile posibile în contextul general al dezvoltării patriei noastre, să asigure legătura între soluția concretă a acțiunii și economia generală a țării.

Sistematizarea localităților — orașe sau sate — are aspecte economice specifice, cu totul deosebite față de investițiile obișnuite. Aceste probleme economice, care trebuie să însoțească în analiză și sinteză soluțiile de sistematizare, determină rolul crescînd și importanța acestora. Aspectele specifice și importanța acestora se datoresc faptului că soluțiile de sistematizare, fie că se referă la ansamblul localității, fie că se referă la porțiuni de localități — zone industriale, zone de muncă sau zone de locuit — operează cu valori materiale uriașe și se desfășoară în timp îndelungat. Condițiile concrete ar putea fi astfel formulate:

— realizarea, pe baza studiilor de sistematizare, a unor investiții complexe, cu valori deosebit de mari;

— determinarea unor cheltuieli mari de exploatare pentru mediul construit, în vederea asigurării unei normale funcționări;

— necesitatea cheltuirii unui timp, evaluabil, pentru normala utilizare de către populație, a mediului construit, cu durata fizică și morală de amortizare a investițiilor mult mai mare decît în oricare alt compartiment de investiții.

Dar asupra unor exemplificări concrete pentru aceste cazuri îmi voi permite să revin mai tîrziu.

ESTE ANALIZA ECONOMICĂ O PIEDICĂ?

In abordarea problemelor economice, și aceasta este indiferent de domeniul de activitate, se naște o întrebare oarecum firească: care este raportul dintre problemele funcționale, tehnice și estetice ale activității de sistematizare, pe de o parte, și problemele economice pe care le generează, pe de altă parte? Strangulează sau frînează analiza economică soluțiile arhitecturale, urbanistice și le subordonează?

În mai multe rînduri această întrebare și-a găsit un răspuns în sensul că analiza economică, oricît de atent și profund ar fi realizată, nu frînează procesul de creație și nu are scopul de a subordona soluționarea urbanistică a diferitelor teme abordate. Trebuie subliniat faptul că analiza economică începe numai acolo, și de acolo, unde există soluții tehnice și arhitectural-urbanistice conturate și valabile. Analiza economică nu are cu nimic justificare la soluțiile atehnice sau care nu rezolvă corect funcționalitatea; analiza economică, comparația și aprecierile încep și se dezvoltă numai pe soluții valabile. De aici trebuie înțeles foarte clar că numai pe bază de soluții valabile încep discuțiile și aprecierile economice. Mai mult, analiza și aprecierea economică, prin prezentare valorică și comparată a soluțiilor posibile, ajută la susținerea și fundamentarea mai temeinică a rezolvărilor preconizate, le înscrie în contextul general al dezvoltării economice a localității, regiunii sau a țării, dînd posibilitatea organelor conducătoare de partid și de stat să aprecieze real eficiența soluționării în raport de posibilitățile economice ale fiecărei etape.

Tocmai pentru că analiza economică permite organelor de partid și de stat să ia hotărîri în cheltuirea fondurilor materiale ale statului și în ultima instanță a fondurilor create de poporul întreg — părți ale venitului național sau ale avuției naționale — ea trebuie să reprezinte un instrument concret și puternic pe care colectivele de proiectare să-l folosească cu discernămînt și curaj în studiile și proiectele pe care le elaborează.

Datorită indicațiilor primite de la organele de partid și de stat și personal din partea tovarășului Nicolae Ceaușescu, organizațiile de proiectare au reușit să obțină și în această direcție rezultate deosebit de semnificative. În etapa actuală, accentul a fost pus pe reducerea volumului de investiții la realizarea construcțiilor. Astfel, în proiectele elaborate în diferite zone ale orașului București pentru ansamblurile de locuințe, s-au obținut reduceri însemnate ale volumului de investiții necesare realizării, cu toate investițiile conexe, a apartamentului convențional. În microraionul 2 din Drumul Taberei, prin acțiunea de îndesire, costul apartamentului convențional, realizat la nivelul întregului ansamblu, a scăzut cu 4 000 lei; la microraioanele 3 și 8 din Drumul Taberei, care au în prezent un număr de 8 913 apartamente convenționale față de 6 528 apartamente convenționale înainte de îndesire, costul apartamentului convențional a scăzut cu 500 lei, iar la zona Sud 1 — Berceni, unde prin acțiunea de îndesire s-a realizat un surplus de 1 005 apartamente convenționale, costul a scăzut cu 1 000 lei/apartament convențional. Prin aplicarea acelorași indicații ale organelor superioare de partid, rezultate similare și tot atît de importante s-au obținut și în alte orașe din țară.

MAI MULTĂ PREOCUPARE PENTRU ECONOMIC DIN PARTEA AVIZĂRII ȘI A PROIECTĂRII

Cu toate rezultatele pozitive care au fost obținute, trebuie să subliniem faptul că preocupările existente în cadrul organelor de îndrumare și avizare, ca și la colectivele de proiectare, sînt cu totul insuficiente în raport de importanța problemei.

În primul rînd trebuie subliniat faptul că preocupările teoretice pentru analiza economică în problemele de sistematizare a localităților sau a unor porțiuni din localități, ca și preocupările pentru stabilirea unei metodologii de calcul, sînt cu totul reduse în țara noastră. După o îndelungată perioadă de proiectare și de experiență în această direcție, C.S.C.A.S., ca organ de îndrumare și avizare, nu a pus la îndemîna colectivelor de proiectare o metodologie de calcul și prezentare a analizelor economice specifice acestei acțiuni. Această situație, care nu va mai putea dăinui, lasă la voia întîmplării, a dorințelor și aprecierilor subiective, tocmai criteriile economice și rezultatele unor analize care, prin natura lor, sînt și trebuie să fie obiective.

Nu ne putem mulțumi cu cerințele de a justifica oportunitatea economică a unor soluții, fără a arăta cadrul în care trebuie prezentate aceste date, și mai ales nu putem lăsa prezentarea lor la libera alegere. Analizele economice trebuie să fie îndrumate pe un făgaș normal, pe bază de criterii științifice și nu de păreri sau aprecieri subiective, oricît de calificate ar fi aceste păreri.

CU EFORTURI MINIME, REZULTATE MAXIME

Abordînd în fața dvs. aceste probleme, aș dori să prezint — bineînțeles ca un punct de vedere personal — și elementele care, la nivelul activității de sistematizare, trebuie să fie luate în considerare de o metodologie de calcul și de analiză a fenomenelor economice.

A prezenta o soluție eficient economică înseamnă a prezenta o soluție care, cu eforturi — materiale și financiare — minime, să ofere rezultate maxime. *Vorbind de eficiența economică, în fond înseamnă a vorbi de soluții care prevăd consum de timp de muncă socialmente necesar minim (înțelegînd timpul consumat în trecut, în prezent și în viitor) pentru a obține rezultate, în produse sau servicii, cît mai mari.*

Cum se materializează în activitatea de sistematizare acest principiu de bază?

După părerea mea, acest principiu de bază se aplică și în sistematizarea teritorială a localităților — orașe sau sate —, ca și în sistematizarea de detaliu a unor porțiuni din localitate, prin luarea în considerare și evaluarea tuturor cheltuielilor determinate de crearea mediului construit, supra- și subteran, în care trăiește și se dezvoltă populația, a tuturor cheltuielilor de întreținere și exploatare a acestui mediu, prin evaluarea întregului timp consumat de populație, cu cheltuielile aferente, determinate de folosirea mediului construit, precum și de timpul în care aceste cheltuieli se efectuează și în care ele durează pentru normala lor utilizare.

Elaborînd diferite variante de soluționare în sistematizarea unor teme date și prezentînd calcule și analize economice din care să rezulte elementele de mai sus, pe baza unei metodologii bine stabilite, se va oferi posibilitatea de a alege din mai multe variante, valabile din punct de vedere tehnic, funcțional și arhitectural-urbanistic, pe aceea care va întruni și condiția economică cea mai avantajoasă.

Îmi permit să dau cîteva date privind elementele semnalate mai înainte ca posibile a fi luate în considerare la stabilirea unei metodologii de calcul și prezentare a analizelor economice.

Cheltuielile determinate de realizarea mediului construit al unui teritoriu sau localități, în totalitate sau pe porțiuni, cuprinde valorile necesare realizării construcțiilor de locuințe, de dotare și echipare supra- și subterană, precum și toate cheltuielile de amenajare complexă a terenului, cunoscute sub denumirea de cheltuieli de investiții. În aceste investiții se cuprind și cheltuielile determinate de renunțarea la unele construcții și amenajări existente, *care, indiferent de gradul lor de confort sau de uzură, reprezintă elemente ale avuției naționale*. După actualele calcule, în țara noastră, construcția și dotarea completă a unei localități cu o populație de cca 150 000 locuitori, reprezentînd sporul natural anual al țării noastre, deci o creștere de populație obligatoriu de cazat, necesită investiții de circa 6 miliarde lei, respectiv 15—18% din totalul investițiilor anuale ale statului nostru; aceasta, fără a lua în considerare sumele necesare a fi investite pentru crearea locurilor de muncă ale acestor localități sau a mai multor localități și fără a lua în considerare nici o investiție pentru înlocuirea fondului existent ce este scos din uz sau pentru îmbunătățiri ale situației actuale din orașe și sate.

Dacă la aceste cheltuieli pentru construirea mediului construit, respectiv la volumul investițiilor complexe, adăugăm cheltuielile de întreținere și exploatare, ne vom da seama de volumul total al cheltuielilor ce trebuie suportate anual. Din calculele efectuate de prof. dr. V. G. Davidovici din Moscova, cheltuielile anuale de întreținere și exploatare a unei localități variază între 8—10% din totalul investițiilor, în funcție de mărimea localităților, fiind invers proporționale cu mărimea acestora. Altfel spus, cheltuielile de întreținere și exploatare echivalează, într-o perioadă de 10—12 ani, cheltuielile de investiții. Aceasta înseamnă că într-o localitate pentru 150 000 locuitori, ce reprezintă sporul anual al populației din țara noastră, cheltuielile de investiții necesare realizării mediului construit, împreună cu cheltuielile de întreținere-exploatare pe o perioadă de 12 ani, se ridică la cca 12 miliarde lei, adică la 30—35% din totalul investițiilor anuale ale statului nostru.

Realizarea mediului construit nu determină numai cheltuieli de întreținere și exploatare, care sînt adăugate cheltuielilor pentru investiții. Folosirea mediului construit de întreaga populație prin deplasări zilnice de la locuințe la locul de muncă, la locurile de educație și învățămînt, pentru aprovizionare, recreație, distracție etc., determină cheltuieli de timp și de transport, cheltuieli care sînt diferite de la o soluționare la alta. Luînd în calcul un indice de mobilitate total de 1 100 deplasări de locuitori și apreciind un timp mediu de deplasare (dus-întors) de numai 20 minute, evaluarea timpului necesar acestor deplasări reprezintă (la un cîștig mediu de 1 000 lei lunar) o cheltuială de 275 milioane lei anual, fără a avea în calcul costul eventual al folosirii unor mijloace de transport. Aceste cheltuieli ale timpului de deplasare, evaluate în condiții minime, echivalează, în decurs de 22 de ani, volumul cheltuielilor de investiții. În cazul în care deplasarea este însoțită de cheltuieli cu mijloace de transport, volumul cheltuielilor populației calculate anual crește și durata în timp pentru echivalarea cheltuielilor de investiții se restrînge foarte mult.

ATENȚIE LA FACTORUL TIMP

Dacă la aceasta adăugăm factorul timp, indicatorii de mai sus pot căpăta contururi și mai precise, dar totodată mai semnificative.

Factorul timp acționează asupra ritmului în care se cheltuiesc investițiile. Din acest punct de vedere este de preferat, în primul rînd, o eșalonare a investițiilor care să prevadă, pentru aceleași efecte, cheltuieli cît mai mici în primele perioade, pentru a da posibilitatea valorificării economiilor de investiții în alte scopuri. În al doilea rînd, grăbirea la maximum a intrării în funcțiune a diferitelor obiective. Prima cerință poate fi pusă în evidență cu ajutorul calculării investițiilor actualizate sau finalizate, după una din formulele matematice cunoscute:

$$Ia = \frac{I}{(1+E)^n} \text{ sau } If = I(1+E)^n.$$

A doua cerință se pune în evidență prin calcularea veniturilor pe care le aduc obiectivele puse în funcțiune și finalizarea acestor venituri.

Influența tuturor acestor factori poate fi mai bine conturată prin concentrarea într-un singur indicator (prin simplă însumare) și raportarea lor la un indicator de control al temei abordate: număr de locuitori, număr de apartamente, suprafață locuibilă etc.

Asemenea indicatori nu au fost calculați, deoarece în nomenclatura de elaborare a proiectelor de sistematizare ea nu și-a găsit loc, nici sub această formă, nici sub alte forme care să reflecte influența acestor factori. Mai trebuie subliniat faptul că o asemenea analiză presupune soluționarea temei date în variante și cu toate calculele economice efectuate. Și aici trebuie să arătăm că în ultimii ani schițele de sistematizare elaborate și-au redus calculele economice treptat, pînă la completa lor eliminare (de exemplu, schița de sistematizare pentru Brașov, orașul Gh. Gheorghiu-Dej, orașul Sibiu etc.).

...ȘI LA DENSITATE

Eficiența economică a unor soluții de sistematizare poate fi ajutată, pentru punerea ei în evidență, nu numai prin indicatori valorici, așa cum s-a arătat mai sus, ci și prin indicatori urbanistici sau tehnici care, prin natura lor, pot caracteriza anumite tendințe. Dintre acești indicatori ar putea fi menționați: densitatea, lungimea rețelelor de transport și edilitare, gradul de ocupare prin construcții a terenului etc. Aș dori ca din gama variată și niciodată limitată a indicatorilor urbanistici, care pot caracteriza și influența unele aspecte economice,

să mă opresc pe scurt numai la cel determinat de densitate.

Densitatea reprezintă în urbanism un raport între locuitori sau construcțiile executate și suprafața de teren necesară acestora pentru normala lor funcționare. A realiza o densitate mai mare pe același teren înseamnă, în principiu, a obține următoarele avantaje:

— economie de teren și folosirea terenului economisit pentru alte categorii de lucrări (în condițiile orașului București venitul net la hectar este de 30—50 mii lei);

— economii de lucrări de echipare a teritoriului, a căror valoare în totalitate variază de la 1 000 000 lei în medie pe hectar în orașe ca Brașov, Sibiu, Bacău, Iași, Hunedoara, și 2 000 000 lei în orașul București;

— distanțe mici de parcurs pentru populație și, implicit, timp redus cheltuit în folosirea elementelor urbane.

În privința măririi densităților, conducerea de partid și de stat a dat proiectanților indicații clare încă din anul trecut. Preocupările în acest sens au fost concretizate în diferite proiecte care s-au aprobat și sînt în curs de execuție. Astfel, la București s-au obținut măriri de densități brute cu 25% în microraioanele 1, 2, 3 și 8 din ansamblul Drumul Taberei; cu 10% în cartierele C I, C II, C III și C IV din ansamblul Titan și cu 20% în ansamblul Sud I Berceni. Rezultate mai bune au fost obținute la studiile elaborate pentru diferite orașe din țară. Astfel, la microraioanele 4 Baia Mare, 16 și 16 *a* Galați, precum și la microraioanele de la Lonea și Vulcan din Valea Jiului, colectivele de proiectare au obținut măriri de densități brute de 30—35% față de densitățile proiectate anterior.

Desigur că în analiza modului în care trebuie să se realizeze o densitate sporită sînt multe lucruri de studiat. Un lucru rămîne însă o certitudine, și anume că prin studii aprofundate se pot realiza, fără a dăuna confortului sau esteticii, densități mărite care au efecte economice favorabile. Aș dori din nou să afirm că densitatea brută reprezintă indicatorul urbanistic de preferat, în analizele ce se efectuează, și nu alte noțiuni de densitate.

În încheiere mi-aș permite să fac cîteva propuneri:

— să se definitiveze o metodologie de calcul al eficienței economice, care să fie experimentată;

— să se creeze colective de specialitate care să se ocupe de aceste probleme complexe;

— să se introducă în învățămîntul superior predarea disciplinelor economice specifice pentru pregătirea cadrelor de urbaniști;

— să se creeze o rubrică specială în cadrul revistei «Arhitectura» pentru această problemă.

arh. gabriela bertumé
ISCAS

particularizarea soluțiilor și sublinierea caracterului specific al localităților

Particularizarea soluțiilor și sublinierea caracterului specific constituie, desigur, preocupări dintre cele mai viu și mai amplu dezbătute pe parcursul studiilor de sistematizare a orașelor.

Cunoașterea acestor preocupări nu depășește însă, în general, cadrul destul de restrîns al celor ce sînt direct interesați în latura estetică a problemelor noastre de proiectare.

În discuțiile plenarei cu subiectul «Estetica arhitecturală» nu s-au făcut decît unele referiri — și acestea la un mod destul de general — asupra preocupărilor urbanistice în acest domeniu.

În presă, de asemenea, după o lungă perioadă de anonimat, preocupările noastre estetice nu au fost ilustrate decît prin unele exemple asupra cărora s-au făcut aprecieri pozitive sau negative. Nu s-a încercat însă să se facă o inițiere a publicului asupra procesului nostru de creație. Nu s-a evidențiat legătura formelor compoziționale cu factorii determinanți în alegerea soluțiilor plastice. Ieșirea din anonimat și înțelegerea publicului ne sînt totuși mai necesare nouă, prin latura artistică și social-educativă a profesiunii noastre, decît disciplinelor cu caracter exclusiv științific sau tehnic. De aceea, pentru a obține această înțelegere, ar trebui, poate, să inițiem o acțiune de informare a publicului asupra stadiului în care ne aflăm astăzi — sub raport teoretic și practic — în problemele de estetică urbană.

În discuțiile purtate în cerc profesional, în ultima vreme se fac destul de des referiri la noțiunile de «soluții particulare», «specific local» și — în cadrul acestor noțiuni — la «varietate». Dar atenția este îndreptată în special asupra modului în care s-a reușit sau nu, pînă în prezent, să se rezolve aspectul plastic al ansamblurilor de locuințe. Acest fapt este explicabil deoarece, în procesul de dezvoltare a orașelor, problema locuinței deține ponderea cantitativă atît pe linie de proiectare, cît și de realizări. Dar realizarea specificului la scara urbană implică, paralel cu ameliorarea expresiei plastice a ansamblurilor de locuințe, preocupări continue și susținute cu privire la structura generală compozițională a orașului.

Elementele majore relevate în cadrul acestei structuri au individualizat totdeauna imaginea unui oraș. Silueta, un sistem de piețe, anumite trasee monumentale sau pitorești, deschideri de perspective interesante, relațiile cu cadrul natural, constituie valori estetice care s-au ridicat, de multe ori, la nivelul de simbol pentru orașul respectiv.

Știm că structura generală compozițională a aglomerărilor urbane s-a dezvoltat sau s-a modificat prin procesul de transpunere concretă a raportului între anumite funcțiuni. Totodată, stabilirea relațiilor acestor funcțiuni cu teritoriul și rezolvarea acestor relații — în anumite condiții sociale, economice și tehnice — a generat și unele valori estetice.

Determinarea acestor valori reprezintă, de fapt, treapta superioară de gîndire în procesul de sistematizare. Ele contribuie la îmbogățirea ambianței urbane și sintetizează, pe plan ideologic și artistic, expresia epocii în care au fost create.

Noi căutăm astăzi să îmbogățim orașele noastre cu valori estetice corespunzătoare epocii în care trăim și noii scări dimensionale pe care o capătă aceste orașe. Desigur, aceste valori nu se pot naște din modificarea ansamblului de legi compoziționale universal valabile, ci din modul în care căutăm să le aplicăm structurii urbane aflate în continuă transformare. Dacă se urmărește o poziție estetică înnoitoare, nu se poate face abstracție de faptul că, în primul rînd, cele mai uzuale elemente ale structurii urbane — strada și piața — și-au diversificat sensul. A apărut astfel, treptat, necesitatea separării unor funcțiuni, fapt care nu mai permite raportarea aprecierilor noastre la un concept unic de stradă sau de piață.

CE ESTE STRADA?

Noțiunea tradițională de «stradă» reprezenta în trecut o cumulare de funcțiuni: delimitare între proprietăți, cale de circulație

pietonală și rutieră, zonă de schimburi comerciale și de idei, loc de lucru. Această noțiune a dispărut din teoria urbanismului modern, nemaifiind conformă cu caracteristicile funcționale ale epocii noastre. Procesul de transformare a fost însă atît de rapid, încît chiar noi — oameni de specialitate — cu toate că admitem teoretic acest fapt, mai avem încă puternic marcat în subconștientul nostru conceptul tradițional de stradă. De aceea, fie în domeniul compoziției, fie în cel al criticii, se resimte uneori o tendință de generalizare pe care nu am mai avea dreptul să o facem din momentul în care am atins o anumită treaptă de evoluție pe plan teoretic. Criteriile de judecată estetică ar trebui să nu mai fie raportate la acel concept unic, ci să varieze în raport cu funcțiunile la care ne referim.

O arteră de mare viteză este astăzi foarte diferită de strada tradițională. Profesorul Doicescu o compara, pe bună dreptate, — în referatul prezentat la plenara trecută — cu o pistă de zbor. Ca atare, realizarea unei asemenea artere implică măsuri tehnice care să asigure desfășurarea funcțiunii în bune condiții și separarea ei, ca element nociv, de alte funcțiuni limitrofe. În această privință, toți sîntem de acord. Dar modul de rezolvare plastică a unei asemenea artere stîrnește încă controverse și de aici începe confuzia. Unii susțin că arterele magistrale constituie elemente majore în compoziția orașului și înclină, datorită amploarei profilelor transversale și longitudinale ale acestora, către o tratare monumentală. Alții nu privesc decît aspectul exclusiv funcțional al acestor magistrale și, ca atare, consideră că efectele plastice nu trebuie urmărite pe traseul lor. În sfîrșit, se mai ridică încă și astăzi problema interesului care ar trebui eventual creat pentru pietonul care ar merge de-a lungul magistralelor carosabile, deși în teorie se tinde totuși către o separație netă între traseele pentru vehicule și cele pietonale.

Stockholm — Cartier comercial

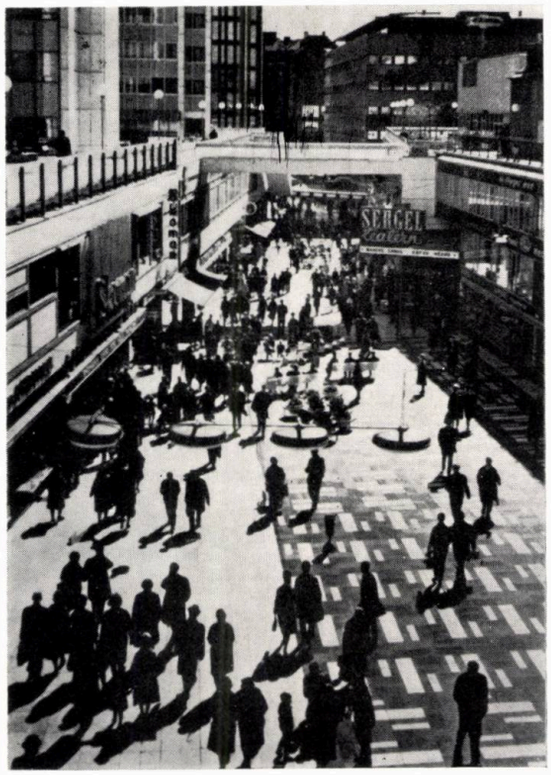

Diferitele realizări stîrnesc în literatura de specialitate — și la noi, și pe plan mondial — critici vehemente. Se relevă aspectul monoton, trist al noilor artere, fie în cazul unor rezolvări cu preocupări de plastică, fie în tratările exclusiv funcționale. Se critică și unele încercări neizbutite de realizare a separării traseelor pietonale. S-a ajuns să se regrete animația, neprevăzutul și, întrucîtva, dezordinea tramei tradiționale care mijlocea întîlnirea a diverse activități deținînd un rol social puternic polarizator, în opoziție cu rezolvările funcționaliste și inumane de astăzi. Cred că aceste frămîntări și aceste critici nu sînt datorite faptului că s-a păcătuit printr-un exces de funcționalism. Ele nu relevă, de fapt, decît imposibilitatea de a ieși din acele tipare tradiționale care nu mai pot cuprinde funcțiuni noi.

Faptul că astăzi, în limbajul curent urbanistic, termenul de « stradă » nu se mai aplică decît traseelor cumulatoare de funcțiuni în părțile vechi ale orașelor, este semnificativ. Denumirile traseelor noi, proiectate sau materializate, ar trebui să ne sugereze și niște noi criterii de judecată estetică. Astfel, denumiri ca: arteră magistrală de traversare rapidă a orașului, arteră de distribuție, stradă de deservire locală ș.a.m.d., nu indică numai funcțiuni, ci și condițiile în care omul care le parcurge poate să perceapă și să aprecieze valoarea lor estetică.

S-a încercat să se iasă din conceptul de stradă-coridor cu fronturi continue și s-au realizat acele tratări ritmate, ale căror imagini succesive, în viteza de parcurs a vehiculului, se suprapun. Impresia generală rezultată este, în realitate, tot de stradă-coridor, dar mult mai dezagreabilă, mai monotonă, întrucît gabaritul unor artere de mare viteză este în mod obligatoriu mult mai larg.

Ar părea logic ca rezolvarea plastică a unor asemenea artere magistrale să fie axată, în primul rînd, pe modul de distribuție a plantațiilor limitrofe (ca fond), din care să se detașeze, la anumite distanțe, elemente sau grupări arhitecturale ca puncte de rapel, semnalînd astfel traversarea unor zone de deosebit interes în ierarhia funcțiunilor orașului. Semnificația estetică a unor asemenea elemente sau grupări arhitecturale s-ar intensifica și prin rolul lor de orientare în cadrul structurii urbane.

În cazul unor artere de distribuție, care sînt parcurse cu o viteză mai redusă, elementele de rapel s-ar putea evident îndesi, dar și atunci numai în funcție de modul în care ele pot fi percepute curent. Deci, viteza de 40—60 km/oră a vehiculelor pe aceste artere — și nu de maximum 5 km/oră pe care îi parcurge pietonul — ar trebui să constituie criteriul de distribuire a sus-ziselor elemente, întrucît pietonul nu are ce căuta decît accidental pe marginea unor asemenea artere.

Dar, pentru ca pietonul să fie determinat să aleagă trasee care îi sînt special destinate, acestea trebuie să-i ofere efectiv un interes deosebit. Unele încercări de trasee pietonale care constau din alei de dimensiunea bulevardelor, străjuite de grupări arhitecturale cu pretenție de monumentalitate și de o verdeață anemică, prezintă mai puțin interes decît spectacolul vehiculelor de pe o mare arteră. Numeroase exemple din realizările mondiale recente au dovedit că numai fronturi monumentale și plantații nu pot constitui un cadru propice întîlnirilor între oameni.

... DAR PIAȚA?

Aceleași constatări sînt valabile și pentru unele dintre piețele realizate. Au dispărut din programele curente de piețe acele obiecte care implicau o tratare monumentală, fastuoasă; a dispărut și funcțiunea de circulație vehiculară, întrucît rezolvarea unei intersecții de fluxuri importante implică astăzi spații largi și unghiuri bune de vizibilitate. În aceste condiții, o piață de mari dimensiuni în care spațiul inclus, rezervat numai pietonilor, este foarte vast, iar fronturile sînt constituite doar din locuințe sau locuințe cu magazine la parter, pare pustiu, chiar cu o tratare arhitecturală foarte îngrijită.

În acest domeniu — al pietonului — s-a căutat din ce în ce mai mult, în ultima vreme, ca din ansamblul de factori care constituiau conceptele tradiționale de stradă și de piață, să se rețină ceea ce mai poate avea o semnificație pentru epoca noastră. Unele realizări s-au dovedit a fi semnificative, întrucît se bazează pe factorii care pot fi raportați la scara omului modern. Această scară nu a fost înțeleasă ca o normă absolută, ci valabilă față de funcțiunile, scopurile și interesele pe care ea trebuie să le înlesnească.

Realizări ca Lijnbaan din Rotterdam și noul centru orășenesc din Stockholm, în care toate funcțiunile își găsesc cadrul strict necesar desfășurării lor fără ostentație, fără grandilocvență, au constituit la vremea lor unele jaloane pe parcursul evoluției gîndirii urbanistice pe plan mondial.

Există realizări interesante în care noul domină prin contrast puternic cu arhitectura tradițională. Biserica Crețulescu, construită în anul 1722, își îmbină perfect eleganța formelor, zvelțeța siluetei și coloritul cald cu liniile sobre și moderne, cu culorile optimiste ale ansamblului Pieței Palatului Republicii Socialiste România din București.

Realizări ca Lijnbaan din Rotterdam în care toate funcțiunile își găsesc cadrul strict necesar desfășurării lor fără ostentație, au constituit jaloane pe parcursul evoluției gîndirii urbanistice pe plan mondial.

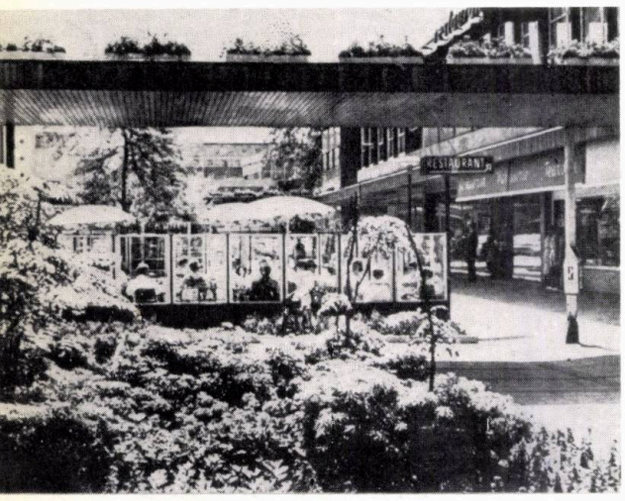

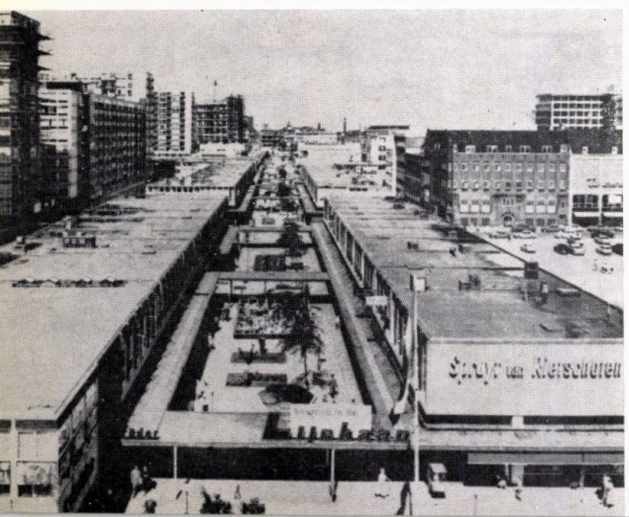

Beneficiind de concluziile care s-au putut trage de pe urma realizărilor practice ale altor țări, cît și de propria noastră experiență, am conturat în ultimii ani linia de dezvoltare pentru zonele centrale ale mai multor orașe printre care și centre importante ca Iași, Brașov, Galați, Pitești. Este adevărat că realizările sînt parțiale și încă neconcludente și (aici intervine și latura ingrată a meseriei noastre) concretizarea ideilor în totalitate nu numai că implică un timp îndelungat, dar însăși posibilitatea de materializare treptată a acestor idei trebuie să constituie principalul criteriu de apreciere a viabilității lor. Deci, raportîndu-ne mai mult la idei și studii decît la realizări, noi considerăm astăzi că particularizarea unei soluții urbanistice, conturarea personalității orașului, constă în găsirea acelor forme care să corespundă total funcțiunilor, din ce în ce mai numeroase, neuitînd că prin noul cadru plastic putem influența modificarea sau crearea în totalitate a unei anumite ambianțe sociale.

Desigur că ar fi util să posedăm acele mijloace de investigație cu ajutorul cărora s-ar putea detecta în mod științific efectele schimbărilor de funcțiuni în anumite zone sau ale deplasărilor de fluxuri de populație, prin crearea unor noi centre de interes. Problema dezvoltării mijloacelor de investigație în urbanism și în disciplinele ajutătoare este încă nouă și s-a întîmplat uneori ca, prin atitudini sau interpretări subiective, în practică să se ajungă la rezultate contrarii față de cele scontate. Astfel, unele centre de cartier au fost amplasate arbitrar, unele dotări presupuse a fi solicitate, în realitate nu prezintă interes, fapt care se traduce prin acea lipsă de ambianță mult criticată și prin rezultate negative pe plan economic, datorită unor exploatări nerentabile.

Este însă de presupus că și atunci cînd se va dispune de mijloace de cercetare perfecționate, arhitectul urbanist nu se va putea dispensa întru totul de spirit de observație, de intuiție, de tact și de finețe. Numai astfel, prin adăugarea unor noi elemente la trama majoră compozițională a orașului, se vor putea evita suprapuneri brutale sau concurențe față de valorile estetice și ambiante existente.

SINTEZA COMPOZIȚIONALĂ ÎNTRE NOU ȘI VECHI

Una dintre încercările prin care trecem zilnic în profesiunea noastră este tocmai alegerea unei atitudini față de fondul existent al orașului, adică modul de realizare a sintezei compoziționale între nou și vechi. Or, de cîteva decenii încoace s-au emis pe plan mondial, în acest domeniu, diferite teorii care variază între două poziții extreme, și anume, de la încadrarea fidelă în forme compoziționale tradiționale — cu evitarea rezolvării antitezei « tradiție-inovație » — pînă la ignorarea unor valori ale trecutului, prin minimalizarea sau distrugerea lor. S-a dovedit însă în toate țările că aplicarea unor poziții extremiste apriorice a eșuat, atît într-o direcție, cît și în cealaltă.

Orice acțiune de reconstruire, de amplasare a unui « Stare Miasto » din Varșovia ar părea anacronică în zilele noastre și nici în cazul respectiv nu există alte motivări decît cele de ordin sentimental. Să amintim că, în antiteză cu această poziție, la Chicago s-a prevăzut distrugerea unor construcții de mare valoare pentru istoria arhitecturii moderne. Ceea ce este iarăși un non-sens și, desigur, reprobabil.

Aplicarea măsurilor de restaurare, renovare, restructurare parțială sau totală, legătura între nou și vechi, implică stăpînirea mijloacelor de apreciere a valorilor calitative estetice și a celor social-economice, actuale și viitoare. Pe de altă parte, nu este indicat să se treacă la aplicarea acestor măsuri decît după ce se conturează o viziune închegată a relațiilor funcționale care trebuie urmărite.

În cazul restructurărilor, operațiuni prin care noul și vechiul vor trebui să alcătuiască un tot armonios, după deplina cunoaștere a datelor și stăpînirea indicatorilor tehnico-economici locali, intră în joc spiritul de observație, finețea și acea abilitate care este, în general, rezultatul unei experiențe mai îndelungate în profesiune. Desigur că rețete nu pot exista și fiecare caz reprezintă o experiență deosebită.

Există în lume realizări interesante în care noul domină, prin contrast puternic cu arhitectura tradițională, după cum — în anumite cazuri și în raport cu importanța și volumul elementului sau grupării de elemente de tradiție — au fost necesare anumite subordonări pe plan compozițional.

SILUETA ORAȘULUI

Pe aceeași linie de preocupări se situează și studiul siluetei orașului în raport cu elementele dominante existente, fie ele arhitecturale sau de cadru natural. Silueta în raport cu dezvoltarea orașului, deci cu noua scară a acestuia, se va modifica sau se va transforma complet. În unele cazuri însă, problema menținerii siluetei existente este atît de importantă încît întreaga compoziție a unor zone centrale a fost subordonată acestui scop. În această situație se află orașe ca Oxford și Newcastle-upon-Tyne din Anglia, în care gabaritul noilor clădiri a fost stabilit în funcție de posibilitatea de percepere a siluetei orașului istoric de la mare distanță.

Există și la noi în țară binecunoscutele exemple de orașe ca Sibiu și Sighișoara, care necesită

anumite măsuri de protecție în anumite zone, spre a se crea perspective interesante asupra centrelor medievale.

În marea majoritate a cazurilor, la noi se pune însă problema de modificare a siluetei în raport cu noua scară pe care o capătă orașul, sau efectiv, problema de creare a unei noi siluete a acestuia.

Dacă în cadrul compoziției orașului urmărim preocuparea înglobării armonioase a unor elemente arhitecturale sau de cadru natural, nu putem afirma că mergem integral pe o linie tradițională de gîndire în acest domeniu. De multe ori, vechile noastre orașe s-au dezvoltat sub imperiul unor necesități de moment, fără să existe o corelare între problemele funcționale, cele economice și cele estetice. Așezarea tîrgurilor și orașelor noastre în raport cu cursurile de apă, de exemplu, s-a făcut exclusiv pe considerente funcționale și economice. Ca urmare a acestor considerente, Clujul nu beneficiază de cursul rîului Someș în zona centrală, oferind către malurile acestuia numai fronturi secundare ; pînă de curînd, în porturile Galați și Brăila nu exista o preocupare de deschidere a orașului către faleză. În orașul Turnu-Severin, astăzi încă, malul Dunării este blocat în totalitate de traseul căii ferate și de funcțiuni industriale.

Oradea, oraș în care încă din trecut s-a urmărit realizarea unei siluete arhitecturale pe ambele maluri ale Crișului, sau Timișoara — în care canalul Bega este înglobat într-un sistem de spații plantate — constituie excepții în compoziția orașelor noastre situate pe cursuri de apă.

De aceea, toate acțiunile de mare amploare care se prevăd, pentru a se realiza treptat un acord compozițional între orașul nou și elementele de cadru natural sau grupările de elemente arhitecturale de valoare, se situează pe o linie de gîndire nouă, în raport cu criteriile funcționale, tehnice și economice ale epocii curente.

Cu privire la concepția de dezvoltare a zonelor centrale în orașele noastre mari, am reușit să ne fixăm la unele principii unitare de compoziție. Rezolvările preconizate pentru fiecare oraș în parte sînt însă diferite, fiind influențate de acele elemente existente care, atunci cînd sînt înglobate în noua concepție de ansamblu, pot amplifica trăsăturile specifice ale orașului respectiv.

Astfel, în rezolvarea de principiu a zonelor centrale Brașov și Iași există o oarecare similitudine de idei. Amîndouă aceste zone se vor dezvolta în perspectivă pe distanțe de cca 1,5—2 km. În continuarea centrului istoric, zona noului centru al orașului Brașov se va întinde de la Sfatul Popular Regional, în imediata vecinătate a dealului Warte, pînă în piața uzinei Hidromecanica, în apropierea dealului Melcilor. Centrul orașului Iași se va dezvolta, în etapa de perspectivă, între Palatul Administrativ și Piața Tineretului. Amîndouă aceste centre vor fi compuse din înlănțuiri de unități plastice care vor constitui un ansamblu închegat din punct de vedere al compoziției generale, oferind totuși o varietate a grupărilor, atît prin formă, cît și prin conținutul lor.

Cu toată această similitudine de concepție generală, prin rezolvarea de detaliu se va ajunge în mod obligat la soluții diferite.

În cazul orașului Brașov, faptul că centrul istoric este concentrat și situat lateral față de gruparea de spații care va continua centrul orășenesc, îngăduie o mai mare libertate de tratare a acestor spații ; se impune însă un control asupra raportului între volume și reliefuI înconjurător, care va trebui să participe cu valoare de dominantă în compoziție. Spre deosebire de zona centrală a Brașovului, dominată de relief, centrul orașului Iași este situat pe înălțime ; de aceea participarea cadrului natural la compoziția de ansamblu a fost concepută în alt fel, și anume, prin deschiderea unor ferestre către perspectivele vaste ale dealurilor înconjurătoare. În privința raportului dintre noile spații arhitecturale și monumentele istorice, care sînt dispersate pe aproape tot parcursul zonei centrale, apar probleme plastice mai dificil de rezolvat decît în cazul orașului Brașov.

În ambele orașe însă, prin unele investiții realizate în zona centrală fără înțelegerea a ceea ce constituia particularitatea soluțiilor de ansamblu, s-au pierdut unele efecte de mare importanță, și tocmai în legătură cu acel caracter particular care se urmărea. Pieței Unirii din Iași i s-a închis astfel pentru totdeauna vederea interesantă către Galata și Cetățuia. În centrul Brașovului s-a deschis, în schimb, o fereastră prin lărgirea profilului transversal al bulevardului Carpați, în zona hotelului cu același nume; dar s-a deschis distrugînd atît mica denivelare, cît și perdeaua de copaci seculari care mărginea acest bulevard. După dispariția lor a rămas un spațiu care, deși plantat, pare imens în raport cu fronturile limitrofe.

Exemple similare se găsesc, din păcate, în majoritatea orașelor.

SĂ EVITĂM ACȚIUNILE PRIPITE...

În zonele care constituie poziții-cheie pentru scopul urmărit, acela de a se sublinia ceea ce constituie farmecul personal al orașelor — vor trebui evitate acțiunile pripite, sub impulsul necesității de a se rezolva situații neglijate și care rareori nu ar fi putut fi prevăzute din timp. Asemenea acțiuni pot de multe ori influența în rău firul conducător de gîndire al rezolvărilor de ansamblu.

Este adevărat că viziunea plastică nu poate constitui un scop în sine, ci trebuie corelată cu latura tehnică și științifică a profesiunii noastre, și că numai prin deplina stăpînire a acestei profesiuni vom reuși să menținem diferitele ei aspecte în raporturi de corelare și nu de subordonare.

...PRIN ASIGURAREA CONTINUITĂȚII IDEILOR DE PRINCIPIU ÎN PROIECTAREA URBANISTICĂ DE DETALIU

Această corelare nu trebuie însă privită doar ca o etapă în procesul de creație, ca un efort obligatoriu numai pe parcursul elaborării unei soluții de ansamblu. Unele soluții implică o perioadă foarte lungă de concretizare și, atunci cînd se referă la teritorii vaste, se materializează, în general, în etape diferite. În cele mai multe cazuri nu există o continuitate de persoane în proiectare. Acest fapt nici nu este posibil totdeauna. Ar trebui însă să existe continuitatea ideilor de principiu în proiectarea de detaliu, în măsura în care aceste idei au fost acceptate în unanimitate în momentul analizării soluției de ansamblu.

Transmiterea a ceea ce constituie esența viziunii de ansamblu, amendarea ideilor în timp, continuarea firului conducător al gîndirii pe parcursul diferitelor etape de proiectare și de realizare, ar trebui să fie o preocupare permanentă.

Este de remarcat totuși lipsa unei continuități. Această continuitate ar trebui să depășească nivelul de coordonare tehnică și să cuprindă și modificarea în timp a imaginii plastice a orașului.

Continuitatea la care mă refer nu poate fi — bineînțeles — total asigurată pe linia acțiunilor de proiectare sau de avizare și nici nu pare posibil să fie legată de o funcțiune administrativă.

Ar fi de analizat dacă, de la caz la caz, nu ar fi posibil ca unor persoane cu competență recunoscută în problemele de sistematizare ale orașului respectiv să li se încredințeze — indiferent de funcțiunea pe care o au și de instituția de care aparțin — sarcina destul de dificilă de a transmite acest fir conducător. Fără această continuitate nu se va putea realiza imaginea unitară și coerentă a orașului de mîine.

Nu trebuie să uităm că varietatea, neprevăzutul, nu pot constitui sau întări caracterul specific al orașelor dacă nu se înscriu totuși într-o concepție generală unitară. Această concepție, sesizată în mod conștient de specialistul avizat, și inconștient de omul de pe stradă, fixează — în ultimă instanță — farmecul, particularitatea compoziției și caracterul orașului.

Blocuri de locuințe în cartierul Țiglina— Galați

conf. arh. dumitru vernescu
institutul de construcții bucurești

rolul inginerilor în sistematizare

Problemele de sistematizare nu sînt numai ale noastre, ale arhitecților. Studiul și rezolvarea lor, în toată complexitatea ce rezultă din extinderea domeniului sistematizării, de la ansamblurile de construcții la părți de localități, localități întregi, grupări de localități și teritorii vaste, raioane, microregiuni, regiuni administrative, cu tot ceea ce implică folosința economică și echiparea tehnică a acestor teritorii, a necesitat și a atras, rînd pe rînd, colaborarea unor serii de lucrători din alte specialități, incluse în domenuil sistematizării sau adiacente lui.

Economiștii de formație generală sau de tehnologie cu aplicații speciale, sociologii, demografii și statisticienii, igieniștii și climatologii, geografii, geologii și geotehnicienii, hidrologii, pedologii, dendrologii și agronomii, geodezii, topografii și aerofotogrametriștii, peisagiștii și artiștii plastici, de curînd matematicienii, îndeosebi inginerii constructori de toate categoriile, toți aceștia — și lista nu e închisă — sînt solicitați și activează din ce în ce mai mult și în domeniul sistematizării. Dintre toți aceștia, rolul cel mai important revine însă inginerilor constructori, căci, în final, sistematizarea se traduce în teritoriu prin lucrări de amenajări și construcții de toate categoriile.

Urmînd linia unei vechi tradiții, din Școala națională de poduri și șosele, continuată în Politehnica din București, de care a depins cîndva și Facultatea de Arhitectură, Institutul de construcții din București, desprins din vechea politehnică, a dat de cîțiva ani un nou profil uneia din secțiile sale, pînă atunci numai cu profil de geodezie, topografie, aerofotogrametrie, aceasta devenind *Secția de geodezie și sistematizare teritorială*.

Pregătirea studenților-ingineri ai acestei secții este astfel dozată ca, în cei cinci ani de studii, ei să primească bazele tuturor cunoștințelor necesare și să elaboreze proiecte pe teme reale și de actualitate, așa cum vor trebui să le rezolve după absolvire. În acest sens ei studiază și își însușesc: bazele ideologice ale orînduirii noastre și economia politică, factor determinant al sistematizării; un aparat matematic modern și cunoștințe temeinice în științele fizice; teoria și tehnica de studiu, măsurare și reprezentare a terenului, baza pe care se efectuează orice sistematizare; construcțiile de toate categoriile: clădiri, căi de transport, poduri, lucrări hidrotehnice și hidroedilitare, energetice etc.; organizarea teritoriului agricol și lucrări de îmbunătățiri funciare.

Cu aceste cunoștințe, completate cu unele discipline ajutătoare dar necesare, studenții trec, începînd cu anul IV, la studiul sistematizării, disciplină de sinteză, care folosește și înmănunchiază cunoștințele obținute anterior, dezvoltînd totodată caracteristicile sale proprii. Aceasta se efectuează astfel:

— curs de sistematizare urbanistică anul IV (Sem. 7 și 8) și de sistematizare teritorială în anul V (Sem. 9);

— proiecte de sistematizare, elaborate în atelierul de proiecte, în anul IV (Sem. 8) și anul V (Sem. 9);

— proiecte de diplomă, în anul V (Sem. 10), ca lucrare pentru examenul de stat.

În felul acesta, tinerii ingineri au o pregătire complexă în această largă specializare pe care o formează sistematizarea, dar și *politehnică*, care îi pune în situația de a răspunde sarcinilor ce le revin.

Cadrele noastre actuale de urbaniști sînt formate aproape exclusiv din arhitecți, care fie că au urmat cursurile postuniversitare de specializare ce au ființat la noi între 1943 și 1949, fie că au făcut unele studii similare în străinătate, fie că s-au format lucrînd în această direcție în institutele noastre de proiectare, completîndu-și cunoștințele prin studiu individual. Este întru totul spre lauda școlii românești de arhitectură că a reușit să formeze astfel de arhitecți, care, puși în fața unor probleme noi de mare complexitate și îmbrățișînd numeroase domenii necuprinse inițial, au putut să răspundă în excelente condiții, la nivelul mondial, sarcinilor de elaborare a proiectelor de sistematizare urbanistică și teritorială.

Dar aceste succese ale unor improvizații nu trebuie să ne oprească de a pregăti în mod corespunzător cadrele urbanistice de mîine

Rețeaua de înaltă tensiune este implantată în peisaj după criterii unilaterale

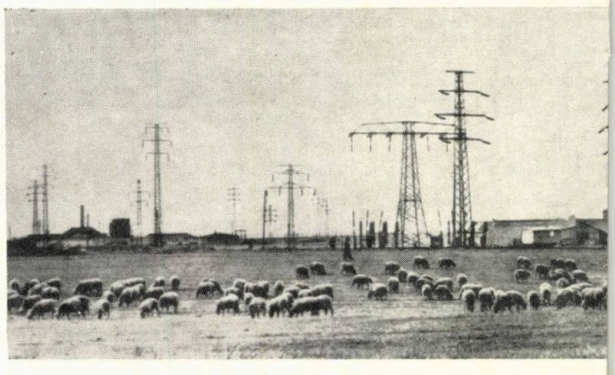

Cartierul de locuințe Militari-București

și pe această linie se înscrie pregătirea inginerilor de sistematizare, la care va trebui să se adauge geografii, igieniștii, sociologii etc. de sistematizare.

★

Pentru că unii arhitecți de formație mai veche sau care nu au lucrat în urbanism sînt oarecum nelămuriți și chiar ostili, în credința lor eronată că sistematizarea urbanistică și teritorială trebuie să rămînă un apanaj exclusiv al arhitecților, am socotit util să arăt cele de mai jos.

★

Urbanismul cunoaște astăzi o evoluție analogă cu cea pe care a avut-o arhitectura către sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru. Ca o reminiscență din Renaștere, și mai dinainte, arhitectura era privită îndeosebi, și chiar exclusiv, ca arta plastică a fațadelor și a interioarelor. Diversitatea crescîndă a vieții și a funcțiunilor sociale a creat însă, din ce în ce mai mult, o diversificare a programelor, o multitudine de partiuri funcționale posibile, o serie lungă și ramificată, mereu crescîndă, de clase, categorii și subcategorii posibile de soluții. Astfel, au deviat preocupările arhitecților de la modenatura de paramente în vederea unui joc subtil de plinuri și goluri în umbră și lumină, către organizarea rațională a spațiului clădit, funcțional și estetic, pentru satisfacerea cerințelor umane, individuale, de familie sau de societate. De la o artă pretins « pură » sau « pentru artă», adică gratuită, la o artă umană, mai mult, umanistică, saltul este vădit și trebuie să recunoaștem înaintașilor noștri marele merit de a-l fi intuit și efectuat.

Dar știința nu a stat pe loc în acest răstimp; dimpotrivă, evoluția ei paralelă a fost tot atît de precipitată și ea s-a manifestat printr-o serie de tehnici, făcute posibile și de dezvoltarea materială a civilizației, care au influențat, s-au alipit ori s-au integrat arhitecturii, respectiv clădirilor. Unele dintre ele, instalațiile, care au creat întîi pe tehnicienii și apoi pe inginerii instalatori, s-au alipit, s-au grefat mai bine sau mai rău pe lucrările de arhitectură. Și cînd aceasta se făcea rău, era desigur vina inginerilor instalatori, dar nu era oare și mai mare vina arhitectului, care nu știuse să coordoneze aceste lucrări, să le prevadă de la început, să le facă să intre, ca principii, în însăși concepția sa de ansamblu? Iată că dintr-o dată apare o anumită relație de principal și secundar, de determinant și determinat, o anumită ierarhizare.

Dar alte științe și tehnici constructive, ca statica, rezistența, din care s-au desprins apoi construcțiile metalice și betonul armat, materialele și metodele moderne de prefabricare și asamblare pe șantier și atîtea altele,— acestea, care au creat pe inginerul de structuri, nu mai apar adăugate arhitecturii, ci sînt parte integrantă a ei, deseori o determină și, uneori, formează însăși arhitectura. În acest caz, relația este de interdeterminare, și pozițiile respective, arhitect-inginer, de colaborare. Dar aceasta cere ca fiecare — arhitectul, care este în primul rînd un umanist, și inginerul, care este îndeosebi un fizician — să cunoască din domeniul celuilalt principiile generale și un anumit bagaj de cunoștințe esențiale, necesare pentru a se putea asigura această conlucrare.

Se folosește, în epistemologie, termenul de « sferă» pentru a desemna o extensiune, o denotație. În cazul nostru, al arhitecturii, aș face mai curînd comparația cu o piramidă. Căci îmbogățirea continuă a conținutului ei nu se face, ca la sferă, uniform pe toată suprafața, ci ca la o piramidă căreia i se adaugă mereu noi asize la bază, — toate noile tehnici inginerești, — în timp ce vîrful, concepția însăși a arhitecturii, se înalță mereu tot mai sus.

Rolul arhitectului și rolurile inginerilor de diferite categorii în conceperea, proiectarea și execuția edificiilor de arhitectură sînt clare și unanim acceptate; nimeni nu contestă astăzi nici aportul substanțial al inginerului de construcții civile, nici poziția arhitectului, care are datoria să păstreze, de pe vîrful piramidei, viziunea de ansamblu asupra modului în care se desfășoară, prin detalieri diverse, concepția sa generală.

★

O evoluție analogă a avut loc și o situație asemănătoare s-a format de vreo două decenii și în sistematizare baza s-a lărgit mereu, au apărut probleme și tehnici noi, și aceasta a determinat apariția inginerilor de sistematizare.

Se înșală cei ce și-ar imagina că sistematizarea ar consta în esență în elaborarea unor planuri de situație ale unor blocuri — cinci, cincisprezece sau cincizeci — cu cîteva dotări și apoi, printre ele, trasate, mai bine sau mai rău, niște căi carosabile și niște lucrări edilitare. Acest gen de lucrări, e adevărat, vine foarte des pe planșetele noastre de lucru, dar el nu formează decît prima treaptă a urbanismului, mai curînd veriga de legătură de la arhitectură la urbanism. El trebuie însă să se includă în concepția generală a orașului sau a teritoriului și în aceasta rezidă principalele probleme de urbanism. Rolul inginerilor de drumuri și lucrări edilitare apare încă de la această primă treaptă; el însă este încă monotehnic, analog oarecum cu instalațiile într-o clădire; aceste lucrări vin să se grefeze pe o soluție generală, care însă a trebuit să fie gîndită de la început așa fel încît această inserare să se facă în bune condiții.

De îndată însă ce se trece la treptele superioare, complexitatea problemelor crește enorm și apare necesitatea inginerului de sistematizare și a colaborării lui cu urbanistul provenit din arhitect. Cîteva exemple vor ilustra această idee.

Pînă nu de mult, rețeaua de circulație urbană era concepută oarecum static: un sistem de străzi, analog unui sistem de coridoare și scări într-o clădire, care să conducă la toate obiectivele, eventualele elemente mobile: vehicule și pietoni. Dar astăzi problema se pune altfel și nu se mai concepe un plan de sistematizare de oraș fără un plan de trafic. Elaborarea planului de trafic este o problemă deosebită, comportînd o tehnică specială destul de complicată, care beneficiază de o teorie proprie, destul de bine conturată pe plan mondial, și merge pînă la folosirea calculatoarelor electronice. Elaborarea lui este una din sarcinile inginerilor de sistematizare, și în unele din institutele noastre de proiectare s-au și înființat ateliere de circulație, care lucrează paralel și în corelație cu atelierele de urbanism.

De altfel, acesta nu e singurul subdomeniu în care se poate aplica, și va trebui să se aplice, folosirea calculatoarelor electronice. Urmînd evoluția generală a tuturor științelor, care se matematizează din ce în ce mai mult, — biologia

medicina, lingvistica cunosc acum algoritmele, grafurile și programarea, — urbanismul contemporan va folosi din ce în ce mai mult metodele matematicii și logicii moderne: la amplasarea industriilor în cadrul orășenesc sau teritorial; la alegerea amplasamentelor cartierelor de locuit sau ale altor obiective urbane; la folosirea forțelor de muncă, deci la distribuția populației pe teritoriu; la stabilirea de trasee optimizate etc.

Este și aceasta o lărgire a bazei piramidei, care creează o subspecialitate nouă și care pretinde cadre adecvate, care să cunoască toate problemele urbanismului contemporan, dar în același timp să posede aparatul matematic-logic, să cunoască aplicarea lui și să știe să folosească, să interpreteze, să exploateze rezultatele. Este și aceasta una din caracteristicile inginerilor de sistematizare pe care îi formăm.

Iar cînd trecem de la sistematizarea orășenească la cea teritorială, baza piramidei se lărgește și mai mult. Sînt cunoscute fenomenele mondiale de debordare a orașelor în teritoriu, de alipire, întrepătrundere și aglomerare a unor grupări de localități, de formare a unor imense « conurbații », deseori haotice pentru că sînt reieșite întîmplător din jocul nedirijat al diverselor forțe, circumstanțe și interese, în care urbanismul contemporan încearcă să pună ordine prin planurile de sistematizări teritoriale, prin aplicarea a ceea ce școala de la Atena numește principiile « ekisticii ». Iar cifrele de prognoză, pentru viitorii 30—40 de ani (căci durata de 40 de ani de acum înainte reprezintă tocmai perioada de activitate destinată tinerilor ce își trec acum examenul de stat) ne arată accentuarea accelerată a acestor fenomene datorită exploziei demografice.

Un exemplu ne poate arăta implicațiile unor astfel de probleme și la noi în țară. În schița de sistematizare a orașului București se propune un nou mijloc de transport în comun, extrastradal, de mare capacitate și viteză; va fi probabil un monorai, executat după tehnicile noi care au depășit stadiile de experimentare și au început acum să fie construite într-o serie de orașe din lume, de altfel la un cost ce abia atinge sfertul din costul unui metrou subteran de aceeași lungime. Se propune ca o ramură să fie prelungită de la Băneasa la Otopeni (Aeroport) și Snagov; eu cred că în viitor linia ar trebui să cuprindă și Ploiești. Or, un astfel de mijloc de transport ar da posibilități extraordinare de dezvoltare a acestui teritoriu: dacă astăzi distanța Piața Dorobanți — Universitate, de 7 stații de autobuz, se parcurge în cca 20 minute, în viitor, tot cu 7 stații și în cca 20 minute, s-ar parcurge distanța pînă la Ploiești. Dacă mai ținem seama că pe această axă nord sînt două, și vor fi trei căi rutiere, unele cu caractere de autostradă, și o linie ferată electrificată pentru traficul greu, iar toate cursurile de apă, în viitor regularizate, o străbat transversal, dînd mari avantaje în folosirea și amenajarea lor integrală, atunci apare indicat ca pe această axă să se dezvolte viitoarele orașe satelit ale Capitalei, cu viață economică proprie dar și cu posibilități de legătură ușoară cu metropola, dar și cu nodul de circulație Ploiești, respectiv cu Transilvania. Este această concepție mai favorabilă decît cea preconizată pînă în prezent, de dezvoltare a unor sateliți de jur împrejurul Capitalei, pe toate direcțiile, la anumite distanțe? Numai studiul, proiectarea și calculele ar putea să dea răspunsul și poate că ele ar trebui să fie încă de pe acum întreprinse. Acesta este un singur exemplu din multiplele probleme de sistematizare teritorială ce ni se pun din ce în ce mai mult în țara noastră și pentru care trebuie să creăm cadre capabile, polivalente, cuprinzînd și specialitățile inginerești.

★

Căci pe măsură ce sistematizarea se extinde de la orașe la teritorii, încep să aibă o pondere din ce în ce mai mare lucrările inginerești de echipare tehnică. Și acestea nu pot fi lăsate a fi efectuate fiecare separat, numai după necesitățile stricte ale tehnologiei respective; ele trebuie să fie cuprinse într-un plan general de sistematizare teritorială, care să țină seama de ansamblul de implicații: suprasolicitări pe aceleași porțiuni de teritoriu, contradicții și incompatibilități între diverse folosințe, necesitatea de a da întîietăți și de a face unele sacrificii, pentru a se obține un tot ordonat, rațional și economic, lăsînd și posibilități deschise pentru viitor.

Un exemplu grăitor îl formează liniile electrice de înaltă tensiune. Electrificarea țării efectuată atît de puternic începînd din 1950, și care va continua în ritmuri desigur încă sporite, a dezvoltat foarte mult acest element teritorial; la sfîrșitul cincinalului vom avea cca 123 000 km. Revine deci în medie, la 100 km², un pătrat cu latura de 10 km, cca 52 km linie de înaltă tensiune; este ca și cum acest pătrat teoretic ar fi străbătut, într-o direcție sau alta, de cinci linii. Bineînțeles că, față de această medie pe țară, teritoriile industrializate și periurbane sînt mult mai încărcate. Or, fiecare linie necesită un culoar de protecție, de 40 pînă la 100 m lărgime (dacă sînt grupate mai multe linii), în care nu se poate clădi, în lungul căruia nu se pot construi căi de transport sau alte lucrări; măsuri de protecție specială trebuie să fie luate atunci cînd acestea le traversează, și însăși folosința terenului este supusă unor restricții. Dacă mai adăugăm distanțele minimale la care ele trebuie să se afle față de instalațiile de telecomunicații de toate categoriile, pentru a nu produce perturbații, și de terenurile de aeronautică pentru a elimina accidentele, se înțelege de ce ele nu mai trebuie să fie trasate, cum se făcea înainte, numai după criteriile energetice, ci trebuie să intre ca unul din elementele de sistematizare teritorială, să fie cuprinse în planul general, și anume în acea parte de care răspunde inginerul de sistematizare.

Și exemplele s-ar putea multiplica, cu toate rețelele de echipare tehnică, cu problemele amenajării integrale a apelor și cu alte lucrări cu caracter ingineresc.

Problemele de sistematizare, astfel lărgite, nu sînt ale arhitecților de clădiri; ele sînt ale urbaniștilor. Și pe lîngă urbanistul-arhitect trebuie să apară și să conlucreze în echipele complexe de sistematizare și urbanistul-inginer. Aceasta nu înseamnă nici o preluare, nici o știrbire, nici o concurență față de rolul arhitectului-urbanist, ci o colaborare normală, așa cum se petrece între arhitect și inginerul de clădiri civile. Și nu trebuie uitat că în echipele complexe de lucru mai sînt încă locuri pentru o serie de alte specialități, care se mai cer încă ocupate.

Numai astfel, cu o formație profesională adecvată, și lucrînd în echipe complexe de sistematizare teritorială, vom putea atinge treapta cea mai ridicată a profesiunilor noastre, de ordonatori și constructori ai spațiului în care trăiesc oamenii.

arh. mircea possa *
ISCAS

aspecte principale pe care le ridică în teritoriu dezvoltarea oraşelor

Ritmul intens de creştere a populaţiei urbane — caracteristic epocii noastre — generează unele dintre problemele cele mai complexe ale urbanismului contemporan, datorită consecinţelor multiple pe care acest proces de dezvoltare le are asupra unui număr din ce în ce mai mare de localităţi şi a unor teritorii din ce în ce mai întinse din jurul marilor centre urbane.

Amploarea pe care a căpătat-o procesul de urbanizare constituie un fenomen relativ nou. El este legat direct de dezvoltarea multilaterală a funcţiunilor economice — şi în special de dezvoltarea rapidă a industriei şi echipărilor tehnice survenită în secolele XIX şi XX.

La nivel mondial, în aproximativ 100 de ani, populaţia urbană a globului a crescut de 10—11 ori, pe cînd populaţia totală a globului s-a dublat. După datele statistice ale O.N.U., populaţia urbană reprezenta în 1950 aproximativ 29% din populaţia totală a globului, faţă de cca 6,5% în jurul anului 1850. În afară de creşterea numerică a oraşelor, un aspect caracteristic în ceea ce priveşte repartiţia populaţiei urbane este tendinţa de creştere a unor oraşe, aspect care a condus, într-un scurt interval de timp, la formarea oraşelor mari şi foarte mari. Numărul oraşelor cu o populaţie de peste 100 000 locuitori a crescut de la cca 50 (în jurul anului 1800) la aproape 900 în anul 1950, fiind de subliniat că 110 oraşe din lume au în prezent o populaţie de peste 1 milion de locuitori.

Totodată, în ceea ce priveşte dezvoltarea oraşelor contemporane, este specifică tendinţa de expansiune continuă în teritoriu, ca urmare a extinderii multilaterale a funcţiunilor urbane pe o suprafaţă din ce în ce mai mare în jurul oraşului. Acest proces a căpătat o amploare deosebită pe măsura creşterii gradului de complexitate a relaţiilor de intercondiţionare dintre oraş şi teritoriul înconjurător. Astfel, în unele ţări procesul de urbanizare prezintă o nouă treaptă de evoluţie prin formarea în jurul oraşelor mari şi foarte mari a unor aglomeraţii urbane în continuă creştere. Populaţia acestor aglomeraţii poate fi în unele cazuri — ca de exemplu New York, Tokio, Londra, Paris, Moscova — egală cu aceea a unei ţări de mărime mijlocie, sau a mai multor ţări mici, însumînd 6—12 milioane de locuitori. În ceea ce priveşte dezvoltarea pe care o poate căpăta teritoriul din jurul oraşelor mari, raportul de populaţie dintre oraşul principal şi restul teritoriului care formează aglomeraţia este deosebit de elocvent. Deseori acest raport poate fi de 1/2, ca de exemplu la Buenos Aires, Chicago, Birmingham, Cleveland etc. În alte cazuri, populaţia urbană din teritoriul înconjurător al centrului principal poate deţine două treimi (la Atena, Liverpool, Pittsbourgh etc.) sau chiar trei pătrimi din populaţia totală a aglomeraţiei urbane (Boston, San Francisco).

Ţinînd seama de complexitatea crescîndă a implicaţiilor social-economice şi tehnice pe spaţii din ce în ce mai vaste şi de numeroasele aspecte critice care decurg din această situaţie, procesul de urbanizare constituie pretutindeni un fenomen în puternică desfăşurare, care face obiectul unor cercetări tot mai aprofundate în vederea rezolvării problemelor dificile pe care le ridică. Deşi, în multe ţări, sistematizarea urbană se găsea — comparativ cu sistematizarea teritorială — într-un stadiu mai înaintat, în ultimul timp s-a generalizat concluzia că astăzi problemele oraşului depăşesc în general cu mult conţinutul intravilanului. Totodată se adevereşte din ce în ce mai mult că dezvoltarea oraşelor ridică — pe lîngă problema teritoriului preorăşenesc — şi necesitatea unei coordonări la scară teritorială prin abordarea în prealabil a problemei la nivelul reţelei generale de localităţi.

În Republica Socialistă România, dezvoltarea continuă a forţelor de producţie, procesul intens de industrializare din ultimii 15—20 ani, dezvoltarea, la un grad de tehnicizare superioară, a agriculturii, îmbunătăţirea rapidă a nivelului de echipare tehnică, au adus transformări radicale în teritoriu, în oraşele şi localităţile principale din ţară. În special amplasarea investiţiilor industriale în zone care formează microregiuni cu caracter industrial, avînd caracter complex sau specializat, duce la o îmbunătăţire a procesului de urbanizare prin dezvoltarea oraşelor, a localităţilor incluse în mediul urban, a unor localităţi rurale care, datorită cooperării, trec la un nivel de echipare apropiat de cel urban, şi prin formarea sau dezvoltarea în continuare a teritoriilor preorăşeneşti.

* La pregătirea prezentei expuneri, au colaborat şi dr. econ. Cirus Spiride şi arh. Gheorghe Iacovescu.

Magalopolis — zonă de intensă urbanizare de-a lungul coastei de est a Statelor Unite, între New York (extremitatea stîngă a fotografiei) *şi capitala, Washington* (extremitatea *Circa 27 milioane de oameni, adică peste 14% din întreaga populaţie a S.U.A., locuiesc în această zonă. Fotografia a fost executată de la o înălţime de cca 10 000 m.*

În țara noastră, în perioada 1930—1966, populația urbană s-a dublat, ponderea acesteia în raport cu populația totală sporind de la 27% la 38,2% (populația orașelor: 32,5%, populația din localitățile incluse în mediul urban: 5,7%). Numărul orașelor a crescut de la 142 la 184.

Orașul București și 12 orașe mari (avînd peste 100 000 locuitori) concentrează 50% din populația totală a orașelor. Capitala deține singură cca 30% din populația orășenească a țării și este de cca 7 ori mai mare decît orașul Cluj care — ca ordine de mărime — este al doilea oraș al țării.

Rețeaua de orașe se compune, în cea mai mare parte, din orașe mici, avînd sub 50 000 locuitori, categorie care însumează 162 de localități deținînd cca 41% din populația totală a orașelor. Orașele de mărime mijlocie (30 000 —100 000 locuitori) sînt încă reduse ca număr.

Din punct de vedere al distribuției în teritoriu, rețeaua actuală se caracterizează prin unele diferențieri. În regiunile cu o puternică dezvoltare a forțelor de producție — ca de exemplu regiunile Brașov, Ploiești, Hunedoara — ponderea populației urbane și numărul de orașe depășesc media pe țară. Pe de altă parte, regiunile care au trecut de curînd la dezvoltarea funcțiunilor economice — ca de exemplu Iași, Suceava, regiunea București (exclusiv Capitala) — se caracterizează încă printr-un grad de urbanizare inferior mediei pe țară.

În ceea ce privește procesul treptat de creștere a gradului de urbanizare a populației, este de subliniat că în ultimii 10—15 ani, în urma dezvoltării activităților economice, cu precădere a celor industriale, 236 de comune rurale au trecut la dezvoltări de tip urban a profilului lor social-economic, în prezent aceste comune fiind incluse în mediul urban.

Totodată, ca o consecință a procesului de accentuare a gradului de urbanizare în teritoriu, noile tendințe de evoluție în cadrul rețelei de localități rurale prezintă un interes deosebit. Încă din această etapă se desprind premisele unei reduceri treptate a diferențierilor existente în prezent între noțiunile de mediu rural și mediu urban. În acest sens este semnificativă existența — în cadrul teritoriilor preorășenești, a microregiunilor industriale sau balneo-climatice — a numeroase sate care, prin valoarea fondului construit, nivelul de dotare și echipare, gradul de confort și, în general, prin nivelul de trai, întrunesc condiții apropiate de ale mediului urban. Ceva mai mult, acest proces se produce și în unele regiuni cu un număr redus de orașe și deci cu o pondere scăzută a populației urbane — ca de exemplu regiunea Crișana cu 7 orașe și 36,6% populație urbană — în care numeroase localități rurale au un pronunțat caracter urban sub aspectul nivelului de trai al populației.

UN OBIECTIV FUNDAMENTAL AL SISTEMATIZĂRII TERITORIALE: STUDIUL DEZVOLTĂRII REȚELEI GENERALE DE LOCALITĂȚI

Studiul dezvoltării rețelei generale de localități constituie unul din obiectivele fundamentale ale sistematizării teritoriale. Cercetările întreprinse în acest domeniu trebuie să conducă la cunoașterea fenomenelor — în complexitatea lor — pentru ca, paralel cu creșterea forțelor de producție, să putem rezolva îmbunătățirea procesului de repartiție a populației în teritoriu. În acest scop, din studiile teritoriale întreprinse pînă în prezent privind rețeaua de orașe din unele regiuni, cît și din unele considerații privind dezvoltarea în ansamblu pe țară a orașelor, a reieșit că principalele elemente de studiu apar indicate a fi:

— omogenizarea treptată a gradului de urbanizare a regiunilor;

— trecerea la o mai largă dezvoltare în teritoriu a deservirilor urbane și, în special, a celor care, prin profilul lor, au un caracter de deservire teritorială;

— studierea rețelei generale de localități, prin corelarea și coordonarea rețelei urbane cu dezvoltarea satelor.

În acest sens, creșterea orașelor apare indicat a fi rezolvată prin reglementarea creșterii orașelor mari și stimularea orașelor mijlocii și mici, care prezintă, în general, condiții pentru amplificarea bazei lor economice. Dezvoltarea acestor orașe trebuie considerată în rețea și sub aspectul relațiilor de intercondiționare a localităților cu teritoriul înconjurător. Totodată, în ceea ce privește amplificarea procesului de urbanizare, trebuie să se țină seama și de transformările de structură ce intervin continuu în cadrul populației active din mediul rural.

Dezvoltarea orașelor se caracterizează în etapa actuală tot mai mult prin relații din ce în ce mai complexe cu teritoriul lor înconjurător.

ORGANIZAREA COMPLEXĂ A TERITORIULUI PREORĂȘENESC

În trecut, relația oraș-teritoriu avea un conținut mai restrîns. În prezent, progresul tehnic, amploarea activităților economice rezultînd din valorificarea resurselor naturale și din dezvoltarea și crearea de noi industrii, creșterea populației orașelor și intensificarea necesităților de echipare și de aprovizionare au condus la formarea teritoriului preorășenesc, care a căpătat noi funcțiuni și un conținut complex.

Teritoriul preorășenesc contribuie la fixarea forței de muncă prin asigurarea unor cazări în condiții mai bune de amenajare, la aprovizionarea orașului cu produse perisabile, la amenajarea unor zone de odihnă, agrement și turism. Echiparea tehnico-edilitară a orașului comportă crearea de instalații în teritoriu pentru alimentarea cu apă, cu energie electrică, instalații de epurare a apelor uzate, cît și amenajarea rețelelor de căi de comunicație și organizarea transportului în comun. Astfel, pe baza dezvoltărilor importante survenite în ultimii ani și datorită ritmului crescînd al procesului de construcție și reconstrucție a orașelor, problemele organizării complexe a teritoriului preorășenesc au căpătat din ce în ce mai multă importanță. Paralel cu elaborarea schițelor de sistematizare a orașelor apar necesare și studii privind dezvoltarea teritoriului preorășenesc. Amploarea și conținutul acestora variază în raport cu mărimea și importanța funcțiunilor

dreaptă), *cuprinde, în afară de aceste două orașe, și Trenton, Filadelfia, Wilmington, Baltimore.*

(După Scientific American, *New York)*

orașului. Problemele de bază ce se cer rezolvate în scopul sistematizării teritoriului preorășenesc sînt însă, în general, următoarele:

• Zonificarea teritoriului, ținînd seama de funcțiile economice existente și de cele prevăzute, avîndu-se în vedere în principal:

— rezolvarea cît mai eficientă, din toate punctele de vedere, a repartizării industriei în teritoriu, în cadrul unor zone industriale sau pe centre izolate;

— stabilirea folosințelor teritoriului agricol, ținînd seama de necesitățile de aprovizionare a populației cu produse perisabile și de dezvoltarea unor localități cu principale baze de producție;

— dezvoltarea sau crearea zonelor de odihnă, agrement și turism, precum și luarea de măsuri pentru ocrotirea cadrului natural.

• Dezvoltarea rețelei de localități din teritoriul preorășenesc, în vederea:

— îmbunătățirii repartiției populației în teritoriu și, în special, a populației urbane;

— raționalizării deplasărilor pentru muncă prin dezvoltarea, în apropierea principalelor centre și zone de atracție a forțelor de muncă, a unor localități cu funcțiuni economice proprii și de cazare;

— ridicării gradului de dotare social-culturală și de echipare tehnico-edilitară a localităților care întrunesc condiții de dezvoltare.

• Organizarea cît mai judicioasă a căilor de comunicație, a circulației și transportului, în strînsă corelație cu prevederile de zonificare și de dezvoltare a rețelei de localități.

• Sub aspectul principalelor elemente de echipare tehnică privind baza energetică, lucrările hidroameliorative, alimentarea cu apă, deversarea apelor reziduale etc., în studiile de sistematizare teritorială trebuie să se țină seama de o deplină corelare între aceste echipări, evitînd stînjenirile reciproce.

În condițiile țării noastre, în etapa actuală, studierea și organizarea teritoriilor preorășenești este necesară, în principal, pentru orașele mari (ca, de exemplu: Ploiești, Brașov sau Cluj) și orașele mijlocii (Baia Mare, Hunedoara, Reșița etc.); pentru orașele cu teritoriul în curs de puternică industrializare, indiferent de mărimea orașului (ca, de exemplu: Iași, Craiova, Galați și Brăila sau Piatra Neamț, orașul Gh. Gheorghiu-Dej, orașul Motru etc.) și pentru orașele mici, în cazul cînd acestea sînt grupate și profilate pe linie industrială (ca, de exemplu, orașele din bazinul carbonifer Valea Jiului), sau pe linie balneo-climatică (ca, de exemplu, grupările de stațiuni de pe valea Prahovei sau valea Oltului).

★

Dezvoltarea de perspectivă a orașelor ridică, ca problemă generală, necesitatea realizării unei omogenizări a rețelei, pe categorii de mărime și funcțiuni, în special pentru orașele mijlocii și mici. Această dezvoltare, mai ales pe teritoriile cu importante activități industriale localizate în centre sau zone relativ apropiate între ele, necesită luarea în considerare a formării unor sisteme urbane de importanță republicană (ca, de exemplu, sistemele Galați-Brăila, Deva-Hunedoara-Călan-Simeria etc.) sau de importanță locală (ca, de exemplu, sistemul urban Beiuș-Dr. P. Groza-Nucet-Vașcău). Aceste sisteme urbane ar cuprinde un număr de orașe și de sate legate prin relații directe de intercondiționare și de cooperare complexă — pe plan economic, de echipare tehnică și deservire social-culturală — în cadrul unui teritoriu preorășenesc unitar. Organizarea unor sisteme urbane ar prezenta numeroase avantaje, sub aspectul unei eficiențe complexe economice și sociale, contribuind la ridicarea nivelului de trai, nu numai în cadrul orașelor, ci și al localităților rurale ce se integrează funcțional în sistem.

Această nouă formă de organizare a rețelei de orașe în sisteme urbane — de importanță republicană și locală —, cît și problemele generale pe care le ridică dezvoltarea orașelor necesită adîncirea cercetării științifice și continuarea proiectării.

În acest sens, paralel cu continuarea studiilor privind dezvoltarea rețelei de localități urbane pe regiuni, apare necesară adîncirea cercetării științifice, elaborarea de proiecte experimentale care să permită elucidarea problemelor legate de dezvoltarea sistemelor urbane, cît și corelarea tuturor acestor studii cu studiile de sistematizare rurală.

Totodată, în ceea ce privește dezvoltarea rețelei generale de localități, credem că de o mare utilitate ar fi elaborarea de studii privind valoarea terenurilor, considerată în mod complex, din punct de vedere al fertilității, al gradului de echipare etc.

Azi problemele orașului nu mai pot fi rezolvate unilateral. Organizarea mediului construit al societății implică, în prealabil, găsirea formelor celor mai corespunzătoare — la nivelul cadrului social-economic general pe care îl reprezintă teritoriul național.

arh. mauriciu silianu

cercetarea

Existența unei « istorii a urbanismului » denotă că această disciplină nu este de dată chiar atît de recentă. Ceea ce s-a accentuat în ultima jumătate de veac este caracterul complex al laturii sale tehnice, suport al laturii direct sesizabile de creație.

Numeroase sînt domeniile ce intervin în urbanism (și în care urbanismul, la rîndul său, își pune pecetea): economie industrială (întrucîtva și agricolă), construcții și arhitectură, hidrotehnică, transporturi și căi de comunicație, comerț, sănătate, cultură și artă, sociologie și altele; poate și un pic de psihologie (a individului și a maselor). Cu toate acestea, ca disciplină de sinteză, urbanismul își are problemele sale specifice; în această situație este nu numai posibilă, dar chiar necesară, cercetarea științifică în domeniul ce-i este propriu. Legătura intrinsecă și directă între teorie și practică, exprimată în proiectarea urbanistică pe toate treptele ei (sistematizarea teritorială, de localități, detalii), vădește utilitatea practică a cercetării științifice în acest domeniu.

OBIECTIVELE CONCRETE ALE CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE ÎN URBANISM

Desigur că afirmarea necesității și a utilității practice este legată de existența unor obiective concrete de cercetare cum ar fi: schimbarea raportului urban-rural în condițiile industrializării unite cu tehnicizarea agriculturii; concentrarea localităților rurale; dezvoltarea așezărilor urbane mici; restructurarea și amplificarea orașelor unite cu creșterea confortului; asigurarea unei eficiențe maxime a investițiilor din orașe și sate; relația dintre locuință, locul de muncă și elementele de cultură și destindere; accentuarea unui specific local prin elemente urbanistice etc., etc. Cuprinderea într-o formulare generală, cum ar fi « relația dintre om și mediul înconjurător transformat pe măsura necesităților și aspirațiilor sale în continuă dezvoltare » sintetizează de fapt un nesfîrșit număr de obiective concrete de studiu.

Dacă în ceea ce privește proiectarea urbanistică efectivă experiența noastră are rădăcini în trecut (sîntem îndreptățiți să așteptăm chiar

ştiinţifică în urbanism

o istorie a urbanismului desfăşurat pe teritoriul României), experienţa pe linia cercetării ştiinţifice este de dată mai recentă ; cu bunăvoinţă, aş aprecia-o de două decenii. În ultimii ani însă, sub presiunea necesităţilor efective, un număr sporit de studii şi cercetări urbanistice cu teme individualizate au fost iniţiate de către Comitetul de Stat pentru Construcţii, Arhitectură şi Sistematizare, elaborarea revenind, de regulă, organului său de lucru : I.S.C.A.S.

CĂILE CERCETĂRII

În alegerea căilor de cercetare, iniţial a fost folosită doar cea mai lesnicioasă : documentarea bibliografică. Din păcate, preluarea necritică a unor concluzii teoretice decurgînd din condiţii diferite (sub raport economic, social, geografic etc.) de acelea ale ţării noastre a condus la recomandări şi chiar la acte normative a căror aplicare în proiectarea practică şi în realizări a vădit insuficienţa căii de cercetare bibliografică. Analiza comparativă a unor proiecte de sistematizare elaborate, metodă de cercetare aplicată abia în ultimii ani, a condus la rezultate teoretice prezentînd interes prin legarea de situaţii concrete, specifice nouă.

Calea examinării directe a realizărilor urbanistice a fost folosită pînă acum numai apreciativ, dar nu încă pe linia cercetării ştiinţifice obiective. Schimbul de experienţă cu cercetătorii în domeniul urbanismului din alte ţări, la instituţiile respective sau în consfătuiri internaţionale, ne-a fost de folos prin cunoaşterea preocupărilor lor, a temelor de cercetare, a încadrării lor în cicluri desfăşurate şi a metodologiei. Participarea noastră pe plan internaţional a fost, de asemenea, activă prin prezentarea unor materiale decurgînd din practica noastră urbanistică.

MODALITĂŢI DE SISTEMATIZARE

Sintetizarea cercetării nu constituie valorificarea însăşi a acesteia, ci calea spre valorificare. Modalităţile de sistematizare nu prezintă, în urbanism, specificităţi deosebite faţă de alte domenii.

Prezentările sistematizate — bibliografice, de proiecte, de realizări — constituie o cale directă, simplă, lesne accesibilă. Sînt de menţionat, pe această linie, unele realizări ale Centrului de documentare în construcţii, arhitectură şi sistematizare, larg difuzate, precum şi cîteva sinteze documentare pe teme limitate, de circulaţie restrînsă, întocmite de I.S.C.A.S. pentru C.S.C.A.S.

Sistematizarea cercetării pe calea materialelor de generalizare a practicii constituie o formă ce nu se putea desfăşura în trecut, din cauza volumului restrîns de proiecte urbanistice, dar pentru care se dispune acum de un bogat material de anchetă. Din păcate, însă, mai sîntem încă în aşteptare !

Elaborarea unor concluzii teoretice constituie, desigur, forma superioară, finală, de sistematizare a cercetării. De la unele încercări pînă la ceea ce este totuşi de aşteptat din partea urbaniştilor din ţara noastră, mai este — se pare — încă un drum lung de parcurs.

EFICIENŢA CERCETĂRII

Eficienţa cercetării ştiinţifice în urbanism se manifestă întrucîtva indirect, dar intens, în studiile de sistematizare teritorială, în schiţele pentru localităţi, în detaliile cu obiective diverse de restructurare sau pentru noi realizări. Această formă a « filtrării » indirecte apare a fi cea mai apropiată specificului, dat fiind că în proiectarea urbanistică fiecare subiect are caracteristici proprii, repetarea — perfect posibilă în numeroase alte domenii de activitate — trebuind aici să fie înlăturată.

Eficienţa directă a cercetării ştiinţifice în urbanism se manifestă pe laturi la care aspectul de sinteză este mai puţin acuzat, cum ar fi, de exemplu : densitatea în noile ansambluri de locuinţe, alegerea indicatorilor bilanţului teritorial, stabilirea parametrilor optimi de dotare social-culturală; cu consecinţe şi în stabilirea unei juste compartimentări a mijloacelor de realizare.

Un efect al cercetării îl constituie şi dezvoltarea cadrelor de specialitate din proiectare pe linia gîndirii teoretice, în măsura în care studiile şi proiectarea nu sînt elaborate în unităţi distincte.

Posibilitatea informării corecte a forurilor interesate şi a opiniei publice se adaugă, de asemenea, la aspectele eficienţei cercetării ştiinţifice în urbanism, prin posibilitatea unei mai largi cuprinderi a problemelor, a succeselor şi deficienţelor, printr-o abordare de pe poziţii obiective.

SITUAŢIA CADRELOR DE CERCETARE

Numărul cadrelor specializate în proiectarea urbanistică este încă destul de mic. În această situaţie, numărul cadrelor de proiectanţi afectat de la caz la caz şi al studiilor este — în momentul de faţă — extrem de restrîns.

Structura, necesar complexă în principiu, dar incompletă în practică, a colectivelor de proiectare din acest domeniu, va trebui reponderată pe măsura introducerii, în planul de lucru al unităţilor, a unui număr de studii sporit şi de mai largă anvergură. Sociologi, igienişti, ingineri de diferite specialităţi, economişti, statisticieni şi, bineînţeles, arhitecţi; numai în asemenea structură complexă, judicios ponderată, cercetarea ştiinţifică în urbanism poate conduce la rezultate a căror calitate să fie marcată, în primul rînd, prin eficienţa lor.

ORGANIZAREA CERCETĂRII ŞTIINŢIFICE ÎN URBANISM

Eforturile constituirii unor colective de lucru în domeniul urbanismului s-au desfăşurat de-a lungul celor aproape două decenii ce au trecut de la înfiinţarea institutelor de proiectare. Astăzi, celor două sectoare aflate la Proiect-Bucureşti şi I.S.C.A.S. li se adaugă cîte un atelier — sau cel puţin un nucleu — de specialitate la fiecare D.S.A.P.C.

Elaborarea lucrărilor de cercetare ştiinţifică în urbanism se sprijină, pentru moment, pe această structură organizatorică.

Constituirea Consiliului Naţional al Cercetării Ştiinţifice a reprezentat un moment de seamă pe linia îndrumării, organizării şi coordonării activităţii de cercetare din toate domeniile.

În planul de cercetări pentru etapa pînă în 1970 sînt cuprinse şi probleme de sistematizare, grupate pe cicluri desfăşurate în timp; ceea ce se întîmplă pentru prima oară, în ţara noastră, în materie de urbanism.

Faptul că în cadrul C.S.C.A.S. se află constituită o Comisie de coordonare a cercetării ştiinţifice va contribui, desigur, la înlăturarea unor greutăţi de moment privind recrutarea cadrelor, organizarea nucleelor de studiu şi finanţarea lucrărilor.

arh. cornel bălan
I. P. I. U.

cîteva aspecte ale dezvoltării capitalei

Relația oraș-industrie constituie una din premisele de bază în stabilirea direcțiilor de dezvoltare a orașelor. Mă voi referi la cîteva aspecte ce privesc dezvoltarea orașului București.

În orașele mari — și București este un oraș relativ mare — problema compunerii zonei de locuințe cu zonele industriale, a legăturilor lor reciproce, constituie una din dificultățile de bază, iar capitala țării noastre nu face excepție. Marile zone industriale se încheagă pe conturul orașului, pe limitele est, sud și vest, iar unele zone de mai mică amploare sînt integrate în zonele de locuințe ale orașului.

În nord, din motivele cunoscute, nu s-au dezvoltat zone industriale de amploare. Amplasamentele noilor zone de locuințe, insuficient coordonate cu dezvoltarea zonelor industriale, și înseși amplasamentele noilor zone industriale construite în ultimii ani, au lungit drumurile zilnice la locul de muncă, care în anumite cazuri ating 45—60 de minute. În afară de timpul lung care se pierde cu transportul spre locurile de muncă mai apare și un alt fenomen. Deși numărul locurilor de muncă depășește cu peste 100 000 numărul salariaților domiciliați în orașul București, există o abținere din partea unei părți a populației feminine de a se angaja. Astfel, în cartierele de locuințe care sînt mai depărtate de unitățile industriale, numai un procent de 46—47% din populație este salariată, pe cînd în unele mai apropiate, cum ar fi zona de sud a raionului Nicolae Bălcescu, populația salariată atinge un procent de 52—54%.

Un exemplu tipic negativ în privința concentrării populației salariate îl constituie cartierul Bucureștii-Noi, unde, în zona imediat învecinată, nu se asigură decît 50% din numărul locurilor de muncă. În aceste condiții, cînd sînt prevăzute să fie mutate pe alte amplasamente unele unități industriale aflate chiar în limitele acestui cartier, pare curioasă construirea noului ansamblu de locuințe de pe bulevardul Bucureștii Noi.

Vorbind de prevederile schiței de dezvoltare a orașului București spre nord, peste lacurile rîului Colentina, se pune următoarea problemă: construim un dormitor al orașului sau prevedem și industria respectivă și o organizăm în consecință? Dar, la o populație de 150 000—200 000 de locuitori ar trebui prevăzută o industrie de circa 50 000—60 000 de muncitori. Or, în București avem experiența proiectării și executării unei zone industriale de o asemenea amploare și se poate spune de pe acum că acest lucru nu este posibil a se realiza în zona de peste lacuri. O asemenea industrie ar trebui să fie nenocivă, cu o mare concentrare de muncitori, în genul uzinelor de mecanică fină. Dar, dacă există posibilitatea amplasării unei asemenea industrii în București, cred că ar trebui să se studieze amplasarea ei în limitele actuale ale orașului și distribuția ei mai judicioasă în aceste limite.

Există însă mari posibilități în amplasare a unor unități ale industriei ușoare în cadrul orașului. Trebuie studiate mai temeinic aceste posibilități. Sînt unele întreprinderi care ar putea deveni nenocive dacă li s-ar scoate din nomenclator anumite produse. De exemplu, Întreprinderea de mase plastice București are un amplasament prevăzut în microzona industrială Ghencea, avînd zone de protecție sanitară de 300 de metri, cerute de secția cu cea mai mare nocivitate. Or, restul secțiilor au intervale sanitare de 50—100 metri, lucru care ar face posibilă amplasarea lor în cadrul orașului, fapt demonstrat de o analiză a fluxului tehnologic efectuată în această industrie.

Se pot analiza și multe alte aspecte ale zonelor industriale ale orașului, dar nu fac obiectul discuției noastre de astăzi. O colaborare strînsă între colegii noștri care lucrează în domeniul urbanismului și al construcțiilor industriale cu alți factori de răspundere, ar putea conduce la realizarea unor pași însemnați în această direcție. Nu pledez pentru o intercalare mecanică a unităților de locuințe cu zonele industriale. Sînt pentru stabilirea unei concepții privind compunerea orașului cu industria, care să tragă învățăminte atît din dificultățile pe care le-a creat o răspîndire haotică a întreprinderilor prin zonele de locuințe, cît și din concentrarea excesivă a zonelor de muncă.

În fine, nu trebuie uitată contribuția deosebită pe care o pot aduce clădirile industriale în realizarea unei varietăți în arhitectura orașelor noastre.

TREBUIE REZOLVATĂ PROBLEMA TRANSPORTULUI RAPID ÎN COMUN

Este bine știut că o rezolvare mai bună a circulației, realizată prin crearea unor artere de circulație rapidă a unor mijloace de transport în comun de tipul metroului, simplifică mult problema enunțată, care poate primi rezolvări mult mai suple.

Gîndindu-ne la această problemă de viitor, nu putem să nu remarcăm una din lipsurile esențiale ale schiței de sistematizare a Capitalei, rezolvarea nesatisfăcătoare a circulației, în general, și, în special, nerezolvarea premiselor pentru asigurarea mijloacelor rapide de transport în comun.

Atît prevederile schiței, cît și modul cum se realizează diferitele lucrări în infrastructură au permis continuarea construirii unor rețele tehnico-edilitare subterane necoordonate, ceea ce va împiedica realizarea mijlocului de transport în comun ultrarapid la mică adîncime de tipul Unterbahn-ului berlinez, soluție mai ieftină decît metrourile de adîncime.

Tot la capitolul « modernizarea circulației» trebuie semnalat că lipsa de ordine în subteran va constitui una din dificultățile principale în realizarea, în limitele orașului București, a oricărei subtraversări denivelate, pietonale sau carosabile.

ÎN NOILE ANSAMBLURI — O STRUCTURĂ DEMOGRAFICĂ STABILĂ

O problemă de altă natură este cea a asigurării, în noile noastre ansambluri de locuințe, a unei structuri demografice stabile, adică, în linii mari, păstrarea unei ponderi constante a diferitelor tipuri de familii. Acestei probleme nu i se dă la noi importanța cuvenită și este privită ca o chestiune ce prezintă fenomene negative specifice dezvoltării orașelor din alte țări. Aspecte ale acestei chestiuni sînt intens, și de mai mulți ani, discutate în presa de specialitate de peste hotare. Sînt bine cunoscute cazurile unor orașe noi cum sînt Charleville sau La Roche-sur-Yon din Franța, orașe denumite « închise», în care nevoile colectivității se modifică ca mersul unui val.

Cartierul de locuințe Pajura-București

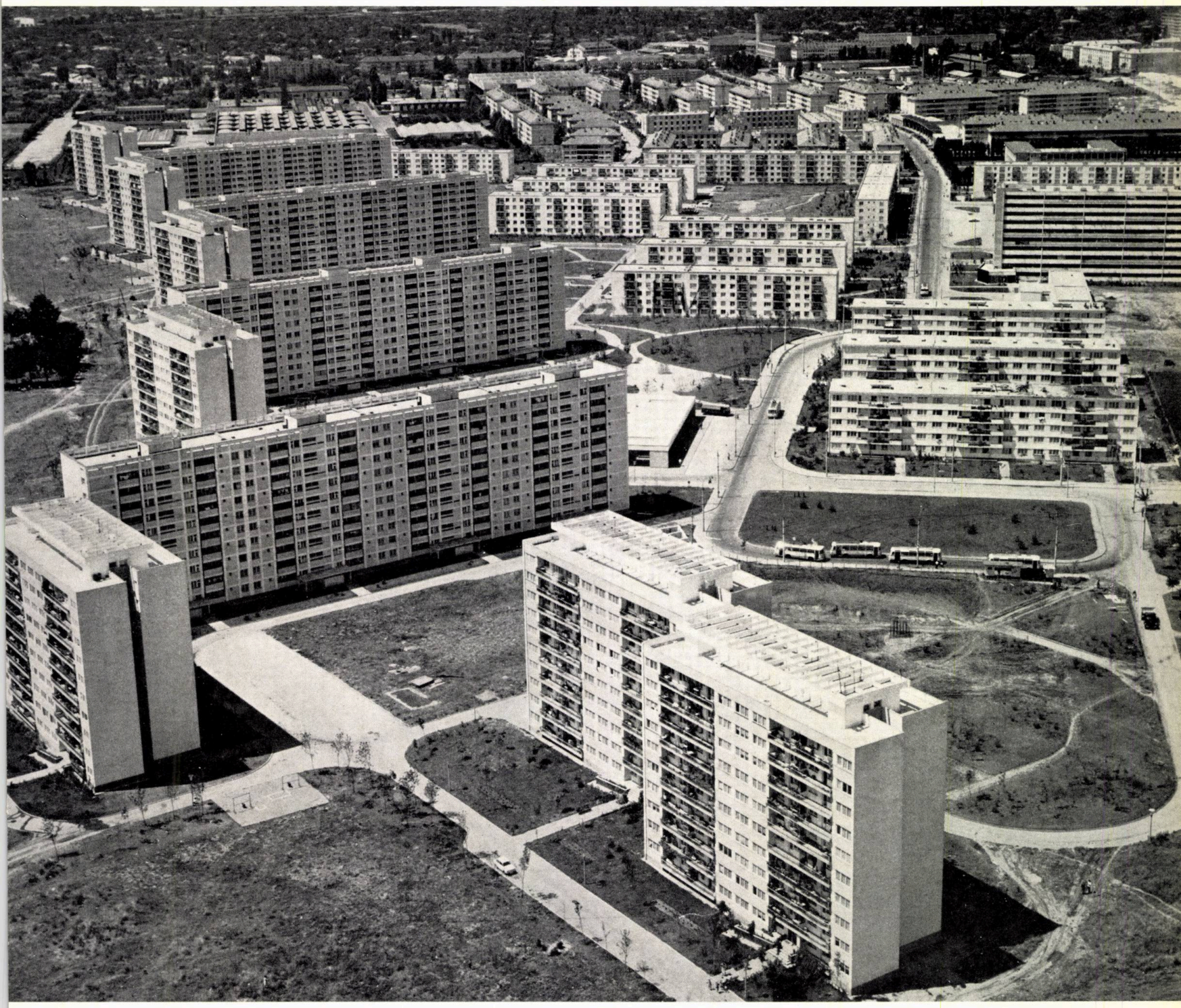

Dificultăți provenite dintr-o structură demografică în schimbare vor prezenta și noile cartiere ale orașelor noastre, și iată de ce:

Conform datelor statistice, media pe oraș a numărului de membri de familie este de cca 2,5—2,6. În noile cartiere este de 3,3—3,4. Media unei generații de un an de vîrstă școlară este în București de 1,2%, iar în noile cartiere de 1,8%. Pe măsură ce noile cartiere ale orașului de dezvoltă, scade treptat și procentul unei generații de un an de vîrstă școlară din vechile cartiere, cu tendința de a coborî sub 1%, datorită mutării familiilor numeroase în noile ansambluri. Acesta este primul « val».

De aici și necesitatea de a construi un mare număr de școli în noile cartiere și scăderea într-un ritm vertiginos a numărului de elevi din școlile vechilor cartiere. Dar acest val nu se oprește aici. Să luăm exemplul cartierului Jiului-Scînteia: are circa 5 000 de apartamente, din care 4 200 apartamente de una și două camere. Ce se va întîmpla în perioada de perspectivă, cînd se va atinge o normă de 12—13m² suprafață locuibilă de persoană și fiecare membru de familie va avea camera sa? Prin redistribuirea de spațiu care se face, din cele 5 000 de apartamente din cartierul Jiului-Scînteia numai cca 800, cele de trei camere, vor fi ocupate de familii cu copii. Numărul copiilor de vîrstă școlară din acest cartier, care acum este de cca 3 000, va scădea de cîteva ori, iar cele două școli de 24 de clase existente vor fi subfolosite.

Trebuie să arătăm că, încă de pe acum, apartamentele de o cameră sînt ocupate în proporție de 50% de o persoană, cele de două ocupate în proporție de 16% de familii de două persoane și cele de trei camere ocupate în proporție de 10% de familii de trei persoane. În perioada de perspectivă va apărea un alt val. Familiile mari, cu copii mulți, se vor muta în alte cartiere în care se vor construi apartamente cu 4—5—6 camere, adaptate noilor condiții.

Cartierul Giulești — Vedere

Fenomenul descris în cartierul Jiului-Scînteia se va produce și în celelalte cartiere ale Bucureștiului sau ale oricărui oraș din țară. Vor apărea fluctuații în folosirea întregii rețele de dotări, nu numai în aceea școlară, cu feluri aspecte negative.

Cu cît ansamblul de locuințe proiectat pe linia principiilor noastre actuale va fi mai mare și mai închegat, fără posibilități de completări ulterioare, cu atît vor apărea mai accentuat aceste fenomene negative. Din acest motiv consider că n-ar mai fi de dorit dezvoltarea unor noi ansambluri-gigant de tipul cartierului Balta Albă (actualmente denumit Titan) care, în final, va avea 45 000 de apartamente.

Pledez pentru realizarea în București a unor ansambluri mai mici, pînă la treapta de mărime pe care noi o numim cartier; amplasate în mod judicios în cuprinsul orașului, ele ne-ar servi mai bine astăzi, iar în viitor ar putea fi completate după necesități.

Ce se va întîmpla în viitor în aceste sectoare orășenești pe care noi le definitivăm astăzi? În ele vor locui persoane singure, familii de tineri de două persoane și un număr redus de familii cu copii, ansambluri care vor contrasta puternic, în această privință, cu structura demografică a orașului în ansamblul său.

Ca o curiozitate, semnalez că, din apartamentele de patru camere construite în București într-o perioadă de cinci ani (1959—1964), 50% s-au construit în microraionul III din Drumul Taberei, în timp ce, în alte cartiere, nu s-a construit nici un apartament de patru camere.

VIITOARELE ANSAMBLURI — LA CENTRU SAU LA PERIFERIE?

În legătură cu criteriile privind stabilirea viitoarelor amplasamente ale ansamblurilor de locuințe în orașul București, aș face unele observații deduse dintr-un studiu în care s-a făcut analiza comparativă a unor ansambluri de locuințe executate, cu cercetarea factorilor care influențează asupra investiției.

Acest studiu demonstrează că ansamblurile centrale și semicentrale nu sînt întotdeauna mai scumpe decît ansamblurile periferice, chiar dacă se introduce în calcul și costul apartamentelor demolate.

Să exemplific: ansamblul Jiului-Scînteia s-a executat pe un teren liber, fără demolări; ansamblurile Grivița Ateliere și 1 Mai s-au executat cu demolări de 15,5% pentru primul ansamblu și 17,2% pentru al doilea.

Chiar dacă, prin absurd, am stabili costul apartamentelor demolate (care în mare majoritate erau insalubre) la nivelul apartamentelor noi și l-am adăuga la valoarea ariei locuibile executate pe aceste două magistrale, ar reveni la un preț de cost mai scăzut metrul pătrat de arie locuibilă executată pe bulevardul 1 Mai și calea Griviței.

Cum s-a ajuns la acest rezultat? Din diferențele sensibil mai mari ale lucrărilor edilitare care se execută în totalitate pe terenurile libere periferice.

Costul: străzi-alei-sistematizare verticală este de trei ori mai scump, raportat la metrul pătrat de arie locuibilă în cartierul Jiului-Scînteia, față de bulevarul 1 Mai-Calea Griviței; alimentarea cu apă și canalizare de peste două ori, iar termoficarea de peste patru ori, revenind la 30 lei/m² arie locuibilă în calea Griviței, 43 lei în bulevardul 1 Mai și 135 lei în cartierul Jiului-Scînteia.

Dacă se consideră un indice de cost de 100 al tuturor lucrărilor tehnico-edilitare executate pe calea Griviței, raportate la aria locuibilă, acest indice variază între 82 și 101 la bulevardul 1 Mai, șoseaua Olteniței, șoseaua Giurgiului și între 142 și 151 în cartierul Jiului, Giulești și Balta Albă $CIII_1$. La demolări între 15 și 22—23%, se pot obține costuri aproximativ echivalente pentru ansamblurile periferice executate pe terenuri libere și cele executate pe terenuri relativ centrale și semicentrale prin demolarea unor clădiri insalubre.

Desigur, este mult mai complicată proiectarea unui ansamblu prin restructurare decît pe un teren liber, se pun mult mai multe probleme, atît proiectantului, executantului, cît și diferitelor întreprinderi ale sfatului popular. Dar trebuie avut în vedere că, în schimb, se obțin nenumărate avantaje dintre care nu menționez decît confortul unei locuiri centrale și limitarea dezvoltării orașului, desființarea zonelor insalubre, inclusiv satisfacerea deziderатului prezentat anterior, în sensul că se pot obține structuri demografice stabile în timp, existînd largi posibilități de completare ulterioară a acestor ansambluri.

Trebuie semnalat că, așa cum se întîmplă și în alte sectoare, proiectanții din domeniul sistematizării, strîns legați de sfaturile populare, îngustează de multe ori aria analizei economice la investițiile sfatului popular, neurmărind cu atenție cum se realizează investițiile altor ministere, cum ar fi rețeaua de energie electrică, de termoficare și telefonie. Or, adesea aceste lucrări depășesc sensibil valoarea lucrărilor tehnico-edilitare ce cad în seama sfatului — rețeaua de apă, canalizare, gaze, drumuri și alei.

Așa se explică, poate, și faptul că, deși pe bulevardul 1 Mai există de cinci ani la rețeaua de termoficare o rezervă de energie calorică de circa 45 de gigacalorii care ar putea încălzi 6 000 de apartamente, se amînă realizarea în continuare a ansamblului de locuințe, deoarece în această zonă ar trebui realizată o investiție suplimentară ce cade în sarcina sfatului, cu toate că această investiție este sub nivelul valorii rezervei de energie calorică existentă.

Cartierul Berceni-București

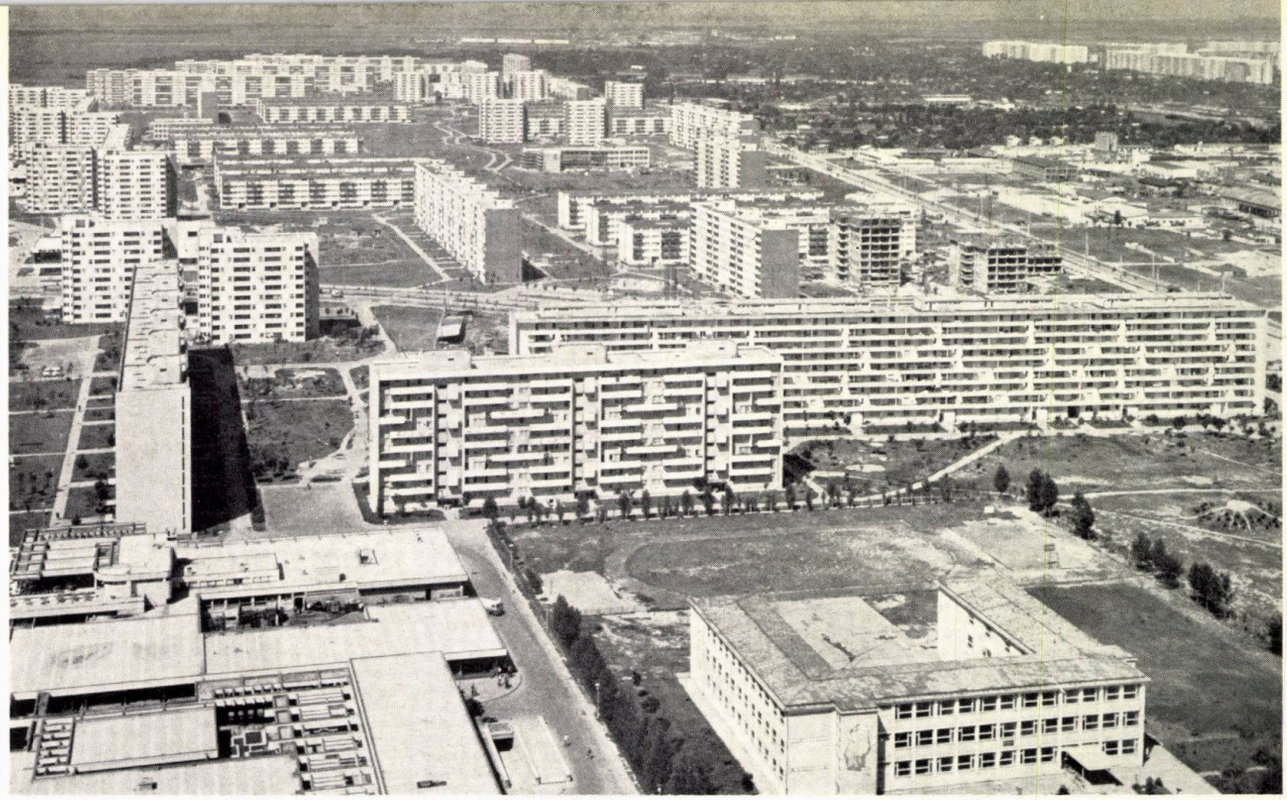

Ansamblul Drumul Taberei-București

arh. alexandru iosif
arhitect-şef adjunct al Capitalei

oraşul — reprezentant al societăţii şi civilizaţiei

Dintre fenomenele politice, sociale şi economice care în ultimele decenii au orientat şi determinat dezvoltarea societăţii omeneşti, explozia demografică, revoluţia ştiinţifică contemporană, noua revoluţie industrială şi urbanizarea au avut o influenţă deosebită.

Cercetarea materialului de statistică demografică arată că, în ultimii 100 de ani, populaţia s-a îndreptat, în cea mai mare parte, spre marile oraşe cu peste 100 000 locuitori, dînd naştere fenomenului cunoscut sub denumirea de concentrare urbană.

Astăzi, fiecare al cincilea englez locuieşte în Londra, fiecare al optulea mexican în Ciudad de Mexico, al zecelea francez, american sau japonez în Paris, respectiv New York sau Tokio, al patrusprezecelea român în Bucureşti.

Statisticile demografice arată că dezvoltarea urbană are un ritm mult mai rapid decît creşterea populaţiei în general, iar unii sociologi şi experţi consideră că se va ajunge la un echilibru al acestor creşteri, în momentul cînd populaţia urbană va reprezenta aproape patru cincimi din populaţia totală a ţării respective.

Urbanizarea este astăzi un fenomen planetar obiectiv şi ireversibil, care conduce omenirea spre noi forme de civilizaţie, civilizaţie care se sprijină pe localităţi cu densitate de populaţie ridicată. Această dilatare a oraşelor care nu poate fi împiedicată, dar poate fi stăpînită şi coordonată, nu este numai o acumulare cantitativă, ci reprezintă în principal o schimbare de structură în care, printr-un proces nou al dezvoltării, oraşul îşi schimbă şi conţinutul şi caracterul.

A CUNOAŞTE MAI BINE ÎNAINTE DE A ACŢIONA

Cunoaşterea elementelor şi fenomenelor care determină aceste schimbări va permite nu numai coordonarea şi dirijarea, dar şi prevenirea discordanţelor şi discrepanţelor, corectarea tuturor bolilor de care suferă oraşele, dirijarea şi orientarea creşterii fiecărui oraş.

În rezolvarea problemelor de sistematizare trebuie înţeles înainte de a alege, pentru că a alege înainte de a fi înţeles poate duce la greşeli grave, uneori de nereparat.

Sîntem martorii unei mutaţii a fenomenului urban, iar concepţia tradiţională a oraşului şi-a schimbat şi lărgit în ultimele decenii conţinutul şi şi-l lărgeşte şi şi-l schimbă în continuare. Este posibil ca, discutînd oraşul contemporan, să fim prizonierii unei terminologii, ai unor cuvinte care sînt evident vehiculele imaginilor şi noţiunilor, şi e posibil, cînd gîndim oraşul, să apară şi imaginea tradiţională a colectivităţii de locuitori cu activităţi neagricole, grupaţi într-un spaţiu restrîns, dar trebuie să ne gîndim în acelaşi timp că dacă funcţiunile urbane au o oarecare permanenţă, învelişul fizic al acestor funcţiuni are forme din ce în ce mai diferenţiate; trebuie să ne gîndim că economia terenului impune preponderenţa locuinţei colective asupra locuinţei individuale, că spaţiul verde colectiv înlocuieşte grădinile îngrădite ale vilelor şi reintroduce natura în cartierele centrale ale oraşului.

Explozia demografică pune foarte ascuţit problema folosirii cît mai intensive a infrastructurilor şi a suprastructurilor pentru a obţine densităţi optime pe un teritoriu care nu se poate extinde — globul terestru.

Istoria arată că întotdeauna urbanizarea a generat o revizuire a gîndirii sociale. În oraşe s-au dezvoltat ştiinţa şi tehnica, s-au născut tradiţiile democratice, au început mişcările populare care au dărîmat sclavagismul, s-a organizat proletariatul care a înlăturat capitalismul pe o mare parte a globului; pe tot parcursul dezvoltării societăţii, mişcarea urbană a fost un factor de imens progres.

Concentrarea urbană încetînd a mai fi un fenomen ce se realizează de-a lungul secolelor, pentru a se putea face faţă tuturor problemelor ridicate de sistematizare, apare necesară concentrarea tuturor eforturilor pentru a cunoaşte şi a stăpîni legile dezvoltării societăţii, nu un efort de imaginaţie, ci un efort de metodă, pentru că oamenii nu aşteaptă de la sistematizatori ca aceştia să viseze grădini în lună, ci să realizeze un cadru armonios vieţii lor, armonios pentru desfăşurarea activităţilor complexe ale colectivităţilor. Calitatea vieţii urbane nu este o problemă de dimensiuni, ci de structură; atît oraşele mici, cît şi marile metropole, cu condiţia de a fi bine concepute, nu se exclud sub nici o formă. Nivelul de trai nu depinde numai de salariu, ci, din ce în ce mai mult, de cantitatea şi calitatea echipării tehnice şi social-culturale pe care oraşul o pune la dispoziţia locuitorilor, oraş în care scara umană trebuie să stea la baza oricărei opere de sistematizare, fiindcă ea presupune echilibru, măsură, armonie.

Dacă în ultima perioadă studiile de sistematizare, de remodelare sau echipare a oraşelor, absolut necesare şi urgente datorită accelerării concentrării urbane, au fost în unele cazuri limitate la analize, statistici sau prognoze economice, aceste date au fost necesare pentru că urbanizarea a fost şi este încă legată în mare parte de dezvoltarea economică, industrială. Dar recunoaşterea importanţei legilor economice nu implică subordonarea rezolvărilor urbanistice numai acestor legi.

Răspunzînd unor necesităţi imediate de a face faţă creşterii oraşelor, arhitectul a început, de cele mai multe ori primul şi singur, bătălia contra anarhiei. În ultimii ani, studiile de demografie, de economie, de sociologie, de circulaţie, au atins suficientă precizie încît să poată fi folosite cu eficienţă, să devină absolut necesare la elaborarea studiilor de sistematizare. Toate aceste discipline au reuşit, într-un timp relativ scurt, în cîţiva ani, să facă progresele necesare pentru a putea prezenta sistematizării bazele unor rezolvări ştiinţifice.

SISTEMATIZAREA = RIGUROZITATE ŞTIINŢIFICĂ + SENSIBILITATE + INVENTIVITATE

Dar dacă un oraş poate să fie bine calculat — şi trebuie să fie — aceasta nu este suficient.

În măsura în care elementul « calitativ» are o importanţă determinantă, un oraş ar putea fi într-o oarecare măsură dezechilibrat dacă analizele economice şi tehnice nu sînt completate cu o analiză a necesităţilor omului. Sistematizarea este totuşi o sinteză creatoare în care intră, pe lîngă rigurozitate ştiinţifică, sensibilitate artistică şi inventivitate, găsirea unor elemente şi imagini noi, organizate în compoziţii originale sau legate şi compuse cu elemente existente.

Blocuri de locuințe în cartierul Țiglina II-Galați

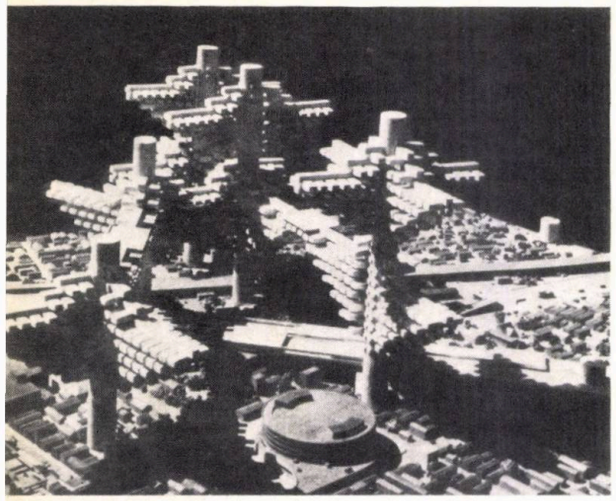

Proiectul arhitectului japonez Arata Isozaki pentru un oraș spațial.

În multe cazuri însă, proiectantul, lipsit de o cunoaștere suficientă a orașului, nu a putut să se sustragă dificultăților unor duble tentații: aceea de a se refugia într-o rezolvare abstractă și teoretică a problemelor puse sau, dorind să dea un caracter cît mai concret studiului, de a proiecta orașul sau ansamblul după propria sa concepție despre societate.

În acest sens, cred că în atenția noastră trebuie să fie faptul că necesitățile economice și de conjunctură nu ne permit să uităm că orașul trebuie să fie locul unde oamenii își desfășoară întreaga lor activitate, că trebuie păstrat un echilibru între diferitele zone și cartiere, că de multe ori o zonificare prea rigidă nu este funcțională, și aceasta pentru că funcțiunile nu pot fi atît de izolate pe cît se propune în unele proiecte, că schema ideală a unui oraș poate fi aceea care ar pune tot în cea mai mare apropiere de toate sau ar încerca optimizarea acestor vecinătăți plecînd de la elemente ușor singularizate și ierarhizate corect.

În momentul de față, în toate țările, în Europa socialistă și de Vest, în Asia și Africa, în America de Nord și America Latină, arhitecții, urbaniștii, sociologii și economiștii prezintă propuneri și întocmesc proiecte pentru viitoarele orașe și caută să rezolve criza urbanizării prin orașe-gigant, metropole, orașe paralele, orașe-grădini, orașe liniare, orașe suspendate sau submarine și, în fine, prin negarea completă a însăși necesității existenței orașelor.

Dacă este indiscutabil că încercările de a regîndi orașul pornind de la marile cuceriri ale tehnicii, de la noile structuri urbane, prezintă un interes deosebit pentru că ele se eliberează de schemele cunoscute și permit astfel desenarea unor noi imagini, realizarea unor ambianțe urbane noi, nu trebuie să uităm că, în fond, conținutul sistematizării orașelor viitoare nu poate fi decît rezultatul unor opțiuni fundamentale, dintre care cea mai importantă, determinantă, este opțiunea evoluției omului în contextul societății în care trăiește, opțiune care ia astfel conținutul și forma structurii politice. Orice sistematizare, care s-ar limita la considerații exclusiv plastice, este condamnată de la început să nu poată căpăta o realitate concretă.

«Spune-mi societatea pe care o gîndești și am să-ți spun orașul pe care să-l construiești» — scria odată Le Corbusier, care a fost printre primii care au înțeles că forma și conținutul orașului sînt cristalizarea formei și conținutului abstract al societății. Prin centrul spitalicesc Saint Job care se va realiza după moartea lui, Le Corbusier demonstrează prin integrarea perfectă a construcției în scara, silueta, arhitectura și caracterul specific al Veneției, gravitatea aberației unor urbaniști moderni, fascinați de o gîndire aistorică și de un optimism iluzoriu, care cred că este posibil să construiască orice oriunde.

Sistematizatorul și arhitectul trebuie, prin orașele pe care le proiectează, să creeze o nouă expresie a necesităților spirituale și materiale ale vieții omenești, îmbogățind spiritul omenesc, în loc de a repeta imagini și concepții ale trecutului. Sistematizatorul și arhitectul trebuie să acționeze ca organizatori și coordonatori ai celor mai vaste experiențe și, pornind de la concepțiile sociale, să integreze gîndirea și sentimentele, să dea armoniei un scop și o formă, să precizeze și să pună în evidență noile valori, să cearnă și să extragă valori din noianul de curente care apar și dispar, din procesul producției de masă, care mai are de descoperit că schimbările ca atare nu antrenează în mod necesar îmbunătățiri.

Cred că sistematizarea, remodelarea unui oraș nu a fost și nu poate fi transformarea radicală a unui cadru material de viață; remodelarea unui oraș nu poate fi decît un moment într-o evoluție. Este mult mai important ca în locul unei zonificări abstracte să găsim structurile independente și elastice, care să permită îmbunătățirea și transformarea orașului, iar în locul unei delimitări rigide să găsim direcțiile care să permită extinderea viitoare, necuprinsă în gîndirea noastră, dar, după părerea mea, inevitabilă.

FIECARE ORAȘ ESTE UN CAZ PARTICULAR

Sistematizarea «tehnicistă» trebuie înlocuită cu o sistematizare evolutivă în care trebuie în primul rînd să fim conștienți că fenomenul urbanizării este totuși anterior civilizației industriale contemporane, să fim convinși că se poate învăța întotdeauna din structura unui oraș pe care vrem să-l remodelăm, și dacă această structură este diferită, implicit și sistematizarea trebuie să fie diferită.

Paris și Leningrad, București și Roma și alte sute de orașe demonstrează acest lucru. Sacrificarea vechilor orașe și a tuturor moștenirilor unei arhitecturi tradiționale, construite în timp, înnecîndu-le într-o magmă incoerentă, ar însemna a pierde însuși secretul care ar permite organizarea valoroasă a noilor ansambluri, dezvoltarea noilor cartiere orășenești. Fără o compoziție originală, care se realizează numai printr-o înțelegere inteligentă a orașului existent, aglomerația omenească devine amorfă și sufocantă.

Fiecare oraș este unic și fiecare sat este unic. Toate cazurile sînt cazuri particulare și, de aceea, ar fi poate prezumțios să discutăm *în general* care este densitatea optimă, dacă *în general* este bine să se ocupe terenul într-un procent sau altul, dacă este bine *în general* să se concentreze populația în cîteva orașe mari sau să fie răspîndită în mai multe orașe mici.

Dar, cu toată multitudinea ideilor care se vehiculează prin studii și statistici, proiecte și previziuni privind dezvoltarea orașelor, forurile de conducere politică și administrativă, arhitecții și urbaniștii, sociologii și economiștii știu că nici orașul-grădină, orașul-zonă, orașul total sau orașul paralel, nu poate da singur un răspuns complet la problema viitorului așezărilor noastre. Dezvoltarea societății pe plan politic, social și economic strînge în fiecare zi mai mult legăturile între componenții societății, și cu cît aceste legături sînt mai continue și mai fluente, cu atît această dezvoltare capătă un ritm mai rapid. Rezolvarea urbanizării în orașe — elemente separate, fără nici o legătură — este nereală, pentru că niciodată orașele nu au fost și nu vor fi unități independente.

În acest sens, majoritatea cercetărilor, proiectelor, planurilor și, într-o măsură destul de mare, a realizărilor din multe țări a fost orientată spre rezolvarea întregului sistem de localități, marcînd astfel viitoarea evoluție a teoriilor urbanistice, care trec treptat de la oraș la un sistem de așezări, fiecare conceput diferit.

Efortul nostru trebuie să fie îndreptat spre înțelegerea și studierea mecanismelor și caracteristicilor tuturor fenomenelor, spre cuprinderea întregii capacități pe care știința și tehnica o oferă, pentru ca proiectele care se elaborează să îmbunătățească viața oamenilor.

Trebuie să fie un efort de înțelegere inteligentă pentru a extrage toate posibilitățile concrete care vor permite să se realizeze aceste aspirații și aceste sarcini.

dr. arh. boris grünberg

în ce măsură sînt justificate ansamblurile complexe de locuit?

Majoritatea discuțiilor care se poartă la noi în ultima vreme în domeniul urbanismului se referă, în cea mai mare parte, la zona de locuit a orașului.

Acest lucru pare firesc, datorită preponderenței ce se acordă investițiilor în construcții de locuințe, cît și faptului că noile realizări se află în permanență sub privirea atentă a opiniei publice, care urmărește și comentează fiecare realizare nouă. De aceea, oricît m-aș strădui să fug de banalitate, va trebui să cad în păcatul reluării unor teme cunoscute, disputate sub toate aspectele, atît în presa de specialitate, cît și de marele public.

În acest domeniu s-au semnalat și cele mai numeroase lipsuri deși, dacă ne gîndim bine, s-ar putea să găsim altele, mult mai profunde și mai importante prin implicațiile lor, în alte domenii ale urbanismului, cum ar fi de exemplu în problema raportului dintre locul de muncă și zona de locuit a orașelor, în problema utilizării teritoriului pentru alte funcțiuni urbane sau rurale, a deficiențelor în rezolvarea circulației la nivelul orașului și al teritoriului înconjurător etc.

În orice caz, trebuie să constat că zona de locuit este domeniul cel mai cercetat al urbanismului și, în consecință, mai bine stăpînit decît altele. De aceea, calitățile și defectele importantelor realizări obținute în țara noastră la cel de-al 7-lea deceniu, reprezentînd o creștere în salt față de trecut, sînt în general mai bine cunoscute tuturor.

Dar, oricîte îndoieli și nemulțumiri am putea enumera în legătură cu marile ansambluri de locuit construite și mai mult sau mai puțin terminate, dar totuși nefinisate, ele reprezintă un act de afirmare a urbanismului voluntar în țara noastră, cu serioase implicații asupra civilizației noastre urbane. Realitatea noilor cartiere sau microraioane, indiferent dacă sîntem sau nu de acord cu formele adoptate, transpune terenul discuțiilor urbanistice din domeniul teoriilor abstracte în domeniul practicii curente.

Este cert că nu putem avea pretenția de originalitate prin efectul adoptării în țara noastră a sistemului unităților urbanistice complexe de locuit, de vreme ce el se aplică aproape pretutindeni și a fost, într-un fel sau altul, recomandat de majoritatea congreselor de specialitate și de instituțiile cele mai prestigioase (CAER, CEE-ONU, UIA).

Consider că adoptarea sistemului unităților urbanistice complexe a înlesnit trecerea de la investiții relativ reduse în construcții de locuit, la programe sporite, care, în principalele orașe ale țării, s-au ridicat brusc de la cîteva sute, la cîteva mii de apartamente anual, iar în capitală de la 2 000—3 000 de apartamente la 15 000 de apartamente anual.

S-a creat astfel un cadru urbanistic la o scară corespunzătoare cuprinderii problemelor complexe, funcționale, tehnice, estetice și economice. Se poate afirma că, pentru prima dată, problema locuinței a fost ridicată la nivel urbanistic și rezolvată ca atare, cu toate consecințele ce decurg de aici. Stimularea folosirii pe scară largă a proiectelor-tip, a metodelor de construcție în serie, a unor procedee constructive noi, realizarea economică a lucrărilor tehnice, edilitare etc. trebuie pusă în legătură cu noul sistem urbanistic, care a creat cadrul organizatoric pentru realizarea investițiilor.

Am amintit aceste aspecte, nu pentru a diminua importanța neajunsurilor asupra cărora de fapt aș dori să mă opresc mai mult, ci pentru a sublinia necesitatea menținerii unor poziții esențiale cîștigate în ultimii ani, poziții ce trebuie consolidate și dezvoltate în viitor, pe măsura eliminării deficiențelor.

Acestea spuse, desigur că nu intenționez să mă ocup de toate deficiențele și aspectele complexe ale proiectării și realizării zonei de locuit. De exemplu, necesitatea sporirii densității construite, cerință pe deplin justificată și pe cale de a fi soluționată, a fost obiectul unor studii ample, care trebuie însă continuate, deoarece acest indicator sintetic se referă la foarte multe aspecte de ordin funcțional și economic, avînd totodată o influență decisivă și asupra compoziției de ansamblu. Din experiența proiectării ultimului an, apare că în medie s-a realizat un spor de densitate de 30% pînă la 50% față de anii precedenți, ceea ce desigur demonstrează existența unor mari rezerve economice în proiectarea ansamblurilor de locuit.

Aș vrea să observ totodată că în unele cazuri, folosind ca justificare den itatea sporită, s-a recurs la o așezare mecanică a clădirilor și la eliminarea spațiilor disponibile pentru plantații și unele dotări, a căror necesitate nu poate fi pusă la îndoială.

Numeroase deficiențe din proiectarea ansamblurilor de locuit cred că puteau fi evitate printr-o organizare mai corespunzătoare specificului complex al proiectării ansamblurilor de locuințe. A arunca vina pentru deficiențele ce se constată la ansamblurile de locuit asupra urbaniștilor, așa cum au făcut la plenara precedentă a uniunii noastre unii proiectanți de clădiri, nu va duce la nici un rezultat, cu atît mai mult cu cît reproșurile se pot întoarce cu succes asupra proiectanților de clădiri, care de regulă au întocmit și detaliile de sistematizare respective.

În fond, proiectarea cartierelor și microraioanelor constituie domeniul în care problemele generale de sistematizare a orașelor se întrepătrund cel mai bine cu cele de proiectare a obiectelor de arhitectură și a lucrărilor edilitare aferente.

UNITĂȚILE URBANISTICE COMPLEXE SUB SEMNUL ÎNTREBĂRII

În majoritatea cazurilor, fie că proiectarea de urbanism și cea de investiții se realizează în același institut sau în institute diferite, continuitatea în proiectare nu se realizează în suficientă măsură. În unele cazuri, arhitecții care se ocupă de sistematizarea orașului și de detaliile de sistematizare nu au posibilitatea să urmărească procesul de proiectare în fazele următoare, care se execută în alte unități de proiectare, suferind modificări ce afectează de obicei compoziția de ansamblu și modul de integrare a noului ansamblu în cadrul orașului.

În alte cazuri, detaliile de sistematizare se execută în atelierele de arhitectură de către persoane care iau contact pentru prima dată cu aceste probleme, sau le efectuează sporadic, la mari intervale de timp, neavînd experiența și cunoștințele necesare aduse la zi în domeniul urbanismului.

În ambele cazuri, avînd în vedere timpul real foarte scurt care rămîne pentru proiectarea

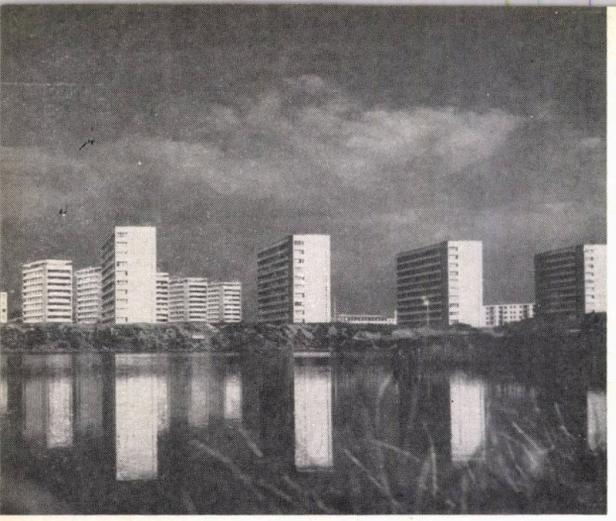

Blocuri de locuințe din cartierul Balta Albă — București

unor lucrări de asemenea amploare, nu apare posibilă soluționarea în bune condiții și sub toate aspectele a problemelor multilaterale de arhitectură și urbanism. Consider că proiectarea unităților de locuit trebuie să fie încredințată unor colective complexe de autori, care să elaboreze proiectele și să urmărească transpunerea lor pe șantier, de la începutul proiectării și pînă la terminarea execuției. În aceste colective ar trebui incluși proiectanții experimentați în domeniul urbanismului și al investițiilor de toate categoriile.

Este evident că se pot găsi multe alte cauze care explică aspectele negative ce se constată în proiectarea și realizarea noilor cartiere de locuit, fie că ne referim la aspecte funcționale, economice sau estetice. Ele necesită o analiză specială și eliminarea lor nu poate avea decît consecințe favorabile.

MAI MULTĂ CONTINUITATE ÎN PROIECTAREA COMPLEXĂ A ANSAMBLURILOR

În ultimul timp însă, pe măsura închegării noilor ansambluri și cunoașterii mai complete a modului de viață și a condițiilor de locuire reale sub toate aspectele, apare cu insistență sub semnul întrebării problema valabilității sistemului de rezolvare a zonei de locuit sub forma unităților urbanistice complexe.

Oare asemenea neajunsuri ca integrarea defectuoasă în structura orașului existent ce se constată deseori la aceste noi ansambluri, lipsa lor de varietate și de personalitate, folosirea incompletă sau funcționarea defectuoasă a unor dotări social-culturale etc. nu se datoresc în mare măsură împărțirii orașului în cartiere, microraioane sau grupe de locuit?

Oare sistemul unităților urbanistice complexe poate fi considerat un sistem urbanistic general care determină structura întregului oraș, indiferent de mărimea, specificul amplasamentului și condițiile concret-istorice în care s-a dezvoltat?

Desigur că la asemenea probleme complicate nu se poate da un răspuns simplu.

Deși sistemul unităților urbanistice complexe s-a generalizat în practica contemporană, cel puțin sub aspectele sale principale și esențiale, se pot constata în diferite țări unele diferențieri remarcabile. Cu toate că influențele reciproce sînt astăzi mai intense și mai profunde ca oricînd, datorită contactelor mai active între țări și popoare (contacte directe, bogăția literaturii de specialitate, extinderea cinematografului, a televiziunii și a altor mijloace de comunicare), se constată unele particularități care merită a fi semnalate. Desigur că aceste particularități nu se referă la întreaga producție a unei țări ; în numeroase cazuri se copiază nu numai principii, dar și forme concrete. Mă refer însă la acele exemple care au apărut uneori conștient, alteori spontan, poate ca o reflectare a unor realități, experiențe sau tradiții de mult uitate sau chiar ignorate cu ostentație.

Nu este exclus ca în unele cazuri asemenea tendințe să se manifeste latent și să apară la suprafață, chiar spre disperarea unor autori, convinși că stăpînesc la perfecție și se manifestă în cea mai autentică manieră « en vogue », importată de peste hotare fără o analiză critică prealabilă.

Consider, de exemplu, că numeroase ansambluri de locuit realizate în ultimul deceniu în Franța, ca Sarcelle, Saint Gratien, Saint Denis, Maux, Melun, Ris-Orangis și altele, sau chiar ansamblurile Le Mirail de lîngă Toulouse sau cel de la Epinal, au unele trăsături comune legate de tradițiile arhitecturii și urbanismului francez. Claritatea compoziției de ansamblu în care se citește diferențierea și gradarea spațiilor și a volumelor, geometrismul cartezian și raționalismul caracteristic arhitecturii franceze, claritatea cu care se citesc axele și direcțiile de compoziție, ne amintesc, ca un ecou îndepărtat, de marile ansambluri geometrice ale urbanismului tradițional.

Terasele sinuoase, adeseori capricioase, ale urbanismului noilor orașe englezești New Harlow, Crawley, Newton, Aycliffe, Basildon, Corby, Peterlee etc. și modul de amenajare a spațiilor libere și plantate din noile cartiere, ne amintesc desigur de unele exemple tradiționale și de traseele libere ale parcurilor englezești.

Dragostea pentru natură și evidențierea reliefului accidentat, integrarea elementelor naturale (stînci, lacuri, plantații existente etc.) în compoziția marilor ansambluri de locuit, constituie o trăsătură caracteristică a urbanismului țărilor nordice (Vällyngby, Farsta, Tapiolla etc.).

În urbanismul sovietic cred că se poate constata predominanța compozițiilor în care microraioanele sau cartierele sînt formate din grupări de locuit bine definite și care ne amintesc de fostele cvartale. În numeroase exemple din S.U.A. putem distinge preocuparea deosebită pentru rezolvarea cît mai perfectă a circulației autovehiculelor și asigurarea spațiilor necesare pentru parcarea și gruparea acestora, preocupare care, în cele mai multe cazuri, a determinat întreaga structură a compoziției și a influențat rezolvarea în detaliu a diverselor elemente componente.

Desigur că lista exemplelor care diferențiază practica diverselor țări poate fi continuată, deși încercarea de definire a trăsăturilor specifice suferă fatalmente de un anumit schematism sau convenționalism. Cu toate diferențele constatate este însă cert că aceste unități complexe de locuit au la origine aceeași idee urbanistică și anume ideea orașului descentralizat, idee apărută la începutul secolului nostru și dezvoltată sub diferite forme. Ea a fost generată de o necesitate vitală, aceea a descongestionării vieții urbane din marile metropole din apusul Europei și din S.U.A., amenințate cu paralizarea întregului mecanism citadin.

Ideea asigurării unei independențe relative a unităților urbanistice și complexe și subordonarea lor în trepte are în vedere în fond descongestionarea, în cît mai mare măsură, a zonelor centrale, realizarea unui nou raport între locul de muncă și locuință, distribuirea cît mai uniformă a fluxurilor de circulație, a punctelor de atracție ale orașului etc.

Dar soluțiile adoptate pentru aceste mari centre aglomerate și cristalizate într-o metodologie unitară s-au extins și asupra orașelor mici sau mijlocii, noi sau vechi. În cazul orașelor mici sau mijlocii, apariția unor mari ansambluri de locuit, avînd o relativă independență față de orașul existent și o structură proprie ce contrastează cu structura vechiului oraș, a creat o dualitate și o stînjenire reciprocă, fizică și morală, care nu-și găsește justificarea pe planul necesităților vitale decît rareori, ca în cazul marilor metropole.

Unitățile urbanistice de locuit, prin caracterul deservirii complexe, cuprind, cel puțin în parte, unele dotări importante ale orașului, sărăcind într-o anumită măsură conținutul zonei centrale. Încercarea de adaptare a unităților urbanistice la scara localității conduce uneori la reducerea dimensiunii ansamblurilor de locuit, ceea ce, în condițiile generalizării proiectelor-tip, micșorează posibilitățile de diferențiere a compoziției.

Trecînd la aprecierea situației din țara noastră, trebuie să constatăm că marea majoritate a orașelor intră în categoria orașelor mici și mijlocii. Astfel, din 184 orașe și localități asimilate mediului urban în țara noastră, avem 13 orașe cu o populație ce depășește 100 000 locuitori, 8 orașe cu o populație între 50 000—100 000 locuitori și 16 orașe cu o populație între 30 000—50 000 locuitori. Celelalte 147 orașe au

Ansamblul urbanistic Balta Albă-București

fiecare o populație sub 30 000 locuitori. Această categorie va rămîne preponderentă, din punct de vedere numeric, și în etapa de perspectivă, considerînd un indice accentuat de creștere a populației urbane. Cred că pentru această categorie de orașe, în care populația nu va depăși 100 000—120 000 locuitori, în etapa de perspectivă, se pot încerca soluții de sistematizare pornind de la ideea orașului unitar, nedivizat în unități urbanistice independente, în măsura în care condițiile naturale sau de altă natură, specifice amplasamentului, nu contravin cu aceasta.

Distanțele relativ reduse în asemenea orașe ar permite dezvoltarea zonei centrale și îmbogățirea ei cu dotări social-culturale și comerciale absorbind conținutul centrelor de cartier și parțial al centrelor de microraion, fără a aduce prejudicii bunei deserviri a populației. Această ipoteză ar presupune o revedere a schițelor de sistematizare și mai ales o detaliere corespunzătoare a zonelor centrale, în vederea stabilirii posibilităților de extindere teritorială și de îmbogățire a conținutului acestora în etape succesive.

Se înțelege de la sine că în cazul orașelor în care avem ansambluri centrale cu caracter istoric sau cu specific bine definit, întocmirea unor studii de detaliu se impune de urgență.

Compoziția zonei de locuit ar trebui să se integreze cît mai organic structurii planului general al orașului, corespunzător condițiilor cadrului natural sau construit ce se păstrează. În apropierea locuințelor urmează a se amplasa în exclusivitate dotările primare necesare deservirii zilnice a populației, evident cu respectarea razelor de deservire și a altor condiții de bună funcționalitate.

Subliniez de asemenea faptul că, în cazul orașelor mici și mijlocii, ritmul de construcție a locuințelor nu corespunde cu posibilitățile de formare a unor ansambluri de mărimea unui microraion (cu cel puțin 1 000—1 500 apartamente medii convenționale), într-un timp relativ scurt, ceea ce prezintă numeroase inconveniente practice.

Aș dori să subliniez că cele de mai sus nu impietează în nici un fel asupra ansamblurilor de locuințe ce se realizează și se vor realiza sub forma unităților urbanistice complexe în principalele orașe ale țării noastre. Mai mult decît atît, aș putea să afirm, așa cum am arătat la început, că principiile și metodologia adoptate pentru realizarea microraioanelor și cartierelor de locuit în orașele principale și cele cu perspective de dezvoltare accentuată, se justifică sub toate aspectele și conțin premise pentru perfecționarea și înlăturarea neajunsurilor constatate. Dar calea încercărilor este deschisă în orice domeniu și, cu atît mai mult, în domeniul urbanismului, supus influențelor atît de variate ale vieții cotidiene sub multiplele ei aspecte.

arh. aurelian trișcu

D.S.A.P.C.—București

mijloace de personalizare a orașului

Elementele esențiale de individualizare a unui oraș — printre care condițiile naturale, materialele folosite, mijloacele tehnice — sînt privite adeseori ca suficiente, ca trepte finale, așa cum s-ar putea crede că instrumentele muzicale pot să formeze singure o orchestră.

Se vorbește totuși, și socotesc că acest lucru poate fi reliefat, că există o personalitate a orașelor pe care o determină locuitorii. Caracterele lor, reflectate în ambianța orașului, îi dau acestuia farmecul, exuberanța sau răceala specifică.

Această oglindire fericită se realizează numai atunci cînd există o bună înțelegere între om și oraș.

Relațiile care pot exprima armonios această înțelegere sînt mînuite și modelate de un alt factor însemnat în procesul de stabilire a echilibrului urban : arhitectul. De fapt, arhitectul urbanist este exponentul priceput și autorizat al locuitorilor orașului. Cunoscîndu-și meșteșugul, el are la îndemînă și folosește o serie de mijloace, ca să exprime prin clădirile care compun localitatea, prin schema organică a circulațiilor, prin piețele, monumentele, luminile și culorile orașului, puterea economică, standardul de viață, ținuta, mentalitatea, înclinațiile spirituale ale populației.

Cînd mulțimea regulamentelor și a avizărilor nu știrbește caracterul operelor sale și propria-i personalitate, mijloacele folosite de arhitect conduc la o operă echilibrată și unitară.

Urbanismul, ca și arhitectura, organizează spațiul pentru om. Acel spațiu în care omul își desfășoară viața, cu funcțiunile esențiale, înconjurat, dacă se poate, de aer, de lumină și de spații verzi și deservit de dotările și echipamentul modern care îi dau confort și mulțumire (fizică, intelectuală, estetică).

Felul de viață și tradiția pe care se suprapun continuu noi elemente, realizările și dorințele locuitorilor de la gurile Dunării sau ale acelora din munții Mexicului, au trăsături caracteristice care trebuie să cizeleze orașele, să le personalizeze. Încadrarea în teritoriul preorășenesc, numeroasele relații cu mediul înconjurător trebuie să fie stabilite cu înțelegere și elasticitate.

« Nu poți învinge natura, spunea Bacon, decît supunîndu-te elementelor ei ».

Pinii din cartierele Stockholmului, colinele Romei, lacul Genevei, podurile Budapestei se compun cu așezarea urbană, contribuind la precizarea siluetei, la conturarea caracterului orașului.

Atragerea în spațiul urban a unor monumente ale naturii, liziere de păduri sau arbori uriași, luciuri de apă, accidente de teren rațional amenajate îmbogățește compoziția.

Mobilierul urban, considerat adeseori ca element minor, constituie îmbrăcămintea străzilor și piețelor orașului. Plantațiile și fîntînile, micile dotări, sistemele de iluminat sau de afișaj, firmele și pardoselile — care impresionează atît de plăcut în Praga sau în orașele italiene — pot fi elemente de interes și astăzi, în lucrările de urbanism pe care le întreprindem.

Dacă se vorbește de o integrare a artelor în arhitectură, cu atît mai necesară apare cuprinderea artelor plastice în spațiul urban. Merită o

Praga—Vedere din Turnul primăriei

atentă analiză amplasarea statuii lui Eminescu în piațeta Ateneului, sau a altor valoroase lucrări în piața noului teatru Național din București, în parcurile și scuarurile orașelor.

Monumentele de arhitectură așteaptă (cît vor mai putea rezista) să fie cuprinse în ansambluri închegate cărora le-ar aduce ceva din pitorescul și noblețea meșteșugului popular de altădată. Clădiri inedite ale unor foste hanuri din centrul Craiovei reprezintă un fond valoros în paragină, care ar putea fi amenajate pentru turism, comerț, expoziții, școli cu profil special.

Gînduri noi, soluționări tehnice cristalizează aportul secolului nostru în desfășurarea organismului în continuă prefacere, care este orașul.

Mărirea densității nu aduce numai o economie de teren și de lucrări edilitare, dar redă scara unor ansambluri, reducînd spațiile libere care făceau ca unii locatari, obligați să le străbată seara sau iarna, să se considere *pe cîmp* și nu în *orașe-grădină*.

Urbanismul spațial concentrează orașul pe înălțime pentru a face față dezvoltării rapide din etapa următoare. El aduce totodată soluții moderne și forme pregnante, caracteristice pentru orașul viitorului. Prin circulația pe multe niveluri, cu trefle și estacade, în marile metropole se urmărește rezolvarea transporturilor care răpesc zilnic, într-un oraș ca Parisul, 1,5—2 ore fiecărui locuitor.

Prin dispunerea rațională a zonelor industriale și a celor de locuit, printr-o compoziție de calitate a întregului ansamblu urban se temperează nocivitățile (zgomot, pîclă și fum, lipsa de aer curat, oboseală prin monotonie) care l-au făcut pe umoristul Alphons Allais să propună cîndva să se construiască orașele . . . la țară.

Esențial rămîne ca în munca de coordonare a multor specialități și parametri, arhitectul urbanist să păstreze în centrul preocupărilor sale pe locuitorul orașului, pe beneficiarul sistematizării de azi și de mîine.

Folosind, cu măsura specifică profesiunii sale, toate mijloacele de personalizare a orașului, arhitectul va realiza o operă valoroasă, un mediu uman cu un caracter propriu, cu o puternică forță de exprimare a timpului său, cu o puternică forță de educare a generațiilor viitoare.

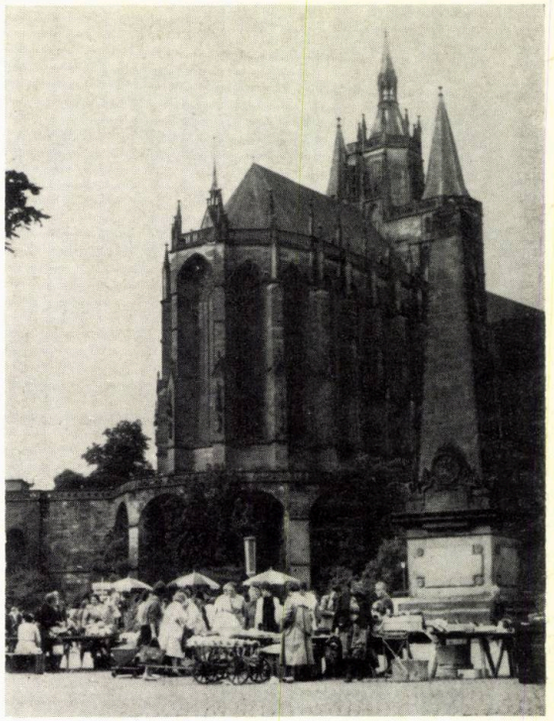

Piață la poalele domului din Erfurt, R.D.G.

Noul centru din Stockholm dinspre vechea piață Hötorget.

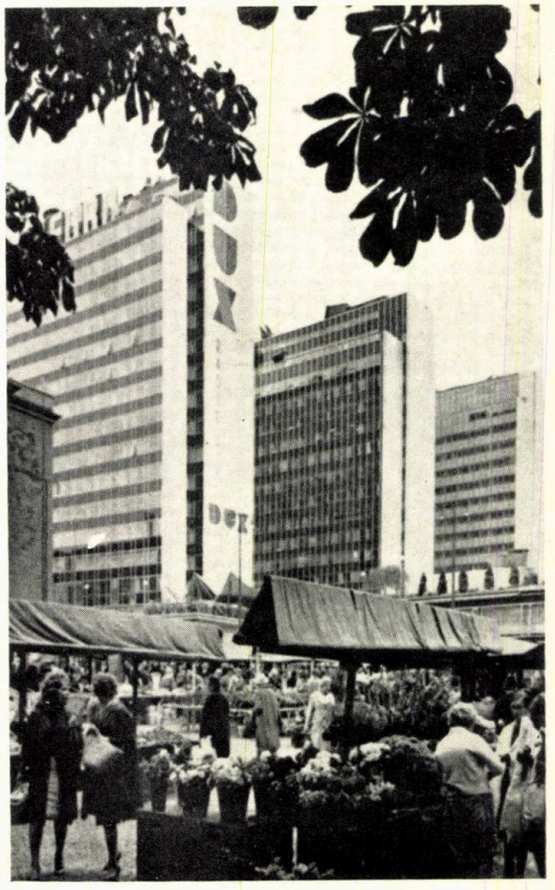

Schițele de sistematizare ale unor orașe dunărene urmăresc valorificarea unor condiții locale caracteristice. Turnu Măgurele (autori: arh. Angela Scheletti, arh. Aurelian Trișcu, ing. peisagist Maria Goicea, geograf Aurel Herbai. D.S.A.P.C. București)

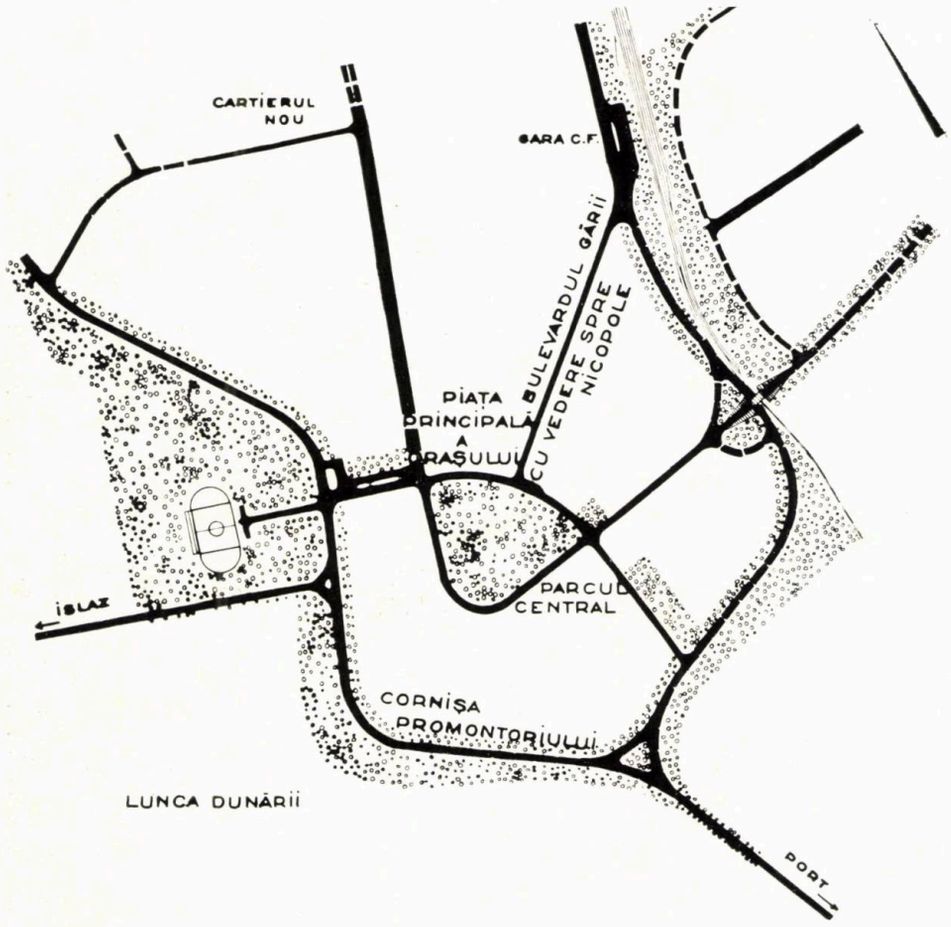

ing. nicolae mărgărit
I.P.G.C.

circulaţia şi organizarea transporturilor în oraşe

În alcătuirea oraşelor, partea destinată circulaţiei şi dotările aferente acesteia au o mare însemnătate.

Însemnătatea aceasta a crescut în ultima perioadă de timp şi conţinutul problemelor s-a precizat mai bine întrucît a devenit evident cît de vitală este această funcţiune pentru oraşe. Respectiv, s-a văzut că volumul şi cerinţele circulaţiei depăşesc astăzi considerabil structura oraşelor vechi, funcţiunea circulaţiei ajungînd să fie prejudiciată, cu consecinţe grave pentru desfăşurarea vieţii şi activităţii urbane, atît pe plan economic, cît şi social. Exemple în acest sens se pot găsi în toate colţurile lumii.

Oraşele au crescut considerabil pretutindeni (atît ca teritoriu, populaţie şi complexitate, în general), şi o dată cu această creştere numărul deplasărilor de persoane, volumul transporturilor necesare au crescut de asemenea.

Automobile, automobile. . .

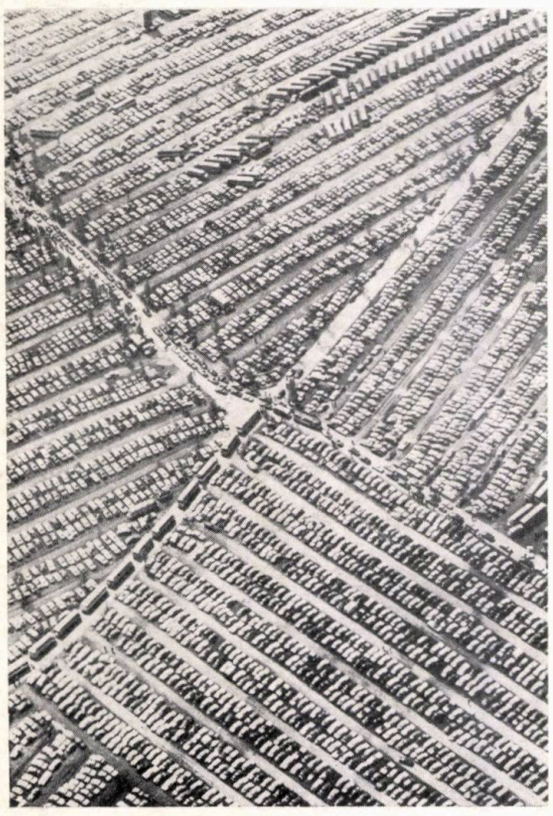

Motorizarea vehiculelor, modernizarea şi diversificarea lor au determinat o preluare tot mai amplă a acestor deplasări şi transporturi pe cale rutieră, dînd naştere unui fenomen de circulaţie cu totul specific. Acest fenomen a pus şi continuă să pună pe plan urbanistic probleme dintre cele mai complicate şi mai dificil de rezolvat.

Nu este acum şi aici locul de a face o enumerare a acestor probleme. Trebuie numai să spunem că lista lor s-a extins mereu, pe măsură ce o literatură de specialitate tot mai bogată s-a ocupat de acest domeniu şi le-a scos în evidenţă, şi că în prezent cunoaşterea mai temeinică şi la noi a acestei literaturi şi propria noastră experienţă urbanistică ne fac să apreciem mai just amploarea şi dificultăţile lor.

În prezent dispunem de lucrări teoretice fundamentale şi de tratate de specialitate din Anglia, U.R.S.S., S.U.A., R.F.G., Franţa, Italia, care ne ajută să apreciem foarte clar fenomenul circulaţiei urbane şi implicaţiile sale.

Ceea ce am considerat util a face în prezenta expunere este o succintă parcurgere a numai cîtorva aspecte esenţiale care intervin în practica noastră actuală.

ORAŞELE VECHI ŞI CIRCULAŢIA MODERNĂ

În primul rînd trebuie să vorbim de necesitatea de a se aduce în componenţa fizică a oraşelor un număr de elemente noi de circulaţie care să completeze şi să dezvolte vechea tramă stradală şi să o doteze cu toate acele obiective reclamate de o exploatare modernă corespunzătoare.

Nu este superfluu să reamintim că tramele stradale majore ale oraşelor noastre sînt aproape toate foarte sărace în artere corespunzătoare unui trafic motorizat de volum mare, sînt fragmentar constituite şi, în cea mai mare parte, de un tip radio-concentric foarte dezavantajos ca structură.

Pe asemenea trame nu se poate organiza o circulaţie rutieră în spirit modern, aceasta cerînd legături transversale şi diagonale multiple, care să permită diferenţieri în dirijarea autovehiculelor prin teritoriul oraşului şi modalităţi raţionale de repartizare a fluxurilor la orele de aglomerare, respectiv legături cît mai fluente şi mai directe între marile cartiere ale oraşului, între acestea şi locurile de muncă, legături cu obiectivele majore administrative şi social-culturale.

Cu cît fluxurile de circulaţie au crescut mai rapid, supunînd vechea structură a oraşului la solicitări pe cît de grele pe atît de neaşteptate, cu atît se impune mai mult luarea unor măsuri grabnice de descongestionare. Pentru aceasta sînt necesare, în primul rînd, noi artere şi tronsoane suplimentar inserate, care să aducă reţeaua stradală a oraşelor realmente în stare de a lucra ca un sistem. În prezent, în majoritatea oraşelor, traficul se concentrează « canalizat » pe cîte o singură arteră-coridor, suprasolicită zona centrală, prin care se efectuează practic toate schimburile de trafic de pe diferitele direcţii, şi lungeşte considerabil parcursurile de transport.

Deci, în primul rînd, trebuie îmbogăţită reţeaua stradală cu noi artere de legătură interioare şi cu artere de degajare a unor zone şi obiective. În al doilea rînd, se pune problema unei dimensionări adecvate a diferitelor părţi componente ale reţelei stradale, dimensionare care să decurgă din calcule riguroase.

Ne-am obişnuit de mult cu faptul că dimensiunea unei conducte de alimentare cu apă, un canal sau un cablu sînt rezultatul unui calcul ingineresc riguros, dar nu acceptăm încă uşor ideea potrivit căreia profilul transversal al unei străzi, mărimea necesară a unui parcaj, forma şi structura funcţională a unor noduri de circulaţie pot fi rezultatul unei elaborări bazate pe un calcul exact.

Or, este în interesul atît al economicităţii diferitelor amenajări rutiere urbane (în general foarte costisitoare), cît şi al asigurării corespunzătoare a prevederilor de dezvoltare respective, ca aceste amenajări să fie supuse unei dimensionări prin calcul, iar rezultatele să fie cu seriozitate analizate în contextul urbanistic şi găsită calea realizării dimensiunilor necesare (uneori revenind asupra calculului cu noi idei structurale, introducînd condiţiile limită de ordin urbanistic şi de etapizare) şi nu eludate aspectele şi cerinţele pe care acestea şi le pun în faţă, prin simpla contestare a cifrelor.

Multe din dificultăţile care stau în calea formulării unor propuneri satisfăcătoare pentru dezvoltarea unui plan general de circulaţie al unui oraş provin însă din existenţa unei serii întregi de puncte obligate (clădiri, fronturi intangibile sau obiective diverse) care împiedică fie obţinerea unor profile transversale corespunzătoare cît mai continue, fie degajamentele necesare

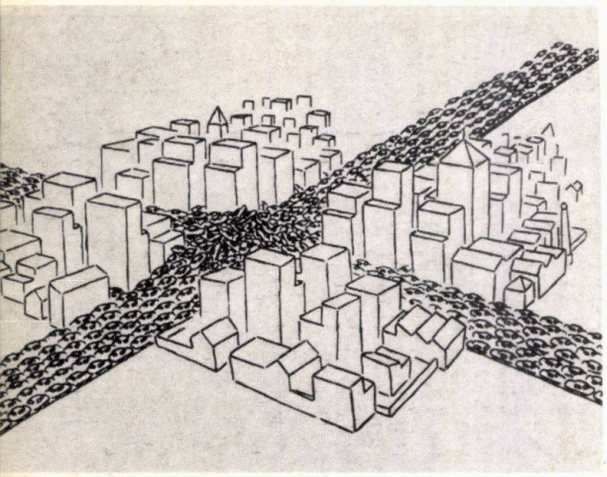

Circulația urbană, subiect inepuizabil al caricaturiștilor.

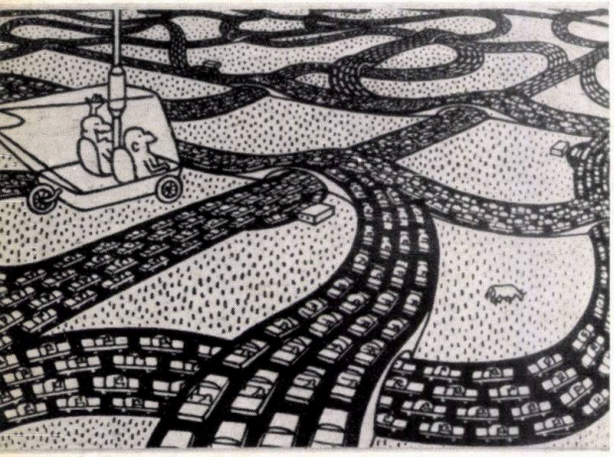

Rezolvarea unei circulații pietonale și vehiculare intense prin multietajări diferențiate subterane: Secțiune prin piața primăriei din München (R.F.G.) unde se văd cele 6 etaje de circulație, care vor fi date în exploatare în 1971.

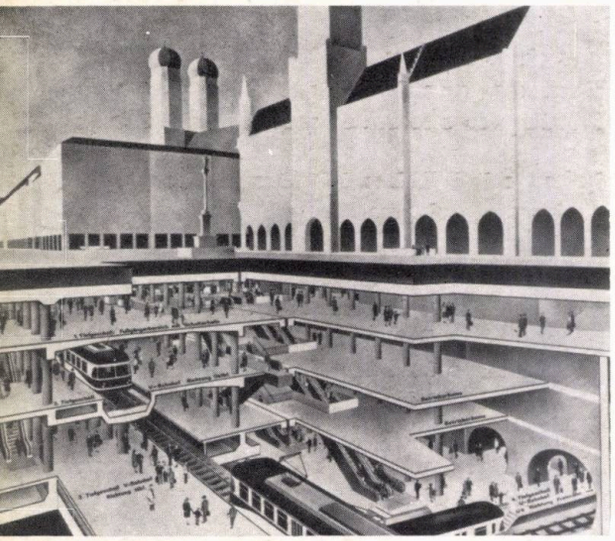

unor noduri de circulație sau amplasării unor dotări în locurile cele mai potrivite. Din păcate, unele dintre aceste clădiri au fost neinspirat amplasate într-o perioadă relativ recentă din lipsă de considerare pentru planurile de sistematizare sau pur și simplu dintr-o poziție concesivă și neprevăzătoare a edililor.

În felul acesta, multe soluții foarte interesante în principiu nu mai pot fi promovate și de multe ori trebuie să acceptăm o soluție mai modestă, realistă și valoroasă, dar nu cea mai bună. Înseși schițele de sistematizare, integrînd o serie de situații de facto, se abat de la liniile de principiu ale unei soluții ideale și, în final, recurg la cu totul altă formă de rezolvare.

Un al treilea aspect care îmi pare necesar a fi evidențiat este acela al necesității considerării ansamblului elementelor de circulație și de transport în comun în unitatea sa organică, ca un sistem tehnic unitar. Nu putem admite ca o dată ajunși la o concepție de organizare a circulației să o putem aplica numai parțial sau fără a urmări cu consecvență în timp (corelat cu realizarea ideilor de sistematizare) atingerea succesivelor sale etape. Este important a se recunoaște cît mai devreme că, așa cum în celelalte sisteme tehnice care asigură deservirea orașului, fiecare compartiment are importanța sa și că buna funcționare a întregului este condiționată de realizarea diferitelor părți la profilul lor tehnic necesar, și în domeniul circulației urbane nu se poate obține o bună funcționare a unui compartiment renunțînd sau modificînd unilateral un altul.

De asemenea, succesiunea etapelor trebuie consecvent și cu fermitate urmată, o dată ce un plan a fost stabilit și acceptat în principiu.

De exemplu, hotărîrea poziției stațiilor mari de parcare din centrul orașelor este determinantă pentru stabilirea direcției și mărimii fluxurilor viitoare de circulație în perimetrul respectivului centru, și dacă un plan a fost stabilit într-un anume fel și pornit spre realizare în ideea adoptată, o schimbare neașteptată pe parcurs, respectiv compromiterea din diferite cauze a unor amplasamente și alinieri, necesare construirii sistemului de circulație, poate determina perturbări atît de serioase încît mai tîrziu rezolvarea acestor probleme să ceară sacrificii foarte costisitoare și urbanistic foarte neplăcute.

Desigur că rezolvarea problemelor de circulație în orașe nu se poate obține numai prin măsuri directe, adică prin prevedere de amenajări și prin dimensionări corespunzătoare. Necesitățile de trafic decurg și din modul cum este conceput sistemul de circulație al orașului în prealabil și din măsurile urbanistice de sistematizare care au în vedere o judicioasă repartizare a obiectivelor polarizatoare de trafic, o descongestionare a anumitor puncte care, amplasate nefericit, pot crea vîrfuri de aglomerare irezolvabile. Acestea constituie măsurile indirecte de rezolvare în domeniul circulației și ele trebuie utilizate cu necesitate de către sistematizator, respectiv semnalate și sugerate de proiectantul specialist.

ORGANIZAREA CIRCULAȚIEI MODERNE NECESITĂ PLANURI DE LARGĂ PERSPECTIVĂ

În sfîrșit, o ultimă problemă se referă la necesitatea de a avea în vedere la elaborarea planurilor de circulație o perspectivă suficient de largă și de a se asigura din timp analiza aprofundată a unor lucrări pe care acestea le implică, nu abia în momentul în care realizarea respectivei investiții s-ar contura în planul beneficiarilor.

Aici sînt două idei. Pe de o parte este necesar să se acorde proiectanților de circulație viziunea unei perspective mai largi decît de 15—25 ani, deoarece alinierile hotărîte astăzi în raport cu cerințele bunei organizări a sistemului de circulație vor dura mult mai mult decît 25 ani, iar restructurări în această privință vor fi imposibile. De aceea trebuie să ne arătăm suficient de prevăzători, atît în ceea ce privește rezervele de profil transversal (chiar dacă în prima etapă, nefiind reclamat încă de trafic, nu vom executa în întregime carosabilul final), cît și rezervele de terenuri destinate amplasării unor obiective de dotație specifică (parcaje, garaje, ateliere, stații de întreținere etc.).

A doua idee se referă la necesitatea ca de îndată ce planurile generale (schița de sistematizare, respectiv planul general de circulație) pun problema realizării, în anumite puncte sau zone ale orașului, a unor lucrări inginerești mai ample (tuneluri rutiere, estacade, reamenajări ample ale unor intersecții, restructurări de trasee etc.) acestea să fie studiate aprofundat, cu elemente de analiză economică (deci ca studii de specialitate și nu ca STE, pentru ca efortul de proiectare să fie limitat într-o măsură oarecare), așa fel încît să cunoaștem din vreme care sînt implicațiile urbanistice reale ale unor astfel de lucrări, care este efortul tehnic și financiar la care ele conduc.

Acest lucru este important și pentru cazurile în care, în zona respectivă, alte lucrări inginerești, determinate de alte cerințe edilitare, ar putea devansa ca realizare pe cele necesare mai tîrziu sistemelor de circulație și respectiv celui de transport în comun ; ar trebui deci să se țină seamă la proiectarea lor de implicațiile lucrărilor de mai tîrziu.

Nedispunînd pe loc, în acele cazuri, de datele privitoare la lucrările rutiere și de artă aferente lor, acele construcții care devansează ajung să fie executate, omițînd uneori cîte o implicație esențială, greu de remediat ulterior.

Cartierul Mazepa Galaţi

prof. arh. g. gusti
vicepreşedinte al C. S. C. A. S.

forme noi de aşezare a populaţiei în teritoriu

Importanţa ce se acordă în toată lumea activităţii de sistematizare a teritoriului şi, îndeosebi, construcţiei oraşelor este pe deplin justificată. Aceasta oglindeşte o căutare obiectiv necesară în vederea stabilirii măsurilor apte a soluţiona una dintre cele mai ample probleme social-teritoriale ale contemporaneităţii. Ne referim la consecinţele ce decurg din modul de dezvoltare a cadrului construit, ca urmare a ritmului impresionant de creştere a populaţiei globului şi — o dată cu acesta — a unui ritm şi mai accentuat de creştere a gradului de urbanizare.

În toate ţările, şi îndeosebi în cele în curs de dezvoltare, se înregistrează un uriaş aflux de populaţie din mediul rural spre cel urban şi — în acelaşi timp — o continuă concentrare a populaţiei din tîrguri şi orăşele spre oraşele mari şi industriale. Şi totodată — pe lîngă aceste creşteri şi deplasări de ordin cantitativ — problema se complică prin faptul că progresul neîncetat şi cuceririle omenirii pe plan social şi economic, tehnic şi ştiinţific au şi implicaţii de ordin calitativ, deoarece sporesc în consecinţă atît exigenţele pentru o viaţă urbană tot mai confortabilă şi cu caracter de masă, cît şi posibilităţile de satisfacere a acestora.

Formele de aşezare a populaţiei în teritoriu nu se modifică doar în funcţie de numărul populaţiei. O determinantă fundamentală a acestor modificări o constituie modul de producţie al societăţii, care implică — în funcţie şi de repartiţia în teritoriu a forţelor de producţie — mereu alte forme de aşezare a populaţiei ; prin aceste forme înţelegem atît reţeaua de aşezări, considerată ca un întreg, cît şi structura fiecărei aşezări în parte, considerată ca o componentă a acestui întreg.

În condiţiile evoluţiei societăţii şi a evoluţiei corespunzătoare în ceea ce priveşte conţinutul tematic (cerinţe şi posibilităţi) al fenomenului social-teritorial al aşezării, sînt necesare succesive modificări ale formei fenomenului, în măsură să o pună în continuă concordanţă cu conţinutul în dezvoltare. Fără această punere în concordanţă, forma depăşită istoriceşte devine o frînă în progresul conţinutului, în desfăşurarea normală a procesului multilateral de viaţă al societăţii — de producţie, de locuire, de deservire, de circulaţie.

Problema este deosebit de complexă şi de dificilă, ţinînd seama de caracterul dinamic al conţinutului în comparaţie cu caracterul static al formei. De aceea, de-a lungul întregii istorii a civilizaţiei umane şi a urbanismului, ca o reflectare a acestei neîncetate străduinţe de punere în concordanţă a formei învechite cu conţinutul în continuă înnoire al acestui fenomen, se înregistrează o permanentă activitate de remodelare urbană. Remodelarea urbană poate fi considerată chiar ca cel mai important capitol din activitatea de construcţie urbană, ea reprezentînd intervenţia neîncetată a colectivităţii cu scopul de a-şi asigura un cadru construit corespunzător, adecvat contemporaneităţii fiecărei etape istorice.

Activitatea de remodelare urbană este astăzi mai accentuată decît oricînd. Ritmul intensificat al creşterii populaţiei globului şi al urbanizării, necesitatea unor construcţii tot mai numeroase care să cuprindă desfăşurarea vieţii oamenilor, diversitatea cadrului construit şi consumul ridicat de fonduri şi energie, de muncă socială implicată, calitatea superioară a materialelor şi tehnicilor de execuţie care prelungesc durata de uzură fizică a construcţiilor de orice fel, constituie cauzele acestor preocupări tot mai susţinute în acest domeniu. Într-adevăr, ceea ce construim astăzi trebuie să fie în măsură să satisfacă şi cerinţele societăţii de mîine, fiind interesaţi să acordăm durata de uzură morală cu cea de uzură fizică a construcţiei urbane.

Căutările se desfăşoară pretutindeni pe un front larg, fie pe plan teoretic, fie pe planul activităţii practice de construcţie orăşenească : de la operaţiile de chirurgie urbană — materializate prin acţiuni de străpungere, lărgire, dezafectare, demolare, asanare, structuri inginereşti, pasaje denivelate şi alte asemenea — pînă la imaginile unor vizionari, ce încearcă să pătrundă departe în lumea viitorului, alunecînd uneori chiar şi în sfera fantasticului şi a iraţionalului.

Dacă, pe de o parte, trebuie apreciată imaginaţia fecundă a unor scrutători îndrăzneţi ai perspectivei cadrului construit al omenirii, atunci cînd ea conţine aspecte realiste, fundamentate ştiinţific şi optimiste, ceea ce permite a întrezări înfăţişarea şi trăsăturile oraşului de mîine, pe de altă parte trebuie să analizăm cu atenţie şi realităţile ce se înregistrează în unele ţări avansate pe plan industrial-economic şi cu o veche tradiţie în construcţia urbană, pentru a trage învăţăminte folositoare, îndeosebi în ce priveşte eliminarea cauzelor care au condus la rezultate nemulţumitoare pe plan urbanistic. Astfel, trebuie să constatăm consecinţele nefaste ale unei politici care nu este în măsură să controleze amplasarea forţelor de producţie în teritoriu şi care nu poate, ca atare, stăpîni procesul de migraţie a populaţiei. Datorită acestei situaţii se constată supraconcentrări teritoriale concomitent cu golirea de populaţie a unor aşezări, uriaşe aglomeraţii urbane în « pată de ulei » ce înghit treptat aşezările învecinate, contopesc oraşele apropiate, se revarsă pe întinse ţinuturi în formaţii de tip metropolitan. Au început să ia fiinţă adevărate regiuni urbanizate de milioane şi zeci de milioane de locuitori, adevărate megalopolae, în care multiplelor funcţiuni urbane li se pot găsi tot mai anevoios rezolvări corespunzătoare, raţionale, economice. Un inextricabil ţesut de probleme, practic nesoluţionabile şi, ca atare, dăunătoare, atît colectivităţii, cît şi individului, generează « criza marelui oraş contemporan ».

CONSTRUCŢIA DE AZI — COMPONENTA VALABILĂ A CADRULUI DE MÎINE

În ţara noastră, de asemenea preocupările urbanistice se manifestă tot mai intens. Cu toate că şi la noi tema precumpănitoare se referă la stabilirea formelor de aşezare a populaţiei în teritoriu, într-o perspectivă mai apropiată sau mai îndepărtată, totuşi motorul ce stimulează această preocupare nu e constituit din necesitatea de a scoate oraşele noastre dintr-o stare de « criză ». Pe noi ne preocupă în primul rînd de a găsi cele mai eficiente măsuri pentru a putea contribui la înflorirea societăţii, la îmbunătăţirea nivelului de viaţă al tuturor locuitorilor. De asemenea, ne preocupă să stabilim calea prin care să putem preîntîmpina sau rezolva contradicţiile ce ar putea să survină în procesul de dezvoltare a reţelei de localităţi,

în condițiile reașezării controlate și planificate a populației în teritoriu.

În sfîrșit noi vrem să avem certitudinea — în acest proces de remodelare și de transformare a așezărilor — că tot ceea ce construim astăzi, la scara necesităților și posibilităților actuale, va putea constitui o componentă valabilă a cadrului construit al societății noastre de mîine, în concordanță cu exigențele și capacitățile noastre viitoare.

Preocupările noastre în această direcție nu se datorează unor dorințe subiective și cu caracter facultativ. Ele sînt impuse de necesități obiective. Astfel, printre altele, trebuie scoase în evidență evenimentele demografice ce se desfășoară într-un ritm accentuat, afectînd atît cifra populației globale, cît și procentul de urbanizare. În ultimii zece ani de pildă, populația țării noastre a înregistrat un spor mediu anual de 160 000 locuitori. În același interval, populația urbană a înregistrat un spor mediu anual amplificat, de 180 000 locuitori. Am putea spune că am construit în medie, în fiecare an, un cadru urban echivalent unei populații mai numeroase decît a orașului Cluj (al doilea, ca mărime, după orașul București). Prin realizarea unui astfel de cadru urban se subînțelege că, în afară de locuințele necesare acestui spor de populație, am construit și un minim de echipări, dotări și amenajări, fără de care nici n-ar putea fi conceput procesul de locuire. Totodată, pe bază de studii, am asigurat și rezervațiile teritoriale apte a asigura completarea treptată a acestei înzestrări complexe a rețelei noastre de așezări. În același timp au și fost realizate sau sînt în curs de realizare unele dintre aceste obiective cu caracter de unicat, prin care începe să se închege treptat structura orașelor noastre.

Pentru a putea grăbi înzestrarea complexă a întregului mediu urban este necesar a defini atît obiectivul pe care vrem să-l atingem, pe etape, cît și măsurile adecvate pe care trebuie să le promovăm. Într-adevăr, nu este posibil ca fiecare din orașele sau din așezările noastre din mediul urban, indiferent de mărime și de profilul lor social-economic, să primească încă din prima etapă o astfel de înzestrare complexă, cu atît mai mult cu cît 65% din numărul total al orașelor noastre au o populație sub 20 000 locuitori și jumătate din acestea au sub 10 000 locuitori. În afară de dotările și înzestrările strict la nivel de microraion, care vor trebui executate o dată cu locuințele unităților urbanistice respective, va trebui să analizăm posibilitatea ca o serie de lucrări de deservire la nivel de cartier și oraș, care sînt și cele mai costisitoare, să fie concepute pentru o capacitate optimă de profilare, respectiv să fie amplasate în așa fel și cu astfel de raze de accesibilitate, încît să devină efectiv eficiente din punct de vedere economic.

UN SISTEM DE SISTEME TERITORIALE COMPLEXE DE AȘEZĂRI

În vederea abordării în acest fel a problemei, ținînd seama totodată și de actuala rețea de așezări cu toate particularitățile ei, apreciem că este de luat în considerație o rezolvare bazată pe cointeresare, organizînd așezările în sisteme intercondiționate teritorial. Aceste sisteme vor trebui să fie justificate prin apropierea reciprocă a așezărilor respective, prin posibilitatea lor de a desfășura o cît mai multilaterală cooperare în domeniul producției, amenajărilor, dotărilor și echipărilor, considerate la nivel teritorial, precum și prin posibilitatea unei eventuale specializări de profil a fiecărei așezări în parte. Sistemele de așezări vor putea fi organizate pe trepte succesive de mărime și grad de înzestrare complexă, ceea ce va putea da naștere, în fiecare regiune sau pe teritoriul întregii țări, unei rețele de sisteme, de fapt unui *sistem de sisteme*, care va înlocui actuala noțiune de *rețea de așezări*. De la așezarea — fie oraș, fie sat — pe care o considerăm astăzi ca un organism administrativ și gospodăresc relativ de sine stătător, trecerea la sistemul complex de așezări urbane și rurale va contribui la definirea formei viitoare de așezare a populației în teritoriu, formă care, în condițiile unei eficiențe economice cît mai ridicate a înzestrărilor urbane, va contribui, printre altele, la creșterea rapidă a nivelului de viață, considerat pe plan general. Primele noastre studii, avînd încă un caracter local și experimental, care privesc fie sistemele de așezări rurale și cele de așezări urbane, fie unele sisteme mixte de așezări urbane și rurale, dovedesc, prin concluziile ce le furnizează, că ar putea fi transpuse pe plan regional, interregional și apoi pe planul teritoriului întregii țări.

În felul acesta, o dată cu modificarea calitativă a întregii rețele de așezări, vom putea antrena și desfășurarea unui proces de ridicare a nivelului de viață al satelor, ținînd seama de condițiile specifice țării noastre. Acest proces va constitui o formă proprie de urbanizare, cu caracter general, dirijată și planificată, fără a avea drept consecință o golire a satelor sau o exagerată concentrare la orașe a populației rurale, îndeosebi a celei ocupate în activități de producție neagricole (industrii, șantiere de construcție, deservire a stațiunilor balneo-climatice și turistice etc.). Cuprinderea satelor în sisteme de așezări, fie exclusiv rurale, fie în sisteme mixte — urbane și rurale — , va permite înfăptuirea unei politici de investiții, care să urmărească ameliorarea condițiilor de viață în aceste localități, chiar în condițiile actuale cînd circa 43% din satele noastre au o populație extrem de redusă, sub 500 locuitori, iar 29% au o populație restrînsă numericește, cuprinsă doar între 500 și 1 000 locuitori, ceea ce constituie o ordine de mărime care, considerînd în parte fiecare așezare, nu permite asigurarea unei eficiențe economice a investițiilor complexe necesare pentru dotare și echipare.

Urmărind o astfel de metodologie vom fi în măsură să asigurăm ca fiecare localitate urbană sau rurală ce urmează a se dezvolta să tindă spre atingerea unor mărimi optime, în funcție de rolul său în sistem și în specificul local, evitîndu-se creșteri excesive și necontrolate, extinderi și înglobări reciproce. În aceste condiții, vom fi în măsură totodată să stăpînim problema importantă a « scării » umane a localității asigurîndu-i dimensiuni și organizări ale cadrului construit, precum și raze de accesibilitate convenabile spre diferitele zone și obiective de interes ale populației. Această « scară » a localității, pe care o vom putea stăpîni doar în măsura în care vom putea împiedica apariția gigantismelor, va trebui să țină seama de toate avantajele tehnicii contemporane, inclusiv cea a mijloacelor de transport. Dar tehnica — îndeosebi cea a autovehiculelor — va trebui să fie subordonată omului și să satisfacă cerințele acestuia, netransformînd orașul omului într-un oraș al mașinii.

Pe baza unei astfel de noi organizări teritoriale se va putea tinde spre o fundamentare științifică a amplasării forțelor de producție, precum și a lucrărilor magistrale de echipare complexă și de amenajare a teritoriului, a repartiției obiectivelor principale și pe categorii de urgență din planul de investiții al organelor de stat, departamentale, regionale și ale organizațiilor obștești. În acest fel, activitatea urbanistică va putea participa — alături de întreaga capacitate creatoare a țării la propuneri justificate în vederea alcătuirii următorului plan cincinal, în vederea elaborării liniilor principale privind dezvoltarea economiei naționale a României socialiste.

NOI REALIZĂRI

ansamblul gării din braşov

AUTORI : *arh. Dan Cristescu, arh. Adrian Tomescu*
D.S.A.P.C.-BRAŞOV

Sistematizarea acestei zone a orașului Brașov a fost determinată de dezafectarea vechiului complex feroviar și construirea unei noi clădiri C.F. de călători cu toate instalațiile aferente. S-a eliberat astfel o întinsă suprafață de teren, oferindu-se condiții optime pentru sistematizarea Pieței Gării noi Brașov.

Teritoriul sistematizat constituie prima etapă a viitorului cartier al gării noi Brașov în curs de execuție și este cuprins între noua clădire de călători și artera de legătură a zonelor industriale.

Studiul de sistematizare și-a propus:

— organizarea pieței de circulație în fața noii clădiri C.F.R. de călători;

— organizarea cadrului arhitectural al Pieței Gării noi Brașov.

În organizarea circulației s-a luat în considerare schița de sistematizare care prevede:

— o arteră majoră de circulație necesară unei legături directe între zona de sud-est a orașului și zona de nord-vest;

— un bulevard frontal care să lege noua clădire C.F. cu centrul de cartier și artera majoră de penetrare în oraș din direcția sud-est și nord-vest.

Circulația a fost organizată în funcție de fluxurile de călători și structura organizatorică a complexului C.F.

Piața principală a fost dimensionată în funcție de capacitatea maximă a gării. Principiul de funcționare a pieței se bazează pe utilizarea spațiului din fața gării pentru transportul organizat al călătorilor (transport în comun cu troleibuze și auto taxiuri).

Forma simetrică a pieței este rezultatul repartizării judicioase a mijloacelor de transport în comun. Turismele au acces la un peron separat situat în fața intrării

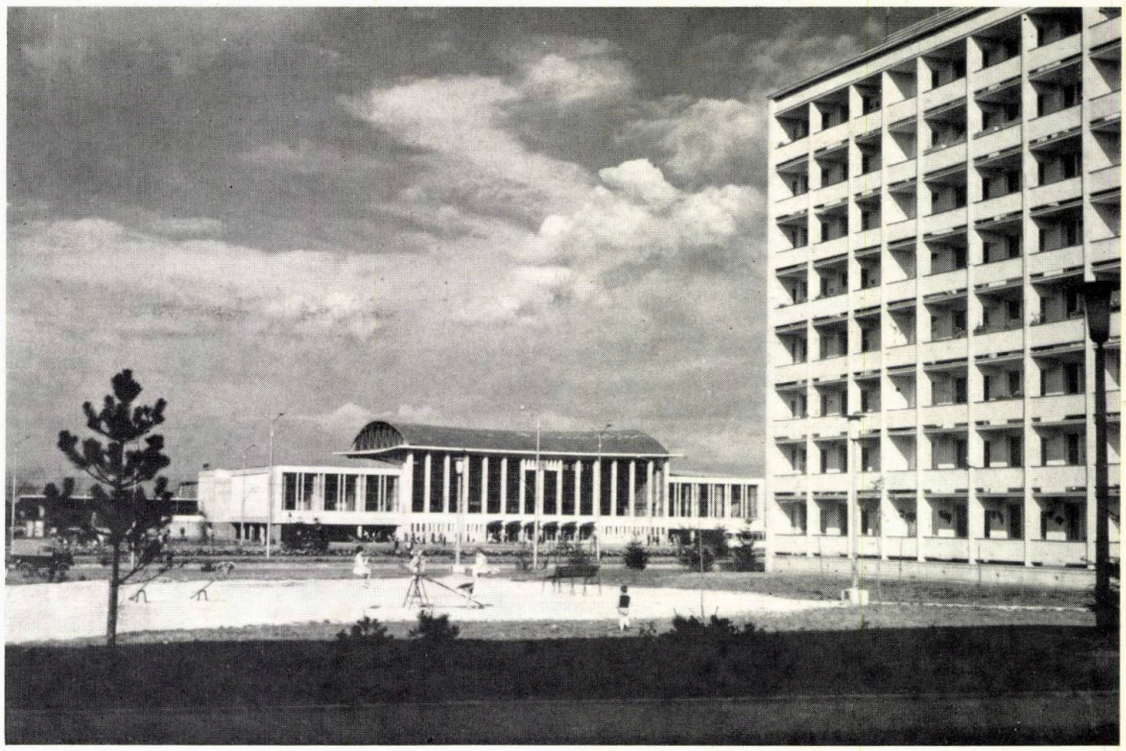

1 — *Blocuri p+7—8 niveluri amplasate în fața gării*

2 — *Vedere spre noua gară*

3 — *Vedere de ansamblu (machetă)*

1 | **2**
3

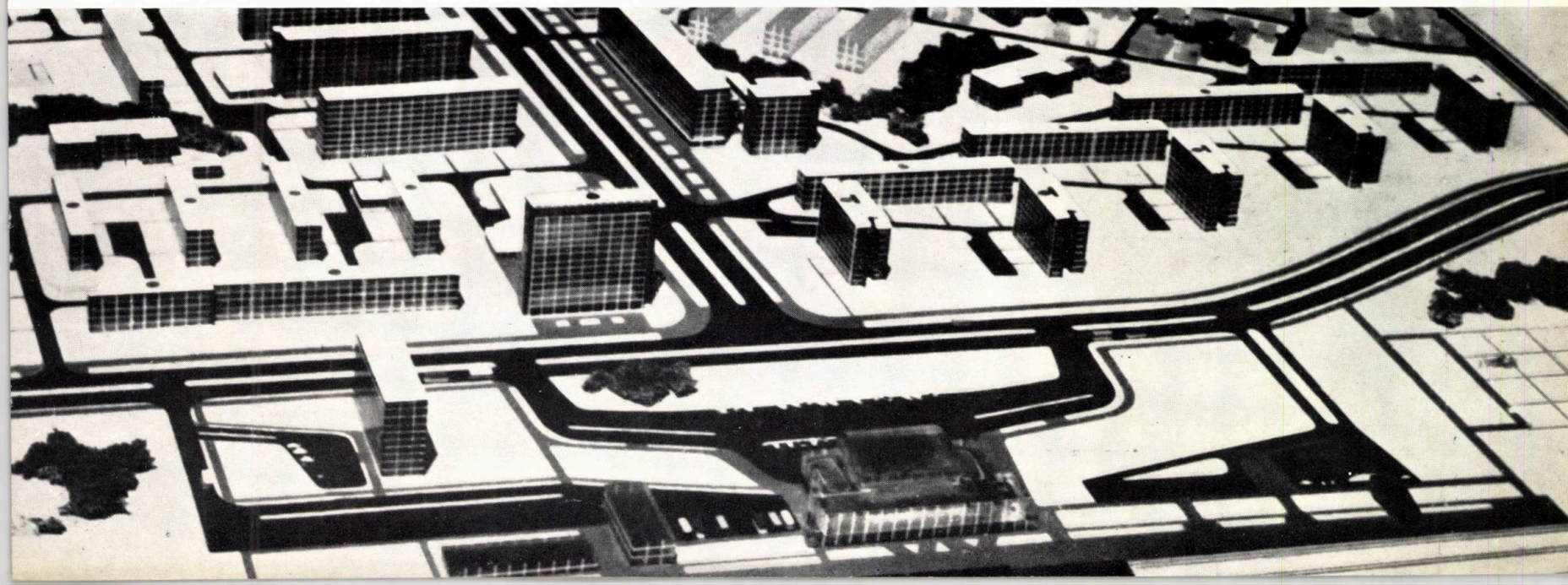

principale, cu o desfășurare de cca 70 m, izolîndu-le astfel de fluxul troleibuzelor.

Transportul în comun este rezolvat prin stații de troleibuze separate situate de o parte și alta a alveolei pentru turisme. Cele două fronturi cu stații pentru troleibuze, avînd fiecare o desfășurare de cca 60 m, au fost dimensionate pentru un număr de 10 troleibuze simultan, cu posibilități pentru staționarea troleibuzelor de rezervă pe timpul aglomerațiilor.

Accesul în piața principală se face prin două puncte care formează artera de acces la gară (intersecții în T) eliminîndu-se astfel stopul.

Piața I.R.T.A. a fost organizată în vederea deservirii localităților ce nu au acces la C.F. Ea a fost amplasată în partea dreaptă a clădirii C.F. de călători și dimensionată pentru a asigura plecarea simultană a 5 autobuze. Accesul la această piață se prevede comun cu cel pentru mesagerii și poștă.

Piața poștei și mesageriilor a fost dimensionată în funcție de rampele proiectate pentru încărcarea și descărcarea coletelor și poștei.

Piața O.N.T. și a oficialităților, încă neexecutată, a fost dimensionată în funcție de necesitățile turistice în continuă dezvoltare. Ea va fi utilizată în cadrul excursiilor organizate, evitînd astfel aglomerarea pieței principale.

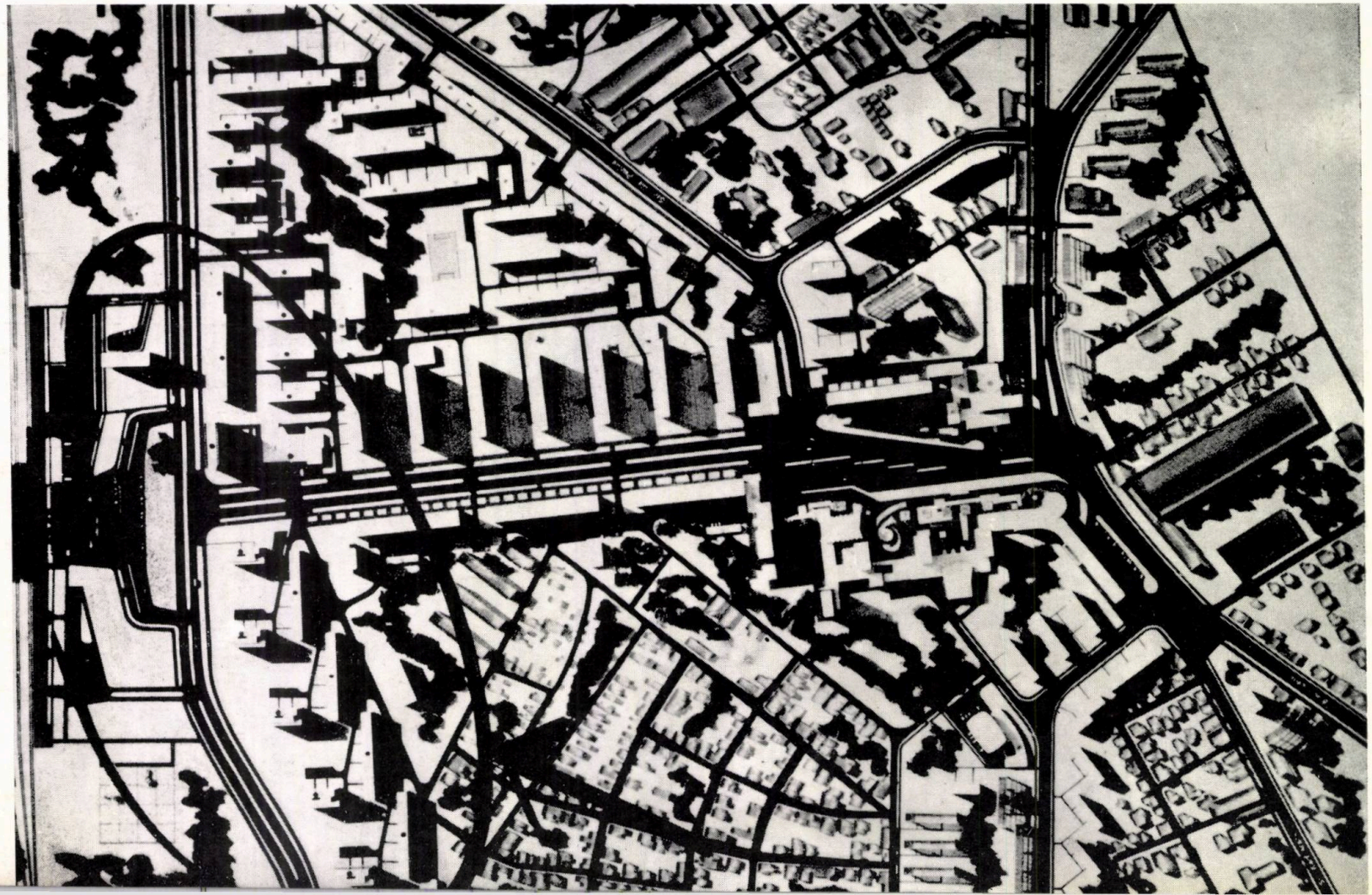

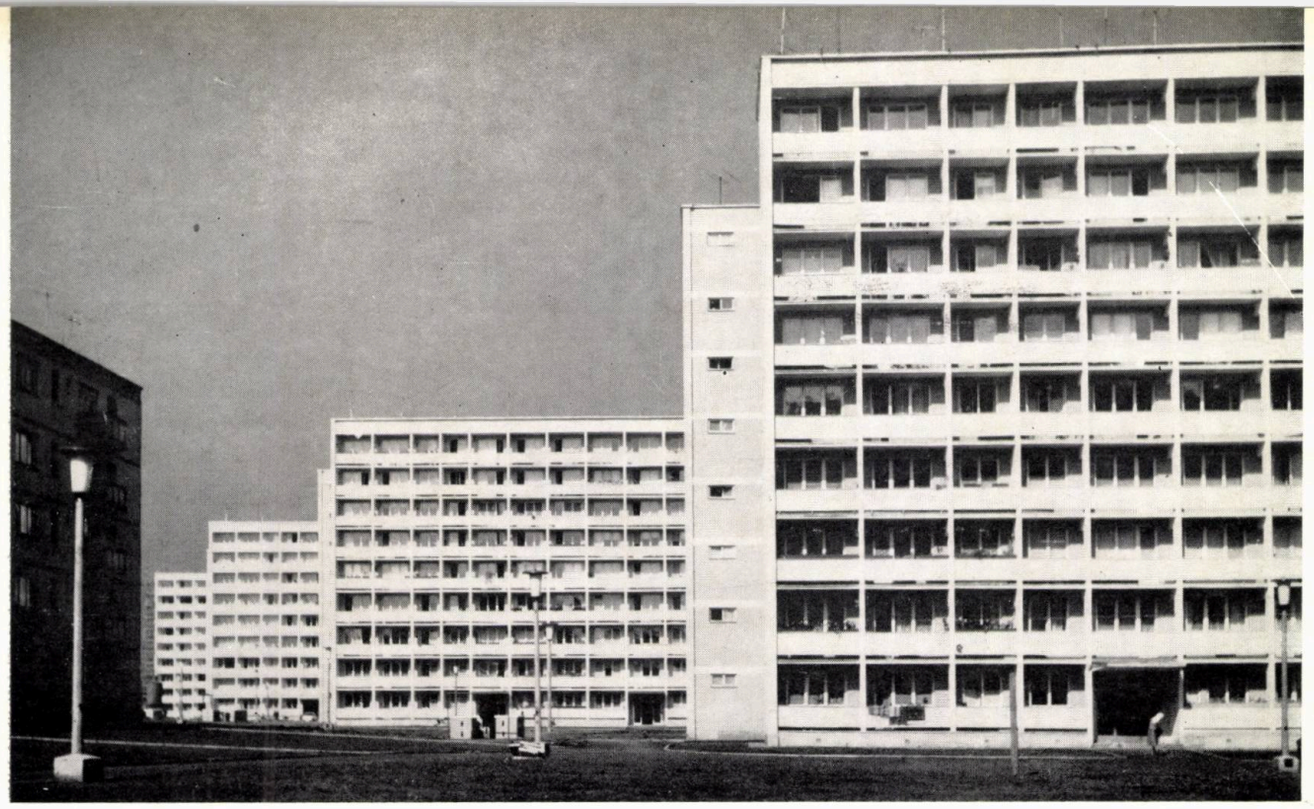

1 | 3
2 | 4

1, 3 — *Blocuri de locuințe din ansamblu*

2 — *Încadrarea pieței în viitorul cartier al gării Brașov*

4 — *Vedere aeriană*

Pentru întreg ansamblul de piețe s-a avut în vedere ca circulația pietonilor să fie organizată perimetral.

Organizarea cadrului arhitectural al frontului construit a avut în vedere punerea în valoare a noii clădiri C.F. de călători și în același timp evidențierea peisajului montan, element dominant al orașului.

Încadrarea pieței pe latura dinspre sud s-a marcat prin cinci blocuri lamă cu p + 7—8 niveluri și un bloc cu p + 12 niveluri — principalul element dominant al pieței. S-a imprimat astfel un aspect aerat întregului ansamblu.

Fundalul pe care se proiectează aceste blocuri este constituit dintr-un ecran cu construcții cu p + 4 niveluri, astfel compus încît să nu obtureze panorama munților.

Construcția noului ansamblu de locuințe a început în anul 1963, realizîndu-se ansamblul piețelor de circulație precum și cca 1 000 apartamente în 14 blocuri ce formează cadrul arhitectural al pieței.

Pentru blocurile de locuințe s-au adaptat schemele unor proiecte directive.

Plastica fațadelor a fost realizată în funcție de condițiile climatice și estetice, utilizîndu-se placaje ceramice smălțuite, terasit, travertin etc.

O cromatică adecvată imprimă întregului cadru arhitectural prospețime și prestanță.

Sistemele constructive adoptate sînt industrializate: cofraje glisante și panouri mari prefabricate.

Aleile interioare pentru pietoni și semicarosabile asigură acces direct la fiecare construcție, precum și legături ușoare cu unitățile de deservire.

Spațiile libere plantate au fost prevăzute în zonele centrale. O importantă zonă gazonată, spre nord, este destinată unui viitor heliport.

Ansamblul realizat se încadrează în aspectul general al orașului, promovînd o sistematizare liberă într-o arhitectură contemporană specifică.

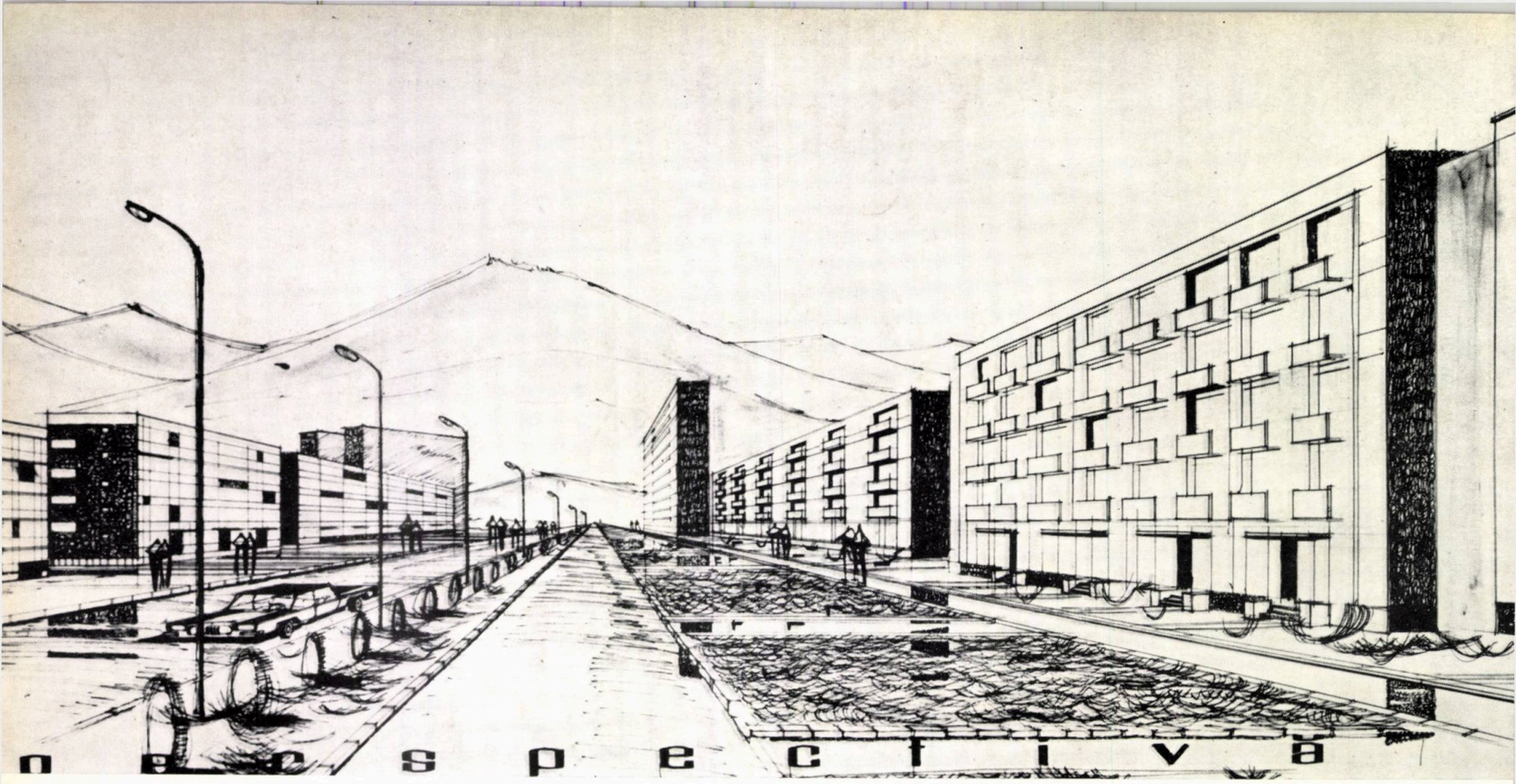

cartierul săsar din baia mare

AUTOR: *arh. Ion Popescu*
D.S.A.P.C. MARAMUREŞ

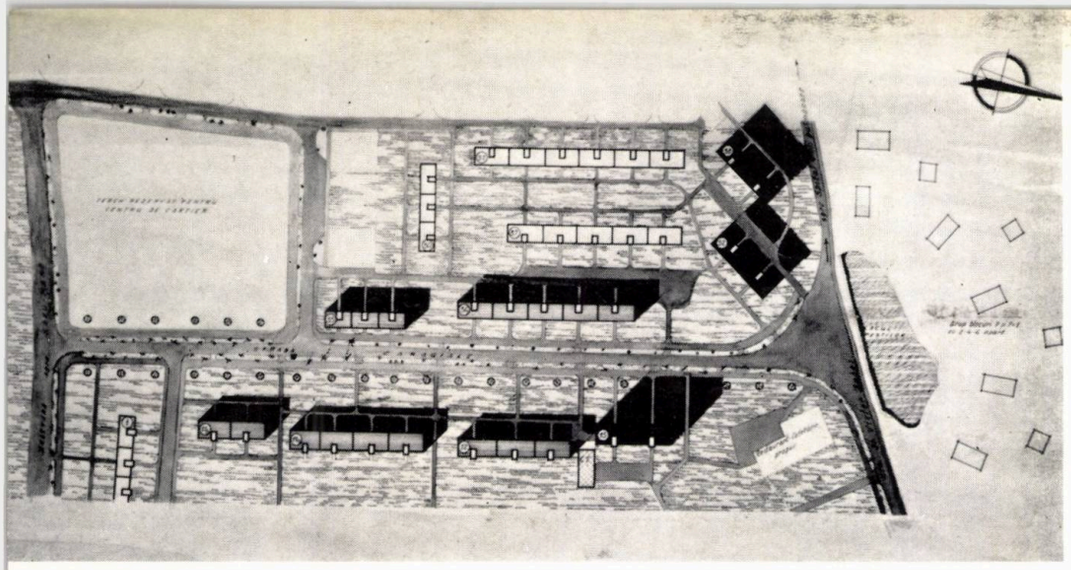

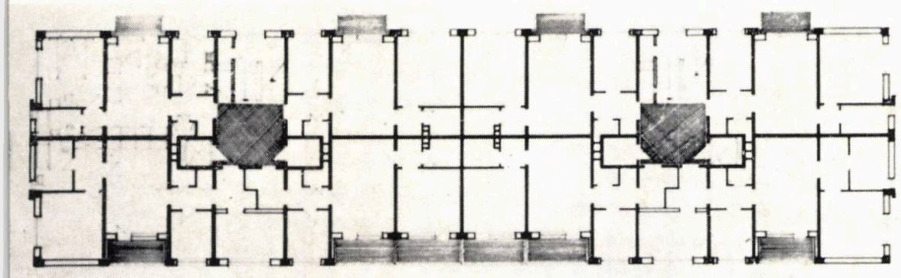

plan etaj curent

Noul ansamblu de locuințe Săsar din Baia Mare este amplasat la vest de vechiul cartier Valea Roșie și la nord de rîul Săsar, care-l separă de cartierul Republicii.

El cuprinde două microraioane cu un total de 5 532 apartamente, în blocuri de p + 4 și p + 10 niveluri.

La sistematizarea ansamblului, proiectanții au căutat folosirea cît mai judicioasă a terenului și, în funcție de aceasta, dispunerea cît mai variată a volumelor, obținîndu-se astfel o compoziție bine închegată, cu un caracter omogen.

Realizarea blocurilor de locuințe s-a făcut după o serie de proiecte I.P.C.T. și secțiuni directive.

Paralel cu acestea, colectivul de proiectare a avut în permanență în atenție mărirea la maximum posibil a suprafețelor locuibile fără a afecta însă prețul de cost.

O altă preocupare de seamă a fost și folosirea materialelor rezistente și de bună calitate ca: ceramică smălțuită și nesmălțuită la fațade, pardoseli din plăci de marmură sau mozaic venețian în holuri, tencuieli cu terasit în culori pastelate la fațade și loggii.

La balcoane, profile și parapetele logiilor s-au folosit tencuieli de praf de piatră.

Pentru a da un specific local noilor blocuri de locuințe din cartierul Săsar, proiectanții au folosit o serie de elemente de pe covoarele maramureșene, care au fost stilizate și adaptate prin introducerea de traforuri la ferestrele degajamentelor, cămărilor și caselor scării.

Pentru îndepărtarea monotoniei s-a urmărit o plastică arhitecturală variată și o cromatică specifică fiecărui bloc, încît, în ansamblu, noul cartier de locuințe Săsar să devină un tot armonios închegat, cu o cromatică proprie și o personalitate bine conturată.

1 | **3**
4
2 | **5**

1 — *Perspectivă*
2,5 — *Blocuri din ansamblu — Vedere*
3 — *Plan de sistematizare*
4 — *Plan etaj curent*

TEORIA
ȘI
ISTORIA
ARHITECTURII

arh. dinu antonescu

construcţii dacice reprezentate pe columna traiană

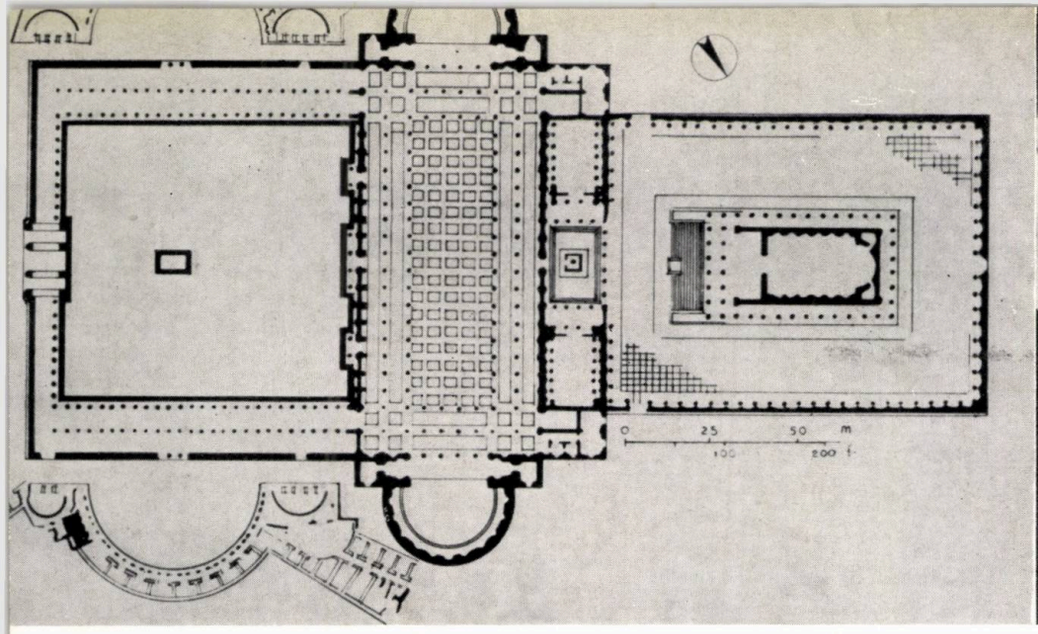

Forul lui Traian — Plan și vedere

După aproape 30 de ani de la turnarea lor în armociment, cele 124 scene ale Columnei Traiane — desfășurate pe 200 m în lungul unei spirale sculptate — au sosit în țară ; avem deci, printre noi, copia exactă a columnei, această cronică de piatră care de aproape două milenii luminează pe verticala timpului istoria celor două războaie dacice.

Datele scrise privind războaiele duse de Traian împotriva dacilor, de mult nu mai pot fi socotite ca suficiente; cu atît mai mult, cele legate de problemele de arhitectură ale timpului. Un studiu atent al columnei, coroborat cu o continuă cercetare a terenului, ar fi una din căile prin care am putea completa documentația redusă pe care o avem astăzi la dispoziție.

Studiile întreprinse pe columnă, atît de cercetătorii români, cît și de cei străini, sînt în mare măsură incomplete, prin faptul ruperii lor de datele arheologice, deosebit de importante și pe care terenul ni le-a pus la dispoziție abia în ultimele două decenii.

Din punct de vedere arheologic, tot ceea ce s-a întreprins pe teritoriul transilvan începînd din pragul secolului al XIX-lea pînă în timpul primului război mondial poate fi considerat ca neștiințific, iar ceea ce s-a întreprins între cele două războaie mondiale de cercetătorii români V. Pîrvan și D. M. Teodorescu, numai ca un prim pas.

Adevăratul avînt arheologic, cu caracter științific, privind problemele dacice, a început abia după cel de al doilea război mondial, continuînd și astăzi, prin strădania competentă a academicianului prof. C. Daicoviciu în Munții Orăștiei și a altor cercetători români în diferite alte puncte ale țării.

Ca urmare a muncii continue pe teren, construcțiile dacice ni se înfățișează azi surprinzătoare, atît prin amploarea, cît și prin originalitatea lor, impunîndu-se printre arhitecturile timpului. În ziua cînd va fi scoasă la lumină întreaga arhivă subpămînteană, arhitectura dacică va fi citată pe locul ce-l merită în rîndul arhitecturilor antice.

Cu toate acestea, este curios cum pînă astăzi, în afara rapoartelor arheologice, desigur extrem de prețioase, nici un cercetător de specialitate n-a întreprins un studiu atent și continuu al arhitecturii dacice. O impulsionare a cercetărilor în această direcție se impune.

Studiile arheologice din regiunile dacice au condus la conturarea unei idei destul de precise asupra măreților monumente construite în ultimele două secole care preced cucerirea Daciei de către romani. Aceste construcții au apărut ca o consecință logică a trecerii, încă din secolul al III-lea înaintea erei noastre, a dacilor de la o formă de trib sau uniune de triburi la o formă superioară, cea de stat, consolidîndu-se în special în ultimul secol al erei vechi și primul secol al erei noastre. Domniile regilor Burebista, Comosicus, Scorilo, Duras și Decebal dovedesc aceasta.

Este de presupus că o astfel de arhitectură s-a format pe de o parte prin nevoile crescînde ale noii societăți dacice, iar pe de altă parte prin adaptarea la obiceiurile, climatul și materialele locale a arhitecturii mediteraneene care, prin meșterii constructori greci și romani — adevărați pionieri — s-a infiltrat și în regiunile carpatice. În această situație, arhitectura dacică nu a rămas o copie oarecare a celei sudice mediteraneene, ci a evoluat în timp, creîndu-și linia originalității sale.

Cetățile din această epocă, cu turnurile și bastioanele lor, au fost înălțate cu o rară iscusință tehnică, pe vîrfuri de munte, după un plan bine chibzuit, care indică forța geniului militar dac, iar mărețele sanctuare patrulatere sau circulare, de o concepție unică în istoria religiilor antice, dovedesc o societate aptă creațiilor mărețe. Nu pot fi uitate nici construcțiile de locuințe, atelierele, depozitele sau diferitele lucrări edilitare, după cum nici metodele originale de construcție. Toate la un loc dovedesc o activitate deosebit de înfloritoare în toate domeniile și explică necesitatea uriașului efort militar roman în scopul cuceririi ținuturilor dacice. Războaiele celor două state vecine și rivale au condus către cunoscuta cucerire a vigurosului stat dac și la curmarea procesului său ascendent. Tragicul și mărețul sfîrșit din anul 106 al erei noastre a dus firește și la oprirea bruscă a oricărei activități în construcții de proporție. Arhitectura militară și cea de cult n-au mai avut posibilitatea de a se manifesta organizat, clădirile existente fiind în mod forțat părăsite ori distruse de cuceritor, iar cele rămase, ruinate de timp.

Singură, locuința dacică, distrusă în unele locuri și ea, a trebuit în mod firesc să se refacă ; ea constituie din punct de vedere arhitectonic unica legătură dintre societatea sclavagistă dacoromană și cea nouă feudală românească.

Istoria arhitecturii dacice încă n-a fost scrisă. Ea urmează de aici înainte a fi descifrată, cer-

cetată și definită. Este o datorie a timpului nostru.

În mod firesc, studiul oricărei arhitecturi se face prin cercetarea și studierea monumentelor sale caracteristice. În cazul nostru însă, studiul monumentelor nu poate fi inițiat, știut fiind că atît construcțiile militare, cît și cele de cult sau civile au fost sistematic distruse de către romani. Dovezile acestor distrugeri mai există și astăzi, după aproape două mii de ani; la acestea se adaugă degradările pricinuite și de om, prin transformarea acestor monumente în niște cariere bune de exploatat, confuzie dureroasă, din care au rezultat distrugeri poate și mai grele decît cele pricinuite inițial de romani și apoi de timp. Așa se explică de ce construcții de reală valoare arhitectonică, încetul cu încetul, au fost nimicite, astfel încît astăzi sînt rase de pe fața pămîntului. Ceea ce a rămas din monumentele dacice se află în majoritatea cazurilor sub pămînt, descoperirea, cercetarea și reconstituirea lor fiind destul de anevoiasă. Arheologii au dat și vor mai da la iveală doar urmele subpămîntene ale acestora și, în rare cazuri, reduse fragmente de ziduri.

O reconstituire științifică devine greu de realizat și o dată această reconstituire încercată, cum ar putea fi ea certificată?

Pînă astăzi nu se cunoaște un document mai apropiat confruntării decît basoreliefurile Columnei Traiane. Acestea constituie singurul act de arhivă ce reprezintă în elevație construcțiile dacice, pe baza căruia s-ar putea face, cu toată grija, considerații de principiu. În filele de piatră ale acestei spirale sculptate va trebui să deslușim ce este realitate și ce este fantezie, cît temei se poate pune pe acestea și unde este hotarul dintre adevăr și convenție.

Problema își găsește răspunsul prin celelalte elemente de arhitectură sculptate pe columnă și care astăzi pot fi cu ușurință verificate. Este vorba de a doua grupă de construcții ilustrată și anume de construcțiile romane. Astfel castrele, aggerele, limesurile, amfiteatrele, templele, porticele, clădirile civile etc. înfățișate sînt confirmate de construcțiile romane similare ce au fost conservate.

Reprezentări de cetăți dacice (pg. 48 și 49)

Trebuie recunoscut că asemănarea lor nu este fidelă — mergînd pînă la identificare, dar caracteristicile generale, esențiale ale arhitecturii romane sînt păstrate și redate cu destulă precizie de artist.

Mergînd mai departe, am putea preciza că însăși reprezentarea pe columnă a costumelor, a armelor și chiar a naturii este în mare măsură conformă cu realitatea. Astfel ajungem în mod logic la constatarea evidentă că artistul, în ilustrațiile sale, nu numai că a dorit să exprime cît mai apropiat un anumit subiect, ci s-a documentat în această privință, desigur cu mult mai mare ușurință pentru problemele ce se înscriu în cadrul sectorului roman. Evident, un răspuns riguros științific nu poate fi dat; rămînem însă la convingerea că reprezentarea construcțiilor de pe columnă, chiar dacă nu ne înfățișează un aspect fidel al acestora, totuși ele reprezintă o viziune apropiată realității, suficientă pentru a servi studiilor viitoare.

Cercetarea mai apropiată a reprezentării construcțiilor dacice de pe columnă și compararea cu informațiile arheologice cunoscute pot desprinde, într-o oarecare măsură, ce trebuie considerat ca apropiat realității și în ce măsură acestea pot fi luate ca bază de plecare; ce trebuie eliminat și ce anume reținut în stabilirea datelor necesare problemei ce se pune.

Atît documentele scrise, cît și datele arheologice sau cele ilustrate pe columnă ne atestă că la sfîrșitul celui de al doilea război, construcțiile dacice au fost distruse, cu precădere cele militare.

Este iarăși limpede că, o dată stabilită administrația romană în ținuturile dacice, aceasta n-a mai permis refacerea cetăților. Un elementar simț de apărare și de prevenire a unor eventuale atacuri a dus la această interdicție, care a fost amplificată prin utilizarea continuă a pietrei ca material de construcții în clădirile noi romane care luau locul celor dacice.

În același fel s-a pus și problema construcțiilor de cult, care, o dată nimicite, nu s-au mai putut reface, refacerea lor reprezentînd un efort colectiv și economic deosebit pe care dacii, învinși, nu-l mai puteau face, chiar dacă romanii permiteau libertatea cultului fiecărui popor în parte și chiar popoarelor învinse. În aceste condiții, cultul local se manifesta probabil într-o formă modestă, puterea lui, în acel moment, începînd să scadă prin infiltrarea și generalizarea creștinismului. Cu toată lipsa dovezilor arheologice, prezența creștinismului în Dacia, înainte de evacuarea aureliană, trebuie admisă ca o necesitate logic-istorică.

Cu totul altfel însă trebuie considerată problema locuințelor dacice. Acestea au suferit desigur consecințele războaielor; columna ne arată acest lucru, iar realitatea arheologică

Reprezentări de cetăți dacice

atestă faptul. Locuințele au suferit cel mai mult, în majoritatea cazurilor, din cauza materialelor utilizate, nerezistente la distrugeri și în special la foc.

Același lucru desigur că s-a întîmplat și mai tîrziu — după părăsirea Daciei de către romani — cînd secole la rînd locuința a trebuit să înfrunte năvălirile popoarelor migratoare sau războaiele ce au urmat. Dar niciodată teritoriul țării nu a fost părăsit și în nici unul din aceste cazuri nu ne putem închipui că locuința nu a fost refăcută. Poate la început sub formă de bordei, dar revenind la forma ei inițială cînd primejdia trecea, așa cum a fost refăcută în urma tuturor dezastrelor, din generație în generație, pînă în zilele noastre.

Cum a fost refăcută? Desigur cum s-ar întîmpla și astăzi ; o construcție nouă, fără a se deosebi fundamental de cea precedentă ; respectînd tradiția și adaptîndu-se treptat și în timp condițiilor de progres impuse de societate. Și iată de ce considerăm astăzi, că prin locuință există un fir de continuitate pornit din trecutul îndepărtat și ajungînd pînă în zilele noastre. În acest caz, locuința dacică formează o treaptă în istoria locuinței noastre și aceasta de ce n-ar fi tocmai casa dacică reprezentată pe columnă?

Am arătat că în unele privințe ilustrarea construcțiilor de pe Columna Traiană nu corespunde realității, reprezentarea lor scăpînd sub o formă sau alta ochiului receptiv al artistului. S-ar putea presupune, cu destulă ușurință, că acesta nici nu a însoțit legiunile romane și în acest caz nici nu a avut posibilitatea să vadă construcțiile, pe care poate le-a sculptat după desene (mai mult sau mai puțin exacte) făcute de alții la fața locului sau din date povestite. Așa stînd lucrurile — și ipoteza nu trebuie exclusă — sculpturile frizei trebuie socotite ca o reprezentare idealizată și nicidecum științifică, columna îndepărtîndu-se de adevăr mai ales în ce privește cetățile dacice, nu atît în ce privește aspectul lor general, ci în ce privește cel tehnic de detaliu, cum ar fi, spre exemplu, interpretarea zidurilor dacice sau a sistemului constructiv, care în general nici astăzi nu-l interesează pe artist în reprezentare. Dar, în același timp, nu putem crede că artistul forului și al columnei — care este unul și același cu cel ce a construit podul lui Traian de la Drubeta și anume Apollodor din Damasc — să nu fi văzut și cercetat ținuturile înconjurătoare podului și, în speță, construcțiile dacice. De altfel, în momentul construirii podului, după anul 103 e. n., limitele hotarelor imperiului roman erau cu mult extinse în această zonă, ca urmare a păcii din 102 e. n. cînd atît Oltenia, cît și Banatul din Dacia Transilvană trecuseră în stăpînirea romană.

În aceste condiții, nu este de presupus ca un artist să nu fi parcurs și regiunile învecinate, nou cucerite, iar casele observate cu prisosință de acest arhitect, « Dacia fiind o țară de sate ». Din acest punct de vedere consider că, în ce privește casa dacică, rezervele privind reprezentarea sa pe columnă trebuie reduse la minimum și aceasta considerată ca atare, deci ca un document de arhitectură apropiat de cel real.

Pentru a avea o vedere exactă a felului în care construcțiile dacice sînt ilustrate pe columnă, menționăm că unele forme caracteristice arhitecturii respective nu au fost repre-

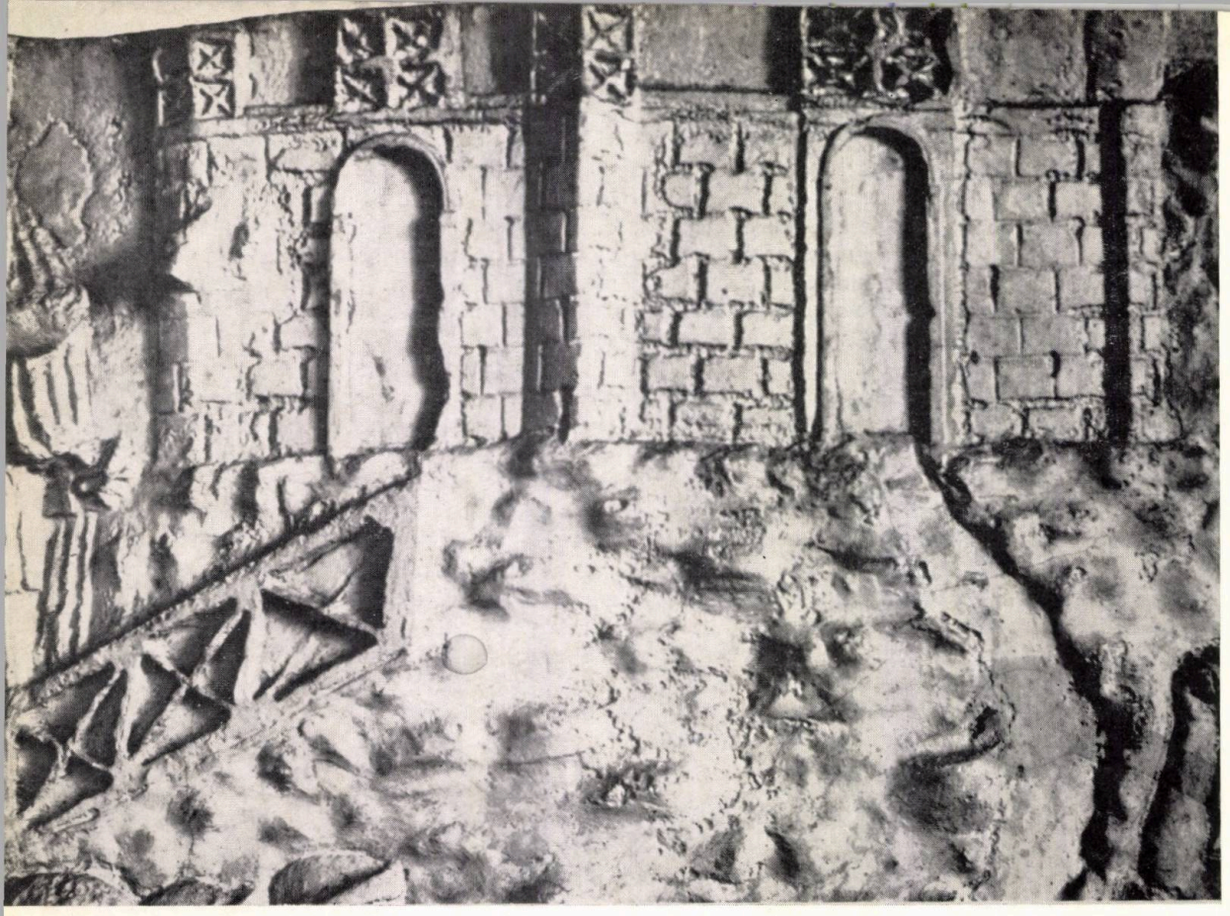

Cetate dacică

Obstacol artificial

zentate, dar sînt atestate de cercetările de teren: astfel, lipsește tipul de casă cu prispă, precum și construcțiile de cult — sanctuarele patrulatere și circulare — atît de originale și caracteristice arhitecturii locale. Lipsa acestora din urmă este de presupus a fi nu din necunoașterea lor de către artistul sculptor, ci prin caracterul oficial pe care îl avea columna și scopul acesteia de a preamări curajul și eroismul armatelor romane, fapt ce nu justifică cu nimic prezența unor elemente de cult.

Cu precizările făcute, consider că ilustrația Columnei Traiane poate servi cu prudență ca document în cercetările de arhitectură getodacă. Pînă astăzi ea oferă, prin sculpturile sale, primele și singurele imagini ale unei astfel de arhitecturi.

★

O dată stabilite limitele între care pot fi luate în discuție construcțiile dacice prezentate de columnă, consider utilă o clasificare a acestora, așa cum ne sînt înfățișate.

După cum se știe, spirala sculptată a columnei prezintă, într-o succesiune continuă, scene din istoria celor două războaie daco-romane. Întreaga narațiune respectă forma clasică a celor trei părți de compoziție: introducerea, cu scene și aspecte din preajma fruntariilor Imperiului Roman; tratarea, dezvoltînd amplu scene din primul și al doilea război; și în sfîrșit încheierea, calmă, reprezentînd liniștea, pacea, coborîtă pe locurile care mai înainte fuseseră teatrul luptelor.

Este interesant de remarcat că în majoritatea cazurilor, indiferent de subiectul scenei, apar sculptate și construcții: ori pe prim plan, ca elemente active în cadrul acțiunii ce se desfășoară, ori ca decor, sub formă de fundal.

În funcție de conflictul narat, apar clădiri cu specificul locului unde se situează acțiunea: construcții romane și construcții dacice.

Fiecare categorie de construcții se subîmparte în construcții militare și civile, în principiu grupa construcțiilor militare fiind ilustrată în număr impresionant față de cea civilă care, avînd în vedere acțiunea tratată, apare ca un element auxiliar.

Mai merită subliniat faptul ce caracterizează întreaga compoziție sculptată și care la rîndul său definește și natura construcțiilor și anume: cei doi combatanți, romani și daci, se situează pe poziții diferite: romanii, atacanți, constituie elementul activ, dinamic al acțiunii, în timp de dacii, atacați, reprezintă elementul defensiv, pasiv. Acest fapt se reflectă în construcțiile militare reprezentate: construcții militare de atac romane (aggerul și castrul) și construcții militare defensive dacice (obstacole artificiale, avanposturi, cetăți fortificate).

Cetate dacică

În sfîrșit, clădirile civile, atît romane cît și dacice, întregesc a doua grupă a construcțiilor. Clădirile romane sînt cele îndeobște cunoscute: temple, teatre, porticuri, arcuri de triumf, locuințe etc., în timp ce clădirile locale se reduc în general la un număr redus de porticuri și în marea lor majoritate la locuințe.

★

Este interesant felul în care sînt prezentate pe columnă atît construcțiile militare, cît și cele civile dacice.

Construcțiile militare cuprind o arie destul de importantă în cadrul frizei sculptate, în special în sectorul ce reprezintă acțiunea celui de al doilea război dacic care, după cum se știe, s-a desfășurat în zona centrului fortificat al munților Orăștiei.

Din punct de vedere arhitectonic, elementele auxiliare cetăților, cum ar fi turnurile avanpost, aggerele sau diversele obstacole, nu reprezintă un interes deosebit. Cetățile dacice reținînsă atenția, ele deosebindu-se în reprezentare cu totul față de construcțiile militare romane. Este de remarcat acest fapt cu toate că romanii și, într-o oarecare măsură, dacii sînt beneficiarii direcți ai civilizației grecești.

În materie militară însă, romanii — spre deosebire de daci — au evitat să le fie continuatori.

Romanii expansioniști înțelegeau să-și organizeze armata în scopul cuceririlor, în timp ce grecii, îndeobște pașnici, apreciau foloasele armatei numai în măsura în care trebuiau să o folosească în apărare. De aici și marea deosebire în concepția construcțiilor militare: castrul roman, construcție de dimensiuni reduse, cu plan tip, ușor de realizat; fortificația elenă, amplă, tributară terenului, greoaie, variată ca plan, necesitînd timp îndelungat de execuție.

Dacii, lipsiți de aspirații teritoriale, era natural să accepte concepția greacă în tehnica construcțiilor de apărare. Este evident pe columnă faptul, dacii concentrîndu-și cetățile, speculînd accidentele de teren în folosul apărării, zidindu-le pe coline sau vîrfuri de munte. De aici trasee cu forme de plan diferite, caracterizate prin varietate, neregularitate și lipsă de repetire.

Cetățile domină zone importante, se sprijină unele pe altele, lanțul lor creînd complexe fortificate, unitar gîndite și organizate.

Pe columnă apar — mai ales în cadrul primului război — și fortificații cu traseu liniar,

Locuință dacică

interesante fiind acele cetăți în care dispoziția zidurilor de incintă se intersectează în unghiuri intrînde, indicînd un sistem de apărare de flanc utilizat de daci în special în protejarea acceselor.

Cele mai importante cetăți sînt însă cele cu traseu perimetral curbiliniu, zidurile incintelor fortificate prezentînd o linie dinamică, avîntată pe creste de munte, puternic înscrisă în relieful terenului. Traseul zidurilor este dominant circumvolutiv, cu o varietate de forme sinuoase care diferă de la o cetate la alta. Fiecare cetate își are specificul său, rezultat atît din cerințele strategic-tactice, cît și din caracteristicile reliefului. Un tip de plan este cu neputință de stabilit.

Săpăturile arheologice executate în ultima vreme au pus în evidență o serie de cetăți dacice, în special cele din complexul munților Orăștiei. Aspectul lor nu face decît să confirme ilustrațiile columnei, cele patru mari cetăți din acest complex putînd fi și ele împărțite, ca și cele de pe columnă, în două grupe distincte. Cetăți cu traseul zidurilor de incintă liniar: Piatra Roșie și Blidaru, cetăți cu traseul zidurilor de incintă curbiliniu: Costești și Grădiștea Muncelului. Planurile acestor cetăți nu se aseamănă, fiecare dintre ele avînd un aspect cerut atît de nevoia adaptării la teren, cît și de condițiile speciale de apărare.

Ar mai fi de semnalat din acest ansamblu de cetăți o serie de elemente auxiliare cum ar fi turnurile (interioare, alipite sau exterioare incintelor) cu rol clar de observație, apărare și control. Și turnurile își găsesc confirmarea terenului.

Pentru a contura aspectul general al cetăților voi cita cîteva elemente de detaliu care, la rîndul lor, nu se depărtează nici ele de realitate.

În primul rînd ar fi de semnalat materialul divers întrebuințat în construcția zidurilor de incintă. Cel mai frecvent este piatra tăiată în « opus quadratum » și incidental în « opus incertum ». În foarte rare cazuri apar și ziduri de cărămidă sau lemn ca element de completare.

Alt element de detaliu interesant ar fi poarta de acces în cetate. Poziția porților în cadrul zidurilor de incintă este condiționată de diversele puncte de sosire ale drumurilor, de relief și de sistemul de apărare. În general, poarta este tratată deosebit, fiind marcată ori printr-un ancadrament simplu, printr-un fronton, o ordonanță de pilaștri, o supraînălțare sau turn sau schimbare de material. Forma porților este dreaptă sau în arc. În mod deosebit atrag atenția intrările cu fronton, executate din lemn, care poartă originalitatea dacă.

Și în această privință cercetările arheologice au identificat chenare de porți, pietre de boltă, care confirmă existența intrărilor în arc, precum și existența intrărilor prin turn, sistem utilizat la cetățile Blidaru și Piatra Roșie.

A doua grupă a construcțiilor dacice prezentate pe columnă este cea a construcțiilor civile. În general, locuința ocupă cel mai important loc, meritînd o deosebită atenție. Ea este caracteristică.

Locuința dacică apare pe întreaga bandă sculptată. Faptul este lesne de înțeles, cele două războaie purtate de Traian în decurs de patru ani desfășurîndu-se exclusiv pe teritoriul carpatic.

Locuințele apar în două ipostaze: ca element de sine stătător și ca element încadrat în ansambluri fortificate. În primul caz sînt izolate sau grupate, încadrate sau nu în incinte gospodărești înconjurate cu gard. În cadrul fortificațiilor, locuințele apar grupate extrem de apropiate unele de altele, chiar îngrămădite, și, se înțelege, fără incinte gospodărești.

Planul locuinței are ca punct de plecare forma rotundă sau rectangulară, aceasta variind de la pătrat la dreptunghi, după cum cuprinde între zidurile sale una sau două încăperi. Planul este simplu și nu prezintă nici un fel de complicații, afară de cazul caselor etajate, unde este de presupus prezența unei scări interioare sau exterioare. Același lucru și în cazul locuințelor rotunde, fiindu-ne înfățișate și astfel de clădiri etajate. Clădirile pe plan rectangular sînt amplasate direct pe sol sau ridicate de la nivelul solului pe stîlpi. Acest sistem își găsește confirmarea și în cercetările arheologice, avînd ecou pînă în zilele noastre la clădirile de munte unde relieful impune soluția.

Pereții caselor apar sub diferite aspecte. Printre materialele reprezentate se distinge piatra, cărămida, ori pămîntul bătut și lemnul, care de altfel se impune ca prim material. Lemnul apare în diferite ilustrații foarte des sub formă de blăni și mai rar sub formă de bîrne. În aceste construcții, blănile sînt așezate regulat orizontal, interspațiile longitudinale cît și verticale fiind acoperite cu șipci. Fixarea blănilor se face prin cuie și nu prin îmbinare. Cuiele utilizate au discul supradimensionat și uneori chiar ornamentat, îndeplinind în afara funcției constructive și pe aceea de element decorativ.

Acoperișurile caselor sînt fără excepție în două pante, formînd pe laturile de capăt pinion. Materialul întrebuințat pare a fi țigla la construcțiile executate din piatră și lemnul la casele executate din lemn. Acoperișurile învelite cu lemn repetă sistemul constructiv utilizat și la pereți. Este cazul acelorași scînduri și acelorași șipci care acoperă interspațiile, dar de data aceasta așezate pe linia de cea mai mare pantă. Fixarea scîndurilor și a șipcilor se face tot prin cuie cu discul mărit.

Ar mai fi de remarcat poziția ușii de intrare, întotdeauna prevăzută pe latura mică cu pinion a locuinței, în timp ce ferestrele, una sau două, după numărul de încăperi, sînt dispuse pe pereții laterali.

După indicațiile Columnei Traiane, tipul curent al locuinței dacice rămîne cel construit din lemn.

Ar mai fi de remarcat decorația locuințelor, care nu apare ca un adaos, ci ca o rezultantă a sistemului constructiv. Decorația este exclusiv liniară, rezultînd fie din așezarea șipcilor care acoperă interspațiile, fie din sublinierea soclului casei, fie din ancadramentul din jurul ușilor sau ferestrelor. În sfîrșit, trebuie subliniată decorația liniară a florilor de cuie, deosebit de interesant distribuite pe fața pereților sau a învelitorii și care prezintă un original element decorativ.

Și în privința locuințelor se poate face o apropiere între cercetările arheologice și coloana. Astfel, s-au constatat pe teren planuri de case rotunde, cît și dreptunghiulare, după cum și clădiri ridicate pe stîlpi. De asemenea se confirmă întrebuințarea în construcție a pietrei, lemnului și a chirpiciului. În ce privește cuiele cu discul mărit, și acestea au fost găsite în număr mare în jurul locuințelor, însă distribuția pe teren nu confirmă în totul utilizarea lor la pereți și învelitoare așa cum este ilustrat pe columnă. Cercetările viitoare vor aduce în continuare lămuririle necesare.

Cetate dacică

★

Arhitectura dacică este prima arhitectură apărută pe teritoriul țării noastre, avîndu-și rădăcinile adînc înfipte în secolele antichității și sfîrșindu-se brusc la începutul celui de al doilea secol al erei noastre. Ca și cea de a doua arhitectură — arhitectura românească din al doilea mileniu al erei noastre, creată într-un spirit de sinteză a diferite curente și influențe — tot astfel și arhitectura dacică este tributară inflențelor sudice mediteraneene, care au impulsionat-o, ridicînd-o prin originalitatea și monumentalitatea sa pe planul celorlalte arhitecturi ale timpului. Originala arhitectură dacică este de fapt o prelucrare a arhitecturii sudice clasice, o ramură a acesteia, așa cum o certifică descoperirile arheologice din ultima vreme.

Abundența datelor impune o cercetare grabnică și cît mai atentă, în spirit critic arhitectonic. Cercetările însă nu se vor putea considera complete dacă se vor opri exclusiv asupra monumentelor dacice de importanță militară sau de cult. Vor trebui cu hotărîre extinse, poate în primul rînd asupra locuinței, care, ca și astăzi, reprezintă adevărata sursă de idei creatoare și este singura continuatoare a arhitecturii dacice și singurul fir de legătură dintre cele două arhitecturi.

Înfățișarea locuinței, cu schimbări lente în ideile și formele arhitectonice, a fost trecută din construcție în construcție și din generație în generație pînă în zilele noastre.

De aceea nu trebuie să ne mire dacă sistemele de construcție și anumite aspecte ale caselor de astăzi sînt regăsite și în arhiva subpămînteană dacică și puse în valoare de documentația arheologică.

În sprijinul documentației arheologice și al cercetărilor de specialitate apar ca extrem de importante și primele imagini ale arhitecturii dacice înregistrate pe Columna Traiană. Nici o altă reprezentare cunoscută pînă astăzi nu aduce vreo contribuție suplimentară arhitectonicii dacice. Arhitectura dacică se va putea proiecta pe ecranul arhitecturii universale în special prin originalele construcții de cult — care lipsesc însă din reprezentările de pe columnă — și care, prin specificul lor, desigur că nu numai astăzi, dar și în antichitate, atrăgeau atenția celor ce le cunoșteau.

Din prezentarea diverselor aspecte ale arhitecturii dacice se pot desprinde o sumă de forme care își găsesc astăzi corespondentul în arhitectura românească, în special la locuință.

Ceea ce apare caracteristic și urmează a fi reținut sînt prispa, acoperișul în două pante și decorația fațadelor. Voi atrage atenția numai asupra acestor elemente care se deduc de pe acum din documentația arheologică și în parte din ilustrațiile columnei. Prispa, probabil într-o formă neevoluată, nu avea circulația generalizată de astăzi. În cercetările arheologice, acest element a fost găsit la unele locuințe de la Costești, Grădiștea Muncelului, Pustnicul și Piatra Roșie. Prispa apare lateral caselor sau de jur împrejurul lor, ceva mai ridicată de la teren, cu o serie de stîlpi de lemn și în unele cazuri cu parapet. Evoluția acestui element în timp și aplicarea lui la modul de viață local a dus în mod firesc la generalizarea de astăzi.

Acoperișul în două ape este reprezentat pe columnă fără excepție. Prezența acestui acoperiș astăzi, pe lîngă cel în patru ape, ar trebui să apară ca firească. Ideea că acoperișurile în două ape ar aparține — în special în Ardeal — înrîuririi meșterilor minorităților naționale, consider că ar trebui revăzută. Cred, mai curînd, că este cazul unor arhitecturi dezvoltate paralel, care bineînțeles s-au putut influența — prin meșterii locali — în mod reciproc.

În sfîrșit, decorația simplă, geometrică și în special cea născută din întrebuințarea cuielor cu discul mărit este și astăzi utilizată la ornamentația porților, ușilor și a învelitorilor cu șindrilă. Restul decorației din jurul ușilor și al ferestrelor și cea de la colțurile casei dacice nu mai păstrează forma decorativă dacică; în schimb, păstrează locul ei.

Prispa, acoperișul în două ape și decorația fațadelor par a fi elemente dacice transmise arhitecturii contemporane românești. Asupra lor și în general asupra întregii arhitecturi dacice trebuie impulsionate cercetările noastre. Aducerea Columnei Traiane în țară se suprapune pe aspectul nou și avîntat al cercetărilor arheologice și ne dă posibilitatea — unică în lume — de a studia în paralel cele două arhive: columna și terenul.

Pentru arhitecți ar fi un stimulent. Istoria arhitecturii noastre s-ar îmbogăți prin adăugarea multor secole, lărgindu-se sfera de cuprindere. Inițierea unor cercetări pe linia Academiei, a Uniunii Arhitecților sau a Institutului de Arhitectură « Ion Mincu » în momentul de față s-ar impune.

RECENZII

Arh. Victor Sebestyen

GALAȚI — ARHITECTURA NOUĂ

București, Editura « Meridiane », 1967, 126 pag., 100 fotografii și planuri

În orașul Galați, încă din primii ani de după eliberarea țării s-a impus începerea unor studii și schițe de sistematizare urbanistică și elaborarea unui prim profil social-economic de dezvoltare a orașului pe o perioadă de 15 ani.

În 1953 s-a elaborat primul plan de sistematizare a orașului, pe baza căruia în

1956 s-a trecut la proiectarea ansamblului central al orașului. În felul acesta Galațiul a fost primul oraș al țării noastre al cărui centru a fost reconstruit după război. Schița de sistematizare a fost realizată integral, folosindu-se soluții tehnico-economice potrivite, rezolvînd problemele funcționale și de asigurare a circulației printr-un sistem clar și închegat, racordat la arterele de circulație existente ale orașului. Ansamblul central de locuințe și rețeaua celor peste 35 de magazine gravitează în jurul pieței centrale, care polarizează un sistem de piețe, piațete și esplanade îmbinate în mod armonios și creînd o compoziție volumetrică și urbanistică amplă și complexă. Ansamblul central cuprinde clădiri a căror înălțime variază între 3 și 8 niveluri, însumînd 2 200 apartamente.

În urma Congresului al VIII-lea al P.C.R., din anul 1960, s-a hotărît crearea uriașului combinat siderurgic de la Galați, care constituie cel mai important obiectiv industrial al cincinalului. Construirea gigantului de la Galați a schimbat radical concepția de ansamblu privind dezvoltarea orașului și regiunii Galați. În felul acesta a fost necesară refacerea planului de sistematizare a orașului în cadrul planului de perspectivă al țării.

Planul de sistematizare prevede măsurile necesare pentru asigurarea raionării judicioase a orașului: zona de locuit urmează a se dezvolta pe cele două terase superioare ale orașului, în timp ce unitățile industriale vor fi grupate în trei mari zone industriale: zona combinatului pe platoul situat între văile Malina și Cătușa, zona industrială și portuară existentă în est și o nouă zonă a unităților industriale de deservire în nord-vest. Toate soluțiile constructive adoptate au în vedere în principal necesitatea asigurării unei perspective cît mai aspectuoase spre Dunăre. Fiecare din cele trei cartiere nou construite are un ansamblu central de locuințe și dotări social-culturale aferente.

Editura « Meridiane » și-a asumat sarcina importantă de a face cunoscute cititorilor realizările obținute de Galațiul epocii noastre contemporane. Din studiul introductiv de cca 30 pagini, semnat de arh. V. Sebestyen, ne putem da seama de etapele evolutive ale lucrărilor de proiectare, construcții și sistematizare ale noilor cartiere din Galați.

Se pune problema însă: cui adresează editura această lucrare? Specialiștilor constructori și arhitecți sau cititorilor cu cultură generală medie? În primul rînd, tirajul, care se ridică la cca 2 000 exemplare, e nesatisfăcător. La lucrare, pe lîngă arh. Sebestyen a colaborat fotoreporterul Sandu Mendrea, care ne oferă 100 imagini foto în alb-negru. Lipsesc însă imagini color, ceea ce dăunează lucrării.

Coperta e semnată de Ion Petrescu. Pe un fundal obișnuit de bloc — din Galați sau de oriunde — se profilează în prim plan un copac golaș, scorojit, îmbătrînit. În josul copertei titlul, lucrării (Galați-Arhitectura nouă) cu litere argintii nu iese în relief datorită culorii șterse.

Studiul introductiv prezintă la început din punct de vedere geografic și istoric orașul Galați. Asupra istoricului orașului lipsesc datele și amănuntele, lipsește comparația între noul măreț și vechiul haotic. Din vechile clădiri, se prezintă doar biserica fortificată Precista. Cifre statistice comparative, demografice, suprafață, artere de circulație, nume proprii — lipsesc sau sînt prea puține. Studiul introductiv folosește o serie de termeni de tehnicitate, mai greu de înțeles de cititorul de rînd (de exemplu: bloc punct, radier, parviu etc.). Cele trei cartiere nou construite nu sînt delimitate și, în afară de machete, nu se dau imagini de ansambu. Lipsește un plan al orașului Galați — din trecut și cel actual — pentru orientarea cititorului.

Ilustrațiile sînt grupate după sistemul: ansamblul central, cartierul Țiglina I, Țiglina I — ansamblul comercial, cartierul Țiglina II, amenajări urbane, machete și planuri. Nu înțelegem utilizarea celor 10 ilustrații reprezentînd planuri de clădiri puse la sfîrșitul lucrării, în loc să fie distribuite alături de blocurile respective.

Punerea în pagină a imaginilor este adesea făcută cu gust. Totuși, sînt și cazuri negative. Figura 80, reprodusă pe două pagini, repetă figura nesemnificativă de pe copertă, cu același copac scorojit și lipsit de expresie avînd legenda « Detalii »! Poate detalii de pom, pentru că fațada blocului este complet neclară! Reproducerile de imagini ornamentale, grupuri sculpturale, mozaicuri figura 8, figura 67, figura 28, figura 29 nu poartă titlul acestora. Așa cum o serie de construcții sînt fără nume: strandul, stadionul, parcul, magazinele, hotelul, restaurantul (de pe faleză) cofetărie, cinematografe*. Stadionul este prezentat în figura 87 și 88, dar tribuna stadionului — la figura 42. Unele imagini luate noaptea sînt nesemnificative, iar o serie de construcții utilitare nu sînt redate în ansamblul lor, ci numai aspecte parțiale, cititorul neputîndu-și face o idee precisă asupra acestor construcții.

În concluzie, lucrarea publicată de Editura « Meridiane » face numai un parțial serviciu; nu reușește să prezinte în totală amploare Galațiul epocii noastre.

ARH. PAUL ȘTEFĂNESCU

* Vezi și nota « Anonime » de la rubrica *Fapt divers*, « Scînteia » din 5.VII.1967

Victor Gruen

THE HEART OF OUR CITIES

The Urban Crisis: Diagnosis and Cure

Centrele orașelor noastre
Criza urbană: diagnostic și cură
London, Thames and Hudson, 1965
350 pag., 150 ilustrații

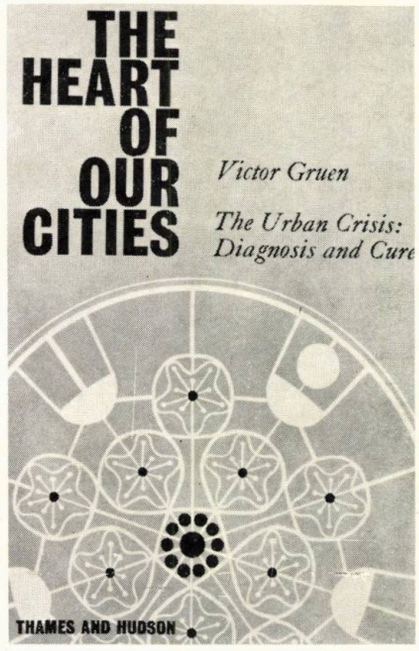

Lucrarea reprezintă o contribuție la rezolvarea unor probleme legate de criza urbană — pe drumul consecvent urmărit de autor și colaboratorii săi în diverse publicații și proiecte realizate anterior (Shopping Towns USA — Victor Gruen and Larry Smith, proiectele pentru rezolvarea zonelor centrale pietonale ale orașelor Fresno-California, Boston-Massachusetts, Fort Worth ș.a.).

În partea introductivă, autorul arată cum a conceput « proiectul » unei cărți de sistematizare a acelor orașe care—datorită unor condiții obiective, dar mai ales acelor condiții de dezvoltare necontrolată a organismului urban — au ajuns la un impas generator de multe neajunsuri și îngrijorări.

În sistematizarea și dezvoltarea materialului apare preocuparea de limitare a cadrului lucrării la acele aspecte specifice orașelor americane. De aceea — din punct de vedere geografic — analiza se axează pe unele centre populate din S.U.A., care, datorită violenței dezvoltării tehnice și demografice, sînt, după părerea autorului, primele orașe în care criza urbană se manifestă de o manieră profund alarmantă. Din punct de vedere tematic, rezultă necesară acțiunea care să pună capăt crizei urbane — manifestată cu precădere în nucleul central — și care să aducă renașterea orașelor. În fine — din punct de vedere istoric — autorul consideră că trebuie concentrate în preocupările prezentului și acele prevederi de viitor care să facă viabile orașele și dincolo de epoca pe care o trăim.

Victor Gruen apreciază că centrul unui oraș are, în organismul urban, aceeași funcțiune vitală ca și inima în corpul omenesc. Îmbătrînirea inimii urbane în multe din orașele lumii obligă factorii răspunzători să ia măsuri menite să o revitalizeze, deoarece sănătatea orașului influențează în mod hotărîtor sănătatea fizică și morală a locuitorilor săi.

În această operă trebuie antrenate cele mai înalte valori intelectuale și profesio-

nale, care trebuie să dovedească nu numai măiestrie, înaltă tehnicitate, ci și puterea de a învinge o anumită rezistență politică, financiară și administrativă.

Cu spirit de cercetător, cu isteține și logică, V. Gruen analizează numeroasele pericole care amenință viața urbană, formulează diagnosticul stării maladive și încearcă să stabilească tratamentul potrivit.

Deși cele mai multe exemple le constituie orașele din S.U.A., totuși natura problemei devine tot mai comună multor orașe mari în plină dezvoltare pe întreg globul.

Capitolele lucrării se intitulează: « *Orașul* », cu subtitlurile: Ce alcătuiește orașul, Anatomia lui, Moarte sau transformare ș.a.

Ca alcătuire, orașul — formă complexă de așezare omenească — trebuie să reprezinte echilibrul dintre interesele vieții particulare și cele ale vieții colective. Din păcate — constată autorul — în orașele S.U.A. balanța înclină în favoarea intereselor private. Căutînd a defini structura orașului pe zone concentrice — de la sîmburele central «inima orașului » pînă la teritoriul extravilan — Gruen înscrie într-o formă mult prea rigidă și teoretică părțile componente ale așezării urbane.

Moartea — adică dispariția unor orașe lovite de o acută criză urbană — este o idee greu de acceptat; marea majoritate a investițiilor vechi și noi constituie un valoros patrimoniu public la care nu se poate renunța. Mai mult chiar, valorile arhitecturale — edificii izolate sau ansambluri urbane — sînt martori prețioși ai unei civilizații, ca atare soluția nu este decît transformarea orașelor după o concepție logică, care — fără să nesocotească valorile trecutului — să asigure acele condiții de viață și echilibru specifice epocii noastre, cu previziuni și pentru epoca cîtorva generații ce ne vor urma.

A doua parte a cărții, « *Antiorașul* », cuprinde analiza factorilor potrivnici desfășurării vieții și dezvoltării firești a centrelor urbane. Împrăștierea necontrolată, devastarea prin murdărie a orașelor și împrejurimilor acestora, zgomotul fabricilor, automobilelor și radiourilor, care face imposibilă uneori pînă și liniștea locurilor de recreare, constituie o primă grupă de factori « antioraș ».

În grupa « falșii prieteni ai orașului » autorul plasează pe toți acei exagerați susținători ai sporirii circulației auto, pe adepții demolărilor masive și ai reconstrucției totale, pe falșii economiști care judecă problemele orașului numai prin prisma documentelor și mai puțin prin aceea a realităților. Din analizarea cîtorva orașe principale din S.U.A. — Boston, Detroit, Cincinatti ș.a. — autorul constată că nucleul central este zona cea mai afectată de criza urbană.

Datorită numărului exagerat de mare al autovehiculelor, două treimi din suprafața « inimii obosite » a orașului Los Angeles sînt destinate străzilor, locurilor de parcaj, garajelor, stațiilor de benzină și întreținere. « Graba de a merge înainte pe un drum înfundat » nesocotește efectele nocive ale zgomotelor și gazelor emanate de milioanele de automobile, agenți ai unei morți lente. Pentru sănătatea urbană — spune autorul — este necesară reconsiderarea sistemului de transporturi în comun, filtre pentru eșapament, crearea unor zone pietonale, limitarea numărului de locuitori.

Acest ultim deziderat este însă imposibil de realizat în marile orașe ale S.U.A. Tristețea, murdăria și înghesuiala din anumite zone de locuit și industriale ale vechilor orașe sînt de asemenea factori care amplifică criza urbană. În capitolul următor se subliniază situația anormală a unor orașe sau cartiere lipsite de instalațiile și utilitățile care să asigure confortul normal secolului în care trăim. O rezolvare însă numai utilitaristă și mecanicistă a acestora, fără menajamente pentru liniștea oamenilor și frumusețea locurilor, fără o acordare a utilului cu plăcutul — constituie pînă la urmă o nerealizare. Exemplul grăitor îl constituie vechile trenuri aeriene urbane, care dacă la început au fascinat pe mulți, curînd după aceea au devenit un inamic feroce al liniștii orașului.

« Starea haotică a unei anumite arhitecturi » este ilustrată și printr-un succint extras din articolul lui Lewis Mumford (Viitorul orașelor noastre — Architectural Record-1963): « Chiar și cele mai mari și mai bogate orașe de azi sînt sub nivelul posibilităților reale pe care epoca noastră le poate oferi. Nu am avut imaginația și nici prevederea de a utiliza imensele energii pe care omul modern le stăpînește și dirijează. Unii din arhitecții noștri le-au fărîmițat în trivialități constructive și în multe inutilități, care au stricat fața locurilor fără să îmbunătățească formele de viață sau formele arhitecturale ».

În ultimul capitol al părții a doua, autorul consideră că rezolvarea urbanistică a centrelor orașelor americane a fost neglijată și că numai o radicală schimbare a condițiilor care au condus la această stare de lucruri le poate salva.

Partea a treia, « *Contramăsuri* », cuprinde ideile care trebuie să genereze acțiunile de revitalizare a centrului orașelor. « Cercetarea » adică cunoașterea științifică a cauzelor și factorilor « antioraș » este acțiunea de prim ordin — întrucît ea reprezintă « aproape jumătate din tratamentul ce trebuie aplicat ». « Îmblînzirea motoarelor auto » constituie a doua măsură ce trebuie luată. Iată cîteva cifre care ilustrează această necesitate. Așezările urbane din S.U.A. au azi o populație de 125 000 000 locuitori și un număr de 82 000 000 automobile. Creșterea populației urbane este de cca 4 100 000 locuitori pe an, iar producția de automobile — în 1963 — a fost de cca 7 350 000. În timp ce în anul 1941 reveneau 11,4 automobile pe mila de șosea și stradă, în anul 1964 statisticile indică 22 automobile. Măsurile ce se impun apar de la sine: legiferarea, îmbunătățirea calitativă și cantitativă a transportului public, lărgirea rețelei de metro, mărirea suprafeței de circulații exclusiv pietonală în centrul orașului.

« *Pietonismul și alte mijloace de transport în viitor* » este titlul capitolului în care se schițează unele posibilități de reglementare și organizare a transporturilor în diferite zone ale orașului.

Nucleul central — după părerea autorului — trebuie să constituie marea zonă de circulație pietonală suplimentată cu mijloace ușoare noi de circulație în comun (scări și planuri înclinate mobile, căi simple rulante suspendate cu sau fără scaune ș.a.); aria de mișcare — cu o rază de cca 1—2 mile — trebuie să fie deservită de microbuze, taxiuri, iar aria pînă la 5 mile rază cu autobuze, metrouri, monoraiuri silențioase. Autorul remarcă eficiența monoraiului instalat recent în orașul Wuppertal din Germania.

Analizarea posibilităților de transport pentru ariile de mișcare cu rază mare evidențiază și transporturile de apă care trebuie activate oriunde este posibil.

În esență — spune Gruen — automobilul ca mijloc de transport nu poate rezolva problema, numai transporturile de masă putînd fi eficiente. Urbaniștii trebuie să reflecteze la separarea căilor de transport pentru mijloacele în comun și cele private, iar statul trebuie să legiferеze și să acorde asistența necesară desăvîrșirii acestor necesități. Orașele trebuie să se pregătească, nu pentru mărirea numărului de vehicule, ci pentru a asigura transportul unui număr sporit de pasageri.

« Apariția noii scheme urbane » se impune pentru noile orașe de mîine — concepute de Gruen pe o idee multicelulară în care fiecare celulă constă dintr-un nucleu și o « protoplasmă »; celulele, organisme specializate, sînt grupate în jurul unei celule principale formînd împreună orașul nou și în final, prin dezvoltare, un organism complex — metropola de mîine.

« *Renașterea inimii urbane* » și « *Sîntem noi pregătiți* »? sînt ultimele capitole ale lucrării. Contramăsurile ce trebuie luate împotriva factorilor « antioraș » sînt dependente de constituirea unor colective de proiectanți bine înarmați cu o pregătire de specialitate, dar totodată bine conduse de oameni cu vederi largi, care să poată cuprinde complexitatea problemelor. Pornirea unei astfel de acțiuni trebuie să se facă în învățămîntul superior din S.U.A. — astăzi greșit îndrumat către un cîmp de lucru prea strîmt determinat. Tineretul a fost crescut numai în ideea de a realiza cîștiguri importante și nu în ideea de a privi cu înțelegere și de a rezolva cu competență probleme sociale.

Nu putem crea genii — încheie Gruen lucrarea sa — dar putem crea oameni cu vederi cuprinzătoare, care să constituie cadrele de mîine ale proiectării orașelor.

Arh. MIRCEA ENESCU

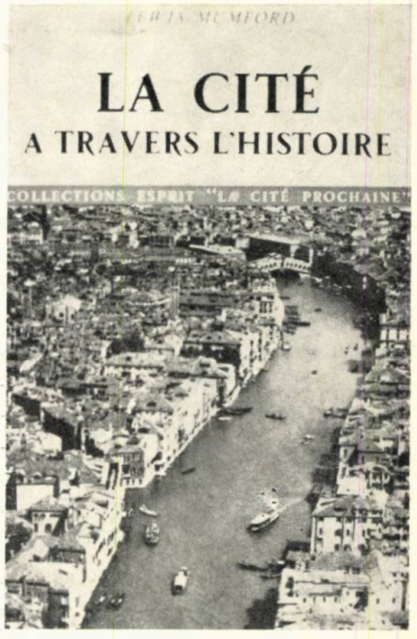

Lewis Mumford

LA CITÉ À TRAVERS L'HISTOIRE

Orașul de-a lungul istoriei

Paris, Editions du Seuil, 1964

784 pag., 64 planșe comentate

Specific civilizației contemporane, urbanizarea masivă, și de cele mai multe ori necontrolată, a căpătat o amploare și un ritm îngrijorător; nenumărate studii sesizează și atacă violent situația critică în care s-a ajuns. Specialiști a numeroase discipline înrudite cu sistematizarea orașelor atrag din ce în ce mai mult atenția asupra implicațiilor profunde pe care fenomenul urbanizării — în formele sale actuale — le are pentru prezent, dar mai ales pentru viitor, un viitor ale cărui baze se formulează în zilele noastre și care par destul de confuze. Fundamentările teoretice se sprijină din ce în ce mai mult pe un studiu atent al vechilor forme urbane, al evoluției acestora, pe o analiză amănunțită a elementelor pozitive și negative ale structurii, militînd fie pentru o continuare a tradiției, fie pentru o categorică reînnoire și renunțare la nucleul istoric. Confruntările sînt deseori categorice și excomunicative, lăsînd rareori posibilitatea judecării obiective a fenomenului și a căilor de urmat. Apariția în acest context a studiului « Orașul de-a lungul istoriei» a atras atenția cercetătorilor legați direct sau indirect de problemele arhitecturii și urbanismului, precum și specialiștilos. Lucrare monumentală, amplu dezbătută și controversată, ea aduce unele puncte de vedere personale, inedite, încercînd să contribuie, în urma unei savante analize și foarte atractive prezentări, la formarea unei concepții unitare și organice asupra orașului de mîine.

Personalitatea autorului este bine cunoscută: istoric și critic de artă, arhitectură și urbanism, Lewis Mumford este autorul a numeroase studii extrem de apreciate: Cultura orașelor, Istoria Utopiei, Tehnică și civilizație, Condiția omului etc., în care exegeza criticului este dublată de aceea a unui sociolog și filozof rafinat. Observator atent și sensibil al proceselor urbane complexe, Mumford sesizează întotdeauna semnificativul — sau în orice caz ceea ce el consideră semnificativ —, reliefîndu-l cu o deosebită plasticitate. În toate lucrările sale, el se opune categoric la densificarea peste măsură a marilor orașe prin construirea unor clădiri foarte înalte sau a proliferării gigantice în teritoriu. Teza este reluată viguros în prezenta lucrare și se încearcă epuizarea ei cel puțin în componentele ei principale. Totodată, autorul revine amplu la ideea, considerată fundamentală, a edificării urbane la scară umană, pornind de la obiect și mergînd pînă la ansamblu. Întrebările la care va trebui să răspundem, și nu numai să răspundem dar să le și rezolvăm, pe scară mondială, susține autorul, sînt astăzi mai complexe și mai acute decît oricînd: de noi depinde dacă vom crea ordinea sau haosul, spațiul rațional sau aglomerearea nesănătoasă, echilibrul sau discontinuitatea, plăcerea estetică sau monotonia distrugătoare.

Analiza dezvoltării orașului de-a lungul istoriei, întreprinsă în lucrarea de față, în prima și cea mai importantă parte (15 capitole), nu reprezintă decît o fundamentare teoretică considerată strict necesară pentru unele concluzii și propuneri. Partea a doua (împărțirea ne aparține pentru ușurința urmăririi materialului) și care se desfășoară de-a lungul a trei capitole, reprezintă de fapt încununarea și justificarea studiului. Sublinierea titlurilor diferitelor capitole devine aproape obligatorie în cazul de față, însăși lectura lor fiind edificatoare.

Procesul creșterii, cristalizării și al apogeului primei faze istorice a dezvoltării istorice a orașului, începînd cu societatea primitivă și pînă la căderea Romei imperiale, este cuprins în primele 8 capitole: *Locuri sfinte — sate-întărituri*; *Cristalizarea orașului*; *Personalitatea orașului antic*, apoi *Nașterea «polisului» grec*. *Capitolul 6* sedimentează ideile, încercînd o clarificare a relației cetățean — oraș, a formelor orașului grecesc, pentru ca în capitolul următor 7, perioada orașului elenistic să fie apreciată ca drumul de la o «dezordine liberă» la o «eleganță ordonată». Lumea antică se încheie cu cel de-al 8-lea capitol, sugestiv intitulat «De la megalopolă la necropolă», în care Roma este prezentată ca moștenitoarea și propagatoarea civilizațiilor străine. Concluzia autorului este limpede: istoria Romei arată pregnant ceea ce trebuie evitat cu orice preț, atît în domeniul politic, cît și în cel urbanistic. Situația de astăzi se aseamănă izbitor cu aceea a Romei imperiale în preajma prăbușirii (n.n. referirile se fac exclusiv la civilizația occidentală, fapt nesubliniat de autor și care ar putea crea confuzii): violența, erotismul, băutura excesivă, un sistem de viață pe marginea unor tensiuni nervoase extreme, creșterea nemăsurată și dezordonată a orașului, contrastele violente între centru și periferie sînt, în ochii autorului, semnele sigure ale viitoarei necropole. *Capitolul 9* urmărește faza înlocuirii cetății laice cu cea religioasă, de o factură cu totul nouă și diametral opusă celei dintîi. *Influența concepției monastice a fost extrem de importantă la început* și decisivă în multe cazuri pentru rezolvări concrete ale unor orașe. Biserica și-a păstrat multă vreme rolul preponderent, constituind de multe ori nucleul orașelor, ajungînd a fi dominanta aglomerației urbane (de exemplu Segovia). În continuare, analiza unor orașe precum Florența și Veneția, exemple de excepțională maturitate urbanistică, edilitară și estetică pentru epoca respectivă, ne convinge de necesitatea rezolvării preconizate și de concordanța perfectă între diferitele organisme. Varietatea rezolvărilor, avînd ca rezultat o mare varietate spațială și estetică, este consecința unei atitudini raționale, de bun simț, de sesizare — cu consecințele respective — a scării umane. Studiul structurii interioare a orașului medieval, în *capitolul 10*, ierarhizează valorile urbanistice și arhitecturale, făcînd în același timp constatări și comparații de ordin edilitar și igienic care nu sînt întotdeauna în favoarea orașului sec. XX. Iar ceea ce este mai important, susține autorul, îl reprezintă organizarea rețelei de orașe pe teritoriul țării: repartiție ce crea un echilibru între sat și oraș, între producție și desfacere.

Capitolul 11 se ocupă cu procesul dislocărilor medievale și al anticipațiilor moderne pe care orașele sec. XVI-XVII le sugerează; iar în capitolul 12 urmărim procesul unor transformări importante: de la armonia simplă, chiar sumară, a Renașterii se trece la jocul savant al formelor și volumelor barocului, la folosirea ingenioasă și eficace a spațiului, la efectele atent studiate, la dinamismul spațial echivalente dezagregării ordinii medievale înlocuite cu noi organisme sociale și economice. Echilibrul oraș-sat începe să se altereze și afluxul către centrele urbane se accentuează în dauna micilor localități. Tehnica militară se perfecționează și orașele suportă consecințele, de la simpla fortificare pînă la sisteme de apărare complexe, care în sec. XIX-XX vor deveni căutate spații verzi și locuri de agrement. Procesul de centralizare (capitolul 13) a condus la un ritual teatral și plin de fast al vieții orașului axat pe curtea regală, biserică, centrul industrial. Este epoca marilor compoziții de orașe (Washington, Petersburg etc.), a marilor perspective, a unor viziuni ample, grandioase, de cele mai multe ori nerealizate, depășind posibilitățile reale. O dată cu expansiunea comercială și trecerea de la piața locală la marile piețe economice (capitolul 14), paralel cu puternica dezvoltare industrială și a nașterii a ceea ce Mumford numește «orașul carbonifer, eden paleotehnic» (capitolul 15), intrăm în plină analiză a orașului capitalist, cu toate contradicțiile sale. Mumford demască cu toată vigoarea și critică vehement haosul și lipsa de preocupare urbanistică a capitalismului. Procesul de concentrare va avea — în anumite situații — și reversul său: asistăm astăzi la o împrăștiere a zonelor de locuit, la o împînzire a teritoriului suburban, la o fugă de centru (capitolul 16) de la suburbie la orașul viitor. O seamă de teoreticieni au încercat — unii au reușit parțial — să pună bazele unor orașe de tip nou, orașe-grădină care să repună omul la locul ce i se cuvine în relația oraș-natură și, cu toate imperfecțiunile lor, proiecte ca ale lui Howard par a fi mai sănătoase și mai realiste, susține Mumford, decît cele, de exemplu, ale unui Soria y Mata (orașul liniar) sau cele mai cunoscute ale lui Le Corbusier (orașul-grădină vertical care, de fapt, nu este decît o suburbie verticală, ale cărei alternanțe de imobile foarte înalte și imense spații libere, legate între ele printr-o autostradă rapidă liniară, de care stau aninate din loc în loc, cu greu ar putea merita numele de oraș). În orice caz, autorul constată o tendință, din ce în ce mai bine conturată, de descentralizare rațională și eficace; localități cu întindere limitată ar avea funcțiuni și un standard de viață similar imenselor centre actuale. Structurilor dezumanizate, unele realizate (Brasilia), altele organizate teoretic, de felul celor propuse de Le Corbusier pentru Orașul Viitorului, Mumford le opune bunul simț, ideea de limite omenești, tehnice și economice acceptabile și raționale ale creșterii orașului, idee desprinsă din studii anterioare și perfecționată a vechilor concepții ale lui Ebenezer Howard. Cu mitul megalopolei (capitolul 17) sîntem în preajma unor concluzii. Urbanizarea este un proces tiranic, care a cuprins — la diferite stadii — întreaga umanitate. Marile metropole (occidentale,n.n.) reprezintă din ce în ce mai mult actuala civilizație (capitalistă,n.n.), cu toate contradicțiile sale: gigantism necontrolat, birocrație tentaculară, specula terenurilor, centralizare în dauna intereselor regionale, dificultățile mărite ale comunicațiilor și transporturilor intravilane, degradarea terenurilor extravilane și a peisajului etc. Orașul-metropolă este sinonim pentru Mumford cu o masivă concentrare a capitalurilor, a industriei, a comerțului (de fapt, un simbol al capitalismului intrat în faza cea mai dezvoltată, n.n.). Se constată, mai ales în țările puternic industrializate, un fenomen relativ nou, sesizat de Patrick Geddes încă acum cca 50 de ani: conurbanizarea, care traduce procesul de urbanizare a unor mari teritorii (districte, provincii ș. a.), ele devenind zone protourbane incoerente, lipsite de o putere focalizatoare, centralizatoare, fără limite, avansînd tentacular, monoton și amorf. Difuză și informă, metropola contemporană ilustrează teza unei expansiuni care a devenit un scop în sine (în țările capitaliste, n,n.). Permanența unor activități umane este astfel grav compromisă,

locuitorul orașului contemporan trăind doar în instantaneu. Este o societate fără valori și fără idealuri, asemănătoare comunităților primitive nediferențiate ale epocii de piatră. Omul se dezumanizează, relațiile se degradează rapid, explozia demografică și urbanistică tinde să cuprindă lumea fără ca organisme dirijate să raționalizeze și să stăpînească acest proces. S-au făcut unele încercări valoroase, de exemplu în Anglia (construirea a 15 noi orașe între 50 000 — 100 000 locuitori) sau în Suedia, prin care s-a demonstrat practic posibilitatea unui control eficace; față de scara problemei și de dificultăți, ele par doar încercări timide, fără posibilități de generalizare. Mumford leagă, de asemenea, fenomenul cursei înarmărilor atomice de mitul marilor metropole, confundînd cauza cu efectul, și pledează cu fervoare pentru o renunțare generală și o folosire a fondurilor destinate înarmării pentru rezolvarea problemelor stringente ale umanității.

Capitolul 18 «Retrospective și perspective» încearcă o sinteză a pozițiilor autorului; reconcilierea omului și a cadrului construit este sarcina de bază a orașului viitorului, expresie a societății viitoare. Este necesară remodelarea formelor și instituțiilor orașului, revenirea la valorile polisurilor grecești în ceea ce au ele permanent. Derivate din formele primare integrate orașului, orașele noastre s-au dezvoltat continuînd moștenirea pozitivă și negativă care trebuie analizată și folosită, pentru ca astfel orașul de mîine să devină un loc propice unde omul va putea să se dezvolte armonios, *să se regăsească, să-și găsească scara*. S-ar părea că, o dată cu aceste concluzii, totul este perfect și că lectura cărții s-a terminat. De fapt, pentru noi ea abia a început. Idealurile preconizate de Mumford, concretizate în orașul oamenilor, sînt bazate pe o solidă cunoaștere a trecutului și mai ales pe o critică ascuțită a realităților contemporane. A căror realități însă? Un cititor mai puțin atent ar putea generaliza premisele și concluziile autorului, considerîndu-le universal valabile. În scurta sa introducere, Mumford clarifică în parte nedumeririle noastre, afirmînd că studiul s-a bazat pe o documentație «devenită familiară», care cuprinde «aria civilizației occidentale» excluzînd vaste teritorii precum America de Sud, Spania, *Europa de est și Uniunea Sovietică*. Deplorînd aceste *omisiuni*, susține că a preferat totuși să publice lucrarea ținînd seama de scurtul răstimp al unei existențe care nu permite folosirea metodei sale preferate, bazată pe experiență și observație și mai puțin pe o documentație livrescă. Am subscrie cu totul la acest punct de vedere dacă la sfîrșitul cărții nu am fi puși în fața unei impresionante bibliografii ce conține sute de titluri. Dar în afara lucrării lui Engels «Situația clasei muncitoare în Anglia» (1844), nu există nici o referire la literatura marxist-leninistă sau la vreo lucrare de specialitate care să-l informeze pe autor, chiar superficial, asupra realizărilor din țările socialiste. Necunoașterea acestora, totala lipsă de informație, limitează, sărăcește și deformează studiul, care astfel nu mai poate fi aplicat decît «ariei civilizației occidentale» pe care o cunoaște. Este, mi se pare, o poziție neștiințifică întîlnită deseori în foarte multe lucrări, chiar ale unor personalități cu renume. Observația că «orașul morților» este anterior «orașului oamenilor vii», acordînd întîietate — în procesul de formare a orașului — cultului morților, care «i-a determinat probabil mai mult decît orice necesitate materială să se adune și să adopte în final un mod de viață sedentar», este contrară constatării științifice că agricultura a fost aceea care a legat de pămînt pe oameni, pînă atunci nomazi, considerentele geografice, climatice, de apărare, religioase, fiind extrem de importante, dar nu determinante. Pe de altă parte, se conferă prea ușor și prea repede titlul de oraș unor așezări primitive, cînd știm că orașul s-a format ca rezultat al diviziunii muncii sociale și a apărut în istorie în perioada de trecere de la comuna primitivă la orînduirea sclavagistă. Confuziile se repetă des și notăm unele dintre ele care ni se par mai sugestive și semnificative pentru poziția autorului:

«În cantitatea de grîne care se păstrează pentru viitoarele însămînțări, vedem deja originea acumulării capitalului», sau «Credem că regele... a constituit elementul motor și determinant al trecerii de la o economie sătească autonomă la organizarea puternic ierarhizată a orașului». Se omite însă a se preciza efectele proprietății mijloacelor de producție. De asemenea, lucrarea abundă în afirmații care susțin teza perfecționării morale și educative a omului ca bază a transformărilor viitoare. Primită cu mult interes și justificată nerăbdare, avînd în vedere tema și personalitatea autorului, lucrarea de față, dacă satisface pe plan informativ, ilustrativ, documentar și critic (al realităților capitaliste), dezamăgește prin limitele sale, prin poziția neștiințifică și prin avansarea unor soluții care, ținînd seama în mod curent de anumite constante umane și de scopul final — un oraș al oamenilor — la scară umană, par de multe ori simple deziderate, rezolvate cu paleative și nu acționînd asupra cauzei fundamentale care a generat monstruoasele contradicții în care se zbate orașul capitalist contemporan: societatea capitalistă, definită prin existența proprietății private asupra mijloacelor de producție și a terenului.

«Orașul de-a lungul istoriei» ar fi trebuit să fie denumit mai corect «Orașul occidental de-a lungul istoriei» și ar putea constitui o premisă, eventual prima parte, a studiului care-l va cerceta mai departe și mai complet. Și poate că o vizită în țările socialiste, sau măcar lectura unei lucrări de minimă informare, îl vor convinge pe autor să reia concluziile pentru această viitoate analiză sau chiar sinteză a orașului.

Arh. SIMON JULMAN

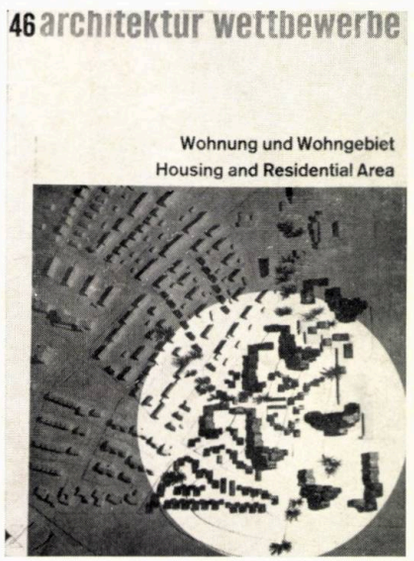

WOHNUNG UND WOHNGEBIET

Locuință și teritoriu de locuit

Architektur Wettbewerbe, nr. 46/1966 Stuttgart/Bern

Un număr de șapte concursuri (Bietigheim, Bad Godesberg, Münster, Aachen, Wörth, Unna 1965 și Adliswil 1964) din R.F.G., avînd ca teme ansambluri de locuit, sînt publicate în acest număr al revistei. Ele sînt prezentate — ca de obicei în această revistă—prin date ale programului, urmate de planșe caracteristice sau fotografii ale machetelor unor proiecte premiate sau achiziționate, însoțite fie de extrase din aprecierile juriului referitoare la proiect, fie din memoriul proiectului respectiv. Majoritatea acestor extrase cuprind considerații economice și funcționale, ca: traseele și dimensionarea circulațiilor, rezolvarea funcțională a apartamentelor, soluțiile constructive propuse ș.a.

Din păcate însă, aprecierile respective nu cuprind — cel puțin în extrasele prezentate — cifrele necesare pentru a putea vedea ce se apreciază ca subdimensionare sau exces de spații de circulație carosabile, alei pietonale etc., deficiență care reduce cu mult valoarea utilă a materialului, de altfel foarte interesant prezentat.

Cele trei articole cu caracter introductiv cuprind mai multe probleme interesante, însă pentru un cerc relativ restrîns de cititori. Primul dintre ele, semnat de N. Schmidt-Relenberg, ridică un șir de considerații sociologice asupra cartierelor de locuit, încercînd să determine criteriile, cauzele, factorii unității organice a cartierelor existente, formate istoricește. Autorul pune sub semnul întrebării posibilitatea creării conștiente a unor cartiere unitare din punct de vedere sociologic și ridică — asemenea multor altor cercetători — problema segregației populației pe pături sociale.

Al doilea articol, semnat de M. Einsele, ca și cel de-al treilea, semnat de H. Bruckmann și K.H. Keinath, ridică probleme ale organizării, desfășurării, judecării unor astfel de concursuri, precum și ale aplicării în practică a proiectelor premiate.

Arh. GH. SEBESTYEN

uia informații

PREMIILE INTERNAȚIONALE DE ARHITECTURĂ

Între 27 și 29 mai a.c., juriul internațional al U.I.A., întrunit la Viena, după de a examinat 23 de candidaturi de arhitecți și urbaniști din 16 țări, a atribuit în unanimitate:

Premiul AUGUSTE PERRET arhitecților Otto Frei și Rolf Gutbrod pentru pavilionul R.F. a Germaniei la Expoziția de la Montreal și pentru proiectul Centrului de conferințe de la Raid. În acest mod sînt distinse două opere care vădesc o unitate de concepție tehnică și de expresie arhitecturală remarcabilă pentru epoca noastră.

Dincolo de domeniul particular al aplicării lor la Montreal și la Raid, comitetul vede în formele lor constructive o cale putînd duce spre concepții spațiale cu desăvîrșire noi și spre posibilități plastice la cele mai variate scări.

Libera dispoziție a spațiului care rezultă oferă arhitectului posibilități excepționale de creație a unor « planuri deschise », capabile să răspundă aspirațiilor complexe și schimbătoare ale omenirii.

Prin atribuirea acestui premiu, juriul a voit de asemenea să onoreze opera lui Otto Frei în ansamblul ei. Într-adevăr, din 1954 încoace, Frei s-a consacrat, prin experiențe mereu reînnoite, problemelor construcțiilor cu pînze subțiri și, prin publicațiile, proiectele și realizările sale, a deschis drumuri noi.

Premiul Sir PATRICK ABERCROMBIE arhitectului Giancarlo De Carlo, cu următoarea motivare: Pornind de la o analiză documentată a declinului economic al unui oraș vechi, în care importanța moștenirii sale culturale însăși și prestigiul monumentelor sale — printre cele mai frumoase ale Renașterii italiene — împiedică cuprinderea sa într-un sistem de producție industrială, proiectul lui De Carlo propune în același timp o interpretare riguroasă a mediului istoric și natural, și o schimbare radicală a funcțiunii urbane. Agentul principal de schimbare este, în planul lui De Carlo, vechea universitate care, renovată, devine pivotul unei activități culturale capabile să polarizeze cea mai mare parte a energiei și intereselor locuitorilor orașului. Contribuția lui De Carlo, de o claritate exemplară, nu este mai puțin valabilă la nivelul studiilor de urbanism decît la acela al arhitecturii universitare, avînd în vedere că comunitatea studenților este concepută ca nucleu dinamic al societății urbane. Problema modernizării funcției culturale, pe care De Carlo o pune pentru orașul Urbino, este în realitate problema fundamentală a destinației și amenajării contemporane a orașelor vechi, nu numai în Italia sau în Europa, ci în lumea întreagă. Ea capătă astfel o valoare exemplară de metodă în raport cu problema generală a adaptării orașelor istorice la funcțiunile vieții moderne. Este o problemă ce nu poate fi neglijată chiar atunci cînd cercetările cele mai interesante și eforturile cele mai mari sînt îndreptate spre un alt aspect al urbanismului, găsirea și experimentarea de structuri urbane noi pentru o societate nouă.

Premiul JEAN TSCHUMI — pentru o operă sau o activitate deosebit de meritorie « în domeniul criticii de arhitectură, al formării tinerilor arhitecți sau al colaborării internaționale pe plan profesional » — atribuit pentru prima oară în 1967, a fost decernat arhitectului Jean-Pierre Vouga. Interesat din tinerețe de problemele puse arhitectului de o societate în rapidă evoluție ideologică, tehnologică și economică și conștient de necesitatea de a le studia pe plan internațional, Vouga a luat, încă înaintea celui de-al doilea război mondial, o parte activă în mișcarea « Reuniunile internaționale de arhitecți », creată în 1932. Din 1945, el a jucat un rol de seamă în acțiunile care au dus la crearea, în 1948, a Uniunii Internaționale a Arhitecților, al cărei prim congres, prezidat de Jean Tschumi, l-a organizat la Lausanne. Din 1948 încoace, Jean-Pierre Vouga este unul din principalii animatori ai activității U.I.A.

Juriul care a acordat aceste premii a fost format din Giulio Carlo Argan, Jurgen Joedicke, Elemer Nagy, Diana Rowntree și Pierre Vago.

Distincțiile au fost remise laureaților la 7 iulie a.c., în cadrul solemn al ședinței de închidere a celui de-al IX-lea Congres al U.I.A. de la Praga.

AL II-LEA COLOCVIU ASUPRA LOCUINȚEI

Grupa de lucru pentru locuințe, reunită la Paris la 10 mai a.c., a luat următoarele hotărîri: Colocviul pentru locuințe de la Agadir (Maroc) va avea loc între 28 aprilie și 5 mai 1968 și va avea drept temă « Locuința de mase, mai ales în țările în curs de dezvoltare ». Această temă urmează a fi tratată sub diversele ei aspecte: social-economic, național și cultural, și din punctul de vedere al urbanismului, al adaptării la necesități și al utilizării locuinței. Ca și primul colocviu, ținut la București, colocviul de la Agadir va fi deschis nu numai arhitecților și urbaniștilor, ci și sociologilor, economiștilor, juriștilor etc.

AL V-LEA SEMINAR DE ARHITECTURĂ INDUSTRIALĂ

Seminarul va avea loc la Detroit (S.U.A.) între 19 și 26 mai 1968. Tema stabilită este « Evoluție și mobilitate », în cadrul căreia se vor discuta următoarele probleme: cum se poate face față mobilității locurilor de producție, antrenată de evoluția nevoilor și tehnicilor industriale, rolul programării și al cercetării, expansiune și conversiune; adaptabilitatea locurilor de producție la evoluție și conversiune, creșterea « interioară » și « exterioară »; aportul sociologului și arhitectului.

AL II-LEA COLOCVIU DE URBANISM DE LA TOULOUSE

Lucrările celui de-al doilea colocviu de urbanism, organizat sub auspiciile U.I.A. și ale Facultății de drept și de științe economice de la Toulouse, s-au desfășurat între 14 și 18 aprilie a.c. Obiectul colocviului a fost confruntarea de păreri dintre urbaniști și juriști în jurul temei « Proprietatea solului și urbanismul ».

ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE O.M.S.

Între 8 și 13 mai a.c. a avut loc la Geneva cea de a 20-a Adunare mondială a sănătății.

Redăm mai jos un extras din materialele adunării privind « problemele de sănătate publică puse de urbanizare ».

« Există astăzi, din punct de vedere al locuinței, necesități nesatisfăcute echivalînd cu 30 de milioane de locuințe în țările industrializate și cu 150 milioane de locuințe în țările în curs de dezvoltare. Această situație va continua să se înrăutățească atîta timp cît populația urbană va continua să crească în ritm de 3—5% anual. Părerile sînt împărțite în ceea ce privește mijloacele de a opri exodul locuitorilor de la sate. Mai multe țări au încercat să rețină populația lor rurală la țară, asigurîndu-i, în sate-model, avantaje pe care le-ar fi găsit în mod normal la oraș. Dar în multe alte țări se consideră că avantajele vieții urbane depășesc indiscutabil inconvenientele ei. Trebuie deci să se tindă la dezvoltarea orașelor, cu sau fără descentralizare ».

Arh. MARCEL MELICSON

FIŞE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE

IV

Adolf Loos este un profet. Într-o epocă în care totul stagna în cel mai plat eclectism, el a prezis dezvoltarea care se realizează astăzi. El a formulat un program clar, definind ceea ce numim astăzi «forme funcționale» . . .

Loos a construit puțin . . . dar ideile sale principale, pe care le-a «predicat în gol» la sfîrșitul veacului trecut, au fost adoptate de o întreagă generație.

WALTER GROPIUS, 1931

Fig. 28. — Adolf Loos — Casa Moller, Viena (1928).

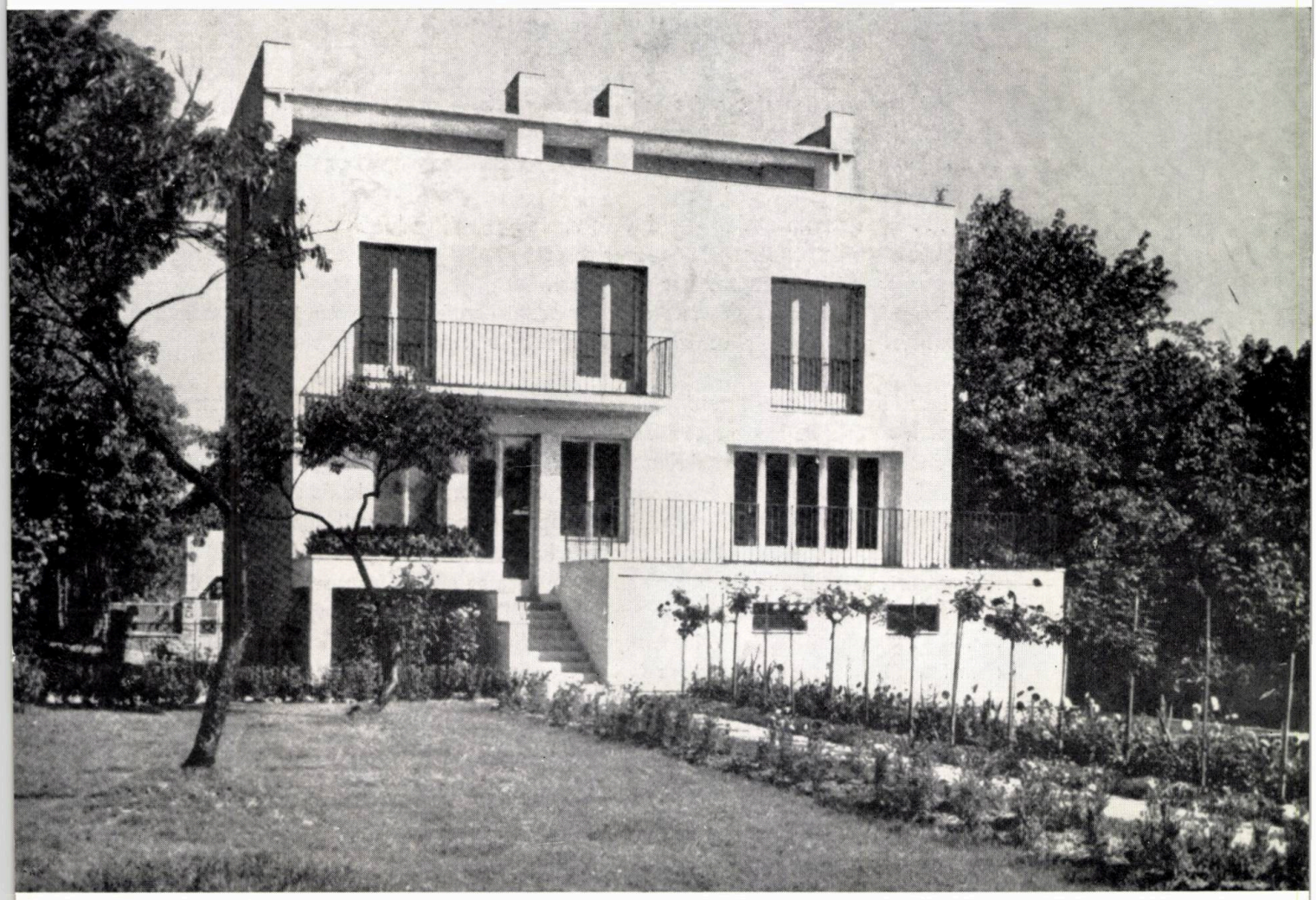

Fig. 29. — Adolf Loos — Clădirea din Michaelerplatz, Viena (1910).

ORNAMENT, CULTURĂ, ARTĂ

« Lipsa ornamentelor a dat posibilitate celorlalte arte să ajungă la înălțimi neînchipuite. Simfoniile lui Beethoven n-ar fi putut niciodată să fie compuse de un om îmbrăcat într-un costum de mătase, de catifea, ori cu dantele. Cel care îmbracă azi un veston de catifea este sau zugrav, sau clovn . . .

Lipsa ornamentelor este dovada unei forțe spirituale

. . . Lipsa ornamentelor este dovada unei forțe spirituale. Omul modern se folosește, după bunul său plac, de ornamentele epocilor trecute sau ale popoarelor străine. Spiritul său intuitiv și-l concentrează însă asupra altor domenii ». **56**

Scrise în 1908, aceste cuvinte sînt într-adevăr profetice. Ele au pregătit terenul activității Bauhaus-ului și constituie și astăzi o bază teoretică a « industrial-design-ului ».

Loos lărgește cîmpul investigației sale, încearcă să stabilească coordonatele istorice ale decorativismului, raporturile dintre arte și meserii.

Ornamentele nu mai au raport organic cu cultura noastră și nu mai formează expresia ei

« Dat fiind că ornamentele nu mai au nici un fel de raport organic cu cultura noastră, ele nu mai formează nici expresia ei. Ornamentele realizate în zilele de azi nu au nici un contact cu noi, nu au nici un raport uman, nici un raport cu ordinea lumii. Ele nu mai sînt susceptibile de dezvoltare. Ce se întîmplă cu ornamentele lui Otto Eckmann și cu acelea ale lui Van de Velde? Pe vremuri, artistul plin de putere și de sănătate se afla în fruntea omenirii ; dar decoratorii moderni sînt niște ajutoare sau ființe patologice. După trei ani, ei înșiși își condamnă produsele lor. Pentru oamenii culți, ei sînt insuportabili din prima zi, iar pentru alții devin insuportabili numai după ani de zile. Dar unde mai sînt astăzi lucrările lui Otto Eckmann? Și unde vor fi peste zece ani operele lui Olbricht?

Ornamentele moderne nu au predecesori, nici urmași, nu au un trecut și nu vor avea nici un viitor. Oamenii inculți, pentru care măreția timpului nostru este o carte închisă cu șapte peceți, le salută cu veselie cînd apar, pentru a le dezavua în scurtă vreme » . . . **57**

Problema raporturilor dintre artă și artele decorative, delimitarea sferei așa-ziselor « arte aplicate », este astăzi la fel de actuală ca acum 60 de ani, cînd Loos scria:

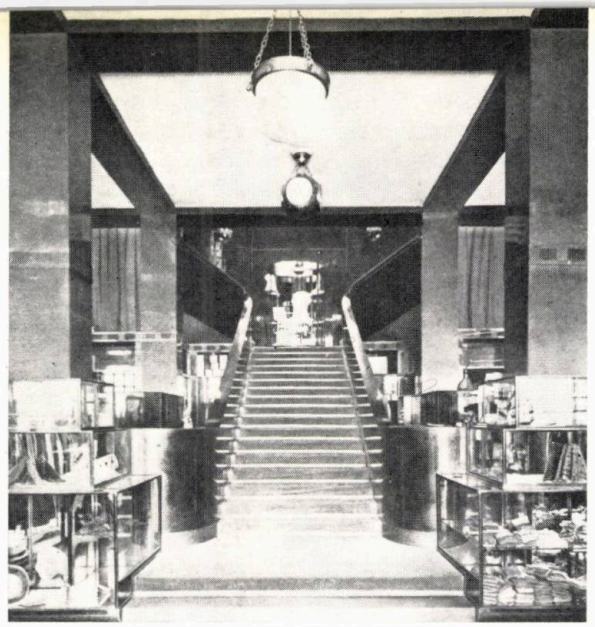

Fig. 30. — Interiorul magazinului de la parterul clădirii din Michaelerplatz.

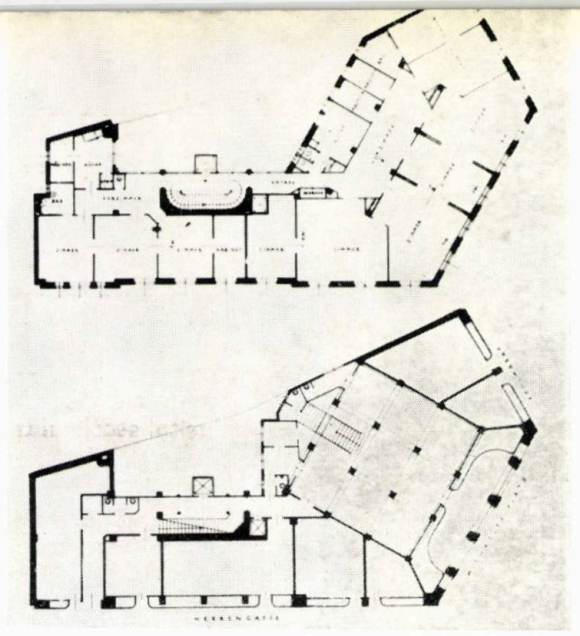

Fig. 31. — Planurile parterului și etajului.

Fig. 32. — Fațada clădirii din Michaelerplatz.

« Atîta timp cît o noptieră este o operă de artă, dușmanilor devizei « l'art pour l'art » le este ușor ; dacă într-o zi obiectul de consum nu va mai avea pretenția de a fi o operă de artă, această deviză va avea de-abia atunci sensul ei adevărat.

. . . Amestecul de artă și meserie a fost nespus de dăunător amîndurora și omenirii. Din această cauză omenirea nu mai știe ce este arta. Într-o furie lipsită de sens, artistul este urmărit și i se zădărnicește crearea operei de artă.

Oamenii care cer ca obiectele de uz zilnic să fie opere de artă sînt criminali în domeniul spiritului. Ei închid drumul artistului și măresc distanța dintre omenire și artă. Acela care pune pe același nivel o pereche de cizme și un tablou, nu va fi niciodată în stare să simtă valoarea unui tablou ». **58**

Karl Kraus, cunoscut scriitor și prieten al lui Loos, explica cu spirit satiric poziția aceasta de luptă împotriva vulgarizatorilor artei:

« Adolf Loos și cu mine, el în practică, iar eu cu cuvîntul, n-am făcut altceva decît să arătăm că există o diferență între o urnă și o oală de noapte și că exact în această diferență constă cultura.

Dar alții, oameni practici, se împart în două : cei care folosesc urna ca oală de noapte și cei care folosesc oala de noapte ca urnă » !. **59**

Această poziție este doar aparent ostilă introducerii artei în viața cotidiană.

Întreaga operă de interior a lui Loos ne indică o permanentă preocupare pentru integrarea frumosului în viață. Dar înainte de a se realiza o adevărată contopire a celor două domenii era necesară o operă de definire și delimitarea exactă a fiecăruia, în condițiile social-economice și estetice ale unei noi societăți, pe măsura și necesitățile « omului modern », cum îi plăcea lui Loos să se exprime.

Unul dintre teoreticienii actuali ai « industrial design-ului », Tomas Maldonado, într-un articol publicat în 1964, arăta că, după 60 de ani, situația este aceeași:

« În mania de a considera fiecare domeniu de activitate umană ca o anumită artă sau — ceea ce este același lucru — a-l aduce la un același numitor artistic, se vădesc rămășițele concepțiilor burgheze ale secolului XIX.

Societatea noastră, care face din opera de artă o marfă, vrea să facă și din mărfuri opere de artă

La sfîrșitul secolului trecut și la începutul secolului nostru, în Italia de pildă, erau tot atîția artiști cîți locuitori. Frizerul era « artist », bucătarul, croitorul, farmacistul erau artiști. Polițistul se considera artist al ordinei, anarhistul — artist al dezordinei. Toți erau, și în realitate nici unul nu era într-adevăr, artist.

Acest mit al artei continuă să existe și primește chiar întăriri. Societatea noastră nu este satisfăcută de faptul că face din fiecare operă de artă o marfă; ea vrea mai mult. Vrea ca fiecare marfă să fie operă de artă ». 60

Este o confirmare strălucită a justeții poziției lui Loos și a actualității încă vii a acestei poziții.

Arta indică omenirii drumuri noi

El lupta împotriva vulgarizatorilor artei în numele unui înalt concept despre artă, din respect pentru artă, **« deoarece opera de artă indică omenirii drumuri noi, se gîndește la viitor ».**

PRINCIPII PENTRU O NOUĂ ARTĂ DECORATIVĂ

Perfect cunoscător al meșteșugurilor artizanale, Loos luptă de asemenea pentru apărarea lor împotriva ornamentiștilor la modă:

« Avem nevoie de o cultură de tîmplărie ; dacă artiștii de artă aplicată ar picta iar tablouri sau ar mătura străzile, am avea-o », *spunea el sarcastic, satirizînd apoi gustul pentru «stil», caracteristic unei societăți inculte, parvenite și snoabe:*

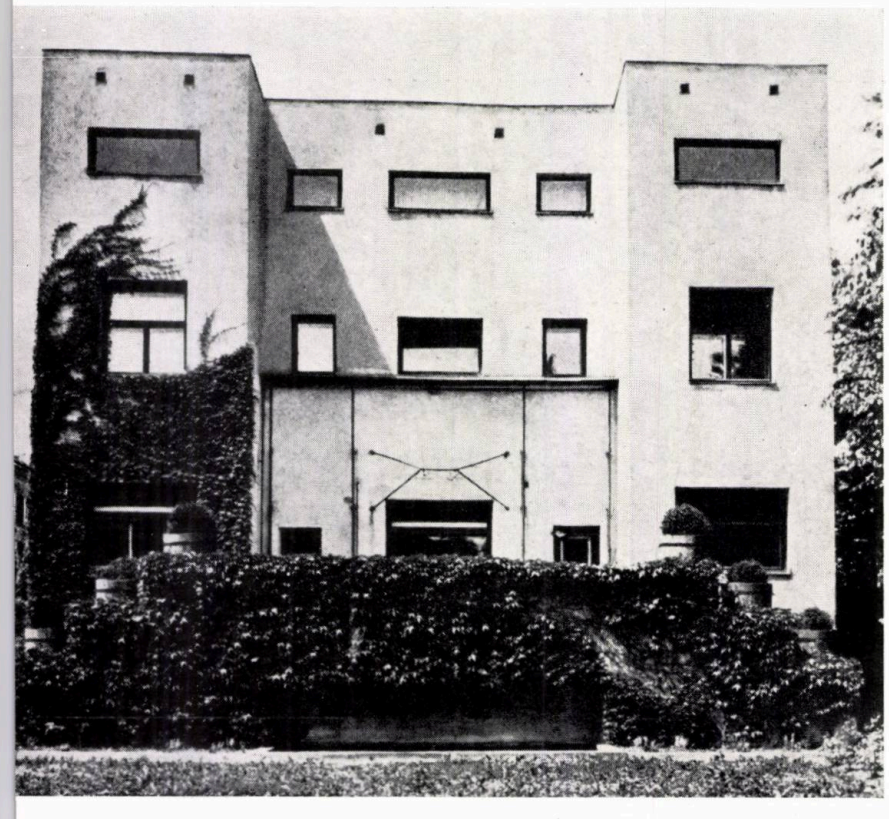

Fig. 33. — Casa Steiner, Viena (1910) — Fațada posterioară.

Către 1910—1912, Loos definește teoretic și realizează în practică un nou tip de locuință, cu o mare libertate spațială interioară — datorită denivelării planșeelor — și o expresie plastică inedită, neconformistă, frizînd scandalul, dacă ne gîndim la gusturile decorative ale vremii.

Casa Steiner (fig. 33) și casa Scheu (fig. 34) reprezintă două opere ce marchează începutul unei ere noi în « arhitectura modernă»; ele constituie primele exemplare dintr-o lungă serie de construcții nude, cu acoperișul în terasă, cu ferestre orizontale, lipsite de cornișă sau profilele tradiționale, aparținînd lui Loos, Gropius, Taut, Le Corbusier, Lurçat etc., construite în toată Europa în prima jumătate a secolului nostru.

Este meritul lui Loos de a fi inaugurat această « epocă a cuburilor albe» pe care Le Corbusier avea s-o ducă la perfecțiune prin minunata sa vilă de la Poissy (fig. 50).

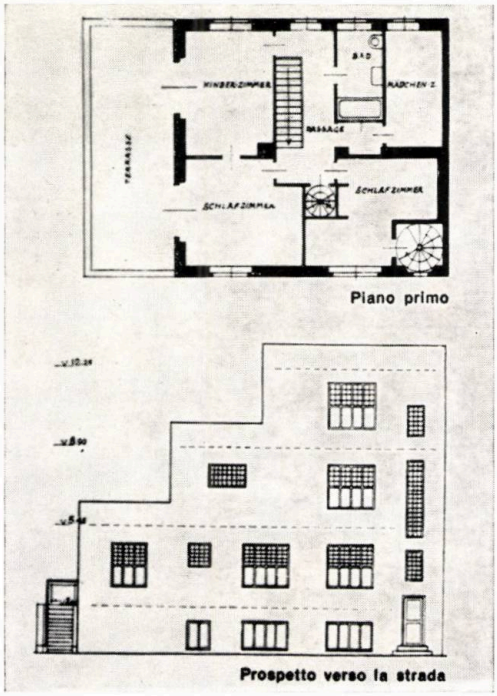

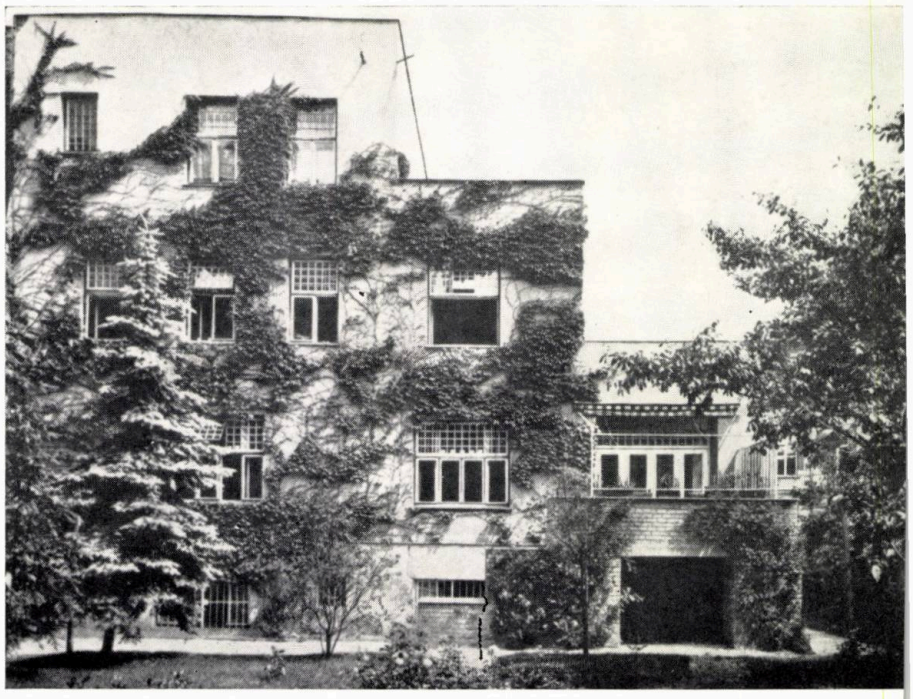

Fig. 34, 35. — Casa Scheu, Viena (1912) — Planuri și fațade.

Ce este stilul

« La întrebarea ce înseamnă « cu stil », cel mai bun răspuns l-a dat, după părerea mea, acea vrednică gospodină care a spus: dacă pe noptieră se află un cap de leu și acest cap de leu este montat de asemenea pe canapea, pe dulap, pe paturi, pe scaune, pe lavabou, scurt pe toate obiectele camerei, atunci această cameră se numește « cu stil ». **61**

În același timp el încearcă să stabilească principii care să poată genera o reînnoire a artei interiorului și a producției de bunuri de consum:

Spiritul modern cere ca obiectul să fie practic.

« Spiritul modern cere în primul rînd ca obiectul să fie practic. Pentru el Frumusețea înseamnă suprema perfecțiune, iar deoarece nepracticul nu este niciodată perfect, nu poate deci să fie frumos.

Frumusețea înseamnă suprema perfecțiune

Este imposibil ca un lucru nepractic să fie frumos. Leon Batista Alberti spunea: « un obiect, care este atît de perfect încît nu poți să-i adaugi sau să-i iei ceva fără să-l strici, este frumos ».

« Eu susțin că uzul creează forma obiectelor. Ceilalți afirmă că forma nou-creată poate influența cultura formei (a ședea, a locui).

Noi nu stăm pe scaun într-un anume fel pentru că tîmplarul a construit scaunul așa sau altfel, ci tîmplarul face scaunul într-un anume fel, deoarece noi vrem să ne așezăm într-un fel sau altul ».

« Rîndeaua din evul mediu seamănă — priviți tabloul « Melancolia » al lui Dürer — absolut cu rîndeaua noastră. Nu există o evoluție a lucrurilor odată soluționate. Ele își păstrează aceeași formă secole de-a rîndul, pînă o nouă invenție le scoate din uz sau o nouă formă de cultură le schimbă fundamental ».

Forma noilor invenții trebuie rezolvată fără invocarea stilurilor trecute

« Formele noilor invenții ale culturii noastre (trenul, telefonul, mașina de scris și altele) trebuie soluționate fără invocarea vreunui stil trecut. Nu este permisă nici transformarea unui obiect vechi cu scopul de a-l adapta necesităților moderne.

Prin asta vreau să spun: copiați exact sau creați ceva complet nou. Nu afirm însă că noul trebuie să fie contrariul celui premergător ». **62**

În sfîrșit, o idee care constituie o concluzie a întregului său mod de gîndire: în epoca noastră, ornamentul a fost înlocuit de frumusețea plastică a materialului natural, pus în valoare printr-un finisaj specific fiecăruia.

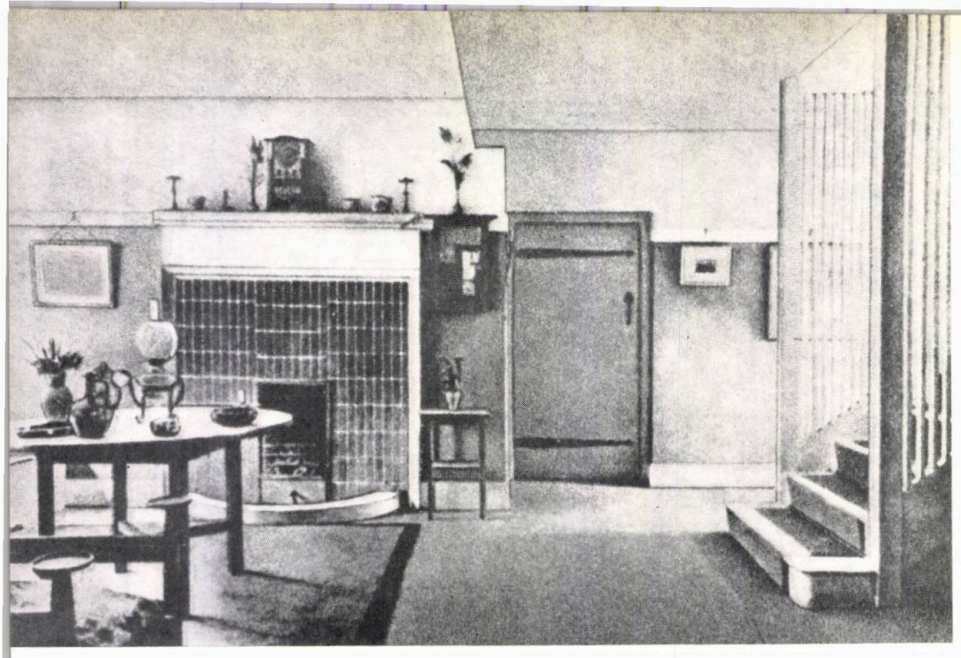

Fig. 36

Fig. 36. — C.F.A. Voysey. Interior de living room în locuința proprie din Chorley Wood (Anglia, 1899).

Fig. 37, 38. — Adolf Loos — Casa Tristan Tzara, Paris (1926). Interior și plan living room.

Fig. 39. — Adolf Loos. Interior în casa Scheu, Viena (1912).

Fig. 40. — Adolf Loos — Interior în casa Strasser, Viena (1919).

Interioarele lui Loos sînt influențate de locuința tradițională engleză, în varianta modernă a lui Voysey. Șemineul care apare în multe din interioarele sale este neuzitat în Austria.

« Chiar și omul cel mai degenerat se va feri astăzi să ornamenteze cu mozaic o frumoasă suprafață de lemn, să graveze straniul joc natural al unei plăci de marmură sau să taie o superbă vulpe argintie în pătrățele mici spre a o combina cu altă blană într-un model de tablă de șah. Noi am schimbat decorația epocilor trecute cu ceva minunat: Nobilul material este minunea lui Dumnezeu.

Orice material își are modul său caracteristic de finisaj

Orice material are modul său caracteristic de finisaj și nici un material nu poate cere să fie finisat ca alt material. Căci finisajul s-a format din posibilitățile de folosire și din modul de prelucrare a fiecărui material ; s-a format *cu* materialul și *prin* acest material. Nici un material nu permite o încălcare a domeniului lui de forme ». **63**

Astăzi, aceste idei fac parte din arsenalul de cunoștințe ale oricărui arhitect și decorator, aproape ca niște axiome. Ele și-au făcut însă drum cu greu în conștiința contemporanilor lui Loos, și chiar azi nu este inutil să fie amintite unora care adesea, în activitatea practică, le ignoră.

★

Analiza aprofundată a domeniului artelor decorative de către Loos își are explicația atît în condițiile apariției și dezvoltării curentului « Sezession », cît și în preocupările sale profesionale, axate încă din primii ani de activitate în special pe arhitectura de interior.

Gîndirea sa teoretică nu s-a mărginit însă la acest domeniu. El și-a lărgit investigația multilateral și în primul rînd în domeniul arhitecturii propriu-zise, al raporturilor sale cu arta și cu practica, căutînd să definească un nou profil al profesiunii.

Vom urmări în continuare ideile sale în această direcție, modul în care ele au fost materializate în realizările sale arhitecturale și influența pe care aceste idei și realizări au exercitat-o asupra unei întregi generații de arhitecți, pînă în deceniul al patrulea al secolului nostru.

ARHITECTUL NU ESTE UN ARTIST GRAFICIAN

Loos căuta o nouă definiție a profesiunii de arhitect, îndepărtată de la rezolvarea adevăratelor sale probleme de întregul sistem de educație academic, care transformase pe arhitect într-un artist grafician iar proiectul de arhitectură într-un tablou.

Arhitectura nouă e inventată pe planșeta de desen

. . . « Cel mai bun desenator poate fi un arhitect slab, cel mai bun arhitect poate fi, la rîndul său, un desenator slab. Talentul pentru arta grafică se pretinde încă de la alegerea profesiunii de arhitect. Întreaga noastră arhitectură nouă e inventată pe planșeta de desen și desenele realizate sînt prezentate plastic, ca niște decoruri din muzeele cu figuri de ceară.

În schimb, pentru maeștrii vechi, desenul era numai un mijloc ca să poată fi înțeleși de artizanul căruia îi revenea realizarea ; la fel cum poetul trebuie să se facă înțeles cu ajutorul scrisului. Totuși, nu sîntem încă atît de lipsiți de cultură încît să facem pe un copil să învețe poezia cu ajutorul scrisului caligrafic . . .

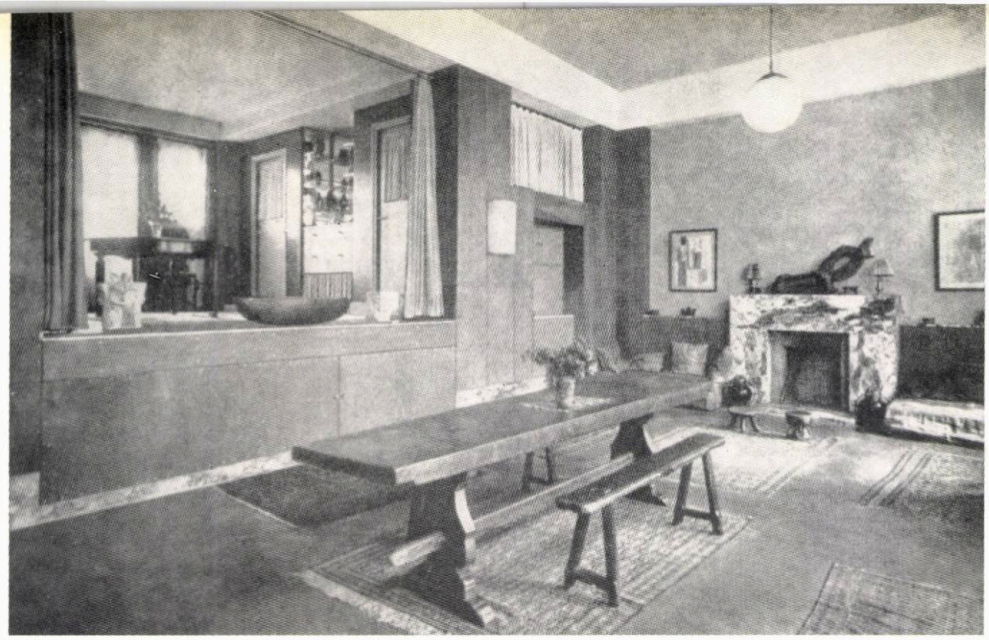

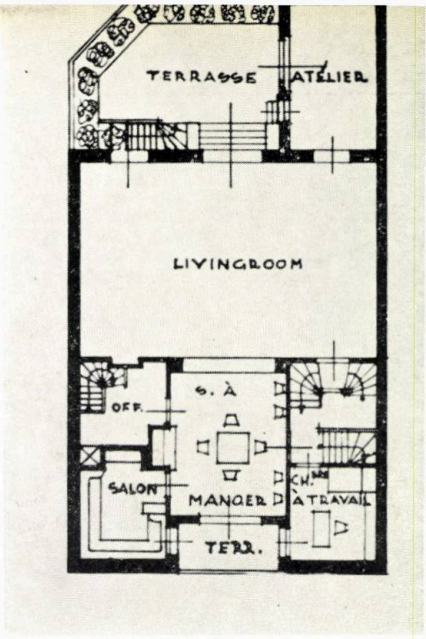

Fig. 37 Fig. 38

E ceva îngrozitor cînd un desen de arhitectură căruia, prin felul cum e prezentat, i se cere să aibă o valoare ca operă de artă grafică — și printre arhitecți există adevărați artiști graficieni — este realizat în piatră, fier sau sticlă. Într-adevăr, caracteristica unei astfel de opere de arhitectură este rămînerea la suprafață, ineficacitatea. Dacă aș putea șterge din memoria contemporanilor marele eveniment arhitectonic pe care îl formează Palazzo Pitti și l-aș prezenta desenat de cel mai bun desenator ca proiect la un concurs, juriul m-ar închide într-un ospiciu de nebuni. Astăzi, pentru crearea formelor nu mai sînt importante uneltele, ci creionul. Din profilele unei clădiri și din felul cum este împodobită, spectatorul poate deduce dacă arhitectul a desenat cu creionul numărul unu sau cinci. Și ce pervertire grozavă a gustului produce compasul în conștiința noastră ! Desenatorul, cu trăgătorul său, a provocat apariția epidemiei pătratelor. Nu există fereastră, nu există placă de marmură care să nu fie tratată la scara 1 : 100, iar zidarul și dăltuitorul trebuie să îngrădească și să înlăture cu sudoarea frunții nebunia grafică. Dacă, din întîmplare, trăgătorul artistului e încărcat cu tuș, mai are neplăceri și meșterul aurar.

În schimb, eu spun altfel : o clădire adevărată nu deșteaptă nici o impresie prin imaginea sa realizată pe o suprafață. Cea mai mare mîndrie a mea este aceea ca spațiile interioare create de mine să nu aibă nici un efect în fotografie. Și aceasta pentru ca cel care locuiește în aceste spații să nu-și recunoască locuința în imaginea fotografică, la fel cum posesorul unui tablou de Monet nu l-ar mai recunoaște într-o copie executată de Kastan ». **64**

Fig. 39

Fig. 40

Fig. 41.—Adolf Loos — Casa Hirsch, Pilsen (1907).

Fig. 42, 43. —Adolf Loos— Casa Moller, Viena (1928). Planuri și interior.

Fig. 44, 45. — Adolf Loos— Grup de 20 de vile cu acoperiș terasă în gradene. Proiect (1923).

Fig. 41

Fig. 44, 45

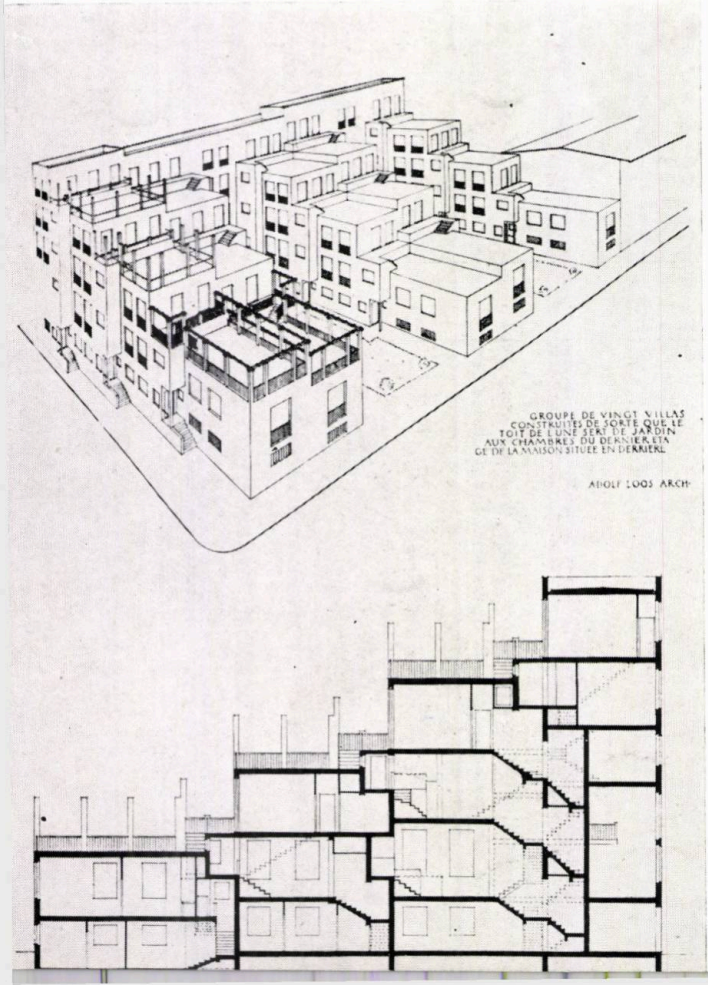

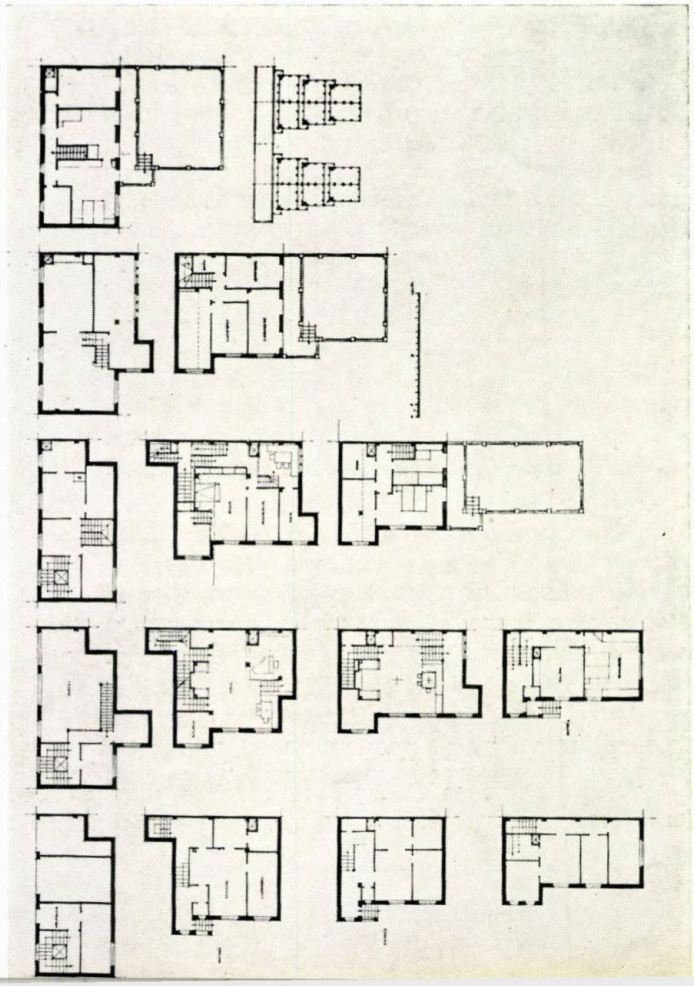

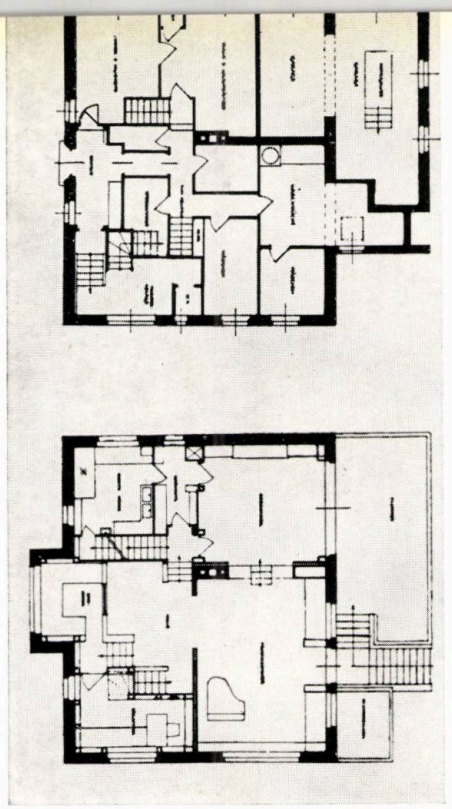

Fig. 42

Fig. 43

„ARHITECTUL ESTE UN ZIDAR CARE A ÎNVĂȚAT LATINA"

Față de declarațiile de principiu expuse pînă aici, s-ar părea că Loos înțelege să rupă orice legături cu trecutul, în numele luptei contra stilurilor istorice. Dar la fel ca în cazul ornamentului — despre care spune că « nu trebuie sistematic și consecvent înlăturat », *deoarece* « numai acolo unde a dispărut în urma exigențelor epocii, nu mai poate fi din nou aplicat » — *Loos are o înaltă apreciere pentru arhitectura antichității clasice, înțelegînd să învețe din* spiritul *ei, nu din formele ce nu pot fi repetate în alte condiții istorice. Prin aceasta el se integrează într-o concepție istorică, care vede evoluția culturii într-o succesiune continuă de cuceriri umaniste, rezultate totdeauna din necesitățile și imperativele fiecărei societăți.*

În acest sens, paralela pe care o face între cultura greacă și cea romană, arătîndu-și preferința pentru cea din urmă, este plină de semnificații :

« Cultura noastră se întemeiază pe recunoașterea măreției de neîntrecut a antichității clasice. Am învățat de la romani tehnica gîndirii și a simțirii noastre. Romanilor le datorăm sentimentul nostru social și disciplina sufletului nostru... Un arhitect este un zidar care a învățat latina. Dar arhitecții de azi par să vorbească mai mult esperanto...

Romanii n-au putut inventa ornamente noi

Nu este o întîmplare faptul că romanii nu au fost în stare să inventeze un nou ordin de coloane, un ornament nou. Erau prea avansați pentru a crea așa ceva. Ei au primit toate de la greci, adaptîndu-le scopurilor lor. Grecii erau individualiști. Fiecare clădire trebuia să aibă profilul său propriu, ornamentația sa proprie. Romanii, în schimb, gîndeau social. Grecii își puteau guverna orașele numai cu greutate, romanii au stăpînit întreg pămîntul. Grecii și-au cheltuit forța inventivă în ordinul coloanelor, romanii și-au utilizat forța în planuri. Cine poate rezolva un plan mare, nu se gîndește la profiluri noi.

Cine poate rezolva un plan mare, nu se gîndește la profile noi

De cînd omenirea simte măreția antichității clasice, un singur gînd strînge laolaltă pe arhitecți. Fiecare gîndește cam așa : și romanii din antichitate ar fi construit așa cum construiesc eu. Noi știm că nu au dreptate. Timp, loc, scop și climă, precum și ambianța împrejmuitoare, împiedică realizarea acestei intenții.

Dar de cîte ori arhitectura se îndepărtează de la marele său model, prin lucrările celor minori, ale decoratorilor, apare marele arhitect care-i conduce din nou la antichitate. Fischer von Erlach în Sud, Schlüter în Nord, au fost considerați pe drept cuvînt marii maeștri ai secolului al XVIII-lea. Iar în pragul veacului al XIX-lea îl găsim pe Schinkel. Noi l-am uitat. Cel puțin de-ar putea coborî lumina acestei arte strălucite asupra generației următoare de arhitecți ». **65**

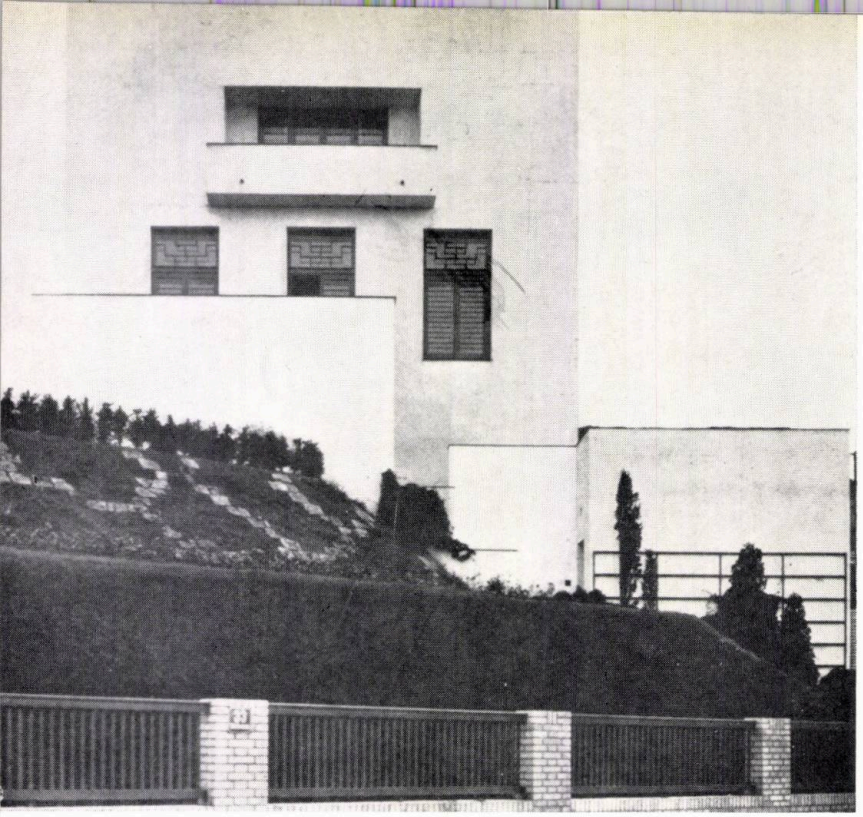

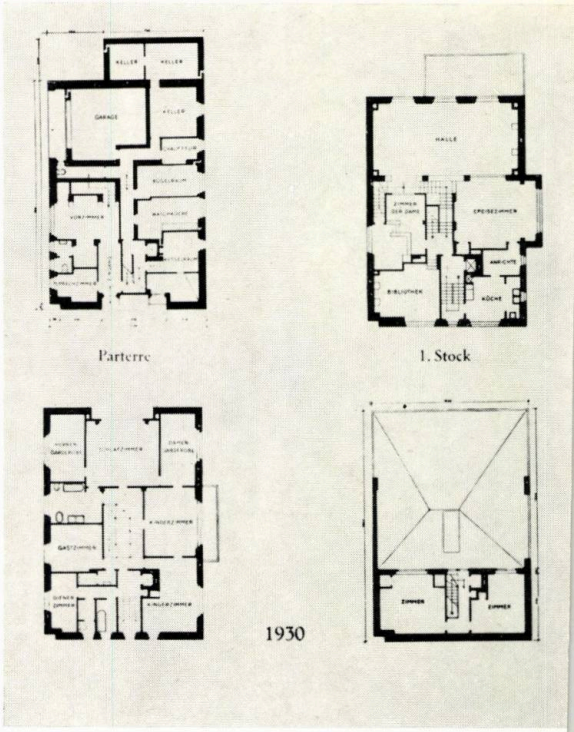

Fig. 46, 47. — Adolf Loos — Casa Müller, Praga (1930) — Fațada principală și planuri.

ARHITECTURA ȘI EPOCA

Acordul operei arhitecturale cu epoca, raportul ei cu tradiția și cu necesitățile contemporane constituie una dintre problemele principale atacate de Loos. Părerile sale și-au păstrat întrega lor actualitate, arhitecții zilelor noastre fiind confruntați în permanență cu aceleași întrebări fundamentale.

Există un remarcabil acord între exteriorul oamenilor și exteriorul caselor

. . . « Nu v-a sărit pînă acum niciodată în ochi remarcabilul acord care există între exteriorul oamenilor și exteriorul caselor? Nu se potrivește oare stilul gotic cu pieptănăturile cu bucle lungi și perucile mari, cu barocul? Dar oare casele noastre de azi se armonizează cu îmbrăcămintea noastră? Există teama de uniformitate? Dar, vă rog, clădirile vechi care aparțin unei epoci determinate și unor țări determinate, nu erau uniforme? Atît de uniforme, încît grație uniformității lor a devenit posibilă clasarea lor după stiluri și țări, după popoare și orașe? Vanitatea cu nervozitățile ei, era străină vechilor maeștri. Tradiția a determinat formele, nu formele au schimbat tradiția. Maeștrii nu trebuiau totuși să aplice în mod fidel — în fiecare caz — forma stabilă, consacrată, tradițională. Sarcini noi au dus la schimbarea formelor, și astfel au fost distruse vechile reguli și au ieșit forme noi.

Sarcini noi au dus la schimbarea formelor

Dar oamenii acelor vremuri erau de acord cu arhitectura timpului lor. Casele construite după noile criterii plăceau tuturor. Astăzi, majoritatea caselor plac numai la două persoane: proprietarului și arhitectului ». **66**

ARHITECTURA ȘI ARTA

Continuîndu-și analiza, Loos încearcă să stabilească raporturile dintre arhitectură și artă. El face o paralelă între opera de artă și arhitectură, ajungînd la concluzia că arhitectura nu face parte din domeniul artei.

Casa trebuie să placă tuturor, opera de artă, nimănui

« Casa trebuie să placă tuturor, spre deosebire de opera de artă, care nu trebuie să placă nimănui. Opera de artă este o chestiune particulară a artistului. Casa nu. Opera de artă vine pe lume fără să fie nevoie de ea. Casa, în schimb, satisface o nevoie. De opera de artă nu este răspunzător nimeni, de casă sînt răspunzători toți. Opera de artă vrea să smulgă pe oameni din

comoditatea lor. Casa este în serviciul comodității. Opera de artă indică omenirii drumuri noi, se gîndește la viitor. Casa se gîndește, dimpotrivă, la prezent. Omului îi place tot ce servește comodității sale. Și urăște tot ceea ce îl bruschează și vrea să-l smulgă din situația la care a ajuns și pe care și-a asigurat-o. De aceea el iubește casa și urăște arta.

Opera de artă indică omenirii drumuri noi

Așadar, casa nu ar avea nimic de-a face cu arta și arhitectura nu ar trebui să fie trecută printre arte? Este chiar așa.

Numai o foarte mică parte din arhitectură aparține artei: mormîntul și monumentul. Tot restul care servește unui scop trebuie să fie exclus din domeniul artei.

Numai atunci cînd va fi înlăturată grosolana neînțelegere datorită căreia se consideră că arta poate fi subordonată unui scop oarecare, numai atunci va dispărea din lexicul popoarelor expresia mincinoasă de « artă aplicată », numai atunci vom avea arhitectura timpului nostru ». . . . **67**

« Arta aplicată », o expresie mincinoasă

Loos este sarcastic pentru că el — unul dintre cei mai sensibili iubitori ai artei din epoca sa, care a înțeles printre primii muzica novatoare a lui Schönberg și Webern — este indignat de valul de vulgarizatori ai artei.

Într-o epocă în care arhitectura nu mai era nimic altceva în afară de artă, în care cuvintele funcțiune, structură, scop social, economie, materiale noi, nu aveau nici un sens pentru majoritatea arhitecților, proclamarea divorțului dintre arhitectură și artă constituia o blasfemie.

Răspunsul lui Loos era categoric, pe baza aceleiași înalte concepții despre artă și funcțiunile ei. El era just în principiu, fără să fie completat însă de o definiție mai adîncă a sferei arhitecturii, care apare, din această cauză, îngustată și sărăcită.

Problema acestor raporturi n-a încetat să constituie una dintre cele mai dezbătute din întreaga evoluție a arhitecturii contemporane. Ea n-a dispărut pînă în zilele noastre, cînd este readusă cu vigoare în actualitate de diverse încercări ce încearcă să subordoneze din nou, ca în epoca lui Loos, funcțiunea formei, proclamînd primatul plasticii arhitecturale.

Loos nu uită însă posibilitățile expresive ale arhitecturii, valorile sale emoționale.

«Arhitectura deșteaptă în oameni stări sufletești. Datoria arhitectului este aceea de a preciza aceste stări sufletești. Camerele trebuie să fie luminoase și confortabile, iar casele locuibile. Palatul Justiției trebuie să se ridice în fața viciilor ascunse ca un gest de amenințare. Edificiul Băncii trebuie să spună: banii tăi sînt păstrați aici în mod sigur și cu grijă, de oameni cinstiți.

Datoria arhitectului este de a preciza stări sufletești

Fig. 48, 49. — Adolf Loos — Casa Müller, Praga. Vedere exterioară și interior.

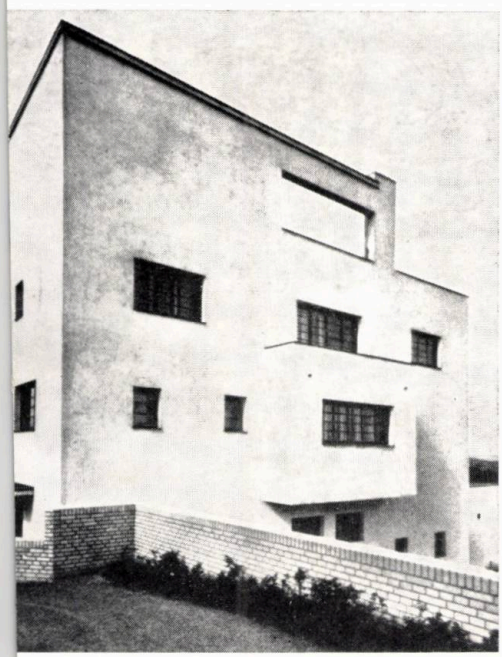

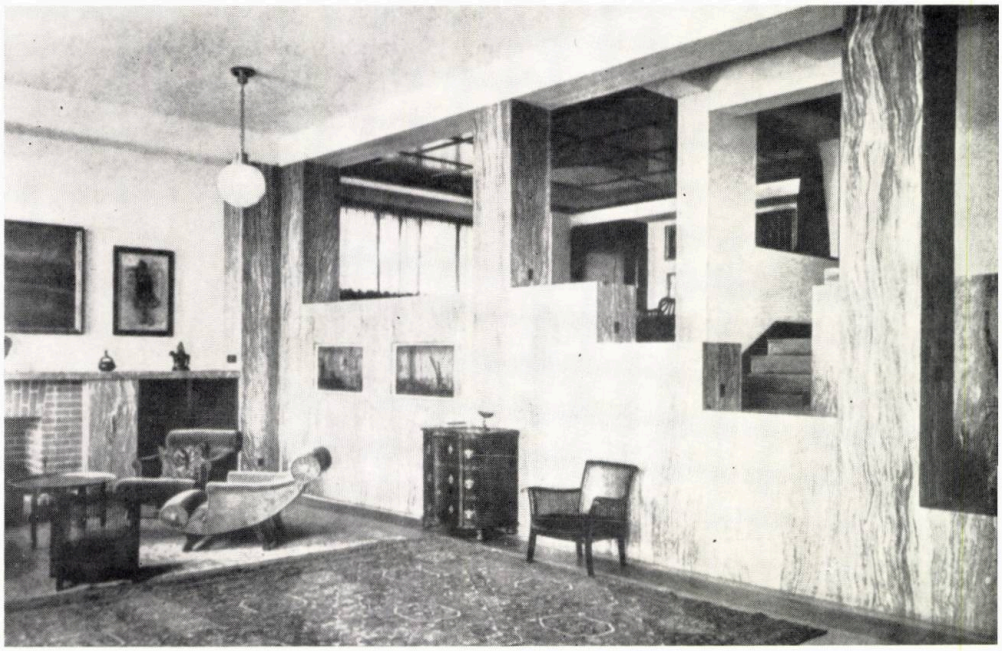

Arhitectul trebuie să țină seama de factorii care deșteaptă stările sufletești

Arhitectul reușește să realizeze acest lucru numai dacă ia în considerare, la orice edificiu, acei factori care au deșteptat pînă acum, în om, starea sufletească amintită. La chinezi, culoarea doliului este cea albă, la noi este cea neagră. Prin urmare, ar constitui o imposibilitate pentru arhitecții noștri provocarea unei stări sufletești vesele prin culoarea neagră.

Dacă dăm în pădure peste o movilă lungă de 6 picioare și lată de 3 picioare, ridicată cu lopata în formă de piramidă, devenim serioși și un glas interior ne spune : aici este înmormîntat cineva. Aceasta este arhitectura ». **68**

Le Corbusier avea să sintetizeze, lapidar, această idee, 15 ani mai tîrziu:

« Arhitectura înseamnează să stabilești cu materiale brute, raporturi emoționale ». **69**

ORIGINEA TEXTELOR

56, 57 — Adolf Loos, Ornament und Verbrechen (cf. Casabella nr. 233, pg. 39—40) • 50 — Heinrich Kulka, Adolf Loos, Ed. Anton Schroll & Co, Viena 1931, pg. 20—21 • 59 — Franz Glück, Adolf Loos, Ed. G. Crès & Cie, Paris 1931, pg. 11 & • 60 — Tomas Maldonado — Educația proiectării, în Architectural Design nr. 11/1960 • 61, 62, 63 — H. Kulka, op. cit. • 64, 65, 66, 67, 68 — Adolf Loos — «Architecktur», 1909 • 69 — Le Corbusier — Vers une architecture, Paris 1924.

Fig. 50. — Le Corbusier — Vila Savoye la Poissy (1929).

Plăci izolante THERAK — se utilizează în prezent cu foarte bune rezultate la locuințe, la construcții industriale și la instalații frigorifice.

Plăcile izolante THERAK permit realizarea unei izolații termice și acustice îmbunătățite prin comparație cu cea pe care o asigură geamurile simple. Dispare cu desăvîrșire fenomenul supărător de umflare a geamurilor la variații mari de temperatură. Deosebit de aceasta, utilizarea plăcilor izolante THERAK conduce la economii importante de material la executarea cercevelelor.

Plăcile izolante THERAK, un produs al fabricii VEB Flachglaswerk Aken, se realizează pe baza unor procedee tehnologice diferențiate.

Un produs al viitorului.

Plăci izolante THERAK — un material din mai multe straturi de geam suprapuse, indicat a fi utilizat la executarea ferestrelor.

FURNIZĂM — geamuri în două straturi, geamuri în trei straturi, geamuri în patru straturi.

Glas Keramik DEUTSCHER INNEN-UND AUSSENHANDEL 108 BERLIN KRONENSTRASSE 19-19a

REPUBLICA DEMOCRATĂ GERMANĂ

40538
LEI 20

OFFERS:

● furniture suites ● period furniture ● modern occasional furniture ● period occasional furniture ● bentwood chairs ● joinery chairs ● folding chairs ● stools ● parts of furniture ● doors ● windows ● prefab houses ● camping cabins ● packagings (beechwood beer barrels, fittings for beechwood barrels, various models of beechwood barrels for packing fruit and vegetables) ● sports articles: boats, javelins, disks, skies, sledges, etc. ● woodcraft, caskets, bibelots, bowls, plates, vases, statuettes, etc. ● household wooden utensils: trenchers, coat hangers, planks, choppers, broomstiks, handles for tools, etc. ● matches

Imports: ● exotic wood

TEHNO FOREST EXPORT

14, Magistrala Nord-Sud
Bucharest — Romania P.O.B.: 4822
International telephone: 69 ; Telex: 399
Cables: Tehnoforest—Bucharest

Taxele poştale plătite în numerar conf. aprobării D.G.P. Nr. 10/8020 din 22 XII. 1966

architectura 1967 5

TEHNOFOREST EXPORT

OFFERS:

● furniture suites ● period furniture ● modern occasional furniture ● period occasional furniture ● bentwood chairs ● joinery chairs ● folding chairs ● stools ● parts of furniture ● doors ● windows ● prefab houses ● camping cabins ● packagings (beechwood, beer barrels, fittings for beechwood barrels, various models of beechwood barrels for packing fruit and vegetables) ● sports articles: boats javelins, disks, skis, sledges, etc. ● woodcraft, caskets, bibelots, bowls, plates, vases, statuettes, etc. ● household wooden utensils: trenchers, coat hangers, planks, choppers, broomsticks, handles for tools, etc. ● matches

Imports: ● exotic wood

14, Magistrala Nord-Sud
Bucharest — Romania P.O.B.: 4822
International telephone: 69; Telex: 399
Cables: Tehnoforest — Bucharest

COLEGIUL DE REDACȚIE
prof. arh. M. ALIFANTI
arh. M. BERCOVICI
dr. arh. M. CAFFÉ
prof. arh. M. LOCAR
ing. A. LUPESCU
arh M. MELICSON
(redactor șef)
arh. C. MOȘINSCHI
arh. GH. PAVLU
prof. arh. G. PETRAȘCU

arhitectura

ORGAN AL UNIUNII ARHITECȚILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ȘI AL COMITETULUI DE STAT PENTRU CONSTRUCȚII, ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE

ANUL XV — nr. 108

1967 5

• CONSTRUCTIONS INDUSTRIELLES

Alexandru Costinesco, architecte

L'ARCHITECTURE DES FABRIQUES ET DES ENSEMBLES DE L'INDUSTRIE ALIMENTAIRE

Alexandru Costinesco, Liliana Corradino, Maria Novitschi, architectes

UNE FABRIQUE DE BIÈRE, À BACĂU

Victor Lissai, architecte

LA FABRIQUE DE PAIN « TITAN », À BUCAREST

Stefania Stupcanu, Coman Achim, architectes

LA CENTRALE ELECTRIQUE DU GROUPE INDUSTRIEL DE BRĂILA

Victor Păunesco-Vaida, architecte

STATION DE TRANSFORMATION, À VALEA LARGA

Monica Constantinesco, architecte

CHÂTEAU D'EAU À SLATINA

Alexandru Fărcașiu, Sabina E. Pop, architectes

LA FABRIQUE DE COUSSINETS MINCES, À BRAȘOV

• CONSTRUCTIONS AGROZOOTECHNIQUES

Mihai Calinovschi, architecte

PROJETS DE COMPLEXES ZOOTECHNIQUES DE TYPE INDUSTRIEL

• ÉTUDES ET PROJETS

Mircea Enesco, architecte

UNITÉS DE RECHERCHES SCIENTIFIQUES

Ștefan Angelesco, ingénieur, Mircea Enesco, architecte

PROBLÈMES DE L'AMÉNAGEMENT INDUSTRIEL

* * *

QUELQUES ASPECTS DE L'EFFICIENCE ÉCONOMIQUE DANS LE DOMAINE DE L'ARCHITECTURE INDUSTRIELLE

• NOUVELLES RÉALISATIONS

• CONCOURS

Iulian Deșco, architecte

LA PLACE PRÉUSINALE EST, DU COMBINAT SIDÉRURGIQUE «GHEORGHE GEORGHIU — DEJ », À GALATZI

• ENSEIGNEMENT

Ion Găleșeanu, architecte

PROJETS DE DIPLOMES D'ARCHITECTURE INDUSTRIELLE

• THÉORIE ET HISTOIRE DE L'ARCHITECTURE

Marcel Melicson, architecte

FICHES POUR UNE HISTOIRE DE LA PENSÉE ARCHITECTURALE CONTEMPORAINE (V)

• **CONSTRUCȚII INDUSTRIALE**

2 Arh. Alexandru Costinescu

ARHITECTURA FABRICILOR ȘI ANSAMBLURILOR DIN INDUSTRIA ALIMENTARĂ

8 Arh. Alexandru Costinescu, arh. Liliana Corradino, arh. Maria Novițchi

FABRICA DE BERE DIN BACĂU

14 Arh. Victor Lissai

FABRICA DE PÎINE « TITAN » DIN BUCUREȘTI

18 Arh. Ștefania Stupcanu, arh. Coman Achim

CENTRALA ELECTRICĂ A GRUPULUI INDUSTRIAL BRĂILA

19 Arh. Victor Păunescu-Vaida

STAȚIA DE TRANSFORMARE VALEA LARGĂ

20 Arh. Monica Constantinescu

CASTEL DE APĂ LA SLATINA

21 Arh. Alexandru Fărcașiu, arh. Sabina E. Pop

FABRICA DE CUZINEȚI SUBȚIRI DIN BRAȘOV

• **CONSTRUCȚII AGROZOOTEHNICE**

22 Arh. Mihai Calinovschi

PROIECTAREA COMPLEXELOR ZOOTEHNICE DE TIP INDUSTRIAL

• **STUDII ȘI PROIECTE**

28 Arh. Mircea Enescu

UNITĂȚI DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ

36 Ing. Ștefan Angelescu, arh. Mircea Enescu

PROBLEME DE SISTEMATIZARE INDUSTRIALĂ

38 ***

UNELE ASPECTE ALE EFICIENȚEI ECONOMICE ÎN DOMENIUL ARHITECTURII INDUSTRIALE

• **NOI REALIZĂRI**

• **CONCURSURI**

42 Arh. Iulian Deșcu

PIAȚA PREUZINALĂ EST A COMBINATULUI SIDERURGIC « GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ » DE LA GALAȚI

• **ÎNVĂȚĂMÎNT**

48 Arh. Ion Găleșeanu

PROIECTE DE DIPLOMĂ, DE ARHITECTURĂ INDUSTRIALĂ

• **TEORIA ȘI ISTORIA ARHITECTURII**

Arh. Marcel Melicson

FIȘE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE (V)

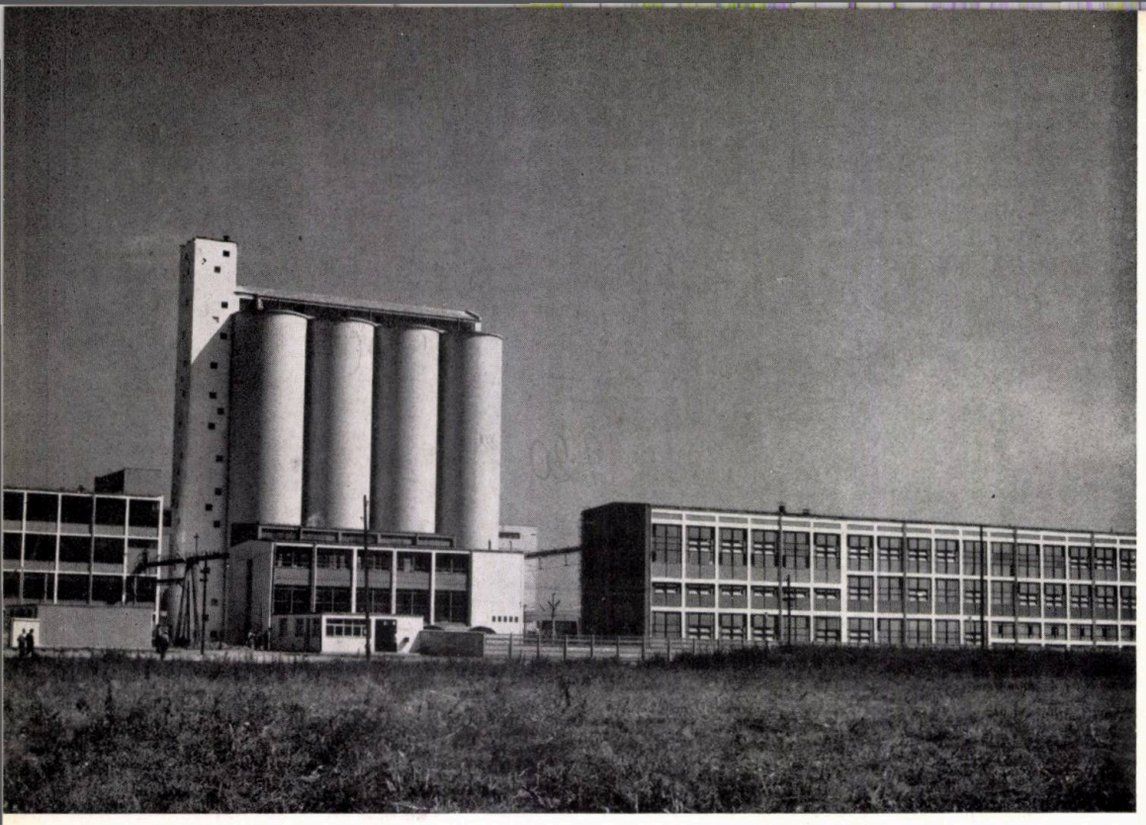

Fabrica de ulei « Unirea » din Iași

CONSTRUCȚII INDUSTRIALE

arh. alexandru costinescu

arhitectura fabricilor

Fabrica de produse lactate din Bacău

Ținînd seama de greaua moștenire lăsată de regimurile trecute și de importanța pe care această ramură a industriei o are pentru ridicarea nivelului de trai al populației, de la naționalizare și pînă în prezent, statul nostru a alocat industriei alimentare fonduri de investiții care se cifrează la aproape 8 miliarde lei, reprezentînd cca 6% din fondurile de investiții pe ansamblul industriei. Datorită acestor investiții au fost dezvoltate, modernizate și construite peste 700 unități industriale ale sectorului, care — prin producția lor — asigură populației produse alimentare de bună calitate și în cantități sporite, unele dintre ele constituind totodată importante realizări ale arhitecturii noastre industriale.

Criteriile de repartizare a fondului de investiții pe subramuri au avut în vedere în primul rînd importanța economică-socială a produselor, a căror producție trebuia dezvoltată, gradul de rămînere în urmă a capacității sau a nivelului tehnic de producție în raport cu sarcinile, posibilitățile de asigurare cu materii prime și totodată îmbunătățirea repartizării teritoriale

Fabrica de conserve din Constanța — Secția „Pepsi Cola"

şi ansamblurilor din industria alimentară

a forţelor de producţie pe ansamblul ţării şi ridicarea economică şi culturală a regiunilor rămase în urmă, în trecut. Ca urmare, cca 60% din totalul fondurilor de investiţii — afectate construirii de unităţi noi în sectorul industriei alimentare în ultimii 15 ani — au fost îndreptate spre Moldova, Dobrogea şi Oltenia, care rămăseseră aproape complet în afara cercului îngust al politicii capitaliste de investiţii în industrie.

Este de subliniat că investiţiile realizate au contribuit — pe lîngă sporirea capacităţii de producţie — şi la ridicarea nivelului tehnic al unităţilor din ramura alimentară, la sfîrşitul anului 1966 proporţiile producţiei obţinute în instalaţii moderne fiind de 55% la ulei, aproape 50% la zahăr, 40% la conserve etc.

Sarcinile trasate de Congresul al VIII-lea al P.C.R. au fost astfel îndeplinite, la sfîrşitul şesenalului producţia sectorului fiind de aproape 2 ori mai mare decît în anul 1959, industria alimentară devenind o industrie practic nouă, la nivelul ultimelor realizări ale tehnicii şi cu un grad ridicat de mecanizare şi automatizare.

Înfiinţat în anul 1950, Institutul de proiectări al industriei alimentare a avut un rol deosebit de important, atît în proiectarea dezvoltărilor şi modernizărilor întreprinderilor existente, cît şi în construirea noilor unităţi ale industriei alimentare.

Stabilirea unor fluxuri tehnologice moderne, corelarea şi sincronizarea armonioasă a capacităţilor şi parametrilor funcţionali ai utilajelor din ţară cu cele din străinătate, condiţiile specifice foarte diferite ale numeroaselor subramuri ale industriei alimentare (marea varietate de tipuri şi sortimente de produse, perisabilitatea materiilor prime şi a produselor alimentare, necesitatea menţinerii unei igiene perfecte la realizarea produselor, condiţii speciale de temperatură şi umiditate impuse de caracterul unor procese chimice şi biologice etc.) au constituit probleme complexe a căror rezolvare prin soluţii moderne şi uneori chiar originale a fost raţional îmbinată cu alegerea unor soluţii constructive şi arhitectonice, la un nivel economic şi artistic ridicat.

Rezolvarea acestor probleme a fost cu atît mai dificilă cu cît unităţile vechi existente în industria alimentară nu au putut constitui o bază de documentare pentru proiectare, fiind necesară o perioadă, inerentă oricărui început, de tatonări şi căutări în vederea stabilirii unor principii de bază pentru soluţionarea aspectelor complexe ale proiectării industriale (tehnologice, constructive, urbanistice etc.).

Aceste principii călăuzitoare au condus la cristalizarea unor noi concepţii care au generat apariţia unor noi subramuri ale industriei alimentare. Au fost practic create pe baze noi: industria laptelui, industria frigorifică, industria cărnii (prin construirea pe principiul combinatelor de carne a noilor abatoare), industria morăritului şi panificaţiei, subramuri industriale în care în trecut produsele se realizau prin metode meşteşugăreşti, la un nivel tehnic coborît şi în condiţii igienice necorespunzătoare.

★

Amplasarea fabricilor și complexelor industriale alimentare a fost determinată de factorii tehnico-economici și sociali, de condițiile speciale de alegere a terenului pentru întreprinderile industriale, de existența planurilor de perspectivă pentru dezvoltarea industriei, cît și de prevederile schițelor sau planurilor de sistematizare a localităților. Concepția de amplasare a întreprinderilor a evoluat în strînsă legătură cu etapele de dezvoltare a industriei din planurile de perspectivă, paralel cu concepția de sistematizare teritorială și urbană.

Cum, la începutul activității institutului, schițele și planurile de sistematizare pentru majoritatea localităților din țara noastră nu fuseseră abordate și nu existau nici suficiente date asupra dezvoltării lor, amplasamentele alese nu au reprezentat întotdeauna soluțiile cele mai corespunzătoare.

În orașe exista tendința de amplasare a întreprinderilor în așa-zise zone de industrie locală, astfel încît multe întreprinderi cu caracter de deservire a populației, ca fabricile de pîine din Caransebeș, Reșița, Baia-Mare etc., au fost amplasate la distanțe prea mari de centrele locuite pe care le aprovizionau.

În alte situații s-a exagerat în amplasarea unităților chiar în centrul zonelor locuite, ca în cazul fabricii de pîine din Boldești, construită chiar în piața principală a localității, în fața clădirii sfatului popular, amplasare care creează dificultăți în circulația vehiculelor ce deservesc producția și stînjenește totodată și circulația din localitate.

Au existat de asemenea tendințe ca prin alegerea terenurilor pentru industrii să se rezolve problema utilităților zonelor în care se amplasau, astfel că în multe cazuri valorile de investiții ale noilor fabrici au fost grevate de costuri suplimentare care ar fi putut fi evitate.

Chiar în cazul în care noile fabrici au fost amplasate în zone industriale, inexistența unor studii și detalii de sistematizare care să stabilească profilul și dezvoltarea acestor zone a făcut ca, așa cum s-a întîmplat cu zona Mărgineni-Bacău, soluțiile preconizate să nu ducă la cea mai bună rezolvare a problemelor.

Paralel cu întocmirea schițelor de sistematizare ale localităților și detaliilor de sistematizare pentru unele zone industriale, ca urmare a sarcinilor concrete trasate în această privință de documentele Congresului al VIII-lea al P.C.R., problema amplasării fabricilor și ansamblurilor industriale alimentare a căpătat un nou aspect.

Amplasamentele noilor fabrici și complexe alimentare au fost stabilite pe baza unor studii tehnico-economice aprofundate. Totodată, noile întreprinderi au fost amplasate în zone industriale în care au fost rezolvate în comun cu alte industrii toate lucrările de deservire: căi de comunicații feroviare și rutiere, utilitate etc.

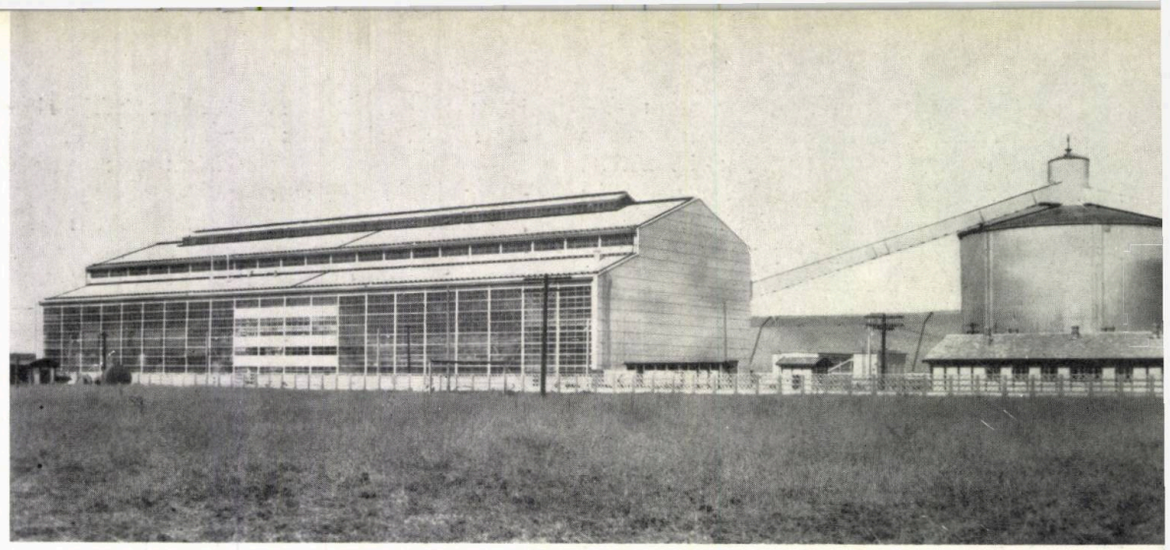

Fabrica de zahăr «Siretul» din Bucecea

S-a urmărit realizarea unor cooperări cît mai eficiente care au dus la crearea în cadrul orașelor a unor zone de industrie alimentară sau în cadrul zonelor industriale a unor sectoare de industrie alimentară, ca zonele industriale alimentare de la Baciu — Cluj, Mărgineni — Bacău, Galați, sectorul alimentar din zona industrială Iași, complexele industriale alimentare de la Sibiu, Turnu-Severin, Medgidia etc.

Gruparea amplasamentelor fabricilor și ansamblurilor alimentare în complexe, în scopul realizării unei cît mai eficiente cooperări, constituie în continuare o permanentă preocupare a institutului.

Cu deosebită grijă s-a studiat și amplasarea fabricilor și ansamblurilor alimentare în interiorul orașelor, în zonele de locuințe.

Noua secție a fabricii de ciocolată «București», fabrica de pîine «Titan» din București, amplasată în cartierul 23 August-Balta Albă, formînd un complex cu silozul «Titan», existent, și cu moara de porumb, fabrica de pîine din Timișoara, fabrica de pîine din Craiova, amplasată la intrarea în oraș dinspre București, fabrica de pîine din Sinaia, fabrica de produse lactate din Constanța etc., încadrîndu-se armonios în arhitectura ansamblurilor de locuințe în mijlocul cărora sînt construite, constituie în același timp puncte de interes urbanistic ale acestora.

Rezolvarea unor cît mai corespunzătoare planuri generale ale noilor întreprinderi a constituit una din preocupările importante care a evoluat o dată cu abordarea proceselor tehnologice moderne, cu ridicarea gradului de mecanizare și automatizare a întreprinderilor și în același timp cu cristalizarea ideilor de sistematizare a zonelor industriale.

Obținerea unui coeficient cît mai ridicat de utilizare a terenului, în vederea micșorării cheltuielilor de investiții și exploatare a rețelelor exterioare și totodată evitarea scoaterii din circuitul agricol a unor suprafețe prea mari de teren, realizarea unor circulații clare și lesnicioase, folosirea cît mai judicioasă a pantelor naturale ale terenului în vederea obținerii de economii la lucrările de terasamente, care au dus în final la obținerea unor planuri generale din ce în ce mai compacte, au constituit obiectivele principale care au fost urmărite a se realiza.

Cunoscînd caracterul de ansamblu al arhitecturii industriale, faptul a condus la sublinierea și punerea în valoare a arhitecturii noilor fabrici și ansambluri industriale alimentare.

Comparîndu-se realizările de la începutul activității institutului cu cele prezente, îmbunătățirea gradului de ocupare a terenului apare evidentă, indici de ocupare de peste 50% fiind curent obținuți chiar la proiectele pentru întreprinderi necesitînd construcții cu suprafețe reduse și zone de protecție mari.

Cu toată atenția deosebită care s-a acordat rezolvării acestor probleme, coeficienții de utilizare a terenului sînt încă inferiori celor obținuți în alte sectoare industriale. Faptul se datorează suprafețelor construite, în general reduse, ale majorității fabricilor din industria alimentară și mai ales zonelor de protecție sanitară mari, precum și unor distanțe exagerate, între clădiri și instalații, impuse de norme. Este necesar ca, ținînd seama de noile condiții de circulație și de posibilitățile moderne de combatere a nocivităților și de prevenire a incendiilor, să se depună o activitate susținută pentru obținerea unor coeficienți cît mai ridicați de ocupare a terenului.

Comasarea construcțiilor în clădiri monobloc a fost urmarea firească a însemnatelor avantaje pe care le prezintă această soluție, datorită scurtării și mecanizării transporturilor interioare, ieftinirii lucrărilor de instalații aferente construcțiilor, reliefării plasticii arhitecturale a unor volume construite mai importante, cum

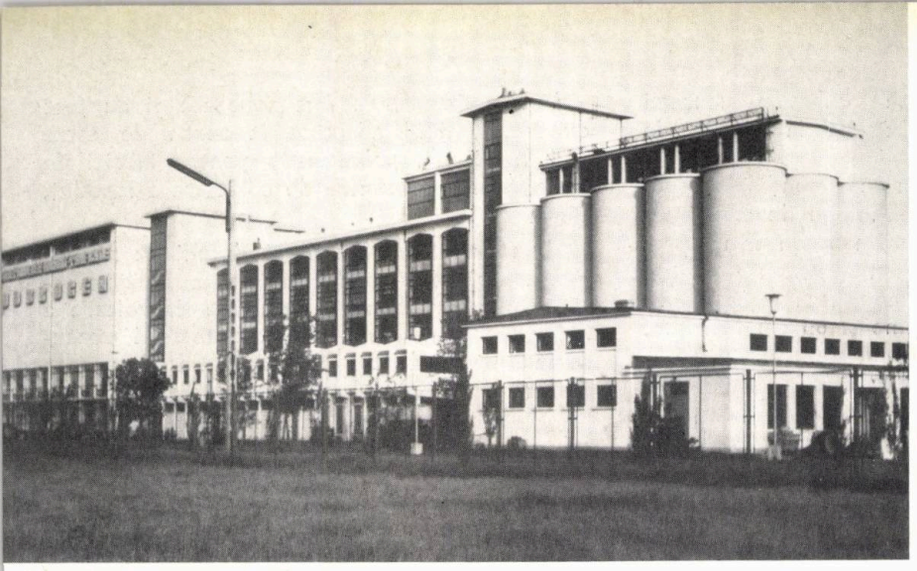

Combinatul de morărit și panificație « Dobrogea » din Constanța

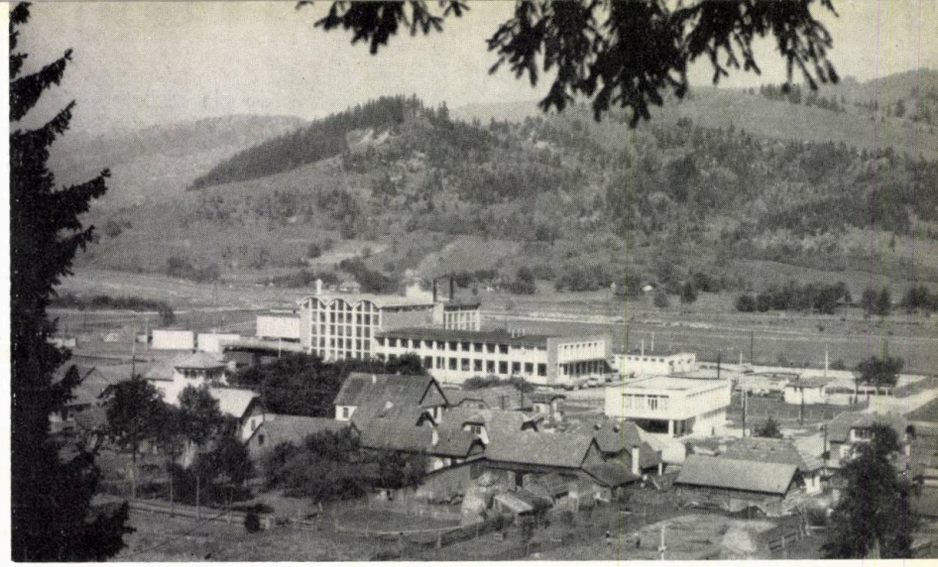

Fabrica de lapte praf « Rarăul » din Cîmpulung Moldovenesc

și posibilităților pe care le-au oferit în această privință utilizarea tehnologiilor noi și utilajele moderne.

Astfel, în timp ce la Fabrica de ulei din Podari, regiunea Oltenia, construită în 1950, toate secțiile de fabricație sînt amplasate în clădiri separate, la fabrica de ulei « Unirea » — Iași, dată în funcțiune în 1961, acestea au fost grupate în numai patru corpuri de clădiri.

Aceeași tendință de comasare a construcțiilor în clădiri monobloc s-a manifestat și în proiectarea fabricilor de zahăr. Astfel, la noua fabrică de zahăr de la Buzău au fost comasate cu hala de fabricație, atelierul mecanic și magazia de materiale și au fost înglobate, în același corp de clădiri legat de hala de fabricație, anexele social-sanitare, pavilionul administrativ, laboratorul central al fabricii și laboratorul pentru analize agricole, construcții care la fabricile de zahăr realizate pînă în prezent formau corpuri de clădiri separate.

Morile noi înglobează într-un singur corp de clădire toate funcțiunile necesare obținerii făinii: depozitarea grîului, precurățătoria și curățătoria, secția de măcinare, omogenizarea și depozitul de făină, transporturile interioare fiind astfel extrem de reduse. În același corp de clădire sînt înglobate vestiarele, birourile de producție, tabloul central de comandă și laboratorul.

Față de planul primei fabrici de conserve construite, fabrica de conserve din Tecuci, avînd planul corpului principal de fabricație în formă de furcă, sau cel în formă de « E » al fabricii de conserve din Zagna-Vădeni, planurile dreptunghiulare foarte apropiate de pătrat în care sînt înglobate atît funcțiunile de producție cît și cele de depozitare (ca la fabricile de conserve de la Ovidiu și Caracal, generate de concepția tehnologică modernă de realizare a produselor pe linii de fabricație) dovedesc în mod evident avantajele clădirilor monobloc, atît din punct de vedere funcțional și constructiv, cît și din punct de vedere al expresiei plastice.

În aceeași măsură, urmare a prevederii sălilor de tăiere la etaj, concepție modernă nou aplicată în țara noastră, comasarea spațiilor și realizarea unei construcții avînd un volum ordonat la abatorul din Hațeg, au generat importante avantaje din punct de vedere funcțional, al exploatării și costului de investiții față de abatorul de la Bacău, unde s-a urmărit îmbrăcarea strictă a procesului tehnologic în construcție, pe lîngă faptul că planul în formă de trident al acestuia a condus și la utilizarea neeconomică a terenului.

Tipuri noi de construcții pentru fabricile din industria alimentară au generat și noile procedee moderne utilizate pentru depozitarea materiilor prime și produselor finite.

Depozitarea în vrac a generat la fabricile de zahăr apariția în locul depozitelor a silozurilor de zahăr, de mare capacitate. Aceste construcții, prin forma lor, dau un caracter specific noilor fabrici de zahăr. La mori, depozitarea în vrac a solicitat apariția silozurilor de făină și tărîțe, înlocuind vechile magazii în care aceste produse erau depozitate în saci, lucru ce necesita anevoicase și costisitoare manipulări. Depozitarea materiilor prime pentru mori (grîu și porumb) și pentru fabricile de ulei (semințe de floarea soarelui) nu mai este concepută decît în silozuri celulare de mare capacitate.

Depozitarea pe palete și efectuarea transporturilor cu electrocare stivuitoare au condus la reducerea substanțială a suprafețelor tuturor depozitelor la care sistemul a fost aplicat (exemplu: depozite frigorifice, depozite de zahăr sau făină în saci, depozite de pîine, conserve, tutun etc.).

Profilul foarte complex al unităților de industrie alimentară, marea diversitate de procese și instalații tehnologice, condițiile constructive impuse de acestea, au făcut ca adoptarea halelor de tip universal să nu fie posibilă decît în cazuri izolate.

Totuși, trecerea treptată de la concepția mai veche, constructivist-funcțională, a rezolvării clădirilor de producție și auxiliare, bazată pe îmbrăcarea strictă a proceselor tehnologice, la concepția mai modernă bazată *pe clădiri cu caracter flexibil*, ușor adaptabile la transformările și modernizările în timp ale proceselor tehnologice, a constituit o preocupare deosebită și a fost aplicată în toate cazurile în care condițiile tehnologice au permis. Astfel:

În timp ce pentru halele de producție ale fabricilor de conserve din Tecuci, Zagna-Vădeni și Rîureni, proiectate între anii 1951—1956, s-au utilizat hale de tip bazilical avînd deschideri și înălțimi diferite, sistemul constructiv al noilor fabrici de conserve, cea de la Ovidiu, dată în funcțiune în anul 1963, și cea de la Caracal, în construcție, este alcătuit din secțiuni de hală universală cu 15 și 18 m deschidere, realizate integral din elemente prefabricate. Același sistem constructiv a fost utilizat, datorită folosirii paletizării, și pentru depozitul de produse finite.

Depozitarea paletizată a permis utilizarea de hale de tip universal și pentru realizarea noilor depozite frigorifice. Desfășurate pe parter, acestea beneficiază de un sistem constructiv alcătuit din ferme cu 15 m deschidere, acoperite cu chesoane de catalog și cu tavan suspendat. Față de vechile depozite frigorifice realizate pe mai multe niveluri, unde încărcarea specifică era de pînă la 1 t/m², în noile depozite frigorifice se realizează o încărcare de cca 2 t/m². Necesitatea închiderii pereților exteriori, în vederea obținerii unei bune izolări termice, face din construcțiile noilor depozite frigorifice un tip specific de hale blindate.

Utilizarea halelor parter, cu caracter universal și cu structura din elemente prefabricate de catalog, a fost extinsă și la realizarea noilor fabrici de pîine. Astfel, în timp ce fabricile de pîine proiectate de institut și construite în anii 1951—1956 sînt construcții etajate în care diferitele faze ale procesului tehnologic se desfășoară pe verticală, în secții amplasate la niveluri diferite, procesul tehnologic al fabricilor proiectate și realizate recent se desfășoară într-o singură hală parter. Avînd în vedere condițiile specifice de umiditate și temperatură necesare în procesul de fabricație a pîinii, este în studiu utilizarea, pentru viitoarele fabrici de pîine, chiar a halelor blindate.

Soluțiile constructive adoptate pentru unitățile din industria alimentară au fost puternic influențate de caracteristicile specifice acestei industrii.

Ținînd seama de condițiile impuse de procesele tehnologice, soluțiile constructive s-au axat pe introducerea și generalizarea tehnicii noi, caracterizate prin:

— Realizarea cu prefabricate tipizate de beton și beton armat a halelor parter, la care nu s-au impus condiții tehnologice speciale cu utilizarea maximă a prefabricatelor de catalog.

— Folosirea celor mai avansate soluții constructive în vederea reducerii consumului de materiale principale de construcții îmbinat cu obținerea unei plastici arhitecturale deosebite și cu scurtarea timpului de execuție a lucrărilor de construcție dintre care se menționează:

a) executarea prin metoda cofrajelor glisante acționate cu prese electrohidraulice a silozurilor de zahăr, de semințe de floarea soarelui, de grîu, malț și făină, metodă aplicată pentru prima oară în țara noastră la executarea silozurilor de la fabricile de zahăr din Luduș și Bucecea și care a găsit o largă generalizare și extindere chiar și în construcțiile de locuințe;

b) folosirea pînzelor subțiri autoportante cu deschideri mari, din beton monolit, pentru acoperirea unor clădiri de producție cu condiții speciale de climat interior ca: pînze cilindrice de 18×6 m la fabrica de produse lactate «Rarăul» din Cîmpulung-Moldova și la cea din Pitești și la abatorul din Ploiești; pînze cilindrice de 18×9 m la abatorul din Hațeg; conoizi de (18×7) × 6 m la fabricile de produse lactate din Constanța, Bacău, Satu-Mare, Petroșani și Timișoara; pînze subțiri de 12×15 m din 4 paraboloizi hiperbolici la fabrica de ciocolată «București»; pînze cutate de 24×6 m precomprimate la fabrica de pîine «Titan» din București;

c) promovarea folosirii precomprimării la construcțiile de beton armat monolit sau din prefabricate mari la: estacadele podurilor rulante la fabricile de zahăr; pasarele, decantoare; grinzile cadrelor triunghiulare ale magaziilor de borhot uscat ale fabricilor de zahăr; fermele acoperișului la depozitele frigorifice, pînzele cutate de la fabrica de pîine «Titan»-București și paraboloizii hiperbolici de la fabrica de ciocolată «București»;

d) proiectarea, ca urmare a condițiilor speciale impuse de unele tehnologii de fabricație, a unor elemente speciale din beton armat prefabricate, printre care mai importante:

— fîșiile cu goluri avînd deschiderea nominală de 5 m, 50 cm lățime și 65 cm înălțime, capabile să reziste la sarcini utile de 1 000—1 500 kg/m², folosite la realizarea planșeelor fabricii de preparate și conserve de carne a abatorului din Brașov și servind în același timp și drept canale pentru circulația aerului condiționat în sălile de fabricație. Reproiectate pentru deschiderea nominală de 6 m, aceste fîșii vor fi utilizate și pentru viitoarele complexe de industrializare a cărnii;

— plăcile subțiri cu dublă curbură, de tipul paraboloid hiperbolic cu dimensiuni de 15×3 m, folosite pentru prima oară în țara noastră la realizarea acoperișului secției de degerminare a malțului, al secției de îmbuteliere și al magaziei de materiale de la noua fabrică de bere din Bacău;

— grinzile canal cu 10—15 m deschidere, din tronsoane post-comprimate, pentru susținerea plăcilor de acoperiș la secția de germinare a noii fabrici de bere din Bacău, servind în același timp la circulația și distribuirea în hală a aerului condiționat.

Caracterul specific propriu al arhitecturii fabricilor și ansamblurilor industriale alimentare rezultă și din faptul că, urmare sarcinilor mari ce au stat în fața institutului, *a fost necesar să se acorde o deosebită atenție acțiunii de întocmire de proiecte refolosibile, cu o gamă largă de aplicare, și de proiecte-tip.*

Această acțiune care s-a desfășurat pe trei direcții principale: proiectarea de elemente de construcții tipizate, proiectarea de obiecte tip necesare ansamblurilor industriale și realizarea de proiecte refolosibile sau tip pentru întreprinderi industriale, a constituit o permanentă preocupare.

Dintre elementele de construcții prefabricate proiectate în institut pot fi menționate fîșiile cu goluri pentru acoperișuri cu o deschidere de 6 m. La realizarea prototipului și la introducerea lui în producția curentă s-a colaborat cu fabrica de prefabricate din Craiova. Aceste elemente vor contribui substanțial la mărirea gradului de prefabricare a construcțiilor industriale pentru industria alimentară.

S-a proiectat, fiind în mare majoritate aprobată și curent utilizată, o gamă largă de construcții auxiliare specifice industriei alimentare ca: grajduri pentru abatoare, abatoare sanitare, pavilioane auxiliare pentru fabricile de produse lactate, case de poartă, bascule, silozuri de borhot pentru fabricile de bere etc.

S-au proiectat, au fost aprobate și au fost executate, fiind adaptate la teren de către D.S.A.P.C.-uri, proiecte-tip pentru fabrici de pîine, puncte și centre de colectare a laptelui, fabrici de ghiață etc.

Numai datorită unei largi acțiuni de refolosire a proiectelor și de utilizare a proiectelor-tip s-a putut asigura ritmul de dezvoltare a industriei alimentare și a fost posibilă executarea și darea la timp în funcțiune a numeroase ansambluri și unități industriale alimentare.

Introducerea proceselor tehnologice moderne, mecanizarea și automatizarea, generînd forme noi de construcții, tendința generalizată de realizare de construcții monobloc, utilizarea pe scară largă a prefabricatelor, folosirea pentru realizarea construcțiilor a unor soluții constructive moderne, apariția unor noi materiale de construcții, tendința de comasare a planurilor generale, cristalizarea principiilor de amplasare a noilor întreprinderi, s-au reflectat adînc în arhitectura noilor fabrici și ansambluri industriale alimentare.

Progresele realizate în aceste domenii au avut ca urmare îmbogățirea mijloacelor de exprimare arhitecturală și în același timp apariția unor soluții plastice noi.

La creșterea calitativă a aspectului arhitectural al noilor fabrici și ansambluri industriale au contribuit în aceeași măsură atît îmbogățirea experienței și ridicarea nivelului profesional al arhitecților care le proiectează, cît și evoluția principiilor și concepției organelor de avizare a proiectelor.

Arhitectura fabricilor și ansamblurilor industriale alimentare realizate după proiecte întocmite la începutul activității institutului poartă pecetea lipsei de experiență în proiectarea industrială, generală în acea perioadă, și totodată a unei documentări insuficiente.

Compoziția planurilor unora dintre fabricile și ansamblurile realizate a fost uneori forțată pentru a se obține o simetrie formală și convențională care nu reflectă funcțiunile reale și a condus la sacrificarea unor necesități de ordin practic.

Urmărirea realizării unei simetrii schematice, și uneori rigide, la fabricile de pîine din Reșița, Baia-Mare, Petroșani și Tg. Jiu, la abatorul de la Bacău, la Fabrica de lapte praf de la Remetea, la ansamblul preuzinal al complexului de zahăr și ulei «Oltenia»-Podari, regiunea Oltenia, au condus la obținerea unor soluții nefuncționale, nefirești și nesincere: săli de fabricație și depozite insuficient sau exagerat luminate, circulații forțate, înălțimi exagerate ale unor încăperi, mai ales ale acelora auxiliare producției etc.

Și în tratarea fațadelor fabricilor și ansamblurilor industriale alimentare realizate în această perioadă s-au utilizat uneori elemente care

Fabrica de produse lactate din Constanța

au făcut ca acestea să nu reflecte funcțiunile și sistemul constructiv al clădirilor și au generat totodată cheltuieli exagerate pentru executarea finisajelor.

Pentru a se « urbaniza » fațadele fabricilor de pîine de la Oțelul Roșu, Doicești, Boldești și Caransebeș, învelitorile acestora au fost executate din țiglă așezată pe plăcile de beton armat ale acoperișului avînd, datorită acestui fapt, o pantă nerațională.

Pe aceeași linie, la aceleași fabrici, ca și la fabricile de pîine din Reșița, Tg. Jiu, Petroșani și Baia-Mare, s-au prevăzut în jurul ferestrelor ancadramente și profile pretențioase și s-a tratat parterul cu tencuieli din praf de piatră bosate, elemente care au dat construcțiilor un caracter străin funcțiunii lor.

Promovarea tehnicii noi, atît în dotarea și utilarea noilor întreprinderi, cît și în executarea lucrărilor de construcții, a creat condiții favorabile pentru afirmarea unui caracter specific al arhitecturii fabricilor și ansamblurilor industriale alimentare.

Ținîndu-se seama de faptul că arhitectura industrială este prin excelență o arhitectură de ansamblu, s-a urmărit ca frumosul să rezulte din înscrierea în cadrul natural sau construit înconjurător, din judicioasa soluționare a planurilor generale în care aspectele plastice de ansamblu au fost evidențiate atît prin jocul armonios al volumelor, cît și prin echilibrul lor în plan.

Încadrarea fericită în peisajul de o rară frumusețe al munților Bucovinei reliefează și pune în valoare arhitectura modernă a fabricii de lapte praf « Rarăul » din Cîmpulung-Moldovenesc, iar arhitectura sobră și elegantă a noii fabrici de pîine « Titan »-București va constitui, după realizarea demolărilor prevăzute prin planul de sistematizare, unul din punctele de interes urbanistic al cartierului 23 August-Balta Albă.

În aceeași măsură, fabrica de ulei « Unirea »-Iași fabricile de zahăr de la Luduș și Bucecea, combinatul de morărit și panificație din Cluj constituie exemple de modul în care judicioasa rezolvare a planurilor generale pune în valoare arhitectura ansamblului.

Frumosul a rezultat și din judicioasa tratare și îmbinare a volumelor cu forme foarte variate, armonioasa alternanță dintre suprafețele pline și cele vitrate, simplitatea și claritatea detaliilor și exprimarea cu sinceritate a funcțiunilor și sistemelor constructive.

Efecte plastice deosebite s-au obținut și prin punerea în valoare a contrastelor, care au dinamizat arhitectura noilor fabrici și ansambluri și au înlăturat monotonia.

Forma ondulată a învelitorilor noilor fabrici de produse lactate, silueta zveltă și avîntată a silozului de semințe, contrastînd cu volumul orizontal, vitrat, al corpului de fabricație de la fabrica de ulei « Unirea »-Iași, constrastul dintre volumele silozurilor de grîu și făină și cel vitrat al secțiilor de măcinare ale morilor, volumele masive și pline ale centrelor de depozitare și condiționare a vinului etc., constituie exemple de modul în care exprimarea cu sinceritate a funcțiunilor și sistemelor constructive conduce la realizarea unei plastici arhitecturale expresive și reprezentative și conferă totodată un caracter specific propriu arhitecturii noilor fabrici și ansambluri industriale alimentare.

Progrese s-au realizat și în utilizarea noilor materiale și a culorilor, cu ajutorul cărora s-au subliniat, scoțîndu-se în evidență, formele și volumele construcțiilor. Urmărindu-se obținerea efectelor de culoare prin punerea în valoare a culorii naturale a materialelor este de remarcat în această privință tratarea în beton aparent a fațadei spre șoseaua principală a corpului de clădire cuprinzînd secția de fierbere și fermentare a noii fabrici de bere de la Bacău.

Trebuie menționată de asemenea, pe linia căutărilor și încercărilor de a se obține o arhitectură specifică, tratarea în piatră naturală locală a fațadelor fabricii de produse lactate din Constanța și fabricii de pîine din Sinaia.

Preocuparea pentru sporirea confortului la locul de muncă, manifestată prin dimensionarea și dotarea corespunzătoare a anexelor social-sanitare, studierea (în scopul creării bunei dispoziții și a optimismului, avînd drept consecință creșterea productivității muncii) culorii finisajelor interioare și utilajelor, trebuie accentuată în continuare în sensul amplificării spațiilor de circulație a muncitorilor, mai ales a holurilor de intrare, a unor încăperi de odihnă, săli de gustare, dotarea cu automate de deservire etc.

Hotărîrile celui de al IX-lea Congres al P.C.R. prevăd ca 80% din sporul de capacitate al industriei alimentare în cincinal să se realizeze prin construirea de noi întreprinderi.

Sarcini importante în legătură cu îmbunătățirea arhitecturii construcțiilor industriale și mai ales cu ridicarea eficienței economice a investițiilor revin proiectanților, ca urmare a consfătuirii pe țară a constructorilor și a consfătuirii cu cadrele de bază din proiectare.

Avînd în vedere aceste importante obiective trebuie depuse toate eforturile ca, folosindu-se experiența realizărilor și căutînd a se evita lipsurile constatate, munca noastră să se desfășoare în continuare pe calea progresului.

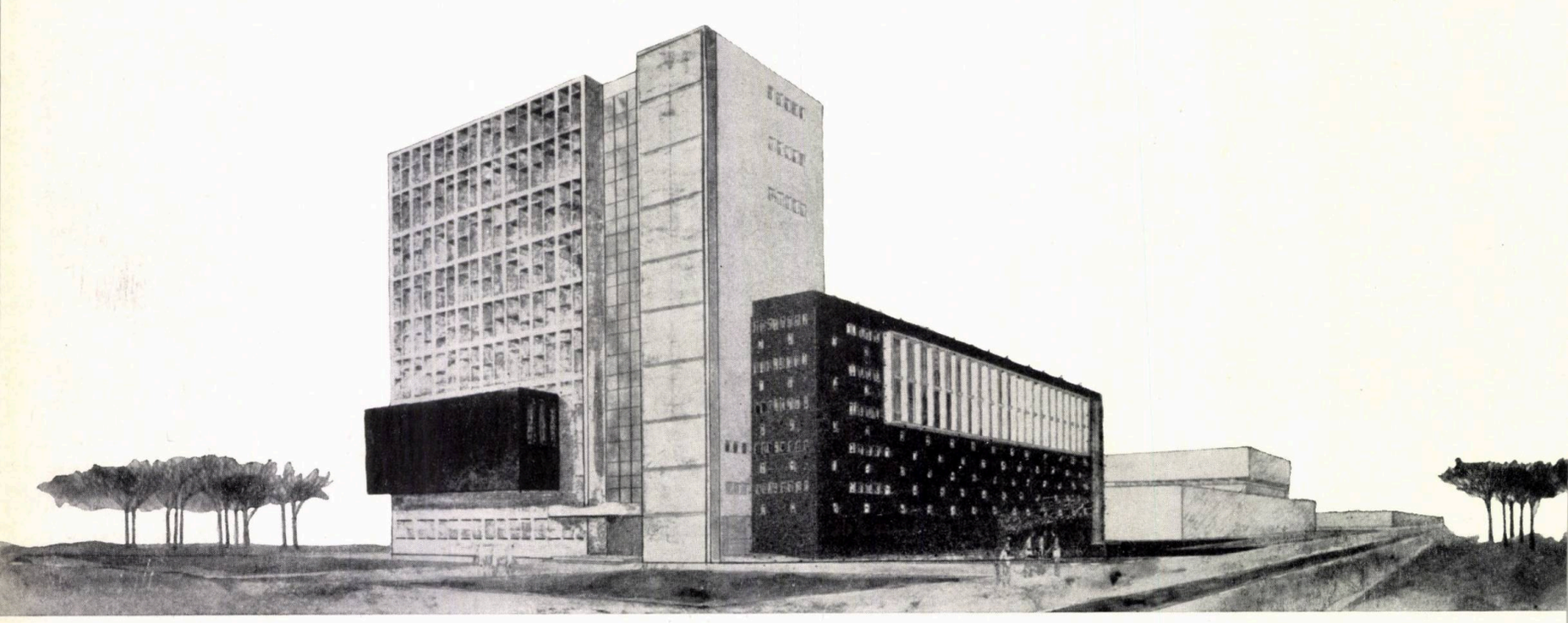

Perspectiva corpului de fermentare

fabrica de bere din bacău

cîteva observaţii

Una din recentele şi reuşitele realizări ale arhitecturii industriale din ţara noastră, noua fabrică de bere din Bacău, este amplasată în zona industrială de nord a oraşului, zona Mărgineni, formînd un complex cu fabrica de spirt şi drojdie, existentă.

În afara celor două fabrici, în zonă se mai află: abatorul oraşului, un centru de depozitare şi condiţionare a vinului, un depozit frigorific, o fabrică de produse lactate şi, la extremitatea vest, un complex de industrializare a lemnului. Amplasate fără a exista un detaliu de sistematizare a zonei, întreprinderile sînt deservite rutier de şoseaua Bacău — Piatra-Neamţ şi feroviar — de linii de garaj racordate la liniile de mărfuri ale staţiei C.F. Bacău.

Schiţa de dezvoltare a oraşului, necesitatea amplasării în zonă a unui complex de morărit şi panificaţie (format dintr-o moară de grîu, una de porumb cu degerminare şi o fabrică de pîine), ca şi extinderea complexului de industrializare a lemnului au impus întocmirea unui detaliu de sistematizare prin care să se rezolve realizarea în comun a utilităţilor: reţele rutiere şi feroviare, alimentare cu apă, aburi, energie electrică, gaze naturale, canalizare etc.

S-a prevăzut realizarea unei C.E.T. (care să asigure atît alimentarea cu aburi a tuturor întreprinderilor din zonă, cît şi încălzirea cartierului nou de locuinţe

prevăzut a se construi în nordul zonei), a unei stații electrice, a unei stații tehnice prin care să se facă deservirea feroviară a întreprinderilor din zonă, realizarea unor rețele comune de alimentare cu apă industrială și canalizare, sistematizarea rețelei rutiere și executarea unui pasaj superior peste calea ferată Bacău-Roman, care intersectează magistrala de acces în zonă (șoseaua Bacău — Piatra-Neamț), lucrări care în parte sînt în curs de execuție.

Întocmirea detaliului de sistematizare de-abia după ce majoritatea întreprinderilor din zonă erau deja amplasate și necoordonarea etapizării realizării investițiilor au dus la nerealizarea în întregime a tuturor avantajelor ce se obțin prin gruparea în zone a întreprinderilor industriale. Astfel:

— Datorită faptului că realizarea noului cartier de locuințe este prevăzută pentru o etapă viitoare mai îndepărtată, a devenit neeconomică realizarea în prezent a C.E.T. și a fost necesară, pentru a se asigura alimentarea cu aburi a întreprinderilor de industrie alimentară din zonă, construirea unei centrale termice, care în viitor — după darea în funcțiune a C.E.T. — va servi ca centrală de intervenție.

Pe terenul pe care urmează a se realiza C.E.T. este construit încă din anul 1956 (cînd nu se întrevedea o astfel de dezvoltare a zonei industriale Mărgineni) un grup de locuințe pentru salariații fabricii de spirt și drojdie, locuințe ce urmează a fi demolate.

— Necesitatea deservirii cu linii de garaj a centrului de depozitare și condiționare a vinului și a depozitului frigorific, — care la data cînd au fost proiectate și executate nu se puteau racorda decît la racordul existent al fabricii de spirt din Mărgineni — a condus la amplasarea construcțiilor acestor unități la distanțe prea mari față de șoseaua principală. Pe lîngă faptul că aceste construcții nu participă la realizarea unor fronturi unitare și reprezentative spre șoseaua principală Bacău — Piatra-Neamț, s-au obținut și indici necorespunzători de ocupare a terenului, dat fiind că fîșiile de teren rămase disponibile spre șosea își vor găsi cu greu o utilizare corespunzătoare.

— De asemenea, datorită prevederii unor suprafețe exagerate pentru extinderea depozitului frigorific și a centrului de depozitare și condiționare a vinului, terenul rămas la dispoziție pentru amplasarea fabricii de bere nu a oferit posibilități și condiții de punere în valoare, în măsura dorită, a ansamblului, prin dimensiunea și volumul construcțiilor sale — cel mai reprezentativ din zonă.

Unitatea arhitecturală de ansamblu a zonei nu va putea fi, datorită deficiențelor arătate, realizată în măsura dorită.

★

Deși marea diversitate de forme și volume a clădirilor — generată de satisfacerea necesităților tehnologice, precum și de existența fabricii de spirt și drojdie și a centrului de depozitare și condiționare a vinului, între care amplasamentul fabricii de bere este încorsetat — a condiționat aproape rezolvarea planului general, s-a realizat totuși un ansamblu remarcabil prin unitatea sa arhitectonică.

Poziția fixă a liniei de garaj existente a impus amplasarea construcțiilor la distanțele minime admise de norme, ceea ce conduce la perceperea din unele unghiuri de vedere a unor suprapuneri de volume, care fac ca unele dintre construcții să nu fie puse suficient în valoare. Apare greoaie tratarea condensatorului atmosferic al centralei de frig. De asemenea, nu se încadrează în ansamblu centrala termică, construcție proiectată și realizată ulterior celorlalte și a cărei utilitate a apărut de-abia cînd a devenit neeconomică realizarea în prima etapă a C.E.T.

Prin exprimarea cu sinceritate și prin punerea în valoare a formelor structurilor constructive, utilizarea unor detalii comune și a acelorași materiale în tratarea fațadelor, efectele cromatice fiind obținute prin punerea în valoare a culorii naturale a materialelor, s-a asigurat întregului complex o notă unitară proprie și de înaltă ținută.

Este de remarcat fațada corpului de clădire desfășurat pe 9 niveluri a secției de fierbere, vitrată și prevăzută cu brise-solei-uri din beton armat, care domină întreg ansamblul și care formează fațada spre șoseaua Bacău — Piatra-Neamț. Pe volumul acesteia se detașează, ca o sculptură decorativă, scara exterioară de incendiu, realizată integral din beton aparent.

Consider că realizarea poate constitui, pentru arhitecți și constructori, un imbold pentru utilizarea pe scară largă a betonului aparent, ale cărui calități plastice au fost și mai sînt încă neglijate la noi.

Tratarea clădirii de fermentare cu tencuială sprițuită din similipiatră (a cărei culoare diferă foarte puțin ca ton de betonul aparent al corpului de fierbere) nu a dus la obținerea contrastului cromatic scontat, lucru ce ar fi scos mai mult în evidență valoarea plastică a tratării în beton aparent a clădirii de fierbere.

Pentru finisarea clădirii de fermentare mi s-ar fi părut mai potrivită utilizarea placajului de cărămidă aparentă.

Apar de asemenea prea dese, pe suprafața plină a corpului de fermentare, elementele decorative din beton prefabricat cu care s-a urmărit agrementarea acestui volum masiv. Consider că ar fi contribuit în mai mare măsură la ridicarea valorii plastice a fațadei principale (șoseaua Bacău — Piatra-Neamț fiind și o arteră de interes turistic) executarea unui panou decorativ, cu tematică inspirată din producția fabricii, pe peretele plin al camerei tabloului de comandă centralizată, ieșit în bovindou din planul lamelelor prefabricate ale brise-solei-urilor, și care a fost placat numai cu plăci ceramice glazurate.

Este de remarcat deosebita grijă cu care, ținîndu-se seama de igiena riguroasă impusă de desfășurarea în bune condiții a procesului de fabricație, au fost tratate finisajele interioare (pentru realizarea acestora fiind utilizate pe scară largă — uneori chiar cu exces — faianța, plăcuțe ceramice glazurate și pardoseli din gresie antiacidă) și mai ales modul în care prin alegerea judicioasă a culorilor acestor finisaje s-a reușit să se creeze în interiorul sălilor de producție o atmosferă de bună dispoziție și optimism, favorabilă desfășurării muncii.

Dotată cu utilaje la nivelul tehnicii mondiale, fabrica de bere din Bacău, cea mai modernă și totodată una din cele mai importante capacități de producție ale sectorului, constituie în același timp o unitate etalon, un punct de plecare pentru proiectarea viitoarelor fabrici de bere din țara noastră.

Ținîndu-se seama de dificultățile întîmpinate în executarea construcțiilor și de rezultatele obținute în funcționarea și exploatarea fabricii de la Bacău, la realizarea viitoarelor fabrici se vor aplica noi soluții. Astfel, tancurile și linurile din beton armat pentru fermentarea berii se vor realiza din elemente prefabricate, de beton armat, care se vor asambla prin postcomprimare, iar secția de germinare a orzului se va realiza într-o construcție blindată.

Importante progrese s-au obținut și pe linia creșterii eficienței economice a investițiilor. Indicii de utilizare a construcțiilor la noile fabrici (proiectate ulterior la Pitești și Craiova) sînt superiori celor de la Bacău; s-a renunțat de asemenea la unele excese de finisaj.

Prilej de acumulare a unor prețioase învățăminte generatoare de progres în munca de proiectare a viitoarelor fabrici de bere, rezolvînd în spirit creator probleme deosebit de complexe, utilizînd cu discernămînt și spirit critic soluții verificate și promovînd cu îndrăzneală soluții noi constructive, lucrarea constituie în ansamblu una din reușitele realizări ale arhitecturii noastre industriale.

Arh. ALEX. COSTINESCU

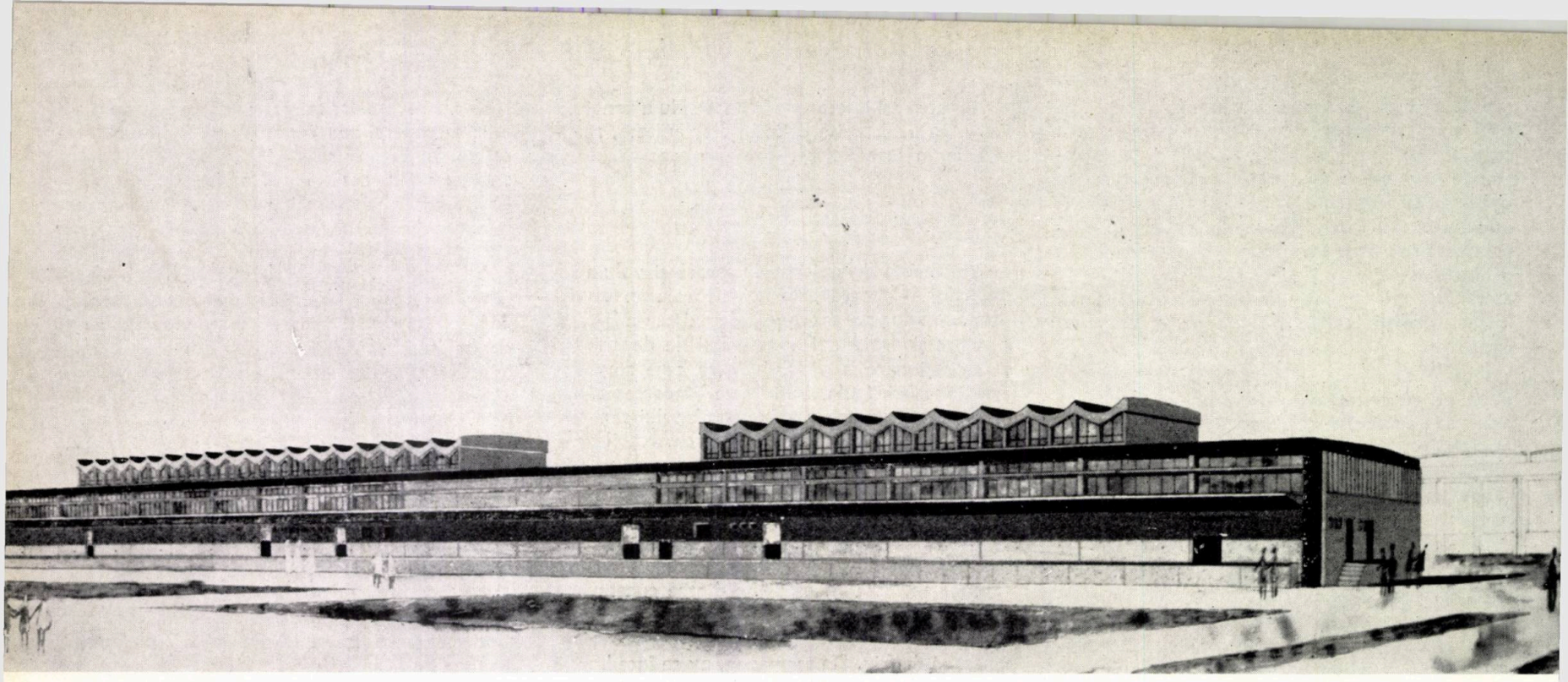

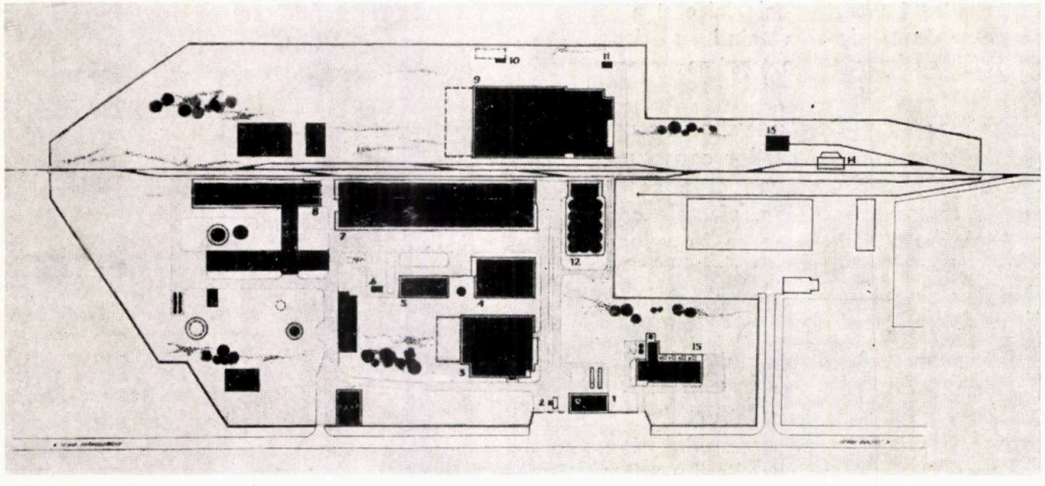

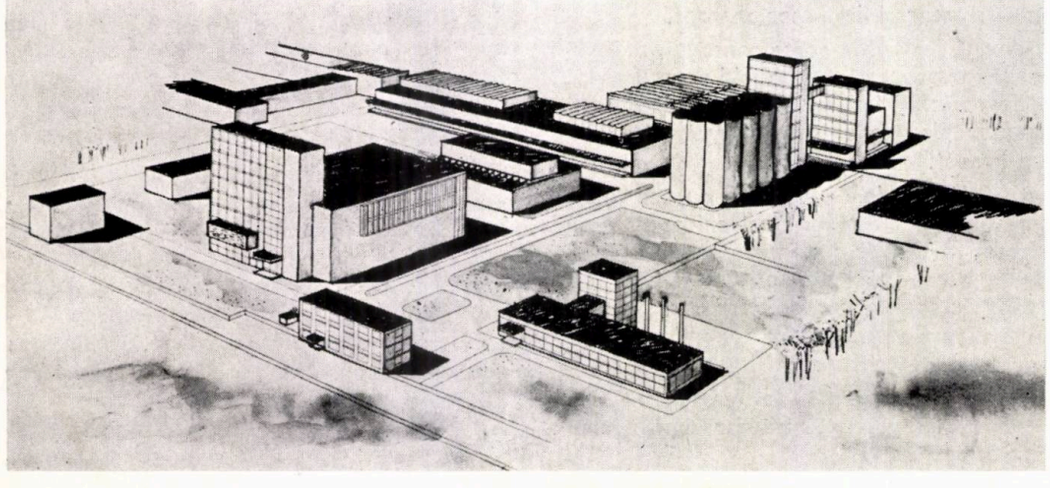

fabrica

Amplasarea fabricii de bere în orașul Bacău a fost determinată de posibilitățile de transport pentru aprovizionarea cu materii prime și desfacere a berii, alimentarea cu apă, folosirea rațională a forțelor de muncă existente, precum și de avantajul cooperării în ceea ce privește utilitățile și deservirile comune, fabrica de bere fiind așezată în cadrul zonei industriale a orașului Bacău.

O dată cu stabilirea amplasamentului s-a întocmit și un studiu de dezvoltare și sistematizare a acestei zone, ținîndu-se seama de întreprinderile existente, de posibilitatea de racordare la rețeaua feroviară și rutieră, urmărindu-se în același timp asigurarea tuturor cooperărilor posibile în zonă.

La întocmirea planului general s-a ținut seama de faptul că alăturat fabricii de bere, pe terenul din fața întreprinderii Vinalcool-Bacău, s-a construit o centrală termică, care deservește întreprinderile actuale din zonă, pînă la construirea și punerea în funcțiune a CET-ului care va deservi în final întreaga zonă.

Față de unitățile industriale cu același profil existente în țară s-a căutat să se realizeze o comasare a secțiilor de fabricație al căror proces tehnologic și condiții sanitare și de protecție a muncii au permis acest lucru.

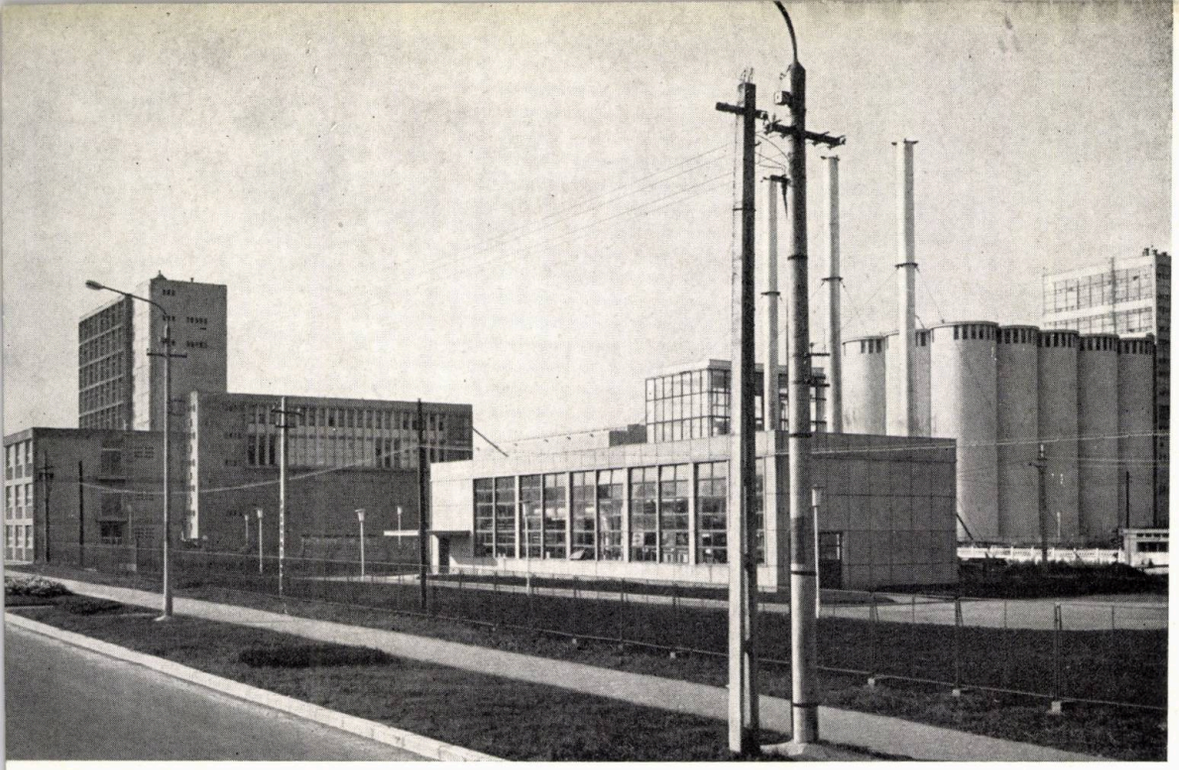

Astfel, la fabricarea malțului, operațiunile de curățire și sortare a orzului se desfășoară într-un ansamblu de construcții format dintr-un siloz cu casa mașinilor din beton armat având 15 celule de 7,30 m diametru și 30 m înălțime.

Fierberea și fermentarea alcătuiesc un volum comun, diferențiat pe verticală, iar îmbutelierea, fabrica de ghiață, depozitele de sticle și butoaie s-au realizat într-o construcție cu parter și subsol.

Comasarea construcțiilor a permis realizarea unor indici superiori de ocupare a terenului și ca urmare ieftinirea costului lucrărilor de drumuri și rețele exterioare.

Fabrica de bere din orașul Bacău a fost dată în exploatare în luna decembrie 1965, cu fabrica de malț, iar în 1966 au intrat în funcțiune succesiv secțiile de fabricație ale fabricii de bere, cu capacitatea indicată prin planul de producție.

Ca sistem constructiv, clădirile diverselor secții de fabricație au fost soluționate în două grupe distincte: *Grupa clădirilor înalte* (silozul de malț și casa de mașini, secția de înmuiere și spălare a orzului și secția de fierbere) și *grupa clădirilor joase*, cu parter sau parter + etaj (sala tobelor de germinare, magazia de materiale, secția de îmbuteliere, atelierul mecanic, pavilionul administrativ, secția fermentare I și II.)

Pentru clădirile înalte s-au preferat structurile de beton armat monolit datorită: amplasării a numeroase utilaje grele (5—15 t) la diverse niveluri ; montării unor buncăre din beton armat pe înălțimea a 2—5 etaje ce fac corp comun cu scheletul de rezistență ; numeroaselor străpungeri și goluri în planșee necesare utilajelor înalte și

de bere din bacău

Autori : *arhitecții Liliana Corradino, Maria Novițchi*
Coautor, *arh. Cornelia Zissu-Spătaru*
I.P.I.A.

1 — *Corpul de îmbuteliere — Perspectivă*
2 — *Plan de situație*
1. Pavilion administrativ — 2. Basculă auto — 3. Fermentare 4. Centrală frigorifică — 5. Atelier întreținere — 6. Siloz borhot 7. Îmbuteliere — 8. Magazie de materiale — 9. Fabrica de malț 10. Decantor — 11. Remiză praf — 12. Siloz de orz și malț 13. Remiză locomotivă — 14. Basculă — 15. Centrală termică.
3 — *Perspectivă aeriană*
4 — *Vedere parțială*
5 — *Fabrica de malț — Perspectivă*

1 | 4
2
3 | 5

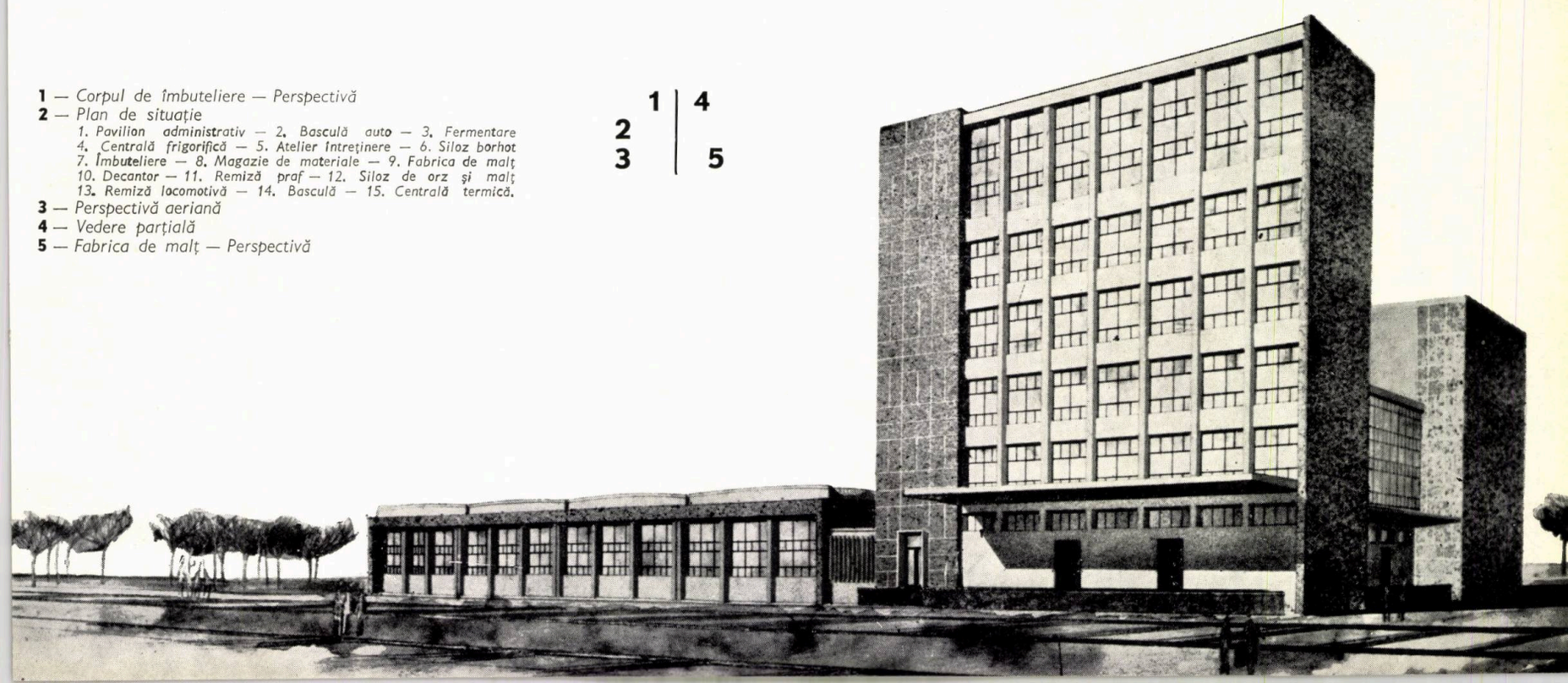

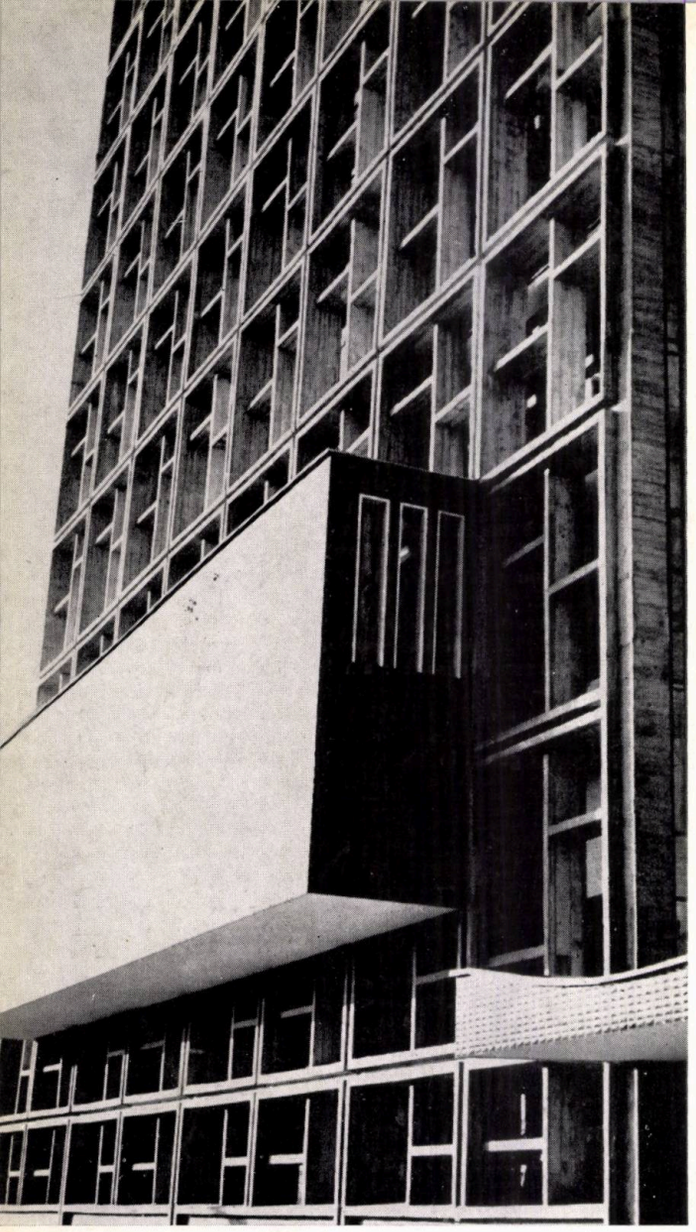

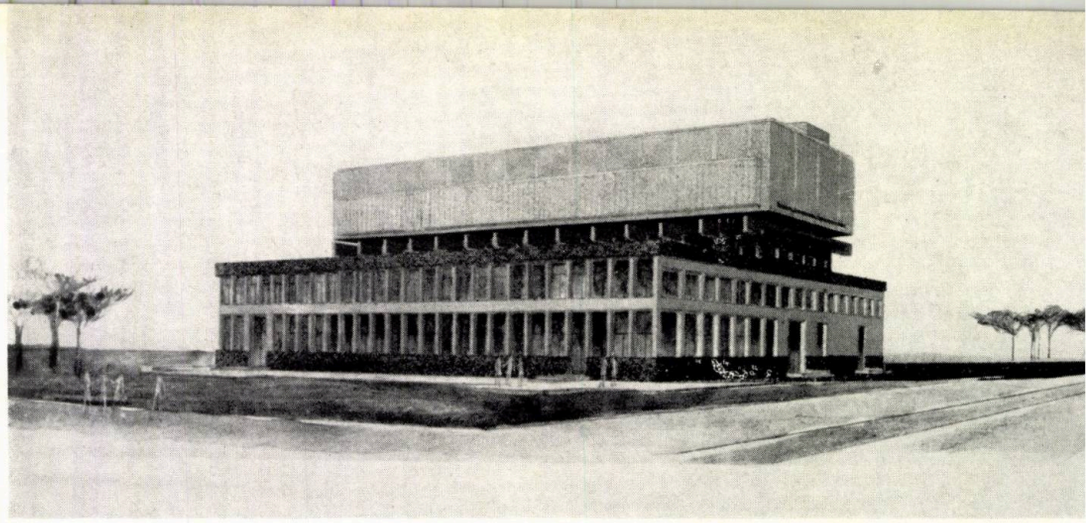

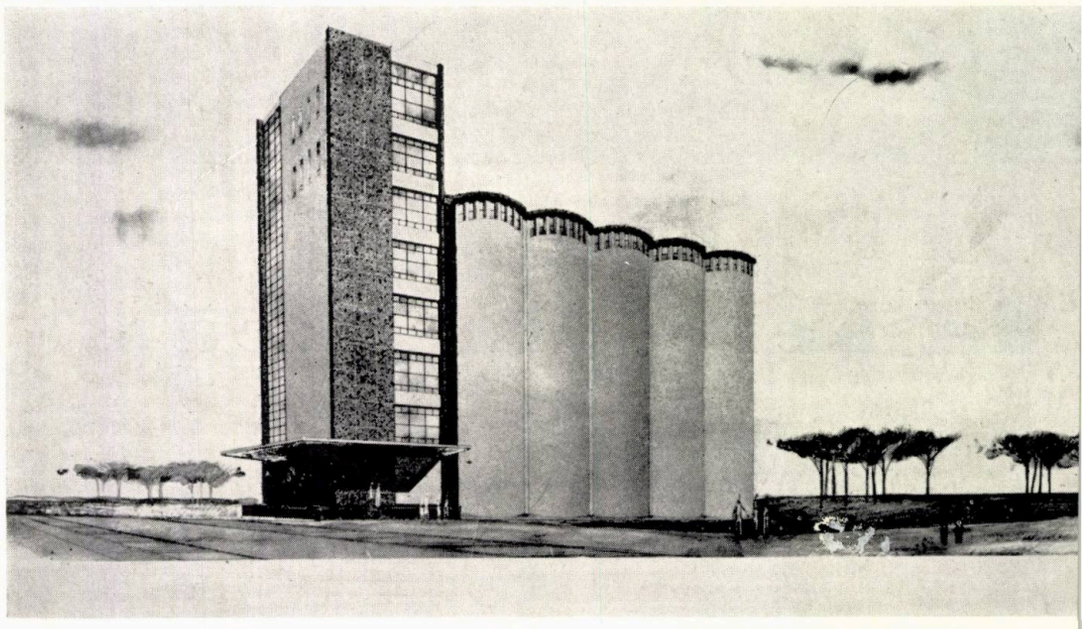

1 — *Secția fierbere-îmbuteliere. Detaliu de fațadă*
2 — *Centrala frigorifică — Perspectivă*
3 — *Silozul de malț — Perspectivă*
4 — *Secția fierbere-îmbuteliere. Vedere*

elevatoarelor; amplasării unor rezervoare metalice de apă necesare fluxului tehnologic la etajele superioare (rezervoare cu capacități între 10 și 50 m^3); zonei seismice de gradul 8 în care este construită fabrica și care a impus realizarea unor structuri puternic rigidizate.

Din grupa clădirilor înalte, caracteristică este secția fierbere, care fiind realizată cu o fațadă de beton aparent, aplicată pentru prima dată la o construcție din industria alimentară de la noi din țară, exprimă o manieră arhitecturală și constructivă modernă.

La silozul de malț, în afara pereților celulelor, realizați prin glisare, ambele planșee, atît cel de peste celule, cît și cel de peste casa redlere, au fost executate din elemente prefabricate.

Grupa clădirilor joase se caracterizează printr-un înalt grad de prefabricare a suprastructurilor. Astfel, sala tobelor de germinare, magazia de materiale, atelierul mecanic sînt prefabricate în proporție de 100%, iar la secția îmbuteliere și fermentare I și II de 40% (acoperișul).

Cu această ocazie a fost realizat pentru prima dată la noi în țară un element de învelitoare de 15 m deschidere și 3 m lățime din beton precomprimat cu fire aderente, undele paraboloid hiperbolice. Aceste unde, datorită indicilor de cost și consum de materiale inferior soluțiilor de prefabricate de catalog pentru deschidere echivalentă, cît și datorită rapidității de montaj, deschid perspective noi pentru industrializarea elementelor de învelitoare la hale cu deschideri de 15—18 m.

Tot la sala tobelor de germinare, a cărei învelitoare este realizată din unde, suprastructura formată din stîlpi și grinzi tubulare precomprimate are și caracter funcțional asigurînd circulația aerului condiționat pentru o ventilație bună a sălii. Prin adoptarea acestei soluții s-au economisit circa 45 000 kg tablă și laminate necesare executării canalelor pentru aer condiționat.

Calitățile funcționale ale ansamblului și utilizarea celor mai avansate metode de realizare a construcțiilor sînt puse în valoare și de judicioasa sa rezolvare arhitecturală.

Cu toată marea diversitate de forme și volume a clădirilor, generată de satisfacerea necesităților proceselor tehnologice și totodată de o economie dimensionară a lor, s-a realizat un ansamblu care se remarcă prin unitatea sa arhitectonică și prin încadrarea sa în peisajul înconjurător.

Urmărindu-se un ritm uniform pe fațadele de diferite înălțimi ale clădirilor, utilizîndu-se detalii comune și aceeași gamă de culori în tratarea fațadelor, s-a asigurat o unitate a întregului complex.

Ansamblul este dominat de silueta zveltă și impunătoare a silozului, constituind un punct remarcat atît din oraș cît și de pe artera Mărgineni-Bacău.

O deosebită atenție s-a dat tratării interioarelor. Placaje de faianță, plăcuțe ceramice, pardoseli de plăci de mozaic, vopsitorii cu ulei și vinacet asigură condiții de igienă perfectă în desfășurarea procesului de producție.

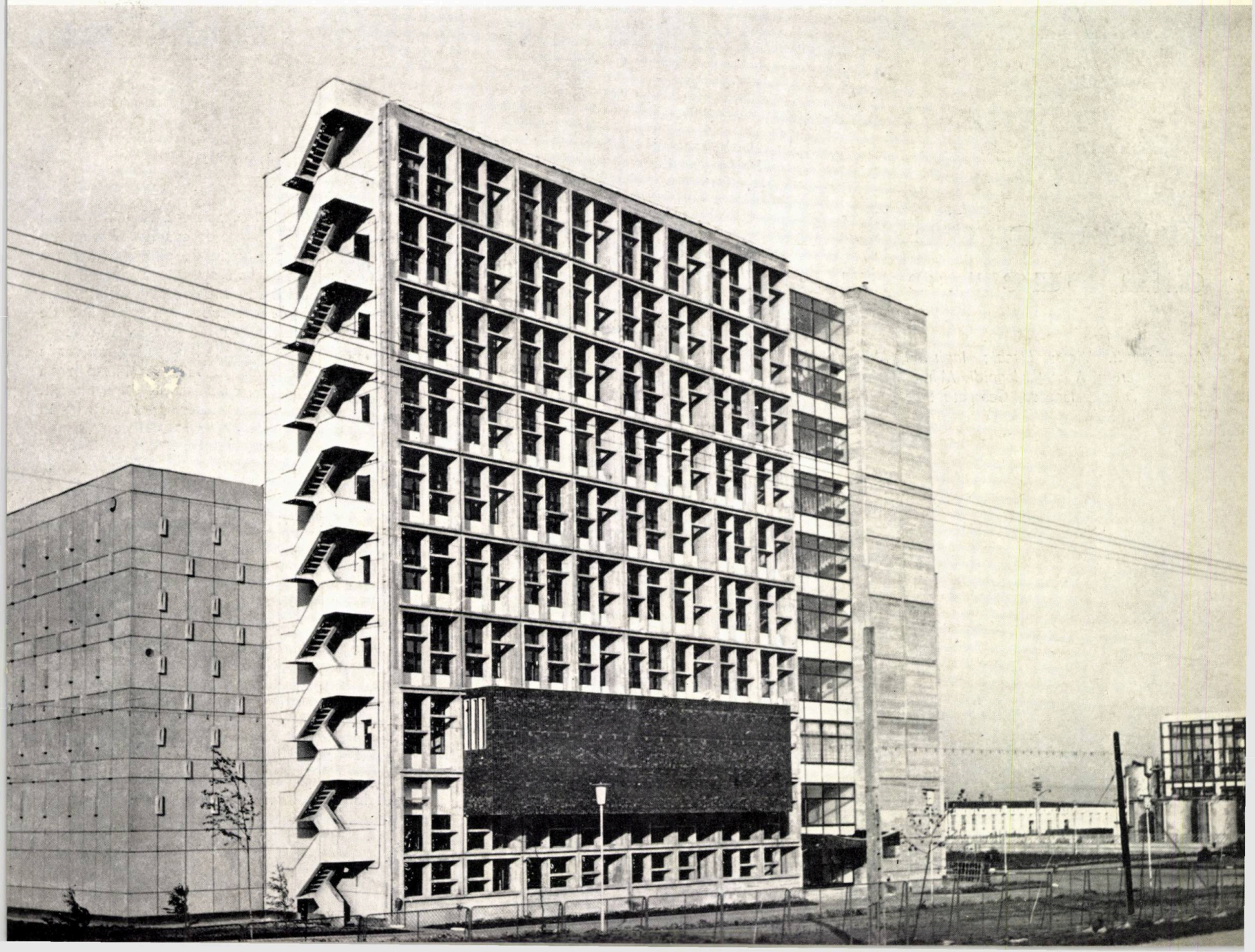

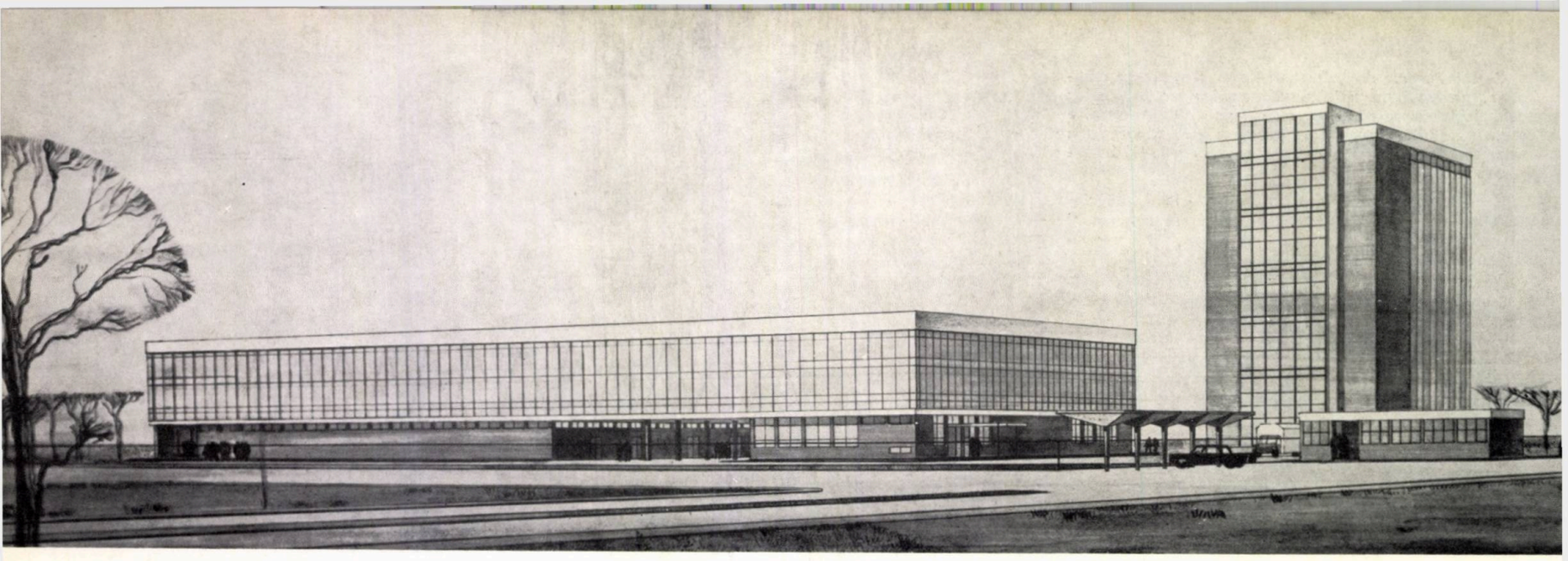

fabrica de pîine «titan» din bucureşti

Autori: *arh. Victor Lissai; inginerii Mircea Creţu, Aristotel Ioanidi, Mihai Petrescu, Dragoş Ionescu, Georgeta Stoenescu*
I.P.I.A.

Amplasamentul şi capacitatea fabricii de pîine « Titan » au fost dictate de concluziile studiului necesarului de producţie de pîine pe întreaga capitală, pe baza căruia s-a considerat util a se construi o fabrică de pîine de 170 t/24 h în zona Titan, fabrică ce corespunde necesităţilor de consum ale cartierului 23 August-Balta Albă.

Terenul folosit se află la limita spaţiului verde format de stadionul 23 August, într-o zonă industrială nenocivă, cu acces din b-dul Muncii. La alegerea acestui amplasament s-a avut în vedere realizarea în viitor a unui complex de industrie alimentară, legat de silozul de cereale existent şi completat prin construirea în aceeaşi zonă a unei mori de porumb de 100 t/24 h.

Printr-o atentă studiere a proiectului s-a reuşit ca, pe lîngă o rezolvare funcţională la nivelul cel mai avansat al tehnicii mondiale, să se obţină un complex ale cărui volume şi faţade să se încadreze armonios în arhitectura cartierului nou în care este amplasat.

O arteră nou creată, Baia de Aramă, cu dublu fir de circulaţie şi zonă verde centrală, face legătura cu b-dul Muncii ; prin ea se accede în piaţa preuzinală a complexului, în care sînt amplasate casa de poartă, cuprinzînd spaţiul de pontaj, centrala telefonică şi remiza de pompieri ; flancînd porţile de acces, au fost ridicate pergole pentru parcarea bicicletelor şi motocicletelor ; un largo la intrare asigură spaţiul de parcare pentru autovehicule.

1 | 2
3

1 — *Perspectivă*
2 — *Vedere exterioară a corpului de fabricație*
3 — *Piața preuzinală și silozul de făină*

Comasarea construcțiilor prin realizarea unor clădiri monobloc a constituit principiul conducător de rezolvare a planului general, pe terenul avînd o suprafață de numai 3,5 ha fiind amplasate numai două construcții: silozul de făină cu o suprafață construită redusă, desfășurat pe verticală, și fabrica de pîine, desfășurată pe parter și etaj. Soluția a fost impusă de procesele tehnologice diferite ce se desfășoară în cele două construcții, de faptul că utilajele au fost furnizate de firme diferite, cît și de sarcinile inegale pe care cele două construcții le transmit terenului de fundații, ceea ce a impus pentru realizarea lor și sisteme constructive diferite.

SILOZUL DE FĂINĂ (compus din 20 celule pentru depozitarea făinii și o casă de mașini dispunînd de subsol, parter și 5 etaje) care prin înălțimea sa (30 m) domină ansamblul, a fost realizat cu cofraje glisante, pereții exteriori ai celulelor fiind dubli, cu canale pentru introducerea aerului cald necesar izolării termice.

Introducerea făinii în siloz, recircularea ei în celule, transportul de la siloz la fabrică se fac pneumatic, legătura tehnologică cu fabrica de pîine obținîndu-se printr-un tunel subteran. Pentru siloz, soluția adoptată ține seama atît de ultimele studii și cercetări privind modul de calcul al silozurilor, cît și de condițiile speciale mecanice create prin fluidizarea făinii la golire, fiind primul siloz de acest tip construit în țară.

Finisajele au fost realizate prin placarea cu cărămidă aparentă, galbenă, a turnului casei

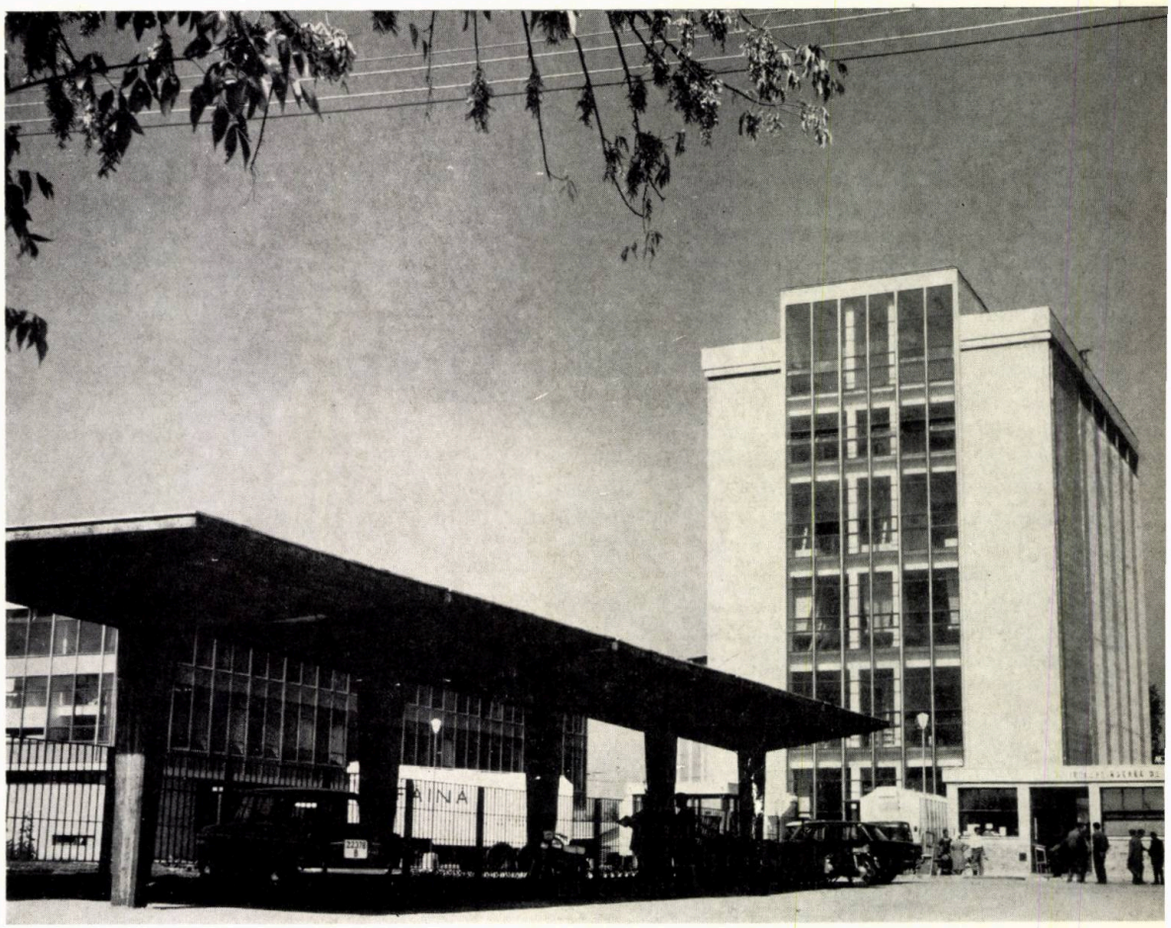

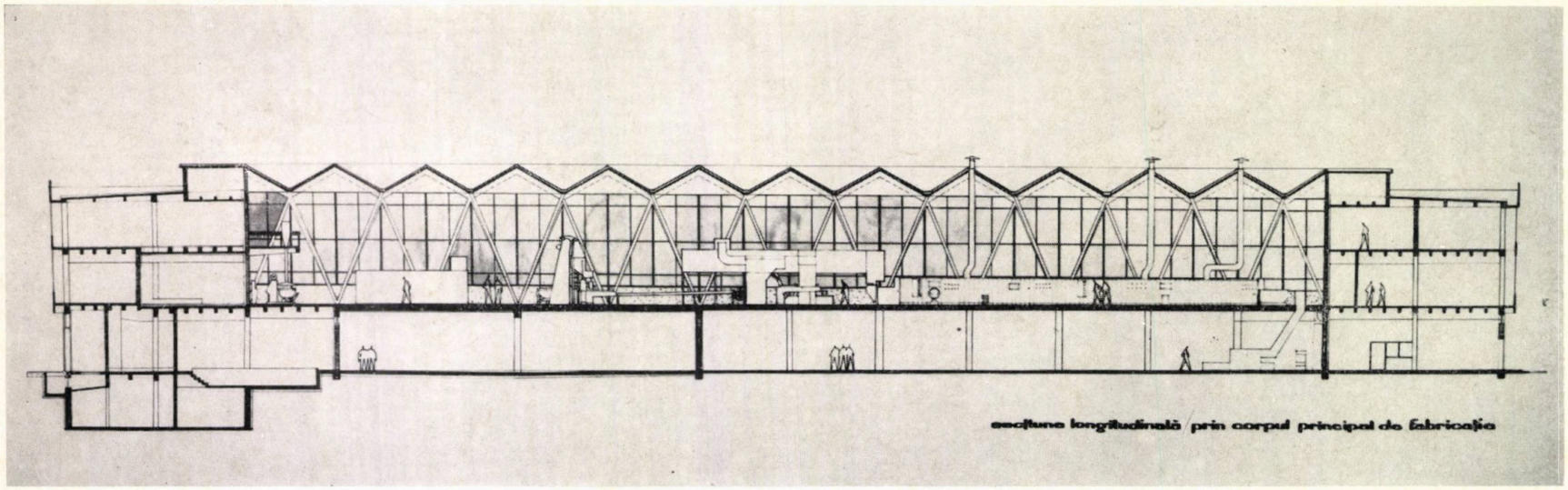

mașinilor și prin vopsirea celulelor, spre a se obține impermeabilizarea pereților. Pentru vibrarea volumului celulelor, pereții exteriori ai acestora s-au executat ușor frînți. Tîmplăria cu geamuri termoabsorbante, de culoare albastră-verzuie, s-a realizat din tablă ambutisată, cu montanții verticali din tablă inoxidabilă.

FABRICA DE PÎINE, desfășurată pe două niveluri, cuprinde într-o construcție monobloc, atît funcțiunile de producție, cît și cele auxiliare. La etaj, într-o hală de 72 × 48 m, are loc procesul de fabricație a pîinii, care este apoi depozitată și expediată la nivelul inferior.

Procesul tehnologic se desfășoară pe nouă linii de fabricație: trei pentru pîine neagră, cîte una pentru pîine albă și intermediară, două linii pentru specialități și cîte o linie pentru sticksuri și grisine, produse noi de panificație.

Pe cele două laturi înguste ale corpului de fabricație, desfășurate respectiv pe 4 și 3 niveluri, s-au repartizat încăperile auxiliare producției, grupul social-sanitar și birourile administrative. Astfel:

Pe latura estică, prin care se face și intrarea la birourile administrative, s-au amplasat:

la subsol: centrala termică, stația de pompe, magazia tehnică și arhiva;

la parter: holul principal de intrare, birourile de aprovizionare, transport și desfacere, sala de prezentare a produselor, cu un mic bufet, postul trafo, atelierul mecanic;

la etajul I: secția de preparare a materialelor auxiliare, cu depozitul de sare și zahăr, depozitul frigorifer, birourile de producție cu secția de amplificare, camera tabloului gene-

1 | 3

2 | 4

1 — *Secțiune longitudinală prin corpul principal de fabricație*

2 — *Vedere interioară din corpul principal de fabricație*

3 — *Vedere interioară a corpului de fabricație*

4 — *Secțiune prin camera mașinilor din silozul de făină*

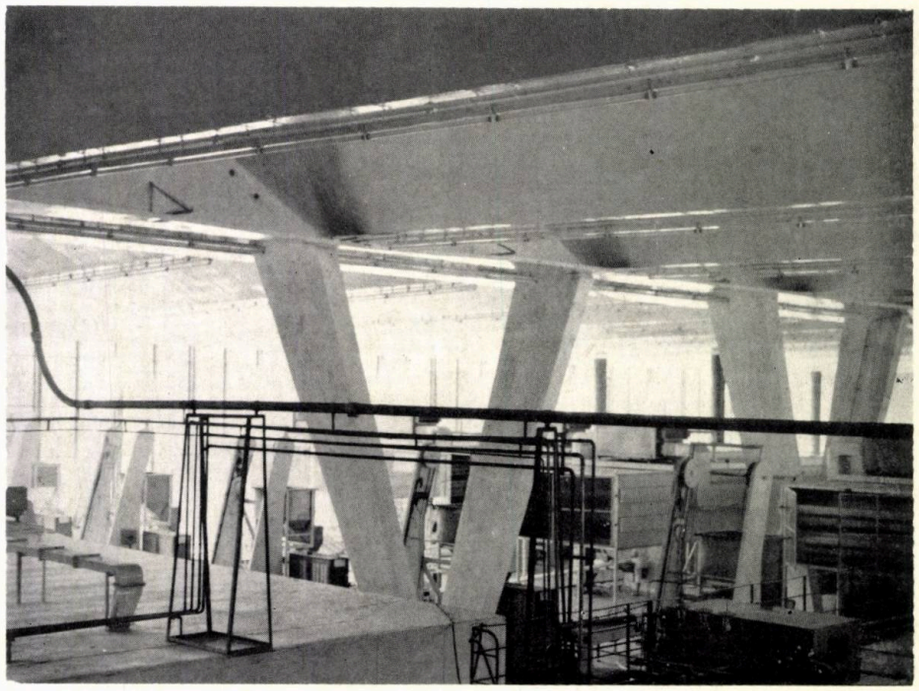

ral de comandă automată pentru transportul făinii de la siloz în fabrică, camera de spălat cuve și un punct de control al calității ;

la etajul II : birourile administrative.

Două case de scări, situate la capetele opuse, asigură circulația și evacuarea personalului fabricii.

Pe latura vestică s-au amplasat :

la parter : intrarea, holul și scara pentru muncitori, secția de spălat și depozitat navete, depozitul de ambalaje (hîrtie și cartonaje pentru sticks-uri și grisine) ;

la etajul I : vestiare sistem filtru pentru femei, atelierul a.m.c., camera maistrului, laboratorul principal și depozitul de celofan pentru sticks-uri și grisine ;

la etajul II : vestiarele pentru bărbați, holul pentru odihnă și bufetul, spălătoria mecanică și centrala de condiționare.

Etajele I și II ale anexelor se înscriu la înălțimea halei, avînd 7 m la dolia pînzelor cutate.

Sub hala de fabricație, la parter, este amplasat depozitul de produse finite și tunelul de expediție, fapt ce a generat necesitatea rezolvării transportului pîinii coapte de la etaj în depozitul de la parter. De asemenea, a fost folosită pentru prima oară în țara noastră expedierea într-un tunel acoperit, cu eliminarea rampelor auto.

Acoperirea halei de fabricație de 72 × 48 m cu o învelitoare lisă și sprijinirea acesteia pe cît

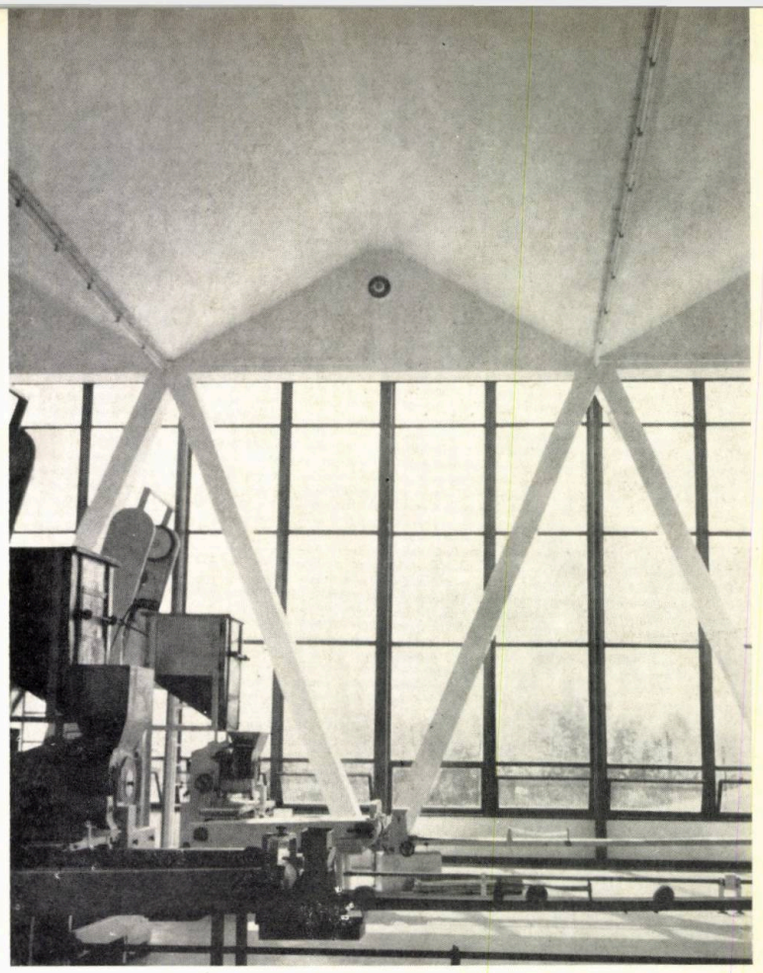

BUDAPESTI MŰSZAKI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRA 1848

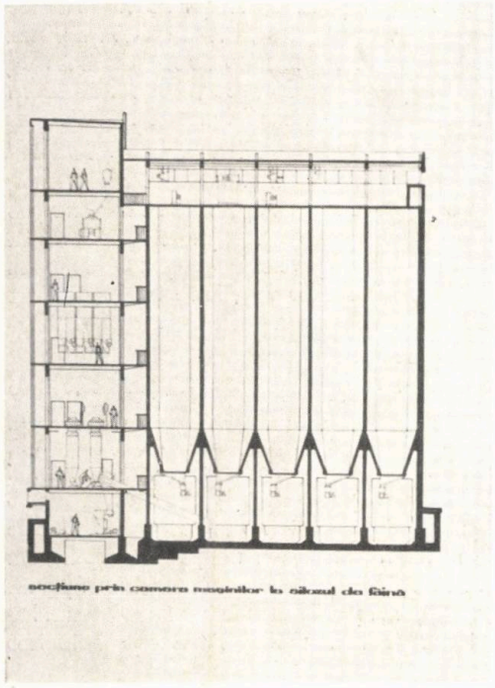

secțiune prin camera mașinilor la silozul de făină

mai puține puncte de sprijin a constituit problema centrală a proiectului. Ea a fost rezolvată prin folosirea unor pînze cutate precomprimate, de 24 m deschidere, care reazemă pe stîlpi laterali în formă de V, iar la centru pe o grindă-canal prin care circulă aerul condiționat ; aceasta reazemă și ea pe șase stîlpi în formă de V, care apar în sală ca singure elemente de susținere a tavanului.

Planșeul-dală peste depozitul de pîine reazemă pe o rețea de stîlpi de 6 × 6 m, iar cel de peste tunelul de expediție, cu două deschideri de 12 m, avînd o sarcină de peste 1 tonă/m^2, a fost realizat dintr-o dală precomprimată.

Funcțiunile ce se desfășoară la cele două niveluri ale corpului de fabricație au fost exprimate cu sinceritate în fațade. Astfel, etajul în bovindou, peste parterul tratat ca un soclu masiv, placat cu cărămidă aparentă galbenă, este închis spre exterior cu pereți-cortină, complet vitrați cu sticlă termoabsorbantă de culoare albastră-verzuie, montată pe tîmplărie metalică.

Cornișa, formînd un atic, finisată cu terasit alb, subliniază, în contrast cu silueta înaltă a silozului, orizontalitatea corpului de fabricație, iar fațadele transparente, ritmate de montanții fini ai tîmplăriei, realizați din tablă inoxidabilă, lasă să se citească în spatele lor forma zveltă a stîlpilor în formă de V care susțin acoperișul.

Cu aceeași grijă au fost tratate și finisajele interioare.

Pereții frontali ai halei de fabricație au fost placați cu ceramică glazurată și tot cu același material au fost placate și laboratorul, camera de comandă centralizată, grupurile social-sanitare.

În incintă s-a realizat ambianța necesară, obținîndu-se un mediu prielnic, în care oamenii muncii să poată da un randament ridicat.

Din punct de vedere al concepției arhitecturale, al structurii de rezistență și al dimensiunilor acesteia, construcția corpului principal de fabricație constituie prima realizare de acest gen din țara noastră. Prin contrastul ce-l constituie volumele celor două clădiri, unitatea se încadrează plăcut în mediul înconjurător format de ansamblul arhitectural al cartierului Balta Albă și zona verde a stadionului 23 August.

Arh. VICTOR LISSAI

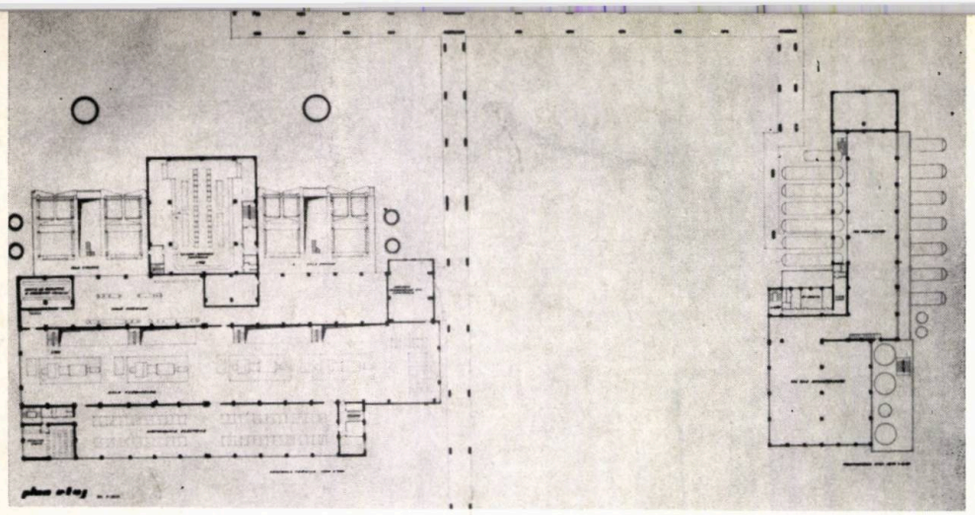

Plan etaj

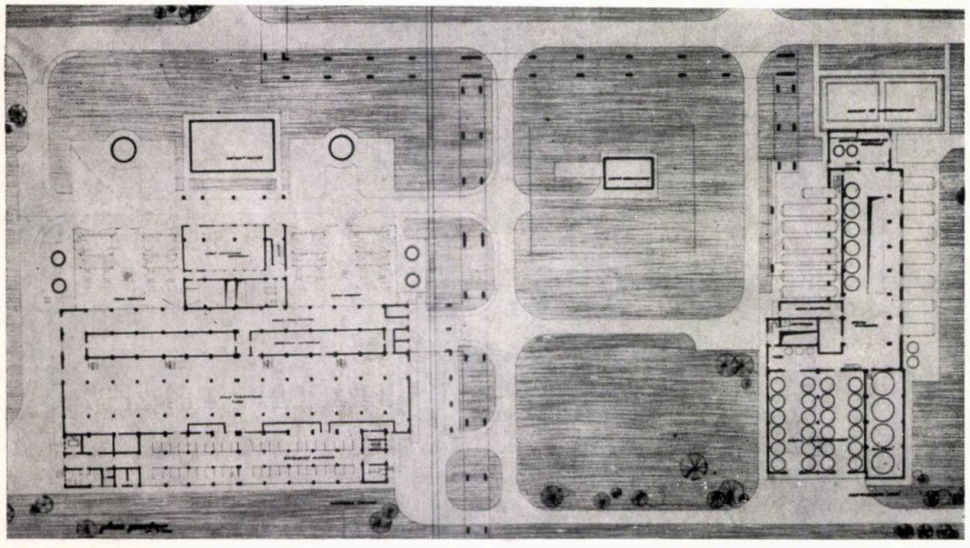

Plan parter

Grupul Industrial Brăila este format din Fabrica de carton, celuloză și hîrtie, Fabrica de celofibră și celofan și Fabrica de super-super cord.

Pentru satisfacerea consumului de energie și căldură al acestui grup de fabrici, s-a proiectat centrala electrică și de termoficare echipată cu agregate de parametri ridicați și anume: 4 cazane de cîte 150 t/h la 140 atm și 545°C și 3 turbogeneratoare de cîte 25 MW fiecare la 6 kV.

Pentru apa necesară s-a proiectat o stație de filtrare proprie unde se realizează un debit de 550 m^3/oră cu o apă de calitate superioară și constantă. Acest fapt asigură condiții optime de funcționare a cazanelor.

Stația de preparare a apei este o construcție subsol, parter și etaj parțial. Subsolul cuprinde stația de pompe, rezervoare și depozit acizi, tunele de conducte. Parterul cuprinde: stația de filtrare, stația de demineralizare reactori, depozit acizi, hidrazină și distribuția electrică.

Etajul cuprinde: grupul social și o încăpere pentru distribuția electrică.

Sistemul constructiv adoptat este următorul: fundații de beton, stîlpi, grinzi și chesoane de beton armat prefabricat și parțial grinzi și planșee de beton armat monolit, zidării interioare și exterioare de cărămidă. Tîmplăria este metalică.

Cazanele sînt grupate cîte două iar între cele două grupuri s-a proiectat corpul de comandă centrală.

Camera de comandă centralizează toate comenzile, este dotată cu toată aparatura de măsură, semnalizare, protecție, control și comandă și prevăzută de asemenea cu condiții speciale de microclimă și protecție fonică (zgomotul se ridică la 90 db.), care asigură condiții optime pentru personalul de deservire.

Întreaga centrală este comandată de la pupitrele din camera de comandă centrală.

Economicitatea soluțiilor se realizează prin faptul că CET Brăila realizează unele din cele mai reduse prețuri de cost la energia electrică (0,05 lei/kWh și 37 lei pe GCal.). În același timp, instalațiile de automatizare cu care este dotată creează condiții de exploatare în totală siguranță atît în ce privește securitatea agregatelor din centrală cît și continuitatea în alimentarea consumatorilor de pe platformă.

centrala electrică a grupului industrial brăila

Autori: *arh. Ștefania Stupcanu, arh. Coman Achim*
I.P.C.F.S.

Fațada principală

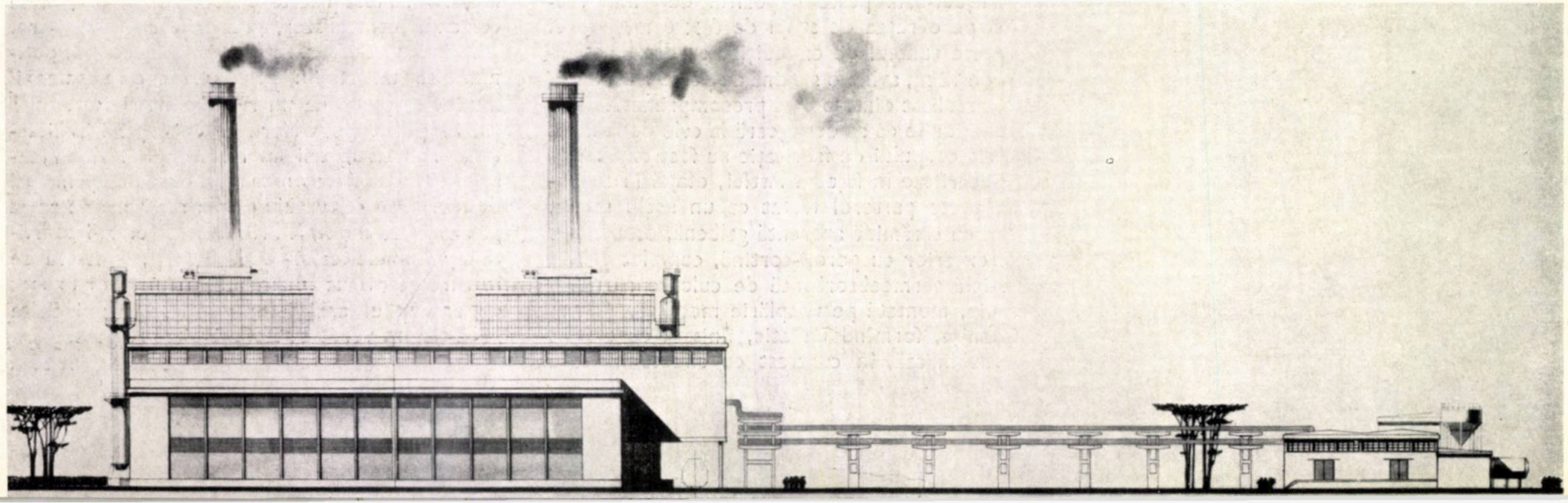

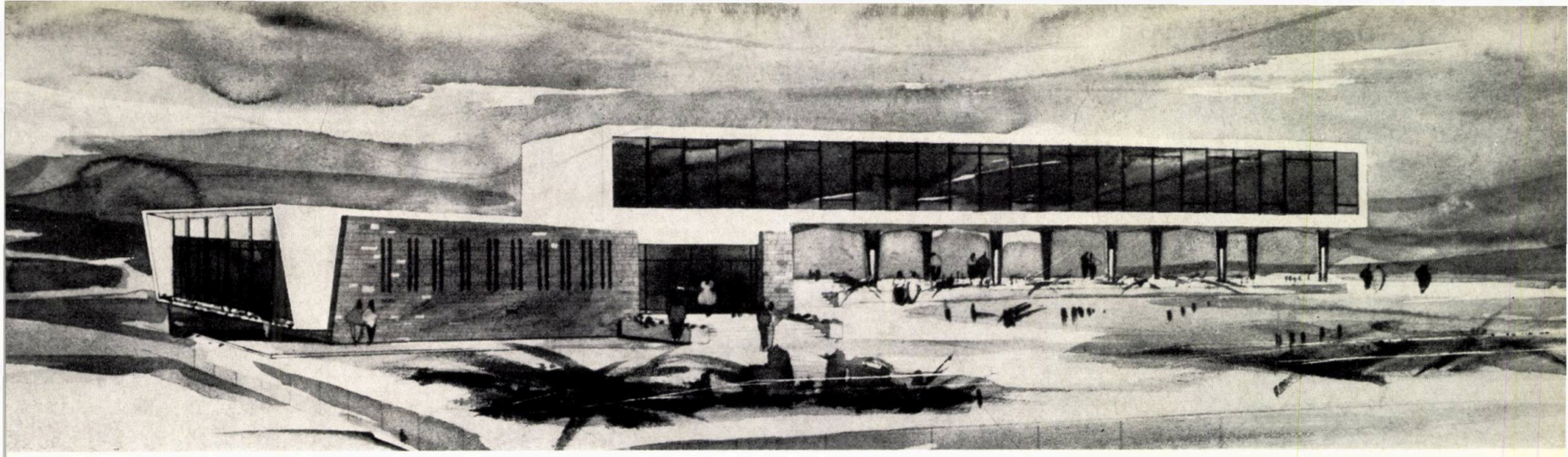

Perspectivă

staţia de transformare valea-largă

Autori: *arh. Victor Păunescu-Vaida, ing. Gheorghe Dumitriu*
I.S.P.E.

Staţia Valea Largă face parte dintr-un complex de lucrări, care au ca scop final electrificarea căii ferate Braşov—Ploieşti şi crearea unui nod energetic în cadrul sistemului naţional, fiind una din cele mai mari staţii de acest gen, ce s-a construit la noi în ţară pînă acum.

La alegerea amplasamentului o pondere deosebită a avut-o faptul că în zona Valea Largă se întîlnesc 3 linii electrice de 110 kV, sosind de la Braşov, Moroeni şi Cîmpina, fapt care asigură liniei de contact — necesare electrificării căii ferate Braşov—Ploieşti — o alimentare fără întreruperi.

Apariţia în zonă a unei staţii de transformare de 110/25 kV a fost dictată şi de necesitatea unei injecţii de putere în liniile de 25 kV existente între Braşov şi Cîmpina. Ţinînd seama de configuraţia consumatorilor şi de condiţiile favorabile oferite, a fost aleasă zona Valea Largă.

Construcţia staţiei se distinge de alte lucrări similare atît prin dispoziţia generală tehnologică cît şi, mai ales, prin partiul de arhitectură, ambele fiind determinate de amplasament (alăturat actualei şosele naţionale Bucureşti—Braşov) într-o zonă turistică, intens frecventată, de relieful variat al terenului şi de cadrul natural înconjurător.

Astfel, din punct de vedere al dispoziţiei generale, s-a elaborat o soluţie în care clădirea staţiei este aşezată paralel cu şoseaua şi în faţa staţiilor exterioare; acestea la rîndul lor au fost astfel grupate încît să prezinte un front cît mai îngust înspre şosea.

Prin amplasarea staţiilor exterioare pe platforme şi trepte coborîtoare, în afara avantajelor economice evidente, s-a realizat o degajare a peisajului precum şi profilarea clădirii pe cadrul natural.

În acelaşi spirit a fost tratată şi rezolvată arhitectura clădirii staţiei. Aceasta fiind amplasată mai jos decît platforma şoselei, corpul tehnico-administrativ a fost supraînălţat, atît pentru a prelua diferenţa de nivel cît şi pentru a se realiza o arhitectură suplă şi aerată care să nu creeze un ecran în faţa peisajului.

Clădirea este dispusă pe trei niveluri.

La subsol au fost amplasate depozite, ateliere, sala de cazane şi podul de cabluri.

La parter s-au prevăzut spaţiile aferente celor doi beneficiari (C.F.R. şi M.E.E.), circulaţiile fiind separate, avîndu-se în vedere exploatarea dublă.

Din holul principal — care este o piesă comună — se face accesul atît la încăperile aferente C.F.R.-ului (sala de comandă, camera de telecomunicaţii, rezervă, grup sanitar etc.) cît şi la sala de comandă a M.E.E.

Etajul clădirii a fost destinat numai M.E.E. Aici s-au prevăzut: camera telecomunicaţiilor, grupul acumulatori-tambur-acizi-ventilaţie, birou, cameră instructaj, grup sanitar etc.

Vegetaţia existentă a rămas neschimbată.

Vedere de ansamblu

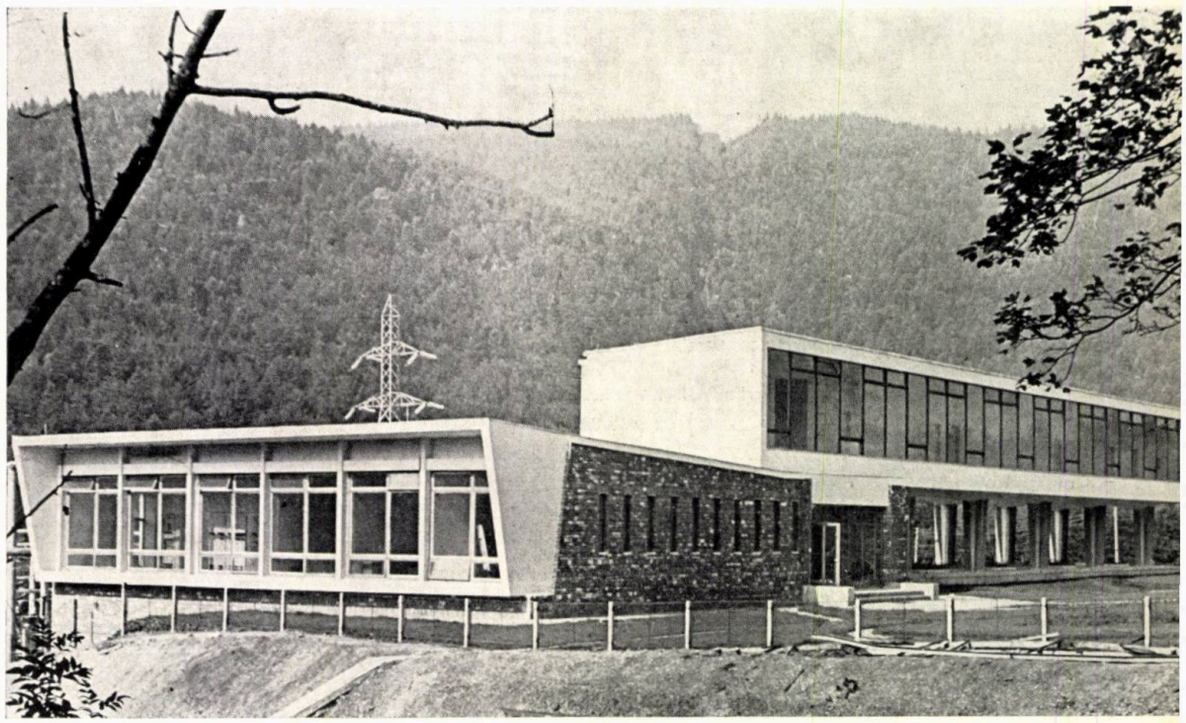

castel de apă la slatina

Autor: *arh. Monica Constantinescu*
I.P.A.C.H.

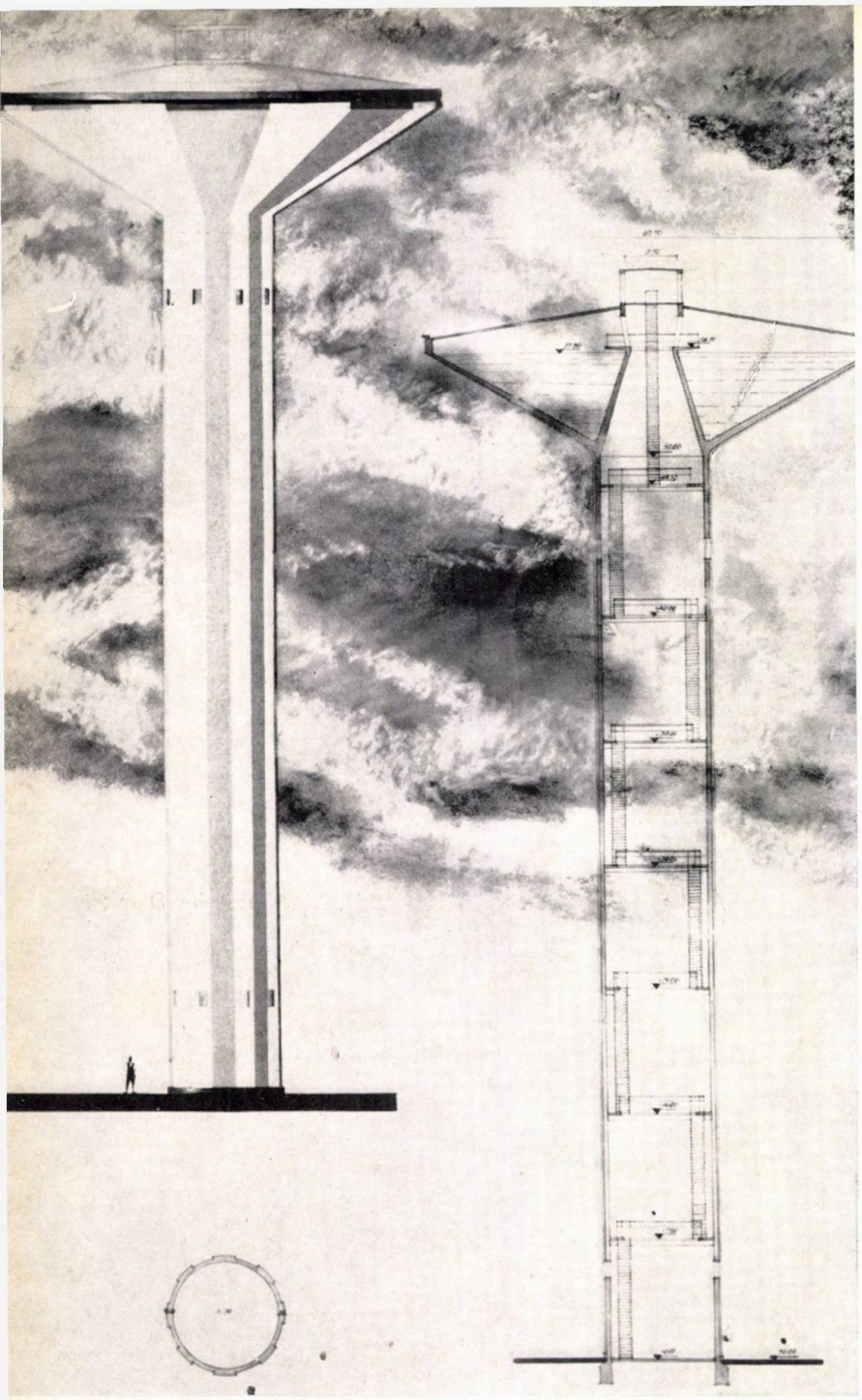

Secțiune și elevație

Vedere

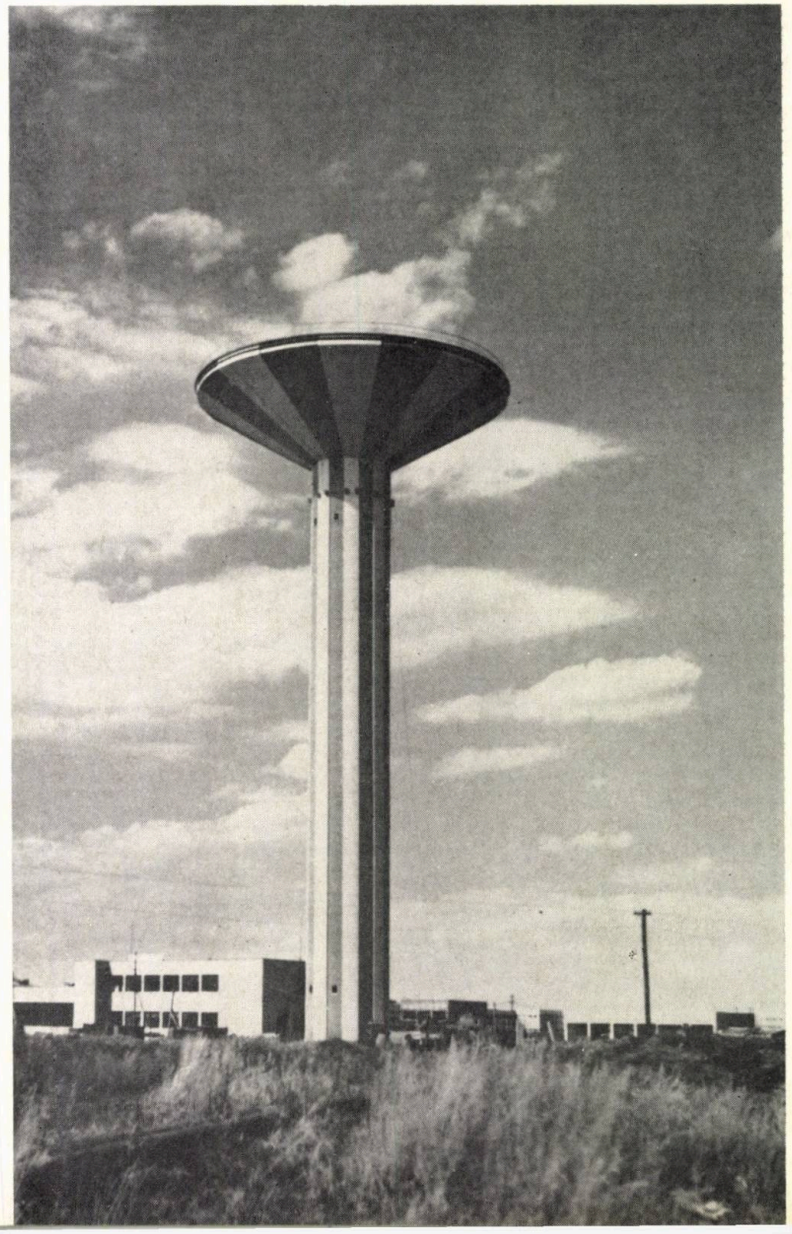

Pentru alimentarea cu apă a Uzinei de aluminiu Slatina soluția tehnică adoptată implica și realizarea unui castel de apă de 1 000 m³ destinat să asigure constanțele debitului.

Atît înălțimea de depozitare (50 m la baza cuvei) cît și capacitatea sa, au conferit volumului construcției o amploare de care a trebuit să se țină seama.

În silueta de ansamblu a uzinei, verticala castelului depășește cu mult limita de înălțime a tuturor construcțiilor din jur, constituind un ax al compoziției întregului ansamblu.

Luînd în considerare parametrii de mai sus, arhitectul a colaborat cu inginerul constructor încă de la primele calcule de structură, pentru ca la stabilirea diagramei eforturilor să se ia în considerare unghiuri și proporții ale cuvei care să conducă la o siluetă generală agreabilă. Preocuparea autorului s-a axat în special pe ideea realizării unui volum monumental, sculptural chiar, a cărui existență să devină necesară, nu numai din punct de vedere tehnologic ci și arhitectural, în întregirea ansamblului.

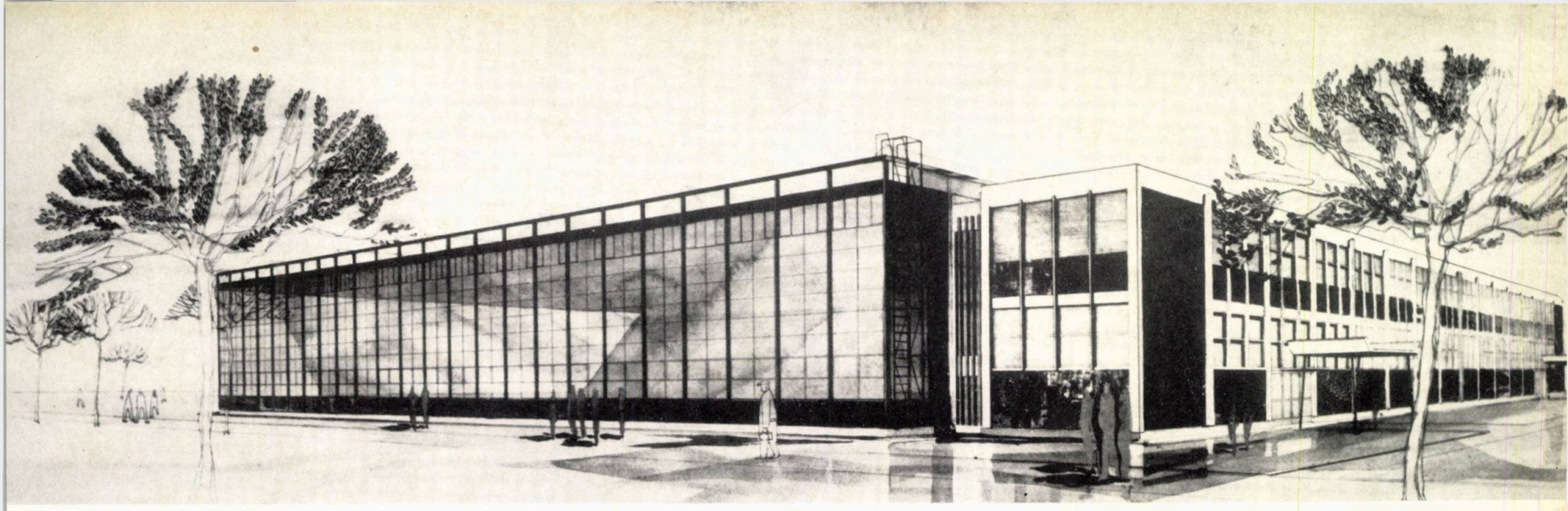

Perspectivă

Secțiune longitudinală

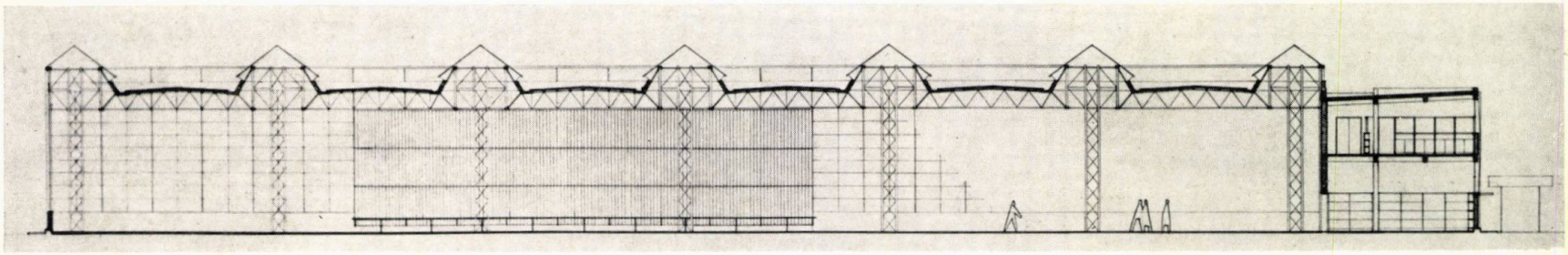

fabrica de cuzineți subțiri-brașov

Autori: *arhitecții Alexandru Fărcașiu și Sabina E. Pop*
I.P.C.M.

Fabrica de cuzineți subțiri construită în incinta uzinei « Rulmentul »-Brașov are o amplasare determinată de sistematizarea uzinei.

Dimensionarea halei și anexei tehnico-sociale s-a făcut avîndu-se în vedere crearea de condiții optime de desfășurare a proceselor tehnologice, precum și asigurarea unei universalități maxime de utilizare a spațiului construit, în scopul ridicării nivelului cantitativ și calitativ al produselor.

În hală au fost amplasate următoarele secții: turnătoria de aliaje, laminoare (bandă bimetalică), prelucrări mecanice, calibrare bandă oțel, secțiile auxiliare (depozite, ambalaje-expediție).

În anexa tehnico-socială au fost distribuite pe niveluri următoarele funcțiuni: spații aferente tehnologiei, instalații electrice, instalații termotehnice-ventilație.

Birourile, amplasate la parter și etaj, sînt dimensionate pentru 45 persoane. Pentru compartimentarea lor s-au folosit panouri dulap, amovibile.

Funcțiunile și structurile diferite au creat dificultăți pentru dezvoltarea în spațiu a volumelor.

În tratarea construcției s-a urmărit diferențierea halei de anexa tehnico-socială, căutîndu-se realizarea unui ansamblu unitar — trecerea de la volumul halei la cel al anexei realizîndu-se printr-o retragere, care subliniază schimbarea caracteristicilor constructive și funcționale.

Hala este realizată cu stîlpi metalici avînd trei deschideri de 24 m și travee de 12 m, ferme metalice principale de 24 m și secundare de 9 m.

Închiderea halei este executată pe trei laturi și parțial spre anexă, din panouri de sticlă termoabsorbantă montate pe rame metalice din tablă ambutisată și fixate prin prindere elastică pe profilele I 18 așezate la 3 m distanță, care alcătuiesc scheletul închiderii.

Accesul în hală este asigurat prin uși glisante cu acționare electro-mecanică.

Anexa tehnico-socială are o structură de beton armat, ale cărei elemente primare (stîlpi-lintouri) au fost folosite ca elemente de arhitectură în tratarea fațadei. Au existat o serie de dificultăți în această tratare, legate de asigurarea unor condiții optime de funcționare a încăperilor cu destinații total diferite.

Finisajele prevăzute sînt cele obișnuite pentru clădiri similare; izolația termică și cea fonică au fost executate prin procedeul Spreyd Limped Asbestos, pe intradosul chesoanelor de acoperiș.

Iluminatul natural se realizează prin panourile vitrate ale fațadelor și prin luminatoare.

Ochiurile mobile practicate în pereți și luminatoarele asigură, împreună cu instalația de încălzire cu aer cald în timpul iernii, ventilația halei, separat de absorbțiile locale ale agregatelor tehnologice producătoare de nocivități.

★

Sînt de semnalat unele dezavantaje precum:

— vitrarea excesivă a pereților exteriori, lucru ce determină condiții dificile de muncă, atît în timpul iernii — datorită neetanșeităților, cît și în timpul verii — datorită însoririi;

— consumul de oțel nu s-a menținut în limitele indicilor proiectați;

— înălțimea halei este și ea exagerată în raport cu necesitățile tehnologice.

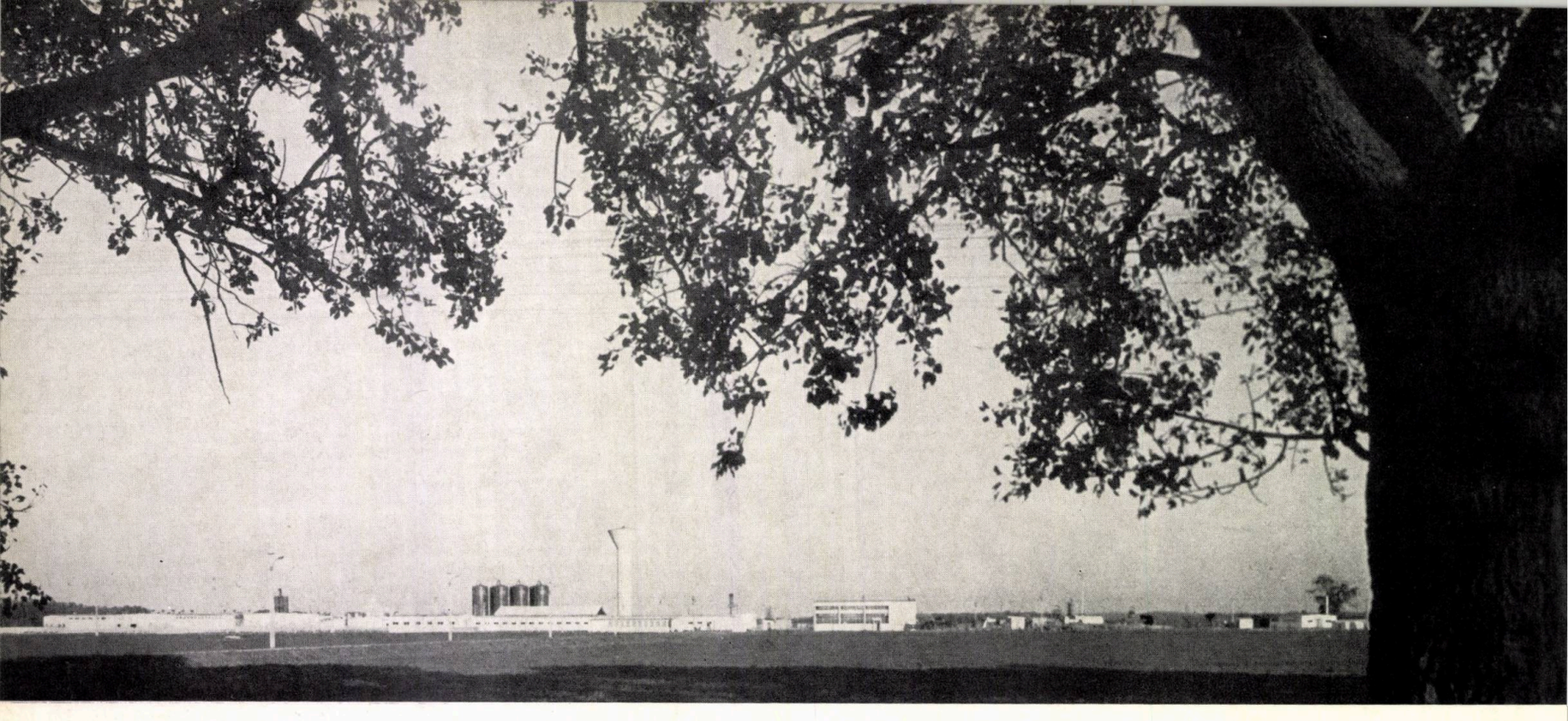

arh. mihai calinovschi
I. S. P. A.

proiectarea complexelor zootehnice de tip industrial

CONSTRUCȚII AGROZOOTEHNICE

Proiectarea și execuția complexelor agrozootehnice de tip industrial, ca preocupări arhitecturale, au apărut de puțin timp, ele fiind urmări firești ale transformării socialiste a agriculturii din țara noastră, transformare care a creat condiții favorabile pentru organizarea și dezvoltarea unităților agricole de mare capacitate și cu profil specializat. Dezvoltarea rapidă a efectivelor de animale și creșterea continuă a productivității lor nu puteau fi soluționate decît prin crearea unor astfel de complexe agrozootehnice (de tip industrial), care permit o mare concentrare de animale și păsări.

În ultimii 4—5 ani s-a construit în țara noastră un număr însemnat de mari complexe zootehnice pentru producția de carne, lapte și ouă, avînd ca bază cele mai avansate tehnologii. Din acest punct de vedere, capacitățile construite au constituit un pionierat important pe planul producției agrozootehnice, atît intern, cît și extern, proiectanții de specialitate depunînd un efort stăruitor în găsirea unor noi tipuri de construcții, mai economice sub raport constructiv, al eficienței instalațiilor și al exploatării.

Un scurt bilanț al acestor realizări din ultimii ani arată că s-au construit și dat în exploatare sau sînt în curs de execuție:

1 | 2
3
4

1 — *G.A.S. „30 Decembrie" — Vedere de ansamblu*

2 — *G.A.S. Oltenița — Sectorul de îngrășare, complexul porcine*

3 — *G.A.S. Băicoi — Sectorul de îngrășare taurine*

4 — *G.A.S. Băicoi — Combinatul avicol*

— 10 complexe de creștere și îngrășare a 100 000 porci ;

— 14 complexe pentru 1 500—3 000 vaci ;

— 14 complexe pentru îngrășarea taurinelor (între 1 500—5 000 capete) ;

— 28 combinate avicole de cîte 100 000 păsări pentru producția de ouă și pui carne.

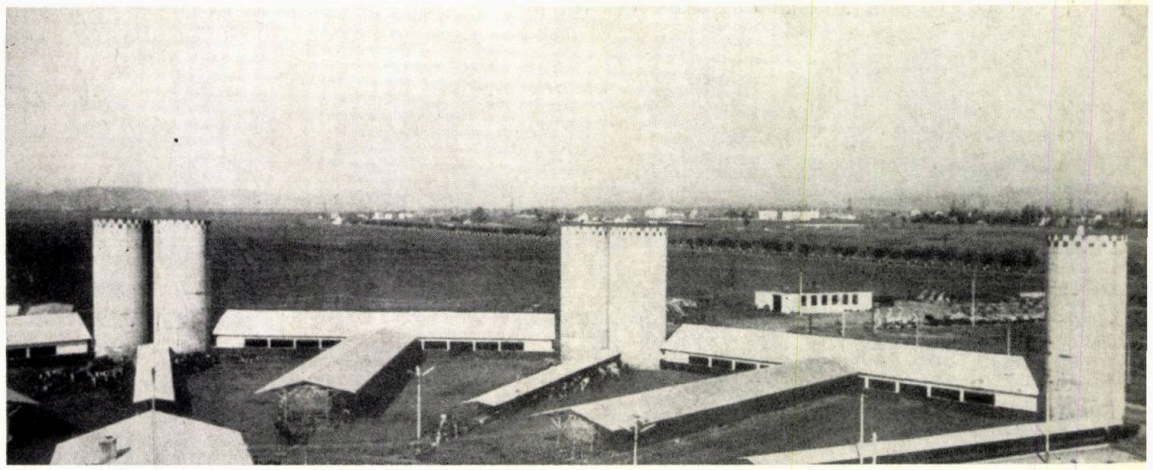

Trebuie să subliniem de la început că în aceste complexe industriale problemele funcționale, ca prepararea și transportul hranei și al furajelor, condiționarea mediului ambiant, iluminatul artificial, evacuarea dejecțiilor, sînt soluționate la un grad ridicat de mecanizare și automatizare, astfel că la nici o construcție de acest gen nu vom mai întîlni întreținerea tradițională. Dacă luăm ca exemplu halele pentru găini ouătoare, constatăm că pentru a asigura o producție medie de 220 ouă/an pe cap de pasăre, în sistemul creșterii în baterie (cu o densitate de 14 găini la 1 m^2, la o linie de producție de 12 000 găini ouătoare) este necesar să asigurăm pentru timp de iarnă cca 5,5 m^3 aer pe 1 kg/corp/oră. Considerînd găina de cca 1,800 kg, vom avea cca 118 800 m^3 aer/oră, deci pentru fiecare minut cca 2 schimburi de aer. Se poate desprinde din acest exemplu ce importanță prezintă aici climatul interior față de cerințele industriei curente, care sînt de 3—4 ori mai reduse.

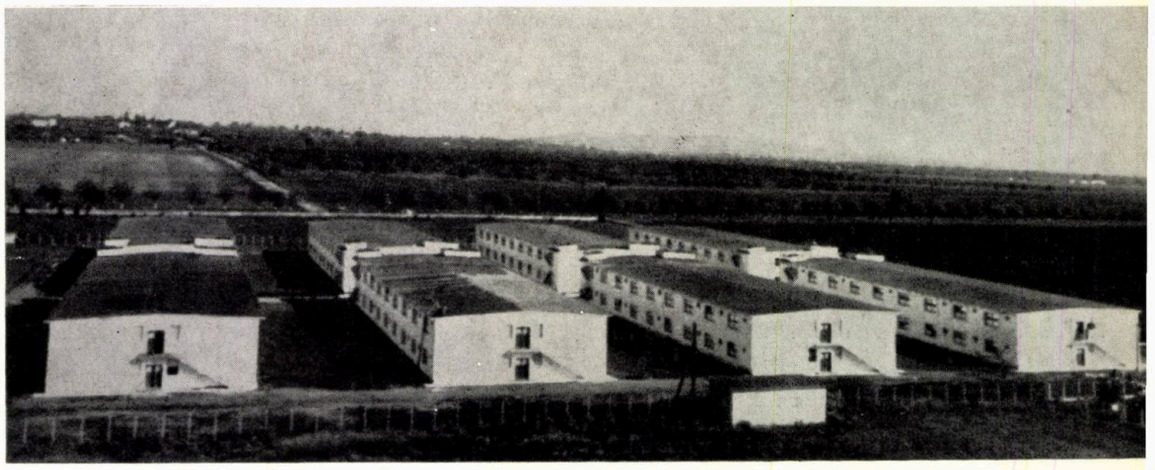

Promovarea construcțiilor cu exploatare industrială a fost întîmpinată la început cu rezerve, justificate de scumpirea prețului de deviz al construcției. Astfel, dacă între anii 1950—1960 construcția de tip gospodăresc a costat, pentru un loc de porc, între 500—600 lei, în construcția

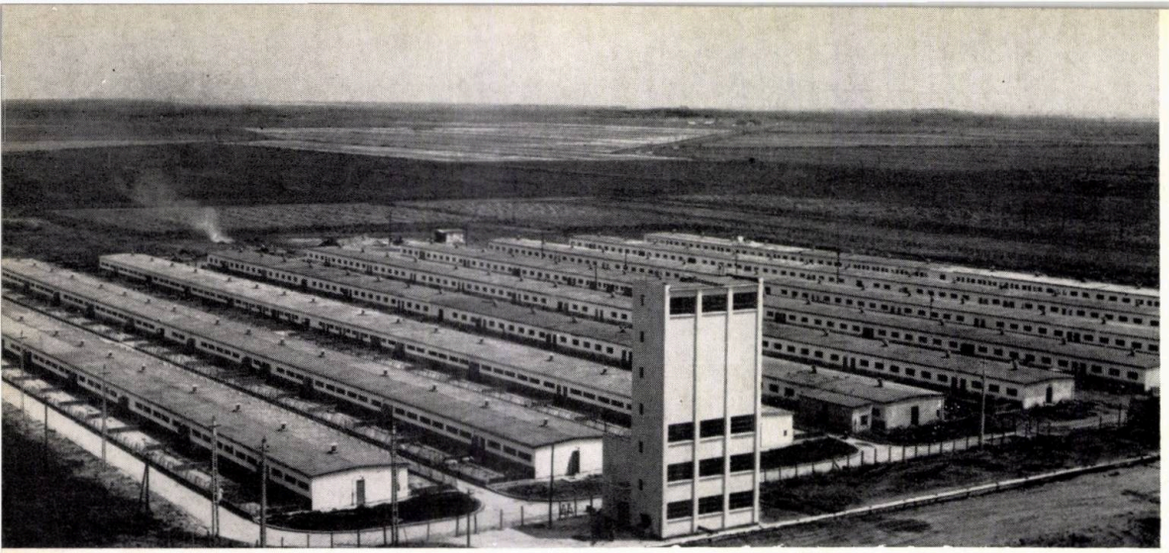

1 | 2

1 — *G.A.S. Oltenița — Vedere de ansamblu*

2 — *G.A.S. „30 Decembrie" — Grajd furajare*

de tip industrial, realizată în 1965, costul a fost de 1 350 lei. La fel, între anii 1950 — 1960, un loc de vacă a costat 5 000—6 000 lei, pe cînd cel realizat între anii 1962—1965 a costat între 16 500 și 25 000 lei. Locul de pasăre era între 30 și 40 lei și s-a ridicat la 160 lei.

Dacă ne referim însă la eficiența economică a construcțiilor de tip industrial din agricultură constatăm rezultate spectaculoase.

De pildă, dacă se face o comparație între realizările unui complex de porcine de tip industrial și cele ale unui complex de tip gospodăresc, se obțin următoarele cifre:

Kilogramul de carne, în condițiile unui complex gospodăresc, se obține cu 5,5 kg furaje, iar în condițiile unui complex industrial numai cu 3,5 kg furaje.

Bineînțeles, aici intervine nu numai calitatea nutrețului, ci și calitatea condițiilor de microclimat pe care le oferă construcția de tip industrial. În aceeași ordine de idei, tona de carne costă 9 000 lei și scade la 6 000 lei în condițiile exploatării industriale.

Referindu-ne la productivitatea muncii pe om, aceasta era de 13,3 tone în construcția gospodărească, iar în construcția industrială de 71 tone. Iată deci că și problema forței de muncă își găsește o rezolvare favorabilă.

În ultimă instanță, ceea ce arată eficiența investiției în sine este faptul că amortizarea investiției pentru un complex gospodăresc (care costă mai puțin) se făcea în 10—15 ani, pe cînd cea a unui complex industrial s-a redus la 5—6 ani.

Desigur, aceste rezultate sînt valabile nu numai la complexele de porcine, ci și în cazul fermelor de vaci și de păsări.

În ce privește activitatea noastră, trebuie să recunoaștem că deocamdată nu putem vorbi de o arhitectură industrială a acestui nou sector de producție, chiar dacă, așa cum am arătat, materializarea obiectivelor a necesitat un volum important de construcții. Într-adevăr, puținii ani de practică în acest domeniu, lipsa de experiență anterioară și inexistența unei documentații pe plan mondial la nivelul capacităților solicitate de noi nu au permis să răspundem în cele mai bune condiții la toate problemele dintr-o dată.

La aceasta se adaugă și instabilitatea tehnologiei, aflată într-o evoluție dinamică impresionantă pe plan mondial, ca o consecință firească a trecerii din ce în ce mai mult la producția intensivă a cărnii, laptelui și ouălor. Desigur că unele probleme spinoase, legate de soluționările de volum și de detaliu, se datoresc și faptului că pentru început s-a trecut la utilizarea de tehnologii industriale în gabaritele adăposturilor tradiționale, care, luate ca obiect, reprezintă un volum insignifiant.

Evoluția spre o arhitectură industrială cred că este posibilă numai pe calea abandonării gabaritelor vechi și proiectării de construcții comasate.

Or, avînd în vedere faptul că asemenea complexe se construiau pentru prima dată în lume, răspunderea față de probleme a determinat pe tehnologi să nu cedeze cu nimic în privința comasării obiectivelor cu funcțiuni identice, cu toate avantajele economice care se conturau. Totodată, și necunoașterea în agricultură a noțiunii de hală de producție industrială (deși stadiul proiectării-tip cu elemente prefabricate permitea soluționarea halelor comasate) a venit în sprijinul sistemului pavilionar, pe motivul că, fiind vorba de o producție biologică, sînt mai sigure pavilioanele izolate.

Aceasta a dus la planuri de ansamblu de mari proporții pentru construcții mărunte, la ocuparea nerațională a unor mari suprafețe de teren fertil. Așa cum s-a dovedit ulterior, argumentele tehnologice care au stat la baza întocmirii și materializării acestor planuri de ansamblu nu au rezistat. Primele complexe construite au permis o analiză atentă din care s-a desprins necesitatea revizuirii tehnologiilor în favoarea reducerii suprafețelor ocupate.

Aceasta va oferi arhitectului posibilitatea unei activități plastice creatoare, așa cum în proiectarea industrială curentă s-a abordat cu curaj soluționarea unor noi forme arhitecturale, care au îmbogățit impresionant patrimoniul național al realizărilor arhitecturale.

Așa cum a arătat practica Institutului de studii și proiectări agricole, un rol important în soluționarea complexă a problemelor l-a avut și îl are în continuare arhitectul, de la amplasarea în teren pînă la soluționarea ansamblului și a construcțiilor care să satisfacă cerințele tehnologiei. Trebuie să menționăm că inexistența unei tradiții în proiectarea agrozootehnică de mare complexitate și lipsa unei concepții avansate privind tehnologia zootehnică au solicitat un efort considerabil din partea tuturor proiectanților, pentru a învinge viziunea profund înrădăcinată a creșterii animalelor în grajdul tradițional. Pentru început s-au depus eforturi în stabilirea suprafețelor optime de producție pe unitate de animal, precum și în determinarea capacităților optime de producție pe linie tehnologică.

La stabilirea acestor parametri într-un timp extrem de scurt, au contribuit în mare măsură și arhitecții, prin rezolvări spațiale și de detaliu.

Este de reținut faptul că, spre deosebire de industria propriu-zisă, unde schimbarea tehnologiilor are profunde implicații asupra utilajelor, asupra schimbării lor și, în ultimă instanță, asupra volumului construit, în sectorul producției zootehnice, prin proiectarea pe mai multe direcții — ovine, taurine, păsări — s-a obținut, în cadrul studiului proiectării curente, o constantă, și anume : o înălțime joasă a liniei tehnologice, care poate rămîne aceeași pentru diferite procese tehnologice, precum și elemente tipizate pentru dimensionările interioare.

Cu acest prim pas s-au pus bazele unei tehnologii complexe care a generat, într-un timp scurt, soluționarea unor ansambluri zootehnice de tip industrial.

Astfel, așa cum am arătat mai sus, s-au executat complexe pentru 100 000 porci, construcții care, prin numărul de animale adăpostite, nu au precedent în lume.

Realizarea lor a necesitat un mare volum de lucrări de rețele subterane (apă, canalizare, încălzire, transport hrană lichidă) și drumuri betonate, iar la obiecte, o infrastructură și suprastructură din elemente prefabricate, în scopul unei cît mai rapide execuții.

★

În sprijinul trecerii treptate spre soluționări economice privind reducerea terenului ocupat, o activitate susținută a avut-o C.S.C.A.S., care încă de la început se pronunțase pentru reducerea distanțelor dintre ciclurile de creștere și trecerea la construcții comasate. Această activitate a fost susținută și de lansarea, de către C.S.C.A.S., a unor concursuri republicane pentru soluționarea unor hale comasate de porci, iar ulterior și pentru soluționarea, în condiții de comasare, a fermelor de vaci și taurine. Rezultatele au fost evident în favoarea comasărilor și au avut rolul de a influența în mod pozitiv proiectarea curentă.

Avînd în vedere faptul că aceste investiții s-au dovedit extrem de costisitoare, cu un volum mare și extrem de variat, și că pentru execuția lor se scoteau din circuitul agricol mari suprafețe de teren fertil, în timp ce statul făcea investiții importante tocmai pentru recuperarea terenurilor prin îndiguiri și desecări, proiectarea a făcut obiectul unei analize de către conducerea de partid și de stat, în scopul găsirii unei soluționări raționale a complexelor zootehnice de tip industrial, care să conducă la ieftinirea investiției specifice.

Așa cum s-a arătat la Consfătuirea consacrată activității de proiectare în domeniul construcțiilor, în agricultură au fost constatate lipsuri serioase la construcțiile executate în special în sectorul G.A.S., unde au fost efectuate lucrări costisitoare cauzate de dimensionarea exagerată, atît a construcțiilor zootehnice, cît și a planului de ansamblu, ceea ce a dus la irosirea de teren arabil. Aceste lipsuri s-au datorat faptului că, adoptîndu-se tehnologii moderne, au fost folosite tipuri de construcții zootehnice curente, evident îmbunătățite sub aspect constructiv, executate din elemente prefabricate, dar care prin adăpostirea necesarului planificat în condiții industriale, au solicitat un mare volum de material de construcții și manoperă, răspîndirea lor pe suprafețe mari scumpind rețelele de exploatare, de drumuri, tehnico-sanitare, energetice, de transport hrană.

Din analiza făcută s-a desprins ca o necesitate absolută restudierea tuturor problemelor legate de soluționarea economică a planului de ansamblu, care, în ultimă instanță, determină eficiența economică a investiției.

Prin punerea în practică a acestor directive, complexele recent executate au realizat o reducere substanțială a terenului ocupat și un indice mai favorabil de ocupare cu utilități. Astfel, în cazul complexului de 100 000 porci în curs de execuție s-au obținut următoarele rezultate față de un complex similar construit anterior în sistem industrial, dar necomasat :

— din 81 de construcții, cîte cuprindea complexul în sistem necomasat, numărul lor s-a redus la 27 ;

— situația drumurilor : 45 000 m² în situația veche — 25 000 m² în cea nouă ;

— rețelele de canal s-au redus de la 3,5 km la 2,5 km ;

— suprafața incintei s-a redus de la 68 ha teren la 23 ha ;

— suprafața interioară a construcțiilor s-a redus, de la 18,5 ha în cazul sistemului pavilionar, la 16 ha în sistem comasat.

Aceste avantaje s-au obținut și la complexele pentru tineretul taurin, reducîndu-se numărul construcțiilor de bază necesare unei capacități de 4 000 capete, de la 18 la 6.

Avînd în vedere că îngrășătoriile ocupă cca 65% din suprafața construită și în scopul scăderii continue a prețului de cost pe loc de animal ar fi indicată și studierea comasării pe verticală, prin etajare reducîndu-se simțitor suprafața de teren ocupat. Suprapunerea prin etajare este posibilă la îngrășătoriile de porci și datorită faptului că în acest sector animalul este supus unui singur circuit tehnologic, forma finală fiind valorificarea. Rezultatele ar apropia valoarea locului pe animal de cel obținut în construcția gospodărească, păstrînd totodată toate celelalte avantaje economice.

Această scurtă practică de proiectare a fost o primă perioadă de participare creatoare a arhitectului sub aspectul dimensionării gabaritelor interioare, generatoare de volum și de plan de ansamblu. Ideea comasării a constituit un prim pas care a repurtat succes și a convins pe toți cei interesați că trebuie realizată. Dacă sub acest aspect s-au obținut realizări importante, problema centrală în soluționarea viitoarelor complexe o constituie aspectul constructiv. Volumul crescînd al investițiilor în acest domeniu stabilește o caracteristică fundamentală pentru un tip de clădire care să preia cu ușurință modificările tehnologice de exploatare, fără intervenții costisitoare și fără să fie afectată suprastructura.

Tehnica modernă cere construcții ușoare, cu randament sporit în exploatare. De aceea, în perspectiva practicii de proiectare, în condițiile soluționărilor constructive, pe unul sau mai multe niveluri, trebuie avut în vedere că astfel de construcții sînt rezultantele unei cît mai echilibrate soluționări tehnologice, constructive și de echipament tehnic pentru întreținere.

Analizînd construcțiile executate, chiar și cele mai noi, în sistemul halelor comasate, constatăm că ele se realizează în continuare cu elemente prefabricate din beton armat de dimensiuni greoaie,

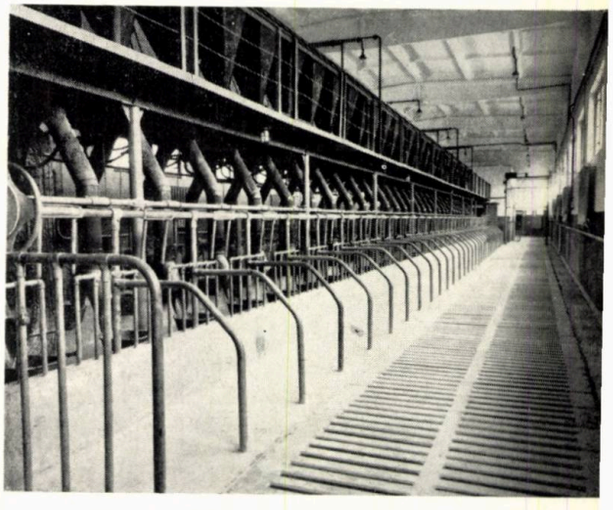

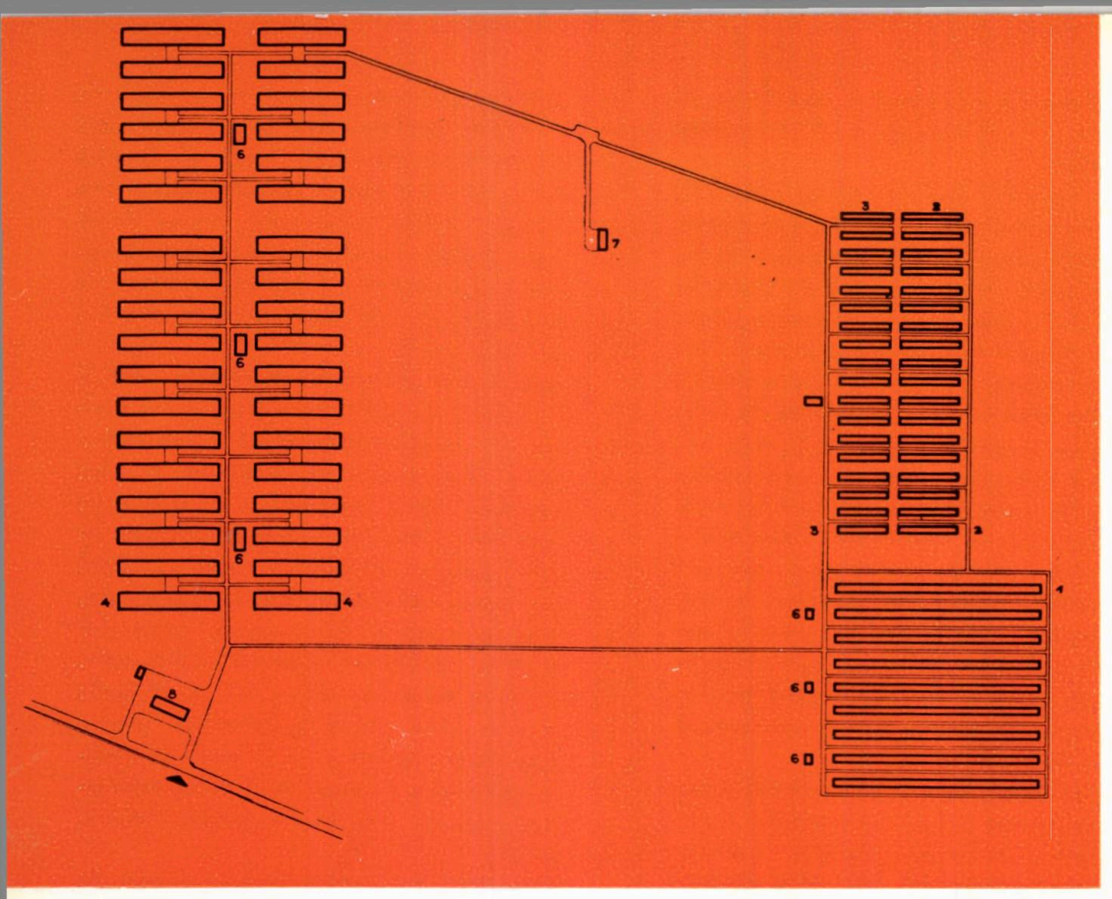

1 — *G.A.S. Oltenița* **2** — *G.A.S. Palota* **3** — *G.A.S. Fetești* **4** — *G.A.S. Vadul Oii — Planuri*

1. Hale gestație — 2. Hale maternitate — 3. Hale tineret — 4. Hale pentru îngrășare — 5. Expediție — 6. Bucătărie 7. Izolator — 8. Cantina — 9. Atelier întreținere — 10. Administrație — 11. Hală comasată pentru îngrășarea a 3 000 taurine pe an — 12. Fabrica de nutreț combinat — 13. Insilozare F.N.C. — 14. Silozuri turn.

costisitoare și limitate în execuție. Sînt folosite materiale de construcție într-o cantitate considerabilă, cu o manoperă pretențioasă, pentru a realiza la sfîrșit o construcție de înălțime joasă. De asemenea, soluțiile construcțiilor cu elemente prefabricate, folosite în proiectele curente, se axează în principal pe executarea acestor elemente în fabrici și pe reducerea preturnării lor pe șantier. Ca urmare, se folosește încă în mare măsură preturnarea pe șantier, după soluții unicate, ceea ce prezintă dezavantaje din punct de vedere al industrializării și al duratei de execuție.

Fără îndoială că în sprijinul soluționărilor constructive pentru agricultură, un rol deosebit de important îl joacă producerea pe scară industrială a elementelor ușoare de închidere din materiale eficiente, care au lipsit și lipsesc încă, cum ar fi azbociment de calitate bună, corpuri ceramice, panouri ondulate și cutate din materiale ușoare pentru pereți, poliesteri armați cu fibră de sticlă, sticlă chesonată, luminatoare din plăci ondulate și cupolete din material plastic, termoizolații rigide necombustibile din poliuretan, pardoseli durabile și altele. Soluționarea neîntîrziată a acestor probleme, care în general a fost neglijată în ultimii ani, va crea condițiile unei activități efervescente pentru toți factorii care participă la elaborarea construc-

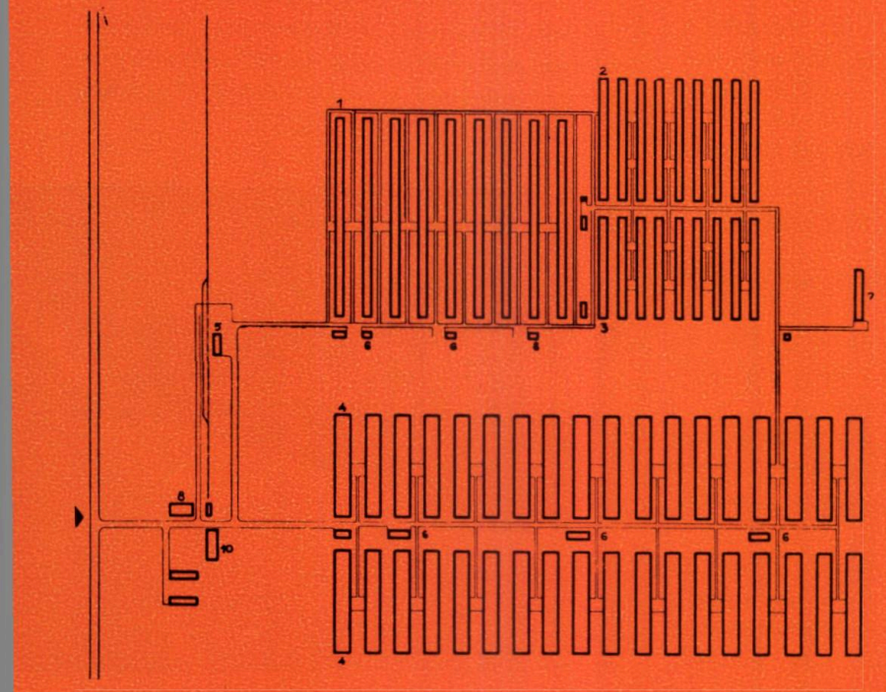

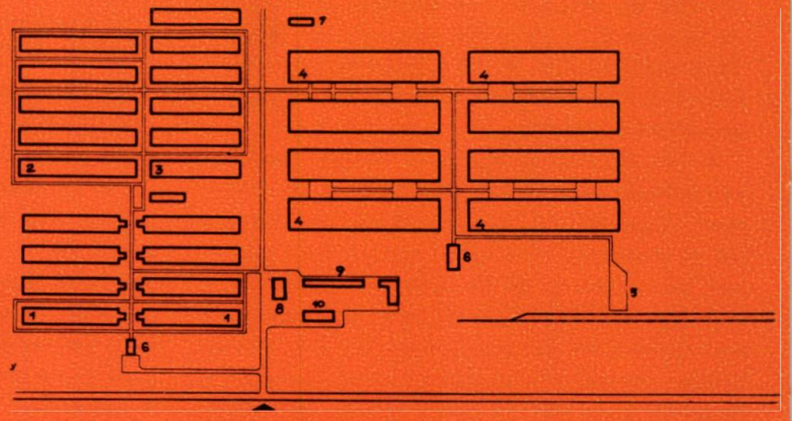

țiilor de tip agrozootehnic și va permite o perfecționare neîncetată a producției, lărgind posibilitatea introducerii tehnicii noi.

Din cele expuse referitor la natura construcției agrozootehnice se desprinde în mod clar, ca o necesitate, soluționarea tipizării tronsoanelor de construcții capabile să preia utilizări multiple, în scopul unei folosiri variate, de plan general, condiționate de teren.

Cu puțini ani în urmă, cînd grajdul tradițional era considerat «tabu» ca dimensionare și cînd orice încercare de modificare spațială în scopul măririi densității ridica probleme de mecanizare și alimentare extrem de dificile și era privită cu neîncredere, chiar ca un lucru fantezist, în cadrul unicului atelier de proiectare-tip al I.S.P.A., creat în scopul îmbunătățirii proiectării construcției și sub îndrumarea atentă a C.S.C.A.S. s-au abordat studii complexe privind posibilitatea utilizării pe scară largă a prefabricatelor. Această experiență a permis Institutului de studii și proiectări agricole să se adapteze cu mai multă ușurință noilor condiții de proiectare industrială.

În stadiul actual, efortul proiectanților, care au dobîndit o bogată experiență, este îndreptat spre sporirea gradului de industrializare și transformare a procesului de execuție într-unul de montaj, avînd drept țel final scurtarea termenului de dare în folosință. Aceste aspecte de perspectivă în proiectarea noastră pot pune problema în ce măsură, în viitorul apropiat, arhitectul, avînd soluționate problemele constructive și tehnologice, va putea interveni mai mult decît pînă în prezent, și în ce măsură profilul activității de arhitectură își va găsi aici semnificația unei depline realizări. Este o întrebare firească dacă ținem seama de faptul că, deocamdată, își mai găsește o largă aplicare ceea ce s-a elaborat cu 4 ani în urmă. Dacă însă privim viitorul, chiar și apropiat, vedem că cerințele crescînde privind hrana populației ridică probleme din ce în ce mai complexe și cer investiții din ce în ce mai mari. Și am constata că, în realitate, am făcut doar puțini pași. Construcțiile realizate la noi, ca și cele din același domeniu realizate în alte țări avansate industrial, constituie doar un modest început în aprofundarea rezultatelor acestei producții. Așa cum e firesc, cercetarea științifică în slujba omului își spune permanent cuvîntul, în sensul obținerii unor producții din ce în ce mai ridicate.

Referindu-ne la acest aspect al cercetării științifice, trebuie să semnalăm o serie de deficiențe care, în mod firesc, nu ar trebui să existe.

Cel mai mare neajuns în proiectarea complexelor agrozootehnice l-a constituit faptul că s-a trecut direct la execuția unor complexe mari, fără o verificare prealabilă a tehnologiei și a construcțiilor și fără să se fi asigurat posibilitatea verificării tehnologice, în paralel, a unor variante posibile, executate experimental în cadrul unor ferme cu tehnologii identice. În acest mod s-ar fi verificat și comportarea construcției propriu-zise, a izolației termice, s-ar fi putut studia înlocuirea materialelor și instalațiilor deficitare sau necorespunzătoare (pardoseli, învelitori, echipament tehnic interior etc.).

Lipsa unor rezultate de natură experimentală are astăzi un efect negativ asupra ritmului de proiectare, încetinindu-l în mod evident. Construim în continuare costisitor și desigur că unele măsuri în favoarea îmbunătățirii proiectării, cum este înființarea unui atelier de proiectare experimentală cu poligon de execuție, va da rezultate, însă nu chiar atît de curînd.

În perspectiva viitorului se precizează tendința de continuă sporire a capacităților de producție și de perfecționare a proceselor tehnologice curente, cu procedee eficiente, sub aspect economic și cantitativ. Aceasta va atrage după sine realizări noi de volum și de ansamblu, cu o complexitate mărită, a căror organizare spațială și funcționalitate îl vor solicita pe arhitect necontenit de aici înainte.

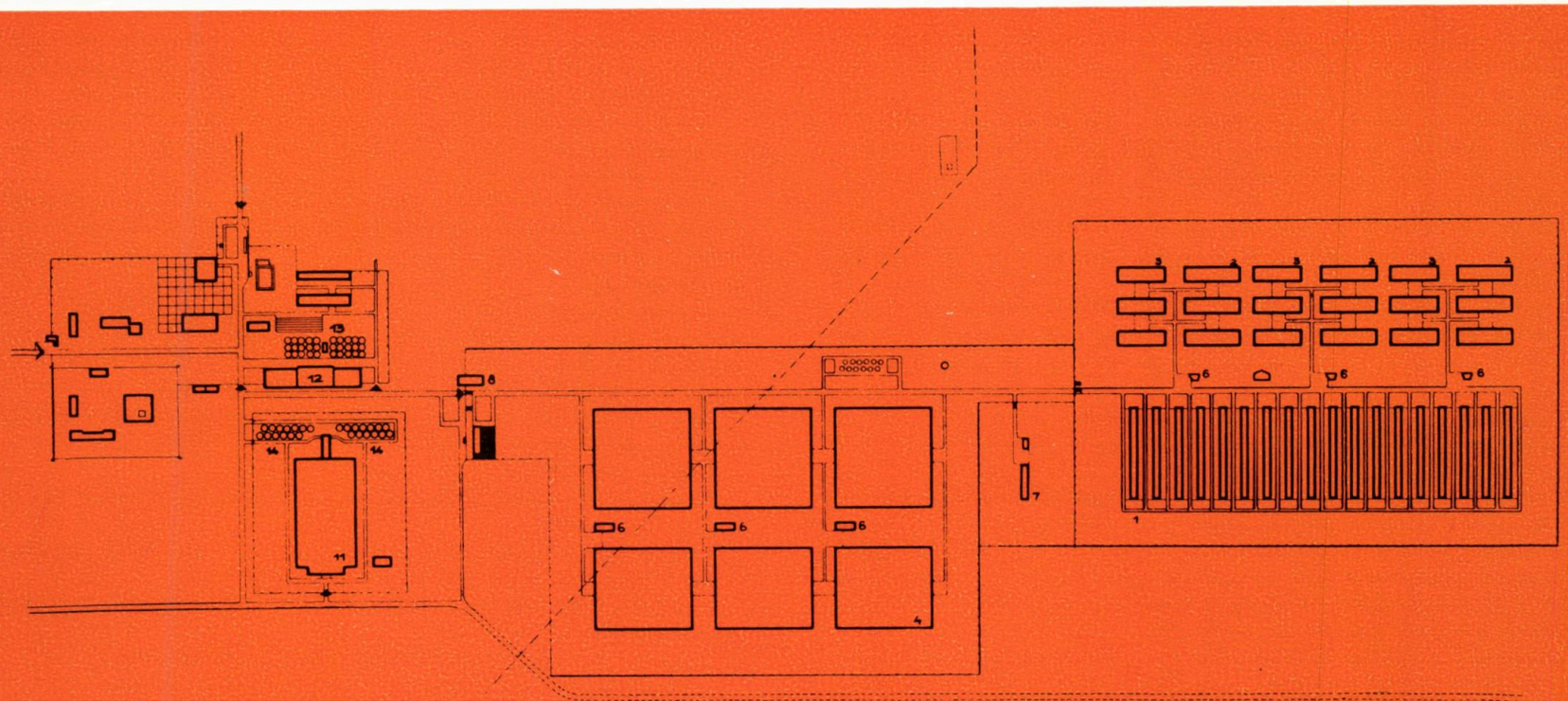

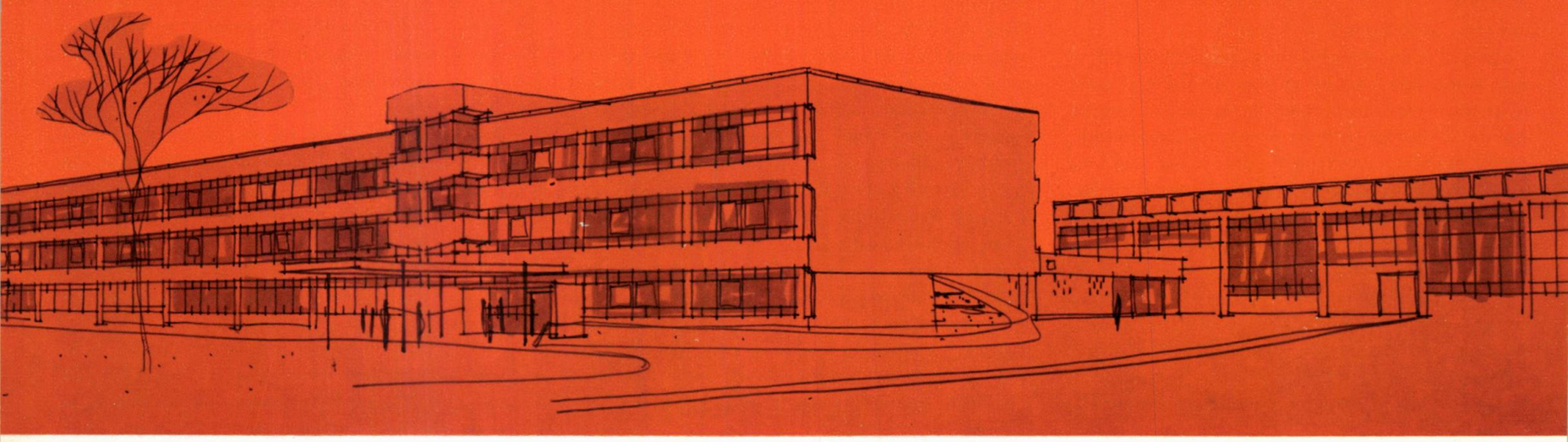

Centrul de cercetări şi experimentări pentru materiale şi prefabricate de construcţie — Perspectivă

arh. mircea enescu

unităţi de cercetare ştiinţifică

Oportunitatea proiectării unor centre şi institute de cercetare ştiinţifică a constituit pentru arhitecţii din I.P.I.M.P.C. un prilej de incursiune într-un domeniu de actualitate şi pronunţat interes.

Activitatea, desfăşurată pe coordonate în aparenţă diferite de cele ale proiectării ansamblurilor şi clădirilor industriale, s-a dovedit a fi în realitate o întregire firească a cadrului preocupărilor arhitecţilor dintr-un institut cu profil industrial.

În organizarea de mîine, munca ştiinţifică de cercetare şi experimentare, munca de informare şi documentare, de calcul ş.a., vor deveni componente ale industriei.

Creşterea vertiginoasă a numărului de cercetători, a laboratoarelor şi centrelor de cercetare ştiinţifică, transformă ştiinţa într-o activitate de masă care impune o abordare nouă a modului în care aceasta trebuie să se desfăşoare.

Transformarea economiei, a producţiei industriale şi în bună parte a producţiei intelectuale, prin utilizarea ştiinţei, este un fenomen al societăţii în care trăim.

Rolul pe care cercetarea şi experimentarea va ajunge să-l aibă în apariţia unor noi ramuri şi subramuri industriale, în ridicarea eficienţei economice a maşinilor, utilajelor şi forţelor de muncă, a condus pe mulţi oameni de specialitate la concluzia că o bună parte din cheltuielile ce se fac în domeniul cercetării şi experimentării ar putea fi transferate ca investiţii economice pe termen lung sau operaţii de preinvestiţie.

Caracterul de componentă a industriei, de forţă nemijlocită de producţie, — al cercetării şi experimentării — este întărit şi de gradul de echipare a clădirilor necesare desfăşurării acestor activităţi; utilate în mod complex cu aparataje de laborator, maşini de calcul, microlinii tehnologice şi instalaţii speciale, ele devin totodată unităţi de producţie intelectuală.

Caracterul de componentă a industriei se reflectă tot mai pregnant în temele-program care stau la baza întocmirii proiectelor unităţilor de cercetare şi experimentare.

La întocmirea şi rezolvarea acestor teme, rolul arhitectului, în calitate de proiectant al părţii de arhitectură şi în multe cazuri coordonator al ansamblului proiectului, tinde — datorită formaţiei sale complexe — să crească în importanţă.

Experienţa acumulată prin rezolvarea — pe o perioadă lungă — a unor teme din diverse domenii: construcţii social-culturale, de învăţămînt, ansambluri şi clădiri industriale pentru industria materialelor de construcţii, pentru metalurgie, pentru industria construcţiilor de maşini, poligrafie ş.a., a conferit arhitecţilor din I.P.I.M.P.C. şi posibilitatea abordării proiectării unităţilor de cercetare ştiinţifică.

Studiile şi proiectele au fost întocmite pentru:

— Centrul de cercetări şi experimentări pentru materiale şi prefabricate de construcţii;

— Institutul de cercetări pentru tehnologia construcţiilor de maşini;

— Secţia de cercetări pentru industria poligrafică;

— Laboratorul — instalaţie experimentală de încercare a durabilităţii materialelor de construcţii;

— Staţia de calcul a Ministerului Industriei Construcţiilor;

— Institutul de cercetări pentru cereale şi plante tehnice.

centrul de cercetări şi experimentări pentru materiale şi prefabricate de construcţii — bucureşti-militari

Şef de proiect complex : *arh. Mircea Enescu*
Autori : *arhitecţii Adrian Stănescu, Vera Hariton*
Şef de atelier arhitectură : *arh. Vasile Ursachi*

Investiţia are drept scop satisfacerea necesităţilor actuale de cercetare şi experimentare ale Institutului de cercetări pentru materiale şi prefabricate de construcţii (I. C. M. P. C.) din cadrul M. I. C., pentru stabilirea de noi tehnologii, îmbunătăţirea celor existente, introducerea şi omologarea de noi utilaje, experimentări necesare stabilirii unei folosiri optime în construcţii a noilor materiale.

Prin proiectul elaborat se asigură desfăşurarea acestor activităţi de cercetare şi experimentare pentru subramurile: ceramică fină (placaje ceramice pentru pereţi şi pardoseli, plăci de faianţă ş.a.), sticlă pentru construcţii, lianţi, prefabricate din beton armat şi beton armat precomprimat, produse din beton celular autoclavizat, produse de balastieră.

Concepţia de plan general lasă posibilitatea extinderii centrului pentru a putea cuprinde în viitor şi alte subramuri ale industriei materialelor de construcţii.

Amplasamentul ales a fost dictat de considerente de cooperare cu laboratoarele fabricilor producătoare de materiale de construcţii — existente şi în perspectivă de realizare în Complexul industrial M.I.C. — Bucureşti-Militari.

Partiul conceput iniţial pe ideea creării a două volume, unul cuprinzînd laboratoarele de cercetare şi celălalt halele de experimentare comasate, a evoluat spre o rezolvare pavilionară, concretizată în ultima variantă printr-o distribuţie a halelor — staţii experimentale — în dublu pieptene, avînd o bară de circulaţie comună prin care se asigură legătura cu pavilionul de laboratoare.

Această formulă a fost considerată optimă pentru avantajele pe care le oferă : posibilitatea de extindere a halelor în trei direcţii, crearea unor incinte neacoperite pentru piste exterioare, buna iluminare şi ventilare naturală ş.a.

Clădirea laboratoarelor se desfăşoară pe trei niveluri şi cuprinde atît încăperile laboratoare cu anexele lor, cît şi birourile tehnico-administrative ale centrului.

Halele experimentale sînt concepute pe un singur nivel, cu excepţia zonelor în care — datorită cerinţelor funcţionale — s-au prevăzut niveluri tehnologice suprapuse.

Gruparea, cîte două, a halelor experimentale s-a făcut atît în funcţie de înălţimile constructive, cît şi de relaţiile funcţionale.

Bara comună de circulaţie — care asigură o legătură închisă între hale şi corpul laboratoarelor — este o construcţie de înălţime redusă care cuprinde şi încăperile anexe pentru instalaţii, depozite ş.a.

Construcţia este în curs de execuţie şi va intra în funcţiune în anul 1968.

Soluţia iniţială (construcţie monobloc)

1. Corp laboratoare cercetare — 2. Hale experimentare
negru — construcţii proiectate
culoare — posibilităţi de extindere

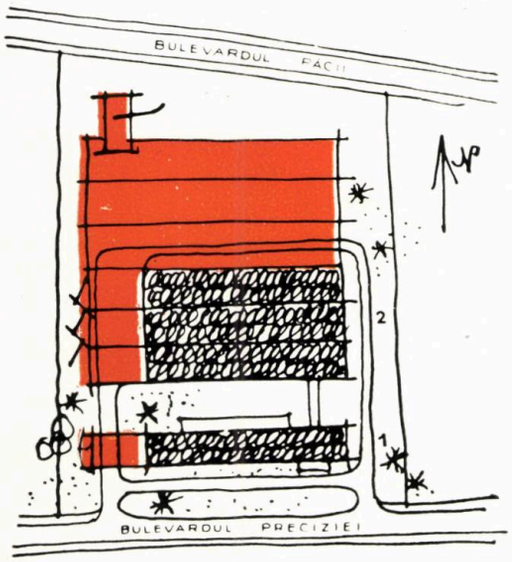

Soluţia finală (pavilionară)

1. Corp laboratoare cercetare — 2. Hale experimentare
negru — construcţii proiectate
culoare — posibilităţi de extindere

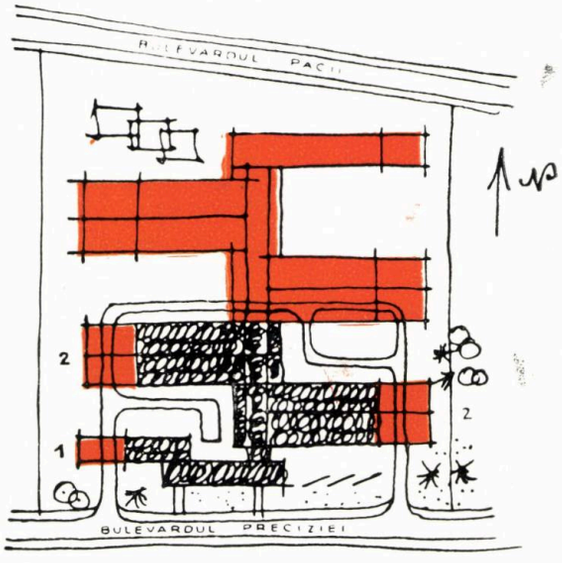

Plan parter

1. Corp laboratoare şi birouri administrative — 2. Hală experimentări secţia ceramică fină — 3. Hală experimentări secţia geam-sticlă — 4. Platformă descoperită pentru experimentări secţia lianţi — 5. Hală experimentări secţia prefabricate din beton armat — 6. Hală experimentări betoane celulare autoclavizate — 7. Hală experimentări produse de balastieră — 8. Anexe, depozite 9. Atelier prototipuri

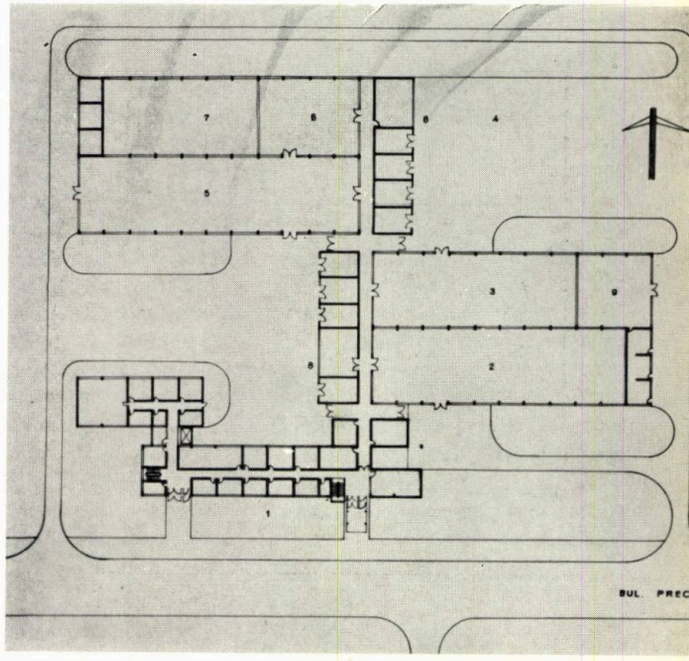

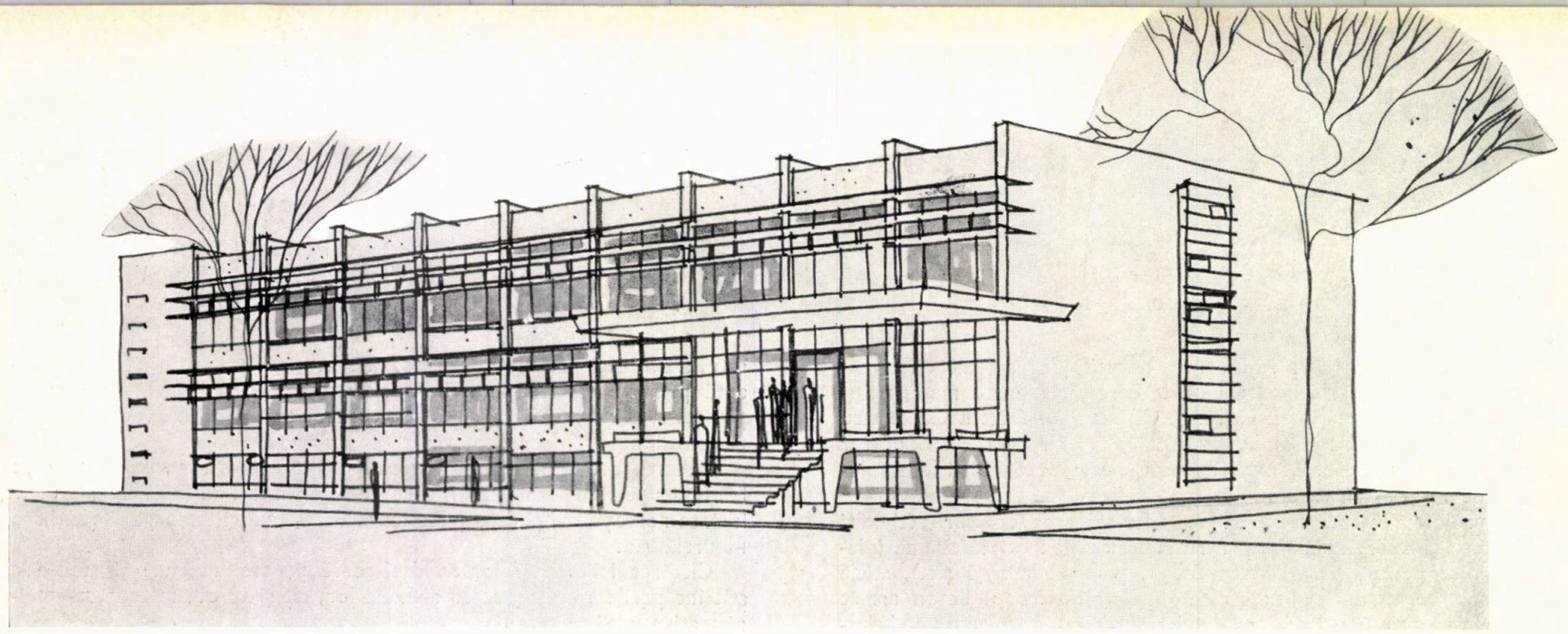

Perspectivă

staţia de calcul a ministerului industriei construcţiilor bucureşti

Şef de proiect : *ing. Isidor Brotman*
Autor : *arh. Niculae Mănescu*
Şef de atelier : *arh. Gheorghe Polizu*

Staţia de calcul a M. I. C. este o realizare care stabileşte o bază de introducere a mecanizării complexe pentru efectuarea unor lucrări de calcul contabil şi de centralizare a datelor statistice-contabile.

Staţia de calcul proiectată va constitui un nucleu experimental pentru trecerea la un centru de cercetări care în viitor va fi utilat şi cu calculatoare electronice.

Partiul unei astfel de construcţii nu ridică probleme deosebite, dar amplasarea maşinilor impune o organizare pe un singur nivel, pentru ca accesul între grupele de maşini să fie cît mai uşor în vederea asigurării circulaţiei cărucioarelor-conteinere pentru transportul cartelelor.

Condiţiile esenţiale pe care trebuie să le îndeplinească o astfel de staţie de calcul sînt legate de amplasarea grupelor de maşini, de condiţiile speciale pentru păstrarea cartelelor şi hîrtiei, precum şi de realizarea unei ambianţe optime de lucru.

În scopul asigurării condiţiilor de lucru şi de funcţionare normală a maşinilor s-a prevăzut izolarea fonică a încăperilor în care sînt amplasate maşinile, climatizarea pentru o temperatură de + 20° şi o umiditate a aerului de 60%, iluminarea naturală uniformă ş.a.

Pentru izolaţia fonică a pardoselilor s-a adoptat soluţia cu dală flotantă şi strat de uzură din masă de spaclu. Pereţii despărţitori s-au prevăzut din schelet de lemn căptuşit pe ambele părţi cu plăci perforate din P. F. L. poros avînd la interior saltele din filţ de vată de sticlă. Plafoanele realizate cu plăci perforate din P. F. L. poros sînt fonoabsorbante şi totodată maschează instalaţia de condiţionare.

Construcţia, amplasată în Bucureşti pe str. Făgăraş, cuprinde la subsol încăperile pentru instalaţii şi vestiare, la parter încăperile pentru maşinile de calculat şi la etaj birourile pentru cercetătorii metodologi şi personalul tehnico-administrativ.

Plan etaj

1. Director tehnic — 2. Secretariat — 3. Director — 4. Cameră şedinţe — 5. Birou organizaţii de masă — 6. Birou cercetător metodolog — 7, 8. Camere instalaţii — 9. Bibliotecă 10. Grup întreţinere — 11. Sală maşini ASCOTA

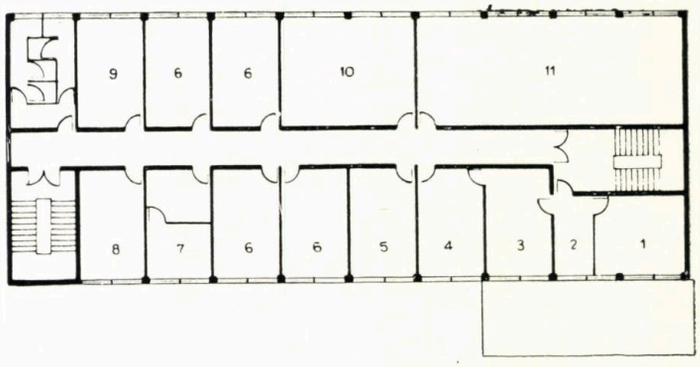

Plan parter

1. Birou primire — eliberare — 2. Cameră maşini perforare — verificare — traducătoare 3. Arhivă cartele şi benzi perforate — 4. Depozit hîrtie cartele — 5. Calculator 6. Sortare — 7. Tabulatoare — 8. Contabilitate

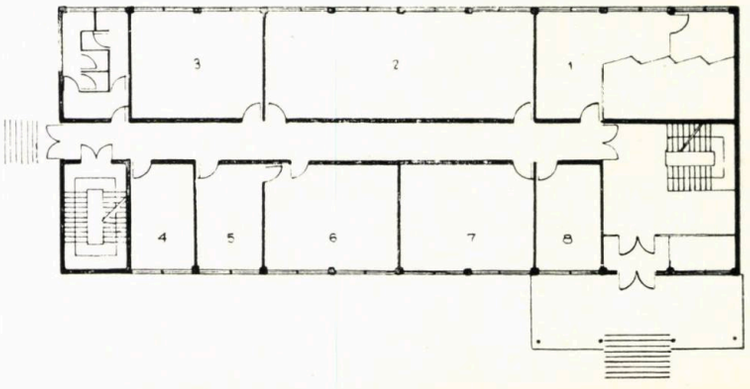

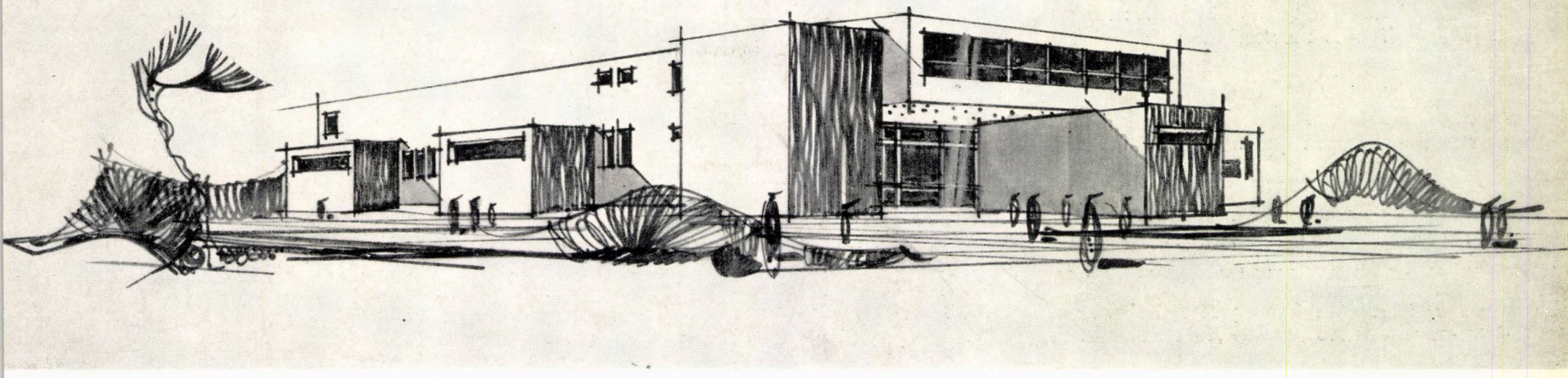

Perspectivă

laboratorul-instalaţie experimentală de încercare a durabilităţii materialelor de construcţii — cluj

STUDIU DE AMPLASAMENT — VARIANTĂ

Şef de proiect : *ing. Radu Stoica*
Autor : *arh. Lidia Anania*
Colaborator : *arh. Dorina Vişan*
Şef de atelier : *arh. Ion Găleşeanu*

Instalaţia experimentală de încercare a durabilităţii materialelor de construcţii a Institutului de cercetări pentru materiale şi prefabricate de construcţii (I.C.M.P.C.), filiala Cluj, va permite îndeplinirea programului de cercetări asupra comportării în timp a unor materiale şi elemente noi, la solicitări provenite din agenţii exteriori — variaţii de temperatură, umiditate, însorire, ploaie, îngheţ-dezgheţ ş.a.

Prin această instalaţie urmează să se asigure în condiţii artificiale, şi pe cît posibil prin metode accelerate, verificarea durabilităţii materialelor folosite în elemente de construcţii exterioare — pereţi şi acoperişuri — la acţiunea agenţilor atmosferici.

Construcţia instalaţiei va fi executată cu materiale noi produse de Ministerul Industriei Construcţiilor, a căror comportare, în condiţii normale de exploatare, urmează a fi experimentată.

Construcţia — desfăşurată pe subsol, parter şi un etaj — cuprinde încăperile pentru încercări complexe (încercarea panourilor pentru pereţi şi planşee) şi încăperile pentru încercări izolate (laboratoare pentru determinarea structurii fizico-mecanice), încercări nedestructive, încercări mecanice, fizică şi chimie, laborator electronic, camere de gelivitate, balanţe, păstrarea probelor, încăperile pentru instalaţii, grup frigorific, birouri pentru conducere ş.a.

Prin studiul întocmit se asigură şi spaţiul necesar organizării unei expoziţii permanente de materiale şi elemente noi de construcţie, produse şi prevăzute a se produce de către unităţile M. I. C.

Amplasamentul ales se află în zona verde prevăzută în schiţa de sistematizare a oraşului Cluj, zonă cuprinsă între strada Aurel Vlaicu şi strada Între Lacuri (pentru una din variantele studiului).

Plan parter

1. Hol — 2. Portar — 3. Laboratoare — 4. Depozit — 5. Condiţionare aer — 6. Cameră rece — 7. Cameră caldă — 8. Cameră comandă — 9. Grup frigorific — 10. Centrală încălzire — 11. Expoziţie — 12. Expoziţie în aer liber

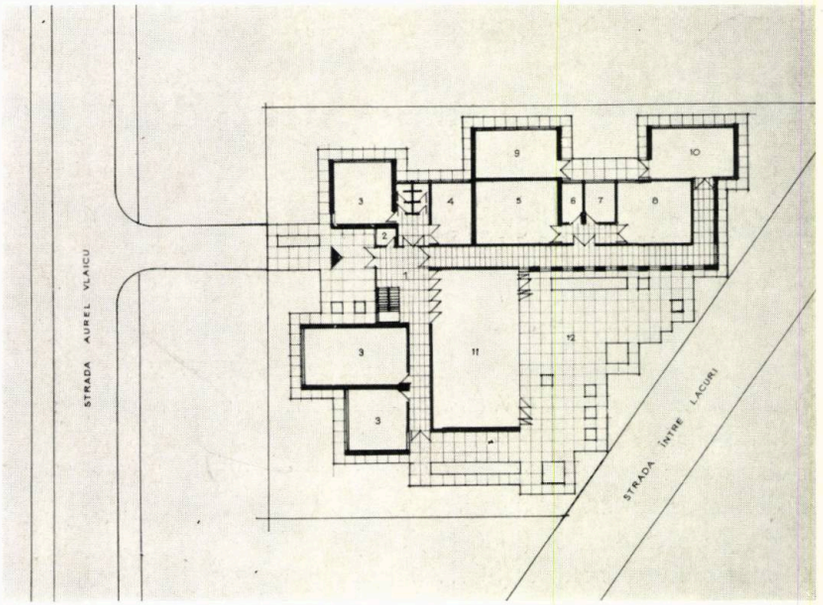

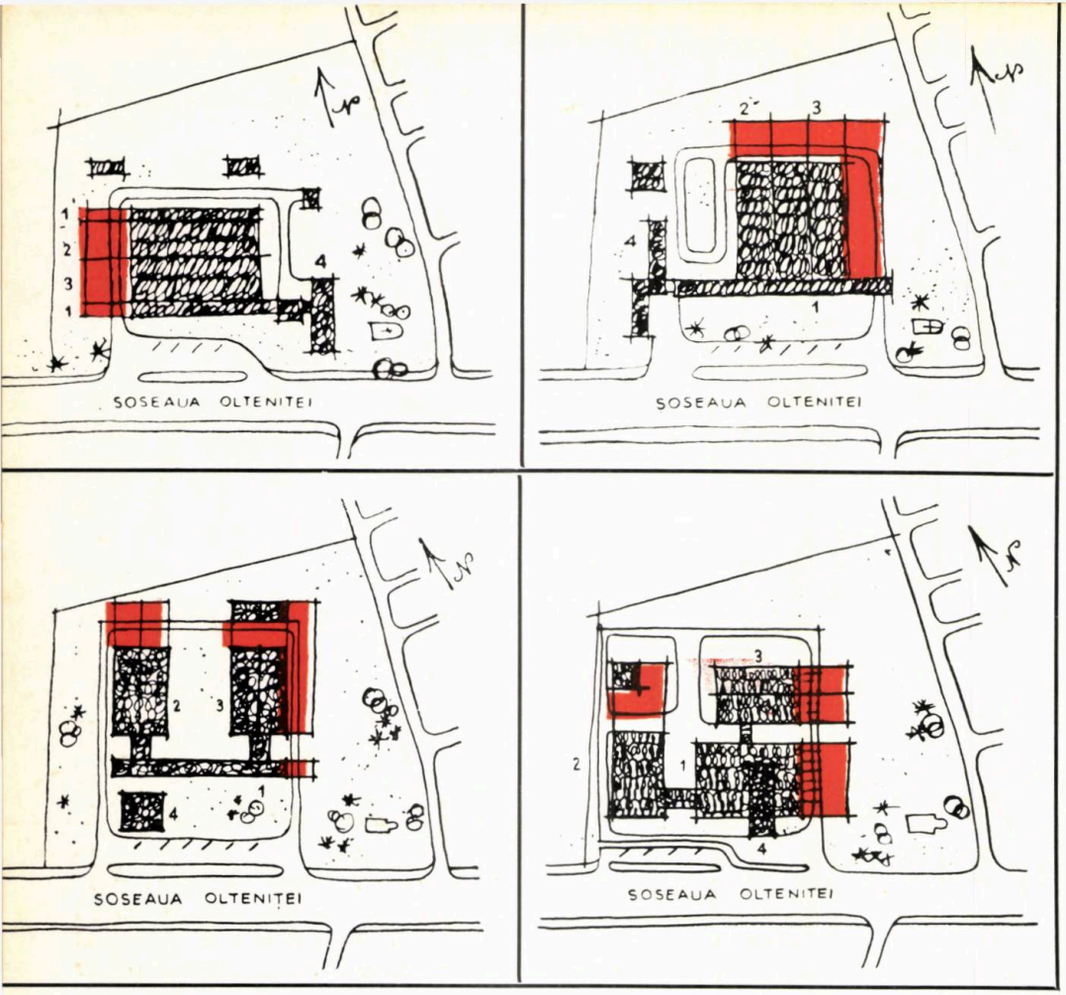

1 2 3 4 5 | 6

1 — *Varianta S.T.E. — I.P.C.M.*
2 — *Varianta P.A. — I.P.I.M.P.C.*
3 — *Varianța P.A. — I.P.I.M.P.C.*
4 — *Varianta finală I.P.I.M.P.C.*

1. Laboratoare ușoare — 2. Hală sector rece — 3. Hală sector cald 4. Pavilion proiectare, administrație
negru — construcții proiectate; culoare — posibilități de extindere

5 — *Plan parter*

Pavilionul laboratoarelor ușoare
1. Hol, corp cu p+12 (laboratoare speciale de proiectare, administrație) — 2. Laborator acoperiri de suprafață — 3. Laborator tratamente termice secundare — 4. Laborator curenți inducție — 5. Laborator sudură ușoară — 6. Laborator modelărie — 7. Laborator organe mașini — 8. Laborator prelucrări la rece — 9. Laborator nisipuri — 10. Laborator central încercări mecanice — 11. Laborator acționări hidropneumatice — 12. Laborator atomi marcați — 13. Grup social
Hala sector rece
14. Execuție prototipuri — 15. Platforme încercare — 16. Centrală termică
Hala sector cald
17. Laborator turnătorie — 18. Laborator deformări plastice — 19. Laborator sudură grea — 20. Laborator tratamente termice primare — 21. Laborator cuptoare speciale 22. Compresoare

6 — *Institutul de cercetări pentru tehnologia construcțiilor de mașini Perspectivă*

institutul de cercetări pentru tehnologia construcţiilor de maşini—bucureşti

Proiect întocmit în colaborare cu I.P.C.M. și I.C.T.C.M.
Autori: *arhitecții Monica Alamaru, Cezar Niculiu* (șef de proiect I.P.I.M.P.C.)
Colaboratori: *arhitecții Cristina Oancea, Dorina Vișan, Eveline Hagiu*
Șef de atelier: *arh. Ion Găleșeanu*
Șef de proiect complex (I.P.C.M.): *ing. T. Moscu*
Șef de proiect tehnologie (I.C.T.C.M.): *ing. V. Costinescu*

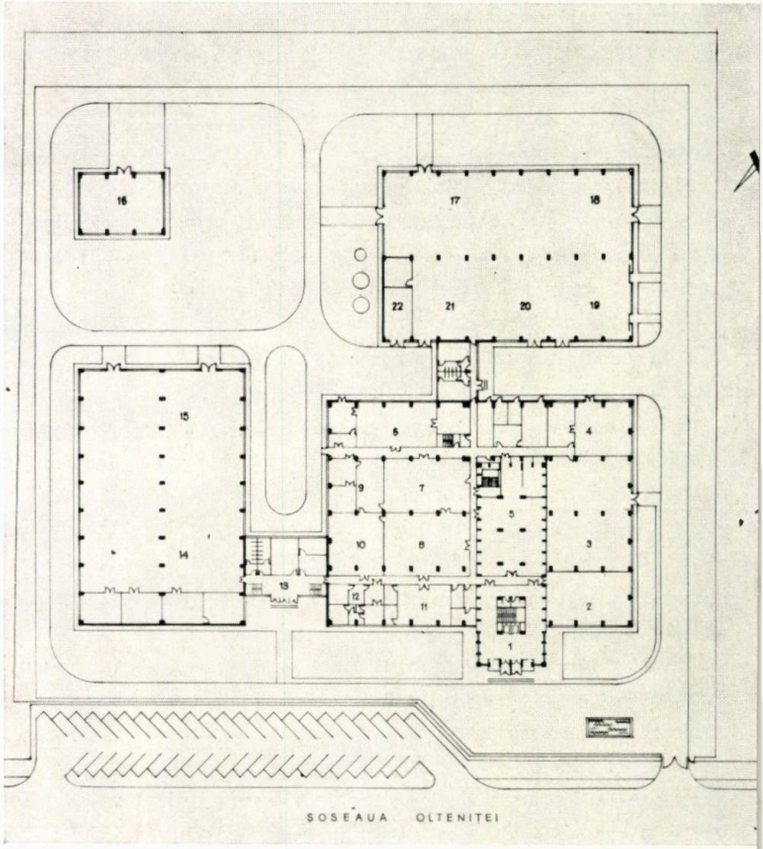

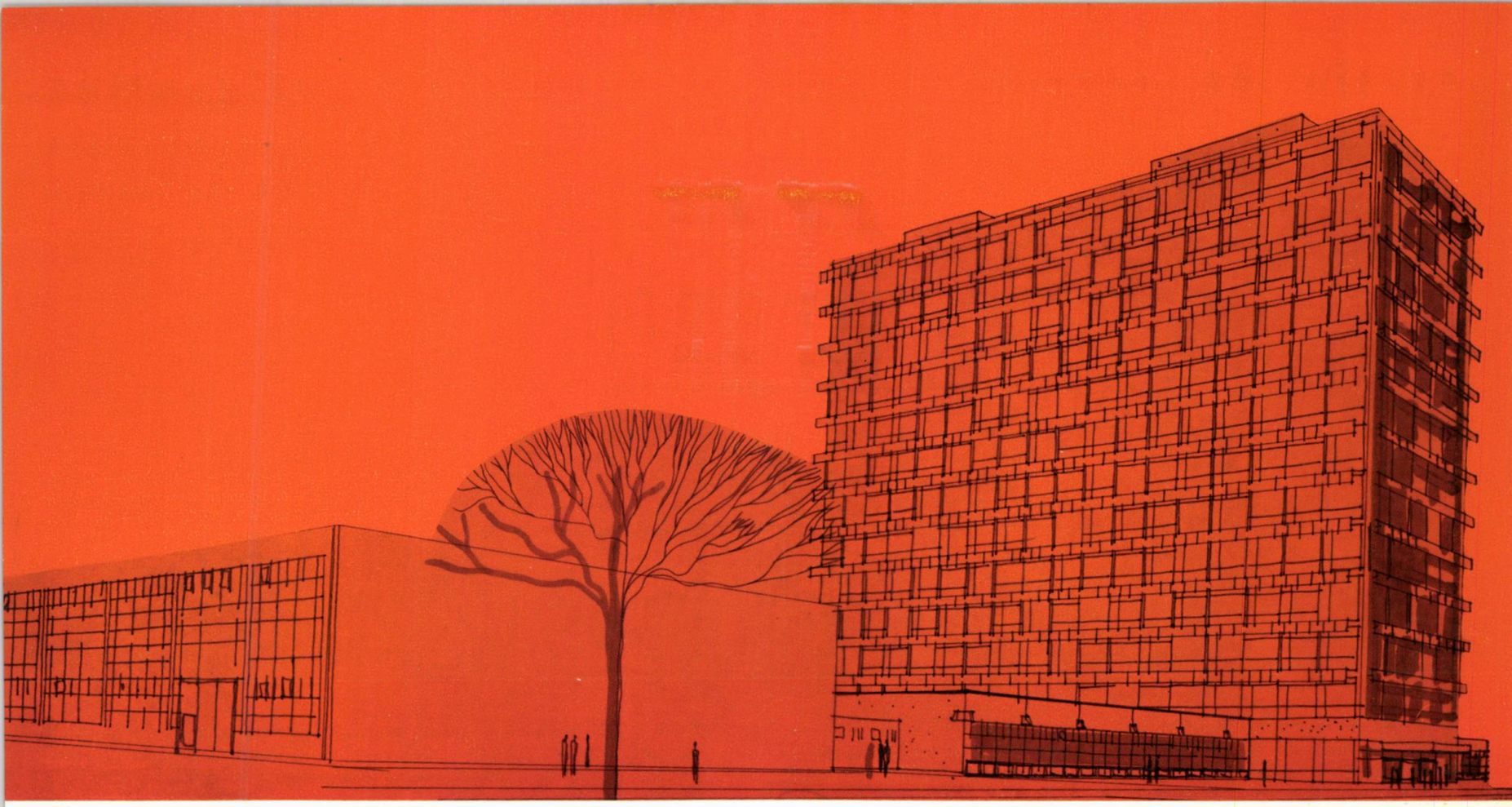

Perspectivă

Profilul I.C.T.C.M. îl constituie activitatea de cercetare multilaterală în domeniul construcțiilor de mașini, incluzînd toate subramurile activității de cercetare cu caracter general care nu justifică crearea unor centre sau institute de cercetare de sine stătătoare, sau a unor centre de cercetare uzinale. Pentru etapa viitoare se prevede posibilitatea extinderii institutului cu cca 30%.

Amplasamentul ales — pe șoseaua Olteniței — se află în zona situată la nord de această arteră, între calea Văcărești și Comuna Popești-Leordeni, zonă prevăzută, în schița de sistematizare a Capitalei, pentru dotări orășenești și centre de cercetări.

Soluția inițială prevedea realizarea unei construcții monobloc, cuprinzînd atît hala laboratoare (sector cald), sector execuție prototipuri (sector rece), cît și grupul laboratoarelor ușoare.

În urma avizului C.S.C.A.S. s-a renunțat la încadrarea halei pe ambele laturi cu grupurile de laboratoare ușoare, atît pentru asigurarea unei bune iluminări și ventilări, cît și pentru faptul că amplasarea la etaj a unor funcțiuni, care trebuiau prevăzute într-o construcție pe un singur nivel, apărea nerațională.

Continuarea studiilor de partiu a fost necesară și pentru crearea unei separări absolut obligate între sectoarele care produc vibrații și cele care trebuie protejate de vibrații.

Soluțiile noi care au apărut la faza proiectului de ansamblu au adus îmbunătățiri succesive, de la varianta cu anexe-laboratoare alipite unei singure laturi a halei, la aceea în care acest corp este desprins de hale, separate și ele pe sectoare, și în final la varianta prin care s-a asigurat distincta separare pe grupe de funcțiuni — cu avantajele evitării oricărei stînjeniri între sectoare, iluminarea și ventilarea naturală, posibilitatea realizării investiției pe etape.

Ansamblul se compune din: *pavilionul de cercetare* (laboratoare speciale, birouri de proiectare și administrative), clădire avînd subsol, parter și 12 etaje; *pavilionul laboratoare ușoare* — construcție parter — care cuprinde laboratoarele de procedee tehnologice și utilaje pentru acoperiri de suprafață, tratamente termice secundare, curenți de inducție, acționări hidropneumatice, atomi-marcați ș.a.; *hala sector cald* — construcție parter — cuprinzînd laboratoarele pentru procedee tehnologice și utilaje de turnătorie, deformare plastică, cuptoare speciale ș.a.; *hala sector rece* — construcție parter — unitate pentru executarea prototipurilor și încercarea lor.

La proiectul de execuție a fost necesară studierea unor detalii speciale, izolații termice la camerele termostatate, izolații cu plumb la pereții laboratoarelor de izotopi, cupolete din material plastic pentru iluminarea zenitală a laboratoarelor ușoare, brise-soleil la clădirea înaltă pentru protejarea împotriva însoririi ș.a.

Lucrarea este în curs de execuție și va fi dată în folosință în anul 1969.

secţia de cercetări pentru industria poligrafică

Şef de proiect : *arh. Valentin Stratu*
Autor : *arh. Radu Popescu*
Şef de atelier : *arh. Vasile Ursachi*

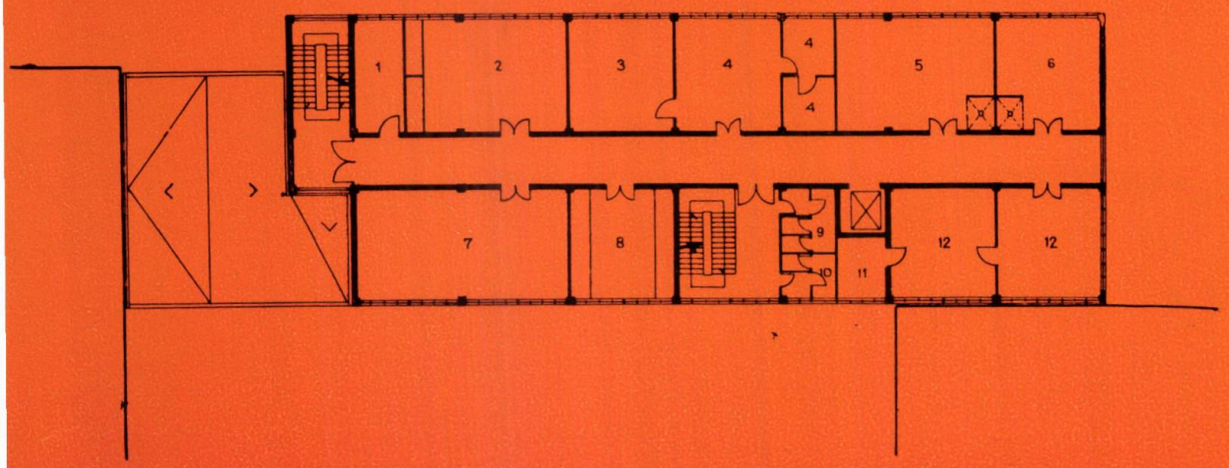

Plan etaj II

1. Balanţe — 2. Laborator electro-chimic — 3. Laborator — 4. Tiefdruck — 5. Laborator offset — 6. Laborator zincografie — 7. Imprimare-finisare — 8. Imprimabilitate — 9. W.C. femei — 10. W.C. bărbaţi — 11. Tensiometru — 12. Laborator foto

În cadrul extinderii Întreprinderii poligrafice « Fabrica de timbre»-Bucureşti, s-a proiectat construcţia secţiei de studii şi cercetări, necesare întregii industrii poligrafice din ţara noastră. Secţia de studii şi cercetări va permite asimilarea şi aplicarea procedeelor noi în industria poligrafică la nivelul tehnicii mondiale. Etajele II şi III ale noii clădiri cuprind spaţiile necesare studiului documentării, laboratoarele de cercetare fundamentală şi laboratoarele de experimentări tehnologice. Lucrarea este în curs de execuţie.

institutul de cercetări pentru cereale şi plante tehnice — fundulea

DETALIU DE SISTEMATIZARE

Autor, şef de proiect complex : *arh. Valentin Stratu*
Colaboratori : *arhitecţii Ion Găleşeanu, Sanda Budiş*
Şef de atelier : *arh. Vasile Ursachi*

Institutul de cercetări pentru cereale şi plante tehnice — Fundulea este astăzi cea mai puternică unitate de cercetare în domeniul agriculturii din ţara noastră. Avînd în vedere sarcinile actuale şi de viitor, s-a ivit necesitatea întocmirii unui program de dezvoltare care prevede noi investiţii, laboratoare de cercetare, sere experimentale, case de vegetaţie, anexe sociale şi administrative.

Prin detaliul de sistematizare a incintei I. C. C. P. T.-Fundulea, întocmit de I. P. I. M. P. C., s-au conturat dimensiunile de dezvoltare, au fost rezolvate problemele de sediu funcţional şi de relaţii între diferitele sectoare, s-a stabilit eşalonarea în timp a realizării investiţiilor.

Suprafaţa incintei, actualmente cu un grad redus de folosire, va atinge în final un indice de ocupare cuprins între 35 şi 40% — apreciat ca satisfăcător în cazul unei unităţi de cercetare în domeniul agriculturii.

În funcţie de construcţiile existente cît şi de necesităţile determinante funcţionale, planul general comportă următoarea sectorizare: I — Sectorul industrial, prevăzut atît pentru deservirea bazei de cercetare, cît şi pentru producţie; II — Sectorul de locuinţe, în cea mai mare parte existent; III — Sectorul tehnico-administrativ şi de cercetare, aproape în totalitate în curs de proiectare; IV — Sectorul şcolar, în bună parte existent; V — Sectorul gospodăriilor anexe cercetării, ateliere mecanice ş.a.

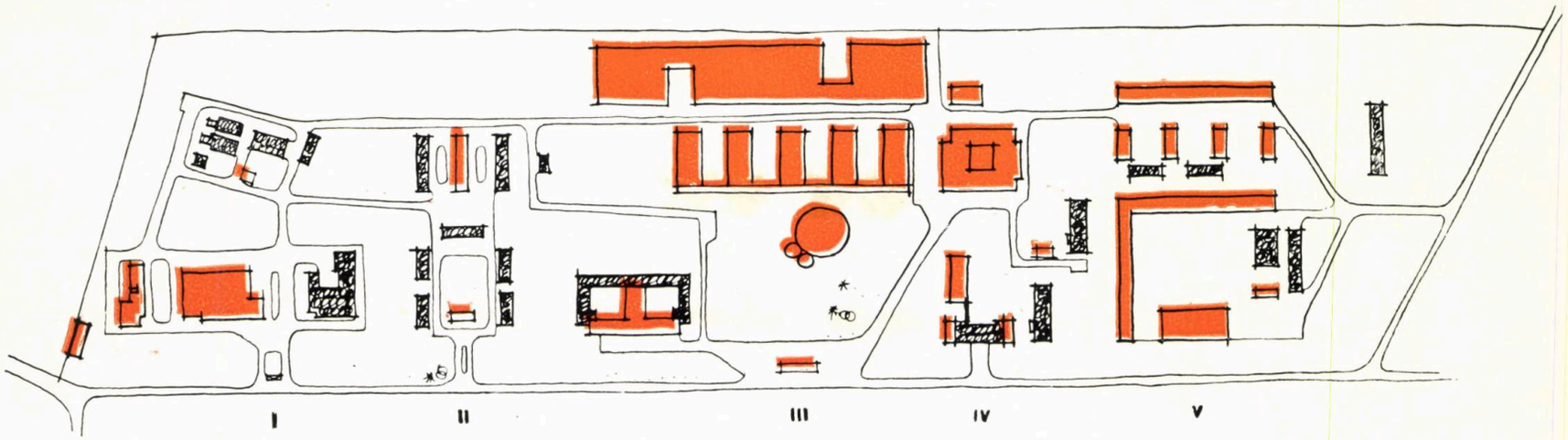

Plan de situație

I. Sector de producție — II. Sector de locuințe și creșă — III. Sector administrativ și cercetare — IV. Sector școlar — V. Sector anexe-ateliere

negru — construcții existente
culoare — construcții proiectate

Actualmente se elaborează studiul tehnico-economic pentru obiectele sectorului tehnico-administrativ și de cercetare. *Corpul pavilion central*, cu o suprafață utilă de cca 3 600 m², cuprinde încăperile pentru direcție, secretariat științific, protocol-relații, secție de calcul și un amfiteatru cu o capacitate de 600 auditori. *Corpul laboratoarelor*, cu o suprafață utilă desfășurată de cca 14 000 m², cuprinde secțiile de ameliorare a plantelor, agrofitotehnie, chimia solului, biologie, chimie, tehnologie agricolă, microbiologie, protecția plantelor, mecanizare ș.a. *Serele de cercetare*, în suprafață de cca 6 600 m², se realizează pentru obținerea a două generații pe an, în scopul reducerii timpului de ameliorare a unor însușiri ale plantelor, efectuarea hibridărilor ș.a. *În Casa de vegetație*, în suprafață de 7 600 m², se realizează condițiile de vegetație controlate în care se pot modifica unii din factorii de vegetație — apă, sol, îngrășăminte etc. — în condițiile de ambianțe de însorire și temperatură.

Machetă

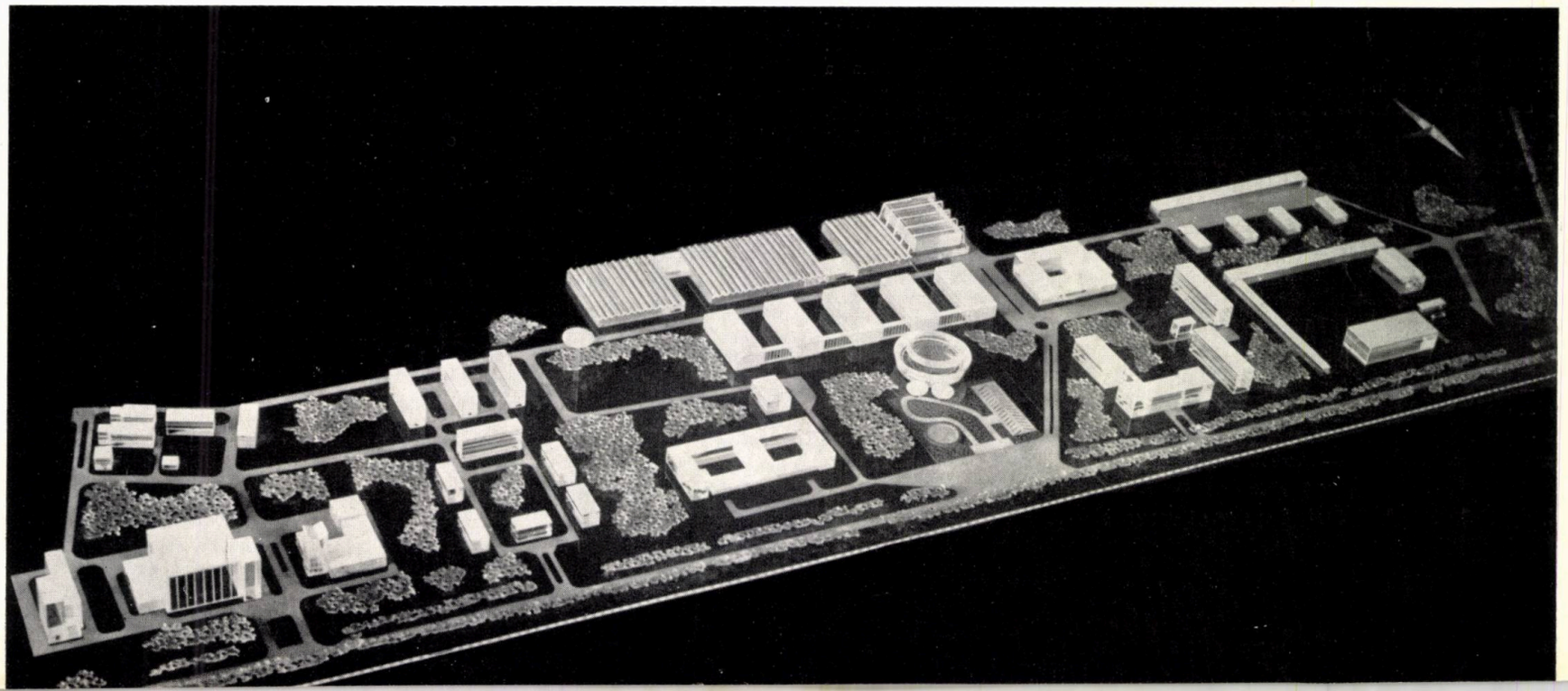

ing. ştefan angelescu, arh. mircea enescu
Laureat al Premiului de Stat

probleme de sistematizare industrială

cîteva observaţii asupra perfecţionării amplasării în zone industriale a investiţiilor productive

Perfecţionarea amplasării obiectivelor industriale a constituit întotdeauna o acţiune permanent urmărită de proiectanţi, realizările succesive obţinute evidenţiind contribuţia lor în acest domeniu.

În desfăşurarea acestor acţiuni, trebuie să remarcăm însă că factorii determinanţi în obţinerea unei eficienţe sporite a investiţiilor au fost experienţa şi intuiţia, în mai mare măsură, decît metodele moderne matematice de calcul de optimizare.

Este evident că sistematizarea unei incinte industriale, angrenarea armonioasă a acesteia în zona industrială din care face parte şi justa corelare a acestora cu sistematizarea oraşului impune arhitectului — coordonator prin formaţie — să stăpînească şi să conducă de la acest nivel şi aspectele complexe economice, social-politice, pe care le prezintă unitatea industrie-oraş.

Rolul coordonatorului este şi acela de a pregăti prin documentaţii complexe, a căror elaborare o conduce, luarea unor decizii de importanţă economică şi social-politică considerabilă, atît imediată cît şi în timp.

Acest lucru impune îmbinarea experienţei cu principiile ştiinţifico-economice, cu metodele obiective moderne pe care cercetarea operaţională le pune sau le va pune la dispoziţie.

Arhitecţii au înţeles imperativul filtrării prin prisma intereselor economice a tot ceea ce ei concep, dar metodologia pe care o oferă azi rezultatele cercetării ştiinţifice în acest domeniu este încă într-o fază incipientă.

Problemele teoretice ale acestei metodologii fac obiectul unor lucrări apărute şi la noi, însă aplicarea practică în condiţiile noastre, sau analiza măsurilor necesare care să facă eficientă aplicarea lor, lipseşte.

Din cercetarea datelor caracteristice tehnico-economice ale unor investiţii industriale, considerăm util a releva — în cele ce urmează — dificultăţile întîmpinate în acţiunea încercată de obţinere a sporirii eficienţei investiţiilor prin optimizarea amplasării lor, folosind instrumentul obiectiv al calculelor matematice.

De asemenea, vom încerca a face unele propuneri de eliminare a acestor dificultăţi, pe care le apreciem oportun a fi luate în considerare la elaborarea metodologiei perfecţionate de amplasare a noilor obiective industriale.

Optimizarea amplasării unei investiţii constituie o analiză multilaterală a unei game de variante, în vederea determinării aceleia care satisface în cea mai mare măsură scopul pentru care se propune realizarea unităţii industriale respective.

Analiza cuprinde — pe lîngă alte aspecte — şi pe cele de ordin economic care caracterizează fiecare variantă în parte, în ceea ce priveşte următorii factori:

— preţul de revenire al materiilor prime, loco amplasament;

— preţul de revenire al utilităţilor, loco amplasament, respectiv apă, energie, canalizare etc.;

— preţul terenului, respectiv al lotului industrial;

— preţul şi calificarea mîinii de lucru — locală;

— preţul investiţiei — construcţii, căi de comunicaţie etc.;

— posibilităţi locale de cooperare, ca de exemplu folosirea unor materii prime — deşeuri ale altor industrii —, existenţa unei capacităţi locale de prestaţii ş.a. — care prin comasare pot duce la o satisfacere a necesităţilor mai economică decît prin rezolvarea lor individuală în cadrul fiecărei industrii;

— preţul probabil de revenire a produselor finite la consumator.

Se desprinde ca o primă caracteristică — ce condiţionează efectuarea unui calcul de optimizare — aceea a comensurabilităţii unităţii în care se exprimă influenţa fiecărui factor.

Un alt aspect, ce se desprinde din factorii citaţi, este de natură organizatorică şi reflectă stadiul de dezvoltare a industriei ca urmare a *tipizării*, *specializării*, *comasării* şi *cooperării* producţiei.

Un stadiu dezvoltat de industrializare este determinat de producţia specializată a unor produse, producţia utilităţilor, a prestaţiilor şi de prelucrare — la un înalt grad — a materiilor prime.

Acest fapt conduce la descongestionarea incintelor industriale şi totodată la reducerea preţului unor produse, al utilităţilor şi prestaţiilor, al materiilor prime ş.a., ca urmare a concentrării prin comasare a producţiei similare a tuturor unităţilor.

O astfel de organizare creează condiţii în care mare parte din factorii citaţi sînt determinaţi şi cunoscuţi valoric în momentul în care se studiază amplasarea unei investiţii.

Un ultim aspect — specific proiectării investiţiilor în ţările capitaliste — este acela care decurge din faptul că interesele care intră în joc şi trebuie să fie satisfăcute optim prin proiectare sînt de multe ori limitate la interesele întreprinderii ce se proiectează sau ale grupului economic din care face parte.

Urmărirea satisfacerii cu prioritate a intereselor strict particulare — chiar dacă sînt în contradicţie cu cele ale altor întreprinderi, sau cu cele de interes general — reduce complexitatea problemelor ce trebuie rezolvate şi limitează variantele de studiu.

Proiectarea investiţiilor, sub aspectul amplasării lor, în condiţiile ţării noastre, ar putea să asigure o optimizare complexă, ţinînd seamă de interesul general al colectivităţii.

În mod analogic, ar trebui ca proiectarea în cele două condiţii de organizare economică să se desfăşoare aproape identic; existenţa însă a unui decalaj organizatoric al producţiei industriale şi de prestaţii şi mai ales a unicităţii producătorului şi cumpărătorului produselor — statul — pentru marea majoritate a volumului şi sortimentelor acestora, duce — la noi în ţară — la necesitatea organizării specifice a modului de proiectare corespunzător acestei situaţii.

Vom încerca pe rînd să desprindem, din cele arătate pînă acum, dificultăţile ce le întîmpinăm încă în întocmirea studiilor de amplasare a noilor investiţii.

Decalajul organizatoric al producţiei industriale şi de prestaţie, micşorat mult faţă de cel existent în perioada naţionalizării, se menţine încă, mai ales în ce priveşte:

— lipsa organizării, independent de industriile producătoare, a exploatării la un grad ridicat de prelucrare şi sortiment variat de calităţi a surselor de materii prime;

— lipsa organizării, independent de industriile producătoare, a activităţilor de utilităţi şi prestaţii cum ar fi alimentarea cu apă, canalizare, energie, transporturi, reparaţii etc.

Datorită acestui fapt — cu ocazia proiectării unor investiţii noi, se urmăreşte, în bună măsură, rezolvarea în cadrul fiecărei unităţi industriale a acestor necesităţi; indicaţia de cooperare, cuprinsă în directivele existente, este în multe cazuri valorificată parţial — datorită unor interese de ramură sau a unor dificultăţi inerente de administrare.

Astfel producțiile secundare, auxiliare producției de bază, sînt satisfăcute în mod nerentabil de către producătorul a cărui preocupare principală este realizarea indicatorilor producției sale de bază.

Această manifestare — cu consecințe negative pentru interesele generale ale economiei — își are originea în:

— condițiile în care este asigurată astăzi cooperarea concretă, în folosirea în comun a posibilităților pe care le oferă amplasarea apropiată a investițiilor;

— folosirea incompletă a legilor științifice de organizare care indică *tipizarea*, *specializarea*, *comasarea* și *cooperarea*, ca mijloace principale de perfecționare a amplasării industriilor.

Reglementarea existentă prin care se cere evidențierea separată a investițiilor conexe, colaterale și social-culturale, nu este suficientă pentru a ilustra oportunitatea economică a adoptării unui amplasament în comparație cu altele.

Prețurile de revenire unitare, ale utilităților, prestațiilor, materiei prime prelucrate și preparate — comparate — constituie indicatori mai siguri de apreciere.

Aceste prețuri calculate în condițiile în care proiectăm investițiile ar ilustra modul de cele mai multe ori nerentabil în care satisfacem asemenea necesități în comparație cu satisfacerea lor de către unități independente și specializate — care ar furniza prestații și utilități pentru totalitatea unităților productive amplasate în zona industrială precum și pentru consumatorii din oraș.

În aceeași măsură, prețul de revenire al materiilor prime prelucrate în secțiile fiecărei investiții — ca urmare a gradului redus de prelucrare — ar apărea mai puțin avantajos decît prețul la care ar putea furniza unitatea specializată pentru exploatarea sursei și care ar asigura gradul maxim de prelucrare și o întreagă gamă de calități necesare mai multor consumatori.

Într-o organizare comasată, mecanizarea produselor devine mai rentabilă, forțele de muncă sînt mai bine utilizate ca urmare a specializării, spațiile construite pentru realizarea capacităților de producție sînt mai mici.

Tot la acest capitol de probleme apreciem că ar trebui să se considere activitatea de desfacere a produselor ca o activitate ce se poate specializa independent de activitatea industrială. Această acțiune ar avea importante consecințe asupra proiectării incintelor industriale — în ceea ce privește dimensionarea teritoriului uzinal al depozitelor de semifabricate și produse finite — și asupra dotării cu mijloace proprii de transport.

Asemenea forme de organizare ar avea importante consecințe și în proiectarea sistematizării și dezvoltării orașelor precum și a zonelor industriale ale acestora.

Organizarea teritoriului și dotarea lui cu utilități și unități cu caracter nou productiv — unități specializate — ar ridica și problema de revizuire a concepției actuale de asigurare a legăturilor unităților productive la rețeaua feroviară. Tehnologia efectuării transporturilor ar porni de la preponderența crescîndă a transporturilor grele rutiere și la asocierea lor cu cele feroviare prin procedee moderne — paletizare, containerizare ș.a.

De asemenea, această influență ar ridica și problema desfășurării în timp a dotării teritoriului, mai ales a finanțării acesteia, în așa fel încît să asigure cooperarea armonioasă a unităților pe măsura apariției lor.

În asemenea condiții, o industrie, în curs de studiu al amplasării sale, va gravita spre zonele industriale care prin dotarea lor anticipată cu unități de categoria celor arătate, îi vor oferi condiții economice de investiție mai avantajoase decît o zonă nedotată.

În lumea capitalistă, diferența dintre asemenea zone se reflectă în prețul de vînzare a terenului, acesta constituind recuperarea, cu beneficiu corespunzător, a fondurilor investite de cel ce a inițiat dotarea zonei cu utilități.

În acest preț se mai reflectă și avantaje materiale sau economice specifice terenului ca amplasare: la o cale navigabilă, într-o regiune bogată în materii prime și mai ales bogată în întreprinderi de exploatare și prelucrare complexă a acestora ș.a.

În condițiile noastre, fenomenul de gravitare spre zone dotate este mai accentuat, cu toate că uneori necesitățile și indicațiile ar cere orientarea spre noi zone industriale în scopul justei folosiri a forțelor de muncă.

Factorul ce îngreunează punerea în aplicare a acestei orientări îl constituie — după părerea noastră — modul de finanțare și realizare a dotării zonelor industriale noi, acțiuni ce sînt lăsate în grija primului investor.

Reconsiderarea oportunității gratuității terenului de amplasare și luarea în considerare a oportunității realizării dotărilor de către investorul local — orașul, ar putea asigura dezvoltarea rațională a zonelor industriale în contul recuperării cheltuielilor anticipate — prin plata terenului.

Considerăm că s-ar obține atît stimularea organizată, judicioasă și eficientă a dezvoltării noilor zone, cît și economicitatea maximă ca urmare a apariției noțiunii de recuperare a acestui gen de cheltuieli din însăși valoarea nouă realizată prin efectuarea lor.

Existența, coroborată cu dificultățile anterior citate, a unor prețuri de materii prime, utilități sau prestații, necorelate cu importanța lor — la nivelul economiei naționale, ci doar cu aceea la nivelul economiei de ramură — poate conduce de asemenea — în ceea ce privește calculele de economicitate a amplasării industriilor — la concluzii eronate.

Astfel, prețul exagerat sau subevaluat al transporturilor feroviare poate să influențeze eronat, mai ales în industria materialelor de construcții — alegerea unui amplasament și chiar capacitatea de producție a unei noi fabrici — ca urmare a importanței pe care o reprezintă prețul transportului în prețul de revenire al materiei prime, cît și al produsului finit.

Prețul de revenire, în mod artificial ridicat, al unor utilități — energie electrică, termică ș.a. — poate să acopere uneori cheltuielile de investiții neeconomicoase pentru producerea în cadrul unității industriale a acestor utilități.

În astfel de situații apare în mod eronat ca mai avantajos un amplasament în comparație cu altul, care ar dispune de utilități realizate în comun.

Acțiunea de elaborare a unei metodologii perfecționate de amplasare a noilor obiective industriale pe baza calculelor de eficiență economică, trebuie să fie anticipată de o serie de măsuri care să facă posibilă întocmirea lor și care să garanteze siguranța concluziilor ce s-ar trage pe baza lor.

Complexitatea acestor măsuri necesită desigur un studiu mult mai amplu, angrenarea unui colectiv larg de specialiști și asigurarea unui interval suficient de eșalonare în timp a aplicării lor.

Considerăm însă că se pot enunța măsuri minimale — a căror oportunitate de a se lua, să fie pusă în discuție; în consecință, propunem următoarele:

— cuprinderea, în detaliile de sistematizare a zonelor industriale, a problemei dotării cu utilități și unități de prestații considerate ca unități productive independente de industriile ce urmează a se amplasa;

— controlul eficienței soluției de dezvoltare a orașului sau zonei industriale propuse în schița de sistematizare — prin compararea prețurilor de revenire a unității de suprafață a teritoriului dotat și a prețului de revenire a unității de măsură pentru utilități, în mai multe variante; aceste prețuri trebuie să devină indicatori de luat cert în considerare la proiectarea investițiilor ce urmează a se amplasa în zona respectivă;

— pe baza avizării schiței de sistematizare se vor aloca organului local, interesat în dezvoltarea zonei respective, fondurile necesare proiectării și executării eșalonate a lucrărilor de sistematizare, dotării cu utilități, realizării construcțiilor și instalațiilor specializate de prestații;

— corelarea schiței de sistematizare cu valorificarea surselor locale de materii prime și cu studiul disponibilității în resurse;

— luarea în considerare a trecerii exploatării surselor de materii prime — la grad ridicat de prelucrare — în sarcina organelor locale pentru exploatări de importanță locală și în sarcina unor organe independente de forul tutelar al consumatorului pentru cele de importanță republicană.

De asemenea, în vederea orientării discuțiilor pe o bază materială eficientă, apreciem necesitatea elaborării unor studii pentru:

— determinarea influențelor pe care le pot avea variațiile tarifelor de transporturi feroviare, rutiere — și combinate perfecționate — asupra prețului materiilor prime loco-fabrică și produselor finite loco-consumator;

— calcularea prețului de revenire a unor utilități, în diverse cazuri de satisfacere a acestora, și în vederea stabilirii influențelor prin care aceste prețuri pot determina nivelul optim de dezvoltare a zonei industriale respective;

— identificarea utilităților și prestațiilor oportun a fi rezolvate în comun prin unități specializate și determinarea plafonului optim al capacității acestor unități.

În sfîrșit, elaborarea unui studiu asupra influenței economice a concentrării la sursă a tuturor acțiunilor de prelucrare, în vederea livrării unor materii prime de calitate, în sortimente variate și cu grad mare de prelucrare — care să asigure folosirea lor direct în producția industrială.

Prin încercarea noastră de a schița pornirea unor acțiuni care să conducă către stabilirea unei metodologii perfecționate a amplasării în zone industriale a investițiilor productive, am urmărit relevarea aspectelor economice contingente cu aplicarea cercetării operaționale în acest domeniu.

Aceasta întrucît, metodele moderne matematice de calcul vor trebui să completeze bagajul de cunoștințe și experiență de care dispune arhitectul — pentru ca el să poată deveni coordonatorul efectiv al acțiunii de sistematizare.

unele aspecte ale eficienței economice în domeniul arhitecturii industriale

Biroul Secției de arhitectură industrială a Uniunii arhitecților, analizînd materialele Consfătuirii consacrate activității de proiectare în domeniul construcțiilor (București, 25—27 ianuarie 1967), a inițiat organizarea unei discuții, atrăgînd la aceasta cercuri mai largi de arhitecți din institutele centrale de proiectări industriale.

Referatul propus de arh. Alexandru Munteanu și arh. Nicolae Vasilescu a fost discutat în cadrul biroului Secției, care a făcut unele completări și precizări. El a fost prezentat în forma definitivă la discuția de creație organizată în ziua de 20 aprilie 1967.

Prezentăm acest material într-o formă prescurtată.

Examinarea atentă a cazurilor care au dus în unele împrejurări la nerealizarea integrală a planului de investiții și deci la întîrzierea punerii în funcțiune a obiectivelor respective a scos la iveală o seamă de deficiențe legate de complexul de măsuri din faza de pregătire a investițiilor și de asigurarea — în timp util și la nivelul calitativ necesar — a documentației tehnice.

Înainte de a intra în analiza acestor deficiențe, ar fi de dorit să se precizeze rolul arhitectului în complexul activității de proiectare industrială, în ce măsură și prin ce mijloace poate el interveni în sensul sporirii eficienței și calității muncii de întocmire a documentațiilor de șantier.

★

Poziția arhitectului în ansamblul de proiectare este foarte diversă, de la șef de proiect complex sau coordonator de specialitate, pînă la proiectant direct al unor ansambluri sau obiecte industriale.

Între aceste extreme există o gamă foarte nuanțată de preocupări, după specificul ramurii industriale: de la problemele de sistematizare a zonelor industriale, amplasamente și plan general—în care aportul arhitectului se manifestă în special în planul coordonării, el urmărind ocuparea economică a terenului în funcție de relief, de căile de comunicație de tot felul, de posibilitățile de extindere în viitor, de legăturile cu zona orășenească etc. — și pînă la studiul obiectului sau obiectelor industriale.

Proiectarea unei industrii este o activitate complexă, necesitînd o echipă de specialiști; coordonarea acestora trebuie să revină unui proiectant. Considerăm că prin formația sa, arhitectul are asigurate posibilități ample de coordonare a tuturor funcțiunilor industriei; în plus, el poate asigura construcției valori expresive, umane, dincolo de stricta rezolvare a unor funcțiuni.

Aportul arhitectului este, evident, important. El este însă diferențiat ca pondere și participare, în funcție de natura industriei în general sau a obiectului de studiu în particular.

Dacă în cadrul industriei miniere, de exemplu, aportul arhitectului este cîteodată mai mic — legat numai de unele lucrări supraterane —, în multe industrii, cum ar fi industria bunurilor de larg consum, industria ușoară și, în general, industriile cu desfășurarea procesului de producție în spații închise, aportul arhitectului devine substanțial și cu posibilități de intervenție chiar și în tehnologie.

Astfel, luînd poziție critică față de soluțiile tehnologice curente, arhitecții Iosif Vogel, Nicolae Traianescu și Mihai Calinovschi din I.S.P.A. au obținut importante reduceri de cheltuieli în domeniul proiectării complexelor industriale de tip agricol. Arhitecții Lucia Hagiescu și Mircea Dumitrescu din I.S.P.E. au inovat elementul tehnologic legat de stația de alimentare electrică a stațiilor de pompe, ceea ce a dus la economii de materiale și la o execuție mult ușurată. Realizînd alipirea unor posturi trafo la hala de producție a fabricii de sticlărie « București », arh. Ion Ionescu din I.P.I.U. a reușit să economisească spațiul interior.

Simțul ordinii și al echilibrului face parte din însăși pregătirea și formația arhitectului; partiul de arhitectură nu este altceva decît o formă de tehnologie, menită să ordoneze și să echilibreze corelat funcțiuni, circulații, în spații diferite, dependente sau nu unele de altele, în condiții economice.

Față de celelalte discipline cu care conlucrează — care pun accentul numai pe specialitatea respectivă — , arhitectul este un militant al tuturor domeniilor legate de activitatea de bază și, în plus, răspunde direct în fața societății atît pentru economicitatea soluției cît și pentru valorile ei estetice.

Cerințele estetice, neglijate într-o perioadă de dezvoltare neorganizată a societății, sînt astăzi respectate, deoarece se știe că în construcțiile industriale muncitorii își petrec o treime din viață.

Grija acordată elementului estetic este cu atît mai mare astăzi cu cît industria este indisolubil legată de viața orașelor. Din acest punct de vedere, arhitectul trebuie să mențină în permanență un echilibru just între frumos și util.

Înțelegerea acestor deziderate a căpătat viață în multe din realizările noastre. Arhitecții Ion Enescu, Mircea Enescu, Ion Găleșeanu, Radu Patrulius, Gheorghe Polizu, Mario Smighelschi au proiectat, pentru industria materialelor de construcții, ansamblul industrial Militari-București, compus din mai multe fabrici. Lucrînd în echipă sau individual, ei au ajuns la o gîndire unitară, fruct al continuității în proiectare — factor deosebit de important pentru calitatea și eficiența activității noastre — și duc la bun sfîrșit acest valoros complex industrial.

La Fabrica de alumină din Slatina, proiectată de arh. Rodica Ciobanu, pe lîngă reale calități de plastică arhitecturală, s-a realizat, în colaborare cu arh. Vintilă Grigorescu, un plan general bine echilibrat, tocmai datorită cunoașterii de la început a dezvoltărilor din etapa finală. La Fabrica de alumină de la Oradea, proiectată de aceiași arhitecți, planul general, bine dezvoltat și echilibrat la început, pune însă astăzi probleme de extindere greu de soluționat.

La Fabrica de bere din Bacău, arh. Liliana Corradino a realizat o compoziție de ansamblu reușită, punînd în valoare plinurile din fațada principală, tratate în beton aparent, animînd partea vitrată orientată spre vest cu ecrane parasolare. Arh. Alexandru Popescu-Necșești a conceput la F.M.U.A.-București și la Uzina metalurgică Iași două ansambluri industriale de un real interes plastic, printr-o tratare personală a fațadelor. La fabrica de ulei « Unirea»-Iași, arhitecții Alexandru Costinescu și Liliana Corradino, într-o bună înțelegere a tehnologiei, dezvoltată pe verticală, au exprimat sincer, într-o reușită interpretare plastic-arhitecturală, raporturile dintre gabaritele secțiilor tehnologice, prelucrînd creator elementele de structură, aparente în fațadă.

Amprenta personală a arhitectului proiectant este din ce în ce mai evidentă. În această privință se remarcă fabricile din industria lemnului, în special a mobilei, realizate în cincinalul trecut (în mare parte din prefabricate), caracterizate prin aceeași tehnologie și structură de rezistență și care însumează peste 400 000 m² suprafață construită. Datorită preocupării arhitecților Dinu Antonescu (CIL-Pitești), Valentin Stratu (CIL-Gherla), Sima Ionescu și Florentin Trișcu (CIL-Blaj), Nicolae Vasilescu (Focșani și CIL-Suceava), Maria Gruia și Adriana Pîncu (Bacău) s-a reușit o diversificare plastică valoroasă, asigurîndu-se o amprentă personală pentru fiecare din exemplele menționate.

Exemplele nominale enumerate au ca scop reactualizarea problemei recunoașterii dreptului de autor în arhitectură, drept prin care creatorul poate obține o satisfacție morală în raport cu munca sa. Acest lucru, care poate constitui un factor stimulativ-educativ puternic, a căzut în desuetudine în ultimii ani.

Acum cîteva luni, pe panourile expoziției volante din fața Universității din București, ilustrînd evoluția arhitecturii românești de-a lungul timpului, exemplele de arhitectură din secolele XIX și XX erau însoțite de numele autorilor: Ion Mincu, Duiliu Marcu, Smărăndescu etc. Din păcate, exemplele din perioada de după 1944, cuprinzînd valoroase realizări de arhitectură contemporană, dădeau dovadă de cea mai mare discreție. Nici un nume. În general, dorim să subliniem eforturile colegilor noștri care activează în domeniul arhitecturii industriale, pentru menținerea și ridicarea prestigiului nostru profesional.

★

Domeniul arhitecturii industriale, care s-a născut la noi acum aproape 20 de ani și în care activau doar 5-6 arhitecți cu experiență, și-a afirmat importanța de-a lungul anilor, ajungînd astăzi să cuprindă impresionantul număr de peste 600 arhitecți, organizați în mai mult de 20 instituții centrale de proiectare cu specific industrial. De altfel, mai mult de jumătate din arhitecții proiectanți din București activează în domeniul arhitecturii industriale.

Această activitate ar putea fi bogat exemplificată prin numeroase lucrări în domeniile industriale ca: prelucrarea laptelui, panificație, încălțăminte, textile, confecții, chimie, construcții de mașini, metalurgie etc., precum și prin studii, lucrări și cărți de specialitate publicate.

În raport cu arhitectura civilă, unde preponderent este sectorul locuințelor și, în mai mică măsură, obiective unicate sau tipizate cu caracter social-cultural, arhitectura industrială, cuprinzînd clădirile și ansamblurile clădirilor de producție, are o pondere importantă în sfera activității și realizărilor de arhitectură. Ea trebuie privită cu importanța necesară, cu atît mai mult cu cît arhitectul care profesează în acest domeniu, pe lîngă mînuirea și stăpînirea acelorași legi care acționează în sfera arhitecturii în general, trebuie să țină seama și de o multitudine de factori cu caracter determinant, din sfera tehnologiei și a celorlalte discipline tehnice de contact: condiții de lucru, fluxuri umane și de materiale, probleme de structură, de instalații foarte dezvoltate etc.

Chiar și în aceste condiții de dificultate sporită, arhitectura industrială a dat prilej afirmării unor tineri arhitecți, care în prezent coordonează și realizează lucrări importante și valoroase, ca arhitecții Irina Scripcaru, Adriana Pîncu, Maria Gruia, Adrian Ionescu, Adrian

Stănescu, Mario Smighelschi, Gheorghe Polizu, Boris Stuparu, Dumitru Iacob, Vera Bejan, Constantin Teodorescu și alții.

Afirmarea acestor tineri arhitecți și a celor mai vîrstnici reprezintă un factor subiectiv legat de capacitatea profesională a fiecăruia, de modul cum înțelege fiecare exercitarea profesiunii. Personalitatea arhitectului, privită prin prisma aportului său, poate accentua sau diminua contribuția lui la rezolvarea arhitecturală. În multe cazuri se acceptă de către arhitect doar o poziție de colaborare și subordonare, chiar atunci cînd natura lucrării ar permite o poziție mai activă, determinantă, în final, pentru valoarea arhitecturală a realizării.

Arhitectul este un militant al tuturor domeniilor legate de activitatea de bază — funcționalitate, corelare, economicitate etc. — și nu numai un plastician, preocupat exclusiv de rezolvarea aspectelor estetice. Dar nu este mai puțin adevărat că arhitectul, în calitatea sa de creator, nu poate și nu trebuie să neglijeze latura estetică, plastică. El nu are dreptul să sacrifice frumosul dar, în același timp, nici nu poate determina exagerări de suprafețe, volume sau de materiale, sub motivul realizării cu orice preț a unor efecte de plastică. Arhitectura trebuie să fie economică, înțelegînd prin aceasta un echilibru între toți parametrii ce trebuie satisfăcuți, funcționali și estetici, cu un minimum de efort de investiții necesar. Numai atunci noțiunea de economie este reală, cînd ia în considerare toți factorii, neeliminînd nici unul, nici chiar pe acela al comportării în timp a construcțiilor. Nu se poate admite utilizarea unui material ieftin dar care este necorespunzător în timp, atrăgînd după sine repetate cheltuieli de întreținere în exploatare. Pe de altă parte, noțiunea de monumentalitate este greșit înțeleasă de către unii arhitecți sau beneficiari, care caută realizarea unor construcții impunătoare, prin volume, ce nu corespund întotdeauna cel mai fidel tehnologiei. Monumentalitatea arhitecturală rezultă din unele calități ale clădirilor care nu cuprind neapărat elementul cantitate. Există și construcții mici care dau impresia de monumentalitate.

Este foarte adevărat însă că majoritatea programelor de arhitectură industrială oferă de la sine elementul cantitate: de exemplu, laminorul din Galați are o lungime de 970 m; coșul termocentralei de la Craiova are 160 m înălțime. Dar și acestea au trebuit subordonate legilor de compoziție, fără de care monumentalitatea arhitecturală nu este obținută.

Uneori, încercările de implantare a unor verticale (de obicei clădirile tehnico-administrative), formînd un contrast cu linia orizontală dominantă a industriei, au dus la soluții forțate, exagerate, ca la atelierele de reparații auto din Suceava sau la CIL — Turnu-Severin. Un exemplu pozitiv îl constituie clădirea tehnico-administrativă a filaturii din Iași, industrie învecinată cu complexul de locuințe Podul Roșu, unde verticala căutată își găsește justificarea prin faptul că marchează începutul zonei industriale.

Se manifestă cîteodată pasivitate din partea arhitectului în fața unor supradimensionări din temele tenhologice, care duc la construirea unor volume importante, așa-zise favorabile unei arhitecturi monumentale. La Uzina Metalurgică-București, forja și oțelăria sînt supradimensionate în înălțime cu cca 2,00 m; de asemenea, și la Fabrica de beton celular autoclavizat și prefabricate din Craiova-Cernele.

Deseori, constituie o exagerare și vitrarea totală a pereților halelor industriale, care duce la înrăutățirea condițiilor de lucru, la cheltuieli de exploatare mărite. În comparație cu unele țări avansate din punct de vedere al dezvoltării industriei materialelor de construcție, la noi există o lipsă de materiale și elemente de construcție eficiente, frumoase, durabile, și, în același timp, ieftine.

Cu toate că azi, judecînd prin prisma unor cerințe de economie de teren, se critică distanța prea mare dintre fronturile construite, apreciem că nu este cazul să se treacă la extrema cealaltă, ca de pildă la Complexul industrial chimic din Craiova, unde o parte din fronturile uzinale construite — și în special grupul principal social-administrativ — este prea apropiată de cele două artere de circulație auto și CF; aceasta a împiedicat crearea unei piețe preuzinale, corespunzătoare fluxului de circulație, și amplasarea în mod rațional a unor dotări necesare, micșorînd posibilitățile de valorificare a plasticii arhitecturale.

Activitatea de proiectare se bazează și pe întocmirea documentațiilor desenate și scrise, care reprezintă de fapt produsul finit. Acest produs finit a ajuns la ora actuală extrem de voluminos și destul de lipsit de suplețe, datorită unei rutine acumulate de-a lungul timpului, complicată în plus printr-o metodologie cerută de diverse evidențe sub formă de fișe de tot felul, acorduri și avize cu diferite sfere de competență, uneori contradictorii.

Personalitatea arhitectului proiectant trebuie să se manifeste în soluții originale, tehnice, economice, de natură să promoveze cu curaj noul. Trebuie căutată eliminarea practicii, des întîlnite, a rezolvărilor mediocre, adoptate în scopul evitării neplăcerilor și incomodităților personale. Este foarte adevărat că aceste soluții nu riscă respingeri în avizări, refaceri de proiecte, dificultăți cu conducerea institutelor, cu ministerul, cu constructorul sau beneficiarul, dar nici nu sînt de natură să reprezinte un factor de progres.

Ar fi indicat ca utilizarea forțelor de proiectare să se facă mai judicios decît pînă acum; se impune formarea unui personal mediu tehnic ajutător, care să elibereze arhitectul de operațiile laborioase de întocmire a pieselor desenate, să-l desprindă de sarcini administrative destul de numeroase.

De asemenea, asigurarea unor condiții care să urmărească creșterea calificării profesionale, cointeresarea materială sporită și diferențiată și stimularea morală constituie premise favorabile pentru dezvoltarea activității de proiectare.

În aceste condiții, trebuie să crească și spiritul de răspundere al proiectanților, prin adîncirea studiilor diverselor faze de proiectare, prin analizarea în numeroase variante, care să ducă la alegerea celei mai favorabile soluții. Lucrările ar trebui să pornească de la amplasare, de la detaliile de sistematizare industrială, cu atît mai mult cu cît obiectivele prevăzute în cincinal sînt de pe acum nominalizate. Aceste detalii de sistematizare trebuie să ajute proiectarea, lămurind o seamă de aspecte legate de amplasament, profil, cooperare, nocivități și altele. Ele vor permite ca studiile tehnico-economice să aibă o bază mult mai realistă, cîștigîndu-se un timp prețios care va permite adîncirea soluțiilor.

Nu trebuie neglijată nici experiența din alte țări în ceea ce privește introducerea tehnicii noi, adaptată la condițiile economice ale țării noastre.

Remarcăm cu această ocazie că orientarea noțiunii de economie în construcții trebuie să fie mai fermă. Astfel, o serie de materiale noi industriale, produse, pe baza unor tehnologii superioare, din deșeuri și materiale inferioare, ajung în final la prețuri de vînzare mai ridicate decît materialele tradiționale. Plăcile aglomerate fabricate din lemn inferior sînt de 2-3 ori mai scumpe decît lemnul livrat masiv. Un lambriu din PAL sau PFL melaminat concurează la preț cu un lambriu din marmură.

Elementele din beton celular autoclavizat, ca înlocuitor de cărămidă, impun o punere în operă în condiții dificile, iar problemele materialelor pentru rosturi sau ale peliculelor de protecție nu sînt încă rezolvate.

Profilitul, material care ar putea înlocui cu succes tîmplăriile la închiderea perimetrală a halelor industriale, nu poate fi uzilizat în condiții bune deoarece nu există posibilități perfecte de etanșare, chituri și profile elastice de închiderea joantelor, iar uneori produsul e departe de caracteristicile calitative absolut necesare.

Taselele din sticlă colorată, produse de uzinele din Tîrnăveni, sînt livrate într-o gamă de culori nereușită, cu defecte de execuție, cu rosturi inadmisibil de mari, cu canaturile oblice, și nu prezintă garanții în exploatare, avînd aderență slabă pe suport. Geamul securizat emailat în culori diferite este livrat la prețuri încă necompetitive în condițiile indicilor de cost republicani pentru construcții.

În afară de acestea, este necesar să se producă o gamă de materiale și elemente inexistente încă în producție la noi; pardoseli industriale eficiente, calde, din plăci pe bază de bitum sau P.V.C. dur, ieftine și aspectuoase.

Materialele plastice, în general, pot oferi o seamă de posibilități pentru industria construcțiilor. Se pot produce plăci din polistiren ondulat sau cutat, armat cu fibre sau inserție din pînză de sticlă, folosibile la acoperișuri și pereți de hale, cupolete din plexiglas pentru luminatoare, tîmplărie din P.V.C. rezistentă la coroziune și ușor de întreținut, materiale de izolare termo și hidro, ușoare și omologabile prin prisma normelor noastre PCI, produse calitativ superioare și de dimensiuni mari pe bază de azbociment plan și ondulat, cu largă folosire la exteriorul și interiorul construcțiilor. Considerăm că aceste materiale ar trebui produse uzinat, în condiții de punere în operă, ele oferind largi posibilități creației, în ce privește calitatea și economicitatea construcțiilor industriale.

Cu toate acestea, o sursă de economii — poate cea mai importantă — rămîne legată de concepția generală a clădirilor și a ansamblurilor de clădiri. Urmărirea unei cît mai judicioase dimensionări a spațiilor construite — de producție și social-administrative —, combinată cu amplasarea în aer liber a unor utilaje care se pretează la aceasta, poate duce la economii prețioase.

Principiul comasării funcțiunilor productive și a celor de depozitare reprezintă o concepție nouă care ar trebui aplicată pe o scară cît mai largă. Comasarea unor unități de producție în hale de mare suprafață este desigur o acțiune laborioasă, curajoasă, indiscutabil o muncă de echipă a unor oameni dornici să realizeze aceasta. Ea pretinde maturitate profesională, cunoașterea pînă în amănunt a proceselor tehnologice, stăpînirea acestora de către întreaga echipă de proiectare.

În general, comasări de unități industriale s-au realizat în cazuri fortuite, în care terenul rămas a condus el singur către comasare, cu toate avantajele evidente: economie de teren, perimetru redus, cooperări, scurtarea termenelor de punere în funcțiune etc. Prin comasarea parțială sau totală, proiectarea industrială a realizat coeficienți ridicați de ocupare a terenului, în special în industria cu caracter zootehnic (crescătorii de păsări, ovine, bovine, porcine), reducînd prețul de cost per animal de la 1 430 lei la 1 010 lei.

Prin alegerea unei trame modulare economice pentru structurile de rezistență și prin tipizarea și prefabricarea elementelor de construcție, într-o gamă cît mai largă, cu elemente variate ca formă și caracteristici tehnice, se creează condiții de economisire a timpului de proiectare și de execuție, se ridică evident gradul de industrializare a construcțiilor.

În fine, o sursă eficientă ce nu poate fi neglijată este colaborarea cît mai strînsă a arhitecților cu celelalte domenii de specialitate, cărora trebuie să le creeze condiții cît mai bune de desfășurare a activității.

Problemele pe care le ridică proiectarea de arhitectură în domeniul construcțiilor industriale sînt de deosebită actualitate, iar capacitatea creatoare a masei de arhitecți care lucrează în acest domeniu complex al producției este o garanție a realizării cerinței de a se proiecta complexe industriale la nivelul cel mai avansat al tehnicii mondiale, în condițiile unei stricte economii și în termene cît mai scurte.

Biroul Secției de arhitectură industrială
a Uniunii arhitecților

NOI REALIZĂRI

Combinatul siderurgic de la Galați

1 — *Pavilionul social-administrativ al sectorului laminoare*

2 — *Vedere de ansamblu a turnătoriei mixte*

3 — *Hala laminorului*

4 — *Pavilionul social-administrativ al sectorului laminoare Detaliu de fațadă*

1 | 3
2 | 4

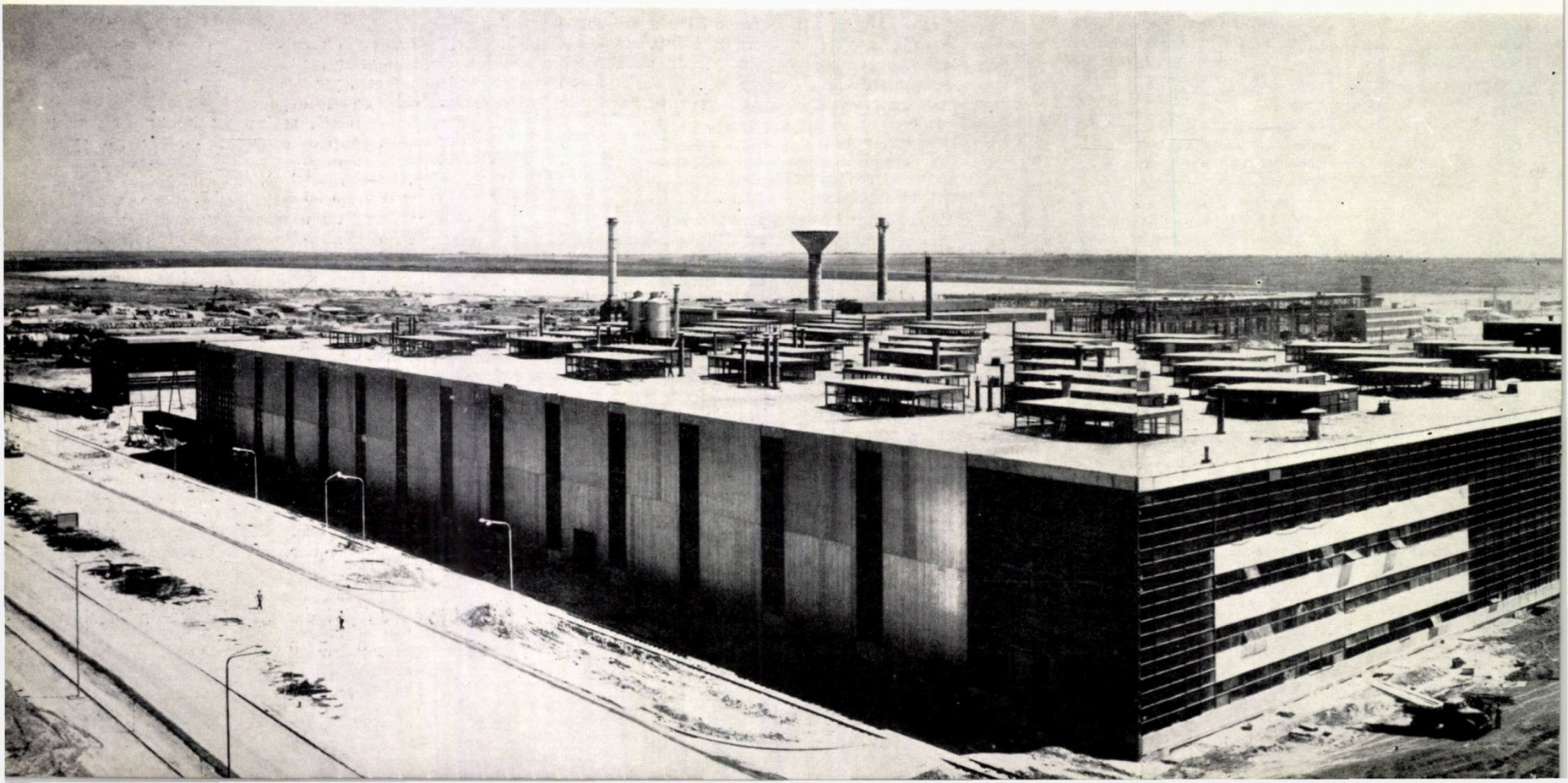

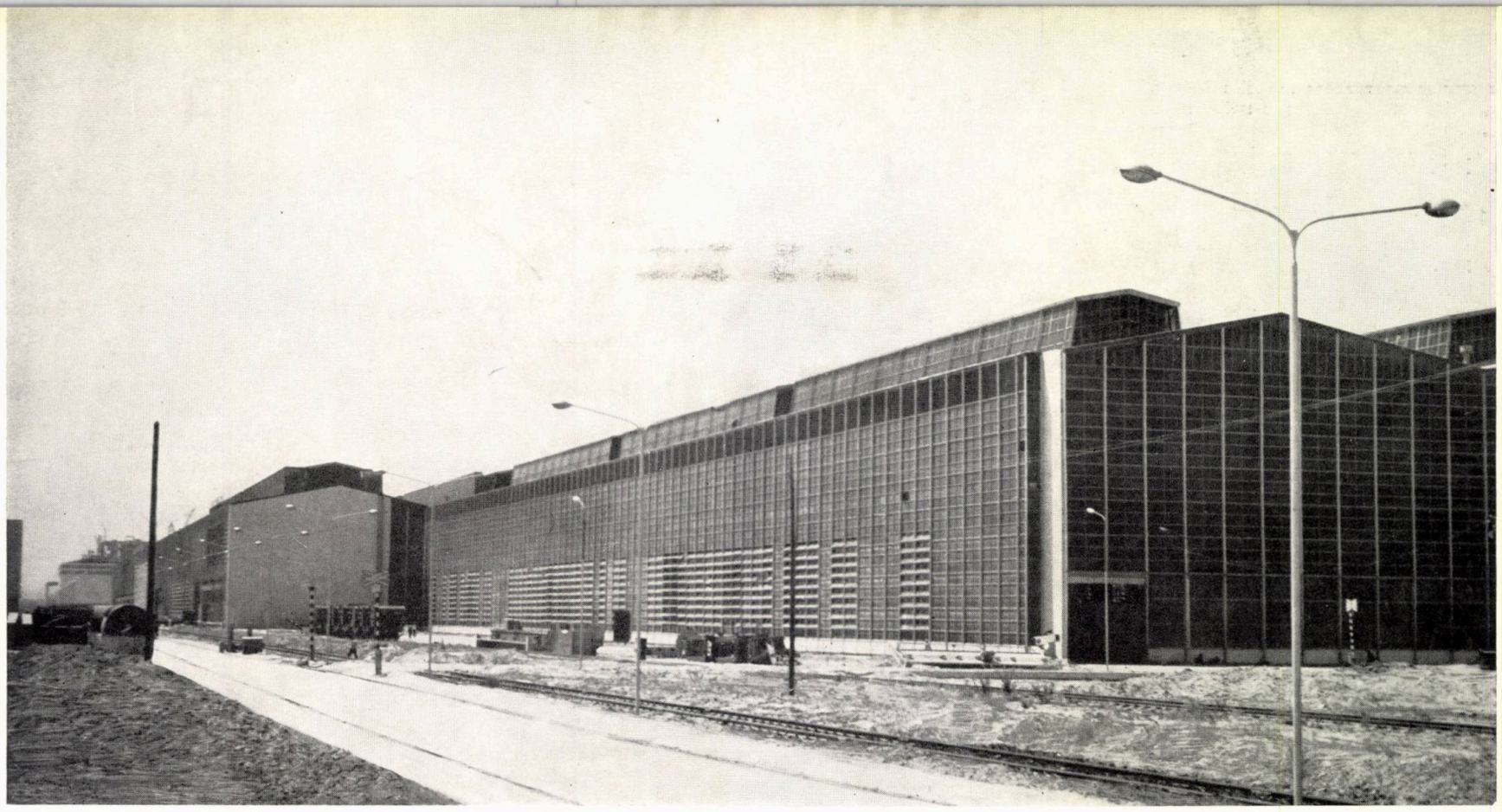

CONCURSURI

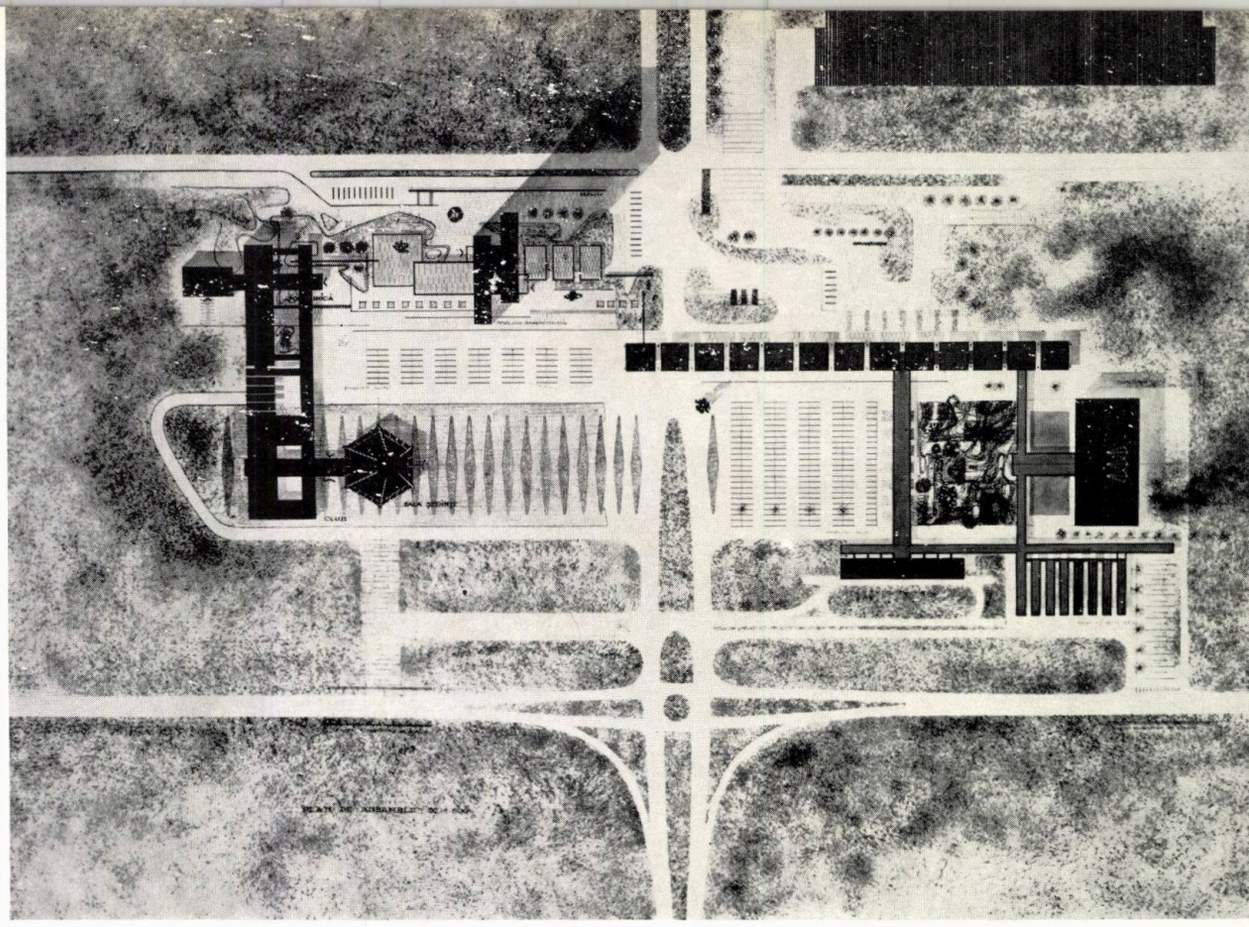

Plan de sistematizare

arh. iulian deşcu

piaţa preuzinală est a combinatului siderurgic «gheorghe gheorghiu-dej» de la galaţi

În studiul inițial pentru proiectarea Combinatului siderurgic « Gheorghe Gheorghiu-Dej » de la Galați s-au prevăzut trei piețe preuzinale.

Două din aceste piețe, situate la capetele magistralei uzinale N-S, fiind de mai mică amploare, au fost proiectate la IPROMET.

În ceea ce privește piața principală est a Combinatului, în scopul obținerii unor soluții deosebite ca ansamblu de arhitectură și ca circulație, C.S.C.A.S. a organizat un concurs, cu drept de participare a arhitecților din institutele și întreprinderile din România, urmînd ca din proiectele mai valoroase să se extragă idei, care să reprezinte puncte de orientare în realizarea proiectelor de execuție.

Tema-program a concursului cuprindea în esență următoarele:

Piața preuzinală să fie amplasată în afara incintei Combinatului, în ea debușînd atît magistrala uzinală E-V, cît și viaductul de acces dinspre oraș.

Distanța pînă la limita orașului fiind de cca 2 km, o bună parte va fi parcursă pe

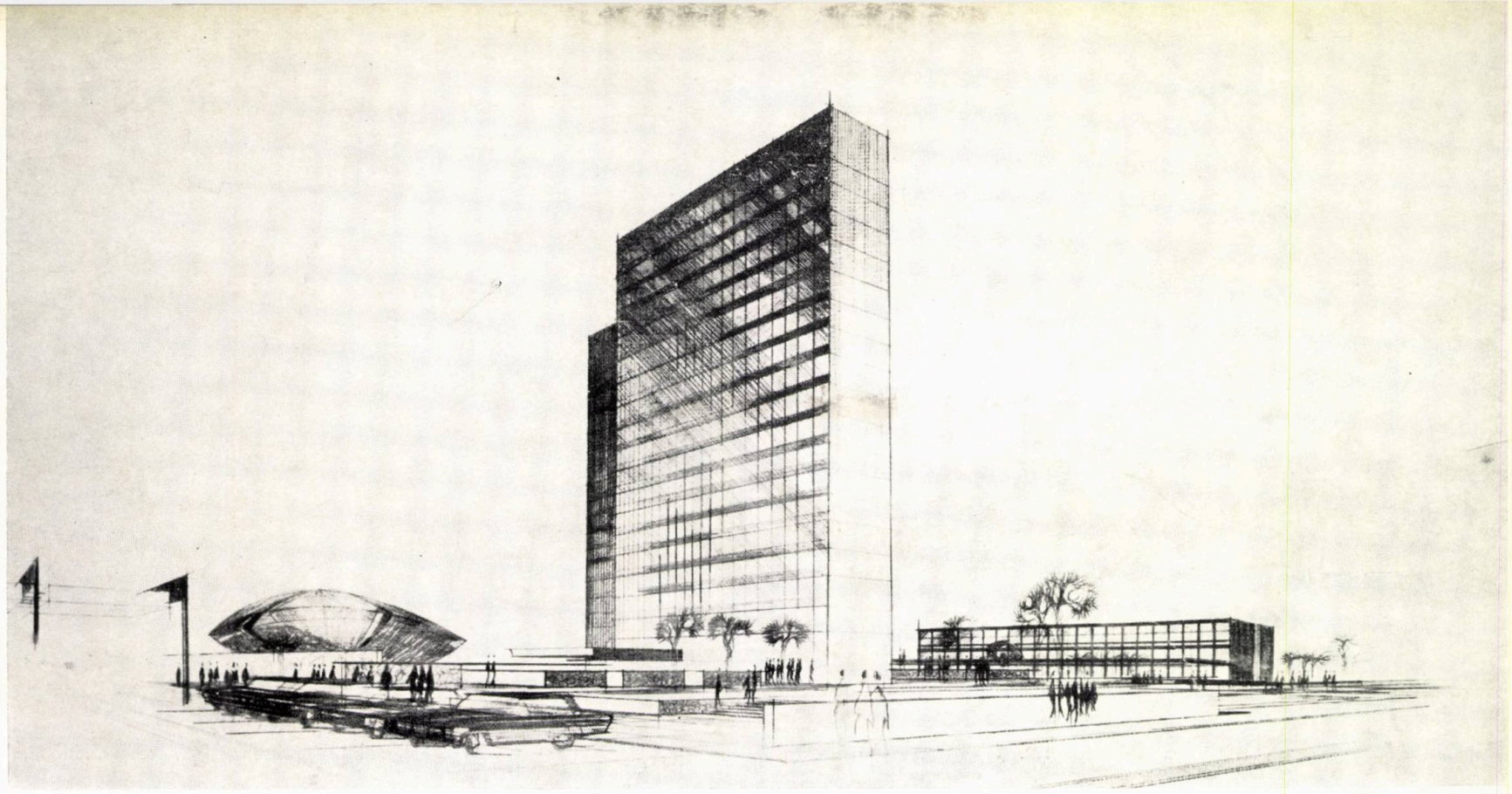

Perspectivă

PREMIUL I—II ex aequo—Proiect nr. 2 Autor, arh. Sergiu Hanganu

Perspectivă aeriană

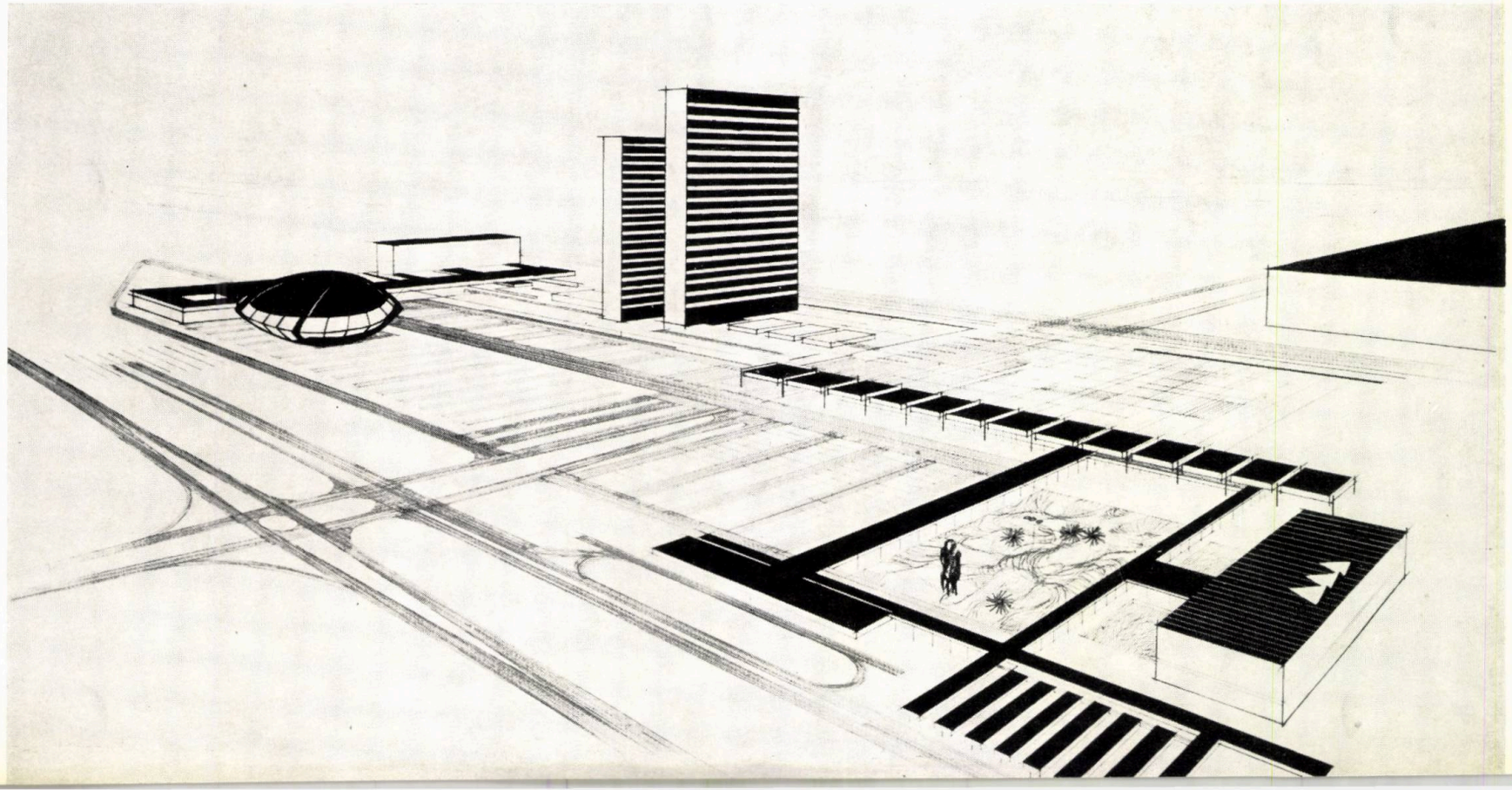

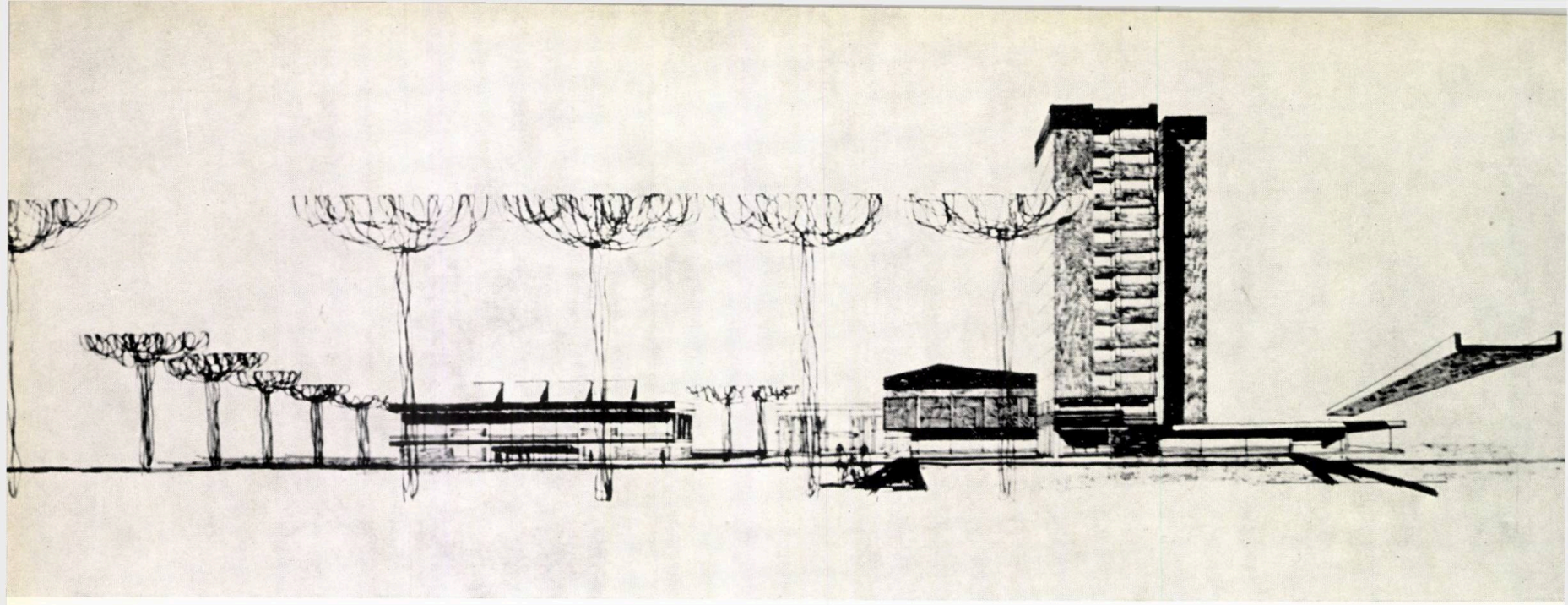

Perspectivă (detaliu)

PREMIUL I—II ex aequo — Proiect nr. 1

Autori, arhitecții Ioana Joja, Radu Mănăilă,

Perspectivă aeriană

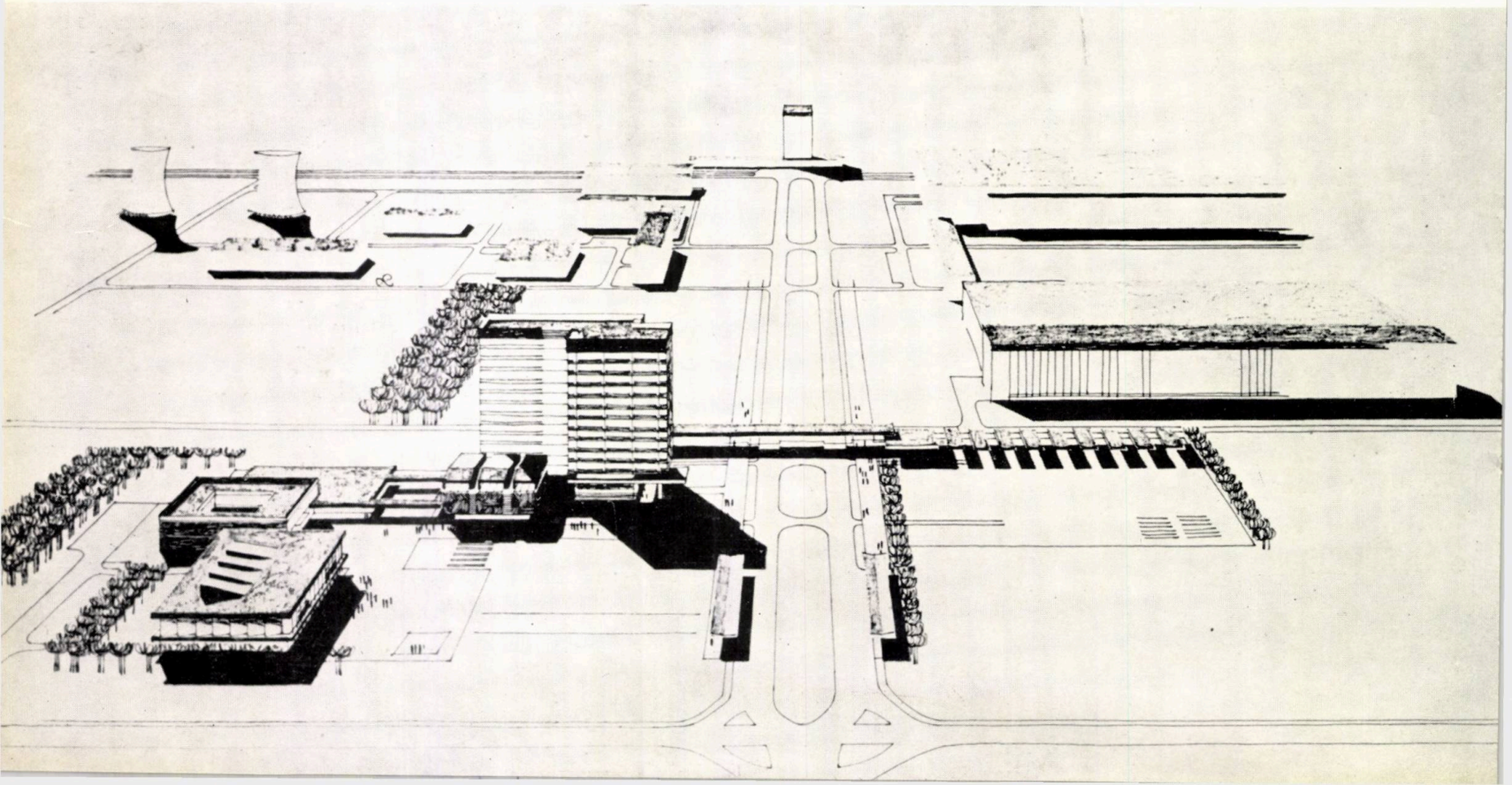

viaductul cu 4 fire de circulație ce traversează balta Cătușa.

Din această piață se vor bifurca și cele două drumuri de centură, care fac legătură cu piețele-preuzinale nord și sud.

Arhitectura noii piețe preuzinale va trebui să se armonizeze cu aspectul general al Combinatului și să aibă un caracter reprezentativ, avînd în vedere faptul că este punctul principal de acces în uzină, făcînd în același timp legătura organică între oraș și Combinat.

În cadrul ansamblului pieței se vor amplasa următoarele construcții:

— Pavilionul central tehnico-administrativ, în cadrul căruia va lucra un număr de 1 200 salariați, prevăzut cu birouri pentru direcția generală, direcțiile tehnice și administrative, sală de ședințe, bibliotecă, ateliere etc.

Pavilionul va avea acces direct atît din piața preuzinală, pentru funcționari și pentru persoanele care vin din afară, cît și un acces din incinta uzinei.

Sala de ședințe cu anexele ei se va dimensiona pentru o capacitate de 800 locuri. În complexul ei vor fi cuprinse și încăperile clubului, inclusiv biblioteca sindicatului.

— Cantina cu o capacitate de 2 000 mese, conform programului din proiectul-tip I.P.C.T.

— Policlinica uzinală, care să includă toate secțiile unei policlinici complexe, avînd o suprafață desfășurată de cca 2 400 m².

— Peroane acoperite pentru adăpostirea muncitorilor și a funcționarilor la sosire și plecare, atît spre exterior, cît și spre uzină, prevăzute cu puncte comerciale (magazin alimentar, tutungerie, difuzarea presei, răcoritoare) și cabine telefonice.

— Clădirea porții, cuprinzînd informații, cabine de control, cu pasaje obligate pentru personalul uzinei.

— Parcaje acoperite pentru un număr de 500 biciclete și 500 motociclete, cu acces numai din afara uzinei și prevăzute cu cabină de pază.

— Parcaje descoperite (suprafețe pavate) pentru parcarea unui număr de cca 300 autoturisme, cu posibilități de extindere a suprafeței.

În cadrul soluțiilor prezentate se admite cuplarea sau comasarea diferitelor funcțiuni enumerate mai sus.

Prin piața preuzinală est a Combinatului vor accede cca 7 500 de oameni, care vor lucra în zona centrală a uzinei, repartizați astfel pe schimburi: schimbul I — 3 700, schimbul II — 2 300 și schimbul III — 1 500.

Transportul în comun se va realiza după cum urmează:

Lucrătorii care vin din oraș și pleacă spre oraș se vor transporta cu troleibuze și autobuze pe șoseaua est-vest, parcurgînd viaductul. Liniile de troleibuze și autobuze vor avea același traseu din oraș pînă în piața est, unde se vor bifurca, unele mergînd spre piața nord, iar celelalte spre piața sud.

Se va prevedea posibilitatea întoarcerii în piața est, printr-o buclă, astfel ca în prima etapă aceasta să constituie cap de linie.

În afara mijloacelor de transport în comun, se va lua în considerare și circulația cu mijloace individuale.

Se recomandă în temă să nu existe intersecții între fluxurile pietonale și circulațiile majore de vehicule din cadrul ansamblului.

Pentru control, se vor prevedea zone de treceri delimitate, care să nu strangulеze fluxul de oameni.

Distribuția muncitorilor în cadrul uzinei se va asigura, pentru zonele mai depărtate, printr-un sistem de transport în comun, organizat de Combinat.

★

La acest concurs, lansat în semestrul II al anului 1966, s-au prezentat 6 proiecte, din care au fost premiate și menționate 3 proiecte.

Juriul de judecată, în urma examinării temei-program, a stabilit următoarele elemente drept criterii unitare, care să permită o analiză comparativă cît mai justă a proiectelor:

Nicolae Totescu, Paraschiva Totescu

Plan de sistematizare

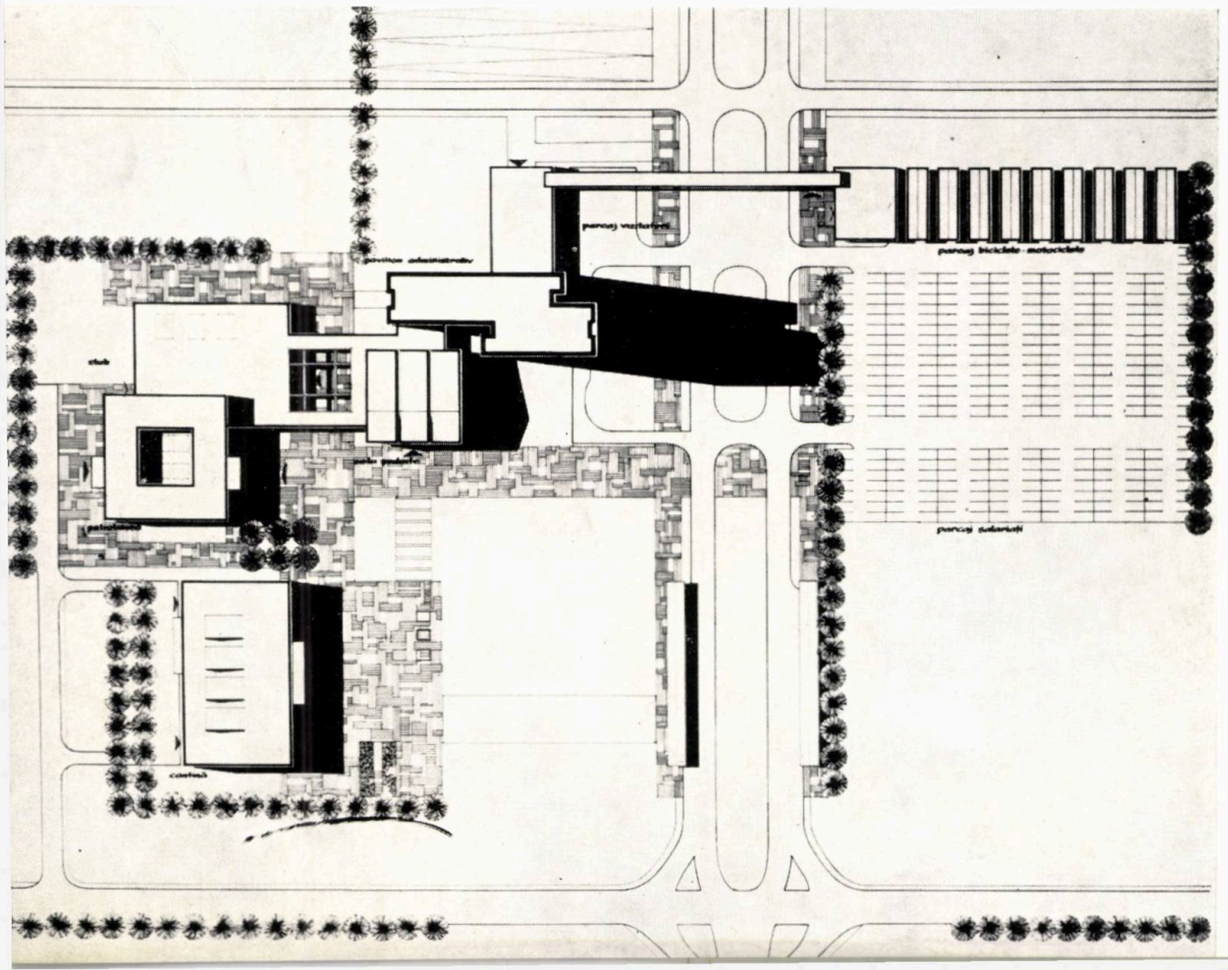

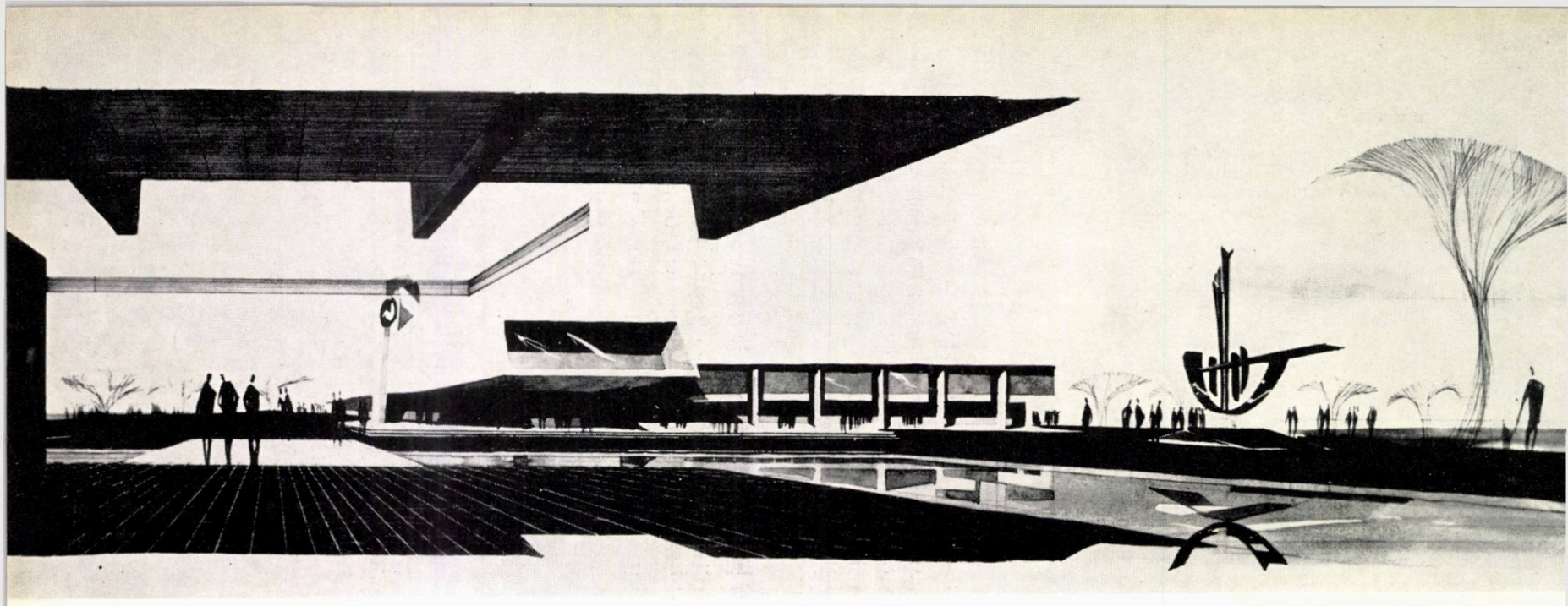

Perspectivă (detaliu)

MENȚIUNE — Proiect nr. 4 Autori, arhitecții Horia Hudiță, Antonie Teodorov

Plan de sistematizare

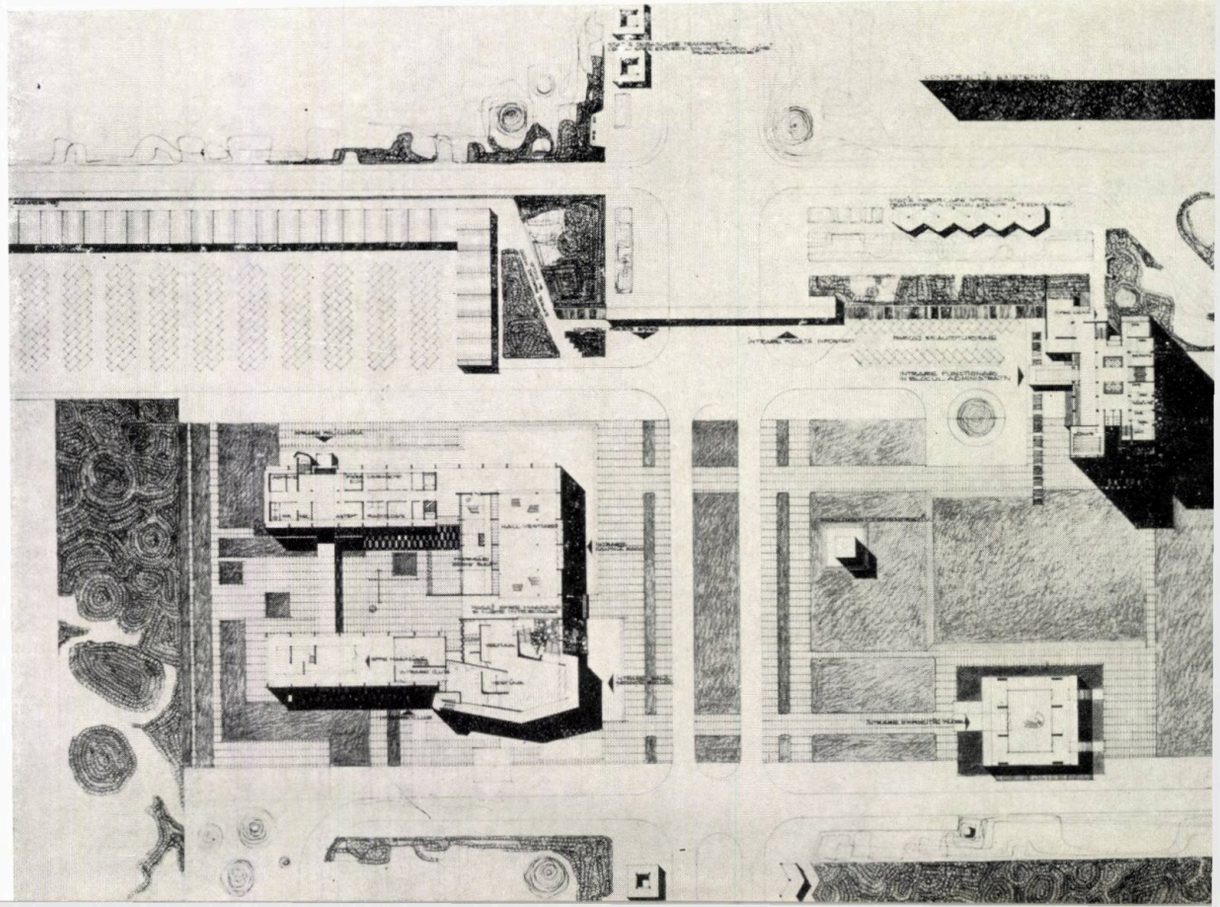

1. Compoziția generală a ansamblului pieței preuzinale.
2. Rezolvarea circulației de transport în comun, a celei cu mijloace proprii și a celei pietonale.
3. Suprafața de teren ocupată, conform datelor din bilanțul teritorial.
4. Schemele principale de rezolvare a planurilor clădirilor din piața preuzinală, inclusiv rezolvările obținute prin comasarea unor obiecte.
5. Arhitectura clădirilor.

În funcție de aceste elemente și față de cele proprii fiecărui proiect în parte, a rezultat o serie de însușiri și de deficiențe.

Vom prezenta în mod succint, pentru fiecare proiect premiat, elementele și aprecierile care au determinat juriul să acorde recompensele respective:

Premiul I și II «ex aequo»: Proiectul nr. 2

Autor, arh. Sergiu Hanganu.

Proiectul a urmărit o comasare a clădirilor în funcție de circulația optimă care trebuie să se desfășoare în interio-

rul pieței preuzinale. S-au creat astfel două grupe de construcții, pe ambele laturi ale șoselei de acces. Compoziția de ansamblu realizează astfel o dominantă prin pavilionul administrativ, construcție formată din două corpuri lamă, cu o legătură intermediară pentru circulații și deserviri, și care se dezvoltă în înălțime pe parter+18 etaje.

Policlinica, clubul, sala de ședințe, reprezentate prin clădiri joase, au legături organice între ele și în același timp cu pavilionul administrativ, cu care contrastează în înălțime, aceasta în avantajul plasticii ansamblului. O mențiune specială pentru amplasarea și forma originală a sălii de ședințe.

În grupa de construcții de pe cealaltă parte a șoselei s-au proiectat peroane joase pentru adăpostirea muncitorilor în stațiile de sosire și plecare, incluzînd și punctele comerciale prevăzute în program, precum și cantina, amplasată în fluxul normal de circulație al muncitorilor. Piața reprezintă un bilanț teritorial puțin avantajos, fiind orientată pe lățime și pe o deschidere foarte largă.

Rezolvarea circulației s-a făcut în mod judicios prin desprinderea din axul de circulație est-vest a tuturor firelor de transport în comun (troleibuze, autobuze etc.), a mijloacelor individuale de transport (autoturisme, moto, velo), precum și prin amplasarea stației de debarcare și îmbarcare, în așa mod încît se evită încrucișările circulației pietonale cu cea vehiculară.

De asemenea este corect studiat nodul de circulație spre care converg cele trei șosele venind dinspre Galați, piața nord și piața sud.

În proiect se încearcă a se obține și un ax compozițional transversal nord-sud, prin amplasarea sălii de ședințe mai degajat și în axul intrării cantinei. Acest element compozițional nu este însă susținut, datorită distanței mari între clădiri și a volumelor relativ mici ale acestora. Clădirile ansamblului, considerate ca obiecte în sine, au partiuri corecte, cu o plastică foarte clară.

Premiul I și II «ex aequo» — Proiectul nr. 1
Autori: arhitecții Ioana Joja, Radu Mănăilă, Nicolae Totescu, Paraschiva Totescu.

Compoziția de ansamblu prevede o comasare a tuturor obiectelor pe stînga șoselei de acces, într-un joc de volume justificat din punct de vedere funcțional, fără rigiditate și cu accese lesnicioase pentru fiecare obiect în parte.

Circulația prezintă o rezolvare clară și favorabilă, atît în cazul funcționării unei piețe, cît și în cazul încadrării în circuit a celorlalte două piețe ale Combinatului (nord și sud).

Nu este corespunzătoare amplasarea cantinei în afara fluxului muncitorilor, ea neavînd acces ușor spre spațiile de parcaj.

Rezolvarea de principiu a planurilor, ca și arhitectura clădirilor este corectă, fără a aduce însă elemente care să le distingă față de ceea ce se realizează în prezent.

Proiectul prezintă un coeficient foarte redus de ocupare a terenului, ceea ce este în avantajul soluției propuse.

Mențiune — Proiectul nr. 4
Autori: arhitecții Horia Hudiță, Antonie Teodorov

Compoziția de ansamblu a pieței urmărește separarea funcțiunilor, după natura lor, amplasînd pe latura nord, ceva mai retras, clădirea administrativă, formînd o construcție turn ca și la celelalte două proiecte premiate, iar pe latura sud un complex cuprinzînd toate celelalte funcțiuni cerute de temă (cantina, policlinica, clubul, punctele comerciale etc.).

S-a urmărit, de asemenea, agrementarea compoziției prin scoaterea în prim plan a sălii de expoziții și a unui grup statuar.

Considerăm totuși ca mai puțin favorabilă amplasarea pavilionului administrativ în această zonă, ceea ce are ca rezultat suprapunerea acestuia peste fațada atelierului mecanic, care fiind o clădire reprezentativă a Combinatului, poate susține singură frontul vest al pieței, chiar dacă este mai retrasă.

Din comasarea funcțiunilor curente a rezultat o amplasare nerecomandabilă a policlinicii în imediata apropriere a zonei de serviciu a cantinei.

Circulația este bine rezolvată, atît pentru prima etapă, cînd vehiculele vor avea acces numai la piața est, cît și pentru etapa finală cînd, prin bretelele de întoarcere prevăzute în plan, se va face legătura cu celelalte două piețe preuzinale nord și sud.

Schemele de rezolvare a planurilor sînt corecte.

Deși s-a urmărit comasarea clădirilor, suprafața de teren ocupată este mare.

Trebuie făcută o mențiune specială pentru soluția plastică a ansamblului care urmărește, și în parte reușește, să ofere o notă de originalitate.

★

Deși este regretabil că participarea nu a fost mai numeroasă, se poate aprecia că scopul concursului a fost, în bună măsură, atins prin numeroasele idei interesante ce se desprind din proiectele prezentate, idei de care institutul de specialitate — IPROMET — va ține, fără îndoială, seama.

Proiect nr. 4 — Perspectivă aeriană

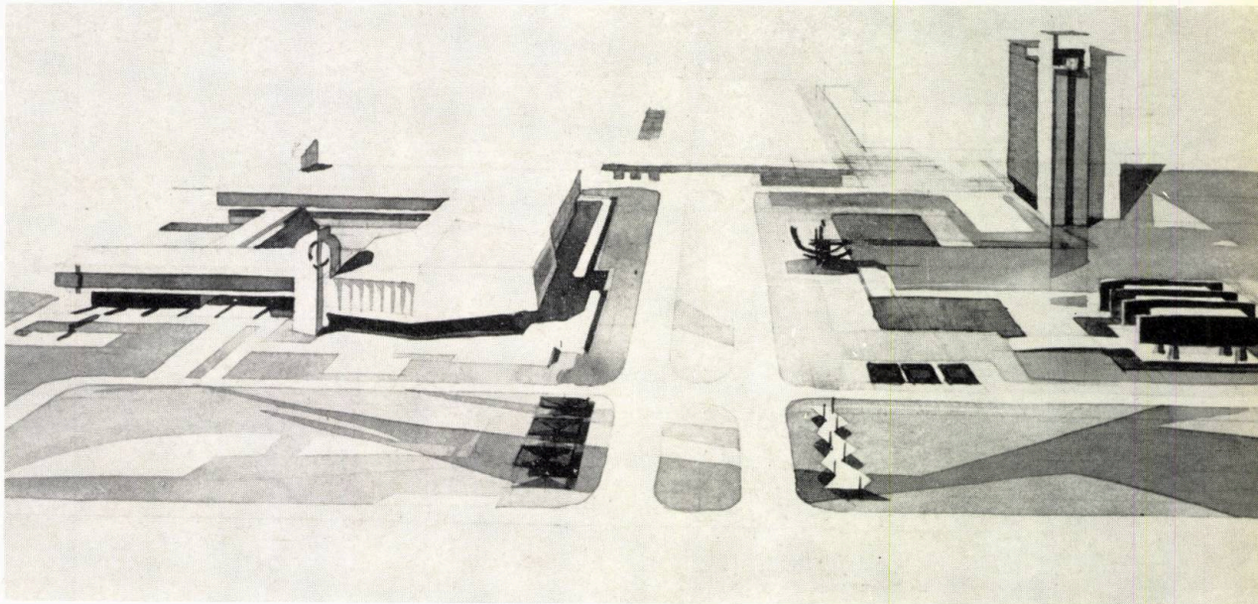

ÎNVĂȚĂMÎNT

arh. ion găleşeanu

proiecte de diplomă de arhitectură industrială

Puternica dezvoltare a industriei noastre — al cărui volum de construcții reprezintă circa 45% din totalul de investiții din țară — a înrîurit în mod direct și activitatea catedrei de arhitectură industrială din Institutul de arhitectură « Ion Mincu ».

În fiecare an crește numărul studenților care se interesează de această ramură a arhitecturii, deservită în momentul de față de un număr insuficient de arhitecți. În cursul anului școlar 1966—1967, au fost prezentate 25 de diplome ale căror subiecte corespund principalelor ramuri ale industriei și cercetărilor industriale. Sîntem însă încredințați că acest număr, care apare satisfăcător în raport cu anii precedenți, va spori în cursul anilor viitori.

Ceea ce este important, este faptul că abordarea temelor se face într-un spirit actual și realist, care depășește nivelul teoretic al rezolvărilor anterioare. Trebuie menționată totodată și receptivitatea pe care o manifestă studenții față de problemele complexe pe care le ridică proiectarea în acest domeniu.

Din sinteza caracterizării făcute asupra diplomelor prezentate în ultima sesiune din septembrie 1967, se desprind cîteva concluzii importante:

— alegerea amplasamentelor pe baza criteriilor de vecinătăți cu sursele de materii prime și piețe de desfacere, ținîndu-se totodată seamă de posibilitățile de cooperare cu unitățile vecine și de racordare la sistemul energetic al zonei;

Uzină de concentrate de plumb la Leșul Ursului — Plan de ansamblu

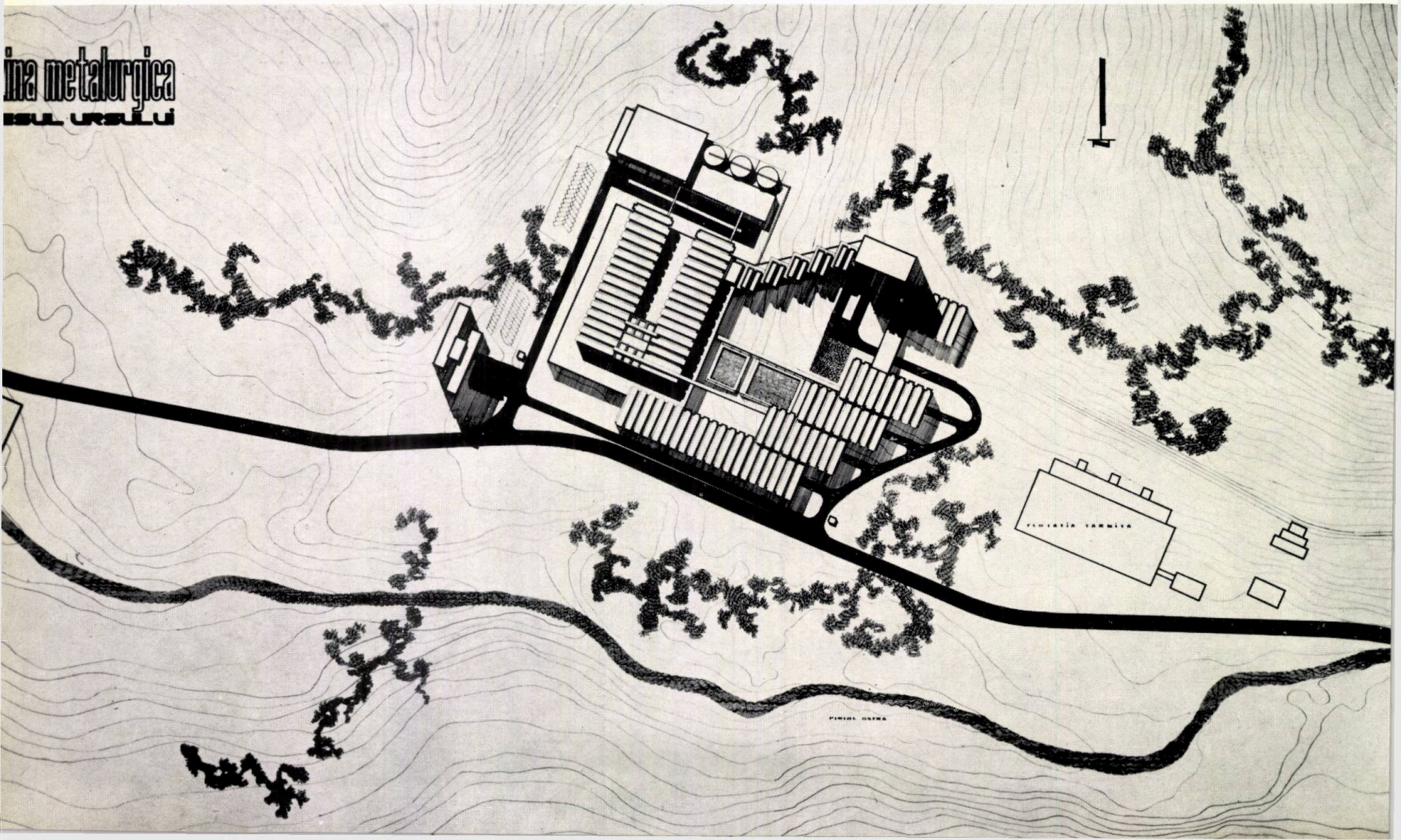

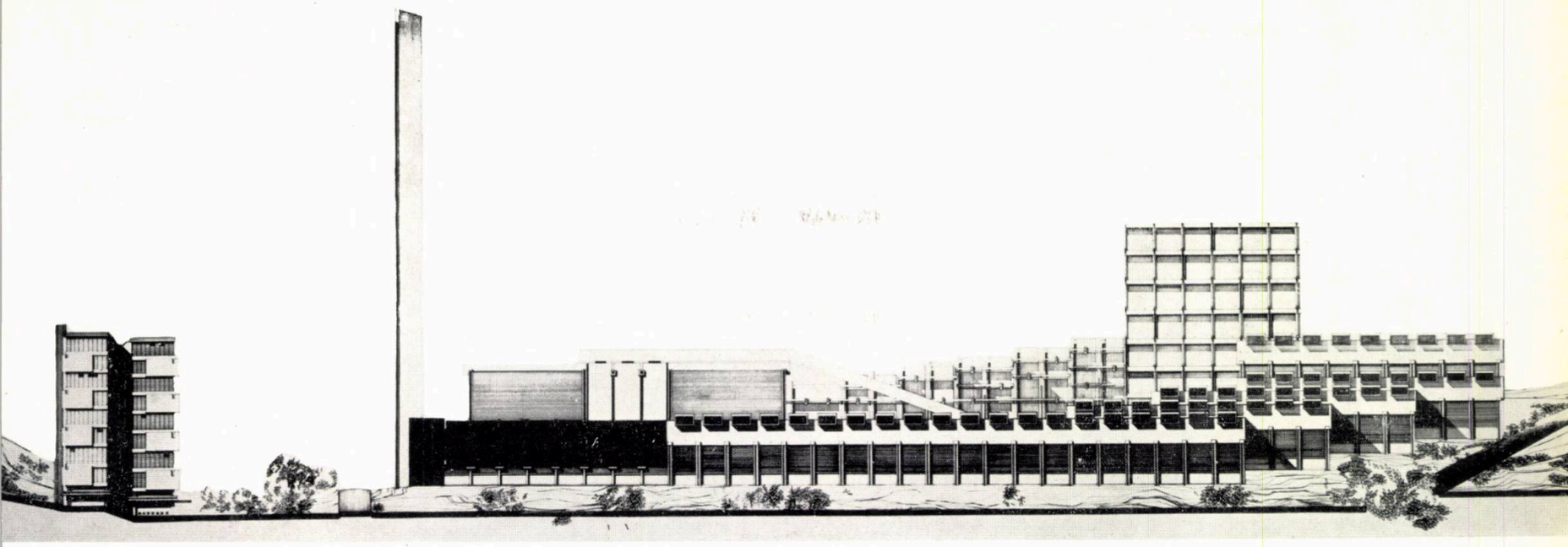

Desfășurarea principală

— studierea, în anumite cazuri, a unor detalii de sistematizare în cadrul unor schițe existente, pentru a găsi cele mai bune amplasamente și legături la rețelele de drumuri și instalații;

— cunoașterea aprofundată a tehnologiei prin însușirea celor mai avansate sisteme, fapt care a permis studenților să participe activ la stabilirea fluxurilor potrivite care să ducă la soluționări bune, atît din punct de vedere funcțional, cît și constructiv, plastic și economic;

— cunoașterea utilajelor spre a permite, în unele cazuri, folosirea lor ca elemente de structură, oferind totodată posibilități de a crea cu ajutorul lor o ambianță stimulativă, prin tratarea lor cromatică;

— alegerea rațională a traveelor, deschiderilor și înălțimilor, în funcție de specificul industriei respective și de mijloacele de transport interior;

— soluționarea partiurilor ținînd seama și de normativele în vigoare, care condiționează rezolvarea grupurilor social-sanitare și a clădirilor tehnico-administrative și auxiliare;

— organizarea terenurilor rămase libere, care au fost plantate în mod adecvat, amplasîndu-se în ele și unele lucrări de artă monumentală, fapt care influențează atît microclima incintei, cît și randamentul în lucru, completînd totodată armonios și ansamblul arhitectural;

— preocuparea de a rezolva cît mai pregnant plastica acestor unități industriale, care, prin volumele lor, grevează puternic zonele adiacente.

Toate aceste caracteristici, sugestiv exprimate în proiecte printr-o grafică concisă, elegantă și interesantă, sînt evidente la majoritatea proiectelor prezentate. Nu am vrea să nedreptățim pe niciunul din tinerii noi arhitecți ce vor lucra de acum înainte alături de cadrele mai vechi specializate în arhitectura industrială, însă, întrucît spațiul revistei nu ne permite, vom analiza pe scurt în articolul de față numai cîteva din proiecte și anume, pe acelea pe care le-am considerat că ilustrează cel mai bine diversele teme abordate.

UZINĂ DE CONCENTRATE DE PLUMB LA LEȘUL URSULUI

Student: *Aurel Ioncică Scăețeanu*
Atelier, *prof. arh. Ladislau Adler*
Îndrumător: *lector arh. Mircea Enescu*

— O realizare remarcabilă din punct de vedere al legării construcției de teren și al rezolvării fluxului în funcție de relief o găsim în proiectul « Uzină de concentrate de plumb la Leșul Ursului », al studentului Aurel Ioncică Scăețeanu (conducător, prof. arh. Ladislau Adler ; îndrumător, lector arh. Mircea Enescu). Proiectul dovedește atît înțelegerea unei tehnologii complicate, cît și intervenția hotărîtă în organizarea acestei tehnologii, fapt care a dus la realizarea unui partiu ce răspunde necesităților de ordin funcțional, constructiv, estetic și economic.

Halele, realizate printr-o comasare totală, logică și interesantă, au o arhitectură unitară, oferind fronturi interesante, bine puse în valoare. Se poate atribui aceeași apreciere pozitivă pentru rezolvarea clădirilor tehnico-administrative și social-sanitare.

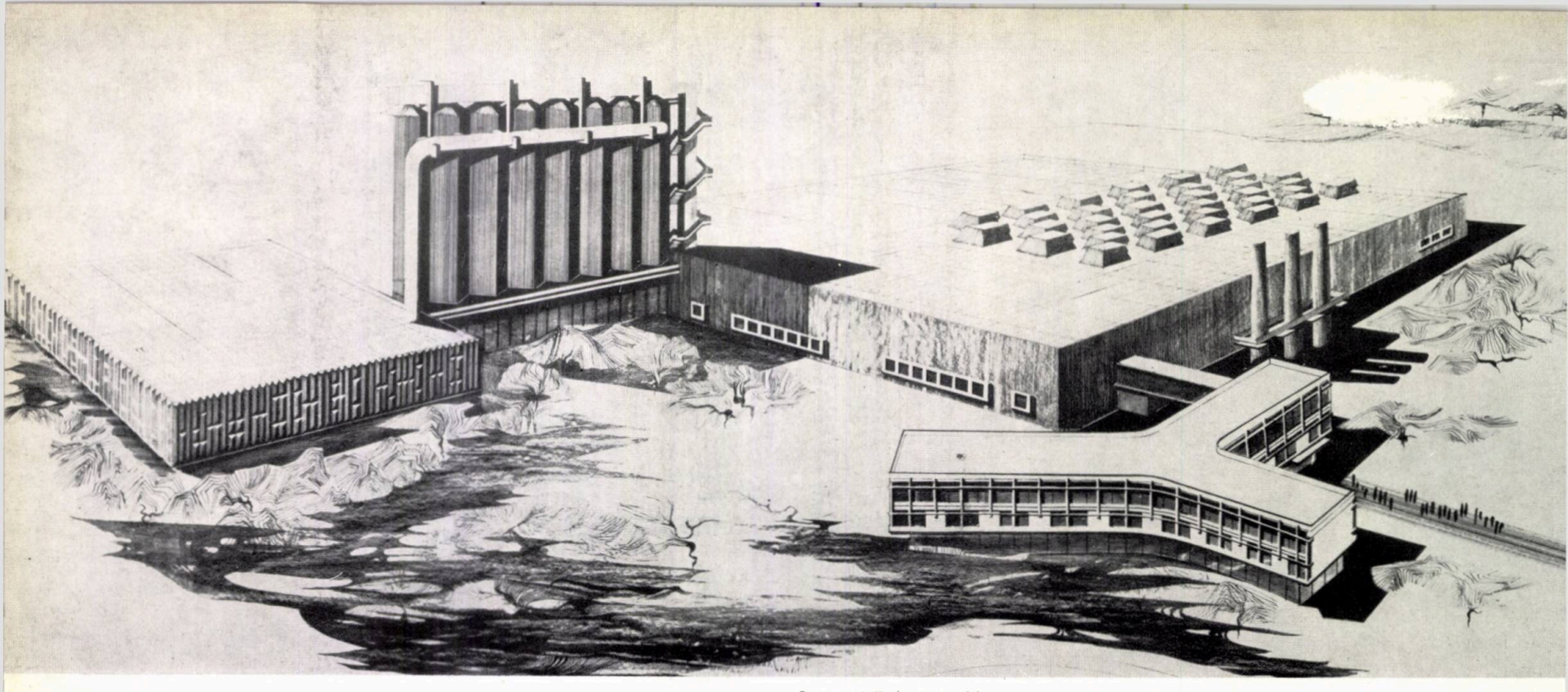

Perspectivă de ansamblu

FABRICĂ DE FAIANŢĂ ŞI GRESIE LA CLUJ

Student: *Rodica Ioana Niculescu*
Atelier, *conf. arh. Constantin Enache*
Îndrumător: *lector arh. Ion Găleşeanu*

Plan general

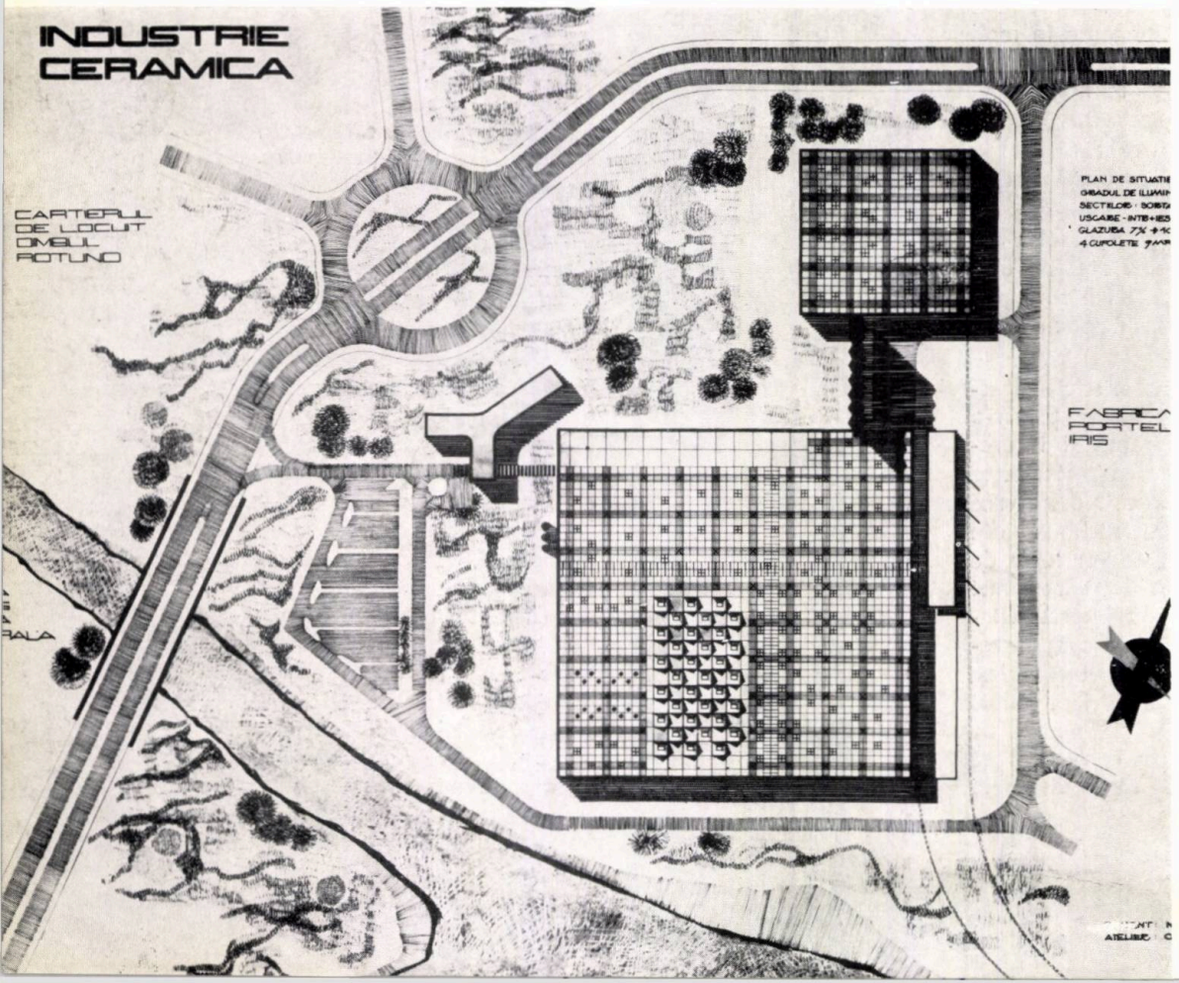

— Proiectul « Fabrică de faianţă şi gresie la Cluj » al studentei Ioana Rodica Niculescu (conducător, conf. arh. Constantin Enache; îndrumător, lector arh. Ion Găleşeanu), anticipează o lucrare prevăzută în planul de investiţii al Ministerului Industriei Construcţiilor.

Datorită unei cercetări amănunţite a unităţilor asemănătoare din ţară şi străinătate şi a unei documentări ample în biblioteci, autoarea proiectului a reuşit să intervină şi în stabilirea tehnologiei, fapt care a dus la găsirea unui partiu interesant, atît din punct de vedere funcţional, cît şi constructiv-estetic. Remarcabilă este şi rezolvarea planului general, pe un teren dificil, cu multe servituţi.

Halele de producţie şi pavilionul tehnico-administrativ prezintă o arhitectură robustă, sculpturală, care imprimă întregii compoziţii un caracter personal.

Indicii tehnico-economici favorabili obţinuţi arată că autoarea a urmărit problema economicităţii cu acelaşi interes cu care a studiat întregul proiect.

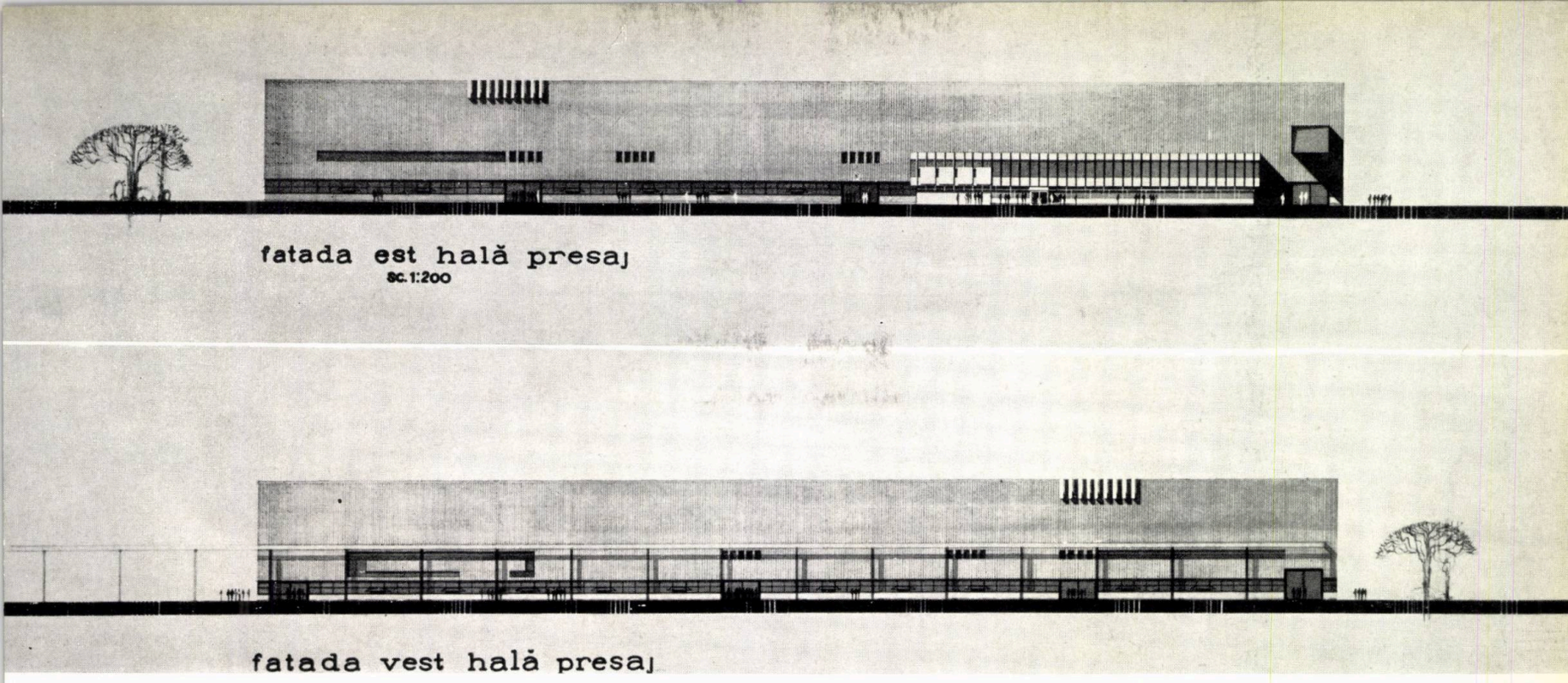

Fațadele est și vest ale halei de presaj

FABRICĂ DE AUTOCAMIOANE LA CONSTANȚA

Student : *Ion Pascal*
Atelier, *prof. arh. Ladislau Adler*
Îndrumător : *lector arh. Mircea Enescu*

— Studentul Ion Pascal (conducător, prof. arh. Ladislau Adler ; îndrumător, lector arh. Mircea Enescu), pornind de la o temă actuală, care corespunde necesităților reale ale industriei românești, a studiat la proiectul de diplomă o « Fabrică de autocamioane la Constanța ». Datorită unei bogate documentări și practici efectuate la Uzinele « Steagul Roșu » din Brașov, studentul a pătruns tehnologia acestui gen de industrie, intervenind cu propuneri noi care au dus la o rezolvare judicioasă, atît a fluxurilor de materiale și oameni, cît și a partiului de arhitectură.

În planul general se observă o corectă zonificare pe funcțiuni ; secțiile de fabricație sînt repartizate în clădiri comasate, realizîndu-se astfel un procent ridicat de ocupare a terenului. Structura metalică a halelor și pereții ușori din tablă cutată dau întregului ansamblu un aspect plăcut.

Există și unele rezolvări mai puțin izbutite, în special la piața preuzinală, tratată prea amplu față de necesitățile reale ale unei astfel de unități.

Plan general

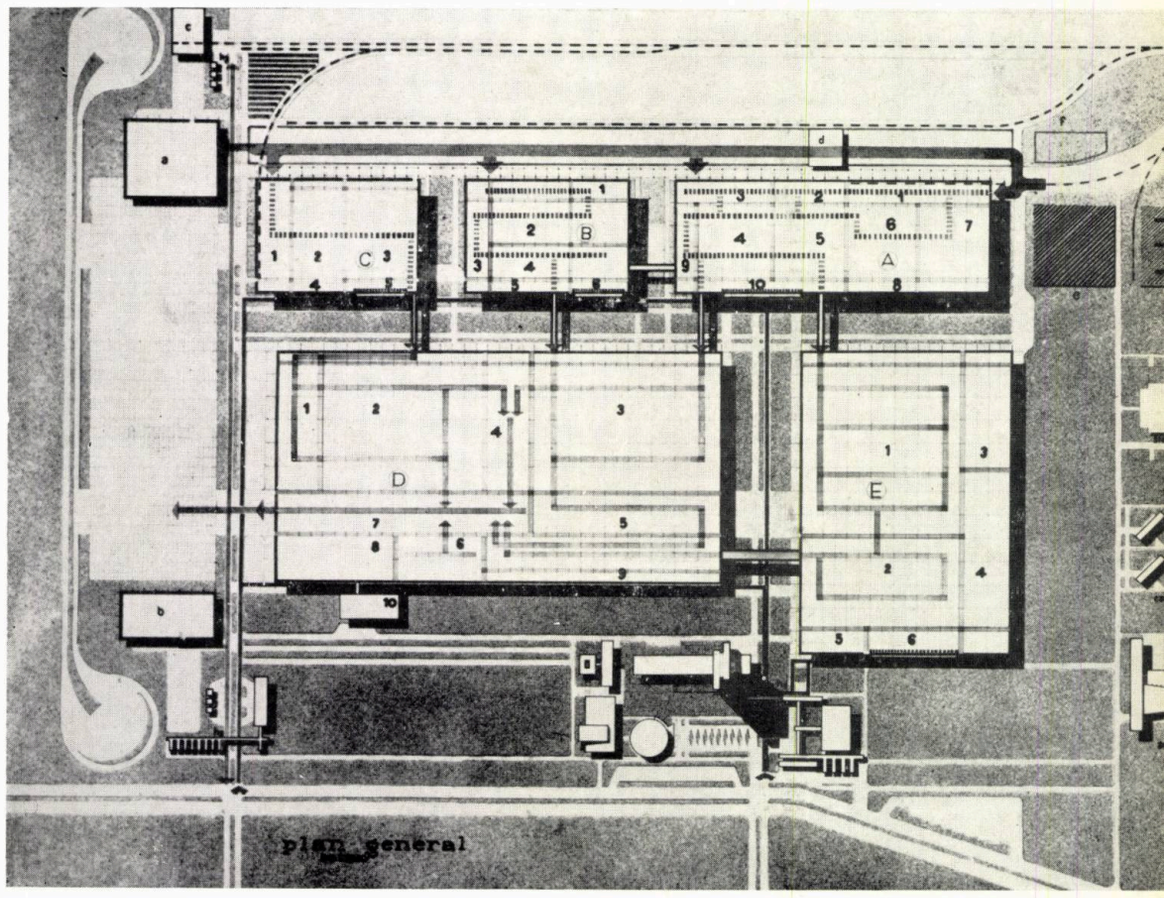

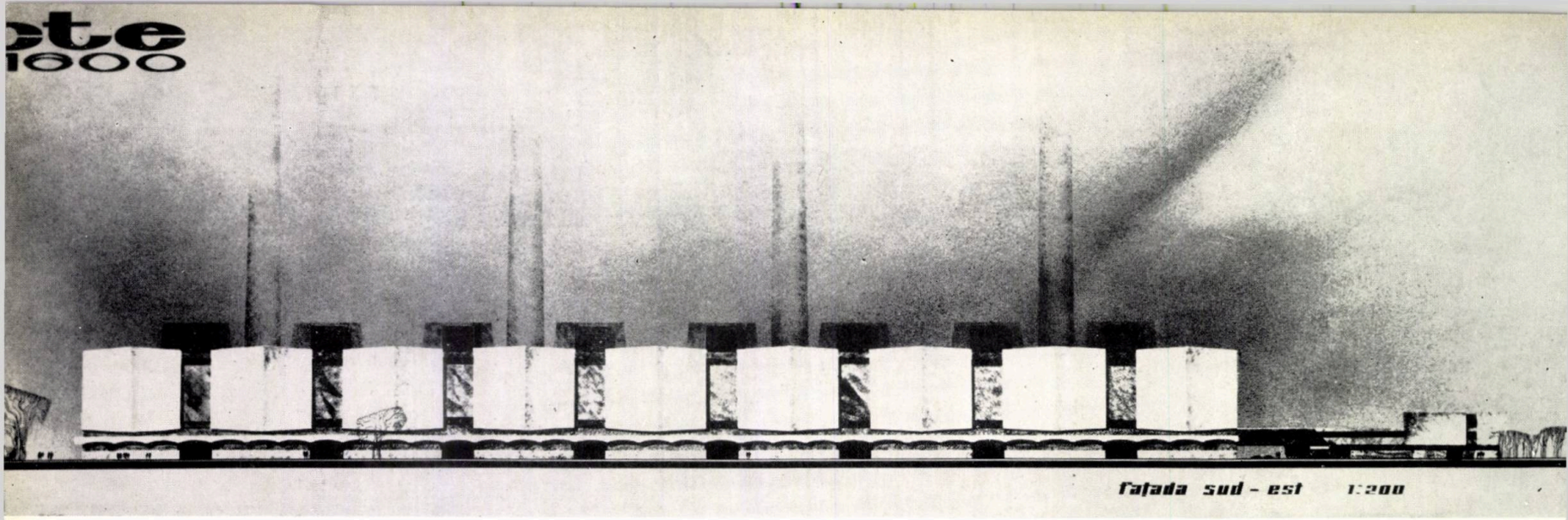

Fațada principală

CENTRALĂ TERMOELECTRICĂ LA MINTIA

Student: *Aurel Bojescu*
Atelier, *conf. arh. Constantin Enache*
Îndrumător: *lector arh. Ion Găleșeanu*

Plan de ansamblu

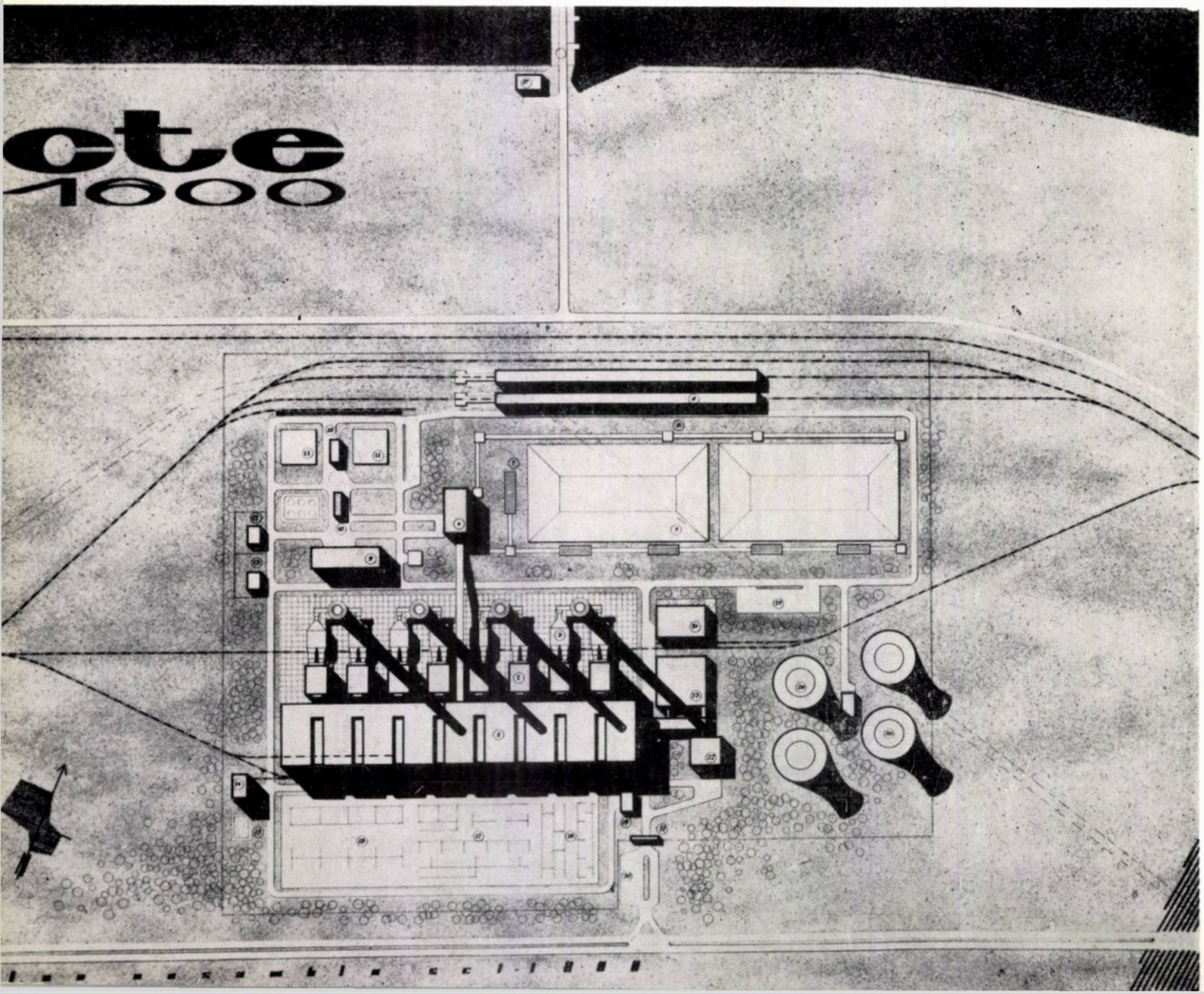

— Un subiect cunoscut, care se repetă destul de des, o « Centrală termoelectrică », a permis studentului Aurel Bojescu (conducător, conf. arh. Constantin Enache; îndrumător, lector arh. Ion Găleșeanu) să prezinte un proiect de diplomă ieșit din rutina soluțiilor obișnuite.

Amplasînd în aer liber cazanele, comasînd la maximum diversele funcțiuni, autorul a realizat un plan general echilibrat, cu o zonificare clară, cu o circulație simplă și cu un ridicat procent de ocupare a terenului.

Prin sistemul constructiv al clădirii principale, el a reușit să realizeze o plastică remarcabilă a fațadelor, o arhitectură modernă, cu reale calități.

— Proiectul « Institut de cercetări tehnice pentru construcții de mașini », prezentat de studenta Reliana Adrian Poenaru (conducător, prof. arh. Ladislau Adler; îndrumător, lector arh. Ion Găleșeanu), reia, pe un alt amplasament și cu un program mai amplu, o temă ce a fost studiată la IPIMPC.

Noul amplasament a oferit autoarei posibilitatea rezolvării partiului într-un mod mai puțin rigid, cu volume variate, care creează interesante capete de perspectivă din diverse unghiuri de vedere.

Rezolvarea planului general a ținut seama de relieful și forma terenului, realizînd un flux tehnologic clar, cu circulații ușoare.

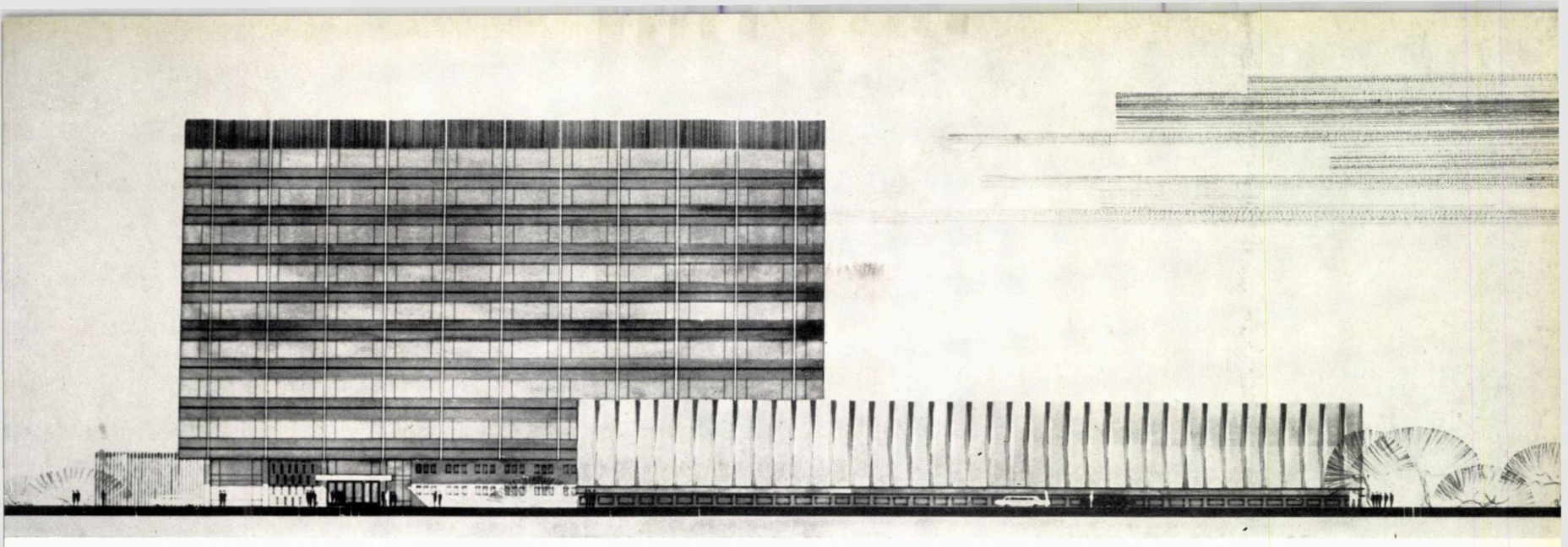

Fațada principală

INSTITUT DE CERCETĂRI TEHNICE PENTRU CONSTRUCȚII DE MAȘINI LA BUCUREȘTI

Student: *Reliana Adrian Poenaru*
Atelier, *prof. arh. Ladislau Adler*
Îndrumător: *lector arh. Ion Găleșeanu*

Plan general

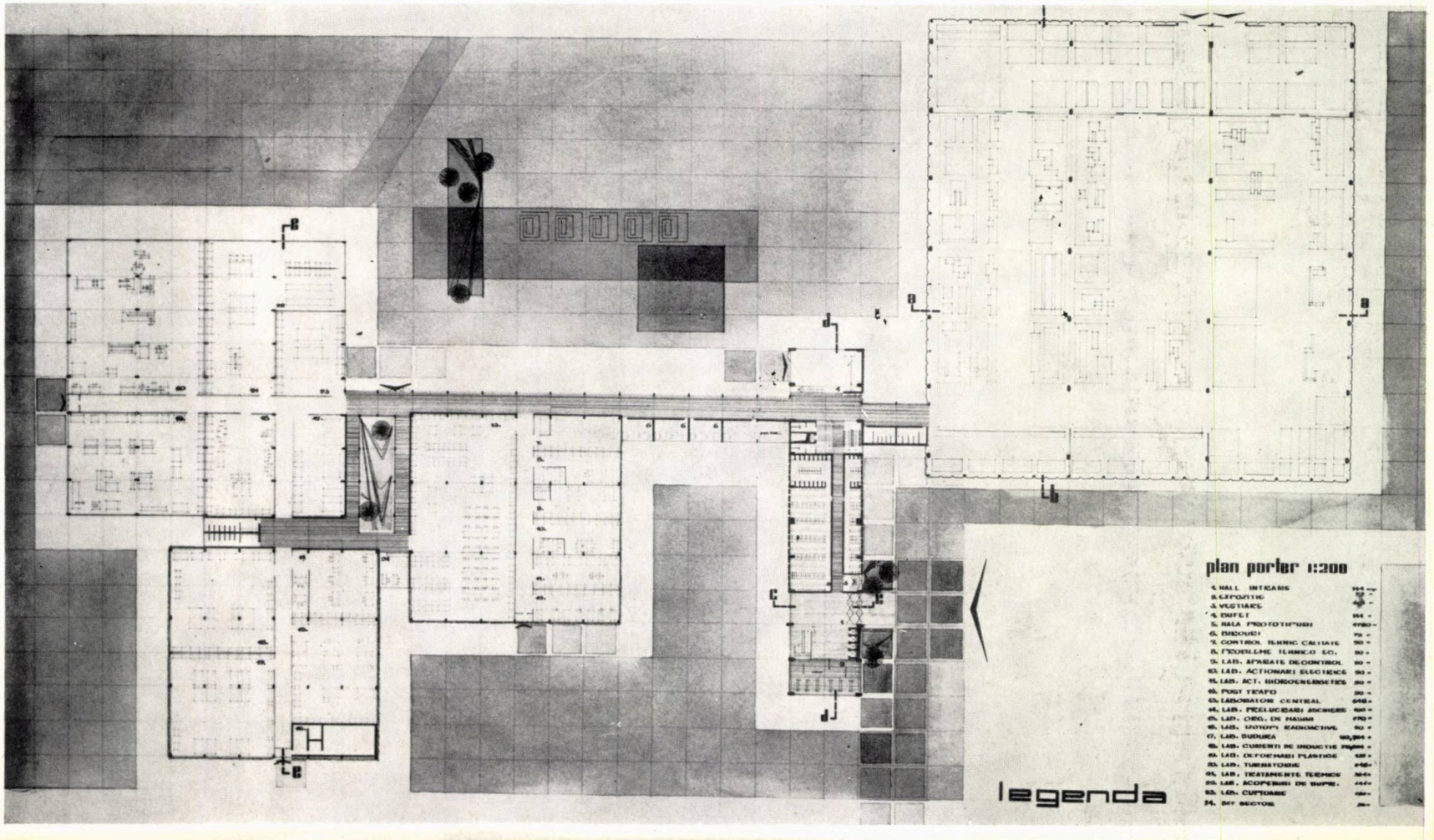

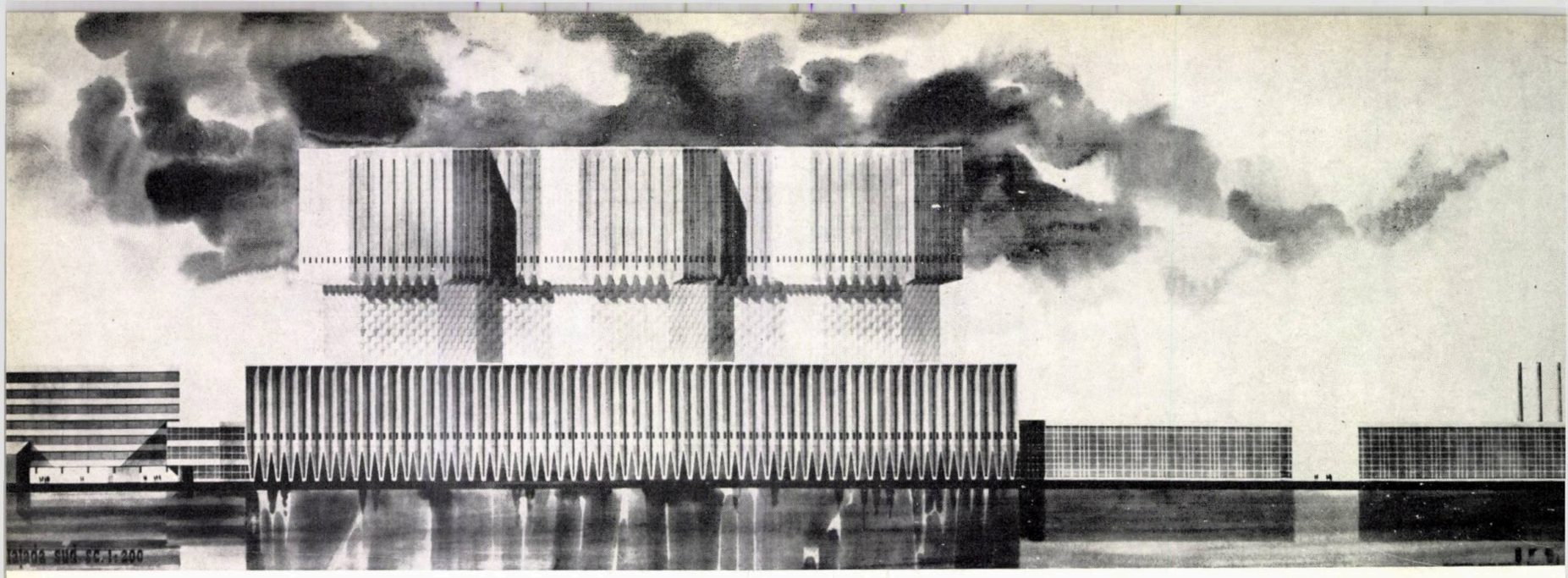

Fațada principală

CENTRALĂ ATOMO-ELECTRICĂ

Student: *Rodica Vuza*
Atelier, *conf. arh. Constantin Enache*
Îndrumător: *lector arh. Ion Găleșeanu*

Plan general

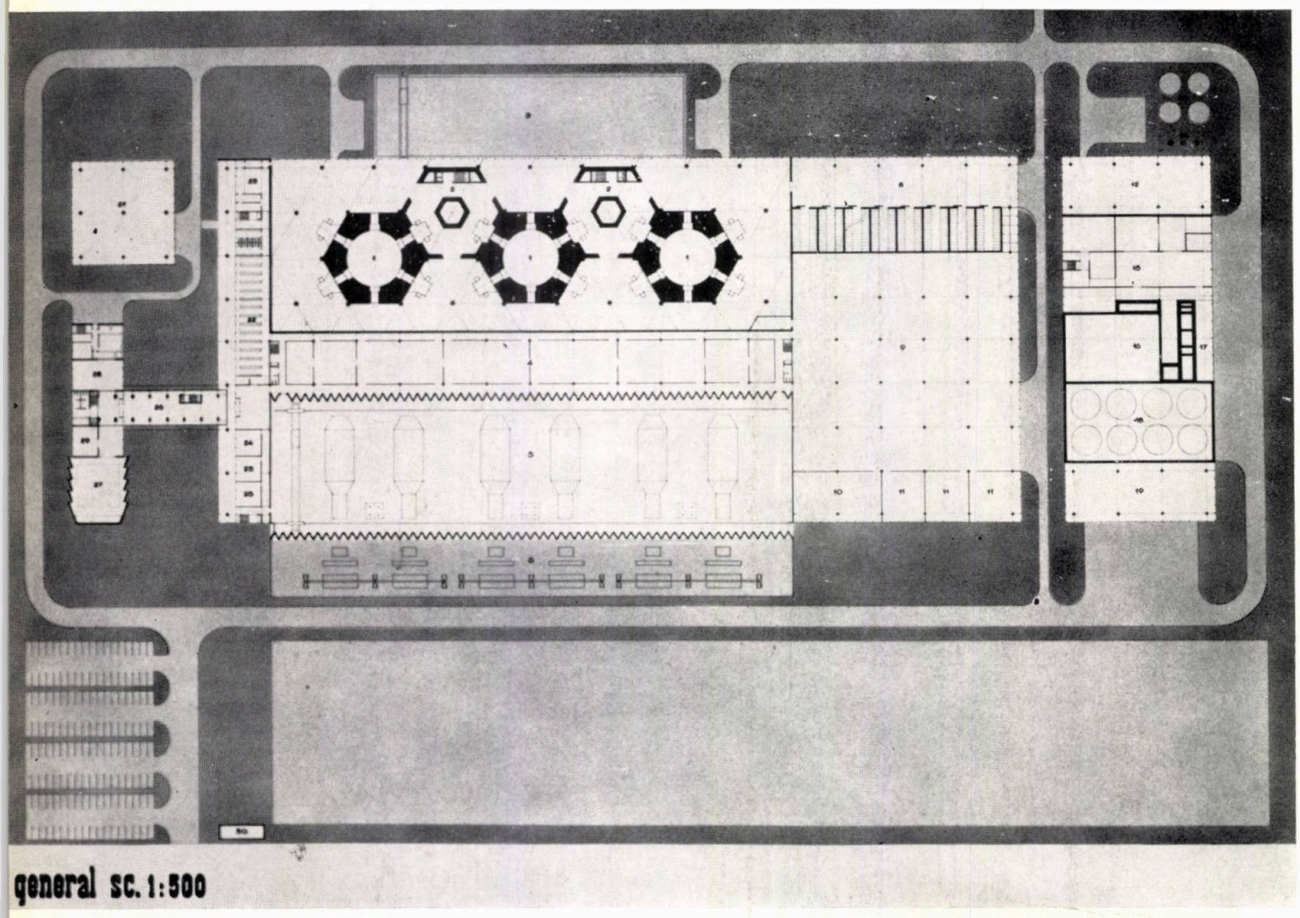

general sc. 1:500

— În proiectul « Centrală atomo-electrică la Lacul Sinoe », studenta Rodica Vuza (conducător, conf. arh. Constantin Enache ; îndrumător, lector arh. Ion Găleșeanu) a abordat o problemă care a devenit foarte actuală pentru țara noastră.

Rezolvarea acestei teme constituie o contribuție în acest domeniu, în care pînă în prezent s-a proiectat atît de puțin.

Soluționarea planului general și a partiului clădirilor ce compun această centrală, ca și tratarea plastică a volumelor dovedesc înțelegerea problemelor speciale pe care le ridică o astfel de unitate industrială.

Menționăm ca foarte interesante folosirea elementelor cutate de beton armat, care asigură o structură adecvată, oferind totodată un aspect deosebit prin jocul de umbre și lumini ce-l pot avea aceste elemente într-o regiune puternic însorită.

★

Nivelul calitativ și cantitativ reprezentat în aceste proiecte de diplomă, ne face să anticipăm, așa cum am mai spus, un progres valoric și mai accentuat în această ramură a arhitecturii, pe măsura marelui volum de investiții industriale, în continuă creștere.

RECENZII

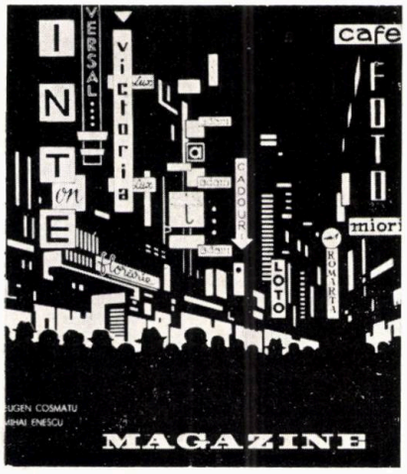

arh. Eugen Cosmatu și
arh. Mihai Enescu

București, Editura Tehnică, 1967
253 p., 189 fig.

Definirea, clasificarea și analizarea factorilor tehnico-economici care acționează dialectic la compunerea și ordonarea rațională a spațiilor comerciale constituie caracteristica esențială a documentării în domeniul proiectării construcțiilor de magazine.

Pe baza cunoașterii acestor factori putem mai ușor înțelege relațiile dintre diferitele elemente funcționale, componente ale partiului, și modul de rezolvare a fluxului tehnologic impus de aceste relații.

Lucrarea « Magazine » dezvoltă și sistematizează aceste probleme într-un stil lapidar tehnic, ușor de asimilat, bogat ilustrat, adoptînd pe alocuri poziții de critică profesională; ea cuprinde principii și indicații generale, ce completează cunoștințele celor care se preocupă de rezolvarea problemelor legate de proiectarea magazinelor.

Din punct de vedere didactic, cartea « Magazine » poate fi utilă programelor de învățămînt tehnic sau comercial, dar mai ales proiectanților care sînt solicitați să rezolve conținutul temelor de proiectare.

În lucrare, accentul se pune în special pe problemele legate de proiectarea magazinelor și îndeosebi pe elaborarea temelor, pe factorii care intervin în soluționarea partiului și pe rezolvarea fluxului tehnologic.

Proiectarea organizării materiale, a cadrului spațial în care se desfășoară activitatea comercială nu trebuie să fie rezultatul unei munci mecanice, efectul unor măsuri arbitrare sau al unor « rețete magice », ci rezultanta unei gîndiri obiectiv creatoare, manifestată cu răspundere, de colectivele de economiști, arhitecți și ingineri, chemate să realizeze investițiile comerciale.

Promovarea unor forme de organizare a spațiilor comerciale lipsite de suportul lor tehnico-economic, sau, ceea ce este mai grav, compromise printr-o necorespunzătoare înțelegere a relațiilor dintre marfă, vînzător, cumpărător și necesitățile de întreținere permanentă a magazinelor, trebuie combătute de proiectanți și de beneficiari.

Cartea « Magazine » ilustrează cîteva din cele mai reușite realizări de magazine din țara noastră, cu exemplificarea unor partiuri sau aspecte de arhitectură.

Deși cartea nu și-a propus să analizeze și unele exemple valoroase de spații comerciale realizate în alte țări, putem considera că numai prin comparații obiective se poate stabili scara adevăratelor valori.

Condițiile superioare de organizare a comerțului socialist realizează valori substanțial deosebite de cele ale comerțului capitalist.

Ilustrarea și analizarea critică a partiurilor de arhitectură realizate în țara noastră și compararea acestora cu cele realizate în alte țări socialiste ar fi completat imaginea unei ample documentări exemplificative.

Analiza și ilustrarea fluxului tehnologic specific supermagazinului sau magazinului universal ar fi condus la formularea unor imagini arhitecturale noi care își impun prezența urbană prin servituți specifice de acces, aprovizionare, volum construit etc. — deosebite de cele ale complexelor comerciale ilustrate.

Ca temă de proiectare, supermagazinul este reprezentat la noi în țară doar de cîteva construcții noi, dar această temă va constitui pentru viitorul apropiat, împreună cu tema de proiectare pentru magazin universal, noi căi de manifestare a concepției creatoare a proiectanților noștri.

Lucrarea este originală prin conținut și valoroasă prin maniera de expunere a noțiunilor de organizare comercială.

Dezvoltarea continuă a comerțului socialist pe trepte de organizare superioare va impune însă autorilor lucrării « Magazine » să urmărească aprofundarea studiului început, căutînd să exprime într-o viitoare ediție corelarea indicatorilor de eficiență economică cu indicatorii investiției specifice și influența acestora asupra indicatorilor spațiali, cu efecte directe pentru concepția de ansamblu a proiectării.

Arh. ION STOICESCU

Antoinette Souquet — Bonnaud

LE PROBLÈME DES CENTRES DE VILLES À L'ETRANGER

Problema centrelor orașelor în străinătate

Paris, Ed. L'information du bâtiment, 1966, 127 p., numeroase planuri și fotografii

Determinată de problemele acute ale centrelor aglomerațiilor urbane, a fost inițiată o vastă anchetă, cuprinzînd numeroase țări și implicit un mare număr de orașe (Marea Britanie, S.U.A., R.F.G. Brazilia, Italia, Suedia, Olanda, Danemarca etc.). Rezultatele acestei anchete au fost publicate în lucrarea de față, după ce materialul a fost triat, organizat și ierarhizat după criterii de extremă rigurozitate, încercîndu-se o prezentare cît mai completă și mai variată. De altfel, introducerea este în cazul de față, mai mult decît în alte lucrări, un ghid prețios al intențiilor și metodei de lucru ale autoarei. Ceea ce ar trebui subliniat de la bun început este întrebarea, una din multiplele întrebări foarte judicios întocmite, ce pare a fi, după părerea noastră, fundamentală: În actuala conjunctură și în perspectivele de viitor, sînt oare aceste centre într-adevăr indispensabile?

Evoluția previzibilă și anumite tendințe nu pun oare sub semnul întrebării însăși existența acestei milenare forme de activitate citadină și spațiu urban? Răspunsurile au făcut de fapt posibil și au justificat studiul de față, au transformat o simplă anchetă într-o lucrare convingătoare care demonstrează necesitatea incontestabilă a unui centru, inimă și creier totodată al orașului, reprezentînd însăși rațiunea existenței unui oraș, loc de schimburi și contacte, intelectuale și materiale.

O dată clarificat acest postulat, urmează desfășurarea argumentării diferitelor aspecte, legate de existența centrului și grupate după importanța problemei: modernizarea vechilor centre, variatele funcțiuni ale centrelor, delimitarea, suprafața și forma, precum și structura acestora, circulația orașului legată de centru (spre el și în afara lui, în cadrul perimetrului său). Complexitatea uimitoare a datelor a dat posibilitatea ilustrării unui material bogat, foarte diferit, în care s-au întîlnit practic aproape toate aspectele esențiale pe care le întîlnește urbanistul în fața necesității de a le soluționa. De la centrele distruse sau care trebuie să fie distruse, pînă la un centru complet nou, de la modernizări parțiale pînă la restructurări de mare amploare, de la o restaurare pînă la negarea — obligată sau nu a centrului, o gamă largă de aspecte au fost surprinse și analizate cu deosebită competență (Plymouth, Coventry, Rotterdam, Berlin etc. cu centre distruse de război, Torino, Genova, Chicago etc. care cer restructurări substanțiale, orașe complet noi cu formule inedite — Cumbernauld, Stevenage, Harlow etc.).

Concluziile, judicios sistematizate, evidențiază și unele căi de urmat, lucrarea devenind astfel, pe lîngă un studiu critic, și un prețios îndreptar practic, poate primul care abordează sintetic problema: viabilitatea categorică a centrului, dublarea — în cazul imposibilității demolării datorită unor vestigii artistice și istorice importante; transformarea centrului într-un organism complex în care vor domina în cea mai mare parte funcțiunile terțiare (administrative, civice, social-culturale, comerciale), dispuse în baza unei atente zonificări; respectarea principiului separării pietonului de vehicul, a circulației diferențiate, principiu care conduce la o circulație de tranzit ce va ocoli obligatoriu centrul, admise fiind numai pătrunderi limitate, circulația pietonieră fiind cea care determină schema stradală și aspectul ei; crearea unor spații importante de parcare, folosind în primul rînd parcajele subterane sau supraterane multietajate, obiecte ce pot participa activ la plastica centrului. Este subliniată totodată valoarea estetică, psihologică și istorică a vechilor centre cu prețioase monumente, a păstrării acestora atunci cînd situația o justifică. Unul dintre puținele aspecte rămase neclarificate este acela al suprafeței centrului în raport cu întregul oraș, suprafață care variază de la 0,9%, la unele orașe noi în Anglia, la 4,3% de exemplu la Kassel (R.F.G.), cu o vagă tendință de a se stabili în jurul a cca 3%; dar și aceste cifre sînt destul de aproximative, astfel încît nu se pot trage concluzii valabile și generalizate.

Și în această lucrare, ca și în multe altele, publicate în ultimii 10-15 ani remarcăm din nou lipsa unor date din țările socialiste, care au realizat un volum impresionant de construcții, printre care și multe orașe noi. O remarcă lapidară la subsol despre U.R.S.S. nu poate scuza lipsa unei informări, chiar sumare, despre aceste realizări, care puteau fi extrase din numeroasele publicații de specialitate. Și, deși util și bogat ilustrat, studiul de față este sărăcit prin imposibilitatea comparațiilor, esențiale pentru orice lucrare cu adevărat științifică.

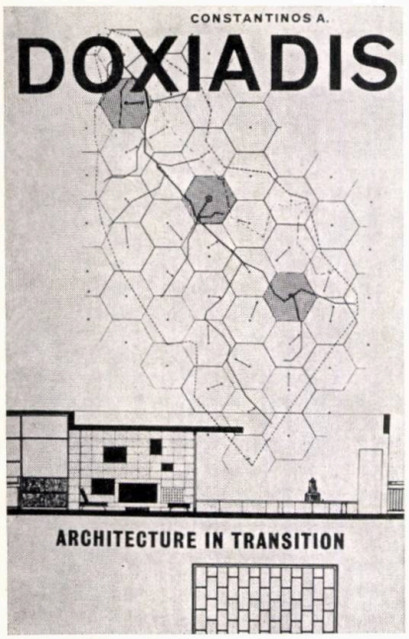

Constantinos A. Doxiadis
ARCHITECTURE IN TRANSITION
Arhitectura în tranziție

London, Hutchinson & Co., 1964
199 pag., 99 ilustrații

Confruntările permanente ale autorului cu arhitecți și studenți, sociologi, economiști, ingineri și geografi de-a lungul a 28 ani de contacte rodnice, au conturat premisele unor concepții publicate în lucrarea de față. Adresat «arhitecților cu sufletul tînăr», studiul — după cum arată autorul — este o profesiune de credință și nu o culegere statistică. Structura cărții pornește de la constatarea unei confuzii arhitecturale și crește gradat, prin capitolele: Epoca de tranziție, Cauzele crizei, Arhitecți și arhitectură, Noi soluții pentru probleme noi, Reîntoarcerea la o arhitectură universală.

O analiză chiar sumară a situației actuale ne pune — susține autorul — în poziția de a recunoaște o stare de permanentă confuzie arhitecturală, urbanistică, stilistică; de a recunoaște că în calitate de arhitecți sîntem nedumeriți pentru că nu am definit conținutul și scara preocupărilor, și nici rolul nostru în rezolvarea lor.

Cauza principală a confuziei constă în faptul că ne aflăm într-o perioadă de tranziție ce se reflectă clar în creația arhitecturală contemporană.

Arhitectul era pe vremuri singurul creator al edificiului său; astăzi el este mai degrabă un coordonator; de la un produs arhitectural manufactural, el pune în operă un produs aproape complet industrializat, la care au contribuit din ce în ce mai mulți și mai diverși specialiști.

Analiza critică a condus pe autor să determine în continuare poziția arhitectului și răspunderile sale în contextul unor probleme din ce în ce mai complicate. Arhitectul contemopran trebuie să înțeleagă, să-și însușească și să perfecționeze tendințele actuale și nu să li se opună (ca de exemplu, în cazul industrializării și standardizării). De aceea el trebuie să intervină activ în procesul elaborării, pe întregul parcurs: proiectare, execuție, industrie; dacă vrea să poată controla în viitor fenomenul arhitectural și urbanistic, el trebuie să fie în măsură de a înțelege viitorul, de a-l prevedea în măsura posibilului, de a crea cel mai bun tip de locuire pentru tipurile umane și situațiile în plină dezvoltare. Necesitățile crescînde și complexe, afirmă Doxiadis, cer însă formarea unui specialist de tip nou: ekisticianul, stăpîn pe o nouă știință a așezărilor umane — ekistica — ce coordonează discipline multiple (politice, sociologice, geografice, economice, tehnice și artistice) pentru a crea o sinteză viabilă, concretizată într-o formă nouă de locuire umană. Fază superioară, singură capabilă de a cuprinde și prelucra unitar toate datele.

Se profilează o nouă concepție a orașului, orașul dinamic — dinapolis —, opus celui concentric, static, a cărui formă logică este cea a creșterii liniare. Propunerile pentru orașele Khartum (Sudan — oraș existent) și Islamabad (Pakistan — oraș nou) ilustrează foarte clar această poziție a colectivului Doxiadis. Ca element constitutiv al noului oraș, se preconizează «sectorul uman», de fapt o variantă a microraionului nostru, cu circulație perimetrală și pătrunderi vehiculare, separate de circulația pietonieră, liniștită, din interiorul sectorului, cu dotările necesare asigurării unei autonomii avansate. Pe aceeași linie, clădirile publice, reprezentative, vor avea un plan liber, monumental, cu mari posibilități de dezvoltare și extindere (Universitatea din Punjab sau Fierce College din Atena, grupări de centre etc.).

Arhitectul va avea însă în vedere cea de-a patra dimensiune — timpul — pentru compozițiile sale: obiectele sînt sesizate în mișcare, deci în timp, parcurgînd anumite direcții pe care le poate impune. Nu vor fi uitate niciodată lecțiile bune ale trecutului, verificate de timp; există constante viabile ce trebuie folosite.

În privința plasticii urbane, tendințele actuale lasă să se întrevadă o siluetă, sinteză a unor clădiri în majoritate rectilinii, punctate cu unele cupole sau planuri curbe (antichitatea a operat des cu asemenea forme, de exemplu acropola din Olimpia).

În concluzie, autorul susține crearea unui echilibru între tendințele universale-ecumenice și cele locale-naționale, pentru a personaliza opera arhitecturală; orașul microregiune pledează, de asemenea, în favoarea unei atenții mult mai mari acordate cercetării arhitecturale, pentru a elimina unele aspecte negative, cum ar fi, de exemplu, uniformizarea crescîndă. Maeștrii și continuatorii direcți și-au făcut datoria, susține autorul. Este de datoria noastră să mergem mai departe, conștienți de sarcinile și posibilitățile noastre.

Arh. SIMON JULMAN

Steen Eiler Rasmussen
LONDON THE UNIQUE CITY
Londra, orașul unic

Harmondsworth, Penguin Books, 1961
248 pag., 48 fotografii, 32 figuri
(Pelikan Books)

Cartea dr. Rasmussen are menirea de-a explica modul de gîndire specific urbanistic și arhitectural, care urmărește dezvoltarea organică a unui oraș pe elemente geografice, istorice, sociologice, economice.

Faptul că Londinium — orașul roman — nu este o cetate izolată, ci o așezare deschisă spre Tamisa, cu largi penetrații în drumurile romane, cu posibilități de ieșire la mare, explică fenomenul de extindere a viitoarei capitale care la sfîrșitul secolului XIX contrastează puternic cu Parisul și Viena.

Condițiile Evului Mediu duc la fortificarea cetății romane în limitele vechiului său contur, care devine Lundenaborg.

În etapa următoare extinderea devine posibilă numai în afara zidurilor, la început printr-o colonie daneză și, în continuare, prin așezări noi devenite orășele.

Supremația Londrei în mișcarea comercială mondială a secolului XVI este menținută în mod special de interesul breslelor. Instalarea acestora în vechiul centru comercial — City — sau în afara lui, precum și apariția negustorilor intermediari între bresle și cumpărători, vor întreține din plin aglomerarea și bunăstarea Londrei, care însă va eșua mai tîrziu în locuințe proaste, inflație, sărăcie.

După incendiul din 1666, regulamentele și proclamațiile care țin seama de vechea structură a Londrei vor stabili condițiile de refacere a vechiului centru: înălțimea și distanța între clădiri, lățimea străzilor, lărgirea acceselor și restudierea frontului de clădiri de pe malul Tamisei, separarea zonelor care prezintă nocivități, reparcelarea în funcție de vechile proprietăți.

Londra își continuă astfel drumul său propriu, nefiind receptivă la propunerile compoziționale ale lui Christopher Wren, puternic influențat de spiritul urbanistic italian prin Bernini, pe care îl cunoaște la Paris în 1665.

Dezvoltîndu-se mult în afara orașului vechi — City — Londra a asigurat formarea marilor spații verzi protejate împotriva unor tentative particulare de lotizare pentru noi cartiere de locuințe. Influențele franceze prin Le Nôtre sau cele olandeze, privind compunerea grădinilor și a parcurilor londoneze, nu au dat rezultate. Datorită afinității lor pentru cultura antică, englezii înclină spre modul de gîndire clasic, ajungînd la parcul natural, a cărui origine este, de fapt, pășunea întinsă a secolului XVI, care a luat locul terenurilor agricole.

Parcul este o preocupare importantă și în viața publică engleză. El a fost locul de desfășurare a exercițiilor fizice pentru mînuirea armelor, a jocurilor multiple, a luptelor și, în ultima vreme, a celor mai variate manifestări sportive.

Kew Gardens, Hyde Park, Hampstead Heath sînt unele din exemplele care ilustrează obișnuința englezilor de a se plimba în voie și de a face sport în mijlocul naturii.

Paralel cu dezvoltarea parcurilor, s-au compus în Londra o seamă de piețe, rezultate ale celor mai variate inițiative și fără vreun plan de ansamblu. Aceste suprafețe, fie la Covent Garden, la Berkeley Square sau la St. James's Square, grupează o serie de construcții într-o arhitectură clasică, uniformă, pe un contur regulat și delimitat.

Spiritul practic englezesc rezolvă și problema locuinței londoneze, prin soluții simple, funcționale, chiar puritane, care aduc însă o contribuție valoroasă arhitecturii europene. Structura de bază capătă, în funcție de alternanța și proporția combinațiilor materialelor utilizate (cărămidă aparentă, piatră, tencuială), o gamă de aspecte care au însă o notă comună: simplitatea.

Studiul Dr. Rasmussen privind locuința este simplu tratat, îmbogățit de un material ilustrativ inedit și susținut de detalii de ordin arhitectural.

În rest, problemele prezentate deschid posibilități de cunoaștere a modului de gîndire urbanistic și arhitectural și pentru o categorie de cititori neinițiați într-o astfel de tematică.

De fapt, autorul, după cum afirmă în prefața acestei ediții, urmărește să facă posibilă înțelegerea Londrei de astăzi. Arh. dr. Rasmussen reușește să-și atingă scopul printr-o prezentare științifică, descriptivă și istorică, plină de vervă și prospețime.

Arh. IANOLA TRIȘCU

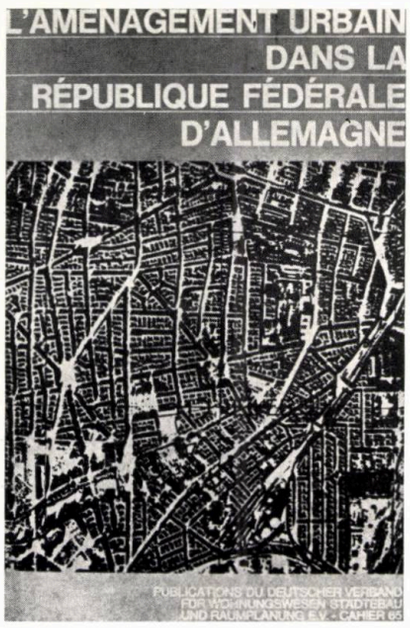

L'AMÉNAGEMENT URBAIN DANS LA RÉPUBLIQUE FÉDÉRALE D'ALLEMAGNE

Sistematizarea urbană în R.F.G.

Köln — Mülheim, Confederația Germană pentru locuințe, urbanism și amenajarea teritoriului, 1966
56 pag. + 21 planșe

Publicația editată în limbile franceză, engleză și germană a apărut cu ocazia celui de al 28-lea Congres al asociației internaționale pentru locuințe, urbanism și amenajarea teritoriului, ținut la Tokio în mai 1966 și care a fost consacrat subiectelor:

1 — circulația și structura urbană;
2 — norme pentru locuințe.

Pe lîngă participarea sa la expoziția deschisă în cadrul congresului, Republica Federală a Germaniei a prezentat această broșură care, limitîndu-se la o descriere succintă și limpede, fără să trateze opinii diverse, își propune să umple o lipsă în literatura de specialitate care privește sistematizarea.

După un raport sumar asupra concepțiilor germane cu privire la conținutul și obiectivele sistematizării urbane, la condițiile sale legislative, la pregătirea și realizarea sa, la fondurile și finanțarea «asanării» aglomerațiilor urbane, sînt arătate cîteva exemple practice reprezentative.

Față de industrializarea din secolul 19 și a «noului val», urbanistul urmărește să adapteze la nevoile actuale și viitoare ale omului ansambluri, așezări întregi, sau grupări de localități. Pe lîngă cunoștințele speciale și operațiile complexe pe care le necesită proiectele urbanistice, intervin în aplicarea sistematizării posibilitățile de finanțare pe termen lung.

După cum se desprinde din «legea federală pentru amenajarea teritoriului», adoptată în 1965, sînt de sistematizat:
a) zonele urbane foarte dense cu condiții nesănătoase de viață și
b) zonele întîrziate față de medie, care necesită dotări și echipament.

Pentru zonele rurale se urmărește productivitatea economică, mărirea densității, dezvoltarea unor sate mai mari și realizarea unor nuclee urbane de 8-12 000 locuitori.

Fondul construit existent prezintă valori istorice sau plastice, dar a devenit în multe cazuri necorespunzător. Unele anchete arată că jumătate din cele 5 milioane de locuințe din comunele rurale cu mai puțin de 5 000 locuitori datează dinaintea primului război mondial, iar un sfert, de peste 100 ani. Pe lîngă renovări și amenajări sînt adeseori necesare transformări structurale, pentru dezvoltarea localităților spre o treaptă superioară.

Statul nu trebuie să intervină numai în elaborarea planurilor, dar și în realizarea lor pe teren.

Fiecare din cele peste 24 000 comune din R.F.G. își realizează proiectele cu forțe proprii, cu specialiști independenți, sau prin institute raionale ori regionale. Ele pot să se adreseze acestor organe pentru avizare. Legislația precizează conținutul proiectelor, obiectivele și principiile de respectat pe parcursul proiectării (concepții generale, nevoile economiei și ale agriculturii, circulația, protejarea naturii). Planurile sînt puse la dispoziția publicului timp de o lună înainte de avizare.

Procedura urmată și rezultatele obținute pînă în prezent în studiile și în proiectele tip aplicate în R.F.G. sînt demonstrate în exemple privind sistematizarea unui mare oraș — Karlsruhe, a unui oraș mediu — Kempten, a unei mici localități — Ratzeburg.

În Karlsruhe, fondat în 1715 și avînd azi o populație de peste 250 000 locuitori (2 072 loc/km²), sistematizarea zonei centrale și a cartierelor limitrofe urmărește economisirea terenului scump, prevăzînd o densitate de aproape 300 locuitori la hectar. Orașul are o puternică rețea de dotări social-culturale și posedă un vehicul la 4 locuitori.

În orașul Kempten (45 000 locuitori), în cadrul unui vast program de sistematizare început cu 10 ani în urmă, s-au tratat diferențiat cele 13 zone cu structuri diferite (cartierul vechi, cartierele rezidențiale și cu funcțiuni mixte, vechile cartiere rurale și zone de locuințe provizorii).

În stațiunea climaterică Ratzeburg, cu 12 000 locuitori, se preconizează evitarea traversării orașului cu vehicule și amenajarea vechilor cartiere ca zone pentru pietoni, interzise accesului auto.

Prin expunerea concisă și prin exemplele date, lucrarea reușește să prezinte o idee despre necesitățile și mijloacele, despre condițiile și exigența sistematizării urbane în R.F. a Germaniei, constituind o contribuție la dialogul internațional care se poartă asupra efortului pentru crearea unui cadru mai plăcut și mai armonios pentru existența umană.

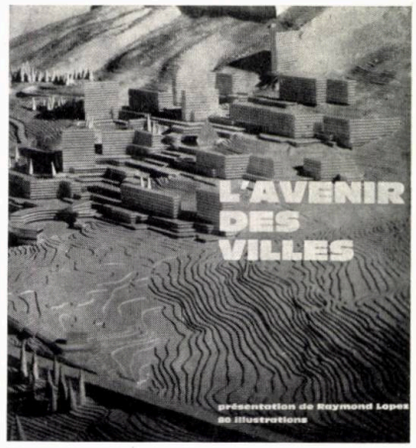

Raymond Lopez
L'AVENIR DES VILLES
Viitorul orașelor
Paris, Ed. Robert Laffont, 1964
136 pag., 80 ilustrații

Apărută în colecția condusă de André Parinaud «Să construim lumea» lucrarea privește și analizează fenomenul urban într-un cadru larg, istoric, psihologic și social. Ea apare deosebit de actuală azi, cînd se discută la noi și pretutindeni direcțiile noi în dezvoltarea arhitecturii, varietatea și economia construcțiilor, încadrarea lor în natură, problemele învățămîntului de specialitate, necesitatea unei critici de specialitate.

Transformarea vertiginoasă a întregii societăți sub influența industrializării, a transporturilor, a posibilităților tehnice și a creșterii populației are consecințe adeseori dramatice. Urbanismul încearcă să stăpînească și să modeleze aceste multiple date ca să repună aglomerația urbană în acord cu mediul înconjurător, ca să restabilească un echilibru între om și oraș.

Într-un studiu introductiv, arhitectul Raymond Lopez urmărește alert *cauzele unei oarecare mediocrități arhitecturale*, pe care o reflectă multe opere din ultimele decenii.

El constată că adeseori sînt neglijate *constantele locale*: datele climatice și economice, obiceiurile, modul de viață, materialele locale, aceste elemente importante ale unității arhitecturale. Beneficiarii știu tot în materie de tehnică, estetică, amplasament și detalii, dar nu pot să-și formuleze programul și nevoile. Avizări nenumărate impun felurite condiții, chiar și estetice, îngrădind personalitatea autorilor. Școala nu evoluează în ritm cu vremea.

Aceste constatări și puncte de vedere care trec granițele Franței, aplicîndu-se cu aceeași pregnanță și în alte țări, cuprind în ele sugestii pentru îmbunătățirea situației.

Atît de mult este legată realizarea orașelor, a clădirilor timpurilor noastre, de factori din toate sectoarele care participă și care răspund moral de acest produs al civilizației omenești, încît Lopez poate afirma, cu oarecare malițiozitate, *că un popor are arhitectura pe care o merită*.

Intervenția arhitectului ca exponent al epocii — cu mentalitatea sa și cu resursele sale — face ca orașul să exprime rînd pe rînd puterea conducătorului, prin zidurile de netrecut, sau o viață puternic socializată, prin agora, prin terme, teatre și arene.

În căutarea unui nou urbanism, se desprinde ideea că omul trebuie să rămînă măsura oricărei creații. Dar se constată că orașul devine de multe ori mecanic și fad, anonim și uniform, lipsit de personalitate și de substanță. Gigantismul localităților face ca orășeanul să se piardă în masa care creează impresia de singurătate. Parisul cuprinde o cincime din populația Franței, Atena, Madrid, Dakar, grupează fiecare jumătate din populația țării respective. Singapore și Hongkong suferă de «gigantism», 60% din populația lor locuind însă în condiții insalubre.

Multe orașe moderne sînt dezechilibrate. Este știut însă că urbanizarea a fost punctul de plecare în toate marile etape ale umanității, în Mesopotamia, în Orient sau în Grecia, în America precolumbiană. Orașul trebuie să continue a fi pentru om o haină pe măsura sa. Echilibrul și personalitatea orașului se datoresc în mare măsură proiectării în afară a caracterului locuitorilor săi, cu farmecul, cu exuberanța sau răceala lor.

Și ei își manifestă aceste calități numai dacă sînt puși în condiții prielnice.

În civilizația noastră de mase și de viteză, urbaniștii sînt în întîrziere. Elemente noi s-au ivit și au schimbat starea de lucruri existentă. Dacă burgurile se grupau altădată în jurul unei fortărețe, a unei piețe sau catedrale, orașele de azi se întind de-a lungul drumurilor și al căilor ferate. Tradiționalele construcții au devenit zgîrie-nori. Alături de arhitectura funcțională, s-au dezbătut în urbanism funcțiunile esențiale ale orășanului: locuirea, munca, circulația, destinderea. S-a accentuat zonificarea, separarea circulațiilor pentru pietoni și vehicule, gruparea echipamentului social-cultural.

Pe lîngă orașele-satelit ale marilor metropole, pe lîngă noul Paris, oraș care s-ar dezvolta paralel la 50 km de actuala capitală, se studiază azi capitalele viitorului, propunîndu-se orașul cu trei dimensiuni, orașul spațial. Maymont ar ridica o bobină gigantică la 125 m înălțime; Yona Friedman se gîndește la construcția orașului pe piloți, peste așezările existente; Le Ricolais sau Claude Parent propun orașe extensibile, din celule care s-ar putea transporta.

În paralel, apare necesară descentralizarea industriei, urbanizarea teritoriului rural. Localități-centru, echipate și dotate vor grupa interesele altor așezări din vecinătate.

Aceste fenomene complexe sînt prezentate cu măsură, într-un stil ușor accesibil, cu o bogată ilustrație însoțită de explicații concise.

Urmînd direcțiile noi subliniate aici, urbanismul poate încerca să *concretizeze ecuația vieții colective*. El ar putea realiza orașul în care locuitorul să se simtă cuprins într-un spațiu ușor de asimilat vieții sale zilnice.

Arh. AURELIAN TRIȘCU

CRONICA

DIN ACTIVITATEA UNIUNII ARHITECŢILOR

Manifestări la casa arhitectului

DISCUŢII

Ca urmare a concursului public de idei, iniţiat de Uniunea arhitecţilor şi Centrocoop, cu tema « Un han turistic la Gura Motrului », marţi 26 septembrie 1967 a avut loc la Casa arhitectului o discuţie asupra proiectelor prezentate la concurs.

★

Secţia de arhitectură civilă a Uniunii a organizat marţi 10 octombrie 1967 o discuţie de creaţie pe tema « Probleme ale arhitecturii de interior ».

FILME

Marţi 3 octombrie 1967, la Casa arhitectului au fost prezentate o serie de filme documentare străine : « 1 000 000 de apartamente » (Olanda) ; « Veacuri şi decenii » (Cehoslovacia) ; « Viaţă nouă, construcţii noi » (R.D. Germană) ; « Construcţii executate din elemente prefabricate din beton celular » (Suedia) şi « Materiale de construcţii de viitor » (R.D. Germană).

ŞEDINŢĂ DE INFORMARE

Delegaţia de arhitecţi români care a participat la cel de al IX-lea Congres al U.I.A. de la Praga, din vara anului acesta, a informat pe membrii Uniunii — marţi 31 octombrie 1967 — asupra desfăşurării lucrărilor Congresului.

EXPOZIŢII

Proiectele prezentate la concursul « Un han turistic la Gura Motrului » au fost expuse la Casa arhitectului între 25 august şi 26 septembrie 1967.

★

Arhitecţii Şerban Ignace, Mircea Enescu şi Boris Stuparu au expus, între 29 septembrie şi 10 octombrie 1967, în cadrul unei expoziţii personale, numeroase desene şi acuarele.

DEPLASĂRI PESTE HOTARE

— În cadrul acordurilor culturale cu alte ţări, următorii arhitecţi au vizitat în lunile august, septembrie şi octombrie : R.P. Ungară — Marius Smighelschi şi Gheorghe Gîrleanu ; R.P. Polonă — Mihai Enescu, Mariana Vereanu, Ileana Solon, Dumitru Poenaru, Teodor Deac ; R.P. Bulgaria — Nicolae Petraşincu şi Ioan Lado ; R.S.F. Jugoslavia — Elena Stoenescu şi Iuliu Marx ; Cuba — Cleopatra Alifanti şi Aurelian Trişcu ; Albania — Octavian Ţurcanu şi Sebastian Moraru.

— În cadrul aranjamentelor de schimburi din domeniul culturii şi ştiinţei, prof. arh. Octav Doicescu, vicepreşedinte al Uniunii arhitecţilor, a plecat în luna octombrie într-o vizită de documentare în S.U.A.

— Uniunea arhitecţilor a organizat o serie de călătorii de documentare în străinătate la care au participat numeroşi arhitecţi. Astfel, între 10 şi 27 august, un grup de 29 arhitecţi a vizitat oraşe şi obiective industriale din R.D. Germană ; între 21 august şi 5 septembrie, un alt grup, de 24 arhitecţi, a vizitat aceleaşi obiective din R.P. Polonă, iar alţi 40 de arhitecţi, împărţiţi în trei grupuri, au vizitat Italia, Turcia şi Austria.

DEPLASĂRI DOCUMENTARE ÎN ŢARĂ

— În zilele de 23 şi 24 septembrie, 34 de arhitecţi din institutele de proiectare din Bucureşti au făcut o deplasare documentară la Porţile de Fier pentru a vizita sistemul hidroenergetic şi de navigaţie. Cu această ocazie au fost vizitate insula Ada-Kaleh şi oraşul Tr. Severin.

Alt grup de 18 arhitecţi, tot din institutele de proiectare din Bucureşti, au vizitat, între 13 şi 15 octombrie, obiective civile şi industriale din oraşul Suceava şi mînăstirile din nordul Moldovei.

VIZITE DE PESTE HOTARE

Arhitecţii Kiril Muratovski şi Gorcin Iovanovici (Jugoslavia), Enco Lazarov Enciev şi Ivan Gheorghiev Gulmezov (Bulgaria), Richard Vandendaele şi Paul Martial Mignot (Belgia) au vizitat în decursul lunii septembrie oraşele Bucureşti, Braşov, Suceava şi staţiunile de pe litoralul Mării Negre.

uia informaţii

AL IX-LEA CONGRES—PRAGA, 1967
FORMAŢIA ARHITECTULUI

Sir Robert Matthew a prezentat în faţa Comitetului executiv, în linii mari, expozeul la Adunarea generală U.I.A., pe tema exercitării profesiunii şi a formaţiei arhitectului. S-a convenit ca grupul care se ocupă de problema formaţiei arhitectului să formeze un dosar foarte clar şi complet cu obiectivele U.I.A. în această problemă, mai ales pentru UNESCO. În acelaşi timp, vorbitorul a rugat Comitetul executiv şi secţiunile de a sprijini acţiunea U.I.A. pe plan naţional, pe lîngă delegaţia lor la Conferinţa Generală a UNESCO.

CEA DE A X-A ADUNARE A U.I.A.

S-a ţinut la Praga, în Palatul Valdstejn, între 30 iunie şi 1 iulie 1967, sub preşedinţia lui Eugen Beaudouin. Au participat 39 secţiuni.

NOI ADEZIUNI

Secţiunile naţionale a 5 state — Australia, Iran, Malta, Sudan şi Siria — care au cerut admiterea lor în U.I.A., au fost primite. Aceasta a ridicat la 65 numărul secţiunilor şi la 75 numărul ţărilor membre ale U.I.A.

ASUPRA FUNCŢIONĂRII U.I.A.

În septembrie 1966, atît preşedintele, cît şi secretarul general ai U.I.A. au socotit că a venit vremea de a reconsidera felul de a funcţiona al Uniunii, avînd în vedere dezvoltarea sa. În consecinţă, ei au cerut lui Sir Robert Matthew să tragă unele concluzii din propria sa experienţă. Raportul secţiunilor scandinavă şi turcă a confirmat oportunitatea acestui « examen de conştiinţă ».

Răspunzînd acestei cereri, Sir Robert Matthew, după ce a analizat, în cadrul lucrărilor congresului, poziţia la acea dată a U.I.A., a făcut un bilanţ critic al activităţii sale. El a subliniat faptul că existenţa Uniunii, organizaţie unică reprezentativă a profesiunii, constituie ea însăşi un succes remarcabil ; definind misiunea U.I.A., vorbitorul a trasat liniile directoare ale unei politici generale de viitor a Uniunii.

După aceasta, secretarul general a declarat că U.I.A. trece printr-o criză care reclamă o analiză adîncită a posibilităţilor şi mijloacelor de care poate dispune, înainte de a examina — în cunoştinţă de cauză — măsurile care se impun. El crede că-şi va consacra ultimii ani ai mandatului său, studiului acestei probleme, pregătind astfel succesiunea sa. El consideră că un secretar general, bucurîndu-se de încrederea secţiunilor, responsabil înaintea Adunării, este un mecanism esenţial al U.I.A. Dar trebuie să fie asistat şi descărcat de o parte importantă a sarcinilor sale actuale. Astfel, doi secretari generali adjuncţi vor putea fi însărcinaţi cu ţinerea relaţiilor cu organizaţiile internaţionale şi cu comisiile şi grupele de lucrări. În fruntea secretariatului, un director îl va desărcina de toate funcţiunile administra-

tive. Pierre Vago a insistat asupra pericolului deciziilor insuficient gîndite, care riscă să distrugă edificiul laborios construit, fără a-l înlocui printr-o construcție mai solidă și mai satisfăcătoare.

A reieșit din dezbaterile care au urmat un acord general asupra necesității unei « reflexii » în pragul unei noi faze a existenței U.I.A. ; asupra bilanțului pozitiv al activității trecute ; asupra necesității de a face mai eficace munca, implicînd atît o reorganizare internă a secțiunilor naționale, cît și o organizare a Secretariatului general.

Cu 155 de voturi pentru și 7 contra, Adunarea a adoptat următoarea rezoluție : Adunarea propune ca un grup de lucru să fie însărcinat de către noul Comitet executiv de a examina organizarea U.I.A.

COMISII DE LUCRU, SEMINARII ȘI COLOCVII

— Dintr-un raport elaborat de Jean-Pierre Vouga — Concluzie a 19 ani de experiență a comisiilor U.I.A. — a reieșit că în cele mai multe cazuri sistemul comisiilor de lucru nu mai răspunde scopurilor sale ; avînd în vedere succesul obținut prin metoda colocviilor și a seminariilor, comisiile vor trebui să se orienteze către această formulă ; în continuare s-a pus accentul pe importanța publicării de documente (rapoarte și dezbateri) și pe larga lor difuzare și s-a insistat asupra necesității unei colaborări active a secțiunilor.

— În urma deciziilor luate de Comitetul executiv reunit la Nemest — 9 iulie 1967 — au fost aleși următorii conducători ai comisiilor și grupelor de lucru : Marc Saugey — delegat general pentru comisiile și grupele de lucru; Enrique Vergara — delegat pentru construcții școlare ; Jerzy Hryniewiecki — delegat pentru echipamentul sportiv ; Luis Arizmendi — delegat pentru exercițiul profesiunii; Horia Maicu — delegat pentru locuințe ; Henri Calsat — delegat pentru urbanism ; Jean-Pierre Vouga — delegat pentru arhitectura industrială ; Jean Duret — delegat pentru industrializarea construcției ; Thymio Papayannis — delegat pentru sănătatea publică.

RAPORTURI CU ORGANIZAȚII INTERNAȚIONALE

NAȚIUNILE UNITE

— Frost, delegatul pe lîngă Națiunile Unite, și Sir Robert Matthew au informat despre evoluția lentă dar satisfăcătoare a relațiilor U.I.A. cu această organizație care a solicitat deseori colaborarea ei. U.I.A. a fost reprezentată la numeroase reuniuni, iar destui arhitecți fac parte din noul Centru pentru locuințe, construcții și planificare creat la New York.

— Comitetul Națiunilor Unite pentru locuințe, construcții și planificare s-a reunit la Geneva între 16 și 27 octombrie 1967. Reprezentant al U.I.A. a fost Sir Robert Matthew.

— Cea de a treia sesiune a subcomitetului pentru industria construcțiilor va avea loc între 27 noiembrie și 19 decembrie 1967 la Geneva. Reprezentantul U.I.A. va fi Jean Duret.

O.M.S.

Delegatul pe lîngă această organizație — Geisendorf — a pus accentul pe necesitatea de a găsi mijloacele financiare pentru o participare frecventă la lucrările organizațiilor interguvernamentale.

VIITOARE CONGRESE

— Congresul și Adunarea din 1969 se vor ține între 9 și 15 octombrie la Buenos Aires și va avea ca temă « Arhitectura ca factor social ».

— Ungaria și Bulgaria vor găzdui împreună Congresul și Adunarea din anul 1972 care va avea ca temă « Arhitectura și distracțiile ». Reuniunile Comitetului Executiv și ale Adunării vor avea loc la Budapesta, iar Congresul — la Varna.

COMPONENȚA COMITETULUI EXECUTIV PE ANII 1967—1969

Președinte — Eugène Beaudouin (Franța); secretar general — Pierre Vago (Franța) ; prim-vicepreședinte — Gheorghi Orlov (U.R.S.S.) ; al doilea vicepreședinte — Flavio Leo Azeredo da Silveira (Brazilia) ; vicepreședinți — Jonas Cedercreutz (Finlanda) și Kunio Mayekawa (Japonia) ; trezorier — Gontran Goulden (Anglia); membri — Luis Arizmendi (Spania), Nicolae Bădescu (România), Edmund Collein (R.D.G.), Josse Franssen (Belgia), Ch. Ed. Geisendorf (Elveția), Jiri Gocar (R.S.C.), Hector Mestre (Mexic), Antal Reischl (Ungaria), Karl Schwanzer (Austria), Sheng Po (China), Federico Ugarte (Argentina), Claude Verdugo (Maroc), Henry Wright (S.U.A.).

GRUP DE LUCRU PENTRU FUNCȚIONAREA U.I.A.

După ce a făcut o sinteză a rapoartelor prezentate Adunării asupra unei noi reorganizări a U.I.A. și a dezbaterilor care au avut loc asupra acestei probleme, secretarul general a reamintit moțiunea adoptată de Adunare prin care Comitetul executiv este însărcinat să constituie un grup de lucru ad-hoc. De asemenea, a fost adoptată definiția — propusă de secretarul general — în ceea ce privește misiunea grupului de lucru. Comitetul și-a exprimat dorința ca un prim raport, provizoriu, să-i fie comunicat înaintea reuniunii de la Lausanne. Paralel, secțiunile vor fi invitate să treacă la un examen aprofundat al rapoartelor comunicate Adunării, al expunerilor făcute de Sir Robert Matthew și de secretarul general și de a depune concluziile lor grupului de lucru, înainte de sfîrșitul acestui an.

Componența grupului de lucru este : Sir Robert Matthew — președinte ; J. M. Austin (Anglia), Hans Hubacher (Elveția), Luben Tonev (Bulgaria), Lennart Uhlin (Suedia), Michel Weill (Franța).

Prima reuniune, care a avut loc la 2 octombrie, a pus la punct metodele și principiile de lucru ale grupului ; la cea de a doua reuniune care va avea loc în ianuarie 1968 se vor elabora concluziile și un proiect de raport.

VIITOAREA REUNIUNE A COMITETULUI EXECUTIV

La începutul lunii februarie 1968, cu ocazia sărbătoririi a 20 de ani de la fundarea U.I.A., secțiunea elvețiană a invitat Comitetul executiv să-și țină viitoarea reuniune la Lausanne.

EXPOZIȚIA DE ECHIPAMENTE SPORTIVE ȘI RECREATIVE

Secțiunile naționale au fost invitate să colaboreze la prepararea acestei expoziții, sub patronajul U.I.A., expoziție inițiată de Comitetul organizatoric al Jocurilor Olimpice care vor avea loc în Mexic.

Viitoarea reuniune a Comisiei pentru sporturi va avea loc, de asemenea, în Mexic, cu ocazia Jocurilor Olimpice.

DE LA SECȚIUNEA CIPRIOTĂ

Secțiunea cipriotă își propune să găzduiască în Cipru, în 1968, cea de a II-a întîlnire a țărilor mediteraneene.

INSTITUIREA UNUI NOU PREMIU DE ARHITECTURĂ

Comitetul a fost informat că secțiunea austriacă și-a propus instituirea unui premiu de arhitectură, după aceleași modalități ca ale Premiului Atenei. Noul premiu va purta numele lui Adolf Loos.

PREMIUL ATENEI

Juriul, prezidat de Igor Rojin (U.R.S.S.) și compus din : Antonin Cerny (R.S.C.), Jean Dubuisson (Franța), Karl Schwantzer (Austria) și Heikki Siren (Finlanda), reunit la Praga între 6 și 28 iunie, a examinat 146 de proiecte provenite din 91 de școli și universități. Tema a fost « un mic grup rezidențial ». Dintre cele 12 proiecte reținute, juriul a premiat și menționat 3 proiecte. Premiul Atenei pe anii 1967—1968 a fost decernat lui Eilert Ellefsen de la Norges Tekniske Högskole din Trondheim-Norvegia ; Premiul Atenei pe anii 1968—1969 lui V.M.Cincadze de la Școala Politehnică din Tbilisi-Georgia (U.R.S.S.) ; o mențiune lui H. Schimek de la Technische Hochschule din Viena — Austria.

PREMIUL CIDALC

Juriul Comitetului internațional pentru difuzarea artelor și literaturii prin cinema (C;DALC), compus din Raul R. Bulgheroni, Frantisek Smolid și A.F. Sulc, reunit sub președinția lui Marcel Ichac, a atribuit cu unanimitate de voturi Premiul CIDALC filmului românesc « Comori de artă românească » de Pavel Constantinescu. O mențiune specială a fost acordată filmului francez « le M'Zab», de Manuelle Roche, care exprimă probleme de arhitectură și din mediul uman al unei oaze din Africa de Nord.

PREMIILE CELUI DE AL II-lea FESTIVAL AL FILMULUI DE ARHITECTURĂ

La cel de al II-lea Festival al filmului de arhitectură, desfășurat în cadrul celui de al IX-lea Congres al U.I.A. de la Praga, au fost decernate : Marele Premiu (ex aequo), filmelor « La cité des Hommes », de Frederic Rossif și Albert Knobler (Franța) și « Richesse oubliées », de Eduard Hofman (R.S.C.) ; Premiul I, celui mai bun film de arhitectură contemporană « The Slender Span », de George Morfett (Anglia) ; Premiul I, celui mai bun film de arhitectură istorică « Pe malul lacului Siver », de J. Merimov (U.R.S.S.) ; Premiul Uniunii arhitecților din Cehoslovacia, filmului « Modulul în Arhitectură », de Ammando de Ossorio (Spania) ; Premiul filmului cehoslovac (ex equo), filmului « Orașul Etarea », de M. Peluşek (R.S.C.) și filmului « Arhitecture de la Lumière » de Jean Louis Gobaille (Franța) ; Premiul televiziunii cehoslovace, filmului « L'Université Simon Fraser », de Vincent Tovell (Canada) ; o mențiune specială, filmului « Monolog asupra stilului omului », de Zdenek Kopac (R.S.C.).

REZULTATE ALE UNOR CONCURSURI INTERNAȚIONALE DE ARHITECTURĂ

— La concursul inițiat de Bratislava pentru un studiu de urbanizare a suburbiei de sud a orașului, juriul a hotărît în unanimitate să atribuie 5 premii III și 6 mențiuni. Printre primele premiate au fost două colective de arhitecți din Cehoslovacia, urmate de colective din Japonia, Statele Unite ale Americii și Austria.

— Juriul reunit pentru concursul internațional cu tema « Amenajarea centrului administrativ al orașului Espoo » (Finlanda) a decernat în unanimitate premiul I unui colectiv de arhitecți polonezi ; premiul II, unui colectiv din Pensylvania (S.U.A.) ; premiul III, unui colectiv din Londra și un premiu V unui colectiv din Japonia și unui colectiv din Tapiola (Finlanda). De asemenea au mai fost menționate și achiziționate alte 6 proiecte prezentate de colective din Grecia, Finlanda, Germania de est, Japonia, Italia și Jugoslavia.

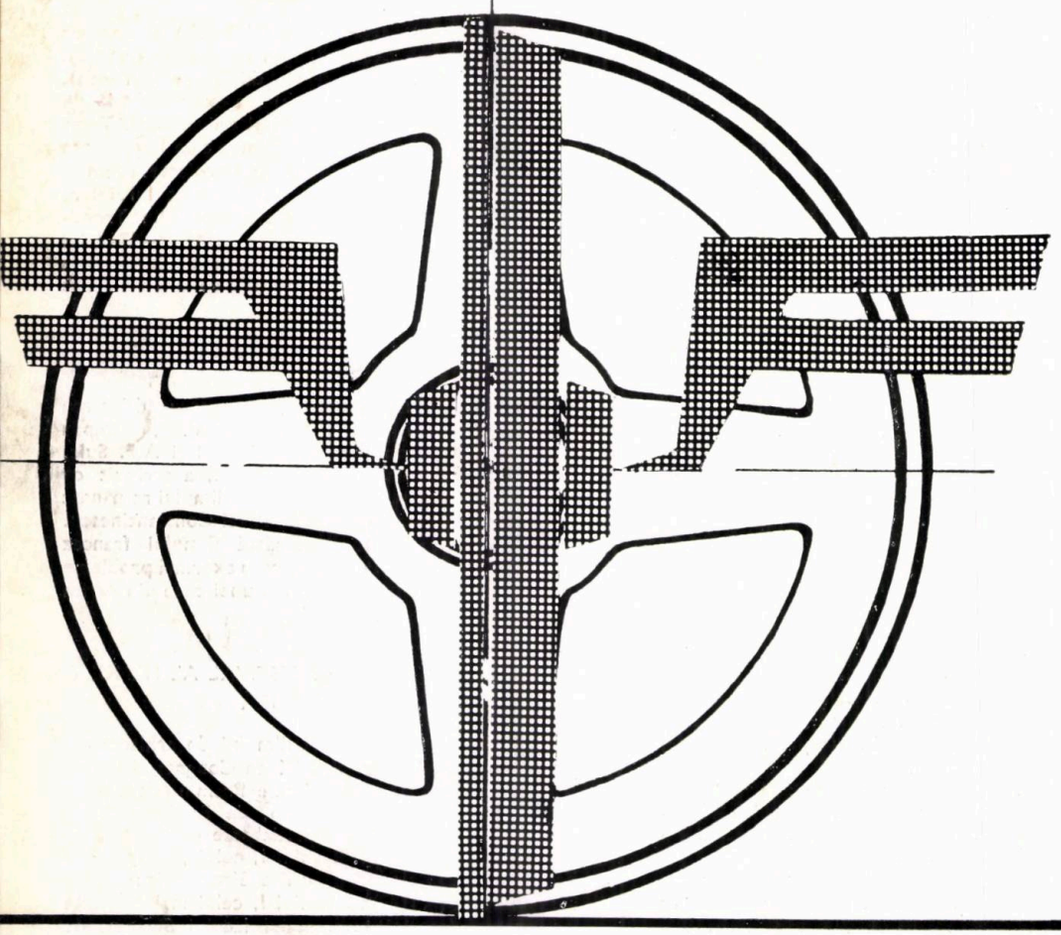

incf

Întocmește proiecte pentru electrificarea căilor ferate cu ecartament normal, cu curent electric alternativ 25 kV — 50 Hz.

Institutul a întocmit proiectele pentru electrificarea liniei București-Brașov, în lungime de 166 km și are în curs de întocmire proiectele pentru electrificarea liniei Craiova — Filiași — Caransebeș — Cîlnic, în lungime de 262 km.

Documentațiile tehnice pe baza cărora se pot executa astfel de lucrări se bazează pe studii tehnico-economice aprofundate, precum și pe studii în teren corespunzătoare.

Proiectele cuprind, atît lucrările de linii necesare pentru adaptarea lor la condițiile impuse de tracțiunea electrică, cît și instalațiile fixe de tracțiune electrică feroviară (linie de contact, substații de tracțiune, posturi de secționare, energoalimentare, instalații de protecție etc.).

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI CĂI FERATE

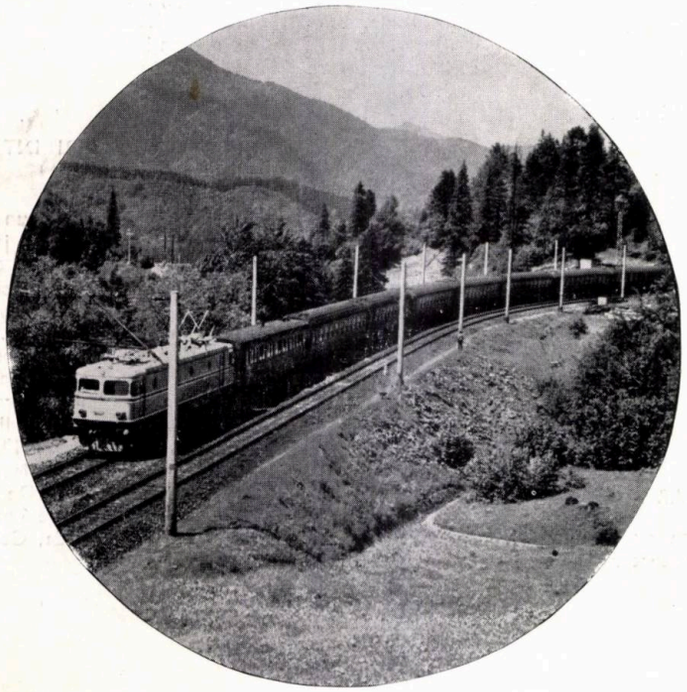

BUCUREȘTI
Bdul Dinicu Golescu 38 (Palatul CFR)
Telefon 18.48.44 și 18.26.10.

Arh. MARCEL MELICSON

FIŞE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE

V

« Bauhaus-ul n-a fost un institut cu un program clar ; el a fost o idee *și Gropius a formulat cu mare precizie această idee :* artă și tehnică — o nouă unitate. *El voia ca Bauhaus-ul să cuprindă pictura, sculptura, teatrul, chiar și baletul, textilele, fotografia, mobilierul, pe scurt, totul, de la ceașca de cafea pînă la urbanism ».*

MIES VAN DER ROHE, 1953

Fig. 51
Walter Gropius: Complexul Bauhaus la Dessau (1926)

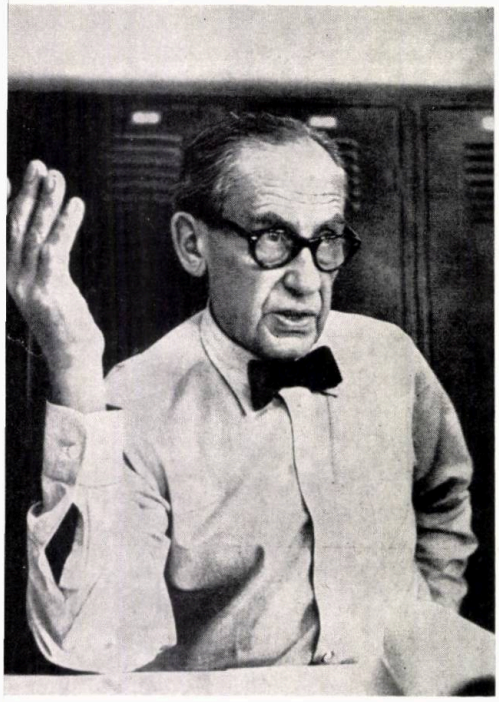

WALTER GROPIUS

(Berlin, 1883)

• Fiu și nepot de arhitect, Walter Gropius studiază arhitectura la München între 1903—1905, iar între 1905—1907 la Berlin. • 1907 — Intră în agenția de arhitectură a lui Peter Behrens • 1910 — Își începe cariera independentă ca « estetician industrial » și arhitect. Creează machete și modele de arhitectură interioară, mobilier de serie, caroserii de automobile și o locomotivă cu benzol. • 1911 — Construiește împreună cu Adolf Meyer uzina « Fagus » la Alfeld an der Leine, manifest al unei noi arhitecturi industriale (construcție metalică ușoară, pereți de sticlă neportanți, schelet de rezistență în consolă, desființarea stîlpilor la colțul clădirii, plastică geometrică, în volume simple și clare). • 1914 — Expune împreună cu Meyer la Expoziția Werkbund de la Köln, o uzină model, expresie a unor principii teoretice noi și a unui limbaj arhitectural eliberat de reminiscențe « sentimentale » • 1915 — E chemat de Ducele de Saxa—Weimar pentru a urma lui Henry van de Velde la conducerea Kunstgewerbeschule (Școala de artă decorativă) și a Academiei din Weimar • 1919 — Își ocupă postul la Weimar, unificînd cele două școli sub numele de « Das Staatliche Bauhaus Weimar », pe scurt Bauhaus. Prin această unificare, el urmărea « reunirea artelor și a meseriilor într-o nouă sinteză » • 1923 — Realizează, împreună cu Meyer, teatrul municipal din Iena • 1925 — Bauhaus se mută la Dessau • 1926 — Execută proiectul noului ansamblu al Bauhausului la Dessau, cuprinzînd școala cu atelierele și administrația, cantina și căminele pentru studenți precum și locuințele pentru profesori. • 1927 — Realizează, în colaborare cu regizorul berlinez Erwin Piscator, proiectul « Teatrului total » • 1927—28 — Elaborează studiile sale de locuințe: blocul de locuințe lameliform de 8—10 etaje. Unitatea « Dammerstock » la Karlsruhe • 1928 — Ansamblul de locuințe Berlin-Siemenstadt, tip nou de ansamblu urbanistic, cu o mare influență asupra arhitecturii contemporane. Demisionează din funcția de director al școlii pentru a se putea dedica exclusiv profesării arhitecturii. • 1932 — Elaborează proiecte de locuințe prefabricate. • 1934 — W.Gropius părăsește Germania nazistă și se instalează la Londra, unde colaborează cu Maxwell Fry la cîteva lucrări, printre care Impington College (Cambridgeshire, 1936) • 1937 — Pleacă în S.U.A. ca director al Facultății de arhitectură de la Universitatea din Harvard • 1937—1941 — Lucrează în colaborare cu Marcel Breuer (fost și el profesor la Bauhaus) • 1945 — Înființează împreună cu opt tineri arhitecți americani T.A.C. (« The Architect's Colaborative »), o agenție de arhitectură care realizează numeroase lucrări interesante: Școala de la Atleboro (1948) și un mare ansamblu universitar, Harvard Graduate Center la Cambridge (1949—1950). • 1953 — Construiește « Mc Cormick Office Building » • 1961 — Realizează ambasada americană de la Atena.

III — SPRE UN NOU LIMBAJ ARHITECTURAL: BAUHAUS

Bauhaus

Urmărind în continuare evoluția curentului raționalist, ne vom opri asupra școlii care a contribuit în cea mai mare măsură la formarea și definirea unui nou limbaj arhitectural, unui nou mod de gîndire și de rezolvare a problemelor, unei noi viziuni spațiale, ce stau încă și azi la baza arhitecturii contemporane: Bauhaus.

Anii de confuzie de după primul război mondial au reprezentat și anii de cristalizare a teoriei « arhitecturii moderne ».

Lumea modernă se găsea într-o dramatică confruntare cu numeroase probleme arzătoare, generate de revoluția industrială, economică și socială ce se desfășura într-un ritm vertiginos. Erau probleme stringente de viață, scoase la suprafață de noile condiții sociale, de transformarea rapidă a modului de trai sub impulsul producției de masă și al generalizării descoperirilor tehnico-științifice.

Civilizația contemporană punea în fața arhitecturii sarcina de a crea un nou cadru construit, noi tipuri de construcții adecvate noilor condiții de trai și activitate.

Revolta unor arhitecți împotriva stilurilor istorice, lupta lor pentru crearea unei arhitecturi noi, pe măsura necesităților contemporane, rămăsese singulară, izolată și neputincioasă în fața monumentalei opacități, a rigidului conservatorism al oficialității — fie ea academie sau administrație de stat.

Cazul lui Loos — care « predicase în pustiu » timp de 20 de ani — era tipic.

Primul sistem organizat, care a încercat să sintetizeze căutările și năzuințele epocii și să găsească formele athitecturale care să permită desfășurarea noilor forme de activitate umană, a fost « Bauhaus »: Școala de arte și meserii înființată în 1919 la Weimar de arhitectul Walter Gropius.

Walter Gropius

După studii de arhitectură la München și Berlin (1903—1907) și trei ani de ucenicie în atelierul lui Behrens (1907—1910), Gropius realizează prima sa lucrare, care a însemnat o dată memorabilă în arhitectura contemporană : uzina « Fagus» la Alfeld (1911). Comparată cu alte lucrări de arhitectură industrială din epoca sa, uzina « Fagus » constituie o ruptură surprinzătoare cu trecutul, prin inovațiile aduse în concepția spațială, structurală și plastică a unei uzine, « un neașteptat manifest al unui nou limbaj arhitectural » (S. Giedeon).

Uzina „Fagus" la Alfeld, manifest al unui nou limbaj arhitectural

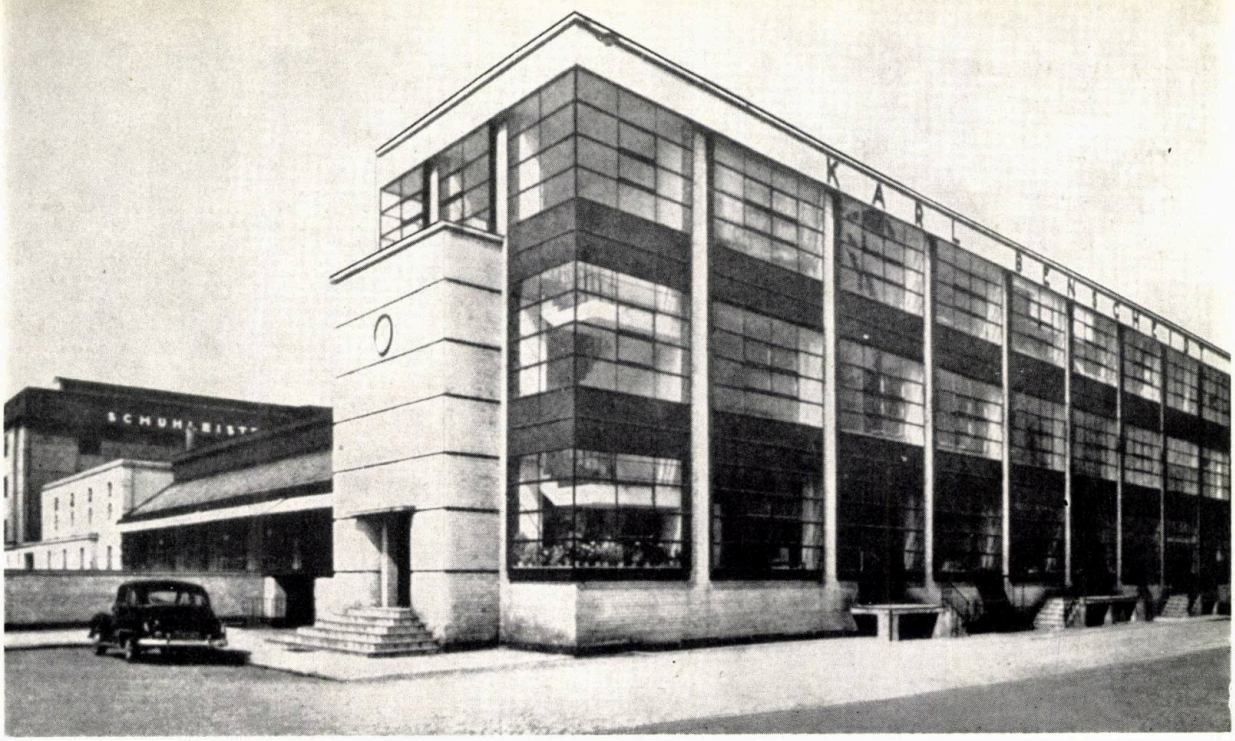

Fig. 52
Uzinele «Fagus» la Alfeld an der Leine, în colaborare cu Adolf Meyer (1911)

"La uzinele Fagus apare un nou limbaj arhitectural... Zidul dispare pentru că de fapt el nu mai are sarcina de a susține edificiul; așa cum se exprimă Gropius, "peretele prins de suporți nu mai are decît rolul de a apăra de ploaie, de frig și de zgomot".

Gropius realizează un efect artistic dintr-o structură metalică. El suspendă pereții de suporți aflați în interiorul costrucției...La colțul clădirii, cei doi pereți vitrați se întîlnesc fără nici un suport, ceea ce constituie o surpriză pentru privitor, obișnuit cu zidurile portante.

...Căutarea transparenței și a unei construcții fără greutate aparentă își găsesc aici, pentru prima dată, expresia" (S. Giedeon).

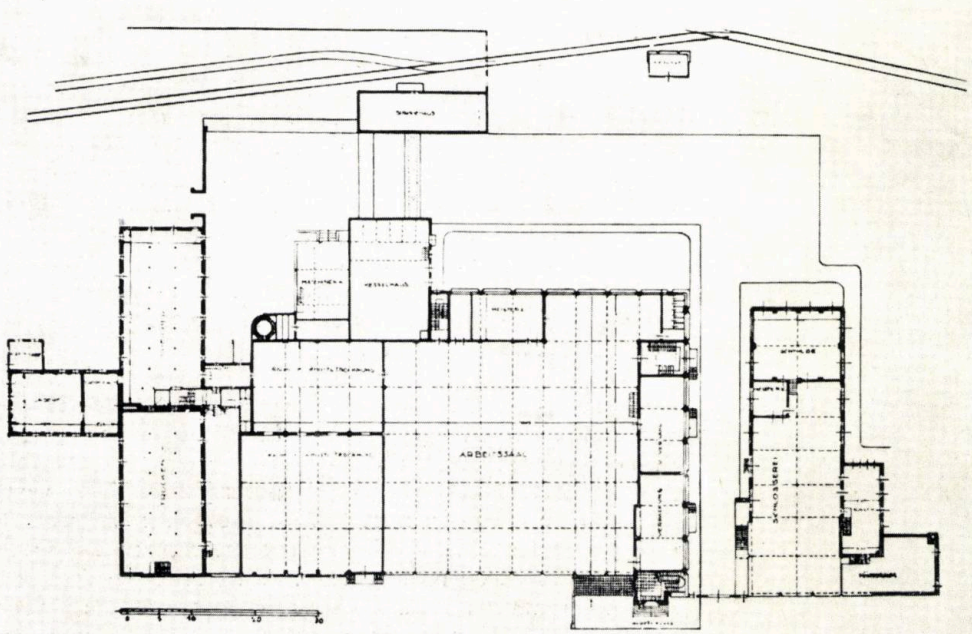

Fig. 53
Planul uzinelor «Fagus»

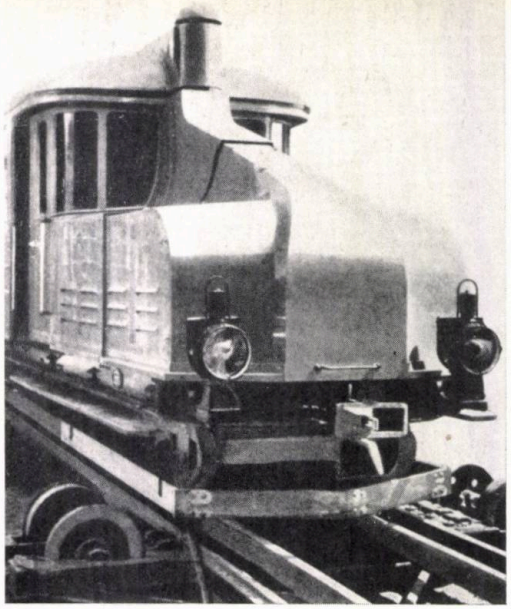

Fig. 54
Locomotivă aerodinamică proiectată în 1913 de Walter Gropius pentru fabrica din Königsberg

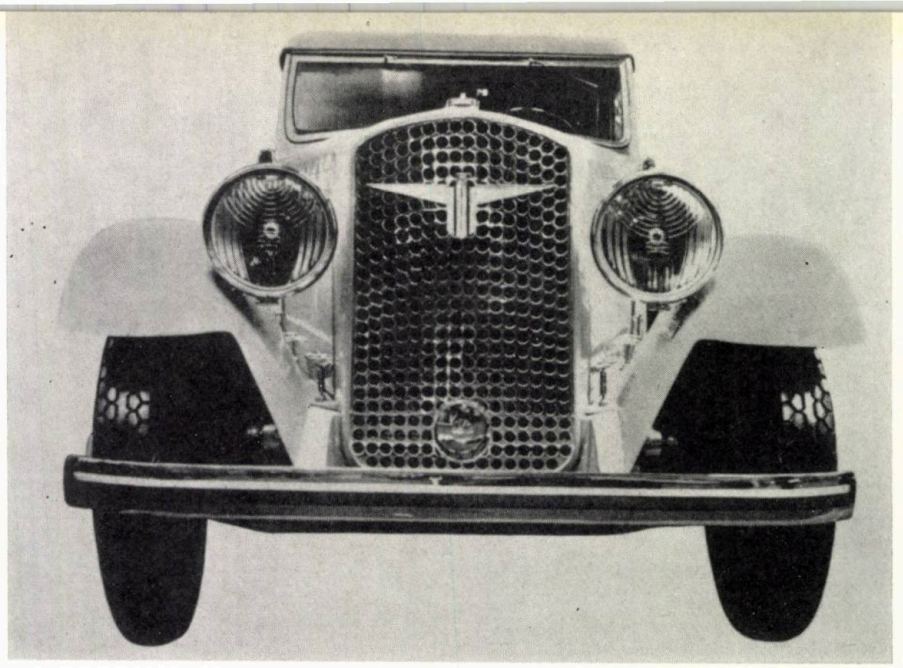

Fig. 55 — Cabriolet Adler, desenat de Walter Gropius (1930)

Semnificativ este în această privință un articol scris de Gropius în 1913, în care definea noi principii pentru o arhitectură industrială modernă :

Fabrica, un rău necesar

. . . « Înainte, fabrica însemna doar un rău necesar. Lumea se mulțumea cu clădiri dezolante și mizerabile. Abia o dată cu creșterea bunăstării, s-au mărit și pretențiile. Întîi, s-au luat măsuri pentru o mai bună iluminare, încălzire și ventilare, iar ici și colo se mai chema apoi cîte un maistru constructor, care adăuga ulterior — de cele mai multe ori fără pricepere — diferite decorații subiective pe principalele clădiri de utilitate publică. Această metodă mai este din păcate și astăzi folosită. Puncte nevralgice nesoluționate sînt rezolvate superficial, iar caracterul clădirii este ascuns sub o mască sentimentală, împrumutată stilurilor demodate, care nu are nimic comun cu caracterul serios al unei fabrici. Este necesară cunoașterea aprofundată a noilor probleme de construcție, iar o concepție artistică trebuie să determine de la bun început formele de bază, eliminînd decorarea ulterioară. Artistul trebuie consultat la stabilirea primelor baze ale construcției, deoarece numai astfel el poate să formuleze în mod rațional directive organizatorice constructorului, să-și facă o idee clară despre mersul producției și să exprime sincer valoarea instalației și a tehnologiei. Partea cea mai dificilă a muncii sale o constituie organizarea planului și proporționarea volumelor constructive, nu (așa cum mai cred unii) lipiturile ornamentale. Sobrietății concise a vieții noastre tehnice și economice, modului de prelucrare a materialelor și de folosire a mijloacelor materiale și a forțelor de muncă, nu li se mai potrivește o formă împrumutată, în stil rococo sau renaștere, căci o formă — nobilă poate prin ea însăși — devine, folosită fără sens, o exprimare sentimentală.

„Timpurile noi reclamă o exprimare proprie, planuri organizate, în concordanță cu energia și economia vieții noastre publice"

Timpurile noi reclamă o exprimare proprie. Forme precise, eliminarea soluțiilor întîmplătoare, contraste clare, planuri organizate, proporționare justă și unitară a formei și a culorii, vor deveni, în concordanță cu energia și economia vieții noastre publice, linia de conduită estetică a arhitectului modern.

Acestea sînt doar linii conducătoare. Abia în mîna unui constructor dotat, ele se vor închega într-un tot constructiv avînd forță artistică. Tocmai caracterul complet nou al construcției industriale va trebui să stimuleze fantezia vie a artistului, deoarece nici o formă tradițională nu ar putea merge pe această linie.

O fabrică creată printr-o colaborare strînsă între constructor și arhitect va poseda calități care trebuie să se comunice întregului organism al întreprinderii. O dispoziție interioară clară, care poate fi citită limpede și din exterior, poate simplifica mult procesul de producție.

Locul de muncă, conceput de un artist, va veni în întîmpinarea simțului despre frumos al muncitorului

Din punct de vedere social, nu ne este egal dacă muncitorul de fabrică modern lucrează în cazărmi industriale pustii, urîte, sau în spații bine proporționate. El va contribui mai bucuros la obținerea unor valori colective mai mari, acolo unde locul său de muncă — conceput de un artist — va veni în întîmpinarea simțului său despre frumos și va acționa ca un stimulent împotriva

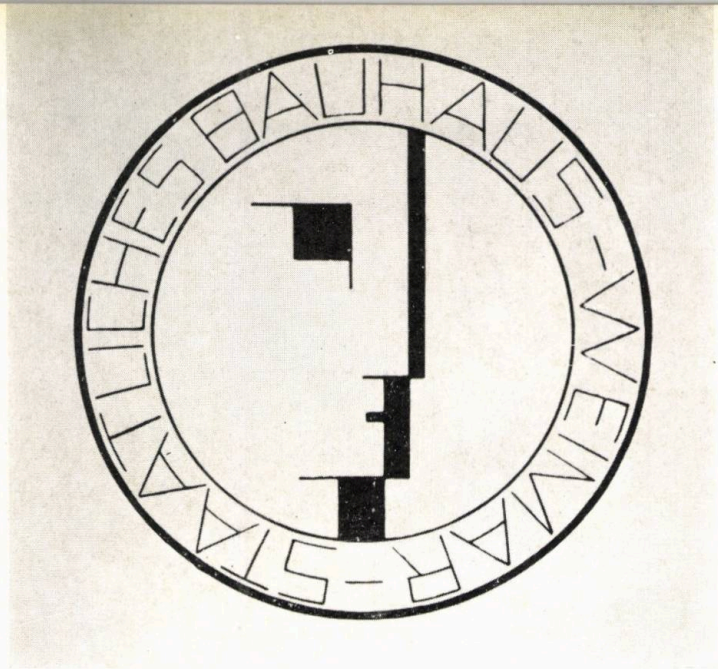

Fig. 56
Prima emblemă a Bauhaus-ului. Desen de Oskar Schlemmer (1922)

Fig. 57
Lyonel Feininger: Frontispiciul primului manifest al Bauhaus-ului

monotoniei muncii mecanice. Astfel poate crește, o dată cu mulțumirea crescîndă, spiritul de muncă și capacitatea de producție a întreprinderii . . .

. . . În America, au luat naștere construcții industriale, de o monumentalitate nemaivăzută, care au depășit cele mai bune construcții germane de acest gen. Silozurile de cereale din Canada și America de Sud, silozurile de cărbuni ale marilor linii ferate și cele mai moderne hale industriale ale trusturilor industriale nord-americane, aproape că pot fi comparate cu construcțiile Egiptului antic. . . . Ele au o înfățișare arhitectonică atît de sigură încît privitorului i se dezvăluie scopul clădirii convingător și limpede. Aceasta se explică nu prin marele lor volum ; nu aci trebuie căutată cauza efectului lor monumental ; pare mai curînd că s-a obținut la construirea lor o expresie naturală a formelor mari, bine legate, independente, limpezi și solide. Acesta constituie un exemplu prețios pentru noi, determinîndu-ne să refuzăm o dată pentru totdeauna a mai acorda vreo atenție evocărilor istorice și altor concepții intelectuale, naiv-artistice, care ne mai tulbură și stau în calea realizărilor noastre artistice moderne europene. » **70**

Expoziția Deutscher Werkbund de la Köln (1914)

În anul 1914, Gropius înfățișa la Expoziția Deutscher Werkbund de la Köln, împreună cu arhitectul Adolf Meyer, o uzină model conformă principiilor teoretice astfel enunțate, cuprinzînd numeroase inovații intrate ulterior definitiv în limbajul arhitectural contemporan : pereți complet vitrați, osatură metalică ușoară, scări închise în caje de sticlă, forme geometrice riguroase.

În 1915, Gropius este numit ca succesor al lui Van de Velde la conducerea « Școlii de arte decorative » și a « Academiei de la Weimar ». În 1919, el contopește cele două instituții și înființează Bauhaus-ul.

Ce a însemnat Bauhaus, care au fost metodele și realizările sale, elementele pozitive și erorile sale, influența exercitată asupra mișcării arhitecturale și artistice contemporane ?

„Viața însăși, cu toate aspectele sale, era obiectul studiului nostru"

« Viața însăși, cu toate aspectele sale, era obiectul studiului nostru. Cum să trăim, cum să muncim, cum să ne recreăm, cum să creăm pentru societatea noastră în transformare un mediu de trai mai bogat, acestea erau preocupările noastre sufletești. » **71**
declara în 1961 Walter Gropius, cu prilejul premierii sale cu Premiul Goethe al orașului Frankfurt.

Într-un articol scris în 1935, el definea astfel scopurile școlii :

« Bauhaus a fost înființat în 1919 cu scopul precis de a realiza o artă arhitecturală modernă, care, ca și natura umană, era menită să fie atotcuprinzătoare. El s-a concentrat, în primul rînd, în special asupra unei probleme a cărei rezolvare devenise extrem de presantă : a împiedica omenirea să devină sclava mașinilor prin salvarea producției de masă și a căminului de la anarhia mecanică, redîndu-le scopului, sensului lor și vieții. Scopul nostru era de a elimina dezavantajele mașinii fără a sacrifica niciunul din avantajele ei reale. » **72**

A împiedica omenirea să devină sclava mașinilor.

Fig. 58
Coperta primului volum al colecției Bauhausbücher

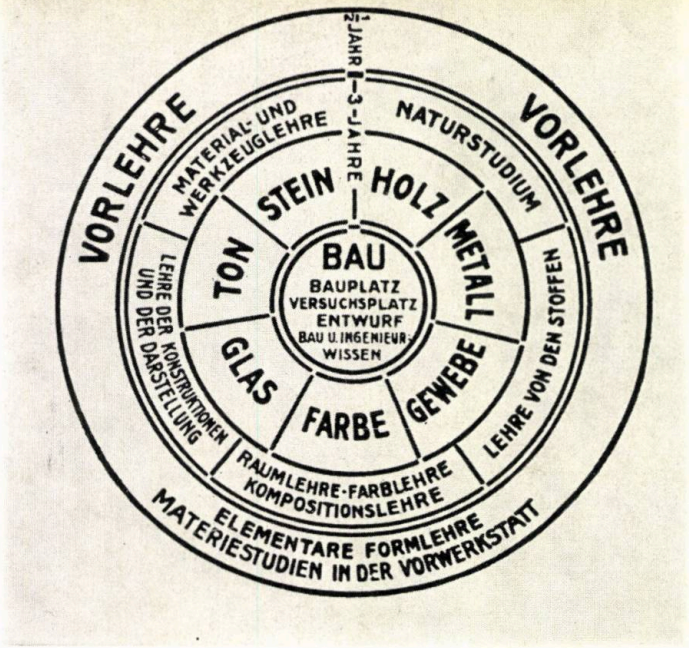

Fig. 59 Schema programului de învățămînt al Bauhaus-ului

O NOUĂ UNITATE ÎNTRE ARTE ȘI MESERII

Pornind de la aceste principii, Gropius a încercat să realizeze la Bauhaus o nouă unitate între arte și meserii, unitate pierdută în decursul evoluției societății capitaliste.

Principii noi de modelare artistică a obiectelor industriale

Aici au fost elaborate principii noi de modelare artistică a obiectelor industriale, principii care au constituit puncte de cotitură nu numai în dezvoltarea artelor decorative, dar și a arhitecturii.

În acești ani, industria, aflată la începuturile dezvoltării producției de masă, lua ca model pentru producția de serie obiectele realizate mai înainte pe cale artizanală. Dar acolo unde măiestria meșteșugarului manual — creator și totodată executant al obiectului — realiza o operă de artă, mașina producea o contrafacere impersonală, urîtă și de proastă calitate.

Mai tîrziu, ca un paleativ, industria a apelat la artiștii decoratori, însărcinîndu-i să camufleze proasta calitate a obiectului produs, printr-o decorație care să-l apropie de obiectul artizanal.

Gropius a pornit de la o analiză atentă a situației existente în acest domeniu :

Arta și producția pot fi contopite numai prin acceptarea mașinii și prin subordonarea ei rațiunii

« Cînd, în secolul XIX, produsele fabricate de mașini păreau să facă ravagii, lăsînd meșteșugarii și artiștii într-o situație de mizerie, o reacție naturală s-a făcut treptat simțită împotriva abandonării formei și a calității. Ruskin și Morris au fost primii care s-au ridicat împotriva curentului general, însă opoziția lor față de mașină nu a putut stăvili curentul. De abia după mult timp mintea înceată a celor interesați în dezvoltarea formei a sesizat că arta și producția pot fi contopite numai prin acceptarea mașinii și prin subordonarea ei rațiunii.

« Școlile de arte și meserii » pentru « artă aplicată » au luat ființă în special în Germania, însă cea mai mare parte dintre ele au corespuns numai pe jumătate menirii lor, deoarece sistemul de învățămînt era superficial, iar din punct de vedere tehnic se făcea prea mult diletantism ca să se poată realiza într-adevăr un pas înainte. Fabricile continuau să scoată cantități imense de produse prost modelate, în timp ce artiștii se zbăteau în zadar producînd desene idealiste. Nenorocirea era că nici artiștii, nici fabricanții nu reușeau să pătrundă atît de departe unul în domeniul celuilalt încît să se realizeze o fuziune a ambelor eforturi.

Pe de altă parte, o dată cu trecerea timpului, meșteșugarul începea să prezinte numai o slabă asemănare cu reprezentantul independent și puternic al culturii medievale, care deținea controlul întregii producții a timpului său și care fusese în același timp tehnician, artist și negustor. Atelierul său s-a transformat în prăvălie, procesul muncii i s-a strecurat printre degete, iar meșteșugarul a devenit negustor. Individul complex, lipsit de partea creatoare a muncii sale, a degenerat astfel într-o ființă trunchiată. Capacitatea sa de a-și educa și instrui discipolii a început să dispară, iar tinerii ucenici s-au îndreptat treptat către fabrici. Acolo, s-au văzut înconjurați

Fig. 60
Herbert Bayer: Foaia de titlu a ziarului Bauhaus-ului (nr. 1, 1928)

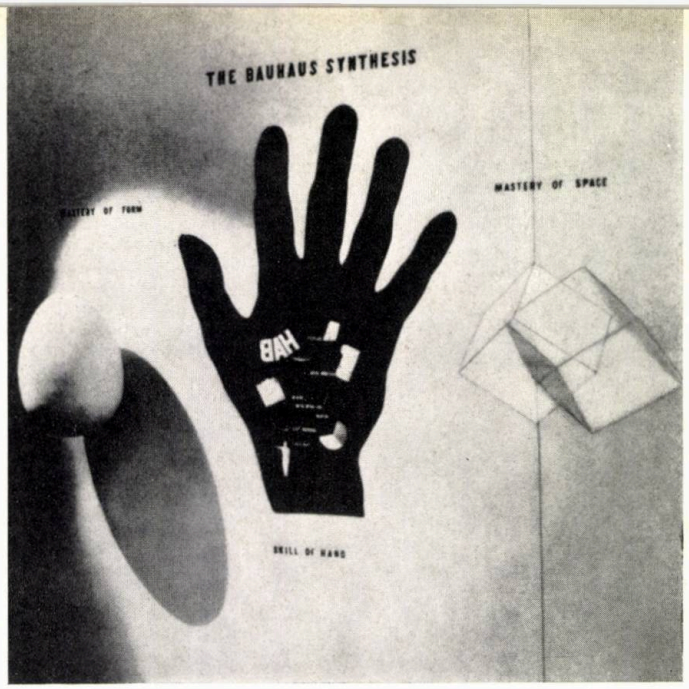

Fig. 61
Simbolul sintezei efectuate de Bauhaus: măiestria formei, abilitatea manuală, stăpînirea spațiului. Panou de Herbert Bayer la intrarea primei expoziții a Bauhaus-ului în America. Muzeul de artă modernă, New York, 1939

de o mecanizare lipsită de înțeles, care le înăbușea tendințele creatoare și plăcerea pe care o dă munca, iar dorința de a se instrui a dispărut cu repeziciune. » **73**

« Care este deosebirea dintre meșteșug și lucrul făcut la mașină ? Diferența dintre industrie și meșteșuguri constă mult mai puțin în felul uneltelor întrebuințate de fiecare, cît în diviziunea muncii în prima, și controlul nedivizat al unui singur muncitor, în cealaltă. Această restricție obligatorie a inițiativei personale constituie o amenințare pentru cultură din partea formei actuale de industrie. Singurul remediu ar fi o atitudine cu totul nouă față de muncă, atitudine care, deși bazată pe convingerea că dezvoltarea tehnicii a dovedit felul cum o formă colectivă de muncă poate duce omenirea la un randament total mai mare decît munca anarhică a individului izolat, să nu subaprecieze importanța și rolul efortului individual. Dimpotrivă, dîndu-i posibilitatea să-și ocupe locul cuvenit în activitatea întregului angrenaj, rezultatul său practic să fie chiar sporit. Această nouă atitudine nu mai vede în mașină doar un mijloc economic de a se dispensa de cît mai mulți muncitori manuali cu putință, lipsindu-i astfel de sursa lor de existență, și nici ca un mijloc de a imita lucrul de mînă, ci mai curînd ca un instrument care trebuie să elibereze pe om de munca fizică cea mai copleșitoare, ajutîndu-l să-și întărească mîna, astfel încît să-i asigure posibilitatea de a da o formă concretă impulsului său creator. Faptul că noi nu am putut încă stăpîni noile mijloace de producție și că, în consecință, avem încă de suferit de pe urma lor, nu este un argument valabil împotriva utilității lor. Problema cea mai importantă este descoperirea celui mai eficace mijloc de distribuire a energiilor creatoare în organizarea întregului proces de producție. Meșteșugarul inteligent din trecut va deveni în viitor răspunzător de munca preliminară de creație în vederea producerii bunurilor industriale. În loc să fie obligat să presteze o muncă mecanizată, la mașină, talentele sale trebuie întrebuințate pentru munca de laborator sau de construcție a uneltelor și îmbinată cu industria într-o nouă unitate productivă. În momentul de față, tînărul meșteșugar este redus, din motive economice, ori să coboare la nivelul unei simple mîini de lucru în industrie, ori să devină un executant care aduce la îndeplinire ideile altora — spre exemplu ale artiștilor desenatori. În nici un caz, el nu mai rezolvă probleme proprii.

O nouă atitudine față de muncă

Descoperirea celui mai eficace mijloc de distribuire a energiilor creatoare în organizarea întregului proces de producție

. . . Ce trebuie atunci să facem ca să dăm noii generații o perspectivă mai promițătoare asupra profesiunilor ei viitoare, de proiectanți, meseriași sau arhitecți ? Ce institute de învățămînt trebuie să creăm pentru a putea selecționa persoanele cu talente artistice și să le formăm cu ajutorul unei educații extensive, manuale și intelectuale, pentru o muncă creatoare independentă în cadrul producției industriale ? Numai în unele cazuri au fost înființate școli menite să producă acest nou tip de muncitor, capabil să întrunească calitățile artistului, tehnicianului

O nouă perspectivă profesională

Fig. 62
Scaun proiectat de Josef Albers (1929)

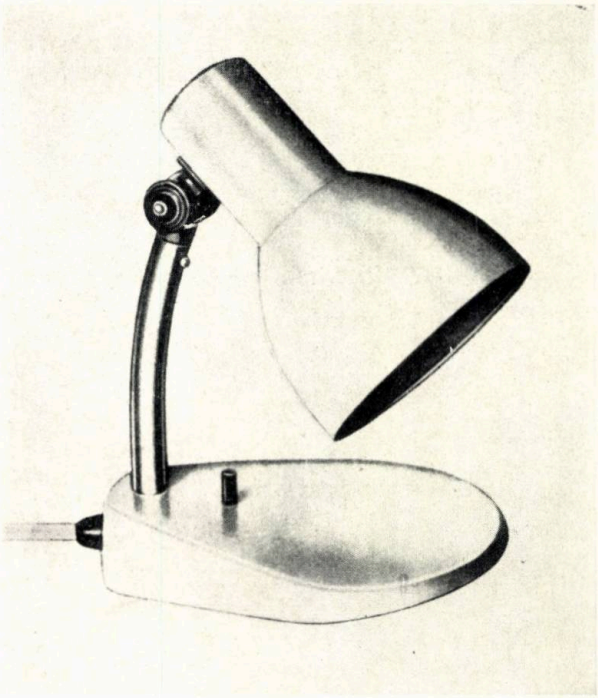

Fig. 63
Lampă de noptieră proiectată în 1927 de Marianne Brandt

și producătorului. Una dintre încercările de a redobîndi contactul cu producția și de a pregăti pe tinerii studenți, atît pentru munca manuală, cît și pentru munca mecanizată, făcîndu-i în același timp proiectanți, a fost făcută de Bauhaus. » **74**

Gropius — punînd la punct unele simplificări și răstălmăciri ale ideilor și scopurilor școlii sale — expunea astfel istoricul înființării Bauhaus-ului :

« După ce mi-am stabilit o poziție proprie în arhitectură, înainte de primul război mondial, așa cum s-a văzut în clădirea uzinei « Fagus » din anul 1911 și la expoziția Werkbund-ului din Köln din 1914, conștiința răspunderii mele în calitate de arhitect, bazată pe propriile mele reflecții, mi s-a revelat în primul război mondial, în timpul căruia au luat formă premisele mele teoretice.

După acest conflict violent, fiecare om care gîndea a simțit nevoia unei schimbări intelectuale complete. Fiecare, în propriul său domeniu de activitate, aspira să ajute la crearea unei punți între realitate și ideal. Acesta este momentul în care intensitatea misiunii arhitectului mi-a apărut pentru prima dată. Am văzut că, în primul rînd, trebuia să se deschidă arhitecturii o nouă perspectivă, dar nu puteam spera ca aceasta să se înfăptuiască numai prin propria mea contribuție arhitecturală ; ea trebuia realizată prin educarea unei noi generații de arhitecți în contact strîns cu noile mijloace de producție, într-o școală-pilot care să izbutească să dobîndească importanță și autoritate.

O nouă perspectivă arhitecturii, prin educarea unei noi generații de arhitecți, în contact strîns cu noile mijloace de producție, într-o școală-pilot

Am văzut de asemenea că pentru a face acest lucru posibil, este necesar un întreg corp de colaboratori și asistenți, care să lucreze nu ca o orchestră ce ascultă de bagheta dirijorului, ci independent, dar colaborînd pentru propășirea unei cauze comune. În consecință, am încercat să pun în lucrările mele accentul asupra unei integrări și coordonări a inclusivității și nu a exclusivității, deoarece am simțit că arta de a clădi este dependentă de munca în colectiv a unei echipe de colaboratori activi, a căror cooperare simbolizează cooperația organismului pe care îl denumim societate.

Ceea ce Bauhaus-ul a preconizat în practică a fost o cetățenie comună a tuturor formelor de muncă creatoare și interdependența lor logică în cadrul lumii moderne. Principiul nostru conducător era că proiectarea nu este nici de domeniul intelectual, nici material, ci pur și simplu o parte integrantă a vieții, necesară fiecărui om care trăiește într-o societate civilizată. Ambiția

Proiectarea, o parte integrantă a vieții

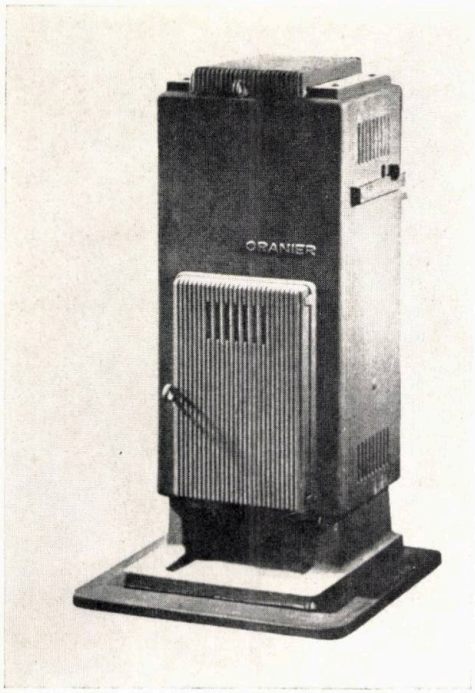

Fig. 64
Sobă de fontă desenată în 1931 de Walter Gropius. Modelul a devenit rapid cel mai solicitat din producția fabricii

Fig. 65. — Otto Rittneger: Serviciu de ceai (1924)
Fig. 66. — Theo Bogler: Garnitură de bucătărie (1923)

noastră era să-l scoatem pe artistul creator din turnul său de fildeș și să-l reintegrăm în viața reală, de muncă cotidiană, și în același timp să lărgim și să umanizăm spiritul rigid și eminamente materialist al oamenilor de afaceri. Concepția noastră despre unitatea fundamentală dintre toate genurile de proiectare și viață era în completă opoziție cu principiul « artei pentru artă » și cu filozofia atît de periculoasă ce rezulta din el — afacerile ca scop în sine.

„Să scoatem pe artistul creator din turnul său de fildeș și să-l reintegrăm în viața reală, de muncă cotidiană"

Aceasta explică de ce ne-am concentrat asupra proiectării produselor tehnice și urmăririi organice a procesului lor de producție, fapt care a dus la concluzia greșită că Bauhaus-ul ar fi întruchipat o apoteoză a raționalismului. De fapt, e adevărat că sîntem mult prea preocupați de explorarea laturilor comune dintre sferele formale și cele tehnice și de stabilirea punctelor unde acestea nu mai coincid. Standardizarea mecanismului practic al vieții nu implică transformarea individului în robot, ci dimpotrivă, eliberarea existenței sale de asemenea balasturi, astfel ca el să se poată dezvolta mai liber și la un nivel mai înalt. » **75**

Standardizarea mecanismului practic al vieții nu implică transformarea individului în robot.

Astfel, la Bauhaus, pentru prima oară, artiștii au încercat să înțeleagă industria, pentru a-i desluși legi estetice specifice. A fost închegată treptat o nouă metodă de învățămînt al artelor și arhitecturii în care distincția tradițională dintre artist și meseriaș era eliminată, în care se urmărea studierea procesului de producție industrială, pentru ca mașina să fie supusă voinței proiectantului creator. Elevii învățau totodată să cunoască natura și posibilitățile specifice fiecărui material, astfel încît mașina — considerată ca o continuare și perfecționare a uneltei manuale — să poată fi folosită cu randamentul optim.

În acest fel, educația la Bauhaus a fost îndreptată nu spre munca de meseriaș manual, ci spre dezvoltarea unui nou tip de artist, a cărei creație să treacă de la planșeta de desen la modelarea cu propria-i mînă — în lemn, fier sau argilă — a « prototipului » perfect, model-standard apt a fi preluat de industrie și trecut în producția de masă. Astfel se lichida contradicția dintre procesul de producție industrială — supus unor norme tehnologice și metode raționale și economice — și forma artizanală, născută din cu totul alte metode de muncă și frînînd de fapt producția de serie.

Pornind de la funcțiunea și destinația produselor de consum, de la cerințele proceselor tehnologice de producție, de la structura, rezistența și modul specific de prelucrare a fiecărui material, se urmărea descoperirea unor noi posibilități de expresie plastică a obiectelor, noi principii estetice care să le determine forma corespunzătoare.

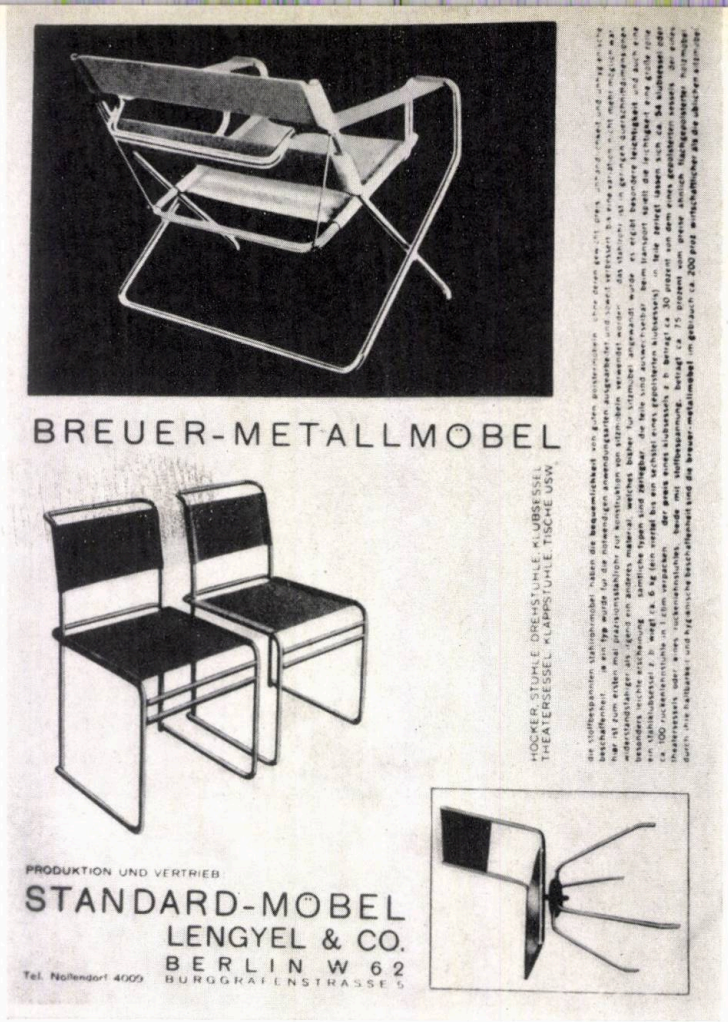

67

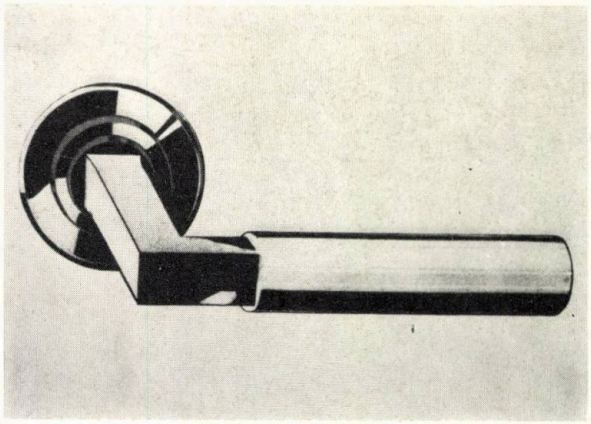

68

67 — *Mobilier metalic conceput de Marcel Breuer, executat în serie de firma « Standard-Möbel » (1928)*

68 — *Clanță de ușă (aliaj de nichel) (1922). Desenată de Walter Gropius, a fost repede standardizată, devenind un fel de simbol al Bauhaus-ului*

69 — *Walter Gropius: Mobilier de serie pentru magazinul Feder, Berlin (1929). Elementele standardizate permit diverse combinații de mobilare*

Dezvoltarea unui nou tip de artist: „industrial design"-erul

La Bauhaus se năștea o nouă activitate de creație, astăzi larg răspîndită și fără de care este de neconceput producția modernă : « industrial design»-ul și o dată cu ea, creatorul formelor produselor industriale : « industrial design»-erul.

« Designerul » de azi nu e un simplu desenator. El creează forma obiectelor în conformitate cu funcția lor și cu tehnologia de uzinare, studiază modul lor de folosire, adaptînd lucrurile oamenilor și nu invers, dînd utilului o formă estetică pe care mașina o poate executa în mod ideal, cu o perfecțiune neatinsă niciodată de meșteșugar.

ARHITECTURA, O NOUĂ SINTEZĂ A ARTELOR

Din punct de vedere al dezvoltării arhitecturii contemporane, meritele Bauhaus-ului nu sînt numai de ordin teoretic, dar în primul rînd practic. Creația arhitecturală era concepută nu ca o activitate strict individuală de « creator de fațade » ca în secolul XIX, ci ca o activitate de echipă, grupînd un număr de individualități creatoare a căror putere de creație sincronizată « poate da un potențial superior sumei muncilor îndeplinite de același număr de indivizi izolați». (Gropius).

Pentru Gropius, scopul arhitectului era să aducă la unitate complexul de probleme tehnice, sociale și plastice ale construcției.

Manifestul lansat în 1919 de Bauhaus preciza :

Scopul final al oricărei activități creatoare este construcția

« Scopul final al oricărei activități creatoare este construcția ! Ornamentarea ei constituia înainte principala preocupare a artelor plastice. Astăzi ele se complac într-o mulțumire de sine egoistă, de care vor putea fi eliberate doar printr-o colaborare conștientă a tuturor factorilor

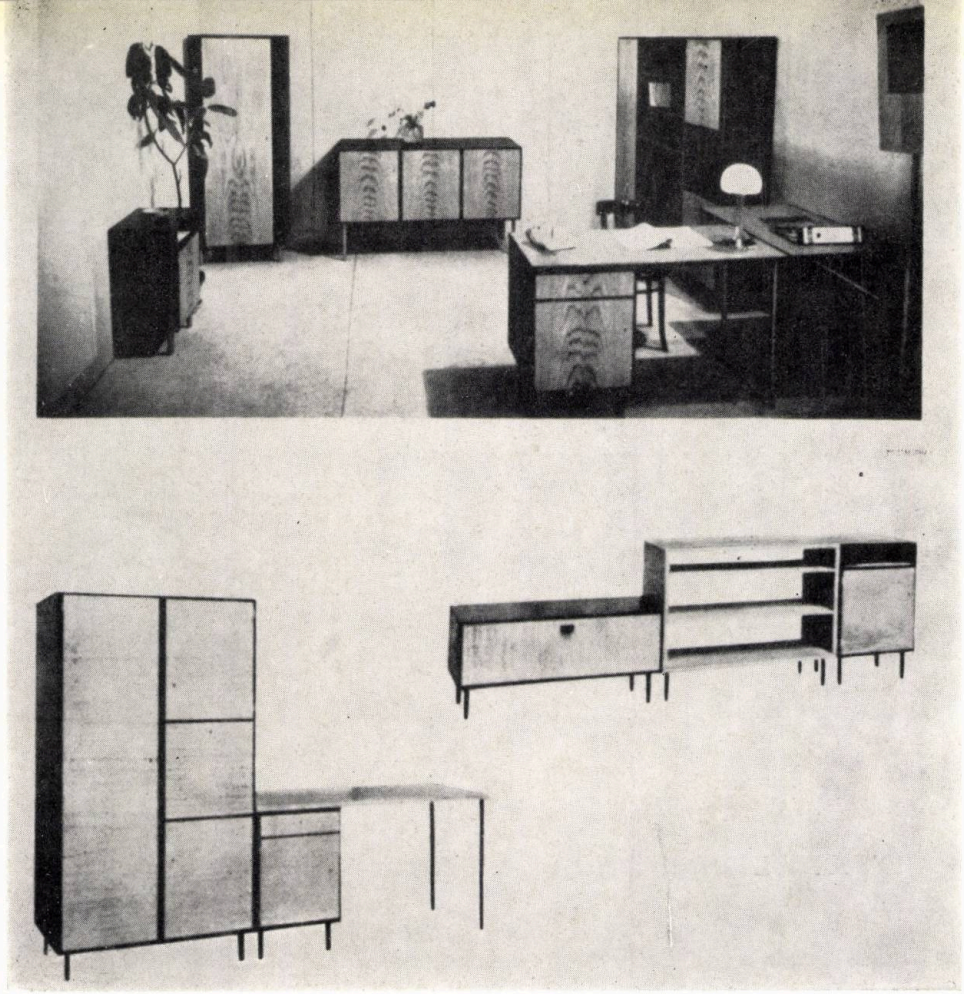

69

interesați. Arhitecților, pictorilor și sculptorilor le revine sarcina de a se strădui să cunoască și să înțeleagă din nou structura complexă a construcției în ansamblul și în părțile ei componente; atunci operele lor se vor impregna de la sine cu spiritul arhitectural pe care l-au pierdut datorită artei de salon.

Arhitecți, sculptori, pictori — cu toți trebuie să ne reîntoarcem la meșteșug !

Căci nu există o « *artă ca profesiune* ». Nu există deosebiri esențiale între artist și meșteșugar. Artistul este un meșteșugar ridicat pe o treaptă superioară. Pronia cerească permite ca în rare clipe de lumină, care scapă controlului voinței sale, în mîna lui să înflorească în mod inconștient un obiect de artă ; cunoașterea perfectă a meșteșugului este însă o condiție esențială pentru fiecare artist. Ea constituie sursa oricărei realizări creatoare.

Să formăm deci o nouă breaslă a meșteșugarilor, eliberată de vechea tendință separatistă de a ridica un zid despărțitor între clase, între artiști și meșteșugari ! Să ne unim aspirațiile, să gîndim și să creăm împreună noile construcții ale viitorului, care să întruchipeze totul : arhitectura și plastica și pictura într-o unică creație . . . »**76**

„Să ne unim și să creăm împreună noile construcții ale viitorului, care să întruchipeze totul : arhitectura și plastica și pictura într-o unică creație ...“

În primele decenii ale secolului nostru, aceste idei au fost larg acceptate de lumea artistică. În acești ani, arhitectura se dezvoltă în strînsă legătură cu artele plastice și noile curente artistice au influențat în bună măsură arhitectura, ca de pildă cubismul.

Artiștii plastici se preocupau de arhitectură. Theo van Dœsburg, Mondrian, Malevici, Georg Munch, Herbert Bayer au construit machete de arhitectură și au propus « sisteme arhitecturale », privite bineînțeles printr-o prismă exclusiv plastică. În această influență reciprocă se încerca o unificare a concepțiilor plasticienilor și arhitecților, o nouă sinteză a artelor.

Această sinteză a încercat s-o realizeze Bauhaus.

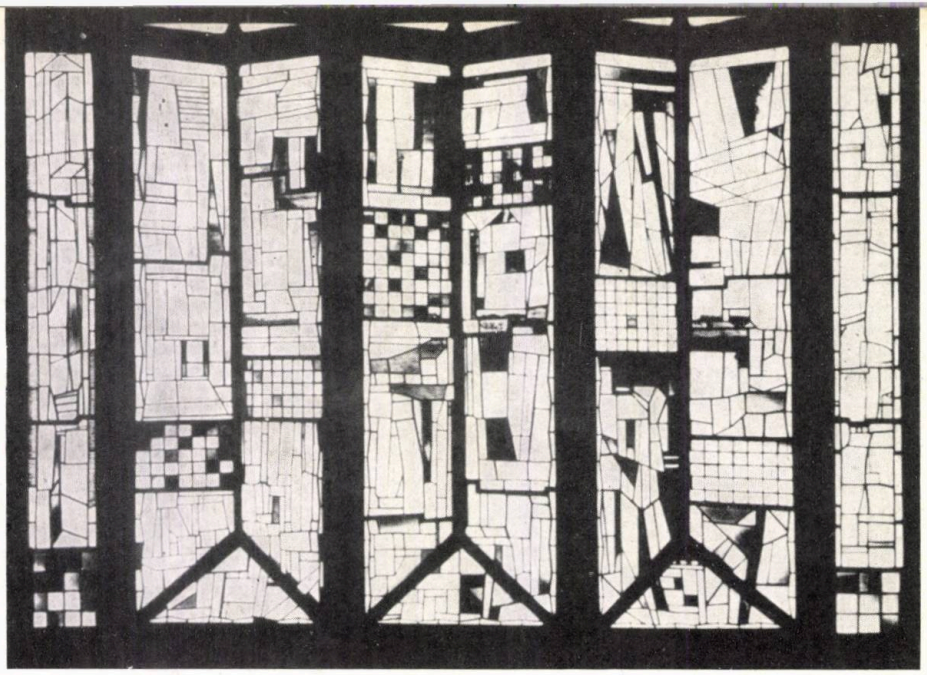

Fig. 70
Josef Albers: Vitraliu la casa scării vilei Sommerfeld (1922)

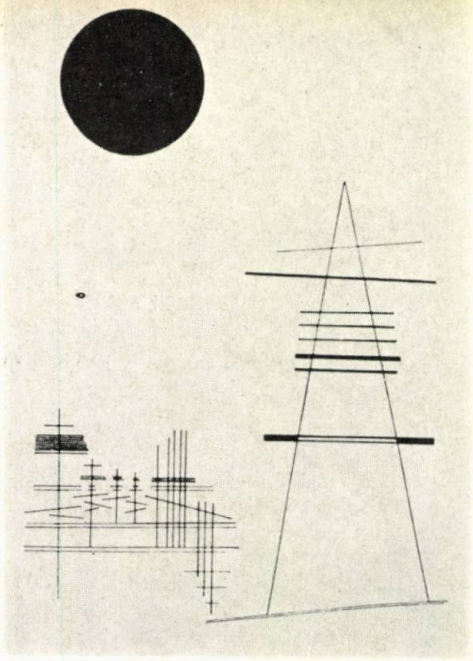

Fig. 71
Wassily Kandinsky: «Liniile subțiri sprijină poziția înaintea centrului de greutate»

ETAPELE DE DEZVOLTARE A ȘCOLII

„Das Staatliche Bauhaus Weimar"

Școala lua ființă în 1919 la Weimar, oraș în care funcționaseră sub conducerea lui Henry van de Velde o Școală de arte și meserii și o Academie de arte plastice.

Însărcinat cu reorganizarea acestor școli, Gropius le unește sub denumirea « Das Staatliche Bauhaus Weimar ». Funcționînd la Weimar pînă în 1924, școala este mutată la Dessau în 1925, ca urmare a opoziției întîmpinate din partea guvernului Thuringiei, speriat de radicalismul ideilor ei.

La Dessau, se pun la dispoziția lui Gropius fondurile necesare pentru o construcție nouă care să adăpostească școala. În 1926 Bauhaus se mută în noul său local, construit după planurile lui Gropius.

Aici Gropius a continuat să conducă școala pînă în 1928 cînd a demisionat ; la propunerea sa, conducerea a fost preluată de arhitectul Hannes Meyer pînă în anul 1930, cînd a fost înlocuit de Mies van der Rohe. Mutată în 1932 la Berlin, școala e închisă în 1933 de naziști ca fiind « o clocitoare de bolșevici ».

Perioada de la Weimar a școlii a fost de experimentări de laborator. Gropius strînsese un grup de profesori făcînd parte din avangarda considerată de « stînga » a mișcării artistice europene: Klee, Kandinsky, Feininger, Schlemmer, Moholy-Nagy etc. Uniți prin același nihilism față de trecutul și prezentul burghez, prin aceeași ură pentru academism, ei urmăreau găsirea unor noi mijloace de expresie artistică, corespunzătoare omului contemporan. La aceste tendințe, extrem de subiective, s-au adăugat încercările grupului olandez « De Stijl », în frunte cu Van Doesburg, de a influența Bauhaus-ul — considerat prea « expresionist » — pe linia cubismului.

Orașul lui Goethe și al tradițiilor clasice, Weimar, nu era locul cel mai potrivit pentru desfășurarea activității Bauhausului. Nevoit să ducă o luptă continuă pentru asigurarea fondurilor și a condițiilor sale de existență, fiind considerat de conservatori ca un mijloc de propagandă socialistă, de meseriași ca o amenințare directă a profesiunii lor, de guvernanți ca fiind prea radical, Bauhausul e nevoit să-și închidă porțile în 1925 și să-și găsească o altă reședință.

La Dessau, școala — mutată într-un nou local care era expresia desăvîrșită a tuturor concepțiilor sale — a luat un nou caracter, mai realist, purificat în bună parte de influențele expresioniste și formaliste.

Fără îndoială că lărgirea sectorului de arhitectură și preluarea unor cursuri de către absolvenți ai școlii, educați în principiile unirii artei cu problemele practicii industriale, au contribuit în mare măsură la accentuarea acestui realism și la eliberarea de căutările formale sterile.

Gropius a luptat în permanență împotriva căutărilor pur formale pe care, prin formația lor, unii din profesorii școlii încercau s-o promoveze.

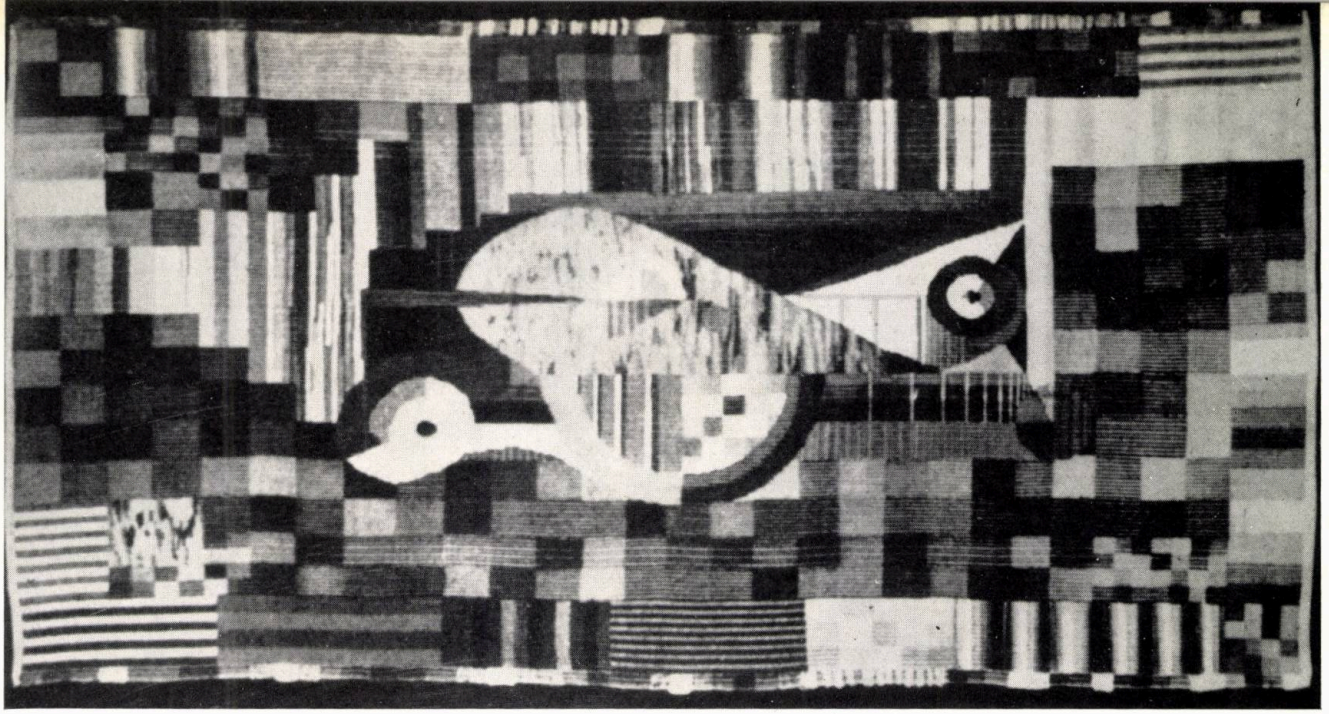

Fig. 72 — Paul Klee: Gobelin (142 × 285 cm) (1922)

Realist prin profesie, formație și temperament, Gropius declara în anul 1925 : « Noi respingem cu hotărîre, atît goana după forme noi, cît și folosirea de elemente pur decorative — fie ele nou create, fie bazate pe tradiție — dacă ele nu sînt o consecință firească a naturii obiectelor ».

În același articol, el definea astfel bazele activității grupului Bauhaus, reluînd numeroase din argumentele lui Adolf Loos:

« Grupul Bauhaus își propune să se pună în slujba dezvoltării construcției de locuințe în pas cu vremea — pornind de la simplul obiect de uz casnic pînă la locuința completă.

Convins fiind de interdependența ce trebuie să existe între locuință și obiect, grupul Bauhaus urmărește să deducă prin încercări sistematice cu caracter teoretic și aplicativ — pe tărîmul formelor, tehnologiei și economiei — alcătuirea fiecărui obiect în parte, plecînd de la funcțiunea și condiționarea sa firească.

Omul modern, care poartă haine moderne și nu vestminte istorice, are nevoie și de o locuință modernă, în pas cu vremea și echipată cu toate obiectele de uz curent ce corespund cerințelor actuale.

Obiectul este condiționat de natura sa. Pentru a-l alcătui astfel încît să funcționeze în mod corect — fie că este vorba de un vas, un scaun sau o casă — este necesar să se cerceteze în prealabil natura sa, avînd în vedere că el trebuie *să corespundă întru totul scopului, adică să-și îndeplinească funcțiunea, să fie durabil, ieftin și « frumos »*.

O asemenea cercetare fundamentală conduce la concluzia că prin folosirea hotărîtă a tuturor metodelor moderne de fabricație se pot obține structuri, materiale și forme care, rupînd-o cu formele tradiționale, produc adesea efecte neobișnuite și surprinzătoare (ca, de exemplu, modificările structurale intervenite în alcătuirea instalațiilor de încălzire și iluminat).

Aptitudinea de a crea un obiect « frumos » se bazează însă pe o cunoaștere desăvîrșită a elementelor economice, tehnice și structurale care condiționează organizarea sa. Modul în care creatorul ordonează raporturile dintre masele, materialele și culorile obiectului creat este elementul care conferă acestuia aspectul specific. Valoarea spirituală rezidă în *raporturile dimensionale* ale acestei ordonări și nu în adăugirea de profile sau ornamente decorative.

Fig. 73
Oskar Schlemmer: Exemple pentru modificarea corpului omenesc în vederea unui costum de scenă

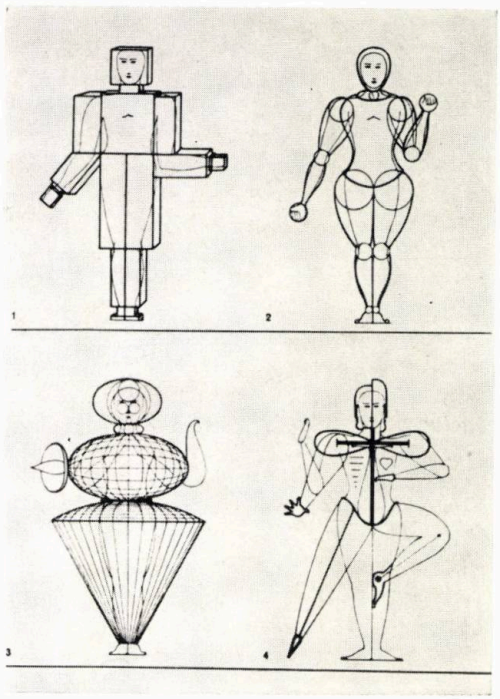

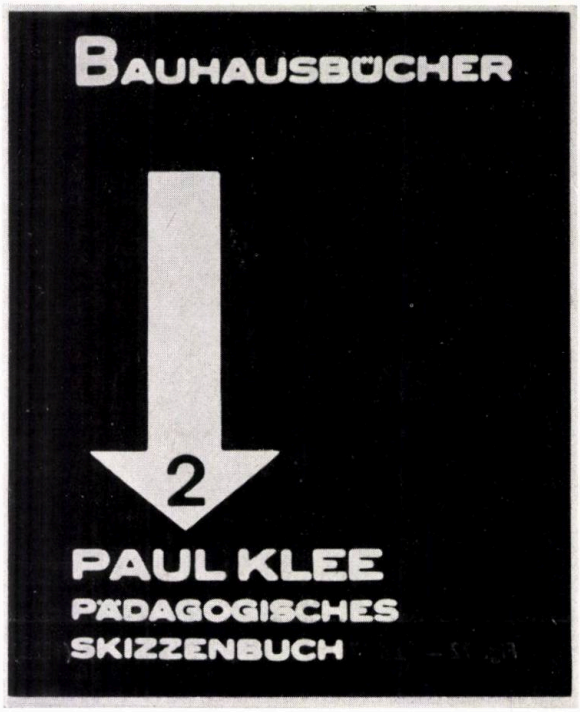

Fig. 74, 75 — Coperți desenate de Moholy-Nagy pentru Bauhausbücher

O legătură organică cu prezentul, o nouă concepție creatoare

Numai printr-un contact neîntrerupt cu progresul tehnic, cu noile tipuri de materiale și structuri își poate însuși omul aptitudinile necesare pentru a realiza *o legătură organică* cu prezentul și a dezvolta pe această bază *o nouă concepție creatoare* :

Acceptarea hotărîtă a mediului ambiant alcătuit din mașini și vehicule.

Determinarea organică a structurii obiectelor ținînd seama de legitatea lor condiționată de contemporaneitate și fără a introduce ornamente romantice și nesincere.

Limitarea la forme și culori fundamentale tipice și pe înțelesul tuturor.

Simplitate în diversitate, utilizare economicoasă a spațiilor, materialelor, timpului și fondurilor.

Tipizarea, o necesitate socială

Realizarea de *tipuri* de obiecte de uz curent constituie o necesitate socială. Cerințele majorității oamenilor sînt, în linii mari, aceleași. Locuințele și obiectele de uz casnic intră în categoria c biectelor ce satisfac consumul de masă, astfel încît proiectarea lor ține mai degrabă de logică decît de pasiune. Mașina care creează tipuri este un mijloc eficace de punere în valoare a unor agenți mecanici auxiliari — aburul și energia electrică — eliberîndu-l astfel pe om de munca fizică necesară satisfacerii propriilor sale cerințe și punîndu-i la dispoziție un sortiment de produse de serie mai ieftine și mai bune decît cele fabricate manual. Înrobirea omului prin tipizare este tot atît de puțin de temut ca și totala uniformizare a îmbrăcămintii sub imperiul modei. În pofida uniformizării și tipizării diverselor părți componente, omului i se păstrează suficiente posibilități pentru variații personale. Datorită concurenței naturale, numărul de tipuri disponibile pentru unul și același obiect va fi totdeauna suficient de mare pentru a-i permite fiecăruia în parte să-și aleagă modelul ce i se potrivește cel mai bine.

Atelierele grupului Bauhaus sînt în principal *laboratoare* în care se elaborează cu atenție și se îmbunătățesc continuu modelele unor produse caracteristice epocii noastre.

Formarea unui tip nou de colaboratori pentru industrie și cooperație

Grupul Bauhaus urmărește să formeze în aceste laboratoare un tip astăzi încă necunoscut de colaboratori pentru industrie și cooperație și care să aibă în egală măsură cunoștințe de tehnologie și proiectare.

Țelul final — realizarea unor modele tipizate care să satisfacă toate cerințele tehnologice și structurale — presupune o selecționare a celor mai buni creatori, dispunînd de o vastă cultură și de o formație temeinică în ce privește atît practica de atelier, cît și cunoașterea precisă a bazelor structurale și mecanice ale proiectării și alcătuirii elementelor.

TABLOU CRONOLOGIC

1919 — *aprilie:* *Walter Gropius înființează « Institutul de stat Bauhaus din Weimar ».*
Manifestul Bauhaus.
Gropius invită pe Feininger care lucrează la Bauhaus pînă în 1933, Itten (pînă în 1923) și Marcks (pînă în 1924).

1929 *Gropius invită pe Paul Klee (pînă în 1931), Schlemmer (pînă în 1929) și Muche (pînă în 1927).*
Dr. E. Herfurth publică primul pamflet împotriva grupului Bauhaus.

1921 *Gropius și A. Meyer realizează Casa Sommerfeld, Berlin-Dahlem.*
Theo van Doesburg face o vizită la Bauhaus.

1922 *Gropius invită pe Kandinsky (pînă în 1933).*
Țesătoria Bauhaus execută un gobelin după proiectul lui Paul Klee.

30 sept. *Premieră cu « Baletul triadic » de Schlemmer la Stuttgart.*

1923 *« Institutul de stat Bauhaus 1919—1923 » (prima publicație de mare tiraj a grupului Bauhaus).*
Itten părăsește grupul Bauhaus.
Gropius invită pe Moholy-Nagy (pînă în 1928).
Schlemmer preia conducerea teatrului Bauhaus.
Expoziția Paul Klee la Berna.
Gropius: Arta și tehnica — o nouă unitate.
Gropius și A. Meyer: Reconstrucția teatrului din Jena.
Muche și A. Meyer: Casa experimentală « Im Horn » din Weimar (proiectul unui « Ansamblu de locuințe Bauhaus »).
Prima mare expoziție Bauhaus — Weimar (iulie — septembrie).

15—19 aug.: *Săptămîna Bauhaus de la Weimar; prezentarea « Baletului triadic » de Schlemmer.*

23 nov.: *Reichswehr-ul face o percheziție la Gropius, care este suspectat de « activitate subversivă ».*

1924 *Se înființează cercul « Prietenii grupului Bauhaus » avînd în consiliul de conducere pe Peter Behrens, Alfred Einstein, Oscar Kokoschka, Marc Chagall, H. Eulenberg, Gerhardt Hauptmann, Franz Werfel, Arnold Schönberg.*
Expoziția Paul Klee la New York.
Kandinsky, Klee, Feininger și Jawlensky alcătuiesc grupul « Cei patru albaștri ».
Dr. Ing. Nonn publică prima sa scriere defăimătoare la adresa grupului Bauhaus.
Situația grupului Bauhaus din Weimar devine insuportabilă.

26 dec.: *Pentru a preveni desființarea Institutului de către oficialități, conducerea Bauhaus declară institutul închis.*

1925 *Expoziție Bauhaus la Basel.*

24 martie: *Parlamentul local din Dessau decide preluarea Institutului Bauhaus.*
Apariția cărților editate de Bauhaus (pînă în 1930 au apărut 14 cărți; colectivul redacțional: W. Gropius și L. Moholy-Nagy care răspundea și de prezentarea grafică).
Marcel Breuer proiectează primele piese de mobilier metalic.
Albers (pînă în 1933), Bayer (pînă în 1928), Scheper (pînă în 1933) și Schmidt (pînă în 1932) sînt cooptați în corpul profesoral.

1926 *Institutul Bauhaus se mută la Dessau.*
Malewici face o vizită lui Bauhaus.
Gropius proiectează clădirea Bauhaus și locuințele profesorilor.

octombrie: *Institutul Bauhaus este recunoscut de către stat ca « Școală superioară de proiectare ».*

4 decembrie: *Inaugurarea noii clădiri a Bauhaus-ului.*
Apare primul număr al revistei Bauhaus (pînă în 1931).
Gropius proiectează: Ansamblul de locuințe « Dessau — Törten » (pînă în 1928; continuat de Hannes Meyer în 1928—1930).
« Baletul triadic » este prezentat la Donaueschingen (muzica de Hindemith).
« Anhalter Woche » și « Bürgerverein » duc o campanie lipsită de scrupule împotriva grupului Bauhaus.

1927 *Gropius numește pe Hannes Meyer ca șef al Secției de arhitectură.*
Gropius: Birouri la Dessau, Proiectul pentru teatrul total al lui Piscator.
Grupul Bauhaus se află în centrul luptelor electorale din Dessau.

1928 *Gropius părăsește institutul Bauhaus. Hannes Meyer devine director (pînă la 1 august 1930).*
H. Meyer: Școala unională a Uniunii generale a sindicatelor germane de la Bernau, lîngă Berlin (execuția pînă în 1930).
Herbert Bayer: Coperta primului număr (anul 2) al revistei Bauhaus

1929 *Hilbersheimer (pînă în 1933) și Peterhans (pînă în 1933) devin membri ai corpului profesoral.*

1930 — *1 aug.:* *Magistratul orașului Dessau licențiază pe Hannes Meyer pentru « metode marxiste de predare ».*
H. Meyer pleacă în Uniunea Sovietică împreună cu un mic grup.

octombrie: *Mies van der Rohe preia conducerea Institutului Bauhaus.*
Grupul de studenți comuniști editează o revistă: « Bauhaus-Sprachrohr der Studierenden »

1931 *Paul Klee părăsește grupul Bauhaus (dînd curs invitației provenite din partea Academiei din Düsseldorf).*
Mies van der Rohe: Casă la expoziția de construcții din Berlin.
Hilbersheimer: Proiect de locuințe tip.

1932 — *21 ian.:* *Naziștii cer pentru prima oară consiliului comunal închiderea și demolarea Institutului Bauhaus.*

22 aug.: *La cererea fracțiunii naziste, consiliul comunal decide închiderea Institutului Bauhaus, fără a ține seama de voturile comuniștilor și ale primarului.*
Bauhaus se mută la Berlin-Steglitz, devenind o instituție particulară.

1933 — *11 apr.:* *Poliția și SA ocupă sediul Bauhaus: Institutul este închis.*

27 iul.: *Colegiul profesorilor hotărăște în mod oficial dizolvarea, actul fiind semnat de Mies van der Rohe, Kandinsky, Albers, Hilbersheimer, Peterhans, Reich, W. Walther.*

(Cf. Lothar Lang, Das Bauhaus 1919—1933, Berlin 1966)

Cunoașterea metodelor producției de serie

Chiar dacă modelele se execută manual, constructorii de modele trebuie să fie perfect familiarizați și cu metodele mecanizate de fabricație în serie, care se deosebesc de cele meșteșugărești. Particularitățile mașinii dezvoltă o categorie proprie, nouă, de « veridic» și «frumos»; imitarea ilogică cu ajutorul mașinii a produselor meșteșugărești poartă însă totdeauna amprenta surogatului.

Grupul Bauhaus este de părere că antagonismul dintre meșteșug și industrie rezidă mai puțin în deosebirile dintre produse cît mai degrabă în caracterul *unitar*, respectiv *divizat* al muncii. Meșteșugul și industria sînt însă într-o continuă apropiere reciprocă. Metodele meșteșugărești din trecut s-au modificat, cele viitoare se vor desfășura în noi tipuri de unități productive și vor deveni purtătoare ale *activității de experimentare puse în slujba producției industriale*. Cercetările cu caracter speculativ din atelierele-laborator vor fi astfel în măsură să realizeze modelele-tip folosite în cadrul activității de producție în fabrici.

Modelele create în atelierele Bauhaus sînt multiplicate în alte întreprinderi cu care atelierele păstrează un contact permanent.

Producția grupului Bauhaus nu face deci concurență industriei sau meșteșugarilor, ci reprezintă mai degrabă un nou factor constructiv pentru acestea. Grupul Bauhaus formează cadre calificate pentru munca de creație, destinate activității practice în economie și producție și pe care le preiau ulterior unitățile industriale și meșteșugărești.

Lupta împotriva surogatelor, muncii de proastă calitate și a diletantismului meșteșugăresc

Produsele de serie realizate după modele create de grupul Bauhaus vor putea deveni competitive numai cu condiția folosirii tuturor mijloacelor economice moderne de tipizare (producția industrială de serie) și atingerii unui anumit volum de desfacere. Prin toate mijloacele disponibile se combate pericolul unei diminuări a calității produselor — în ce privește materialele și finisajul — față de modelele inițiate. *Grupul Bauhaus combate surogatele, munca de proastă calitate și diletantismul meșteșugăresc și luptă pentru o muncă de calitate de un tip nou.*» **77**

ORIGINEA TEXTELOR

• 70 — Walter Gropius, Dezvoltarea construcțiilor industriale moderne, în « Jahrbuch des Deutschen Werkbundes, 1913 » (cit. în Industriebau, nr. 4/1963). • 71 — W. Gropius, Der Architekt in Spiegel der Zeit, în revista « Der Architekt » nr. 9/1961). • 72 — Walter Gropius, The New Architecture and the Bauhaus, Faber, London, 1935 (cit. n Scope of total Architecture). • 73 — Idem 72 • 74 75 — Idem 72 • 76 — Herbert Bayer, Walter Gropius, Ise Gropius : Bauhaus 1919—1928, Verlag Gerd Hatje, Stuttgart, 1955, pg. 16. • 77 — Walter Gropius, Grundsätze der Bauhausproduktion, în Bauhausbücher nr. 7, Albert Langen Verlag, München, 1925

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI
TRANSPORTURI

PROIECTEAZĂ:

- porturi
- drumuri
- poduri
- aeroporturi

THE INSTITUTE OF DESIGN OF TRANSPORT EQUIPMENT AND SPECIAL TRANSPORT CONSTRUCTIONS

DESIGNS:

- harbours
- roads
- bridges
- airports

38, Blvd Dinicu Golescu
Telephone 18,28,77 — Bucharest — Romania

40538
LEI 20

Taxele poştale plătite în numerar conf. aprobării D.G.P. 10/8020 din 22 XII. 1966

ELABOREAZĂ STUDII ŞI DOCUMENTAŢII TEHNICE

PRIVIND:

- Alimentarea cu apă şi canalizarea oraşelor şi satelor
- Circulaţia generală în oraşe şi în zona preorăşenească
- Transportul în comun
- Salubritatea centrelor populate
- Suprafeţe destinate pentru agrement şi cultură
- Reţele de distribuţie şi staţii de reglaj pentru gaze

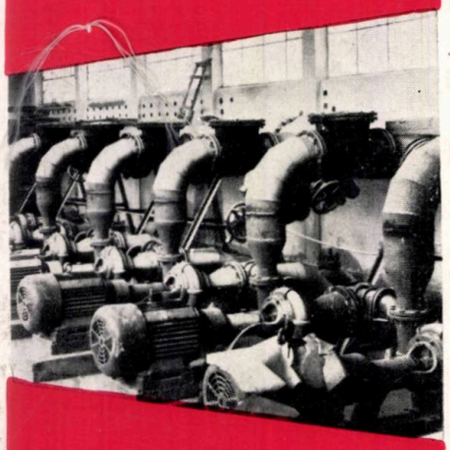

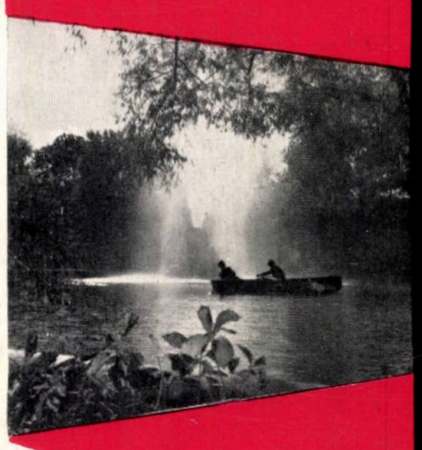

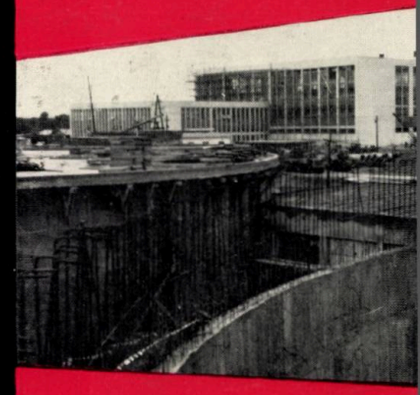

IPGC

INSTITUTUL DE PROIECTARE A CONSTRUCŢIILOR ŞI INSTALAŢIILOR DE GOSPODARIE COMUNALĂ

BUCUREŞTI – STR. SNAGOV Nr. 44 – RAION 30 DECEMBRIE, TELEFON Nr. 11.78.50

arhitectura 1967 6

OFFERS:

● furniture suites ● period furniture ● modern occasional furniture ● period occasional furniture ● bentwood chairs ● joinery chairs ● folding chairs ● stools ● parts of furniture ● doors ● windows ● prefab houses ● camping cabins ● packagings (beechwood, beer barrels, fittings for beechwood barrels, various models of beechwood barrels for packing fruit and vegetables) ● sports articles: boats javelins, disks, skis, sledges, etc. ● woodcraft, caskets, bibelots, bowls, plates, vases, statuettes, etc. ● household wooden utensils: trenchers, coat hangers, planks, choppers, broomsticks, handles for tools, etc. ● matches

Imports: ● exotic wood

TEHNO FOREST EXPORT

14, Magistrala Nord-Sud
Bucharest — Romania P.O.B.: 4822
International telephone: 69; Telex: 399
Cables: Tehnoforest — Bucharest

COLEGIUL DE REDACȚIE
prof. arh. M. ALIFANTI
arh. M. BERCOVICI
dr. arh. M. CAFFÉ
prof. arh. M. LOCAR
ing. A. LUPESCU
arh M. MELICSON
(redactor șef)
arh. C. MOȘINSCHI
arh. GH. PAVLU
prof. arh. G. PETRAȘCU

arhitectura

ANUL XV — nr. 109

ORGAN AL UNIUNII ARHITECȚILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ȘI AL COMITETULUI DE STAT PENTRU CONSTRUCȚII, ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE

1967 6

• LE IXe CONGRÈS DE L'UNION INTERNATIONALE DES ARCHITECTES—PRAGUE 1967 — **• AL IX-LEA CONGRES AL UNIUNII INTERNAȚIONALE A ARHITECȚILOR — PRAGA IULIE 1967**

Prof. Gustav Gusti, architecte — 2 Prof. arh. Gustav Gusti

L'HOMME, LE MILIEU, L'ARCHITECTURE — OMUL, MEDIUL, ARHITECTURA

LES TRAVAUX DE LA COMMISSION PERMANENTE D'URBANISME À PRAGUE ET LA RÈUNION DES URBANISTES À BRATISLAVA—JUILLET 1967 — 8 LUCRĂRILE COMISIEI PERMANENTE DE URBANISM LA PRAGA ȘI ÎNTÎLNIREA URBANIȘTILOR LA BRATISLAVA — IULIE 1967

* * * — 10 * * *

RÉSOLUTION DU CONGRÈS — REZOLUȚIA CELUI DE-AL IX-LEA CONGRES AL U.I.A.

• EXPOSITIONS — **• EXPOZIȚII**

Heinz Novac, architecte — 13 Arh. Heinz Novac

PARTICIPATION DE LA ROUMANIE À PLUSIEURS EXPOSITIONS ET FOIRES INTERNATIONALES EN 1967 — EXPOZIȚII ROMÂNEȘTI LA TÎRGURI ȘI EXPOZIȚII INTERNAȚIONALE ÎN ANUL 1967

• CONCOURS — **• CONCURSURI**

Architecte Anton Moisesco, maître de conférences — 30 Conf. arh. Anton Moisescu

CONCOURS POUR L'AMÉNAGEMENT DE LA PLACE UNIRII, À FOCȘANI — CONCURSUL PENTRU SISTEMATIZAREA PIEȚEI UNIRII DIN FOCȘANI

• LES AUTEURS DES PROJETS PRIMÉS NOUS PARLENT — **• NE VORBESC AUTORII PROIECTELOR PREMIATE**

Ludovic Staadecker, architecte — 41 Arh. Ludovic Staadecker

ENCORE UNE FOIS SUR LES CONCOURS EN GÉNÉRAL — DIN NOU DESPRE CONCURSURI ÎN GENERAL

Constantin Rulea, Gheorghe Nadrag, architectes — 42 Arh. Constantin Rulea, arh. Gheorghe Nadrag

UNE «PLAQUE TOURNANTE» DE LA CIRCULATION PIÉTONIÈRE — O « PLACĂ TURNANTĂ » A CIRCULAȚIEI PIETONALE

Sefchi Lutfi, architecte — 43 Arh. Sefchi Lutfi

CORRÉLATION DES EXIGENCES ÉCONOMIQUES AVEC CELLES D'ORIENTATION DE LA PLACE — CORELAREA CERINȚELOR ECONOMICE CU CELE DE ORIENTARE A PIEȚEI

Dinu Gheorghiu, Gabriel Cristea, architectes — 43 Arh. Dinu Gheorghiu, arh. Gabriel Cristea

LE THÈME N'A PAS CONDUIT À LA SOLUTION DU CENTRE SOCIAL — TEMA NU A DUS LA REZOLVAREA CENTRULUI CIVIC

• NOUVELLES RÉALISATIONS — 44 **• NOI REALIZĂRI**

• THÉORIE ET HISTOIRE DE L'ARCHITECTURE — **• TEORIA ȘI ISTORIA ARHITECTURII**

Prof. Marcel Locar, architecte — 46 Prof. arh. Marcel Locar

L'ARCHITECTE ALEXANDRU ORASCO (1817—1894) — ARHITECTUL ALEXANDRU ORĂSCU (1817 — 1894)

Marcel Melicson, architecte — Arh. Marcel Melicson

FICHES FOUR UNE HISTOIRE DE LA PENSÉE ARCHITECTURALE CONTEMPORAINE (VI) — FIȘE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE (VI)

• CHRONIQUE DES LIVRES — 52 **• RECENZII**

• CHRONIQUE DE L'U.A. — 55 **• CRONICA U. A.**

• CHRONIQUE DE L'U.I.A. — **• U.I.A. INFORMAȚII**

• SOMMAIRE GÉNÉRAL DE L'ANNÉE 1967 — **• SUMAR GENERAL PE ANUL 1967**

Coperta: Standul românesc la Expoziția internațională «Ideal Home» — Londra 1967

prof. arh. gustav gusti
vicepreşedinte al C.S.C.A.S.

omul, mediul, arhitectura

O străveche şi binecunoscută formulare a sensului activităţii arhitecturale — valabilă şi în zilele noastre — defineşte acest domeniu de creaţie umană drept «arta de a construi». Dar cu toată valabilitatea în timp a acestei sintetice definiţii, are loc o continuă modificare a însuşi obiectului ei de referinţă — construcţia. Într-adevăr, se înregistrează istoriceşte mereu noi transformări cantitative şi calitative ale cadrului construit, impuse de dezvoltarea civilizaţiei umane, ceea ce implică o neîncetată lărgire, atît în adîncime cît şi în suprafaţă, a sferei de preocupări ce revin arhitecturii.

De la clădirea — modestă sau reprezentativă — ce a fost considerată chiar şi pînă într-un trecut nu prea îndepărtat ca un obiect de sine stătător şi ca atare într-o relativă independenţă faţă de mediul înconjurător, arhitectura contemporană a trecut — preluînd spre rezolvare tematici de o crescîndă amploare şi cu un conţinut profund social — la abordarea unor probleme tot mai complexe, privind mari ansambluri de locuit, structuri urbane sau organisme teritoriale. În aceste condiţii, clădirea este astăzi considerată ca o parte componentă şi organică a întregului de care aparţine, cu care se intercondiţionează şi în a cărui disciplină se integrează. În centrul preocupărilor arhitecturale — pe plan mondial — locul principal este deţinut ca atare de marile ansambluri, considerate la nivel urbanistic.

Numai rezolvată la o astfel de scară, arhitectura poate contribui la armonizarea cerinţelor individului cu interesele şi posibilităţile întregii societăţi, la valorificarea mediului natural şi la edificarea raţională a mediului construit, în vederea ridicării continue a condiţiilor de viaţă ale populaţiei. Numai în acest fel, arhitectura este în măsură să contribuie la realizarea unui mediu uman adecvat, capabil să asigure — în condiţiile progresului social, al tehnicii şi al ştiinţelor — premise favorabile pentru progresul întregii omeniri.

Datorită necesităţii de a considera obiectul creaţiei arhitecturale la această treaptă cuprinzătoare, urbanismul poate fi considerat cu drept cuvînt — aşa cum a fost exprimat şi în raportul principal la cel de-al IX-lea Congres al U.I.A. — drept strategia arhitecturii. Iar scopul precumpănitor al acestei strategii constă din însumarea străduinţelor

AL UNIUNII INTERNAȚIONALE A ARHITECȚILOR

PRAGA — IULIE 1967

colective și multispecializate în vederea determinării particularităților și modului în care urmează a se constitui mediul uman optim. Cele mai înainte arătate explică tematica Congresului al IX-lea al U.I.A., desfășurat la Praga în iulie 1967 : arhitectura și mediul uman.

Din raportul principal, din cele 5 rapoarte ale secțiilor de lucru — structura modului de așezare a populației în teritoriu, patrimoniul istoric și lumea modernă, mediul rezidențial, industria și mediul de muncă, omul și ambianța de viață — din răspunsurile furnizate în urma anchetei organizate de U.I.A. pe plan internațional, precum și din dezbaterile desfășurate cu prilejul acestei întîlniri, a reieșit necesitatea stringentă a unor confruntări largi de opinii privind această tematică, avînd în vedere tot mai numeroasele fenomene negative ce se înregistrează astăzi în lume și care afectează condițiile de viață ale oamenilor, în procesul spontan și accelerat de construire a așezărilor.

Prin abordarea unei astfel de teme, de mare sinteză, complexitate și răspundere, Congresul a demonstrat încă o dată că Uniunea Internațională a Arhitecților știe să se orienteze în nenumăratele tematici ce frămîntă contemporaneitatea, să selecteze și să propună căi de rezolvare a problemelor majore, în care arhitectul — în calitate de coordonator al multiplelor discipline ce concură la închegarea acestui fenomen — poate contribui la crearea unor mai bune condiții pentru ameliorarea mediului uman.

Raportul principal al Congresului, prezentat de arh. Jiri Novotny (R.S. Cehoslovacă), atrage atenția asupra faptului că analiza critică și atotcuprinzătoare a acțiunii complexe pe care civilizația umană o desfășoară asupra mediului natural, geografic și biologic, constituie o necesitate stringentă. În comparație cu numai cîteva decenii în urmă, posibilitatea ca omul social să influențeze nemijlocit asupra structurii și înfățișării planetei noastre a sporit și s-a diversificat în asemenea proporții, încît, în zilele noastre, dar mai ales într-un viitor nu prea îndepărtat, acțiunile umane trebuie neapărat supuse unui control eficient, iar efectul acestora unei aprofundate analize critice.

Cu toate deosebirile existente ca nivel de echipare, posibilități economice și tehnice, mod de trai, tradiții și particularități etnografice, ritmuri și proporții de dezvoltare, evoluția rapidă a tuturor continentelor și țărilor este un fapt evident. Dar activitățile oamenilor îndreptate în mod spontan sau conștient către imprimarea unor modificări ale mediului natural, respectiv pentru transformarea calitativă a cadrului construit în concordanță cu noile cerințe, reprezintă o armă foarte tăioasă, care, mînuită chiar cu cele mai bune intenții, ar putea avea, imediat sau într-un viitor mai îndepărtat, urmări negative, în cazul cînd nu se dispune de o metodologie științific fundamentată. Prevederea de a nu se dăuna, de a nu se frîna prin acțiuni pripite, conjuncturale și definitiv materializate, unele direcții și acțiuni de dezvoltare, imprevizibile azi, dar conturabile mîine, ar trebui să constituie grija atentă a tuturor celor care sînt chemați să contribuie la coordonarea eforturilor colectivităților umane în acest domeniu de activitate creatoare.

Tot astfel cum omul este produsul mediului natural înconjurător, tot așa și activitatea umană acționează concomitent asupra mediului natural. Puține sînt laturile acestui mediu și ale relațiilor om-natură în care efectul intervențiilor colectivității umane să nu se facă simțit. Istoria civilizației materiale omenești prezintă, în ultimă instanță, tocmai desfășurarea cronologică a unor astfel de intervenții continue asupra naturii. În analiza acestor intervenții trebuie să se țină seama neapărat de faptul că viața, reproducerea și progresul speciei umane depinde, în primul rînd, de factorii de bază ai mediului natural și anume de sol, apă și atmosferă.

« Solul », cuprinzînd doar cca 30% din suprafața globului pămîntesc, reprezintă o primă constantă care condiționează nemijlocit viața și dezvoltarea umanității. Din această suprafață globală, aproape 57% reprezintă în prezent, pe toate continentele, suprafața utilizată în agricultură și acoperită de păduri, iar productivitatea muncii de valorificare a solului diferă în limite atît de mari de la o țară la alta, încît concluziile nu pot fi generalizate. Cu toată sporirea continuă a producției agricole, necesitatea unei ocupări tot mai depline a solului și a unei intensificări a culturii agricole crește pe plan mondial. Totodată, ca

urmare a scoaterii succesive din circuitul agricol a unor suprafețe necesare pentru industrie, orașe, căi de comunicație și rețele tehnice diferite, se intensifică fenomene contradictorii. Anual, mor de foame pe glob 60 milioane de oameni, iar datele furnizate de Organizația mondială pentru agricultură și alimentație indică o gravă criză a alimentației ce este preliminată în jurul anului 1980, față de care programele mondiale preconizate pentru preîntîmpinarea acesteia nu reprezintă decît un palid paleativ.

În ceea ce privește factorul « apă », trebuie scos în evidență faptul că repartiția geografică a resurselor naturale, indispensabile vieții și a căror utilizare intensivă abia a început, are două aspecte primordiale : inegalitatea proporției diferitelor resurse naturale și nejudicioasa repartiție teritorială a acestor resurse și a populației. Astfel, din cele 1 361 milioane km^3 de apă existentă pe planetă, apa potabilă reprezintă doar 2%. Resursele naturale de apă potabilă au rămas practic aceleași ca și în urmă cu cîteva mii de ani, cu toate că populația a crescut în ultimele două milenii de 16 ori, iar consumul de apă pe cap de locuitor a sporit vertiginos. În anul 1915, consumul de apă în țările industriale era în medie de 60 litri pe zi, pe cap de locuitor, pentru ca în anul 1965 el să ajungă la 500—700 litri pe zi, pe cap de locuitor. Astăzi, aproape 200 milioane de oameni suferă cronic de lipsă de apă, iar alte 500 milioane sînt atinse de maladii și efectele grave datorită consumului de apă poluată, contaminată, improprie. Se prevede către sfîrșitul secolului o criză mondială a apei potabile, ceea ce va necesita o acțiune concentrată de gospodărire cît mai judicioasă a acestui prețios factor natural, precum și o preocupare intensă pentru potabilizarea apelor mărilor și oceanelor. Îndeosebi, în condițiile în care industria și agricultura modernă devin mari consumatoare de apă, acest factor se transformă sub ochii noștri dintr-o resursă naturală, aflată la discreția omului, într-o materie primă industrială de valoare capitală și de importanță vitală.

A treia constantă a existenței umane — «atmosfera» — nu este nici ea mai bine stăpînită decît celelalte două. Măsurile de protecție a acesteia față de nocivitățile eliminate în aer de către întreprinderi industriale, termocentrale, autovehicule și multe alte asemenea surse sînt sporadice, limitate și strict locale, neexistînd o politică coordonată, de perspectivă, pentru anihilarea emanațiilor nocive existente și pentru împiedicarea amplificării lor sau a formării altora.

La intersecția pe numeroase planuri a celor trei constante ale existenței umane — solul, apa și atmosfera —, cu dinamica formelor de așezare în teritoriu a locuitorilor acestei planete, își găsește locul urbanismul contemporan, care încearcă, din ce în ce mai eficient și mai coordonat, dacă nu să dea un răspuns și o soluționare imediată tuturor problemelor, să creeze cel puțin cadrul necesar pentru a putea ulterior să contribuie la rezolvarea lor. Pentru necesități imprevizibile sau insuficient conturate astăzi sau pentru care nu avem încă mijloacele tehnice sau economice de realizare, studiile urbanistice trebuie să justifice rezervarea unor spații, în așezări sau în afara lor, pentru a se evita definitivarea unor astfel de organizări teritoriale care ulterior ar putea da naștere unor stînjeniri grave între funcțiunile fundamentale de producție și de locuire, între diferitele zone și rețele urbane sau regionale. Într-o perioadă, în care posibilitățile tehnice și materiale ale societății se amplifică într-un ritm cu o intensitate deosebit de mare, apare necesitatea stringentă de a sublinia faptul că în raporturile fundamentale ale omului cu natura s-au ivit și mai ales se întrevăd pericolele reale ale consecințelor negative ale acțiunii «civilizatoare». Asemenea efecte au existat și în trecut, dar niciodată influența colectivității umane n-a fost atît de multilaterală și de profundă ca acum. Metabolismul general al planetei cere ca această prevedere să se concretizeze în analize și programe vaste de acțiune, care să împiedice degradări și procese ireversibile, imposibil de îndreptat în viitor.

Caracterul conștient, deliberat, al construcției complexe a mediului uman — constituit din mediul construit integrat mediului natural valorificat de om —, în care se desfășoară întreaga existență a populației globului, s-a accentuat în ultima perioadă de timp. Aceasta nu numai ca urmare a presiunii demografice și a urbanizării ce se desfășoară în ritm triplu față de cel al sporului natural, ci și ca o consecință a progresului social, a obligativității de a asigura o satisfacere tot mai largă a necesităților de muncă, de trai, de cultură și aprovizionare, de transport, recreare, contemplare, turism etc. În acest sens se impune o structurare a proporției celor trei sectoare de activitate ce se referă la diviziunea muncii sociale, respectiv a sectorului primar — legat de activitatea de producție agricolă —, secundar — legat de alte ocupațiuni de producție industrială și neagricolă — și terțiar — cuprinzînd activitățile care nu au legătură directă cu activitatea productivă și care se referă cu precădere la procesul de deservire multilaterală a populației. Acestea pot fi cuprinse în două categorii principale de funcții sociale, intercondiționate, referindu-se la :

— activitatea productivă a omului : agricultura, industria, meșteșugurile, cercetarea științifică și alte asemenea ;

— desfășurarea traiului omului : locuitul, serviciile și prestațiile publice, cultura, preocupările de natură psihică și fizică etc.

Considerînd în acest fel preocupările umane, se dă curs unei situații care, de fapt, cu implicații mai mult sau mai puțin clare, își croiește o afirmare evidentă în ultimele cîteva decenii. Este vorba de rolul tot mai important pe care viața modernă îl acordă grupei așa-numitelor activități terțiare. Statisticile internaționale indică, pe măsura progresului social și a dezvoltării științei și tehnicii, precum și a lărgirii aplicativității lor în industrie și agricultură, o sporire lentă dar constantă și mereu amplificată a populației din sectorul denumit de «servicii». Acest lucru este evident nu numai în marile orașe unde numărul celor ce muncesc în activități care nu au legătură directă cu producția se apropie de 25%—30% din totalul populației active, ci și în orașele mici și mijlocii și chiar în agricultură.

Definind urbanismul ca o sinteză de discipline tehnice, organizatorice și estetice, conlucrînd în vederea vastei acțiuni de organizare a cadrului general de viață a oamenilor, în spiritul unei necontenite perfecționări a acestuia, accentul pus pe dezvoltarea tot mai amplă a serviciilor este prezentat și ca o soluție generală, în măsură să poată absorbi atît sporul natural al populației, așa-numita explozie demografică, cît și reducerea treptată dar simțitoare, care se va accentua în perspectivă, a numărului de activi necesari în ramurile productive, îndeosebi în agricultură.

Raportul subliniază faptul că această orientare a depășit astăzi stadiul disputelor cu caracter teoretic și că ea constituie un program de activitate practică, atît pentru soluționarea unor probleme urbanistice și demografice legate de lichidarea subdezvoltării, a șomajului în țările în curs de dezvoltare, cît și un puternic tonic dat economiei țărilor relativ avansate.

Dezvoltarea și creșterea ponderii părții populației active în sectorul serviciilor este de mare actualitate și în țara noastră. Chiar și în mediul rural se vor crea, prin sporirea acestor tipuri de activități, atît o cuprindere a deservirilor impuse de o continuă ridicare a nivelului de viață, cît și cadrul organizat pentru o utilizare a disponibilului forței de muncă pe măsură ce acesta va apărea. Acțiunea de sistematizare a localităților rurale precum și a teritoriului național, în vederea determinării unor noi delimitări teritorial-administrative — comune, orașe, municipii și județe — va trebui să cuprindă și aceste noi elemente tematice, prevăzute a intra în acțiune într-o apropiată perspectivă.

În raportul principal și în discuțiile purtate de către delegați ai diferitelor țări, printre care și reprezentanți de seamă ai arhitecturii și urbanismului din țările capitaliste dezvoltate, s-a confirmat o ten-

dință tot mai accentuată de elaborare a planurilor complexe de sistematizare teritorială, pe etape lungi. În acest sens s-a subliniat necesara corelare cu prevederile unei planificări ce va trebui să cuprindă întreaga economie națională. Este interesant de arătat că, pe lîngă țările socialiste în care planificarea constituie o legitate și un instrument atotcuprinzător de organizare a economiei, care include și sistematizarea teritoriului, în țările capitaliste s-a ajuns de asemenea la concluzia că studiile de sistematizare, atît de necesare, nu vor putea fi fundamentate decît pe baza unei prevederi clare și de lungă durată, privind dezvoltarea economică.

Raportul mai enunță, fără a insista pe aceste aspecte, unele probleme privind creația urbanistică, compoziția orașelor și a zonelor centrale, legătura dintre tradiție și inovație, dintre vechi și nou, dintre tendințele înnoitoare — corespunzătoare unor funcționalități moderne ale orașului — și caracterul conservator, în sensul larg al cuvîntului, cuprinzînd tot ceea ce există ca fond moștenit. În încheiere se acordă o apreciere înaltă rolului arhitecților și urbaniștilor în activitatea de construire a mediului uman.

Rapoartele secundare, prezentate în secțiile de lucru, oglindesc în linii mari cîteva din preocupările fundamentale ale arhitecturii și urbanismului contemporan. Deși inegale, atît în conceperea problemelor expuse, cît și în profunzime, aceste rapoarte — mai concrete decît raportul principal — conturează și mai pregnant orientarea pe plan urbanistic a lucrărilor întregului Congres.

În raportul privind soluționarea problemelor legate de structura formelor de așezare a populației în teritoriu, arh. Nicolai Ullas (U.R.S.S.) califică uriașul efort ce se desfășoară pe plan mondial pentru satisfacerea necesarului de locuințe ca o caracteristică esențială nu numai a urbanismului și arhitecturii contemporane, ci și a întregii dezvoltări economice din această etapă. După ce reia teze și date cunoscute, cu referire la procentul de urbanizare și la prognozele O.N.U. privind situația apreciată pentru sfîrșitul secolului nostru și începutul celui următor, raportul trece în revistă neajunsurile conurbanizării, a formațiunilor urbane cu peste 1 milion locuitori, al căror număr trece în prezent de 130, cu tendință de sporire și în viitor. Se afirmă că procesul de aglomerare și concentrare a populației urbane este obiectiv și se subliniază posibilitățile de a cuprinde acest proces fie prin crearea în viitor a unor noi formațiuni urbane mari și foarte mari, fie — în paralel — prin urbanizarea unor teritorii ample capabile să preia sporul populației urbane și să-l organizeze în localități noi sau complet reconstruite.

Probleme noi nu se ridică numai în legătură cu tipurile și structura rețelelor de localități, ci chiar cu modul de organizare a fiecărui oraș în parte, în condițiile în care sînt previzibile repartiții complet schimbate între cele trei sectoare în care se divide populația activă. La un grad preliminat de urbanizare, de cca 80% din totalul populației, în jurul anului 2 000, se apreciază o redistribuire în proporție de 10—10—80 procente între sectorul primar, secundar și terțiar, cu toate consecințele care decurg de aici. Dacă s-ar lua în considerație doar această ipoteză și încă ar apărea ca necesară o concepție total diferită, în ce privește zonificarea orașelor și în special a organizării zonelor de locuit și a zonelor centrale, precum și o reconsiderare a rețelelor de orașe, ținînd seama de întrepătrunderea funcțiilor și relațiilor dintre acestea.

Creșterea mobilității populației, a gradului de motorizare, a vitezei și capacității transportului în comun, obligă de asemenea la o nouă organizare a rețelei de circulație în orașe și în teritoriu, atît pentru persoane, cît și pentru diferite produse, spre a se putea realiza o maximă economie de energie, de fonduri și de timp. Totodată, se conturează — ca o problemă de studiu și de acțiune practică dar de lungă durată — metodologia ștergerii treptate a diferențelor de confort și dotare dintre localitățile urbane și rurale. De aici, izvorăște ca o consecință nevoia abordării diferențiate a acțiunii urbanistice între cele două medii — urban și rural —, pentru a elimina treptat disproporțiile actuale și rămînerea în urmă a satului față de oraș.

Analiza succintă a principalelor direcții de cercetare și proiectare în mai multe țări indică o diversitate destul de pronunțată, atît a obiectivelor propuse, cît și a metodelor preconizate. Cu toată această diversitate, pot fi însă desprinse unele linii directive comune, care conturează probleme de mare interes și în jurul cărora gravitează actuala problematică a urbanismului.

Astfel a fost abandonată ideea de a stabili o unică mărime optimă a orașului, ca suprafață și ca populație, datorită atît marii varietăți a situațiilor întîlnite, cît și considerentului teoretic al lărgirii noțiunii de optim. Noțiunea de optimizare a devenit mult mai cuprinzătoare, incluzînd indicatori de conținut, care s-ar referi la profilul social-economic, la mărimea populației, structura zonelor de muncă și a zonelor de locuit, la spațiile verzi și zonele de odihnă, rețelele de circulație și de echipare complexă, la măsurile pentru eliminarea nocivităților etc.

Cu privire la zonele de locuit, concluzia principală care se desprinde este abordarea diferențiată a problemelor, astfel încît să se poată obține totodată stabilitatea și suplețea necesară. O anumită suplețe a soluțiilor trebuie avută în vedere îndeosebi pentru a etapiza luarea unor decizii asupra unor necesități viitoare insuficient de clar conturate în prezent, dar pe care evoluția organismului urban le va preciza și concretiza. De aceea, rezervarea de spații și posibilități de amenajări ulterioare reprezintă o măsură rațională, în cazul tuturor studiilor de urbanism. Acest lucru nu exclude, ci dimpotrivă implică executarea unor amenajări experimentale cu caracter pilot, precum și considerarea critică a tot ceea ce se realizează în acest domeniu. Scara problemelor noi este comună tuturor țărilor și ea determină pentru urbanismul contemporan un mod nou de abordare și soluționare, care poate fi formulat succint prin previziune, planificare și utilizarea judicioasă a întregii suprafețe a teritoriului. Urbanizarea, ca proces mondial și de mare anvergură, este abia la început și trebuie să fie îndreptată în mod deosebit pe făgașul unei repartizări științifice a populației în teritoriu, în rețele echilibrate de așezări.

Marile prefaceri petrecute în viața orașelor și cele previzibile pînă la sfîrșitul secolului ridică cu acuitate și problema patrimoniului istoric, arhitectural și urbanistic, al conservării și punerii lui în valoare. În raportul « Patrimoniul istoric și lumea modernă», prezentat de către arh. Bernard Vitry (Franța), se reia definiția adoptată la cel de-al II-lea Congres mondial al arhitecților și tehnicienilor specializați în restaurarea monumentelor istorice (Veneția—1964), care aprecia că noțiunea de monument istoric se referă, atît la creația arhitecturală izolată, cît și la ambianța cadrului construit înconjurător, ce poartă mărturia unei civilizații, a unei evoluții semnificative sau a unui eveniment istoric. În această accepțiune cuprinzătoare, politica de păstrare și punere în valoare a monumentelor capătă o amploare mult mai mare, implicînd un sistem de acțiuni coordonate, pentru care este necesară adoptarea unui întreg program de lucru, pe plan mondial și național.

Prima acțiune ar consta în inventarierea acestor monumente, urmînd ca apoi să se stabilească cadrul legal al protecției ce trebuie asigurate. Inventarierea presupune stabilirea unor criterii precise de clasificare și apreciere a valorilor acestor monumente, pentru a putea păstra ceea ce este cu adevărat prețios, în limita posibilităților economice și tehnice aflate la dispoziția fiecărei administrații. Păstrarea monumentelor presupune o intervenție tehnică atentă, în scopul de a se evita

degradarea ; dar ea trebuie, în măsura posibilului, să nu altereze caracterul original al operei. Sfera de cuprindere a acestor probleme se lărgește, referindu-se nu numai la clădiri izolate, ci și la cartierele vechi, la ambianța acestora, cu toate consecințele legate de circulația modernă, de rentabilitatea scoaterii din circuitul orașului a unor suprafețe construite sau de teren, etc.

Făcînd o succintă trecere în revistă a principalelor preocupări și soluții adoptate în diferite țări în această privință, raportul indică o serie de principii care ar trebui să stea la baza acțiunii de păstrare-restaurare a monumentelor și zonelor istorice. Este respinsă ideea unor cartiere-muzeu, cu funcție exclusiv turistică, și este subliniată necesitatea atribuirii unui rol activ fiecărei zone istorice, în viața localității, fără a deprecia monumentele.

O a doua acțiune, cea de conservare, prezintă o serie de aspecte avînd de multe ori un caracter tehnic. Ceea ce interesează însă este spiritul în care ea trebuie făcută. Cu unicul scop de a sublinia ceea ce este mai valoros și fără a face imixtiuni în creația artistică, restaurările, consolidările, reparațiile pot utiliza, bine înțeles, tehnici și procedee moderne, tocmai pentru a asigura monumentului o păstrare mai bună și de durată mai lungă. Mutările și deplasările de clădiri sînt acceptabile doar în cazurile în care nu există altă soluție. De regulă, un alt amplasament alterează valoarea inițială ; totuși mutarea este preferabilă distrugerii monumentului.

O a treia acțiune se referă la protecție și trebuie să capete de asemenea un caracter legal. Experiența dovedește că legile pentru apărarea monumentelor sînt indispensabile, deoarece creează condițiile care asigură menținerea și întreținerea lor. În același timp aceste legi pot acorda și sprijinul material necesar, fără de care această acțiune este imposibil de realizat. Este evident faptul că, într-o epocă în care evoluția este extrem de rapidă, există toate premisele ca o ruptură completă între trecut și viitor să se petreacă, chiar și fără voia noastră. Din punct de vedere arhitectural, dacă acest lucru s-ar petrece, tot ceea ce este unic, tot ceea ce s-a creat cu uriașe strădanii în cursul a cîtorva milenii, ar fi iremediabil compromis, dacă nu prin distrugere fizică atunci prin uitare și nepăsare. Un program eficient al conservării a tot ceea ce este valoros va putea permanentiza o mărturie a ceea ce s-a creat de către înaintași și va avea drept scop principal să asigure coexistența trecutului și prezentului, legătura prezentului cu viitorul apropiat și îndepărtat.

În final, cea mai eficientă măsură de protecție — mai ales în cazul unor ansambluri arhitecturale — și care ar constitui de altfel ultima etapă a acestui sistem de acțiuni, ar fi așa numita « reanimare.» Aceasta ar consta din utilizarea în continuare a monumentului sau a ansamblului, prin preluarea unor funcții noi în condițiile unei exploatări raționale, dublate de măsuri eficiente de protecție. Transformarea în muzeu nu este totdeauna o soluție și nu poate fi aplicată mai ales cînd este vorba de cartiere orășenești. Lucrul se complică în primul rînd pentru că funcțiunile inițiale s-au pierdut și modificat. În asemenea situații se impun corecții, uneori importante, chiar dacă acestea nu sînt rentabile, urmărindu-se nu o eficiență economică imediată ci o valorificare rațională de durată a unor valori de cultură. Circulația turistică în creștere și dorința vizitatorilor de a cunoaște mereu alte țări, regiuni, locuri, permite — ca o caracteristică a epocii noastre — și o cuprindere în circuitul turistic a fondului arhitectural al monumentelor istorice.

Raportul dedicat « Mediului rezidențial », prezentat de arh. Mikko Mansikka (Finlanda), face în prima parte o enumerare a principalelor linii directoare ale evoluției și soluționării construcției de locuințe. Raportorul afirmă, pe bună dreptate, că este vorba de una din problemele de cea mai mare stringență, de o importanță socială deosebită și cu mari implicații economice, tehnice și urbanistice, în întreaga lume, apreciind că față de anul 1963, cînd U.I.A. a dezbătut la Havana această problemă fundamentală a lumii contemporane, o serie de tendințe subliniate atunci s-a materializat în ultimii ani. Raportorul se referă în primul rînd la existența în multe țări a unui inventar exact al necesităților, ceea ce reprezintă doar un prim pas, dar un prim pas absolut necesar în pornirea acțiunii.

Remarcînd primejdia aplicării unor programe de construcții exclusiv de locuințe, fără o coordonare cu relizarea celorlalte dotări necesare zonelor de locuit, se arată că în unele țări echilibrul — și așa precar — între locuire, aprovizionare, muncă și mai ales dotări social-culturale și de recreație, a fost rupt, ceea ce creează noi probleme sociale. Aceste fenomene dovedesc necesitatea studiilor urbanistice care să preceadă execuția marilor ansambluri de locuințe. În orașele mari și foarte mari, pentru a combate supraconcentrarea, se recomandă o descentralizare a zonelor de locuit, fără a dăuna densităților, care asigură exploatarea eficientă a terenului și a dotărilor. Se recomandă un sistem urban închegat, bazat pe sistematizarea dinamică a structurii orașelor, alcătuit din mai multe așa-numite subsisteme complexe, care să conțină nu numai locuințele, ci și locurile de muncă, de odihnă și recreație, instalațiile de transport și de aprovizionare. Se ridică încă o dată problema precizării principiilor de funcționare a unităților de vecinătate, respectiv a unor complexe urbane care tind să se structureze la dimensiuni tot mai mari, precum și necesitatea asigurării unei strînse coordonări funcționale a acestora la nivelul orașului.

Abordînd problema stabilității și flexibilității structurii zonelor de locuit, se enunță o concepție prin care aceste două noțiuni devin complementare. Flexibilitatea unor elemente ale structurii trebuie să fie asigurată într-un anumit grad, în măsura în care aceasta ar reprezenta posibilitatea schimbării pe parcurs a utilizării unor terenuri sau chiar clădiri de dotări, în cadrul cartierelor rezidențiale, pe măsura modificării sau a apariției unor noi funcțiuni, în prezent neconturate dar care în viitor pot deveni imperative.

În ceea ce privește « Industria și mediul de muncă », raportul prezentat de arh. Olga Minary (R.P.Ungară) menționează că societatea contemporană este martora unor procese complexe și contradictorii. Dezvoltarea industrială, care reprezintă cea mai răspîndită formă de manifestare a colectivităților umane pentru valorificarea superioară a resurselor naturale, în mod multilateral și eficient, implică creșterea teritorială a orașului, rezervarea de spații mari pentru zone de producție și depozitare, o rețea de căi de comunicație proprie, alimentări speciale cu apă, energie, asigurarea unor instalații sau amenajări de combatere a nocivităților, etc. În condițiile unei crescînde concentrări teritoriale și a implicațiilor negative ce decurg, corolarul acestei situații obiective constă în scoaterea treptată din orașe a industriilor. Acest lucru reprezintă însă, concomitent, lungirea distanțelor de parcurs pentru zeci de mii de salariați, timp suplimentar consumat pentru transport la locul de muncă, cheltuieli importante pentru executarea și întreținerea căilor și mijloacelor de circulație, incomoditate, etc. În același timp, pe lîngă acest proces de dispersare, sîntem martori și ai unui fenomen contrar. Aplicarea celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii în industrie, automatizarea și etanșeizarea unor procese tehnologice determină posibilități și implicit tendințe noi de concentrare a industriei și aducerea acestor complexe în imediata apropiere a zonelor rezidențiale, cu toate avantajele pe care o asemenea amplasare le oferă. Urbanismul contemporan, mai ales în prevederile de largă perspectivă, trebuie să țină seama de această orientare, de acest cuplu de forțe contradictorii, cu caracter totodată convergent și divergent, și să reanalizeze cea mai rațională amplasare a unor noi zone industriale, cîntărind toate avantajele și dezavantajele ce decurg.

Totodată, trebuie subliniat că industria începe să acționeze nu numai în mediul urban, ci și în mediul rural. Date culese în numeroase țări reflectă — o dată cu intensificarea continuă a exploatării agricole a solului — apariția a tot mai numeroase industrii de valorificare a produselor agricole, în imediata apropiere a locului de producție. Paralel cu scăderea ponderii populației ocupate în agricultură, apare ca evidentă și tendința de «industrializare rurală», care exprimă trecerea lentă dar sigură a unei părți a populației rurale în ocupații neagricole, ceea ce reprezintă în fond baza economică a procesului de urbanizare a așezărilor rurale.

Flexibilitatea soluțiilor ce urmează a fi adoptate în rezolvările urbanistice trebuie să acționeze și în acest domeniu, cuprinzînd fenomene contradictorii, dar coexistente: pe de o parte, concentrarea industriilor în zone mari preorășenești și chiar centralizarea în orașe a unor noi întreprinderi lipsite de nocivități mari și care nu implică un trafic intens de circulație, în paralel cu o largă descentralizare și amplasare a unor industrii în localități urbane mici și mijlocii, precum și în sate.

Raportul subliniază faptul că dezvoltarea industriei, forma cea mai modernă de organizare a activității economice a societății, continuă să joace un rol important, fundamental, în repartiția populației și implicit în soluționarea problemelor de bază ale urbanismului. În același timp se subliniază faptul că formele concrete ale amplasării industriei se diversifică, ca urmare a apariției unor tehnologii noi, și că progresul științific și tehnic mai are încă infinite rezerve în legătură cu ritmul și direcția de dezvoltare a întreprinderilor industriale.

În sfîrșit, în raportul privind « Omul și ambianța de viață », prezentat de Percy Johnson-Marshall (Anglia), se subliniază că, în accepția modernă, natura reprezintă de asemenea un mediu organizat, supus intervenției și dorințelor omului. Așa fiind, între om și natură trebuie să existe relații armonioase și neantagonice. În marile țări industrializate există însă o tendință, mai limitată poate în prezent dar totuși virulentă, de distrugere și devastare conștientă sau inconștientă a naturii. În aceste condiții se impune ca planurile de sistematizare regională să aibă ca obiectiv, în afară de prevederile curente de dezvoltare teritorială, de stabilire a unor amplasamente, de organizare a rețelei de localități, etc., și un plan complex de încadrare armonioasă a tot ceea ce se construiește în cadrul natural, în vederea determinării unei viguroase discipline privind respectarea peisajului. Acest lucru nu presupune o atitudine fetișistă față de natură, ci una activă, transformatoare, în sensul întăririi și completării acelor trăsături care asigură și permit echilibrul ecologic, uman, precum și creării acestor condiții, acolo unde ele nu există.

Ca urmare, apare ca necesară completarea echipelor de urbanism cu « sistematizatorul de peisaj », respectiv pregătirea și calificarea unor astfel de specialiști, ale căror atribuții se referă la o gamă întreagă de aspecte: modul de integrare în teritoriu a rețelelor de telecomunicații, căi ferate, autostrăzi, șosele, hoteluri, moteluri, stații de carburanți, linii de înaltă tensiune, dotări specifice stațiunilor de munte, aeroporturi, eliporturi, canale, amenajări portuare diferite, precum și multe altele, legate nemijlocit de cruțarea, respectiv de valorificarea peisajului.

De asemenea, apare ca necesară și combaterea teoretică și lichidarea în practică a concepției după care ar exista un mediu artificial, creație a civilizației umane, și care s-ar afla la antipodul celui natural, pe care îl neagă și îl anihilează. Realizările existente, atît cele bune, cît și cele negative, denotă, dimpotrivă, o asemenea împletire între mediul construit și cel natural, încît numai contopirea lor într-un tot armonios, în măsura în care există preocupări și competență, ar putea să genereze rezultatul dorit. Intervenția deliberată, nu numai în acțiunea de cruțare a peisajului natural dar și în aceea de reparare a greșelilor săvîrșite împotriva acestuia, este absolut necesară. Nu trebuie uitat însă că intervențiile omului asupra mediului natural, cu foarte rare excepții, s-au axat în special în ultima sută de ani, în primul rînd, pe utilități imediate, fără a ține seama de viitor. În acest context se poate afirma că cel mai periculos « parazit » pentru natură este în prezent omul civilizat.

Tendința de «deconectare» a omului contemporan, de evadare din cadrul construit al marilor orașe către natură, s-a transformat într-un adevărat exod uman, care, la sfîrșit de săptămînă, aglomerează circulația și nu face altceva decît să deplaseze marile densități din orașe în zonele de odihnă, ce devin total insuficiente și chiar mai obositoare decît însuși mediul citadin sau de lucru. Soluțiile ce trebuie preconizate se referă la amenajări integrale ale teritoriilor preorășenești, cu dotări sociale și spații verzi întinse pe mari suprafețe, care să permită o contopire odihnitoare a omului cu natura și nu o devastare a acesteia de către om. Dar totodată, ameliorarea condițiilor de viață ale societății contemporane se poate face și prin asigurarea pătrunderii naturii în cadrul de fiecare zi, de locuire și de muncă, al omului. Experiențe, limitate din păcate, cu rezultate încurajatoare însă, există, dar sînt rezultatul unor sporadice și limitate acordări de mijloace tehnice, financiare și organizatorice. În mod curent, natura și raporturile ei cu societatea sînt încă lăsate pe ultimul plan. Această realitate se răzbună în primul rînd împotriva oamenilor, care, lipsiți în viața de fiecare zi de influențele binefăcătoare ale naturii, sub toate aspectele — biologice și psihice —, se resimt și suferă. Întoarcerea cu fața spre natură nu înseamnă abandonarea civilizației, ci o adevărată recucerire a civilizației, în care natura să fie pretutindeni repusă în drepturile ei în orașe, în locurile de muncă, în locurile de joacă pentru copii și chiar în locuințe.

Trecînd peste inevitabila repetare a unor teze în diferitele rapoarte, pot fi totuși subliniate cîteva probleme esențiale, care prezintă un interes deosebit, atît pentru cunoașterea gîndirii urbanistice contemporane, cît și pentru declanșarea unor studii viitoare.

Atît locuințele și industria, cît și mediul natural trebuie să concure la realizarea unui echilibru între necesitățile extrem de dinamice ale colectivităților umane și structurile, relativ statice, ale cadrului construit al omului. Orice rupere a acestei corelații duce fie la rămîneri în urmă ale cadrului construit, cauzînd daune populației și producției, fie la gigantism sau viziuni utopice, cu consecințele inerente legate de astfel de concepții.

Problemele complexe ce ar putea să se ivească, datorită nevoilor diverse ale oamenilor (materializate prin tipuri variate de dotări și deserviri) în condițiile unor crescînde concentrări teritoriale, pe de o parte, conexarea zonei de locuire cu zona de muncă (în măsura posibilului — evitîndu-se interferențele negative reciproce) pe de altă parte, precum și închegarea tuturor acestora într-o amenajare teritorială unitară, organică (care să rezolve contradicțiile dintre forțele centrifuge și centripete ce acționează concomitent), sînt posibil a fi atenuate, dacă nu chiar total eliminate, printr-o structură policentrică, considerată în sistem, a orașului modern. Se va putea realiza astfel evitarea deplasărilor inutile și încrucișate ale populației și se va obține (nu dintr-o dată, ci în etape succesive) o descentralizare teritorială a formelor de așezare a populației și implicit a zonelor de producție și de deservire.

Autorii rapoartelor, fiecare în domeniul specialității respective, indică în general o unică soluție de principiu ce trebuie în mod consecvent urmărită: eliminarea structurii nefaste a tipului de oraș-metropolă. Soluțiile vor putea fi diferite, dar metoda eficientă ce va

trebui să fie aplicată constă tocmai în adoptarea principiului policentrismului, diversificînd dotările și spațiile recreative la toate eșaloanele unităților urbanistice complexe. Realizările cîtorva din orașele scandinave permit obținerea unei imagini mai clare a acestui principiu important, care necesită a fi prelucrat, adoptat și extins.

Promovarea unor soluții flexibile, deci nu închegarea definitivă a organismelor urbane, ci prevederea unor spații de rezervă și a unui potențial latent de adaptare, de completare, de schimbare și redotare a zonelor de locuit și a celor industriale, constituie de asemenea o concluzie a rapoartelor. Acest mod de prevedere a unui viitor, poate mai apropiat sau mai îndepărtat, asupra căruia dispunem de o cunoaștere insuficientă în prezent, nu trebuie privit ca o dovadă de nepu-

tință și de pasivitate, ci ca o concepție dialectică, permițînd — fie unor aceloraşi creatori, fie succesorilor lor — introducerea treptată a unor corecturi și modificări, poate chiar substanțiale dar nu esențiale, pentru a repune în fiecare etapă organismul așezării în concordanță deplină cu noile funcții ce se vor impune a fi cuprinse.

Această maleabilitate, această combinare între realități exacte și necesități încă estompate, ceea ce constituie o caracteristică a tematicii arhitecturii și urbanismului contemporan, precum și echilibrul judicios ce trebuie asigurat între ceea ce se realizează astăzi cu încredere și ceea ce se preconizează cu prudență și totodată cu spirit de răspundere, în perspectivă, constituie una din principalele concluzii ale ultimului Congres al U.I.A.

lucrările comisiei permanente de urbanism la praga și întîlnirea urbaniștilor la bratislava — iulie 1967

Participînd la Congresul al IX-lea al U.I.A., cu tema « Arhitectura și mediul uman », membrii Comisiei permanente de urbanism s-au întîlnit în săptămîna ce a precedat lucrările Congresului într-o serie de ședințe de lucru, pentru a dezbate problemele și sarcinile ei specifice.

Au participat arhitecții: L. Tonev (Bulgaria) — în calitate de președinte al Comisiei, A. Ling (Anglia) — vicepreședinte, H. Calsat (Franța) — delegat al Comitetului Executiv, apoi C. Feiss (S.U.A.), J. Wilheim (Brazilia), A. Perpina (Spania), L. Piccinato (Italia), E. Collein (R.D.G.), R. Heim (Ungaria), N. Baranov (U.R.S.S), G. Gusti (România), Zd. Chlup (Cehoslovacia), B. Cabral (Portugalia), Friedl (Polonia) și H. Potyka (Austria).

S-au analizat rezultatele pozitive ale activității din ultimii doi ani a celor cinci grupe de lucru ale Comisiei, discuțiile fiind axate pe problemele specifice legate de tema Congresului — « Arhitectura și mediul uman ». Temele rapoartelor, care au fost tipărite și difuzate de organizatorii acestei manifestări, au fost următoarele:

1. *Dimensiunile optimale ale orașelor* — secretar responsabil arh. N. Baranov — U.R.S.S. În acest studiu s-au menționat cele două tendințe ce se manifestă pe plan mondial, prima — îndeosebi în țările capitaliste —, de a se accepta creșterea nelimitată a aglomerațiilor, iar a doua — îndeosebi în țările socialiste —, de a se stăpîni dimensiunea acestora în limite raționale, care să asigure atît confortul urban, cît și economisirea cheltuielilor de investiții și exploatare. Aceste criterii vor determina mărimea optimală a așezării, de fapt categoriile de mărimi optimale. Bineînțeles, privind dezvoltarea continuă a așezărilor și a formelor de așezare a populației, putem lua în considerație și trecerea în timp a unei așezări urbane de la o categorie inferioară de mărime la o alta superioară.

Pe baza cercetării consecințelor ce decurg din grupări și dimensionări optime de unități de producție și de deservire complexă urbană, care justifică și numărul populației, respectiv mărimea orașelor, a reieșit că cifra optimală de mărime pentru așezările urbane trebuie stabilită între limitele de 30 000 — 300 000 de locuitori. În cadrul acestora, se vor urmări compartimentări complexe pe trepte succesive, dintre care microraionul (unitatea de vecinătate) este recomandabil a fi cuprins între limitele de 6 000—12 000 locuitori, iar, excepțional, pentru orașele mari, 16.000 locuitori; cartierul să fie dimensionat pornind de la un minimum de 12 000—16 000 locuitori. Mărimea orașului nu ar trebui să depășească 500 000 locuitori, deoarece costul construcției și echipării unui hectar s-ar ridica la dublul sau triplul costului calculat pentru un oraș de 300 000 —400 000 locuitori.

Bineînțeles, aceste limite au un caracter relativ, determinat de condiții de loc și de timp, și trebuie, ca atare, să fie considerate ca posibil de a se extinde în ambele direcții (fie orașe mai mici, fie mai mari) cînd se pot asigura fundamentări funcțional-economice corespunzătoare.

2. *Unitatea rezidențială urbanistică* — secretar responsabil prof. arh. G. Gusti — R.S. România. În acest studiu, stabilindu-se legătura cu modul de așezare a populației în teritoriu (în conformitate cu preliminările privind atît creșterea numerică a populației, cît și a gradului de urbanizare), se arată necesitatea organizării complexe a teritoriului urban pe bază de zone funcționale, iar — în cadrul zonei de locuit —, în unități rezidențiale. Indiferent de denumirea ce o poartă, unitatea morfologică a zonei rezidențiale, alcătuită pe trepte succesive de deservire colectivă și implicit de mărime a populației și a teritoriului aferent (microraion, cartier, sector, oraș), urmează a fi compartimentată în subzone funcționale, interconectate cu un sistem de rețele pentru circulație și echipare tehnico-edilitară. Subzonele principale sînt cele rezervate locuirii, dotărilor de deservire colectivă, spațiilor libere și plantate, eventual producției sau administrației.

Corelat cu organizarea zonei rezidențiale trebuie să se desfășoare și organizarea teritoriului preorășenesc, interdependențele aducînd influențe importante. Astfel, trebuie urmărit (întrucît cerințele ce decurg din creșterea timpului liber și exigențele sporite multilaterale ale colectivității ar fi să fie cuprinse atît în cadrul microraionului și cartierului urban, cît și în cadrul zonei preorășenești) care sînt consecințele asupra confortului locuitorilor și costului construcției urbane în aceste variante. Totodată sînt de analizat, în mod comparativ, consecințele ce decurg din satisfacerea, fie pe plan individual, fie pe plan colectiv, a cerințelor de cazare pentru odihnă (a doua locuință) și de transport, stabilindu-se avantajele ce decurg din acordarea ponderii cuvenite organizării tot mai bune a rezolvări-

lor colective (camping, motel, sate turistice etc., precum și mijloace confortabile și ieftine de transport în comun).

3. *Mediul de lucru (muncă) în cadrul orașului* — secretar responsabil arh. A. Ling — Anglia. Studiul scoate în evidență necesitatea de a analiza zonele de producție atît din orașele noi, cît și din cele existente, avînd în vedere faptul că fondul moștenit urban cuprinde și « slums »-uri industriale, ce implică asanări parțiale sau totale. În principiu se propune luarea în considerație a trei categorii de bază a acestor zone, privind activitatea extractivă, cea prelucrătoare și serviciile (incluzînd transportul, administrația și deservirile). Față de extinderea, amplasamentul, caracteristicile și influențele acestor zone se impune abordarea studiului și la scara supraurbană (teritorială).

În general, recomandările urmăresc asigurarea unei concordanțe între aspectele sociale și cele economice, subliniind consecințele importante ce se manifestă prin deplasări și regrupări de populație, precum și influențele asupra orașului și a zonei de locuit, direct proporționale cu mărimea unităților de producție. În acest sens, se arată că industrii ușoare și lipsite de nocivități pot fi amplasate pe lîngă sau în cadrul zonelor de locuit.

Din punct de vedere al confortului urban trebuie luată în considerare și accesibilitatea de la locuință la locul de muncă (izocronă maximă), în funcție de mijloacele de transport, corelată cu caracteristicile zonei. În orice caz, zona de muncă nu poate fi studiată izolat, ci ca parte integrantă a mediului construit, fie că se limitează la o așezare, fie că aparține unui teritoriu regional.

4. *Omul și ambianța* (le site) — secretar responsabil arh. Heim Ernö — R.P.Ungaria. Studiul își propune o serie de probleme pentru care sugerează direcții de rezolvare. Printre acestea merită a fi scoase în evidență:

— Care sînt consecințele dezvoltării rapide a urbanizării și a așezării omenești și cum se dezvoltă cercetarea modului de satisfacere a cerințelor omului în ceea ce privește crearea unei ambianțe adecvate? Studiul elaborează teze de răspuns referitoare la intervenția omului asupra cadrului natural, care începe să se transforme de îndată ce intervine însăși prezența umană în acest cadru. Efectele acestei prezențe, în procesul dezvoltării industriei, a mijloacelor de transport, a urbanizării, sînt uneori negative, alteori pozitive, asupra condițiilor de viață ale societății. Se apreciază că avem posibilitatea și dispunem de mijloacele de prevenire sau de eliminare ale celor dintîi și a valorificării celorlalte, în orice caz, considerînd că menținerea echilibrului cadrului natural nu se referă la un obiect abstract, la natura în sine, ci la cadrul subordonat intereselor omului social și dezvoltării multilaterale a acestuia.

— Care sînt criteriile pe baza cărora se poate defini patrimoniul natural? Cadrul natural, considerat ca un mediu de viață al omului, prin intervenția acestuia se transformă treptat într-un cadru artificial; între cadrul natural și cel artificial intervin relații atît de strînse încît constituie treptat un tot indivizibil. Aceasta înseamnă că intervenția asupra cadrului natural trebuie să se desfășoare cu multă prudență și previziune, consecințele nefaste — uneori cu caracter catastrofic — asupra întregii ambianțe umane putînd interveni foarte tîrziu, chiar după un îndelungat interval de timp.

— Ce măsuri trebuie luate pentru a apăra cadrul natural și caracterul ecologic al acestuia, influența lui favorabilă asupra omului? Ce măsuri trebuie luate pentru a îndepărta greșeli ce s-au comis în trecut? Principiile recomandate se referă la determinarea caracterului și limitelor peisajului, la reglementarea acțiunilor, la cîntărirea consecințelor considerate în perspectivă, la o intervenție în vederea îndepărtării cauzelor ce degradează ambianța, la măsurile impuse pentru restaurarea unor trăsături pierdute sau în curs de dispariție ale peisajului.

— Care vor putea fi relațiile viitoare între cadrul de odihnă al societății și natură? Studiul analizează comparativ cerințele sociale de azi și de mîine în acest domeniu, stabilind trecerea lor pe o treaptă superioară, atît din punct de vedere cantitativ, cît și calitativ. Prima cerință decurge din solicitările unei populații tot mai numeroase, în condițiile creșterii numerice a acesteia, ale gradului de urbanizare, ale nivelului economic și cultural, ale timpului liber. Aspectul calitativ se va manifesta prin exigențele ce vor spori, prin variația și diferențierile ce se vor impune în modul de satisfacere a acestora. Cadrul natural destinat odihnei va trebui să fie ferit printr-o strictă disciplină urbanistică, evitînd violentări ale acestuia și subordonarea lui față de clădirile și ansamblurile construite, evitînd aglomerații umane, de vehicule și de amenajări în măsură să-i altereze caracterul.

5. *Moștenirea istorică în lumea modernă* — secretar responsabil arh. Carl Feiss — S.U.A. Acțiunea de păstrare și restaurare a monumentelor istorice o putem înregistra de-a lungul întregii istorii a omenirii, dar de-abia în ultimele două decenii a fost recunoscut pe plan mondial conflictul crescînd între aceste două valori — cele vechi și cele noi. Trebuie să fie generalizate acțiuni ample de identificare a valorilor (fie arhitecturale, fie istorice), de considerare a lor nu ca obiecte izolate ci ca părți integrate în cadrul urban de care aparțin, de a asigura folosirea formelor vechi de către funcții contemporane, de a pregăti din timp cadrele specializate și formele organizatorice în măsură să cuprindă astfel de probleme, care uneori depășesc chiar scara națională, constituind un tezaur al culturii umane.

În general s-a apreciat că trebuie abordate în continuare și cu precădere problemele cele mai actuale ale profesiunii, antrenînd, în vederea rezolvării lor, organismele profesionale și colectivele de specialiști din țările afiliate. S-a propus interesarea membrilor secțiilor naționale sub cele mai variate forme de lucru (simpozioane, conferințe, seminarii, expoziții etc.), asigurarea unor întîlniri mai frecvente între membrii Comisiei sau ai grupelor de lucru (apreciindu-se în mod favorabil condițiile asigurate de Uniunea arhitecților din România, pentru întîlnirea grupei a II-a la București în 1965).

S-a transmis informarea că în Franța va lua ființă un centru de documentare internațională în domeniul arhitecturii și urbanismului, în coordonare cu O.N.U., care va asigura contacte cu toate țările, urmînd ca fiecare țară să asigure difuzarea în limitele teritoriului ei a materialului tradus în limba proprie. De asemenea, s-a raportat asupra stadiului în care se găsește vocabularul de arhitectură și urbanism. Din cei 4 000 termeni, 1 000 au fost definiți în echivalentul lor în limbile franceză, germană și engleză, urmînd ca materialul să fie predat pentru imprimare la sfîrșitul acestui an.

S-au hotărît noile teme și colective de lucru ale Comisiei de urbanism pentru etapa 1967—1969 (pînă la Congresul al X-lea), în corelare cu tema acestuia « Arhitectura — factor social »:

1. *Orașul viitorului* — secretar responsabil N. Baranov.

2. *Zona rezidențială — factor social* — secretar responsabil G. Gusti.

3. *Metodologia renovării urbane* — secretar responsabil A. Ling.

4. *Formația arhitectului-urbanist* — secretar responsabil H. Calsat.

5. *Moștenirea istorică în cadrul orașului contemporan* — secretar responsabil C. Feiss.

★

După închiderea Congresului s-au desfășurat la Bratislava cele trei ședințe ale « Întîlnirii

urbaniştilor ». Cu acest prilej a fost prezentat studiul urbanistic şi teritorial al oraşului, modul de dezvoltare şi reconstrucţie precum şi justificarea direcţiilor şi ritmului de dezvoltare a Bratislavei. În discuţiile cu numeroşii arhitecţi şi urbanişti slovaci care au participat la această întîlnire, şi apoi cu presa, s-au abordat problemele practicii şi teoriei urbanistice, a rolului urbanistului în crearea mediului de viaţă al societăţii contemporane şi în preliminarea cadrului de perspectivă al acesteia. S-au discutat în mod deosebit problemele confortului urban, în condiţiile progresului tehnic, ştiinţific şi social, cele ale aspectelor estetice şi specificului local, ale arhitecturii şi urbanismului contemporan.

Cu acest prilej au fost prezentate proiectele concursului internaţional pentru sistematizarea cartierului de sud al oraşului, care a urmărit realizarea pe malul opus al Dunării a unui cartier nou de cca 100 000 locuitori, de fapt un oraş complet, dotat şi echipat cu clădiri de producţie, învăţămînt superior, administraţie, zone sportive şi de agrement etc. Arh. A. Ling, preşedintele juriului internaţional (constituit din 3 urbanişti cehoslovaci şi 4 din alte ţări), a justificat criteriile care au stat la baza selectării proiectelor, prin care s-a urmărit ca distincţiile să fie acordate acelor concurenţi care au propus soluţii inovatoare, opuse actualelor concepţii închistate ale urbanismului, concepţii ce bîntuie în toată lumea şi care uniformizează oraşele. Cu toate că printre aceste criterii unul a fost « posibilităţile de realizare în condiţiile tehnice şi economice actuale », juriul a tins să premieze proiecte vizionare, sculpturale, fantastice şi cu vădită lipsă de realism, ceea ce va crea reale dificultăţi organizatorilor, care urmează să înceapă de îndată elaborarea proiectelor de execuţie.

În discuţii s-a accentuat necesitatea de a se acorda mai multă atenţie tematicii concursurilor, premisă de bază a eficienţei rezultatelor acestora.

★

Contactul de la Praga şi Bratislava între urbaniştii din toată lumea, dezbaterea sinceră a problemelor tot mai complexe ce le sînt atribuite spre rezolvare de omenirea în plin progres, a constituit un bogat schimb de experienţă, o chemare pentru o mai profundă pregătire complexă profesională şi civică a acestora, pentru a fi în măsură să poată preciza formele esenţiale ale unei astfel de arhitecturi, prin care să se poată asigura mediul uman adecvat progresului uman şi social.

REZOLUŢIA CELUI DE-AL IX-LEA CONGRES AL U.I.A.

PREAMBUL

Luînd drept temă pentru acest congres « Arhitectura şi mediul uman », U.I.A. a subliniat interdependenţa celor trei funcţiuni umane : locuire, muncă, distracţii, traduse prin mediul rezidenţial, mediul de producţie şi mediul natural. De asemenea, fiecare din rezoluţiile care urmează se referă, pe de o parte, la modul de locuire şi la industrie, iar pe de altă parte la situl natural, valorificat sau nealterat, nici unul din elementele teritoriului nefiind indiferent în raport cu viaţa omului.

★

Reuniţi la Praga, în cadrul celui de-al IX-lea Congres mondial al U.I.A., arhitecţii participanţi au ajuns la următoarele principale concluzii :

1. Ameliorarea mediului vieţii umane în epoca actuală — caracterizată prin transformări economice şi sociale, printr-o urbanizare accentuată şi printr-un progres accelerat al civilizaţiei şi tehnicii — constituie una din cele mai importante sarcini ale întregii umanităţi deoarece propria sa existenţă este ameninţată nu numai de pericolul foametei sau al războaielor, ci în aceeaşi măsură şi de degradarea rapidă a mediului său vital.

2. Remedii pentru această situaţie nu pot fi asigurate printr-o serie de măsuri neccordonate şi, prin aceasta, puţin eficace. Ele trebuie să devină — atît în ceea ce priveşte populare, cît şi urbanizarea — o parte integrantă şi unul din scopurile principale ale planificării şi programării economice, sociale şi teritoriale, ale exploatării raţionale a tuturor elementelor şi a tuturor resurselor naturale.

3. Urbanismul creează condiţiile unui mediu satisfăcător dar el trebuie bazat pe o viziune completă şi de perspectivă a aşezărilor, a regiunilor, a ţărilor şi a grupelor de ţări. Numai la această scară se poate concepe o mai bună structură a populării şi se pot determina zone rezidenţiale cu densitate limitată, în funcţie de o producţie controlată.

Teritoriul, fundament al populării şi al urbanizării, trebuie făcut disponibil, supus unei legislaţii stricte şi afectat numai pe baza unei analize ştiinţifice, în vederea unei optime utilizări a lui, cît şi a protecţiei sale.

4. Populare este influenţată de condiţiile locale, dar se subliniază necesitatea de a limita creşterea exagerată a aglomerărilor şi de a le integra într-un sistem coherent, suplu şi evolutiv.

Multiplicitatea centrelor, diferenţiate şi complementare, scoate în evidenţă importanţa sistemului de transporturi.

Oraşele şi centrele de producţie hipertrofiate nu vor reveni la o scară umană decît stabilizîndu-le şi restructurîndu-le spre a permite integrarea lor într-un astfel de sistem. Mai mult, se pare că este indispensabil de a dezvolta atît micile cît şi noile oraşe pînă la dimensiuni optimale.

5. Mediul uman se îmbogăţeşte cu moştenirea istorică a arhitecturii trecutului care reprezintă o moştenire culturală inimitabilă, dovadă a continuităţii vieţii şi spiritului creator al diferitelor popoare şi al diferitelor epoci. Respectul pentru monumentele istorice începe cu protecţia monumentelor individuale şi se întinde pînă la cea a cadrului istoric luat în ansamblul său.

6. Supravieţuirea monumentelor depinde de inventarul lor prealabil, de felul în care ele sînt integrate în viaţa contemporană, conservarea lor fiind mai puţin o afacere de rentabilitate, cît mai ales de responsabilitate morală a societăţii faţă de patrimoniul lăsat moştenire de către strămbuni, patrimoniu care aparţine întregii umanităţi.

7. Problema cea mai importantă, încă nerezolvată, este aceea a penuriei de locuinţe, din ce în ce mai gravă în întreaga lume. Conflictul dintre calitatea şi cantitatea locuinţelor, dintre necesităţile individuale şi posibilităţile societăţii, este omniprezent. A încerca să rezolve această problemă, constituie sarcina primordială şi permanentă a arhitecturii, dar totodată, şi în primul rînd, a tuturor acelora care, în numele societăţii, dispun de puterea de a decide şi au datoria de a răspunde nevoilor populaţiei.

8. Complexitatea mereu crescîndă a construcţiilor, dezvoltarea lor economică şi tehnică, subliniază importanţa de a coordona — într-o manieră creatoare — funcţiunea de locuire cu alte elemente ale mediului de viaţă. Această creaţie reclamă varietatea în formele de locuinţe, posibilitatea oferită fiecăruia de a-şi face propria alegere, respectul stabilităţii psihologice, capacitatea de adaptare funcţională în raport cu necesităţile tuturor, fără a omite pe cei handicapaţi. Exigenţele individuale şi cele ale vieţii de familie trebuie să se armonizeze cu o eficace organizare socială a ansamblurilor de locuinţe, care reclamă în primul rînd echipamente colective complete.

9. Mediul uman este influenţat de industrie, şi aceasta datorită nu numai condiţiilor de muncă în unităţile de producţie, ci, în aceeaşi măsură, datorită şi consecinţelor mai întinse asupra mediului înconjurător.

Influenţa investigaţiilor asupra structurii populării, transporturile şi sistematizarea regiunii, demonstrează importanţa şi gravitatea deciziilor privind, în particular, amplasamentul industrial, decizii care nu pot fi luate decît la nivelul cel mai ridicat. Această problemă este deosebit de sensibilă în ţările în curs de dezvoltare.

10. Rolul factorului uman în procedeele moderne de producţie şi de muncă cere omului condiţii din ce în ce mai severe, în ce priveşte calificarea sa profesională şi starea sa psihică. Ca urmare, devine foarte importantă examinarea în profunzime a nevoilor omului la locul de muncă, cît şi satisfacerea lor în domeniul arhitecturii industriale.

11. Lupta veşnică a omului şi a naturii se traduce astăzi în multe ţări prin intervenţia civilizaţiei, fără nici un respect pentru însăşi esenţa naturii şi a peisajului.

12. Chiar dacă intervenţia tehnicii moderne poate merge pînă la crearea intenţionată de peisaje artificiale, natura îmbracă — cu privire la om — o asemenea importanţă (atît din punct de vedere al resurselor sale potenţiale, cît şi din punct de vedere al funcţionării sale de echilibru, indispensabil zonelor urbanizate), încît ea trebuie protejată cu gelozie pe toată întinderea globului. E de la sine înţeles că, în afară de aceasta, trebuie să se menţină şi să se înmulţească elementele naturale în regiunile industriale şi în aglomerările umane.

13. Condiţiile dezvoltării viitoare a mediului uman rămîn incerte, dar scopul — indiscutabil — este de a armoniza această dezvoltare, cu conştiinţa continuităţii dintre trecut, prezent şi viitor.

Trebuie subliniat că în toate stadiile de decizii, şi din momentul elaborării programelor, arhitecţii şi organizaţiile lor specializate trebuie consultate.

Experienţa acumulată de către diferitele ţări din lume trebuie valorificată, iar rezultatele sale transmise în masa arhitecţilor, cît şi în masa publicului, pe plan internaţional.

14. Punerea în valoare a arhitecturii şi a dezvoltării sale depinde, în aceeaşi măsură, atît de înţelegerea şi participarea publicului şi de maturitatea forurilor responsabile, cît şi de instrumentele pe care societatea va şti să le creeze printr-o legislaţie eficace şi suplă şi prin întemeierea instituţiilor necesare. Într-adevăr, populaţia trebuie educată pentru a putea participa la politica privind structura, forma şi conţinutul mediului uman, create pentru ea.

15. Arhitectului îi incumbă — în colaborarea sa complexă cu numeroşi parteneri — sarcinile cele mai diverse, dar misiunea sa esenţială este de a veghea asupra nivelului cultural şi de a da un sens uman dezvoltării lumii materiale.

RECOMANDĂRI

Participanţii la cel de-al IX-lea Congres socotesc că rezoluţiile care preced nu-şi vor găsi aplicarea decît prin realizarea următoarelor recomandări:

A. Secţiunile naţionale ale U.I.A. vor informa guvernele lor, autorităţile locale, administraţiile, ca şi opinia publică a ţărilor respective, asupra concluziilor celui de-al IX-lea Congres, pe care se vor strădui să le traducă în fapt.

B. Comitetul executiv al U.I.A. este invitat să însărcineze pe secretarul general de a pune la punct — împreună cu Secretariatul UNESCO — modalităţile de participare activă a arhitecţilor la realizarea oricărui program sau a oricărei iniţiative referitoare la ameliorarea cadrului vieţii umane.

C. Ascultînd comunicarea delegatului Comisiei Economice pentru Europa (C.E.E.), Congresul recomandă Comitetului executiv, în cazul că U.I.A. va fi invitată oficial, să vegheze asupra participării active a arhitecţilor la conferinţa internaţională ce va avea loc în 1969/1970, pe tema mediului uman şi a influenţei sale asupra societăţii şi economiei naţionale.

Participanţii la cel de-al IX-lea Congres împărtăşesc tuturor arhitecţilor din lume, instituţiilor şi guvernelor neliniştea lor în ceea ce priveşte pericolul mereu crescînd care ameninţă mediul uman. Ei socotesc indispensabilă mobilizarea, cu cea mai largă colaborare internaţională, a celor mai evoluate mijloace şi tehnici, nu în scopuri distructive, ci în cel mai nobil scop — acela de a ameliora condiţiile de viaţă ale întregii umanităţi.

Londra—Vedere a standului românesc la expoziția „Ideal Home"

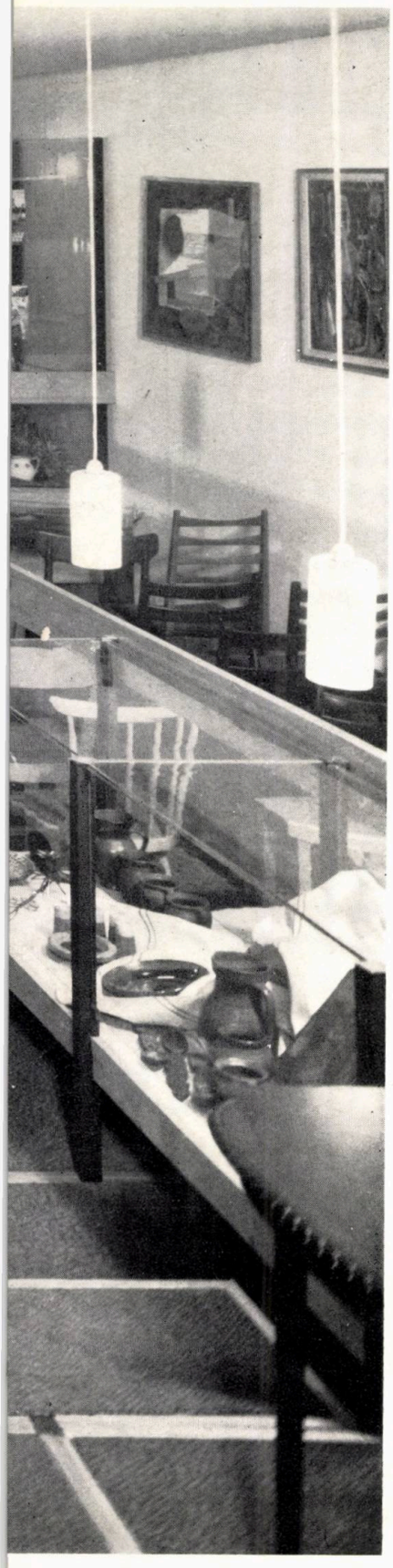

EXPOZIȚII

arh. heinz novac

expoziții românești la tîrguri și expoziții internaționale în anul 1967

Colectiv de proiectare, arhitecții :
Mircea Bodianu, Anca Goga, Ion Lucăcel, Vladimir Matiușov, Heinz Novac (șef de atelier), Ion Petre, Ion Ressu, Alexandru Steriadi
Grafician, Maruc Gabudighian
Camera de Comerț a R.S. România

În expunerea sa la lucrările sesiunii Marii Adunări Naționale, tovarășul Nicolae Ceaușescu, Secretar general al C.C. al P.C.R., vorbind despre relațiile externe ale României, a arătat că « în perioada care a trecut de la Congresul al IX-lea al Partidului, țara noastră a depus o susținută activitate pentru dezvoltarea colaborării politice, economice și culturale cu numeroase state de pe toate continentele », și a subliniat:« progresele obținute în economia noastră națională, în industrializarea socialistă a țării, permit participarea tot mai amplă a României la schimbul internațional de bunuri materiale și spirituale, intensificarea colaborării și cooperării în diferite forme, inclusiv în domeniul producției cu statele din Europa și de pe alte continente ».

Pe această linie, a intensificării activității de comerț exterior, se înscrie printre altele și participarea mereu mai amplă, în ultimii ani, a României la tîrguri și expoziții internaționale.

În anul 1967, România a participat la 54 tîrguri și expoziții internaționale, prezentîndu-se cu expoziții generale de mărfuri, cu expoziții specializate sau cu oficii de informații comerciale, în funcție de specificul manifestării și de interesele comerciale respective.

Corespunzător acestor date de temă, au fost concepute și prezentările respective, colectivul de proiectare căutînd să ofere condiții optime de expunere a produselor, de funcționare a expozițiilor și standurilor, de atragere a comercianților și vizitatorilor printr-o prezentare estetică și originală.

În cele ce urmează, se încearcă a se ilustra preocupările și realizările proiectanților din cadrul Camerei de comerț a R. S. România în decursul anului 1967.

EXPOZIŢIA INTERNAŢIONALĂ «IDEAL HOME»
LONDRA, februarie 1967

(Ilustraţiile: coperta şi pag. 12—13)

România a participat cu un stand de mobilă, sticlărie şi produse artizanale, desfăşurat pe o suprafaţă de 200 m². Amenajarea standului a fost făcută într-o carcasă pusă la dispoziţie de organizatori tuturor participanţilor, căutîndu-se ca prin denivelarea pardoselii să se obţină o expunere variată şi atractivă. S-au utilizat elemente de amenajare modulate şi prefabricate, principalul material fiind lemnul natur.

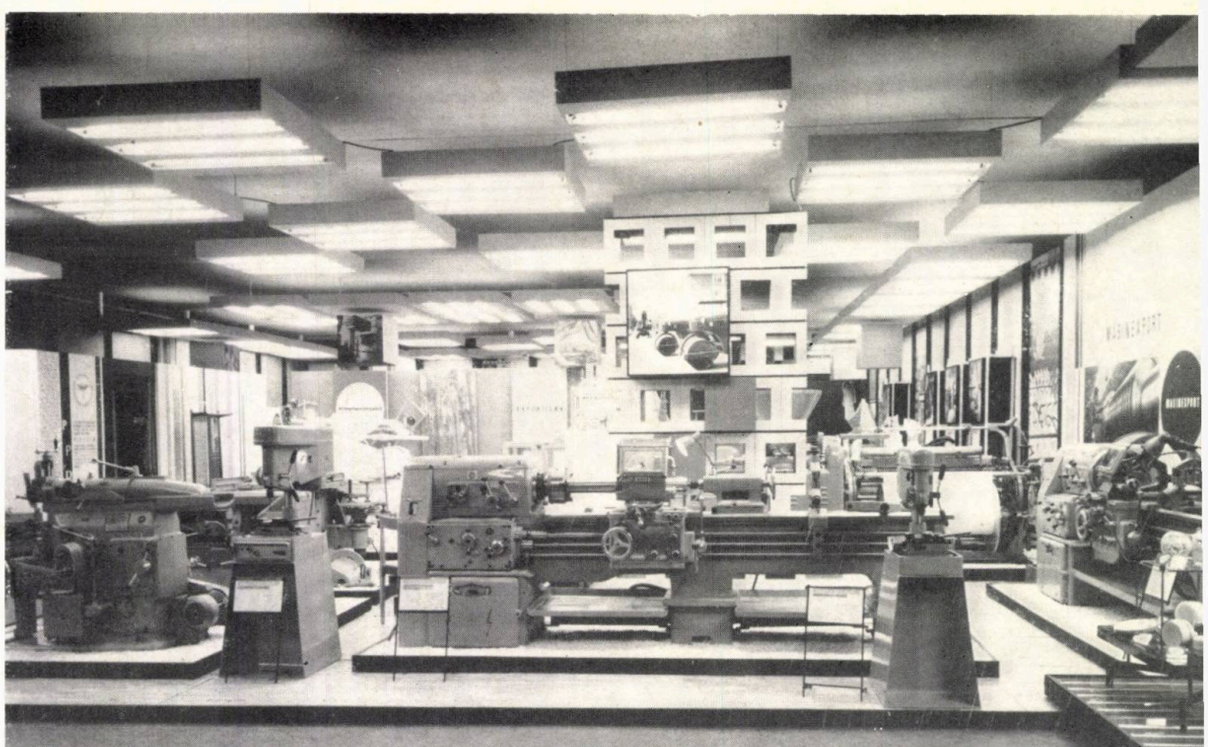

Damasc — Vedere interioară a standului de maşini-unelte

Damasc — Standul de bunuri industriale de consum

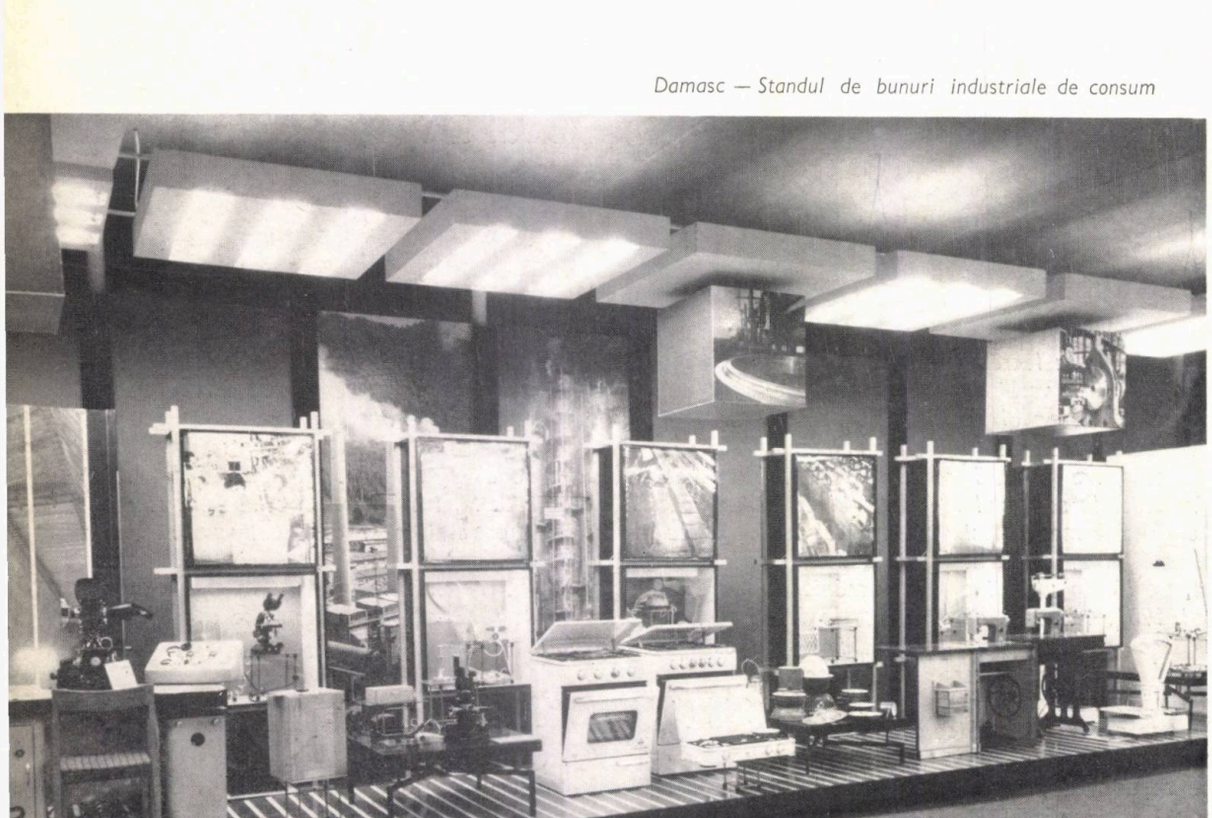

TÎRGUL INTERNAŢIONAL DE LA DAMASC
August 1967

Pe o suprafaţă în aer liber de 1 000 m², ţara noastră a construit încă la ediţia 1965 a tîrgului un pavilion demontabil. Acest pavilion a adăpostit şi expoziţia din 1967, la care au fost prezentate maşini-unelte şi bunuri de consum industriale.

TÎRGUL INTERNAȚIONAL DE LA KLAGENFURT

August 1967

La acest tîrg România a participat cu un stand de mobilă avînd o suprafață de 200 m². Standul a fost conceput ca o suită de încăperi mobilate, determinate de o structură discretă. Unele elemente de amenajare proveneau de la standul de la Londra (« Ideal Home »), fiind reutilizate aici.

Klagenfurt — Vedere parțială a standului românesc

Klagenfurt — Standul românesc

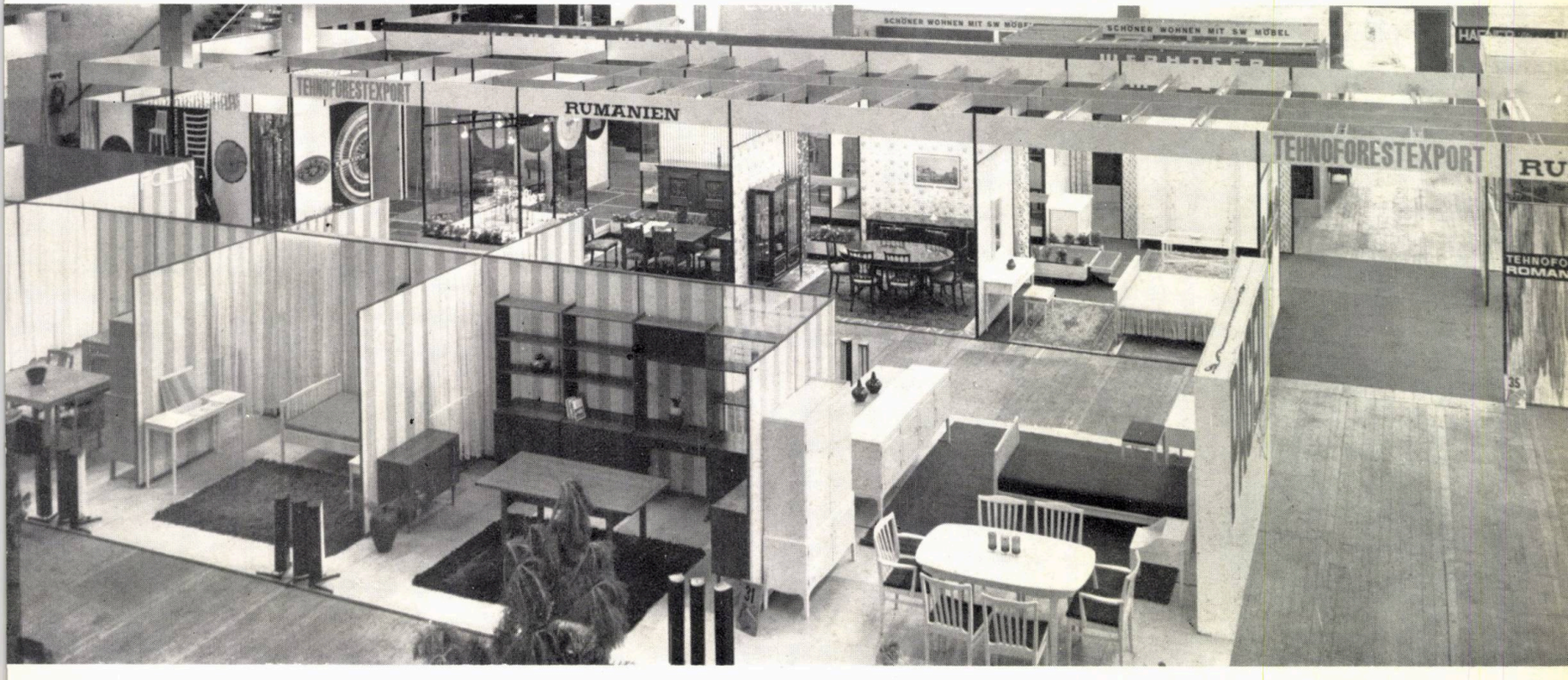

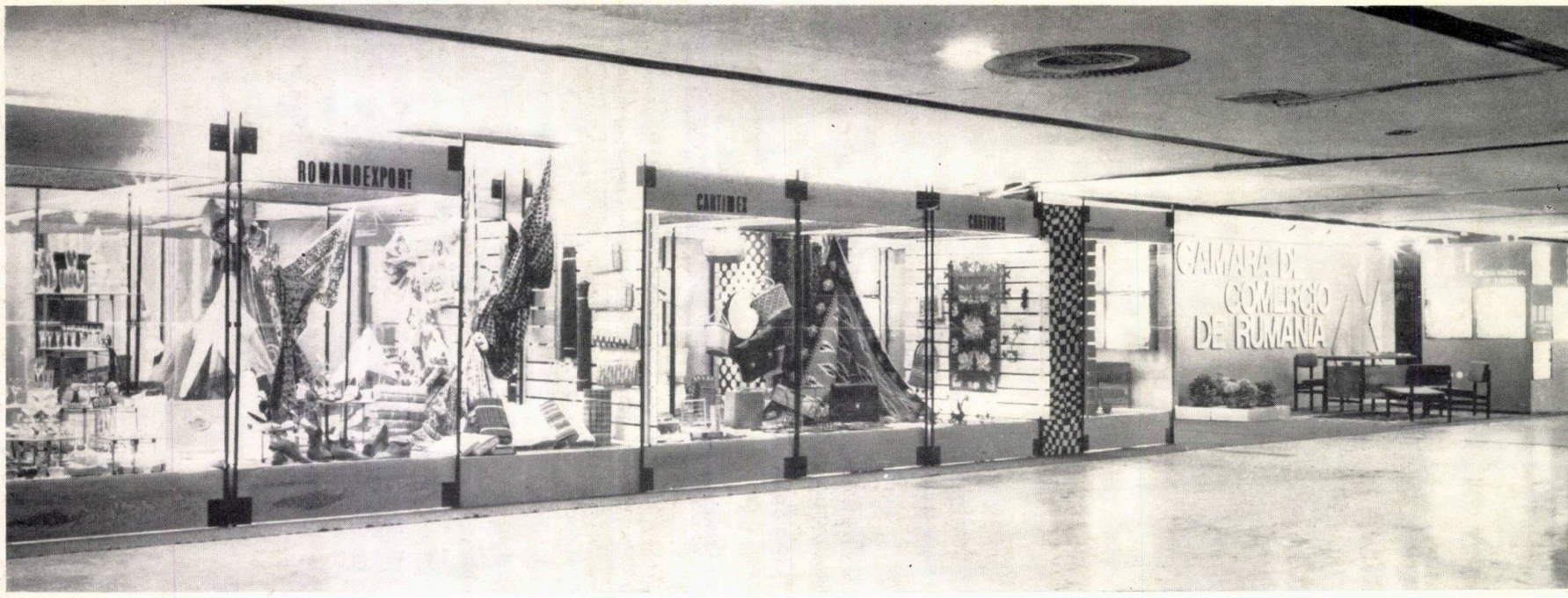

Barcelcna — Expoziția generală de mărfuri

TÎRGUL INTERNAȚIONAL DE LA

TÎRGUL INTERNAȚIONAL DE LA TRIEST—Iunie 1967

Triest — Standul de mobilă

România a participat cu un stand de mobilă și produse artizanale, cu o suprafață de 150 m². Amenajarea a fost concepută cu elemente de structură de inventar, căutîndu-se o separare pe grupe de produse.

TÎRGUL INTERNAȚIONAL DE LA POZNAN

Iunie 1967

România a participat cu o expoziție generală de mărfuri, ocupînd un pavilion cu o suprafață de 500 m² și un teren în aer liber întins pe o suprafață de 1 000 m².

Barcelona — Construcția pentru expunerea mașinilor-unelte

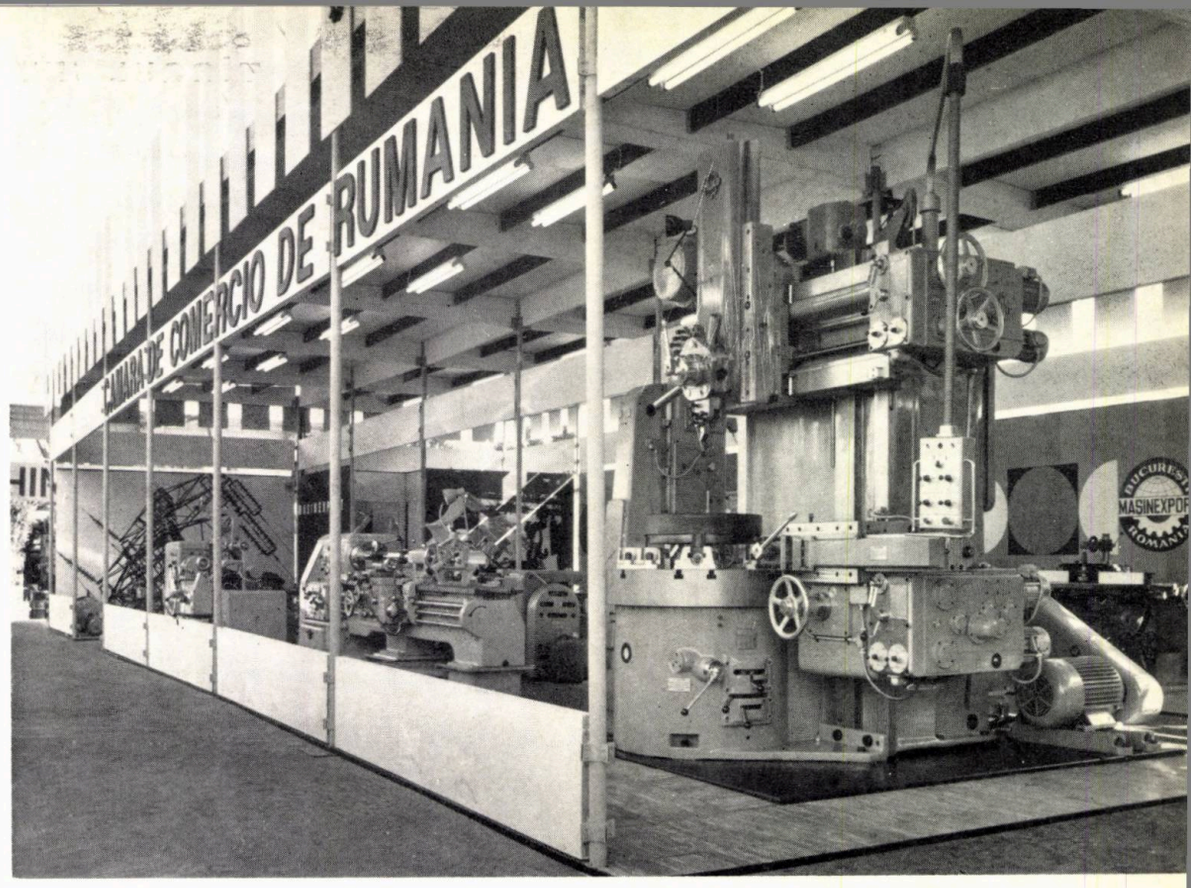

Desfășurată pe două spații, unul în interior de 300 m² și unul în aer liber de 700 m², expoziția generală de mărfuri de la Barcelona a fost realizată prin adaptarea elementelor de expunere folosite la München.

BARCELONA — Iunie 1967

TÎRGUL INTERNAȚIONAL DE LA POZNAN — Iunie 1967

Poznan — Standul industriei ușoare

Poznan — Standul de mobilă și produse din lemn

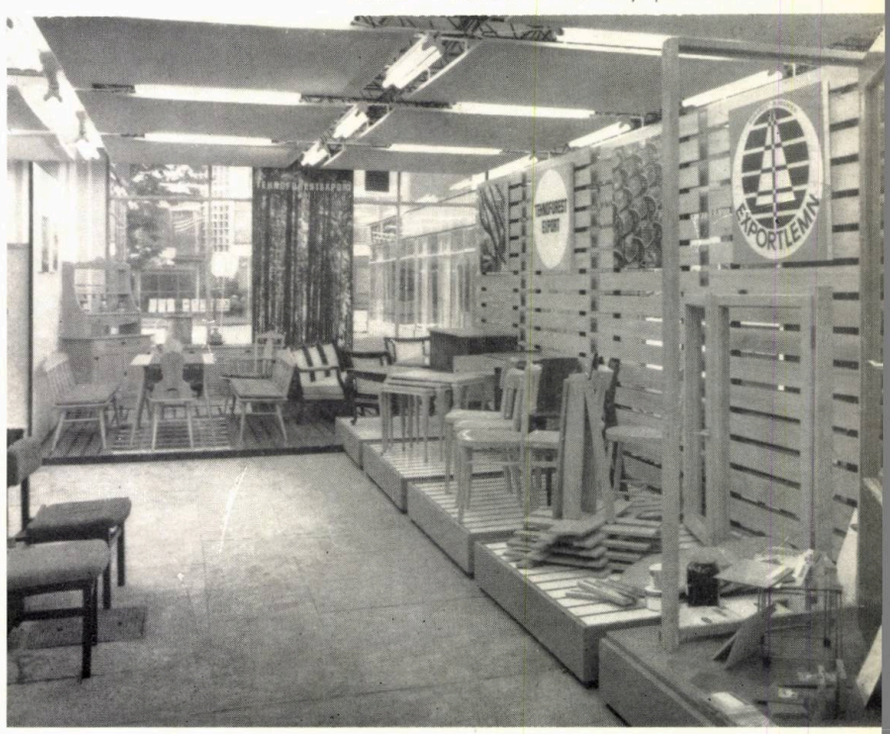

Hanovra — Standul de tractoare

TÎRGUL INTERNAȚIONAL DE LA HANOVRA

Aprilie 1967

Tîrgul a fost strict sectorizat pe grupe de produse tehnice, România participînd la mai multe sectoare.

TÎRGUL INTERNAȚIONAL DE LA LEIPZIG

Martie 1967

Ediția de primăvară a tîrgului de la Leipzig a avut un accentuat caracter tehnic, cu expunere sectorizată. Țara noastră a expus în sectoare o gamă variată de mașini și utilaje.

Leipzig — Oficiul de informații comerciale

Bruxelles — Standul de mașini

TÎRGUL INTERNAȚIONAL DE LA BRUXELLES

Aprilie 1967

România a prezentat o expoziție de mașini, amenajată pe o suprafață de 300 m² în interior și 300 m² în aer liber.

Amenajarea este realizată cu elemente de structură de inventar.

TÎRGUL INTERNAŢIONAL DE LA VIENA

Septembrie 1967

Participarea României s-a manifestat la tîrgul de la Viena printr-o expoziţie generală de mărfuri care a fost amplasată în Hala Naţiunilor. Expoziţia a dispus de o suprafaţă de 700 m² în interior şi un teren în aer liber de 300 m². S-a folosit o structură metalică, plafoanele au fost confecţionate din lemn, iar podiumurile din lemn şi p.v.c.

Viena — Standul de maşini-unelte

Bari — Oficiul de informaţii comerciale

TÎRGUL INTERNAŢIONAL DE LA BARI

Septembrie 1967

La acest tîrg România a luat parte numai cu un oficiu de informaţii comerciale, care a dispus de o suprafaţă de 150 m².

TÎRGUL INTERNAȚIONAL DE LA IZMIR

Septembrie 1967

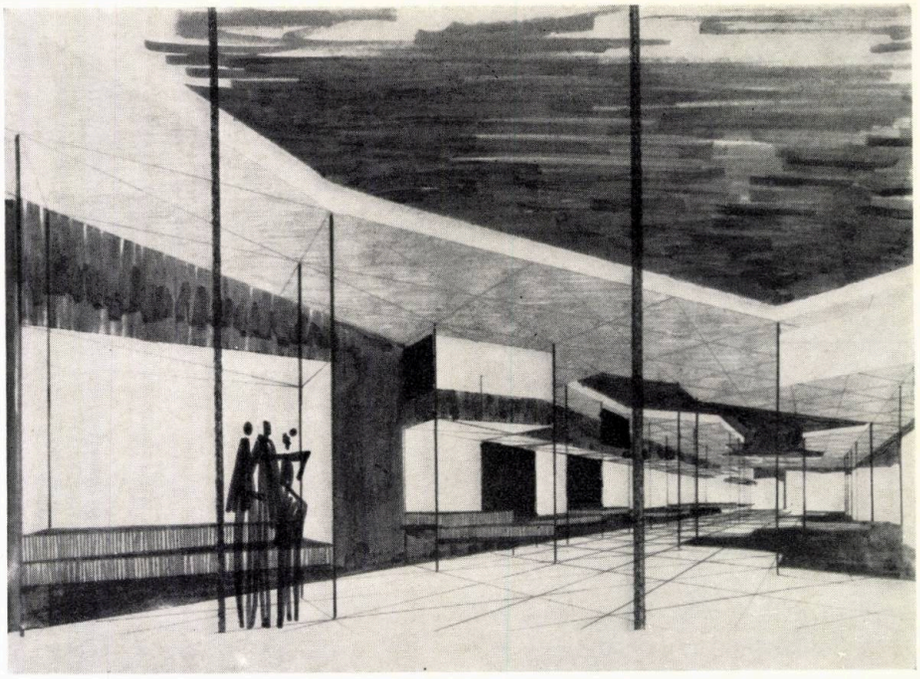

Expoziția de la Izmir, desen de arh. Mircea Bodianu

Izmir — Standul de rulmenți

La tîrgul de la Izmir, România a prezentat tot o expoziție generală de mărfuri care a beneficiat de o suprafață de 400 m² în hală și 200 m² în aer liber.

Expoziția a fost concepută pentru a fi utilizată mai mulți ani în șir, prin redispunerea în diverse combinații a acelorași elemente. Elementul de bază este triunghiul echilateral, folosit ca pardoseală, plafon, podium etc.

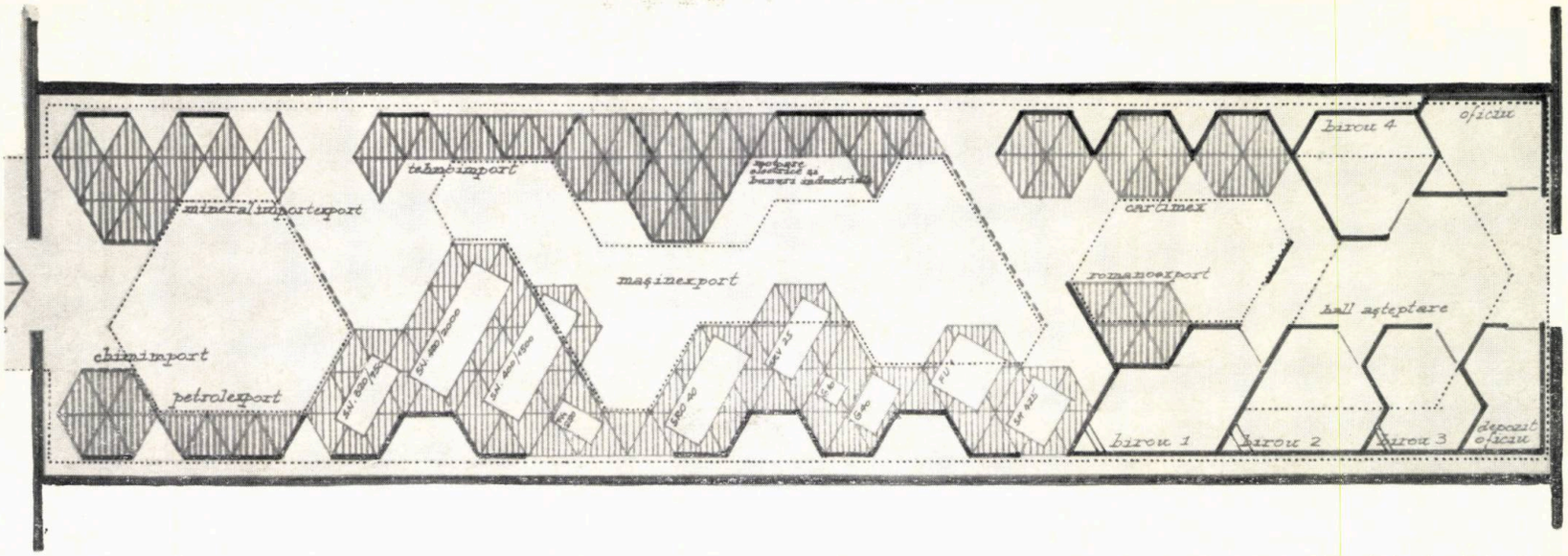

Planul expoziției de la târgul din Izmir

Izmir — Vedere generală a expoziției

TÎRGUL INTERNAȚIONAL DE LA PARIS

Mai 1967

Cu ocazia împlinirii a o sută de ani de la prima expoziție românească din Paris (1867), România a prezentat o expoziție de bunuri de larg consum. Expoziția a dispus de o suprafață de 500 m².

Standul de propagandă turistică a fost alcătuit cu o structură din montanți metalici și piese orizontale de lemn. Expunerea a fost accentuată de lămpi decorative legate de montanți. Vitrinele pentru expunere au fost de asemenea legate de montanți.

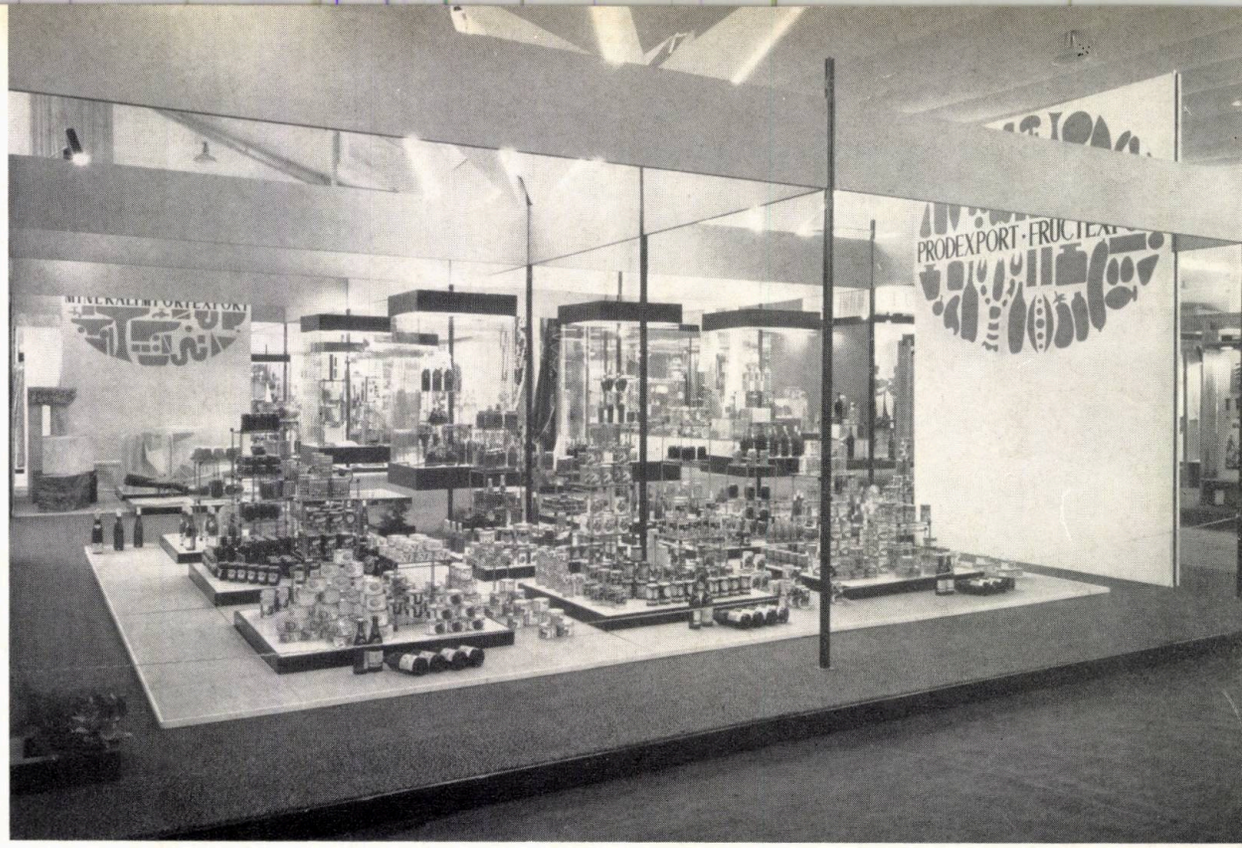

Paris — Standul de produse alimentare

Vedere parțială a expoziției de la Paris

Expoziția de la Paris, desen de arh. Heinz Novac

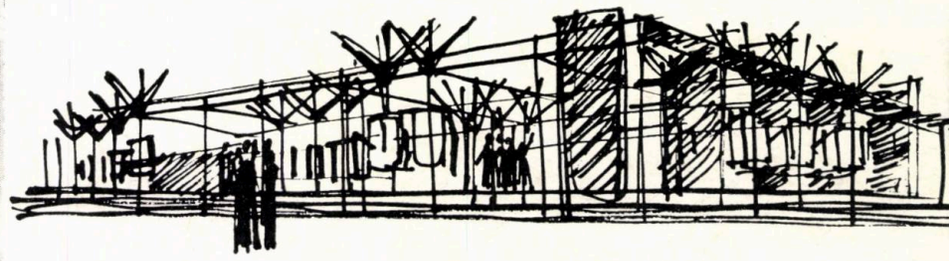

Planul expoziției de la Paris

1. Standul de produse alimentare — 2. Standul de materiale de construcții — 3. Standul de exponate ale industriei ușoare — 4. Standul de obiecte de artizanat — 5. Standul turistic — 6. Standul pentru vînzare — 7. Birouri

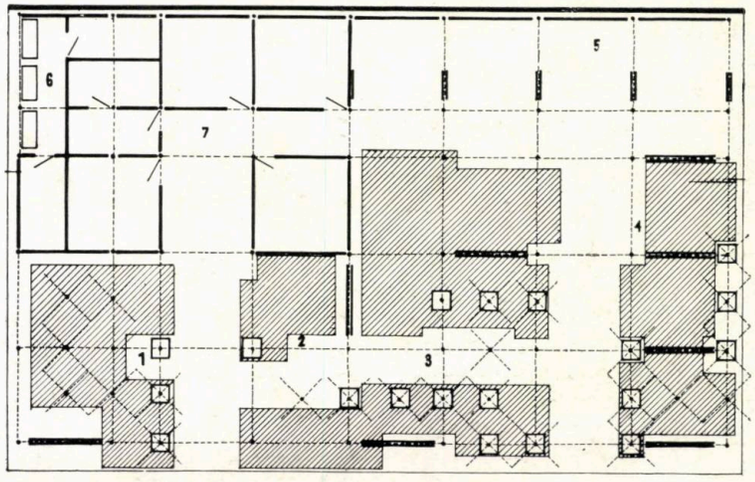

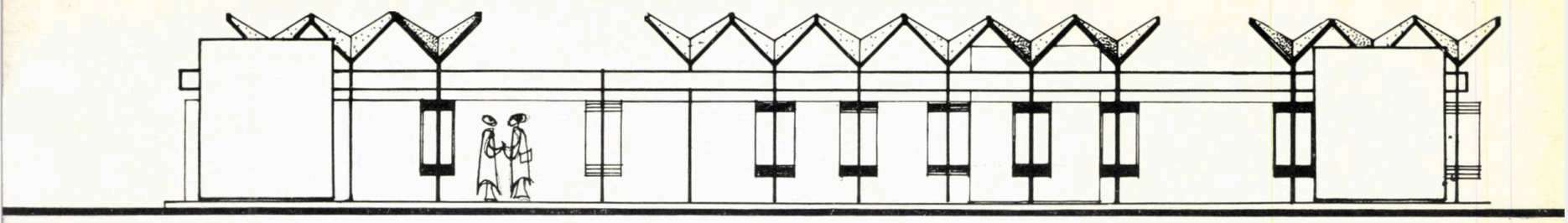

Expoziția de la Paris — Elevație

Paris — Standul de obiecte de artizanat

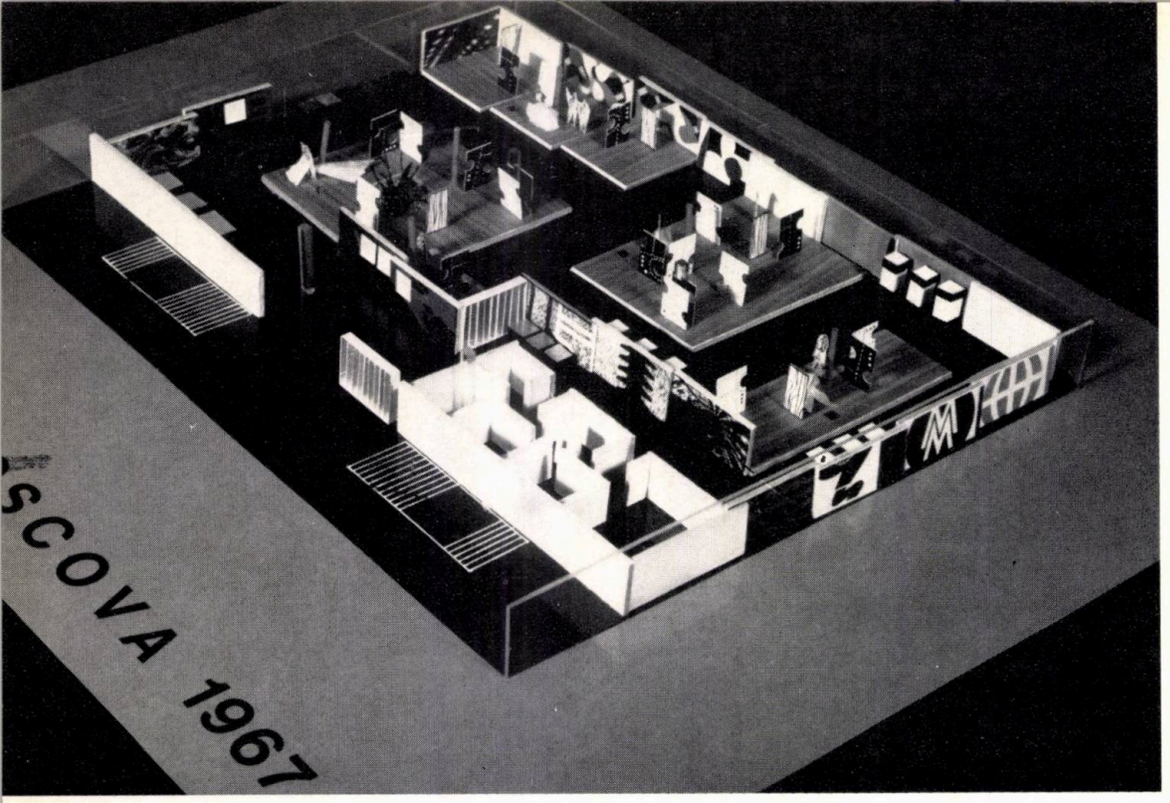

Organizată pe o suprafață de 1 100 m², expoziția de îmbrăcăminte de la Moscova a prezentat o largă gamă de confecții.

EXPOZIȚIA

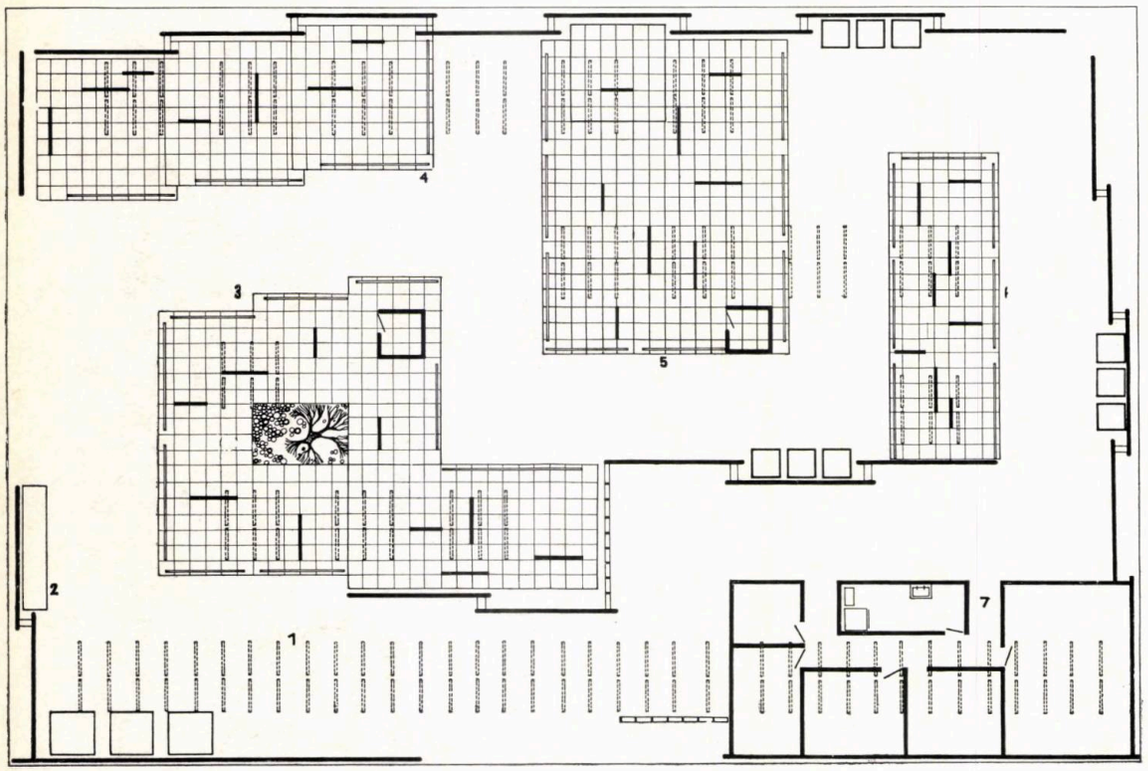

1 | 4
2 | 5
3 | 6

1. Expoziția de îmbrăcăminte de la Moscova — Machetă

2. Planul expoziției de îmbrăcăminte de la Moscova

1. Hol intrare — 2. Standul de publicații tehnice 3. Standul de îmbrăcăminte pentru toată ziua 4. Standul de îmbrăcăminte pentru după amiază 5. Standul de îmbrăcăminte pentru sport — 6. Standul de îmbrăcăminte pentru seară

3, 4, 5. Expoziția de îmbrăcăminte de la Moscova, desene de arh. Heinz Novac și arh. Ion Petre

6. Vederea unui stand

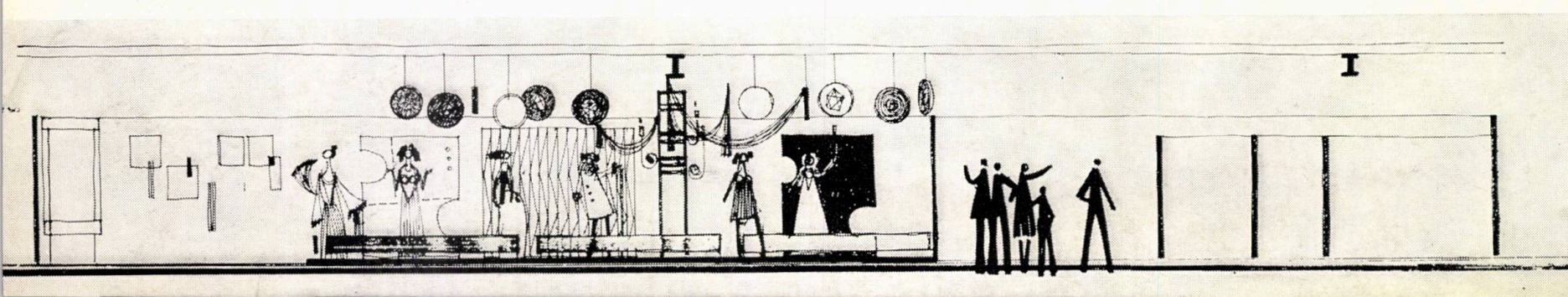

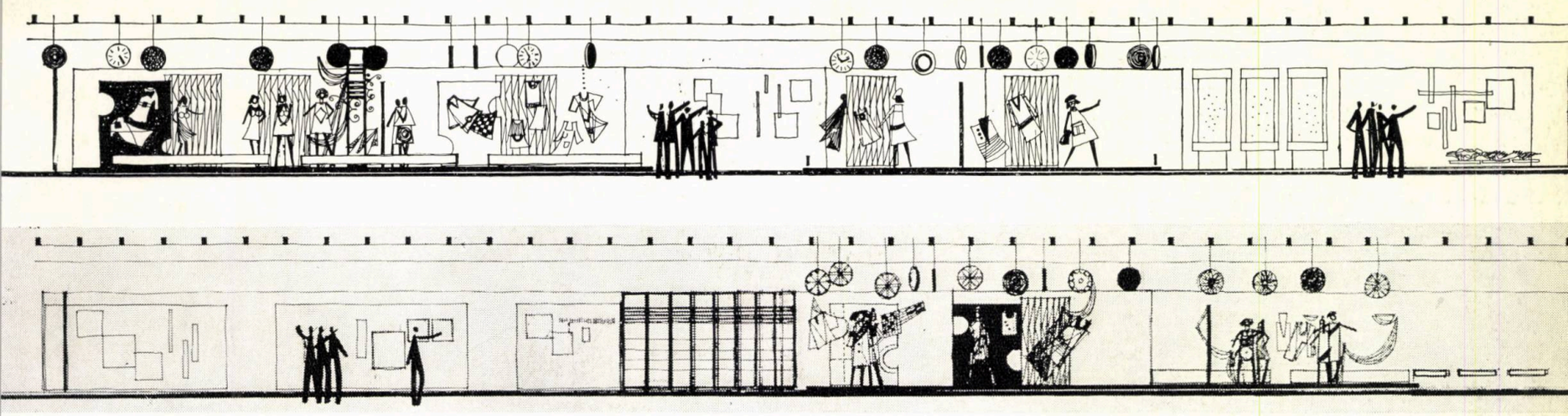

INTERNAŢIONALĂ «ÎMBRĂCĂMINTEA» MOSCOVA, august 1967

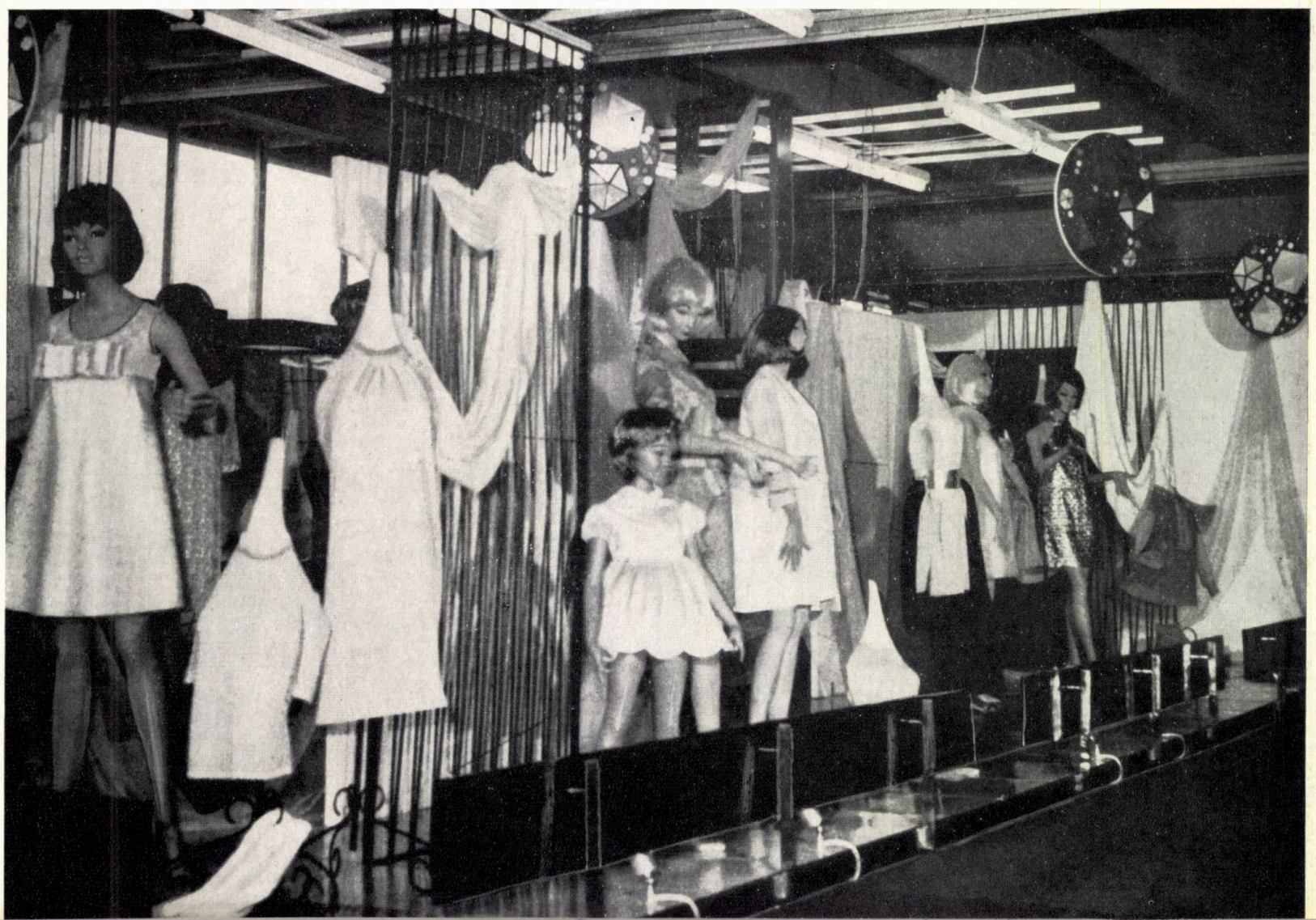

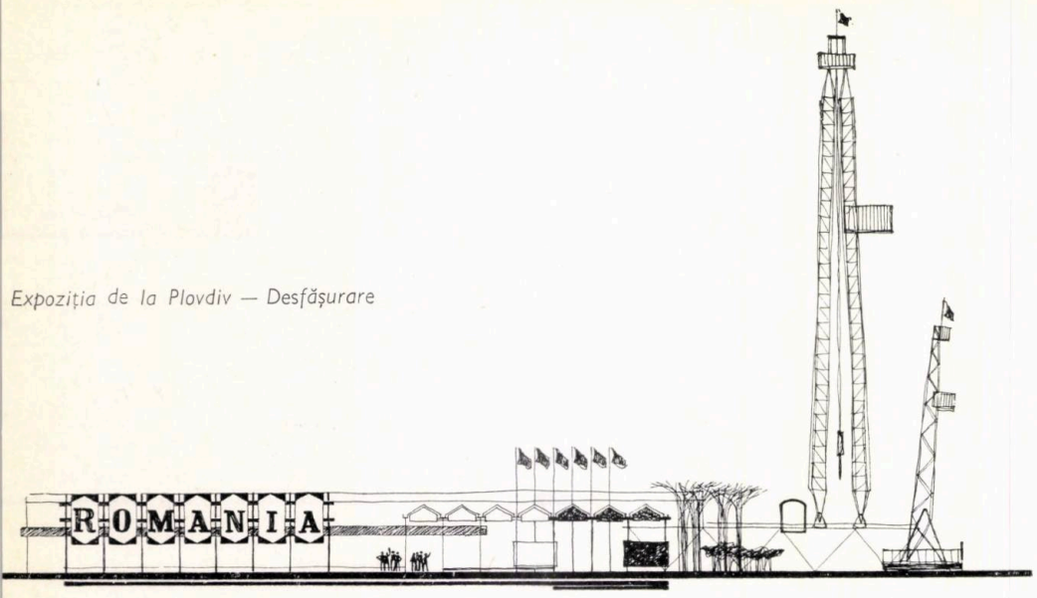

Expoziția de la Plovdiv — Desfășurare

Plovdiv — Fațada pavilionului

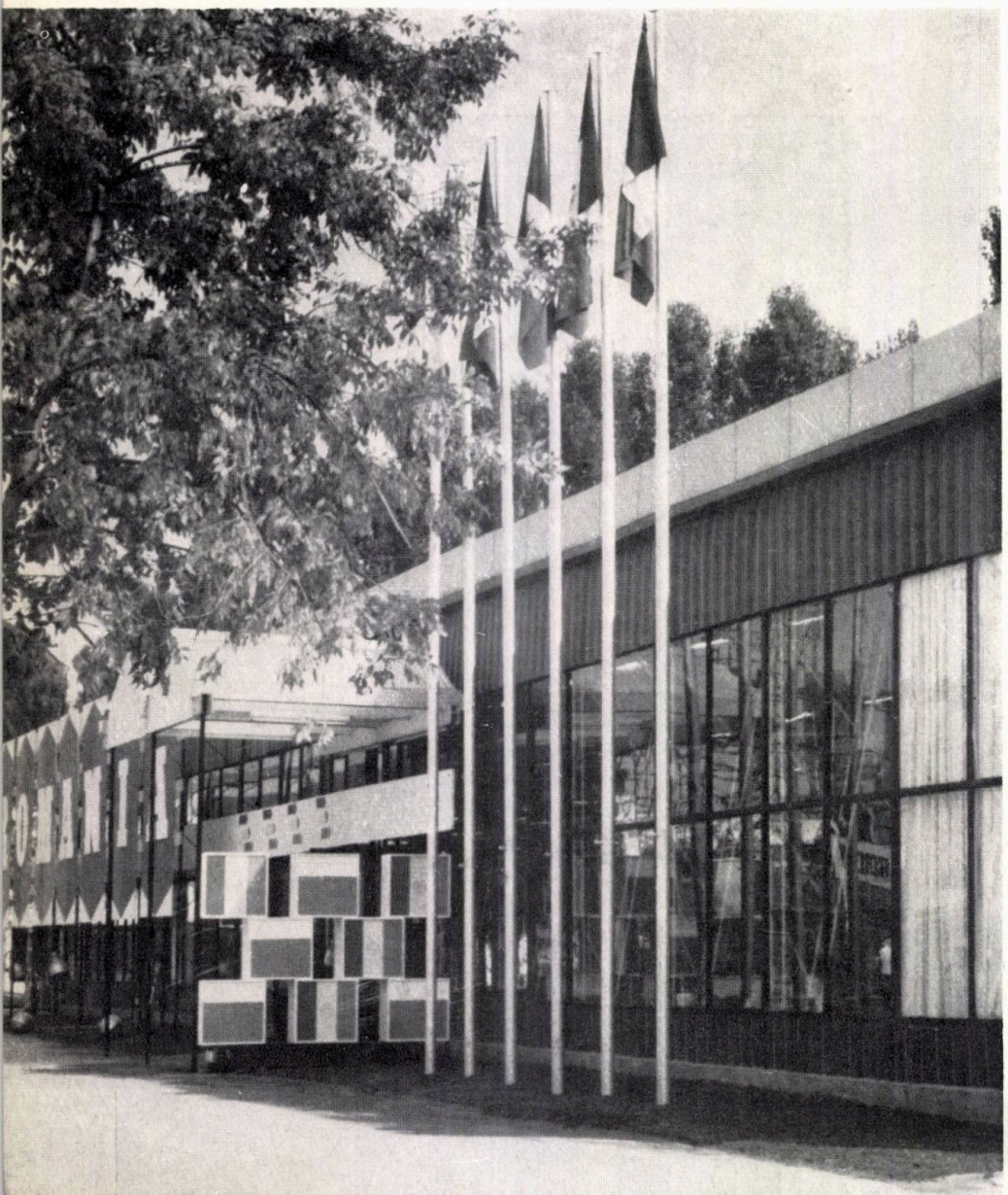

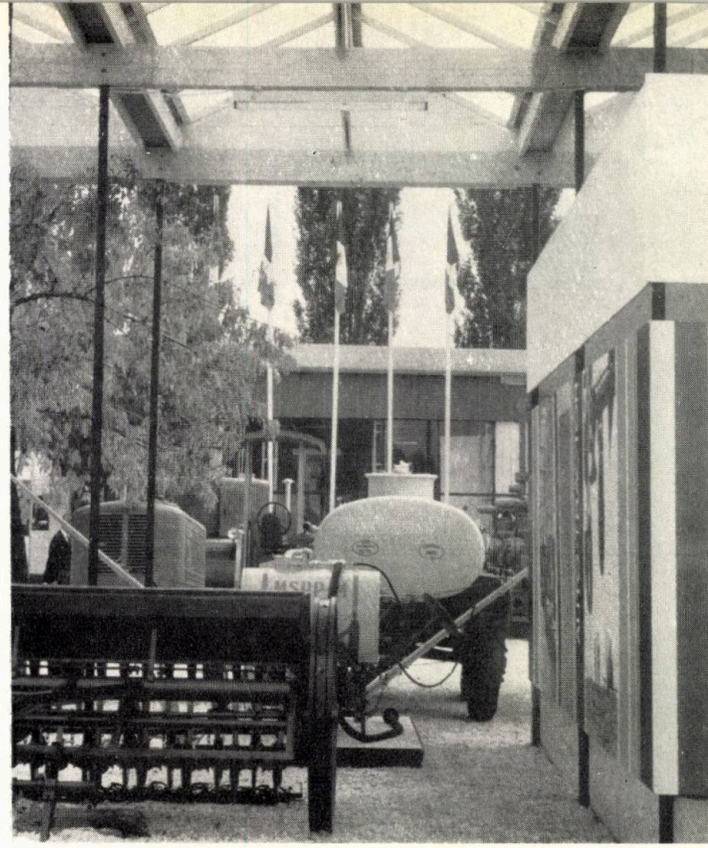

Plovdiv — Construcția în aer liber pentru expunerea mașinilor

TÎRGUL INTERNAȚIONAL DE LA PLOVDIV

Septembrie 1967

Tot o expoziție generală de mărfuri, însă cu expunere majoritară de mașini, a fost prezentată la tîrgul de la Plovdiv. Pavilionul în suprafață de 650 m² a fost alcătuit dintr-o structură metalică, o șarpantă din lemn lăsat aparent și o învelitoare din ondulux.

În afara pavilionului, țara noastră a mai beneficiat și de un teren de expunere în aer liber, în suprafață de 1 350 m².

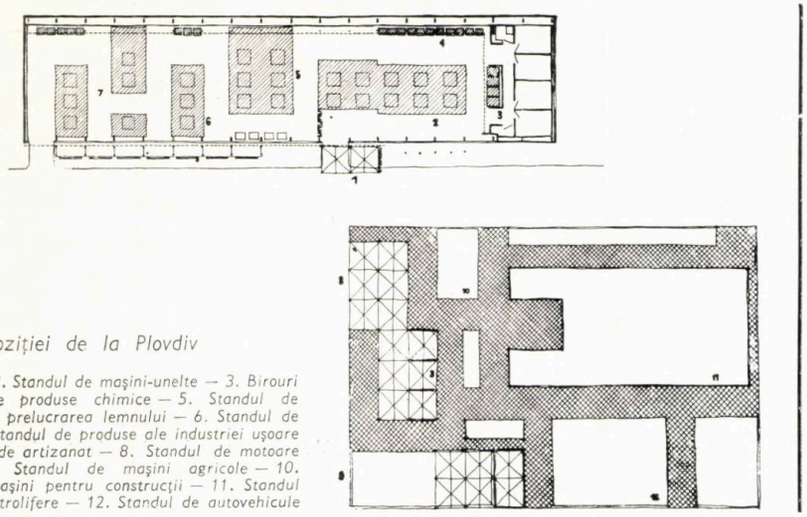

Planul expoziției de la Plovdiv

1. Intrare — 2. Standul de mașini-unelte — 3. Birouri 4. Standul de produse chimice — 5. Standul de mașini pentru prelucrarea lemnului — 6. Standul de mobilă — 7. Standul de produse ale industriei ușoare și de obiecte de artizanat — 8. Standul de motoare electrice — 9. Standul de mașini agricole — 10. Standul de mașini pentru construcții — 11. Standul de utilaje petrolifere — 12. Standul de autovehicule

TÎRGUL INTERNAȚIONAL DE LA BUDAPESTA
Mai 1967

În capitala Ungariei, țara noastră a organizat o expoziție de mașini, pe o suprafață de 320 m² în interior și 1 000 m² în aer liber.

Budapesta — Standul de mașini-unelte

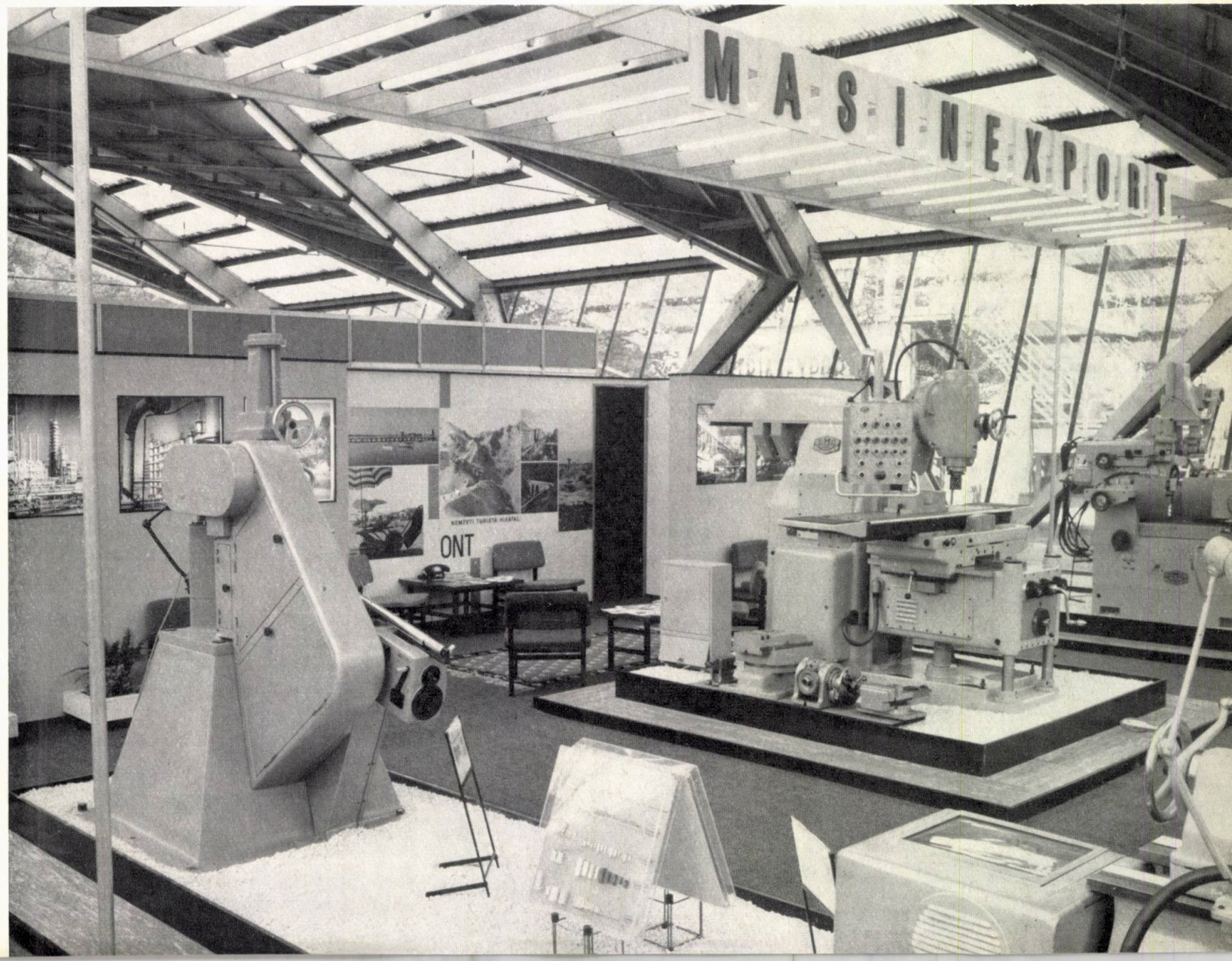

În cadrul acestui tîrg, standul românesc a ocupat o suprafață de 100 m². Structura, discretă, a fost compusă din panouri suspendate ce completează expunerea prin compoziții desenate și mărite fotografic. Podiumurile de lemn au fost finisate cu fotografii reprezentînd pavaje.

TÎRGUL INTERNAȚIONAL ALIMENTAR DE LA MANCHESTER

Septembrie 1967

Manchester — Standul de produse alimentare

TÎRGUL INTERNAȚIONAL DE LA TOKYO

Aprilie 1967

A fost organizat un oficiu de informații comerciale, cu expunere redusă de mostre, pe o suprafață de 150 m².

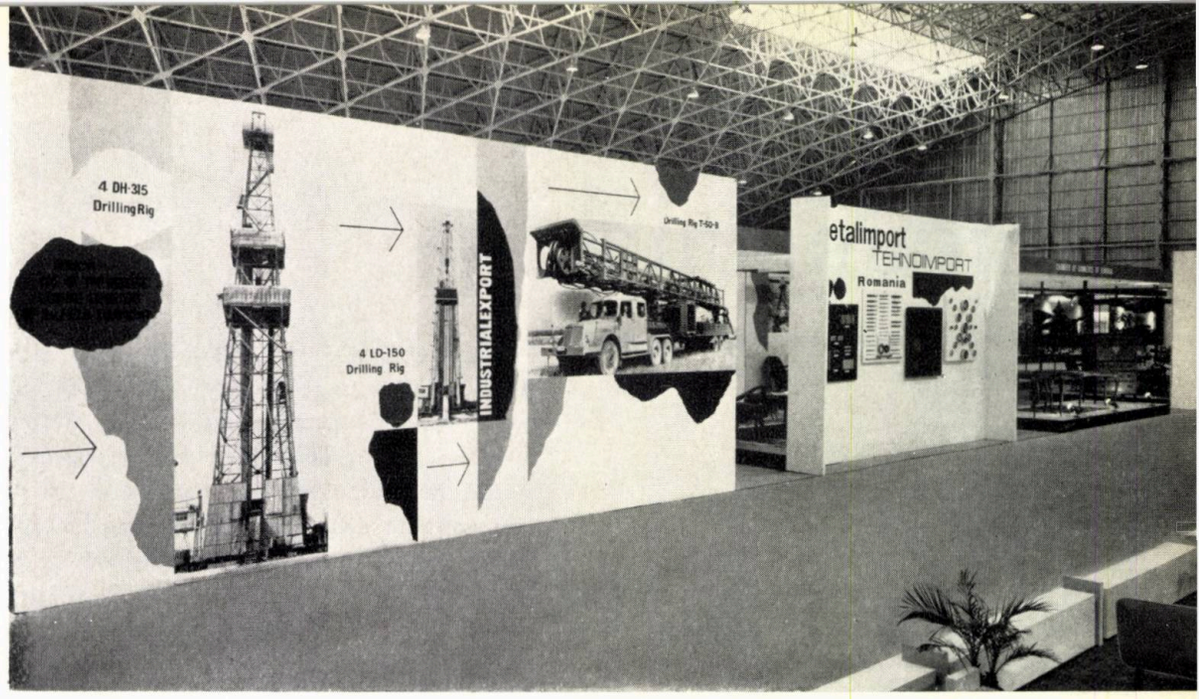

Expoziția de mostre de la Tokyo

TÎRGUL INTERNAȚIONAL MEȘTEȘUGĂRESC DE LA MÜNCHEN

Martie 1967

Standul românesc a ocupat o suprafață de 150 m², expunîndu-se produse artizanale, covoare, piese de mobilier. Proiectul prevedea repetarea unei unități de expunere, concepută pe montanți metalici, pereți din lemn natur și suprafețe orizontale luminate, care — prin dispunerea lor în spațiu — asigurau, atît expunerea, cît și încăperile interioare necesare.

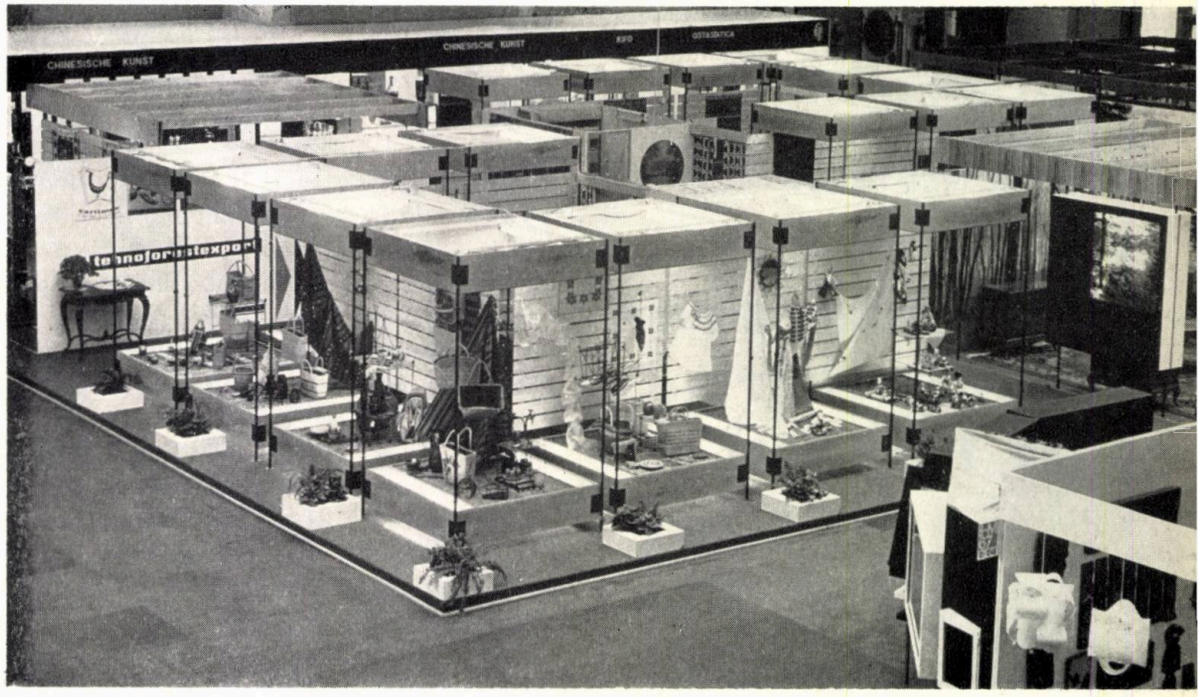

München — Standul românesc cu obiecte de artizanat

Se poate spune că expozițiile realizate în 1967 au corespuns în general exigențelor de expunere, au asigurat spațiile necesare bunei funcționări și au pus proiectanților — din cauza numărului mereu crescînd al acestora — unele probleme noi. Astfel, în afara preocupărilor de ordin funcțional, constructiv și estetic, au apărut serioase preocupări de economicitate, care se concretizează prin dese reutilizări de elemente, folosiri de elemente de inventar, trimiteri de expoziții întregi dintr-un loc într-altul.

Este necesar ca aceste probleme să fie aprofundate și în continuare, fără a se neglija caracterul specific comercial ce trebuie realizat.

CONCURSURI

conf. arh. anton moisescu

concursul pentru sistematizarea pieţei unirii din focşani

Piaţă centrală şi cadru pentru un monument

După Unirea Principatelor Române, oraşul Focşani, pînă atunci oraş de graniţă şi vamă între Moldova şi Muntenia, devine simbolul unităţii lor indestructibile. Numai piatra de hotar, purtînd o placă comemorativă, se mai află acolo în piaţa din mijlocul oraşului, mărturie a trecutului, în timp ce Milcovul, ce trecea pe lîngă ea, s-a retras pe alt făgaş, parcă pentru a şterge urmele fostei graniţe.

Amintirea evenimentului istoric al Unirii şi desfăşurarea anuală a sărbătoririi sale la Focşani au dovedit necesitatea creării unui cadru urbanistic şi arhitectural corespunzător, care să ofere totodată spaţiul potrivit pentru amplasarea unui monument comemorativ al Unirii.

Pentru aceasta s-a iniţiat un prim concurs de idei avînd ca temă sistematizarea Pieţei Unirii şi crearea cadrului urbanistic al viitorului centru al oraşului. Un element esenţial al tematicii concursului — în afară de rezolvarea parametrilor urbanistici obişnuiţi — l-a constituit crearea condiţiilor spaţiale şi plastice optime pentru amplasarea în ansamblul pieţei a unui monument al Unirii, precum şi indicarea aproximativă a dimensiunilor şi modului în care acesta se va putea integra în ansamblu.

Folosind cele mai bune soluţii prezentate în concursul de sistematizare, D.S.A.P.C. — Galaţi a întocmit un detaliu de sistematizare ce va sta — după aprobările corespunzătoare — la baza tematicii unui nou concurs ce urmează a fi deschis artiştilor plastici în vederea realizării unor proiecte de monumente.

În aceste condiţii, concurenţii s-au aflat în faţa unei tematici de o dificultate sporită datorită cerinţei de a se organiza spaţiul unui centru de oraş, spaţiu care trebuia să formeze totodată şi cadrul cel mai potrivit pentru un monument de importanţă naţională.

În ce măsură soluţiile prezentate în concurs reuşesc să aducă o contribuţie la rezolvarea acestei probleme? Întrucît s-au simţit efectele primelor trepte urcate pe calea colaborării dintre arhitecţi şi artiştii plastici?

Impresia generală a juriului — care a inclus în componenţa sa şi doi artişti plastici, sculptorii David Covalschi şi Ovidiu Maitec — a fost că cea mai mare parte a concurenţilor nu a dat satisfacţie deplină, în special sub acest aspect.

Este încă o dovadă a legăturilor, deocamdată insuficiente, dintre arhitecţi şi artiştii plastici, cît şi a unei preocupări abia incipiente, încă timide, în rîndurile arhitecţilor pentru integrarea operelor de artă monumentală în ambianţa urbanistică şi arhitecturală a oraşelor noastre.

Din această cauză şi în practica curentă apar încă lucrări de artă plastică monumentală — îndeosebi sculpturi — a căror amplasare şi dimensionare nu sînt corelate corespunzător cu cadrul ambiant. Sînt necesare încă multe strădanii pentru ca simbioza dintre artă şi arhitectură să se manifeste la nivelul exigenţelor contemporane ale culturii urbane.

★

Materializarea cadrului pieţei se poate sprijini numai în foarte mică măsură pe construcţiile existente, de volume şi forme eteroclite, şi lipsite de calităţi arhitecturale sau multe chiar în stare proastă. Totodată, clădirile prevăzute în perspectivă, deşi nu prezintă o amploare deosebită, sînt suficiente pentru completarea cadrului centrului. Clădirea principală a pieţei, ca volum şi importanţă şi dispunînd de fonduri de investiţie încă din anul acesta, este sediul P.C.R.

În afară de aceasta, în tema-program se prevedeau un muzeu al Unirii, o extindere a spaţiului administrativ al sfatului popular, o policlinică, spaţii comerciale şi culturale (cinematograf şi club pentru tineret) şi un mic hotel; pentru completare, blocuri de locuit.

În zona pieţei centrale converg trei pătrunderi principale: dinspre Bucureşti, dinspre Bacău şi dinspre zona viticolă limitrofă. Dintre acestea, legătura Bucureşti-Bacău prezintă frecvenţa şi circulaţia cea mai importantă.

Analizînd proiectele, s-a putut constata că aproape toţi concurenţii — cu una sau două

excepții — au translat nucleul central al orașului din zona pieței actuale, extinzîndu-l în general pînă în zona confluenței celor trei pătrunderi principale în oraș. În proiectele recompensate, aceste circulații sînt tangente spațiului pieței pe una sau două din laturile sale. În acest fel, în proiectele apreciate de juriu printre cele mai bune se formează în spațiul pieței o zonă majoră, netraversată de vehicule și destinată exclusiv pietonilor, potrivită de asemenea pentru plasarea monumentului.

Cu excepția unuia din proiectele recompensate (proiectul nr. 16, premiul I, autori: arhitecții Ludovic Staadecker, Horia Hudiță, Gabriel Rădulescu), în care monumentul este situat într-un spațiu relativ izolat de circulațiile majore și vizibil numai prin niște deschideri special croite în acest scop, în toate celelalte proiecte întreg spațiul pieței și monumentul sînt vizibile din orice punct al arterelor ce mărginesc piața.

Soluția proiectului nr. 16 a fost îndeosebi apreciată de majoritatea membrilor juriului pentru calitățile deosebite în tratarea unui cadru arhitectural atrăgător, plin de farmec și fantezie, precum și pentru posibilitățile pe care le oferă în controlarea și dozarea distanțelor și efectelor de perspectivă către monument. Socotesc însă că închiderea parțială a monumentului este totuși în oarecare contradicție cu importanța lui și cu modul în care este folosit spațiul pieței în timpul desfășurării adunărilor festive.

Celălalt proiect, recompensat cu premiul I—II ex aequo (nr. 5, autori: arhitecții George Filipeanu, Dan Slavici), reușește ca, fără să piardă scara spațiului pieței — așa cum se constată la proiectele similare cu recompense mai mici —, să mențină vederi și perspective la distanțe convenabile de pe arterele limitrofe. Totodată, deși în ambele proiecte, recompensate cu premiul I—II, demolările propuse sînt cele mai reduse în raport cu toate celelalte proiecte, dovedind o strădanie pentre o soluție cît mai realistă, în proiectul nr. 5 construirea sediului P.C.R. poate fi atacată imediat, cu demolări de minimă importanță, în timp ce în proiectul nr. 16 această realizare, prevăzută în primă etapă, nu este posibilă fără demolări importante. Aceasta a contribuit în mare măsură ca soluția dezvoltată la nivelul detaliului de sistematizare al D.S.A.P.C. — Galați să aibă la bază ideile principale ale proiectului nr. 5.

Așa cum arătam mai sus, față de celelalte proiecte prezentate sau recompensate, cele două proiecte distinse cu premiul I—II ex aequo au ca notă comună dozarea mai potrivită a scării spațiului și a cadrului urbanistic și arhitectural, destinat să primească monumentul Unirii, evitînd distanțele excesive sau o scară exagerată nepotrivită, atît cu structura generală a localității (chiar într-un viitor mai îndepărtat), cît și cu amplasarea posibilă a unui asemenea monument.

De subliniat în proiectul nr. 5 și o preocupare mai intensă decît în celelalte proiecte pentru tratarea monumentului însuși ca un ansamblu de elemente monumentale, menite să întregească ideea obiectului principal, ceea ce consider că poate aduce o îmbogățire substanțială a conținutului tematic și de idei al acestuia față de soluționarea uzuală bazată pe realizarea unui singur obiect, de obicei o sculptură în ronde-bosse.

Spre deosebire de aceasta, în proiectul nr. 5 se propune ca obiectul principal — o sculptură sau un simbol vertical — să fie precedat de o trenă de elemente care să reprezinte diferite evenimente sau personalități importante ce au pregătit de-a lungul istoriei actul Unirii și de un joc de apă simbolizînd vechiul hotar al Milcovului. Cred că un asemenea mod de a gîndi un ansamblu monumental de importanța acestuia nu ar trebui să fie ignorat de artiștii plastici ce se vor întrece în concursul pentru monumentul Unirii.

În proiectul distins cu premiul III (nr. 11, autori: arhitecții Constantin Săvescu, Dinu Gheorghiu, Gabriel Cristea, Radu Belea, ing. Paul Popovăț), spațiul pieței este subordonat unui monument de dimensiuni excesive, situat în apropierea nodului de circulație și într-un cadru urbanistic mai puțin riguros controlat. Apare, atît în acest proiect, cît și în cel menționat (nr. 19, al acelorași autori), o preocuprare majoră pentru rezolvarea nodului de circulație care pare că nu este suficient de bine corelată cu locul și cadrul arhitectural ambiant. În schimb, în celelalte proiecte recompensate cu mențiuni (nr. 7, 2, 13) trebuie subliniată preocuparea insuficientă pentru rezolvarea acestui nod de circulație, a cărui importanță nu trebuia totuși să fie subestimată.

Se pot semnala de asemenea unele aspecte mai puțin bine rezolvate în ceea ce privește așezarea și încadrarea monumentului: în proiectul nr. 13, fîșia relativ îngustă destinată pietonilor nu pare să creeze cadrul cel mai potrivit pentru desfășurarea festivităților, părînd mai curînd un trotuar foarte larg al unei esplanade, insuficient diferențiat ca lățime față de partea carosabilă. În celelalte două proiecte menționate, deși cadrul pieței este mai limitat și perspectivele către monument oferă distanțe acceptabile, închiderea prea marcată a spațiului pieței din partea accesului dinspre București este discutabilă, iar tratarea legăturii București-Bacău ca o legătură secundară, neconformă cu realitatea.

Cu toate că am fi putut aștepta mai mult de la acest concurs, cred că rezultatele sale nu sînt lipsite de interes și importanță. În afară de faptul că proiectele recompensate constituie o bază destul de bună pentru definitivarea soluției de sistematizare și precizare a tematicii pentru realizarea monumentului Unirii, însuși faptul că se pun în concursurile noastre și probleme legate de artele monumentale, este menit să aducă, prin strădaniile depuse și soluțiile prezentate, încă o contribuție la înțelegerea mai largă a cerințelor simbiozei dintre arhitectură și artele plastice și în special dintre arhitectură și sculptură.

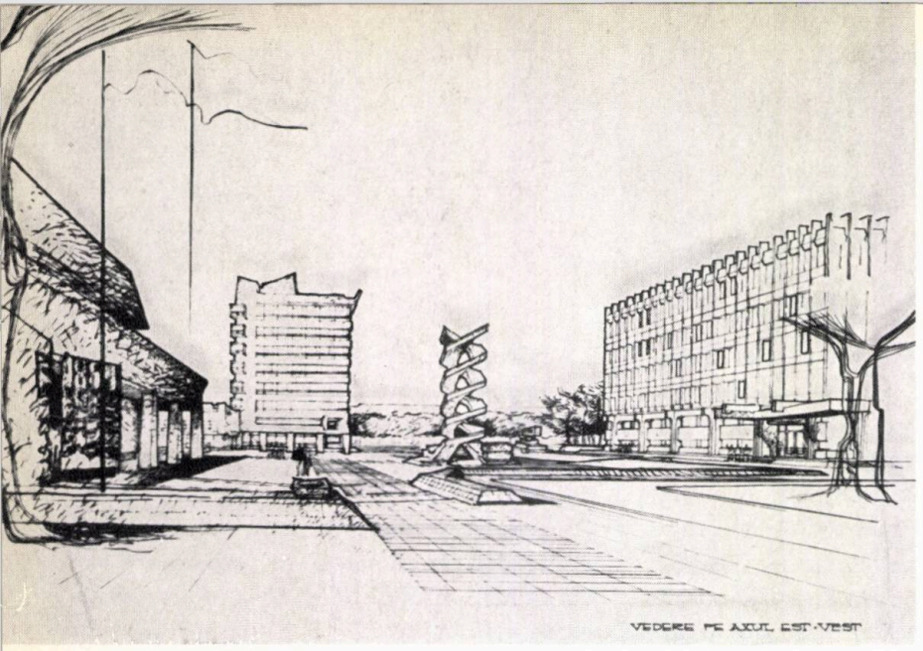

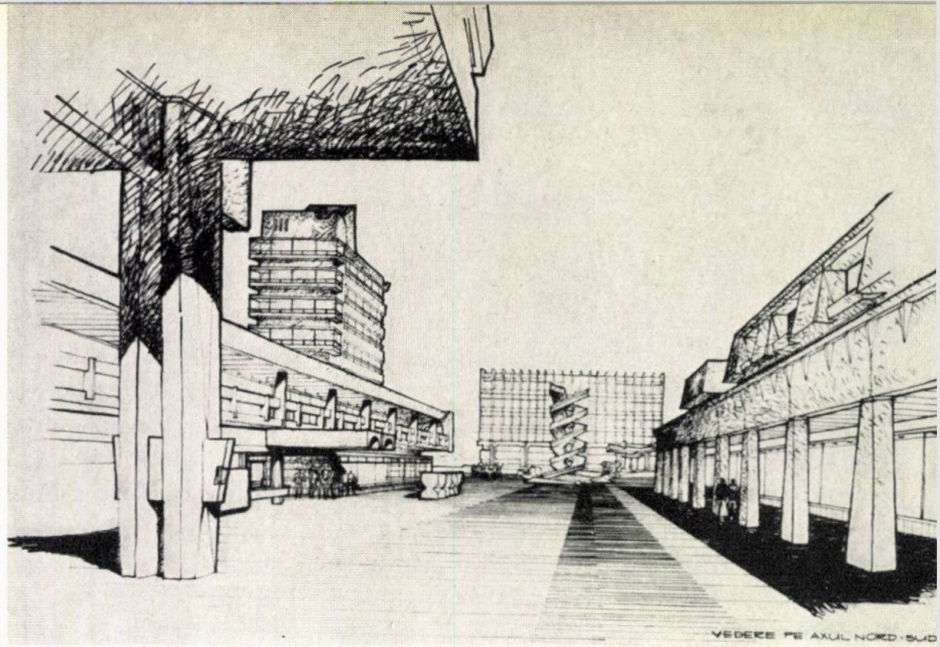

PREMIUL I-II EX AEQUO — Proiect nr. 16

Autori, arhitecții Ludovic Staadecker, Horia Hudiță, Gabriel Rădulescu

Trăsătura principală a proiectului, care îl deosebește de toate celelalte, este ideea de a forma un cadru cvasi-perimetral — corelat ca scară, dimensiuni și organizare a perspectivelor — cu monumentul Unirii. Perspectiva principală către acesta se deschide telescopic dinspre intersecția celor trei direcții principale de acces în oraș, în timp ce de pe una din laturi (pe axul est-vest) monumentul devine vizibil de pe toate accesele secundare în piață. Spațiul propriu-zis al pieței este destinat în exclusivitate pietonilor, arterele carosabile fiind degajate prin spatele fronturilor pieței. Intersecția principalelor magistrale asigură circulații fluente pe toate direcțiile.

Soluția se poate realiza în etapa finală, cu demolări relativ reduse din care, însă, o mare parte trebuie efectuate încă din prima etapă, o dată cu realizarea sediului P.C.R.

Ținînd seama de importanța deosebită a monumentului, o retragere și o relativă ascundere a lui față de principalele artere pare discutabilă, chiar dacă spațiul și cadrul interior propuse creează o scară foarte plăcută și aduc o notă de vioiciune și fantezie. De asemenea, prin includerea în cadrul pieței a unor clădiri existente, unul din fronturile acesteia apare mai puțin favorabil rezolvat. Diferențierea spațiilor destinate comerțului, în zona în care este plasat monumentul, într-o ambianță de clădiri administrative și culturale, este însă binevenită.

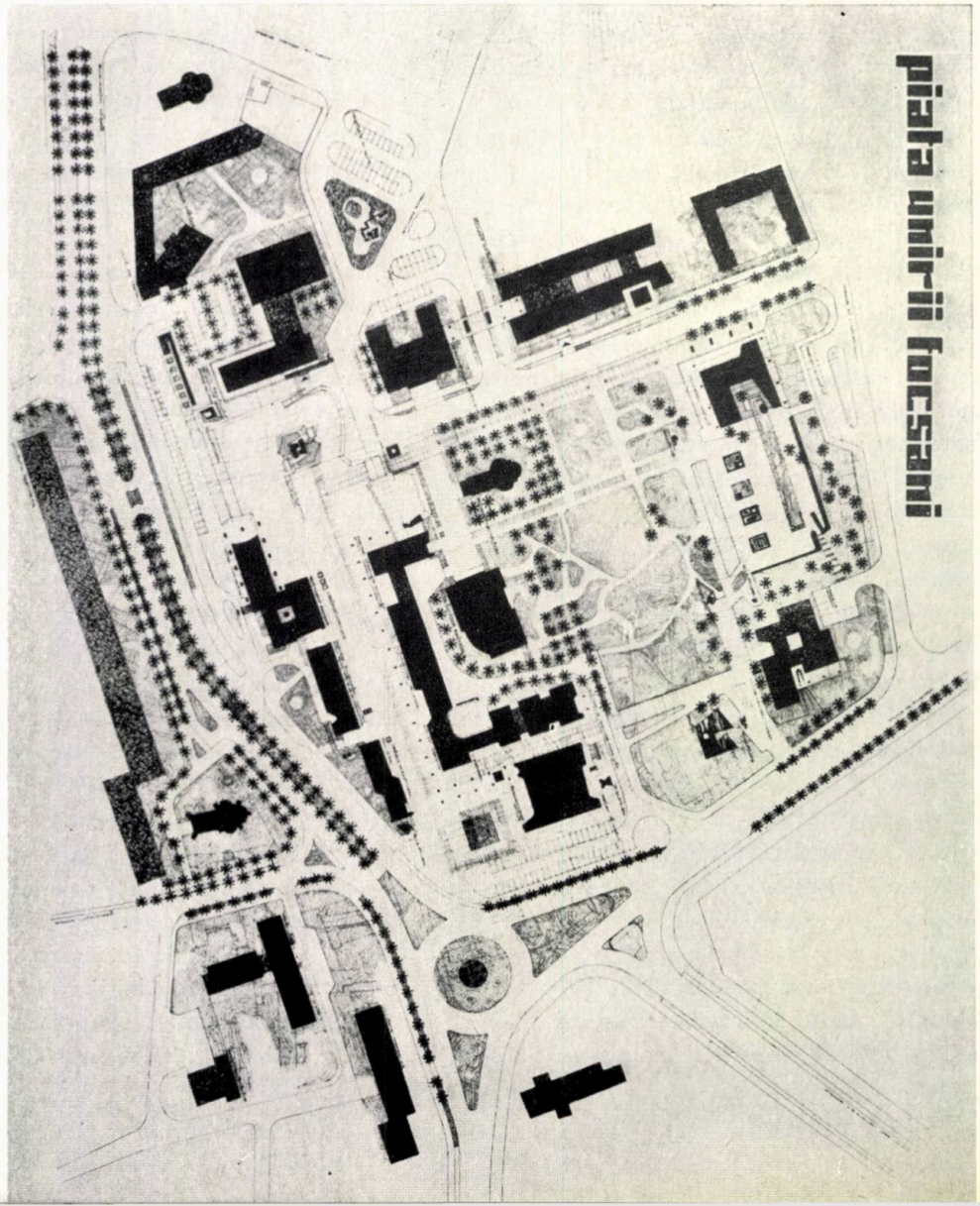

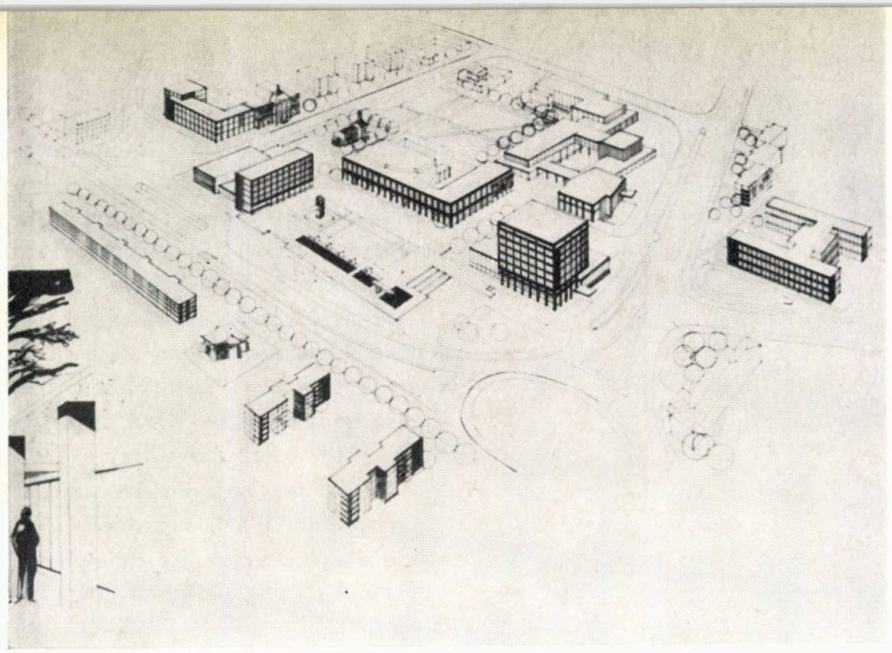

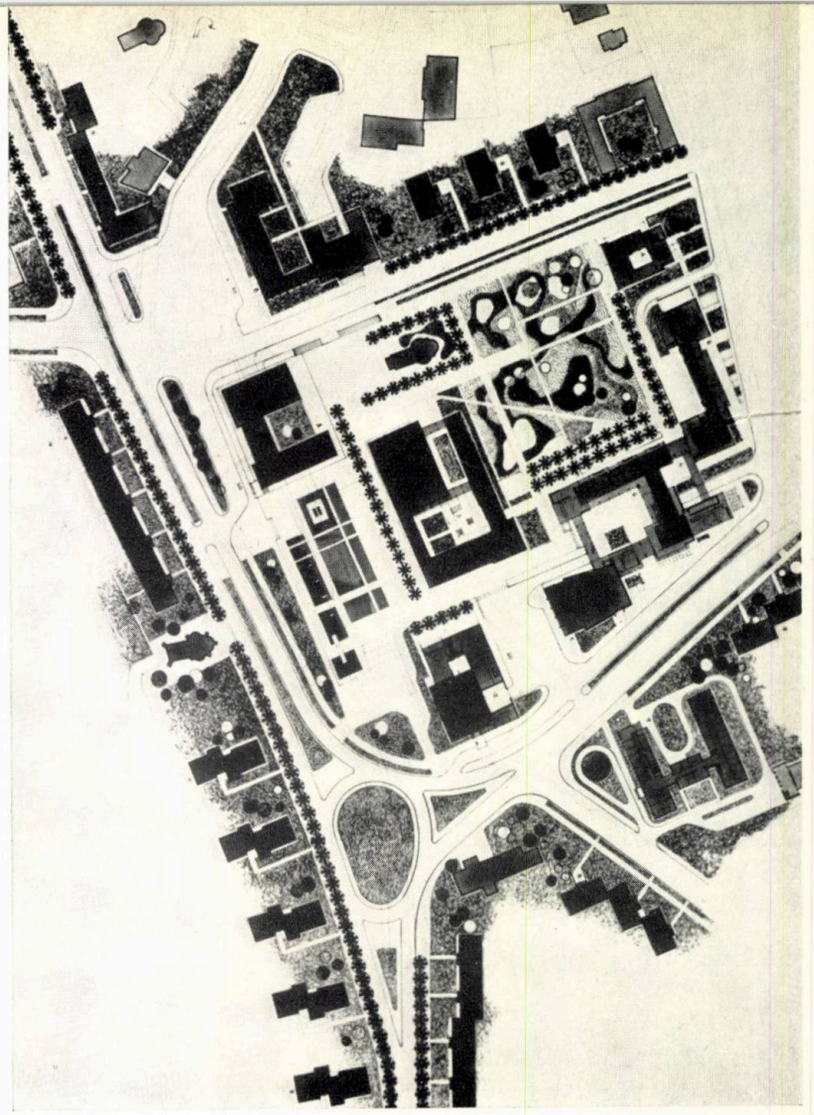

PREMIUL I-II EX AEQUO—Proiect nr. 5

Autori, arhitecții
George Filipeanu,
Dan Slavici

În raport cu celălalt proiect cu care a împărțit premiul I—II, atenția a fost mai puțin îndreptată către tratarea plastică a cadrului arhitectural, concentrîndu-se mai ales spre organizarea optimă a spațiului și a volumelor ce-l definesc, ca și spre crearea unor condiții cît mai bune de poziție către monumentul Unirii dinspre principalele direcții de acces în piața centrală.

Principiul tratării pieței ca un mare parviu ce formează o trenă a monumentului și a clădirii principale din piață — sediul P.C.R., deschis pe două laturi către arterele principale — a fost adoptat de cei mai mulți dintre concurenți. Dar calitatea deosebită a proiectului constă în proporționarea mult mai izbutită a spațiului pieței, a cărei scară și ale cărei dimensiuni pot crea condiții optime pentru perceperea monumentului, ca și în realismul soluției, care necesită cele mai puține demolări (cele mai importante putînd fi efectuate abia către etapa finală a realizării ansamblului pieței).

Totodată, autorii au promovat o concepție deosebit de interesantă în tratarea monumentului ca un ansamblu de elemente menite să lărgească și să adîncească foarte mult conținutul tematic și de idei al acestuia. Înțelegerea elementului principal al ansamblului monumental este pregătită de o trenă sugerînd la început, printr-un jghiab de apă, Milcovul ce despărțea în trecut cele două țări românești; apoi, o suită de elemente similare menite să poarte scene reprezentînd evenimente sau personalități marcante care au jucat un rol important în pregătirea procesului istoric al făuririi Unirii. Acest spațiu este destinat în exclusivitate pietonilor, nefiind tăiat de artere carosabile, ele desfășurîndu-se tangent laturilor pieței. Cadrul ambiant construit al monumentului este format de sediul P.C.R. și clădirea muzeului, forfota comerțului — mai puțin potrivită ca ambianță — fiind deplasată pe latura sudică a parcului și de celalaltă parte a arterelor limitrofe.

Circulația vehiculelor este rezolvată fluent pe toate direcțiile, iar arterele sînt proporționate corespunzător ponderii traficului. Apare discutabilă însă deschiderea cam largă către un parcaj situat în spatele clădirii hotelului.

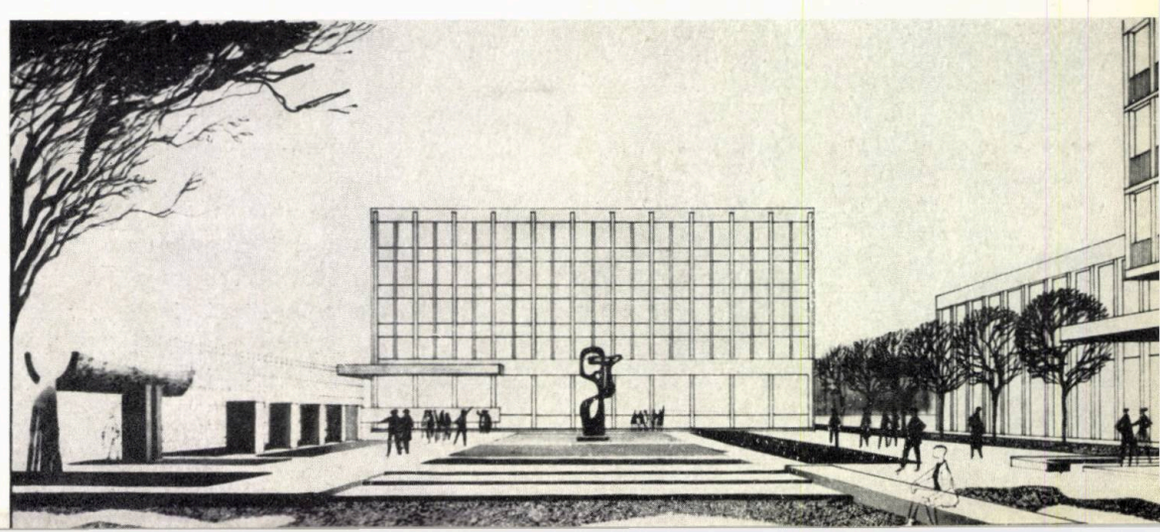

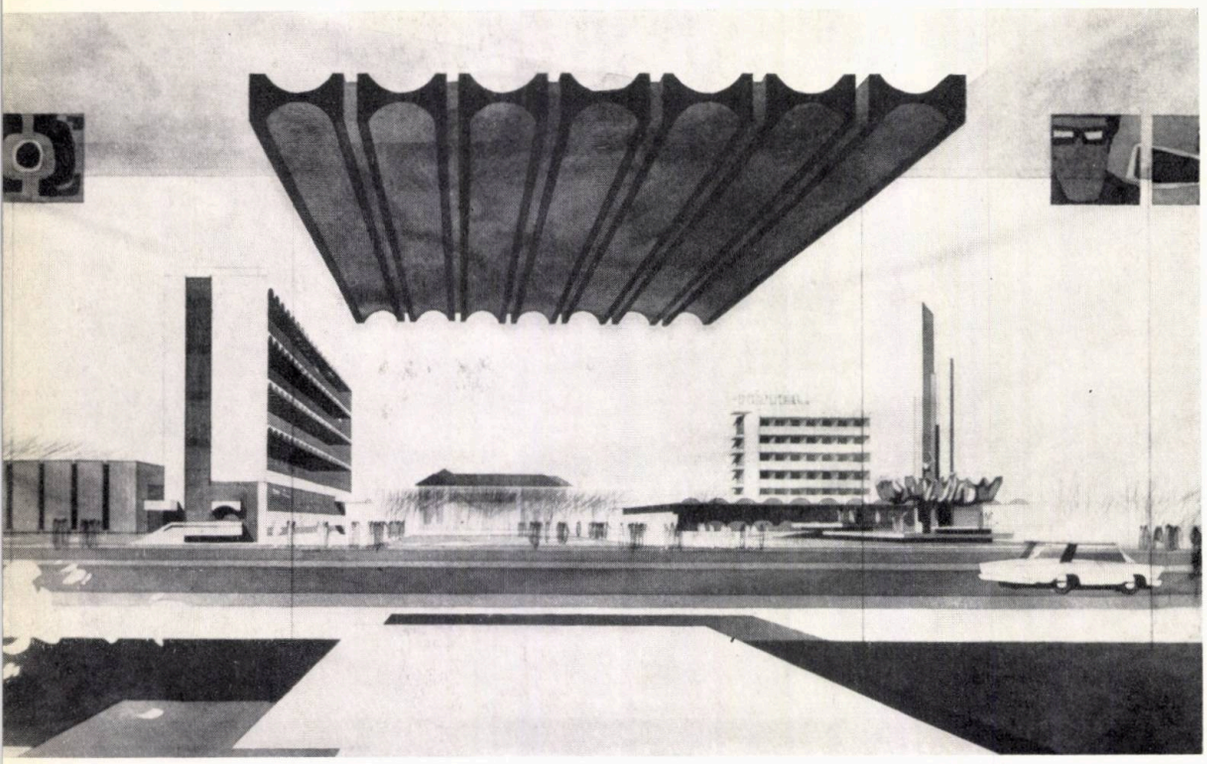

Elementul central al compoziției devine, în acest proiect, monumentul Unirii așezat proeminent în apropierea intersecției principale și în axul de perspectivă al accesului dinspre București. Pentru a putea rezista perspectivelor de distanță ce i se deschid și poziției centrale pe care este situat, autorii au indicat un monument de dimensiuni exagerate — mai înalt chiar decît clădirile înconjurătoare.

O preocupare majoră a fost acordată rezolvării circulației, suprafețele carosabile ocupînd un rol foarte important în compoziția spațială, în timp ce spațiul propriu-zis al pieței, destinat pietonilor, este divizat în spații minore ce par mai puțin potrivite pentru desfășurarea festivităților naționale. De asemenea, organizarea spațiului cuprins între volumele construcțiilor și aspectul fronturilor clădite, se prezintă confuz.

PREMIUL III — Proiect nr. 11

Autori, arhitecții Constantin Săvescu, Dinu Gheorghiu, Gabriel Cristea, Radu Belea ; ing. Paul Popovăț

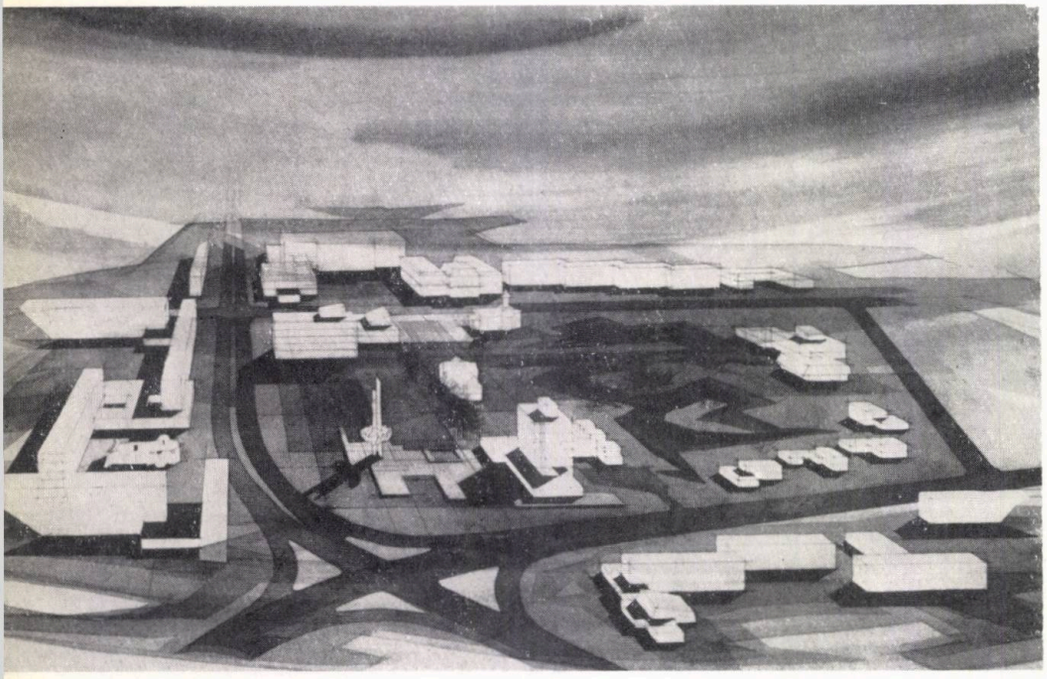

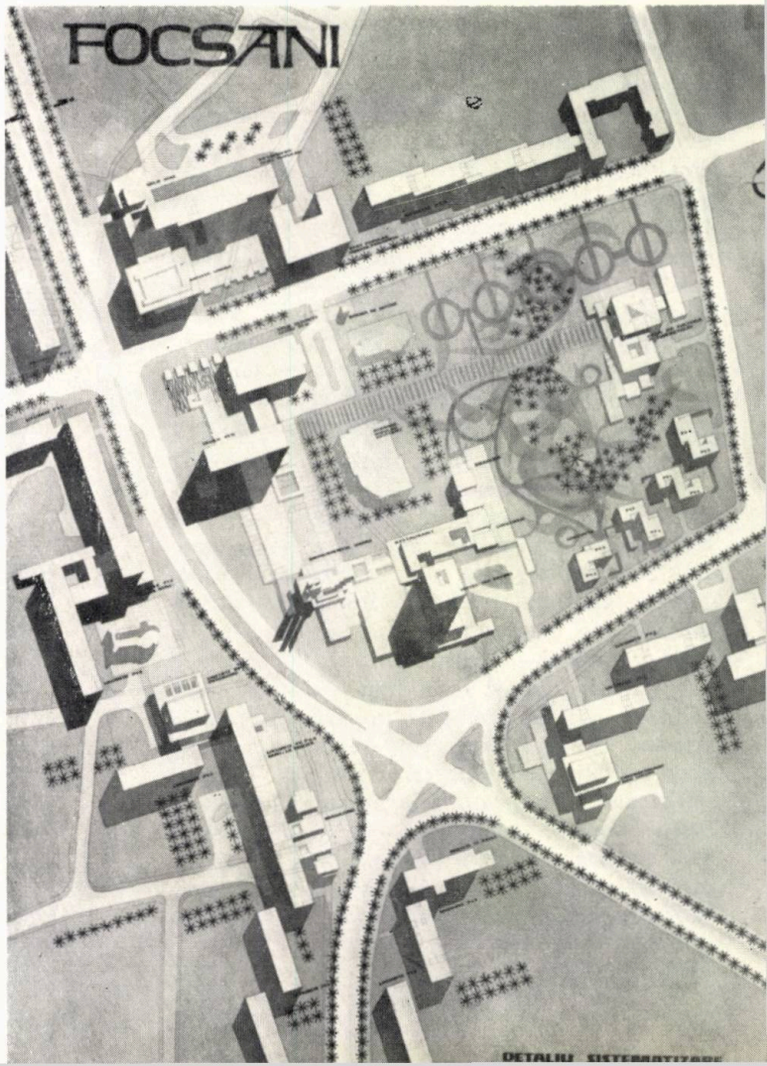

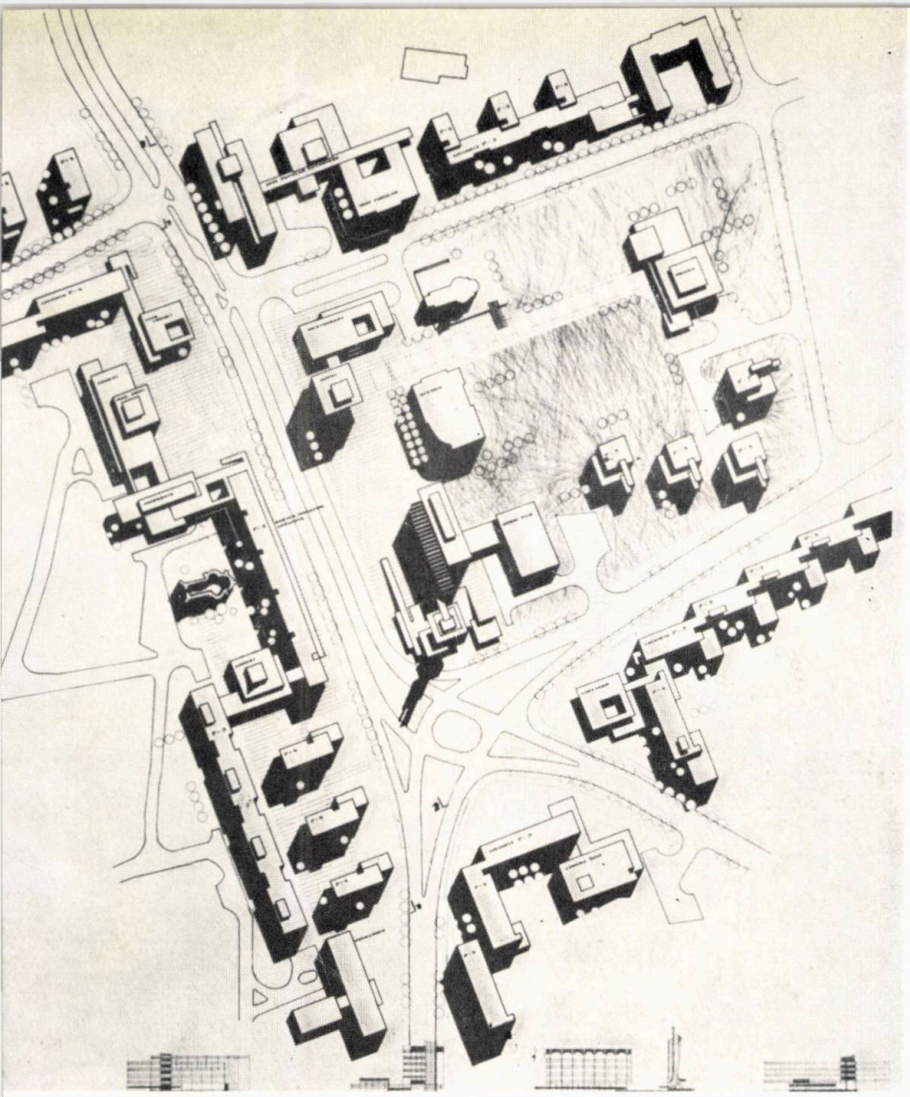

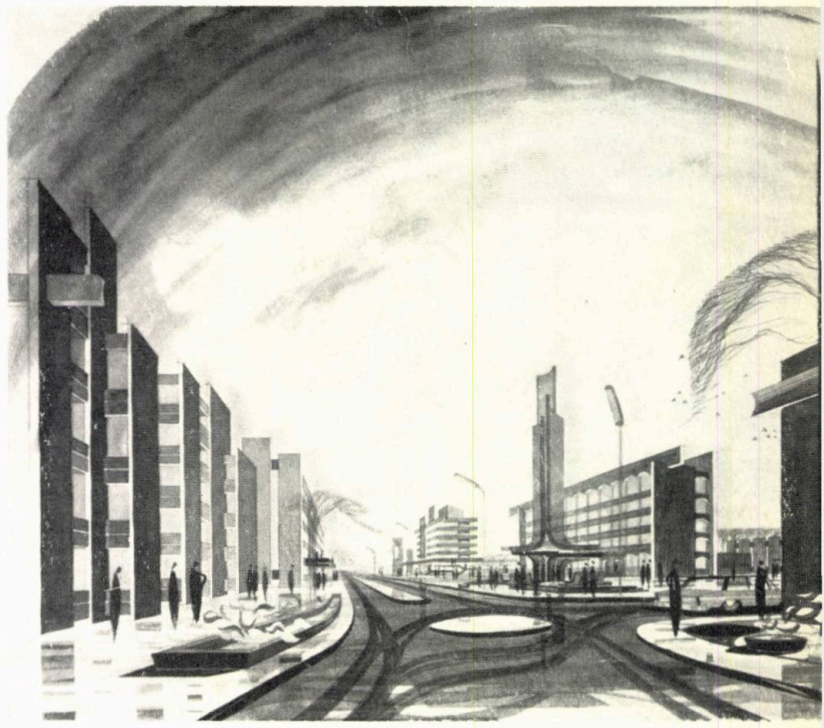

MENŢIUNE — Proiect nr. 19

Autori, arhitecţii Gabriel Cristea, Constantin Săvescu, Dinu Gheorghiu, Radu Belea ; ing. Paul Popovăţ

Oferind principii aproximativ similare cu cele adoptate de aceiaşi autori în proiectul recompensat cu premiul III (proiect nr. 11), apreciez totuşi acest proiect ca fiind superior, datorită faptului că organizarea spaţiilor şi a cadrului arhitectural este mult mai coerentă şi mai clară. În această soluţie, spaţiul pieţei pietoniere nu mai este divizat, obţinîndu-se astfel o suprafaţă mai acceptabilă. Rămîne însă discutabilă, şi în această soluţie, dimensionarea excesivă a monumentului, ca şi raporturile dintre profilele arterelor carosabile care nu corespund cu datele reale ale traficului.

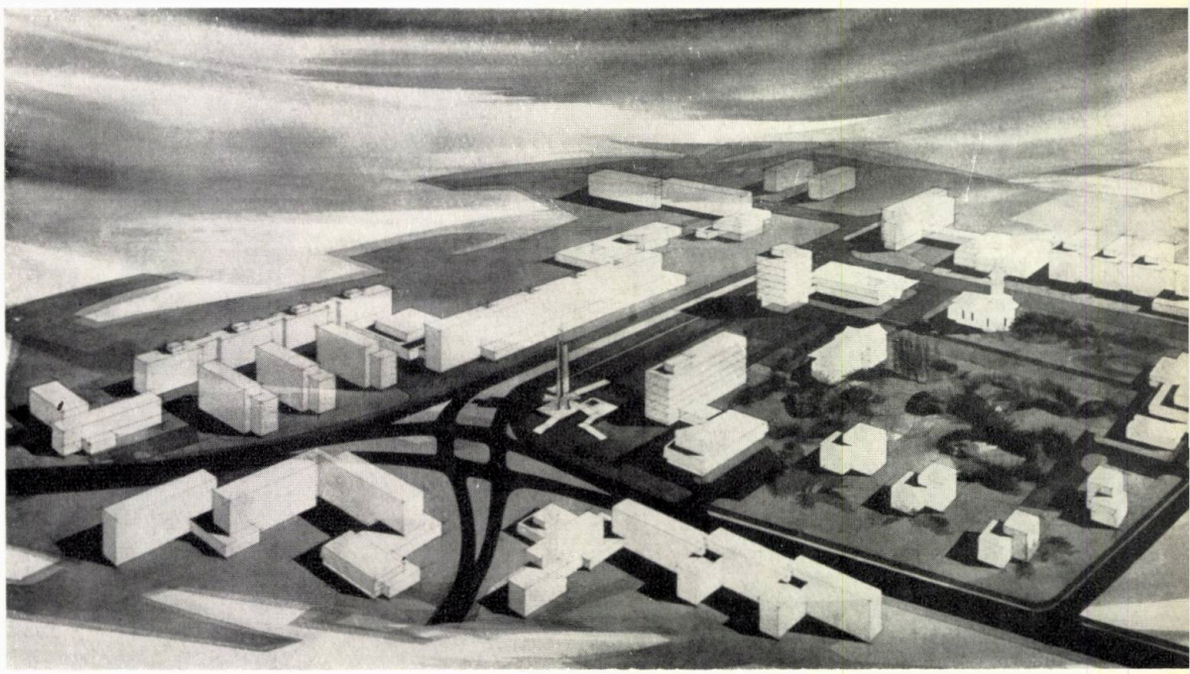

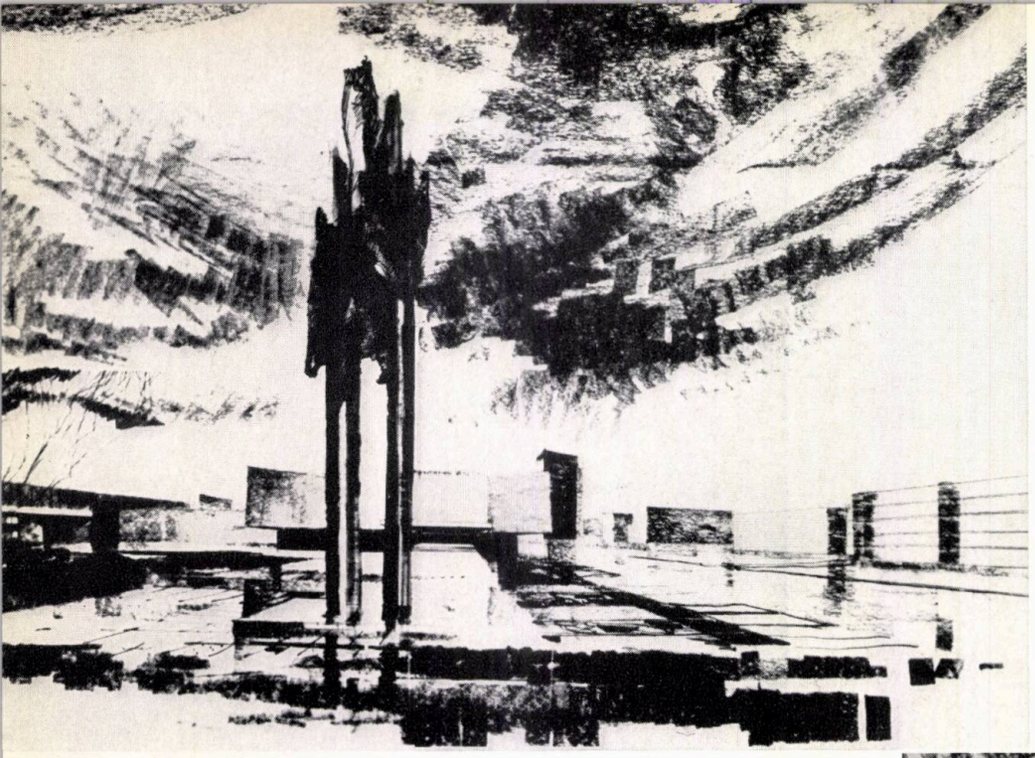

Soluția acestui proiect este principial similară cu cea a proiectului nr. 7 (arh. C. Dan, L. Vlădescu, S. Lutfi), cu calitățile și defectele arătate. Proiectul prezintă însă, în comparație cu celălalt, o tratare mai riguros ordonată a fronturilor pieței și deschiderea unor perspective mai organizate către monument dinspre parc și dinspre spațiul pieței. Prin accentuarea prezenței celor două biserici — monumente istorice — se încearcă integrarea organică a acestora în ansamblul pieței, integrare menită să sugereze legătura prezentului cu trecutul.

Rezolvarea circulației în intersecția principalelor direcții de acces este practic neglijată, iar tratarea profilului arterelor și fluenței fluxurilor nu este corespunzătoare cu ponderea și direcțiile traficului real al orașului.

MENȚIUNE — Proiect nr. 2

Autori, arhitecții Constantin Rulea, Gheorghe Nadrag, Gheorghe Tureanu

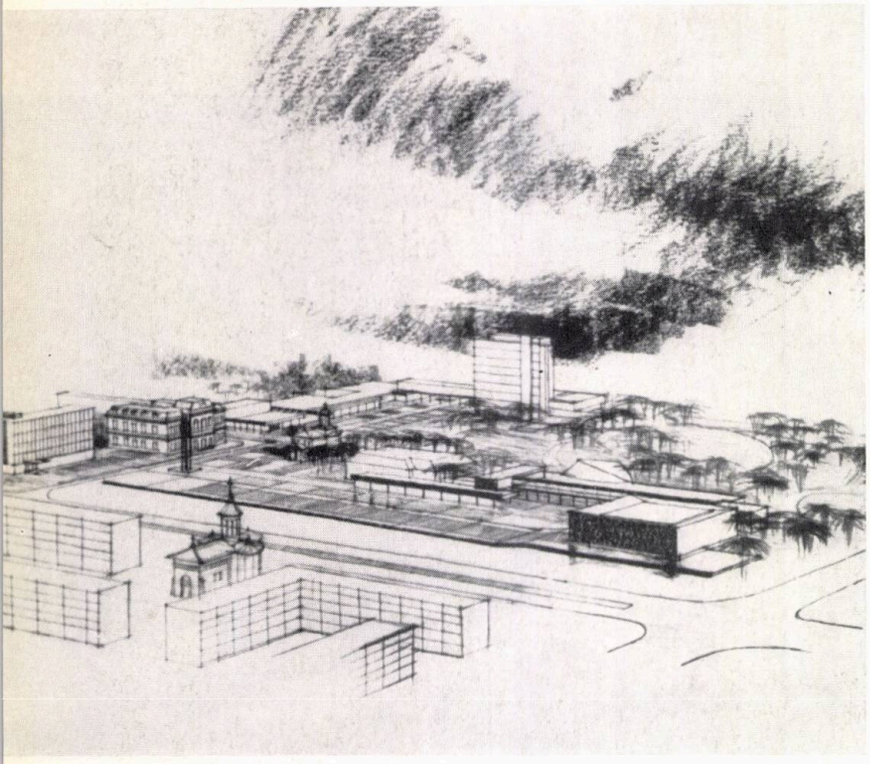

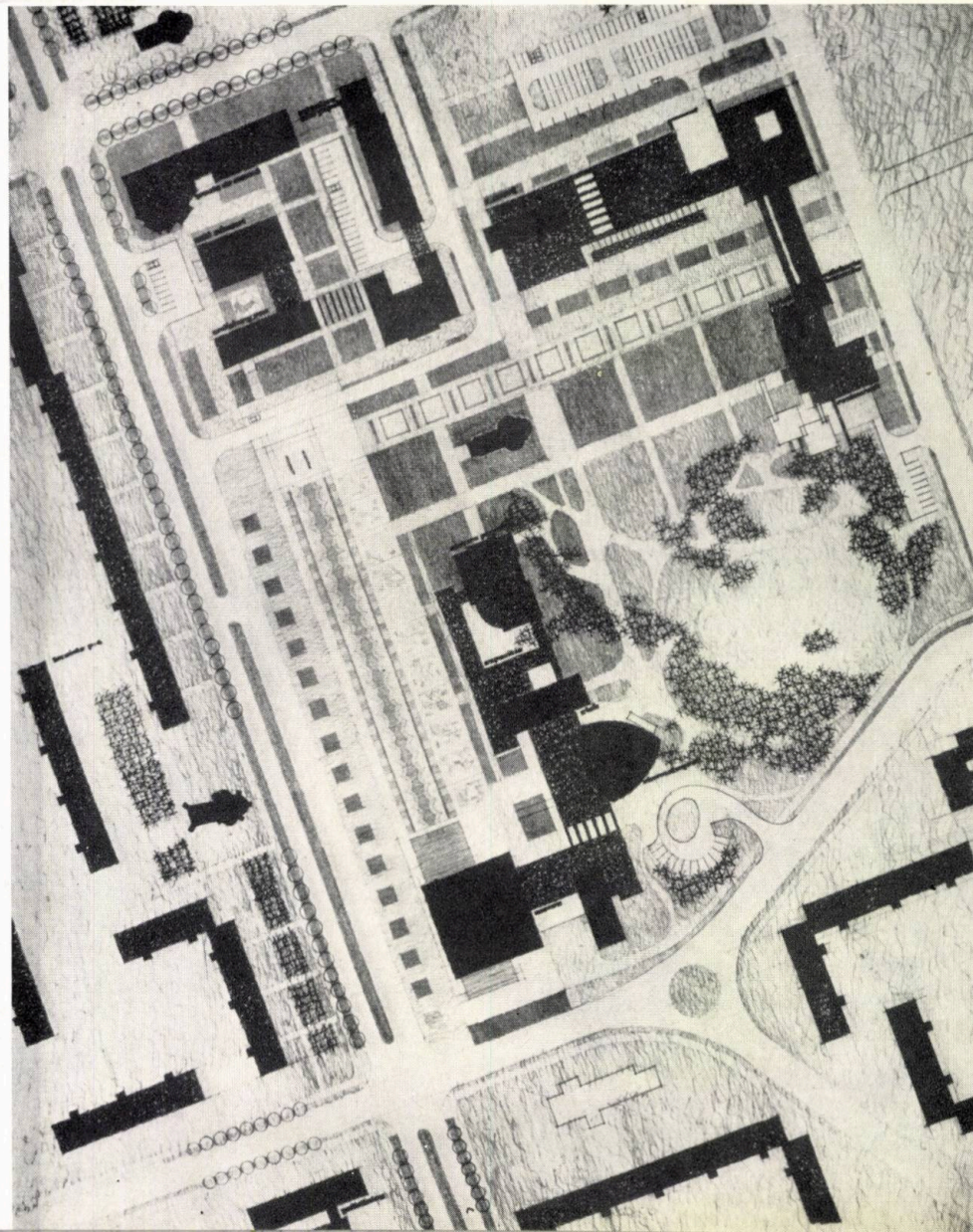

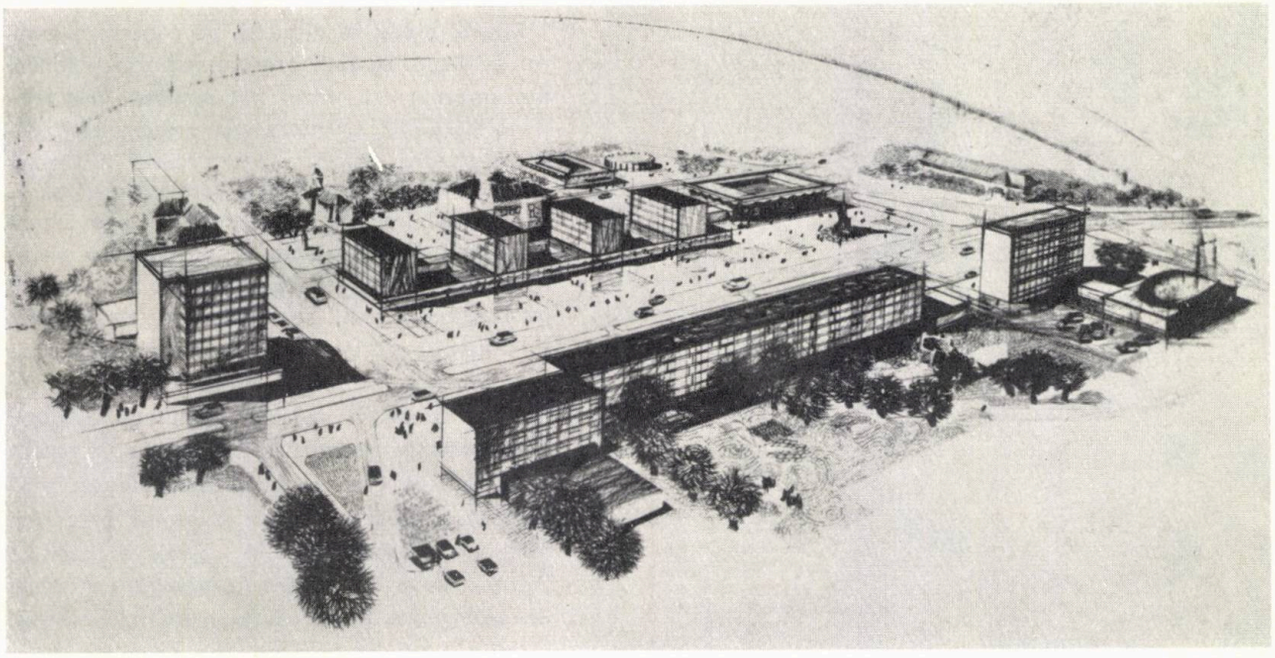

MENŢIUNE — Proiect nr. 13

Autor, prof. arh. Gustav Gusti
Colaboratori, arhitecţii Paul Ciută, Constantin Dobre, Victor Fulicea

Şi în acest proiect, monumentul Unirii este plasat în axul de perspectivă al accesului dinspre Bucureşti, în imediata apropiere a punctului de intersecţie a direcţiilor principale de acces în centru. Între monument şi clădirea P.C.R. se desfăşoară un trotuar larg, bordat de construcţii joase comerciale, iar monumentul Unirii are ca fundal tot o clădire comercială cu parter-etaj. Această ambianţă creată monumentului pare mai puţin potrivită în raport cu tematica şi caracterul său. De asemenea, spaţiul rezervat pietonilor şi desfăşurării festivităţilor nu este suficient de adecvat acestui scop, datorită îngustimii sale. Fronturile ordonate ale laturilor lungi ale ansamblului se încheie pe volumul principal al compoziţiei spaţiale: clădirea sediului P.C.R. Pe latura opusă acestuia, la accesul în piaţă dinspre Bucureşti, este menţinută o clădire existentă cu parter, mai puţin propice încheierii compoziţiei volumelor în această parte.

Traseele şi profilele arterelor carosabile sînt proporţionate şi ponderate potrivit fluxurilor cunoscute.

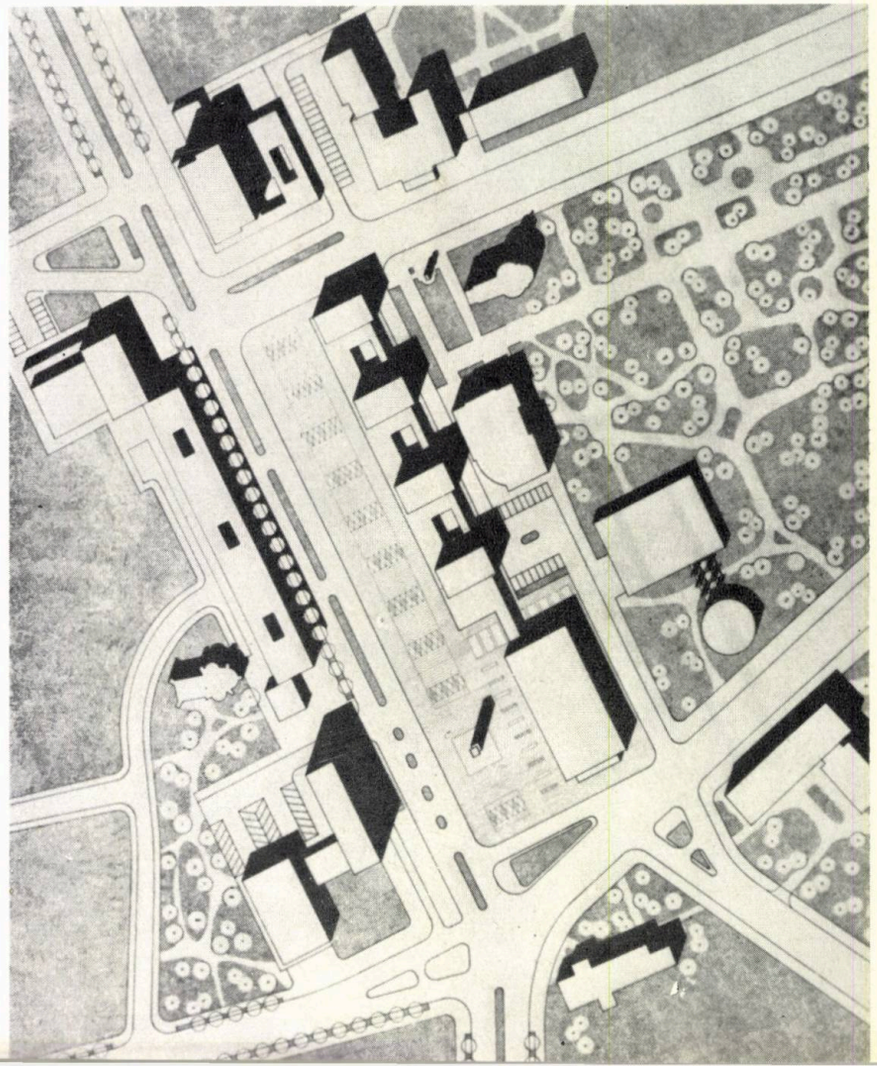

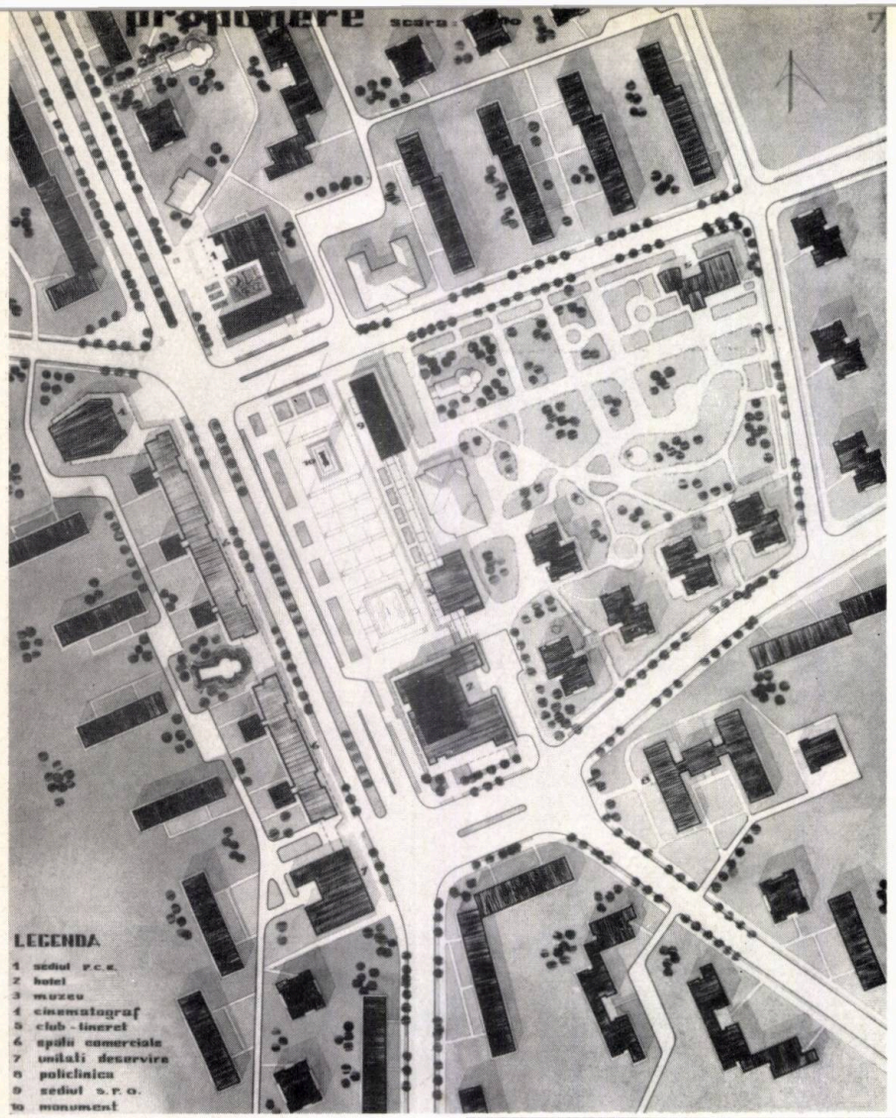

Spațiul pieței se dezvoltă pe o parte a arterei ce leagă centrul orașului cu zona viticolă din împrejurimi, fiind net separat prin clădirea hotelului și intersecția principalelor pătrunderi din exterior. El prezintă o ordine simplă a fronturilor și proporții satisfăcătoare. Prin faptul însă că este traversat de o arteră carosabilă și dispune de un parcaj auto plasat între monument și clădirea P.C.R., care îi formează fundalul, se creează o ambiguitate de funcții și de impresii ce ar fi trebuit evitate. Proeminența foarte puternică a hotelului nu lasă să se simtă suficient prezența spațiului pieței dinspre punctul de intersecție și trecere principală pe direcția București-Moldova.

Nu s-a acordat atenția cuvenită rezolvării nodului de circulație, iar așezarea sediului P.C.R. într-o zonă dens construită constituie de asemenea unele dezavantaje ale acestei soluții, în raport cu proiectele premiate.

MENȚIUNE — Proiect nr. 7

Autori, arhitecții Corneliu Dan, Lucia Vlădescu, Sefchi Lutfi

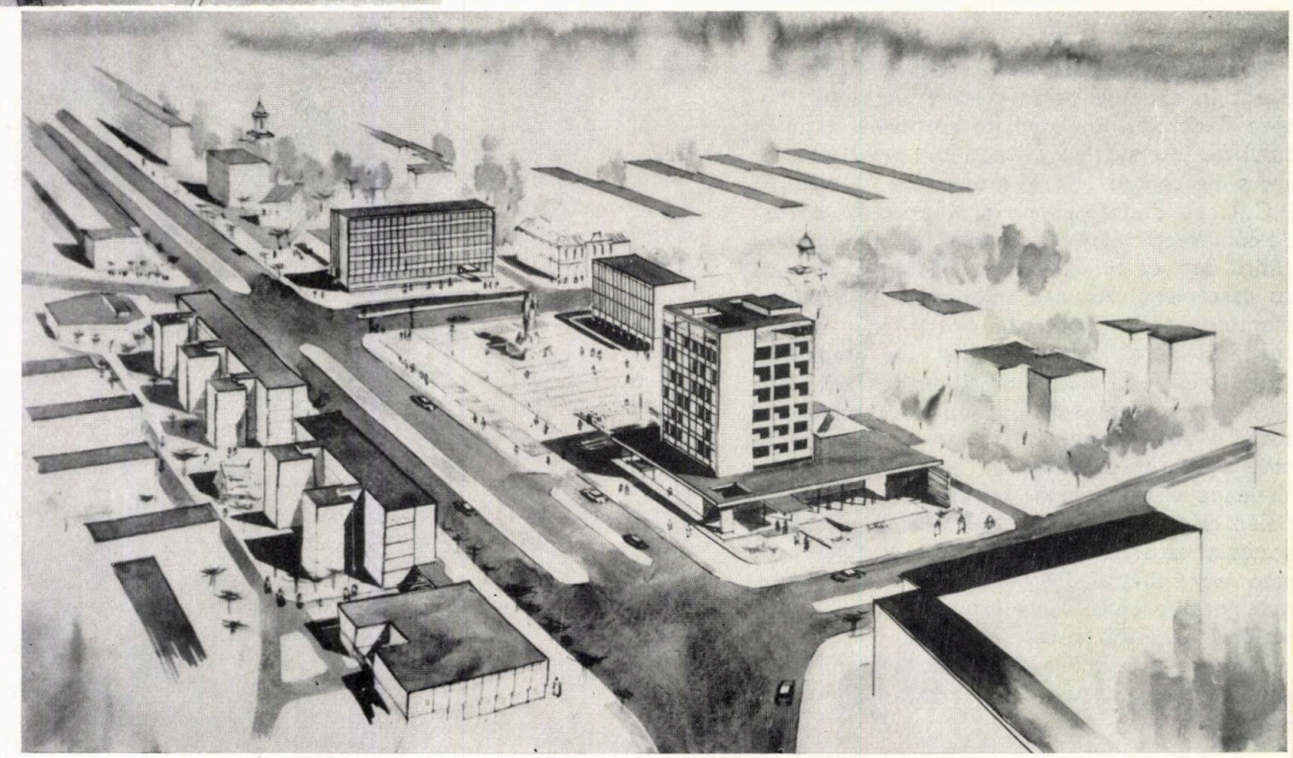

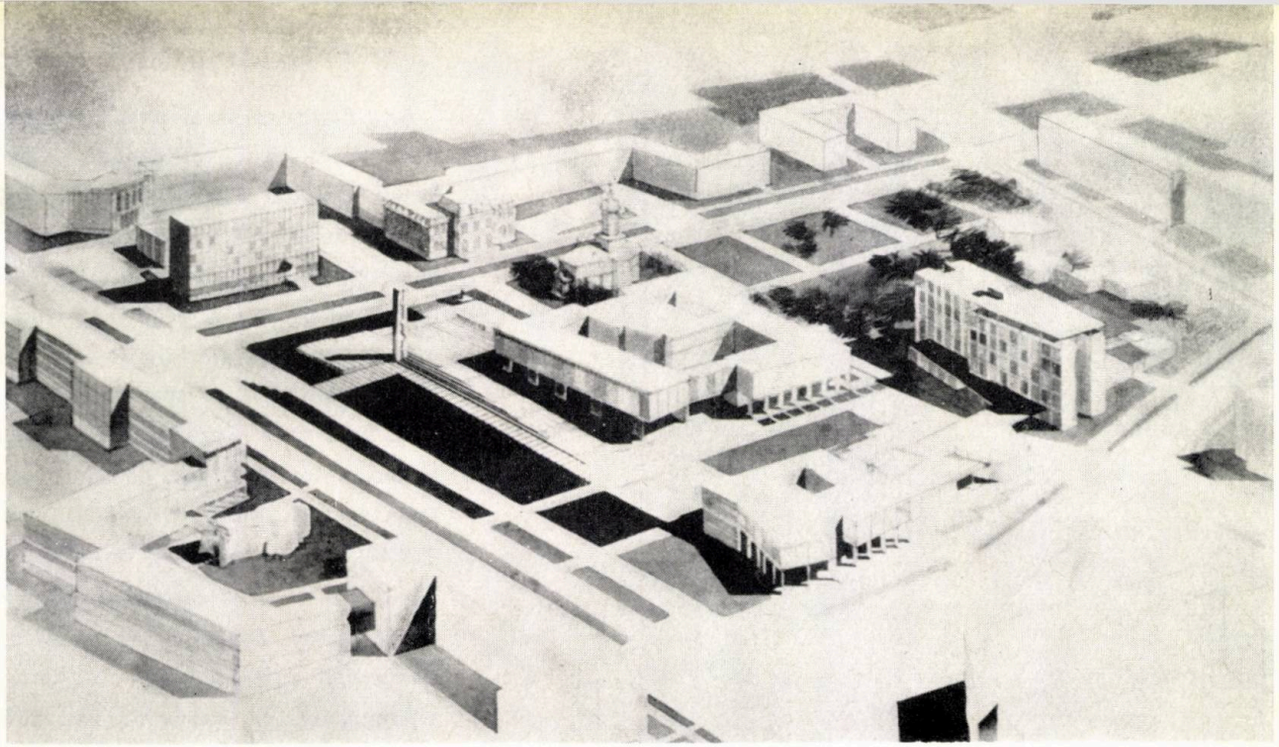

Proiect nr. 12
(nerecompensat)

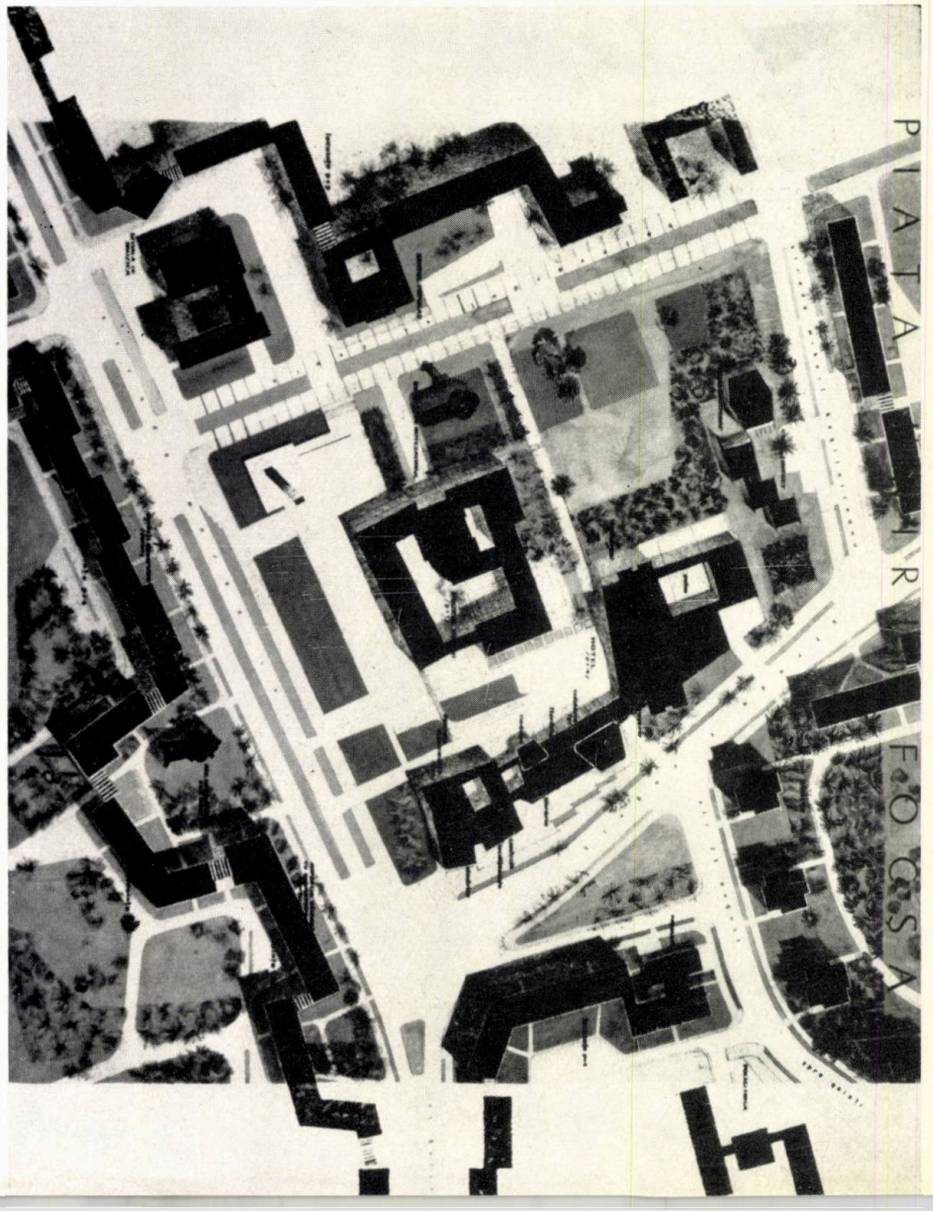

Scos din concurs, în special din cauza volumului exagerat de demolări pe care îl necesită realizarea soluției — concepută în spații care par să iasă și din scara localității — proiectul merită a fi totuși prezentat pentru cele cîteva idei ce mi-au părut interesante și de reținut pe care le oferă modul în care a fost tratat ansamblul monumentului. Proiectantul a urmărit o diferențiere clară a spațiilor, după funcțiile și caracterul lor: o zonă comercială și turistică ce se dezvoltă într-o pungă separată, debușînd pe o latură în spațiul major — conturat de clădiri cu caracter politico-administrativ și cultural — în care este situat monumentul Unirii, într-un cadru adecvat caracterului său.

Totodată socot că este de relevat studiul atent al punerii în valoare a monumentului propriu-zis prin denivelări ale terenului, ce dirijează vederea către verticala lui, ca și faptul că — probabil pentru desfășurarea tradiționalei hore a Unirii — proiectantul a prevăzut lîngă monument o platformă de formă adecvată.

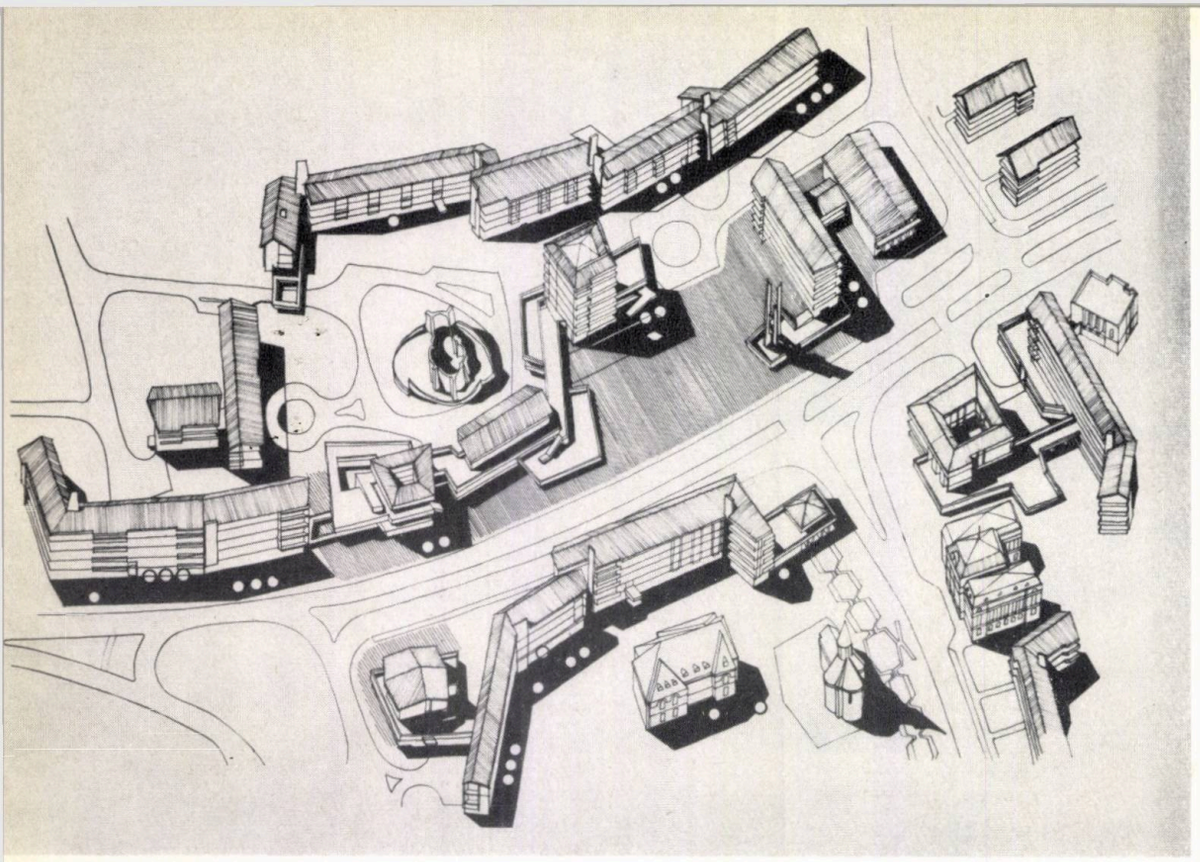

Analizînd și cel de-al doilea proiect, scos din concurs tot pentru nerealismul soluției (necesită demolări excesive în raport cu proiectele recompensate), am socotit că prezintă un interes deosebit în ceea ce privește modul degajat și plin de fantezie în care au fost tratate spațiile și volumele construite. Rezultatul, demn de relevat, este o mare varietate de aspecte ce se oferă privirilor la orice deplasare sau schimbare de direcție. Din păcate, plasarea monumentului pe o latură convexă, la marginea trotuarului și fără degajări suficiente, a contribuit de asemenea, în mare măsură, la scoaterea din competiție a unei soluții care prezenta reale calități de vervă și varietate plastică.

Proiect nr. 8
(nerecompensat)

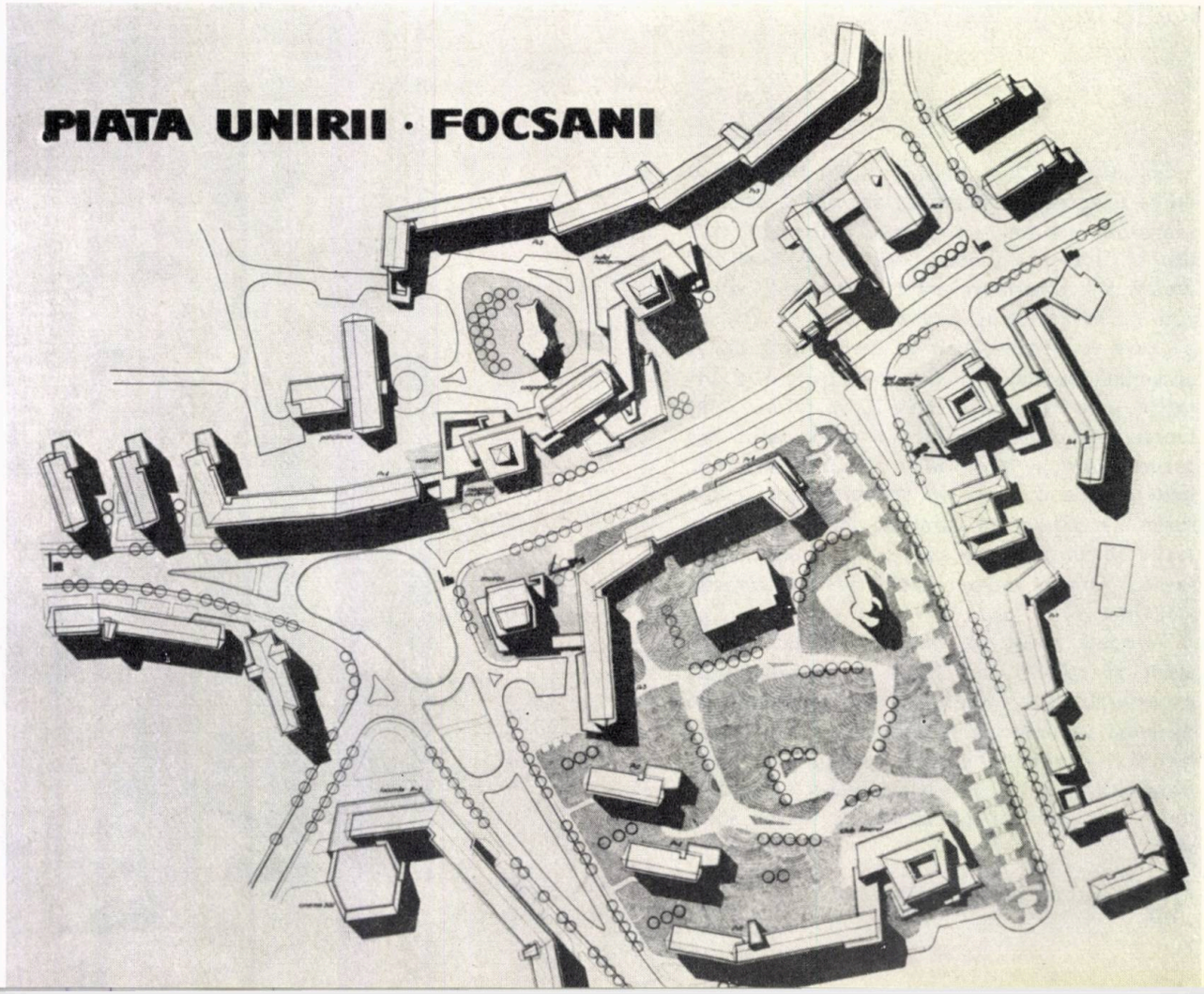

NE VORBESC AUTORII PROIECTELOR PREMIATE

arh. ludovic staadecker

din nou despre concursuri în general

Din analiza problemelor esențiale ale temei acestui concurs rezultă că proiectanții care s-au hotărît să încerce soluționarea lor au fost puși în fața unei sarcini foarte complexe.

Rezolvarea corespunzătoare cerea aplicarea creatoare a multor principii de bază ale urbanismului contemporan, corelată cu o viziune a imaginii urbane la un nivel plastic ridicat, impus de prezența monumentului Unirii, piesă cheie a întregii teme.

În această ordine de idei, remarcăm că nu numai sarcina concurenților a fost dificilă; dificilă a fost și sarcina juriului. El a avut de hotărît ce înseamnă valoarea, calitatea corespunzătoare, la soluțiile propuse. Ce înseamnă un proiect de valoare? Calitatea? Este expresia unei concepții de arhitectură funcțională și spațială care depășește rezolvările adecvate, corecte, ale atributelor arhitecturii. Calitatea pe care o căutăm este subiectivă, relativă și se află într-o continuă devenire. Ceea ce în acest context a fost bun ieri, nu este în mod necesar bun mîine, cu toate că poimîine poate deveni iarăși bun.

Unii socotesc că aceste schimbări permanente pe care le putem discerne cu ușurință, care apar din ce în ce mai des în practica contemporană, nu reprezintă decît o modă; alții cred că ele nu sînt decît reflecția schimbărilor ce se produc într-un ritm din ce în ce mai rapid în sectorul cel mai puțin stabil, cel mai puțin conservator, cel al forțelor de producție.

Probabil că există și o influență a modei în această evoluție; schimbarea valorilor însă este o realitate.

Sarcina membrilor juriului de judecată într-un concurs — aceea de a descoperi valoarea proiectelor în sensul arătat — este grea și chiar paradoxală, deoarece, la rîndul lor, fiecare din ei este supus unui sens propriu al valorilor, sens elaborat în cursul anilor de practică, de multe ori pasibil unei oarecare rămîneri în urmă; astfel încît, stabilirea unei măsuri juste, la nivelul celor mai înaintate concepții, acceptate de toți membrii juriului, este în general foarte dificilă. De multe ori se încearcă stabilirea apriorică a unei serii de criterii de valoare, iar la sfîrșitul judecății se constată că de fapt criteriile inițiale (bune și ele) s-au transformat radical!

Socotim că arhitectura are mai multe măsuri de valoare; poate că nu este posibilă stabilirea unui standard în această privință, cu excepția legăturii organice ce trebuie să existe între obiectul de arhitectură și mediul înconjurător natural, urban, social.

În orice caz, în concursurile noastre întîlnim proiecte de valoare care variază în ce privește scopul lor social; de pildă, de la acele soluții ce asigură doar nevoile de bază ale vieții sociale, pînă la cele care dau frîu liber unei imaginații nestăvilite de considerente bugetare.

Această largă gamă de variațiuni pe aceeași temă nu este în sine un lucru rău, căci ceea ce căutăm prin concursurile noastre sînt cu precădere idei, idei de toate felurile. Există totuși un numitor comun tuturor proiectelor premiate și nepremiate.

Oricare ar fi fost intențiile, concepțiile sau motivările soluțiilor prezentate, căutarea valorii implică întotdeauna un efort fizic și moral de creație, deosebit de greu. Lupta cu sine, cu factorii externi se reflectă în toate proiectele. În meseria de arhitect, această luptă nu are sfîrșit! Vitruviu spunea: «nu am studiat profesiunea mea în vederea îmbogățirii, socotesc că o avere modestă și o reputație neprihănită în meserie este mai presus decît o mare bogăție asociată cu decăderea morală».

Este sigur că expoziția de proiecte pentru concursul Pieței Unirii din Focșani vădește un efort de creație deosebit. Proiectele premiate demonstrează o poziție realistă față de economicitatea urbană.

La aceste proiecte, soluțiile sînt mai mult sau mai puțin determinate de problemele de etapizare a realizării, de reducerea la minimum a demolărilor, cît și — la primele recompense — de posibilitatea ca în prima etapă, care încheagă întreaga piață, să se folosească străzile existente pentru deservirea ei; în a doua etapă, se vor construi căile majore de circulație orășenească care sînt prevăzute în schița de sistematizare și pentru care, în zona pieței, concurenții prezintă soluții puțin diferite unele de altele.

Încercarea de a armoniza noul cu vechiul, atît în interiorul zonei centrale, cît și în corelarea acesteia cu orașul vechi înconjurător, este o altă preocupare de bază în soluțiile cele mai apreciate. În general, nu se compune direct cu zonele adiacente ale orașului, care formează un ecran neutru, constituit din blocuri de locuințe îmbinate cu o înverzire masivă, continuă, care pătrunde și în ansamblul central; la rîndul său, zona cuprinde prin temă și un parc existent. Înverzirea masivă formează deci o trăsătură de unire între oraș și zona sa centrală. Abilitatea în rezolvarea aspectelor de mai sus variază de la proiect la proiect, dar toți concurenții s-au preocupat intens de ele.

Compozițiile urbane propuse urmăresc, pe de o parte, o zonificare judicioasă, după specifice funcționale, iar pe de altă parte o separare cît mai completă a circulațiilor pietonale de cele auto, asigurînd totodată o deservire cît mai bună. În proiectele recompensate cu premiul I și II, circulația auto este complet scoasă din cadrul Pieței Unirii propriu-zise, fapt pozitiv pe linia urbanismului contemporan.

Toți concurenții au urmărit obținerea unor spații și volume interesante ca imagini urbane.

Factorul de variațiune principal pare să fie hotărîrea — proprie fiecărui concurent — în ce privește scara potrivită ce trebuie dată pieței. Unii se vădesc lipsiți de complexe în privința considerentelor bugetare, alții au căutat o scară potrivită orașului, monumentelor existente, cît și monumentului Unirii. Juriul a apreciat mai ales ultimul tip de soluții.

În ce privește arhitectura obiectelor care determină spațial piața, se observă că în general toți concurenții au căutat ca prin euritmia volumelor, însăși piața să devină un semnal vizibil de pe diferitele axe de acces. Detaliul de arhitectură rămîne însă într-un schematism care lasă de dorit. Monumentul propriu-zis, pentru care s-a cerut rezolvarea cadrului urban, capătă cîteva soluții care ar putea duce la rezolvări interesante.

Aș vrea prin aceste rînduri să exprim respectul pentru efortul și sensibilitatea celor care au abordat cu entuziasm marea complexitate a problemelor puse de rezolvarea Pieței Unirii din Focșani, care s-au străduit moral și fizic pentru a asigura o soluție onorabilă.

Au participat ca invitați și arhitecți cu experiență și totuși, ca și la concursurile trecute, părăsim expoziția proiectelor cu un sentiment de nemulțumire față de calitatea ce o reflectă. În opoziție cu aceste constatări oarecum amare, este limpede că nivelul calitativ al proiectării de arhitectură din țara noastră este în creștere continuă; se poate spune că s-a ajuns la o maturitate de gîndire care se reflectă în multe lucrări majore realizate, care vădesc sensibilitate și originalitate, a căror valoare poate fi comparată cu nivelul mondial al arhitecturii contemporane.

Ținînd seamă de practica noastră, optimismul este îndreptățit. În acest caz, de ce nu putem fi la fel de mulțumiți de evoluția noastră atunci cînd este vorba de rezultatele concursurilor de arhitectură organizate la noi în țară?

În cele ce urmează voi încerca, pe scurt, să menționez care ar fi, printre altele, motivele ce au dus la aceste constatări.

În primul rînd, răspunderea concurentului nu este angajată în mod hotărîtor. Pe de o parte, premiul I ar trebui să fie un proiect care să poată fi executat, elaboratorul fiind în orice caz premiantul, individ sau colectiv, iar, pe de altă parte, mărimea premiilor ar trebui corelată corespunzător cu conținutul și amploarea materialului desenat și scris, cerut prin temă.

Remarc că în actuala organizare a proiectării, concursurile de arhitectură nu și-au găsit locul nici ca necesitate și nici ca posibilități de organizare a lucrului înainte și după judecată! Dacă se simte că acest tip de rezolvare a proiectării poate aduce foloase generale — și eu consider că da —, atunci ar trebui elaborat un regulament corespunzător.

În al doilea rînd, dacă forma de concurs este considerată utilă, atunci temele trebuie să primească un conținut formulat mai atent decît în trecut, stabilindu-se toți parametrii esențiali ai problemei respective; este un lucru greu, care în producție cere timp și studiu, dar fără de care nu se poate elabora o soluție corespunzătoare și nu se poate judeca rezultatul cu deplină răspundere. Menționez că la concursul Pieței Unirii din Focșani, tema nu a conținut acele date care ar fi dus la elaborarea unei soluții direct realizabile.

În al treilea rînd și în concluzie, cred că inițierea unor discuții între arhitecți, beneficiari și forurile ce pot rezolva favorabil problema, în sensul arătat, revine Uniunii arhitecților.

arh. constantin rulea, arh. gheorghe nadrag

o „placă turnantă" a circulației pietonale

Tema concursului ni s-a părut dificil de a fi abordată, complexă însă și atractivă. Pregătirea ei a scos la iveală o serie de deficiențe, pe care vom încerca să le semnalăm, cu rezerva unei documentări restrînse oferite doar de studierea pieselor temei.

Acest concurs a fost lansat pentru rezolvarea unui detaliu al orașului, piața centrală. Cum era și firesc, s-a oferit ca bază un plan cu viitoarea schemă stradală a localității, indicîndu-se accesele principale și legăturile cu împrejurimile. Exista și precizarea că această schemă trebuie păstrată, cu excepția unei porțiuni a arterei principale în zona centrului.

Impresia pe care o păstrăm este că schema stradală nu a fost suficient de aprofundat studiată. Pe de altă parte, existînd și îngrădirea de a nu se interveni în traseele străzilor, concursul necerînd o planșă de ansamblu, sîntem convinși că variația soluțiilor a fost mult limitată. Mai mult, soluțiile rezumîndu-se la stricta rezolvare de detaliu, o aprofundare ulterioară a studiului traseelor stradale — care probabil va atrage și unele schimbări de artere — va face dificilă folosirea într-un fel a ideilor valoroase dobîndite prin concurs.

Părerea noastră este că acest concurs a fost lansat cam în grabă, fără să aibă o bază de plecare bine închegată; de asemenea, piesele care au fost cerute denotă o părăsire a bunului obicei al meseriei noastre de a se studia orice problemă pornind de la ansamblul la detaliu.

Cîteva principii ni se par demne de luat în seamă în privința rezolvării de detaliu a sistematizării centrului propriu-zis.

Separarea circulației pietonale de circulația auto — principiu unanim recunoscut în urbanismul modern — ar fi fost cu atît mai de dorit în acest caz în care conținutul centrului orașului era îmbogățit cu o parte comemorativă de o mare importanță în istoria națională, parte care impunea realizarea unor condiții de contemplare, de meditație, de plimbare pietonală, de la un edificiu la altul, nestingherită de circulația auto.

Într-adevăr, programul este concretizat printr-o complexitate rar întîlnită (Muzeul Unirii, Monumentul Unirii, sediul P.C.R., magazine, hotel) și lucrul cel mai interesant, trebuia rezolvat păstrîndu-se o adevărată rețea de monumente istorice existente.

De aceea, realizarea unei părți a orașului, netraversată de artere de circulație, ni se pare o rezolvare potrivită pentru această temă complexă și nu amplasarea edificiilor de o parte și de alta a unei străzi, în care pe un trotuar lărgit își găsește loc și monumentul Unirii.

În privința fondului existent al orașului, credem că acesta nu se reduce la monumentele indicate de temă și considerăm că, în cazul de față, păstrarea unor străzi cu un anumit specific comercial, cum sînt cele din vecinătatea de nord a centrului, și realizarea unei penetrabilități din această zonă spre centrul nou creat ar fi fost de dorit. Se obține astfel o sudură a noului cu vechiul, pe un plan superior.

Proiectul nr. 2 încearcă rezolvarea circulației prin separarea pietonilor de autovehicule. În acest fel se realizează o « placă turnantă » pietonală a orașului, compusă pe două axe perpendiculare, la intersecția cărora se află monumentul Unirii. Pe axul principal al compoziției, paralel cu artera de pătrundere în oraș dinspre București, sînt amplasate clădirile reprezentative: sediul P.C.R., de o parte, muzeul, de cealaltă parte. Pe axul secundar se dezvoltă partea comercială a ansamblului și noul hotel, în legătură imediată și cu partea veche a orașului; în acest fel se realizează o continuitate a cartierului comercial tradițional spre centrul nou comercial. Monumentele istorice sînt puse în valoare, contribuind la îmbogățirea conținutului și plasticii ansamblului.

Revenind la problema organizării concursului, am dori să ne exprimăm îndoiala oportunității sistemului adoptat de data aceasta, a participării cu invitații (5 000 lei pentru participare). Din rezultatul concursului nu se poate trage concluzia că acest sistem a ridicat nivelul calitativ al proiectelor. Credem că adăugarea la premii a acestor sume ar constitui un stimulent mai bun pentru participanți și nu ar împărți concurenții în două categorii : invitați și . . . « amatori ».

arh. sefchi lutfi

corelarea cerinţelor economice cu cele de orientare ale pieţei

Ideea de bază a soluției prezentate pentru sistematizarea zonei centrale a orașului Focșani, în vederea amplasării monumentului Unirii, a pornit de la posibilitățile de orientare a pieței, de la evitarea unor demolări prea mari și de la posibilitățile de legătură cu arterele principale ce pătrund în această zonă.

Din studiile făcute s-a conturat o piață dreptunghiulară (amplasată în zona dintre bd. Lenin și intersecția cu str. Mare a Unirii), cu latura mare paralelă cu noua arteră dintre str. F. Engels și bd. Lenin. Această zonă prezintă avantajul unor minime demolări și satisface amplasamentul monumentului și al dotărilor de interes orășenesc cerut prin temă.

Pornind de la ideea de a crea o piață ce ar urma să satisfacă amplasamentul monumentului într-un cadru arhitectural corespunzător, ne-am gîndit că nu putea fi altul mai potrivit decît cel din fața Ateneului, a bisericii Sf. Ion Botezătorul (biserică ce trebuia păstrată ca monument de arhitectură), cît și a locului istoric în care se află borna fostului hotar. Pentru a prezenta un interes deosebit și o perspectivă multilaterală, monumentul a fost amplasat în partea de nord a pieței, în prelungirea axului bisericii Sf. Ion Botezătorul. Acest amplasament are calitatea de a obliga la realizarea unor fronturi de construcție care să justifice locul istoric al monumentului. O altă idee călăuzitoare a fost și aceea a obținerii unui spațiu pentru organizarea manifestațiilor de masă în diferite ocazii.

Dotările mai importante și cu etape de execuție urgente au necesitat găsirea unor amplasamente pentru sediul partidului și hotelul turistic. Amplasamentul lor a fost ales astfel încît să formeze un cadru corespunzător atît pieței, cît și zonei centrale. Perspectivele ce s-au creat — prezentînd din toate laturile pieței un interes deosebit — au favorizat amplasamentul monumentului.

Pe celelalte două laturi ale pieței, est și vest, s-au amplasat extinderea Sfatului popular al orașului Focșani și clădirea Muzeului Unirii; pe cealaltă latură, au fost dispuse blocurile de locuințe cu un regim de p+4 etaje, cu parterul ocupat de spații comerciale și unități de deservire a populației.

În compoziția pieței, biserica Sf. Ion Botezătorul, care prin frontul îngust al fațadei nu satisface cadrul arhitectural, a fost retrasă. O problemă a constituit-o păstrarea aproape integrală a parcului existent din zona centrală, amplasîndu-se perimetric numai Clubul Tineretului și cîteva blocuri de locuințe.

Celelalte dotări cerute prin temă au fost amplasate în cadrul spațiilor studiate, în așa fel încît să satisfacă programele respective. De asemenea, s-a creat și cadrul corespunzător monumentelor de arhitectură indicate prin program a fi păstrate, cadru ce s-a realizat prin amplasamentul construcțiilor noi din zonă.

arh. dinu gheorghiu, arh. gabriel cristea

tema nu a dus la rezolvarea centrului civic

Concursul pentru rezolvarea centrului orașului Focșani, atractiv prin conținutul temei și deosebit de alte concursuri de sistematizare prin prezența monumentului Unirii, constituie și de data aceasta obiectul expunerii de către concurenți a unor puncte de vedere, prin intermediul fructuoasei inițiative a revistei noastre.

Înainte de parcurgerea sumară a obiectivelor urmărite de colectivul nostru este necesară sublinierea unor carențe ale temei concursului.

În general bine alcătuită, cu o gamă variată de programe propuse a fi incluse în proiecte, tema limitează din păcate și chiar dirijează rezolvarea partiurilor prin obligativitatea traseului arterelor principale din schița de sistematizare, cu o curioasă clauză asupra posibilităților de modificare a profilului longitudinal al arterei N—S între două puncte foarte apropiate.

De asemenea, profilul transversal — larg dimensionat, cît și traseul longitudinal al arterei N—S, amîndouă cu intenții monumentale, apar nejustificate în schiță, cu o întrerupere bruscă la fel de nejustificată.

Este semnificativ faptul că de data aceasta tema nu cere rezolvarea planului încadrării pieței în schema stradală a orașului, așa cum ne-am obișnuit la alte concursuri.

În acest fel, studiul și rezultatele, pe măsura lui, se limitează la prezentarea unui cadru mai mult sau mai puțin reușit al amplasării monumentului și nu rezolvă centrul civic, cu toate implicațiile rezultate din relația sa cu restul orașului.

Probabil că rezultatele ar fi fost cu totul altele și soluțiile mult mai variate, în cazul unui studiu complet — în limitele unui concurs de idei, bineînțeles —, prin care corective sau rezolvări noi ar fi amendat chiar zona respectivă a schiței de sistematizare.

★

În rezolvarea partiului de arhitectură, am încercat realizarea unui ansamblu la scara orașului, înscris judicios în schema stradală, în care dozarea accentelor, prin amplasarea obiectelor principale, să particularizeze compoziția finală.

Prin preocuparea de a crea arterelor de circulație fronturi variat construite, în care apropierea este alternată cu distanțarea față de acestea, am vrut să îmbogățim și să diversificăm imaginea urbană.

Amplasarea monumentului a fost făcută în așa fel încît să contribuie prin perspective de amploare la onorarea acceselor principale, participînd activ în același timp la compoziția centrului, în ansamblul unor relații armonice cu cadrul construit.

Am considerat ca o condiție obligatorie păstrarea nealterată a « fondului verde », cu grija integrării lui în spațiul principal pietonal, prin realizarea unui dublu sens al pătrunderilor centru-parc.

De asemenea, posibilitatea construirii în etape și realizarea unui prim ansamblu, viabil funcțional-plastic, cu ajutorul programelor indicate, în spiritul evitării demolărilor exagerate, ne-a preocupat în timpul elaborării studiilor noastre, ca și fuziunea firească a construcțiilor valoroase existente cu cadrul arhitectural propus.

În privința circulației, realizarea fluenței pe direcțiile principale, degajarea spațiului pietonal de fluxurile majore ale circulației auto, rezolvarea acceselor carosabile și a parcajelor în vederea deservirii comode a dotărilor, au intrat de asemenea în atenția noastră.

NOI REALIZĂRI

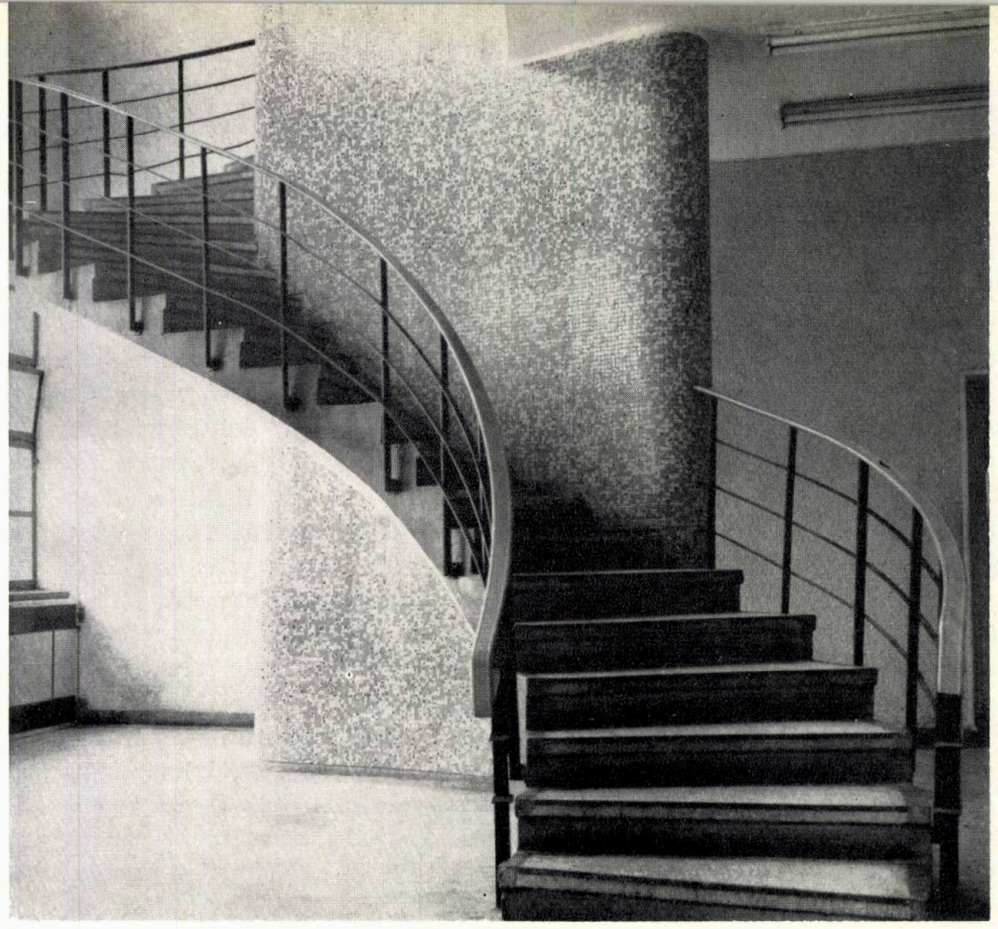

1 | 2
3 | 4

1 — *Fabrica integrată de lînă din Constanța — Interior*
2 — *Fabrica integrată de lînă — Vedere de ansamblu*
3 — *Fabrica de semiceluloză de la Palas-Constanța*
4 — *Silozul de cereale de la Palas-Constanța*

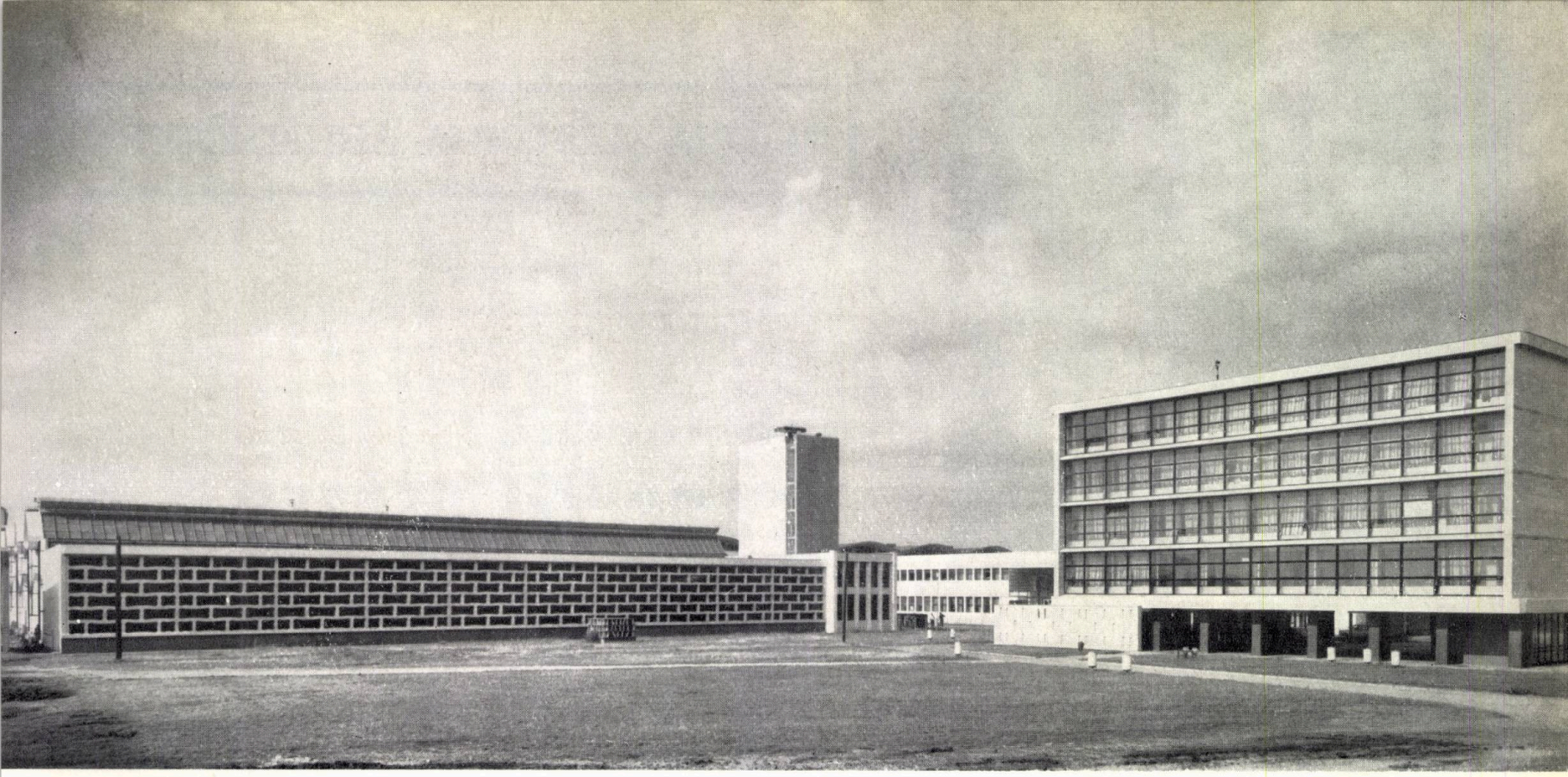

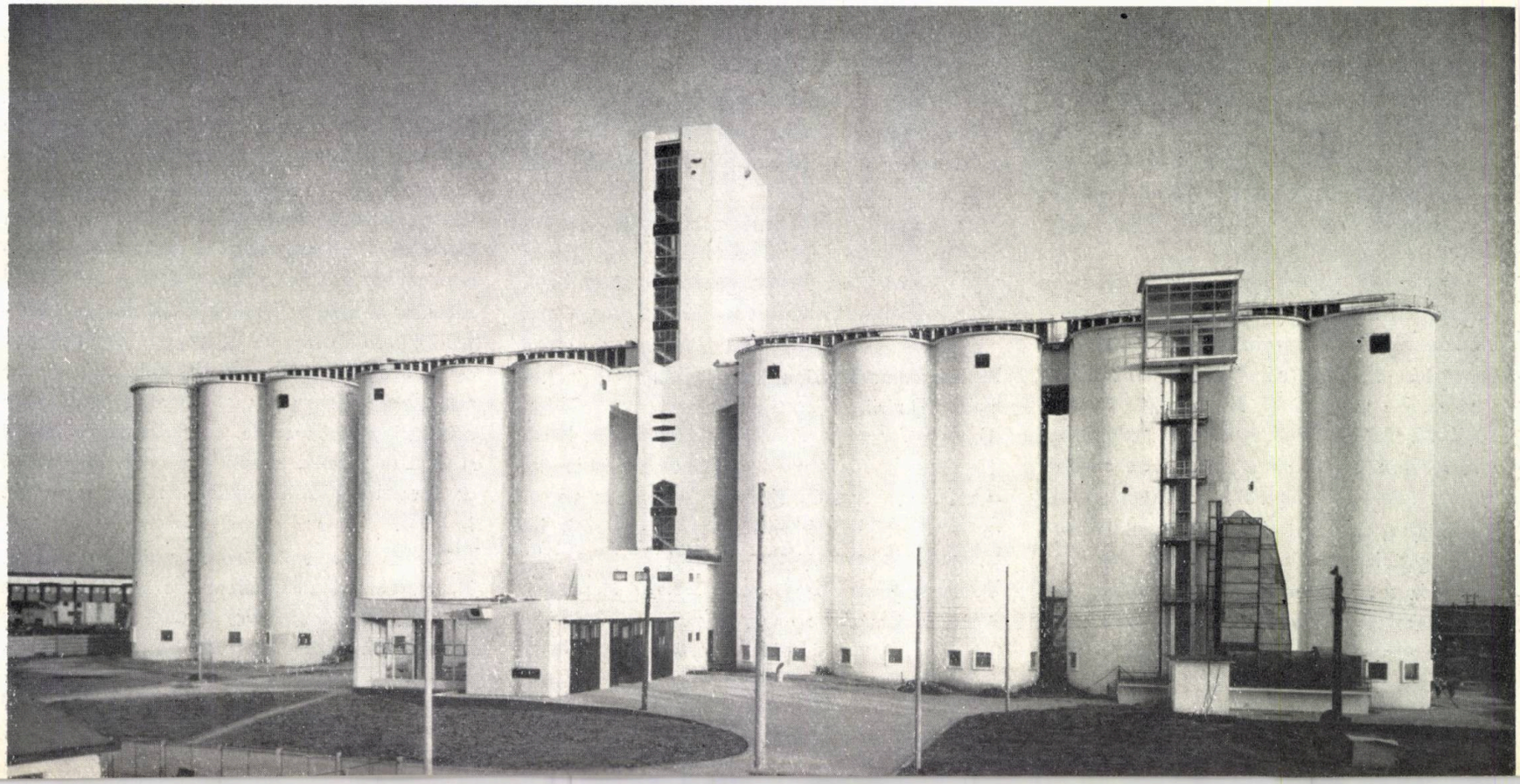

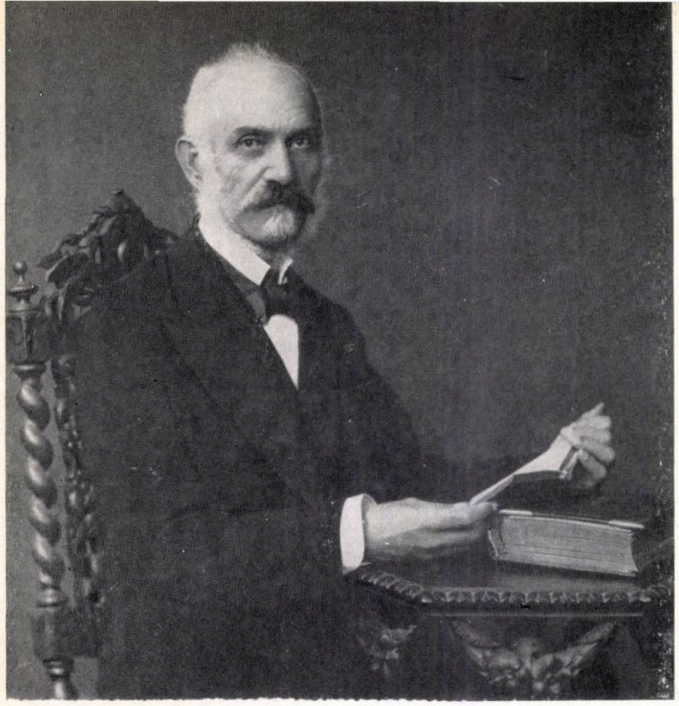

prof. arh. marcel locar

arhitectul alexandru orăscu (1817-1894)

S-a împlinit un secol și jumătate de cînd a văzut lumina zilei întemeietorul școlii moderne românești de arhitectură, Alexandru Orăscu.

Fiu al serdarului Hristea Orăscu și al Elenei Orăscu, el se naște la 30 iulie 1817 în București. Reprezentant al noii burghezii, tîrgoveț cu slujbă în aparatul administrativ al vremii, cu case în proprietate de veci în mahalaua Isvorului, Hristea Orăscu era un om de carte, atras de învățătura lui Gheorghe Lazăr, care a înființat prima școală superioară în limba română, « școală academicească în limba maicii sale ».

Alexandru își petrece copilăria în casa părintească, în mahalaua apropiată de Dîmbovița frumoasă și sălbatică, care curgea slobodă în albia ei întinsă. Tatăl său îl voia om cu știință de carte. De aceea, încă de timpuriu îl dă la învățătură, tînărul fiu al serdarului manifestînd de la început o deosebită dorință de cunoaștere, de instruire, pentru care depune rîvnă și seriozitate, trăsături ale caracterului pe care le vom găsi la omul matur de mai tîrziu.

Perioada trecerii lui Alexandru Orăscu spre studii superioare coincide cu actul de o deosebită importanță pentru dezvoltarea culturii naționale românești, reorganizarea Colegiului Sf. Sava, limba română devenind limbă oficială de predare și obiect de studiu. Sămînța aruncată de Gh. Lazăr își dă acum roadele. Despre rolul și importanța lui Gh. Lazăr, Alexandru Orăscu va spune mai tîrziu: « Școala lui Gh. Lazăr la Mînăstirea Sf. Sava — deși scurtă-i fu durata — avu însă marele merit de a deștepta cu tărie în tinerime simțul patriotic. Învățămintele sale românești aprinseră și mai tare iubirea de țară și înlesniră mult cultura limbii naționale ».

La această școală, sub conducerea lui Petrache Poenaru, fostul secretar al lui Tudor Vladimirescu, s-a format generația de la 1848, care era animată de ideea ridicării conștiinței naționale, a înlăturării feudalismului, a unirii Principatelor Române și a independenței naționale. Tinerii Nicolae Bălcescu, Ion Ghica, George Crețeanu, Dimitrie Bolintineanu, Nicolae Filimon, C. Turnavitu, Manolache Isvoranu, Alexandru Orăscu, Theodor Aman, au trecut prin această școală, însuflețiți de cuvintele înaripate ale profesorilor patrioți ca Petrache Poenaru, Costache Moroiu, Simion Marcovici, Ioan și Gheorghe Pop, Alexandru Treboniu Laurian, Aaron Florian, Costache Aristia și alții. Alexandru Orăscu trăiește în anii formării caracterului său atmosfera înălțătoare de la Sf. Sava. Începînd din anul 1831, el va continua cursurile acestei școli pînă în 1837, obținînd rezultate strălucite la învățătură și întregindu-și educația cetățenească și patriotică, care îi va călăuzi pașii de-a lungul întregii sale vieți.

Sensul general al orientării învățămîntului la Sf. Sava către « învățătura științelor celor de mai întîi trebuințe » se confirmă prin introducerea studiului arhitecturii la cursul de matematică aplicată. Atracția deosebită a lui Orăscu către studiul matematicii și arhitecturii e remarcată de Petrache Poenaru care în 1837 îl recomandă spre a fi numit ca ajutor al « arhitecton »-ului orașului București, organul nou cerut de dezvoltarea urbană, care se sprijinea acum pe un regulament « pentru paza bunei orîndueli » elaborat de « arhitectonii » Hartel și Ott. În paralel, el continuă la Sf. Sava studii de specialitate în topografie, cursuri absolvite în 1840.

Dar Orăscu aspira spre studii mai înalte. Năzuințele lui sînt îndeplinite prin acordarea de către Eforia școalelor a unei burse pentru studiul arhitecturii în străinătate, la Berlin,

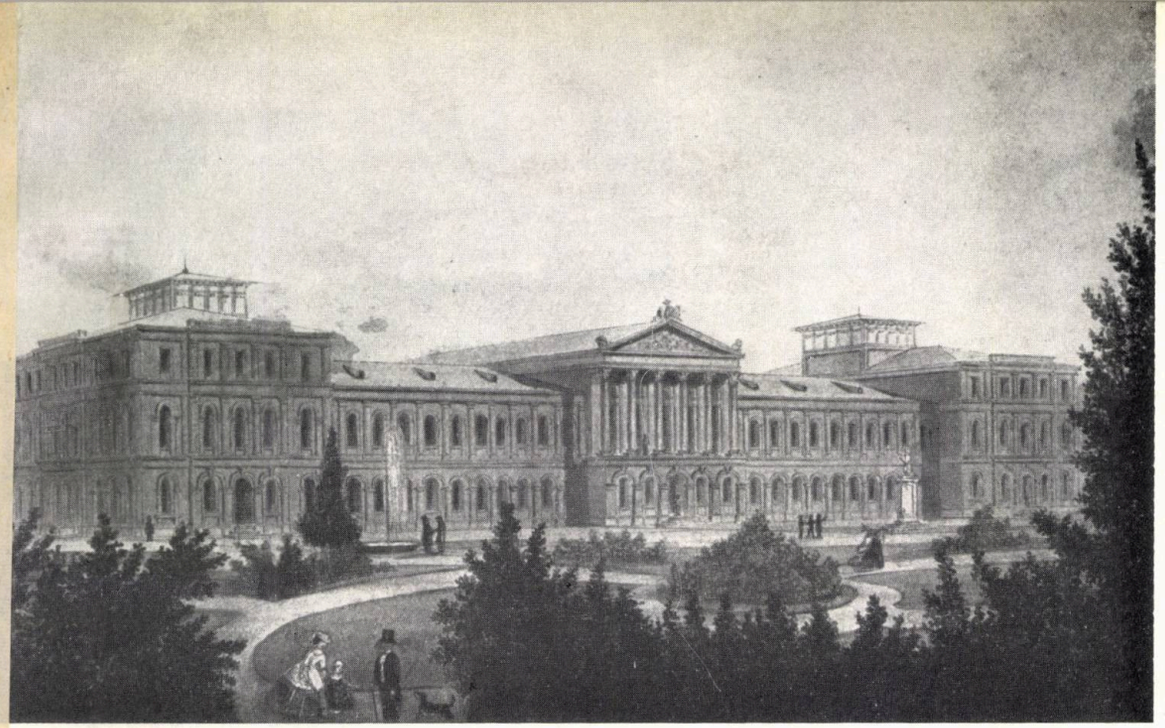

Acuarelă originală de Al. Orăscu reprezentînd Universitatea din București (Muzeul de istorie a orașului București)

Universitatea din București (Fotografie dinaintea bombardamentului care a distrus corpul central)

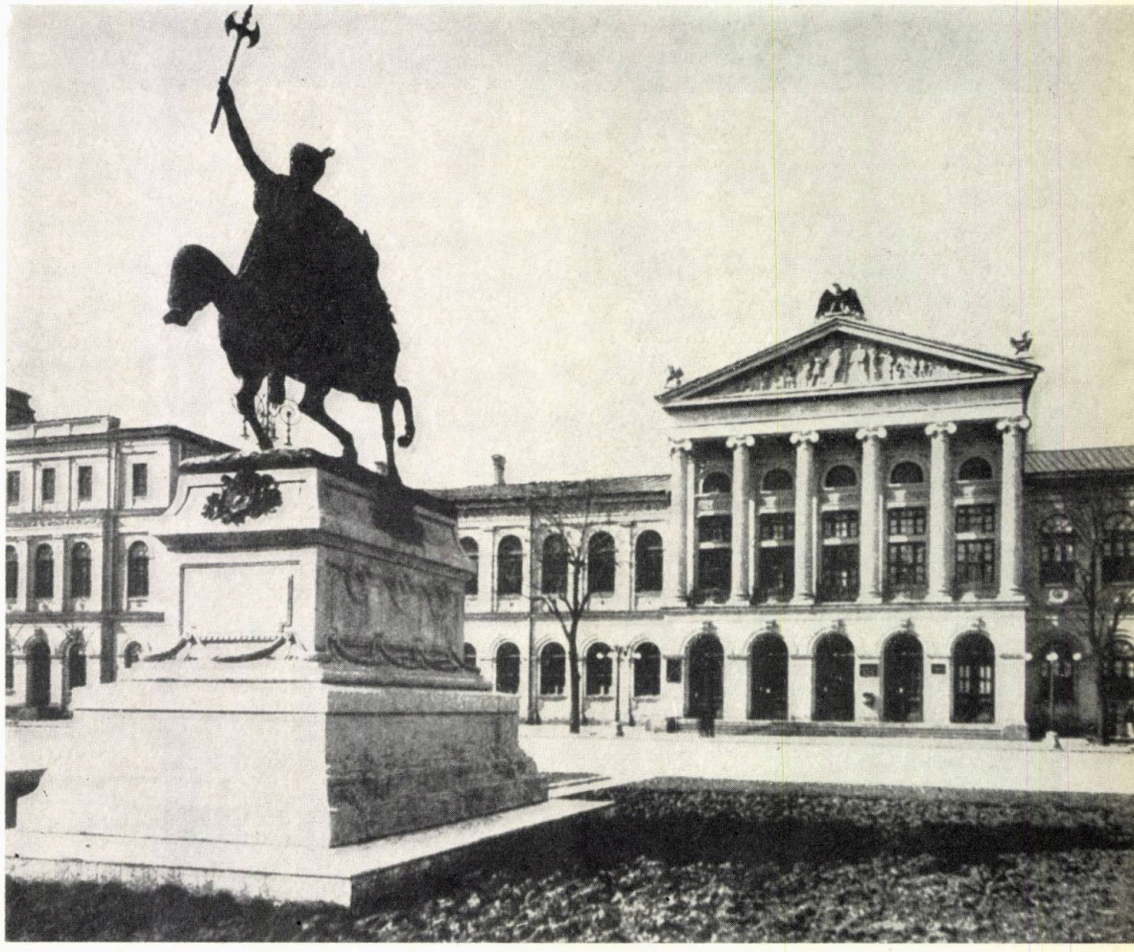

centru al studiilor tehnice de mare faimă în Europa.

În toamna anului 1841 îl găsim pe tînărul român înscris la Bauakademia din Berlin. Ca și în întreaga Europă, curentul cultural-artistic al clasicismului era încă dominant. Expresie a unei perioade de înnoire, clasicismul reînvie lumea antichității cu eroii ei, purtători ai celor mai înalte virtuți civice și umane, și imaginile ei artistice, considerate ca o perfecțiune neîntrecută. În literatură, clasicismul german a dat operele grandioase ale lui Goethe, Schiller, Lessing. În arte și în special în arhitectură, operele teoretice ale lui Winkelmann au inițiat un curent ce va atinge culmea cu opera genialului Karl Friedrich Schinkel, care constituie o lecție pentru orice tînăr care se dedică arhitecturii. Dar marele Schinkel murise. După un an și jumătate de studii, Eforia școalelor îl îndrumă pe Orăscu să-și continue studiile la München, capitala Bavariei, oraș în plină reconstrucție, exemplu al noilor tendințe urbanistice, înzestrat cu mari ansambluri arhitecturale și opere de artă.

La Academia regală a artelor plastice din München, la secția de arhitectură și construcție, arhitectul Leo von Klenze, cu o formație si-

milară cu a lui Schinkel, insufla studenților, prin activitatea lui didactică, dragostea pentru clasic. Pentru firea echilibrată a lui Orăscu, însuflețit de ideile generoase ale timpului, această orientare va fi hotărîtoare. El va fi în patria lui promotorul arhitecturii clasicismului, curentul cel mai înaintat al arhitecturii europene la mijlocul secolului XIX.

Din primul an de studiu, Alexandru Orăscu se impune ca un student strălucit, obținînd premiul al treilea la proiectare din 155 studenți. Anii petrecuți în străinătate au fost ani de rîvnă studioasă în domeniul arhitecturii și geometriei descriptive, precum și de cunoaștere a aspectelor atît de variate ale unei lumi în plină prefacere.

Sîntem în preajma anului 1848. Întreaga Europă era în plină criză revoluționară. Ca și foștii lui colegi de la Sf. Sava, aflați la studii în străinătate, Orăscu, diplomat arhitect, se gră-

beşte să se întoarcă în ţară, în Ţările Române fiind coapte condiţiile revoluţiei. Numirea lui ca profesor de geometrie descriptivă, de către Eforia şcoalelor, coincide cu constituirea comitetului revoluţionar, din care se desprinde pe prim plan figura lui Nicolae Bălcescu, purtătorul celor mai înaintate idei ale timpului.

Evenimentele se precipită, puterea este preluată de un guvern provizoriu, care îl numeşte pe Orăscu arhitect şef al Bucureştiului. Documentele timpului consemnează rolul şi activitatea lui în cadrul mişcării. Dar revoluţia este înăbuşită şi urmează o cruntă represiune, de care n-a fost cruţat nici Orăscu. Arestat şi eliberat pe « chezăşie », el este nevoit să ia calea exilului, plecînd la Paris, de unde se întoarce în ţară la începutul anului 1851.

Orăscu era bărbatul matur, călit în împrejurări aspre, o personalitate conturată, fidel idealurilor de la 1848. Timp de peste patru decenii el va fi un participant activ la procesul dezvoltării patriei pe linia unităţii, independenţei naţionale şi a progresului, împletind activitatea publică cu cea de dascăl şi de creator al şcolii naţionale a arhitecturii româneşti.

În perioada ce a urmat revoluţiei de la 1848, ideea unirii devine problema principală în viaţa politică, socială şi culturală a Ţărilor Române. Orăscu face parte din « Partida Naţională », este un luptător activ pentru înfăptuirea actului de la 1859.

În viaţa publică a României, Orăscu se impune ca o personalitate de înalt prestigiu. El nu era un politician în înţelegerea curentă a timpului, prezenţa lui în arena politică fiind o consecinţă a înaltei lui poziţii în viaţa culturală, ca rector al Universităţii din Bucureşti. Reprezentant al Universităţii în Senatul ţării, neîntrerupt între anii 1868 şi 1892, el face să fie auzit glasul unei înalte conştiinţe cetăţeneşti.

1 2 | 3 4
5 |

1 — *Mitropolia din Iaşi*
2 — *Mitropolia din Iaşi — Detaliu de faţadă*
3 — *Hotelul din Constanţa*
4 — *Hotelul din Constanţa - Detaliu de faţadă*
5 — *Casa din str. Stejari*

Ocupînd însemnate funcţii în stat, ministru al Cultelor şi Instrucţiunii publice în 1876, omul politic Alexandru Orăscu se caracterizează prin principialitate fermă, competenţă şi realism în probleme economice şi un patriotism luminat.

Profesorul Orăscu desfăşoară o activitate prodigioasă pentru organizarea învăţămîntului tehnic, pentru formarea cadrelor cerute de viaţa economică în plină dezvoltare. A susţinut primul curs de geometrie descriptivă, în toate formele prin care a trecut învăţămîntul superior, de la Şcoala Superioară de Ştiinţe, Facultatea de Ştiinţe şi Universitatea din Bucureşti, înfiinţată în 1864. Decan al Facultăţii de Ştiinţe şi rector al Universităţii din anul 1885, Orăscu a militat continuu pentru ridicarea prestigiului ştiinţific al învăţămîntului din România.

Arhitectul Alexandru Orăscu poate fi considerat întemeietor al şcolii moderne româneşti de arhitectură. Nu există eveniment arhitectural în România celei de a doua jumătăţi a secolului XIX la care el să nu-şi fi adus contribuţia. Capacitatea lui tehnică şi organizatorică se exprimă în susţinuta activitate, în condiţii de pionerat, pentru introducerea ordinei în construcţii, dezvoltarea lucrărilor publice, a lucrărilor de echipare tehnică a tînărului stat. Dar personalitatea lui creatoare se vădeşte cel mai pregnant în opera lui arhitecturală.

Prima lui lucrare de seamă este clădirea Universităţii din Bucureşti, concepută iniţial pentru Academia Sf. Sava, pe un program complex cuprinzînd un institut de învăţămînt superior, muzeu, bibliotecă, pinacotecă. O medalie cu inscripţia: Academia Română din Bucureşti, 1857, consemnează anul punerii pietrei fundamentale. Inaugurată în 1869, opera lui Orăscu, concepută în spirit paladian, pe un plan cu aripi, corpul central fiind accentuat cu o colonadă ionică cu fronton, exprimă echilibru, vigoare şi eleganţă. Studiul amplasării acestei clădiri şi sistematizarea bulevardului adiacent, primul bulevard al Bucureştiului, vădesc vederile largi urbanistice ale lui Orăscu, care a fixat astfel sistemul magistralelor oraşului.

Împrejurări potrivnice au mutilat cea mai importantă operă a lui Orăscu. Universitatea din Bucureşti a fost reconstruită şi amplificată cu lipsă de înţelegere în preajma primului război mondial şi apoi distrusă partea cea mai expresivă a corpului central, în timpul bombardamentelor aeriene din 1944. Singura mărturie a nobilului mesaj al lui Orăscu rămîne frumoasa acuarelă de prezentare a proiectului, ce se află la Muzeul de istorie a oraşului Bucureşti.

În 1859 se hotărăşte construirea Palatului de Justiţie din Bucureşti, în care scop se organizează un concurs internaţional, în urma căruia se atribuie premiul I proiectului lui Orăscu. Ideea construcţiei palatului este reluată mai tîrziu, în 1878, după proiectul arhitectului francez Ballu, director al lucrărilor fiind Ion Mincu.

Proiectul lui Orăscu este din nefericire pierdut, astfel că moştenirea lui este lipsită de una din creaţiile cele mai importante.

Cu toate multiplele sale activităţi, Orăscu găseşte timpul pentru a fi prezent în viaţa arhitecturală a ţării. El mai realizează astfel lucrări de seamă cum este construcţia bisericii Domniţa Bălaşa, împreună cu arh. Benis, între 1881—85, încercare de preluare a unor idei compoziţionale sau sisteme constructive tradiţionale, precum şi reconstrucţia Mitropoliei din Iaşi, între 1881—87, continuînd ideile iniţiale ale lui Asachi.

O lucrare tipică este Hotelul din Constanţa, lîngă vechiul far genovez, pe un plan amplificat spre mare în formă de U. Cu toate că proporţiile iniţiale au fost schimbate, prin suprapunerea unui etaj în perioada dintre cele două războaie, valorile arhitecturale caracterizate prin sensibilitate şi fineţe pot fi apreciate şi astăzi.

În arhitectura de locuinţe se semnalează clădirea de pe bd. Gheorghe Gheorghiu-Dej — lîngă Cercul Militar — exemplu tipic de casă de raport de la sfîrşitul secolului XIX, sau locuinţa lui proprie din str. Stejari.

Clădire pe bd. Gh. Gheorghiu-Dej

Clădire pe bd. Gh. Gheorghiu-Dej

La Hotelul « Bulevard » din București încep să se simtă influențele eclectismului, curent dominant la sfîrșitul secolului XIX. Această impresionantă compoziție nu mai are claritatea și simplitatea primelor lui lucrări.

Planurile lui Orăscu sînt simple, clare, vădind o mare știință a compoziției și o adîncă preocupare pentru folosirea cu chibzuință a mijloacelor. El a rămas, de-a lungul întregii cariere, un convins propagator al clasicismului în România, deși era un înfocat apărător al patrimoniului vechii arhitecturi românești. Orăscu a stat în fruntea campaniei arhitecților români împotriva activității lui Lecomte de Nouÿ, arhitect francez căruia i s-a încredințat restaurarea unor importante monumente și care a adus pagube ireparabile prin denaturarea caracterului autentic al acestora. Protestul adresat guvernului în 1890 este semnat, alături de alți oameni de cultură, de arhitecții români din noua generație, în frunte cu Orăscu și Mincu. Campania susținută de cercuri largi are drept urmare aducerea în parlament, în 1892, a proiectului de lege pentru « Conservarea monumentelor naționale ».

Fără a contrazice această poziție clară față de moștenirea trecutului, Orăscu considera ca o datorie patriotică lichidarea înapoierii create de condițiile istorice vitrege și ridicarea nivelului cultural al țării la cel al țărilor europene avansate. Pentru omul ponderat și lucid, pentru omul de cultură ce era Orăscu, disciplina clasicismului era o etapă necesară a dezvoltării arhitecturii românești, fiind menită a crea baza unei școli românești originale, legate de firul unei vechi tradiții artistice. Orăscu pregătește astfel condițiile înfloririi școlii lui Mincu.

Pentru conturarea personalității lui Orăscu se mai cuvine să amintim două evenimente importante în arhitectura românească, legate de numele lui: înființarea Societății arhitecților români și a Școlii naționale de arhitectură.

La prima întrunire a arhitecților români, prilejuită de sărbătorirea rezultatelor concursului internațional pentru clădirea Palatului Camerei și a Senatului, la 26 februarie 1891, la care unul din laureații premiului I era arhitectul român D. Maimarolu, se hotărăște constituirea Societății arhitecților români. Comitetul ales la 4 martie 1891 are în frunte ca președinte pe Orăscu, care va păstra această demnitate pînă la moartea sa.

Între primele obiective ce-și pune Societatea arhitecților români este înființarea unei școli de arhitectură. Școala se deschide în condiții modeste la 1 mai 1892, animată de entuziasmul profesorilor, care predau cursurile în mod onorific.

Patriotismul și abnegația arhitecților români, grupați în societatea lor sub conducerea lui Alexandru Orăscu, au făcut posibilă înființarea învățămîntului de arhitectură în țara noastră. În 1897, sub ministeriatul lui Spiru Haret, Școala de stat de arhitectură, înființată ca o secție la Școala de Belle Arte, va prelua eroica școală a înaintașilor noștri, iar în 1904 școala va căpăta organizare proprie, ca Școală Superioară de Arhitectură.

Pînă la moartea sa, care survine neașteptat la 16 decembrie 1894, Alexandru Orăscu rămîne același muncitor neobosit, sensibil la chemările timpului său. Cetățeanul de la 1848 a servit cu credință convingerile tinereții lui, izvorîte din marea lui dragoste de popor. Încîntătoarea lui simplitate, înalta conștiință a răspunderii sale ca cetățean, om de știință și artist, rămîne un exemplu nobil pentru generația actuală de arhitecți, care în condițiile noi ale cuceririlor poporului, stăpîn pe destinele lui, este chemată să aducă pe înalte culmi școala românească de arhitectură, expresie autentică a geniului creator al poporului și aport de seamă la cultura mondială.

RECENZII

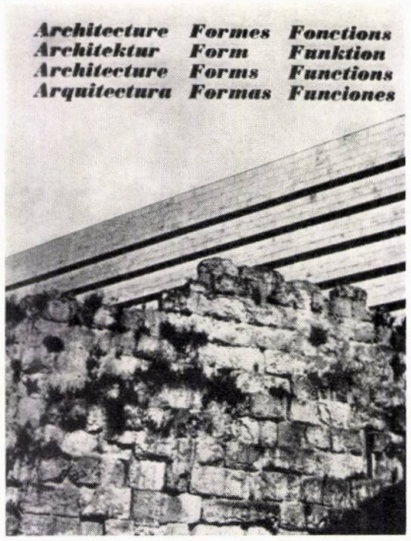

ARCHITECTURE FORMES FONCTIONS

Anul 13—1967

Editura Anthony Krafft — Lausanne

Prezenta ediție a publicației anuale de arhitectură ce apare la Lausanne reflectă în mod interesant și complex mișcarea de idei a arhitecturii contemporane din lumea întreagă. Prezentată în cinci limbi (franceză, engleză, germană, italiană și spaniolă), culegerea *Architecture Formes Fonctions* își propune să concentreze atenția cititorului asupra celor mai semnificative evenimente arhitecturale ale etapei actuale, atît în lumea ideilor cît și în cea a căutărilor și realizărilor ce par să caracterizeze practica arhitecturală din diferite țări ale lumii.

Sarcina deosebit de dificilă de a selecționa o asemenea documentare sintetică cu pretenții de tipicitate este încredințată — ca de obicei — unor autori corespondenți din țările respective. Ei sînt obligați să aleagă puține și — în mod fatal — nu întotdeauna suficient de elocvente ilustrări ale creației arhitecturale. De aici și inegalitatea de nivel a prezentărilor ce formează capitolul intitulat « Arhitectura în lume» — unde găsim prezentări de lucrări izolate, cu interes relativ limitat (Australia, Marea Britanie, Islanda, Italia, Noua Zeelandă etc.) alături de simple prezențe fotografice (Grecia) sau de prezentări de autori (H. Stubbins — S.U.A.). De asemenea, prezentările de ansamblu ale preocupărilor și tendințelor în diferite țări (Cuba, Spania, Franța, U.R.S.S., Iugoslavia, Israel, Mexic, Olanda etc.) sînt și ele foarte inegale ca tratare. Printre prezențele naționale care suscită interesul și reușesc să dea o imagine clară asupra arhitecturilor respective semnalăm articolele privind Cuba, Spania, Franța, U.R.S.S, Mexic. Elveției — care e patria acestei publicații — îi este dedicat un capitol aparte unde ne întîlnim cu sediul O.M.S. de la Geneva al lui J. Tschumi și P. Bonnard (ilustrat textul de sumar), precum și cu spicuiri din realizări diverse în domeniul comerțului, balneologiei, sportului și locuințelor.

★

Cercetările orientate spre trecut ca și căutările de anticipare sau de descifrare a viitorului fac bună vecinătate în două capitole distincte. Sub titlul general de « Artă și arheologie» ni se prezintă săpăturile arheologice care au scos la iveală prețioase biserici monolite în Lalibela (Etiopia), descrierea arhitecturii populare din Maroc (sub semnătura lui Ben Embarek), precum și un bilanț al Bienalei de la Veneția.

În ce privește căutările formale, funcționale sau structurale, ele fac obiectul unor articole printre care am dori să semnalăm cu precădere pe cel al lui Michel Ragon, dedicat unei analize a stadiului actual al căutărilor inovatoare, și pe cel al lui R. Le Ricolais care comunică rezultatele unor cercetări structurale privind înlocuirea unor structuri tubulare cu structuri spațiale triangulare destinate să conducă la o creștere a eficienței constructive a stîlpilor pentru telecomunicație și transport de energie electrică. În aceeași grupare întîlnim un mic studiu privind locul copiilor în locuință, tratînd în special despre dispoziția, dimensionarea și mobilarea camerelor de copii, a zonelor pentru copii. Martin Pinchis semnează un articol intitulat « Arhitectura sateliților pe orbită».

Polonia este prezentă cu un scurt și interesant studiu de gară subterană la Varșovia.

★

Capitolul cel mai important deschide volumul sub titlul « Idei și tendințe de azi», reunind un adevărat fișier al gîndirii arhitecturale contemporane prin articole semnate de Bakema, Candilis, Costa, Frei Otto, Lardera, Le Ricolais, Mayekawa, Michelucci, Morandi, Nicolaiev, Ponti, Sarger, Schein și Seidler.

Anvergura și gradul de profunzime, ca și direcția de preocupări sînt foarte diferite la fiecare din autorii respectivi. Bakema, pe baza unei analize a viziunii pe care a urmărit-o în aula politehnicii din Delft, își propune să ilustreze ideea relației dialectice în dublu sens între funcționare și formă. După el, forma arhitecturală poate, și chiar trebuie, să genereze atitudini și comportări umane noi, organizînd, creînd noi funcționalități. Utilizînd ca mijloc de ilustrare una din realizările sale (Whitney Museum, New York), Marcel Breuer militează pentru a pune pe primul plan mesajul arhitectural integrat în ansamblu și capabil să ofere omului spațiile sale mobile și fluente.

G. Candilis, analizînd propunerea sa pentru o cetate universitară concepută ca un organism unitar și viu, se preocupă de sinteza celor două aspecte neseparabile (formă-funcție). El atrage atenția asupra deformărilor ce apar ca urmare a unui economism prost înțeles, atît în ce privește structura, cît și în ce privește forma arhitecturală.

Articolul lui Frei Otto este un adevărat studiu de estetică. El face o incursiune în clasificarea formelor naturale, artificiale și artistice, schițînd un punct de vedere după care forma arhitecturală este legată de depășirea simplei eficiențe a efortului mecanic. Arhitectura este o legătură între natură și artă ; tendința actuală de spiritualizare a tehnicii construcției are drept corolar o creștere a cîmpului de dezvoltare a formelor. Nu din compromis ci din stăpînirea (Beherschen) tehnicii pînă la perfecțiune rezultă apropierea dintre natural și tehnică, ca și între tehnică și artă, în arhitectură în primul rînd — care e cea mai veche tehnică umană.

Multitudinea de idei și de conexiuni, expuse într-o formă uneori bruscă și conducînd la concluzii sau formulări ce par atrăgătoare la prima vedere, ne sugerează necesitatea unei prezentări critice mai dezvoltate a acestui studiu.

Pe linia reabilitării funcției umane a formei arhitecturale se situează și articolele lui Mayekawa (care asemuiește unele realizări actuale — citînd un proverb japonez — cu « un palat splendid dar în care nu sălășluește nici o noblețe»), ale lui L. Costa, Michelucci, Lardera.

Prezența lui R. Le Ricolais se impune și aici printr-un scurt dar esențial articol care începe cu un rechizitoriu al arhitecturii americane (L'architecture est devenue une affaire de snobs». . . « . . . Le fonctionnalisme ne fonctionne plus, le rationalisme ne ratione plus, le formalisme ne formalise plus. . . »). Ideea principală a lui Ricolais este însă cea a poziției creatorului modern de arhitectură față de dezvoltarea calculatoarelor electronice. Este evident că aceste « unelte» care funcționează cu o iuțeală înspăimîntătoare nu pot să lucreze decît cu definiții precise și fără echivoc și că noțiunile indefinisabile ale esteticii le sînt incompatibile. Ceea ce e important este găsirea unei metode bune și recunoașterea faptului că în actuala dezvoltare exponențială a civilizației trebuie să admitem că dezvoltarea noastră intelectuală abia începe. Ceea ce luăm drept decădere poate fi mai curînd o înlocuire de valori vechi cu valori noi.

Printre prezențele care trebuie semnalate citățm articolul lui I. Nicolaev care, expunînd unele tendințe din evoluția arhitecturii sovietice, accentuează asupra funcției sociale a arhitecturii într-o lume în care principalele probleme de trai sînt încă departe de a fi rezolvate.

De asemenea, interesant este articolul lui R. Sarger, cunoscut inginer francez, în care se analizează în mod atrăgător și uneori inedit relația funcție-formă-structură.

De menționat rîndurile lui I. Petit în amintirea lui Le Corbusier (« Le Corbusier parmi nous») însoțite de ilustrații și extrase din textele lui.

Arh. MIHAIL CAFFÉ

Oskar Büttner

PARKPLÄTZE UND GROSSGARAGEN

Locuri de parcare și garaje mari

Berlin, VEB Verlag für Bauwesen, 1966
318 pag., 315 ilustrații

Apărută în R.D. Germană, lucrarea « Locuri de parcare și garaje mari», reprezintă unul din răspunsurile date ritmului intens de motorizare înregistrat în ultimele decenii ale veacului nostru.

Transportul, atît cu mijloace individuale cît și publice, pune din ce în ce mai frecvent pe urbaniști și pe specialiștii în probleme de circulație, în fața unor situații critice, ținînd mai ales seama de faptul că, în majoritatea cazurilor, rezolvările comportă măsuri radicale, costisitoare. Soluțiile unilaterale care au ținut seama fie numai de construcția urbană, fie numai de organizarea circulației urbane, au generat situații incompatibile, datorate în primul rînd lipsei de colaborare dintre urbanist și specialistul în probleme de circulație.

În mod deosebit de acut se pune și problema traficului staționar, atît în zonele centrale ale orașelor, în care sînt concentrate numeroase instituții polarizatoare de activitate, cît și zonele de locuit.

Scopul principal al lucrării « Locuri de parcare și garaje mari» este de a scoate în evidență, cu precădere, problemele puse de necesitatea mereu crescîndă de spații de parcare și garare a autovehiculelor ; sînt analizați acei factori multipli care influențează construcția orașelor și circulația, precum și relațiile lor reciproce.

Pornind de la probleme urbanistice complexe, cum ar fi repartiția în oraș a centrelor de atracție, a tuturor elementelor de interes care generează trafic intens, continuînd cu rezolvarea sistemului de circulație în interiorul orașelor, în funcție de caracterul rețelei stradale și ținînd seama mai ales de împletirea posibilităților circulației pietonale cu cea vehiculară, lucrarea analizează, pe baza unui mare număr de tabele comparative, situația actuală și tendințele de viitor ale gradului de motorizare. Întreg materialul prezentat pune la dispoziția urbaniștilor și specialiștilor în probleme de circulație urbană date deosebit de utile privind spațiile necesare circulației curente și traficului staționar, precum și metode eficiente și date tehnice necesare proiectării spațiilor de parcare și garare. Un mare număr de exemple ale unor zone amenajate pentru parcare și clădiri de garaje realizate în toată lumea sînt analizate din punct de vedere al implicațiilor urbanistice, al tehnicii circulației și al tehnicii construcțiilor, punînd la îndemîna specialiștilor concluzii interesante și propuneri foarte variate.

Scoțînd în evidență diferite moduri de abordare și soluționare a problemelor, practicate în unele țări din Europa, S.U.A., Canada, Japonia, insistînd asupra dependenței tipurilor de soluții de un larg complex de factori economici, starea de viabilitate a zonelor luate în studiu, caracterul istoric și tradițional al orașelor precum și mărirea și natura funcțiunilor economice predominante, lucrarea are meritul de a îmbina concepțiile urbanistice moderne privind integrarea spațiilor de circulație, inclusiv cele de staționare, parcare și garare, cu necesitățile tehnice specifice acestor dotări : structuri de rezistență ale parckhausurilor, rampe de acces denivelate, instalații tehnice de elevare, încălzire, ventilații, pază contra incendiilor.

Materialul publicat indică, pe baza analizei unor exemple concrete, modul în care se pot stabili criterii optime de alegere a soluțiilor urbanistice, de încadrare în situl urban a construcțiilor funcționale de parcare și garare, cu toate consecințele care decurg : amenajarea spațiilor plantate și chiar amplificarea lor, scheme clare de dirijare a circulației, evitarea monotoniei peisagistice în zonele centrale ale orașelor supra-aglomerate cu mașini aflate în staționare etc.

O parte separată a lucrării este dedicată organizării spațiului interior al parcajelor și garajelor, referindu-se la staționarea circulației, trierea rapidă și automată a vehiculelor parcate sau garate, sisteme de spălare și întreținere, instalațiile aferente precum și metodele de lucru în flux automat, în vederea economisirii la maximum a timpului de scoatere din circulație a vehiculelor.

Ca material documentar aprofundat, lucrarea este binevenită în literatura de specialitate, capabilă de a stîrni interesul și de a continua și lărgi informația în acest domeniu.

Arh. VICTOR FULICEA

Gustav Hassenpflug, Paulhans Peters

SCHEIBE, FUNKT UND HÜGEL — NEUE WOHNHOCHHAÜSER

(Noi clădiri înalte de locuit : bară, punct și movilă)

München, Verlag Georg D. W. Callwey, 1966
214 pag. cu 120 desene și fotografii

Creșterea deosebit de însemnată a volumului construcției de locuințe în toate țările Europei, care a avut loc după cel de al doilea război mondial, construirea din ce în ce mai frecventă a unor ansambluri noi, de mii de apartamente, a pus noi probleme teoriei și practicii arhitecturii. Marea majoritate a lucrărilor — fie ele ample sau reduse — care tindeau să valorifice experiența dobîndită în această activitate, se referă pînă în prezent fie la locuințele propriuzise, fie la problemele ansamblului.

În această situație, lucrarea arhitecților Hassenpflug și Peters încearcă să umple o lacună însemnată : se ocupă de o categorie anumită a clădirilor de locuit, calitativ nouă, recent apărută, analizînd problemele acestor clădiri din punct de vedere compozițional, urbanistic, sociologic, arătînd și principalele caracteristici sau cerințe tehnice, economice și funcționale.

Făcînd pentru prima dată o tipologie a rezolvărilor clădirilor înalte de locuit (pornind de la soluțiile curente, frecvente și încheind cu cele avînd încă un caracter utopic), arătînd un șir de probleme încă nerezolvate sau deficiențe existente, cartea are o certă valoare științifică și contribuie la orientarea proiectantului.

Materialul ilustrativ, amplu, tratat unitar, precum și extrasele din prescripțiile bavareze referitoare la proiectarea clădirilor înalte, constituie nu numai o anexă documentară bogată, dar și bazele argumentelor, ale punctelor de vedere adoptate de autori.

Arh. GHEORGHE SEBESTYEN

Konrad Gatz

AUSSENWANDKONSTRUKTIONEN

Pereți exteriori

München, Verlag Georg D.W. Callwey, 1965
176 pag., cu numeroase ilustrații

În stadiul actual al proiectării în țara noastră, alcătuirea pereților exteriori, atît în domeniul construcțiilor civile, cît și industriale, constituie o problemă nevralgică. De altfel, avem astăzi mai multe cerințe de formulat cu privire la modul de comportare a acestor pereți decît aveam în trecut, și pe bună dreptate. Cerem ca pereții să fie ușori (sarcină proprie redusă), dar și rezistenți, să fie subțiri (zidurile de cărămidă ocupă 20—25% din suprafața construită), să constituie o bună izolare termică și fonică, să fie impermeabili la intemperii, să fie rezistenți la foc, să fie economici, să se comporte bine la cutremur, să « lucreze» independent de structura de rezistență, să se adapteze mișcărilor de tasare, să nu se corodeze, să reziste la trepidații, să răspundă condițiilor de însorire (protecție față de razele sclare pentru industrii și, invers, expunere pentru clădiri civile), să permită sau să oprească vizibilitatea din exterior sau din interior, să se monteze ușor (eventual fără schelă) și eventual să fie demontabili, să se poată transporta fără greutate de la fabrică la șantier, să aibă rosturi etanșe, dar elastice, să nu prezinte punți termice, să reziste la împingerea vîntului, și, în sfîrșit, să poată răspunde variatelor condiții plastice, de aspect exterior și interior.

Față de aceste multiple cerințe, gama de materiale ce ne stă la dispoziție pentru alcătuirea pereților exteriori este în prezent încă foarte redusă, iar soluțiile, funcționale, constructive și plastice, limitate. Concursul lansat de C.S.C.A.S. în mai a.c. pentru pereți exteriori la hale industriale demonstrează și el necesitatea obținerii unor soluții mai noi și mai bune, decît cele de pînă acum.

Cartea lui Konrad Gatz constituie, pentru aceste motive, dar mai ales pentru modul de prezentare a materialului, grupat și bine sistematizat, un ajutor binevenit, poate generator de idei noi în rezolvarea problemei alcătuirii pereților exteriori, cu materiale — puține — existente la noi în momentul de față, sau care sînt pe cale de a fi introduse într-un viitor mai apropiat.

Cele patru capitole ale cărții prezintă succesiv : pereți din elemente prefabricate de beton armat, pereți-cortină, pereți masivi și pereți vitrați. În încheiere se prezintă o serie de articole privind probleme, concepții și reguli legate de construirea diferitelor tipuri de pereți exteriori.

Pereții din beton armat prefabricat sînt în majoritate din panouri, alcătuiți în trei straturi (două fețe de beton și izolarea termică între ele), îmbinate pe principiul lambă și ulucă, prevăzute uneori cu corniere din tablă pe muchii, cu fețele gata finisate. Sînt interesante unele rezolvări de colț, ca și alcătuirea unor ușițe de radiatori cu panoul respectiv ieșit în afară (ca element marcat în fațadă) pentru a nu lua din spațiul încăperii și constituind un joc de planuri cu efecte plastice în fațadă. Fiecare exemplificare este însoțită de numeroase planuri, fațade, secțiuni și detalii de execuție, mod de îmbinare, rezolvări de noduri, montarea tîmplăriei etc. În afară de panouri prefabricate din beton armat, sînt redate aici și cîteva rezolvări de pereți exteriori din elemente liniare, nervuri și umpluturi din același sau din alte materiale.

Pereții-cortină, montați la exteriorul structurii de rezistență, sînt de cele mai multe ori alcătuiți din nervuri metalice (de obicei aluminiu eloxat) și panouri de sticlă, azbociment sau marmură, cu izolarea termică respectivă spre interior. În cadrul aceluiași capitol se dau o serie de rezolvări interesante de pereți exteriori «în rețea» (panouri perforate sau rețea de nervuri cu elemente de beton sau metal), constituind o suprafață continuă perforată, funcționînd ca protecție împotriva însoririi și, în același timp, ca soluție plastică. Se dau de asemenea și unele rezolvări pentru lamele antisolare (brise-soleil).

Pereții masivi sînt în general cei în care domină suprafețele pline în raport cu golurile reduse pentru ferestre și sînt constituiți din panouri de beton armat prefabricat cu alcătuire uniformă pe toată grosimea (sau din straturi de beton cu diferite caracteristici) care variază între 20—25 cm. Sînt totuși și aici cîteva exemple de pereți din azbociment, lemn sau metal.

În opoziție cu pereții masivi, *fațadele vitrate* sînt alcătuite din mari panouri de sticlă. De remarcat faptul că structura de susținere a pereților nu e întotdeauna metalică ci adesea din nervuri prefabricate din beton armat.

În unele soluții, pentru efecte de plastică, panoul de sticlă e montat alternat, pe fața exterioară sau interioară a nervurii de beton armat. Se dau, de asemenea, cîteva exemple de rezolvări pentru balcoane ca elemente decorative de fațadă.

În general, pentru toate exemplele de rezolvări de pereți, detaliile sînt studiate cu multă grijă, iar fațadele, mai degrabă simple, vădesc o concepție plastică exprimată cu claritate.

Comentariile de la sfîrșitul cărții cuprind, în scurte articole separate, unele probleme legate de proiectarea pereților exteriori, ca de exemplu : Zidării din cărămidă, executate prin metode raționalizate (și elemente prefabricate din cărămidă), Tipizarea elementelor prefabricate de beton, Coordonarea elementelor (mari și mijlocii) de beton, Betonul aparent etc.

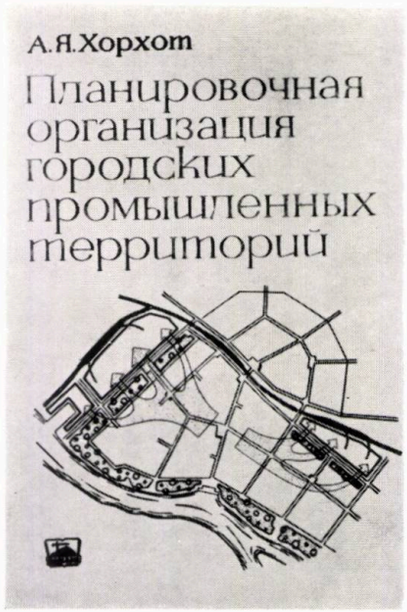

А. Я. Хорхот

ПЛАНИРОВОЧНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ГОРОДСКИХ ПРОМЫШЛЕННЫХ МЕРРИТОРИЙ

A. Ia. Horhot

Organizarea și sistematizarea teritoriilor industriale orășenești

Kiev, Izdatelstvo « Budivelnik », 1966
267 pag., 113 figuri

Prof. arh. Horhot de la Facultatea de arhitectură industrială din Kiev, cunoscut prin publicațiile sale anterioare, a prezentat în cursul anului trecut o nouă lucrare în care se ocupă de sistematizarea teritoriilor industriale în cadrul orașelor — problemă asupra căreia se insistă în ultimul timp cu stăruință în multe țări, ea formînd obiectul unor discuții și la noi.

Lucrarea analizează principiile de bază și metodele mai noi de amplasare a întreprinderilor industriale în orașe, gruparea acestor amplasamente în zone, proiectarea planurilor generale, organizarea și realizarea « nodurilor» industriale orășenești.

Sînt analizate problemele specializării și cooperării întreprinderilor, folosirii secțiunilor unificate pentru hale-bloc, problemele amenajării teritoriilor industriale și ale protecției sanitare.

În succesiunea celor șase capitole care formează lucrarea sînt tratate corespunzător :

— Sarcinile privind amplasarea obiectivelor industriale în orașe.

— Căile de îmbunătățire a planului general (zonificarea teritoriului, comasarea clădirilor etc.).

— Ocuparea intensivă a teritoriului.

— Parametrii urbanistici ai complexelor industriale (elemente demografice, teritoriale etc.).

— Metode de bază pentru proiectarea zonelor industriale din cadrul orășenesc.

— Exemple reale și scheme principiale de sistematizare.

Lucrarea se termină cu un amplu tabel în care sînt prezentați parametrii urbanistici de bază ai industriilor în raport cu diversele ramuri industriale. Tabela cuprinde un mare număr de întreprinderi grupate pe ramuri, cu suprafața de teren afectată, număr de muncitori, capacitatea (trafic), necesarul de apă (industrială și menajeră), necesarul de energie, consum de aburi. Toate aceste elemente sînt de natură să ajute munca de proiectare și să verifice valabilitatea unor soluții.

Arh. Z. SOLOMON

Ernest W. Watson's
SKETCH DIARY
Carnet de schițe

New York, Reinhold Publishing Corporation, 1965
64 pag., desene, acuarele

Jurnalul de schițe al pictorului Watson ne pune în contact cu o viziune grafică sensibilă a unui pasionat călător și atent observator al peisajului și mai ales al obiectului arhitectural încadrat organic în peisaj. În paralel, autorul recomandă în mod discret unele tehnici adecvate diferitelor subiecte, în primul rînd creionul moale și acuarela. Pentru a ușura urmărirea acestora, materialul este organizat în capitole, precum : selecția, valori prin planuri, lumină și umbră, cer etc. Tonul prezentării — ajutat de un comentariu plăcut, direct, spiritual, completat cu datele tehnice necesare înțelegerii momentului și locului — este acela al unei agreabile convorbiri prietenești cu cititorul.

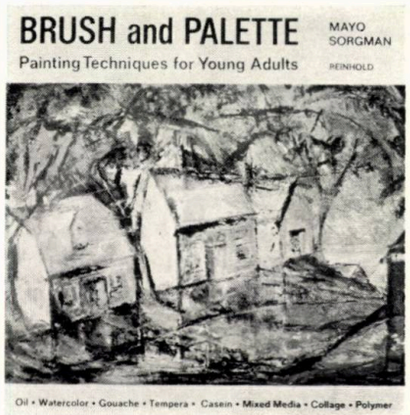

Mayo Sorgman

BRUSH AND PALETTE

Pensulă și paletă

New York, Reinhold Publishing Corporation, 1965
168 pag., numeroase ilustrații

Lucrarea își propune să trateze principiile și tehnicile artistice ale picturii și graficii și să fie în același timp un îndrumător al marilor epoci ale artei și artiștilor, pentru perfecționarea tinerilor.

Un capitol « Puncte de vedere» constituie o scurtă trecere în revistă a principalelor curente din pictura universală. Capitolul « Construind o pictură» însumează noțiunile de ritm, unitate, tipuri de compoziție, efectul psihologic etc. Teoria culorilor este urmată de aceea a liniei și a luminii, formei, spațiului (subliniată cu exemple din pictura universală) și a perspectivei. Poate ceva mai nouă, este tratarea texturii, ca o componentă importantă. Sînt parcurse apoi pe rînd tehnicile uleiului, acuarelei, temperei, caseinei, colajului, unele tehnici combinate, urmărite cu grijă și competență didactică.

Ca o noutate, subliniem introducerea tehnicii picturii cu compuși plastici (rășini acrilice sau vinyl, cu mare putere de adeziune). Picturile plastice pot fi utilizate în maniera acuarelei, temperei și uleiului, au mare strălucire și o deosebită profunzime a culorii. Procedeul este des folosit astăzi cu succes în S.U.A. și în alte țări.

Arh. SIMON JULMAN

CRONICA

DIN ACTIVITATEA UNIUNII ARHITECŢILOR
manifestări la casa arhitectului

DISCUŢIE DE CREAŢIE

Secţia de arhitectură industrială a organizat marţi 5 decembrie 1967 o discuţie de creaţie pe tema «Studii pentru clădirile de întreţinere, parcare şi garare a autoturismelor».

DEPLASĂRI PESTE HOTARE

— Între 3 şi 8 noiembrie 1967, prof. arh. Horia Maicu s-a deplasat la Paris spre a participa la şedinţa grupului de lucru al Comisiei pentru locuinţe a U.I.A. în vederea pregătirii colocviului de locuinţe de la Agadir.

— La invitaţia Uniunii arhitecţilor din U.R.S.S., prof. arh. Ascanio Damian şi arh. Constantin Frumuzache au plecat în ziua de 12 decembrie 1967 la Moscova pentru a participa la sărbătorirea centenarului asociaţiilor de arhitecţi din U.R.S.S.

VIZITE DE PESTE HOTARE

În cadrul schimburilor culturale cu alte ţări, între 24 noiembrie şi 8 decembrie 1967 au venit în ţară arhitecţii sovietici Elsa Chtoltser şi Zinovi Bercovici, care au vizitat oraşele Bucureşti, Braşov, Suceava, Galaţi ca şi staţiunile de pe Litoral.

CONFERINŢE

— Prof. univ. Henri Wald a ţinut, marţi 14 noiembrie 1967, în cadrul ciclului « Probleme de cultură generală», o conferinţă cu subiectul « Mitologie şi filozofie».

— În cadrul aceluiaşi ciclu de conferinţe, sculptorul Patriciu Mateescu a vorbit, marţi 21 noiembrie 1967, despre « Arhitectura şi arta decorativă».

— Criticul de artă Vasile Drăguţ a vorbit marţi 12 decembrie 1967 despre « Aspecte inedite din istoria picturii murale româneşti».

— Ing. H. Land, reprezentant al firmei « Hunter Douglas» din Rotterdam (Olanda) a ţinut în ziua de 15 decembrie 1967 o conferinţă despre « Produse de construcţii din aluminiu». Conferinţa a fost urmată de două filme color oferite de aceeaşi firmă.

EXPOZIŢII

— Cu ocazia aniversării a 50 de ani de la înfăptuirea Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, în sala de expoziţii a Casei arhitectului a fost prezentată, între 3 şi 14 noiembrie 1967, Expoziţia « 50 de ani de arhitectură sovietică». La vernisaj au luat cuvîntul arh. Cornel Bălan, secretar al Uniunii arhitecţilor, şi I.K.Tomşin, consilier al Ambasadei U.R.S.S. din R.S. România.

— În aceeaşi sală, între 17 şi 27 noiembrie 1967, au fost expuse proiecte de diplomă ale studenţilor din Institutul de arhitectură « Ion Mincu».

— Arh. Eugen Dobrota a prezentat, între 1 şi 15 decembrie 1967, o expoziţie personală de desene, realizate cu ocazia călătoriilor sale în U.R.S.S. şi R.D.G.

— Proiectele prezentate la concursul de idei « Sistematizarea zonei Cernica din Bucureşti», organizat de Uniunea arhitecţilor, au fost expuse la 19 decembrie 1967 în sala de expoziţii de la Casa arhitectului.

PREZENTĂRI DE DIAPOZITIVE

— În zilele de 10, 28 noiembrie şi 8 decembrie 1967, au fost prezentate — în cadrul serilor de club — numeroase diapozitive color cu imagini din Turcia, Suedia, Danemarca, Franţa şi Italia.

— În cadrul serilor de club, marţi 19 decembrie 1967, arhitecţii Octavian Ţurcanu şi Sebastian Moraru au făcut o expunere — însoţită de diapozitive color — asupra călătoriei întreprinse de ei în R.P. Albania.

uia informaţ

COLOCVIU ASUPRA INDUSTRIALIZĂRII CONSTRUCŢIILOR

Urmînd celor două colocvii de la Delft şi Belgrad, cel de-al III-lea colocviu asupra industrializării construcţiilor, organizat de grupul de lucru respectiv al U.I.A., împreună cu secţiunea spaniolă din cadrul U.I.A. şi cu Colegiul arhitecţilor din Catalonia şi Baleare, se va desfăşura între 22 şi 27 aprilie 1968 la Barcelona.

Tema colocviului va fi « Economie naţională, arhitectură şi industrializarea construcţiilor». Pe marginea acestei teme se va discuta sub ce formă şi prin ce mijloc arhitecţii trebuie să considere problema industrializării construcţiilor, în funcţie de condiţiile economice din diverse ţări şi mai ales din ţările în curs de dezvoltare.

Lucrările vor fi împărţite în cinci părţi : Programe — raportor D.T. Sugarev (Maroc); Mînă de lucru — raportor O. Callaghan (Irlanda) ; Mijloace materiale — raportor A. Bizri (Liban) ; Baze economice — raportor M. Steriz (Jugoslavia) ; Metode — raportor M. Giertz (Etiopia).

COLOCVIU ASUPRA LOCUINŢEI

Organizat de Comisia şi grupul de lucru pentru locuinţe ale U.I.A., sub responsabilitatea delegatului său — prof. arh. Horia Maicu, şi materialmente organizat de secţiunea marocană, sub conducerea arh. Murad Ben Embarek, cel de-al II-lea Colocviu asupra locuinţei îşi va ţine lucrările la Agadir între 28 aprilie şi 5 mai 1968.

Tema principală va fi « Locuinţa pentru marea masă şi în special în ţările în curs de dezvoltare». Subtemele vor fi următoarele : Adaptarea locuinţei la sit — raportor Belgioioso (Italia) ; Participarea locatarului la elaborarea locuinţei sale — raportor di Martino (Franţa), [Conferenţiar aşteptat — Chombard de Lauwe, sociolog (Franţa)]; Studiul comparat între metodele de construcţii tradiţionale şi cele de prefabricate — raportor Rotchegov (U.R.S.S.).

COLOCVIU ASUPRA PROBLEMELOR MUZEELOR

Propus a avea loc în septembrie anul acesta la Montreal colocviul a fost amînat pentru decembrie 1968 şi urmează a se ţine în Mexic. Spre deosebire de cele patru reuniuni precedente care au fost organizate de U.I.A., aceasta este organizată de Consiliul internaţional al muzeelor, cu participarea U.I.A. şi sub patronajul UNESCO.

La colocviu vor participa cinci arhitecţi aleşi de U.I.A., cinci muzeologi şi alţi patru experţi. Vor mai fi invitaţi : directorul general al UNESCO sau reprezentantul său, un reprezentant al U.I.A. etc. Pe de altă parte, observatori vor putea asista la şedinţe, vor putea participa la discuţii, dar numai în condiţiile precizate de regulamentul colocviului.

Tema va fi arhitectura muzeelor, problemele accesului şi circulaţiei (amplasarea muzeelor, primirea publicului, circulaţia publicului, circulaţia personalului şi a obiectelor).

Dezbaterile vor fi ilustrate cu diapozitive, fotografii, filme, iar întregul material va fi publicat în două limbi.

SEMINAR DE ARHITECTURĂ INDUSTRIALĂ

Între 19 şi 26 mai 1968, la Detroit (S.U.A.), la invitaţia Institutului arhitecţilor din America şi a cercului său din Detroit, sub preşedinţia lui Luis A. Rossetti, membru al grupului de lucru pentru arhitectura industrială al U.I.A., grup dirijat de Jean-Pierre Vouga, organizatorul celui de al IV-lea seminar, se vor desfăşura lucrările celui de-al V-lea seminar de arhitectură industrială.

Tema seminarului va fi « Efectele arhitecturii industriale asupra omului şi asupra mediului înconjurător». Această temă va fi tratată din patru puncte de vedere: Organizarea planificării locale şi regionale — raportor H.G. Huckle (Anglia); Tehnologia construcţiilor — raportor E. Groosman (Olanda); Controlul asupra mediului înconjurător — raportor delegatul U.R.S.S. ; Transporturi — raportor I. Rubin (S.U.A.)

DE LA SECŢIUNEA CIPRIOTĂ

Secţiunea cipriotă a U.I.A. se pregăteşte să găzduiască în septembrie 1968 la Nicosia cea de a II-a Conferinţă regională a ţărilor Mediteranei orientale. Tema prevăzută a fi discutată este « Arhitectul şi dezvoltarea turismului »

ANIVERSARE

Asociaţia arhitecţilor finlandezi a celebrat cea de a 75-a aniversare a existenţei sale. Cu această ocazie a avut loc o conferinţă la care au fost invitaţi să participe printre alte personalităţi Mies van der Rohe, Walter Gropius, Sven Markelius etc.

PREMIILE C.S.C.A.S. PE ANUL 1967

Recent, Comitetul de Stat pentru Construcții, Arhitectură și Sistematizare a acordat numeroase premii unor colective din organizații de proiectare și execuție pentru lucrări valoroase, realizate în ultimii ani în domeniul proiectării și executării construcțiilor și al sistematizării centrelor populate.

Premiile au fost acordate pentru creații deosebite în arhitectură și sistematizare, pentru aplicarea în proiectare a unor soluții înaintate care duc la creșterea gradului de industrializare în execuție sau la indici tehnico-economici deosebit de favorabili, pentru introducerea în practica execuției lucrărilor de construcții-montaj a unor materiale, procedee și utilaje noi, corespunzătoare nivelului tehnicii mondiale, precum și a unor soluții prin care se obțin rezultate deosebite în reducerea consumurilor de oțel profilat și de material lemnos de rășinoase, față de prevederile proiectului, pentru restaurarea și punerea în valoare a monumentelor istorice.

ORGANIZAȚII DE PROIECTARE DIN SUBORDINEA ORGANELOR CENTRALE

INSTITUTUL DE STUDII ȘI PROIECTĂRI HIDROENERGETICE (I.S.P.H.)

Complexul Uzinei hidroelectrice «Gheorghe Gheorghiu-Dej» de pe rîul Argeș. Colectiv de proiectare: inginerii Mircea Sipiceanu, Radu Prișcu, Ștefan Căciulescu, Aurel Stănucă, Boris Borisievici, Sabin Irimie, Veniamin Guja, Ion Armaș, Dan Dragomir, Luca Gheorghiu, Radu Ghemuleț, Grigore Bardan.

Cascada de hidrocentrale Bistrița-aval. Colectiv de proiectare: inginerii Victor Sabovici, Constantin Constantinescu, Vasile Popescu, Octavian Marin, Alexandru Mazilu, Mircea Mangu, Silviu Dragu, Mihai Radu, Gheorghe Drăghici, Ion Popescu-Jiu, Vasile Diacon, Ion Ovricenco.

INSTITUTUL DE STUDII ȘI PROIECTARE PENTRU CONSTRUCȚII, ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE (ISCAS)

Schița de sistematizare a orașului Tr. Severin. Colectiv de proiectare: arhitecții Gabriela Berthumé, Traian Popescu; proiectant Zoe Dan.

Cartierul Țiglina II Galați, microraioanele 7 și 8. Colectiv de proiectare: arhitecții Constantin Frumuzache, Albert Naiman; inginerii Horia Gheorghiu, Gheorghe Ursu.

Ansamblul de locuințe și spații comerciale din centrul orașului Piatra-Neamț. Colectiv de proiectare: arhitecții Alexandru Iotzu, Gertrude Rudich, Alexandra Zaharia; ing. Vicențiu Haram.

Spitalul cu 600 de paturi din Suceava. Colectiv de proiectare: arhitecții Mihai Enescu, Constantin Chera; inginerii Laurențiu Spoială, Viorel Popescu, Vladimir Boicu.

Studiul urbanistic de reanalizare a distanței între clădirile de locuit și a distanțelor dintre acestea și alte obiective din microraion. Colectiv de proiectare: arhitecții Blanche Cherpel, Traian Popescu; proiectanții Maria Deleanu, F. Constantinescu.

INSTITUTUL DE STUDII ȘI PROIECTĂRI FORESTIERE (I.S.P.F.)

Funicularul dublu pentru transportul agregatelor la lucrările sistemului hidroenergetic și de navigație de la Porțile de Fier. Colectiv de proiectare: inginerii Ioan Șerb, C. Cristodulo, C. Băluță, J. Cortușan, S. Păunescu, M. Serengău, M. Popescu.

Pavilionul de expoziții al Combinatului pentru industrializarea lemnului de la Pipera — București. Colectiv de proiectare: arh. Nicolae Vasilescu; inginerii Dragomir Stoicovici, Andrei Wisner, Ion Rîșnoveanu.

INSTITUTUL DE PROIECTARE A CONSTRUCȚIILOR TIP (I.P.C.T.)

Sedii raionale de partid. Colectiv de proiectare: arhitecții Nicolae Petrașincu, Alexandru Costin; inginerii Ismail Ziaeddin, Boris Placicov.

Stație de întreținere și reparații auto, tip B. Colectiv de proiectare: arhitecții Marius Pascal, Mariana Stoian; inginerii Gabriela Combiescu, Crucița Iacob, Sirma Fole, Eugen Leizer, Gheorghe Georgescu, Tigran Dimitriu.

Studiu de perspectivă pentru hale industriale cu structură din beton armat, beton precomprimat și structuri metalice. Colectiv de proiectare: arh. Staicu Oprișescu; inginerii M. Popovici, Gheorghe Săndulescu, A. Cazacliu, Crucița Iacob, Ioana Mutafalo, Liana Mareș.

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI MINIERE (IPROMIN)

Incintă minieră tip în bazinul carbonifer Cîmpulung. Colectiv de proiectare: arh. Emil Drocan; inginerii J. A. Mihail, Șerban Teodorescu, Iacob Harghel.

Instalație pentru prepararea minereurilor la Tarniță — Leșul Ursului. Colectiv de proiectare: arh. Petre Burdeanu; inginerii Gildo Sczanschi, Constantin Diaconescu.

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI PENTRU INDUSTRIA ALIMENTARĂ (I.P.I.A.)

Fabrica de bere din Bacău. Colectiv de proiectare: arhitecții Liliana Corradino, Maria Novițchi; inginerii Yvonne Mihailescu, Constantin Mihăilescu.

INSTITUTUL PENTRU PLANURILE DE AMENAJARE ȘI CONSTRUCȚII HIDROTEHNICE (I.P.A.C.H.)

Regularizarea rîului Siret în sectorul Cosmești-Ionășești. Colectiv de proiectare: inginerii Stelian Belecciu, Dan Ionescu-Sisești, Ion Popescu, Mihai Răboj; proiectant Ștefan Nica.

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI CĂI FERATE (I.P.C.F)

Tunelul nou de la Filești, pe linia Galați. Colectiv de proiectare: inginerii Amedeu Georgescu, Aurel Ghiță, Adrian Slimac, Carol Dumitrescu.

INSTITUTUL DE PROIECTARE PENTRU INDUSTRIA CHIMIEI ORGANICE ȘI PETROCHIMICE (IPROCHIM)

Uzina de fibre sintetice de la Săvinești — pavilionul administrativ și corpul textil. Colectiv de proiectare: arhitecții D. Basarab, Ștefan Antoniu; inginerii P. Bcerenco, Fl. Buradescu.

INSTITUTUL PENTRU PROIECTAREA UZINELOR ŞI INSTALAŢIILOR METALURGICE (IPROMET)

Pavilionul tehnico-administrativ, anexa 1, de la laminorul de tablă groasă al Combinatului siderurgic din Galaţi. Colectiv de proiectare: arhitecţii Gheorghe Georgescu, Boris Stuparu; ing. Marius Teodorescu.

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI ÎN TRANSPORTURI (I.P.T.)

Dezvoltarea Întreprinderii de reparaţii auto nr. 3 din Bucureşti. Colectiv de proiectare: arh. Teodor Popescu; inginerii G. Stein, N. Ştefănescu, Ion Manole.

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI AL INDUSTRIEI UŞOARE (I.P.I.U.)

Întreprinderea integrată de lînă de la Constanţa. Colectiv de proiectare: arhitecţii Dan Stănescu, Tudor Georgescu; ing. Ion Nebeja.

INSTITUTUL DE PROIECTARE PENTRU INDUSTRIA CHIMICĂ ORGANICĂ DE SINTEZĂ, MEDICAMENTE ŞI FIBRE ARTIFICIALE (IPROSIN)

Uzina chimică de negru de fum de la Piteşti. Colectiv de proiectare: arh. Vlad Iliescu; ing. Dan Niculescu.

INSTITUTUL DE PROIECTARE PENTRU INDUSTRIA CHIMIEI ANORGANICE ŞI A METALELOR NEFEROASE (IPRAN)

Combinatul de îngrăşăminte chimice de la Tr. Măgurele—Depozitul fosforite. Colectiv de proiectare: arh. L. Pavelescu; ing. B. Paladian.

DIRECŢIA MONUMENTELOR ISTORICE (D.M.I.)

Restaurarea Curţii domneşti de la Tîrgovişte. Colectiv de proiectare: arhitecţii Rodica Mănciulescu, Ştefan Balş, C. Moisescu; ing. Constantin Pavelescu.

ORGANIZAŢII DE PROIECTARE DIN SUBORDINEA SFATURILOR POPULARE

INSTITUTUL PROIECT — BUCUREŞTI (I.P.B.)

Restaurări şi amenajări la Ateneul Republicii Socialiste România. Colectiv de proiectare: arhitecţii Vincenzo Martino, Maria Stoppa, Robert Woll; inginerii Andrei Balaş, Dan Marcovici, Teodor Sotiriu.

D.S.A.P.C. — CONSTANŢA

Schiţa de sistematizare a oraşului Constanţa. Colectiv de proiectare: arhitecţii Corneliu Dan, Petre Căliman, Dumitru Poenaru; inginerii Florentin Velciu, Ion Atimariti; economist Gh. Vecerdea.

Studiu pentru sistematizarea teritorială a raionului Istria, regiunea Dobrogea. Colectiv de proiectare: arhitecţii Dumitru Poenaru, Corneliu Dan; ing. Ion Atimariti; economist Gh. Vecerdea.

Detaliul de sistematizare a zonei industriale Palas-Constanţa. Colectiv de proiectare: arhitecţii Corneliu Dan, Dumitru Poenaru; ing. Ion Atimariti.

Ansamblul de locuinţe bd. Tomis din Constanţa, etapele I şi II. Colectiv de proiectare: arhitecţii Ion Răducanu, Emilia Crăciun; inginerii Constantin Stavru, Constantin Guter.

D.S.A.P.C. — BRAŞOV

Ansamblul Piaţa Gării Noi din Braşov. Colectiv de proiectare: arhitecţii Dan Cristescu, Adrian Tomescu, Rudolf Schiel, Ion Giuroiu.

Extinderea hotelului «Carpaţi» din Braşov. Colectiv de proiectare: arh. Ion Rădăcină; inginerii Ion Firiţă, Octavian Gîdiuţă, G. Voloşniuc, Dumitru Costin.

D.S.A.P.C. — MUREŞ AUTONOMĂ MAGHIARĂ

Casa de oaspeţi din Tg. Mureş. Colectiv de proiectare: arh. Alexandru Puşcaş.

D.S.A.P.C. — ARGEŞ

Detaliu de sistematizare a zonei sud din Piteşti. Colectiv de proiectare: arh. Petre Pădureţu.

ORGANIZAŢII DE EXECUŢIE

MINISTERUL ENERGIEI ELECTRICE, I.C.H.

Batardoul celular pentru devierea apelor Dunării la Porţile de Fier. Inginerii Gheorghe Sălăgeanu, Gheorghe Zaharia, Dan Predoiu, Virgil Nicoară, Alexandru Mureşan; maiştrii Vasile Blănaru, Vasile Filip, Ion Miloiu; comandant navă I. Sinca; macaragiu Francisc Fülöp; şef brigadă Mihai Silav.

MINISTERUL INDUSTRIEI CONSTRUCŢIILOR TRUSTUL I CONSTRUCŢII — MONTAJ

Pavilionul de expoziţii al Combinatului pentru industrializarea lemnului de la Pipera—Bucureşti. Inginerii Toma Iliescu, Mircea Grigoriu, Cicerone Oprea, Alexandru Brîndaşu.

TRUSTUL V CONSTRUCŢII — MONTAJ

Extinderea hotelului «Carpaţi» din Braşov. Şefi de lot Ioan Mărgărit, Ion Oprea; maiştri Andrei Hintz, Ion Jambor, Gheorghe Vede.

Unde de beton armat precomprimat, în formă de paraboloizi hiperbolici, la Fabrica de bere din Bacău. Inginerii Boris Mihul, Constantin Guriuc, Gheorghe Glod, Eugen Dodul.

MINISTERUL CONSTRUCŢIILOR PENTRU INDUSTRIA CHIMICĂ ŞI RAFINĂRII I.C.M. — ORAŞUL GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ

Hotelul turistic din Piatra-Neamţ. Inginerii Mircea Dascălu, Vasile Boţu, Ion Mereuţă, Ilie Davidescu, Ion Mancea; maistru Gh. Drugescu.

I.C.M. — CLUJ

Corpul principal de fabricaţie de la Combinatul de celuloză şi hîrtie din Dej. Inginerii Mircea Ţigănaş, Ioan Lungu, Pavel Chirilă; maiştri Mihai Kiss, Ioan Gabor, Ştefan Deak.

TRUSTUL REGIONAL DE CONSTRUCŢII SUCEAVA

Spitalul cu 600 de paturi din Suceava. Inginerii Ioan Cîrlioru, Ion Bercea; şef şant. Vlad Roşca; şef lot Adrian Popescu; maistru Olivian Nichifor.

TRUSTUL REGIONAL DE CONSTRUCŢII BACĂU

Ansamblul de locuinţe Cornişa Bistriţei din oraşul Bacău. Inginerii Valeriu Stanciu, Leibu Avram; maistru Petre Sporici.

TRUSTUL REGIONAL DE CONSTRUCŢII MARAMUREŞ

Spitalul de boli pulmonare din oraşul Baia-Mare. Ing. Mircea Savu; maiştri Gheorghe Pasca, Vasile Sigartău; şefi brigadă Francisc Sondi, Ştefan Csiszer.

SUMAR GENERAL PE ANUL 1967

• EDITORIALE, ARTICOLE TEORETICE ŞI GENERALE

Arh. Ioan Baucher
— UNELE PRINCIPII ÎN LEGĂTURĂ CU SISTEMATIZAREA SATELOR (nr. 1)

Prof. arh. Octav Doicescu
— PROBLEME ALE ARHITECTURII NOASTRE ACTUALE (nr. 2)

Arh. Cornel Bălan
— ESTETICA ARHITECTURII CONTEMPORANE ROMÂNEŞTI ŞI SARCINILE PRIVIND AMPRENTA PROPRIE, VARIETATEA ŞI SPECIFICUL LOCAL AL ARHITECTURII (nr. 1)

Arh. Nicolae Porumbescu şi arh. Maria Vaida-Porumbescu
— SPECIFICUL ÎN ARHITECTURĂ (nr. 1)

Conf. arh. Cezar Lăzărescu
— PROBLEME ACTUALE ALE DEZVOLTĂRII ORAŞELOR (nr. 4)

Dr. arh. Alexandru Budişteanu
— ASPECTE ŞI PROBLEME URBANISTICE PRIVITE PRIN PRISMA EXPERIENŢEI INTERNAŢIONALE (nr. 4)

Doctorand ing. Ioan Ciobotaru
— PROBLEME ECONOMICE ÎN SISTEMATIZAREA LOCALITĂŢILOR (nr. 4)

Arh. Mircea Possa, în colaborare cu dr. econ. Cirus Spiride şi arh. Gheorghe Iacovescu
— ASPECTE PRINCIPALE PE CARE LE RIDICĂ ÎN TERITORIU DEZVOLTAREA ORAŞELOR (nr. 4)

Arh. Mauriciu Silianu
— CERCETAREA ŞTIINŢIFICĂ ÎN URBANISM (nr. 4)

Arh. Alexandru Iosif
— ORAŞUL — REPREZENTANT AL SOCIETĂŢII ŞI CIVILIZAŢIEI (nr. 4)

Ing. Nicolae Mărgărit
— CIRCULAŢIA ŞI ORGANIZAREA TRANSPORTURILOR ÎN ORAŞE (nr. 4)

Prof. arh. Gustav Gusti
— FORME NOI DE AŞEZARE A POPULAŢIEI ÎN TERITORIU (nr. 4)

Arh. Alexandru Costinescu
— ARHITECTURA FABRICILOR ŞI ANSAMBLURILOR DIN INDUSTRIA ALIMENTARĂ (nr. 5)

Ing. Ştefan Angelescu, arh. Mircea Enescu
— PROBLEME DE SISTEMATIZARE INDUSTRIALĂ (nr. 5)

• SISTEMATIZARE

Arh. Aurelian Trişcu
— REŢEAUA DE LOCALITĂŢI RURALE DIN REGIUNEA BUCUREŞTI (nr. 1)

Arh. Mircea Possa
— DOUĂ STUDII EXPERIMENTALE PENTRU SISTEMATIZAREA RAIOANELOR CĂLĂRAŞI ŞI SLATINA (nr. 1)

Ing. Lucian-Ionel Popea
— STUDIU PENTRU SISTEMATIZAREA RAIONULUI MEDIAŞ (nr. 1)

* * *
— DETALII DE SISTEMATIZARE A MICRORAIOANELOR 3A şi 3B din ORAŞUL VULCAN (nr. 2)

* * *
— SCHIŢA DE SISTEMATIZARE A ORAŞULUI CÎMPULUNG MOLDOVENESC (nr. 2)

Doctorand ing. Ioan Ciobotaru
— PROBLEME ECONOMICE ÎN SISTEMATIZAREA LOCALITĂŢILOR (nr. 4)

Arh. Gabriela Berthumé
— PARTICULARIZAREA SOLUŢIILOR ŞI SUBLINIEREA CARACTERULUI SPECIFIC AL LOCALITĂŢILOR (nr. 4)

Conf. arh. Dumitru Vernescu
— ROLUL INGINERILOR ÎN SISTEMATIZARE (nr. 4)

Arh. Cornel Bălan
— CÎTEVA ASPECTE ALE DEZVOLTĂRII CAPITALEI (nr. 4)

Dr. arh. Boris Grümberg
— ÎN CE MĂSURĂ SÎNT JUSTIFICATE ANSAMBLURILE COMPLEXE DE LOCUIT? (nr. 4)

Arh. Aurel Trişcu
— MIJLOACE DE PERSONALIZARE A ORAŞULUI (nr. 4)

* * *
— ANSAMBLUL GĂRII DIN BRAŞOV (nr. 4)

Ing. Ştefan Angelescu, arh. Mircea Enescu
— PROBLEME DE SISTEMATIZARE INDUSTRIALĂ (nr.5)

• LOCUINŢE

Arh. Viorica Petrovici
— NOI CONSTRUCŢII DE LOCUINŢE PENTRU GOSTAT (nr. 1)

* * *
— ANSAMBLUL DE LOCUINŢE DRUMUL TABEREI, MICRORAIOANELE 1, 2, 3, 8 (nr. 2)

* * *
— ANSAMBLUL DE LOCUINŢE, MICRORAION 1 DIN CARTIERUL GHEORGHIENI — CLUJ (nr. 2)

Sociolog Max Lupan
— O ANCHETĂ PRIVIND CONDIŢIILE DE FOLOSIRE A LOCUINŢEI URBANE (nr. 3)

Conf. arh. Ignace Şerban
— UNELE CONSIDERAŢII ASUPRA REZULTATELOR « ANCHETEI CU PRIVIRE LA CONDIŢIILE DE FOLOSIRE A CLĂDIRILOR DE LOCUIT » (nr. 3)

* * *
— BLOCURI DE LOCUINŢE LA PREDEAL (nr. 3)

* * *
— CARTIERUL SĂSAR DIN BAIA-MARE (nr. 4)

• CONSTRUCŢII INDUSTRIALE

* * *
— UZINA METALURGICĂ-BUCUREŞTI (Oţelăria electrică, forja grea şi anexa industrială), (nr. 2)

* * *
— UZINA DE ALUMINIU DE LA SLATINA (Halele de electroliză, pavilionul administrativ şi laboratorul central), (nr. 2)

* * *
— INCINTA INSTALAŢIEI DE PREPARARE — TARNIŢA (nr. 2)

* * *
— CENTRALA ELECTRICĂ DE TERMOFICARE IAŞI (nr. 3)

Arh. Liliana Corradino, arh. Maria Novitchi
— FABRICA DE BERE DIN BACĂU (nr. 5)

Arh. Victor Lissai
— FABRICA DE PÎINE « TITAN » DIN BUCUREŞTI (nr. 5)

Arh. Ştefania Stupcanu, arh. Coman Achim
— CENTRALA ELECTRICĂ A GRUPULUI INDUSTRIAL BRĂILA (nr. 5)

Arh. Victor Păunescu-Vaida
— STAŢIA DE TRANSFORMARE VALEA LARGĂ (nr. 5)

Arh. Monica Constantinescu
— CASTEL DE APĂ LA SLATINA (nr. 5)

Arh. Alexandru Fărcaşiu, arh. Sabina E. Pop
— FABRICA DE CUZINEŢI SUBŢIRI DIN BRAŞOV (nr. 5)

Arh. Mihai Calinovschi
— PROIECTAREA COMPLEXELOR ZOOTEHNICE DE TIP INDUSTRIAL (nr. 5)

• CONSTRUCŢII SOCIAL-CULTURALE

Arh. Iulius Iordan, arh. Olga Mîndroiu, arh. Nicolae Trifu
— CONSTRUCŢII SOCIAL-CULTURALE PENTRU ANSAMBLURILE GOSTAT ŞI S.M.T. (nr. 1)

* * *
— COMPLEX DE ODIHNĂ LA COSTINEŞTI (nr. 3)

* * *
— UN INSTITUT DE PROIECTARE LA BUCUREŞTI (nr. 3)

* * *
— SEDIUL D.S.A.P.C. LA BRAŞOV (nr. 3)

• CONSTRUCŢII SANITARE

Arh. Mihai Enescu
— NOUL SPITAL DIN SUCEAVA (nr. 1)

Arh. Aurel Mureşeanu
— OBSERVAŢII ASUPRA NOULUI SPITAL DIN SUCEAVA (nr. 1)

* * *
— SPITAL DE BOLI PULMONARE LA BAIA-MARE (nr.3)

• CONCURSURI

Arh. Adriana Muşatescu-Eliat
— CONCURSUL « UN COMPLEX INDUSTRIAL PENTRU ÎNGRĂŞAREA TINERETULUI TAURIN » (nr. 1)

Arh. P. H. Ionescu
— CONCURSUL PENTRU SISTEMATIZAREA ANSAMBLULUI URBANISTIC « PIAŢA TINERETULUI » DIN ORAŞUL IAŞI (nr. 1)

Arh. Gabriela Berthumé, arh. Şena Farb, arh. Gabriel Cristea, arh. Dinu Gheorghiu ş.a.
— NE VORBESC AUTORII PROIECTELOR PREMIATE (nr. 1)

Arh. Aurelia Teodorescu
— UNELE PROBLEME RIDICATE DE ORGANIZAREA ŞI PROIECTAREA CASELOR DE CULTURĂ (nr. 2)

Arh. Dan Slavici
— UNELE CONSIDERAŢII ASUPRA CONCURSULUI DE IDEI PENTRU LOCUINŢE ÎN CLĂDIRI CU DOUĂ NIVELURI (nr. 3)

Arh. Iulian Deşcu
— PIAŢA PREUZINALĂ EST A COMBINATULUI SIDERURGIC « GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ » DE LA GALAŢI (nr. 5)

Conf. arh. Anton Moisescu
— CONCURSUL PENTRU SISTEMATIZAREA PIEȚEI UNIRII DIN FOCȘANI (nr. 6)

Arh. Ludovic Staadecker, arh. Sefchi Lutfi, arh. Gheorghe Nadrag și arh. Const. Rulea, arh. Dinu Gheorghiu și arh. Gabriel Cristea
— NE VORBESC AUTORII PROIECTELOR PREMIATE (nr. 6)

• EXPOZIȚII

Arh. Ion Lucăcel
— EXPOZIȚIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA LA MOSCOVA — 1966 (nr. 2)

Arh. Heinz Novac
— PARTICIPAREA ROMÂNIEI LA UNELE EXPOZIȚII ȘI TÎRGURI INTERNAȚIONALE ÎN CURSUL ANULUI 1967 (nr. 6)

• STUDII, CERCETĂRI, PROIECTE

Dr. econ. Cirus Spiride
— SISTEMATIZAREA SATELOR: UNELE PROBLEME CE APAR ÎN ETAPA ACTUALĂ (nr. 1)

Sociolog Max Lupan
— O ANCHETĂ PRIVIND CONDIȚIILE DE FOLOSIRE A LOCUINȚEI URBANE (nr. 3)

Conf. arh. Ignace Șerban
— UNELE CONSIDERAȚII ASUPRA REZULTATELOR « ANCHETEI CU PRIVIRE LA CONDIȚIILE DE FOLOSIRE A CLĂDIRILOR DE LOCUIT » (nr. 3)

Arh. Mircea Enescu
— UNITĂȚI DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ (nr. 5)

• DISCUȚII—CRITICĂ

DISCUȚII PE MARGINEA SISTEMATIZĂRII RURALE:

Arh. Mioara Matei-Fieroiu
— ÎN SISTEMATIZAREA TERITORIALĂ, AGRICULTURA ȘI URBANISMUL NU CONSTITUIE PROIECTĂRI DISTINCTE (nr. 1)

Conf. dr. ing. Vasile Pașcanu
— ESTE NECESARĂ O METODOLOGIE UNITARĂ (nr. 1)

Arh. Dan Georgescu
— ȚARA ÎNTREAGĂ TREBUIE SĂ AIBĂ O SCHIȚĂ DE SISTEMATIZARE (nr. 1)

Ing. V. Atanasiu
— TREBUIE STUDIAT ANSAMBLUL TERITORIULUI (nr. 1)

Arh. Victor Suciu
— UNELE PROBLEME ALE REGIUNII OLTENIA (nr. 1)

Arh. Anatolie Petruc
— SISTEMATIZĂRI RURALE ÎN REGIUNEA SUCEAVA (nr. 1)

Arh. Dragoș Popovici
— D.S.A.P.C.-URILE ACORDĂ SISTEMATIZĂRII PREA PUȚINE FORȚE DE PROIECTARE (nr. 1)

Arh. Ernst Szigeti
— CENTRELE DE PRODUCȚIE — PUNCTE DE ATRACȚIE PENTRU POPULAȚIA RURALĂ (nr. 1)

Arh. Coloman Rado
— ÎN UNELE SATE SE MAI CONSTRUIEȘTE SPONTAN ȘI NEORGANIZAT (nr. 1)

Arh. Gheorghe Sebestyen
— INVESTIȚIILE ȘI DOTĂRILE TREBUIE CONCENTRATE ÎN CENTRE ZONALE (nr. 1)

Ing. Aurel Blidaru
— APROVIZIONAREA CU APĂ — O PROBLEMĂ FUNDAMENTALĂ (nr. 1)

Arh. Mircea Stancu
— SĂ LUPTĂM PENTRU O ARHITECTURĂ POPULARĂ NOUĂ, CONTEMPORANĂ (nr. 1)

Petre Blajovici, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri
— CUVÎNT LA ÎNCHIDEREA DISCUȚIILOR PE MARGINEA SISTEMATIZĂRII RURALE (nr. 1)

★

EXTRASE DIN DISCUȚIILE LA PLENARA UNIUNII ARHITECȚILOR DIN 13—14 FEBRUARIE 1967 (nr. 3):

Arh. Constantin Teodorescu
— ÎN TRADIȚIA NOASTRĂ ARHITECTURALĂ EXISTĂ REZERVE NEBĂNUITE (nr. 3)

Conf. arh. Adrian Gheorghiu
— UN SPECIFIC ROMÂNESC ÎN ARHITECTURA CONTEMPORANĂ (nr. 3)

Arh. Horia Hudiță
— PARALELĂ CONTEMPORANĂ: VARIABILITATE, ECONOMICITATE (nr. 3)

Arh. Ludovic Staadecker
— PROBLEMA SPECIFICULUI NAȚIONAL NU POATE FI ABORDATĂ DECÎT LA TREAPTA URBANISTICĂ (nr. 3)

Arh. Traian Stănescu
— REMODELAREA CONTEMPORANĂ A ORAȘELOR DIN ȚARA NOASTRĂ (nr. 3)

Prof. arh. Horia Maicu
— E TIMPUL SĂ ÎNCERCĂM LA PLANȘETĂ ! (nr. 3)

Arh. Dan Bădic
— NU O « FOLCLORIZARE » SUPERFICIALĂ, CI O ARHITECTURĂ CONTEMPORANĂ PERSONALIZATĂ (nr. 3)

Arh. Victor Smighelschi
— MAI MULTĂ ÎNDRĂZNEALĂ ÎN FOLOSIREA MATERIALELOR ȘI TEHNOLOGIILOR MODERNE (nr. 3)

Arh. Mihail Caffé
— SĂ NU IDENTIFICĂM ARHITECTURA CU ARTA (nr. 3)

Arh. Mircea Stancu
— PROCES DE CREAȚIE ARHITECTURALĂ — NU SISTEM FUNCȚIONĂRESC (nr. 3)

Arh. Ștefan Gane
— SĂ CUNOAȘTEM VECHEA NOASTRĂ ARHITECTURĂ (nr. 3)

Arh. Adrian Stănescu
— ÎNGRĂDIREA PERSONALITĂȚII PROIECTANȚILOR DUCE LA MONOTONIE ÎN CONSTRUCȚII (nr. 3)

Arh. Nona Florescu
— NU SE POATE DESPĂRȚI ECONOMICUL DE FUNCȚIONAL ȘI ESTETIC (nr. 3)

Arh. Mircea Enescu
— ARHITECTUL TREBUIE SĂ CUNOASCĂ BINE TEHNOLOGIA FABRICĂRII MATERIALELOR ȘI CONSTRUCȚII (nr. 3)

Arh. Dan Iovănescu
— UN MOD DE A GÎNDI NOUA ARHITECTURĂ (nr. 3)

Arh. Nicolae Grigorcea
— UNELE PROBLEME CU CARACTER TEHNICO-ORGANIZATORIC (nr. 3)

★

Arh. Alexandru Costinescu
— CÎTEVA OBSERVAȚII ASUPRA REALIZĂRII FABRICII DE BERE DIN BACĂU (nr. 5)

* * *

— UNELE ASPECTE ALE EFICIENȚEI ECONOMICE ÎN DOMENIUL ARHITECTURII INDUSTRIALE (nr. 5)

• TEORIA ȘI ISTORIA ARHITECTURII

Arh. Marcel Melicson
— FIȘE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE, I (nr. 1), II (nr. 2), III (nr. 3), IV (nr. 4), V (nr. 5), VI (nr. 6)

Arh. Dinu Antonescu
— CONSTRUCȚII DACICE REPREZENTATE PE COLUMNA TRAIANĂ (nr. 4)

Prof. arh. Marcel Locar
— ARHITECTUL ALEXANDRU ORĂSCU (1817—1894), (nr. 6)

• CONGRESE, COLOCVII, CONSFĂTUIRI

Prof. arh. Ladislau Adler
— CONSFĂTUIREA CONSACRATĂ ACTIVITĂȚII DE PROIECTARE ÎN DOMENIUL CONSTRUCȚIILOR (nr. 1)

Dr. arh. Alexandru Budișteanu
— DIN ACTIVITATEA COMITETULUI O.N.U. PENTRU LOCUINȚE, CONSTRUCȚII ȘI SISTEMATIZARE (nr. 1)

* * *

— EXTRASE DIN DISCUȚIILE LA PLENARA UNIUNII ARHITECȚILOR DIN 13—14 FEBRUARIE 1967 (nr. 3)

* * *

— AL II-LEA COLOCVIU ASUPRA INDUSTRIALIZĂRII CONSTRUCȚIILOR — BELGRAD, 11—17 IULIE 1966 (nr. 3)

* * *

— PLENARA UNIUNII ARHITECȚILOR CONSACRATĂ PROBLEMELOR ACTUALE ALE DEZVOLTĂRII ORAȘELOR, 20—21 APRILIE 1967 (nr. 3)

Prof. arh. Gustav Gusti
— LUCRĂRILE CELUI DE-AL IX-LEA CONGRES AL U.I.A. — PRAGA, 1967 (nr. 6)

* * *

— REZOLUȚIA CELUI DE-AL IX-LEA CONGRES AL U.I.A. (nr. 6)

• ÎNVĂȚĂMÎNT

Arh. Ion Găleșeanu
— PROIECTE DE DIPLOMĂ, DE ARHITECTURĂ INDUSTRIALĂ (nr. 5)

• PUNCTE DE VEDERE

Arh. Adrian Gheorghiu
— PRELUCRĂRI DE ARHITECTURĂ POPULARĂ ROMÂNEASCĂ (nr. 2)

• RECENZII — BIBLIOGRAFIE

• CRONICA

* * *

— PREMIILE DE ARHITECTURĂ ȘI SISTEMATIZARE ALE U.A. ȘI C.S.C.A.S. PE ANUL 1966 (nr. 1, 2)

Cristina Colbazi, arh. N. Georgescu
— ARHITECTUL CRISTOF CERCHEZ (1872—1955), (nr. 1)

* * *

— PREMIILE C.S.C.A.S. PE ANUL 1967 (nr. 6)

* * *

— DIN ACTIVITATEA UNIUNII ARHITECȚILOR (nr. 1, 2, 3, 5, 6)

* * *

— INFORMAȚII U.I.A. (nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6)

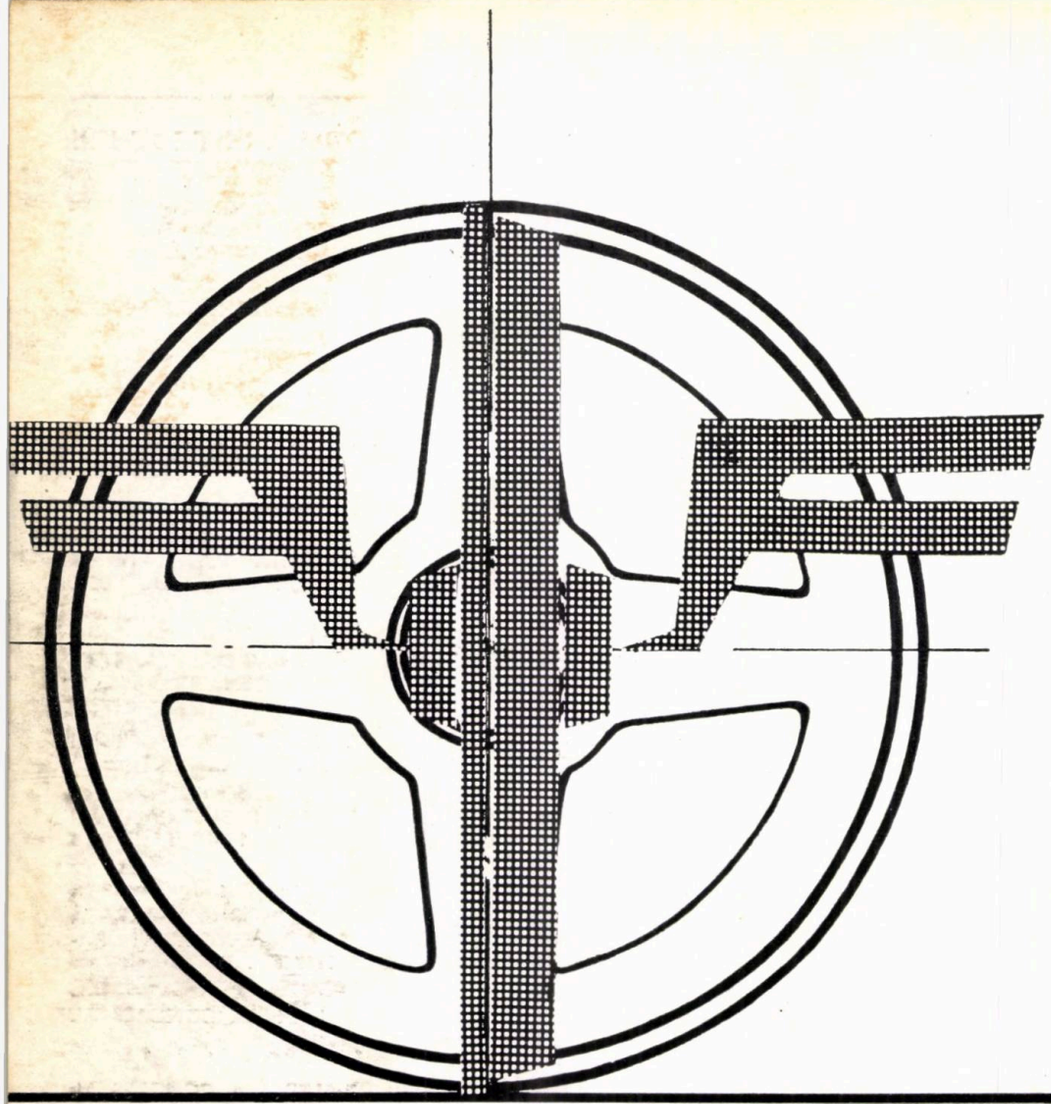

incf

Întocmește proiecte de căi ferate de ecartament normal (1 435 mm), și de ecartament îngust (1 000 mm și 760 mm), respectiv :

— căi ferate noi, simple sau duble;

— reconstrucția și modernizarea căilor ferate existente ;

— dublarea căilor ferate existente.

Documentația tehnică ce se întocmește pentru executarea unor astfel de lucrări se bazează pe studii tehnico-economice aprofundate, precum și pe studii de teren corespunzătoare : tehnico-geologice, geotehnice, hidrologice și topografice.

Proiectele de execuție cuprind : infrastructura (terasamente, podețe, poduri, viaducte, consolidări etc.); suprastructura căii (linii, schimbătoare de cale, traversări etc.); clădiri și instalații feroviare; instalații de centralizare și telecomunicații, precum și orice alte construcții sau instalații necesare transporturilor feroviare.

INSTITUTUL DE PROIECTĂRI CĂI FERATE

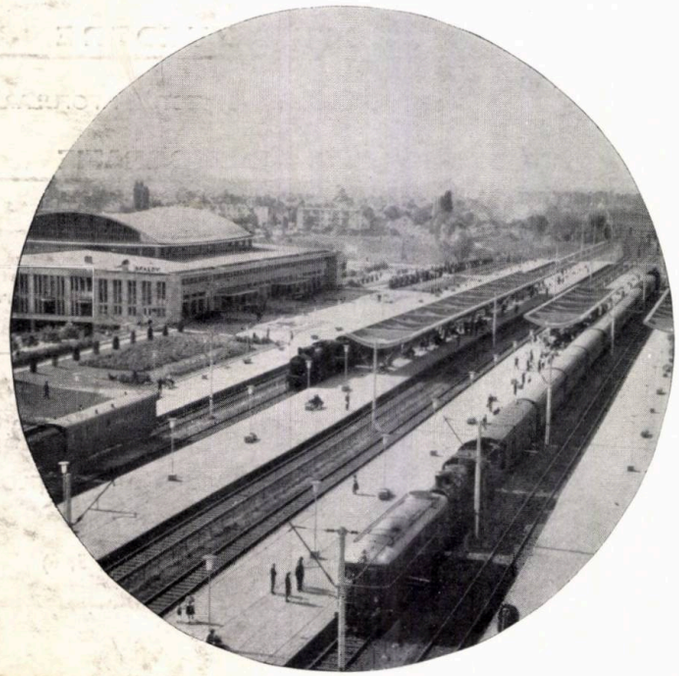

BUCUREȘTI
Bdul Dinicu Golescu 38 (Palatul CFR)
Telefon 18.48.44 și 18.26.10.

Arh. MARCEL MELICSON

FIŞE PENTRU O ISTORIE A GÎNDIRII ARHITECTURALE CONTEMPORANE

VI

« Constelația în care soarta a așezat Bauhaus-ul a fost în același timp favorabilă și nefavorabilă. A fost favorabilă pentru că în toate domeniile, totul era în mișcare. Aerul părea că va exploda de sarcini noi. Așa s-a întîmplat că în focul creației a fost înființată o școală de stat ca Bauhaus-ul, lucru cu totul neobișnuit. În atmosfera ei s-au născut tipuri noi, ceea ce este posibil doar în timpuri în care există un mare belșug de forțe creatoare.

Nefavorabile au fost însă în ceasul nașterii Bauhausului împrejurările externe, nefaste, în contra cărora a avut de luptat, pînă cînd a fost strivit ».

SIEGFRIED GIEDION, 1960

Fig. 76. Walter Gropius — Bloc de locuințe lameliform (1931). Machetă

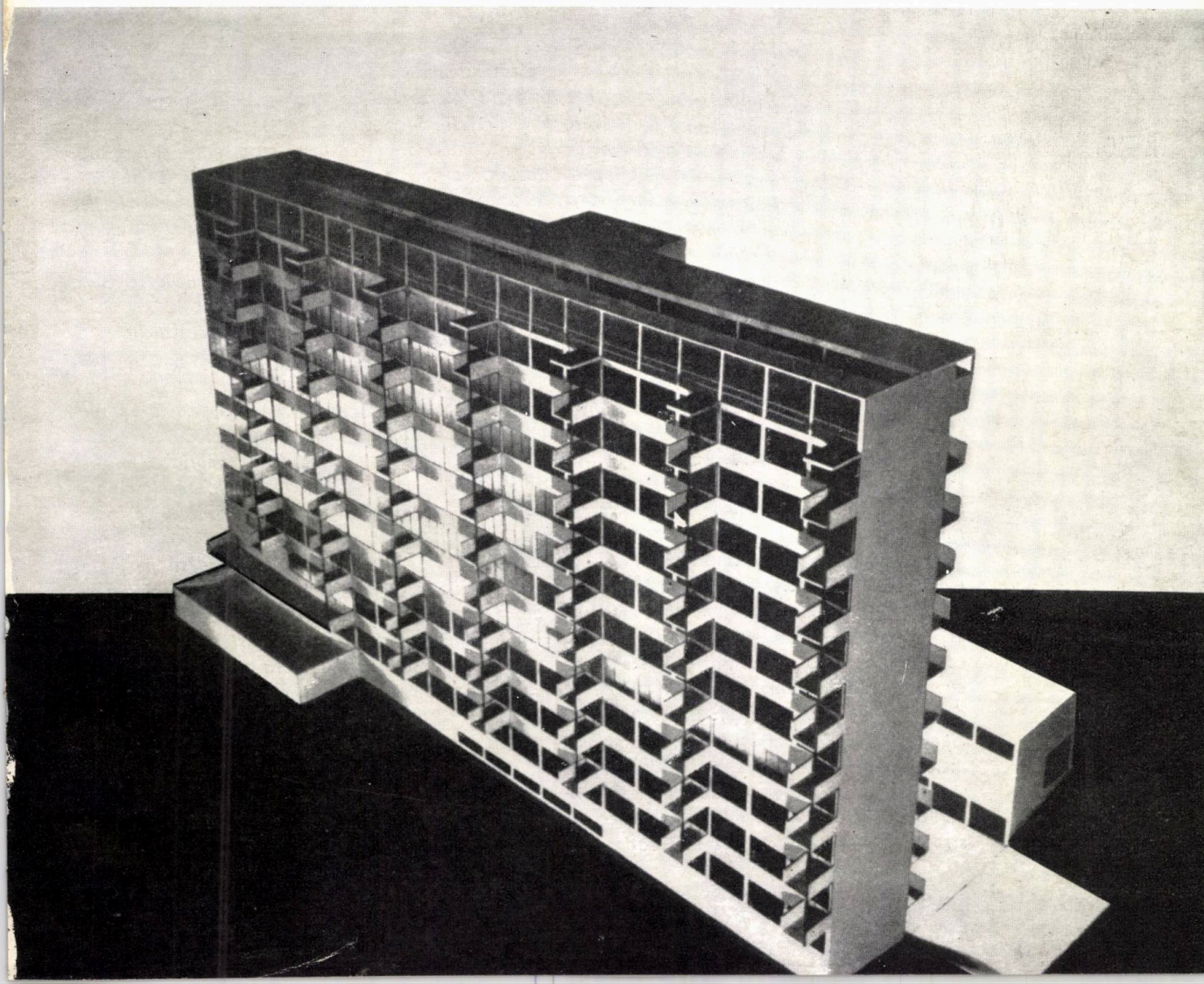

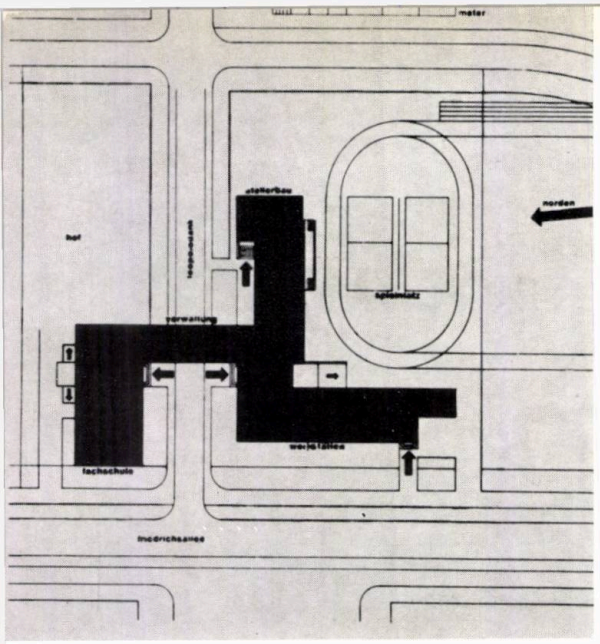

Fig. 77

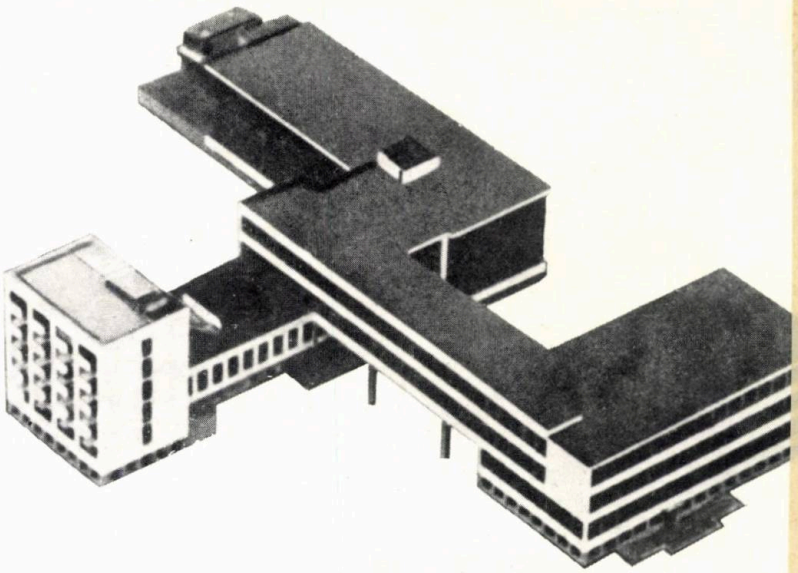

Fig. 78

O NOUĂ CONCEPȚIE SPAȚIALĂ: CLĂDIREA BAUHAUS LA DESSAU

Noua clădire Bauhaus la Dessau

Perioada de experiențe de la Weimar — ale cărei rezultate au fost prezentate în august 1923 în cadrul «Săptămînii Bauhaus» suscitînd un mare interes internațional — a fost continuată de perioada de la Dessau, cu mai multă siguranță și hotărîre în metode și mijloace.

Munca de proiectare, de construcție, de decorare interioară și echipare cu mobilier și instalații tehnice a noii clădiri a școlii a unit într-o colaborare strînsă toate forțele profesorilor și elevilor. Rezolvarea ansamblului — într-un timp scurt, de un an — a însemnat concretizarea tuturor ideilor Bauhaus-ului și, în primul rînd, ideea de a reproiecta forma tuturor obiectelor, începînd cu clanța ușii și mobilierul și terminînd cu clădirea și ansamblul urbanistic.

Cu clădirea Bauhaus-ului, Gropius face un mare pas înainte față de lucrările sale anterioare, rod al clarificărilor teoretice și experiențelor din primii ani de învățămînt ai noii școli.

O nouă concepție spațială arhitecturală era aplicată pentru prima oară într-o construcție complexă, care rupea atît prin conținut, *prin* rezolvarea funcțională și constructivă, *cît și prin* viziune plastică, *cu toate dogmele trecutului.*

Prin conținut: *învechita concepție medievală a separării profesorilor de elevi și a învățămîntului de locuință, era înlocuită cu o concepție modernă, democratică, a unirii unui colectiv de muncă format din elevi și profesori. În locul unei universități rigide, de tip Oxford sau Cambridge, un program școlar complex și revoluționar reunea, într-o unică oază de studiu și concentrare, școala cu atelierele și clasele ei, căminul studențesc cu locuințele profesorilor, cantina, sala de mese, de conferințe și spectacole, cu conducerea administrativă, birourile și atelierul directorului.*

Prin rezolvare funcțională: *în locul unei clădiri unice — în al cărui volum rigid să fie îngrămădite cele mai diverse funcțiuni, stînjenindu-se reciproc și cerînd rezolvări spațiale diferite —, construcții diferențiate pe funcțiuni, net delimitate și în același timp legate și funcționînd în strînsă dependență. Accentul principal era școala, conținînd atelierele, sălile de cursuri și cele de expoziție ce se puteau combina; un imens perete vitrat unea întregul volum. Căminul era un bloc de șase etaje cuprinzînd 28 de camere-studio, legat de școală printr-o galerie pe piloți, ce îngloba cantina, sala de spectacole și amfiteatrul. Un corp separat cuprindea școala profesională, legată de corpul principal printr-o pasarelă în care erau amplasate birourile administrației și atelierul lui Gropius. Volumele și funcțiunile se întrepătrundeau, realizînd unitatea ansamblului, asigurînd circulația rapidă și logică între toate părțile componente.*

Sistemul constructiv era de asemenea diferențiat, fiecare funcțiune fiind realizată în modul constructiv cel mai adecvat și mai rațional.

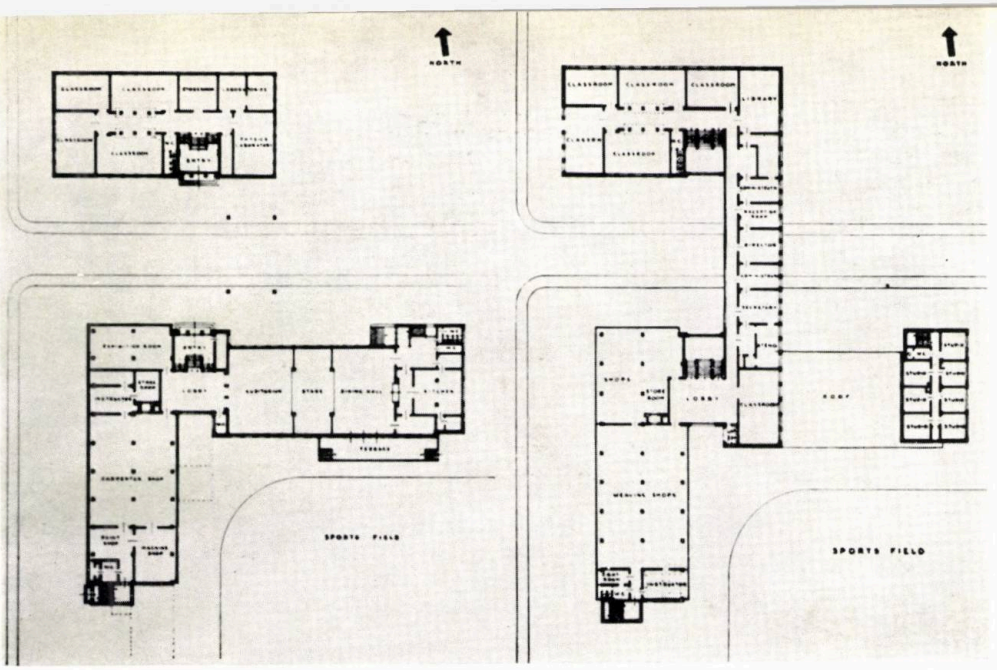

Fig. 79

Fig. 80

Fig. 77 — Bauhaus, Dessau (1926). Plan de situație

Fig. 78 — Bauhaus, Dessau (1926). Vedere aeriană

Fig. 79 — Bauhaus, Dessau (1926). Plan parter și etaj

Fig. 80 — Bauhaus, Dessau. Atelierele (unghiul de nord-vest și intrarea Școlii de Arte și Meserii)

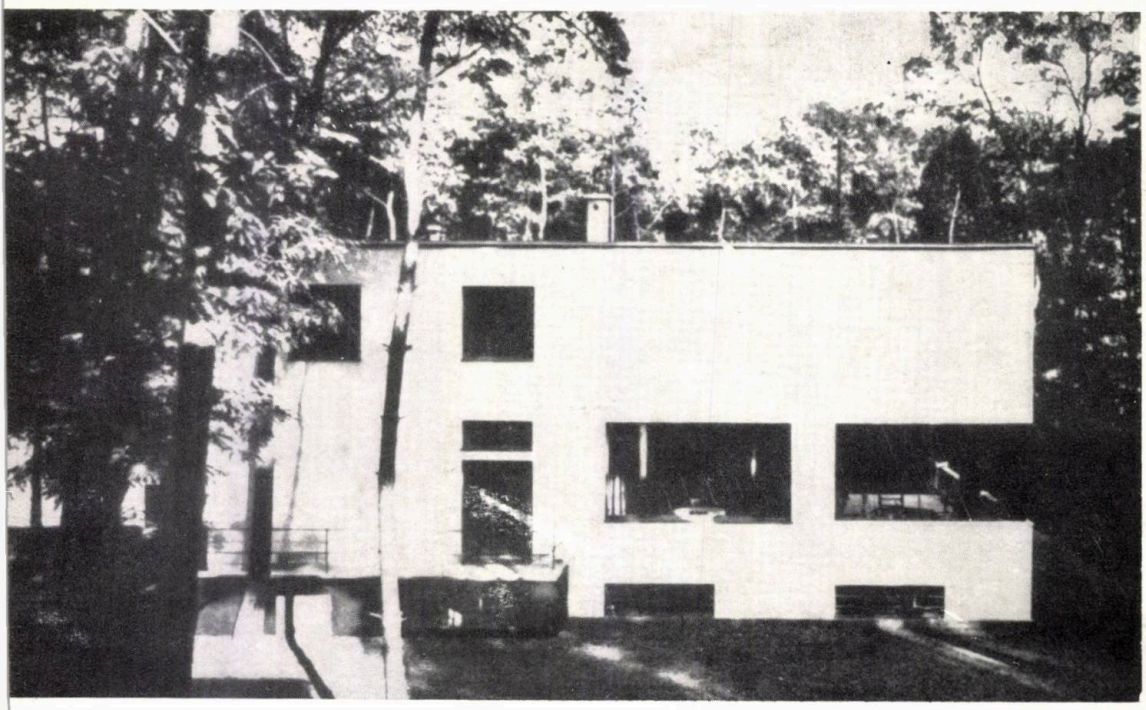

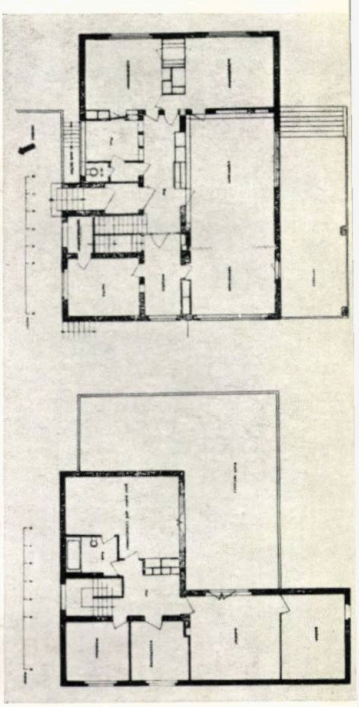

Fig. 81 *Fig. 82*

Prin viziune plastică: *rupînd-o cu teoria « fațadei principale » și a « punctului de vedere unic », dogmatizată în secolele precedente, arhitectul ridica în spațiu volume independente, tratate plastic diferențiat, potrivit caracterului fiecăruia — școală, birouri administrative, locuințe —, înlăturînd ornamentul devenit inutil și lăsînd noile materiale să-și dezvolte posibilitățile plastice. Și aceasta, nu la întîmplare, ci potrivit unor noi reguli estetice, unor noi principii de proporționare și echilibrare, unei noi viziuni spațiale.*

Clădirea Bauhaus e un punct de cotitură. De-a lungul anilor, concepția ei a fost viu controversată, iar discuția în jurul ei nu s-a terminat. Un fapt este însă cert: arhitectura contemporană îi datorează alfabetul cu ajutorul căruia au putut fi scrise mai tîrziu poemele arhitecturale cele mai diverse, chiar și cele care stilistic se deosebesc fundamental de construcția Bauhaus-ului de la Dessau.

BAUHAUS: O NOUĂ METODĂ DE ÎNVĂȚĂMÎNT

Sistemul de învățămînt al Bauhaus-ului

Principalul aport al Bauhaus-ului, originalitatea și noutatea acestei instituții atît de deosebită de orice formă de învățămînt anterioară, a fost metoda sa pedagogică, sistemul său de organizare și de predare.

Fără îndoială că apariția sa trebuie pusă în legătură cu noile metode pedagogice apărute la începutul secolului nostru — școala liberă, asocierea activității teoretice cu cea practică, accentul pus pe activitatea individuală a elevului și altele —, dar în învățămîntul de arhitectură, doar Bauhaus-ul a încercat o formulă originală, diferită de cea tradițională.

Deși experimentul început de Bauhaus a fost întrerupt în mod brutal, fără a se putea urmări exact toate rezultatele sale, un lucru este totuși cert: Bauhaus-ul a dat o extrem de mare producție de talente în arhitectură, arte decorative și industrial design, astfel încît interesul pentru motodele sale de învățămînt rămîne viu și astăzi.

De aceea ni se pare deosebit de interesant să redăm în aceste pagini, expunerea, făcută de Gropius, a ideilor directoare și a modului de organizare a școlii, mai ales într-un moment în care reorganizarea învățămîntului arhitecturii este la ordinea zilei, atît la noi, cît și în alte țări ale lumii.

PROGRAMUL DE ÎNVĂȚĂMÎNT AL BAUHAUS-ULUI: CURSURILE FRELIMINARII

« Bauhaus-ul a urmărit educarea celor ce posedau talente artistice, ca proiectanți pentru industrie și meșteșugari, ca sculptori, pictori sau arhitecți. Ca bază a servit un învățămînt

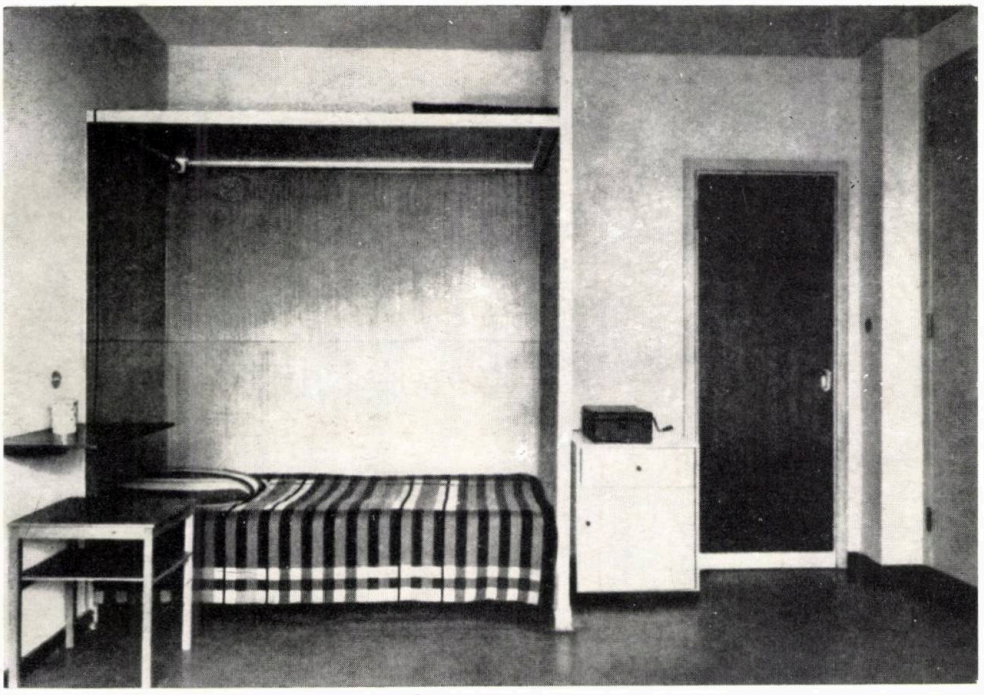

Fig. 83

Fig. 81—82 — Locuința lui Walter Gropius la Dessau (1925). Fațadă, plan parter și etaj

Fig. 83 — Bauhaus, Dessau. Cameră de student

complet și coordonat al tuturor meseriilor — atît ca tehnică, cît și ca formă — avînd ca obiect munca de echipă în construcții. Faptul că omul zilelor noastre este de la început lăsat prea mult în seama învățămîntului tradițional — mult prea specializat — care îi împărtășește numai cunoștințe de specialitate, fără a-l lămuri asupra importanței și influenței operei sale și nici asupra relațiilor în care se găsește cu lumea în general — a fost contrabalansat de Bauhaus, care a pus la baza sistemului său de învățămînt nu « meșteșugul » ci « ființa umană », cu tendința sa firească de a concepe viața ca un întreg.

La baza învățămîntului, ființa umană

Baza învățămîntului o forma un curs preliminar care introducea pe student în noțiunile de proporție și scară, ritm, lumină, umbră, culoare, dîndu-i în același timp posibilitatea să treacă prin fiecare treaptă de experiență primitivă, cu materiale și unelte de toate felurile, spre a-i permite să-și găsească — în limita talentelor și posibilităților sale — un teren pe care să pășească sigur. Acest curs, cu o durată de 6 luni, era menit să-i dezvolte și să-i maturizeze inteligența, sentimentele și ideile, cu scopul general de a dezvolta un « tip complet », capabil, din centrul său biologic, să se apropie de toate aspectele vieții cu o certitudine instinctivă, fără a mai fi luat prin surprindere de goana și frămîntările « secolului mașinii » în care trăim.

Obiecția că în această lume, dominată de o economie industrială, un astfel de învățămînt general este o extravaganță și o pierdere de timp, nu este după părearea mea valabilă. Dimpotrivă, am avut ocazia să observ nu numai că studentul a căpătat o încredere mai mare, dar că și studiile sale ulterioare de specialitate au fost mai rapide și mai bogate în rezultate. Numai dacă a fost făcut să înțeleagă la o vîrstă fragedă interdependența dintre fenomenele lumii care-l înconjoară, el va fi în stare să dea o contribuție personală în munca creatoare a epocii sale.

De la început, înțelegerea interdependenței dintre fenomenele lumii înconjurătoare

Avînd în vedere că atît viitorul meșteșugar cît și viitorul artist au fost obiectul aceluiași sistem fundamental de învățămînt al Bauhaus-ului, acesta trebuia să fie destul de larg pentru a permite fiecărui talent să-și găsească propria sa cale. Structura concentrică a întregului sistem a cuprins chiar de la început toate elementele esențiale ale proiectării și tehnicii, spre a da studentului o perspectivă imediată asupra întregului cîmp al viitoarei sale activități. Studiile care urmau, nu făceau decît să lărgească și să adîncească noțiunile căpătate în « cursul preliminar », de care se deosebeau prin grad și amănunțime, dar nu și prin esență. Concomitent cu primele exerciții cu materiale și unelte, începeau și lecțiile de desen.

LIMBAJUL VIZIUNII. Pe lîngă tehnică și meșteșuguri, proiectantul trebuie să învețe de asemenea un limbaj special al formei spre a fi capabil să dea o expresie vizibilă ideilor sale. El

Limbajul formei este necesar pentru a da o expresie vizibilă ideilor elevului

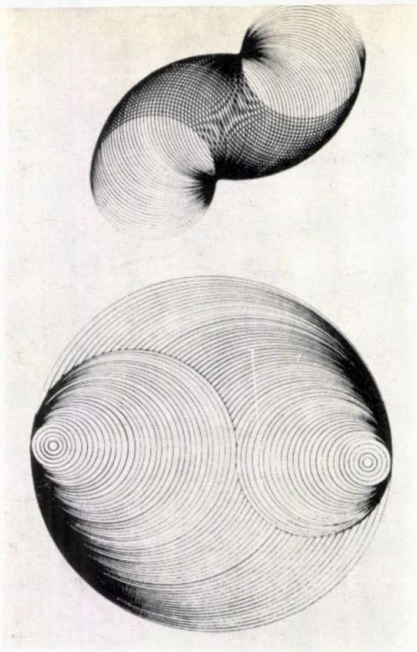

Fig. 84 — Studiul materialului: iluzia optică. Din elemente bidimensionale (cercuri și secțiuni de cerc) se obține iluzia tridimensionalității

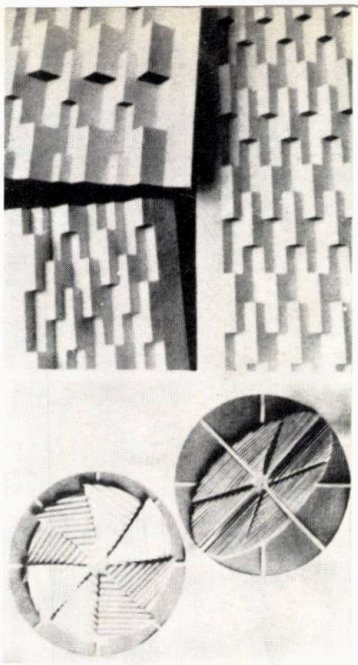

Fig. 85 — Studiul materialului: primele încercări de folosire plastică a cartonului și hîrtiei cutate

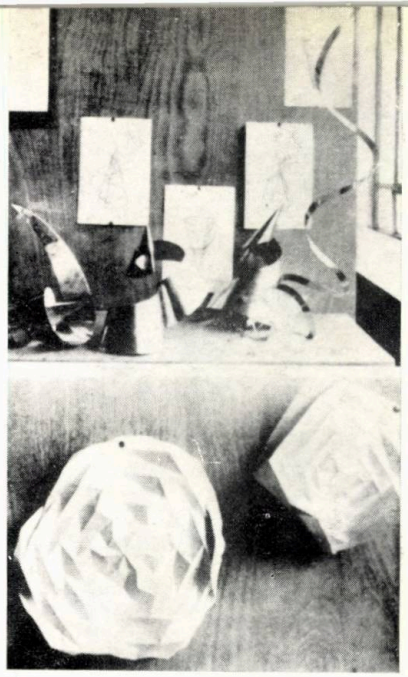

Fig. 86 — Studiul materialului: elemente plastice din tablă și din hîrtie cutată

Teoria nu constituie o rețetă ci un mijloc obiectiv pentru munca de proiectare

trebuie să asimileze cunoștințe științifice asupra unor fapte obiective și valabile din punct de vedere vizual, precum și o teorie care să conducă mîna ce modelează și să ofere o bază generală pe care o mulțime de indivizi să lucreze împreună în mod armonios. Desigur că această teorie nu constituie o rețetă pentru opere de artă, dar este mijlocul obiectiv cel mai important pentru munca de proiectare în colectiv. Pentru mai multă claritate, vom da un exemplu din domeniul muzicii: teoria contrapunctului a suferit în decursul timpurilor o serie de schimbări, dar ea constituie încă un sistem supraindividual de reglementare a lumii sunetelor. Stăpînirea acestei teorii este necesară pentru ca ideea muzicală să nu rămînă pierdută într-un haos, deoarece libertatea de creație nu rezidă într-o infinitate de mijloace de expresii și forme, ci într-o libertate de mișcare în cadrul unor limite strict legale. Academia, a cărei sarcină a fost la început — atunci cînd era încă o forță vitală — să păstreze și să dezvolte mai departe teoria artelor vizuale, a dat greș pentru că a pierdut contactul cu realitatea. De aceea, la Bauhaus s-au făcut studii serioase pentru a redescoperi gramatica desenului, în scopul de a înarma studentul cu o cunoaștere obiectivă a faptelor prin intermediul simțului vizual, ca proporția, iluziile optice și culoarea. Cultivarea cu grijă și cercetarea mai departe a legilor sale naturale ar contribui mai mult la promovarea adevăratei tradiții decît orice învățămînt care ar imita vechile forme și stiluri.

PRACTICA ÎN ATELIER. În decursul studiilor sale, după terminarea cursului preliminar, fiecare student al Bauhaus-ului trebuia să facă parte dintr-un atelier, la alegere. Acolo, el studia sub supravegherea simultană a doi profesori, unul pentru meserie, iar celălalt pentru desen.

Această idee — de a porni cu două grupuri deosebite de profesori — era rezultatul unei necesități, deoarece nu au putut fi găsiți nici artiști posedînd suficiente cunoștințe tehnice, nici meșteșugari înzestrați cu destulă imaginație pentru problemele artistice, ca să poată conduce atelierele. Trebuia mai întîi educată o generație capabilă să întrunească ambele atribute.

În anii următori, Bauhaus-ul a reușit să pună ca șefi de atelier foști studenți, care căpătaseră o asemenea experiență tehnică și artistică, încît separarea corpului didactic în meșteri ai formei și meșteri ai tehnicii devenea de prisos.

Practica manuală, în atelier, un mijloc de educație de neînlocuit

Practica în munca manuală care se căpăta în atelierele Bauhaus-ului nu trebuie considerată drept un scop în sine, ci un mijloc de educație de neînlocuit. Scopul acestei practici a fost să producă proiectanți capabili — datorită unei profunde cunoașteri a materialelor și a procesului muncii — să influențeze producția industrială a timpurilor noastre. De aceea, s-a încercat producerea unor modele pentru industrie care să nu fie doar desenate, ci și executate în atelierele Bauhaus-ului. Crearea unor tipuri-standard de articole de uz cotidian a constituit o preocupare principală. Aceste ateliere erau în primul rînd laboratoare în care mode-

Fig. 87 — Studiu asupra deplasării straturilor pe o suprafață plană — Cursul lui Albers

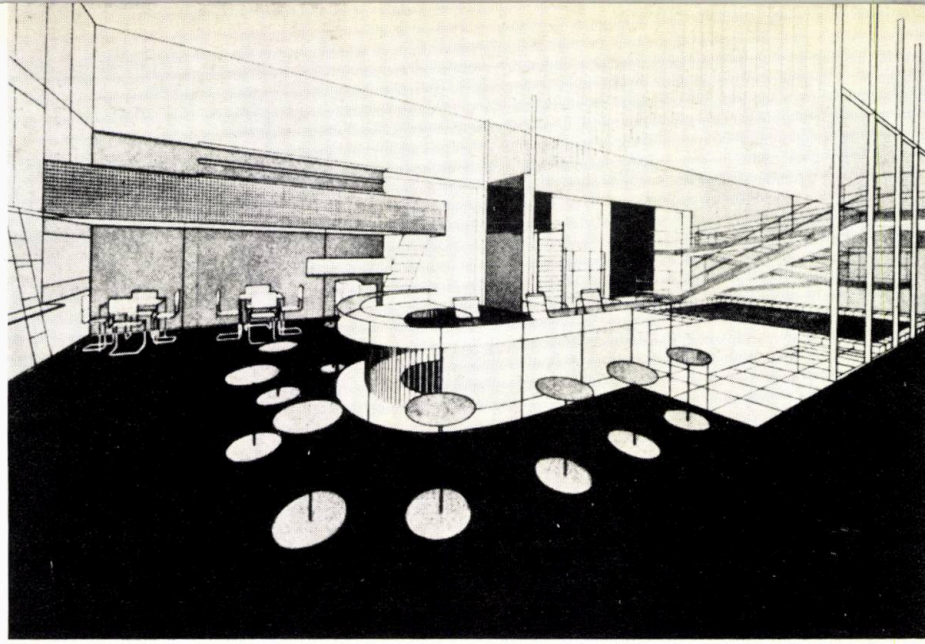

Fig. 88 — Expoziția « Werkbund » la Paris (1930). Bar proiectat de Herbert Bayer

lele pentru asemenea produse erau elaborate cu grijă și mereu înbunătățite. Chiar dacă aceste modele erau realizate de mînă, proiectanții lor trebuiau să cunoască în toate amănuntele metodele de fabricație pe scară industrială și de aceea, în timpul studiilor, Bauhaus-ul trimitea cele mai bune elemente ale sale să facă practică un timp în fabrică. Și invers: muncitori calificați veneau din fabrici în atelierele Bauhaus-ului spre a discuta cu profesorii și studenții necesitățile industriei. În acest mod s-a născut o influență reciprocă, care și-a găsit expresia în produse valoroase, a căror calitate tehnică și artistică a fost apreciată, atît de fabricant, cît și de client.

« Standardul », o necesitate socială care implică cel mai înalt nivel de civilizație

DEZVOLTAREA TIPURILOR STANDARD. Crearea tipurilor standard pentru obiectele de uz casnic a devenit o necesitate socială. Produsul standard nu este în nici un caz o invenție a epocii noastre. Numai metodele de a-l produce s-au schimbat. El implică cel mai înalt nivel de civilizație, căutarea a ceea ce e mai bun, despărțirea esențialului și generalului de personal și întîmplător. Astăzi este mai necesar decît oricînd să înțelegem semnificația de bază a ideii de « standard » — un fel de titlu cultural de onoare — și să combatem cu fermitate frazele bombastice din reclame, ce ridică orice produs industrial de masă la acest înalt rang.

În colaborarea sa cu industria, Bauhaus-ul a acordat o mare importanță și contactului cît mai strîns al studenților cu problemele economice. Eu sînt împotriva concepției greșite că talentele artistice ale studentului ar putea suferi în urma ascuțirii simțului său pentru economie, timp, bani și consum de materiale. Desigur, trebuie să facem o deosebire între munca nenormată de laborator — unde nu se pot impune limite stricte de timp — și o lucrare comandată cu un anumit termen de livrare: adică, între procesul creator, de inventare a unui model, și procesul tehnic, al producției sale în masă. Ideile creatoare nu pot fi produse la comandă, dar inventatorul de modele trebuie cu toate acestea să-și dezvolte o judecată formată pe baze economice, avînd în vedere fabricarea ulterioară a modelului său în serie, deși timpul și consumul de materiale au numai un rol secundar în desenarea și executarea modelului însuși.

Crearea prototipurilor necesare producției de serie

Întregul sistem de învățămînt al Bauhaus-ului arată valoarea educativă acordată problemelor de ordin practic, care ajută pe studenți să soluționeze toate dificultățile interne și externe. Colaborarea, în cadrul comenzilor, pe care maestrul trebuia să le execute, reprezintă unul dintre cele mai însemnate avantage ale uceniciei în manufacturile evului mediu. Pentru același motiv, am căutat să procur comenzi pentru Bauhaus, în executarea cărora atît profesorii, cît și studenții să-și poată pune cunoștințele la încercare. În special, construcția clădirilor Bauhaus-ului de la Dessau, la care au colaborat întregul Bauhaus și atelierele sale, a reprezentat o sarcină ideală. Expunerea unei colecții întregi de noi modele, fabricate în atelierele noastre și prezentate în cadrul clădirii în întrebuințarea lor practică, a reușit într-atît să

Fig. 89 — Walter Gropius — Proiect pentru un «Teatru total» (1927). «Scopul «teatrului total» este de a zgudui pe spectator: toate mijloacele tehnice trebuie subordonate acestui scop, dar ele nu trebuie să ajungă niciodată un scop în sine». (Walter Gropius, 1934)

Fig. 90 — Teatrul total (1927). Secțiune axonometrică

Fig. 91 — «Expoziția metalelor neferoase» (1934). Spirală din aliaje metalice, rotindu-se într-un tambur metalic

Fig. 89

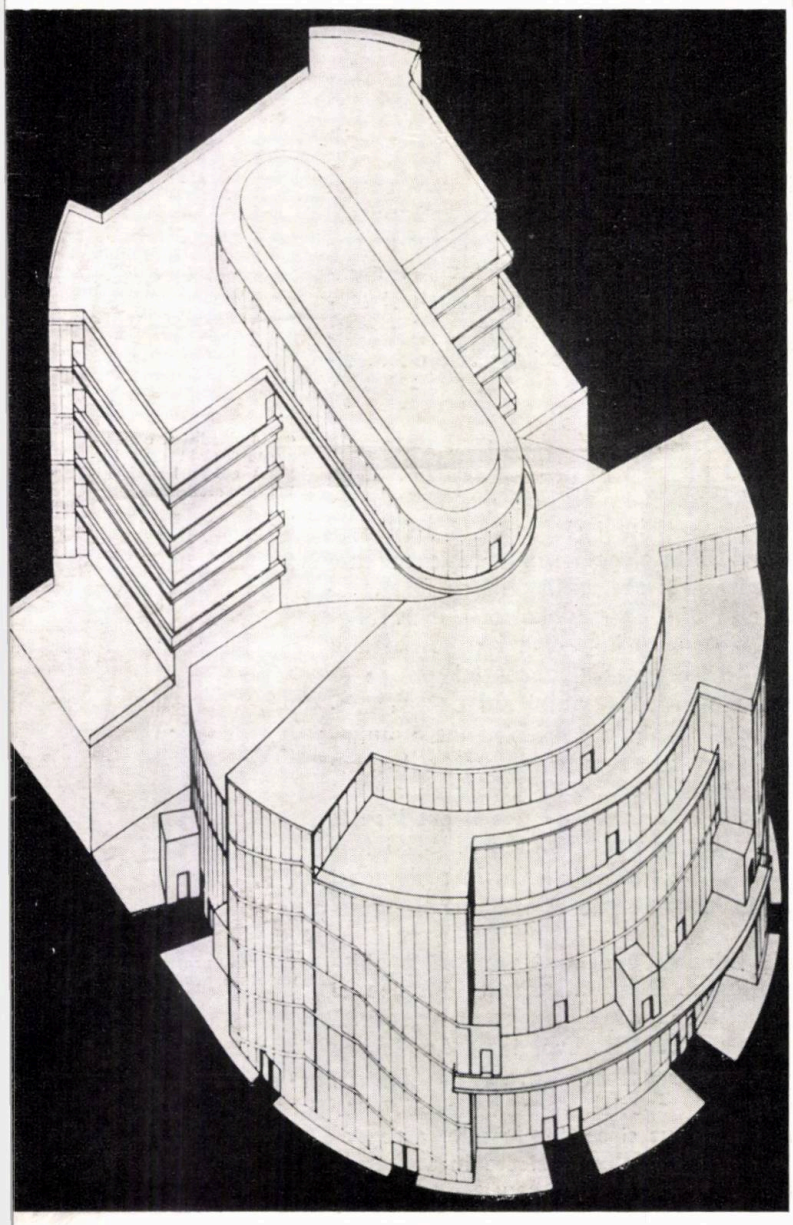

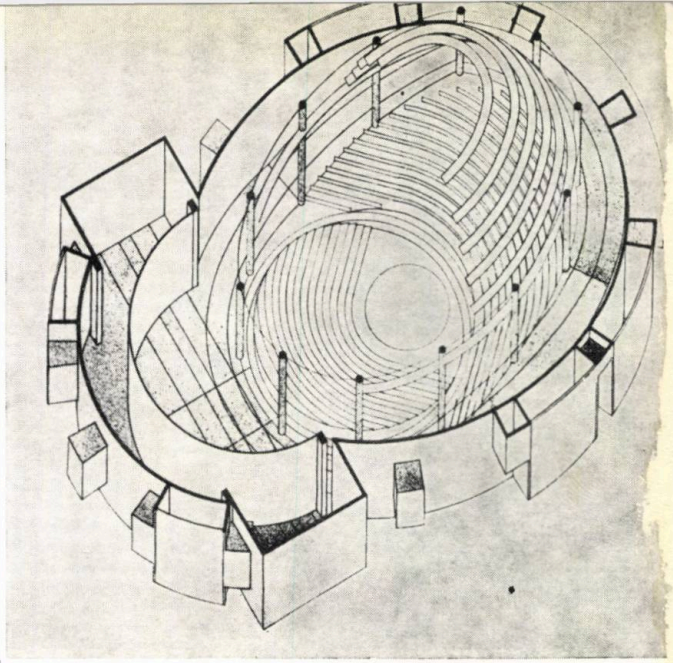

Fig. 90

convingă pe fabricanți încît ei au încheiat cu Bauhaus-ul contracte cu drept de autor, ceea ce s-a dovedit a fi o importantă sursă de venituri. Sistemul muncii practice obligatorii a oferit în același timp posibilitatea de a-i plăti pe studenți — chiar în timpul celor 3 ani de studii — pentru produsele și modelele comercializabile pe care ei le produceau. Astfel, mulți studenți capabili și-au găsit un mijloc de existență.

După un studiu de trei ani al desenului și lucrului manual, studentul trebuia să dea un examen, atît în fața profesorilor de la Bauhaus, cît și în fața «Camerei de Meserii», pentru a obține certificatul de calfă. Al treilea stagiu prin care trebuiau să treacă cei ce voiau să continue, era studiul construcțiilor. Colaborarea pe șantiere de construcții, experiențele cu noi materiale de construcții și studiile speciale de proiectare și construcții, pe lîngă desen, duceau la certificatul de maestru al Bauhaus-ului. După aceea, studenții deveneau fie arhitecți ori colaboratori în industrie, fie profesori — conform inclinației lor. Lucrul manual, învățat cu conștiinciozitate în Bauhaus, a constituit un bagaj valoros pentru acei studenți care nu au putut îmbrățișa profesiunea mai complexă și mai cuprinzătoare de arhitect. Sistemul de învățămînt, treptat și multilateral, al Bauhaus-ului le-a dat posibilitatea să se axeze tocmai asupra acelui fel de muncă care se potrivea mai bine cu aptitudinile lor.

Cel mai important rezultat al activității Bauhaus-ului a fost faptul că, o dată cu trecerea timpului, s-a ajuns la o anumită omogenitate în toate produsele. Aceasta s-a produs prin dezvoltarea unui spirit de muncă în colectiv, cultivat în mod conștient, în ciuda faptului că personalitățile și individualitățile ce colaborau erau

extrem de deosebite. Acest spirit nu se baza pe trăsături exterioare de stil, ci mai curînd pe efortul de a se proiecta lucrările simplu și sincer, conform legilor lor intrinsece. De aceea, formele noilor produse nu reprezentau o modă nouă, ci rezultatul unei reflectări precise și al unor nenumărate procese de gîndire și muncă pe linie tenhică, economică și artistică. Individul izolat nu poate realiza acest scop; numai colaborarea mai multora poate duce la găsirea unor soluții care să se ridice deasupra aspectului individual și care să rămînă valabile și în anii viitori.

Profesorul trebuie să fie un artist creator

PROFESORUL CREATOR. Succesul oricărei idei depinde de calitățile personale ale celor ce răspund de îndeplinirea ei. Selecționarea celor mai potriviți profesori este factorul decisiv în rezultatele obținute de o instituție de învățămînt. Calitățile lor umane joacă un rol mai important chiar decît capacitatea și pregătirea lor tehnică, deoarece succesul unei colaborări fructuoase cu tineretul depinde în primul rînd de caracteristicile personale ale maestrului.

Dacă o instituție a reușit să atragă oameni cu remarcabile calități artistice, ea trebuie de la început să le ofere posibilități largi pentru dezvoltarea lor personală, dîndu-le timp și spațiu pentru lucrări particulare. Simplul fapt că asemenea oameni continuă să lucreze la propriile lor opere în cadrul institutului, dă naștere acelei atmosfere creatoare care este atît de importantă pentru o școală de proiectanți și în care se pot dezvolta tinerele talente. Aceasta este premisa cea mai importantă, căreia trebuie să i se subordoneze toate celelalte probleme de ordin organizatoric. Nimic nu dăunează mai mult viabilității unei școli de proiectare, decît faptul că profesorii săi sînt obligați ani de-a rîndul să-și dedice întreaga lor activitate claselor. Chiar cel mai bun dintre ei obosește în acest cerc vicios și cu timpul se înăcrește. *În fond, arta nu este o ramură de știință care să poată fi învățată pas cu pas, din cărți.* Calitățile artistice înnăscute pot fi accentuate numai influențînd întreaga ființă, prin exemplul viu al unui profesor de desen și al operei sale. În timp ce materiile tehnice și științifice pot fi învățate prin cursuri progresive, lecțiile de desen, ca să fie eficace, trebuie să fie conduse cît se poate de liber, fiind lăsate la discreția artistului. Lecțiile menite să dea directive și impuls artistic muncii individuale și grupelor de studenți nu trebuie în nici un caz să fie prea dese, însă ele trebuie să conțină elementele esențiale care să stimuleze pe studenți. Talentul la desen este mult prea des confundat cu abilitatea de a produce un desen frumos. Ca și priceperea la meșteșug, acesta nu este totuși decît o dexteritate, un mijloc valoros de exprimare a ideilor de spațiu. Virtuozitatea în desen și meșteșug nu este artă. Educația artistică trebuie să ofere hrană pentru imaginație și pentru forțele creatoare. O « atmosferă » intensivă este lucrul cel mai valabil pe care-l poate dobîndi un student. Un astfel de « fluid » poate lua naștere numai acolo unde un număr de personalități lucrează împreună pentru un țel comun ; el nu poate fi creat doar prin organizare și nici nu poate apare în funcție de timp». **78**

Arta nu se învață din cărți

Fig. 91

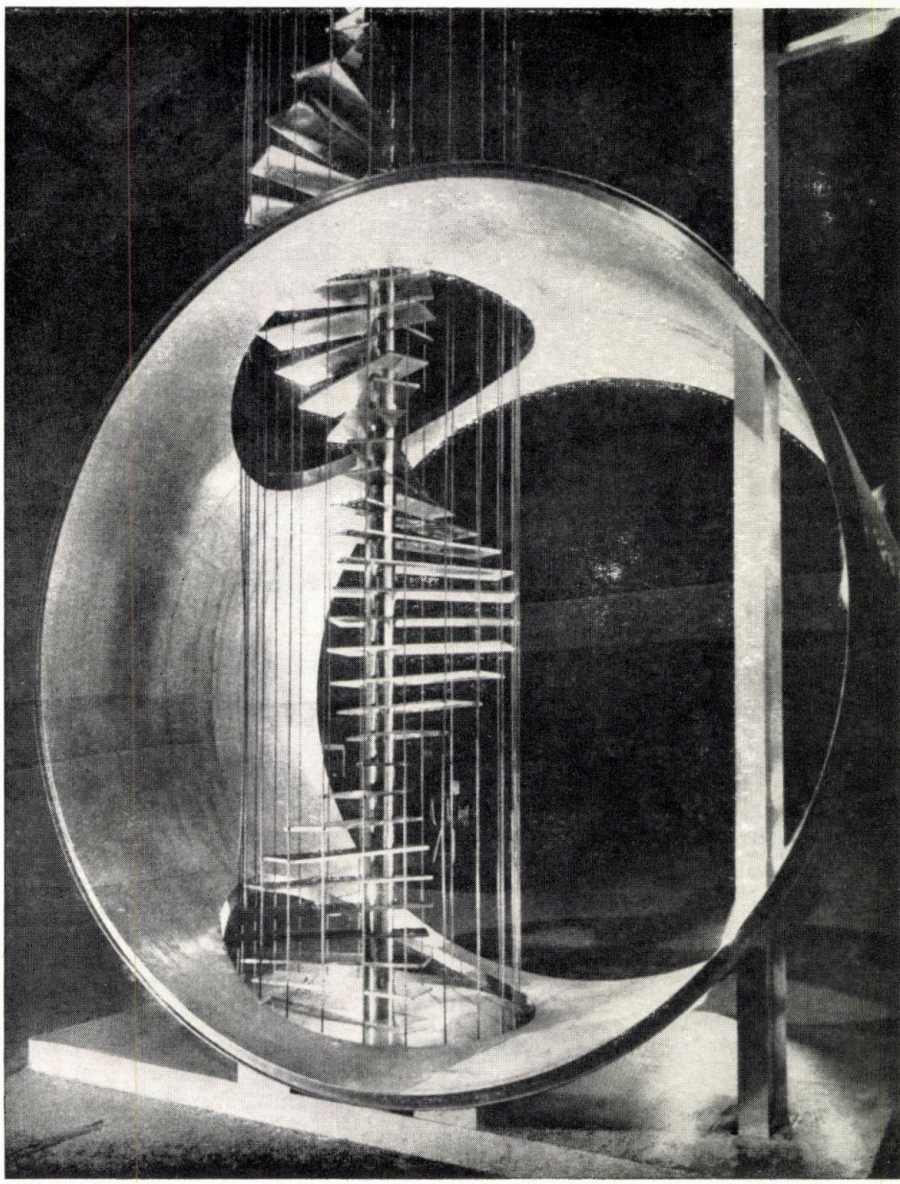

Ulterior, Gropius și-a dezvoltat ideile asupra învățămîntului arhitectural, aplicate

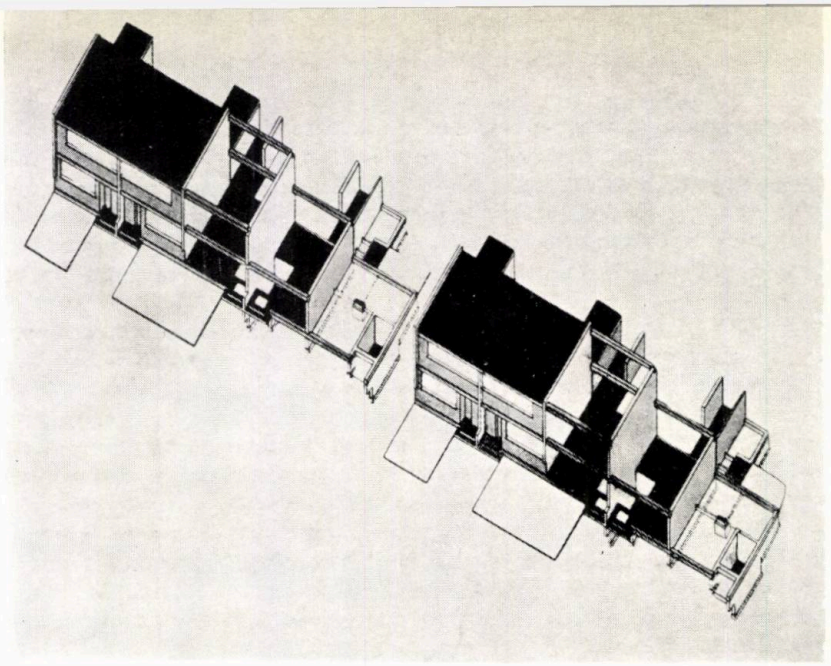

Fig. 92 — Walter Gropius — Colonia de locuințe de la Toerten, Dessau (1926—27). Elemente prefabricate

în anii de existență ai Bauhaus-ului. Lărgindu-și viziunea, el preconizează un sistem multilateral și complex de educație artistică pornind din primii ani ai copilăriei, bazat pe convingerea că « în orice ființă umană se găsesc calități artistice » ce se cer cultivate pentru a învinge tendința contemporană către o specializare îngustă a individului și a înlătura « mentalitatea negustorească a afacerilor ca scop în sine », în care este educată în Occident tînăra generație.

El expune acest sistem într-un capitol al lucrării sale « Scope of total architecture », intitulat « Curriculum » (plan de învățămînt). Redăm aici extrase din acest capitol ce constituie un mijloc de a înțelege sistemul de gîndire al lui Gropius și concepția sa asupra unui învățămînt al arhitecturii care să reintroducă pe arhitect în angrenajul vieții și sarcinilor sale sociale:

ECHILIBRUL ÎNTRE EXPERIENȚĂ ȘI CUNOȘTINȚELE LIVREȘTI

În orice ființă omenească se găsesc calități artistice ce trebuiesc cultivate

« . . . Sînt convins că în orice ființă omenească se găsesc calități artistice; totuși, cele mai profunde valori ale vieții sînt astăzi slăbite, punîndu-se accentul pe chestiuni secundare : afacerile ca scop în sine, sau o anumită ocupație practică. « Mentalitatea negustorească », ca s-o numim astfel, a suprimat aspirația către o viață echilibrată, existentă în perioadele anterioare. Întregul nostru sistem de învățămînt este îndreptat spre formarea individului cît mai repede cu putință în vederea unei munci specializate. Îndată ce fericita copilărie s-a isprăvit, individul este îngrădit numai într-un anumit sector al vieții, pierzînd din ce în ce mai mult legătura cu viața în totalitatea ei. Discrepanța dintre profesie și vocație crește îngrijorător. Curajul de a se aventura și în alte sfere ale experiențelor umane a dispărut din sistemul nostru specializat de producție, o dată cu scopurile sale aproape exclusiv materiale. Fără îndoială că educația a suferit considerabil de pe urma unei supraestimări a aspectelor materiale precum și a unei viziuni intelectuale unilaterale. O bună educație, tinzînd să pregătească individul pentru o atitudine creatoare și pentru un echilibru în viață trebuie desigur să-l ducă mai departe de simpla informare faptică și de cunoștințele livrești, spre experiențe personale și acțiune. Trebuie să dăm tinerilor noștri mai multe posibilități de a dobîndi asemenea experiențe personale în timpul procesului de învățămînt, deoarece numai dacă îi vom face să « descopere » ei înșiși faptele, cunoașterea se va putea transforma în înțelepciune.

Tineretul trebuie să descopere singur faptele prin experiențe personale.

Este o caracteristică a tendinței actuale faptul că cele mai importante programe de învățămînt publicate în ultimii ani tratează artele vizuale destul de superficial, și nu ca o disciplină făcînd parte din înseși bazele sistemului de învățămînt. Părem să fi uitat că încă din timpuri imemorabile, disciplinele estetice creatoare în arte au generat întotdeauna calități morale. Sîntem mult prea încrezători în avantajele educației intelectuale. Arta fiind un produs al dorințelor și aspirațiilor omenești, depășește domeniul logicii și rațiunii. Ea este un domeniu de interes comun pentru toată lumea, așa cum frumusețea este o necesitate de bază a vieții civilizate.

Adevăratul scop al tuturor gradelor de învățămînt — prea des uitat totuși — este de a stimula entuziasmul pentru eforturi mai mari. Sînt convins că « siguranța mai întîi de toate » este o lozincă nesănătoasă pentru un tînăr. Ideea securității personale fiind în sine o iluzie,

generează lipsă de răspundere și egoism. Ea este o simplă concepție materialistă. Nu ne putem aștepta la nici un rezultat durabil în nici o ramură de învățămînt fără un ideal conducător, a cărei componentă umană sau socială trebuie să conducă pe cea profesională și nu invers. Deși un asemenea scop ar părea de la sine înțeles, el a devenit extrem de rar în practica educației de astăzi. Desigur că studentul trebuie să fie pregătit pentru viața practică, însă cealaltă extremă pericolul de a educa visători izolați de viață, nu prea există în zilele noastre. Atenția exagerată acordată materialului faptic și raționamentului intelectual a dus în mod evident generația noastră pe un drum greșit. Ea a pierdut contactul cu viața în totalitatea ei și cu implicațiile sale sociale. Intuiția — veșnicul izvor al oricărei activități creatoare — este subapreciată. Vedem pe tinerii noștri neîncrezători în propriile lor instincte și negînd tot ceea ce nu poate fi judecat definitiv. După mine, ei ar trebui mai bine încurajați să fie atenți la emoțiile lor, învățînd mai curînd să le controleze decît să le subjuge. Ei au nevoie de o îndrumare spirituală în afara activităților practice, pentru a-și dezvolta propriile lor talente creatoare, nu numai intelectul. Cu cît sînt mai măreț scopurile spirituale, cu atît mai ușor va învinge tînăra generație dificultățile materiale. Cînd intuiția a găsit o hrană, îndemînarea se dezvoltă cît se poate de repede; rutina singură nu poate niciodată înlătura viziunea creatoare. Realitatea cea mai intensă nu poate căpăta formă decît datorită unei ființe care a înțeles sublima irealitate.

Generația actuală a pierdut contactul cu viața socială

Curriculum (Program de învățămînt)

Desenul creator. În toate marile perioade de creație, arhitectura, în cea mai înaltă întruchipare a sa, a fost sursa de bază a tuturor artelor, a fost o artă socială. De aceea, eu cred că arhitectura viitorului e menită să domine o sferă mult mai cuprinzătoare decît cea de azi. Astăzi, educația arhitecturală este mult prea timidă, punînd prea mult accent pe disciplina scolastică, și aproape în întregime îndreptată spre așa numitele « Arte Frumoase » și spre trecut. O concepție estetică, ca să spunem așa, a înlocuit fatalmente o concepție creatoare despre artă. Arta creatoare și istoria artei nu ar mai trebui confundate. « Crearea unui nou ordin » este sarcina artistului. Cea a istoricului este de a redescoperi și explica ordinele din trecut. Ambele sînt indispensabile în egală măsură, însă scopurile lor sînt complet deosebite. De aceea predarea cu succes a desenului creator nu poate fi făcută de istorici, ci numai de un artist creator care să fie și « profesor înnăscut ».

In toate epocile, arhitectura a fost o artă socială

Arhitectul viitorului trebuie să creeze, datorită operei sale, o expresie a necesităților spirituale și materiale ale vieții omenești, reînnoind spiritul omenesc, în loc de a face repetiții cu concepțiile și faptele timpurilor trecute. El trebuie să acționeze ca un coordonator și organizator al celor mai vaste experiențe, începînd de la concepțiile sociale asupra vieții, reușind să integreze gîndirea și sentimentele, dînd armoniei un scop și o formă.

Arhitectura viitorului trebuie să creeze o expresie a necesităților spirituale și materiale ale vieții omenești

...Și acum să-mi rezum concluziile pentru o introducere treptată în învățămîntul arhitectural :

PLAN PENRU UN ÎNVĂȚĂMÎNT AL ARHITECTURII

1. Arhitectul trebuie să fie un coordonator — un vizionar și un profesionist competent — a cărui sarcină este să unifice numeroasele probleme sociale, tehnice, economice și artistice care apar în legătură cu construcțiile.

Arhitectul trebuie să recunoască importanța industrializării și a noilor relații impuse de progresul social și științific.

2. Într-o epocă de specializare, metoda are mai multă importanță decît cantitatea cunoștințelor.

Instrucția unui arhitect trebuie să fie mai curînd concentrică decît secționată. În esență, ea trebuie să fie atotcuprinzătoare în toată durata sa, cîștigînd mereu siguranță în concepție — adică în claritatea de gîndire și în mijloacele de realizare. Instrucția ar trebui să aibă drept scop să arate elevului că numai printr-o atitudine creatoare și prin independență de concepție va ajunge la convingeri fundamentale, și nu acceptînd formule de-a gata.

De cea mai mare însemnătate este unitatea scopului educației. În centrul ei trebuie să fie omul; necesitățile sale spirituale și materiale în raport cu viața comunității trebuie să fie determinante în toate etapele instruirii studenților.

Modul de a concepe orice fel de proiect — al unui scaun, al unei clădiri, al unui întreg oraș sau unui plan regional — trebuie să fie identic în esență nu numai în ceea ce privește relațiile sale în spațiu ci și din punct de vedere al aspectului său social. Idealul comun căruia îi este destinat trebuie scos în evidență mai presus decît mijloacele materiale și tehnice prin care el este realizat, căci toate produsele proiectului fac parte dintr-un tot organic, din mediul făurit de om atît la oraș cît și la țară.

3. Concepția tridimensională este disciplina arhitecturală de bază. Metodele de a stimula interesul pentru expresia vizuală în toate domeniile artelor plastice, trebuie să-l educe pe student mai întîi să vadă, să perceapă distanța și să sesizeze scara umană.

Asemenea discipline sînt indispensabile pentru dobîndirea siguranței instinctive în organizarea spațiului tridimensional și în conceperea sa în același timp în termeni de eficiență structurală, economie de mijloace și armonie plastică.

4. Cunoștințele se vor traduce în fapte numai datorită experienței individuale.

De aceea, între proiect și execuție — planșetă și meserie — trebuie să existe o strînsă legătură în toate etapele. Practica pe teren nu trebuie adăugată ca o experiență aparte, abia după cîțiva ani de studii academice. Ea trebuie să facă parte integrantă din însuși programul de învățămînt.

5. În primul an, practica fundamentală la desen și atelier trebuie să-l introducă pe student în elementele de « construcție » cu ajutorul exercițiilor tridimensionale cu unelte și materiale. În același timp, un curs de proiectare, care să cuprindă probleme contemporane, trebuie să îndrepte toate activitățile grupului către scopul social de a îmbunătăți viața comunității. În aceste studii elementare atotcuprinzătoare trebuie incluse noțiuni de sistematizare.

6. În anul II și III, atelierul de desen și proiectare, completat cu practica pe teren în timpul vacanțelor de vară și cu activitatea în laborator, va îmbina experiența cu cunoștințe mereu noi. Termenul de « practică pe teren » nu se referă la munca într-un birou, ci la practica efectivă pe un șantier, ca ajutor al dirigintelui sau conducătorului său. Această experiență pe teren — care să nu dureze mai puțin de 6 luni — trebuie să fie obligatorie pentru oricare treaptă profesională în arhitectură. Ea trebuie să cuprindă, de asemenea, noțiuni legate de industria construcțiilor.

7. Construcția trebuie predată ca o parte esențială a proiectării, deoarece ambele sînt în strînsă interdependență. Ambelor trebuie să li se acorde aceeași importanță; nici un student nu trebuie promovat atît timp cît este insuficient pregătit pentru una din aceste materii. Problemele de proiectare și construcție trebuie raportate la condițiile reale, avînd în vedere terenul și necesitățile funcționale ale clădirii. Ele trebuie considerate ca inseparabile de problemele societății, care includ factorii economici ca elemente importante.

8. Studenții trebuie obișnuiți să muncească în echipe — chiar împreună cu studenți din domenii tehnice înrudite — pentru a învăța metoda de a colabora cu alții. Aceasta îi va pregăti pentru sarcina lor vitală de a deveni coordonatori ai numeroaselor persoane implicate în concepția și executarea planurilor și proiectelor de construcții. Natura muncii în echipă îi va duce pe studenți către o arhitectură bine coordonată, mai curînd decît spre un proiect ostentativ, de reclamă.

9. Studiile istorice trebuie începute în anul III, mai curînd decît în primul an, spre a evita intimidarea și imitația. Ele trebuie să ajute pe studentul mai matur să analizeze originea capodoperelor trecutului, arătîndu-i felul cum concepția arhitecturală a unei epoci trecute, așa cum reiese ea din exemplele care mai dăinuiesc, a rezultat din religia sa, orînduirea sa socială și mijloacele sale de producție.

10. Trebuie angajați numai profesori cu suficientă experiență și practică personală, atît în proiectare, cît și în execuție. Tendința de a angaja ca profesori, tineri care de abia au terminat studiile este foarte dăunătoare, căci numai profesorii cu o vastă experiență pot întruni un rezervor inepuizabil de cunoștințe, atît de necesare pentru a stimula mereu studentul în tot cursul studiilor sale.

Cel mai bun lucru pe care-l poate oferi educația este stimularea, deoarece îl face pe student dornic de a folosi propriul său spirit de inițiativă. Fiecare profesor din domeniul arhitecturii și construcțiilor trebuie să aibă dreptul să practice în particular, căci numai prin aceasta își poate reînnoi mereu resursele. Fără asemenea posibilități există pericolul ca aceste resurse să se epuizeze, iar profesorul să se refugieze atunci pe o platformă de « autoritate ».

11. Școlile de arhitectură mai mici — să spunem cu un efectiv de 100—150 studenți — sînt mai eficiente decît cele mari. Cel mai valoros element în ceea ce privește atmosfera unei școli — o atmosferă « intensivă » — rezultă din participarea reciprocă a corpului didactic și studenților în toate activitățile; acest factor se pierde foarte ușor în școli de proporții prea mari, atît de potrivnice efortului comun al unei grupe mici.

12. Rezultatele activității profesionale depinde de numărul de studenți repartizați pe profesor. Învățămîntul arhitectural necesită o supraveghere îndeaproape pentru a ajuta pe student cu metode adaptate inclinațiilor sale personale și stadiului său de dezvoltare. Un profesor suprasolicitat va fi pierdut pentru toți studenții săi. Numărul cel mai indicat de studenți repartizați pe profesor este de 12, maximum 16.

Accentul principal pe factorul creator

În toate argumentele mele am pus accentul pe factorul creator. Aceasta înseamnă că ceea ce îl formează pe arhitectul creator este un program de căutări, mai curînd decît unul de cercetări. Eu cred că un asemenea program îi va duce pe eventualii noștri arhitecți de la observație la descoperiri și invenții și, în cele din urmă, la modelarea intuitivă a scenei noastre contemporane». **79**

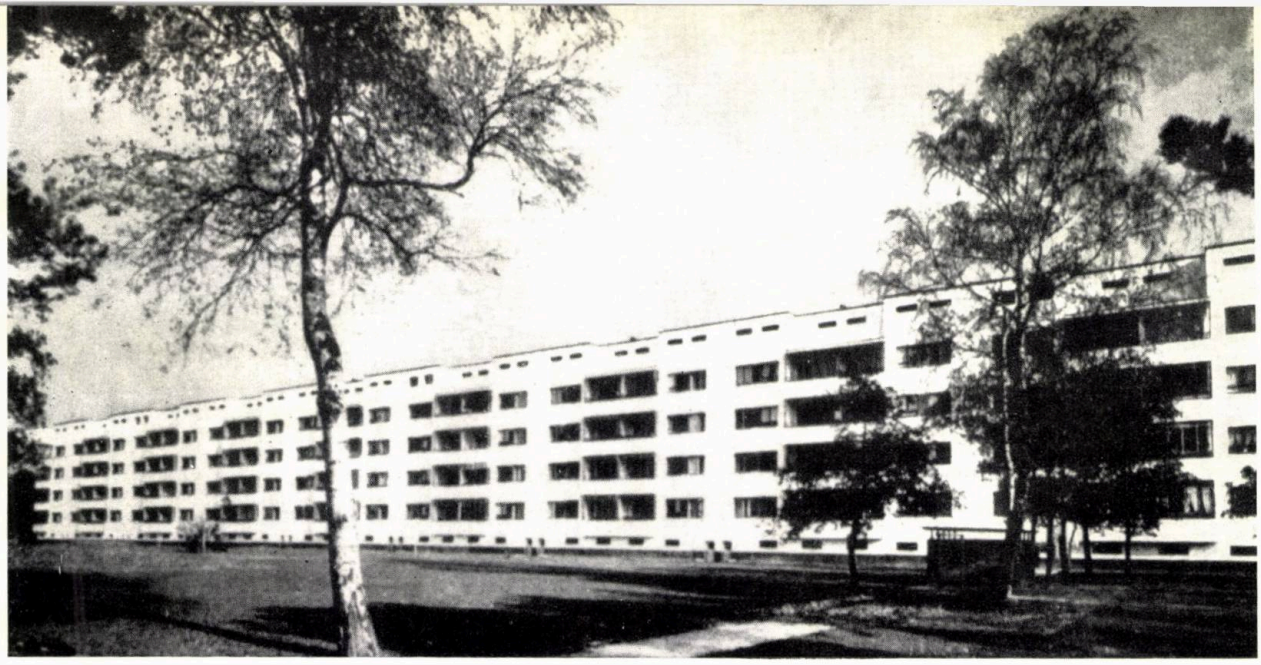

Fig. 93 — Walter Gropius — Colonia de locuințe Siemensstadt, Berlin (1929)

PE PRIMUL PLAN, SARCINILE SOCIALE ALE ARHITECTURII

O atitudine realistă în abordarea problemelor arhitecturii contemporane

Realismul lui Gropius și-a găsit expresia deplină în acei ani în atacarea unor probleme de cea mai mare importanță pentru dezvoltarea arhitecturii contemporane, probleme pe care cu luciditate și clarviziune a încercat să le rezolve printre primii.

Se punea sarcina remodelării așezărilor urbane, desfigurate de o dezvoltare haotică și făcînd tot mai grea viața oamenilor, lipsiți de aer, soare, verdeață.

Locuința pentru marile mase devenea, pentru prima oară în istorie, o problemă arhitecturală. Industria punea la dispoziția constructorilor o tehnică nouă și noi materiale, care eliberau arhitectura de servitutea milenară a zidului de sprijin. Fabricile trimiteau pe piața de consum milioane de obiecte de uz curent care ușurau viața și schimbau tradiții și obiceiuri, adînc înrădăcinate de secole.

Trebuiau găsite noi tipuri de locuințe de masă, economice și prevăzute cu confort și echipament modern. Se propunea industrializarea și prefabricarea lor, pentru a le realiza în serii mari și la prețuri reduse, similar procesului continuu din industrie.

Se ridica apoi problema creării unor noi tipuri de uzine, clădiri administrative, școli, teatre, centre social-culturale etc.

În sfîrșit, se impunea găsirea unor noi concepții spațiale, a unor noi expresii plastice, corespunzătoare noilor concepții estetice moderne.

Nimeni nu stăpînea încă acest proces complex, care cuprindea toate domeniile vieții și răsturna toate valorile.

Rezolvările lui Gropius, elaborate în cea mai mare parte în munca de echipă din cadrul Bauhaus-ului, nu numai că reprezintă puncte de cotitură în toate aceste domenii, dar rămîn în mare parte valabile și astăzi.

Prefabricarea și industrializarea construcțiilor

A te ocupa de prefabricarea și standardizarea elementelor de construcție într-un moment cînd nu existau nici măcar premisele unui interes cît de mic din partea marii industrii, reprezenta nu numai un act de curaj dar și o mare putere de previziune asupra dezvoltării ulterioare a arhitecturii, asupra sarcinilor sale sociale complexe și a celor mai raționale metode de rezolvare a lor.

Punctul de vedere al lui Gropius, rămas valabil pînă astăzi, era: dezvoltarea industrializării construcției este un imperativ istoric; aceasta trebuie făcută însă prin standardizarea și prefabricarea elementelor de construcție și nu a clădirilor întregi, dacă vrem să nu cădem în uniformitate și monotonie, dacă vrem să păstrăm ansamblurilor noastre personalitate și diversitate plastică.

Această latură a ideilor lui Gropius trebuie subliniată, pentru că ea răspunde la numeroase din criticile ce i-au fost aduse.

Căutările în domeniul arhitecturii de masă — locuința individuală, blocuri colective, structuri noi urbane — înfăptuite la Bauhaus reprezintă de fapt o etapă a unui proces început mai de mult, dar căruia Bauhaus i-a dat un impuls viguros: procesul de « socializare » a arhitecturii, a trecerii ei din sfera individuală sau a statului, în sfera colectivității, a maselor, cu necesitățile lor stringente de viață.

Rolul lui Gropius și al școlii sale în această privință este deosebit de important și abia astăzi el poate fi apreciat la justa sa valoare, cînd constatăm că majoritatea soluțiilor preconizate acum 40 de ani constituie bunuri comune, definitiv intrate în practica arhitecturală.

Iată, de exemplu, ce declara Gropius într-un articol publicat în anul 1924:

Fabricarea în serie a locuințelor de masă

« Reducerea prețului de cost al construcției locuințelor este de o importanță hotărîtoare pentru economia unei țări. Încercările de a reduce costul metodelor convenționale meșteșugărești de construcție, prin introducerea unei tehnici organizatorice mai riguroase, au dus doar la ușoare îmbunătățiri. Problema nu a fost atacată în profunzime. Noul scop ar fi fabricarea în serie a locuințelor prin metode de producție în masă, locuințele nemaifiind construite pe șantier ci produse în fabrici speciale sub formă de părți sau unități componente potrivite pentru asamblare. Avantajele acestei metode de producție vor fi tot mai mari, în măsura în care va deveni posibilă asamblarea unor asemenea părți componente, prefabricate, pe șantier, întocmai ca la

Fig. 94 — Walter Gropius — Serie de locuințe tip din elemente spațiale combinabile

Fig. 95 — Locuință prefabricată metalică, montată la Dessau în 1926. Proiect de Georg Muche

Fig. 96 — Walter Gropius — Locuință prefabricată (1931). Plan permițînd extensiuni ulterioare. Panouri prefabricate: cadre din lemn, izolație din foi de aluminiu, placaj exterior din foi de alamă canelate, placaj interior din plăci de Eternit

Fig. 97 — Locuință prefabricată tip « general Panel ». (Dezvoltarea tipului din 1931, putînd fi mărită sau micșorată după necesități)

Fig. 94

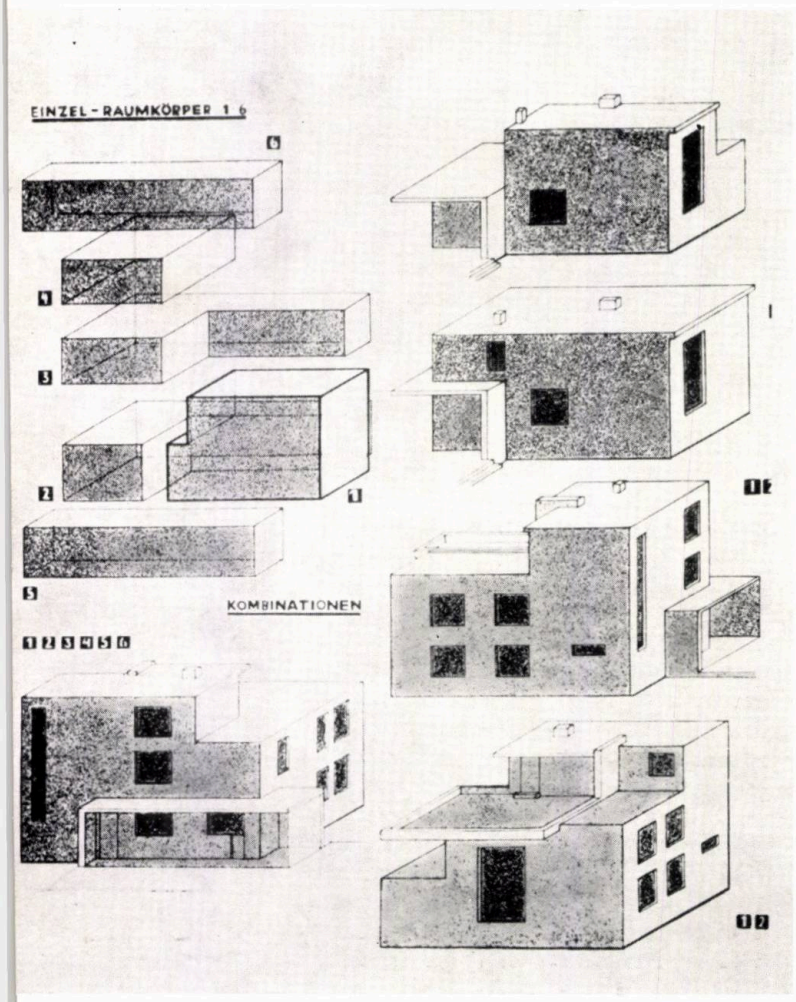

Fig. 95

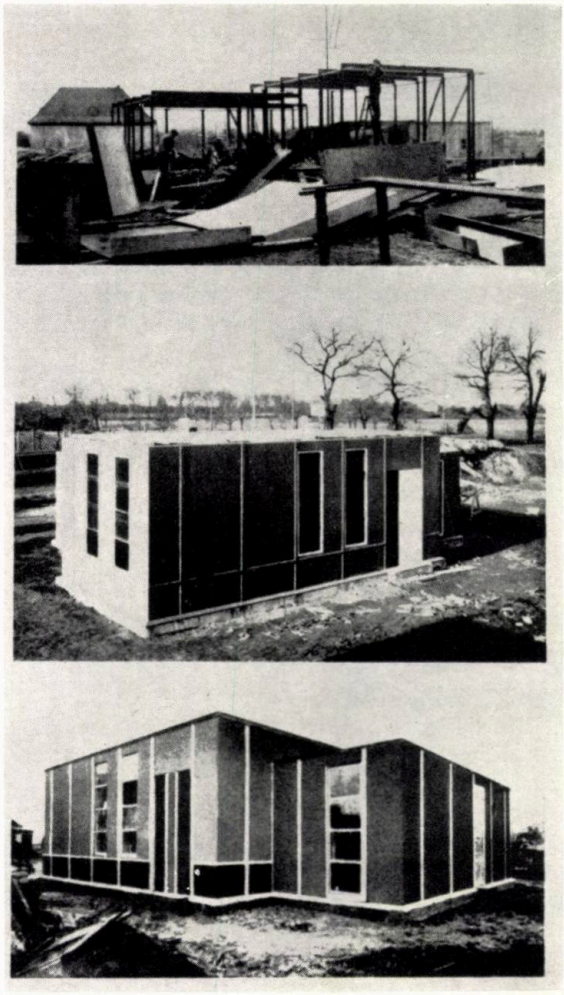

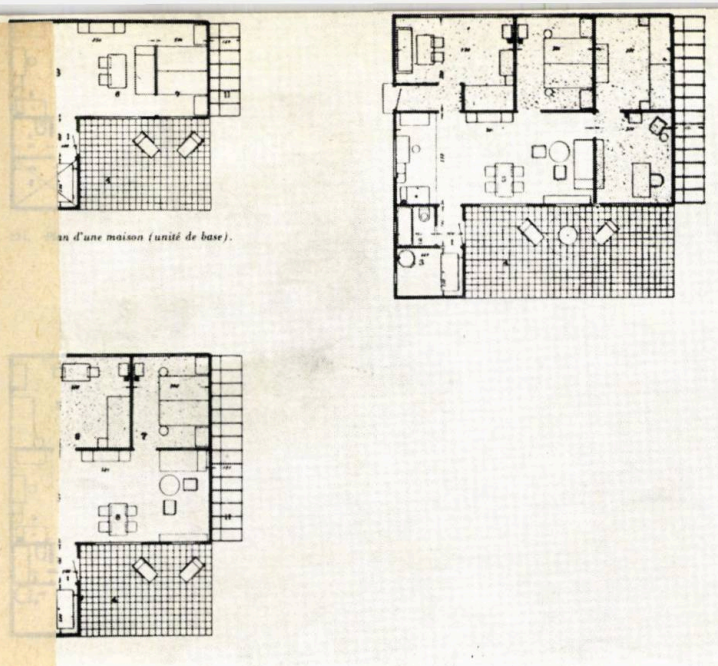

...n d'une maison (unité de base).

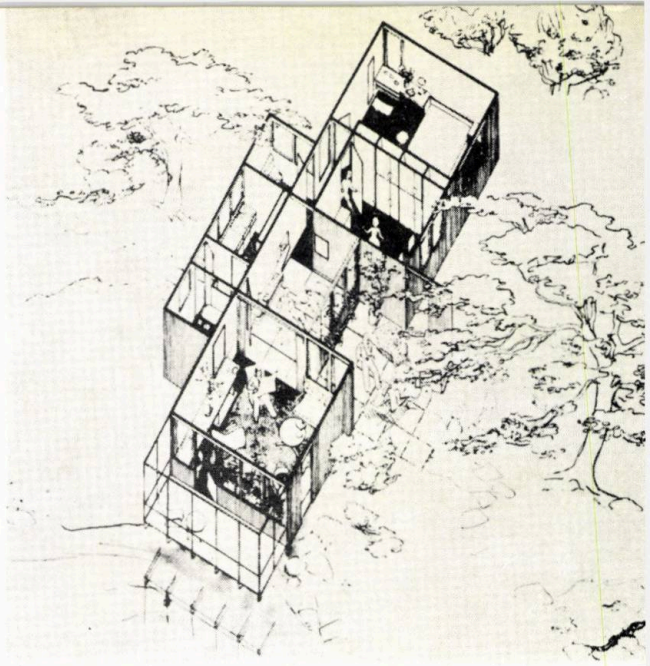

Fig. 96 *Fig. 97*

mașini. Această metodă de ansamblare uscată, va înlătura nu numai torsiunea și deformarea diverselor părți ale construcției din cauza umezelii, ci și pierderea de timp necesitată de uscarea caselor construite prin metodele convenționale de zidărie (cărămidă, mortar și ipsos). Aceasta va asigura în primul rînd independența execuției față de vreme sau de anotimp.

Asamblarea pe șantier a elementelor prefabricate

. . .Majoritatea cetățenilor dintr-o anumită țară au necesități asemănătoare în ceea ce privește felul de a trăi și de a locui; de aceea, este greu să înțelegem de ce locuința pe care o clădim să nu prezinte aceeași uniformitate ca spre exemplu pantofii, hainele sau automobilele. Pericolul de înlăturare a necesităților legitime ale individului nu trebuie să fie mai mare aici decît în cazul curentelor modei. Nu există vreo justificare pentru a da fiecărei locuințe din cartierele suburbane un plan diferit și un exterior cu un stil deosebit, sau pentru a o construi cu materiale diferite: dimpotrivă, aceasta este o atitudine de parveniți cheltuitori și lipsiți de gust. Vechea casă țărănească precum și casa unui orășan obișnuit din secolul XVIII prezintă în toată Europa aceeași dispoziție a planului etajelor și a planului general.

Trebuie înlăturat pericolul unei standardizări rigide

Totuși trebuie evitat pericolul unei standardizări rigide, așa cum apare în casele din suburbiile englezești, înăbușirea individualității umane fiind urmarea unei optici limitate și unei lipse de înțelepciune. Locuințele trebuie proiectate astfel încît exigențele individuale — justificate de mărimea familiei sau de natura profesiunii capului familiei — să poată fi satisfăcute ușor și în condiții bune. De aceea, organizarea trebuie să aibă ca scop în primul rînd standardizarea și producția de masă nu a caselor întregi, ci numai a părților lor componente care să poată fi apoi asamblate în diferite tipuri, la fel cum în desenul industrial anumite părți universal standardizate sînt interșanjabile între diferite mașini. Politica producției trebuie să asigure un stoc din toate elementele necesare construcției locuințelor de diferite tipuri și dimensiuni, care să poată fi comandate pe șantier de la diferitele fabrici specializate. În același timp, trebuie puse la dispoziția publicului proiecte de asamblare, experimentate pe teren, pentru locuințe cu planuri și aspecte diferite. Dat fiind că toate părțile standardizate, fabricate cu ajutorul mașinii, se vor potrivi exact între ele, construcția locuințelor pe șantier, pe baza unor planuri precise de asamblare, poate fi făcută într-un timp foarte scurt și cu minimum de muncă, în parte și cu muncitori necalificați, în orice anotimp și pe orice vreme. Mai presus de toate, această metodă înlătură pentru totdeauna surprizele nenumărate ce ne pun adesea în încurcătură, legate în mod inevitabil de metodele obișnuite de construcție: elemente de construcție care nu se potrivesc din cauza dimensiunilor greșite ale pereților sau din cauza umezelii, reparații neprevăzute datorite avariilor, pierdere de timp din cauza uscării încete, precum și consecințele grabei cu care sînt făcute în mod obișnuit proiectele comandate pentru locuințe. Dimpotrivă, vom fi binecuvîntați cu o potrivire exactă a diferitelor elemente componente făcute de mașină, cu prețuri fixe, cu un timp de asamblare scurt, ușor de prevăzut și garantat.

Prefabricarea tuturor elementelor structurale

. . . O soluție standard a acestei probleme ar fi posibilă numai prin prefabricarea tuturor elementelor structurale necesare în construirea unei case, chiar și a pereților, tavanului și acoperișului. Pentru aceasta, și structura casei trebuie schimbată radical. Trebuie fie să se

găsească un material care să aibă aceleași proprietăți structurale și izolatoare ca și obișnuitele ziduri de cărămidă, avînd în același timp un volum și o greutate mai mică, astfel încît să se poată asambla din plăci mari de înălțimea unui etaj, sau executa întreaga structură dintr-un schelet portant și un zid neportant, cu acoperiș și panouri pentru tavane. Un schelet de acest tip poate fi realizat din grinzi și coloane de oțel sau din grinzi și stîlpi de beton armat, legate prin diferite sisteme structurale asemănătoare construcțiilor cu schelet de lemn. Panourile pentru pereți, tavan și acoperiș vor trebui executate din plăci sta dardizate, prefabricate din materiale care rezistă la intemperii, stabile ca dimensiuni și totuși poroase, izolatoare, dure și cu greutate mică. Asemenea plăci de construcție au și început să apară pe piață sub forma obișnuitelor plăci din beton poros sau ipsos. Dar problemele implicate de producția pe scară industrială a unor panouri satisfăcătoare pentru pereți, tavan și acoperiș, precum și a unui schelet ușor și convenabil pentru case, au încă nevoie de o soluționare economică. Standardizarea și producția în serie a ușilor, ferestrelor, scărilor, mobilei și finisajelor interioare a ajuns într-un stadiu avansat, cu toate că munca manuală este încă preponderentă față de producția mecanizată. Inginerul care proiectează trenuri, vapoare, automobile și avioane l-a depășit pe inginerul constructor prin metodele sale avansate de construcție și prin materialele utilizate, într-o asemenea măsură încît el a ajuns la o desăvîrșire a utilizării materialelor omogene de construcție (fier, aluminiu, sticlă) și a asamblării componentelor structurale executate de mașină din asemenea materiale. De aceea, experiența sa este de o valoare neprețuită pentru producția în serie a locuințelor.

Industrializarea construcției de locuințe nu va duce la decăderea arhitecturii

Noua metodă de construcție trebuie să fie acceptată și din punct de vedere artistic. Este o greșeală să afirmăm că arhitectura va decade din cauza industrializării construcției de locuințe. Dimpotrivă, standardizarea elementelor de construcție va avea efectul binefăcător de a asigura un caracter unitar noilor locuințe și noilor așezări. Nu avem nici un motiv să ne temem de o monotonie ca în cazul suburbiilor englezești, cu condiția ca să fie îndeplinită o exigență de bază și anume : să fie standardizate doar elementele de construcție, variindu-se aspectul clădirilor asamblate din aceste elemente. Forma părților componente va fi determinată numai de scopul și funcțiunea lor. « Frumusețea » lor trebuie asigurată prin materiale bune și bine finisate și printr-un desen simplu și precis, nu prin adăugarea de ornamentații și profile străine proprietăților lor structurale și materiale.

. . . Un proiect atît de amplu ca industrializarea construcției de locuințe poate fi realizat numai cu un sprijin deosebit din partea publicului. Problema este de o importanță atît de mare pentru economia națională încît, atît profanii, cît și specialiștii trebuie să ceară insistent guvernului să facă preparativele necesare pentru soluționarea ei la nivel public. Statele și comunitățile fiind constructorii principalii sînt obligați din punct de vedere economic și cultural să folosească toate mijloacele posibile pentru reducerea prețului de cost al construcției locuințelor. Vechea concepție de încurajare a utilizării materialelor « ersatz » și a metodelor rapide de construcție nu și-a atins scopul. Ceea ce ne trebuie sînt șantiere experimentale, sprijinite de public. Orice articol care urmează să fie produs în serie de către industrie trebuie supus sistematic unui număr de probe preliminarii, la care producătorul, inginerul și artistul să participe deopotrivă, înainte ca prototipul să fie standardizat pentru producția de masă ; în mod analog, producția elementelor standardizate de construcție poate fi realizată numai printr-o largă colaborare între producători, economiști și artiști. O echipă astfel organizată, și nu crearea metodelor « ersatz », reprezintă un ansamblu de planificare și de previziune economică. Este clar că execuția construcțiilor experimentale va necesita investiții considerabile, la fel ca prototipurile făcute în laboratoarele industriale în vederea producției în serie a bunurilor de larg consum. Finanțarea acestor experiențe este sarcina organizațiilor de consum, care vor beneficia în ultimă instanță de economiile realizate. Ele sînt interesate în primul rînd în înființarea institutelor experimentale, unde toate realizările anterioare pot fi colecționate sistematic conform principiilor conducătoare, și verificate în vederea noii raționalizări a construcțiilor. O modificare atît de radicală a industriei construcțiilor nu poate avea loc decît treptat. Însă în ciuda tuturor argumentelor împotriva unui asemenea proces, el se va dezvolta în mod inevitabil. Enorma risipă de materiale, timp și muncă — cauzată de execuția unor cartiere întregi de locuințe prin metode meșteșugărești și după nenumărate proiecte individuale, fără nici o legătură între ele, în loc de a fi produse în serie după planuri standardizate și totuși flexibile — nu mai poate fi justificată sub nici un motiv. » **80**

Sînt necesare șantiere experimentale ; fiecare produs nou să fie supus probelor de către producător, inginer și artist

ORIGINEA TEXTELOR

• 78—Walter Gropius, Scope of total architecture, Harper & Brothers Publ., New York, 1955, pg. 12—19 • 79—Idem, pg. 40—57 • 80—Walter Gropius, Wohnhaus—Industrie, în Bauhausbücher nr. 3, Albert Langen Verlag, München, 1924, pg. 5—14

BUCHAREST
INDUSTRIALEXPORT
ROMANIA

ROMANIAN STATE ENTERPRISE FOR FOREIGN TRADE

Exécute et assure engineering pour diverses constructions civiles et industrielles et fournit clé en main:

- **constructions d'habitations**
- **constructions social-culturelles**
- **constructions administratives**
- **hôtels, bases touristiques**
- **systématisations de villes**
- **constructions industrielles diverses**

Pour informations et offres s'adresser à: ISCE INDUSTRIALEXPORT 2, Rue Gabriel Péri, Bucarest — ROUMANIE • Téléphone: 116 • Telex: 214 • Télégrammes: Indexport

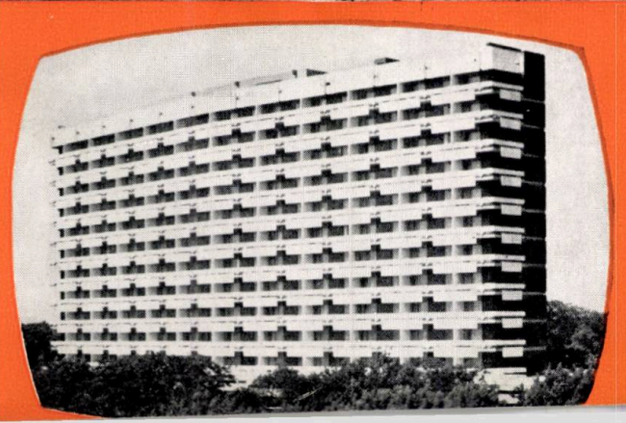

Performs and provides engineering for various civil and industrial buildings on turn key basis for:

- **dwelling constructions**
- **social-cultural constructions**
- **administration buildings**
- **hotels and tourist bases**
- **town-planning**
- **industrial constructions of every kind**

For further information and offers apply to ISCE INDUSTRIALEXPORT 2, Gabriel Péri Street, Bucharest — ROMANIA • Telephone: 116 • Telex: 214 • Cables:

UREMOAS

UZINA
DE
RADIATOARE
ECHIPAMENT
METALIC
OBIECTE
ȘI
ARMĂTURI
SANITARE

PRODUCE:

Radiatoare din fontă pentru încălziri centrale

Echipament metalic pentru binale şi mobilier

Căzi de baie din fontă emailată

Armături sanitare pentru instalaţii interioare

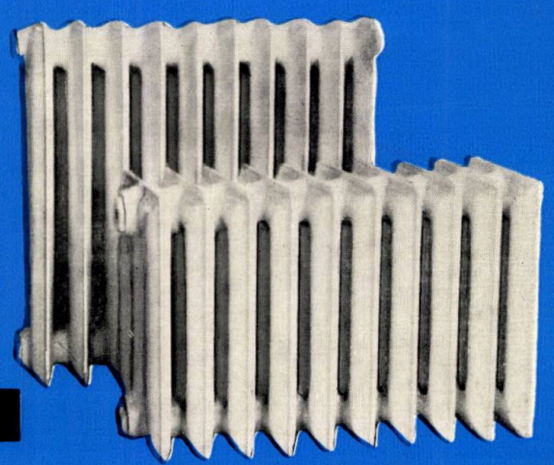

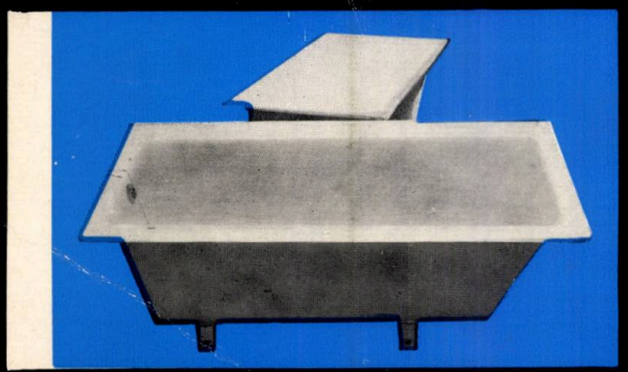

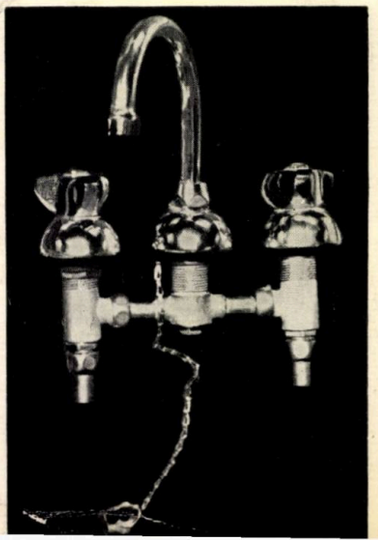

Taxele poştale plătite în numerar conf. aprobării D.G.P. 10/8020 din 22 XII. 1966

40538
LEI 20

BUCUREŞTI
Str. — Preciziei nr. 12
Raionul 16 Februarie